De Nieuwe Belgische Illustratie. Jaargang 1

bron
De Nieuwe Belgische Illustratie. Jaargang 1. Henri Claes, Antwerpen 1884-1885

Zie voor verantwoording: https://www.dbnl.org/tekst/_nie244188401_01/colofon.php

Let op: boeken en tijdschriftjaargangen die korter dan 140 jaar geleden verschenen zijn, kunnen auteursrechtelijk beschermd zijn. Welke vormen van gebruik zijn toegestaan voor dit werk of delen ervan, lees je in de gebruiksvoorwaarden.

dbnl digitale bibliotheek voor de Nederlandse letteren

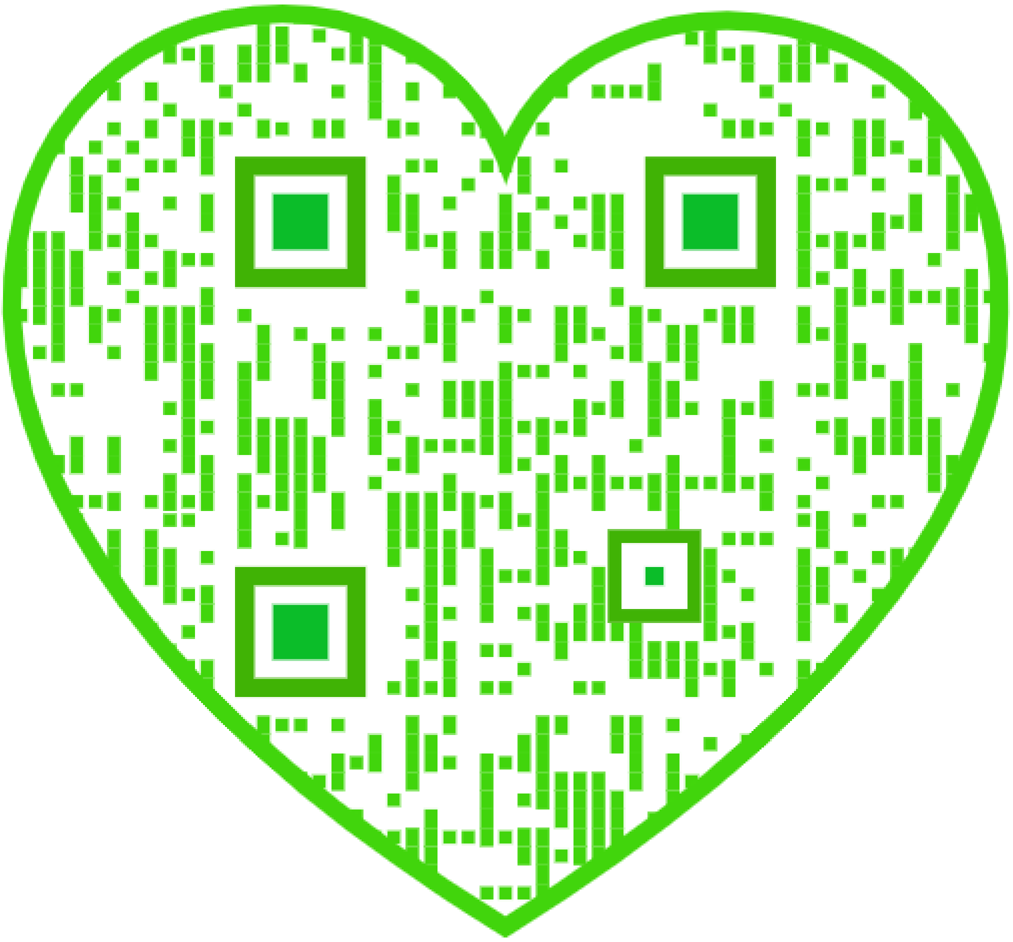

[Nummer 1]

MONSEIGNEUR PETRUS-LAMBERTUS GOOSSENS.

Onze gravures.

Monseigneur Petrus-Lambertus Goossens, XVe aartsbisschop van Mechelen, primaat van België.

Het aartsbisdom van Mechelen, sedert 1801 uitgestrekt over de provinciën Brabant en Antwerpen, is het eerste en voornaamste der veertien nieuwe diocesen, welke door den Heiligen Apostolieken Stoel bij de vier van ouds bestaande vervoegd werden ten jare 1559.

De aartsbisschoppen van Mechelen door Rome erkend als *Primaten* der toenmalige Nederlanden of Neder-Germanje, hadden den kanonieken voorrang niet alleen op de bisschoppen hunner kerkelijke provincie, maar ook op de aartsbisschoppen van Kamerijk en Utrecht en de hun onderhoorige bisschoppen. De eeretitel van *Primaat* blijft nog heden bestaan.

Vijf onzer Primaten zijn met het Roomsche Purper door de Pausen vereerd geweest, namelijk: de kardinaal Granvelle in de XVIe eeuw, Thomas-Philippus van Alsacië en Joannes-Henricus van Frankenberg in de XVIIIe, Engelbertus Sterckx, overleden den 4 December 1867, en eindelijk Victor-Augustus-Isidorus Dechamps, in den Heer ontslapen den 29 September 1883. De opvolger van kardinaal Dechamps is de Doorluchtige en Hooggeachte Kerkvoogd, wiens korte levensschets wij hier aanbieden.

Petrus-Lambertus Goossens is geboren te Perck, in de provincie Brabant, den 18 Juli 1827, uit eene zeer welhebbende en echt christelijke landbouwersfamilie. Zijn vader, die gedurende dertig jaren aan het hoofd van het gemeentebestuur stond, was de erfgenaam van die aloude overleveringen van geloof en arbeidzaamheid, van rechtschapenheid en vaderlandsliefde, een schat welken hij op zijne beurt aan zijne kinderen heeft overgelaten.

Na de huiselijke opvoeding, werd de dertienjarige Lambertus naar Mechelen gezonden, en voltrok vervolgens de studie der Humaniteiten en der Philosophie in het Klein- en de Theologie in het Groot-Seminarie. In beide gestichten liet hij de voortreffelijkste herinneringen van godsvrucht, beleefdheid en naarstigheid.

Priester gewijd den 21 December 1850, werd hij, drie maanden later, door zijne overheid tot leeraar gezonden naar het bloeiende opvoedingsgesticht van den Bruel.

Z. Em. de Kardinaal Sterckx, die deugd, bekwaamheid en ijver wist te onderscheiden, riep professor Goossens, op 27 September 1857, tot het ambt van Secretaris en schonk hem van toen at zijne bijzondere genegenheid. Op het

einde van April 1860 vergunde hij hem daarenboven eene plaats als Eere-Kanunnik in het kapittel der metropolitane kerk van St. Rombout.

Mgr. Dechamps schonk insgelijks zijn volle vertrouwen, zijne achting en de innigste vriendschap aan den kundigen en bescheiden secretaris van het aartsbisdom Toen hij in 1875 naar de Eeuwige Stad vertrok om in het Consistorie als Kardinaal-Priester uitgeroepen te worden, deed hij de uitstekende hoedanigheden en verdiensten van zijnen beminden reisgezel uitschijnen bij Z.H. Pius IX. Kanunnik Goossens kwam te Mechelen terug tot aller vreugde, vereerd met den titel van Geheim-Kamerheer Zijner Heiligheid.

Later schreef Mgr. Goossens in zijnen eersten herderlijken brief: ‘Wij zullen met kinderlijke liefde en teederen eerbied het oog gevestigd houden op de voorbeelden van de twee onvergetelijke Prinsen der Kerk, welke wij opvolgen: de doorluchtige Kardinalen Sterkx en Dechamps. - De eerste had onze kindsheid gezegend, den stempel van den H. Geest ons op het voorhoofd geprent, onze handen gewijd door de zalving van het priesterschap, en onze eerste stappen bestierd in de heilige loopbaan. De andere, over wiens overlijden wij nog heden tranen storten, had ons met zijn vertrouwen vereerd, ons in zijne raadsvergaderingen geroepen, zich geweerdigd ons tusschen zijne vertrouwelijke vrienden aan te nemen... Zij waren onze vaders en meesters...’

Monseigneur Goossens werd, om zijn wijs beleid, zijne administratieve kennissen en ondervinding, verkozen tot Vicaris-Generaal van Kardinaal Dechamps, den 17 April 1878, na het afsterven van Mgr. Lauwers. Paus Leo XIII, die hem reeds persoonlijk kende, verhief hem in 1880 tot de waardigheid van Huisprelaat.

Bij pauselijke Breve van 1 Juni 1883, werd Mgr. Goossens verheven tot den rang van Bisschop titularis van Abdera (Thracië) en tevens tot het ambt van coadjutor van Mgr. Gravez, bisschop van Namen, met recht van opvolging. Hij ontving de heilige zalvingen, mijter en herdersstaf, den 24 Juni, uit de handen van Mgr. Faict, bisschop van Luik, en van Mgr. van den Branden de Reeth, hulpbisschop van Z.E. Kardinaal Dechamps.

Te Namen won spoedig de coadjutor de hoogachting en de liefde van geheel het diocees. Met uiterst genoegen zagen de geestelijken en de geloovigen der provinciën Namen en Luxemburg hunnen toekomstigen opperherder.

Mgr. Gravez, hoog gevorderd in jaren en uitgeput van krachten, verwisselde het tijdelijke met het eeuwige, den 16 Juli van hetzelfde jaar. Van dit eigen oogenblik was de Hoogwaarde Coadjutor erkend als hoofd van het bisdom. Men herinnert zich nog den overschoonen herderlijken brief dien hij, na de bezitneming van den bisschoppelijken Stoel, aan zijne beminde kudde heeft toegestuurd. Groot was de vreugde der diocesanen; doch 't was hun niet vergund hunnen nieuwen Herder lang te behouden.

Kardinaal Dechamps overleed te Mechelen, drie maanden na het afscheid van Mgr. Goossens.

Eene blijde tijding kwam weldra het aartsbisdom en geheel België vertroosten. Men vernam, in December, dat Z.H. Paus Leo XIII niet geaarzeld had den betreurden Kerkvoogd eenen opvolger te geven in den persoon van den Bisschop van Namen. Zoo er ooit eene keuze gedaan werd, die aller wenschen vervulde, dan is 't voorzeker de verheffing van Mgr. Goossens.

De preconisatie van den nieuwbenoemden Aartsbisschop-Primaat geschiedde in het geheim Consistorie van 24 Maart 1884. Zijne plechtige intrede in de metropolitane stad en kerk, onder het gejuich van het volk en der geestelijkheid, had plaats den 29 April naastvolgende.

Moge weldra de geheele Katholiciteit den eersten kerkvoogd van ons Roomsch-katholiek Belgenland als kardinaal en prins der Roomsche Kerk begroeten en vereeren!

Het is bekend dat Mgr. Goossens door zijne lieftallige eenvoudigheid en gespraakzaamheid aller harten, zonder het te zoeken, tot zich trekt. Wij voegen erbij met genoegen dat hij zijne moedertaal ten zeerste genegen is, en met even veel keurigheid in 't Vlaamsch als in 't Fransch zijne gedachten weet uit te drukken.

Het onderschrift van zijn wapenschild is: *Omnia et in omnibus Christus,* Christus is alles en in allen.

Egmond's weduwe bij het magistraat van Antwerpen.

Een kunstenaar wordt dan slechts een *meester*, wanneer hij de gave der oorspronkelijkheid aan de macht der uitvoering paart. En waar vindt de geest der eigendommelijkheid beter voedsel dan in de studie van eigene taal, zeden en geschiedenis. De heerlijkste werken van onzen beroemden Conscience zijn aan die onuitputtelijke bron ontsprongen, de krachtigste tafereelen van onzen onsterfelijken Leys zijn volle meestergrepen in het oude Vlaamsche volksleven en staatswezen. Ook onze stadgenoot P. van der Ouderaa volgt sinds eenige jaren het voorbeeld van den prins onzer herborene Vlaamsche school en met meesterhand toovert hij de bladzijden op het doek van Antwerpens' geschiedenis, zoo rijk aan veelbewogene en treffende gebeurtenis.

Die schilderijen van den nog jongen en dus nog meerbelovenden kunstenaar trekken in den vreemde zoozeer de hooge belangstelling als zij op onze tentoonstellingen eenen wezenlijken opgang gemaakt hebben, en hoezeer wij deze waardeering deelen, bewijst het feit dat wij onzen nieuwen jaargang om zoo te zeggen inhuldigen met de gravure van '*Egmond's weduwe bij het Magistraat van Antwerpen.*'

Dit tafereel verbeeldt eene der laatste episoden uit de geschiedenis van den ongelukkigen Lamoraal, graaf van Egmond, die wij hier niet ongepast beknopt in herinnering brengen kunnen.

***

Egmond was een afstammeling van het oude hertogelijk huis van Gelderland. Hij was keizer Karel V gevolgd in de meeste zijner krijgstochten en had de voorliefde van dezen machtigen vorst verworven door zijne ridderlijke dapperheid en door zijne rechtschapene inborst. Karel V verloofde zijnen gunsteling aan hertogin Sabina van Beieren, en verhief hem tot ridder van het Gulden Vlies. Aan Philips II, 's keizers zoon, bewees Egmond diensten, die deze koning nimmer had mogen vergeten. Met zijne Vlaamsche ruiterij behaalde de koene graaf te Sint-Quintijn eene schitterende overwinning op het Fransche leger en weinigen tijd daarna won hij den beslissenden slag van Grevelingen, die den vrede van Cateau-Cambrésis tot heilrijk gevolg had.

Jammer genoeg, paarde deze onverschrokken krijgsman aan zijne onbetwiste zielshoedanigheden een zeer zwak karakter en weinig staatkundig doorzicht.

Alhoewel sterk aan den Roomsch-katholieken godsdienst verkleefd en den koninge getrouw, werkte hij onwetend, onder den invloed van den berekenden Willem van Oranje, èn de hervorming èn de omwenteling in de hand.

Egmond hielp mede tot de verwijdering van den geleerden kardinaal Granvelle, raadsman der landvoogdes Margaretha van Parma en den hechtsten steun van godsdienst en troon in den lande. Wel is waar deed hij als gewestvoogd van Vlaanderen de beeldstormers strengelijk vervolgen en veroordeelen, maar beging daarop de onvoorzichtigheid te Dendermonde eene geheime vergadering van edellieden bij te wonen, waar het ontwerp ter beraadslaging gelegd werd om de wapens tegen Philips II op te vatten.

De trouwe krijgsoverste verklaarde zich tegen den opstand, legde kort daarop zonder aarzelen den nieuwgeëischten eed af van gehechtheid aan den koning en stelde zich ter beschikking der Landvoogdes, die hem tegen de onruststokers en hervormers met zes vendelen krijgers te velde trekken deed.

Doch zijn dubbelzinnig gedrag had de verdenking tegen hem opgewekt. Ook had de onverbiddelijke hertog van Alva nauwelijks het gezag over de Nederlanden in handen genomen, of hij ontbood Egmond met zijnen vriend Hoorne ter bijwoning eener raadsvergadering aan zijn hof, deed hen daar bij verrassing gevangen nemen en door den Raad-van-Beroerte als schuldig aan Hoog-verraad ter dood veroordeelen. De uitvoering van dit onrechtvaardig en onmenschelijk vonnis was een gruwel in de oogen van het volk en bevorderde onstaatkundig den godsdienstoorlog en de scheuring onzer gewesten.

Ziehier op welke eenvoudige en nauwkeurige maar tevens ingrijpende wijze het Oud-Antwerpsch Kronijkje de terechtstelling der graven van Egmond en Hoorne verhaalt:

***

't Sanderdachs den 5 Juny 1568 op den noen, heeft Duc d'Alve van 's Conincx weghen, naem en bevel, openlyck tot Brussel op de Groote merkt voor 't Broothuys doen onthalsen (door Spelleken den Provost des Hoofs, sittende op den Grave van Hoorens witte hackeny als Rechter) myn Heere d'Egmont, aanhebbende eenen rooden dammasten tabbaert, met eenen hoet vol pluymen en onder synen hoet eene witte servette, welcke Egmont, op de stallagie comende, al met swart laken behangen en daerop staende een crucefixs met twee brandende waschekeersen, liggende oock twee lakene cussens, en op elcke syde van de stallagie staende eenen hoogen stack, dus heeft den prins daervoor synen hoet afgedaen, leggende dien by het cruys, hetwelck hy nemende heeft gecust, en synen mantel afdoende heeft op een van de cussens geknielt en syne leste oratie gedaen hebbende tot Godt Almachtigh, met den bischop van Yperen, synen bichtvader, heer doctor Martinus Riethoven. Toen heeft hy de servette zelver over syn ooghen getrocken, alsoo onversaegt den scherprechters van Brussel slach verwachtende, die toen eerst van onder de stallagie opquamp en is alsoo deser werelt overleden en gescheyden.

Dese Justicie aldus nu volbracht synde, hebben de twee van de Spaensche Heeren, die met Egmont op 't schavot gecomen waren, het doot lichaem omgekeert, afgegaen synde de scherprechter, naer dat hy alleenlyck den slagh gegeven hadd, en hebben 't geleyt op de stallagie onder het swart cleet.

Daernaer is oock opgecomen myn Heer van Horen, aen hebbende eenen swerten mantel. Dese vraegde aen deselve Spaensche Heeren, die oock met hem opquamen

of de conte d' Egmont gepasseert was, hebben geantwoort dat waer was, soo heeft hij hem noghtans doot willen sien, en hem latende sien, heeft oock syn oratie gedaen aen Godt Almachtigh, met den Parochiaen van Cappellen, synen bichtvader, en hem selven ontcleedende, heeft vromelyck gaen knielen als een vroem onversaegt Captyn, heeft ooc denselven slagh verwacht. En beyde hun hoofden syn op de voorschreven staken gestelt tot den avont, maer de lichamen bedeckt op de stallagie onder het swart laken, en naermaels syn zy eerlyck begraven in haer Heerlyckheden als Heeren van 't Gulden Vlies.

Om dese Justicie niet te beletten, stonden wel twintig Vendelen knechten op de merkt en de straten rontsom waren bezet met Spaignaerts, en de Borghers was bevolen op lyf en goet, dat elck in syn huys soude blyven met besloten deuren, totdat die Justicie volbracht was, want de Poorten van de stat oock soo langhe toebleven tot naer den middach.

***

Tien jaren na de onthalzing van Egmond, in de maand Juni 1578, kwam zijne weduwe eene toevluchtplaats verzoeken aan het Magistraat van Antwerpen.

Het is dit indrukwekkend oogenblik dat de kunstschilder P. van der Ouderaa als onderwerp voor zijn tafereel gekozen heeft.

Meer onder den druk van het doorgestane leed dan onder den last der jaren gebogen, biedt zich

Sabina van Beieren, leunende op den arm van eene harer dochters, voor de stedelijke overheid aan. De hooggeborene edelvrouw, voortijds als eene der rijkste erfgenamen van Europa bekend, is thans beroofd van alle have. Tot ellende vervallen, ziek, den dood nabij verlangt zij niets meer dan een stil schuiloord om gerust te kunnen sterven. Wat die vrouw geleden heeft sinds den stond dat zij zich met hare kinderen voor Alva op de knieën wierp om den hardvochtigen landvoogd vruchteloos de genade voor haren gemaal af te smeeken, tot op dit uur, dat zij zich in zekeren zin bedelend voor het Magistraat van Antwerpen vertoont, dit spreekt niet alleen uit haar meelijwekkend figuur, maar het staat ook duidelijk te lezen op de aangezichten dergenen, die haar ontvangen.

Dieper buigend dan hij misschien ooit gedaan heeft voor eene vorstin, in het volle bezit van macht en luister, leidt Ridder Emmanuel de Stembor de hulpelooze en doorluchtige zieke voor den burgemeester Willem de Vos en den Schout Willem van den Werve, die even als hij gevoelen hoeveel hooger nog deze vrouw door het lijden dan door geboorte geadeld is. Dezelfde gewaarwording van meewarig ontzag is overigens geschetst op het gelaat van al de aanwezigen en zij deelt zich mede aan den beschouwer van dit prachtig doek.

De schilderij van Mr. P. van der Ouderaa maakt, spijtig genoeg, tegenwoordig deel van een bijzonder *Cabinet* in Frankrijk. Zij behoorde met zijne overige tafereelen van dien aard in Antwerpen vereenigd te blijven om naast de zalen Leys en De Keyser eens eene prachtige verzameling uit te maken van leerrijke, herlevende tooneelen uit de geschiedenis zijner geboortestad.

Een brief uit Amerika.

‘Waarschijnlijk de aankondiging eener rijke erfenis, door eenen verren, schier vergeten bloedverwant nagelaten, die voor ettelijke jaren naar de nieuwe wereld vertrok en in dit wonderland fortuin maakte?’

‘Mis geraden, beste lezer... De lichte spotlach, die u trouwens om den mond speelt bij het geven dezer opheldering, bewijst overigens genoeg dat gij weet hoezeer dit onderwerp versleten is en door geen kunstenaar van naam meer behandeld wordt.’

‘Ziehier hoe de schilder zelf van dit boeiende tafereeltje ons verhaalt op welke wijze het ontworpen werd:

‘Tijdens mijne kunstreis door Italië verbleef ik eenige dagen in het lachende plaatsje Lonato bij Pietro Muzio, die zoo wat visscher, landbouwer en wijnhandelaar was. Schier bij mijne aankomst reeds vertelde mij de brave man met fierheid dat hij ook eenen zoon had, die kunstenaar was. Vader Muzio had altijd eene groote liefhebberij voor beelden gehad. Geen reizend postuurkoopman kwam vroeger ooit zijne deur voorbij zonder iets van zijnen voorraad bij hem achter te laten. En toen mijn gastheer later trouwde en zijn echt met eenen zoon gezegend werd, kwam van lieverlede het voornemen bij hem op er eenen beeldengieter van te maken. De jonge Muzio werd echter wel iets meer dan een plaasterbewerker, hij verhief zich tot een zeer bekwaam beeldhouwer. De kunststukken, die ik in het huis zijns vaders van hem zag, lieten mij daarover geenen den minsten twijfel. Nu was de jeugdige kunstenaar sinds drie

maanden in Amerika: zijn meester, die te Milaan woonde, had aanzienlijke bestellingen afgewerkt voor eene nieuwe katholieke kerk te Chicago, en Muzio's zoon was mede vertrokken om ginds de plaatsing dier beeldhouwwerken te besturen. Iedere week reeds had de liefhebbende jongeling naar zijne ouders en zuster eenen brief geschreven vol nieuws over het vreemde, verafgelegen land. Den avond vóór mijn vertrek verraste ik het drietal, verdiept in de lezing van een schrijven des beminden uitlandigen, waarin hij hun zijnen aanstaanden terugkeer vermeldde en de wonderlijke en rijke geschenken opsomde, die hij voor hen medebrengen zou. Gansch oor en oog voor die verblijdende meedeelingen, bemerkte het gelukkige gezin niet eens dat ik op den drempel stond, en verschafte mij aldus het genoegen hunne ongekunstelde groepeering en de karakteristieke uitdrukkingen van vreugde op hunne wezenstrekken nauwkeurig waar te nemen. Ik bracht dit tooneeltje op het doek, in de meening dat het geen onaardig genrestukje uitmaken zou.

Aan u, lezer, te beslissen in hoeverre ik in mijne verwachting gelukken mocht.’

De hoed van Jan-Oom
Door
August Snieders.

Hebt ge wel eens opgemerkt, lezer, hoeveel eerbied, hoeveel ontzag men heeft voor een nieuwen hoogen hoed? Welken onmeetbaren invloed dat glimmend hoofddeksel op ons en op het achtbaar publiek bezit?

'tIs of wij, als een nieuwe hoed ons opluistert, met eene zwarte zon op het hoofd, tusschen de menschen rondwandelen. Wij zijn niet alleen ruim een voet grooter, maar een nieuwe hoed maakt ons tien jaren jonger en onze vrouw verbeeldt zich dat wij andermaal de bruidegom zijn en de dag weer is aangebroken, waarop wij haar weer een nieuwe cachimir en diamanten oorbellen te geschenke zullen geven.

De nieuwe hoed wordt ook met buitengewone zorg behandeld; hij wordt geborsteld, gestreken, onder eene versche servet of in eene doos tegen het hatelijk en indringend stof beveiligd en, als suikergebak op eene bloemrijke bruiloftstafel, tegen elken druppel nat beschermd.

Kortom, een nieuwe zijden hoed is de lieveling, het pronkstuk, men zou haast zeggen de afgod van het huisgezin.

Maar hebt ge ook opgemerkt dat nergens de vervallen grootheid zoo duidelijk spreekt dan wel juist in eenen hoed?

Zeg mij of men nog eerbied en ontzag heeft voor eenen hoed, die een jaar oud is, al wordt hij dan ook al eens opgestreken en door den fabrikant blinkend gemaakt.

Naarmate de glans van den hoed verdwijnt, verzakt ook de begoocheling, die hij eerst verspreidde, en weldra is er geen voorwerp dat minder verzorgd wordt dan dezelfde hoed, eenige maanden te voren de afgod in de familie.

Als de vilt eens goed doornat geweest en zijn glans verdoofd is; zijne haren niet meer effen liggen, maar integendeel borstelig zijn gelijk die van een stekelvarken; zijne randen kaal of vaal worden, dan, neen dan is er geen koning, die ooit zoo onmenschelijk behandeld werd door zijne ondankbare onderdanen, als een arme hoed!

Een andere blinkert neemt zijne plaats in. In het begin dezer plaatsvervanging hangt de oude hoed echter nog aan den kapstok en dient bij slecht weer, bij avond en morgen, alsof men beschaamd ware hem nog bij helderen dag, in de volle zon, te laten zien.

Korten tijd later wordt hij aan den ouden kleerkooper verkocht, of eenvoudig op de straat geworpen, waar hij door de straatjongens ongenadig wordt geschopt, vertrapt, in slijk en water gesleept en eindelijk op de vuilniskar gesmeten. Dáár vindt hij plaats tusschen verlepte balbloemen, ledige oesterschelpen en gebroken wijnroomers.

Soms wordt hem dat lot eerst na eenige jaren bewaard; men brengt den hoed naar den zolder om er grauwe zaai-erwten of witte boonen in te bewaren, of men maakt er een musschenschrik van, die in den kriekenboom of in het tarweveld wordt gestoken.

Doch wij zijn in onze beschrijving te snel voortgeloopen. De hoed is wel is waar naar den zolder verhuisd, maar moeder de vrouw heeft hem, een jaar nadien, weer bij toeval in de hand gekregen, goed bekeken, ferm opgeborsteld en opgestreken.

‘Wel, wel,’ zegt ze, ‘'t is wezenlijk zonde; manlief, zoo'n schoonen hoed weg te werpen. Ik hang hem weer aan den kapstok en ge zult hem dragen.’

Manlief is met dat hoog bevel niet erg ingenomen; toch zet hij den ouden kameraad nog eens op; maar uit de kinderschaar gaat er nu een luid geroep en geschreeuw op en de bengels roepen om strijd:

‘Wat gekken hoed heeft vader nu op! Wat hoed! wat hoed!...’

De dienstmeid, die juist door de kamer komt, blaast de kaken op om niet in luid gelach uit te bersten; ze loopt snel weg en eerst in den gang schatert zij hare gekheid uit.

Maar wat is er toch zoo belachelijk aan den hoed, die toch zeker niet in vorm veranderde sedert verleden jaar?

Manlief treedt voor den spiegel en zelf, ja zelf berst hij in luid lachen uit. Wat gek ding is die hoed toch geworden! Wat loopt hij boven smal uit! Wat komieke randjes! Wat zit zijn pels aardig dooreen gekroezeld! Kortom, men trekt onder dat stuk kachelpijp een allerzotst gezicht!

En echter, o lezer! diende dezelfde hoed een jaar te voren u tot sieraad; hij boezemde ontzag en eerbied in; hij gaf u invloed en maakte u jong; uwe vrouw en kinderen waren trotsch op u en uwen hoed - en nu, nu is hij in aller oog een zotskap geworden, die u in uwe faam van deftig man, in uwe eer, in uwen roem zou krenken!

O wispelturigheid van den menschelijken geest!

Onze voorouders, en dat waren zeker degelijker en grooter mannen dan wij zijn, droegen hunnen hoed heel hun leven en ze waren nooit bespottelijk; doch zij waren ook geene caricaturen van Parijs zoo als wij.

Mijn buurman is een goede kerel, doch hij is bijzonder zenuwachtig. Als zijne zenuwen aan 't dansen zijn, zooals hij zegt, wordt hij als het ware voortgejaagd zonder een oogenblik zijne kalmte, zijne tegenwoordigheid van geest terug te winnen.

Ik ken geen man, die meer dan hij uit de omstandigheden des levens onmogelijke gevolgen trekken en schimmen en spoken scheppen kan, en eens in dien weg holt hij voort en krijgt slechts zijne rust terug als hij.... ik zal zeggen is uitgehold. Later, in de kalmte, is hij beschaamd over zijne voortvarendheid, belooft in zich zelven niet meer op nieuw te beginnen en is op datzelfde oogenblik reeds weer bezig met nieuwe zenuwachtige sprongen te maken.

Ziet eens welke wraak een onnoozele hoed op hem heeft genomen! 't Is een *odyssee*, dat door een hedendaagschen Homerus zou mogen bezongen worden in hexameters - 't geen, voor ons, nederige prozafabrikanten, een wezenlijk heksenwerk zijn zou.

Ge zult misschien glimlachen om al de wisselvalligheden, waaraan mijn buurman en de hoed bloot stonden, doch hierdoor zult ge hem nog ongelukkiger maken dan hij reeds is en wij zijn zeker dat hij in dit ongeluk zeggen zal: ‘Ik zie wel dat mijne faam van fatsoenlijk man, van man van conditie mij ontnomen is. Die vervloekte hoed heeft mij gekrenkt, vernederd, letterlijk belachelijk doen worden! Men zegt het niet openlijk maar - denkt het!’

Wie weet of hij in het geheim dien zwarten rakker niet in tweegevecht heeft beroepen: don Quichotte vocht wel tegen windmolens: waarom zou mijn buurman niet tegen den ouden hoed hebben gevochten, die hem zoo'n gemeene poetsen heeft gespeeld?

Wat ons betreft, wij houden den haat tegen den hoed, in zekeren zin, voor gewettigd, daar hij - de hoed - een ingedrongene in mijns buurmans huis was en daar eene pretentie aan den dag legde, die niemand dulden zou - en dit zeker niet van een ouden en verjaarden hoed.

Op zekeren dag kreeg mijn buurman bezoek van eenen oud-oom, ik meen uit het afgelegen Limburgsche. Om eer aan zijn bezoek bij den Antwerpschen neef te doen, had oom zijn Paaschbesten hoed voor den dag gehaald.

Wij moeten bekennen dat het, volgens onze hedendaagsche begrippen, een onmogelijke hoed was; maar dat was hij niet volgens de denkwijze van Jan-Oom. Die hoed was sedert lange

jaren in zijn bezit; slechts een paar keeren per jaar kwam hij voor den dag en voor het overige stond hij in eene donkere kas te peinzen - en dank aan dat lang en eenzaam nadenken, moest het karakter van den hoed erg verbitterd, galachtig geworden zijn.

't Was, zeggen wij, een onhebbelijke hoed: hij was vooreerst wel tien centimeters hooger dan onze fatsoenlijke hoeden, boven veel spitser dan beneden - zoo omtrent als een suikerbrood of dun uitloopende fabriekschoorsteen - voorzien van een stijf, smal, omgekruld randje. Zijn pels was min of meer gekroezeld en, wij moeten het bekennen, dit laatste gaf hem een woest, een wild, een brutaal uiterlijk.

Toen oom, met dat ding op zijn zoo wat vierkantig hoofd binnentrad, nam hij het niet af om te groeten; toen oom neerzat bleef de hoed van zijne hoogte op de tafel neerzien, als dreigde hij gedurig in de soepkom te springen en daarin een bad te nemen.

Men mocht met min of meer gegronde reden denken, dat die buis op oom's hoofd geschroefd, of, wie weet! daarop gegroeid was, zoodat oom, met dat ding op, het hoofd op het kussen legde en ook insliep. Wie weet echter of in die bovenverdieping de hersenkas van Jan-Oom niet gelegen was?

‘Wat 'nen aardigen hoed heeft oom toch op!’ hadden de kinderen gefluisterd en ze drongen in een hoekske der kamer bijeen om stil en ingehouden te lachen, en van verre met groote ronde oogen onafgebroken naar den hoed te staren.

De vrouw van mijnen buurman, die, even als haar man, weet wat respect is, was integendeel diep gekrenkt; zij verklaarde rondweg dat zij Jan-Oom en de familie niet zou vergezellen op de wandeling, indien de eerstgenoemde dat monster op zijn hoofd zou houden. Haar echtgenoot zelf begreep dat zijne eer en faam op dien noodlottigen dag schipbreuk zouden lijden.

Mijn buurman ging dan ook als parlementair naar den ouden Limburger, om hem te doen begrijpen dat hij wèl zou doen zich een anderen hoed aan te schaffen, wilde hij niet in onmin komen met de Antwerpsche straatjeugd.

Jan-Oom staarde zijnen neef met een kalm, zelfs koud oog aan en antwoordde even kalm:

‘Maar 'ne hoed is 'ne hoed! Mij dunkt dat mijn hoed nog zeer goed is: ik heb hem nu reeds twintig jaar’ - en dit laatste was nu juist zijn ongeluk.

Toen neef aarzelend aan oom de opmerking maakte dat de hoed er toch wel min of meer... versleten, of zoo wat... verouderd uitzag, nam oom voor de eerste maal, tot groote verwondering van de kinderen, het suikerbrood van zijn hoofd. Kalm draaide hij den vilt in zijne handen rond, en scheen hem nauwkeurig te onderzoeken.

‘Ik beken,’ zegde oom, ‘dat ik mijn ouden kameraad in geen jaren meer had aangekeken, en hem dezen morgen in het donker heb opgezet... Ja, een nieuwe is hij juist niet meer... Ik wist zelfs niet dat hij zoo vaal geworden was... Nu, indien ge denkt dat het zijn moet... Maar gemakkelijk was hij wel...’

Zoo welwillend en toegevend was Jan-Oom nooit geweest, en hadde hij die woorden in zijn dorp uitgesproken, zij zouden meer indruk gemaakt hebben dan dat de koning zeide: ‘ik abdikeer, ik leg de kroon neer!’

Hoe het zij, de maat werd genomen en Jan-Oom kreeg, in een oogwenk, een nieuwen hoed. Er viel aan de vrouw van mijnen buurman geen hoed, maar wel een toren van het hart. Zij verborg den ouden vilt zorgvuldig in de kas, om te beletten dat oom, in een oogenblik van berouw, weer tot zijn geliefd monster zou terugkeeren.

Oom verliet de stad; men zou hem den ouden hoed bij gelegenheid wel eens terug bezorgen; doch die beloften waren ijdel. De hoed stond en bleef in de donkere kas staan, en dáár, in die eenzaamheid, in die akelige ballingschap, in die sombere vergetelheid werd de hoogmoed dezer gevallen grootheid meer en meer gekrenkt en daalden de verschrikkelijkste denkbeelden van wraak, die ooit een hoed nemen kon, in hem neer.

Mijn buurman, een man die met zijne eeuw meegaat - en dat strekt hem tot lof en eer - heeft zijn dochtertje naar een fransch pensionnaat gezonden, zoo als het bij fatsoenlijke menschen betaamt, en het was sedert lang bepaald dat papa - heb ik al gezegd dat mijn buurman een eerzamen handel heeft gedreven in spek en vetkaarsen? - haar op een Zondag een bezoek brengen zou.

EGMOND'S WEDUWE BIJ HET MAGISTRAAT VAN ANTWERPEN, NAAR P. VAN DER OUDERAA.

Ook nu, in de toebereidsels tot de reis, kwam de spreuk voor den dag: ‘de hoed maakt den man,’ en het was dus zeer natuurlijk dat mijn buurman zich, voor die feestelijke gelegenheid, een spiksplinter nieuwen hoed zou aanschaffen, dien moeder de vrouw, om hem tegen alle vette vingers der kleinen te bewaren, tot den volgenden morgen behoorlijk in de kas sloot.

Ook daar, ge weet het, stond de oude, galachtige, de ‘sjagrijnige’ hoed van Jan-Oom. Wat er tusschen die twee zwarte heeren gecomplotteerd werd, blijft een eeuwig geheim; maar zeker is het dat mijn buurman aan het slechte gezelschap, waarin zijn nieuwe hoed verkeerde, een groot deel der ongelukken toewijt, die hem op het lijf hagelden. Die oude schurk moet den jongen, onnoozelen en onervaren hoed, naïef als een schooljongen, hebben omgepraat, bedorven en omgekocht!

Wat mijnen buurman betreft, deze had 's nachts een schoonen droom: hij zag zichzelf met zijn nieuwen hoed op, glimmend als een stalen kurassiershelm. De man werd vereerd als een groot heer en hij hoorde met welgevallen het volk juichen: ‘leve de nieuwe hoed!’

Toen hij in die aangename gewaarwording wakker werd, hoorde hij de toejuiching als een aftrekkende donder. Helaas! het zalig gerucht werd voortgebracht door zijne achtbare vrouw, die, in haren slaap, zich aan het ondeftige snorken overgaf - eene

kwaal, waartegen zij altijd protesteerde en die zij beweerde alléén aan haren man eigen te zijn.

Eensklaps herinnerde zich mijn buurman dat hij met den eersten trein moest vertrekken. Hij sprong driftig uit zijn bed, en, 't was om er ijskoud van te worden, de man had zich verslapen! Er bleef hem slechts een kwartier uurs over om zich te kleeden en den spoorweg te bereiken.

Koortsachtig sprong mijn buurman in zijne broek, in kousen en schoenen, duikelde even koortsachtig in zijn zwarten jas, rukte de kas open, greep zijnen hoed, lette niet op de vermaningen zijner vrouw - strekkende om hem alle gevaren te doen vermijden op den spoorweg - vloog de deur uit, en liep op een drafje naar het kaartjesbureel.

'Gauw, gauw!' Zijn trein was op het punt van te vertrekken! Tien handen pakten hem op, stieten hem in eenen wagen, sloegen de portel toe, en voort rolde de trein! - terwijl mijn buurman zich geluk wenschte nog intijds aangekomen te zijn. Overigens, wie weet of men uit respect voor zijnen persoon het vertrek-uur niet heeft vertraagd - uit eerbied voor zijn nieuwen hoed.

'Goeden morgen, mijnheer!' riep eene stem uit een donkeren hoek van den wagen en uit de duisternis ontwikkelde zich langzamerhand de gestalte en het aangezicht van den lijkbidder uit de buurt - een kerel, die uiterst beleefd is en altijd glimlacht, vooral als hij de toelating krijgt om iemand voor eeuwig weg te stoppen.

De man hield een eerbiedig praatje met mijnen buurman - wie weet waarvoor het goed is, zegt hij altijd heimelijk. Hij sprak over wit en blauw; maar soms sloeg hij schuchter de oogen op, trok dan den mond wijder open en liet een paar rijen tanden zien, zoo vreeselijk als die van eenen wolf.

Op gewone tijden zou mijn buurman gezegd hebben: 'Ik ken dien lach; 't is een adres van aanbeveling;' maar nu dacht hij: ''t Is voor mijn nieuwen hoed! Ja, een nieuwe hoed verspreidt eene ongelooflijke bewondering!'

Ook de treinwachter kwam en toen hij mijnen buurman het geknipte kaartje teruggaf, zag hij met een zonderlinge uitdrukking op het gelaat naar boven, we zouden zeggen naar den torentop van mijnen buurman - en ook hij glimlachte. *Ce chapeau*, zou Prudhomme gezegd hebben, *ce chapeau*, *c'est le plus beau jour de ma vie.*

De eerste reisgenoot was afgestapt; de oude schurk heeft vier- of vijfmaal het hoofd omgedraaid en telkens zag mijn buurman den akeligen kerel lachen; zelfs hoorde hij hem schaterlachen als de wachter hem een paar, voor mijnen buurman onverstaanbare, woorden toeriep.

Schaterlachen? Maar zou dat wel een bewijs van eerbied zijn? Zou er dan iets vreemds aan zijnen hoed bestaan? Dezen afnemen en onderzoeken - dat durfde mijn achtbare buurman niet, want nieuwe reizigers zijn binnengetreden, en 't is of hij het voorgevoel heeft dat er boven zijn hoofd een dreigend, een helsch onweêr broeit.

Een dikke vetweier had vlak vóór mijnen buurman plaats genomen - een kerel met zwadderkaken en kleine oogen, en die zoo vet en osachtig was als had hij zelf met zijne ossen in de wei gestaan.

De vetweier zag mijnen buurman met open mond en verwonderde oogen aan, en eindelijk den dikken stompen vinger opheffende zegde de Brusselaar lachend: '*Ahwel, kômeroedch, g'hetch ge dô ol 'nen komieken deufpotch up danen kop stôn. Das verdekke! 'ne chicke kadée!.... Hetche danen veugel va danen menonkel of va dane mameere geierfd?*'(1)

(1) Brusselsch dialect: Welnu, kameraad, ge hebt daar al een komieken doofpot op uwen kop staan. Dat is verdikke! een schoone kerel! Hebt ge dien vogel van uwen oom of van uwe moeder geërfd?

Eene koude huivering liep mijnen buurman eensklaps door de leden: eene huivering des doods. Driftig greep hij den hoed af: 't is om neergebliksemd te worden van schrik, verontwaardiging, spijt en schaamte!.... Hij heeft dezen morgen bij vergissing den hoed van Jan-Oom opgezet.

Met zoo'n monsterachtigen hoed op reis! Zijne eer en faam, zijn fatsoen en deftigheid was voor eeuwig weg! En geen middel om de ramp te veranderen! Immers, de trein sleepte mijnen buurman in volle vaart meê! En voor hem zat die brutale os te lachen dat de tranen over zijne dikke kaken rolden, en wat nog erger was, al wat in den wagen zat, lachte mee.

't Was, of de wagen zelf ratelend lachte dat hij schokte.

Een oogenblik wilde mijn buurman den verraderlijken hoed door het venster werpen; doch waarmee zou hij dan zijne eerbiedwaardig kale kruin bedekken? En wat gekke figuur maakt iemand die blootshoofds door de straten loopt? Men zou hem aanhouden als een ontsnapte uit een zinnelooshuis! Ook zette mijn buurman driftig den hoed naast zich op de bank.

De dikke duivel van een ossenkooper, die zijn corpus vlak vóór den gedenkwaardigen hoed had geschoven, sloeg altijd lachend de korte dikke handen ineen, en zich rechts en links wendende, riep hij andermaal:

‘*Mô da es na 'ne kée 'ne viezen hoedch!*’[2]

De man bezag den ouden Limburger van onder tot boven; hij had hem gaarne in de hand willen nemen, om hem eens ter dege te bekijken; misschien zou hij hem wel een oogenblik op zijn dik en rond hoofd hebben willen zetten; maar mijn buurman was razend kwaad, rukte den gevloekten hoed tot zich en staarde mokkend naar buiten, terwijl de Falstaff voortging met aardigheden en kwinkslagen op den hoed te maken.

Vatel, de kok, zelfmoordde zich, zegt men, om het mislukken eener cotelette; hij, mijn buurman, had wanhopig uit den trein willen springen om dien hoed. Gelukkig dacht mijn buurman aan vrouw en kinderen, of men had zijn bebloed lijk van de baan opgenomen en op zijn graf geschreven: ‘Hier ligt het slachtoffer van 'nen ouden zwarten hoed.’

Eindelijk kwam mijn buurman ter bestemming. Koortsachtig, onstuimig zelfs, drukte hij den hoed op het hoofd en wij moeten nederig bekennen dat mijn buurman het uiterlijke had van eenen wildeman, die uit eene kermistent was losgebroken, zoo ruw, dwars en borstelig stonden de haren van den hoed, zoo'n barbaarsch ge-

(2) Maar dat is nu een aardige hoed!

zicht had deze door het rukken, stooten en prangen op reis, bekomen.

Mijn buurman trotseerde alle gelach, alle spotternij; maar toen hij eensklaps zijne dochter zag staan, die naar het station gekomen was om haren 'papa' af te halen en die dezen niet scheen te herkennen - toen, o toen had mijn ongelukkige buurman een oogenblik het vernielend denkbeeld van door den grond weg te zinken. Verloochend door zijne dochter!.... En ongelukkig was deze vergezeld door een half dozijn praatmaaksterkens van de kostschool, die zeer benieuwd waren den papa van hare vriendin te zien.

Quel drôle de chapeau! Quelle buse! fluisterde men hier en daar glimlachend. Maar hoe stonden allen aan den grond genageld toen de man, die dat wonderschepsel op het hoofd droeg, de vader was van hare vriendin! Weggeslagen was alle verbeelding! Immers een man met zoo'n caricatuur op het hoofd, kon nooit een man van conditie, een man van aanzien zijn. *Fi donc!*

Toen mijn buurman het station verliet, was hij nog alleen - met zijne dochter, die als eene martelares nevens hem ging, beiden opgevolgd door eene bende ongenadige straatjongens, en toen die beulen met steentjes begonnen te werpen, moest de policie den hoed van Jan-Oom letterlijk in bescherming nemen.

Als een afrollende sneeuwklomp groeide de menigte gedurig aan. Men huilde, tierde, zong en werd baldadig. De policie-man was gedwongen de sabel te trekken, wilde hij meester blijven van het woelige volk. Mijn buurmans dochterke, dat niet anders dacht of men ging vader den hals afsnijden, viel dezen laatste huilend in de armen, terwijl mijn buurman, bleek en bevend als een veroordeelde, tusschen de loeiende volkszee stond.

Wat een gekke hoed aan een deftig man toch al kan toebrengen!

De bende werd allengs al onstuimiger en zong met woeste stem:

'*A travers le fer, le feu des bataillons*,' hetgeen mijn buurman als een beroep op de revolutie beschouwde, en hij niet anders dacht of de wereld ging in een bloedig rep en roer verkeeren, ter oorzake van den wilden hoed van Jan-Oom.

Een oogenblik dacht de ongelukkige er aan den hoed af te nemen, en hem aan de menigte te prooi te werpen, zooals de reiziger in de besneeuwde steppen een zijner paarden achterlaat aan de grimmige wolven, om zichzelven te redden - of neen, zooals de reiziger, die zijne pruik op zijnen wandelstok in de sneeuw steekt om den wolven te doen gelooven, dat hij het in persoon is en hij zich beleefd en onderdanig aan hunne respectieve tanden overlevert.

Doch het denkbeeld van blootshoofds door de straat te moeten wandelen, hield den man tegen: dat uiterste zou hem, even als het uiterste van een gekken hoed, voor eenen ontsnapte uit Gheel doen beschouwen. Hij trachtte dan ook Jan-Oom's hoed onder de slippen van zijn jas te verbergen en zóó bereikte mijn arme buurman de haven des heils - anders gezegd, een hoedenwinkel.

Een helder denkbeeld, dat gewis van veel tegenwoordigheid van geest getuigde, schoot den ongelukkige door het hoofd. Hij ijlde binnen en den hoed van Jan-Oom in eenen hoek werpende, riep hij uit: 'een nieuwen hoed! een nieuwen hoed!'

Met eene wijsgeerige bedaardheid zag de fabrikant den ruwharigen oproerkraaier in den hoek rollen; kalm nam hij hem op en er liep een lachje over zijn gelaat toen hij hem van alle kanten inspecteerde. Zoo'n baldadig fatsoen had de man inderdaad nog nooit gezien. Ja, die hoed moest - dat was zeker! - uit eene antieke kas komen, en die antieke kas kon alleen in het diepste van Noord-Brabant, Zeeland of Limburg

te vinden zijn. Daar, ja daar alléén vindt men nog dergelijke prehistorische hoeden, gelijk men er prehistorische paraplues ontmoet.

(Wordt vervolgd.)

Mane, Thekel, Phares.

Ik had hem willen zien - den fieren koning,
Baltassar, waar hij in zijn trotsche woning
Met boelen en met vleiers aan het maal
Gezeten was, en uit de gouden schaal,
Ontstolen door zijn vaâr aan Sion's tempel -
Vrijdenker van den allereersten stempel -
Zich dronken slurpte, en vloekte in boeventaal.

Ik had hem willen zien, ja, dien gekroonde,
Wanneer de vinger aaklig zich vertoonde
En op den muur het vreeslijk ‘Mane’ schreef. -
‘Wat is dat daar?... Zie, zie!...’ - Zij allen zagen 't
En beefden. En 't begonnen vloekwoord bleef
Hun steken in de borst van ijzing jagend.

De lampen spreidden somber eenen gloed.

De vinger schreef.
En 't vreeslijk ‘Thekel’ voegde
Zich naast het vreeslijk ‘Mane.’ En al hun bloed
Stolde in hunne aders, wijl hun boezem zwoegde
Om ruimer lucht.

Baltassar slaakte een gil.
En dan was alles weder somber, stil
Gelijk een graf, alsof de dood daarbinnen
Was opgedoemd.

Zij zagen wit als linnen
En rilden wild, wijl hun verglaasde blik
Staroogend kleefde aan 't voorwerp van den schrik.

De vinger schreef.
Daar stond nu ‘Phares,’ 't laatste
Van 't dreigend drietal woorden, waar de brand
Van toorts en lamp met rossen gloed op kaatste...
En dan verdween de vreeselijke hand,
Maar 't schrift bleef staan, daar op den hallewand.

Het schrift bleef staan. Doch niemand kon het lezen -
Verstaan nog min. Toen kreet de koning luid,
Door angst gejaagd: ‘Wie mij die teekens uit
Kan leggen, zal in 't rijk de derde wezen.’

Chaldea's wijzen kwamen.
Vruchteloos
Was elke poging om 't geheim te onthullen.

Baltassar voelt zijn bonzend hart altoos
Zich meer en meer van schrik en angst vervullen,
Wijl gansch het hof verplet staat op 't gezicht

Van 't onuitlegbaar, dreigend Godsgericht.

Daar treedt, ten laatste, een van Judea's zonen,
Die, weggevoerd, 't Chaldeesche land bewonen
In slavernij - de Ziener Daniël -
Ter feesthal in, verschenen op 't bevel
Der koningin.
Baltassar zal hem loonen -
Dus spreekt hij - op een wijs zijn grootheid waard,
Zoo hij het vreeslijk vonnis hem verklaart.
'Behoud uw schatten, Vorst, of schenk ze aan lieden,
Begeerig naar uw koninklijke gift!'
Sprak Daniël; 'toch wil ik u bedieden,
Wat God u spelt in 't wonderbare schrift.

'O Koning, God had rijk en roem geschonken
Aan uwen vader: ieder volk en land
Boog siddrend voor zijn macht; in zijne hand
Was dood en leven, eerbewijs en schand
Naar lust; - doch hij, ten laatste zwijmeldronken
Van hoovaardij, werd van den troon verjaagd,
Van eer beroofd, door 't menschdom afgesmeten,
Bij 't reedloos dier, dat aan de grasplant knaagt,
Gebannen, om er hooi, als de ossen, te eten, -
Tot dat hij eens erkennen zou, dat God
't Heelal beheert en macht heeft over 't lot
Van land en volk, en wien hij wil, kan wekken
Om over de aard den rijksstaf uit te strekken.

'En gij, zijn zoon, gij wist dat. En nochtans
Gij hebt u niet vernederd!... Door den glans
Van uwe macht verblind, dorst ge u verheffen
En sarrend daagdet ge uit den Hemelheer,
Als was zijn arm onmachtig u te treffen.
'tGeheiligd vaatwerk van zijn huis, weleer
Gestolen door uw vader, deedt ge u halen:
Met boel en vleier dronkt gij uit die schalen,
En aan uw goden gaaft gij lof en eer:
Aan gouden, zilvren, houten, steenen goden
Hebt gij, verblinde! aanbiddingstol geboden;
Maar God, wiens hand uw adem houdt en geest -
Hem hebt gij niet verheerlijkt, niet gevreesd!

'Daarom van Hem werd hier die hand gezonden,
Die 't vreeslijk vonnis voor uwe oogen schreef,
Dat uwe wijzen niet onthullen konden.
't Is: "Mane, Thekel, Phares." Hoor en beef!
Beef! "Mane;" uw rijk is uit, dat rijk van zonden,
Door God geteld. Beef! "Thekel:" in de schaal
Zijt gij gewogen en te licht bevonden.
Beef! "Phares:" 't rijk - de buit der zegepraal
Van Perzen en van Mediërs - gescheiden,
Wordt u ontrukt, geschonken aan hen beiden.'

Zoo sprak de Ziener.
Nog denzelfden nacht
Viel Babel's vorst: De Godsspraak was volbracht.

FR. S. DAEMS.

Onschuldig verstooten. Geschiedkundige novelle.

I.

Zwaar drukten de lasten van den oorlog op Hongarië; de erfvijand der Kristenheid, de Turk, huisde niet roofgierig geweld in dat bloeiende land en de doorluchtige monarch van Oostenrijk, op wiens hoofd tegelijk de Duitsche keizerskroon prijkte, mocht het niet, ook met inspanning van alle krachten, gelukken, den parel van zijn rijk aan de hand zijner belagers te ontweldigen. Want van alle kanten tegelijk woedden de grimmige furiën van den strijd en het kwam er op aan zich op alle punten te beschermen en te verdedigen. Lodewijk XIV van Frankrijk wond zich om zijn koningskroon de lauweren, die zijne veldmaarschalken Villars en Catinat aan den Rijn en in Italië voor hem geplukt hadden, terwijl het Duitsche leger, ondanks de voortreffelijke aanvoering van den hertog Karel van Lotharingen en prins Lodewijk van Baden, voor de overmacht wijken moest.

Maar bij de genoemde helden zou zich een derde aansluiten, wiens naam, zoo lang er een leger van Oostenrijk zal bestaan, onafscheidelijk aan zijne eer verbonden blijft, prins Eugenius van Savooie. Franschman van geboorte en aanvankelijk voor den geestelijken stand bestemd, hadden de intriges van den minister van oorlog Louvois, een gunsteling van Lodewijk XIV, die zijne familie haatte, hem uit zijn vaderland verdreven en bewogen aan de Oostenrijksche monarchie zijne diensten aan te bieden. Met hem kwam de overwinning in het Oostenrijksche leger; de man, van wien Louvois met minachting gezegd had: ‘nooit zal hij in zijn vaderland terugkeeren!’ stond in korten tijd als overwinnaar in de waardigheid van luitenant-veldmaarschalk op Franschen bodem en schreef de voorwaarden van den vrede voor, die echter maar al te kort van duur was.

Voorloopig echter was de arm van den even dapperen als vromen krijgsman vrij en hij was niet voornemens hem werkeloos te laten zinken; hij was er veeleer op bedacht zijne zwaarte te doen gevoelen aan degenen, die op de kerken en kapellen van Hongarië het heilig kruisteeken vervangen hadden door de halve maan van den Islam en in dweepzieke woede gezworen hadden niet te zullen rusten, voor van den toren der St. Stephanuskerk zelve de groene vaan van den profeet wapperde. Maar de oude langzaamheid en bedachtzaamheid van den Weener hofkrijgsraad, die nog een eeuw later de krijgsverrichtingen van een Daun en een Laudon verlamden, stonden hinderend tusschen willen en volbrengen. Slechts zeer langzaam en bedaard werden de toebereidselen tot den beslissenden

oorlog tegen de Turken gemaakt, en terwijl de veldheeren van ongeduld brandden, vielen deels door geweld, deels door list, plaats aan plaats, vesting aan vesting, in de macht der ongeloovigen.

Ook het versterkte stadje Mohar had een Turksch corps, dat waarschijnlijk van het gros van het leger afgeraakt was, voor zijne wallen gezien, maar de burgers hadden onder de leiding van een ouden ridder, die vlak in de nabijheid met zijn zoon op zijn vervallen burcht woonde, zoo moedig den aanval afgeslagen, dat de vijanden den lust tot een nieuwe poging vergaan scheen te zijn en zij ijlings de vlucht namen.

Sinds dien tijd waren meer dan veertien dagen verloopen; de gerustheid en het gevoel der veiligheid waren in de harten der burgers teruggekeerd, hoewel zij ook nog binnen zorgvuldig hunne poorten bewaakten en geenen vreemdeling den toegang tot de stad veroorloofden.

Ook Engelbrecht van Zarnitz had in het bewustzijn van het doorgestane gevaar den burcht zijner vaderen weer opgezocht. Zoolang zij in benauwdheid verkeerden, hadden de burgers den ruwen, ervaren krijgsman gevleid, nu echter, na het afgeweerde gevaar, had men hem niet onduidelijk te verstaan gegeven, dat men hem niet meer noodig had en hij terug kon gaan, vanwaar hij gekomen was, - een wenk, dien de heer Engelbrecht zich niet ten tweeden male liet geven.

Och! het was geen gezellig verblijf, dat den afstammeling van het eenmaal zoo machtige geslacht der Zarnitz herbergde. Nog voor tachtig jaren hadden de tinnen van den burcht over uitgestrekte bezittingen het uitzicht gegeven en het geheele stadje was daaraan schatplichtig geweest. Van lieverlede echter had de burgerij zich van haren adelijken beschermheer onafhankelijk weten te maken. De voorouders van ridder Engelbrecht hadden voorname hartstochten gehad, die de bewoners van Mohar uitmuntend ter verkrijging van hunne onafhankelijkheid hadden weten te benuttigen. De jacht, de drank en het spel hadden een recht, een stuk land, het eene na het andere, verslonden, tot den tegenwoordigen bezitter en zijn zoon van al die heerlijkheden niets overgebleven was dan de oude burcht, door wiens vervallen torens de wind streek, terwijl de vertrekken van dag tot dag onbewoonbaarder werden.

In een der best onderhouden daarvan, een middelmatig groote zaal, zat ridder Engelbrecht voor het geopende venster en staarde naar buiten. De lentezon schoot hare warme, levenwekkende stralen over bosch en veld en vervulde het duistere vertrek met een zee van licht. Eenige ruw bewerkte stoelen met verbleekte, lederen zittingen, eenige schilderstukken van twijfelachtige kunstwaarde, welke de ridderlijke voorzaten vereeuwigden en eene verzameling van krijgs- en jachttropeeën vormden het geheele ameublement. Er lag een treurige uitdrukking op het ernstige gelaat van den burchtheer; het waren strenge maar goedige trekken en het kort afgesneden zilveren haar en de golvende grijze baard pasten er voortreffelijk bij.

Ridder Engelbrecht droeg een huisrok van zwart fluweel, een sterke, lederen broek en zwarte ruiterlaarzen; het zwaard stond tegen den hooggeleunden, met leer overtrokken armstoel, naast hem. ‘Zoo moet het dan toch geschieden,’ mompelde hij halfluid. ‘God weet hoe zwaar mij het afscheid valt! Ik zal den jongen niet weerzien. Maar zóó kan het niet blijven; hij vergaat met mij en mijne armoede en komt ten slotte op gedachten, die een Zarnitz niet passen. Aan den keizer en prins Eugenius wil ik hem afstaan. Ginds, in dienst van het vaderland, heeft hij het beter dan hier in zijn vervallen, voorvaderlijke burcht en onder de spiesburgers van Mohar.’

Hier werd hij in zijn alleenspraak gestoord; want de zaaldeur ging open en een jongeling, die ter nauwernood den ouderdom van twintig jaar bereikt hebben kon, trad over den drempel. Het was Rudolf van Zarnitz, de laatste afstammeling van het geslacht.

Het was een welgevormd, innemend jonkman, wiens krachtige en regelmatige lichaamsbouw onder het lichte krijgmansgewaad des te voordeeliger uitkwam. In dikke lokken viel het bruine hoofdhaar tot op de schouders af, en uit het mannelijk schoone aangezicht, welks bovenlip met het eerste dons van een knevel overschaduwd was, blikten een paar donkere oogen, waarin een zweem van stille treurigheid te lezen was.

‘Zoo diep in gepeinzen, vader?’ dus nam Rudolf met een heldere, welluidende stem het woord op. ‘Laat den warmen zonnestraal tot in hart en ziel doordringen en het misnoegen temperen dat de ondankbaarheid der burgers van Mohar in u heeft opgewekt! Voorzeker, spoedig genoeg zullen zij uw dapperen arm en beproefden raad opnieuw behoeven - en gij, ik ken u maar al te goed, zult het onrecht, dat men u heeft aangedaan, met grootmoedigheid vergelden.’

‘Meent gij, mijn jongen, dat ik nog aan die Philisters denk?’ antwoordde de oude verdrietig. ‘Ik geloof dat wij Zarnitzers er aan gewoon moesten zijn, daar ginds slechts dan welkome gasten te wezen, wanneer het er op aan komt een al te heete soep op te scheppen. Voor mijnentwege mag de Turk - God vergeve mij de zonde! - het geheele nest met os en ezel daarbij, in het serail van den sultan sleepen, was het niet een kristelijk volk en -’ helder schitterde zijn oog - ‘het eigendom van onzen allergenadigsten keizer en heer! Alles voor keizer en vaderland! is de leus der Zarnitzers, en, den heiligen zij dank! nog was er geen een verrader in ons geslacht, die deze leus ten schande gemaakt heeft. En ook gij, mijn zoon, zult die trouw bewaren!’ ging hij plechtig voort, ‘gij zult vernemen wat mijn hart beklemt en mijn oog benevelt: het is de scheiding van u, - en of deze scheiding u tot eer en waardigheid voeren en u in den adel van Oostenrijk en Hongarië de positie zal doen verwerven, waarop de naam Zarnitz aanspraak heeft. Dank zij mijne vroegere betrekkingen in Weenen, heb ik een vaandrigspatent bij een keizerlijk ruiterregiment voor u verworven.’

Een uitdrukking van schrik vertoonde zich op Rudolfs gelaat. ‘Versta ik u wel, vader?’ riep hij uit; ‘ik zou van hier moeten?’

‘Ja, mijn zoon! Gij zijt te oud, te roemzuchtig, dan dat gij hier in mijne eenzaamheid zoudt kunnen voortleven: gij zult onzen naam met nieuwen roem overdekken, gelijk hij in de dagen onzer voorvaderen straalde - en daarbij, Rudolf, wat kan ik u aanbieden? Zie om u heen! armoede en verval, waarheen uw blik zich ook wendt! Ik kan het niet verdragen, dat mijn zoon, de laatste van zijn geslacht, in zijne berooidheid woekerachtige kramers tot spot verstrekke.’

‘Zijn wij niet meer dan zij allen? Kan al hun geld hun het roemrijke verleden van ons geslacht verschaffen, hoe woest en wild de levenswijs van onze voorzaten ook moge geweest zijn? Ligt het kenteeken van den ridder in het gewaad of in den inwendigen mensch? O! zend mij niet van u weg, vader!’ ging Rudolf smeekend voort, ‘laat mij uwe armoede deelen! Wel houd ik de leus van ons huis hoog in waarde, wel klopt fier mijne borst, wanneer ik er aan denk, goed en bloed veil te hebben voor den dienst des keizers: maar ook hier is daarvoor toch immers gelegenheid genoeg. Worden wij niet in de onmiddellijke nabijheid bedreigd door den erfvijand van de Kristenheid? Beweert men niet dat prins Eugenius zelf aan de

spits van een leger naar Hongarië snellen zal? Zend mij thans niet weg, vader, ik bezweer het u, thans niet!'

'Hallo!' sprak de oude ridder en keek zijn zoon scherp in het gelaat, 'blaast de wind uit dien hoek? Het komt mij voor, als houdt u nog een andere band aan den geboortegrond geboeid dan eenig en alleen de gehechtheid aan uwen ouden vader, voor wien gij, het zij ter uwer eer gezegd, altijd een trouwe, brave zoon geweest zijt. Sinds eenigen tijd reeds sla ik u gade en vind u veranderd: de opgeruimdheid der jeugd is van u geweken, en droevig is uw oog en uwe gemoedsstemming. Ik schreef het toe aan de eenzaamheid, aan het drukkende gevoel der afhankelijkheid, en hernieuwde derhalve mijne oude betrekkingen met Weenen. Nu echter zie ik dat ik mij bedrogen heb en verlang van u de waarheid, de onvervalschte, volle waarheid.'

'Vader!' Biddend vestigde zich Rudolfs blik op den strengen grijsaard.

'Bij de kinderlijke gehoorzaamheid, die nog geen Zarnitz zijn vader geweigerd heeft, - ik verlang de waarheid!'

'Het zij dan zoo, vader,' antwoordde Rudolf vastberaden. 'Gij zult alles vernemen!'

De oude wees op een zetel. 'Laat hooren,' sprak hij, 'en,' voegde hij er hartelijk bij, daar hij de bleekheid zijns zoons bemerkte, 'gij zult een opmerkzaam toehoorder, een toegevend rechter vinden!'

Met de uitdrukking van de vurigste teederheid kuste Rudolf zijns vaders hand, schoof zijnen stoel naderbij en begon aldus:

'Het mag omstreeks een jaar geleden zijn, dat ik op een heerlijken zomermorgen van een vroege jacht naar huis keerende, langs de kapel in het woud kwam, welke de Turken, bij hun laatsten overval, in brand gestoken hebben. Gelijk gij weet was het de lievelingsplaats van mijne goede moeder geweest. Ik verbeeldde mij altijd, dat ik hier nader bij haren geest en hare liefdevolle bescherming was dan overal elders en dikwijls en gaarne verwijlde ik op die gewijde plaats. Ook toen trad ik binnen; het zag er zoo gezellig, zoo vreedzaam uit; door de bonte, kleine ruiten drong vriendelijk de zonneschijn en wierp zijn licht op het kunsteloos bewerkte houten altaar en het beeld van den stervenden Verlosser daarboven. Maar ik bevond er mij niet alleen. Voor het altaar knielde eene tengere meisjesgestalte in zwarte kleeding, het blonde haar bevallig om het hoofd gevlochten, tranen stroomden uit hare oogen, met luider stem bad zij God en de Koningin des hemels, voor de zielerust van haar overleden moeder en om vrede voor haar eigen zwaar beklemd hart. En toen het meisje nu haar gelaat omkeerde, en mij half verschrikt en toch zoo kinderlijk vertrouwvol aanzag, overweldigde mij eene diepe ontroering, en een gevoel zoo heilig en rein, als ik nooit gekend had, deed mijn hart kloppen.'

Met zichtbare belangstelling had Engelbrecht het verhaal zijns zoons aangehoord. Hij voelde hoe zijne oogen vochtig werden; eene zachte, weemoedige herinnering rees voor den geest van den ruwen krijgsman op. Ook hij was eens jong geweest en hij dacht aan vervlogen dagen en het blonde meisje, dat hij als geliefde gade had meegevoerd in den burcht Zarnitz, dien zij volgens Gods ondoorgrondelijke raadsbesluiten maar al te spoedig met het graf verwisselen zou. 'Verder!' sprak hij kortaf, om zijne aandoening niet aan zijn zoon te verraden; 'bespaar mij al het overtollige! Wie was het meisje?'

'Ik kende het wel en toch had ik haar nimmer zoo aangezien als toenmaals in de stille kapel,' ging Rudolf voort. 'Het was Elze Nardory, de dochter van den rijken koopman te Mohar.'

'De dochter van den praalzieken kramer, mijnen ergsten tegenstander, die met mijne armoede den spot waagt te drijven, daar ik niet, zooals zijns gelijken, op

woekerachtig verworven geldzakken tronen kan? En de dochter van dezen man.... Rudolf, ik wil niet hopen....'

De blos der gramschap was den licht prikkelbaren ouden heer in het aangezicht gestegen, - een teeken dat hij het onderhoud als geeindigd wilde zien.

Maar Rudolf van Zarnitz gaf zijne zaak niet zoo gemakkelijk op. 'O, als gij haar kendet, vader, zij is zoo goed, zoo edel, zoo lieftallig! Het vaderlijk huis is haar vreemd geworden sinds hare moeder door den dood werd weggerukt; van de teedere inborst van zijn kind heeft de kramersziel des vaders geen begrip. Op dien gedenkwaardigen morgen wisselden wij slechts een stommen groet; maar onze harten hadden elkander gevonden. Een gunstig toeval voerde ons later meer dan eenmaal tot elkander en ik durfde haar bekennen hoe zij mijne geheele ziel vervulde, hoe het mijn hoogste verlangen, mijn eenigst streven was haar eens de mijne te mogen noemen. En Elze verwierp het hart niet, dat haar trouwe liefde

bood; maar duister zag zij de toekomst in: want haar vader, de rijke Nardory, is voornemens haar aan den linnenwever Ragocz in Pesth uit te huwelijken, die huis en hof bezit en herhaaldelijk om Elze's hand aanzoek gedaan heeft. Daarom, vader, trof mij uwe mededeeling als een donderslag. Binnen weinige dagen komt Ragocz van Pesth naar Mohar over, en de oude Nardory zal Elze het jawoord afdwingen, indien zij weigert het vrijwillig te geven; ik echter zal dan ver weg zijn, - en buiten machte om haar te beschermen!'

Rudolf zweeg. Engelbrecht ging intusschen met langzame schreden het vertrek op en neer, afgebroken woorden mompelende, als kampte hij met een besluit.

Plotseling bleef hij voor Rudolf staan. ‘Hoor mij aan,’ sprak hij, zijne hand op den schouder zijns zoons leggende. ‘Ik ken het meisje; zij is goed en zachtaardig en verdient ten volle uwe genegenheid. Wel is waar had Engelbrecht van Zarnitz zich eene andere schoondochter dan de spruit van een kramer gedroomd; maar de tijden zijn veranderd en met hen ook het oordeel der menschen. Als gij het meisje liefde en trouw gezworen hebt, moet gij uw woord gestand doen! Hier laten kan ik u niet; want de eer roept u in 's keizers dienst; maar vóór gij gaat moogt gij u met het meisje uwer keuze verloven: ik geef u mijn zegen - maar met haar schraapzuchtigen vader wil ik niets te maken hebben. Hij moge met zijn rijkdom pronken, ik zal hem nimmer als de gelijke der Zarnitzers erkennen, nimmer!'

De arme heer Engelbrecht had in het besef zijner waardigheid er volstrekt niet aan gedacht, dat het nog zeer twijfelachtig was, of de oude Nardory de eer, een doodarmen, adellijken schoonzoon in plaats van een rijken burgerlijken te bekomen, wel zoo hoog schatten zou.

EEN BRIEF UIT AMERIKA, NAAR B. WOLTZE.

Rudolf dacht er in dat oogenblik evenmin aan. Als een centenaarslast had hem de gedachte beangstigd, hoe zijn vader wel de openbaring van zijne liefde zou opnemen, daarom maakte hem thans de toegevendheid van den gestrengen heer overgelukkig. Hij boog zich over de hand zijns vaders en drukte er een warmen kus op. 'Heb dank, duizendmaal dank!' riep hij in vervoering uit; 'nu is mijn schoonste hoop vervuld en ik zal het u vergelden, vader, wat gij aan mij gedaan hebt! De naam der Zarnitz zal ik door de dapperheid mijns arms in nieuwen luister doen stralen. Nu ga ik blijmoedig voor keizer en vaderland strijden, daar ik geen tranen en lijden achter mij laat. En nu naar den ouden Nardory! Hij zal niet onbuigzaam zijn; de trots op een adellijken naam vermag veel op hem. Vaarwel, vader, ik zadel mijn paard en vlieg naar de stad; vóór het avond is, ben ik weder op den burcht!'

Hij stormde het vertrek uit; hoofdschuddend zag de oude ridder hem na. 'Een zonderling volkje toch, die jonge lieden!' bromde hij in zijn witten baard. 'Dat was anders in mijnen tijd! Ik had bij mijn gestrengen heer vader eens met een burgermeisje moeten aankomen! En toch kon ik niet anders; hij is mijn eenige zoon en het meisje is welopgevoed en zedig. Vroeger zou het niet zoo kalm afgeloopen zijn, zonder een fikschen storm; maar ik word oud - oud - aan den burcht Zarnitz en zijn meester knaagt de tand des tijds. Mogen zij beiden in eer en vrede vallen!'

Peinzend staarde hij op het landschap, dat zich voor hem uitbreidde. Een traan rolde langs den gerimpelden wang in den zilveren baard.

Ridder Engelbrecht verwijlde met zijne gedachten in het verleden.

Een hoefslag wekte hem uit zijne mijmering; het was het paard dat zijn zoon buiten den burcht droeg.

Zoo fier draafde de jonge ruiter daarheen, dat een glimp van tevredenheid op de trekken van den ouden heer verscheen. 'Ridderlijk bloed!' sprak hij vergenoegd glimlachende; 'frisch naar lichaam en geest, begeesterd voor recht en eer! God geve dat hij en zijne nakomelingen steeds zoo blijven mogen!'

(Wordt vervolgd.)

Rebus No. 1.

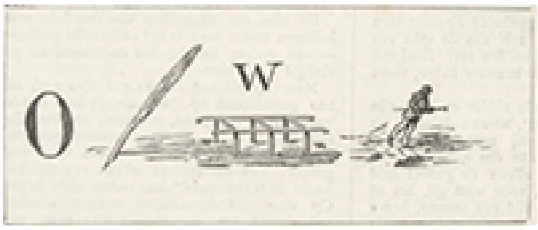

ALS PRIJS AAN DEZEN REBUS IS VERBONDEN OM BIJ LOTING AAN EEN DER GOEDE OPLOSSERS TOEGEWEZEN TE WORDEN:

Eene prachtig gedrevene koperen schotel *met portret van* HENDRIK CONSCIENCE, tot wandversiering, ter grootte van 61 centimeters in doorsnee.

Bovendien hebben de goede oplossers het recht tegen verminderden prijs te kiezen tusschen de boekdeelen, waarvan de lijst hun na ontvangst hunner oplossing zal toegezonden worden.

Oplossing van rebus No. 3 van den 16den jaargang der *Belgische Illustratie:*

DE OPLOSSING KOMT LATER.

De prijs, aan de oplossing van dezen rebus verbonden, is gewonnen door den heer TH. WOUTERS, te Antwerpen.

[Nummer 2]

Onze gravures

Jonge studenten.

JONGE STUDENTEN, NAAR GEORG KNORR.

Arme kinderen!

Zij zijn aan 't blokken, zooals men dit in schooltaal heet.

Hun *précepteur* - hij gelijkt wel een Duitsch domine - heeft de ziekte van den dag: hij bemoeit zich meer met politiek dan met zijne beroepsbezigheden.

Zonder voorafgaande verduidelijking heeft hij zijne leerlingen aan eene of andere moeielijke les gezet, om zich ongestoord te kunnen vermeien in het verslag der parlementszitting.

De leermeester vergenoegt zich met nu en dan door eenen strengen, waarschuwenden blik zijne kleine slachtoffers aan te manen van gelaten op de pijnbank te blijven.

Straks, tegen het einde van het lesuur, zal hij hun werk nazien en ongetwijfeld zijne verbazing te kennen geven over de toenemende bekrompenheid der verstandelijke vermogens van de kinderen.

Arme kleinen!

Dit tafereel, flink van groepeering en uitdrukking, bevat, ondanks zijn uitheemsche tint, ook voor ons, Belgen, eene strenge les.

Ook hier mangelt het den leeraar veeltijds aan vlijt.

Doch, wat erger is, wij missen de eensgezindheid voor de gewichtige taak der vorming van geest, hart en ziel der jeugd. En nochtans is de noodzakelijke, eenstemmige werking van priester, onderwijzer en ouders soms nog niet bij machte om die naar wensch en eisch te voltooien.

Hoe moet het dan met dien belangrijken plicht gesteld zijn, wanneer deze samenwerking verijdeld wordt en de onontbeerlijke goede ver-

standhouding de plaats voor den tweespalt ruimen moet?

Die betreurenswaardige toestand is grootendeels, zoo niet geheel, het gevolg van de alomvattende bemoeiing van den Staat in het onderwijs.

Deze misvormt den leermeester tot een speelbal van politieke driften, doet hem vijandschap teelen, waar hij niets dan toegenegenheid en erkentelijkheid zou moeten oogsten, ontneemt aan zijnen maatschappelijken toestand alle vastheid, en, wat erger is, zij trekt de aandacht af van de hoogst noodige verbeteringen, die het onderricht, voor wat eigendommelijkheid en degelijkheid betreft, vooral bij onze hooge standen zou dienen te ondergaan.

Als godsdienstzin in het gemoed, vredezucht en liefde tot eigene taal en zeden in het hart, grondige beredeneering en helder begrip in het brein der jeugd door den onderwijzer geteeld worden, zullen wij niet meer hoeven te herhalen:

Arme kinderen!

Het nieuwe Belgische ministerie.

De *Illustratie* deelde in 1871 en in 1878 de portretten mede der toenmalige ministers; vandaag geven wij die der huidige leden van het ministerie, dat, zooals overigens algemeen bekend is, op 16 Juni van dit jaar als volgt door onzen koning samengesteld werd:

Mr. Jules Malou, hoofd van het Kabinet en minister van financiën.

In negen-en-dertig jaren tijd, zegt het *Journal de Bruxelles*, is het de derde maal dat de achtbare Volksvertegenwoordiger van Sint-Nikolaas aan het hoofd staat van dat belangrijk ministerie. Weinige ambtenaars van 30 Juli 1845 zijn er nog in de bureelen. M. Malou, altijd jong van lichaam en krachtig van geest, niettegenstaande zijne 74 jaren, levert voor onze tijdgenooten een eigenaardige en uitstekende type op van den politieken man, getrouw aan zijn geweten, zijne vrienden, zijn geloof en aan God. Eenvoudig in het privaat en openbaar leven, heeft hij onverlet het vuur der financiëele zaken doorstaan en hij komt terug aan het bewind met dezelfde goedhartigheid, waarmee hij het onlangs had verlaten. Sedert 19 Juni 1879 heeft hij al de oogenblikken, die niet ingenomen werden door de verdediging onzer groote politieke, maatschappelijke en godsdienstige belangen, besteed aan zijne familie, de letteren, de kunsten en de bloemen. Die geestige 'buitenman' is een onzer uitmuntendste tuinbouwers. De loopbaan van M. Malou kan als een voorbeeld aangehaald worden voor het jonge geslacht. Sedert meer dan eene halve eeuw, werkt 'vader Malou' voor de verdediging van 's lands zaken, en dat aanhoudend werk heeft noch zijne lichamelijke krachten, noch zijne krachtdadigheid van geest versleten. Het werk doet leven. Sedert den dag waarop de nieuwe minister van financiën, in de vierde klas te Saint-Acheul, een boek van Homerus in uitmuntende hexameters overzette tot heden, heeft hij geen enkelen dag in ledigheid doorgebracht. *Ad multos annos!*

M. Jacobs, minister van binnenlandsche zaken en onderwijs, is de geliefkoosde afgevaardigde van het arrondissement Antwerpen. Hij is, zelfs volgens het gevoelen zijner hevigste politieke tegenstrevers, een redenaar vol talent en onderscheiding en de groote invloed van zijn woord in de Kamer is overbekend.

M. Beernaert is sedert 1874 afgeveerdigde van Thielt. Hij is advokaat bij het Verbrekingshof, en ook zijn redenaarstalent wordt door niemand betwist. Toen hij onder het vorig katholieke Kabinet minister van openbare werken was, wist hij aan de soms drooge en vervelende kwesties van zijn budjet een bijzonder belang te hechten. Thans is hij minister van handel en landbouw, met bijvoeging van de Schoone kunsten.

M. Woeste, de nieuwe minister van justicie, is volksvertegenwoordiger van Aelst, sedert 1874. Van het begin zijner parlementaire loopbaan nam hij een groot deel aan de werkzaamheden der Kamer. M. Woeste is een werker en een van de zeldzame redenaars, die naar zich doen luisteren.

M. Van den Peereboom, minister van spoorwegen, posten en telegrafen, is volksvertegenwoordiger van Kortrijk. Hij is slechts 35 jaar oud. In de Kamer wordt hij hoog geschat om zijne juridische kennissen en als een man van studie en orde.

M. de Moreau, afgevaardigde van Namen, heeft de portefeuille van buitenlandsche zaken aangenomen. Aan alle groote politieke discussies heeft hij altijd een werkzaam deel genomen en zijn naam staat met eere vermeld in de *Annales Parlementaires.*

Generaal Pontus, de nieuwe minister van oorlog, is 55 jaar oud en de zoon van een onderofficier van het leger. Hij heeft zijne militaire loopbaan begonnen als eenvoudig soldaat en achtereenvolgens al zijne graden gewonnen. Den 4 Juli 1850 werd hij benoemd tot officier. In 1859 was hij kapitein en trad in 't ministerie in hoedanigheid van geattacheerde aan het kabinet van generaal Thiebauld, minister van oorlog onder M. Malou. Later werd hij onderdirekteur en daarna direkteur van 't personeel. Benoemd tot generaal, werd hij verleden jaar aangeduid om het bevel te voeren over de keurbrigade (grenadiers en karabiniers). Hij is commandeur der Leopoldsorde en der orde van Isabella de Katholieke.

Een visschershuisgezin tijdens den storm.

Het onderwerp, alhoewel niet nieuw, is krachtig behandeld. Vol natuurlijk sprekende uitdrukking is het gelaat der oude moeder: droevige herinneringen uit het verledene, kommervolle angst voor het tegenwoordige staan er duidelijk op te lezen. De woest opgezweepte golven, wier schuimende kruinen nu en dan door eene helle bliksemflits verlicht worden, trekken hare aandacht met magnetische kracht tot zich. Die bruisende baren sloten zich als een loodzwaar baarkleed boven de sloep van haren echtgenoot en zijne gezellen, en begroeven de dierbaren in die lijkkist op den diepgelegen bodem der zee. En boven dit graf zijns vaders, op dezelfde verraderlijke watermassa, zwalpt in dit oogenblik de zoon, de eenig overgeblevene steun van moeder, vrouw en kind. O, wel mag de oude vrouw hare eeltige hand op den schouder harer schoondochter leggen als een tolk van haar medelijden en hare liefde. De diepbeangste heeft dien troost, die opbeuring wel noodig: zich de oogen bedekkende, als om het vreeselijk onweder niet te zien, dat haar tot weduwe en het wichtje op haren schoot tot wees dreigt te maken, bidt zij onder zenuwachtig snikken den Albehoeder voor het behoud van den geliefden echtgenoot.

Is het te verwonderen, dat de wederzijdsche gehechtheid in de visschershuisgezinnen zoo sterk is? Voorzeker neen, want bij ieder zielsbenauwend gevaar van aardsche scheiding, doen de vriendschap en de familieverknochtheid zich krachtiger gelden, snoeren de banden des harten zich nauwer toe en worden bij hen

de reine gevoelens, die men ouderliefde, huwelijkstrouw en kindermin noemt, edeler en heiliger.

In de straten van New-York.

Zulke kleine zangeressen van Italiaanschen bloede, als onze gravure er eene te zien geeft, zijn in New-York geene zeldzaamheid. Bij geheele scharen zwerven zij door de wereldstad aan den Hudson rond en vertoonen zich vooral in de wijk van de bevoorrechte minderhe[id de]r beurskoningen, waar zij onder ieder venster haar gillend refrein laten hooren:

> Senti la voce
> Die nostro capitano!

Niet zelden ziet men daar voor de balkons vijfjarige violisten, wier instrument haast even groot is als het lichaam van den muzikant, en op het gezicht dier kleine artisten met hunne tintelende oogen en hun weemoedig lachje tasten weekhartige dames allicht spoedig in den zak. Daar rekenen de zoogenaamde *padroni* op, die in *Baxterstreet,* de New-Yorksche bedelaarsbuurt, deze kleine Italianen bij honderden africhten om hun spel of hun zang in klinkende specie om te zetten, altijd ten behoeve van den ondernemer. Deze eischt hun karig loon op en verschaft hun in ruil daarvoor een ellendig voedsel en een schamel plunje; want hoe armzaliger de stumpers er uitzien, hoe beter zij het hart der rijken kunnen vermurwen en hoe rijker dus hun oogst is.

De schijnbare vroolijkheid dier kinderen komt dan ook meer uit gewoonte dan uit werkelijke blijdschap des harten voort: ook de acrobaat en de paardrijdster in den circus dragen bestendig een stereotiep lachje op het gelaat, waar hun binnenste geen het minste deel aan heeft.

De hoed van Jan-Oom
Door
August Snieders.
(Vervolg en slot.)

Mijn arme buurman was nog niet aan het einde zijner rampen. In zijnen koortsachtigen haast had hij 's morgens vergeten zijne geldbeurs behoorlijk te voorzien, en als hij nu dien nieuwen hoed betaalde, had hij niet meer voldoende geld voor de terugreis. Vreeselijk denkbeeld! Boezemde een man met een gekken hoed evenmin eerbied in als een man zonder hoed, dan zeker heeft niemand veel eerbied voor iemand, die beweert - zijne geldbeurs vergeten of verloren te hebben.

De koopman is echter een *gentleman* - het omgekeerde is minder mogelijk - en hij zou het bedrag van den nieuwen hoed per postmandaat ontvangen. ‘Edel man! Grootsch en edelmoedig hart! Redder en bevrijder, kom aan mijn hart!’ Dit had mijn buurman willen zeggen en doen, maar hij zegde en deed het niet, of men had hem zeker, na dergelijk tafereel van dankbaarheid, dat alleen op de tooneelplanken toegelaten is, in een dwangkamizool gesloten en naar het gekkenhuis gebracht.

Geloof mij, aan dat gevaar is mijn arme buurman slechts met moeite ontsnapt! Indien deze beleediging zijne deftigheid, zijn fatsoen, zijne spreekwoordelijke scherpzinnigheid, zijn onbetwistbaar verstand toegebracht ware geweest, hij hadde liever zijne eigene doodskaars gemaakt, ze aangestoken, zich in zijn beddelaken gedraaid en als Socrates den laatsten adem uitgeblazen.

Mijn buurman liet in den hoedenwinkel zijn adres achter, zooals elk eerlijk man in dergelijk geval doen zou, en ijlde met den nieuwen hoed den winkel uit - en ziet, de storm bedaarde, het volk riep hoera. Wat verlichting, wat ontlasting! 't Is of mijn buurman nu van de akeligste nachtmerrie was verlost, die hem ooit op de borst had gedrukt! Alle gevaar is nu voorbij; de eer des vaders is hersteld; de dochter kan hem nu weer met alle fierheid voor de kostschoolwereld vertoonen!

Toen mijn buurman thuis gekomen was, vertelde hij, zelfs tamelijk opgeruimd, de lotgevallen van zijnen hoed, al werden hier en daar ook zoowat bromteekens ingeweven opzichtens zijne vrouw, die vergeten had Jan-Oom's hoed behoorlijk naar den zolder te verhuizen. Doch het zwarte monster was nu in het diepste van het Walenland verlaten en vergeten - en als het nu nog ooit terugkwam, op den kop pronkend van dezen of genen krijtverkooper of steenkapper - mijn buurman zou het alsdan met alle mogelijke burgerlijke statigheid toeroepen: *nescio vos*, ik ken u niet!

De mensch wikt, God beschikt: de duivelsche hoed, zwart als de tooverhond in *Faust,* had beslist mijn armen buurman niet los te laten. Niet zooals de hond maakte hij echter vurige cirkels en kwam kwispelstaartend nader; neen, verraderlijk drong hij het huis binnen; want op zekeren avond *tingelingeling...* bracht men met den wagen een groot pak thuis - 3 fr. 80 a. 't u.b. - en toen al de kinderen gapend van nieuwsgierigheid rondom de tafel stonden en

papa, met eene vaste en statige hand - statig als een Abraham, die zijnen zoon moest offeren - de koorden doorsneed, was ieders vraag: ‘Wat mag er wel in dat pak zitten?’

Wat vrouwlief en wat manlief over den inhoud droomden, laten wij ter zijde; maar kinderoogen zagen reeds in verbeelding een grooten en kleurigen speelgoedwinkel daaruit te voorschijn komen, toen eensklaps - wat ontgoocheling! - de zwarte bullebak, men zou zeggen ‘lachend’, voor den dag kwam. Die hoedenfabrikant was inderdaad een al te eerlijk man, of misschien was hij een duivel van een plaaggeest.

Men zegt dikwijls in de romans - misschien omdat het zoo schoon klinkt en zooveel indruk maakt - ‘hij werd bleek als een doodslaken, bleek als een lijk;’ maar als dit bij de romanhelden niet altijd waar is, dan toch was het waar bij mijnen buurman. De man stond letterlijk verslagen, en toen hij eindelijk zijne tegenwoordigheid van geest herwon, greep hij den zwarten schurk bij het vel en smeet hem in eene heilige verontwaardiging verre van zich weg, met de beweging van een dramatisch tooneelist, als deze ratelend uitroept: ‘Lig daar, gij, die de onnoozelheid bedriegt.’

Pang, krik-krak-krik! klonk het in de kamer. In het voorbijvliegen had de tooverhond met zijnen poot - we willen zeggen, de hoed - eene porceleinen vaas van de schouwplaat omgerukt, en deze viel op het marmer in honderd stukken. Die arme kostbare vaas! Dat pronkjuweel! Dat kleinood, zoo dikwijls met fierheid getoond en waarmee mijn buurman, in een prijskamp van zingende kanarievogels, roemvol.... bekroond werd!

We begrijpen dat de maat nu boordevol was, neen, dat ze overdruppelde. ‘Die vervloekte hoed!’ brulde de man. Onstuimig sprong hij toe, gaf den verrader een paar duchtige stampen, die den schurk deden ineenzakken, greep hem andermaal bij den nek, ijlde naar de straatdeur en smeet hem, in eene nieuwe heilige verontwaardiging, op de straat.

> Verrader, monster, vloek der aarde!

zou mijn buurman gedeclameerd hebben, indien hij het dollemans-dichtstuk van Jacobus Bellami gekend hadde - doch vaderlandsche poëzie had aan mijn buurman nooit gediend dan om vetkaarsen in te windelen.

Het was een helsch weer; de regen kletterde tegen de glasruiten en op de straatsteenen; de dakgoot kon het water niet slikken en bruisend gulpte het beneden uit den zinken gootmond. Mijn buurman zat, van al die stormen bevrijd, in zijne nette kamer; maar toch stormde het in zijn binnenste. Hij, anders zoo vreedzaam, vond genot, een helsch genot in het denkbeeld dat die schurk van eenen hoed in dat helsche weer lag, misschien voortgezweept door den wind, door regen en modder gesleurd, geschopt en getrapt door de straatjongens, eindelijk opgeschept door den vuilnisman en in den mestpoel versmacht.

‘Waar Caro toch zit?’ zegt vrouwlief. - ‘Ja, waar zit Caro?’ roepen de kinderen, en al wat stem heeft begon op soprano-, mezzo-soprano-en alto-toon: ‘Caro, Caro’ te roepen. De witte poedel van mijn buurman, een wonder tusschen hondenwonderen, en die gansch het huisgezin soms doet verbaasd staan over zijnen geest en verstand - de witte poedel is nergens te vinden.

Arm beest! Caro is gewis buiten gesloten!... In zoo'n onmenschelijk, neen onhondelijk weer! Stil.... Men hoort zijn gejank.... Ja, hij is buiten op de straat! en allen - mijn buurman alleen blijft, met welbehagen in zijnen stoel rustend, aan zijne

wraak tegen den hoed van Jan-Oom droomen - allen stormen naar de voordeur en pas is deze geopend of de poedel schiet binnen, springt in de kamer, en bemodderd, lekkend en druipend wipt hij vroolijk op de knieën van mijnen buurman, dezen den vuilen, gedeukten, geblutsten en natten hoed van Jan-Oom apporteerende.

Als er een spook op zijne knieën was komen neerzitten, had mijn buurman niet geweldiger, niet driftiger kunnen opspringen, had hij geen akeliger kreet kunnen uitbrengen, had hij geen wanhopiger gebaar kunnen maken dan hij nu deed. Daar zat Caro nu op zijne achterpooten, met blinkende oogen en met zijn kort staartje kwispelend voor mijnen buurman; daar zat hij nog altijd met den noodlottigen hoed in den bek! Het was of hij den huisheer nog bloediger wilde kwetsen door zijne lachende tronie. Ook gaf mijn buurman hem een zoo onmenschelijken schop, dat hij jankend den hoed loste en onder de tafel vluchtte.

De natte en gedeukte hoed, die op het vloertapijt lag, had, in het oog van mijnen buurman, het aanzien van eenen dronkaard, nat van buiten en nat van binnen en die, met de handen in de broekzakken geborgen, gelijk een ongewasschen democraat, spottend en uitdagend voor hem stond te waggelen en moedwillig het keurig tapijt bezoedelde.

In eene nieuwe heilige verontwaardiging nam mijn buurman de tang, greep den zwarten schurk nijdig bij het haar en liep er mee in dolle vaart, naar de keuken. Daar gaf hij zich aan zijne rechtmatige gramschap over; hij trappelde met de twee voeten den moedwilligen hoed zóó plat, dat het bloed, neen, het water uit zijn corpus spatte, en toen hij hem zoo plat zag als een pannekoek, nam hij andermaal de tang, opende het deksel der kookkachel en wierp den bullebak in het gloeiende vuur.

Ten vure gedoemd! Na het uitvoeren van die sententie zou de verrader voorzeker niet meer voor den dag komen! Met een nog koortsachtig gemoed, als had hij een monster, een draak verslagen, zoo als er St.-Joris een te bestrijden had, keerde mijn buurman in de huiskamer terug en zakte, met een nog jagend hart, in zijnen zetel. Zou hij eindelijk rust vinden?

Een dof gestommel, als liep er een geheel regiment voeten over de trappen, drong door den scheidsmuur, welke het huis mijns buurmans van dat zijns buurmans scheidde. Deuren werden opengeworpen, deuren werden toegeslagen, en buiten op straat klonk het verschrikkelijk: ‘brand, brand!’

Nu dat woord alléén is genoeg om mijnen buurman het bloed in de aders te doen verstijven. ‘Brand? brand?’ riep hij; driftig, blootshoofds snelt hij naar buiten, om te weten waar de ijselijke ramp zou uitgebersten zijn. Nergens was echter vlam te zien, tenzij in den vreedzamen straatlantaarn. Misschien verder de straat in? Ademloos liep de man langs de huizen. Buren kwamen buitengeschoten: ‘Waar is de brand?’ riep hij hun toe. ‘Wel bij u, ongelukkige!’ luidde het antwoord.

Dat was een doodslag en mijn arme buurman zakte, rillend en bibberend tegen den gevel van een huis: de schrik had zijne beenen met eene oogenblikkelijke verlamming geslagen.

De vreeselijkste beelden kwamen nu voor hem heendansen. Hij zag, in verbeelding, zijn huis door de loeiende vlammen vernield, zijne effecten en obligatiën tot asch verteerd, zijne kinderen met brandende haren - vreeselijke martelkroon! - uit den vlammenden eigendom komen! Het volk snelde voor hem door, zonder op zijn kermen en jammeren te letten; in de verte dommelden akelig de brandspuiten, en 't was of een dozijn brandklokken reeds over gevel en daken galmden. En dat was te begrijpen, als er een huis brandt zoo gerespecteerd als dat van mijn buurman.

Eindelijk herwon de ongelukkige zijne krachten; hij waggelde naar zijne woning terug - naar dien hemel, waar hij zoo fier, zoo trotsch, zoo gelukkig op zijne gewonnen fortuin, kon neerzitten! Goddank, de gevel stond er nog! Met krachtinspanning werkte mijn buurman zich door de saamgepakte menigte en ijlde den gang van het huis in.

Een dikke rook vervulde gang en kamer, en de pompiers, met den helm op het hoofd en de waterlans in de hand, verdwenen in dien dikken, versmachtenden nevel. Daar suisde en bruiste het water door den gang, kletste en kwatste op de muren en in één oogwenk is de marmeren gang eene rivier geworden; doch nergens, neen, nergens, bulderde het vuur den blusschers tegen...

Een kwartier uurs later, dwaalde mijn ongelukkige buurman, in zijne natgeplaste keuken, zijn bemorsten gang, zijne overstroomde vertrekken rond; hij vroeg zich zelven af wat booze duivel, zonder de minste reden, zijn huis had verwoest? Eindelijk vernam men dat de dikke en stinkende rookwolken, die den naasten buurman alarm hadden doen geven, voortkwamen van... den hoed, dien mijn verontwaardigde buurman ten vure gedoemd en in de kookkachel gestoken had.

Wat al schade, verdriet en oneer had die vervloekte hoed mijnen buurman reeds aangebracht! Terwijl zijn huis er uitzag als had het voor een aquarium gediend, en hij zelf, zijne vrouw en kinderen voor de zeepalingen, krabben en garnalen, dacht de arme man buiten het spotgelach der booze wereld en vooral van die helsche weekblaadjeste hooren weergalmen, die in straatproza de ‘hoedblusschers’ zouden bezingen.

Ja, zijne eer en faam, die hij steeds zoo trouw, zoo heilig had bewaard, waarop hij altijd zoo fier, zoo trotsch was en die hij hoopte eens als een familie-eigendom - dat hij alléén volledig in de wereld dacht te bezitten - aan zijne kinderen zou achterlaten, zijne eer en faam waren versmoord, versmoord door eenen hoed!

Overal danste die zwarte draak voor zijne oogen: hij zag hem in de laatste nevelen, die tegen de zoldering dreven, in de vlam van elk licht, in het donker gelijk in den maneschijn, en toen mijn buurman eindelijk, na een zoo woeligen dag insliep, werd die hoed een monster zoo groot als een huis en kwam grinnekend als een duivel zich op zijne borst neerzetten, ofwel de hoed kreeg twee dunne spillebeenen, zoo als de pooten van eene groote spin, en hij danste alsof hij dronken was, sarrend en plagend over zijn bed heen.

‘De dooden zijn niet altijd dood,’ luidt de spreuk, en dit was ook hier het geval: de hoed was wel is waar verbrand, maar na op den brandstapel gebracht te zijn, leefde hij meer en gewis levendiger dan ooit in den geest van mijnen buurman.

De man werd er mager en bleek van; er lag iets vreesachtigs in zijn onrustigen oogslag, in zijnen gang, in zijne gebaren, en vele buren dachten niet anders of hij had eene vreeselijke misdaad op het geweten, dat eindelijk begon te knagen.

‘Och,’ zeide men hier, ‘hij was ook in zóó korte jaren rijk!’ - ‘Ja,’ herhaalde men daar, ‘hij heeft weleer de wacht gehouden bij het sterfbed van eene oude tante, en....’ - ‘Tien jaar geleden,’ fluistert een derde, ‘zag ik hem eens, te middernacht, in het Krabbestraatje, dicht bij de Schelde, ronddwalen; den volgenden dag werd er een vreemdeling uit de rivier opgevischt...’ - ‘Wie weet!’ liet er iemand op volgen. - ‘Hij heeft altijd iets valsch, iets geheimzinnigs, ja, zeg het maar, iets vreeselijks in het aangezicht gehad,’ mompelde men verder - ‘Niet waar?... Ik heb het nooit willen zeggen, maar nu een ander het zegt...’ Kortom, men beschuldigde mijn armen buurman van alle mogelijke misdaden en het scheelde niet veel of men schilderde hem af als dwaalde hij rond, met handen door het bloed bemorst gelijk Macbeth.

En zoo sisten de slangen haar venijn rond en bewasemden den reinen levensspiegel van mijn armen buurman, die dacht dat er niets zoo helder was als deze. De man verborg zijn verdriet en gevoelde dat de hoed van Jan-Oom hem vermoordde. Doodgestoken door een hoed - wat vernedering!

Mijn buurman is, zoo als iedereen, ik hoop het ten minste, zal begrepen hebben, een braaf man; men kan echter wel braaf zijn al houdt men erg aan de lieve duiten. Nu, mijn buurman heeft dit laatste gebrek en hij hoopte jaren lang dien goeden Jan-Oom in de kuip te leggen, zooals de boer zegt als hij van zijn geslacht varken spreekt.

Op zekeren winteravond, noodlottigen avond, bracht de briefdrager - een doodbrief? Neen, een brief van Jan-Oom, die zijn lieven neef verwittigde dat hij de eer en het genoegen had, dezen zijn huwelijk aan te kondigen met mejuffer....

De brief viel mijn armen buurman uit de handen; een wanhopige gil ontsnapte aan zijne dierbare weerhelft. Jan-Oom getrouwd met zijne vriendelijke dienstmeid - eene jonge frissche boerin. Mijn buurman liet de lip hangen! en

in zijn binnenste kwam een storm op vergezeld van donder- en bliksemslagen, en toen hij eindelijk in zijnen leuningstoel indutte, zag hij in zijnen slaap den hoed, met zijne beenen als krabbepooten, voor hem heen dansen; hij zag hem jubelen, lachen en vieren. Bij de twee pooten had hij nu twee armen, even mager als de pooten, en twee handen als die van een geraamte.

HET NIEUWE BELGISCHE MINISTERIE.

De hoed danste op een tapijt vol gouden dukaten, rijksdaalders en bloemen, hield in deze hand eene flesch champagne en in de andere een glas vol schuimenden wijn. Hij vierde de bruiloft van Jan-Oom, of neen, hij vierde feest omdat nu aan mijnen buurman al die schoone gouden en zilveren schijven zouden ontfutseld worden.

'Ik ben gewroken,' zoo grinnikte de hoed; 'ge zult nu niets hebben, niets. De jonge bruid gaat met de schijven strijken! Ha, ge moest

EEN VISSCHERSHUISGEZIN TIJDENS DEN STORM, NAAR W. LANGLEY.

mij verachten en wegwerpen, mij, de oude en trouwe kameraad van Jan-Oom; ge moest een nieuwmodischen hoed op Jan-Oom's kruin passen; ge moest den ouden duts jong en bevallig maken! Maar die nieuwe hoed gaf hem ook nieuwmodische denkbeelden in, maakte hem levenslustig en zie, ik blaas nu al de gouden dukaten en rijksdaalders, die in uwe gulzig opengespreide hand moesten regenen, als kaf naar de maan!'

Een satansche lach klonk mijn armen buurman in de ooren, en toen hij de nog half slapende oogen opwaarts richtte, zag hij, door het venster, al de lieve geldstukken als een vuurwerk naar den hemel vliegen en zich daar, op het donkerblauwe tapijt - doch helaas! onbereikbaar voor mijn armen buurman - uiteenspreiden.

In zijne eenzame en slapelooze nachten, hem door den hoed bezorgd, had hij getracht de weggevlogen gouden dukaten en rijksdaalders van Oom te tellen - en in die financiëele operatie ziet hij altijd hier of daar, in een donkeren hoek, de spottende figuur van den hoed, die hem trouw volgt gelijk zijne schaduw, totdat hij, afgebeuld van het strijden tegen een ingebeelden hoed, in het donkere graf zinken zal.

De hoed van Jan-Oom heeft zijn leven vergald, en als er ooit een dichter opstaat om de lotgevallen van mijnen buurman, in een dozijn zangen, rijmlooze en ongerijmde, te vereeuwigen, zal hij niet zingen: 'zijn pad was steeds bezaaid met doornen' - 't geen overigens oud en versleten is - maar wel: 'zijn pad was steeds bezaaid met.... hoeden' - 't geen zeker nieuwer, ja, zelfs gansch nieuw zal worden verklaard door elken weldenkenden criticus.

Eenvoud.

Gelukkige moeder! zie, heur kind
Is heur schat, heur' hoop en heur leven.
Hoe lief zij het streelt, hoe teeder zij 't mint!
God heeft haar een hemel gegeven.

Gelukkige moeder! wat is zij rijk,
Al heeft ze geene aardsche schatten!
Al wat ze bezit, dat kan te gelijk
Een enkele blik omvatten.

Al wat ze bezit is de arbeid heurs mans;
En kan die geen weelde haar geven,
Heur spaarzaam beleid brengt welstand en glans
In 't nederig huiselijk leven.

Gelukkige moeder! hoe straalt heur oog
Van zalig genot en vrede!
Hoe dankbaar richt zij de blikken omhoog,
En slaakt heur hart eene bede!

Het kind en zijn vader, dit kleine gezin
Heeft al wat heur harte kan wenschen.
O eenvoud en hemelsche moedermin!
Wat maakt ge gelukkige menschen!

Gelukkig kind, nog vrij van zorgen,
Vol heil in uwe onnoozelheid!
Gij smaakt de vreugde reeds van 't morgen,
Wijl gij van 't gister zalig zijt.

En 't heden spreidt zijn vollen zegen
Zoo kwistig mooglijk op uw hoofd.
Och kind, wierdt gij op 's levens wegen
Toch van dien eenvoud nooit beroofd!

Een *niet* kan thans u zalig maken:
Gij praat zoo vreugdevol van 't spel,
Gij leeft in duizend nietge zaken
Gelukkig door een waterbel.

En nat een traantje soms uw wangen,
Een kus van moeder maakt het droog,
En blij komt ge aan heur boezem hangen
Met beide uwe armpjes naar omhoog.

Dan springt ge en dartelt vroolijk henen,
En speelt weer voort uit al uw' kracht.
Ja, gij vergeet terstond het weenen;
Uw eenvoud heeft u vreê gebracht!

Ach! dat wij nog als kinderen waren!
Wij leden vast niet half zooveel;
Maar, in de rijpe mannenjaren
Wordt kommer, last en leed ons deel.

En ach! ook de eenvoud onzes harten
Vlood met de kinderjaren voort,
Wijl zelfzucht in des levens smarten
Ons met heur scherpen angel spoort.

Zoo vlijmt ons wroeging van 't verleden,
Zoo zijn wij voor de toekomst bang,
En wat zich aanbiedt in het heden,
Al is het zoet, wij maken 't wrang.

Wat zijn wij immer dwaas, o menschen!
Wij kwellen ons in eeuwgen strijd,
En koestren duizend ijdle wenschen
En zuchten steeds: ‘Het menschdom lijdt.’

Ja, 't menschdom lijdt; wij allen lijden,
En zijn zoo zwak nog als een kind.
Ach! gun mij, God, dat ik door 't strijden
Ook kindereenvoud wedervind!

1867.
FRANS WILLEMS.

De eerste inval van de Fransche sansculotten in België. 1792-1793.

Door L. van Rucklingen.

I.

Den 20 April 1792 verklaarde Lodewijk XVI, nog bij name Koning van Frankrijk, maar feitelijk niets meer dan eene machtelooze speelpop in handen der revolutie, den oorlog aan den Duitschen Keizer Frans II, Koning van Hongarië en Bohemen, regeerenden vorst in de Zuidelijke Nederlanden.

Door deze oorlogsverklaring was voornamelijk ons vaderland bedreigd. Frankrijks grenzen moesten uitgebreid worden in het noorden tot zijne *natuurlijke grenzen*, tot aan den Rijn; en zou dat stoute ontwerp niet des te gemakkelijker te verwezenlijken zijn, vermits in België eene machtige staatspartij, degene der democraten, het met Frankrijk hield, de grondbeginselen der revolutie van 1789 aankleefde, en in zeden, spraak en gebaren het Parijzer volk naäapte?

De hooge adel, als de hertogen van Arenberg en van Ursel, de prinsen de Ligne, en zoovele anderen werden door Fransche leermeesters opgevoed; de enkele Fransche dagbladen en tijdschriften, die toen verschenen, werden door Franschmannen opgesteld; de geletterde standen, vooral de jonge rechtsgeleerden, vergaapten zich in de winderige sociale en politieke stelsels der Fransche philosophische school, en wisten niets te vertellen dan van Jean Jacques Rousseau, Voltaire, d'Alembert en Diderot.

Zonderlinge zaak; de Oostenrijksche regeering begunstigde deze anti-nationale en ongodsdienstige beweging. Aan het hof van de aartshertogelijke landvoogden te Brussel was alles Fransch in taal, toon en hofhouding! -

Openlijk sprak men met eerbied van den godsdienst, maar heimelijk ondermijnde men de grondzuilen waarop hij gevestigd was. Vrijmetselaarslogiën werden in al de groote steden opgericht, met oogluiking, ja weleens met begunstiging der regeering. En deze geheime genootschappen waren zoovele middelpunten, waaruit het zaad van ongeloof en revolutie over de natie werd uitgestrooid. Intusschentijd plaagde en kwelde men de geestelijkheid, en de vrije uitoefening van den katholieken godsdienst, staatsreligie nochtans! werd onophoudelijk besnoeid. Het onderwijs zelfs trachtte men te bemeesteren en als een machtig werktuig te gebruiken, om bij de opkomende geslachten de liefde voor den voorvaderlijken godsdienst en 's lands aloude instellingen te verdringen door de inenting van eene mengelgift van moderne jansenistische en philosophische beginselen.

Gelukkiglijk bleef de massa der natie bevrijd voor de besmetting. Een ondoordringbare dam was in Vlaanderen en Brabant de moedertaal, in sommige Waalsche streken de onverbreekbare gehechtheid aan den voorvaderlijken godsdienst.

In het land van Luik, echter, een onafhankelijk gewest, onder het bestuur zijner bisschoppen, was het anders gesteld, de *partij van Frankrijk* behield er de bovenhand. Men stak reikhalzend de hoofden over de grenzen naar Frankrijk uit; men hijgde naar het oogenblik om den Prins-bisschop te verjagen en de stad met het land van Luik, den vreemdeling aan te bieden!

Ook in het Fransche leger dat, kort na de oorlogsverklaring, naar België afzakte, was het *Belgische legioen*, strijdende in de voorste gelederen, vooral samengesteld uit de Luikerwalen.

Na eene worsteling, die, met verschillende wisselvalligheden, eenige maanden duurde, werd eindelijk Oostenrijk en zijne bondgenooten, den 7 November 1792, voor Jemmapes, een stadje in Henegouwen, verslagen.

Zonder het land langer tegen den veroveraar te verdedigen trokken de Oostenrijkers ijlings langs Brussel en Leuven op de Maas en dan in Duitschland terug; de Engelsche en Hollandsche bondstroepen namen de wijk naar Zeeland.

De aartshertogen, onze landvoogden waren reeds des anderdaags na den veldslag van Jemmapes naar Roermond gevlucht, de Belgen aanwakkerende hunne haardsteden tegen den overweldiger te verdedigen.

Van eene andere zijde trachtte de Fransche regeering de volksgunst der Belgen te winnen, door hun de vrijheid en onafhankelijkheid te beloven. In de holklinkende taal der Fransche demagogen, luidde de proclamatie: ‘Onze legers brengen oorlog aan de Tirannen; vrijheid aan de Burgers!... Het uur der vrijheid is geslagen; het uur der uitroeiing der Tirannen nadert.... Belgische leeuw, sta op!... Burgers, wilt gij de vrijheid?... Uwe schoone landstreken, uwe weelderige akkers zullen van den vernielenden geesel des oorlogs bevrijd blijven *en uwe oude grondwetten zullen op nieuw van kracht zijn; gij alleen zult ze kunnen veranderen*, *en wat gij doet zal ondersteund worden!...*’

Dumouriez, de Fransche veldheer, bekrachtigde deze verklaringen en beloofde na den zegepraal uitdrukkelijk 's lands vrijheden en wetten te eerbiedigen.

Deze woorden werden nog versterkt door de woorden uitgesproken in de *Nationale Conventie te Parijs.*

‘Want,’ zooals de president Barrère in belachelijke grootspraak uitriep, ‘de Franschen wilden geene andere veroveringen doen dan het hart der Belgen!’

Ook terwijl de groote meerderheid der natie lijdzaam de gebeurtenissen nazag, kende de uitbundige vreugde der Belgische democraten geene palen meer!

‘Godlof - riep een hunner voorname aanvoerders uit - wij zijn verlost van het Oostenrijksch canaille!...’ (Notaris Cannaert aan Vonck.)

Den 14 November deed het Fransche leger zijn intocht in Brussel. De Fransche vlag werd begroet als het zinnebeeld van vrijheid en onafhankelijkheid. Wee ons! - weldra zou nogmaals de spreuk onzer voorvaderen bevestigd worden: *Wat walsch is, valsch is!*

En inderdaad, nauwelijks had de Franschman den voet op onzen bodem gezet of al die schoone beloften van volksvrijheid en onafhankelijkheid verdwenen als rook in den wind. In al de steden des lands werden de gemeentebesturen vervangen door een militair gezag. De ellende van het Fransche leger was bovenmate groot. Zonder voorraad, zonder monteering, zonder kleedsel, liepen een deel der soldaten zonder schoenen, barrevoets of met een schoeisel van samengevlochten strooi. Om in den dringenden nood te voorzien werden provinciale en

gemeentekassen ledig geput. En daar dat niet toereikend was, perste men abdijen, kloosters, kerken, rijke burgers, als gedwongen geldleening zooveel af als zij geven konden.

De uitplundering van den burger geschiedde vooral bij middel van *assignaten.* Al wat voor de bevoorrading des legers werd aangekocht, werd betaald in assignaten. Nu, dit muntpapier, in nijpend geldgebrek door de Fransche regeering in omloop gebracht, was gewaarborgd op de verbeurde goederen van de geestelijkheid en den adel. Doch de hoeveelheid der uitgifte van dit muntpapier was zoo buitensporig groot, dat de waarborg niet meer toereikend was. Niettegenstaande alle strafbepalingen wilde niemand dit muntpapier aanveerden dan met een merkelijk verlies op de nominale weerde. Als de Franschen België invielen beliep dit verlies reeds bijna vijftig ten honderd. En nochtans men drong deze assignaten aan volle weerde aan de burgers op. Gewetenlooze woekeraars waren het Fransche leger gevolgd en lichtten hier alle koopwaren op, om ze te betalen in assignaten. De geldafpersing was zoo erg dat in eenige dagen menig handelaar ten bedelstaf werd gebracht; vele sloten hunne winkels en magazijnen, liever dan zoo schaamteloos te worden uitgeplunderd.

De verbittering der inwoners wies op eenige dagen zoo hoog, dat Dumouriez verplicht was te bevelen, dat de assignaten maar koers zouden hebben aan de kwoteering ter Beurze van Parijs: deze rechtveerdige maatregel werd hevig in de conventie gelaakt. België was immers eene onuitputbare goudmijn, in dit land zou men het middel vinden om Frankrijks ledige schatkist aan te vullen!

Deze ongehoorde geldafpersingen waren nog het ergste kwaad niet, welk wij te verduren hadden.

(Wordt vervolgd.)

Onschuldig verstooten.
Geschiedkundige novelle.

II.
(Vervolg.)

Druk met elkander fluisterende zaten Rudolf en Elze bij elkander in den tuin van het huis des koopmans Nardory; een lindeboom geurde boven hunne hoofden en in de bladeren voerde een koeltje zijn vroolijk spel, zoodat zij ruischten en ritselden als in vertrouwelijk gesprek. De ridderlijke jongeling was vol vertrouwen, de jonge maagd daarentegen vol bange vrees. Maar al te goed kende zij den bekrompen geest van den man, wien zij het leven dankte en die toch steeds aan haar teeder denken en gevoelen vreemd gebleven was. De oude ridder Engelbrecht behoefde zich waarlijk over deze schoondochter niet te schamen, al was zij ook slechts van burgerlijke en niet van adelijke geboorte.

Daar dreunden schreden in den huisgang, die naar den tuin voerde, een driftige stem werd hoorbaar, en de plompe gestalte van den handelsman vertoonde zich op den drempel der buitendeur. ‘Hola! wat moet ik daar hooren?’ bulderde hij, en het roode aangezicht, dat door een borsteligen, grauwzwarten ringbaard omlijst werd, verfde zich nog rooder, terwijl de grijze oogen doorborend op het paar gevestigd

waren. 'Een jonge valk in mijn duivennest? Mij dunkt, ridder Rudolf, dat gij met het afleggen van bezoeken in mijn huis hadt moeten wachten, tot de vader zelf u de deur geopend had!'

Onbevreesd trad Rudolf den toornigen man te gemoet. 'Wees bedaard, mijnheer Nardory,' sprak hij, 'en denk niets kwaads van mij of van uw lieftallig kind! Het is toch niet de eerste maal, dat gij ons bij elkander vindt; en heden kon ik des te eerder mij tot haar wenden, daar ik u zelf niet tehuis trof...'

'Zij mag niet naar adellijke jongelieden luisteren!' viel de oude hem driftig in de rede; 'dat past niet voor iemand die half verloofd is! Ragocz komt, wanneer die vervloekte Turken, die weder overal spoken, hem den weg vrijlaten, binnen kort hier.'

'En als hij komt,' riep de jonge man met vuur uit, 'moge hij uwe Elze gelukkiger vinden dan zij het ooit aan zijne zijde geweest zou zijn! Mijnheer Nardory,' ging hij, warmer wordende voort en greep de hand van den weerstrevenden koopman, 'wees vriendelijk en toegevend; Elze en ik dragen elkander de reinste liefde toe, zegen onze verbintenis!'

De koopman trad een paar stappen terug.

'Aha, is het daarop gemunt?' antwoordde hij met een ruwen lach. 'De trotsche ridder Zarnitz dingt om de hand van eene kramersdochter! Aha, ik zou uw ouden gestrengen vader voor de grap wel eens hier willen zien, om zijn voortvarenden zoon zoo iets te hooren vragen!'

'De stap, dien ik doe, is mij ernst, mijnheer Nardory,' sprak Rudolf, zich met geweld inhoudende, 'en nooit zou ik dien zonder de toestemming mijns vaders gedaan hebben. De heer Engelbrecht ridder van Zarnitz wil Elze als schoondochter welkom heeten.....'

'Zoo! wezenlijk!' lachte de koopman spottend; 'alles is derhalve reeds kant en klaar! Nu ontbreekt nog maar de priester en de kerk! Ik wil het wel gelooven, dat den Zarnitzer, wien de wind door zijne zakken blaast, evenals door de vervallen gangen van zijn burcht, de blanke guldens van den kramer in de oogen steken - maar de kramer is te sluw om oud, geel geworden perkament tegen klinkende munt om te wisselen.'

'Mijnheer Nardory,... gij beschimpt mijn vader!... Ga niet verder, ik bezweer het u, ga niet verder!'

De koopman mocht wel ingezien hebben, dat hij te ver gegaan was en voor de gevolgen vreezen. 'Kom,' zegde hij vergoelijkend, 'het is niet zoo erg gemeend; ik begrijp dat men het zich tot eene eer kan rekenen met een Zarnitzer vermaagschapt te worden; uw vader is een dappere degen, wij zullen hem misschien spoedig weer noodig hebben! Men beweert, allerlei verdacht gespuis naar de jaarmarkt van Maïla te hebben zien sluipen. Het kan zijn dat het Zigeuners zijn, maar ik vertrouw den vrede niet.'

'Mijn vader zal dubbel zijn raad en zijn hand ten beste geven, wanneer het er op aankomt huis en hof van zijne dochter te beschermen!' riep de jonge ridder uit: 'want gij stemt toe, niet waar, mijnheer Nardory?.....'

De oude floot binnensmonds. 'Luister,' sprak hij eindelijk, 'zoo voetstoots kan ik uw aanzoek niet inwilligen. Indien ik de verloving van Elze met Ragocz wil verbreken, moet ik hem een rouwkoop betalen van tweehonderd dukaten; zoo is het tusschen ons overeengekomen en beschreven. Gij zult toch niet van mij willen vergen, dat ik deze som uit mijn zak zal bekostigen? Al wil ik ook aannemen dat ge eenmaal in dienst des keizers schatten zult verkrijgen, en mijne Elze met een vierspan naar het

hof zal rijden, zou ik toch gaarne zien, dat gij mij die tweehonderd dukaten, en dat nog vandaag verschaftet. Nog vóór de avond gevallen is, moeten zij in mijne hand gesteld zijn.... anders geef ik mijne Elze aan Ragocz.'

'Vader!' kreet Elze, 'vader, wees barmhartig, ik bezweer het u bij de nagedachtenis van mijne moeder! Uw eisch is meer dan wreed!'

Rudolf drukte de tanden zoo vast op de onderlip dat zij bloedde. 'Mijnheer Nardory, ik heb deze bespotting niet verdiend!'

'Wie zegt u dat ik spottenderwijze tot u spreek! Mijne woorden zijn ernstig gemeend. Gij zult mij uwe armoede tegenwerpen: bah! ik ken de geruchten die omtrent de verborgen schatten van den Zarnitzerburcht in omloop zijn! Graaf slechts in de oude kapel, daar vonkelt het van goud en edelgesteenten!'

'Tweehonderd dukaten!' herhaalde Rudolf; 'dat is een geheele schat! Waar zou ik zulk eene som vandaan halen? O, wees menschelijk, mijnheer Nardory, verbind het geluk van uw kind niet met den kouden Mammon, waarvan gij toch reeds genoeg bezit!'

De koopman keerde zich om. 'Gij kent mijn besluit; vaarwel! mijne zaken roepen mij.'

'Mijnheer Nardory!' smeekend vatte Rudolf de ruwe hand van den koopman.

Nardory trok zijne hand verstoord terug: 'Vaarwel,' sprak hij.

De jonkman wendde zich tot Elze, die stom en roerloos, maar bleek als een wassen beeld, bij dat tooneel tegenwoordig was. Voor haar, die het karakter naars vaders maar al te goed kende, was dit besluit niet onverwacht. 'Elze,' sprak hij, diep geroerd, 'vaarwel.... voor eeuwig, als God geen wonder doet!'

Hij drukte een laatsten kus op de bevende hand van het meisje, wierp een laatsten blik op haar vader en verwijderde zich.

Nardory vatte sprakeloos de ijskoude hand zijner dochter en voerde haar naar hare kamer. Geen klacht ontglipte aan den mond van het meisje, geen woord van troost en bemoediging kwam over de lippen des vaders.

Nadat Rudolf de woning van Nardory verlaten had, kostte het hem ontzaglijk veel moeite zijne uiterlijke bedaardheid te behouden. De herberg, waar hij zijn paard gestald had, zocht hij nog niet op; voor geen geld van de wereld zou hij thans huiswaarts gekeerd zijn: hij vreesde voor de opvliegendheid zijns vaders bij het vernemen der smadelijke afwijzing, die hem te beurt gevallen was. Hij verlangde naar de eenzaamheid, ver van het gewoel der menschen, om daar aan zijne droefheid lucht te geven. Hij ging door de donkere, hooggewelfde poort; achter hem lag de stad met hare hooge wallen en langzaam stapte hij in de boschrijke omgeving voort. Hij ging al verder en verder, in zijne droevige overpeinzingen verdiept.

Eindelijk bleef hij staan; de vermoeidheid des lichaams deed zich te gelijk met de ontspanning der zenuwen gevoelen. Hij was ongeveer een uur van de stad verwijderd, en kende de plek zeer goed, naar welke hij onwillekeurig zijne schreden gericht had. Het was een gezellig open plekje, door hooge boomen omgeven; een bont mostapijt breidde zich als een kostbaar dek daarover uit en een eenvoudige houten bank, tegen den stam van een reusachtigen dennenboom aangebracht, noodigde als het ware tot rusten uit. Daar tegenover verhief zich in een houten nis een klein beeld van de Moeder Gods, wel is waar ruw bewerkt en met bonte verven beschilderd, maar toch tot vrome aandacht stemmende te midden van de stilte des wouds, vooral op dat oogenblik, nu de stralen der zon, door de groene, saamgegroeide kronen der boomen dringende, het in tooverachtigen glans deden schitteren.

Afgemat liet de jonkman zich op de bank nedervallen. Hier had hij dikwijls gerust en gemijmerd, het hart vol zoete hoop en schoone verwachtingen vervuld en nu voelde hij zich zoo arm, zoo rampzalig!

‘Tweehonderd dukaten!’ - Luid klonk onwillekeurig zijne alleenspraak - ‘wie verschaft ze mij en redt twee jonge harten van vertwijfeling?’

Hij verborg zijn gelaat in de handen, geheel aan zijne smart overgegeven; hij sloeg er geen acht op, dat het achter hem in het mos kraakte en sprong met een kreet van schrik op, toen eene hand zijn schouder aanraakte.

Achter de bank ontwaarde hij een jonkman van omstreeks dertig jaren, middelmatig en slank van gestalte; zijn geelachtig, door een vollen goed onderhouden baard omlijst aangezicht, met de donkere, daarin schitterende oogen, was edel gevormd, zijne kleeding die van een reiziger uit den beschaafden stand.

‘Oho! mijn jonge vriend, gij zucht zoo hartbrekend in het woud,’ nam hij op half vertrouwelijken, half spottenden toon het woord op, ‘dat gij den slaap van eenvoudige voetreizigers, die op het zachte mos een leger gezocht hebben, daardoor stoort. Doch gij schijnt werkelijk smart te gevoelen,’ ging hij, van toon veranderende en ernstig wordende voort. ‘Laat het toeval toch eenmaal eens een goede rol spelen! Ik lees iets in uw gelaat, dat mijne levendige deelneming opwekt; antwoord mij

derhalve zonder omwegen, als ik vraag: kan ik u helpen?'

Als in een droom staarde de jeugdige ridder de gestalte aan, die plotseling voor zijne oogen opdook. Hij had tegen Elze van een wonder gesproken, dat geschieden moest, indien hij den wensch haar vaders zou bevredigen. Zou het wonder werkelijk geschieden? 'Wie zijt gij,' vraagde hij in plaats van te antwoorden, 'en hoe komt gij hier op deze plek?'

'Wie ik ben? daarvan later! Hoe ik hier kom? denk maar dat ik hier gekomen ben om u te helpen!'

'Ja,' riep Rudolf, 'ik wil gelooven, dat de heilige Maagd, tot wie ik zoo dikwijls een vurig gebed heb opgestuurd, u tot mij gezonden heeft, opdat twee harten niet aan de vertwijfeling ter prooi zouden zijn!' Met innige dankbaarheid richtte hij zoo sprekende het oog op het Moedergodsbeeld.

Ook het oog van den vreemdeling vestigde er zich op, maar er was een zonderlinge, bijna honende uitdrukking in waar te nemen.

'Mijnentwege kunt gij het gelooven,' zegde hij daarop, 'en nu voor den dag er mede!'

Maar reeds had de vroegere moedeloosheid zich weer van Rudolfs hart meester gemaakt.

'En toch,' zegde hij, 'is het niet mogelijk. Wel zou ik een zoon Israëls kunnen vinden, die mij tegen goed onderpand zulk een som gelds met woekerpercenten zou voorschieten, waar echter een kristen ziel, welke voor mij, die niets bezit dan een goeden ridderlijken naam en een zwaard, aan den ouden Nardory te Mohar tweehonderd dukaten uittelt?'

'Te Mohar?' Vuriger schitterde het oog van den vreemdeling. 'En als er eens zulk eene te vinden was, wanneer ik zelf geneigd was u te helpen?'

Niet zonder wantrouwen zag Rudolf den vreemdeling aan, die nu dicht voor hem trad. 'Gij, die mij nooit gezien hebt, die niet eens mijn naam kent.'

'Ik wil wel gelooven dat het u bevreemdt,' merkte de onbekende aan; 'doch ik zegde het u immers reeds, gij bevalt mij, en gaarne verzacht ik, zelf door kommer gedrukt, het leed van anderen. Vertrouw mij daarom! Wat is de oorzaak van uwe smart? Hebt gij geld geleend of zijt gij den vrekkigen kramer geld schuldig voor goederen of wapens?'

Rudolf kleurde. 'Een Zarnitz koopt niets op crediet,' antwoordde hij. 'Met deze tweehonderd dukaten kon ik mijn levensgeluk, de hand van de dochter van den ouden handelaar koopen! Gij schijnt mij goed en edel toe, daarom wil ik u, zelfs op het gevaar af dat uw woorden louter scherts zijn, gaarne vertrouwen.'

De vreemdeling drukte Rudolfs hand. 'Ik hoop,' zegde hij en welwillend vestigde zich zijn blik op den jonkman, 'dat gij spoedig anders over mij denken zult.'

Hij nam plaats aan de zijde van Rudolf en deze deelde hem uitvoerig de oorzaak van zijn kommer mede.

Zoo vriendelijk en deelnemend was de houding van den vreemdeling, dat de ridder daardoor vergat, dat hij hem nooit te voren gezien had, en met de hem aangeboren openhartigheid hem zijn leed mededeelde van den dag af waarop hij Elze Nardory voor de eerste maal in de stille boschkapel ontmoet had, tot op het uur, waarin de oude koopman hem honend zijn onvervulbaren eisch gesteld had.

Toen Rudolf zijn verhaal geëindigd had, keerde de vreemdeling zich om en maakte een gebaar, alsof hij een traan wegpinkte; daarna echter vestigde hij den vollen blik op den jonkman en sprak met bewogen stem:

'Wanneer niet het verhaal van uw ongeluk voldoende was om u te helpen, wanneer het niet de naam van Nardory was, wien ik zelf al mijn leed te danken heb, - zoo zou toch reeds de vermelding dat gij een zoon van den dapperen Zarnitzer zijt, die zoo manhaftig het stadje Mohar tegen de ongeloovigen verdedigd heeft, mij daartoe nopen. O! dat ik aan zijne zijde had mogen staan en de spits van mijn zwaard doopen in het bloed der ellendelingen die mij mijne dierbare zuster ontroofd hebben. Maar geduld! Zoodra mijne zaak in Mohar afgedaan is, zal ik het hun wel vergelden!'

De zooeven nog zoo goedig flikkerende oogen van den vreemdeling vonkelden onheilspellend, als wekte de enkele naam der vijanden van het christelijk geloof zijne gramschap op.

Deelnemend drukte de jongeling zijne hand:

'Och! maak mij ook deelgenoot van de geschiedenis van uw lijden!' sprak hij.

IN DE STRATEN VAN NEW-YORK.

De onbekende verzonk in diepe gepeinzen; plotseling echter scheen hij zijn besluit genomen te hebben. 'Gij zult ze vernemen en dan zelf oordeelen,' antwoordde hij. 'In het hart van Hongarië ligt mijne geboorteplaats; daar leefde ik vreedzaam, niet onbemiddeld, met mijne familie. Ik oefende een winstgevend beroep uit: ik kocht en verkocht edelgesteenten en juweelen, gelijk mijn vader voor mij gedaan had. Mijn weg voerde mij dikwijls naar Mohar; daar woonde eene wees, die van hare ouders een groot vermogen geërfd had - gij kent den naam, misschien haar zelve, Walli Werba.'

'Ik heb wel van haar gehoord; zij leeft stil en afgezonderd, ongehuwd in hare eigene woning.

'Onze harten vonden elkander, maar de wil van haar voogd Nardory, die haar vermogen beheerde, en de haat van een mededinger, die eveneens naar Walli's hand dong, traden mij in den weg. De een stond mij naar het leven, de andere wees mij af met de bemerking, dat ik niet terug zou komen, alvorens mijn vermogen dat van zijn

pupil evenaarde. Radeloos verwijderde ik mij. Terwijl Walli, die mij eeuwige trouw gezworen had en verder alle aanzoeken van de hand wees, zich in de eenzaamheid begroef, trotseerde ik de grootste gevaren om rijk te worden. Van het eene eind tot het andere doorkruiste ik het heilige Roomsche rijk en de aangrenzende landen, en het geluk was mij gunstig: grootere winsten dan ik ooit had kunnen droomen bracht mijn handel mij op, ik bezat een schat aan goud en kostbaarheden. Nu ontwaakte weder in mij het verlangen om naar het vaderland terug te keeren, naar mijne geliefde zuster en broeders, naar de bruid, om haar als mijne wettige vrouw in mijn huis te voeren; op de vleugelen des verlangens vloog ik naar Hongarië. Alom echter ontmoette ik oorlog en verwoesting; vreeselijk had de Turk daar huisgehouden. Sidderend, met bange voorgevoelens vervuld, naderde ik mijne geboorteplaats: ik vond haar tot aan den grond geslecht, het huis mijner vaderen in puin, mijne vermoord, gedood bij hunne pogingen om de eer mijner zuster te verdedigen, en deze laatste weggesleept, in de macht der vijanden van onzen godsdienst!'

Hij hield op, de aandoening dreigde hem te doen stikken.

'Arme, arme vriend!' fluisterde Rudolf diep geroerd; 'wat is mijn leed in vergelijking van het uwe?'

'Toen ik mij van mijne onbeschrijfelijke smart eenigszins hersteld en wraak gezworen had op de puinhoopen van mijn ouderlijk huis, spoedde ik mij naar Mohar om mijne geliefde weder te zien. Maar eene nieuwe, verpletterende tijding wachtte mij daar. Door een vriend vernam ik dat mijn mededinger, van mijne nadering onderricht, bespieders bij de poorten geplaatst had en mij met den dood dreigde, zoodra ik de stad Mohar betreden zou, ook Nardory, die door het huwelijk zijner pupil van het beheer harer goederen ontheven zou worden, zou weinig met mijn terugkeer ingenomen zijn. Zelfs mijne vermomming kon mij niets baten; want ieder die toegang begeert, moet zich aan de poort bekend maken en mijn pas draagt mijn naam. Niettemin begaf ik mij te voet naar Mohar, in de hoop, dat de Hemel mij wel een middel aan de hand zou doen, om onbemerkt en ondanks mijne vijanden binnen de stad te geraken. Na heden een langen weg afgelegd te hebben, overmande mij de vermoeidheid en ik vleide mij in het mos neder, tot ik in een gerusten slaap viel, waaruit uw luide ontboezeming mij wekte. Nu echter,' vervolgde hij, 'hebben wij genoeg gepraat, mijn jonge vriend! De zon gaat onder en gij moet u haasten zoo gij voor het invallen van den nacht nog den eisch van uw toekomstigen schoonvader wilt vervullen! Hier, neem deze beurs, zij bevat de som, welke gij noodig hebt, en laat mij uw schuldeischer daarvoor blijven, tot gij ze mij in voorspoediger dagen met woekerwinst kunt teruggeven. Ik vertrouw op uw gelukster.'

Werktuigelijk strekte de jongeling de hand uit om het aangebodene in ontvangst te nemen, maar zich eensklaps bedenkende trok hij haar weer terug.

'Bekoor mij niet!' sprak hij; 'ik kan dat geld niet aannemen; wat zou ik arme, u daarvoor tot waarborg aanbieden?'

'Uwe vriendschap!' riep de vreemdeling uit; 'de gunst, misschien eenmaal aan uwe zijde den erfvijand, wien ik gloeienden haat gezworen heb te bestrijden en,' voegde hij er, zijne stem dempende, bij, 'nog een dienst misschien, wel is waar onbeduidend in uwe oogen, maar voor mij zeer groot, onuitsprekelijk groot!'

'En ik zal dien vervullen,' bevestigde de jonkman haastig, 'indien menschelijke kracht het vermag en de riddereer het mij veroorlooft!'

(Wordt vervolgd.)

[Nummer 3]

Onze gravures.

Twee koninginnen.

TWEE KONINGINNEN.

Wat een bevallig, aantrekkelijk tafereeltje: de lieve beeltenissen der toekomstige en der tegenwoordige koningin onzer Noorderbroeders. Bemoedigend moet het den Nederlander toelachen na de treurige beproevingen der laatste jaren, en zijn hart weer met blijde hoop voor de toekomst vervullen. Voorzeker, het waren sombere dagen voor onze stamgenooten, toen de onverbiddelijke dood, na achtereenvolgens den Oranjestam van zijne edelste vruchten beroofd te hebben, ook den laatsten mannelijken telg van zijn stengel rukte. Nederland was in diepen rouw gedompeld en treurde met

zijn geliefd vorstenhuis, maar ook in België vonden deze smartelijke gebeurtenissen eene broederlijke deelneming.

Te midden dier somberheid rijst nu echter als een vriendelijk lentezonnetje het beeld op van 's konings jongste spruit, het jeugdig prinsesje, waarin Nederland zijne toekomstige koningin begroet. De frissche jeugd dier koningsdochter van drie lentes spreekt van verjongd en krachtig leven, van een nieuw, blij en hoopvol verschiet voor den Nederlandschen volksstam. En met te meer vertrouwen ziet dit volk de toekomst te gemoet, omdat het weet dat zijne toekomstige koningin hare schoone, grootsche taak zal aanvaarden onder de hoede en leiding harer Moeder, die gedurende de weinige jaren, dat zij den troon met den geëerbiedigden koning Willem deelde, reeds aller harten heeft weten te veroveren. Met nagenoeg algemeene stemmen toch heeft de vertegenwoordiging van het Nederlandsche volk koningin Emma het regentschap in geval van minderjarigheid der vermoedelijke troonopvolgster aangeboden en daardoor zijne beminde vorstin op haar jongste geboortefeest het schoonste feestgeschenk gebracht: de welsprekendste betuiging namelijk van het vertrouwen en de verknochtheid van het geheele Nederlandsche volk.

In onze veelbewogen, woelige dagen is het een bemoedigend schouwspel, aldus vorst en volk eensgezind de toekomst des lands te zien regelen, en bij de geheele natie het besef levendig te zien, dat de kroon - om het woord van een der grootste redenaars der Hollandsche statenkamers tot het onze te maken - de sluitsteen en de bekroning is van het gebouw onzer maatschappelijke instellingen.

Voltaire en Diderot, door zich zelven gelogenstraft.

Voltaire en Diderot zijn wellicht de twee fanatiekste vrijdenkers, de vurigste apostelen des ongeloofs geweest, welke ooit het Kristendom en de kristelijke maatschappij den oorlog verklaard hebben. Onder de leus van '*Ecrasons l'infâme!* Verpletteren wij den eerlooze!' leverde de eerste een onafgebroken, verwoeden strijd tegen Kristus en Zijne grootsche stichting, de Kerk, wier grondslagen hij met duivelachtige woede trachtte te ondermijnen. De andere zocht door zijne *Encyclopédie,* waaraan ook Voltaire een werkzaam deel nam, het geheele gebouw van het menschelijk weten, op de goddelijke openbaring gegrond, omver te halen, en ging daarbij met zooveel fanatisme te werk, dat de schijnbaar onzijdigste zaken, geschiedenis, aardrijkskunde, spraakleer en meetkunde aan de voortplanting van het ongeloof werden dienstbaar gemaakt.

En in weerwil van dien hartstochtelijken ijver voor de verspreiding der vrije gedachte, zien wij de beide 'philosofen' op onze gravures den catechismus aanprijzen als den besten en eenigen grondslag van ware kennis en gezonde ontwikkeling. Geloofwaardige schrijvers staan ons borg voor het feit, door den teekenaar in beeld gebracht; en hoe zonderling de woorden, hier Voltaire en Diderot toegeschreven, ook in hunnen mond mogen klinken, ligt er bij nadere overweging toch niets onwaarschijnlijks in. Die vurige apostelen des ongeloofs waren scherpzinnig genoeg om de vreeselijke gevolgen te overzien, welke hunne heillooze leerstelsels zouden na zich sleepen. Slechts eene duivelachtige boosheid dreef hen aan de bekende waarheid te bestrijden; maar inwendig waren zij van die waarheid zoodanig overtuigd, dat bijvoorbeeld Voltaire, door de vrees voor den dood en het oordeel Gods bekneld, herhaalde malen zijne dwalingen afzwoer en zijnen toevlucht nam tot die Kerk, welke hij zoo fel bestookt had. Wij willen hier niet spreken van zijn gehuichelden eerbied voor den godsdienst en de geestelijkheid, waardoor hij zich den weg tot de Academie wist te banen[*]; dat was eenvoudig lage veinzerij. Neen, wij hebben hier het oog op werkelijk ernstige herroepingen, die getuigen, hoe weinig vertrouwen de vrijdenker in zijne eigen leerstellingen had. Toen hij in November 1723 te Maisons ziek werd, liet hij den pastoor van dit dorp roepen en sprak bij dezen zijne biecht. In 1760 door de koorts aangetast, verzocht hij opnieuw een biechtvader, hield eene plechtige communie en legde eene openlijke verklaring van eerbied voor de Kerk af. Ja, eenige dagen voor zijn dood, onderteekende hij eene geloofsbelijdenis, waarin hij verklaarde te sterven in den katholieken godsdienst, waarin hij geboren was. Toen echter de geestelijke, wien hij dat stuk overhandigd had, eenige dagen later terugkeerde, om uit zijn eigen mond de verzekering zijner woorden te vernemen, herkende de stervende hem niet meer, en wees hem af met de woorden: 'Laat mij in vrede sterven.' Of de rechtvaardige God, dien hij in zijn leven zoo vaak had gelasterd, hem die genade geschonken heeft, staat aan ons niet te beoordeelen, maar zeker is het dat de geestelijkheid Voltaire de kerkelijke begrafenis weigerde.

*) Om tot een zetel in dit aanzienlijk genootschap te geraken trachtte hij de gunst te winnen van pater De la Tour, door dezen een brief te schrijven vol betuigingen van gehechtheid aan het geloof; hij schreef o.a.: 'Als men ooit onder mijn naam een enkelen regel gedrukt heeft, die ook maar een koster kan ergeren, ben ik bereid dien te vernietigen. Ik verafschuw alles wat de minste wanorde in de maatschappij kan veroorzaken.'

Niet minder dan Voltaire heeft ook Diderot meermalen zijne eigen theorieën en zijn eigen arbeid verloochend, en daardoor het bewijs geleverd dat er bij die vrijdenkers geen sprake kan zijn van overtuiging. Hoe ook zou men zekerheid kunnen vinden bij lieden, die in hun dwazen trots de veilige lichtbaak des geloofs den rug toekeeren, om slechts hun heil te zoeken bij de weifelende menschelijke rede, door de onedelste hartstochten verblind?

Onze moedertaal.

Godsdienstszin, vrijheidszucht, eenvoudige en reine zeden, gehechtheid aan de moedertaal, die kenmerkende eigenschappen van onzen Vlaamschen landaard, worden van over eeuwen door den verderfelijken invloed van het Zuiden bedreigd.

En moesten wij vooral op het gebied der taal de verovering van dien invloed bestatigen en betreuren, sinds eenigen tijd toch is ontegenzeggelijk eene uitgebreidere en machtigere terugwerking tegen de verfransching ontstaan.

De Vlaamsche beweging wint veld, zelfs in onze kleine provinciesteden, waar de gegoede klas sedert ettelijke jaren de onvaderlandsche gewoonte aangenomen heeft van Fransch te spreken, omdat zij zich schaamt over haar gewestelijk Vlaamsch, dat men in onze scholen schier nergens tot zuiver Nederlandsch leert hervormen.

Zoo had in den afgeloopen winter te Tongeren een internationale wedstrijd voor tooneelspelen plaats, die door de maatschappij *Concordia* uitgeschreven was ‘om,’ zegde zij, ‘de liefde tot de moedertaal in het hart onzer bevolking wakker te schudden.’

Deze onderneming werd met den besten uitslag bekroond, zooals het welgeschreven verslag van den Jury getuigt, door den wakkeren Vlaming Nic. Theelen opgesteld, en dat wel verdient door ons blad gedeeltelijk overgenomen te worden om aldus uitgebreider nut te stichten:

***

Onze Nederlandsche taal mag met al andere talen gerust vergeleken worden.

Zij is als eene muziek, die door ruwe, heldere, zoete of sleepende klanken, het gedacht van den dichter weet te malen. - Altoos zoet en welluidend is het Italiaansch. Zoo is het niet met onze taal; ze is op tijd helder en zoet, maar ook dikwijls is ze ruw en hard, wanneer 't geen ze schildert ruw en hard is: - ze rolt met den donder; ze suist en loeit met den wind; ze kabbelt met de kabbelende vliet; ze klatert met het water; ze dobbert met de baren en bruist met hun schuim wanneer ze tegen de rotsen klotsen.

De bloempjes moe gekust,....
Nu kwijnt het dartel windje,
En lispelt op een trillend blaadje
Zijn laatsten adem uit.....

Fluks flikkert een bliksemflits door het ruim,.... daar kraakt en ratelt de rommelende donder de zwangere wolken door.

O ja! indien, wat men bekennen moet, de klanknabootsing de schoonheid eener taal uitmaakt, dan is zeker eene der schoonste die taal, van welke Ledeganck aan Gent zegde:

Want gij vergat die taal nog niet,

Die donderde in uw zegelied,
Of klonk in uw gebôon,
Of smolt in uw gebêen.

Is onze taal schoon, ze is ook rijk! Ze is eerst rijk door hare letterkunde, in evenredigheid onzer bevolking, de rijkste der gesprokene talen. In geschiedenis en roman, in dicht-, tooneel- en rederijkkunst, telt zij groote mannen, die tegen de beroemdste der andere landen gerust in de weegschaal kunnen gelegd worden.

En die roem op letterkundig gebied dagteekent niet van gisteren: - de oudste gedichten der West-Europeesche talen werden in Dietsche rijmen gezongen, in de schoone taal, die, gelijk onze Belgische bard zong:

........reeds dan een Maerlant vond,
Toen op den boord der Seine een nieuwe taal ontstond.

- Maar ze is niet alleen rijk - door de scheppingskracht, waarmede zij hare kinderen bezielde, - zij is het ook nog door schatten van woorden, wendingen en uitdrukkingen, welke haar eigen zijn.

Zij voorziet door zich zelve, in alle noodwendigheden, die zich in de spraak kunnen voordoen.

Nooit heeft ze de hulp eener vreemde taal noodig om voor eene nieuwe uitvinding, een nieuw Vlaamsch woord te scheppen. Ook is de Vlaming niet verplicht om de wetenschappen te kennen, eene vreemde spraak aan te leeren. En zoo is het nochtans met het Fransch. - dat door zijn woordengebrek zoodanig aan andere bronnen heeft moeten gaan putten, dat men verplicht is, om die taal goed te verstaan en te kennen ook die bronnen te gaan raadplegen.

Het Vlaamsch heeft zijne wortels om woorden te vormen, maar in het Fransch hebben zich de wortels van het Grieksch en 't Latijn zoodanig rondgeslingerd, zoo woekerig vermenigvuldigd, dat zij er alle sap van eigenaardigheid uit hebben weggehaald.

Ja, - zeggen hare minnaars, dat is waar, - maar de Fransche taal is toch die van Europa, ze is die der afgezanten en diplomaten!

Dat zij dan de taal blijve der diplomaten! De Vlaming is recht voor de vuist; zijne taal is geene huicheltaal en hij draagt er roem op. De burgers van Gent en Bruggespraken Vlaamsch tot hunne vorsten, zij spraken Vlaamsch tot de vreemde vorsten, - die zich tot hen wenden moesten, - en zij deden zich klaar genoeg verstaan.

Vele onkundigen meenen dat men met onze taal slechts in het kleine Nederland te recht komt; - verre van daar: - gaat van Duinkerken in Frankrijk, langs de zee op, Vlaanderen en Holland door, Hamburg langs, tusschen Denemarken en Duitschland op, en van daar, meer dan honderd uren langs de Baltische zee op, tot Koenigsberg toe, overal zult gij zeer goed met uwe Vlaamsche taal te recht komen, omdat daar nog overal het oud plat Nederduitsch[1] gesproken wordt door tien millioen uwer stamgenooten, waarvan er zelfs drie millioen het Hoogduitsch niet kennen. Het waren hunne vaderen, die in de vorige eeuwen met onze Vlaamsche steden die machtige handelsvereeniging, de zoo bloeiende Dietsche Hanse vormden, aan welke Vlaanderen eens zijne macht, zijnen rijkdom verschuldigd was.

(1) - Tot staving, ziehier het oud Hanseaten-lied, getrokken uit een bundel Nederduitsche liederen, onlangs te Hamburg uitgegeven, - en dat heel weinig van het Limburger plat van den Maaskant, verschilt:

Gaat naar Oost-Indië, daar bevindt zich eene bevolking, talrijk als die van een groot land in Europa, - die uwe moedertaal begrijpt en spreekt, - en gehoorzaamt aan bevelen in uwe moedertaal gegeven.

Gaat naar het zuiden van Afrika, - daar ligt een klein en heldhaftig land, - dat der Boeren in Transvaal. - Daar ook spreekt men uwe moedertaal.

Daar heerscht een Nederlandsche volksstam, - die omringd van vreemde volkeren, drie duizend uren en vier eeuwen van haren oorsprong af, - de moedertaal zuiver en ongeschonden aan haar nakomelingschap heeft weten te bewaren.

En toen nu, eenige weken geleden, drie telgen van dat heldenras, - dat met een hand vol burgers Brittanje's macht trotseeren dorst en trotseeren kon, - in Europa kwamen, - en zich aanboden in de hoven van den Haag, Brussel, Londen, Parijs, Berlijn en Lissabon, zonder één enkel woord Fransch te kennen, zonder eene andere taal machtig te zijn dan het oud Boerenvlaamsch van Transvaal, werden zij daarom minder deftig onthaald?

Integendeel! - De mogendheden hadden eerbied voor die helden, wier tong zoo min een vreemd woord kende als hunne schouders een vreemd juk.

Overigens, al was het Nederlandsch nog de schoone en rijke taal niet van een volk, zoo roemrijk door zijne geschiedenis als door zijne letterkunde, dan nog zouden wij het moeten beminnen en eeren en ons aan zijne beoefening en uitbreiding toewijden.

Geen volk, zoo arm, zoo verlaten, of de liefde tot het vaderland bezielt het.

De voor de kou in pelsen verkrompen noorderling houdt meer van de bleeke en ras vervlogene zonnestraal, die hem op den vaderengrond slechts één oogenblik licht,

- geene warmte gunt, - dan van de prachtige morgenzon in het helder azuur van het lichtrijk Italië.

Zoo uitsluitend zelfs is de vaderlandsliefde.

Wie zou durven beweren dat hij zijn vaderland niet lief heeft. - zou bij alle volkeren der aarde aanzien worden als een onmensch!

Wel dan, bemint uwe taal!

Zij weze arm of rijk, verstooten of aanbeden; - uwe taal is immers het kenmerk van uw geslacht, want het zijn geene bergen of stroomen, het zijn zelfs geene zeeën, die de volkeren van elkander scheiden, maar wel hunne taal, - de moedertaal die hun zegt: Gij allen, die *mij* spreekt, gij hadt eens dezelfde vaderen, - die, - verre, heel verre in de duistere tijden, waarin de fakkel der geschiedenis geene straal kan werpen, aan hunne kinderen *mij* hebben leeren stamelen, opdat zij op hunne beurt *mij* aan hun nakroost zouden leeren en *ik* aldus geëerd en behouden van geslacht tot geslacht, trots duizenden en nog duizenden jaren, het kenmerk zou blijven van uwen oorsprong en de reden uwer onderlinge, broederlijke liefde.

Ook is de taal niet alleen het palladium van een volk; zij is het volk zelf.

Het is nu bijna zes honderd jaren geleden, dat een land, klein door zijne uitgestrektheid, - groot door vrijheid, werk en wil, - door een overmachtigen nabuur verraderlijk in boeien geslagen, aan de ketenen spartelde van den vreemden meester.

De taal der overweldigers klonk van gouw tot gouw en dreigde reeds die der verdrukten te zullen vervangen.

Schrikverwekkend dreunt een kreet: ‘Wat Walsch is, valsch is!’ en de vijand, die het heldenvolk zijne taal wilde opdringen, tracht tevergeefs het Vlaamsche woord der genade te stamelen.

Hij valt en bedekt met zijn bloed den buit, dien hij had willen rooven.

Frankrijks koning siddert op zijnen troon; hij beeft van woede en zucht naar weerwraak: ‘Op! Op!’ roept hij, ‘ridders; in 't harnas gesprongen! Op! Op! onze schande gewroken! Verplet moet dat vuige ras van dorpers, dat ons zoo trotseeren dorst: - Wee u, Vlaanderen!’

En in alle gouwen van het oude Gallië dreunt de aarde onder 't gewicht der ijzeren paarden en der stalen ridders, die tot eene ontzaggelijke, onweerstaanbare massa samensmelten en als een rommelenden donder naar Kortryk afzakken.

Zij waren zestig duizend man; de bloem van Frankrijks helden.

Tegenover hen stonden slechts twintig duizend burgers en boeren, borst en armen bloot, enkel met knodsen, bijlen en messen, - de werktuigen van hun bedrijf, - gewapend.

Maar, zij waren Vlamingen, die strijdens en stervens gereed stonden ter verdediging van land en taal.

‘Wat Walsch is, valsch is!’ klonk het weer in hunne rijen, - en de worsteling.... neen, de slachting nam aanvang; want eer de avondzon hare stralen purperde in de stroomen van het vergoten bloed, dreunde reeds over de roodgeverfde en met lijken bezaaide akkers van den Groeninger-Kouter de Vlaamsche zegekreet: ‘Vlaanderen den Leeuw!’

De vijand was verpletterd; land en taal waren gered.

Zoo streden onze vaderen - zoo onversaagd kampten zij voor land en taal.

De oorlogskunst, het getal en de beste strijd-africhting beslissen heden zoomin als in de middeleeuwen over het bestaan van een volk, - maar wel zijn eigen wil, zijne eigene zeden, zijn eigen karakter, - die vereenzelvigd zijn in zijne taal.

Willen wij dus waardig blijven van onze roemrijke geschiedenis, willen wij '*ons*' blijven, dat is: een verstandig, krachtig, zedelijk en vrij volk, blijven wij dan Vlaamsch; - laat ons dan niet uit loutere pronk- of modezucht datgene lichtzinnig aannemen, waartoe ontzaggelijke legers, bedreiging van vernieling en dood, onze vaderen niet konden dwingen: eene vreemde taal.

Vlaamsche ouders, dat de taal van uw kroost wezenlijk de moedertaal weze; leert uwen kinderen denken, spreken, zingen,... leert hun bidden in uwe moedertaal; geeft hun, met dat zalig, en zich in de ziele beitelend ouderwoord, de liefde tot de taal, die de uwe is en de hunne blijven moet.

Ja, later, de toestand eischt het, zullen ze vreemde talen aanleeren, - en zooveel te beter naarmate ze hun Nederlandsch goed kennen; - maar het zaad, dat gij in hun hart zult geplant hebben, zal krachtige wortelen hebben geschoten, en uwe kinderen zullen, ondanks alles, Vlamingen zijn en blijven.

Hanseaten-lied.

Höört jy wel de pypen klingen
Un de trumlen daar toe slaan?
Kinders, nu laat uns'maal singen,
Dat een fiiks marscheeren kan!
  Hanseaat,
  Kameraad!
Vast in takt marscheer dyn straat!
Vraagt een, wat vöor 'n regiment?
Ses un seüventig men 't nent?[(1)]

Uns'heer hoovdman, dé sal leven,
Dat's een man, als zich dat höört!
D'rum[(2)] sal dèn ook achting geven,
Wen hè met uns exerceert.
  Hanseaat
  In paraad'
Staat keen kompanie soo g'raad.[(3)]
Dat's een, dé dat regiment
Ses un seüventig niet schendt.

Jungens, wat sölln wij uns heügen
Wen dat in de slacht'maal gaeit.
In de reeg[(4)] sal keen sich reügen[(5)]
Wen de kugels um em fleüit'!
  Hanseaat
  Vröe un laat
Hould voorn vy'nd dy immer p'raat!
Wys'em, dat dyn regiment
Ses un seüventig sich nent!

(1) Noemt.
(2) Daarom.
(3) Goed in rij.
(4) Rij.
(5) Beweging, (roeren rûren).

Gaeit de son dan daal an'n heven;[6]
Is de tijd to'n uutgaan da',
Kinders, wat gëft dat voor 'n leven:
Al de deerns dè loopn uns na!
  Hanseaat!
  Wat een staat,
Gaeit hè met syn deern up straat,
Dat's een dé dat regiment
Ses en seüventig al kent.

De eerste inval van de Fransche sansculotten in België. 1792-1793. Door L. van Ruckelingen.

II.

Niettegenstaande zoovele plechtige verklaringen bleef het geheime oogwit der Fransche regeering de Belgische provinciën als departementen bij Frankrijk te voegen. Om hierin des te beter te gelukken werden, zooals hooger gezegd werd, bij den Franschen inval alle gemeentelijke en gewestelijke besturen en instellingen door een enkele pennestreek vernietigd en door een militair gezag vervangen.

'Burgers,' riep Dumouriez uit, 'er bestaat geen Brabant, geen Luikerland, geen Henegouwen, geen Vlaanderen meer; deze gewesten maken nog slechts ééne natie uit onder den naam van *België!*'

Om aan de overweldiging gepleegd onder den kreet van *Liberté! Fraternité! Egalité!* een glimp van wettelijkheid te geven, wilde men zich steunen op het zoogenaamde *Soevereine volk!*

De overgroote meerderheid der bevolking had een afschuw van de Fransche Republiek en verlangde het behoud van de onafhankelijkheid des lands en van zijne grondwetten. Maar reeds van den beginne af verstond men de kunst door 't *Soevereine volk* te doen bekrachtigen al wat men maar wilde.

Met dit doel hadden de Fransche krijgsbevelhebbers onmiddellijk in iedere Belgische stad eene *Jacobijnen*-club opgericht. De leden van de club waren gewoonlijk eenige Vonckisten, democraten en een aantal van Fransche zwervers en gelukzoekers, die het invallende leger als hongerige gieren opgevolgd waren.

Deze clubs stelden zich in betrekking met elkander, ontvingen het ordewoord van de Jacobijnen-club van Parijs en waren gesteund door de commissarissen van de Conventie en de krijgsbevelhebbers.

De handelwijze, de redevoeringen der clubisten waren zoo dwaas, zoo uitzinnig, zoo aanvallend tegen Godsdienst en vaderlandsche instellingen, dat weldra al de gematigden onder democraten en Vonckisten zich terugtrokken, en den vrijen teugel lieten vieren aan de losbandigheid der Jacobijnen.

Als alles zoo was toebereid, werd plechtig afgekondigd dat het volk *vrij* en *soeverein* was, en zou vergaderen, om *provisioneele* vertegenwoordigers te verkiezen.

Toen plantte men op de groote markt der steden een *Vrijheidsboom* onder het zingen van de *Marseillaise* en het huilen van het *Ça-ira!* Men schold luide tegen tyrannie, godsdienst, priesters, kloosters, aristocratie, Provinciale Staten enz. Kortom

(6) Hemel.

het ging er bijna toe, zooals een paar maanden geleden in de radicale meetings van Brussel.

's Anderendaags werd het volk bij plakbrief of trommelslag opgeroepen, om in de eene of andere kerk te vergaderen en zijn magistraat door *Provisioneele volksrepresentanten* te vervangen.

De lijst der kandidaten was voor de verkiezing door de club opgemaakt, en werd door verrassing, elders door geweld, in eene vergadering van Jacobijnen en Vonckisten bekrachtigd. In sommige steden stelden de burgers moedig verzet tegen den willekeur der clubisten, verkozen patriotten als vertegenwoordigers of dreven de Jacobijnen uit de vergadering en verklaarden geene andere bestuurders te begeeren dan hun magistraat en de Provinciale Staten.

In Brussel, waar de Jacobijnen gewelddadig de stembus bemeesterd hadden, was de tegenstand weldra zoo groot, dat een vertoogschrift tegen deze verkiezing, met meer dan dertig duizend handteekens bij de Nationale Conventie te Parijs, werd ingediend. - Duizenden menschen, bedreiging en beleediging van Jacobijnen en Sansculotten trotseerende, doorliepen de straten van Brussel, onder den kreet: - Weg met de Jacobijnen! - Leve onze Staten! - Leve de Blijde Inkomst!

Merkweerdig feit! - Weinige Belgen - uitgenomen de Luikerwalen - wilden van de Fransche vrijheid iets weten. De centraliseerende en theoretische beginselen, in 1789 door de revolutie verkondigd, werden door bijna allen verfoeid en verstooten. Indien velen den Franschen inval hadden toegejuicht, was het juist omdat het Oostenrijksch bestuur, door de wederrechtelijke toepassing van dezelfde beginselen, zich den volkshaat had op den hals gehaald.

Zelfs Vonckisten en democraten verstieten de Fransche centralisatie of eene aanhechting van het vaderland bij Frankrijk: zij verlangden de stichting van eenen Zuid-Nederlandschen Bondstaat, waarin hun de overwegende invloed zou voorbehouden zijn.

Deze toestand der gemoederen was den overweldiger niet onbekend. Waarom hadden de Franschen anders zoo bij hoog en laag beloofd en gezworen, enkel te komen als broeders, als verlossers en dat vrijheden, instellingen, grondwetten, onafhankelijkheid der Belgen zouden worden geëerbiedigd!

Het is dus eene dwaling, eene logen de Fransche overheersching te roemen als het tijdstip der ontslaving des vaderlands; de *glorierijke* beginselen van 1789 te verheerlijken als de dageraad onzer vrijheid!

Maar wat weten wij ook nog van onze geschiedenis te vertellen?

Frankrijk, ziedaar het vaderland! Een anti-nationaal onderwijs heeft ons volk tot dusverre zoo verbasterd, dat wij nog alleen bekend zijn met Fransche namen en geschiedenissen. En zoo verwart men onvrijwillig, ja zelfs tot geleerden

VOLTAIRE EN ZIJNE WERKEN.
BEZOEKER: 'Veroorloof mij, mijnheer, u hier mijn zoon voor te stellen, dien ik al uwe werken heb laten lezen.'
VOLTAIRE: 'Het was inderdaad voor u en voor hem beter geweest, zoo hij zijn catechismus geleerd had.'

DIDEROT EN DE CATECHISMUS.
BEZOEKER: 'Hoe, mijnheer Diderot, leert gij uw dochtertje den catechismus?'
DIDEROT: 'Maar mijnheer, wat wilt ge dat ik haar beters leeren zou?'

en wetgevers toe, de politieke en maatschappelijke toestanden van Frankrijk op het einde der verledene eeuw, met de gansch verschillende toestanden der Zuid-Nederlanden.

En nochtans van in de middeleeuwen waren de Nederlanden vrije gewesten. In de achttiende eeuw was ons vaderland even vrij en onafhankelijk als vroeger en niet afgedaald tot eene kolonie of wingewest van Oostenrijk. Onze verhouding tegenover den Oostenrijkschen vorst was ongeveer dezelfde als heden degene van het Groothertogdom Luxemburg tegenover den koning der Nederlanden. België was een zich zelf regeerend land, met een vorstelijken landvoogd, volksvertegenwoordiging, gerechtshoven en leger.

Onze grondwetten, plechtig door den vorst bezworen, waren een waarborg tegen willekeur en dwingelandij. Nergens was de persoonlijke vrijheid van den burger zoo groot; nergens was de gemeente zoo bevoorrecht! Op het einde der verledene eeuw mocht België nog geroemd worden als het vrijste land in Europa.

Wij bezaten nagenoeg dezelfde gewestelijke en gemeente-instellingen als de zoo hoog geroemde Noord-Nederlandsche Republiek; alleenlijk was de invloed der burgerstanden meer overwegend in den staat, en het volk hier niet gedrukt als in Holland door eene hooghartige tyrannieke oligarchie.

Men behoeft slechts een vluchtigen blik te werpen op onze oude grondwetten om hiervan overtuigd te zijn. De bijzonderste vrijheden, aan al de Belgische gewesten gemeen, luidden als volgt:

De Nederlanden zijn vrije landen. Een slaaf den voet op Nederlandschen bodem zettende is een vrij man.

De Belgische gewesten kunnen noch verdeeld, noch verminkt worden, maar zullen onder een bestuur vereenigd blijven.

Iedere provincie maakt een afzonderlijken en onafhankelijken staat uit. Het volk is vertegenwoordigd door staten.

In buitengewone omstandigheden vergaderen de provinciale staten als *algemeene staten.*

De wetgeving hoort den souverein toe, maar geene wet kan uitgeveerdigd worden strijdig met 's lands grondwetten; over iedere wet worden de staten en 's lands hoogere gerechtshoven geraadpleegd.

Iedere provincie, iedere gemeente heeft zijne bijna onafhankelijke gerechtshoven; geen burger kan voor een vreemden rechter opgeroepen worden.

De belasting wordt vrijwillig gestemd door de Staten, en geheven onder hun toezicht; geene schatting of belasting is verplichtend alvorens goedgekeurd te zijn door den derden stand of de burgerij.

De persoonlijke vrijheid van ieder burger is gewaarborgd, de woning is onschendbaar.

Het leger is samengesteld uit vrijwilligers; niemand mag tot soldatendienst verplicht worden..... Neen, neen de vrijheid werd ons niet aangebracht door de Fransche Sansculotten. België was voorlang een vrij land, met vrije provincie, vrije gemeente, vrijheid van eigendom en persoon.

De invoering van die beruchte staatsbeginselen van 1789 hadden geene ontslaving van het vaderland voor gevolg, maar centralisatie, verslaving aan den Staat.

De *Staat*, die moderne, onpersoonlijke, despotieke vorst, verdelgde onder ronkende, winderige woorden van *Liberté, Egalité,* al onze gewestelijke vrijheden, gedurende

den loop der eeuwen uit den volksaard ontwikkeld en hunne wortels schietende tot in de onderste grondlagen van den Nederlandschen bodem. De regeering werd nu de prooi van juristen en politiekers, die des te luider vrijheid schreeuwden naarmate zij harder wogen op de schouders der burgerstanden. De arbeidende klasse, van alle kristelijke opvoeding beroofd, onwetend, verdierlijkt, werd in al de groote steden een speelbal in de handen van volksopruiers en gebruikt tot middel om de meerderheid der natie in bedwang te houden.

Dat waren in ons vaderland de vruchten van die roemrijke beginselen van 1789.

Onschuldig verstooten.
Geschiedkundige novelle.
(Vervolg.)

'Ik wist het,' zegde de vreemdeling eenvoudig, en nog zachter sprekende, zoodat hij nagenoeg fluisterde, ging hij voort: 'Zijt gij bekend met Mohar en de omstreken van het stadje?'

'Ik ken elk hoekje, elken steen,' antwoordde Rudolf.

'Is het u bekend, dat er, gelijk men zegt, een geheime weg van buiten een der torens tot in het midden der stad voert en daar in den kelder van een vervallen gebouw uitloopt?'

'Daar het bestaan van dien weg geen geheim voor u is, kan ik u wel zeggen, dat ik dien ken.'

'Kent gij hem?' - De vreemdeling scheen bijna te juichen. 'O Rudolf, Rudolf! mijn vriend, mijn broeder! Dit pad is het eenige, langs hetwelk ik ongehinderd tot haar doordringen kan, om haar in haren jammer te troosten! Want zeker, zij denkt dat ik dood of haar ontrouw ben! Rudolf! wees de beschermengel van mijn leven, wees dezen nacht mijn gids op dezen weg en mijn eeuwige dank zal uw loon zijn!'

Zoo innig smeekend klonk de stem van den vreemdeling, dat Rudolf tot in het diepste zijns harten geroerd werd. Zijn eigen leed trad hem voor den geest; kon hij den helper in den nood, die nog meer geleden had dan hij, dezen dienst weigeren?

Nochtans weifelde hij met het antwoord. De koopman mocht in zijn aangezicht lezen. 'Uit uwe gelaatstrekken raad ik wat er in u omgaat,' zegde hij zuchtend; 'gij vertrouwt mij niet. Welaan! laat er ons niet verder over spreken! Neem, bid ik u, het geld en laat den armen Matyas Wilczy aan zijn lot over!'

'Neen, dat zou ik nooit over mij kunnen verkrijgen, nadat gij zoo openhartig tot mij gesproken en mij, den vreemdeling, vol vertrouwen de broederhand gereikt hebt!' riep de jonkman uit. 'Luister dus! Ik wil u langs dat pad voeren, dat u ongezien van uwe vervolgers tot in het huis uwer bruid voert; ik zal daar buiten de wacht houden tot gij met haar gesproken en afgehandeld hebt wat u op het hart ligt. Gij echter zweert mij daarentegen bij de Moeder Gods, die op ons nederziet, dat uwe woorden en uwe bedoelingen waarachtig zijn en er geene valschheid en bedrog daarin verscholen liggen!'

De vreemdeling trad dicht voor het Moedergodsbeeld en stak de hand omhoog. 'Ik zweer,' sprak hij met krachtige stem, 'zoo waar ik erken den kristenen godsdienst te belijden, dat mijn doel rein is en het oog van geene heilige behoeft te schuwen!'

'Nu wil ik uw wensch vervullen,' zegde Rudolf, hem de hand reikende. 'Verbonden als wij zijn door gelijk leed, zullen wij vrienden zijn tot aan den dood. Wanneer gij deze richting volgt, zijt gij binnen een half uur aan den Zarnitzerburcht; wacht daar, gastvrij ontvangen door mijn vader, die iederen vreemdeling gaarne zijne poorten

ontsluit, tot ik van Mohar teruggekeerd ben! Dan zullen wij, zoodra het nacht is, opbreken, om u naar het doel uwer wenschen te voeren.'

'Op elken anderen tijd zou ik uw voorslag gaarne aannemen,' antwoordde de vreemdeling: 'doch laat mij voor heden tot het nacht geworden is op deze plaats! De lucht is zacht en aan het verblijf in de open lucht ben ik gewoon; ik zou nu niet met iemand een gesprek kunnen voeren, daartoe ben ik te zeer opgewonden. Wilt gij de maat van uwe vriendschap volmeten, kom dan tegen middernacht op deze plaats, waar ik u zal wachten; laat mij zoolang hier uitrusten en voor het genadevolle beeld knielen en bidden voor het welslagen van onze onderneming.'

'Het geschiede gelijk gij begeert,' hernam Rudolf; 'ik geef er u mijn ridderwoord op, Matyas Wilczy, dat ik tegen middernacht hier zal zijn!'

'Nog iets, maar ik bid u, mijn edele vriend, word niet boos!' sprak de vreemdeling gejaagd, Rudolf, die reeds voort wilde gaan, bij den arm vasthoudende. 'Gelijk gij weet maakt het ongeluk voorzichtig en wantrouwend: gij gaat naar Nardory, den sluwen koopman, gij gaat naar de geliefde bruid - hoe licht kon soms een woord, eene toespeling in den loop van het gesprek argwaan wekken en mijne vijanden op hunne hoede doen zijn! Van mij verlangdet gij een eed: ik smeek u om uwe belofte, dat gij zwijgen zult over alles wat wij in dezen stond besproken hebben, opdat ik gerust zijn kan tot alles voorbij is!'

Rudolf glimlachte. 'Men kan wel zien dat gij veel leed ondervonden hebt, daar gij u zelfs met een ridderwoord niet vergenoegen kunt; maar het zij zoo! Ik zweer voor het beeld der heilige Maagd, dat ik geen mensch verraden of meedeelen zal wat wij in dit uur verhandeld hebben, tot gij zelf mij van den eed ontslaat!'

Een straal van genoegen schoot uit de oogen van Matyas Wilczy; in vervoering omhelsde hij den jonkman. 'Dank, duizendmaal dank!' riep hij; 'en ga nu eer het te laat is! Ga naar uw geluk - maar denk aan uwe gelofte!'

'Ik zou u, mijn weldoener, mijn woord breken?' riep de jonge ridder terug. 'Het blijft zooals afgesproken is: tot middernacht!'

'Tot middernacht!' herhaalde de vreemdeling, en een zonderlinge klank lag in den toon zijner stem; als een bliksemstraal flikkerde het in zijne oogen: 'tot middernacht!'

III.

Verhit door de inspanning van het snelle loopen - want al dieper en dieper neigde de zon in het westen ten ondergang - bereikte Rudolf van Zarnitz Nardory's huis. Hij vond den koopman op zijn kantoor, in berekeningen verdiept, in lange reeksen boekte deze met zichtbare inspanning cijfer aan cijfer in de voor hem liggende boeken en folianten, waarvan een het opschrift droeg: 'Vermogen van Walli Werbna.'

In het ruime met donker eikenhout beschoten vertrek, met dikke tralievensters, heerschte reeds eene vale schemering toen de Zarnitzer binnentrad.

Ontevreden over de stoornis zag de koopman op. 'Wie is daar?' vroeg hij barsch. 'Wat is het?'

'Vergeef mij, mijnheer Nardory, wanneer ik u stoor,' dus nam de jonkman het woord op; 'maar ik keer terug om u aan uw gegeven woord te herinneren en met uw jawoord de geliefde bruid van u te ontvangen.'

'Zijt gij daar al weder?' riep de koopman, de pen van zich werpende; 'ik heb geen tijd voor u! Ik heb bezigheden gelijk gij ziet! Op een anderen keer!'

Rudolf werd bleek. 'Mijnheer Nardory,' sprak hij met bevende stem, 'ik houd u voor een eerlijk man. Herinner u wat er heden voorgevallen is in den hof van uw

huis: gij eischtet tweehonderd dukaten van mij als rouwkoop voor Ragocz uit Pesth - hier zijn zij!' En hij legde den buidel, door welks mazen blinkende goudstukken schemerden, op de tafel.

Begeerig vestigde Nardory er zijne oogen op, zijne vingers kromden zich, alsof zij een prooi bemachtigen wilden; plotseling echter bedacht hij zich en trok ze weder terug. 'En gij gelooft, dat ik zoo dwaas zou zijn, om mijn woord te houden?' vroeg hij, in een lach schietende. 'Inderdaad, zoo gemakkelijk loopt Nardory niet in de val. Van welken zoon Abrahams of Israëls hebt gij dat blanke geld geborgd, om het met woeker op Nardory's bruidschat weder terug te geven, wanneer gij niet door struikrooverij of duivelskunstenarijen in het bezit van dien schat gekomen zijt, gij, die mij nog voor weinige uren verliet zoo arm als eene kerkrat?'

Zenuwachtig drukte de jonkman de hand op het hart als wilde hij den storm bezweren, die

er in kookte. ‘Mijnheer Nardory, dit geld is op eerlijke wijze verkregen, daarop geef ik u mijn eerewoord! Geene oneer, geen bedrog kleeft er aan! Ik bid u, beleedig mij niet verder door uwe hardheid en uw wantrouwen en verhinder niet langer de verbintenis van twee harten, die....’

De koopman sloeg zoo geweldig met de vuist op de voor hem liggende folianten, dat de inkt uit den plompen inktkoker spatte. ‘En al boodt gij mij de geheele schatkamer des keizers,’ riep hij, hem in de rede vallende, uit, ‘dan krijgt gij mijn kind toch niet! Ragocz heeft mijn woord en ik zal het tegenover hem gestand doen. Wat u betreft, zoek eene adellijke jonkvrouw, die beter voor het trotsche geslacht der Zarnitzers past - en den uitgedoofden glans opnieuw verguldt - het geld en het kind van een kramer zijn daartoe veel te gering!’

‘Ellendeling!’ stamelde Rudolf, zich zelven geen meester kunnende blijven; ‘laat mij niet vergeten dat Elze uwe dochter is!’

Nardory trad eenige schreden terug. ‘Wilt gij mij bedreigen, - in mijn eigen huis? Wees er mij dankbaar voor, dat ik u niet door mijne bedienden de deur laat wijzen!’

Wie weet hoe deze woordenwisseling geëindigd ware? Doch eene hand legde zich zacht op den arm des jonkmans, eene lieve stem klonk in zijn oor. ‘Het is mijn vader, Rudolf, spaar hem! Het is ons lot om te lijden en gescheiden te zijn - vaarwel! Gedenk mijner gelijk men eene doode gedenkt. De wil van dezen man rukt mij van u af - maar zoover gaat zijne macht niet, dat hij mij tot eene echtverbintenis met een ander dwingen kan. Ik herhaal het, onderwerp u en vaarwel!’ En zij verdween door de deur.

‘Elze!’ Rudolfs stem verstikte in tranen; ‘moet ik dan alle hoop op uw bezit opgeven?’

‘Ja, het moet zijn - vaarwel!’ klonk het nogmaals uit haren mond.

Weinige minuten later bevond zich de jonkman op straat. Het was duister geworden, zwarte wolken waren na zonsondergang opgekomen en geene enkele ster gluurde met vriendelijken glans door de zware wolkgevaarten, die zich in zonderlinge, fantastische vormen aan den hemel opeenstapelden. Een koude, snijdende wind streek langs Rudolfs wangen en enkele, zware regendruppelen vielen verkoelend op zijn brandend voorhoofd. ‘Niets is bestendig!’ morde hij binnensmonds. ‘Storm en onweder volgen op zonneschijn, vertwijfeling en bitter leed op zoete verwachtingen!’

Hij begaf zich naar de herberg, waar hij zijn paard gestald had. Zonder een woord te spreken liet hij het opzadelen en rende in volle vaart naar den vaderlijken burcht.

Hier aangekomen, vond Rudolf de weinige knechts, die het geheele dienstpersoneel vormden, in een koortsachtige drukte; de vensters van het vertrek, dat de ridder Engelbrecht bewoonde, waren verlicht en het ros van den burchtheer stond gezadeld op het voorplein.

Rudolf was zoo opgewonden, dat hij er in het geheel niet aan dacht naar de oorzaak van deze ongewone beweging te vragen; hij had er behoefte aan alleen te zijn met zijne smart - eerst wanneer het kokende bloed eenigszins bedaard was, zou zijn vader vernemen, wat hem bejegend was.

Maar zijn voornemen werd verijdeld: de deur van Engelbrechts kamer ging open en de ridder, in krijgstenue, het zwaard aan de zijde, trad zijn zoon te gemoet. ‘Zoo, zijt ge daar? Gij zijt lang uitgebleven!’ riep hij hem toe; ‘ik heb met ongeduld op u gewacht! Van Mohar is eene boodschap gekomen op den Zarnitzerburcht: de vroede heeren hebben weer eens mijn raad noodig; waarschijnlijk hebben zij tijding ontvangen, dat de Turk wederom in aantocht is; dan geldt het den heer Engelbrecht

honing om den mond te smeren! Maar wat deert u?' onderbrak hij zich zelven; 'jongen, wat ziet ge er uit? Is u eenig ongeval overkomen?'

Hij nam de koude hand van zijn zoon en trok hem met zich mede in de kamer. 'Spreek!' drong hij aan; 'wat heeft men u aangedaan?'

'O! laat mij zwijgen, vader! Smaad en vernedering! Alles is uit! Honend heeft de oude Nardory mij de deur gewezen om voor mijn rijken mededinger plaats te maken!'

De aderen op het voorhoofd van den gestrengen heer zwollen op van toorn. 'Hoe! de ellendige kramer waagde het eene verbintenis met de Zarnitzers van de hand te wijzen? Alsof de adel van onzen naam niet tegen alle geldzakken van de wereld opwoog! Dat is eene beleediging, welke Engelbrecht van Zarnitz niet ongestraft mag laten!'

'Wat wilt gij doen? Moet er nog meer onheil geschieden?'

'Morgen vroeg ga ik zelf naar hem toe, om een verstandig woord met hem te spreken. Het is nu dubbel goed dat ik naar Mohar ga. Thans zij gij te zeer afgemat, om mij te vergezellen, ik neem Stephan mede; maar morgen voormiddag verwacht ik u in de stad: ik heb nog een en ander met u te bespreken voor gij naar het keizerlijke leger afreist. Gij vindt mij zooals altijd in het Gouden Anker.'

Rudolf boog zwijgend. Zijn hart was te vol; hij verlangde naar rust en eenzaamheid, eer hij opnieuw den Zarnitzerburcht verliet, om zijne belofte tegenover Matyas Wilczy te vervullen.

Maar de stem zijns vaders hield hem nogmaals terug. 'Zeg eens, Rudolf, wat rammelt het toch zoo in uw zak?' vroeg de oude heer; 'men zou bijna gelooven, dat gij een hoop goudgeld bij u draagt!'

Het gelaat van den jonkman verried eene groote verlegenheid. Tot dusver had hij nooit iets voor zijn vader verborgen gehouden en toch kon hij nu den heer Engelbrecht geene opheldering geven, zonder den eed te breken, dien hij zijn redder in den nood gezworen had. 'Gij hebt gelijk, vader,' antwoordde hij, 'ik draag een aantal goudstukken bij mij; ik meende ze noodig te hebben om een eisch van Nardory, dien hij mij honend gesteld had, te bevredigen, maar thans zijn zij mij van geene waarde meer, en den man, die ze mij toevertrouwde, zal ik ze teruggeven.'

'Zoo, wie was grootmoedig genoeg, om in den tijd dien wij tegenwoordig beleven, u zooveel goud toe te vertrouwen zonder borg of onderpand?' merkte de heer Engelbrecht wantrouwend aan. 'Rudolf, Rudolf, ik wil niet hopen dat gij in de strikken der boosheid vervallen zijt - dat er oneer aan dit goud kleeft! De Zarnitzers zijn arm, maar een hoog, onschatbaar goed hebben zij trouw bewaard: de eer, en bevlekte deze iemand die dien naam draagt, mijn vloek zou op zijn hoofd neerkomen en ik zou hem van mij stooten als een misdadiger, al was het mijn eigen vleesch en bloed!'

'Wees niet bezorgd, vader!' riep de jonge man met vuur uit; 'geen vlek kleeft aan het verkrijgen van dit goud, hetwelk ik nog heden zal teruggeven! Morgen reeds zal ik u kunnen meedeelen, wat uwe bekommering geheel zal doen verdwijnen. Voor het oogenblik moet gij mij alle nadere verklaring schenken; want zie, juist de eer der Zarnitzers heb ik verpand om te zwijgen.'

De heer Engelbrecht zuchtte. 'Dan wil ik niet verder bij u aandringen,' sprak hij: 'denk er echter wel aan, mijn zoon: licht laat de jeugd zich misleiden en schande en oneer loeren dikwerf onder het masker der vriendschap. Vaarwel dan tot morgen!'

Met innigheid drukte de jongeling de hem aangeboden hand aan zijne lippen; een bang, zonderling voorgevoel sloop zijn hart binnen. 'Moet gij bepaald nog heden avond naar Mohar, vader?' vroeg hij; 'waarom stelt gij dien tocht niet uit tot morgen ochtend?'

‘Het verzoek was dringend; wie weet wat zij in de stad vernomen hebben? En een Zarnitzer mag niet rusten, wanneer het de zekerheid van eene stad van Zijne Apostolische Majesteit geldt. Daarom ga ik nog heden. De wegen zijn veilig en de stad is niet ver af. Nogmaals goeden nacht - tot weerziens!’

Hij keerde zich om en verliet het vertrek. Zijne sporen rinkelden op de steenen trappen. Weinige minuten later klonk de galop van twee paarden door den nacht, het was de heer Engelbrecht, die met zijn knecht in jeugdige vlugheid naar de stad draafde, alle smadelijke bejegeningen vergetende die men hem had aangedaan en vol ijver als altijd, wanneer het 't welzijn van eene keizerlijke stad en den kristenen godsdienst betrof.

In gedachten verdiept, oogde Rudolf hem na: het was hem alsof zich eene koude hand op zijn hart legde en zijne ademhaling belemmerde; was het 't geheime profetische voorgevoel, dat zoo dikwerf den voet van den afgrond terughouden zou op welken hij afgaat - indien wij zijne taal verstonden!

Hij liet zich in den leuningstoel van den ouden ridder neervallen, zijn hoofd zonk op zijne borst; lichamelijke en geestelijke afmatting overweldigden hem. De kaarsen op de hooge ijzeren luchters van den reusachtigen schoorsteen brandden dof, nu en dan kletterde een zware regendruppel tegen het hooge boogvenster. Dat alles kwam hem verward, nevelachtig voor en hij verzonk in eene koortsige, onrustige sluimering. Eindelijk wekte hem de klank van eene verwijderde klok uit zijne sluimering op; het was het gelui van een klooster in de stad. Alle avonden begon het een half uur voor middernacht en hield aan, tot de vrome broeders zich in plechtige processie naar de kapel begaven om in gemeenschappelijk gebed een gedeelte van den nacht te doorwaken.

Rudolf wreef zijn voorhoofd om goed wakker te worden; het woord, dat hij den vreemdeling verpand had, moest ingelost worden. ‘O, had ik mij toch niet laten verleiden!’ mompelde hij somber in zich zelven; ‘het is mij, alsof deze tocht mij ongeluk zal aanbrengen. En toch moet het zijn.’

Hij doofde de kaarsen uit en verliet het vertrek. In het slot was alles doodstil, de knechts hadden zich reeds lang te ruste begeven; alleen de wind floot onheilspellend door de vervallen gangen en door het beschadigde dak drongen de regendruppels naar binnen.

Weinige minuten later verscheen Rudolf weder, in een donkeren mantel gewikkeld, met een zwarten, breedgeranden hoed, zonder vederbos, diep in de oogen gedrukt, maar onder die omhulling flikkerden zwaard en dolk en in den gordelriem stak een van die zware plompe pistolen, gelijk zij destijds in zwang waren. Hij klom langzaam en voorzichtig langs een verborgen trap naar beneden; geen slaper ontwaakte toen hij, een sluippoortje ontsluitende, in de open lucht trad. De regen viel bij stroomen en een koude wind blies hem in het gelaat, zoodat hij zich huiverig dichter in zijn mantel wikkelde; daarbij echter dacht hij aan den vreemdeling, wien de plotselinge verandering van het weder dubbel hard moest vallen en ging met verhaaste schreden naar de plek in het bosch, waar de nieuwaangeworven vriend hem wachtte.

Hij had het bosch bereikt en sloeg hetzelfde pad in dat hij aan Matyas Wilczy als het naaste naar den Zarnitzerburcht aangewezen had. Van zijne kindsheid af met weg en steg vertrouwd, had hij nooit eenig beangstigend gevoel gekend, wanneer hij in een stormachtigen avond alleen door het donkere woud moest gaan, en toch was het hem heden bijna angstig te moede toen hij onder de hooge boomen voortliep, in wier kruinen de wind huilend gierde. Een vreemdsoortig ruischen en fluisteren drong in zijne ooren, ja als een onderdrukt wapengekletter klonk rondom hem, zoodat

hij meer dan eens, met de hand aan zijn zwaard, het struikgewas uiteenboog en een krachtig ‘wie daar?’ in de nachtelijke stilte deed hooren. Maar alleen de echo antwoordde hem spottend. Steeds banger werd het hem te moede; hij had zich nooit met bijgeloof opgehouden, maar hij was evenwel een kind van zijn tijd, - een tijd, waarin het geloof aan heksen en spoken eene groote rol speelde. Sprookjes en sagen van wangedrochten, die naar het volksbijgeloof in het woud huisden, traden hem voor den geest, hoe dikwijls hij er vroeger ook den spot mede gedreven had.

Hij verlangde naar gezelschap, naar het geluid van eene menschelijke stem en verdubbelde zijne schreden. Nog slechts een kort zijpad en hij had de plaats zijner bestemming bereikt.

‘Matyas Wilczy!’ riep hij halfluid; ‘ik ben het, Rudolf van Zarnitz!’

(Wordt vervolgd.)

Bij de wedrennen
Volksdrama in zes tafereelen.

1. 'Hier, vrinden, hebben we een tribune, of ze expres voor ons gebouwd was, en die geen entrée kost....

2. ....dan alleen een beetje moeite om er op te komen.'

3. ‘Nu zullen we ze gauw te zien krijgen.’

4. ‘Nog een beetje hooger, en we hebben het mooiste gezicht van al de toeschouwers.’

5. ‘Hoezee! daar komen ze!’

6. ‘O wee! daar liggen we!’

[Nummer 4]

DE EERSTE RIT VAN DEN PRINS, NAAR FRITZ NEUHAUS.

Onze gravures.

De eerste rit van den prins.

De schilder van dit levenlustige tafereel verplaatst ons in het klassieke Duitschland der middeleeuwen.

Geen glanzend, gitzwart ros, maar een schalksche, bonte nar is het eerste *paard* van den tweejarigen vorstelijken telg. Zie, hoe hem de blauwe kijkers onder de welige blonde lokken vreugdevol schitteren en het aanminnige gezichtje verhelderen. Met onmiskenbaren aanleg tot praktischen zin, heeft hij met het mollige handje een der ooren van de narrenkap als teugel vastgenomen en trotsch voert hij zijn *rijder* over den geboenden vloer der zaal. Geene vrees dat zijne onervarenheid in die weinig beoefende rijkunst hem van den ongezadelden rug ten gronde zal doen glijden. De nette voedstermoeder, die op het gejuich van den *schimmel* toegeloopen komt, schijnt dan ook dit gevaar geenszins te duchten, al steekt zij uit overdrevene bezorgdheid de armen beschermend vooruit. Geniet, kleine prins, met kommerlooze vreugde, den dageraad uw levens. De teugels des bewinds, die u voor den middag van uw levenstijd zijn voorbehouden, zullen immers niet zoo gemakkelijk te behandelen zijn als de rinkelende narrenkap. Moget gij ze echter ook met zulke vaste en voorzichtige hand voeren, dat uw volk bij uwen levensavond de vereerende getuigenis van u afleggen kan, dat de last uwer regeering niet zwaarder om dragen was, dan gij het thans voor den vroolijken nar zijt.

Eene vliet in Amsterdam.

Niets is zoo eentonig en vervelend als eene stad op platten grond aangelegd en door geen levenwekkend water dooraderd. De straten verschillen er slechts van elkander door hunne min of meer grootere lengte en breedte, de pleinen en markten door hunne uitgestrektheid en hoekvormen, de openbare tuinen door hun aantal boomen en groen.

Spreek mij van eene heuvelige stad zooals Geeraadsbergen en Brussel, waar de beklimming der steiloploopende straten eene verwarmende krachtinspanning bij winterdag en wel is waar een paar druppelen zweet bij zomerweer vordert; maar waar die moeite ruimschoots beloond wordt door de prachtige vergezichten, die men er van op de hoogten te bewonderen krijgt. Spreek mij van eene stad, door het zachtkabbelende en zilverige water in eene menigte schilderachtige eilandjes verdeeld, zooals Gent en Amsterdam. Deze laatste stad draagt, met hare honderd zoogenoemde grachten, negentig eilanden en driehonderd steenen en houten bruggen, terecht den naam van Noordsch Venetië. Op talrijke punten van Neerlands hoofstad wordt de vreemdeling getroffen door schoone gezichten, vol lachend leven en handelsbeweging, zooals onze gravure, naar eene oorspronkelijke teekening van Gause, er eene te zien geeft. Het frissche water, door den gouden zonneglans overtogen, de hooge lommerrijke boomen en ouderwetsche gebouwen op de bedrijvige kaaien, de ladende en lossende schepen aan brug, inham en steiger, dit alles vormt een dier aanlokkende tafereelen, die voortdurend den wandelaar genoegen en den kunstenaar bezieling schenken zullen.

Huiselijk leed.

Al stond de naam des kunstenaars niet onder de gravure, toch zouden we in dit aangrijpend tooneel aanstonds eene compositie van den Hollandschen meester Israels herkennen; niemand toch dan hij bezit in die mate het geheim, de bewoners der Nederlandsche visschersdorpen naar het leven weer te geven, en den fijn dichterlijken takt om uit dat leven de treffendste grepen te doen. 'Huiselijk leed' is de titel dezer teekening, welker onderwerp zeker geene nadere toelichting behoeft. Ieder begrijpt, waarin het leed van de vrouw des huizes bestaat; zij gaat gebukt onder het besef, dat zij de liefde haars echtgenoots, die haar vroeger gelukkig maakte, verloren heeft; dat hij, in plaats van hare trouwe genegenheid, het gezelschap zoekt van slechte makkers en onder drank en spel de zorg voor zijn gezin vergeet. Inwendig door kommer en bezorgdheid verteerd, is de arme vrouw gedwongen, de kwinkslagen en ruwe taal der spelers aan te hooren, en het ontgaat haar niet hoe de sluwe gasten haar ongelukkigen man, door den drank bedwelmd, zijne zuurverdiende penningen afhandig weten te maken. Met den drankduivel dreigen armoe en ellende hare vroeger zoo welvarende woning binnen te dringen; zij peinst aan de schoone dagen van weleer, en wanneer zij die vergelijkt bij de sombere toekomst, die zij te gemoet gaat, dan ontzinkt haar alle moed. Lusteloos laat zij de hand in de schotel glijden, die het karig maal voor den volgenden dag bevat, en mistroostig staart zij in den kouden haard, waar de laatste vonk reeds lang is uitgedoofd. Wenschen wij met haar dat het verloren heil spoedig terugkeeren moge!

Eene christene hulde.

> VIEILLES FILLES; DAMES PIEUSES. Spotwoorden uit de Fransche en Belgische Kamers.

't Is een eeuwige strijd van goed en kwaad.
Rusteloos kampende, voort hij gaat
En slaat zoo bloedige wonden.
O Waarheid! ons van God gezonden,
Stut onze krachten en geef ons moed,
Wij blijven strijden voor 't goed.

Zij spotten. 't Is het teeken der onmacht,
Die heur schaamte verbergt... en lacht;
En in wier onedel gelaat
Heur ellende te lezen staat,
Machteloos zijn ze. Zij, kennen de liefde niet,
Die in ieder mensch een broeder ziet,
En, met de leer des Evangelies in het harte,
Troost brengt, waar lijden is en smarte.
Machteloos zijn ze; machteloos in 't goed;
Maar reuzensterk in 't kwaad.
Gesteund, door wroeging en door haat,
En met de logen in 't gemoed,
Door band noch plicht gestuit,
Rukken zij voort en vooruit,
Verschalken de zwakken en trotsen; en rooven,
De wetenschap des levens: het Gelooven.

En als die misdaad is volbracht;
Dan heerscht een donkere, wanhoopsvolle nacht,
Waar licht was en waar ruste;
En 't zoete hopen onze ziele kuste,
Ons ziele, moegedacht en moegestreden.
Dat is de macht en 't werk der kwaden.
    En heden,
Van laag tot laag, gevallen en gezonken
In dieper slijk en walgelijkheên, en dronken
Aan den kelk der driften u gedronken,
Tot 't vieren uwer lusten, en tot 't vergeten
Van 't knagende, u vloekende geweten;
Hebt gij, in domme zelfbehagen, u vermeten
Rampzaligen! te spotten met katholieke Vrouwen,
Die gij niet weirdig zijt te aanschouwen;
O reine Vrouwen. Mannen! kunt ge dan niet meer beseffen,
Dat het lafhartig is een vrouw te treffen;
Weet dan, dat een plicht gebiedt,
Te wreken, waar ze rechtsmiskenning ziet,
Te loven, waar engelenwerk geschiedt;
En doet het niemand, ik stem mijn lied,
En zing het, uit het volle gemoed:
O Vrouwen! edele Vrouwen! weest gegroet!

Er is een Macht, het is Gods Macht!
Die van uit den Hemel u tegenlacht;
En ontmoet ge vaak, bespotting en verachting,
Vaart voort in uwe doelsbetrachting;
God is met u; gedijend is zijn zegen;
Zijn liefde waakt op uwe wegen.
En zeg! is het niet waar? dat onuitsprekelijk genieten
Van louter vreugd, bij 't stille vlieten
Van der liefde tranen, gestort in zielsvervoering;
Is het niet waar? die volzalige ontroering,
Gesmaakt bij 't bidden en het weldoen; is 't niet een kroon,
De voorsmaak uwer deugden loon,
Door U bereid, o Vader onzer! nooit volprezen!
Voor hen door U, o Opperwezen.

En, komt nu, spotters! komt! verraderen
Van 't katholiek Geloof der Vaderen;
Komt! en valt op beide kniên,
Wanneer gij 't werk van dit Geloof moogt zien;
't Liefdadig werk, gedaan in 't stille,
Uit menschenliefde, en om Godswille.
Komt allen! en weest eerbiedig. Ziet! Dáár!
Dáár is de Dood! akelig en naar;
En blindelings treffen heur slagen.
Ziet! een vader wordt weggedragen,
En daar staat een moeder, een moeder vol ellendigheid,
En kinderen, van honger moe- en natgeschreid....
Wee! hangt een rouwfloers over 't ramptooneel;
Maar schitterende licht omgeve 't tafereel
Der menschenliefde. Ziet! daar komen Engelen,
Die gij bespot, verdwaalden! zij mengelen
Haar tranen met 't geween der droeven,
En brengen brood wie hulp behoeven,
En spreken, met zoeten monde, van Jesus leer,
En van Gods liefde, en het eeuwige leven. En, op eenen keer!

Daar straalt een vonk in 't oog der weduw. God!
Er is dan nog hoop in heur wanhopig lot.
En snikkend valt ze op heure kniên,
En kust de handen die heur het leven biên
En 't leven van heur kinderen.... en hem! hem zal ze wederzien.

Komt nu, volgt me. Ziet! Ginds;
Daar woelt een dwaze hoop; en sinds
Het middaguur wordt daar een spel vertoond,
Dat kwetst, en smaak en zeden hoont.
Komt spotters! daar troont uw volk,
Gezonken in den diepsten kolk
Der schande, daar schreeuwen valsche en echte wilden,
Die lang Gods schoonste gaaf verspilden,
Hun onschuld en hun eerbaarheid. En daar ook wordt gespot
Met eer, en deugd, en het woord van God.
Maar te midden van dien poel van wee
Zijn kleine kinderen. En wie weet of in die zee
Van schaamteloosheid, soms geen ziel,
Waarin een vonk van Gods genade viel;
Wie weet ligt in dat slijk geen diamant verborgen,
Tot schitteren bekwaam door christen zorgen.
En, God is goed. Hij zendt zijne Engelen, de trouwen,
Zijne boden. En ziet! 't zijn weer die Vrouwen,
Die gij bespot, verdwaalden! En zij! zij trotsen
Spot en hoon; zij steunen op de rotsen
Van Geloof, en Hoop, en Liefde; en God! wat is het schoon!
Zij sieren met een blanke leliekroon,
Kinderen, in het slijk verloren....
O Vrouwen! gij zijt uitverkoren!
Uw ziel is blank, gelijk de lelie blank is;
Aan u zij dank, zoolang als er nog dank is!

En nu, een liefelijk, een huiselijk vertoon;
Een zonneschijn in 't leven. Een zindelijke woon,
Klein, maar rein; arm, 't is waar;
Maar toch niet te arm voor 't jeugdig paar.
Dáár woont een jonge man, dáár woont een jonge vrouw,
Vereenigd door de liefde, gebonden door de trouw.
De liefde! Och! de liefde! de kuische en de reine.
Wel schoon zijt gij, o liefde! maar ach! het is zoo kleine
't Getal van die u dienen. Och! mocht ik ook beminnen;
'k Zou uren, uren zinnen,
Aan u, o lieve! mijne liefste! 'k Zou u mijn zangen wijden,

U 't diepe gevoelen des harten belijden;
Mijn hart aan uw voetekens doen.... Maar kom!
Zoo kinderlijk eenvoudig, en mag een man
Niet zijn. En toch! 'k zie nog eens om,
Naar u, o zoete droomen!
En zijt ge mij ontnomen...
Welaan! wees ernstig dan.
Wel ernstig is de geest; maar kinderlijk het harte,
Gevoelig aan het schoone, trots in eigen smarte.

Zij leefden te zamen, en dienden den Heer,
In het heilige werk. En, Gods zegen viel neer
Op hen beide. Een nieuwe leven,
Een nieuwe ziel werd aan Gods Kerk gegeven.
't Verheven wonder werd gevierd,
De schoonste kroon die hen versiert,
De laatste band die dubbel bindt,
Werd hun geschonken in hun kind.
Maar ook kommer bracht die zegen. Wie zou?
Bij 't dagelijksch werk van man en vrouw,
Wie zou voor 't kindje zorgen? Wie zal?
Bij ziekte of ander droef geval,
Wie zal hun hulp verleenen? Och!
Baart de toekomst nu al vreeze; toch
Moogt ge rustig zijn. Gaat met betrouwen,
Tot die bespotte, christene Vrouwen.
Zij bouwden, in name van het Jesukind,
Een kribbe voor uw lieveling. En daar, daar vindt
Ge, wat ge wenschen kunt. En schrik
Niet voor de ziekte; maar richt den blik,
Met blij verwachting, naar uw aller hulp
't Gesticht, gezegend nog in de armste stulp,
Waar menschen woonen, die het redding danken.
O kindergasthuis! ge zijt me lief! want spranken
Geloofs, zijn uwe stichters. Ge zijt me lief!
Omdat ge als een getuige zijt,
Wiens steenen stem zich luid verhief,
En krachtiger dan één belijdt,
Ver boven 't spotten van den nijd,
Hoe machtig nog de Godsdienst leeft;
Want, als een teeken staat gij daar, en geeft
Getuigenis, hoe Jesus wet en leer
Van broedermin, God ter eer,
Volbracht wordt.
En ik, ik buig me neer,
Vol eerbied en bewondering, voor U, o edele Vrouwen,
Want, telkens ik uw werken mocht aanschouwen,
Ontstond in mij een diepere vertrouwen
In Gods oneindig goed zijn. Maar,
Waar die eerbied tot vereering stijgt, en waar
De ziele valt aan 't bidden,
Is daar, waar ik te midden
Van u allen, Eene vind,
Die als een liefdenonne, het kranke kind
Met eigen hand verzorgt en helpt,
En zelf der armen tranen stelpt.

O zelfsopoffering! de wereld kent u niet;
Maar als de geest naar hooger ziet,
En denkend zich der stof ontdoet,
Dan straalt een licht in 't rein gemoed.
Dan daagt het Teeken der verlossing,
Dan stijgt de Oorsprong aller liefde,
Dan glanst de Sterkte aller volken,
Dan schittert het Kruis in de wolken.....

O Kruis! door Gods bloed geheiligd! O Beeld
Verhevener bediedenis, dat al vereêlt!
Zij komt van U, die wondermacht,
Van U, die goddelijke kracht,
Het is uw leer. O Jesus! Mensch en God!
Dat is uw leer. En ook met U werd eens gespot.

Antwerpen 1880.
ALFONS DEKKERS.

Brugge. - Feesten der zaligverklaring van Karel den Goede. - Geschiedenis van dezen martelaar door Ad. Duclos.

O lang gevierde Maagd der rijkste van de steden!
Nog draagt gij 't kenmerk van den adel om de leden;
Nog zweeft om u een straal des luisters van weleer;
Maar ach! de hand des doods drukt loodzwaar op u neder.
Wel vind ik nog in u het schoone Brugge weder,
Maar 't levend Brugge, eilaas, niet meer!
....

Voorheen, ja, werdt gij hoog geroemd
En Vlaandrens puiksieraad genoemd;
Dan hieft gij in de wester wereld
Uw kloeke stedekroon, met majesteit ompereld,
Als rijksvorstin omhoog; en niet een handelsteê
In 't oude Euroop', die u geen zusterhulde deê;
Alleen der Dogen Stad, verloofde van de baren,
Bestond misschien uw weelde en rijkdom te evenaren.
Dan vondt gij in u zelv' de bron van macht en glans;
Dan toondet gij aan de aard', dat ook uit Vlaandrens beemden,
Verlichting op kan gaan; dan spraakt gij fier tot vreemden;
Dan waart gij groot, o Brugge! - en thans?
....

Zoo zong, bijna veertig jaren geleden, de dichter Ledeganck, het vaderlandslievend hart vol weemoed, bij het terugdenken aan het rijke Brugge van de Burgondische vorsten. En ofschoon met dichtrenpen geschetst waren deze klaagwoorden slechts loutere waarheid. De hoofdplaats van West-Vlaanderen was, en is nog eene vervallene grootheid. Maar, sinds eenige jaren toch zou men zeggen, dat Brugge niet dood, slechts schijndood is en moeite doet om den loodzwaren, viereeuwigen sluimer af te schudden. Geheel Vlaanderen zou dit ontwaken van de vroegere koningin der Noordzee vreugdevol begroeten. Reeds juichten wij bij de onthulling des standbeelds van Maerlant, den Vader der Dietsche dichters. Wij jubelen thans bij de prachtige feesten der zaligverklaring van Karel den Goede en weldra zullen wij te Brugge de

helden van den Groeninger-Kouter, Breydel en De Coninck, in hunne vereeuwigende beeltenissen begroeten.

Wie zou durven staande houden, dat een volk, hetwelk zijne taal, zijnen godsdienst en zijne roemruchtige voorvaderen lief heeft en met koninklijke pracht hulde bieden kan, alleen een verleden, geene toekomst meer heeft?

Ja, wij hebben hoop dat Brugge herleven kan en herleven zal.

Eene kloeke schare Vlaamsche letterkundigen, aan wier hoofd zich de talentvolle priester Ad. Duclos bevindt, ijvert er tegen de verfransching, door de verheerlijking van Vlaanderens taal, zeden en geschiedenis.

Het godsdienstgevoel moet in Brugge wel rein en levendig gebleven zijn om zoo eensgezind en trotsch in opofferingen te wedijveren voor de samenstelling van den zegetocht zijns patroons, Karel den Goede. Die prachtige getuigenis van de gehechtheid der Bruggelingen aan het voorvaderlijk geloof moge als belooning den opbeurenden zegen verwekken van den zaligen martelaar!

En de vrijheidsmin, die kenmerkende trek in de vaderlandsliefde der Belgen, heeft zich bij de staatkundige verwikkelingen der laatste jaren te Brugge genoeg lucht gegeven om te bewijzen dat daar nog immer de fiere zonen wonen der helden van den Gulden-Sporenslag en om te voorspellen met welke geestdrift die nazaten weldra het feestgetij hunner dappere voorouders vieren zullen.

Dan, even als thans, maar met verhoogd betrouwen in Brugge's opbeuring, hopen wij met den zanger der ‘Drie Zustersteden’ te herhalen:

Welaan, laat andermaal u tooien
In de alouden gloor! Laat u met bloemen strooien!
Versier uw gevels met tapijtwerk, als gij placht!
Laat de achtbren gildenstoet heromgaan in zijn pracht,
Met al zijne eertrofeên, banieren en blazoenen!
Gebied den zegetoon van harpen en klaroenen!
Gebied den klokkenklank van elken torentrans,
En laat het krijgstuig die verzellen met zijn' donder!
Nood heel het Land ter feest, opdat het u bewonder'
In 't overschot van uwen glans!
....

Maar dan ook, hopen wij, dat het streven onzer West-Vlaamsche lettervrienden ten voordeele der moederspraak reeds bij het Franschsprekende - Goddank! niet Franschgezinde - gedeelte der bevolking van Breydels' stad zulke gezonde vruchten zal hebben gedragen, dat de taal der Leliaarts meest uit den huiselijken kring verbannen is en dat ons als overbodig toeklinkt die waarschuwing van den Vlaamschen bard:

Maar ga dit plechtig hooggetij
Voor u niet zonder les voorbij,
O uit den slaap ontwakend Brugge!
Zie op het roemrijk kroost, dat gij thans viert, terugge,
....
En denk......
Dat steeds voor 't Vlaamsche schoon zijne eedle ziel ontblaakte,
En dat het nooit de taal der vaderen verzaakte.
Zelfs dan als 't tot de wereld sprak!

O! moest gij zulk een les versmaân,
Dan waar 't alras met u gedaan;
Dan ware uw levensvonk van heden

De laatste straal der zon, die wegzinkt naar beneden
Dan wierdt ge in 't Vaderland den Vaderlande vreemd,
Gelijk een dorre heide in Vlaandrens malsche beemd. -
Doch neen, bij 't zien wat eens uw vroeger zonen waren,
Zal uw vernieuwd geslacht hun grootheid evenaren,
En zoeken eigen heil in eigen taal en eer,
En leenen u een glans, die nimmer zal verzwinden;
Dan moge ons nakroost Brugge eens niet slechts schoon hervinden,
Maar schoon en levend als weleer!

.

De geschiedenis van den gelukzaligen martelaar Karel den Goede, graaf van Vlaanderen, werd door den bewaarder zijner relikwiën, den Eerw. heer Adolf Duclos, te boek gesteld en eenige dagen voor de feesten der verheerlijking te Brugge uitgegeven. Dit geschiedkundig werk, in het zoetvloeiende maar voor velen eenigszins vreemdklinkende West-Vlaamsch geschreven, is onbetwistbaar een der talentvolste pennevruchten van dien aard, die sinds lang in België het licht zagen. Men leert er den schrijver in kennen als een man van diepen godsdienstzin en helder oordeel, als een noesten naspoorder der waarheid en een onverbiddelijken rechtdoener over onhistorische en romantische verhalen, als een man van zooveel eenvoudigen ootmoed als veelzijdige kunde. Dit zullen onze lezers volmondig bijtreden, als zij met de uittreksels van dit belangrijk boek zullen kennis gemaakt hebben, die wij hier volgen laten als eene aansporing voor elk ernstig lezer om zich bedoeld werk aan te schaffen.

.

Karel de Goede was de zoon van Knuut, koning van Denemarken en Edele (Aleide, Adelheid) dochter van Robrecht den Fries, graaf van Vlaanderen. Hij werd omstreeks 1085 geboren.

Over zijnen doopnaam *Karll*, zegt de geleerde Duclos:

‘Dien naam heb ik voòr dien tijd, in de oudnoordsche lijsten der koningen van Denemark, Sweden en Noordwegen niet ontmoet. Ik weet eenen Karll, koning van Sweden, eerst, op 't einde der jaren 1100; en in de afstamming uit de zusters van onzen zaligen Karel, is die naam ook meermaals te vinden. Zou hij dan wel door Edele uit onze streke, als naam, naar 't Noorden gedregen zijn, en, in den Deenschen koninklijken stam gebracht zijn als een teeken van verwantschap met de afstammelingen van den grooten Karel, den Westerschen Keizer, Karlemanje, uit wien Edele sproot?

‘Als naam’ heb ik gezeid; immers, als woord, vindt men *Karel*, *Kerel* in al de Noordsche talen. 't Deensch en 't IJslandsch *Karll*; 't Engelsch *Carl* en *Churl*; 't Oudduitsch *Karl;* 't Hoogduitsch *Kerl;* 't Angelsaksensch *Carl*, *Ciorl*, *Ceorl*, *Chorl, Gyrle* is al een en 't zelfde; en al die vormen bewijzen genoeg dat dit woord onder de volkeren van Germaanschen stam van algemeen gebruik was.

‘Karel, kerel is te zeggen *man.* Gelijk 't oud woord *kwene*, vrouwe, in 't Engelsch *queen*, nu koninginne, dat is de opperste vrouwe, te zeggen is, zoo is kroel, karel in 't Poolsch, Koning te zeggen. 't Woord *quene*, integendeel is vervallen. Buiten in England, waar ‘the queen’ nog de koninginne, dat is de opperste bediedt, wordt het in Vlaanderen maar van dieren meer gebezigd

en op weinig bediedend vrouwvolk toegepast. Dien zin had het reeds in de XVIe eeuw, als Anna Bijns van 'dees quade quene' dichtte. *Kwenezondag* te Iper, is de zondag in den vasten, waarop de meiskens verkleed gingen. Zoo verre is 't gedaald dat er de Fransch *gouine* van gemaakt heeft, en dat, zelfs in 't Engelsch *quean* en *queyn* eene snol bediedt.

EENE VLIET TE AMSTERDAM, NAAR W. GAUSE.

'*Kerel* heeft dit lot niet gehad. Verwant met ons woord *heer*, met het Russisch *czaar*, met het Poolsch *kroel*, met het Grieksch *kyrios* en stammend van den Sanskritschen wortel *arh*, die "machtig zijn", 'kunnen' beteekent, is *kerel* bij ons een woord van eerlijke bediedenis gebleven. De *kerel* is een man, in den zin van 't Latijnsch v i r , een sterke man.

'Een *Kerelkind* zei men eertijds en nu nog, in 't Noordsch, tegen een knapekind, een knapelinc, een knechtjen; en een *manskerel* is een Vlaamsch woord dat, gelijk zetelstoel, everzwijn enz. tweemaal 't zelfde zegt.'

***

In eenen volksopstand, waaraan zijn broeder en opvolger Olaf niet vreemd was, werd koning Knuut in de volgende omstandigheden vermoord:

'Op een avond, in Juli, trok de godvruchtige koning naar Sint-Albaanskerke, om de reliquie'n te vereeren van den grooten martelaar, die hij kort te vooren uit England naar Denemark overgebracht had. Hij was vergezeld van Benedict, zijnen getrouwen broeder, en een zeker getal zijner goede vrienden.

'Maar de oproerige menigte komt op, de kerkedeuren worden bestormd, men legt er hout aan en ontsteekt vier om ze te branden. Welhaast vallen de bijlen op 't hout en de poorte begeeft. Een gevecht ontstaat tusschen 's konings verdedigers en zijn vijanden. Knuut, ondertusschen, biecht en communiceert, bidt, geknield voor den autaar, tot dat een schelm al door een venster hem zijn lancie toewerpt en hem treft. De koning heeft nog den tijd om zijn broeder Benedict te omhelzen, en, de armen kruiswijs geopend, verliezend zijn bloed uit de breede wonde, Jesus aanroepende, gaat hij de kroon der martelaren halen. 't Was op den zesden der Iden van Juli, dat is den 10 Juli, een Vrijdag, 't jaar 1086.

HUISELIJK LEED, NAAR J. ISRAELS.

'Knuut, die als 't vooruitzicht had van 't gene ging gebeuren, had, te midden den oproer der Wandalen van Juutland, zijn vrouwe Edele naar Sleswig gedaan, haar bevelende naar Vlaanderen te vluchten met haren zoon, indien de zaken kwalijk keerden.'

***

In den prachtigen Brugschen ommegang verbeeldden de twee eerste groepen: het huwelijksfeest van Sint-Knuut en Edele, en de vlucht dezer vorstin met den jeugdigen Karel. Al de voornaamste historische figuren van dezen onvergetelijken optocht werden door Vlaamsche adellijke Heeren en Vrouwen voorgesteld, die op eigen kosten in goud, fluweel en zijde uitgedost, met elkander in weelde en schoonheid wedijverden.

(Wordt voortgezet.)

Onschuldig verstooten.
Geschiedkundige novelle.
(Vervolg.)

De vreemdeling had hem waarschijnlijk hooren aankomen. In een donkeren mantel gewikkeld, dien hij overdag opgerold naast zich had liggen, stond hij voor hem en stak zijn nieuwen vriend de hand toe. 'Ik verwachtte u; heb dank dat gij zoo stipt geweest zijt ondanks het slechte weder! Intusschen zie ik nu toch dat een Zarnitzer geen storm of water schuwt, wanneer het er op aankomt zijn ridderwoord gestand te doen!'

'Gelijk gij ziet ben ik bereid, hoezeer ook - ik moet het onverholen bekennen! - met tegenzin. Gij echter, die aan al de guurheid van het weder waart prijsgegeven, boezemdet mij medelijden in.'

'Bekommer u niet over mij. Ik voelde wind noch regen, zoozeer verblijdde mij de gedachte, dat eindelijk het uur gekomen was, waarin ik ondanks de valstrikken mijner tegenstanders Mohar betreden en mijne bruid in de trouwe oogen zien zal. Maar laat ons eerst van u zelven spreken! Keert gij als gelukkig bruidegom terug?'

'Spreek niet van dat onzalige uur, waarop ik, in weerwil van uwe hulp, smadelijk afgewezen werd!' antwoordde Rudolf. 'Hier is uw goud: ik heb het niet noodig. Neem het aan!' voegde hij er eenigszins driftig bij, toen Matyas de hand afwerend terugtrok; 'het is mij als verbrandde deze buidel mij hand en ziel.'

'Gij zijt een opvliegend heerschap,' zeide Wilczy op gekrenkten toon. 'Maar, inderdaad, het was ook dom van mij, een kramer, zich te verbeelden dat de hoogwelgeboren ridder anders dan in den hoogsten nood een vriendschapsdienst van hem zou aannemen.'

'Zoo was het niet gemeend!' riep de jonkman met warmte uit; 'en ik beloof u, dat ik mij, zoodra ik u noodig heb, tot u zal wenden, zoo gij er soms niet de voorkeur aan mocht geven, mij naar het keizerlijke leger te vergezellen, naar hetwelk ik morgen afreis.'

'Het ware het hoogste geluk mijns levens,' verzekerde de vreemdeling; 'meer dan ik ooit heb durven hopen!'

'Wij zullen daarover verder op den terugweg spreken, want gij kent toch de voorwaarden, die ik u gesteld heb. Ik geleid u door den gang, die van de buitenwerken tot in het midden der stad voert, tot aan het huis uwer bruid. Daar wacht ik op uw terugkomst en voer u langs denzelfden weg terug, opdat geen verraad of gevaar voor de veiligheid der stad uit onze daad kunnen voortspruiten. Morgen in de vroegte echter zal ik door mijn vader in den raad het voorstel laten doen, om dezen, tot dusverre onbewaakten toegang, te bezetten, opdat niet een ander, die het geheim kent, daarvan een slechter gebruik mocht maken dan wij van plan zijn.'

'Gij handelt als een rechtschapen ridder en ik bewonder u,' prees hem de koopman. 'Laat ons nu echter, wat ik u bidden mag, voortmaken! Het verlangen naar de geliefde, lang gemiste bruid verteert mij en het weder wordt steeds stormachtiger en guurder.'

'Het woud kwam mij nooit zoo zonderling voor,' sprak Rudolf, den arm van den vreemdeling nemende en met hem den weg naar Mohar inslaande; 'ik verbeeld mij telkens menschen onderdrukt te hooren spreken; is dat bij u ook het geval?'

Matyas Wilczy boog het hoofd luisterend vooruit: ‘Het is de wind, die door de boomtoppen giert en de regen die op de bladeren valt,’ antwoordde hij, steviger voortstappende.

Zwijgend, dichter in hunne mantels gehuld, zetten de jonge lieden hunnen weg voort.

Wederom bleef Rudolf staan. ‘De Heer beware ons voor alle ongeval in dezen akeligen nacht! Kameraad, hoort gij in de verte niet het geluid van eene menigte voetstappen?’

Matyas hield den adem in om te luisteren. ‘Ik ken zulke zinsbegoochelingen,’ verklaarde hij daarop, ‘die des te meer indruk maken in de duisternis en te midden van een woud. Het zal een kudde wild zijn, opgeschrikt door den storm en den regen. Voorwaarts, ik brand schier van ongeduld! Voorwaarts!’

En den arm van Rudolf vaster omvattende, trok hij hem driftig met zich voort. Dichter viel de regen van den hemel, heftiger huilde de wind. Als spookgedaanten schreden beiden in de duisternis voort. Reeds verhieven zich de torens van het stadje als een nevelachtige streep voor hen uit in de lucht, reeds zagen zij aan de overzijde van de smalle gracht de muren, die nog kortelijks zoo zegevierend het binnendringen van het Turksch soldatengespuis verhinderd hadden.

‘Mijn hart dreigt te bersten,’ fluisterde Matyas, ‘zijn wij bijna op de plaats?’

‘Wij zijn er,’ antwoordde de jonkman, eveneens fluisterende; ‘gindsch kreupelboschje verbergt den geheimen gang die onder de gracht doorloopt en midden in de stad uitkomt. Slechts weinigen is dat geheim bekend en eer ik het met u deel, herinner ik u nogmaals aan uwen eed, dien gij mij voor het Mariabeeld gezworen hebt.’

‘En dien ik houden zal, zoo waarlijk ik een kristen ben! Maar wees ook den uwen indachtig!’ sprak de vreemdeling, op bijna bevelenden toon. ‘Aan het werk! O! talm niet langer, - aan het werk!’

Met een diepen zucht boog Rudolf het struikgewas vaneen. ‘Neem mijne hand vast en volg mij gebukt!’ fluisterde hij zijn metgezel toe.

Een laag, nauw gewelf nam hen beiden op; eene vochtige, ijzig kille lucht woei hen tegen, toen zij langzaam en voorzichtig voorovergebogen het pad volgden.

Beiden spraken niet meer; men hoorde slechts het diepe ademen van Matyas Wilczy's borst.

‘De lucht schijnt uwe ademhaling te beklemmen,’ zegde Rudolf zacht. ‘Nog slechts een oogenblik geduld! Spoedig wordt de gang breeder.’

Maar hij kon niet voleindigen; als een ijzeren band voelde hij plotseling een strik om zijn hals geworpen en met eene kracht, welke men aan het teeder gebouwde lichaam van den gewaanden koopman niet zou toegeschreven hebben, rukte deze hem tegen den grond, zoodat hij bedwelmd door den onverwachten aanval met het hoofd tegen de steenen bonsde. Tegelijk werd hij een eigenaardige geur gewaar, welke zijne zinnen benevelde, terwijl de vreemdeling behendig de armen en beenen van den machteloozen jonkman met sterke touwen vastbond. Daarop ontstak hij met een vuurslag de toorts, die hij onder zijn mantel verborgen had.

Rudolfs aangezicht was doodsbleek en hij matte zich af in bovenmenschelijke pogingen om zijne banden te verbreken, terwijl zijn metgezel met zegevierenden blik op hem neerzag.

‘Ellendeling!’ steunde Rudolf met gesmoorde stem, ‘gevloekte verrader! wat zijt gij van zins? Houdt gij zoo uwen eed! Help, help! Verraad, verraad!’

‘Schreeuw maar, jonge Zarnitzer!’ spotte de vreemdeling; ‘uwe stem kan toch niet tot de burgers van Mohar doordringen! Een andere kreet zal hen vreeselijk uit hunne droomen doen opschrikken - de kreet: “Allah is Allah en Mohammed is zijn profeet!” Begrijpt gij nu, dappere ridder, waarom ik zweren kon bij mijn kristendom en toch geen meineedige ben? Reeds lang heb ik opgehouden een kristen te zijn! Door Walli Werbna, die ik hartstochtelijk beminde, wegens mijn losbandig gedrag afgewezen, dreef mij de vertwijfeling naar Constantinopel; dorstend naar wraak zwoer ik, dat zij eenmaal voor mij sidderen zou en heden houd ik mijn woord! Onder mijn bevel staat eene groote schaar Turken, die zich onder allerlei vermommingen hier in den omtrek ophouden. Toen gij mij in het woud ontmoettet, zat ik juist te overpeinzen, hoe ik er in zou kunnen gelukken de stad, met list of geweld, te bemachtigen - gij zijt mijn verlangen te hulp gekomen en in de val geloopen. De tijd, welke verliep tusschen uw heengaan en middernacht, benuttigde ik om het signaal te geven, dat mijne soldaten tot mij riep. Het grootste gedeelte van mijn volk lag in het woud verborgen, als gij tot mij terugkeerdet: dat was het gefluister, het wapengekletter, dat uw gehoor trof. Terwijl wij voortschreden, volgde men ons zoo stil mogelijk, en thans is Mohar, het keizerlijke, geloofsgetrouwe Mohar aan ons, de vijanden van uw geloof en uw keizer - aan ons, door u, den deugdzamen ridder Rudolf van Zarnitz, voor den prijs van tweehonderd dukaten overgeleverd!’

Een akelig gesteun steeg uit de borst van den ongelukkigen jonkman op. Voor zijne oogen lag als het ware alles in een nevel; hij verbeeldde zich, dat wat hij ondervond slechts een benauwde, verwarde droom was, waaruit hij elk oogenblik moest ontwaken. Maar het was geen droom: reeds ontstond er beweging aan den ingang van den geheimen weg, stemmen lieten zich hooren, wapens kletterden en steeds nader kwam het, met akeligen weerklank het nauwe gewelf vervullende; in dichte drommen drong de schaar, wier hoofd de tulband dekte, langs den stevig geknevelden jonkman en nu volgde de vaan van den Islam, met golvende paardenstaarten gesierd, de gouden halve maan in het midden. ‘Allah is Allah en Mohammed is zijn profeet!’

Rudolf van Zarnitz verloor het bewustzijn; eene weldadige onmacht benam hem het besef van het verschrikkelijk verraad, hetwelk door zijne onvoorzichtigheid aan de kristenen gepleegd werd.

IV.

De late aankomst van den gestrengen heer Engelbrecht van Zarnitz, die algemeen bij het volk bemind was, was spoedig in Mohar bekend geworden. Hij was in zijn gewoon kwartier afgestapt en zat nu in een der schoonste vertrekken, welke de waard ten allen tijde voor den Zarnitzer gereed hield, bij een goed glas wijn, terwijl de knecht in den stal de paarden voederde.

Er werd zacht aan de deur geklopt en op het ‘binnen’ van den heer Engelbrecht verscheen de waard van het Gouden Anker, eene roodwangige, dikke figuur, met de witte muts in de hand.

‘Wel, meester Jacob, wat is er? Komt gij u verontschuldigen dat gij den kruidenwijn zoo slecht gemengd hebt, dan doet gij daar zeer wel aan. Waarlijk, het water speelt daarin de hoofdrol!’

‘Met uw verlof, gestrenge heer! de wijn is goed, maar uw smaak schijnt niet in orde. Ik kom echter niet om mij te verontschuldigen, maar om u te boodschappen

dat in het voorvertrek de burgemeester van onze stad met drie raadsheeren wachten en om een onderhoud met u verzoeken, ondanks het vergevorderde uur.'

'Laat hen binnenkomen! Want als zij mij zoo laat komen bezoeken, kan dit alleen ter wille van het algemeen welzijn wezen.'

En met jeugdige vlugheid opende hij zelf de deur. 'Welkom, heeren!' riep hij de buiten staande vier mannen toe; 'komt binnen zonder plichtplegingen, wanneer het eene zaak van gewicht geldt, om wier wille - aha, mijnheer Nardory!' onderbrak hij zich zelven en eene donkere wolk overtoog zijn voorhoofd, 'sinds wanneer behoort gij tot den raad dezer stad?'

'Sinds eenige dagen, ten gevolge van het bedanken van een der leden,' verklaarde de burgemeester van Mohar; 'de heer Nardory heeft door zijn vermogen en zijne positie reeds sinds lang deze onderscheiding verdient, en daar wij op het bericht van uwe aankomst ons hierheen begaven, om met u te beraadslagen, meende ik.....'

'Het is goed!' viel de heer Engelbrecht hem in de rede; 'in zijne hoedanigheid van raadsheer kan ook de heer Nardory mij welkom zijn; later heb ik nog een woordje in het bijzonder met hem te wisselen. Neemt plaats,

heeren, gij, waard, draag zorg dat wij ongestoord en onbeluisterd blijven!'

Dienstvaardig schoof de eigenaar der herberg vier der plompe leuningstoelen naderbij, stak nog eene kaars op den driearmigen, ijzeren luchter aan en verdween onhoorbaar.

Zoodra de deur zich achter hem gesloten had, stond de burgemeester op. 'In de eerste plaats,' begon hij, 'betuig ik u onzen dank, heer ridder, dat gij zoo spoedig aan ons verzoek voldaan en u herwaarts begeven hebt! Wij willen dan ook niet dralen nog heden avond met u eenige punten te bespreken, die morgen in de raadsvergadering behandeld zullen worden, om ons eerst van uwe toestemming te verzekeren.'

'Gij zijt te beleefd, dan dat er niet eenig gevaar dreigen moet', antwoordde de heer Engelbrecht, goedig lachende; 'men kent den Zarnitzer eerst dan, wanneer men hem noodig heeft. Maar ik koester geene wrok: laat dus hooren!'

'Uit zeer geloofwaardige bron,' ging de burgemeester voort, de bemerking van den ridder met een verlegen stilzwijgen latende voorbijgaan, 'vernamen wij met zekerheid, dat verdachte lieden in verschillende vermommingen in de omstreken van Mohar rondsluipen, oogschijnlijk om de jaarmarkt van de naburige stad bij te wonen, maar naar alle waarschijnlijkheid zijn het Turken, die eene of andere overrompeling op het oog hebben, en naar ons van verschillende zijden gewaarschuwd is, zou het nogmaals onze geliefde stad Mohar gelden. Onder deze omstandigheden hebben wij besloten de burgers wederom te wapenen, dag en nacht de wallen bezet te houden en tevens de eenigszins veronachtzaamde wapenoefeningen wederom te hervatten. Wij bieden u, heer ridder, den beproefden aanvoerder, derhalve de militaire leiding aan: wilt gij die op u nemen en ons nogmaals behulpzaam zijn om den keizer tegen den grimmigen erfvijand te verdedigen?'

Het oog van den heer Engelbrecht flikkerde. 'Hoe kunt gij nog vragen?' riep hij. 'Mijn goed, - ja, zie dat is niet wel mogelijk,' onderbrak hij zich zelven, 'maar mijn bloed heb ik veil voor de heilige zaak der eer!'

'Dit verwachtten wij,' sprak de burgemeester; 'en naar wij hopen zult gij ook aan onze andere voorstellen uwe goedkeuring hechten. Het eerste betreft een geheimen gang, die van uit de stad, onder de gracht door, tot ver buiten den hoogen toren voert. Wel is waar is zijn bestaan slechts aan zeer weinigen bekend, en verraders zijn er niet in Mohar! maar om alle gevaar te voorkomen moet in de eerstvolgende raadsvergadering het besluit genomen worden dien weg onbruikbaar te maken en zijn toegang dicht te metselen.'

'Een besluit dat ik volkomen billijk,' antwoordde de ridder. 'Mijn zoon vertelde mij reeds vroeger van dien geheimen gang, die hem en andere knapen van zijn leeftijd tot schouwtooneel van hunne spelen gediend heeft.'

'Verder,' ging de burgemeester voort, 'zijn wij overeengekomen om een deputatie aan Zijne Majesteit, onzen allergenadigsten keizer te zenden en hem te smeeken aan onze voortdurende benauwdheid en angsten een einde te maken. De groote prins Eugenius rust, naar wij hooren, een leger uit tot bevrijding van Hongarië; moge de heerscher een woord spreken alvorens het te laat en ons land voor altijd in de macht der ongeloovigen is!'

'De deputatie kunt gij sparen,' merkte de ridder aan; 'want reeds morgen reist mijn zoon naar Weenen af, om zich ter beschikking te stellen van den keizer en prins Eugenius. Gij kunt hem uwe wenschen en bezwaren gerust toevertrouwen; al is hij

ook jong van jaren, hij zal uwe belangen behartigen als een man van rijpen leeftijd en Zijne Majesteit zal zich niet ongenadig jegens een Zarnitzer betoonen.'

Besluiteloos zag het hoofd der stad zijne collega's aan, maar geen hunner kwam hem te hulp, tot Nardory eindelijk het woord opnam.

'Allen eerbied voor den naam Zarnitz!' sprak hij, 'maar als afgevaardigde dezer stad is jonker Rudolf toch nog wat te jongensachtig: Zijne Majesteit zou kunnen denken, dat men den spot met haar dreef.'

Den ouden heer schoot het bloed naar de wangen. 'Pas op uw tong, mijnheer Nardory,' waarschuwde hij. 'Dat gij mijn tegenstander zijt, weet ik sinds lang en mijn arme jongen heeft hiervoor moeten boeten. Grootmoedig vergetende, veroorloofde ik hem bij u om de hand uwer dochter aanzoek te doen en gij scheeptet hem af met smaad en spot! Verantwoord u, is u wellicht een Zarnitzer niet goed genoeg voor schoonzoon?'

'Ben ik meester over mijn kind, ja of neen?' schreeuwde Nardory; 'zou ik mij haar met geweld laten afdwingen, eerst door den zoon en dan door den vader? Als gij het dan wilt weten, wellicht had ik toch mijn jawoord gegeven, had zich uw zoon niet bij mij verdacht gemaakt!'

'Verdacht?' De oogen des Zarnitzers schoten vuur.

'Verdacht! zeg ik; of komt u een man niet verdacht voor, die in het eene uur over zijne armoede klaagt en u niets aan te bieden heeft dan verwijderde uitzichten en u in het volgende uur een beurs met tweehonderd dukaten voor de voeten werpt - op de vraag echter vanwaar dat geld afkomstig is geen antwoord weet te geven? Spreek, meester Engelbrecht van Zarnitz, zeg mij, of gij de goudgroeve kent, waaruit uw zoon met volle handen put?'

'Ik?' De oude heer bleef steken. Hij was in de opgewondenheid zijner gramschap half van zijn zetel opgerezen, thans zonk hij er weder op terug. De gedachte dat zijn zoon hem zelven het antwoord schuldig gebleven was, sneed als een scherp mes door zijne borst.

'Ziet gij nu dat ik gelijk heb?' ging de koopman zegevierend voort; 'wellicht staat hij met een of anderen sluwen Hebreeër in betrekking, wien hij zich als schoonzoon van den rijken Nardory voorgesteld en het dubbele beloofd heeft, zoodra de lichtgeloovige kramer de oogen gesloten heeft - of de Turk bewees hem misschien wel dien vriendschapsdienst?'

Bleek als een doode vloog de oude ridder op. 'Dat is te veel!' riep hij uit, en eer de aanwezigen het verhinderen konden, sprong hij op Nardory toe, drukte dezen zoo vast tegen zich aan, dat hem de adem dreigde te begeven en donderde hem toe: 'Herroep uwe woorden, herroep ze!'

Maar het antwoord van den koopman werd door een geweldig rumoer in de straat voorkomen. Men hoorde schoten vallen, woest geschreeuw liet zich in de verte hooren en plotseling stormde de waard van het Gouden Anker in de grootste ontsteltenis het vertrek binnen. 'God zij ons genadig!' riep hij; 'verraad! de Turk is in de stad, hij kwam door een geheimen gang en verscheen plotseling in ons midden! Zij hebben den kruittoren bezet en dreigen bij den geringsten tegenstand de geheele stad in de lucht te doen vliegen! Redt ons, heeren, redt ons!'

Kermend zonk de burgemeester, bijna van zijne zinnen beroofd, op zijnen stoel. 'Help, heer ridder!' kreunde hij, 'of wij zijn allen verloren!'

De heer Engelbrecht liet den koopman los, die half verstikt op zijnen stoel neertuimelde. Hij greep naar zijn zwaard en rukte het uit de scheede. 'Volgt mij!' riep hij; 'hoe het ook moge gaan - levend zullen zij ons niet in handen krijgen!'

Maar geen enkele der waardige magistraatspersonen verroerde een lid; de schrik scheen hen allen verlamd te hebben, en de Zarnitzer stormde alleen het vertrek uit, door dapperheid en ridderlijkheid gedreven, ofschoon hij maar al te zeer van de nutteloosheid zijner pogingen overtuigd was.

Een onbeschrijfelijke verwarring heerschte in de straten. In den slaap was de bevolking van Mohar door den vijand verrast; de weinige schildwachten en burgers, die tegenweer boden, waren deels gedood, deels gevangen genomen en terwijl een sterke afdeeling Turken zich van den kruittoren meester maakte, drongen anderen de huizen der burgers binnen om te plunderen, en diegenen, die tegenweer durfden bieden, neersabelden. De ramen werden verlicht, gejammer en gegil weerklonken waarheen het oor zich ook wendde - daartusschen tromgeroffel en wapengedruis.

'Op, burgers! op, vrouwen! op!' riep de ridder met machtige stem; 'sterven wij voor onzen keizer en ons geloof, de Zarnitzer roept u! Vat het eerste wapen wat u voor de hand komt en volgt mij! - Slaat dood, slaat dood eer alles verloren is!'

Maar het was te laat, tevergeefs klonk zijn geroep; want een groote bende Turken stormde de straat in en viel op den ridder aan. Als een wanhopige hieuw Engelbrecht om zich heen; zijn dood zou zijnen vijanden ten minste duur te staan komen. Door zijn zwaard getroffen waren twee zijner tegenstanders dood ter aarde gestort, twee anderen buiten gevecht gesteld; maar eindelijk moest hij voor de overmacht bezwijken; al zwakker en zwakker werd de krachtige arm van den grijsaard, matter zijn tegenweer, krachteloos ontgleed het zwaard aan zijne handen en het werd hem duister voor de oogen. 'Doodt mij!' stamelde hij nauw hoorbaar; 'maar maakt het kort, ik sterf in het kristelijk geloof, voor mijn keizer, voor de eer.....'

Een reusachtige Turk hief zegevierend zijn zware strijdbijl op - reeds zweelde het wapen boven het hoofd van den ouden Engelbrecht, toen plotseling een man van middelbare lengte, in een witten mantel gehuld, den met goud bestikten fez op het hoofd, door den hoop drong en die boven den ridder opgeheven hand terugslingerde. 'Geen nuttelooze wreedheid, Abdallah!' sprak hij gebiedend; 'wat heeft deze man misdreven?'

Eerbiedig trad alles terug en toch teekende aller gelaat een zeker misnoegen, als droeg men den nieuwaangekomene geen goed hart toe.

De aangesprokene verborg de uitdrukking van zijn ontevredenheid niet. 'Deze man behoort ons, Selim Kapudan, twee onzer kameraden heeft hij gedood en bovendien met den uitroep, dat hij de Zarnitzer is, de bevolking tegen ons trachten op te histen.'

Zegepralend lachte de Turk, die klaarblijkelijk een aanvoerder was. 'De Zarnitzer!' riep hij uit; 'dat is juist de man dien ik zoek! Dat geen uwer hem aanrake of vrees voor mijn toorn.'

Een kwalijk onderdrukt gemor liep door den kring en uit eenen mond klonk zelfs de scheldnaam: 'Afvallige!'

Waren dat Matyas Wilczy's zachte oogen, die zoo trouwhartig, zoo open op Rudolf von Zarnitz gevestigd waren, toen de jonge ridder den nieuw verworven vriend zijn leed klaagde? De geheele gestalte scheen veranderd, scheen krachtiger geworden te zijn. Met bliksemende oogen rukte hij den ontstelden soldaat de strijdbijl uit de handen, zwaaide haar om zich heen, zoodat allen verschrikt terugdeinsden. 'Wie nog eenmaal mijne rechtgeloovigheid in twijfel durft te trekken,' dreigde hij met bulderende stem, 'is een man des doods! Gehoorzaamheid verlang ik in naam des doorluchtigen Sultans: ik was het, die Mohar aan hem overleverde! Wilt gij dengenen trotseeren, die zich den dank van den grooten Heer verworven heeft?'

‘Heer, wij gehoorzamen!’ klonk het deemoedig in het rond; ‘beveel, wij zijn uwe slaven!’

Met bevredigden trots boog de afvallige het hoofd: ‘Welaan, ik wil u vergeven! Voert dien man naar gindsche herberg! Ik hoor dat de overheid der stad daar vergaderd is; wij zullen haar ons verschuldigd bezoek gaan brengen! Ontneemt hem zijn zwaard!’

De ridder Engelbrecht maakte eene zwakke beweging, toen krachtige handen hem het zwaard ontrukten, dat hij zoo lang met eere gevoerd had

(Wordt vervolgd.)

Wetenswaardigheden.

Het koken der vloeistoffen.

Al de vloeistoffen koken niet op denzelfden warmtegraad. Het zuiver water behoeft daartoe 100 graden hitte; het zeewater 109°; de alkool 78°; de ether 35°; de solfer 400°; de lijnolie 315° en het kwikzilver 350 graden.

De telegraaf.

De statistiek geeft ons op hoeveel telegrammen per 100 inwoners verzonden worden in de Europeesche landen. Zwitserland staat aan het hoofd met 100; dan volgen: Engeland 64; Holland 58; België 54; Duitschland 33; Frankrijk 22; Oostenrijk 21; Italië 20; Turkije 12 en Rusland 6 telegrammen.

De tunnel door den St. Gothardsberg.

Deze tunnel, die Zwitserland met Italië verbindt, is 14,920 meters lang en 6 M. en half breed. Men heeft er 7 jaren en 5 maanden aan gewerkt: de doorsteking is dus gemiddeld 5 meters en half per dag gevorderd. Er werden 320,000 mijngaten geboord en 490,000 kil. dynamiet gebruikt. Bijna anderhalf millioen wagens aarde en steen werden door deze doorbraak uit den weg geruimd.

Vorstentitels.

Keizer Frans Jozef van Oostenrijk is de meest getitelde vorst; hij is eenmaal keizer, 9 maal koning, 1 maal aartshertog, 2 maal groothertog, 18 maal hertog, 1 maal groot-vorst, 4 maal markgraaf, 5 maal rijksgraaf, 2 maal prins en verscheidene keeren graaf en landheer.

Een weergalm.

Te Derenburg, bij Halberstadt, is een echo, dien Ebell eens duidelijk den volgenden Latijnschen zin heeft hooren herhalen:

Conturbabuntur Constantinopolitani innumerabilibus sollicitudinibus.

Velen van ons zouden wat meer moeilijkheid hebben dan de weergalm om die 27 lettergrepen dadelijk en vlotweg uit te spreken.

Torens.

De toren der Onze-Lieve-Vrouwekerk van Antwerpen is	126 m. hoog.
De koepel van Sint-Paulus te Londen	110 meters.
De toren der Invaliden te Parijs	105 meters.
Die van het stadhuis te Brussel	96 meters.
De St. Baafstoren van Gent	88 meters.

Het Pantheon te Parijs	79 meters.
De toren van St. Stephanus-kerk te Weenen	144 meters.
De twee torens der kathedraal van Keulen	177 meters.

Wat een milliard is.

Een milliard in zilveren munt weegt 5,000,000 kilogrammen. Om deze zware massa te vervoeren zou men 2000 wagens behoeven, elk bespannen met vier goede paarden. Wanneer men deze vijf millioen kil. in staven smeedde van eenen vierkanten duim dikte, zou men 655,000 meters dier zilveren latten bekomen en deze zouden voldoende zijn om een hek van 4 meters hoog rondom de stad Parijs te maken.

Sixtus V.

De groote paus Sixtus V had eene voorliefde voor het cijfer, dat achter zijnen naam geplaatst was. Hij verbood aan de molenaars met minder of meer dan vijf muilezels binnen Rome te rijden. Hij liet bij zijn afsterven vijf millioen scudies in de schatkist en vijf duizend maten koorn in de openbare graanzolders. Hij deed vijf monumentale fonteinen en een even groot getal obelisken oprichten. Deze kerkvoogd had gezegd, dat hij slechts vijf jaren den pauselijken Stoel bezetten zou en zijne voorspelling werd bewaarheid: hij werd gekozen in 1585 en stierf in 1590.

Een nieuwe windwijzer.

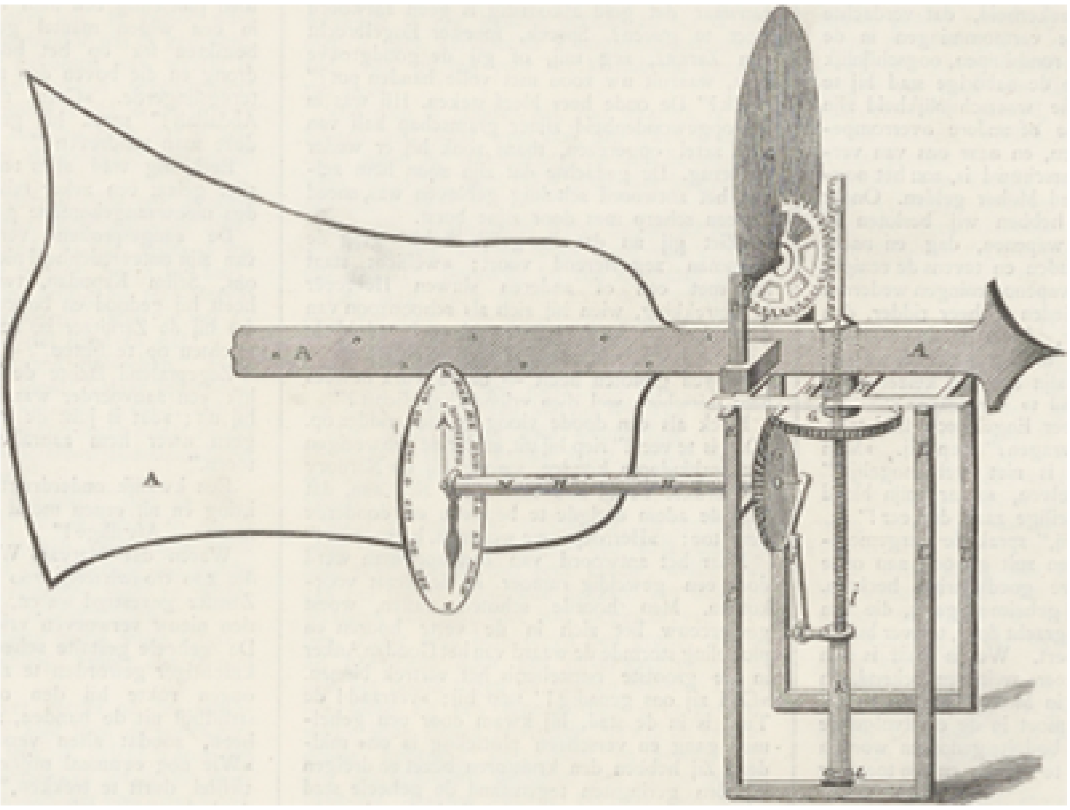

EEN NIEUWE WINDWIJZER.

Wij ontvangen van den heer A.L.A. Martens te Delft bijgaande afbeelding van een nieuwen windwijzer, die door hem is uitgevonden, en waardoor niet alleen de richting, maar ook de drukking van den wind kan worden aangegeven, en dat wel door middel eener wijzerplaat, die binnenshuis kan aangebracht worden. Wij laten hier de beschrijving van den uitvinder volgen:

Deze windwijzer wordt, evenals de gewone, op het dak of den schoorsteen geplaatst; maar de pen, waarop de windwijzer draait, is hier vervangen door eene buis D, die stevig in den wijzer A wordt vastgemaakt en dus met A dezelfde beweging maakt. Juist onder A wordt een draagpunt aangebracht in F, waar buis D doorloopt, die verlengd wordt tot op de plaats, waar men de wijzerplaat wil aanbrengen. Aan het ondereinde van D wordt het conische wiel G bevestigd, dat in verband staat met het andere conische wiel G en even groot is; dit laatste is bevestigd aan eene andere buis H, aan welker andere einde zich de groote wijzer bevindt. Doordien nu de wielen G even groot zijn, zullen A, D, G en de groote wijzer altijd een zelfde aantal malen rond gaan. Als dus de wijzer op het dak door den wind wordt heen en weer bewogen, maakt de groote wijzer dezelfde beweging en kan daardoor de richting van den wind aangeven.

Om de verdeeling op de wijzerplaat te verkrijgen, stelt men des middags den wijzer op het dak met den punt naar de zon, in de richting zooals die door de neervallende schaduw wordt aangegeven; alsdan moet de groote wijzer loodrecht naar beneden wijzen: daar plaatst men Z of zuiden; de verdere verdeeling volgt alsdan van zelve, N boven, O links en W rechts.

Dit voor zoover de richting van den wind betreft; zien wij thans hoe door den nieuwen windwijzer ook de drukking van den wind kan aangegeven worden. Boven den wijzer A bevindt zich de windvanger G, aan eene as die rechthoekig over A in de stijlen B draait. Dit blad kan door den wind naar beneden gedraaid worden, totdat

het evenwijdig is met A. Wanneer dit geschiedt, dan draait ook het kamwiel, in het midden aan dezelfde as bevestigd. Het kamwiel nu werkt in de kammen, die ook boven aan I zijn aangebracht, zoodat wanneer C door den wind wordt achterover gedrukt, I wordt opgelicht. De draad I loopt door den wijzer en door buis D naar beneden tot onder de beide wielen G en is daar voorzien van eene knop L. Op die knop rust K, welk stuk evenwel niet mee draait, maar alleen opgehaald en neergelaten kan worden door het kamwiel van den windvanger. Wanneer nu, door de drukking van den wind op C, K wordt opgelicht, zal de kleine wijzer op de plaat rondgaan, omdat deze bevestigd is aan draad M, die door buis H loopt en waarvan het andere einde in verbinding staat met K door den dubbelen hefboom I.

De verdeeling voor de winddrukking wordt verkregen als volgt: wanneer bij storm de drukking van den wind b.v. 80 KG. bedraagt op den vierkanten meter, en we veronderstellen dat de windvanger 1/10, van die oppervlakte heeft, dan bedraagt de drukking daarop 2 KG. Het kamwiel aan C doet hier dienst als hefboom, zoodat als daarvan de straal □ is van de straal van C, ook de kracht op I 5×2 of 10 KG. bedragen zal.

Onder aan I, of op K wordt nu eene veer van die kracht aangebracht of tot op dat gewicht bezwaard, dan zal bij storm de kleine wijzer den grootsten afstand op de wijzerplaat afgelegd hebben en b.v. 80 aanwijzen; bij stil weer staat de wijzer aan het begin van zijne baan, dus op 0. De afstand van 0 tot 80 wordt in gelijke deelen verdeeld; dan zal het doel bereikt worden en de kleine wijzer de kracht van den wind aanwijzen.

[Nummer 5]

Verjaringsfeest van Nicolaas Beets.

NICOLAAS BEETS.

Nederland viert heden een feestelijken dag: zijn geliefde dichter Nicolaas Beets treed op 13 September 1884 het een en zeventigste jaar in van eene loopbaan, die hij opsierde met de onvergankelijke kunstwerken van zijn vernuft en de geurige bloemen uit onbetwiste zielegoedheid ontsproten. Gretig heeft het Nederlandsche volk deze gelegenheid aangegrepen om aan den gevierde te zeggen, hoe hoog het hem waardeert als prozaschrijver, als dichter, als redenaar, als mensch, als man van welbegrepene overtuiging, die nooit door woord, door letter of daad andersdenkenden gekrenkt, maar steeds gesticht heeft. Alwie in Vlaamsch-België met de lettervruchten onzer Noorderbroeders niet geheel onbekend is, moet ook weten wie en wat Nicolaas Beets is en zal zich gulhartig aansluiten bij de huldebetooging, die niet te groot en te grootsch wezen kan om den verdienstelijken man naar waarde te vieren. En diegene onzer landgenooten, wien het letterkundige leven vreemd is, dat zoo welig en krachtvol bij hunne grenzen en in hunne eigene taal, tiert en bloeit, zullen niet alleen

uit broederlijke genegenheid voor onze stamverwanten aan die feestbetooging deelnemen, maar zij zullen, na kennismaking met den zoo talentvollen als beminnenswaardigen Beets, zich haasten een verzuim te herstellen, dat hun niet tot eer strekt. Want het ware nutteloos het ons te ontveinzen: de Noord-Nederlandsche schrijvers zijn in Vlaamsch-België weinig gekend. Niet alleen de verfranschende invloed van ons staatswezen, de goedkoope en lichtverteerbare *litteratuur*, die België als een stortvloed uit het Zuiden overstroomt, het geestverstompende taaldualism, die iedere degelijke lettervrucht voor den gewonen lezer hier onverteerbaar maakt, zijn oorzaken van bedoelde betreurenswaardige onbekendheid; maar ook eene zekere stroefheid van stijl, pedantism in de voordracht, gekunstelde en naar Duitschen trant gevolgde inwikkeling der zinnen, maar vooral, de aanvallende of al te doorschemerende protestantsche geest van sommige Noord-Nederlandsche werken hebben veel bijgedragen om onzen landaard terug te doen treden, waar eene toenadering zoo wenschelijk was.

De *Nieuwe Belgische Illustratie,* in wier programma de hardnekkige beve[c]hting van de zedelooze en breinvers[t]ompende verfransching hier te lande eene ruime plaats innemen zal, kan dat streven niet beter bevorderen dan door ons volk nader tot het Noorden, dus verder van het Zuiden heen te voeren. Wij willen den lezer van tijd tot tijd in de weelderige gaarde der Noord-Nederlandsche letterkunde leiden, hem daar met eene of andere frissche, geurige bloem of versterkende vrucht verkwikken, hem ophelderen wat hem duister voorkomen moge, hem de paden wijzen die tot zooveel onbekend schoons voeren, maar hem tevens ook opmerkzaam maken op het onkruid en de vergiftige planten, die hier en daar dien tuin ontsieren en zijnen bewandelaar tot behoedzaamheid nopen.

En wie toch uit de lange rij van Holland's talentvolle letterbeoefenaars, konden wij den lezer in de eerste plaats beter voorstellen, dan den vurigen bewonderaar van onzen Conscience, het sieraad van de meeste onzer taalcongressen, den man, die bij elke passende gelegenheid zijne ingenomenheid met ons werken en strijden blijken liet, den veteraan der Noord-Nederlandsche letterkundigen - Nicolaas Beets.

***

De gevierde dichter werd geboren te Haarlem, den 13 September 1814. In 1833 ging hij naar Leiden om zich voor het predikambt te bekwamen en verkreeg in 1839 het diploma van doctor in de godgeleerdheid. Kort na zijn huwelijk met jonkvrouw A. van Foreest werd hij domine benoemd te Heemstede en verbleef in die kleine, maar aangenaam gelegen gemeente tot in 1854, wanneer hij te Utrecht beroepen werd. Twee jaren nadien verloor hij door eenen vroegtijdigen dood zijne eerste gade; maar ging in 1859 een tweede huwelijk aan met de zuster zijner overledene echtgenoote.

Reeds in 1839 gaf hij onder den naam van Hildebrand zijne *Camera Obscura* uit, eene verzameling van eigenaardige stukken, meesterlijke grepen in het nationale volksleven, vol waarheid en opmerkingsgeest, vol gezonde, kritische levensbeschouwing en natuurlijke karakterschildering, een boek vol wemelende maar passende

afwisseling van luim, ernst en weemoed. Door prof. Heremans werd in 1853 een Belgische nadruk van dit boek bezorgd, die hier grooten opgang maakte. Het jongere geslacht is echter minder bekend met dit meesterwerk, dat na dertien gewone afdrukken, thans in prachtuitgave verschijnt. Wij deelen verder drie fragmenten mede uit de *Camera Obscura*, het eene vol fijnen humor, de andere vol waarnemingszin, ernst en mannelijk gevoel. Naast vele andere prozawerken, gaf Nic. Beets ook eene menigte dichtstukken uit, welke onlangs door den schrijver zelven naar tijdsorde gerangschikt, in drie deelen vereenigd, nogmaals het licht zagen. Evenals onze Ledeganck was Beets in het begin zijner dichterlijke loopbaan een al te groot bewonderaar en navolger van Byron, zooals hij zelf trouwens later in eene geestige samenspraak met Starter over 'zijn zwarte tijd' openhartig bekent. Allengs openbaarde zich echter bij hem, zooals bij den zanger der 'Drie Zustersteden,' eene eigendommelijke richting, die hem tot den schrijver verhief van een aantal puikstukken, waartusschen de beide gedichten, die wij hierachter volgen laten, door vorm en gehalte bijzonder uitmunten. Ook als redenaar wordt Nic. Beets in zijn vaderland hoog gewaardeerd en Dr. Jan Ten Brink schrijft van hem: 'Waar hij het woord vraagt, verneemt men een zacht gemompel van voldoening; als hij spreekt wordt de geheele vergadering bekoord door zijn geestig woord, zijn edel gemoed en zijne dichterlijke vlucht.'

***

Wij wenschen den waardigen, edelhartigen en genialen man: heil! op dien plechtigen en feestelijken verjaringsdag, door Katholiek en Protestant in Nederland met evenveel eerbied en toegenegenheid gevierd en wij hopen dat God hem nog lange en werkzame jaren verleenen zal.

De leeuw in een beestenspel.

Gij hebt nog nooit een leeuw gezien; gij stelt u iets majestueus voor, een ideaal van kr[a]cht, grootheid, waardigheid en moed; een wezen geheel woede, maar bedwongen door zelfbeheersching, voor zoo lang het verkiest; den koning der dieren. Welnu! verplaatsen wij ons met onze verbeelding in de woestijn van Barbarije.

Het is nacht, het is het kwade sezoen. De lucht is donker; de wolken zijn dik en drijven onstuimig en snel heen en weder; de maan scheurt ze nu en dan met een waterachtigen straal. De wind huilt door 't gebergte; de regen ruischt; van verre gromt de donder. Ziet gij daar dat gevaarte, met dichte struiken bewassen, zich afteekenen tegen de lucht; - ziet gij daarin die donkere rotskloof, beneden gapende, boven zich verliezende in heesters en distelen? Het bliksemt; ziet gij ze? Houd uw oog derwaarts gericht. Het is alles dui ternis. Let op. Wat is dat? 't Is het glinsteren van twee oogen: gloeiende kolen. Hoor toe! Dat was de donder niet: het was een schor gehuil: het diepe geluid van een leeuw, die ontwaakt. Hij tilt zich uit zijn hol naar boven. Hij rekt zich uit. Een oogenblik staat hij met opgeheven hoofd brullende stil. Hij schudt de zware manen. Eén sprong!.... Achter uw wachtvuur, onvoorzichtige! Hongerig

gaat hij om; met woeste bewegingen, met ongeregelde sprongen, met schrikkelijke geluiden.

Wien zal het gelden? Een breedgeschoften buffel misschien, die hem met gebukten hoofde en sterke hoornen zal opwachten. Geen nood: hij zal hem aanvliegen; hij zal zijne nagelen klemmen in zijne lenden; hij zal aan hem hangen blijven; hij zal hem de blanke slachttanden in den korten rimpeligen nek slaan; één oogenblik - en hij zal hem afmaken, hem in stukken scheuren en zijnen honger verzadigen. Dan zult ge hem met rooden muil en bespatte manen rustig zien nederliggen, zijn zege genietende, trotsch op zijn koningschap.

Welnu! - die koning der dieren, die schrik der woestijn, die geduchte, die woedende, is hier. Ziedaar de antichambre van zijn paleis; dit van voren open vertrek, middending tusschen een salon, een kantoor en een tentoonstelling van schilderijen. Deze heraut, met den geschilden wilgentak in de hand, noodigt u uit. Zijne majesteit geeft audiëntie. Zijne majesteit is voor geld te zien. Zijner majesteit staatsiedame licht het behangsel op. Gij zijt in zijner majesteit onmiddellijke tegenwoordigheid. Geef u de moeite niet bleek te worden; de koning zal u wel ontvangen. Maar voorzichtig! stoot u niet aan dezen - wat is het? een reiskoffer? Vergeef mij, het is een ècrin vol slangen, arme *reuzen*slangen! Hier heen! Pas op, die lamp druipt. Stap over dien emmer, vischvijver van den pelikaan, badkuip des ijsbeers! Wij zijn er. Hier op dit wagenstel, in dit roode hok, zes voet hoog en zes voet diep, ligt hij. Ja, hij is het wel. Ik zweer u dat hij het is. Zijne pooten steken onder tusschen de traliën uit; dat zijn leeuwenklauwen. Zijn staart, die geesel! schikt zich naar den rechthoek van zijn verblijf. Hij is slaperig: hij ronkt. Zouden wij hem kunnen doen opstaan? ‘Nero, Nero!’ - ‘“*Il est défendu de toucher aux animaux, surtout avec des Cannes.*”’ Gevoelt gij al het vernederends dezer afkondiging? Daarin is al zijn weerloosheid. Het zou hem *zeer doen.* Hebt gij uwe illusiën, heeft de leeuw zijn prestige nog? Zijt ge nog bang voor dien bullebak? Gelooft gij nog aan de schets van zoo even? Zegt gij niet:

> ‘Laat hem komen als hij kan?’

Onttroonde koning! Gekrompen reus! Zie, hij is voorzichtig in al zijne bewegingen; hij neemt zich in acht, om zijn hoofd niet te stooten, zijn muil niet te bezeeren, zijn staart niet te schenden. Wat onderscheidt hem van eenig tam beest? Wat van dien lagen hyena, die de kerkhoven schoffeert; van dien gevlekten tijger, viervoetige slang, die van achteren aanvalt? van dien wolf, dien een kloek kozak dood geeselt? van dien afschuwelijken mandril, hansworst der verzameling? van al die walgelijke apen, waar zoo vele menschen zich vroolijk mee maken? Altemaal zijn zij opgesloten: de vorst als de knecht, de vorst meer dan allen. Waan niet, dat gij hem in zijne natuurlijke grootte ziet. Dit hok maakt hem kleiner; hij is wel een voet gekrompen; zijn gelaat is verouderd. Zijne oogen zijn dof geworden: hij is suf; het is een verloopen leeuw. Zou hij nog klauwen hebben? Bedroevend schouwspel! Een haspel in een flesch; men weet niet hoe 't mogelijk is, dat hij er in kwam! Een ziek soldaat; een grenadier met geweer en wapens, beerenmuts en knevels (*foudre de guerre*) in een schilderhuis; Simson met afgesneden haar; Napoleon op St. Helena.

De maand Maart.

De maand Maart is in 't land met hare gehate afwisseling van sneeuw, storm en regen. De geheele stad hoest en proest, en vraagt met verontwaardiging, hoe zij aan den onverdienden naam van lentemaand komt. De buitenman vraagt het niet, want voor hem is zij rijk aan bemoedigende verschijnselen, aan bewijzen van nieuw leven en nieuwe kracht der natuur. Als hij in de heldere dagen of op de heldere uren van den dag, zijn esschen stok opneemt en rondwandelt, ziet hij alom de braakakkers vervuld met deftige schapen en vroolijke lammeren, die op de stoppels grazen; ziet hij den ploeg drijven door de stoppels van andere, die dit jaar hun vrucht zullen moeten opbrengen. In zijn vijvers zijn de eenden gekomen, die een nest zullen bouwen onder de lage takken van den sparreboom aan den oever; de hazelaars bloeien; zijn moestuin wordt sedert Vrouwendag in orde gebracht, en weldra zullen zijn doperwten worden gelegd; nog een veertien dagen en de stier begint rond te gaan, en de merels zingen luide en heerlijk in zijn nog dor hout. Eer de maand ten einde loopt, zijn hem de eerste kievietseieren gebracht, en is zijn bloemkool reeds gepoot, en nauwelijks is de wispelturige April daar, of de ooievaar laat zijne lange pooten op zijn dak nederkomen; zijne perziken beginnen te bloeien; zijn violenbed is blauw; zijne kuikens komen uit; een lichtgroen waas spreidt zich over zijne boomen, en de donkergroene garst schiet op zijne akkers op: de bloesem der wilde kastanje toont zich reeds in den knop; en den 18^n of uiterlijk den 19^n verkondigt de blijde nachtegaal met een helder geörgel en een schellen slag dat hij daar is, om het lied der lente te zingen. Iederen morgen hoort hij aan zijn ontbijt nieuwe berichten van boomen, die reeds geheel groen zijn, en op iedere wandeling ontmoet hij nieuwe bloemen. In den tuin vertoont zich reeds de groene knop des zomers boven de aarde; de wilde tortels en blauwe duiven vliegen af en aan door het geboomte, met dwarsche takjes in hunne roode bekken; de zwaluw scheert over het water en vliegt den stal binnen, om zijn nest op te hangen boven den ruif; het jonge vee loeit reeds in de weide, en de melkkoeien zullen met den eersten Mei kunnen worden uitgezet.... En des zondags zijn de wegen vervuld met wandelaars uit de stad, die al die schoone wonderen komen bezien, en waaronder zich een enkele vertoont, die reeds een witte zomerbroek heeft aangetrokken, in de zalige overtuiging dat hij een rechte primula veris is.

Begraven.

Mijne vrienden! men zal ons allen begraven.

Ziet er uw lichaam op aan: gezond, sterk; vlug, gehoorzaam aan uwen wil, gevoed, gevierd, gekleed, opgeschikt! Er zal een tijd komen, dat het daar nederligt: nederligt op een bed, hoop ik! - zielloos, koud stijf, in een enkele doodswâ gehuld, onder een lang wit laken - als een steen. Het is nog het uwe, het zal dan het uwe niet meer zijn. Het is dan niet meer een persoon, maar een ding. Men staat er bij; liefde en genegenheid staan er bij, en zoo zij niet dan weenende het kunnen aanzien, niet dan weenende er van kunnen scheiden, zij schamen zich bijna zoo veel gevoeligheid, zooveel eer te bewijzen aan een onding, dat rede en godsdienst haar leeren geringschatten. Maar neen! zij schamen zich niet - de menschelijkheid zou er tegen opkomen; de liefde ziet hem dien zij heeft lief gehad nog in zijn lijk; beminnelijke liefde! - Men strekt u eerbaar en voorzichtig uit. Zoo men u aanraakt om te voelen of gij reeds koud, en hoe koud! gij zijt, men doet het met eene zachtheid alsof gij sliept, alsof men schroomde u wakker te maken? Men spreekt niet dan fluisterende

in de doodkamer. O! voor wie u teeder beminde, is het eene behoefte, het doove lijk nog eens bij uwen naam te noemen. Zachtkens, en met eerbied, vlijt men u in uw laatste verblijf neder. Statig voert men u ten grave. Met ongedekten hoofde ziet men de kist nederdalen. Met plechtigen ernst wordt de schop aarde er op geworpen; dán eerst heeft men met dat doode lichaam gedaan. - Maar neen! wellicht schrijven achting of liefde een kort woord op uwen zerk, of planten zij eene vriendelijke bloem op uwe zode, en komen van tijd tot tijd weder, om te zien waar men u gelegd heeft, en uwer te gedenken, op de plaats, waar gij niet zijt, doch waar datgene rust wat men het langst van u behield - waar de menschelijkheid van u afscheid nam.

Wanneer de kinderen groot zijn.

‘Wanneer de kindren groot zijn,
mijn lief, mijn levenslust!
Dan komt er, na een tijd van zorg,
ook weer een tijd van rust.
Mijn haar zal wel wat grijs zijn,
uw voorhoofd niet zoo glad;
Maar als het hart nog jong is,
hoe weinig hindert dat!

Vier dochtren en drie zonen!
Het wil wat zeggen, wijf!
De jongste nog geen twee jaar oud,
en de oudste driemaal vijf.
Dan is om dezen, dan om dien
het moederhart in nood;
Veel werk bij dag, veel zorg bij nacht -
maar eenmaal z i j n zij groot!

Niets zijt gij voor uw vrienden,
maar alles voor 't gezin.
De huiszorg, ieder weet het wel,
neemt al uw uren in.
't Penseel ligt lang vergeten,
geen boeken leest gij meer...
Maar als de kinderen groot zijn,
dan komt dat alles weer.

Ons huwelijksreisje, liefste,
was kort en gauw gestuit;
Wij reisden naar de pastorie
van Heemsteê, daarmeê uit!
Nog nooit zijn wij te zamen
eens ver van huis gegaan;
Maar als de kindren groot zijn
dan vangt o n s reizen aan.

Ik kon maar half genieten,
als 'k in den vreemde toog;
Mijn hart was thuis, het was bij u,
en mijn gedachte vloog!
Met haast verslond ik elk genot
en keerde in 's hemels naam!
Maar als de kindren groot zijn
genieten wij t e z a a m .

Dan wijze ik u de plekjes,
die ik bekoorlijkst vond:
Aan Rijn en Moezel, Clyde en Teems
leide ik u dankbaar rond;
Winandermeer en Edinburg
zijn wat ik heerlijkst zag;
Daarheen zal ik u voeren,
vóór onzen ouden dag!

Wanneer de kindren groot zijn -
Neen! zie niet dus mij aan!
Begin met dezen glimlach niet,
hij eindigt in een traan -
Wanneer de kindren groot zijn,
en dat gaat immers gauw?
Dan komt er weer een gulden tijd,
mijn allerliefste vrouw!' -

De kindren werden grooter
en grooter, naar de rij.
Maar eer er een volwassen was,
kwam daar alweer een bij.
'Wees welkom, vierde zoontje!
gij komt nog juist bij tijds;
Ook gij zult eenmaal groot zijn,
Gods grooten naam ten prijs!

'Wees niet bezorgd; uw moeder
neemt u met blijdschap aan;

Zij heeft er zooveel grootgebracht,
het zal ook ditmaal gaan'....
Ai mij! daar breekt op eenmaal
dat dierbaar leven af!....
De kindren w o r d e n grooter -
maar op hun moeders graf.

Bij een kind.
(Fragment.)

Wat slaapt het zacht op 't blauwsatijnen kussen,
'tOnschuldig kind in 't derde levensjaar!
Hoe geestig dringt zich 't poezel handje tusschen
'tAzuur der zijde en 't goud van 't vochtig haar:
Wat schuilt er glad een voorhoofdje in die lokken;
Hoe kleurt de slaap die wangen gloeiend rood,
En heeft, als hij het mondje half omsloot,
De kleine lip ten glimlach opgetrokken!

O, laat me een kus op 't mollig knietje geven,
In argloosheid en eenvoud bloot gewoeld!
Gij zult toch niet ontwaken, als gij 't voelt?
De slaap is vast in 't derde jaar van 't leven.
Daar komt een tijd als geen vermoeidheid baat
Om 't brandend hoofd in sluimering te sussen,
Wanneer de rust de valsche peluw haat.....
Maar gij slaapt zacht op 't blauwsatijnen kussen.

Gelukkig kind! ik wenschte als gij te zijn!...
Gij wenscht nog niets in droomen noch in waken;
Maar eenmaal zult gij dwaze wenschen slaken,
Als andren u vergapende aan den schijn.
O, 't is nog niet op dit gelaat te lezen,
Maar nog een viertal jaren, en gij ziet
Benijdend op tot wie volwassen hiet,
Lief kind! dat zal uw eerste dwaasheid wezen.

Volwassenen, ja! weten wie zij zijn;
Die kennis dwingt tot schreien hen of blozen,
Gij kent geen blos dan der gezondheid rozen;
Van tranen voelt gij 't vocht, maar niet de pijn,
Gij weet nog niets, begrijpt nog niets, ziet de aarde
Verwonderd, maar met gretige oogen, aan,
En gist niet, hoeveel vreugd u zal vergaan,
Zoo ras voor u dat raadsel zich verklaarde!

Uw vader gaat gebukt van stille smart;
Uw moeder weent bij 't doodsbed van haar moeder;
De dorst naar eer vers[l]indt uw oudsten broeder;
Bedrogen hoop verteert uw zusters hart;
Die 't brak, vergaat van wroeging, niet te sussen;
En ik, die bij dees rustbank nederkniel,
Beschrei de zwak-, de krankheid van mijn ziel....
Gij!.... slaapt nog zacht op 't blauwsatijnen kussen.

Onze gravures.

Een panische schrik.

Aangelokt door den afval van allerhanden aard, die op de binnenplaats eener slordige buurt neergesmeten werd, had zich een bijterig muizenpaar daar eenen nest gemaakt. En wie genoeg ervaren is in de natuurkunde om te weten dat onder gunstige omstandigheden zulk een huisgezin in eenen enkelen zomer op 30,000 nazaten roemen mag, kan zich allicht een gedacht vormen hoe ons tweetal zich op korten tijd vermenigvuldigde. De morsige huismoeders der omgevende woningen werden door de ontelbare vraatzuchtige muizenfamilie letterlijk tot wanhoop gebracht. Van 's morgens tot 's avonds was het een onafgebroken jammerlijk beklag over de onnoembare schade door de kleine knagers veroorzaakt en op een woordenrijk *congrès*, in den gang van den melkboer gehouden, werd er door een half dozijn huisvrouwen besloten bij middel van katten, vallen en muizenvergift tot eene korte en beslissende slachting der langstaarten over te gaan. Na korten tijd was de nakomelingschap der beide indringers dan ook zoo goed als uitgeroeid. Eenige muizen nogtans - de zeven wijzen van den stam - hadden tot nu toe alle verdelgingsmiddelen weten te ontduiken. Zij kwamen slechts uit hunne holen te voorschijn als de laatste kat, na lang en vruchteloos loeren, zich in een gemakkelijk hoekje te rusten gevleid had en wisten zorgvuldig de verraderlijke vallen en vergiftige korrels te vermijden In eenen frisschen winternacht, bij het heldere licht der volle maan, zaten onze vierpootige wijsgeeren zich alle zeven te vergasten aan een oud, met kaarsruut bedruppeld stuk tapijt, toen eene plotselinge en onnatuurlijke maanverduistering hun vol bevreemding de oogen van hun gastmaal deed opslaan. Een panische schrik beving hen: e ne kat met vleugels en ongemeen groote gloeiende oogen hing hun boven het hoofd, en stak hare twee vreeselijke klauwen naar hen uit. Bliksemsnel stoven de zeven wijzen uiteen en poogden door de stoutste sprongen in de muizengymnastiek zich aan het geduchte monster te onttrekken. Tevergeefs, één toch werd door de scherpe nagels van het roofdier vermorzeld, en de panische ontzetting dreef de zes andere zoo verre op de vlucht dat de langgeplaagde huismoeders er voor goed van bevrijd bleven. Zij wisten echter niet dat zij dit geluk te danken hadden aan den uil uit den ouden kerktoren.

Een bruidspaar in Zevenbergen.

‘Zevenbergen?’ Die naam komt mij bekend voor -

Inderdaad, lezer, er ligt een Zevenbergen in Noord-Brabant, maar de beschouwing onzer gravure zal u geen oogenblik in den waan laten verkeeren dat wij hier met Nederlanders te doen hebben.

De landstreek, die hier bedoeld wordt, is dat gedeelte van het oude Dacië, hetwelk thans behoort aan de Oostenrijksche monarchie, en de beide personen onzer gravure zijn geene eigenlijke Zevenbergers, maar afstammelingen van de Saksers, welke nu juist zevenhonderd jaren geleden naar genoemd land verhuisden op uitnoodiging van koning Geisa II, om daar steden te stichten, de uitgestrekte landen te bebouwen en beschaving te verspreiden. Er werd aan deze kolonisten zooveel land toegewezen, als zij ter bebouwing verlangden, ‘ad retinendam coronam,’ zooals de koninklijke verzoekbrief vermeldde. In dit nieuwe vaderland stichtten zij Hermannstadt,

Klausenburg en Kronstadt en wisten door den loop van zeven eeuwen heen hun nationaal karakter, hunne zeden en gewoonten te bewaren. Bij de plechtige feestviering van de zevenhonderdste verjaring hunner verhuizing uit Duitschland naar Zevenbergen, die voor eenigen tijd te Hermannstadt gehouden werd, uitten nogtans de afstammelingen der fiere Saksers hun beklag over het streven der Hongaarsche regeering om hen tot Magyaren te maken en zij teekenden verzet aan tegen die inbreuk op hunne eeuwenoude voorrechten.

Het oud Duitsch karakter van dit volk spreekt zelf duidelijk uit het vertrek, waarin onze gravure ons een blik vergunt. Het eerste wat daar onze aandacht trekt, is eene buitengewone zindelijkheid en orde. In den linkerhoek van het vertrek zien wij slechts het benedengedeelte eener hooge kast, die tot berging dient voor talrijke schotels en borden; rechts daarvan vindt meestal eene groote, goedgevulde kist hare plaats. Al dit huisraad is met de helderste kleuren, blauw, wit, groen en rood beschilderd, en met groote bloemen en snijwerk versierd. Langs den rand loopt een houten richel, waarop beschilderde aarden schotels te pronk staan, terwijl aan houten knoppen eene rij kruiken is opgehangen.

Staat de kast in den linkerhoek, dan wordt men stellig in den rechterhoek, het rijk geborduurde witte bedgordijn gewaar, waarachter het torenhooge bed met tal van kussens en dekens omhoog rijst. Naast de talrijke pronkschotels is dit bed, alsmede een goede voorraad linnen, de trots der Saksische vrouw in Zevenbergen en de kostbaarste bruidschat voor hare huwbare dochters. Iemand, die niet genoeg verschooning heeft, om maar eens in het jaar te wasschen, komt bij haar niet in aanmerking. Tusschen de kast en het bed staat in iedere welgestelde huiskamer eene tafel, altijd met een rood of zwart geborduurd hagelwit kleed bedekt, en daarnaast eene lange zitbank.

Voor de tafel staat op onze gravure het bruidspaar. Bij den eersten slag der kerkklok is de jonge boer naar zijne bruid geijld om haar volgens het gebruik naar de kerk te geleiden en daarvoor den onmisbaren bloemruiker te ontvangen, waarin de rozemarijn niet mag ontbreken, en dien hij zich fier op den hoed steekt of bescheiden in de hand draagt. Het meisje is klaarblijkelijk reeds voor den kerkgang gekleed; zij heeft den geborduurden, mousselinen voorschoot over het blauwe, met linten versierde kleed gedaan en daarover haar prachtigen pelsmantel aangetrokken, terwijl van onder het fluweelen kapje de lange blonde vlechten op den rug afhangen.

Wij verrassen het jonge paar op het oogenblik dat de bruidegom zijne bruid den ring overreikt met de gebruikelijke spreuk:

> Hier geef ik u den ring der trouw,
> God geef dat het u nooit berouw!

De alpaca's.

Sedert lang is het schaap, dat reeds van de vroegste oudheid af, den mensch gewillig zijne kostbare vacht afstond, niet meer onze eenige wolleverancier, en zelfs op de Europeesche wolmarkt beginnen zijne Amerikaansche mededin-

gers, de lama's, vicuna's en alpaca's, zich geducht te doen gelden tegen den viervoetigen held van Virgilius, die toch de oudste adeldomtitels heeft.

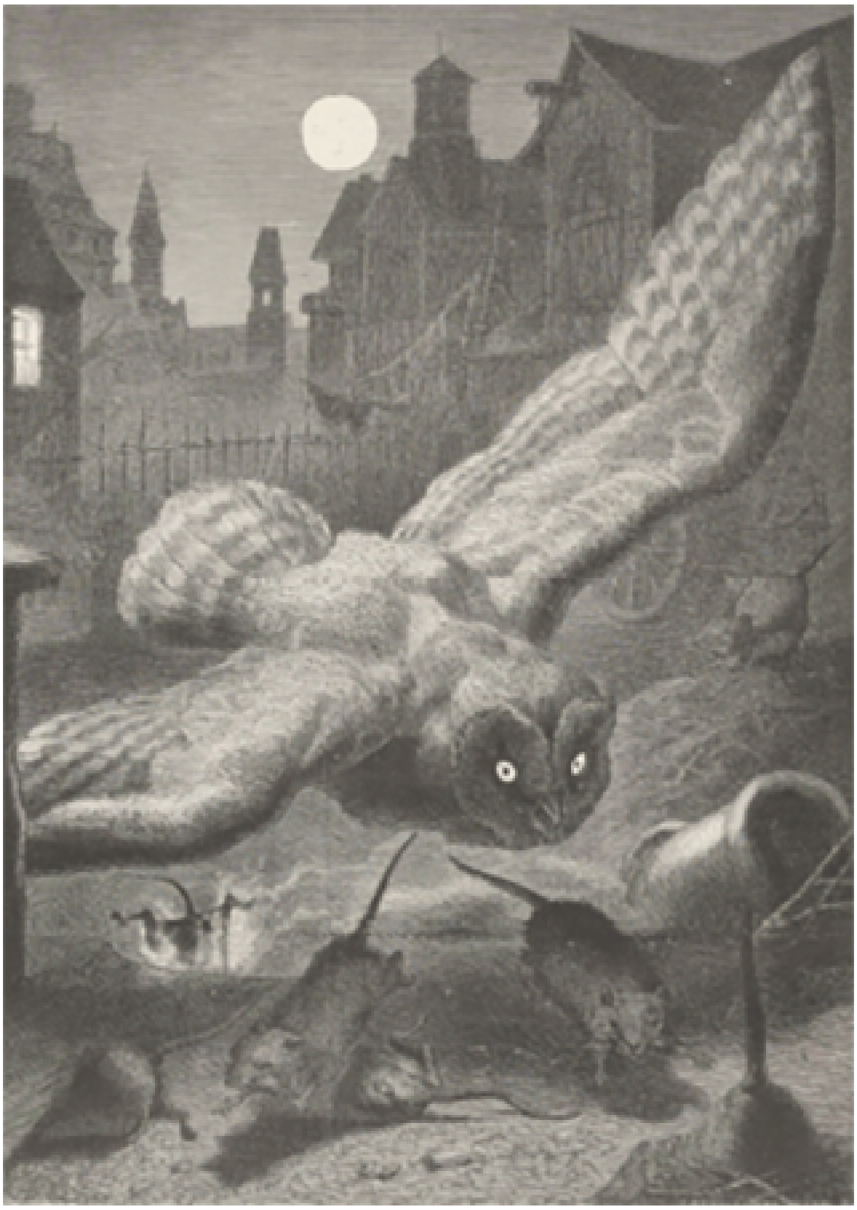

EEN PANISCHE SCHRIK, NAAR F. FLINZER.

Achterstaande gravure verplaatst ons in het vaderland dier mededingers, namelijk op de hoogvlakten der Zuid-Amerikaansche Andes, welke zich van de republiek Nieuw-Granada tot aan Patagonië uitstrekken. Deze hoogvlakten hebben eene min of meer winterachtig klimaat, naar gelang zij in hare golvende bodemvorming boven of onder de vier duizend zeshonderd meters boven den spiegel der zee liggen. Zoo ijzig koud hier des morgens en des avonds de lucht is, en zoo kaal en eenzaam zich het land in het algemeen voordoet, zoo brandend heet kan ook de zon des middags hare stralen hier neerschieten, en zoo krachtig zijn de levensverschijnselen, door de werking van het onderaardsche vuur teweeggebracht. Men bevindt zich hier toch op vulkanischen bodem, te midden van honderden deels werkzame, deels uitgebrande vulkanen; maar zoo deze vuurbergen en hunne inwendige gloeimassa's de kustlanden

al doen sidderen en de bewoners met schrik en angst vervullen, hierboven op de hoogvlakten of *punas* wordt men weinig van hun verwoestenden invloed gewaar en werken zij slechts weldadig.

Hier en daar wordt de eentonigheid der *punas* afgewisseld door warme bronnen, welke soms plotseling uit den veenachtigen bodem springen, leven en groeikracht aan hunne omgeving

mededeelen en weldra te midden der steppen als eene oase vormen, waar de wilde guanaco's en vicuna's zich bij voorkeur ophouden, om spoedig voor den mensch en zijne huisdieren plaats te maken. Die nederzettingen zijn betrekkelijk dun gezaaid, maar in de eenzame wildernis trekt de leemen hut met het verdorde loofdak meer de aandacht dan de bevallige villa in de lachende dalen.

EEN BRUIDSPAAR IN ZEVENBERGEN, NAAR C. KOLLER.

De eenige huisdieren, welke de mensch hier houdt, zijn de lama's en alpaca's, die beide tot de familie Auchenia behooren. Niet ten onrechte wordt het laatste dier het Amerikaansche kameelschaap genoemd, daar het werkelijk al de eigenschappen van den kameel en het schaap in zich vereenigt. Slechts een weinig kleiner dan de lama, maar van een langeren hals voorzien, is de alpaca even moeilijk te temmen,

maar ook in tammen toestand even gehecht aan zijn meester en verpleger als het eerstgenoemde dier, hoewel zij zich niet tot lastdragen, noch tot anderen arbeid leent: zoomin met zachtheid als met geweld is het dier daartoe te brengen, en het heeft in dit opzicht wel iets van zijne meesters, die zich ook liever in de zon of bij den haard liggen koesteren, dan zich bijzonder door het werk te vermoeien.

Dit moet intusschen niet zoo verstaan worden, alsof al de bewoners dezer hoogvlakten geboren luiaards waren. Het o n t b r e e k t hun maar aan werk; want als de weinige velden, waarop zij hunne bittere aardappelen telen, slechts bezorgd en de alpaca's maar geschoren zijn - werken, die in de twee maanden November en December, het begin van hun zomer vallen - zijn zij met het noodzakelijkste gereed; en als de jacht op de wilde vicuna's of de herstelling hunner eenvoudige kleeding en nog eenvoudiger huisvesting hun nog niet eenige bezigheid aan de hand deed, zouden zij volstrekt niets te doen hebben, daar dingen zooals hamer, bijl of zaag, pen, inkt of papier hier nauwelijks bij naam bekend zijn.

Het is dus niet meer dan natuurlijk dat de meesten gedurende de grootste helft van het jaar weinig of niets uitvoeren, terwijl slechts enkelen zich opgewekt gevoelen om als lamadrijvers in de lager gelegen warmer streken af te dalen, waar zij het echter niet lang uithouden. De zware lucht der woudstreken of, zooals het ginder heet, de palmenlucht drijft den bewoner der *punas* al spoedig naar zijn dor en eenzaam vaderland terug en het heimwee doet het overige, zoodat hij gewoonlijk slechts korten tijd in de bosschen of aan de zeekust verwijlt: in die streken, welke door bijna alle menschenrassen bezocht worden, treft men dan ook hoogst zelden een Indiaan der *punas* aan.

De kameelschapen of alpaca's schijnen die gehechtheid aan den geboortegrond met hunnen meester te deelen, al gewennen zij zich ook meer aan de klimaat van Europa. De lama, welke men het meest in dierentuinen aantreft, verdraagt, als zij jong wordt overgebracht of in Europa geboren is, de zware lucht en de koelere luchtg steldheid het beste, doch zij zal zich toch nooit tot die schoone exemplaren ontwikkelen, welke haar vaderland voortbrengt. De vicuna is minder tegen de verandering van klimaat bestand en de alpaca wel het minst, ofschoon men er toch in geslaagd is ze hier en daar in Europa in het leven te houden en aan te fokken.

Werkelijk nut kan er echter van het kweeken der alpaca's in Europa niet verwacht worden, daar de verzorging hier natuurlijk veel kostbaarder, het behoud der dieren onzekerder en de hoedanigheid en hoeveelheid van den wol veel geringer zal zijn dan in Amerika. Op de *punas* leven deze dieren het geheele jaar door vrij in de natuur, zonder de minste verpleging, en worden slechts in den scheertijd bijeengedreven binnen steenen omheiningen *corrales* genoemd, waar zij, gelijk op onze teekening te zien is, met den lasso opgevangen, en nadat de pooten twee aan twee zijn samengebonden, geschoren worden.

Het bijeendrijven en opvangen is het werk der Indiaansche knapen, het scheren dat der vrouwen en meisjes, terwijl het afwegen en verpakken van den wol, alsmede het vervoer door middel van lama's naar de kust, weder de taak der mannen is. Zeker bijgeloof verbiedt den Indianen de alpaca van den hoofdwol te berooven, die trouwens wel niet veel waard en moeilijk te bekomen zal zijn.

De aanblik der naakt geschoren dieren moet op de ongeschorene en vooral ook op de lama's een schrikwekkenden indruk maken, en een reiziger verhaalt daarvan het volgende.

‘Met eene karavaan van zes man te paard en even zooveel muildieren, welke onze bagage droegen, hadden wij in een der onherbergzaamste oorden tusschen Choco en Caquena op de Peruaansche *punas* tegen zonsondergang eene Indiaansche nederzetting bereikt. In het vooruitzicht eener aangename rust na een vermoeienden rit van acht uren wilden wij juist eene omheining binnenrijden, welke een paar hutten omgaf, toen zich plotseling een dozijn lange dunne halzen met vormelooze, wollige koppen boven de muren verhieven en zich nieuwsgierig naar ons uitstrekten. Als door een elektrischen schok getroffen, sloegen al onze dieren op de vlucht. Twee muildieren vielen op den steenachtigen weg neer en verloren hunnen last; twee andere raakten in poelen en de rest rende zijwaarts eene vlakte in, die met reusachtige trachietblokken bezaaid was. Gelukkig waren de Indianen ons spoedig ter hulp gekomen en hadden de dichtstbijzijnde dieren weder bij elkaar gebracht, waarmee intusschen drie volle uren waren heengegaan. Hoe afgebeuld de beesten echter waren, toch bleven zij halstarrig weigeren zich binnen de gevreesde omheining te wagen, zoodat ons niets anders overbleef, dan hun tot nachtkwartier een plekje tusschen de trachietblokken op te zoeken, dat eenigszins tegen weer en wind beschut was en hun tevens het uitzicht op de verdachte muren benam.’

Ten slotte nog een woordje over den Zuid-Amerikaanschen wol, welke een niet onbelangrijk artikel van uitvoer uitmaakt. Het meest gewild is die der vicuna's, welke, hoewel slechts twee duim lang en daarbij nog gekruld, in zachtheid, glans en zelfs in de schoone roodgele kleur alle andere wolsoorten moet overtreffen. Maar goed en veel gaat zelden te zamen, en de vicuna, het kleinste en sierlijkste dier der familie Auchenia, eenigszins op de bevallige gems gelijkend, doch zonder hoornen, levert hoogstens twee pond wol.

De jagende Indianen drijven de vicuna's op geschikte plaatsen binnen groote omheiningen, welke zij uit stokken en touwen ongeveer een meter hoog optrekken en met veeren, takken en allerlei lappen behangen. Deze voorwerpen, door den wind bewogen, boezemen den dieren zulk een schrik in, dat zij zich in hunnen angst en schuwheid liever zouden laten doodslaan, dan te beproeven de omheining te overschrijden. Als een bewijs van de goedhartigheid der Peruaansche Indianen, verdient het opmerking dat zij de bijeengejaagde dieren niet dooden - een paar uitgenomen, die zij aan het spit braden - maar ze alleen scheren en dan laten loopen. Er zou dan ook eene hooge graad van wreedheid noodig zijn, om een zoo zachtaardig en tenger dier, dat als het in de engte gedreven wordt, voor zijn belager op de knieën valt en dezen met zijne groote, sprekende oogen als het ware om genade smeekt, den doodsteek te kunnen geven.

Na den wol der vicuna's is die der alpaca's het meest gezocht; hij wordt van vijf tot acht duim lang, is slechts licht gekruld en bij uitstek tot kamgaren geschikt. Er zijn zwarte, witte en gevlekte alpaca's, doch in Peru worden bijna alleen zwarte exemplaren gefokt. De hoeveelheid wol van een volwassen dier wisselt af tusschen de vijftien en vijf en twintig pond, waaronder zich gewoonlijk acht pond vet, stof en andere onreinheden bevinden. De wol der guanaco's en lama's eindelijk, die slechts weinig van elkander verschilt, vertegenwoordigt de minste hoedanigheid en bestaat uit fijn, kort, viltachtig onderhaar en grof, laag, vlokkig dekhaar. De guanaco's, welke zich somwijlen te gelijk met de vicuna's in de omheiningen laten vangen, leveren eenen helder bruinrooden wol, de lama's daarentegen de meest verschillende schakeeringen, van het donkerste zwart af, door het bruin en geel heen tot het verblindendste wit toe. Ook in hoeveelheid wol kunnen zij niet halen bij de alpaca's, daar zij slechts van vijftien tot achttien pond wol opleveren.

Brugge. - Feesten der zaligverklaring van Karel den Goede. - Geschiedenis van dezen martelaar door Ad. Duclos. (*Vervolg.*)

Vijf jaren na den dood van koning Knuut, dus in 1091, ging Edele een nieuw huwelijk aan met Rogier, hertog van Apulia (Pouille) en Calabre, en heer van Sicilje. Bij haar vertrek uit Vlaanderen, liet zij er haren zoon Karel achter, die door zijnen grootvader Robrecht den Vries en na diens overlijden, in 1093, door zijnen oom Robrecht II opgevoed werd. Karel vergat nogtans zijn vaderland niet, waar hij trouwens twee zusters achtergelaten had, en geheel zijn leven, al was zijne opleiding en levenswijze Vlaamsch, bleef hij den naam dragen van Karel van Denemarken.

Ziehier hoe de Eerw. Ad. Duclos ons in zijn merkwaardig boek leert, hoe het toen ter dage met de opvoeding en geleerdheid der ridderschap in het algemeen gesteld was en hoe die van den zaligen Karel voltooid werd:

***

‘Karel, zeven jaar oud geworden, en uit de eerste kinderjaren gegroeid, was ook, naar de gewoonten des tijds, uit de handen der vrouwen gekomen. Nu mocht hij aan tafel zitten met Robrecht, zijn oom. Hij begon reeds op een peerd te kunnen springen en op een hengst te rijden. Daartoe waren onze jonkers aan zeven jaar in 't algemeen bekwaam.

't Was aan zeven jaar dat de opvoeding van den Ridder te wege begon. De kaplaan des graven leerde hem den Godsdienst en voedde de godvruchtigheid die zijn hert van vader en moeder afgeërfd had. 't Betrouwen in de Voorzienigheid en de overgevendheid aan 's Heeren wil, was als de grondsteen van de opvoeding van den jonker. De mildheid en de eerbied van al dat eerbiedweerdig is, was er de bekrooning van. Dit weten wij uit de schriften van de XIIe eeuw. Maar denkt toch niet dat Karel opgebracht wierd in den afkeer der onedelen, zoo 't alsdan in Vrankrijk geschiedde. Nooit heeft zulk een geest in Vlaanderen onder de Ridderschap, voòr 't aankomen van het huis van Burgondie, bestaan; en de handelwijs van Boudewijn-Hapkin en van Karel den Goede bewijzen genoeg dat noch de kaplaan van Wijnendale, noch Robrecht van Jerusalem hun zulk eene opvoeding gaf. Een ridder moet fier zijn, maar niet hooveerdig, dit was de leuze aan 't hof van Vlaanderen. ‘Sint Michel, de prins der hemelsche ridderschap, was fier in zijnen kamp tegen Satan, den wederspannigen vassaal des Heeren; maar hij is ook de vriend van alle menschen en hij weegt de zielen van allen met gelijke rechtveerdigheid en liefde.’

Onder de groote schouwe gezeten in de wapenzaal des kasteels, hoorden Karel en Boudewijn, Robrechts zoon, die onscheidbaar geworden waren, de dappere slagen vertellen die graaf Robrecht II in 't Heilig-Land sloeg. Zij luisterden naar de hertroerende vertellingen die aldaar gezongen wierden, van den Paladijn Roelant, van de Heemskinderen, van Karlemanje, en zooveel andere, die alsdan zoo gretig op de kasteelen aanhoord wierden. Hun hert zwol alsdan van moed in hunne borst; en zij verlangden naar het vroom jaar waarop de ridderbeugel hun om de leen ging gegord worden, en dat zij, schild aan den arm en zweerd in de hand, met 't kruis op hunnen helm ten strijde gingen trekken, tegen de vijanden van geloof en recht.

Die jonge herten, aldus bereid ten strijde, wierden dappere ridders ook, en zij bleven goede Christenen, die later een traan uit hun oogen vaagden als zij Godevaarts spreuke hoorden zingen: ‘God beware mij dat ik de gouden kroon drage, waar mijn Heer met doornen gekroond was’, en wien men dagelijks voorhield dat aller Ridderen leus moet zijn: ‘Doet uw plicht, wat er ook van komen moge’.

Kwam dan de tijd der eerste Communie. Nu wordt het letterkundig onderwijs aan den jongen Karel gegeven. Dat er ridders waren, in dien tijd, die niet schrijven konden, dat staat vast. Ik weet er eèn, kamerling van sint Lodewijk, honderd jaar later, die 't verklaarde in eene oorkonde. Maar dat zij teekenden met een kruis, ‘niet schrijven kunnende *omdat* zij ridders waren’, daarvan heeft men tot nu toe geen eèn ambtelijk bewijs gegeven.

Daarenboven de geest van onwetendheid was

sedert lang uit het hof van Vlaanderen gebannen. In een brief van Paus sint Urbaan II wordt de onversaagde Robrecht de Vries geprezen om zijne ervarenheid in letterkunde en wetenschap Maachteld, de zuster van Robrecht den Vries, vrouwe van Willem den Veroveraar, staat om hare uitgestrekte kennissen beroemd. Philip de Harveng, abt van Bonne-Espérance, die in de XIIe eeuw leefde, schrijft van eenen graaf, Ayulf, bij naam, ‘die latijn sprak gelijk een clerk en de grootste erkentenis aan zijne ouders toedroeg, omdat zij hem de weldaad der geleerdheid geschonken hadden’. Deze overleveringen bleven aan 't hof van Vlaanderen in eere. Sibille, de vrouw van Diederijk van den Elzas, was dichter, en Philip, haar zoon, had een rijke boekerie.

Onze graaf leerde dan lezen en schrijven.

Daar ligt in 't kantoor der oorkonden van den Staat te Gent, een saarter, verleend door Karel den Goede, als hij graaf van Vlaanderen was, waarbij hij, in 1122, de rechten van Sint-Baafs-abdie te Gent vaststelt. Die oorkonde is verleend in den Burg, te Brugge. Dit lang stuk, op pergament, waarvan de zegel verloren is, is geheel en gansch van 't zelfde geschrifte en met de zelfde inkte geschreven. Al onder staat er bijgevoegd, in 't latijn: ‘Indien iemand, door eenige loosheid of begeerlijkheid aangelokt, naderhand deze bevestigende oorkonde zal wagen te verbreken, dat hij de gramschap Gods en de verontweerdiging van sint Bavo en alle heiligen inloope, en van de eere beroofd worde zijner avouerie KAROLUS’

Men moet niet denken ook dat de jonge graaf niets dan schrijven leerde. De kaplaan des hofs zal hem opgeleid hebben in de wetenschappen, die, in deze tijden, de Wijsheid uitmaakten, en de edele heeren in de mogelijkheid stelden onder hun tente, tusschen twee veldslagen, zoo wij in de ridderromans lezen, over recht, wijsbegeerte, aardrijkskunde en sterrekunde te praten.

De kennis der aardrijkskunde en der sterren was hun alsdan, met de verre reizen naar 't Oosten, volstrekt noodzakelijk. Daarin ook wierd de zalige Karel onderwezen, en de godvruchtige jonker deed veel vooruitgang in de geleerdheid.

Daarvan hebben wij een stellig bewijs.

De zelfde Philip van Harveng, daar ik even van sprak, en die stierf in 't voorjaar van 1183, heeft eenen brief geschreven dien ik hier heb in zijne werken, waarin hij aan de edellieden de studie aanprijst. Hij haalt den zaligen Karel den Goede als een voorbeeld aan, verklarende dat hij met eigene oogen gezien heeft dat graaf Karel de Goede, ‘in de kerk steeds in een latijnschen psalter las’ De kennis van 't latijn, in dien tijd, bij de edellieden, was een teeken van gevoorderde geleerdheid. Philip de Harveng voegt er nog bij dat het den prins staat een boek in handen te hebben, zoo wel als 't een zweerd eigen is geslepen te worden als het gaat oorlog zijn.

Krachtig was de opvoeding van den jonker, en hij wierd goed geoefend in de wapenen. Immers later ging hij op de slagvelden moeten verschijnen, of ten minste zijn dapperheid in de tornooispelen aan den dag leggen.

Van zeven tot vijftien jaar wierd de jonker een knappe ruiter, een kloeke jager en een veerdige schermer.

De jacht dan, in de prachtige bosschen van Wijnendale, met het gevolg van het kasteel, en de valken, die met zooveel zorg geleerd en opgekweekt waren, was eene oefening waarin de jonker kracht en rapheid won.

Het schermen bijzonderlijk was van groote aangelegenheid in een tijd, waarin 't gevecht op 't slagveld in zoòveel tweegevechten verging als er ridders tegenover malkaar stonden.

Daarin ook wierd de zalige Karel geoefend.

Als de Bisschop van Brugge laatst de reliquie'n van den zaligen Karel den Goede onderzocht, hebben wij zeer goed bemerkt hoe de schouderen van onzen zaligen graaf breed stonden en hoe het bovenbeen van zijnen rechteren arm, veel kloeker was dan 't zelfde been van den linkeren: een natuurlijk gevolg van de oefening in 't handhaven van de reuzenzweerden, daar onze ridders alsdan mede streden.

Kortom onze zalige graaf wierd onder de opleiding van Robrecht van Jerusalem en aan de zijde van zijn eigen-rechtsweer Boudewijn, een knappe jongeling, wiens blonde haren krullend nedergolfden, breed van schouderen, smal van lijf, gelijk het duizend maal in de ridderzangen van die tijden staat. Krachtig was hij, in zijn voorkomen en moedig, en dit krachtig voorkomen heette men de schoonheid van den jonker. De ernstigheid lag op zijn aangezicht geprent gelijk wij hem op zijne afbeeldingen zien. Hij was wijs in zijnen handel, bevallig voor kleinen zoowel als voor grooten, doordrongen met de leering van liefde, en vervuld met dit heilig vuur dat den ridder der twaalfde eeuw en den heiligen aller tijden uitmaakt.'

***

Robrecht van Jeruzalem, Karels oom, werd doodelijk gekwetst in eenen oorlog, dien hij met den koning van Frankrijk tegen Engelands' vorst, Hendrik I, in Normandië ondernomen had. Hij stierf ten gevolge zijner wonde in 1111 en werd opgevolgd door zijnen zoon Boudewijn VII, die in de geschiedenis onder den naam van Boudewijn-Hapkin bekend staat Onder den weldadigen invloed van den gelukzaligen Karel, verkreeg de regeering van Boudewijn eenen beschavenden invloed en het was vooral dezes strenge rechtvaardigheid jegens diegenen, die geweldenarij oefenden en barbaarsche zeden hadden, welke hem den bijnaam van Hapkin (Bijl) verwierven. Nadat Karel, met toestemming van den koning van Frankrijk, tot heer van Ancre en graaf van Amiens verheven was, huwde hij met Margriete van Clermont, die hem hoogst waarschijnlijk geene kinderen geschonken heeft. Ook Boudewijn-Hapkin overleed kinderloos, den 17 Juni 1119, na zijnen neef Karel van Denemarken tot opvolger benoemd te hebben, hetgeen Oudegherst aldus verhaalt:

***

'Boudewijn.... overleggende dat na zijne dood veel geweld in Vlaanderen wegens de opvolging kon ontstaan, en dat het land daarin te vele zou kunnen lijden, besliste daar order in te stellen; doende ten einde daarvan de Staten van Vlaanderen (dit is hier: de Heeren en de voornamen van den lande) tot hem roepen. Deze waren welhaast te Rousselare bij hunnen goeden graaf vergaderd, die hun bevalliglijk vertoogde dat het eenig achterdenken waarmeê hij lag om oneenigheid en twist te voorkomen, die na zijne dood zouden onder hen kunnen oprijzen, wegens 't feit van de opvolging in Vlaanderen, hem bewogen had om ze bijeen te roepen, hun te verklaren ook en te verzekeren dat hij geen prins in de wereld wist weerdiger van hen, en van wien hij zachter, voorzichtiger en bevalliger handelwijze hoopte, als zijn kozijn Karel, zoon van den koning van Denemark, denwelken zij ook sedert lang kenden; verzoekende toch dat zij zouden en zelfs van nu af voor het toekomende, gezeiden Karel voor hunnen graaf en heer aanveerden. Daartoe, voegde hij erbij, zouden zij ook zooveel te meer bewogen zijn dat, ingezien hij nog nader dan alle andere in verwantschap

met hem was, zij, mits hem te herkennen, den weg zouden sluiten aan zulke man[n]en die, onder voorwendsel van gewaand recht tot het graafschap, oorlog of onrust zouden ophitsen in 't la[n]d; - 't geen waarop zij ernstig moesten peizen.

'Dit gezeid zijnde, en na de toestemming en verklaring die hem ten dien einde de Staten van Vlaanderen gaven, verklaarde hij Karel tot zijnen opvolger en erfgenaam en stelde hem aan als dusdanig; en de Staten, op den oogenblijk zelf, ontvingen en herkenden hem als hun graaf en heer.'

Nu was onze jonge Karel door erfrecht, door den keus van zijn voorzaat, van de Heeren 's lands en 't volk, graaf van Vlaanderen, of, zoo de gelijktijdige schrijvers zeggen, 'de natuurlijke heer des lands.'

Onschuldig verstooten. Geschiedkundige novelle. *(Vervolg.)*

'Troost u, heer ridder,' sprak Selim lachend; 'door overmacht overwonnen te worden is geene schande en uw degen is bij mij goed bewaard. Onderwerp u aan uw lot: weerstand te bieden ware, gelijk gij wel inziet, meer dan waanzinnigheid.'

De ridder liet het hoofd zinken. 'Gij hebt gelijk,' antwoordde hij: 'ik kan wellicht mijnen keizere nog betere diensten bewijzen! Het zij zoo, ik wil de beproeving dragen, die de Hemel mij oplegt!'

Door twee soldaten ondersteund keerde hij in de herberg terug. Maar hij scheen jaren verouderd, als hij de kamer betrad, waarin de waardige magistraatspersonen der stad nog even radeloos zaten, als toen hij haar verliet.

Alleen Nardory, die zich een weinig van den onverwachten aanval hersteld had, maakte aanstalten om weg te sluipen; want de gedachte, niet aan zijne hulpbehoevende dochter, maar aan zijnen met gevaar bedreigden voorraad koopmansgoederen trad hem voor den geest. Doch de soldaten, die ridder Engelbrecht tot bewaking medegegeven waren, donderden hem een zoo'n barsch 'terug' in het oor en twee kromsabels strekten zich zoo dreigend naar hem uit, dat de anders zoo overmoedige koopman verschrikt terugdeinsde.

'Ridder Zarnitz zonder zwaard! Ridder Zarnitz gevangen!' jammerde de burgemeester. 'Wij zijn allen verloren! - Wee onze arme vrouwen, onze arme kinderen!'

'Moge God hun genadig zijn!' sprak de ridder ernstig; 'wij zijn door een ellendig, vloekwaardig verraad aan den vijand overgeleverd; alleen mannelijke standvastigheid en geestkracht kunnen ons van algeheelen ondergang redden!'

Wapens kletterden, stemmen werden in het voorvertrek hoorbaar en vergezeld door de Turksche hoofdlieden, trad Selim Kapudan, de afvallige, het vertrek binnen.

Spottend liet hij zijne blikken over de aanwezigen weiden. Op Nardory bleven zij met eene uitdrukking van haat rusten.

'Daar zijn wij, mijne heeren,' begon hij na eene wijl, nadat hij zich genoeg aan den angst der magistraatspersonen verlustigd had. 'Wij hebben het ons gemakkelijk gemaakt nadat gij ons onlangs eenigszins ongastvrij afgewezen hebt, en ik hoop, dat gij het u tot eene eer zult rekenen de zonen van den profeet als gasten in uwe stad te begroeten.'

De burgemeester viel voer den spreker op de knieën. ‘Het is eene groote eer voor ons,’ stamelde hij: ‘wij zullen doen, wat in ons vermogen ligt! Spaar slechts onze vrouwen en kinderen!’

‘Schaam u, man!’ voegde de heer Engelbrecht hem vermanend toe, ‘voor een ongeloovige te knielen; neen, niet alleen voor een ongeloovige - het woord afvallige klonk straks in mijn oor - gij kunt mij dooden, maar gij kunt niet beletten dat ik u veracht!’

Selims aangezicht werd aschgrauw. ‘Wij rekenen af,’ antwoordde hij scherp, zich tot Engelbrecht wendende; ‘men kan ook zonder vergift en dolk dengene treffen, die iemand tot in het binnenste zijner ziel verwondt! Als ik mijn geloof afzwoer, dan heeft deze’ - en zijne hand wees op Nardory - ‘mij daartoe gedreven. Herkent gij mij?’ vroeg hij, zoo dicht voor den koopman tredende, dat deze achteruitdeinsde. ‘Zoo lang hadt gij als voogd van Walli Werbna en beheerder harer bezittingen vuigen laster op mijn hoofd gestapeld, dat de jonkvrouw mij smadelijk afwees; nu echter komt het uur der vergelding! Reeds plunderen de soldaten uwe woning, waaruit uwe dochter nog te rechter tijd gevlucht is; nog weinige minuten en de vlammen verteeren uw huis en wat mijne dapperen daarin achterlieten!’

Nardory slaakte een kreet, zoo wanhopig, dat zelfs de ridder medelijden met hem ge-

voelde en toch voerde niet de bekommernis over het lot zijner dochter den koopman tot vertwijfeling, maar slechts het verlies van zijn vermogen. ‘Ten gronde gericht! - Een bedelaar!’ kermde hij.

De afvallige wendde zich van hem tot den burgemeester: ‘Verneem nu de voorwaarden, waaronder ik in naam van den machtigen grooten heer de stad zal sparen en beschermen, tot het den beheerscher der geloovigen behaagt verder over haar lot te beslissen,’ sprak hij. ‘Alle wapens moeten aan ons ingeleverd worden en de dood wacht dengene in wiens huis eenig wapen gevonden wordt.’

‘Aangenomen - aangenomen!’ stamelde de burgemeester met moeite; ‘spaar slechts de onzen!’

‘Verder,’ ging de afvallige voort, ‘betaalt de stad eene schatting van tienduizend dukaten en onderhoudt de troepen van Zijne Majesteit den Sultan tot diens verdere bevelen ontvangen zijn.’

‘Tienduizend dukaten!.....’ De stem dreigde den waardigen burgervader haren dienst te weigeren. ‘O mijn God, die kan de stad nooit opbrengen!’

‘Denkt gij dat?’ vroeg Selim spottend. ‘Dan laat ik haren burgemeester zoolang bij levende lijve aan de galg ophangen, tot de stad zich haast hare goudstukken bijeen te zoeken!’

‘Genade! genade!’ jammerde de bedreigde; ‘de tienduizend dukaten zullen u uitbetaald worden!’

HET SCHEREN DER ALPACA'S, NAAR E. MORBACH.

‘Mijne verdere eischen zal ik u morgen in de raadsvergadering, welke gij tegen tien uur bijeenroepen zult, mededeelen. Bedenk wel dat alleen de stiptste gehoorzaamheid u voor een erger lot behoeden kan. Nu zal gaan om mijne getrouwen te verzamelen - het vermaak van het eerste uur wilde ik hun niet vergallen, doch nu

waarborg ik u en uwe bezittingen rust en zekerheid. Wat u betreft,' wendde hij zich tot ridder Engelbrecht, die een somber stilzwijgen bewarende voor zich staarde, 'ik had wel lust u in een kerker op te sluiten - gij zijt te gevaarlijk dan dat ik u in vrijheid zou durven stellen.'

'Doe met mij wat gij wilt,' antwoordde de ridder, 'ik ben op alles voorbereid, doch op niets goeds! Wilt gij mij echter eene bede veroorloven, de eenige die ik tot u wil richten, zoo zeg mij: wie was de ellendige, vloekwaardige verrader, die voor een Judasloon het geheim van den gang aan u openbaarde? Noem mij den naam, opdat men dien brandmerken kunne tot afschuw van de nakomelingschap, en opdat de levenden hem kunnen vloeken, die door hem rampzalig geworden zijn!'

Woest lachte de afvallige. 'Neem u in acht, heer ridder van Zarnitz, dat gij er niet te luid naar vraagt!' waarschuwde hij, terwijl hij zoo honend zijne blikken op den ouden man vestigde, dat de dappere Zarnitzer onwillekeurig ontroerde; 'niet altijd is een antwoord welkom!'

Nardory, die tot dusverre als wezenloos en geheel vernietigd met strakke blikken op zijn stoel was blijven zitten, sprong bij deze woorden op en staarde met de uitdrukking van den bittersten haat den ridder aan. 'Thans komt de beurt aan hem,' mompelde hij halfluid.

Een voorgevoel steeg in den geest des grijzen ridders op, zoo drukkend, zoo zwaar dat zijn hart als toegenepen werd. 'Wat moet dat beteekenen?' De woorden stokten hem bijkans in de keel.

'Wel dat beteekent,' antwoordde de afvallige zegevierend, 'dat ik in het woud een vertwijfelenden jongen ridder aantrof, wien de hardvochtige vader zijner uitverkorene de deur voor den neus dreigde te sluiten wanneer hij hem niet voor het invallen van den nacht tweehonderd dukaten op de tafel voortelde. Ik was in eene goede stemming om zaken te doen en beloofde den armen slokker het geld, als hij mij het geheime pad kon aanwijzen, dat midden in de stad voerde, en de jonker, door liefde en geld verblind, maakte geene lange tegenwerpingen, en vraagt gij, geëerde heer ridder, naar den naam des verraders dezer goede stad, opdat de levenden en het nageslacht hem zouden kunnen vloeken, dan wil u dien gaarne noemen: Rudolf van Zarnitz heet hij, Rudolf van Zarnitz!'

Bij het hooren dezer woorden, barstte Nardory in een schaterend hoongelach uit. 'Wel, dappere, trotsche heer ridder, nu krijgt gij ook uw deel! Heb ik het u niet vooruit gezegd?'

Als bedwelmd door den onverwachten slag die op hem nederviel, was Engelbrecht van Zarnitz op zijn zetel teruggezonken.

'Mijn zoon!' riep hij uit op den toon der diepste vertwijfeling, en daarop zijn aangezicht met beide handen bedekkende, herhaalde hij met door tranen verstikte stem: 'Mijn zoon? Neen, neen, ik wil het niet gelooven, ik kan het niet gelooven!'

'Geloof het toch maar, oude heer,' sprak de afvallige, 'en als gij u van de waarheid overtuigen wilt, dan zal ik u onder geleide naar den geheimen gang zenden, waartoe Rudolf van Zarnitz onze gids was. Daar zult gij den braven jongeling vinden, gebonden aan handen en voeten, op eigen uitdrukkelijk verlangen echter, opdat, wanneer zijne daad aan het licht zou komen, het ten minste heeten zou, dat geweld hem daartoe gedwongen had. Onderzoekt gij echter zijne zakken, dan zult gij er de tweehonderd dukaten in vinden, die hij zich wel gewacht heeft mij terug te geven, ofschoon hij ze niet meer noodig had. Ik heb echter geene reden om hem te sparen,' ging hij voort. 'Gij noemdet mij een afvallige, heer ridder, als het toppunt van allen smaad - hoe echter betitelt gij nu uw eigen zoon?'

(Wordt vervolgd.)

[Nummer 6]

LOUIS PASTEUR.

Louis Pasteur.

De beroemde Fransche scheikundige, wiens portret in dit nummer voorkomt, werd geboren te Dôle (Jura) den 27 December 1822. Hij trad op achttienjarigen leeftijd als studiemeester in de Universiteit van Besançon, en werd drie jaren nadien leerling der Normaalschool. Na zijn diploma in de natuurkundige wetenschappen verworven te hebben, bleef hij aan laatstgenoemd gesticht gehecht en bekleedde daarna opvolgendlijk verscheidene leeraarsstoelen. In 1856 kende hem de Koninklijke

maatschappij van Londen de Rumfordmedalie toe voor zijne wetenswaardige bevindingen op natuurkundig gebied. Een prijs van 10,000 gulden werd den geleerde in 1868 door het Oostenrijksch ministerie van Landbouw toegewezen voor de uitvinding van het doelmatigste hulpmiddel tegen de ziekte der zijdewormen. Voor hetzelfde betoogschrift alsmede voor zijne merkwaardige schriften over de wijnen, den azijn en het bier, verkreeg de heer Pasteur in 1873 in Frankrijk eenen eereprijs van 12,000 franken. De Nationale Vergadering van zijn vaderland stond hem het volgende jaar, op voorstel van Mr. Paul Bert, een levenslang pensioen toe van dezelfde som. Reeds door Napoleon III tot Senateur benoemd, werd de Fransche geleerde later tot groot-officier van het legioen van eer verheven en verwierf ook buiten zijn geboorteland eene menigte onderscheidingen, waaronder het diploma van doctor in de wetenschappen, hem dit jaar door de Leuvensche hoogeschool toegekend, voorzeker geen der minstvereerendste is.

Buiten de hierboven aangehaalde werken zijn van Louis Pasteur verscheidene schriften verschenen, betrekkelijk de zoogezegde *générations spontanées*, die allen grooten opgang maakten.

Maar zijne laatste proefnemingen om door inenting dieren en gevolgenlijk ook menschen voor de nu schier ongeneesbare hondsdolheid te vrijwaren, heeft vooral de algemeene aandacht op zijnen naam getrokken.

Het volgende feit gaf aanleiding tot gezegde opzoeking. De beroemde scheikundige werd namenlijk in het gasthuis bij een kind geroepen dat in den hoogsten graad door razernij aangetast was. Een schuimend kwijl vloeide den kleinen rampzalige voortdurend uit den mond en verstikte hem na een verschrikkelijk lijden van twee dagen. De heer Pasteur deed dit vergiftige speeksel door een konijn oplekken en twee dagen nadien stierf dit dier insgelijks, zonder echter eenig kenteeken van razernij vertoond te hebben.

Op dit gegeven kwam de vernuftige onderzoeker tot de bevinding dat de hondsdolheid eene hersenziekte is, die

tevens het ruggemerg en het geheele zenuwstelsel aantast, en dat het kwijl der razende honden van de zenuwen voorkomt, die met de speekselklieren verbonden zijn.

Na menigvuldige proefnemingen van inenting tot verwekking of afwering der razernij op honden, konijnen en apen gedaan te hebben, diende de onvermoeide geleerde een verslag in bij de Wetenschappelijke Academie van Parijs en bij de Landbouwmaatschappij van Frankrijk over den uitslag zijner waarnemingen en hij verzocht tevens den Minister van Openbaar Onderwijs eene commissie te willen benoemen om de dieren te onderzoeken, die hij door inenting tegen de razernij gevrijwaard had. Twintig ingeënte en twintig niet ingeënte honden zou men door razende honden doen bijten: de eerste zouden zonder uitzondering allen aan de vreeselijke kwaal weerstand bieden, de andere zouden allen eraan bezwijken. Als tweede proef zou men een even groot getal honden, ingeënt met het behoedmiddel van den heer Pasteur, en evenveel ongevrijwaarde dieren, met smetstof van hondsdolheid inenten en wederom zouden de eerste alleen van de ziekte gespaard blijven.

Aan het verzoek van den grooten scheikundige werd voldaan en eene commissie wierd benoemd om over vermelde proefnemingen verslag te doen. Dit verslag is thans neergelegd en, naar de algemeene hoop en verwachting, is het behoedmiddel tegen de hondsdolheid van den kundigen navorscher, van eene afdoende doeltreffendheid bevonden en zal Louis Pasteur plaats nemen in de rij der groote weldoeners van de menschheid en door zijne ontdekking eenen onsterfelijken roem verwerven.

De voorlezing van het testament.

Wat een prachtig tafereel! De schilderij van den Duitschen kunstenaar Bokelmann, door onze gravure weergegeven, is een meesterstuk van samenstelling en uitdrukking. Hoe natuurlijk is elke dier talrijke groepen voorgesteld en welk harmonisch geheel maken zij niet te zamen uit. Hoe sprekend staat niet op ieder gelaat de gemoedsbeweging afgeteekend, die de voorlezing van den laatsten wil des overledenen bij zijne bloedverwanten opwekt, terwijl tevens in dezer houding het zelfbedwang duidelijk merkbaar is, dat bij lieden van hunnen stand tegenover elk en in iedere omstandigheid als eene hooge vereischte van den *bon ton* gevergd wordt. Rond den voorlezenden notaris staan de familieleden geschaard, wier namen waarschijnlijk in de testamentsbepalingen nog niet voorgekomen zijn en die angstig verbeiden of zij al of niet voordeelig tusschen de erfgenamen aangeteekend staan. De twee heeren, die zich in druk gesprek achter den stoel des notaris bevinden, zijn blijkbaar reeds daarover onderricht en laten uit hun bedenkelijk gelaat zeer merkbaar opmaken, dat het lot hun niet al te gunstig geweest is. Dit laatste is ook het geval met de oude dame en hare dochter in de achterzaal, die benijdend nederzien op het kleine, bedeesde meisje vóór hen, dat door zijne moeder en tantes met zooveel belangstelling beschouwd wordt, nu het door een aanzienlijk legaat van den afgestorven peetoom boven verwachting bedeeld is. Het jonge echtpaar, dat zich in den donkeren linker hoek in stilte heeft teruggetrokken en reeds overeengekomen is hoe het zijn welgekomen deel der erfenis besteden zal, aanschouwt eenigszins zegevierend de rijkere nicht, die bij haar binnentreden de teleurstellende inlichting ontvangt van

haren voogd, dat zij niet in het testament vermeld staat. Allen schijnen hier alleen op eigen voordeel bedacht, behalve de jonge dame die zich met haren vader bij het venster afgezonderd heeft, als ergerde het haar bij al die baatzucht geene enkele liefelijke herinnering te zien opwellen aan den overledenen bloedverwant, die haar zoo dierbaar was.

Het tafereel van den Duitschen meester is niet alleen een hoogstverdienstelijk schilderstuk, het is ook eene welgeschrevene bladzijde uit het werkelijke leven, vol ongezochte eenvoudigheid, maar tevens krachtig getuigend van opmerkingsgeest, menschenkennis en waarheid.

Brugge. - Feesten der zaligverklaring van Karel den Goede - Geschiedenis van dezen martelaar door Ad. Duclos (*Vervolg.*)

Karel de Goede woonde meest te Brugge, dat rond het jaar 1160 slechts acht tot tien duizend inwoners telde, maar dan reeds eene zekere vermaardheid genoot en met Londen, Coblentz en Laon handel dreef.

Toen hij als graaf van Vlaanderen ingehuldigd werd, was Clemence van Bourgogne, de weduwe van Robrecht II, gezeid van Jerusalem, nog in leven, en zij was weinig gevoorderd in jaren. 't Was een woelziek wijf. Zij had hare zonen Willem en Boudewijn VII jong zien sterven, den eene kind, den andere zonder kroost. Dat was eene straf des Heeren, want de geschiedenis brengt eene zware betijging tegen haar, als zij van hare ‘vrouwenkunst’ spreekt. En daar zat zij in hare weduwschap met een nijdig oog te kijken, omdat deze die op Vlaanderens troon zat uit haar niet was gesproten. Ja, Clemence had voòr Boudewijns dood eene overeenkomst aanveerd, zoo Wouter van Terenburg meldt, waarbij Karel op den troon Boudewijns opvolger moest zijn; en eene oorkonde zelfs geteekend, daar ik hooger van sprak, waar Karel zelf met de hoedanigheid van opvolger teekende: maar zij had meer voorliefde voor Willem van Iper, die met eene harer nichten getrouwd was; en die, graaf zijnde, onder haren invloed zou gestaan hebben.

Alleen kon zij toch niets. Zij zocht dan medekampers.

Zij vond er weinig genoeg, in Vlaanderen zelf. Dus zocht zij bondgenooten in den graaf van St. Pol en den Heer van Coucy, voormalige bezitters van Ancre en Amiens.

Om sterker te zijn, ging Clemence verder een tweede huwelijk aan met Godevaart van Leuven, hertog van Braband. Dan, met zijne hulp en deze van Boudewijn, graaf van Henegau; ook, zegt men, met toegeving, onder duim, van den Koning van Vrankrijk, trachtte zij Karel tegen te werken en uit Vlaanderen te drijven, waar zij wel twaalf steden onder haar gezag hield.

't Was in Fransch-Vlaanderen dat de oproer opgehitst wierd. Karel riep de heeren 's lands bijeen en hield zijn eerste open hof, zegt de *Liber Floridus*, te Sint-Omaars, in de kerk. Alle zijne baroenen zwoeren hem trouwe, en trokken de wapens om hem te verdedigen.

't Was klaar om zien: God kwam zijnen dienaar ter hulp. Hoe erg ook, zegt Wouter van Terenburg, de wilde hooveerdie was van haar die den strijd had opgehitst, zoo snel ook wierd zij zegevierend bedwongen.

Zonder bloed te vergieten, meldt dezelfde schrijver, wierd hij Clemence meester; zij was verplicht om vrede te smeeken, en hare vier steden, Dixmude,

Sint-Winoxbergen, Aria en Sint-Venant in Karels bezit over te leveren, en voldaan te blijven met hetgene hij haar liet. Maar Karel hield het woord dat hij haar gaf, zoo hij met iedereen deed, en behandelde haar ook in 't vervolg met alle eer en alle beleefdheid.

Hugo van Sint-Pol staakte nogtans zijnen tegenstand niet. Maar Karel ging 't beleg voòr de sterkte van Sint-Pol leggen, waar Hugo zijne roovers in hield, nam 't kasteel in, vernietigde 't, vulde den wal en legde al de verdedigingswerken die 't omringden, plat. Hij dwong Hugo tot de rust en deed hem den landbouw bevoordeeligen, dien hij vroeger in zijn baldadig geweld zooveel geschaad had.

Daar Wouter, graaf van Hesdijn, met zijnen gebuur Hugo van Sint-Pol medegedaan had, trok Karel ook tegen dezen trouweloozen en waanzinnigen leenman op en dreef hem uit zijn kasteel en uit het land.

Ook Thomas de Marie, heer van Coucy, was spoedig getemd.

Deze oorlog had drie jaar, dus tot 1122, geduurd. Dit weten wij uit Walbrecht die zegt dat Karel ‘nog geen vier jaar op den throon zat, en 't graafschap overal in bloei stond, alles in blijdschap was en in 't volle genot van rust en vrede.’

In de laatste jaren heeft men dien strijd met andere verwe dan de ware afgeschilderd. Den tegenstand bij Karels troonbeklimming heeft men namelijk uitgegeven als de strijd van 't eene ras tegen het andere, of ook als de opstand van de vrijheidsminnende Saksensche bevolking van de kust en Veurne-Ambacht tegen den vertegenwoordiger der feodale gedachten.

Een strijd van 't eene ras tegen het andere was er hier in zekeren zin. Maar de strijd niet van 't Saksensche tegen het...- hoe moet men het heeten? Maar 't was, voor die de geschiedenis leest in plaats van ze uit te vinden, de strijd van 't Waalsche ras tegen den Vlaamschen graaf.

Bemerkt wel: al die met Clemence doen zijn deze juist die met de meeste razernie Robrecht den Vries tegengekampt hebben.

De Heeren van Sint-Pol, Hesdijn en Coucy strijden met den Henegaur tegen Karel den Goede, eerst omdat zij Walen zijn. Zij strijden, ten tweede, omdat zij woelzieke leenmannen zijn, die met vele anderen reeds gestreden hebben, en overal bekend zijn als baanstroopers of geweldigaards. Zij strijden, ten derde, omdat zij Karels bekende strenge rechtveerdigheid vreezen, en daarom liever een man van hun soort op den troon van Vlaanderen zouden zien, gelijk Willem van 100 was. Zij strijden ten vierde, omdat zij de gelegenheid vinden om hunnen hertelust te voldoen, zoo goed als opgeroepen zijnde door Clemence, die met Braband en Henegau spannend, hun goeden uitslag laat vooruitzien, om hare bondgenootschap met machtige groote leenheeren gesloten.

Daarom strijden deze Waalsche heeren.

En zij strijden tegen Karel van Denemark: 't Waalsche ras tegen den noordschen Karel. Gestamd immers door zijne moeder Edele uit Robrecht den Vries, en door zijn vader Knuut uit den stam der Olafs, der Gorims en der Sigurds, - die toch zeker uit de Waalsch-Romeinsche geslachten niet gesproten waren, maar in 't Noorden reeds voor Christus' tijd, zoo de Runenstokken bewijzen, regeerden.

En, als zij toorts en zweerd ronddragen om Karel te tergen en te bevechtigen, 't is juist in die streke van Vlaanderen, langs den westerkant van onze hedendaagsche provincie, dat zij hun verwoestingen oefenen, waar de volksstammen van het Saksensche ras wonen, die men uitgeven wil als deze die, van zijn troonbeklimming

af, Karel zouden bestreden hebben, en den standaard van den barbaarschen opstand opgeheven, dien men vereenzelvigt met dezen der vrijheid.

Als men nu den strijd wil afschilderen als een kamp voor de vrijheid, van de weinig beschaafde Saksensche bevolking tegen een prins die den adel, de feodale gedachten voorstond, dan kleurt men nog eens valsch.

De gemeente die de vrijheid wierd, en stoot de leenroerigheid niet om; maar zij neemt er eene plaats in. 't Was in de leenroerigheid dat de gemeentevrijheid opkwam, en haar vestigde. Het gemeentetijdstip is immers geen nieuw tijdstip in onze geschiedenis; maar slechts eene onderverdeeling van 't feodaal tijdstip. De gemeenten vormen en worden te midden de leenroerigheid, en 't is wanneer zij vassaalschap zullen verworven hebben, ‘manschap en de hommagie’ zullen doen, een baroen, bestaande uit duizend lieden zullen geworden zijn, 't is alsdan dat zij hun bestaan zullen hebben.

‘Karels godvruchtigheid,’ zegt verder de Eerw. Heer Duclos is 't aanteekenen weerd.

Zoodanig had hij zijn leven geschikt dat hij 't eerste van den dag aan den Heer gaf. 't Gene wij hem in Sint-Donaaskerk zullen zien verrichten, den dag dat hij gemarteld wierd, was zijne gewoonte van alle dage.

Nog voor dat hij ter kerk ging, diende hij den Zaligmaker in den persoon van den arme. Blootvoets gaf hij de arme lieden milde aalmoesen; en aan niemand wilde hij ooit dat zalig werk overlaten. Hij kuste de hand van

dezen die hij met aalmoesen begiftigde. Op 't einde van zijn leven, voegde hij nog bij zijne gewone aalmoesen, deze van dagelijks aan vijf arme lieden nieuwe kleederen en schoenen te geven. Dan trok hij ter kerke en ging in de bovenkapelle aan Onze lieve Vrouw toegewijd, bidden. Eerst geknield, dan uitgestrekt op den vloer met zijn psalterboek voor hem, begon hij psalmen met de geestelijkheid mede te lezen of te zingen. Daarna hoorde hij de heilige mis.

's Avonds, zegt Oudegherst, deed hij zijn avondgebed met drie monniken; en dat was zijne gewoonte reeds voor dat hij graaf wierd. Dezelfde schrijver voegt erbij dat deze kloosterlingen hem alle dage, na zijn avondmaal, een kapitel of twee uit de heilige Schriftuur verklaarden.

Karel was ook de vrome verdediger der Kerk en der geestelijken tegen de moedwillige edellieden; en van daar, zegt Herman van Doornik, dat men hem den naam van ‘vader der kerken’ gaf.

Een monnik van Marchienne, die 't leven van de heilige Rictrudis geschreven heeft, vertelt dat ten tijde van den abt Amandus, die stierf in 1133, een rijke heer der omstreke, dagelijks stouter en verwaander wierd en, naar 't voorbeeld van zijn vader, de abdie geene ruste liet. De Abt kon het niet meer lijden, en hij droeg zijne klacht voòr Karel den Goede. De graaf van Vlaanderen kende den Abt en achtte hem om zijne heiligheid. Toen Amandus aankwam, was de graaf in de bovenkamer van zijn paleis; en hem ziende, kwam hij haastig beneden en liep hem ootmoediglijk te gemoet. Na hem gegroet en als zijnen welbeminden vader omhelsd te hebben, vroeg hij hem welke de reden was, waarom hij de lastige reize aangegaan had. Immers hij had toch zulk een medelijden oenen zoo gevorderden ouderling, die onder den last der jaren en de flauwte bijkans niet meer gaan kon, zoo verre te zien komen. ‘Onze kerk, zei de Abt, staat te midden van een kwaadwillig volk; zij lijdt veel onrecht van de geburen; daar en gaat schier geen dag noch geen nacht meer voorbij, dat zij rusten mag te midden van 't geweld. Daarom kom ik nu, knielend voòr uwe voeten, smeeken dat gij toch de moedwilligheid en de dwinglandie zoudt doen ophouden van een machtigen en grooten heer, die geheel overgeleverd aan zijn vermaledijden geest, er niet om geeft in verwatenis geslegen te zijn.

Karel begon den Abt met zoete en vriendelijke woorden te troosten, en zei dit hij naar huis mocht terugkeeren met de hope voortaan rust te zullen genieten. Hij achtte immers dat het recht en redelijk was, dat, als de verdrukte weent, de verdrukker het zou gevoelen.

De Abt noemde den kwaadaardigen heer, en vertrok.

Eenige dagen later, moest die ridder den graaf spreken. Hij kwam dan met gerust herte voor Karel en zijn baroenen: want hij wist van de klachte niet. Hij groette den graaf; maar deze sprak geen woord, en, ‘tegenstrijdig aan zijne gewoonte,’ bekeek hij hem met een vertoornd oog. Dan: ‘Wat hoor ik van u?’ vroeg de graaf. ‘Wat geeft er u de stoutmoedigheid, de kerk van Marchiennes te tergen, die ik, met Gods genade, onder mijne bescherming heb genomen, en haren Abt, dien ik niet weinig bemin, en reeds een ouderling is? Ga naar uw huis, en rust voortaan in alle onderwerping. Moest ik immers ooit nog zulk een gedrag bij u vinden, zoo zal ik als de wreker verschijnen van 't ongelijk aan God en aan ons land aangedaan. 't Was vermetel van u en verwaand, na zulk eene overdrevendheid, voòr mij te durven verschijnen.’

Weinig vond de ridder te antwoorden, en hij vertrok gansch verslagen en beschaamd en uit vrees van den graaf, roerde hij niet meer, zoolang deze in 't leven was.

Karel de Goede verdiende dan waarlijk den naam van ijveraar, vader der kerken, minnaar van kerken en godsdienst.

Waar de afval toe dient.

Wij zijn er aan gewoon om vulnis en allerlei afval, als iets zonder waarde te beschouwen en zulks heel verkeerd, daar er dingen onder zijn, die, goed gebruikt, ons jaarlijks een aardig sommetje doen uitwinnen. De chemische Nijverheid heeft nu kortelings eene groote schrede voorwaarts gedaan, door het verwerken van afval. Zij maakt onder andere de heerlijkste reukwerken uit de gemeenste en slechtriekendste stoffen. Ananasolie wordt gemaakt door rottenden kaas en suiker met elkander te verbinden. Bittere Amandelolie verkrijgt men door de inwerking van salpeterzuur op de stikkende gasteerolie. Menig schoon gelaat wordt met Eau de mille fleurs bevochtigd, zonder dat men weet, dat het wezenlijke bestanddeel van dit reukwerk ontstaat door het droogmaken van den koestal. De snippers, die reizende ketellappers achterlaten, worden met den afval van paardenhoeven bij de smeden of met oude wollevezels gemengd en versieren spoedig daarna als schoone blauwe kleuren de kleederen der dames. De beenderen van doode dieren leveren het hoofdbestanddeel voor luciterkens, namelijk het phosphorus. Het bezinksel van portwijn, door liefhebbers van dien drank als onsmakelijk weggegoeid, wordt 's morgens als Seidlitz poeder door hen ingenomen, als geneesmiddel tegen het overmatig gebruik van portwijn van den vorigen avond. Algemeen bekend is het dat de lompen van afgedragene kleederen, niet alleen tot papier, maar ook tot wol verwerkt worden; zoo verwerkt de stad Leeds in Engeland jaarlijks uit lompen zooveel wol, als 400,000 schapenvachten leveren kunnen, en wanneer de scherpzinnigheid der menschen geene stoffen kan vinden waarvoor hij ze gebruiken kan, dan is de landbouwer bereid ze te koopen als mest; 2 ½ pond lompen geven evenveel voedende kracht, als 20 kilos gewoon ho[f]mest. Koehaar wordt gebruikt tot vervaardiging van vilt, touw en tapijten.

Bijna ontelbaar is de plantaardige afval. De overblijfsels uit de Engelsche katoenspinnerijen worden zorgvuldig verzameld en tot groven doek voor hemden of beddedekens verwerkt. Raap-, lijn- en katoenzaden, leveren bolsterachtige koeken als de olie er uit geperst is, welke als veevoeder zeer dienstig zijn. Rijstdoppen en het lichte huidje dat om het koorn zit, worden dikwijls voor strooisel in den stal gebruikt, in plaats van zaagmeel, en als voeder voor vee en het gevogelte. De zemelen, verkregen na het malen en builen van koorn, worden insgelijks als veevoeder en als reinigingsmiddel bij calicot-drukken, in zinkwitfabrieken en ook tot opvulling van kussens en poppen gebruikt. De spoeling van bierbrouwerijen en brandewijnstokerijen is zeer gezocht tot vetmaking van vee en varkens.

De afval van de looikuip, een mengsel van verscheidene plantaardige en dierlijke zelfstandigheden, wordt in broeikassen en zweetbaden benuttigd De maisstengel gebruikt men als strooisel voor het vee, ook wordt hij tot bereiding van suiker en siroop gebezigd. De maisbladeren leveren een goed veevoeder en de doppen worden gebruikt bij het verzenden van oranjeappelen, sigaren enz., verder bij het opvullen van matrassen, en tot papierbereidingen. De kurkafval wordt tot vulling van bedden en peluwen, als zwemmaterieel voor reddingsbooten en als bouwmaterieel voor hangende bruggen met een mengsel van asphalt gebruikt. Rotte aardappelen, bedorven koorn en rijstafval leveren nog een voortreffelijk stijfsel. Wilde kastanjes, die men behalve als voeder voor schapen, voor waardeloos hield, worden nu geraspt, met een

weinig koolzuren natron ter neutraliseering van den bitteren smaak gemengd, wit gewasschen en tot bereiding van meel, stijfsel, vermicelli en macaroni gebezigd. Het aanzetsel van mout wordt als middel ter koffievervalsching veel gebruikt, terwijl het een goed mest geeft als het met overleg wordt aangewend.

De eerste inval van de Fransche sansculotten in België. 1792-1793. Door L. van Ruckelingen.

III.

Het was eene afgedane zaak. De Belgen wilden van de Fransche wetgeving niet hooren; zij wilden van eene vereeniging met Frankrijk niet weten.

Zij wilden hunne vrijheden en grondwetten behouden;

zij wilden hunne gewestelijke en gemeente-instellingen bewaren;

zij wilden den katholieken godsdienst in den staat handhaven;

zij wilden een onafhankelijk en zichzelf besturend vaderland!

Maar hetgene men van den vrijen wil der inwoners niet kon verkrijgen, zou men door geweld en schrikaanjaging afdwingen. De willekeur der Fransche ambtenaren liep nu stelselmatig alle spoor te buiten. Geene wet verleende nog bescherming tegen de gewelddadigheid. ‘Ik moet niets in acht nemen - zegde de Commissaris Chartey - de gelden uit 's lands consignatiekassen oplichtende,’ ‘wat spreekt gij mij van uwe wetten? - Ik ben hier in Frankrijk!’ En als de beleedigde zich beriep op de Fransche wetgeving, beweerde men, dat alvorens de vereeniging met Frankrijk gestemd was, deze wetgeving hier niet toepasselijk was.

Er heerschte weldra eene verwarring en regeeringloosheid zonder weerga.

Drie machten, bijna met onbeperkt gezag, drukten te gelijker tijd den voet op ons vaderland.

De provisioneele stedelijke besturen en het krijgsbestuur; de commissarissen der Nationale Conventie, en de commissarissen der Uitvoerende Macht.

De commissarissen der Conventie, uitgekozen tusschen de hevigste demagogen, waren als bewakers van de Fransche legers aangesteld; zij werden insgelijks belast met de uitvoering van de decreten en beslissingen der Conventie in de veroverde landen. en oefenden dus een grooten invloed uit op het burgerlijk bestuur. Zij verdeelden toen België als een wingewest. Treilhard en Camus heerschten over Henegouwen en Vlaanderen, Gossuin en Merlin over Brabant, en Danton en Lacroix over het land van Luik en Namen. Deze mannen hitsten de krijgsbevelhebbers tot de ergste dwingelandij aan en gaven België prijs aan den willekeur van de *commissarissen der Uitvoerende Macht.*

Deze laatsten waren, dertig in getal, het schuim der Jacobijnen-clubs van Parijs. Hun last was inlichtingen te vergaderen over 's lands toestand, de nieuw aangestelde gemeentebesturen te leiden en in te richten, volgens republikeinsche voorschriften, eindelijk de verkiezing van een centraal bestuur voor te bereiden. Hunne geheime voorschriften waren echter, de vereeniging der Belgische provinciën met Frankrijk door de bevolking te doen stemmen - of zooals het heette ‘van de stemming te leiden ten voordeele van de Rede en het Menschdom.’

Met dit oogwit kwamen in het begin van 1793 de dertig commissarissen te Brussel bijeen. Men heeft het verslag van hunne geheime vergadering voor het nageslacht bewaard.

De eerste die het woord nam, was Publicola Chaussard - onder zulke ronkende namen verborgen die ellendige guiten hunne nietigheid - ‘overwegende,’ zegde hij, ‘het heimelijke doel waarheen wij moeten streven, zoo stem ik de vereeniging van België met Frankrijk;... ik stem alle middelen noodig om ze te bewerken, die der broederlijkheid, der overtuiging, zelfs der *dwingelandij van de Rede!* - Werpe men de verlangens des volks op? wat zijn de verlangens van een volk, kindsch of krankzinnig? - zij zijn van geener weerde! - Zulk een volk zou stemmen tegen zijn eigen belang! ‘Gouget Des Landes sprak in denzelfden zin, en zag zijn

gevoelen gedeeld door de meeste commissarissen. Eenigen nogtans beriepen zich op de gevierde beginselen van *les Droits de l'homme* en het oorbeginsel van de Republiek, *de vrije wil van* het Soevereine Volk. Doch nu nam Chepy, commissaris te Luik, het woord. Chepy, vroeger een der grootsprekers van de Jacobijnen-club te Brussel, een man geweldig in woorden en in daden. ‘Ik stem de vereeniging van België met Frankrijk - riep hij uit - door de macht der Rede!... doch bleven onze pogingen vruchteloos om het volk te overtuigen, dan zal het recht van verovering nuttig aangewend worden, om de opvoeding der Belgen te volmaken en hun eene schitterende en gelukkige toekomst voor te bereiden!’

Vier dagen te voren had hij aan het Fransche ministerie uitgelegd hoe hij de opvoeding der Belgen verstond: ‘Men moet hier,’ zegde hij, ‘dezelfde middelen opnieuw in 't werk stellen, waarmede wij te Parijs eene omwenteling deden ontstaan. Een schrikbewind moet het hoofd onzer tegenstrevers bedreigen. Het is dringend noodig ons eene revolutionaire macht in handen te geven, om onze onmacht te versterken en de hoop onzer vijanden neder te vellen.’

Als alles wel was toebereid, werden in de hoofdsteden der provinciën de Belgen opgeroepen, om uitspraak te doen over het lot van het vaderland. Hoe de zaken toegingen zullen wij door een enkel voorbeeld aanhalen: de kiezing te Brussel.

Reeds van 's morgensvroeg hadden Fransche soldaten al de straten bezet die aan Sinte Goelenkerk paalden, waar de vergadering belegd was. Onder de bevolking was het gerucht verspreid dat de stemming zonder bloedstorting niet zou afloopen. Een algemeene schrik heerschte dan ook onder de burgerij. De meeste burgers bleven thuis. Eenige patriotten, stouter dan de anderen, waren de kerk, niettegenstaande al dien krijgstoestel, binnengedrongen. Doch in de kerk werden zij den schrik aangejaagd door de baldadige bende der Sansculotten, gelast met de handhaving der rust en der orde, en een voor een dropen zij stillekens af.

Dit *legioen* van Sansculotten werd op het einde van December door de Jacobijnen-club ingericht: ‘Om het geweld en de bloeddorstigheid der vijanden van het algemeen welzijn te bestrijden, de veiligheid van de vrienden der vrijheid en gelijkheid te verzekeren, de vreedzame burgers te behoeden voor de schelmstukken der stervende aristocratie!...’

Estienne, een oud Fransch officier, razend Jacobijn, werd tot generaal van het legioen verkoren. Men vond officiers genoeg tusschen de democraten en Jacobijnen maar geene soldaten. Eindelijk wierf men eenige dwalende deserteurs en Fransche zwervers aan; allerlei geboefte die het meer op roof dan op vrijheid gemunt hadden, vulde de kaders aan van het legioen. De krijgsbevelhebber, generaal Moreton, verleende zijne goedkeuring en gaf de bende een vaandel, met het opschrift aan de eene zijde: *Tremblez, tyrans!* - en aan de achterzijde: *Qu'un sang impur abreuve nos sillons!* De Sansculotten werden ruim betaald, en om in die soldij te voorzien, liep men met een inschrijvingslijst de deuren af, en wie als een aristocraat niet wilde mishandeld worden, gaf zijnen penning.

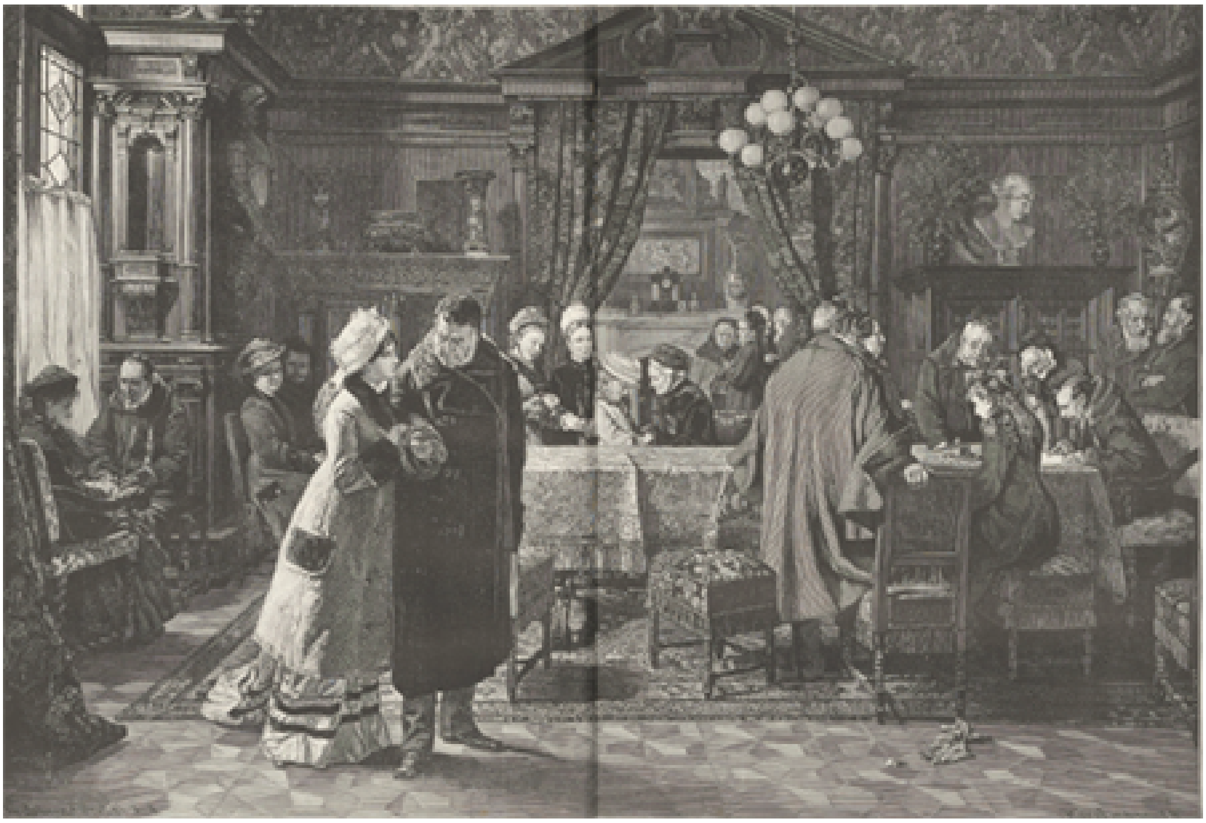

DE VOORLEZING VAN HET TESTAMENT, NAAR L. BOKELMANN.

De Sansculotten waren weldra de geesel van gansch Brabant. Zij verspreidden zich over dorpen en land, om de beginselen van vrijheid en gelijkheid te prediken, maar in wezenlijkheid om te rooven, te plunderen en de ergste buitensporigheden te plegen tegen eigendommen en personen. In Brussel rukten zij onder het zingen van het *Ça-ira* of. de *Marseillaise* alle adellijke schilden af, verwoestten binnen en buiten menige kerk, sloegen in het park de koppen af van de marmeren en bronzen standbeelden die de wandelingen versierden - van deze '*petits polissons de rois qui. étaient juchès sur les pilastres du Parc,*' als Karel zonder Hemd zich uitdrukte. Niets was heilig, niets was veilig voor hun geweld; zij werden door de burgerlijke en militaire macht niet beteugeld, maar gesteund en aangevuurd.

Dit waren dan de zonderlinge mannen, die de vrijheid der kiezing moesten verzekeren.

Als door het toedoen der Sansculotten, de vergadering van kiezers nog bijna uitsluitend samengesteld was uit Franschmannen, Jacobijnen, Vonckisten, allen gekende aanhangers van den vreemdeling, opende een Fransche kolonel de zitting. 'Burgers - riep hij uit - gij gaat kiezen tusschen de Vrijheid en de Slavernij! - gij zijt geroepen voor uw land een bestuur te verkiezen meest overeenstemmend met uwe belangen; - doet het vrij en moedig!'

Verlooy - een rechtsgeleerde, man van groot aanzien onder de Vonckisten en bekend door een merkweerdig vlugschrift ter verdediging der Vlaamsche taal - werd den voorzitterstoel toevertrouwd. In zijn ambt werd hij bijgestaan door Baret, d'Aubremez, Claeyssens, Grégoire en Lorenzo: de vier eersten Belgen, gekende leden van de democratische gezindheid, de twee laatsten Franschmannen. Een bewijs dat, zooals ik elders beweerd heb, de Vonckisten als logisch gevolg hunner denkbeelden en leerstelsels naar Frankrijk overliepen.

De stemming duurde niet lang. De voorzitter Verlooy beklom den predikstoel en eischte de aanwezige kiezers op den burgerlijken eed te zweren; allen staken zwerend de handen omhoog, reeds bij voorbaat luidkeels roepende 'Leve de Republiek! Leve de Vereeniging!'

'Op welke wijze wilt gij stemmen?' vroeg de voorzitter. Hij meende bij geheime of openbare stemming. - 'Bij toejuiching! bij toejuiching!' schreeuwden de aanwezigen!

'Kent gij allen wel het doel dezer vergadering en der stemming?' vroeg wederom Verlooy. - En de kiezers antwoordden eenstemmig - 'Ja! Ja!' - De voorzitter hernam plechtig: 'Alwie voor de aristocratie en de oude staten is, steke de hand op!' Niemand bewoog. 'Alwie voor de democratie is steke de hand op!' zegde wederom de voorzitter. Allen stonden recht, zwaaiden hoeden en mutsen boven het hoofd, luidkeels tierende: 'Leve de democratische regeering! Leve de vrijheid!'

Nu was het aloude bondgenootschappelijke en gewestelijke regeeringstelsel veroordeeld. Dit hoopje mannen had beslist, dat in het hertogdom Brabant alle vrijheden en grondwetten, het langdurig werk van eeuwen, met een enkelen kreet vernietigd waren. Toen viel er te beslissen of België eene afzonderlijke republiek zou uitmaken of eenvoudig de vereeniging met Frankrijk vragen.

De voorzitter legde de zaak aan de vergadering uit en sprak: - 'Alwie de departementale vereeniging met Frankrijk wil, ga aan den rechterkant!' - Nauwelijks waren deze woorden uitgesproken of de aanwezigen liepen naar de rechterbeuken der kerk, juichende, zwaaiende met hoeden of wuivende met zakdoeken en lang dreunden de gothische gewelven van het herhaald geschreeuw: 'De vereeniging! - De vereeniging! - Wij zijn Franschen! - Leve Frankrijk!'

Als het gejuich wat gestild was verklaarde de voorzitter langzaam: - 'Wij zijn Franschen! - Leve Frankrijk!'

Den 1 Meert legde Carnot in de Nationale Conventie het verslag neder over de stemming van die *groote en edele stad.* 'Nooit - riep hij uit - was er eene stemming zoo vrij, een eed zoo plechtig!' Een wetsontwerp bekrachtigde de vereenigning van Brussel met Frankrijk en het

ministerie beval aan zijne commissarissen onmiddellijk de Fransche wetboeken in te voeren.

In al de voornaamste steden van België werd hetzelfde goochelspel verbeeld. Men vergaderde het volk, en door het volk verstond men eenige Jacobijnsche clubisten, in eene kerk; een Fransche commissaris hield eene aanspraak over het doel der vergadering en legde een smeekschrift aan de onderteekening voor, om de vereeniging met Frankrijk te vragen. In vele plaatsen vond men het overbodig handteekens te vragen; zooals te Brussel stemde de vergadering bij toejuiching: zoo kon men beter verklaren, dat het *Volk* zijne meening vrij had uitgedrukt en met algemeene stemmen de departementale vereeniging met Frankrijk afsmeekte.

Dagelijks, naarmate de uitslag dezer zonderlinge kiezingen te Parijs aankwamen, voegde de Nationale Conventie een nieuw departement bij de Fransche Republiek! Het scheen immers voldoende de inwoners der hoofdsteden te raadplegen om den wil van de gansche provincie te kennen. Te Antwerpen, te Mechelen en elders, was de patriotische gezindheid te sterk en te stoutmoedig en deze steden werden zelfs niet geraadpleegd. In kleinere steden waagde men het insgelijks niet de kiezers te beroepen. Immers te Enghien, waar men het beproefde, dwong men den Franschen commissaris eene verklaring te onderteekenen, dat de inwoners eenparig de vereeniging met Frankrijk verstieten; te Geeraardsbergen overvielen tienduizend gewapende boeren de Jacobijnen, die den commissaris beschermden, en dreven hen op de vlucht, na den vrijheidsprediker halfdood te hebben geslagen.

Zoo uitte zich wezenlijk de denkwijze van de overgroote meerderheid der Belgen, waar zij door geweld niet gestikt werd. Een gewest nogtans, maakte uitzondering; eene provincie sinds jaren gescheiden van het vaderland, en een afzonderlijk vorstendom uitmakende: *het land van Luik.* Reeds vroeg had de gemeenteraad van de stad Luik het volk, bij geheime stemming, over de vereeniging met Frankrijk geraadpleegd; op tienduizend stemmen verklaarden zich alleen veertig kiezers tegen de vereeniging! De omliggende gemeenten traden algemeen deze stemming bij.

De provisioneele representanten maakten nogtans, na de stemming, eenige voorbehoudingen betreffende de staatsschulden, domeinen, assignaten enz. De commissarissen weigerden deze voorbehoudingen te aanveerden - en zoo bleef men twisten totdat de Franschen reeds het Luiksche grondgebied uitgedreven waren, toen de Conventie over de vereeniging uitspraak deed.

(Het vervolg hierna.)

Onschuldig verstooten.
Geschiedkundige novelle.
(Vervolg.)

'Vloek over den ellendigen verrader! Hij moet sterven!' kreet Nardory.

'Vloek over hem, hij moet sterven!' herhaalde de burgemeester als een echo.

De heer Engelbrecht sprong op als uit een droom wakker schrikkende: 'Gij moet uw belofte houden. In den geheimen gang, zegt gij, ligt mijn..... ligt hij gebonden die den naam Rudolf van Zarnitz draagt? Welaan, laat mij tot hem voeren!'

De afvallige dacht een oogenblik na, dan haalde hij een strookje perkament uit den zak en schreef er eenige regels op. Nu wenkte hij een der soldaten en fluisterde hem eenige woorden toe, welke de soldaat met een hoofdknik beantwoordde.

Daarop wendde Selim zich tot den heer Engelbrecht: 'Zijt gij bereid? Deze man zal u geleiden; ik eisch echter uw eerewoord, dat gij u, eer een uur verloopen is, weder gevangen komt geven, - alleen onder deze voorwaarde kan ik uw wensch vervullen.'

De ridder hief de hand op: 'Ik zweer het!'

'Zoo ga dan!'

De ridder boog het eerwaardig hoofd tot dank voor zijn vijand, en wankelde uit de kamer. De kortelings nog zoo ijzersterke, met jeugdig vuur strijdende man was als vernietigd. Een enkel onheilvol oogenblik had van den krachtigen man een zwakken grijsaard gemaakt. Hij schreed werktuigelijk door de straten der stad, zijn leidsman op den voet volgende; hij zag noch rechts noch links, zijn eigen jammer overtrof verreweg de ellende, die zich alom aan hem vertoonde, waarheen hij oor of oog wendde. Zijn zoon - een Zarnitzer - een verrader om een handvol ellendig gouds! Als een donderslag klonk het door zijne ziel en toch bleef er nog eene kleine plooi in, waarin zich een zaadkorreltje der hoop verborg, dat de mededeeling van den afvallige enkel uit haat ontsproot en eene leugen was, met helsche vreugde uitgedacht, om het hart des vaders doodelijk te verwonden. De liefde, die hij altijd voor zijnen zoon gekoesterd had, die des te inniger was, daar hij er nooit veel uiterlijke blijken van gegeven had - nooit voelde hij haar vuriger dan in die stonde toen hij gericht ging houden over zijn eigen kind, over het di[e]rbare pand, dat zijne onvergefelijke echtgenoote hem nagelaten had - over zijn grootsten trots, zijn gansch geluk. En toch, hij moest vast, hij moest hardvochtig zijn. Het schelle flikkerende schijnsel der toorts in de hand zijner geleiders mocht de tranen niet verraden, die uit het vaderoog opwelden. 'Brutus!' klonk het nauw verstaanbaar als eene vermaning tot standvastigheid over zijne lippen.

Zij hadden het doel van hun tocht bereikt. Daar stond het vervallen huisje, dat tot bewaarplaats diende van allerlei stadsgereedschappen. Op een wenk van Engelbrechts begeleiders lieten de wachthebbende Turksche soldaten hem door. De steen in den vloer, welke anders den ingang tot den onderaardschen weg bedekte, was ter zijde geschoven en zwart gaapte hun de opening tegen.

Den ouden ridder voer eene koude rilling door de leden. 'Laat ons voortmaken,' sprak hij fluisterend; 'o, ware dit uur voorbij, of had de strijdbijl mij gedood, die straks mijn hoofd bedreigde!'

Eenige treden voerden naar beneden in den gans; met koortsachtigen haast, zoodat zijn bewaker hem ter nauwernood volgen kon, ijlde de ridder voorwaarts. Een onderdrukt steunen, een gesmoord zuchten leidde hem: in het halfduister zag hij eene menschelijke gedaante zich op den vochtigen steenachtigen bodem krommen.

'Rudolf!' Machtig klonk de stem des grijsaards door het lage gewelf. 'Rudolf!' herhaalde hij op den toon van het innigste medelijden.

'Almachtige God! mijn vader!' Met de uiterste krachtsinspanning hief de ongelukkige jonkman de vastgebonden armen omhoog, als wilde hij met zijne handen zijn aangezicht bedekken, maar dit gelukte hem niet, want zijne vijanden hadden ze te stevig saamgesnoerd.

De heer Engelbrecht legde die beweging van zijn zoon op zijne manier uit; elk spoor van medelijden was uit zijne ziel verdwenen. Voortaan was hij nog uitsluitend de beleedigde vader, de wreker zijner eer, de wreker der verraden Majesteit des

keizers. ‘Verbergt gij uw hoofd, ellendeling,’ riep hij uit, ‘opdat het niet bezwijke onder de schande, die gij daarop geladen hebt? Sta op, speel nu maar geen komedie meer!’

‘Vader..... ik ben onschuldig!’ klonk het smeekend uit Rudolfs mond.

De soldaat naderde den geboeide. ‘Op bevel van Selim Kapudan,’ sprak hij, ‘bevrijd ik u van uwe banden, gij zijt vrij en moogt gaan, zoover uwe voeten u dragen en uw verradersloon strekt. Voor gij echter een woord wisselt met dezen man, moet gij het schrijven lezen, dat de gebieder mij voor u gegeven heeft!’

Met deze woorden sneed hij met zijn zwaard Rudolfs boelen door. De jonkman stond op, maar zijne knieën knikten onder hem, zoodat de soldaat hem ondersteunen moest. Bij het flikkerende licht der toorts las hij het briefje van den afvallige.

‘Uw vader verpandde mij zijn ridderwoord, dat hij terug zou keeren; hij zal het niet breken. U echter raad ik aan verre van hier te vluchten en uwe gelofte om het stilzwijgen te bewaren, niet te vergeten; want nog heb ik u uw woord niet teruggegeven, en alleen de dood vermag zulks. Een woord, een teeken van opheldering en een uur later valt het hoofd uws vaders onder de bijl des scherprechters!’

Luid kermend wendde de jonkman zijne oogen van het papier af. Zijne bleeke lippen fluisterden een gebed.

‘Hebt gij gelezen?’ vroeg de soldaat.

Sprakeloos boog Rudolf het hoofd en in het volgende oogenblik verteerde de knetterende vlam der toorts het strookje papier met het schrijven.

Met wantrouwende blikken had Engelbrecht dit tooneel gadegeslagen. Hij maakte eene beweging, als wilde hij den soldaat den brief ontrukken; maar het was te laat: reeds viel deze tot asch verbrand op den grond.

‘Laat het nu genoeg zijn met die geheimen tusschen u!’ sprak hij gebiedend; ‘thans tusschen ons beiden, Rudolf van Zarnitz! Niet als vader en zoon, maar als Zarnitz en Zarnitz staan wij tegenover elkander, klager en rechter vereenig ik in een persoon - gij zijt de aangeklaagde, beschuldigd van schandelijk verraad jegens het heiligste, jegens de eer! Gij zult mij te woord staan en ik eisch van u de zuivere waarheid, bij de nagedachtenis uwer edele moeder, die daar boven het uur beweenen zal, waarin zij u het leven schonk; bij dit grijze hoofd, dat gij met smaad en jammer overladen hebt!’

Rudolf bewaarde het stilzwijgen, maar zijne trekken drukten de naamlooze vertwijfeling uit, waaraan zijne ziel ten prooi was.

‘Antwoord mij met ja of neen!’ ging de gestrenge grijsaard voort; ‘ik verlang niets anders van u! Is het waar, dat gij den erfvijand der kristenheid den weg tot eene kristene stad, tot eene stad van zijne majesteit onzen allergenadigsten keizer gewezen hebt?’

‘Ja!’ klonk het als een zwak gekerm uit de borst des jongelings.

‘Ja!’ herhaalde de oude man bitter en als een dolk sneed de toon door Rudolfs hart.

‘Heeft men u genoodzaakt, door lichamelijk of zedelijk geweld, den vijand den weg te wijzen?’ ging Engelbrecht voort.

Er volgde eene kleine poos - dan klonk het als een zucht. ‘Neen!’

Zwaar ging de adem van den ouden heer, zijne stem klonk gesmoord, als bleef zij hem in de keel steken. ‘Ten laatste, is het waar, dat die tweehonderd dukaten, die nog voor weinige uren op ons kasteel in uwen zak klingelden, het loon van uw verraad zijn? Dat gij ze uit de hand eens afvalligen ontvangen hebt en ze nu nog bezit? Is dat

waar, Rudolf van Zarnitz?.... De vermoording en het jammer van tallooze burgers zijn door dit judasloon veroorzaakt.... Is het waar?'

De ongelukkige viel op de knieën: 'Dood mij, dood mij.... maar vloek mij niet! De alwetende God zij mijn getuige, mijn rechter.... mijne lippen zijn door een eed gesloten.'

IJskoud zag de oude op den smeekende neder. 'Drukt de wroeging of het goud der zonde u ter aarde?' vroeg hij. 'Ik zou u dooden! Wel dacht ik daaraan, als ik den soldaat hierheen volgde - de oude Romein Brutus zweefde mij steeds voor den geest - maar de dood ware eene weldaad voor u! Verder zult gij uw met schuld beladen leven voortsleepen, om te boeten, wanneer ge boeten kunt. Vloeken kan ik u niet; want het is mij als legt zich de zachte hand mijner zalige echtgenoote op mijne lippen en als ziet haar oog mij smeekend aan. Maar van dit oogenblik af verstoot ik u; vlucht zoover uwe voeten u dragen kunnen! Den naam, welks vlekke-

loosheid mijn trots en mijne eer was, ontzeg ik u - wee u, wanneer gij het waagt dien ooit te voeren! Het kasteel onzer vaderen ontzeg ik u - vloek over u, wanneer ooit uw voet den voorvaderlijken burcht betreedt! Ik ontzeg u den vader - want de herinnering aan Rudolf van Zarnitz is bij mij uitgewischt! Zonder naam, zonder dak stoot ik u van mij - het gejammer der weduwen, wier mannen in Mohar's straten den dood gevonden hebben! de tranen der maagden, die weggesleept werden, om als slavinnen verkocht te worden! de verzuchtingen der armen, wier bezitting door de vlammen verteerd of door de hebzucht der vijanden geroofd werd, alles, alles vervolge u onafgebroken dag en nacht.... tot gij eene daad verricht hebt, die grootsch genoeg is om uwe tegenwoordige misdaad uit te wisschen! tot de keizer zelf of een zijner plaatsbekleders u eigenhandig met een ordeteeken versiere! En nu zij berg en zee tusschen ons.... nu wil ik terugkeeren, om mij ter beschikking te stellen van den afvallige, om het oude grijze hoofd op den blok te leggen. of het verzwakte, gebroken lichaam in boeien te doen slaan, tenzij zij het beter achten mij als slaaf naar Turkije te zenden. Wat u betreft, vlucht verre van hier, met het bloedgeld in den zak en God zij u genadiger dan ik het kan zijn!'

Hij wendde zich af en schreed, zonder nog eenmaal om te zien, in de richting van Mohar voort. 'Vader!' De jonkman wilde hem naijlen, maar met uitgestrekten arm wees de soldaat naar den uitgang. 'Vader, vader!... vaarwel!' klonk het spookachtig uit de verte achter den ouden Engelbrecht van Zarnitz. Toen werd alles stil. Het was het laatste geluid van den zoon. dat tot het vaderoor en ondanks het voorgevallene tot in het vaderhart doordrong.

V.

Negen jaren waren verloopen sedert de gebeurtenissen in de vorige hoofdstukken beschreven: men was in het jaar 1717. Prins Eugenius, wiens hoofd inmiddels door de lauweren van Höchstadt, Rijssel en Malplaquet gesierd was, had nu eindelijk de langgewenschte gelegenheid gevonden om zijn lievelingswensch te bevredigen en den Turk eene nederlaag toe te brengen, die hem voor langen tijd onbekwaam maken zou het heilige Roomsche rijk der Duitsche natie nieuwe nadeelen toe te brengen. Door de noodzakelijkheid gedwengen had de keizer met den Grooten Heer een vrede moeten sluiten, die een deel van Hongarië aan de Turksche heerschappij prijs gaf; maar in toomlooze veroveringszucht had de Sultan in het jaar 1716 het verdrag gebroken en prins Eugenius was uitverkoren, om de snoode trouwbreuk te wreken. Temesvar en Peter-Wardijn waren de eerste sporten van de nieuwe zegeladder, welke de keizerlijke generalissimus beklom. Al dichter en dichter naar zijne eigene grenzen vlood het vijandelijke leger, vervolgd door de zegevierende keizerlijken Nog hield de Turk met den moed der vertwijfeling het laatste bolwerk bezet, dat hem in Hongarië overgebleven was. Het kwam tot een beslissenden slag voor de muren van Belgrado en nogmaals schonk God aan de kristene wapens de overwinning: geslagen, schuimende in onmachtige woede, trokken zich de Turken in de vesting terug, welke de natuur en de krijgskunde als het ware oninneembaar gemaakt hadden.

Voor Belgrado lag het keizerlijke leger, hetwelk de stad en de vesting als in een ijzeren band omkneld hield. Een breed, ondoorwaadbaar moeras scheidde van de eene zijde de belegerden van het kristene leger, dat langs daar niet naderen kon, en

tot de bestorming der wallen van de landzijde kon de menschlievende prins Eugenius met het oog op de ontzettende offers, welke zulk eene onderneming zou kosten, ondanks den aandrang zijner onderbevelhebbers, nog altijd niet besluiten.

De nacht was aangebroken. In het leger der keizerlijken flikkerden de wachtvuren, bonte groepen vertoonden zich bij hun schijnsel, drinkende, pratende, spelende. Het was een zonderling, woelig, bont gekleurd tafereel, dat zich aan het oog vertoonde: alle landen, alle nationaliteiten waren hier vertegenwoordigd; want evenals vroeger de naam van Wallenstein was die van Prins Eugenius in Zuid en Noord algemeen bemind, en alles stroomde onder zijne vanen bijeen, wanneer de trom der wervers roffelde. Daar lag de trotsche Spanjaard in donkere kleeding, het geelachtige gelaat door een donkeren baard omlijst op den grond uitgestrekt, hier onderzocht een zoon van Ierland met een zwak en ellendig uitzicht het slot van zijn musket, daar klonk een zwaarlijvig kind van het Beiersche hoogland met een reusachtigen Fries, overal leven. overal druk gewoel - hier klonk een lustig drinklied, daar een zware vloek; marketensters, jonge en oude, dwaalden tusschen de troepen rond met de blinkende kannen in de hand. Hebreeërs slopen van den eenen tot den anderen en vroegen heimelijk of er niets te sjacheren viel, ordonnancen kwamen en gingen en nu en dan klonk de vaste, gelijke pas der patrouilles, die voor het bewaren van de rust en den vrede in het kamp waken moesten.

Voor een der wachtvuren zat eene kleine groep jongelieden in een druk gesprek gewikkeld, het waren vrijwilligers, zonen van voorname familiën, die enkel en alleen uit verlangen om onder den grooten Eugenius een veldtocht mede te maken, dienst genomen hadden. Hun gesprek liep over den slag voor de muren van Belgrado en over de besluiteloosheid van den prins-opperbevelhebber, om een storm te ondernemen.

‘Het commando om storm te loopen blijft altijd een beangstigend bevel,’ meende de oudste der om het wachtvuur zittende jonge lieden; ‘zoo met een woord het leven van duizenden op het spel te zetten, waar de uitslag zoo twijfelachtig is, is geene kleinigheid voor zulk een godvruchtigen en menschlievenden veldheer als onze prins Eugenius.’

‘Dat wij bebloede koppen zullen halen is zeker,’ meende een tweede; ‘wij loopen ze tegen de muren, wanneer pek, zwavel en kanonnen ze niet reeds te voren van onze schouders weggeblazen hebben, en daarbij is de Turk zoo waakzaam als een hofhond. Verrassing is niet mogelijk.’

‘Maar wij moeten toch spoedig ons doel bereiken,’ merkte een Noord-Duitscher aan; ‘het leger wordt ongeduldig, en, let wel, ik verwed er iets onder, dat als er niet spoedig iets plaats vindt, de “Dertigste” op eigen gezag de vesting bestormt!’

Allen begonnen hartelijk te lachen. ‘Waarlijk, daartoe was hij wel in staat!’ riepen zij in koor; ‘maar wij zouden hem volgen!’

‘De Dertigste?’ vroeg de jongste van de groep, een jongeling van negentien jaar, wien de geestdrift om voor het geloof te strijden uit de armen zijner moeder gerukt had; hij had zich sinds kort bij de vereeniging der vrijwilligers aangesloten, die hem als een jongeren broeder beschouwde. ‘De Dertigste!’ herhaalde hij; ‘welk eene zonderlinge benaming. Wat bedoelt gij daarmee?’

‘Men kan wel zien dat gij eerst sinds vier dagen bij ons zijt,’ antwoordde een der jonge lieden, ‘anders zoudt gij u die vraag besparen. Wie kent den Dertigste niet? Doch om uwe nieuwsgierigheid te bevredigen, zult gij zooveel vernemen, als ons zelven van hem bekend is.’

Hij nam een stevigen teug uit de naast hem staande kan, met schuimend gerstenat gevuld, daarop rekte hij zich behagelijk, ondanks den zachten Augustusnacht voor het koesterend vuur uit en begon: ‘Het mag ongeveer negen jaar geleden zijn, dat het keizerlijke leger onder de aanvoering van den grooten Eugenius pas in Frankrijk stond om den overmoed der vijanden te straffen, die het Duitsche rijk den vrede niet gunden, toen een jonkman, oogenschijnlijk een Hongaar van geboorte, zich bij de compagnie van onzen luitenant aanmeldde en dringend verzocht in de gelederen opgenomen te worden. De mislukte aanslag op Toulon had onze rijen sterk gedund; want de Fransche overmacht was veel te groot geweest en het verzoek van den vreemdeling werd ingewilligd. Uitgenoodigd om zijn naam te noemen, verzocht hij dien te mogen verzwijgen Nu, wij hadden geen grond hem dien met geweld af te vorderen. In oorlogstijd ziet men daarop niet zoo nauw en de voorbeelden waren ook niet zeldzaam dat weggeloopen zonen van aanzienlijke familiën onder de vanen van den grooten Eugenius hunnen toevlucht zochten. Om den nieuwaangeworvene evenwel toch te kunnen aanduiden, noemden wij hem, naar zijne plaatsing in de compagnie, den Dertigste en dezen naam heeft hij tot heden behouden. Ik geloof waarlijk dat hij zelf zich niet herinnert ooit een anderen gedragen te hebben.

‘Aanvankelijk,’ ging de verhaler voort, ‘behandelden wij den nieuwen kameraad met wantrouwen; zijn schuw, somber voorkomen, zijn zucht naar afzondering, zijn afkeer voor vroolijke feestgelagen en gezelligen omgang boezemden ons argwaan in, ja velen noemden hem vlakweg een spion. Maar de eerste slag, waaraan hij in onze gelederen deelnam, veranderde onze meening. Hij scheen met het doodsgevaar te spelen, als hij het niet opzettelijk zocht. Op de slagvelden van Italië, aan de boorden van den Rijn, onder de wallen van Rijssel verrichtte hij wonderen van dapperheid en het was alsof de dood, dien hij scheen te zoeken, hem versmaadde. Kogels floten om zijn hoofd, zwaarden en lansen richtten zich op zijne borst - ongedeerd kwam hij uit elken slag - maar ook onbeloond; want met onwrikbare hardnekkigheid wees hij tot op den huldigen dag elke onderscheiding, elke bevordering af. Het komt mij voor alsof hij eene gelofte heeft gedaan, of wel eene zware schuld te boeten heeft.’

‘Dat is een zonderling bericht,’ merkte de jongeling aan, ‘en gij hebt mijne nieuwsgierigheid ten hoogste geprikkeld om den raadselachtigen kameraad van aangezient te leeren kennen.’ Dient hij nog bij ons leger? Ik heb er een ducaat voor over om hem te leeren kennen.’

‘Bespaar uw geld maar,’ zeide de Stiermarker lachende; ‘want zie, daar komt hij juist aan, waarnaar uw hart verlangt.’

De jongeling sprong op en blikte met alle teekenen der grootste deelneming op de gestalte, die, in een donkeren mantel gehuld, langzaam het wachtvuur naderde. Van vele zijden werd de raadselachtige man met den zeldzamen naam begroet, menige blinkende kan werd hem toegestoken - hij bedankte vriendelijk maar hield zich nergens op. Ook het wachtvuur, waarbij de jongelieden zaten te praten ware hij stil voorbijgegaan, had niet de oudste van hen den wandelaar aangesproken.

‘Rust hier een oogenblik uit, Dertigste,’ sprak hij, ‘en vergun dit jonge, pas uit het ei gekropen kuiken, dat van uwe dappere daden heeft vernomen, u zijne hulde te brengen!’

De man in den mantel stond stil; helder viel het schijnsel van het vuur op zijn aangezicht, dat nu niet door den helm des krijgsman?, maar door een breed geranden vilten hoed met een donkere veder overschaduwd werd. Dat was geen aangezicht, hetwelk van frissche jeugd en vroolijk levensgenot getuigde, ofschoon de Dertigste ter nauwernood dertig jaren oud kon zijn: een korte baard omkranste de magere,

bleeke trekken, nameloos verdriet sprak uit de plooien van den mond en zwaarmoedig zagen de donkere oogen den jongeling aan, die blozend en verlegen voor hem stond.

'Men wil mij als verdienste toerekenen, wat ik slechts als plicht beschouw,' sprak hij met eene welluidende en gesmoorde stem, die de ziel des hoorders onwillekeurig trof. 'Anderen deden hetzelfde als ik, en ook gij, mijn zoon, zult u den naam van soldaat van prins Eugenius niet onwaardig toonen, dit lees ik in uwe oogen. Gij zijt nog zeer jong naar het schijnt?'

(Wordt vervolgd.)

De slimme, oude majoor in de restauratie.

De gepensionneerde majoor Snorbus treedt eene restauratie binnen en vraagt eenen bifsteak. De g a r ç o n brengt er hem eenen en verwijdert zich. De oude heer bevindt echter, dat het vleeschlapje wel wat al te taai is voor de weinige verbrokkelde tanden, die hem nog overgebleven zijn en hij verzint den volgenden krijgslist:

'Jan!'

'Voilà, mesieu!'

'Och, jongen, snijd mij dien bifsteak eens, als 't u belieft, ik heb eene zwerende hand.'

1
'Met pleizier, mijnheer.'

2
'Die verduivelde keukenmeid heeft vandaag weêr vergeten de messen te wetten.'

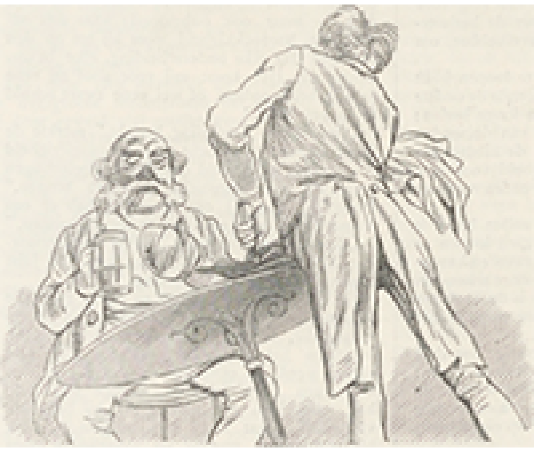

3
‘Hij schijnt wel een beetje ta[ai]’

4
‘Wel sapperloot!’

5
‘Wacht maar een oogenbliksken, mijnheer; ik zal u eenen anderen bifsteak halen,’
‘Heel goed, Jan.’

6

‘Ziedaar, mijnheer. Hier hebt u een lekker, versch stuk dat zoo malsch is als boter. Wil ik het snijden?’

‘Ik dank u, Jan. Mijne hand is nu veel beter. Ik zal het nu wel zelf doen, jongen.’

[Nummer 7]

HET ONDERAARDSCHE BERLIJN. I.

Onze gravures.

Het onderaardsche Berlijn.

Het is een uitgestrekt gebied, dat onder deze benaming begrepen kan worden. Immers behalve telegraaf- en telephoongeleidingen kruisen zich de pijpen van twee gasfabrieken, de toevoerbuizen der waterleiding en de groote en kleinere riolen onder de straten der wereldstad en vormen daaronder als het ware een onderaardsch Berlijn. Daarbij komen dan nog de kolossale afvoerkanalen tot het opnemen en afleiden van het regenwater, en die doelmatig gebouwde putten, waarin de werklieden kunnen afdalen om vandaar de riolen na te zien en herstellingswerken onder den grond te verrichten. De goten tot afvoering van het vuile water en den afval, monden in deze onderaardsche kanalen uit en zijn van schoorsteenen voorzien, die boven de daken der huizen uitsteken en langs welke de gassen, die zich uit die stoffen ontwikkelen, op onschadelijke wijze ontsnappen kunnen. Het is nauwelijks te begrijpen hoe zulk een uitgebreid net van buizen en pijpen, tot zulke verschillende doeleinden bestemd, in de enge ruimte onder de straten eene plaats kan vinden.

Het rioolstelsel te Berlijn is van eene geheel bijzondere inrichting en onze beide gravures kunnen er den lezer eenigszins een denkbeeld van geven. De eerste dezer platen stelt ons een zoogenaamden *Sandfang* voor, dat wil zeggen eene soort van verzamelplaats voor allerlei vaste stoffen, zooals lompen, papier, stukken hout enz., die door het rioolwater worden meegevoerd. Een ijzeren traliewerk, ter linkerzijde onzer gravure duidelijk zichtbaar, dient om al die onreinheden tegen te houden, zoodat zij op gezette tijden weggehaald kunnen worden. De beide rioolwerkers op onze gravure zijn met dat weinig aangename karreweitje belast.

Zooals men ziet, kunnen zij zich in het onderaardsche kanaal gemakkelijk bewegen, en de hoofdkanalen, alle zes voet hoog, zijn dan ook zoo breed, dat drie mannen er gemakkelijk naast elkaar in wandelen kunnen. In deze kanalen monden de riolen uit, die onder de verschillige straten, stegen en pleinen doorkronkelen om het vuile water en den afval uit de huizen op te nemen. Al de groote kanalen liggen, om de afvloeiing gemakkelijk te maken en des winters het bevriezen van den inhoud te verhinderen, minstens drie meters onder den beganen grond, en de voornaamste zijn geheel uit klinkers en cement gebouwd.

Inwendig hebben zij eene eivormige doorsnede, waarbij het spitse deel naar beneden gekeerd is, ten einde ook bij geringen watertoevoer eene onbelemmerde strooming te onderhouden. Met het doel om die strooming, vooral aan de kruispunten, van tijd tot tijd eens flink te doen werken, zijn daar sluisdeuren aangebracht, die tot opstuwing van het toestroomende water dienen en bij hare plotselinge opening een stroom teweegbrengen, die alle mogelijke ophooping van bezinkstoffen meevoert. Tot het onderzoeken, reinigen en onderhouden der groote kanalen dienen de putten, waarvan hierboven gewag gemaakt is, terwijl het regenwater er binnendringt door zoogenaamde *gullies* of ruime goten, die in geval van een plasregen of wolkbreuk het overtollige nat dadelijk gelegenheid geven om onder den grond te verdwijnen. Voor de afdaling der verschillende buizen en kanalen is zoodanig gezorgd, dat alles in den verzamelput of *Sandfang* samenloopt, waar het door eene pomp omhoog gevoerd en verwijderd kan worden.

Er zijn thans te Berlijn vijf van die *Sandfänge* met bijbehoorende pompstaties, die ieder op zich zelf het middelpunt van een geheel stelsel buizen uitmaken, doch die nog niet alle voltooid en in werking zijn. De kosten dezer eerste vijf buizenstelsels worden op ongeveer veertig millioen mark geschat, en als men dit rioolsysteem over de geheele uitgestrektheid der stad zou willen toepassen, zouden er nog minstens zes bij moeten komen, zoodat dit slechts met overgroote uitgaven zou tot stand te brengen zijn.

Daartegenover staat echter dat dit rioolsysteem groote voordeelen moet hebben, die de oudere stelsels, te Londen, Hamburg, Parijs enz. toegepast, moeten missen. Het groote gebrek dier rioolstelsels bestaat hierin dat de rioolstoffen rechtstreeks in de rivier worden afgevoerd, waar de opeenhooping van bezinkstoffen soms de gevaarlijkste gevolgen heeft voor de openbare gezondheid.

Langen tijd kende men geen ander middel tot verwijdering van den afval, tot eindelijk in het aristocratische Croydon bij Londen en te Craigentinny bij Edinburg op kleine schaal proeven genomen werden om die stoffen naar uitgestrekte velden buiten de stad te leiden, waar zij tot bemesting konden aangewend worden. Te Danzig is het eerst dit nieuwe stelsel op groote schaal in toepassing gebracht en thans is men bezig het ook te Berlijn in te voeren, waar men over de doelmatige werking hoogst tevreden moet zijn.

Het onderscheid tusschen het buizenstelsel te Berlijn en in de bovengenoemde steden is zoo groot niet; het voornaamste verschil tusschen het oude en nieuwe systeem van riolen bestaat in de pompstaties, die het vuile water uit de vergaarputten naar de zoogenaamde *Rieselfelder* buiten de stad voeren. Dit zijn twee uitgestrekte velden, een bij Osdorf en een bij Friederikenhof, die gezamenlijk 5200 morgen lands beslaan, en waar het vuile water gelegenheid vindt om deels te verdampen, deels in den grond weg te sijpelen en alzoo tot bemesting te dienen, deels eindelijk om als helder water in de rivieren weg te vloeien.

Het spreekt vanzelf dat het wegvoeren der rioolstoffen op zulk een grooten afstand eene aanmerkelijke kracht van machinen vereischt, en bij ieder pompstatie bevindt zich dan ook een machinehuis met een aantal werktuigen, waardoor de afvalstoffen in de buizen geperst worden, die ze naar de *Rieselfelder* moeten overbrengen. In plaats aldus van het rivierwater te verontreinigen en daardoor de openbare gezondheid in gevaar te brengen, wordt de afval hier tot een nuttig doeleinde aangewend, en de aardbeziën, de bloemkool, de augurken, meloenen en asperges, die op de *Rieselfelder* geteeld worden, toonen eene zoo weelderige ontwikkeling en hebben een zoo fijnen smaak, dat het vooroordeel, hetwelk langen tijd tegen die vruchten heerschte, langzamerhand in het tegendeel veranderd is.

Blijkt het te Berlijn toegepaste rioolstelsel werkelijk op den duur al die voordeelen op te leveren, welke men er thans aan toeschrijft, dan verdient dit systeem stellig de aandacht van allen, die van dit vraagstuk eene studie maken; want het is bekend dat in menige stad de doelmatige afvoer van rioolstoffen veel te wenschen overlaat.

De Amsterdamsche poort te Haarlem.

In de laatste jaren zijn hier ten lande vele karakteristieke oude gebouwen onder den hamer der *moderniseerders* gevallen en vervangen door *monumenten,* die wel uitmunten door kwistige pracht en reusachtige evenredigheden, maar geenszins door eigenaardigheid en sobere grootschheid. Daarenboven het nieuwe wekt slechts geringe belangstelling op, hoe meesterlijk het dan ook wezen moge; de eerbied en de

hoogschatting komen slechts met de jaren, en ik beken ronduit dat ik meer getroffen ben geweest door de onregelmatig opeengestapelde steenbrokken der Romeinsche en Frankische versterkingen in het oude Aduatika (Tongeren) dan door het trotsche justitie-paleis onzer hoofdstad. Dat onze teekenaars en schilders er ook zoo over denken, vindt zijn betoog in hunne werken. Een oud bouwvallig torentje achten zij eene betere stoffeering voor hunne tafereelen dan een kersversch pronkgebouw onzer eeuw.

Ook de teekenaar onzer gravure is *geïnspireerd* geworden door een zeer merkwaardig overblijfsel van middeleeuwsche bouwkunst. De Amsterdamsche poort te Haarlem werd in het jaar 1355 ter verdediging der stad tijdens de Hoeksche en Kabeljauwsche onlusten, gebouwd. Zij is de eenig overgeblevene der vijf poorten, welke voorheen Haarlem beschermden. Een oplettende blik op deze plaat overtuigt ons hoezeer men in de XIVe eeuw de kunst verstond om kunde aan praktijk te paren en hoe lachend en schilderachtig het oude Haarlem, de bloemenkoningin der Hollandsche duinen, gelegen is.

Herfstgezicht.

Deze prachtige gravure verplaatst ons in het midden van een houtrijken beemd, waar de kenteekenen van het wegstervend leven der natuur en den naderenden winterslaap talrijker en zichtbaarder zijn dan ergens anders.

De statige woudreuzen hebben hun rijk loover reeds grootendeels verloren en slechts zeldzame, verkleurde bladeren, wiegelen nog aan hunne takken.

Nog vindt het rund zijne gading in het donkerkleurig najaarsgras en het heldere water der woudbeek, die op een bodem van glad geschuurde kiezelsteentjes daar henenvloeit. Doch het zal niet lang meer duren, of die heldere beek verschanst zich achter een pantser van glimmend en glinsterend ijs, en het groene grastapijt is door een blank vervangen. Dan zal de herder zijne kudde naar den stal drijven, en het speelterrein van vee en vogelen wordt aan de grillen van den strengen vorst en der loeiende winden overgelaten, totdat de lentezon deze beide dwingelanden weder verdrijft.

De eerste inval van de Fransche sansculotten in België.
1792-1793.
Door L. van Ruckelingen.

IV. *(Slot.)*

Velen zagen nu met meer vertrouwen de toekomst in.

De vereeniging onzer provinciën met de Republiek zou een einde stellen aan den willekeur der Fransche beambten; de wettelijkheid de onbeperkte dwingelandij beteugelen. Helaas, welke teleurstelling; de toestand verergerde nog; het harde juk drukte zwaarder dan ooit op het vaderland.

De verwijdering van Dumouriez, den opperbevelhebber van het Fransche leger, gaf vrijen teugel aan het geweld der Commissarissen der Nationale Conventie, aan de losbandigheid en roofzucht van de Commissarissen der uitvoerende macht.

Frankrijk had aan de vereenigde Nederlanden den oorlog verklaard. Den 22 Februari verliet Dumouriez Antwerpen en ging zich aan het hoofd stellen van het aanvallend leger, aan den Moerdijk nedergeslagen. Voor zijn vertrek perste hij de verarmde Scheldestad eene gedwongene leening af van honderd twintig duizend franks. Zoo groot was de nood, dat men deze som niet kon bijeenkrijgen.

Terwijl men Holland langs de zuidergrens binnenviel, bedreigde het Oostenrijksche leger, achter den Roer en de Maas verschanst, de legerafdeelingen, die onder Miranda Maastricht belegerden en de oostergrens van België verdedigden.

Men trachtte dan de Fransche legers te versterken, door de aanwerving van een leger van twaalf duizend Belgen. Deze poging was vruchteloos: niemand wilde dienst nemen onder het Fransche vaandel.

Deze toestand van zaken scheen de razernij der Fransche beambten aan te vuren. De losbandigheid liep alle spoor te buiten. Abdijen en kloosters wierden uitgeplunderd, roerende en onroerende goederen verbeurd en openbaar verkocht. Volgens de verklaring van het Fransche ministerie werden verscheidene millioenen, uit België geroofd, in de staatskas gestort. Wat door de Fransche agenten gestolen of vernield werd is ongelooflijk. Uit officieele bescheiden blijkt ten volle, dat een groot getal zich aan den buit verrijkte. Zelfs de Commissarissen der Conventie hielden de handen niet zuiver van roof en diefstal. Danton, de dwepende demagoog,

werd later beschuldigd en overtuigd, lijnwaad, zilverwerk en andere kostbaarheden met karrevracht voor zijne rekening te hebben weggevoerd.

Luik, die Franschgezinde stad, anders met meer zachtzinnigheid dan de andere steden behandeld, werd door de Conventioneelen Danton en La Croix onder den voet getreden. Gewestelijk en gemeentebestuur werden de speelbal van de Jacobijnenclub en een hoop Sansculotten. Iedereen stond bloot aan geweld. De meest gekende aanhangers van Frankrijk werden verdacht van verraad; sommigen zonder vonnis in de gevangenis geworpen. Een wezenlijk schrikbewind werd ingericht; wie als aristocraat werd aangeduid was veilig noch voor leven, noch voor goed. Gelukkiglijk duurde zulke toestand niet lang.

Den 1^n Meert was het Oostenrijksch-Pruisisch leger den Roer overgetrokken en versloeg het Fransche leger van Miranda bij Aldenhoven. Het beleg voor Maestricht werd schielijk opgebroken en de Franschen weken langzaam op St. Truiden achteruit. Nu was Luik door den vijand bedreigd. De Fransche Commissarissen der Conventie waren reeds naar Thienen vertrokken, maar gevolgd door verschillende wagens beladen met 's lands schatkist en het zilverwerk der *Nationale* goederen - in andere woorden - met den roof van kerken, kloosters en abdijen.

De Franschgezinde Luiksche patriotten hadden echter den schijn, de stad te willen verdedigen. Eenige schansen wierden opgeworpen en geweeren uitgedeeld aan degenen, die wilden strijden voor de verdediging der vrijheid. Doch bij de nadering der Bondgenooten verdween al die geestdrift in rook. Den 4^n Meert, 's nachts, te midden eener sneeewvlaag, verlieten heimelijk en te voet de gemeentebestuurders van Luik de bisschoppelijke stad, om te Thienen en later in Frankrijk eene veilige schuilplaats te vinden tegen de wederwraak van het vorstelijk gezag.

Een onbeschrijfelijke angst maakte zich meester van Franschen en Franschgezinden. De burgers integendeel richtten het hoofd op en schenen hunne verdrukkers uit te tarten. Een algemeene opstand der bevolking was te duchten. De schrik veranderde de woede der Franschen in razernij. De soldaten plogen ongestraft op het platte veld ongelooflijke gruweldaden. Zij brandden hoeven af, plunderden huizen, 'vermoordden boeren, die op hunne knieën smeekten hen te sparen - maar te vergeefs. Zij waren verdacht aanhangers te zijn van den Oostenrijker.' - (*Zoo drukte zich de Conventioneel Camus uit.)*

Het geweld werd in al de groote steden tot de uiterste palen gedreven. Velen werden, zonder vonnis, in de gevangenis opgesloten, anderen als gijzelaars, borgen voor de rust, opgelicht en naar Frankrijk overgevoerd. Zoo werden de graaf van Aremberg, de markies de Carendelet, een groot getal edellieden en burgers aangehouden.

Het gemor werd door zulke geweldige middelen niet versmacht. Men beval alle wapens in te leveren; huiszoekingen hadden plaats zelfs alle wapenwinkels werden geledigd.

Generaal Moreton dweepte te Brussel als een uitzinnige en dreigde, bij den minsten oproer, de hoofdstad door het vuur en het zweerd te vernielen. *(Proclamatie van 7 Meert 1793.)*

Doch het leger der bondgenooten zette langzaam zijn tocht voort, en rukte dieper het land in. Het was klaarblijkend, de overheersching der Franschen in ons vaderland liep ten einde.

In dezen nijpenden toestand vergaderden de Commissarissen der Nationale Conventie, om te beraadslagen over de dringendste maatregelen ter verdediging van België. Zij zagen wel in hoe hopeloos de zaken stonden. Zoo als in Luik, was de bijzonderste beslissing, te redden zooveel zij redden konden en alvorens te vertrekken het land nog meer uit te plunderen. Zij bevalen dan al het goud, zilverwerk en kostbaarheden uit kerken, kapellen, verbeurde en nationale gestichten weg te rooven en naar Rijssel te vervoeren. De parochiekerken waren alleenlijk van deze bepaling uitgezonderd. Onmiddellijk greep een tooneel plaats, waarvan in onze geschiedenis geene weerga bestaat. De beeldstormerij werd gepleegd in de zestiende eeuw, door eene toomlooze en dwepende menigte, zooniet onder de aanmoediging ten minste met oogluiking der gemeente overheid; nu werd zij gepleegd onder de openlijke bescherming der burgerlijke overheid, bijgestaan door de militaire macht.

Alle kapellen, kerken, gewijde gestichten werden gewelddadig binnengedrongen door de Fransche agenten, gouden en zilveren vaten, verciersels, kanten, missalen, altaarkleederen, standaarden, alwat weerde had, geroofd en weggevoerd. Onnoemlijke schatten werden vernield; standbeelden en gebeeldhouwde altaars verbrijzeld, om de marmerblokken te verkoopen. Wat aan de officieele plundering ontsnapte werd gestolen door het janhagel van Jacobijnen en clubisten, dat nog ruwer en baldadiger te werk ging.

Volgens het besluit der Commissarissen zouden de parochiekerken verschoond blijven van deze heiligschennende plundering. Men hield geene rekening van dat bevel. De meeste kerken in de hoofdsteden werden verwoest: de prachtige cathedraal van Antwerpen, de metropoletane kerk van Mechelen, St. Baafs te Gent, en zoovele anderen, werden uitgeplunderd, maar nergens was de gruwel zoo groot als in Sinte Goelenkerk te Brussel.

De kapitein der Sansculotten, gevolgd door zijne gewapende bende, deed den 6 meert een der zijdeuren der hoofdkerk inbeuken. Al huilende en tierende verspreidde zich de toomlooze hoop door de gothieke beuken, rukten offerblokken en laden open, sloegen gouden, zilveren of bronzen verciersels, reliquieënkassen, kelken, ciboriën, gewijde vaten stuk en braken zelfs het heilig tabernakel open. O, heiligschennis! de geconsacreerde hostiën werden op den vloer gesmeten, onder de voeten getreden; Sansculotten en Jacobijnen wierpen ze godlasterend elkander toe. En zoo als de beeldstormers deden van zestienhonderd trokken de schurken priesteren altaarkleederen aan, en wandelden processiegewijs met standaarden en heilige vaten in de hand de kerk rond, onder het huilen van republikeinsche of vuile gezangen. Drie dagen lang duurde deze baldadigheid. Niets bleef gespaard, alles werd verbrijzeld, verscheurd, geroofd, zerken werden opgebroken, de asch der dooden in den wind geworpen, of somtijds in de grafsteden geene schatten geborgen waren.

De gewijde vaten werden naar de munt gevoerd en plat gestampt in gouden of zilveren staten; andere kostbaarheden over de Fransche grenzen weggevoerd; doch wat door commissarissen, agenten en Jacobijnen gestolen werd is onnoemlijk.

Van de gewijde gebouwen ging men tot de plundering over van burger huizen. Wie te boek stond als een aristocraat was niet vrijgewaard tegen geweld. Bedreigingen en beleedigingen tegen den rijkdom, den adel en vooral tegen de geestelijkheid namen van dag tot dag in hevigheid toe. Zelfs in Antwerpen, die zoo bij uitstek godsdienstige stad, was de geestelijkheid door de bevolking niet meer beschermd tegen de baldadigheid der Jacobijnen.

Den 11^n en 12^n Meert - zegt een tijdgenoot - begon de razerny van de Franschen en de Sansculotten tegen de geestelijkheid uyt te bersten, soo sy maer eenen op de

straet ontmoetende, lieten sy niet naer alle soorten van scheldwoorden tegen hem uyt te braeken, hetgeen de geestelijkheid heeft gedwongen hunne kleederen af te leggen en borgerlijke aan te trekken.

De bisschop Nelio moest zich verbergen en zijn paleis werd overrompeld, de kardinaal Franckenberg en vele andere hoogere geestelijken werden op de vlucht gedreven. Oostenrijksche krijgsgevangenen werden beleedigd, geslagen en twee zelfs bij den doorvoer te Brussel vermoord en hunne verminkte lijken door de straten gesleurd.

Ons volk is bij uitstek een lijdzaam, geduldig volk, maar wee hem, die het al te lang en al te bloedig uittart. De verbittering der gemoederen klom tot het uiterste. De opstand dreigde los te bersten.

Reeds hadden tienduizend gewapende boeren in Geeraartsbergen en den omtrek het uitplunderen der kerken belet. De toestand werd bedenkelijk. Het Fransche leger stond tegenover een vooruitrukkenden vijand, met een verbitterd en vijandig volk in den rug. Eene nederlaag in zulke omstandigheden ware misschien gevolgd geweest van eene slachting der Franschen en Franschgezinden door het opgeruide volk!

Dumouriez werd door de Nationale Conventie terug naar België geroepen, om het opperbevel over het leger te voeren. Den 10^{n} Meert kwam hij te Antwerpen. Hij trachtte de bevolking te bedaren. Het magistraat was in de Scheldestad vernietigd, zestig der voorname burgers wederrechtelijk in de gevangenis geworpen door den commissaris Publicola Chaussard. Alles werd zooveel mogelijk op den ouden voet hersteld; de Jacobijnen-clubs gesloten en de macht der Commissarissen van de Uitvoerende Macht verbroken. In Brussel en elders werden de benden van Sansculotten ontbonden. Hij bevool de gouden en zilveren vaten aan de parochiekerken terug te geven en de uitoefening van den eeredienst te eerbiedigen. De krijgsbevelhebbers zouden de inwoners met zachtheid en volgens wettelijkheid en reden behandelen; hij noodigde de Belgen uit hunne klachten, over het onrecht, bij de Nationale Conventie in te dienen.

De verdrukking der Fransche ambtenaren woog nu minder zwaar op de schouders der inwoners; doch de bevelen van Dumouriez wierden slechts gedeeltelijk uitgevoerd. Kerksieraden, gouden en zilveren vaten werden in klein getal teruggegeven: de burgers in de sterkten van Valencyn of elders opgesloten niet in vrijheid gesteld. Het gemeentebestuur berustte nog altijd in de macht van Fransche ambtenaren.

De dageraad der verlossing was echter aangebroken. De bondgenooten waren langzaam vooruitgetrokken op Tienen aan; den 18n Meert stieten zij op het gros van het Fransche leger en behaalden de zegepraal. Dumouriez trok nu snel achteruit; ontruimde een voor een al onze steden onder de vreugdekreten der bevolking. ‘Den vier-en-twintigsten, wesende Palmenzondag, sag men de grootste blymoedigheyd uytschynen tusschen de Borgerije, omdat sy verlost was van de Fransche libertyt, onder welke sy nu vier maenden gesugt had. Den selven dag omtrent den avond, syn de keyserlijke troepen onder het geluyd van alle de klokken met de grootste vreugdeteekenen binnen Brussel ontfangen.’ - Zoo luidt het handschrift van een tijdgenoot.

Zoo werden de gehate Oostenrijkers als verlossers door de bevolking verwelkomd. Op vier maanden tijds had men meer jammer en ellende doorleefd dan gedurende de tachtigjarige overheersching van het Oostenrijksch huis; men had grootere dwingelandij, grootere willekeurigheid verduurd dan onder de regeering van Joseph II en zijne opvolgers.

Ook kon men nauwelijks de woede des volks tegen de aanhangers van Frankrijk beteugelen. De vrijheidsboomen werden nedergehakt, de Jacobijnenmuts en de driekleurige vlag door het modder gesleurd; men verwoestte in sommige steden de vergaderzaal der Jacobijnen, plunderde huizen van Franschgezinden, en bedreef erge buitensporigheden.

Op het einde van Meert had de leste Fransche soldaat den Belgischen bodem ontruimd.

Levensduur van planten, dieren en menschen.

Sommige zwammen en schimmels, die enkel met vergrootende werktuigen kunnen waargenomen worden, bezwijken na eenen ontwikkelingstijd van weinige uren voor de macht des doods. Vele sponsen rekken hun leven dagen en weken. Meer volkomene planten hebben naar wij weten eenen veel langeren levensduur. Buiten één- en tweejarige gewassen bereiken de planten over het algemeen eenen hoogen ouderdom.

De jaarringen van sommige boomen vermelden ons, dat deze meer dan 2000 jaren telden en nogtans ontwikkelden zij voortdurend nieuwe takken. Men schat zelfs den ouderdom van een apenbroodboom (Adansonia), dien men aan den

oever van de Senegal heeft aangetroffen, op 6000 jaren.

DE AMSTERDAMSCHE POORT TE HAARLEN, NAAR EENE OORSPRONKELIJKE TEEKENING.

Bij een hoogen ouderdom bereikt eene plant gewoonlijk eenen aanmerkelijken omvang. Terwijl onze fijne den, bij eene hoogte van 51 tot 60 meters eene middellijn erlangt van 2 meters, hebben van 20 tot 28 meters.

Ook de levensduur en het ontkiemend vermogen der zaden is zeer ongelijk. Dit laatste verdwijnt bij vele reeds in het eerste jaar. Men heeft daarentegen gerst zien ontkiemen, die uit den tijd der invallen van de Arabieren in Frankrijk afkomstig en dus 600 jaar oud was, ja, zelfs gerst, die zijn er palmen, welke bij die dikte 80 meters hoog worden. Op den Etna verheffen zich eenige kastanjeboomen met eenen omtrek van 20 tot 26 meters. Bij Worms is een olm, die bij eene hoogte van 38 meters eenen omtrek van 12 meters heeft en wellicht 600 tot 800 uit de pyramiden van Egypte was gehaald en bijgevolg een paar duizend jaren telde.

De levensduur der dieren staat meestal in verhouding tot hunnen langzamen of schielijken groei. Het paard, het rund en de ezel, die in het vierde jaar voorttelen, leven niet langer dan 20 tot 30 jaren, terwijl het schaap, dat reeds jaar oud is. De reuzen van het boomengeslacht zijn echter de mammouthsboomen (Wellingtonia gigantea), ontzettende dennen van Californië, die eene hoogte bereiken van meer dan 180 meters en dus weinig onderdoen voor de hoogste bouwgewrochten van Europa, terwijl zij eenen omtrek op tweejarigen ouderdom lammeren heeft, slechts eenen ouderdom van 10 jaren bereikt.

De taaiheid des levens hangt veelal af van de eenvoudigheid der organisatie. De zoöphyten en wormen, die slechts een spijsverteeringskanaal voor orgaan hebben, zijn om zoo te zeggen niet te dooden. Ook de dieren met koud bloed

bezitten eene levenskracht, welke die van de warmbloedige dieren verre te boven gaat. Men heeft schildpadden, die men van den kop beroofd had, nog eenige weken lang zien leven.

Men ontmoet in het dierenrijk eene overgroote verscheidenheid in den levensduur.

HERFSTGEZICHT, NAAR OTTO STRÜTZEL.

De staartdiertjes leven slechts eenige uren.
De watervlooi leeft eenige dagen;
de bladluis ten hoogste eene maand;
de bie leeft gewoonlijk een jaar;
de waterslang twee jaar;
het konijn vier jaar;
de wezel leeft vijf tot zeven jaar;
de marmot acht tot tien jaar;
de kat tien tot vijftien;
de hond vijftien tot twintig;
het rund twintig tot dertig;
het paard vijf en twintig tot dertig;
de sperwer veertig tot vijftig;
de ezel en het muildier zestig tot tachtig;
de arend, de zwaan, de kraai en de kemel honderd jaar;
de olifant, de schildpad en de krokodil leven 150 tot 200 jaren, en sommige snoeken overschrijden den levensduur van drie eeuwen.

Eindelijk Cuvier gelooft, dat walvisschen somtijds duizend jaar oud worden.

Het natuurlijke einde des menschelijken levens is het 80ste tot het 100ste jaar. Eene menigte lichamelijke en geestelijke omstandigheden versnellen echter zijnen loop, vooral te midden eener beschaving als de onze, waar teugellooze hartstochten maar al te vaak het lichaam ondermijnen en den geest verwoesten. Ten dien opzichte mag men aannemen, dat de landman veel meer uitzicht heeft om lang te leven dan de stedeling, die door overdaad in spijs en drank, door ontkrachtende weelde en uitspattingen van allerlei aard zijne gezondheid groot nadeel toebrengt.

In het gematigde klimaat leeft de mensch langer dan in de heete of koude landen; hij kan onder alle breedtegraden eenen hoogen ouderdom bereiken, als hij de wetten der natuur getrouw volgt en zich aan geene buitensporigheden overgeeft.

Te drooge of te vochtige landen zijn niet gunstig aan eenen langen levensduur, evenmin die klimaten, waar men eene schielijke afwisseling van temperatuur waarneemt.

De ervaring leert alle dagen, dat op de hoogvlakten de mensch het meeste getal jaren bereikt. Er zijn echter uitzonderingen op dezen regel: zoo vindt men b.v. op de Zwitsersche gebergten veel minder ouderlingen dan op de bergen van Schotland.

Een zeer opmerkenswaardig verschijnsel is, dat het grootste aantal menschen van hoogen ouderdom gehuwd zijn of waren. Onder de bejaarde jongmans of juffers treft men zelden een geval van zeer hoogen ouderdom aan.

Eene statistiektabel over de sterfte levert de volgende cijfers:

Bij	10	jaren	kan	men	nog	rekenen	op	40	jaren	levens.
Bij	20	jaren	kan	men	nog	rekenen	op	35	jaren	levens.
Bij	30	jaren	kan	men	nog	rekenen	op	29	jaren	levens.
Bij	40	jaren	kan	men	nog	rekenen	op	23	jaren	levens.
Bij	50	jaren	kan	men	nog	rekenen	op	17	jaren	levens.
Bij	60	jaren	kan	men	nog	rekenen	op	15	jaren	levens.
Bij	70	jaren	kan	men	nog	rekenen	op	7	jaren	levens.
Bij	75	jaren	kan	men	nog	rekenen	op	4 ½	jaren	levens.
Bij	80	jaren	kan	men	nog	rekenen	op	3 ½	jaren	levens.
Bij	85	jaren	kan	men	nog	rekenen	op	3	jaren	levens.

Op eenen leeftijd van 90 jaren verdwijnt de waarschijnlijkheids-berekening, en menschen, die honderd jaar oud worden, moeten als uitzonderingen op den algemeenen regel beschouwd worden.

Zooals physieke en geesteseigenschappen erfelijk zijn, zoo gaat de lange levensduur in sommige familiën van ouders tot kinderen over.

Men vermeldt daaromtrent het volgende aardige feit:

Den 31 Juli 1554 zag de kardinaal Armagnac eenen tachtigjarigen grijsaard, die op den drempel zijner woning stond te schreien. Zijne Eminentie vroeg hem naar de reden van zijn verdriet en de ouderling antwoordde, dat zijn vader hem geslagen had. Verbaasd over dit onverwachte antwoord, verlangde de kardinaal den vader terstond te zien en men bracht hem bij eenen grijsaard van meer dan 100 jaren, maar die er nog zeer goed uitzag. Na eenige andere vragen, deed de hooge geestelijke onderzoek bij den ouderling naar het misdrijf van zijnen zoon en kreeg ten antwoord:

'Eminentie, hij is zijnen grootvader voorbijgegaan zonder hem te groeten.'

De verwondering van den ondervrager steeg bij die woorden ten top en hij verzocht bij den grootvader geleid te worden. Men bracht den kardinaal in een zindelijk kamertje en daar zag hij eenen kleinen grijsaard van 143 jaren, wien de kerkvoogd,

na hem eenige welwillende woorden te hebben toegestuurd, niet zonder ontroering zijnen zegen gaf.

Zulke aartsvaderlijke ouderdom is, wegens het lichamelijk en verstandelijk verval waarvan hij doorgaans vergezeld gaat, weinig wenschelijk. Wat meer is, den deugdzamen geloovige is het minder te doen om het groot aantal jaren dat hij in zijne aardsche doortochtsplaats heeft te leven, dan wel om die derwijze door te brengen, dat hij met rustig en betrouwend gemoed het hoofd voor de laatste maal op de peluw nederleggen kan.

Brugge. - Feesten der zaligverklaring van Karel den Goede - Geschiedenis van dezen martelaar door Ad. Duclos *(Vervolg.)*

In 1123 kwam een gezantschap naar Vlaanderen om den koenen graaf Karel de kroon van het Heilig Land aan te bieden, en twee jaren nadien werd hij tot den keizerlijken troon van Duitschland geroepen. In deze beide gelegenheden raadpleegde de graaf van Vlaanderen zijne edellieden en het was zoowel op hunnen hevigen aandrang als uit liefde tot zijne onderdanen dat hij den konings- en den keizerstitel van de hand wees. Daarenboven was in westelijk Europa een dreigende hongersnood losgebroken en Karel de Goede was de man niet om zijn volk in dien vreeselijken nood aan zijn lot over te laten, integendeel, hij spande alle mogelijke middelen in om de ellende in Vlaanderen te verzachten, zooals blijkt uit de volgende schoone bladzijden van den Eerw. heer Duclos' Geschiedenis:

Reeds in 1124 was er groote schaarschheid in England, en zelfs, volgens sommigen, in Vlaanderen. Maar de winter van 't jaar 1124 tot 1125 was alhier bijzonderlijk slecht, en, in 1125 begon de hongersnood in Vlaanderen te nijpen.

De winter, zegt Anselm van Gembloux, was streng bovenmate, en 't sneeuwde geweldig, dikwijls en bij lange poozen. Veel kinderen en arme vrouwlieden stierven van de koude. Daar was een groote sterfte onder de dieren, en de visschen gingen kapot in de vijvers, versmacht onder het ijs. Schaars in Mei begonnen de boomen uit te loopen. Den woensdag na Sinxen kwam een nieuwe onverwachte vorst de hoop van een mageren oogst te niet doen, en t'halven Juni vernietigden koude en regen koorn en haver ten geheele.

Duitschland, Denemarken een groot gedeelte van Vlaanderen gingen in den uitersten nood geraken.

In November 1125 begon het zeer erg te gaan. Met het voorjaar 1126 ging het zoo slecht, en was er zulk eene schaarschheid aan graan, dat men te Gent langs Leie en Schelde, zoo Walbrecht meldt, t'halven den Vasten, effenop vleesch at. Vele lieden, zegt dezelfde schrijver, die naar de steden en burchten kwamen brood zoeken, stierven langs den weg van gebrek, vooraleer zij aan brood gerochten. De armen die bedelend trakelden, konden de hofsteden en de woonsten der rijken niet bereiken, waar zij hulp hoopten te verwerven, maar stierven van flauwte langs wegen en straten. De menschen hadden hun kleur verloren: zij waren, effenop, bleek lijk dooden. Gezonden en zieken, allen waren flauw en machteloos. Aldus Walbrecht.

Karel deed niet volgens de kwade gewoonte van anderen prinsen die plegen de Kerk en de lieden die onder hen staan uit te persen; maar hij wrocht om allen te helpen en in alle noodwendigheden van zijn volk, naar de heilige gewoonte van zijnen vader te voorzien. Nu dat de hongersnood dringend wierd, nam onze zalige graaf krachtige en wijze maatregelen om den geesel te bestrijden.

Hij gebood dat al die twee gemeten te bezaaien hadden, een ervan met boonen en erwten zouden bezaaien. Die vruchten immers zijn vroeger rijp dan 't koorn, en aldus zou er eerder verzachting aan 't lijden der armen gebracht zijn.

Hij verbood bier te brouwen; 't was immers beter brood te hebben en slechts water te drinken.

Hij stelde den prijs van 't kwartje wijn vast op zes stuivers; willende daarmeê de kooplieden overhalen om geen wijn op te doen, maar liever dezen dien zij in kelder hadden, te gaan elders tegen voedsel verwisselen.

Hij gebood dat men brood zou bakken van haver, opdat de arme lieden ten minste water en brood zouden hebben.

De bakkers moesten hun stuiverbrooden in mindere verdeelen, zoodat deze die geen stuiver en hadden toch een oortjebrood konden koopen.

Hij deed weten aan de Gentenaars dat het hem zeer misnoegde te vernemen dat zij de arme lieden voor hun deur lieten sterven van gebrek, als zij hun hulp konden bieden.

Al die maatregelen staan bij de gelijktijdige schrijvers aangehaald.

Schrijvers van een paar honderd jaar later voegen erbij dat hij gebood de honden en de ossen te slaan, opdat de menschen zouden leven van 't gene deze dieren moest onderhouden.

Hij zelf gaf het voorbeeld aan de rijken.

Wouter meldt dat hij aan al de boeren die op 's graven land woonden een groot deel van 't gene zij hem schuldig stonden, kwijtschold. In elke zijner menigvuldige hofsteden, deed hij dagelijks honderd lieden op zijne beurs spijzen. Al waar hij zelf kwam, stroomden menigvuldige noodlijdenden tot hem, aan wien hij met eigene handen eten, geld en kleederen gaf. In éénen dag, deelde hij te Iper, 7800 brooden. Niemand ging ongetroost van hem weg, en dikwijls deed hij tot de kostelijke kleederen af, die hij als graaf droeg, om er de ellendigen mede te dekken.

Te Brugge, zegt Walbrecht, die hier woonde, schonk hij dagelijks aan honderd behoeftigen, elk een zeer groot brood. Dit deed hij van voor den vasten tot aan den nieuwen oogst. Dit beval hij te doen in elkeen zijner burchten. Zijne eigene tafel wierd verminderd, en hij vond aldus middel om nog dertien armen te spijzen.

Dit al deed hij, zegt Wouter, de spreuken indachtig: ‘Zalig de bermhertigen, want zij zullen bermhertigheid verwerven,’ en ‘'t geen gij aan den minste der mijnen zult gedaan hebben, hebt gij aan mijzelven gedaan.’ 't Lijden van een ander wierd zijn lijden. Hij was gelijk sint Paulus: is er iemand die lijdt, ik lijde meê. Hij wekte de anderen op om zijn voorbeeld te volgen, zeggende, dat zulk eene voordeelige gelegenheid om Gods rijk te koopen niet mocht verwaarloosd worden, en dat die hongersnood een tijd was om, onder Gods zegen, te zaaien en 't eeuwig rijk later te maaien.

Die zalige gewoonte van aalmoesen te doen bewaarde de goede graaf. Zoo staat er aangeteekend bij Walbrecht dat hij tijdens den Vasten waarin hij vermoord wierd, dagelijks eenen arme kleedde. Nieuwe kleederen, als hemden, rokken, pelserie'n, kappen, broeken, schoenen en lange kerels deelde hij met eigene handen uit.

Heriman van Doornik spreekt in den zelfden zin als Walbrecht en Wouter.

Dank aan 't streng onderhouden van die maatregels en aan 's graven voorbeeld, eindigde de hongersnood in Vlaanderen omtrent het einde van 't jaar 1126.

Uit de bewijzen, die de kundige geschiedschrijver in zijn lezenswaardig boek verder aanhaalt, kan men afdoende besluiten dat de betichting geenen grond heeft, die tot nu toe in de meeste historische werken hare plaats gevonden heeft, als zou de

familie van den proost het koorn opgekocht hebben, om dit bij de hooger stijgende schaarschheid met woekerwinst te verkoopen, en als zoude het bevel van graaf Karel om de opgetaste zolders te ledigen en aan klein geld uit te verkoopen, de samenzwering voor gevolg hebben gehad, die den goeden vorst het leven kostte. De heer Duclos toont vervolgens aan dat de moordenaars van Karel den Goeden niet moeten opgehemeld worden als de wraakoefenaars van den opkomenden *derden stand* tegen de Isegrims of edelen, daar al de pogingen van den zaligen graaf op politiek gebied gestrekt hebben om Vlaanderen den weg te openen tot de gemeentevrijheid, die het later zulken wonderen bloei geven moesten.

Onschuldig verstooten.
Geschiedkundige novelle.
(*Vervolg.*)

Er lag iets in het wezen van den Dertigste, dat de jongeling voor hem innam. ‘In Februari word ik negentien,’ antwoordde hij zacht.

‘Negentien? - gelukkige ouderdom!’ zuchtte de Dertigste ‘En was het uit eigene, vrije beweging dat gij dienst bij het leger naamt!’

‘Uit eigen beweging!’ antwoordde de gevraagde met bliksemende oogen; ‘om den vijand van ons geloof te bestrijden zou ik niemand te jong of te oud achten!’

‘Een goed woord, mijn vriend! En toch, viel het u niet zwaar uwe geboorteplaats en ouders te verlaten?’

‘O voorzeker viel het mij zwaar, en mijne ouders aarzelden lang eer zij hunne toestemming gaven tot de vervulling van mijn zoetsten wensch,’ luidde het antwoord; ‘maar eindelijk

verkreeg ik dien toch; en de laatste kus mijner moeder en de zegen mijns vaders.....'

Als afwerend wenkte de zonderlinge man heftig met de hand, zoodat de jongeling verschrikt stilhield. 'Uw vader heeft u gezegend voor gij heengingt?' vroeg hij met gedempte stem. 'O! houd de herinnering daaraan levendig; onschatbaar moet zulk een vaderzegen zijn: een genot in het leven, vertroosting in den dood!'

Hij zweeg, brandende tranen welden uit zijne oogen op en biggelden langs zijne wangen.

De jongeling waagde eene vraag: 'Hebt gij dan den zegen uwer ouders nooit gekend; liggen zij in het graf, degenen wien gij het leven te danken hebt en bezit gij geen toevluchtsoord waar gij het moede hoofd kunt nederleggen wanneer het rust verlangt? '

'Wat vraagt gij, knaap, waarop ik aan honderden het antwoord sc[hul]dig bleef? Zoolang het geldt de vijanden van den keizer en het rijk te bestrijden is het slagveld mijn toevluchtsoord, - ik ben de Dertigste! Genoeg..... genoeg..... vaarwel!'

Hij wilde met een korten hoofdknik zijn weg voortzetten toen een nieuwe gast het vuur naderde; het was een oude wachtmeester, in den dienst vergrijsd.

'Wel, Dertigste,' sprak hij, den droefgeestigen kameraad op den schouder kloppende, 'gaat gij reeds heen? Blijf toch nog wat praten!'

'Laat hem gaan!' fluisterde een uit de groep den oude toe; 'hij heeft heden zijn zwarten dag en is somberder dan ooit.'

Het oor van den Dertigste had die woorden opgevangen. 'Ik weet het wel,' sprak hij, 'ik ben geen gezellige kameraad en loon uwe goedheid met ondank. Vergeef mij. Maar sinds eenige dagen drukt een duister, onbestemd voorgevoel op mijne ziel, het is mij, als stond ik aan een beslissend keerpunt mijns levens..... ware het slechts aan het einde!'

Goedig vatte de oude hem bij de hand.

'Schaam u op uwen leeftijd zoo te spreken! Donder en hagel! wat voor een kerel was ik, toen ik de wereld nog met uwe oogen beschouwde! Geen muur was mij te hoog, geen meisje te preutsch en geen wijn te zuur! De oude garde sterft uit, doch neen,' viel hij zich zelven in de rede, 'nog een van echte kern leeft er hier in Hongarië. Het is een oude ridder, die alleen en eenzaam op een vervallen burcht leeft! Toen voor vele jaren de Turk door het verraad van een ellendeling in het bezit van het stadje Mohar kwam, werd de oude heer, wien de burgers verzocht hadden hunne verdediging te leiden, gevangen genomen, verscheidene jaren smachtte hij met andere lotgenooten te Constantinopel in den kerker.... Een hard lot voor den dapperen, ouden man!... Engelbrecht van Zarnitz noemt hij zich; wellicht heeft iemand uwer den naam reeds gehoord.'

Wat was het, dat als een gesmoorde kreet van de hoogste vertwijfeling in de ooren der toehoorders klonk? Vanwaar kwam dat geluid, dat tot in het merg hunner beenderen doordrong? Niemand kon het zeggen; maar onwillekeurig vestigden zich aller oogen op den Dertigste, die, dicht in zijnen mantel gehuld, met afgewend hoofd bij hen was blijven staan.

'Eindelijk kreeg hij de vrijheid terug, en keerde naar zijn eenzaam slot terug, dat meer een bouwval dan eene woonstede kon heeten; maar hij bleef daar in nood en armoede voortleven, slechts door een enkelen knecht bediend, ziek naar de ziel; want men zegt dat het verdriet over een ontaarden zoon hem verteert. Daar schond de Turk den vrede en prins Eugenius, onze roemrijke veldheer, kwam tot redding van Hongarië

aansnellen. Dat gaf den ouden man wederom jeugdige kracht, de verzwakte hand werd weder sterk, het verroeste zwaard vloog uit de scheede; hij vormde uit burgers en boeren, zigeuners en herders een aanzienlijk legerkorps en voorwaarts ging het op vestingen en steden aan, overal waar zich de Turken genesteld hadden, zoodat zij uit elkander stoven als eene kudde schapen door wolven aangevallen. Reeds is, dank zij zijne hulp, het geheele land van de verstrooide Turksche benden gezuiverd en morgen of misschien nog wel dezen nacht zal de ridder met zijne manschappen zich bij ons aansluiten.... Hij komt wel te rechter tijd om nog aan de bestorming deel te nemen en het is te hopen dat onze lieden den dapperen Zarnitzer met gepaste eerbewijzingen zullen ontvangen.'

'Komt Engelbrecht van Zarnitz morgen bij het leger aan?' Was het schrik of blijdschap, welke in den toon van den Dertigste lag, toen hij de woorden van den ouden wachtmeester herhaalde?... Aan den klank te oordeelen zou men gedacht hebben dat het schrik was.

Het kleine gezelschap zag elkander verbaasd aan. Wat had de Dertigste met den Zarnitzer te maken? Maar er zou hun niet lang tijd gelaten worden om daarover na te denken; want een soldaat in donkerblauw uniform trad bij het vuur, de groep monsterende; een tasch hing aan zijne zijde, in de hand hield hij een papier.

'Een ordonnans van den generaal!' De krijgslieden stonden vol verwachting op.

'De Dertigste, gelijk men hem noemt, zou naar men mij gezegd heeft hier zijn?'

De man in den mantel trad voor: 'Ik ben het!'

'Op bevel van Zijne Doorluchtigheid prins Eugenius moet gij u binnen een uur in de tent van den generaal aanmelden!'

De Dertigste salueerde ten teeken dat hij zou gehoorzamen

'Wachtmeester Worzeck en korporaal Thalberg!'

'Present!' klonken eene krachtige en eene fijne stem te gelijker tijd.

'Hetzelfde bevel!'

De genoemden salueerden insgelijks.

De ordonnans verwijderde zich en de kameraden staken de hoofden bijeen, het bevel van den generaal op hunne manier trachtende te raden en uit te leggen.

De Dertigste was intusschen stil en spoorloos verdwenen gelijk hij gewoon was. Hij had zich buiten het bereik van de wachtvuren in den donkeren nacht begeven, waarin niemand hem zag, niemand de tranen telde die uit zijne oogen stroomden, niemand de woorden van den zielsangst vernam, die zijne lippen prevelden: 'Hij komt! Ik zal tegenover hem staan, en ik heb niets gedaan, dat grootsch genoeg zou wezen om de vermeende schuld uit te wisschen..... eene schuld, die toch niets anders was dan een al te groot vertrouwen!'

Hij zag vertwijfelend op naar den donkeren, nachtelijken hemel; zware wolken verborgen het sterrenheir, het was even donker als in dien nacht toen hij den gewaanden koopman door den verborgen gang in de stad geleid had 'Duisternis,' fluisterde hij, 'duisternis overal!... Zal dan nooit de straal der godde lijke genade den nacht mijns levens doorboren?'

'Ja, dat zal zij,' klonk het jubelend door zijne ziel: vlak boven hem scheidden zich de donkere wolkgevaarten en eene ster fonkelde tusschen hen, zoo helder, zoo licht als een groet uit betere gewesten. 'Niet te vergeefs roept mij het bevel van Eugenius..... Hij weet dat waar gevaar dreigt en het op leven of dood gemunt is, de Dertigste niet ontbreekt! Het loopt ten einde..... eene inwendige stem zegt het mij, ik zal den onverdienden smaad uitwisschen en morgen weder een Zarnitzer zijn..... of,' voegde

hij er met een droevigen lach bij, ‘toch het recht hebben een Zarnitzer geweest te zijn!’

Een half uur later heerschte er eene zonderlinge beweging in het kamp. Met de grootst mogelijke stilte werden alle toebereidselen tot den storm getroffen; nog denzelfden nacht zou de aanval op de muren van Belgrado plaats vinden.

De tent van den keizerlijken generaal-veldmaarschalk prins Eugenius van Savooie onderscheidde zich slechts door hare ruimte var de overige legertenten. Zij bevatte een groot voorvertrek waarin zich de dienstdoende officieren ophielden, daaraan grensde het eigenlijke woonvertrek van den veldheer, welks eenvoudige meubeleering bijna armoedig kon heeten, en daaraan weer het insgelijks hoogst eenvoudige slaapkabinet van den prins met de ijzeren brits, In het middenvertrek zat aan eene plompe, met papieren en kaarten overdekte tafel de beroemde held.

Drie en vijftig jaren waren over zijn hoofd voorbijgegaan, sinds Olympia Mancini, eene nicht van Mazarin en echtgenoote van den graaf van Soissons, hem het leven had geschonken; maar men zou aan dat diepzinnig gelaat, met de bijna kinderlijk blikkende oogen, dien ouderdom niet gegeven hebben. De veldheer was klein van gestalte, zijn donker haar, dat hij zonder pruik droeg, was sterk met zilver vermengd. Zijne trekken duidden diepen ernst aan, als hij, van zijne plans en kaarten opziende, zich tot de vier generaals wendde, die, onmiddellijk op hem in rang volgende, een krijgsraad vormden. Het waren vergrijsde, eerwaardige hoofden, en ook in hunne wezenstrekken was het besef van dat gewichtige uur te lezen.

‘Zoo zijn wij het dan eens, mijne heeren,’ zeide hij opstaande; ‘heden nacht zij het gewaagd, en de Almachtige, die onze wapens tot dusverre zoo zichtbaar zegende, moge ons verder tot schild en beschermer strekken. Ik hoop dat als mijn plan gelukt, de verrassing spoedig den tegenstand der vijanden zal verlammen en het leven van velen onzer dapperen gespaard moge blijven: het geldt nu slechts die heldenschaar te vinden, die het waagstuk onderneemt, dat ik hen ga blootleggen - doch ik twijfel daar volstrekt niet aan. - Eugenius' soldaten weten, dat hun veldheer hen niet ondoordacht naar den dood zendt. En toch, wat ik van hen vorder is meer dan enkel verachting van doodsgevaar.’

Het voorhangsel, dat het inwendige der tent van het voorste gedeelte scheidde, werd ter zijde geschoven en een der dienstdoende adjudanten van den veldmaarschalk verscheen. ‘De ontboden manschappen zijn verzameld en wachten de bevelen van Uwe Doorluchtigheid,’ meldde hij.

‘Laat hen binnenkomen!’ sprak de prins met levendigheid; ‘en gij, mijne heeren,’ voegde hij er bij, de generaals hun afscheid gevende, ‘zorgt voor de tenuitvoerlegging van hetgeen wij in dezen stond besloten! God zij met ons!’

De bevelhebbers bogen en gingen heen; in hunne plaats schreed na weinige oogenblikken eene schaar krachtige mannen door het wijd opengeslagen voorhangsel en stelde zich in een halven cirkel voor den zetel van den veldmaarschalk, met eene eerbiedige buiging den vriendelijken groet van Eugenius beantwoordende.

Met onderzoekenden blik monsterde de prins zijne getrouwen. ‘Eene prachtige keurbende,’ sprak hij daarop, ‘erkende helden, beproefd in den dienst van den keizer en onzen heiligen godsdienst; bijna ieder uwer heeft moedig den dood onder de oogen gezien en is, daarvan ben ik overtuigd, bereid ook verder zijn leven op het spel te zetten; daarom ontbood ik u, mijne kinderen, om u een vertrouwelijk verzoek te doen. Ik verlangde van u een dienst die meer is dan enkel doodsgevaar, een dienst, zoo groot, dat er bijna meer dan menschelijke kracht toe gevorderd wordt om dien te volbrengen. Daarom treed ik voor u met het verzoek van een vaderlijken vriend,

niet met het bevel van den veldheer, en is er iemand onder u wiens krachten daarin te kort schieten, hij trede voor en spreke zonder vrees! Niet minder hoog zal hij daarom in mijne achting staan.'

Eugenius zweeg en liet zijn blik over de groep wijden, in welker rijen zich een licht gemor deed hooren, dat bijna als eene uiting van ontevredenheid klonk.

Daar trad de Dertigste naar voren en voor den veldmaarschalk buigende, nam hij aldus het woord op: 'Toen prins Eugenius in den moorddadigen slag bij Malplaquet gevaarlijk door een kogel verwond werd, drongen zijne officieren bij hem aan zich terug te trekken en voor zijn dierbaren, alom geëerden persoon te zorgen; doch de held antwoordde: "waartoe een verband wanneer wij hier moeten sterven? En brengen wij er het leven af, dan is het heden avond nog tijds genoeg daartoe!" Zoo

sprak de veldheer, en zijne soldaten zouden zich nog een oogenblik bedenken, wanneer een wenk des aanvoerders hen in het gevaar zendt?’

Een glans van vreugde vloog over Eugenius' ernstige trekken. ‘Ik dank u, mijne kinderen,’ sprak hij geroerd, ‘ik dank u uit den grond mijns harten. Maar ik zeide het u reeds, ik vorder meer van u, dan dat gij u in doodsgevaar begevet: gij droomt er van op het veld van eer te sterven, gelijk het helden past - u wacht eene andere bestemming, wanneer daarboven in het boek des noodlots van den eeuwigen Rechter uw dood in dezen nacht besloten ware: niet te midden uwer kamaraden, begeesterd door het vuur van den strijd zult gij vallen - neen, eenzaam, in het diepe, zwarte, akelige moeras zult gij verzinken, wanneer uw voet in nacht en duisternis van de glibberige plank glijdt, en wien dat onheil treft, uit diens mond mag geen jammerklacht, geen hulpgeroep weerklinken; want het geringste gedruis zou de geheele onderneming verraden, waarvoor ik u uitzend terwijl deze, wanneer zij gelukt, ontelbaren uwer kameraden den dood bespaart en u onsterfelijkheid verzekert. Gij weet nu wat er van u gevorderd wordt: wie gaan wil, die ga die niet gaan wil, blijve! hij zal er mij niet minder dierbaar om zijn!’

Er heerschte eene diepe stilte. De uitdrukking eener geweldige gemoedsbeweging was op aller gelaat leesbaar; doch slechts een oogenblik duurde deze aarzeling. Een donderend geroep weergalmde in de tent: ‘Leve prins Eugenius! Getrouw tot in den dood!’

De generaal strekte beide handen naar de soldaten uit. ‘Zoo hoopte ik het van u in den grond mijns harten. Verneemt nu wat ik ontworpen heb!’

Hij zette zich in zijn zetel en begon: ‘Door verspieders ben ik van den toestand der bezetting en verdediging van Belgrado onderricht. Met onvermoeide waakzaamheid worden de wallen en toegangen der vesting door onze vijanden bezet, nergens is een zwak punt te vinden, hetwelk onzen aanval zou kunnen verlichten. Slechts aan ééne zijde is de vesting bijna geheel zonder bemanning, aan die zijde namelijk, waar zich tusschen ons en de belegerde stad het breede, diepe moeras uitstrekt, dat nog geen menschelijke voet betreden heeft, en dat, naar hunne meening, aan die zijde de vesting beter beschermt dan kanonnen en soldaten. Er zijn slechts weinig posten uitgezet en deze zijn nalatig in den dienst. Kon men nu de overzijde bereiken, zonder door den vijand bemerkt te worden, zoo ware de stad gemakkelijk te overrompelen.

‘En dit,’ ging hij levendiger voort, terwijl hij weder opstond, ‘dit is de taak die ik u opdraag. Na zorgvuldig onderzoek is gebleken dat het moeras op eene enkele, smalle strook in staat is een last te dragen; gij zult het waagstuk volgenderwijze ondernemen: twee lange en smalle planken zullen u tot pad dienen, de laatste in het gelid neemt de verlaten plank op en laat die van man tot man tot den voorsten overgaan, die haar op nieuw als weg gebruikt, als weg tot de hoogste eer. Terwijl gij echter het zwakste punt der vesting inneemt en de wachten overrompelt, bestormt ons leger de wallen van Belgrado. Zijne geheele troepenmacht, al zijne verdedigingsmiddelen zal de vijand naar de door ons bedreigde punten richten, en zoodra de overrompeling ontdekt wordt, zich in verwarring verdeelende, ons de overwinning gemakkelijk maken. Dan zal de halve Maan van Belgrado's tinnen verdwijnen en het kruis met gouden glans in hare plaats stralen. U echter, helden, zal de kristenheid danken voor den zegepraal van haar geloof, de keizer, voor de overwinning van zijne wapens!’

De veldheer was ten einde; hij zette zich neder en nogmaals was het de Dertigste, die het woord opnam:

'Uit naam mijner kameraden spreek ik tot onzen geliefden veldheer: zijn plan is goed overlegd en vol vreugde nemen wij aan het uit te voeren; hoe grooter het gevaar, des te grooter de eer. Wij beloven derhalve den gevaarvollen tocht te wagen, zwijgend en stom; wij beloven dat geen geluid uit onze borst zal ontsnappen, zelfs wanneer de voet van de smalle, wankelende plank zou afglijden. Zwijgend willen wij vallen, zwijgend verzinken en sterven!'

'Wij zweren het!' klonk het weer in den kring.

HET ONDERAARDSCHE BERLIJN. II.

Het oog van den veldheer flikkerde. 'Nooit was ik trotsch op titels en waardigheden,' zeide hij; 'gij maakt het mij heden, daar ik mij uw aanvoerder mag noemen. Maar in deze hoedanigheid blijft mij nog een plicht te vervullen: gij doet een gevaarlijken tocht. Gij weet het, bij den geringsten schijn van onraad eer gij aan den anderen oever zijt en de posten overrompeld hebt, vernietigt u de vijand; de geringste struikeling en gij zijt de prooi van het bodemlooze moeras: maakt mij daarom uwe wenschen kenbaar en ik zal ze nauwgezet vervullen ingeval gij den dood vondt in den dienst der eer. Het zij moeder of bruid, het zij kind of echtgenoote: allen, die u na aan het harte liggen, om wier lot gij u beangstigt, zoodra hun uw steun ontvalt, - ik zal hen beschermen, hun vader zijn!'

Onwillekeurig bogen zich de knieën en uit meer dan een oog welden heete tranen van dankbaarheid op.

Diep geroerd trad de prins in het midden der dapperen en belette het hun niet, dat zij zijne handen grepen en met kussen overlaadden. Nu begon hij te vragen, een ieder op zijne beurt, en de harten ontsloten zich voor zijne liefderijke toespraak. Deze had tehuis een onverzorgde moeder, gene eene geliefde zuster, een andere een grijzen vader. Met onuitputtelijk geduld hoorde de prins hen aan, elk verlangen in zijn notitieboek opschrijvende, overal troostende, overal belovende.

‘En gij, mijn zoon?’ Hij was bij den laatsten van den kring, bij den Dertigste gekomen.

Een lichte blos kleurde vluchtig het magere aangezicht van den gevraagde; hij haalde een verzegeld schrijven uit den zak van zijn wambuis en reikte het den prins over. ‘Ik heb noch vrouw, noch kind te verzorgen,’ sprak hij met bewogen stem, ‘geene bruid ziet angstig mijn terugkeer te gemoet, geen woonhuis tooit zich voor mij met frisch groen en toch heb ik een wensch aan u voor te dragen, doorluchtige heer. Wanneer ik niet terugkeeren mocht van den gevaarlijken tocht, open dan dit papier en zorg er voor dat het daarin vervatte schrijven in handen kome van dengene, voor wien het bestemd is. Zeg hem dat de Dertigste geleefd en gewandeld heeft als een vroom, kristelijk soldaat, dat hij elke onderscheiding als onverdiend afgewezen heeft en in den dood gegaan is voor zijn geloof en zijn keizer. Zeg hem dat hij hem duizendmaal groet en hierboven voor hem bidden zal....’

Hij brak af, tranen verstikten zijne stem.

Vol ontroering ontving de veldmaarschalk het papier. ‘Wat gij in dezen gewichtigen, plechtigen stond in deze hand gelegd hebt,’ sprak hij, ‘zal een dierbare herinnering zijn wanneer het noodlot u dezen nacht van de aarde afroept. Als ware het 't aandenken van een zoon wil ik het in eere houden! Ja, gelijk een zoon beschouwde ik u, en zoudt gij den zegen uws vaders niet ontvangen hebben, zoo neem den zegen uws veldmaarschalks, die op u en uw vlekkeloozen levenswandel acht gegeven heeft - den zegen van Eugenius van Savooie!’

De Dertigste verborg zijn aangezicht in beide handen; toen hij ze zinken liet, waren zijne trekken als verjongd; zij ademden eene frischheid, die men nooit te voren aan hem waargenomen had. ‘Eugenius van Savooie heeft mij gezegend!’ riep hij met krachtige stem; ‘gij hebt het gehoord, gij kunt het getuigen, en nu voorwaarts, voorwaarts, kameraden! Elke minuut die wij verzuimen is verloren! Voorwaarts, de eer roept ons!’

Zonder het bevel van den veldheer af te wachten stormde hij uit de stent; blakende van moed volgde hem de kleine schaar.

Prins Eugenius was alleen. Peinzend staarde hij op het schrijven, dat hij nog in de hand hield; daarop stak hij het bij zich, en den blik ten hemel opslaande bad hij halfluid: ‘Almachtige God, bescherm hem, bescherm hen allen!’

Eene minuut bleef hij in gedachten verzonken staan. Daarop klingelde hij met het zilveren schelletje dat op zijn schrijftafel stond. De adjudant verscheen.

‘Is alles voor den storm gereed?’ vroeg hij, thans geheel en al weder soldaat.

‘Om u te dienen, Uwe Doorluchtigheid! De aanval kan terstond beginnen!’

‘Het zal geschieden, ik zal er zelf bij tegenwoordig zijn. Verder nog iets te melden?’

‘Ja, uwe Doorluchtigheid! Ridder Engelbrecht van Zarnitz is zooeven, jubelend begroet, met een sterke afdeeling vrijwilligers in het leger verschenen en wenscht aan de ophanden bestorming deel te nemen.’

Het gelaat van prins Eugenius verhelderde. ‘Aha, die oude, dappere ijzervreter,’ riep hij; ‘wij zijn hem ten minste, al zij het een vluchtig, welkom verschuldigd. Voer hem tot mij, de aanval kan intusschen beginnen.’

‘Tot uwe orders, Uwe Doorluchtigheid!’

‘Nog iets te melden?’ vroeg Eugenius, daar de adjudant was blijven staan.

‘Ja, Uwe Doorluchtigheid, men heeft in het leger een man gevangen genomen, van wien men met zekerheid meent te kunnen zeggen dat hij een Turksche spion is. Hij zweert echter bij hoog en laag dat hij onschuldig is en beroept zich op de gerechtigheid van Uwe Doorluchtigheid.’

‘Heb ik nu tijd om te overwegen wat recht of onrecht is?’ vroeg Eugenius. ‘En toch, ik kan de zaak afmaken terwijl de Zarnitzer hier is; wellicht kent deze zelfs, daar hij onder de Turken gewoond heeft, den kerel. Laat hem hier brengen.’

De adjudant verwijderde zich en weinige minuten later drong krijgsrumoer door de stilte van den nacht. Trommen roffelden, bevelen werden gegeven, men hoorde den regelmatigen stap van marcheerende troepen, het rollen der kanonnen en nu dreunde - het eerste schot - de aanval op Belgrado was begonnen.

(Wordt vervolgd.)

[Nummer 8]

DE FEESTEN TE BRUGGE. - Inhuldiging van Karel den Goede als graaf van Vlaanderen.

Onze gravures.

Praalwagens van den ommegang te Brugge.

Getrouw aan ons voornemen om ook door *actualiteit* der *Nieuwe Belgische Illustratie* zooveel belangrijkheid mogelijk bij te zetten, geven wij in dit nummer twee voor onze lezers opzettelijk vervaardigde herinneringen van den praaltocht, die vóór eenige dagen te Brugge uittoog ter gelegenheid van den 800^{en} verjaardag der geboorte van graaf Karel den Goede en der zaligverklaring van dezen martelaar. Overbekend is het dat deze prachtige, geschiedkundige stoet duizenden en duizenden vreemdelingen naar Brugge lokte en de anders zoo stille, ja, kwijnende stad in eene woelige en bedrijvige plaats herschiep. De verheerlijkende optocht van den zaligen graaf was dan ook de reis ten volle waard. Op tal van smaak- en kunstvol ontworpene wagens en in even schoone groepen werden, door de bloem van den Belgischen adel en der hooge burgerij, verschillige episoden voorgesteld, die op Karels' leven betrekking hadden. Zoo zag men in den wagen, door onze eerste gravure weergegeven, de plechtige inhuldiging van Karel van Denemarken als graaf van Vlaanderen. Verders werden vertoond: de bruiloftsfeest van zijnen vader, koning Knuut, met Edele, dochter van Robrecht den Vries; de reis te scheep naar Vlaanderen van Edele met haar zoontje; het kasteelleven in de middeleeuwen; de bedevaart van Karel den Goede naar Palestina; een jacht en een geestelijke stoet; afgevaardigden der steden bij de troonsbestijging des graven; zijne uitoefening der weldadigheid; het aanbieden der kroon van het H. Land door afgezanten uit het Oosten; het landleven in de elfde eeuw; de marteldood van den zalige, door beelden voorgesteld, en waarvan onze tweede gravure eene trouwe weergeving is; de wrekers van den vermoorden graaf, aan wier hoofd de koning van Frankrijk en de gravin van Holland zich bevonden; en eindelijk de wagen der verheerlijking van den gelukzalige en zijne relikwiekas, gevolgd door de H.H. bisschoppen van België.

Voor nadere bijzonderheden over het leven van Brugge's patroon verwijzen wij de lezers naar onze uittreksels van het merkwaardige, geschiedkundig boek van den Eerw. kanonnik Duclos. Uit dit werk, dat in geene enkele ernstige bibliotheek zou mogen ontbreken, ontleenen wij heden eenige hoogstbelangrijke bladzijden, waarin de schrijver onverbiddelijk recht doet over het valsche licht, in hetwelk de zoogezegde Kerels van Vlaanderen tot nu toe door de meeste historische romans en romantische histories voorgesteld werden.

Christiaan II, koning van Denemarken, in de gevangenis.

De aangrijpende schilderij van Struys, waarnaar onze gravure vervaardigd is, stelt ons den beruchten Deenschen tiran Christiaan II voor, in de geschiedenis als de Nero van het Noorden gebrandmerkt, maar nog vreeselijker dan de Romeinsche dwingeland voor zijne wreedheden getuchtigd.

Christiaan II, bijgenaamd de Wreede, besteeg in 1513, na den dood zijns vaders, den Deenschen troon en wist zich ook, deels door kuiperijen, deels door geweld van dien van Zweden meester te maken. Nauwelijks was hij in 1520 te Stockholm als koning van Zweden gekroond, of hij wierp reeds het masker van edelmoedigheid af,

waardoor hij getracht had de harten zijner nieuwe onderdanen te winnen en betoonde zich een bloeddorstige wreedaard tegenover hen, die hij gezworen had als zijne kinderen te behandelen. Ter gelegenheid der kroning waren de voornaamste edelen en hooggeplaatste geestelijken ten paleize te gast genoodigd en drie dagen duurden de vreugdefeesten, waarbij de koning zulk eene minzaamheid en vriendelijkheid veinsde, dat de Zweden reeds vertrouwen in hun nieuwen vorst begonnen te stellen, toen plotseling het tooneel op gruwelijke wijze veranderde.

Op een gegeven teeken werden de gasten onverhoeds aangegrepen, naar de gevangenis gesleept, en, nadat reeds den volgenden dag in allerijl hun doodvonnis geveld was, nog in hunne feestkleederen op het schavot omgebracht. Vier en negentig van de edelsten des lands, waaronder twee bisschoppen, werden alzoo door beulshanden onthoofd, zoodat het bloed tot in de straten stroomde, die op het marktplein uitkwamen.

Gustaaf Wasa, de afstammeling van een oudadellijk Zweedsch geslacht, besloot met de hulp van eenige landgenooten zijn vaderland van dit monster te bevrijden; maar Christiaan, die te Kopenhagen de moeder en de zuster van zijnen vijand in zijne macht had, liet de beide vrouwen, in eenen zak genaaid, in zee werpen. Het lijk van den Zweedschen rijksbestuurder werd opgegraven en de barbaar dreef de woede zoover dat hij er zich op wierp en er in beet. Hij deed de lijken zijner slachtoffers in stukken snijden en zond die door het geheele land rond om een algemeenen schrik in te boezemen. De boeren werden, zoo zij de minste klacht uitten, met afkapping van hand en voet bedreigd.

Zulk een schrikbewind kon zich onmogelijk lang staande houden, en in Zweden werd met het beste gevolg de opstand geleid door Gustaaf Wasa, die zich weldra den eerenaam van ‘bevrijder des vaderlands’ verwierf en in 1523 als koning van Zweden werd uitgeroepen. In Denemarken, waar Christiaan met geweld het protestantism invoerde, maakte de dwingeland zich door zijne willekeurige handelingen tegen den adel en de geestelijkheid niet minder gehaat, en in hetzelfde jaar dat Gustaaf Wasa op den Zweedschen troon verheven werd, verklaarde het Deensche volk zijn tiran van den troon vervallen. Het vonnis zijner afzetting werd hem door den eersten magistraat van Jutland persoonlijk te Kopenhagen gebracht, waarop de wreedaard lafhartig de vlucht nam en in Vlaanderen, het gebied van zijnen schoonvader Karel V, eene schuilplaats zocht.

Na tien jaren rondgezworven te hebben, deed hij eene poging om de verlorene kroon te herwinnen, doch nauwelijks was hij te Alsen in Noorwegen geland, of hij werd gegrepen en naar het kasteel Sonderburg gevoerd, waar hij meer dan zestien jaren, zonder ander gezelschap dan dat van een Noorschen dwerg, in een duisteren toren doorbracht.

Vreeselijk was het lot, dat de dwingeland hier, in de macht van zijnen opvolger Frederik I, te verduren had. Men verhaalt dat hij, in het duister zijner cel rondtastend, allengs met de hand eene geheele voor gegroefd had in den rand der tafel, die hem bij zijne onophoudelijke rondwandelingen tot steunpunt diende.

Laatste oogenblikken van den H. Franciscus van Assisië.

Den 4en October viert de H. Kerk den sterfdag van den H. Franciscus van Assisië, om zijne vurige liefde en engelachtige reinheid als de ‘seraphijnsche leeraar’ vereerd. Het was in het jaar 1226, twee jaren nadat de heilige in zijne ledematen de wonderbare

afdruksels van de wonden des Zaligmakers ontvangen had, dat hij door eene gevaarlijke ziekte overvallen werd. Zoodra hij zijn einde voelde naderen, verzamelde hij zijne kloosterbroeders rondom zich, vermaande hen de regels der orde nauwgezet na te leven, gaf hun zijn vaderlijken zegen en sprak: ‘Vreest God en blijft daarin volharden: zalig zijn zij, die tot het einde toe volharden in hetgeen zij ondernomen hebben. Thans ga ik tot God en beveel u in zijne genade aan.’

Vervolgens verzocht hij zijne kloosterbroeders hem naar zijn geliefkoosd heiligdom, het kerkje van Portiuncula te brengen, opdat hij er in de schaduw des tabernakels mocht sterven. Daar plat ter aarde uitgestrekt, gaf hij onder het bidden van den 141^{en} psalm den geest bij de woorden, die zoo volkomen op hem van toepassing waren: ‘Geleid mijne ziel uit den kerker. De rechtvaardigen wachten op mij, dat Gij mij beloont.’

Onze gravure, naar de meesterlijke schilderij van den Franschen kunstenaar Joseph Weerts vervaardigd, stelt het treffend oogenblik voor, waarop de stervende heilige, op den arm zijner broeders gesteund, zijn klooster verlaat om zich naar Portiuncula te begeven. Het heerlijk schilderstuk, even bewonderenswaardig door de schoone compositie als om de sprekende uitdrukking der figuren, heeft in de laatste Parijsische tentoonstelling terecht de aandacht der jury getrokken en verwierf den kunstenaar eene benoeming tot ridder van het Legioen van Eer. Zijn buitengewoon talent, dat zich door eene bijzondere nauwkeurigheid onderscheidt, en zijn eerbied voor de groote traditiën der kunst, geven hem ten volle recht op die eervolle onderscheiding.

Luit en fluit.

Onder dien eenigszins luimigen titel heeft onze geachte medewerker, de eerw. kanonnik Frs. S. Daems, eenen dichtbundel in het licht gegeven, zoo keurig van uiterlijk als van inhoud. Dit boekdeel is een juweel van graveer- en drukkunst en strekt tot eer aan den uitgever De Seyn-Verhougstraeten en aan de Brugsche steendrukkerij Karel van de Vijvere-Petyt. Van den dichter moet men volmondig toestemmen, dat hij in zijne fiksberijmde zangen in praktijk de leer voorhoudt, die hij daarin aan zijnen jongen lettervriend Constant Wolfs geeft:

Zangrigheid en taalgetoover
   Strenglen om des Dichters hoofd
Wel een tijdlijk letterloover;
   Maar een glans, die nooit verdooft,
Glinstert enkel om de slapen
Van den Dichter, die, geschapen
   Tot een tolk van 't ware schoon,
Niet verdelger is maar stichter
Van het ware schoon. - O Dichter,
   't Zij uw taak, uw doel, uw loon!

‘Luit en Fluit’ is niet alleen eene rijke verzameling van eigenaardige en hoogstverdienstelijke dichtstukken, maar het is daarenboven een door en door gezond boek, een tegenhanger en geeselaar van die flepsche dichtwerken, waarvan onze krachtige zanger zegt:

Uit droomen werd die poëzie geboren,
   Die, wederzijds, weer nieuwe droomers teelt.

Haar schijnschoon moog bij d'eersten blik bekoren:
Zij kan alleen de levensgeesten smoren,
   Slechts wonden slaan, die vaak geen arts meer heelt.

Zij zuigt het bloed af, doet het hart verslensen,
   Ontspant de zenuw, dooft den levenslust,
Ontluikt de kiem van haat tot God en menschen
En vult de ziel met onbestemde wenschen
   Naar zelfverdelging, als de hoogste rust.

De bundel van den dichter Daems is daarenboven vol afwisseling: het Godgewijde gezang en het hekelrijm, het volkslied en het gelegenheidsvers, het luimige puntdicht en de plechtige kantate, de berijmde legenden en het smaakvolle verhaal onzer dagen volgen elkander op in zulke drukke verscheidenheid en wedijverende schoonheid, dat het slechts na herhaalde lezingen zou mogelijk worden te bepalen welk stuk den palm verdient. De gedichten, die wij hier volgen laten, beschouwe men dus geenszins als deelen met opzet en ter aanbeveling van het geheel uitgekomen: wij nemen slechts bij voorkeur die dichtwerken over, omdat verhalende poëzij en volksliederen het meest in den smaak vallen van den Vlaamschen lezer. Daarenboven, schrijvers als onze geestvolle Norbertijner hebben nu wel juist onze aanbeveling niet meer noodig, naar wij meenen, en wij bekennen rechtzinnig dat het ons hier eigenlijk meer te doen is onzen lezers een paar flinke gedichten op te disschen. Die goede gelegenheden zijn al te schaarsch om er geen gebruik van te maken, als zij zich gelijk nu zoo voordeelig aanbieden.

'k Ben maar een boer.

'k Ben maar een boer, doch hef den schedel
   Toch fier omhoog:
Mijn stam zij laag, mijn stand is edel
   In 's wijzen oog.

De boer moet heer en burger spijzen
   Met vleesch en boter, graan en kruid;
Daarom - wie laf den boer misprijzen,
   Die lach ik uit.

Mij hooren toe de wijde velden
   Met al hun pracht
En 't woud met zijn gesuis. - Zij melden
   Mij Godes macht.
Wijl in de stad, opeengedrongen
   Men nauw een vadem lucht geniet,
Haal ik haar in met volle longen
   En spaar ze niet.

'k Werk heel de week, en vlijtig werk ik,
   Gelooft me vrij.
Wordt elders goed geboerd, dat merk ik:
   't Is winst voor mij
En 's Zondags drink ik blij mijn glasken,
   Of wel ik praat wat bij den haard,
Terwijl mijn vrouw haar koffietasken
   Dan ook niet spaart.

Maar altijd gaan mijn christenplichten
   Getrouw vooraf
Nooit zal ik 's Zondags werk verrichten:
   Dat riep om straf!
Ik ga ter kerk; ik vraag Gods zegen
   Voor vrouw en kind, voor vee en plant;
Ik bid om zonneschijn of regen,
   Naar eisch van 't land.

'k Heb zonen, vrome en rappe knapen -
   Zij slaven fel -
En dochters, die bij 't werk niet slapen,
   Zoo braaf als snel;
Op moeder trekken ze altegader;
   En mijne vrouw zegt: ‘Als een haar
Gelijken mijne zoons op vader!’
   'k Geloof, 't is waar.

Wij hebben ze in de vrees des Heeren
   Wel opgevoed;
En die nog jong zijn, moeten leeren;
   't Is voor hun goed:
Een boerenmensch, die niet kan lezen,
   En schrijven, reeknen naar zijn staat,
Zal dikwijls te beklagen wezen, -
   Maar dan te laat!

'k Heb geen miljoenen te besteden -
   Wat maakt me dat?
Ik win den kost en ben tevreden:
   Dat is mijn schat.
'k Heb steeds - daar mag ik niet van klagen -
   Een appel voor den dorst bewaard,

Ja zelfs al voor mijn oude dagen
   Wat uitgespaard.

'k Ben maar een boer, doch hef den schedel
   Toch fier omhoog:
Mijn stam zij laag, mijn stand is edel
   In 's wijzen oog.
Men bood vergeefs mij steedsche zalen,
   Zoo ik mijn boerenhuis verliet:
Daar kan men meerder goud zien pralen,
   Maar heil toch niet.

Dat rijken in den hemel wel wat vooruit hebben.

I.

Zij hadden samen een leven geleid
   Van ellende, door allen verstooten.
Aan 't einde geslaafd, met gebroken hart,
Had de man zich gelegd op zijn leger van smart
   En de oogen voor immer gesloten.

De vrouw, van haar laatsten steun nu beroofd,
   Gevoelde den moed haar begeven
Om langer te sukklen, zoo eenzaam en zoo
Gebrekkig, en had zich gelegd op het stroo,
   Naast den ouden gezel van haar leven.

Zoo sliepen zij samen den doodslaap in,
   Zoo kwamen zij samen voor 't oordeel.
Het vonnis was gunstig ‘dat spreekt,’ En de man
Zei lachend: ‘Wel, vrouwken, wat dunkt er u van?
   Is hier niet voor de armen het voordeel?’

Zij kregen terstond voor Sint Petrus bevel,
   Hen binnen te laten in 't Eden,
En trokken blijmoedig dan, op hun gemak,
Naar boven traag wandlend: ze waren nog zwak
   Van 't gebrek hier op aarde geleden.

Wellicht ook stonden ze nog wat onthutst
   Van 't oordeel.... en waarom zich spoeden?
Zij waren toch zeker, voorgoed, van hun zaak;
De weg was zoo schoon; en zij vonden vermaak
   Met gewandel 't gesjouw te vergoeden.

Zij drentelen voort, op elkander gesteund,
   Begeesterd door al wat zij zagen,
De vreugd op 't gelaat en den lach op den mond,
En haalden de lucht in zoo frisch en gezond,
   En spraken van vroegere dagen.

‘Wel, vrouw,’ zei de man, ‘had ik 't niet voorzegd?
   Heeft God ons niet vriendlijk ontvangen?’ -
‘Ah, man!’ was 't antwoord; ‘wie of het toch dacht!
Wie ooit van zijn leven had zoo iets verwacht,

Of zoo iets maar durven verlangen?....

Wij werden op aarde geschuwd als de pest,
Behandeld al erger dan honden;
En hier! hier worden we - is 't ooit wel gebeurd? -
Al zijn ons de kleeren en schoenen gescheurd,
Zoo waardig als prinsen gevonden.'

'Ja - ziet ge - in den hemel,' hernam de man, -
'Ik zeide 't u honderde keeren -
Is 't heel en gansch anders dan ginder op aard:
Ginds ziet men naar rijkdom; niets is die waard
Hierboven in de oogen des Heeren.

En echter ik was maar half in mijn schik:
Ik vreesde men zag door de scheuren
Mijns kleedsels, dat ik geen hemd heb aan;
Gij ook waart onthutst, zoo armoedig te staan
Voor den Heer; 't was licht te bespeuren.'

'Volstrekt niet, o man.... Hebt ge niet gezien,
Hoe Maria en Joseph mij groetten!' -
'En de engelen dan, van het hemelhof,
Die Jesus omringden?... 't Was waarlijk alsof
Ze een paus of een keizer ontmoetten!'... -

'En onze lieve Heer dan, die zei:
Weest welkom, dierbare kinderen!...
Ah, man! zoo de rijken, die ons weleer
Op aard zoo verachtten, eens zagen die eer!
Het zou niet weinig hen hinderen!' -

'Voorzeker, ze trokken een lang gezicht,
Geen rijken toch worden er waardig
Van zoo een onthaal in den hemel gekeurd.' -
'Dat spreekt!' zei de vrouw; 'aan ieder zijn beurt:
Het is niet meer dan rechtvaardig!' -

'En toch, vrouw, hebt ge zoo dikwijls gemord,
Wanneer wij op aarde wat leden:
De rijke geniet van alles volop,
Zoo spraakt gij; en wijlie zijn armer dan Job?
Wat of wij er ooit voor misdeden?... -

'Waarom oû koeien gehaald uit de gracht?' -
'Wel, om u te doen herdenken,
Wat ik u dan zei: Rechtvaardig is God:
Die hier het geluk niet krijgen voor lot,
Hun zal Hij 't daarboven eens schenken.

Maar 't scheen, gij geloofdet niet steeds daaraan...'
'Zwijg, man! God moest het eens hooren!'
'Kom, vrouw, zij niet bang! de Heer is te goed
Om u nog te straffen! Gij hebt het geboet
Met te lijden nog meer dan te voren.

Want ja! - beken het maar - vrouwken, gij waart
Op aarde niet immer verduldig,
En zelfs niet immer rechtvaardig. Gij spraakt

Soms even of ik ons had arm gemaakt;
Toch was ik - gij weet het - onschuldig.

En als ik dan zei: 't Is God, die het schikt;
't Zal later tot heil ons gedijen;
Dan trokt ge minachtend de schouderen op,
Bijna als vroeger de vrouw van Sint Job;
Ja, vrouwken, ge moet het betijen.' -

'Maar nogmaals, man, waarom aldus
Mij willen doen ongelijk halen?' -
'Ho, vrouw! het is dàt niet! Ik wil maar u doen
Begrijpen, wie onzer gelijk had, toen
Ik u zei, daar niet over te malen;

Dat eens onze armoe zou gelden voor goud,
En dat - zoo op aarde ons de rijken
Als honden behandelden - eens dit een keer
Zou nemen, en dat wij zouden veel meer
Dan zijn den hemel eens prijken.'

II.

Zoo koutende waren zij langzaam dicht
Bij hunne bestemming genaderd;
Zij zagen de poorten van diamant
Der heemlen als ware 't een zonnebrand,
Reeks fonkelen door het gebladert.

En plots, daar schiet hen een engel voorbij,
Zoo rap als de bliksem, naar 't Eden.
Hij snelde van Godes vierschaar aan,
't Was klaar; want hij volgde juist de baan
Door 't wandlende paarken betreden.

Hij zwaaide verblijd met een perkament,
Of hij gunstig een tijding verkondde;
Hij was op een wenk aan het eind van zijn vlucht
En gaf, met den klopper, een slag zoo geducht
Op de poort, dat het dreunde in het ronde.

Dra snelde Sint Pieter toe bij 't geklop,
En, op enkel een woordje des boden,
Ontsloot hij de volle poort en trok
Aan een touw en luidde een groote klok,
Als om gansch den hemel te nooden.

En werkelijk spoedig verscheen er een groep
Van heilgen. Wat zij vertelden,
Was niet te verstaan - 't was te ver - doch vast -
Men zag het - zij werden blijde verrast
Door wat Petrus en de engel hun meldden.

Zij sloegen een poosje te zamen raad,
En trokken dan allen naar binnen,
Maar kwamen dra weder met bloemen en groen,
En vlochten het samen tot krans en festoen,
En hingen het op aan de tinnen.

't Was duidlijk, dat zagen de man en zijn vrouw:
Daar werd voornamen personen
Een luisterlijke intree voorbereid.
Maar wie toch mocht er worden verbeid?
Ze zagen zich niemand vertoonen.....

Wat of zij dachten, ze zeiden het niet,
Maar bezagen elkander eens vluchtig:
Ja! droegen zij niet op hun eigen persoon
Al de teekens der eerste in Sion's woon?
Wie is daar als de arme doorluchtig?...

Nu was de triomfboog opgericht;
En zonder nog langer te talmen
Trok - twee aan twee - der heiligen stoet
Den hemel uit en ons paar te gemoet,
Met vaandels en kronen en palmen.

‘Vrouw lief,’ zei de man, ‘'k weet waarlijk niet,
Hoe of ik het uit moet leggen;
Maar zou men niet denken ze komen naar ons?...’
En 't vrouwken, onthutst, sprak binnensmonds:
‘Man lief, men zou waarlijk het zeggen!...

En zelfs daar is geen twijfel meer aan:
Reeds wijst Sint Pieter - o, zie! - naar
Ons beiden!... en 't “welkom” klinkt!... Gauw, groet
Met de hand, man lief - want ge hebt geen hoed -
En wuif hun beleefd een dienaar!

Nog, nog!... en gauwer!... en dieper... Ei mij!
Haast viel ik van 't fel *salueeren!*
Ha! konden de rijken ons nu eens zien!...
Om 't even; maar 'k ware tevreden, indien
Ik wat deftiger stak in de kleeren!

Want kijk eens, die heiligen glanzend van goud!...’
‘Ja, vrouwken, dat moogt ge wel weten,
Dat niemand u hard bewonderen kan
Zooals ge zijt toegetakeld.’ - ‘Och, man!
U ook niet!’ zei 't vrouwken gebeten.

‘Goed, goed, vrouw lief!’ hernam de man;
‘Maar zet toch al ondertusschen
Uw muts wat recht en steek er uw haar
Wat onder: het hangt zoo verward door elkaar,
Als stond het te huren voor musschen...’ -

‘En gij, man, bezig uw handen en stop
Uw verscheurde knieën er mede!...’ -
‘Och, vrouw!’ zei de man, ‘het is waarlijk gek,
Voor brave getrouwden, elkaar op den nek
Zoo te zitten in 't rijk van den vrede.

Op aarde, 't zij zoo!... maar hier!... En daarbij
Zij naderen... Vrouwken, houd goed u!
Reeds lachte Sint Pieter ons toe.... Bij gebrek
Van schoone kleederen, vrouw lief, trek

Uw schoonste gezicht aan! spoed u!...'

III.

Thans naderde hun de hemelportier
   En zeide lachend: ‘Dag, vrinden!
Zijt welkom! ge komt naar ons, zoo ik zie;
Ik wist er niet van; maar uw plaats, goê lie,
   Zult ge toch in gereedheid vinden.

En een goede, daar sta ik voor in!... Maar ik kan
“Ja, vrouw lief, ja!” weervoer de man,
   “Nu kan ik 't niet langer bevroeden!” -
“Wat kunt ge niet bevroeden, mijn vrind?”
Zoo vroeg een Sant, die zich niet zoo gezwind -
   Hij was oud - als de andren kon spoeden.
   Niet langer nu blijven staan praten:
Wij gaan met dezen prachtigen stoet

En 't *presseert* - een rijken man te gemoet,
   Van wiens komst me de weet is gelaten.
Gaat mee, zoo ge wilt; dan kunt ge al wat eer
   Betoonen aan wien we ontvangen,’
Zoo sprak hij en snelde met de anderen voort.
De vrouw nam het woord in de plaats van den man:
   ‘Wel,’ sprak ze, ‘hij kan het niet vatten,
En ik nog minder, waarom er hier
Verschil wordt gemaakt door mijnheer den Portier
   Voor ons en voor mannen met schatten.
Verbluft zei 't paarken geen enkel woord,
   Maar volgde zachtjes de rangen.

Doch 't vrouwken begon weldra en vroeg:
   “Wel man! wat zult ge nu zeggen?
Wie heeft er van beiden nu ongelijk?
Is hier als ginder, steeds rijk niet rijk?
   'k Ben benieuwd, hoe ge 't uit zult leggen!...”
Mij dunkt, zoo men een verschillend onthaal
   Aan deze of aan gene moest geven,
Dan ware 't rechtvaardig ten gunste van hem,
Die, needrig als 't kindje van Bethlehem,
   In armoe sleet zijn leven.’ -

CHRISTIAAN II, KONING VAN DENEMARKEN IN DE GEVANGENIS, NAAR A. STRUYS.

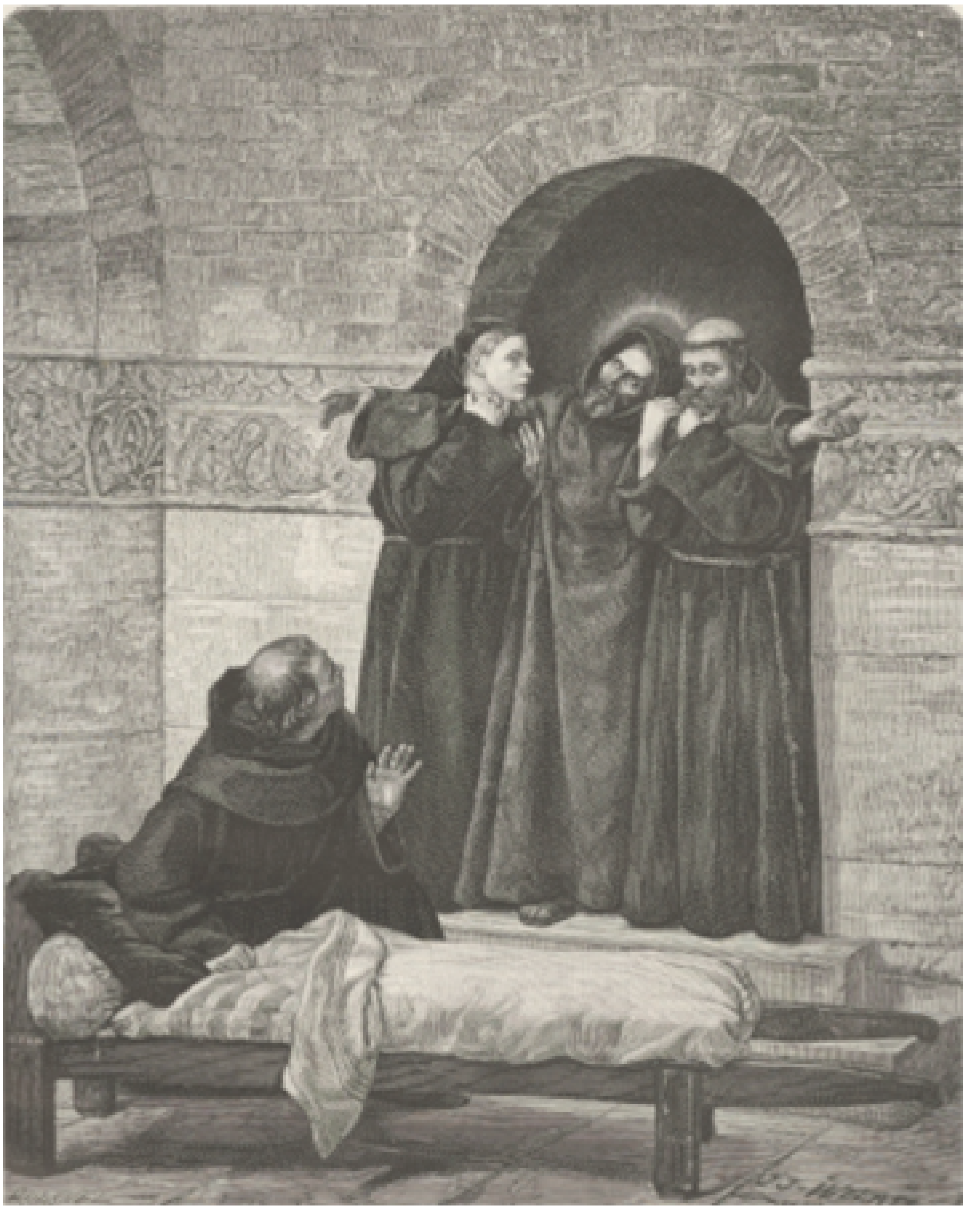

LAATSTE OOGENBLIKKEN VAN DEN H. FRANCISCUS VAN ASSISIË, NAAR J.J. WEERTS.

‘Gij hebt niet ten eenemaal ongelijk,
    Mevrouw, maar schijnt wat verbolgen;
Dat 's mis!... Bedenk maar enkel een keer,
Dat de armen, die ginder op aarde den Heer
    In smart en beroovingen volgen,

Natuurlijk hierboven hooren te huis
    En zoo menigvuldig er krielen,
Dat - willens of niet - de hemelportier
Heeft moeten verzaken aan 't feestgevier
    Bij de intree van arme zielen.

Zij komen in benden op iederen stond
    En betrekken de prachtigste zalen,
Zooals ge met eigene oogen zult zien;
Wij hadden geen oogenblik rust, indien
    We al de armen moesten onthalen.

Maar rijken!... 't Is wat anders! Gij weet:
    Voorwaar, voorwaar! een kemel
Gaat door het oog van een naald - zoo sprak
De Heiland - met veel grooter gemak
    Dan een rijke komt in den hemel.

Dat weet ge, niet waar?’ - ‘Ja,’ zeide de vrouw,
    ‘Mijnheer de Heilige, zeker!’ -
‘Welnu! een enkel stuk geld op zak
Te veel, wat lijvig' een lichaam... krak!
    De rijke blijft in den steek er!

Niet zóó de man, dien we gaan te gemoet;
    Ik heb het van Petrus vernomen:
Eer had hij zich zelven te kort gedaan
Dan de andere milddadig niet bij te staan,
    Om zeker hier binnen te komen.

Daarom wordt ook zijne intree thans
    Gevierd door ons allen ten zeerste,
Alleen omdat het gebeurt zoo raar.
Ja, lieve Mevrouw, sinds honderd jaar
    Dat ik hier ben, is deze nu de eerste.’ -

‘Wel, vrouw!’ zei de man, toen de heilige zweeg,
    ‘Ziedaar nu! En wie wederlegt het?
Wie had er gelijk nu? wat dunkt er u van?’ -
‘Ik had toch niet te eenemaal ongelijk, man!
    Mijnheer de Heilige zegt het.’

Brugge. - Feesten der zaligverklaring van Karel den Goede. - Geschiedenis van dezen martelaar door Ad. Duclos
(Vervolg.)

De geleerde Duclos laat ons verder eenen oogslag over Vlaanderen werpen, om te zien hoe er de zeden waren in den tijd van Karel den Goede.

De bevolkingen van de Saksensche kust, zegt hij, hadden nog nooit den kloeken invloed gevoeld van een man die sterk genoeg was om ze te bedwingen, die ze zou vast nemen langs de wilde baan van den ongetemden vrijheidslust en van de germaansche eigenliefde, om ze te doen opklimmen langs de christene beschaving tot de ware vrijheid.

Dertig jaar vroeger had sint Aarnout, bisschop van Soissons, van vrede en deugd gesproken aan die halve heidenen; en ook de kruisvaarten hadden den christen geest opgeschud en leven gegeven.

Maar Tanchelm had vele schade aan 't werk van sint Aarnout, aan den gezegenden drift der kruisvaarten gebracht.

Voòr het jaar 1108 of 1109, had die gemeene vent, geboren, men weet niet waar, die in de baldadigheid leefde, een onwetende kerel was en een kwade geweldigaard, allerhande kettersche leeringen in Rijksvlaanderen, in de Vier-Ambachten, te Antwerpen en in Rijengau verkondigd. Dan was hij in ons Vlaanderen gekomen, had hem in een monnik vermomd, en was 't bisdom van Terenburg gaan bestormen. Na eene reize naar Roomen, kwam hij tot onze streken terug, maar wierd, met zijne gezellen, te Keulen gevangen.

Tanchelm had eenen sleep vrouwvolk a[c]hter hem, en trad vooruit als een koning, 't vaandel voorop en door eene bende gewapende mannen omringd. De kerken schilderde hij af als plaatsen van zedeloosheid, loochende de weze[n]tlijke tegenwoordigheid in 't heilig Sacrament des Autaars, verwierp de sacramenten. Verders strooide hij de verwarring in 't land met te verbieden de tienden te betalen. Hij verklaarde dat hij God was, en spoog de walgelijkste lasteringen uit tegen de Onbevl[e]kte Maagd.

Ondertusschen zocht hij geld te vergaderen, stichtte met de hulp van Manasses, eenen smid, eene gilde, die op de losbandigheid ingericht was. Zelfs eenen priester, Everwacher, had hij in zijn gevolg medegesleept, en hij poogde een groot gedeelte der streke van 't bisdom Utrecht af te scheuren, onder voorwendsel het vast te hechten aan 't bisdom van Terenburg; maar waarschijnelijk om het onder 't gezag van zijnen Everwacher te stellen.

Voorgaande bijzonderheden weten wij uit den brief door de geestelijkheid van Utrecht aan den Bisschop van Keulen, geschreven, om te verkrijgen dat Tanchelm aldaar niet zou losgelaten worden.

Maar Tanchelm ontsnapte te Keulen en kwam naar Brugge, in 1113. Geestelijkheid en volk spanden te zamen, en dreven hem de stad uit. Dan doolde hij langs onze kusten, 't volk opmakende, en oproer verwekkende, tot dat hij er vermoord wierd.

Aldus door Tanchelm aangeveunsd, brandde de oude germaansche drift nog heviger in de herten van de halve barbaren.

Daar was geen gemeens tusschen dien geest van onafhankelijkheid en de ware beschaving. Ik sprak daar even van eigenliefde; hewel, dat was de innigste uitdrukking van germaansche vrijheidslust en onafhankelijkheid. In zijne afgezonderdheid bestond de onafhankelijkheid van den Germaan bijkans geheel. Kwam hij met anderen bijeen, zijne gilde kon slechts eene ‘gezamentlijke afgezonderdheid’ wezen; zij wordt wel een groep, maar deze blijft afgescheiden van den groep die ernevens woont; haar bestaan heeft slechts eèn oogwit: hare gezamentlijke verdediging, die den gezamentlijken wederzijdschen haat, voor laatste uitwerksel heeft. Vernielend is dit

oogwit. Wordt de Gilde werkzaam, 't en is niet om te stichten, maar om den haat, die gemeen is aan hare leden, uit te werken; om te vernielen.

Dusdanig waren de Vlaamsche kustbewoners alsdan ten grooten deele nog gesteld.

Zij waren derhalve nog ten grooten deele ook aan het germaansche heidendom verkleefd.

Gij ziet die mannen hun kruis maken; maar zij zullen over hun mes een eed bij Loki zweren, in heidenschen vorm.

Den nacht na Karels marteldood, zien wij Busschaart, den moordenaar, en zijn medeplichtigen op de wijze der heidensche bezweerders, zegt Walbrecht van Brugge, rond het graf van den graaf zitten, brood en bier op de tafel van 't graf stellen, eten en drinken over 't lijk van den vermoorden graaf, en zweren dat niemand onder hen, gelijk hoe, hem wreken zal. Als wij die Saksen, die reeds mannen van bediedenis zijn en tot een stam behooren die den proost van Sint-Donaas en den kastelein van Brugge onder zijne leden telt, nu nog, in 1127, den doodenmaal zien plegen dien de kerkvergadering van Leptines in Henegau, reeds in 742, in zijne ‘Lijst der avergeloovigheden en heidensche gebruikelijkheden’ verboden had, en die Karelmanjes Capitularissen onder den naam van *Dansisas* doemen; welk gedacht moeten wij dan hebben van den heidenschen geest der bevolking die meer buiten den invloed der beschaving leefde, op de schorren der kust en in de afgezonderdheid langs de zee?

Hariulf, een schrijver van den tijd van Karel den Goede, die 't leven van sint Aarnout opgesteld heeft, laat ons eenige bijzonderheden over de zeden van de lieden dier streke kennen. Dagelijks, zegt hij, waren er doodslagen; 't menschenbloed, gestadig gestort, stoorde rust en vrede in geheel de streke. Sint Gregoris VII zond sint Aarnout, zegt hij, tot Robrecht den Vries, om de ontembare en bloedzuchtige Vlamingen tot vrede en overeenkomst eenigszins te bedaren. Te Oudenburg, zegt hij wat verder, heerschte eene ware razernij en dolheid van wraak. De lieden schepten hun vermaak in gestadig bevlekt en besmeurd te zijn met bloed. Een enkelen dag niet moorden aanzagen zij als onweerdig en als eene schande. Ter nauwernood spaarde de vader den zoon, de zoon zijnen vader: de broeder vermoordde zijnen broeder, de neef den oom, en de oom den neve, voor eene nietigheid. Te Brugge, verklaart de zelfde schrijver, en te Veurne ging het even erg. Te Thorhout ook blaasde de duivel 't vuur van twist en wraak gestadig aan. Op 't grondgebied der parochie van Ghistel, was er eene striepe zwarten of rotsachtigen grond te midden van moerassen gelegen, die men schier niet bereiken kon. 't Volk dat daar woonde was wreed gelijk Scythen.

Die bevolkingen waren gebleven gelijk de Germanen die Tacitus beschrijft. De *veete* aanzagen zij als de grootste hunner plichten.

‘De gewoonte, zegt Van Hasselt, herkende 't recht van de wraak, de *faidha*, aan allen vrijen man die in zijn persoon of in dezen van zijne naastbestaanden gekwetst geweest was, wiens eere, rechten of eigendommen gehinderd waren. Zelfs, als iemand vermoord was, verplichtten de gewoonten den naastbestaanden van den vermoorde, die veete te oefenen en haar als eene erfenis te aanveerden.

Kwam er een twist te ontstaan, de messen wierden getrokken, de wraak gezworen en al die van 't zelfde bloed waren, droegen de verplichting van de zelfde veete.

Die bloedveete wierd ook voortgezet bij overeenkomst.

Loki, die in de noordsche godenleer eene godheid was, maar toch slechts een reus, is de de vijand van al dat geschapen is. Hij heeft met Wo[e]n bloedverwantschap der wraak gedronken.

Die zochten ‘bloedbroeders’ te worden lieten eenige druppelkens van hun bloed in eenen pot bier vallen, dronken den pot uit, en hadden, daardoor zelf, hunne wederzijdsche twisten aanveerd.

Alle onrecht, of zoo gezeid onrecht aan bloedverwanten of ook aan ‘bloedbroeders’ gedaan, aan hunne stamgenooten, aan hunne vrienden, schiep de plicht der veete, die als geheiligd aanschouwd was, en waaraan niemand mocht te kort blijven, of hij was onteerd. Die plicht schonk het recht den vijand 't leven te benemen en zijn erfgoed te verwoesten. De ‘bloedbroeders’ van dezen die de wraak ondergaan had, verwierven dan ook de plichten 't recht der wraak tegenover dezer allen die ze eerst hadden geoefend.

Was er iemand van de bloedbroeders gehinderd, aanstonds wierden de anderen bijeen geroepen. Op de hoogten wierden *baken* gesteld. Dat waren hooge staken, met een bondel strooi in harst gedopt, bekroond. Walbrecht spreekt daarvan. Van stonden aan, liepen alle bloedbroeders te wapen, en de wraak wierd gepleegd.

Verstaat gij, lezer, hoe zulk een recht allen christen geest, alle orde, alle beschaving moest te niet doen!

Ook, van de oudste tijden af, hoe weinig de beschaving in vooruitgang kwam, wrocht men langs alle kanten om die bloedige veete, met hare noodlottige gevolgen, te dempen.

Daartoe brachten de prinsen, die bekommerd waren met den vooruitgang van de zeden en van de beschaving, het *weergeld* of *zoengeld* in. De veete bleef; toch, 't was het mes niet noch 't bloed, maar eene som gelds die ze voldeed. Als dit weergeld, in een jaar tijds, in de laatste jaren van Robrecht den Vries, tot 10 duizend mark opbracht, in het Brugsche alleen, wat moeten dan de veeten geweest zijn ten platte lande?

Van een anderen kant wierden ook de baken verboden; een artikel van de Keure van Veurne, bevat er de uitdrukkelijke melding van; en, met het verbieden van baken op te richten en te ontsteken, wierd de oproep van de bloedmagen moeilijk gemaakt, en 't uitoefenen der veete ten deele belet.

Het staat dus vast dat de zeden, in 't begin der XIIe eeuw, op onze kuststreke, nog barbaarsch waren, dat de Saksensche bevolking half heidensch en onbeschaafd was en dat de bevolking de veete als een rechten een plicht aanzag. Maar dat die stammen daarin verschilden van de andere germaansche, voòr dat de invloed des christendoms ze getemd had; dat hun zeden 't kenmerk waren van eenen bijzonderen politieken staat hun alleen eigen; dat zij eenen naam droegen die niemand dan hun eigen was; dat ze om 't kort te maken,

de Kerels waren en dat hun land *Kerlingaland* heette; dat altemale kan zeer spitsvondig zijn, kunstvol aaneengeschakeld, hertekittelend voor mannen die stelselmatig de hersenschimmen van 't onbepaald woord vrijheid naloopen, dichterlijk voor zoekers van liederrythmen en klankvolle ijdele woorden: maar voor den geschiedschrijver is dat al geen roode duit weerd.

Immers: Men zegt dat de Saksensche volksstammen die hier op de kust van Vlaanderen woonden, meestal uit de middelbare klas der Skandinaven sprooten, die noch *Tröll,* dat is laat, nog *Jarl* dat is edelman, maar *Kärls,* dat is ‘niet edele vrije lieden’ waren. Men is verplicht uitdrukkelijk, uit rechtzinnigheid, toe te geven dat dit slechts een ‘vermoeden’ is Men voegt erbij dat dit vermoeden bevestigd wordt uit de omstandigheid dat er veel *Kerels* onder de Saksen bestonden. Maar men vergeet dat men juist zou moeten bewijzen 1° dat de naam van Kerel aan stammen die een bijzonderen politieken stand hadden, behoort, en 2° dat onze kustbewoners dien naam van Kerels droegen; en zoo maakt men eene op haar zelve ronddraaiende drogredeneering, waarin, tot bewijs, 't gene dat te bewijzen was, aangebracht wordt.

Omdat er in een lied staat van de jaren 1300 dat de Kerels ‘van kwaden aert’ zijn, en ‘willen de ruters dwingen’; dat zij ‘dragen enen langen baert’, dat ‘haer cleederen zijn al ontnaeit’, hun ‘caproen staet al verdraeit, haer cousen ende scoen ghelapt’; omdat zij eten van ‘een groten rughinen cant, wronghel, wey, broot ende caes’, dat zij ‘eten al den dach’, en ‘meer dan hi 's mach’, enz. enz.; omdat hij kijft met zijn wijf, dat zijn wijt vloekt, en dat de verzoening geschiedt met een stuk ‘lijscouke’; omdat hij ‘ter kermesse’ gaat, ‘dinkt datti es een grave’, alles wilt ‘ommeslaan met sinen verroesten stave’, gaat ‘drinken van den wine’ en daarin versmoort..., besluit men dat Kerel, vrijman bediedt, man van vrije geboorte, lijfeigen en grondeigen. Al dat in 't lied staat bewijst slechts een ding dat de lieden die de veertiendeeuwsche dichter afgeschetst heeft, ruwe, onbeschaafde mannen waren, gelijk er nog in onze streke en in andere te vinden zijn. Buiten dit, niets.

Maar waartoe dit stelsel, en waarom zoo veel geweld om het als bewezen te doen aanveerden?

Omdat men zal zeggen:

De Kerels als *niet edele vrije* lieden, hadden rechten. Karel de Goede schond die rechten met te verbieden gewapend te gaan, enz. De Kerels hebben daarom eene samenzwering gemaakt en Karel is gedood, omdat hij een dwingeland was.

Daarmeê is zijne nagedachtenis besmeurd: hij wordt de voorlooper van den Alva gelijk de Geuzen hem vervalscht hebben, en zijne tegenstrevers mannen van den derden stand, voorloopers der *‘vrije’* Geuzen.

Maar men vergeet ten eerste, dat de dood van den graaf 't werk is van eene enkele familie.

Van een anderen kant, maakt men hier nog eens eene zeer kwade redeneering. Men zegt: 1. De prins die 't recht van zijn volk schendt is een dwingland. 2. 't Is 't recht van den vrijen man gewapend te gaan. 3 Karel de Goede ontnam aan de Kerels hun recht, met te verbieden wapens te dragen, enz. 4 Dus Karel was een dwingeland. Enz.

Maar, als Karel de Goede wetten maakt of vernieuwt tegen de barbaarschheid, als hij verbiedt gewapend te gaan, als hij de veete tegenwerkt en de hand houdt om den gestadigen oorlog van de eene familie tegen de andere te beletten; dan schendt hij

niemands recht omdat niemand het recht heeft het maatschappelijk order te stooren: maar hij werkt aan de beschaving van zijne onderdanen.

Die Karel den Goede daarom, in onze tijden vijandig zijn en partie trekken voor dezen wiens barbaarsche zeden hij tegenkantte, volgen in hun oordeel over zijn gedrag het vooroordeel, dat nu velen doet dolen, te weten: dat alle opstandelingen helden zijn en alle geweldigaards, vrienden der vrijheid heeten.

Kon en mocht Karel de Goede de barbaarsche zeden laten bestaan in zijn land? Kon en mocht hij nalaten deze zeden te bestrijden? Een prins die zijne plichten kent, mag niet aarzelen zulk een staat van zaken met kracht te bestrijden. Ook, van de eerste oogenblikken die hij vrij had, ving Karel het werk der beschaving aan.

Eenige bijzondere verordeningen kennen wij door de getuigenis van Wouter van Terenburg. De voordezen ongetemde wildheid der barbaren, zegt hij, die de zeestreken bewoonden, dewelke, alle vrees Gods daarlatend, de gewoonte hadden wreedelijk het bloed te vergieten, heeft hij met eene wondere strengheid beteugeld. En omdat het met hunne pijlen was, dat zij, uit verborgen hoeken, hun moorden bedreven, verbood hij volstrekt dat er nog een van hen met pijl en boog zou uitgaan. Hij verbood ook baken op te richten om de bloedvrienden ten strijde te roepen.

Walbrecht van Brugge, van zijnen kant, toont ons ook hoe Karels pogingengelukten. Hij begon, zegt hij, den vrede te herstellen, de wetten en rechten 's lands te vernieuwen, zoodanig dat, langzamerhand, de vrede overal de bovenhand kreeg, en dat, in het vierde jaar van zijn bestier, door zijne doening, alles bloeide, alles toeloech, alles in recht en vrede en veelvoudige aangenaamheid gerust was. Ziende dan, zegt de zelfde schrijver, dat de vrede aan allen aangenaam was, verbood hij nog verders dat er niemand in geheel zijn land, noch op markten noch in burchten, gewapend zou gaan: ook was deze voorzorg van gewapend te gaan onnuttig geworden. En, vond men iemand die deze wet schond, hij zou met zijne eigene wapens gestraft worden.

Van allen, zegt Wouter, was hij dusdanig of gevreesd of bemind, dat er, in deze talrijke volksstammen, ter nauwernood iemand, in de minste zaak, dierf de wetten tegengaan, die hij tot algemeen nut geschreven had.

Hij wilde, zegt Walbrecht, dat alle oneffene zaken, voor den regelmatigen rechterstoel zouden bepleit worden.

Hij kwam alsdan tegen dezen op die voor de vierschaar met eene vervalschte welsprekendheid de ongeletterden trachtten te bedriegen: hij wilde de kunst van 't spreken slechts ten dienste van recht en deugd gebezigd zien.

De zaken die voor hem gebracht wierden, onderzocht hij met de meeste nauwkeurigheid, en zijn vonnissen droegen den stempel van eene zonderlinge scherpzinnigheid en van een geest van rechtveerdigheid, die hij wist door zijn welsprekend woord van allen te doen aanveerden.

Gansch de politiek van den zaligen graaf heeft dan een beschavenden aard, en kan in de volgende punten samengetrokken worden:

Toepassing der stelsels die de grondvesting van de christene beschaving uitmaken;

Strijd, zonder rust noch poos, tegen de barbaarschheid en 't avergeloof;

Herhaalde uitveerdiging van den Landsvrede, bron van order, welzijn, vooruitgang, en natuurlijke inleiding tot de gemeentekeuren en 't eigen bestier der stedelijke buurten;

Redematige en gematigde uitbreiding van de rechten der burgerie, en kloekmoedige bescherming over de buitenlieden;

Evenwicht der maatschappelijke klassen; beteugeling der opgekomene rijken, als zij van hun rang misbruik maakten om gemakkelijker de zwakken uit te persen en te vervolgen;

Onverbiddelijke rechtveerdigheid tegenover de feodale heeren die de Kerk of 't volk verdrukken;

Krachtdadige bescherming der goede edelen, die recht en order verdedigden en de beschaving voorenstaan.

Dit edel *programma*, waarvan elk en ieder punt op feiten bij de gelijktijdige schrijvers vermeld of in de oorkonden aangestipt, gesteund is, zou duurzame vruchten gedragen hebben, was een schelmstuk Karels bestier niet komen afbreken, als hij slechts daaromtrent twee-en-veertig jaar oud was. Niettegenstaande, de grondvestingen heeft hij gemetst, 't plan van 't gebouw is afgeschetst. Voltrokken zal zijn werk worden, door de prinsen van den Elzas; maar 't schelmstuk is den opbouw van 't praalpaleis der gemeentevrijheden en der beschaving komen vertragen.

Onschuldig verstooten.
Geschiedkundige novelle.
(*Vervolg.*)

Te gelijk met het lossen van het op eerste schot op Belgrado's wallen werd het voorhangsel van het middenvertrek der tent van Eugenius van Savooie opgeslagen. ‘Ridder Engelbrecht van Zarnitz!’ meldde de adjudant. En de oude heer trad met eene diepe buiging voor den beroemden veldheer, dien hij vereerd had sinds de eerste lauwerkrans het voorhoofd van den held sierde.

Niet zonder verwondering beschouwde hem Eugenius. Hij had een krachtigen grijsaard verwacht - de gestalte van den binnentredende was gebogen, vervallen en scheen zich slechts door inspanning van de geheele wilskracht overeind te houden. De Zarnitzer zag er uit als een tachtigjarige, het hoofd was nagenoeg kaal, nog slechts hier en daar ontwaarde men een dun zilver haartje; des te voller en witter seheen de baard geworden te zijn, welke bijna tot op de borst afhing.

‘Welkom, dappere Zarnitzer!’ riep Eugenius hem toe, terwijl hij hem de hand bood; ‘gij zijt een voortreffelijk bondgenoot en uit naam van Zijne Majesteit, onzen geëerbiedigden keizer, betuig ik u uit ganscher harte mijnen dank.’

‘Geen dank, Uwe Doorluchtigheid!’ antwoordde de oude man; ‘plicht, niets meer dan plicht! De Zarnitzers hebben veel goed te maken!’

‘Ik heb daarvan een lied hooren zingen: eene stad in Hongarië zou door het verraad van een Zarnitzer in de macht der Turken gevallen zijn; was dat een bloedverwant van u?’

‘Het was..... mijn zoon!’

D[e] klank der stem moest vast heeten, maar de menschenkenner vernam daarin het trillen der smart.

‘Arme man... en wat werd er van hem?’

‘Hij is dood..... dood voor mij, sinds negen, negen lange jaren!’

Er ontstond eene poos. Eugenius was de eerste, die het woord opvatte. ‘Ik begrijp u; om de schuld van uwen zoon te boeten, zet gij u[w]e laatste krachten op het spel. Spaar ze, ik bid u daarom als vriend, tot wij Hongarië van zijne verdrukkers gezuiverd hebben en ik zelf u aan onzen doorluchtigen keizer in zijn hofburg te Weenen als de getrouwste zijner onderdanen kan voorstellen.’

‘En wanneer gij Engelbrecht van Zarnitz werkelijk deze eer zoudt bewijzen, kunt gij daarmede de smet uitwisschen waarmede een ander dezen naam bezoedeld heeft. Neen, neen, laat mij gaan, ik voel het, mijne krachten raken uitgeput... Laat den ouden ridder den dood vinden, waar deze het best voor hem past: op het veld van eer!’

‘En wanneer ook uw zoon reeds daarop rustte, wanneer bij getracht had uit te wisschen wat hij misdeed door een eerlijken soldatendood?’

De oude schudde met hoofd. ‘Men zou mij naricht van zijn uiteinde hebben gegeven; hij zou mijne vergiffenis verzocht hebben,’ antwoordde hij. ‘Hij moge leven, hij moge zijn met schuld beladen hoofd verbergen, waar hij wil, voor mij.....’

Hij werd onderbroken; want de adjudant verscheen onder het voorhangsel. Sterker klonk het schieten en het krijgsrumoer. ‘De spion is hier, Uwe Doorluchtigheid!’

Prins Eugenius wenkte: bewaakt door twee soldaten, die aan den ingang post vatten, trad een man met geboeide handen en met angstig verwrongene trekken in de tent des veldheers.

Hij wierp zich aan de voeten van den generaal. ‘Ik ben onschuldig, Uwe Doorluchtigheid! een eenvoudig koopman! zaken, de hoop op eene geringe verdienste voerde mij in het leger! Mijne papieren zijn in orde, Uwe Doorluchtigheid kan zich daarvan met eigen oogen overtuigen! Matyas Wilczy is mijn naam!’

De veldheer wierp een blik op den knielende met het taankleurige aangezicht en de donkere oogen, waarin een onheilspellend vuur flikkerde. Daarop strekte hij de hand uit, om de hem toegereikte papieren in ontvangst te nemen - maar het kwam zoover niet; want de dorre, knokkelige vingers van ridder Engelbrecht druk-

ten zwaar op de schouders van den gewaanden koopman.

'Selim Kapudan,' sprak hij, en als eene stem uit het graf klonk die toon, 'uwe rol is uitgespeeld! Nu kunt gij geene jongelingen door den glans van het goud bekore[n]!'

Met een kreet sprong de ontmaskerde bedrieger op; staroogende zag hij den grijsaard aan. Klaarblijkelijk zocht hij in zijne herinnering, totdat het eindelijk in zijne ziel licht begon te worden. 'De Zarnitzer!' mompelden zijne kleurlooze lippen; 'ik ben verloren!'

'Dat zijt gij!' klonk het uit den mond van den ouden heer Engelbrecht. 'Deze man, Uwe Doorluchtigheid,' ging hij, zich tot den prins wendende, voort, 'is dezelfde, die een rampzalige tot verraad overhaalde, die zijn heilig geloof om goud en waardigheden te verwerven verloochende, en tot den Islam overging, dezelfde eindelijk, die het ongelukkige Mohar bemachtigde, de burgers dier plaats brandschatte en plunderde, hunne huizen verwoestte, hunne kinderen in schandelijke slavernij zond, en wien ik zelf mijne gevangenschap in het land der ongeloovigen te danken had; bestond er ooit een gevaarlijke spion, dan is het deze!'

Ernstig wendde zich de veldheer tot den afvallige. 'Gij hebt het gehoord, ellendeling; uw gelaat bevestigt wat deze mond getuigt: Voort met u, ter dood!'

Vertwijfelend wentelde zich de ongelukkige op den grond. 'Verloren! verloren!' kermde hij; 'Maria, die ik boosaardig verloochende, erbarm u mijner!'

'Ontwijd niet den naam der gezegende, afvallige!' riep Eugenius vertoornd; 'roep uw Allah aan!'

'Hem niet! Hij kan de folteringen van het geweten niet stillen!' kreunde de veroordeelde. 'Gun mij een priester, die mij weder in den schoot der Kerk kan doen opnemen, opdat niet de eeuwige verdoemenis mijn deel zij. Sinds drie jaren vind ik geene rust, geen vrede meer; met dubbelzinnigheid en hoon zwoer ik destijds voor het Moedergodsbeeld in het woud bij Mohar en het vervolgt mij sinds, mij voortdurend herinnerende aan mijn afval, aan mijne daden. Steeds hoor ik het jammergeschrei der vrouwen, die in het Maria-klooster gevlucht waren en om erger lot te ontgaan, zich in de vlammen der brandende kapel stortten; het meisje, dat ik eens bemind en dat mij afgewezen had, was onder haar, en ik hoorde haren laatsten kreet van doodsangst. Mijn ontwaakt geweten liet mij geene rust en Mahomeds godsdienst gaf mij geen troost. Toen wendde ik mij tot den God mijner jeugd en smeekte om de voorbede der heilige Maagd, tot wie ik eens, op den schoot mijner moeder, vol geloovig vertrouwen mijn gebedje opzond. Voor haar beeld geknield vond men mij en sedert dien tijd slaat men met wantrouwen al mijne schreden gade. Ik wilde mij niet laten verjagen, ik wilde hun toonen dat Selim Kapudan nog altijd in staat was goede diensten te bewijzen en sloop als verspieder in het christen leger. Nu hebt gij mijne bekentenis, voer mij thans ter dood!'

Eugenius wenkte: 'Vervult zijn wensch, hij sterve in het geloof, dat hij eenmaal verloochende?'

De wachten hieven den half bewustelooze op, die door de vrees voor den naderenden dood bevangen, zich niet staande kon houden.

Ridder Engelbrecht trad op hem toe: 'Matyas Wilczy.' vermaande hij, 'hebt gij aan den rand des grafs niets aan een vertwijfelenden vader te zeggen, geen woord van troost, waaraan hij zich laven kan na negen jaren van een onbeschrijfelijk harteleed om een eenig, geliefd kind.'

DE FEESTEN TE BRUGGE. - Marteldood van den gelukzaligen Karel den Goede.

De afvallige aarzelde, de strijd in zijn binnenste spiegelde zich in zijne trekken af, - eindelijk bekende hij: ‘Ja, Engelbrecht van Zarnitz, ja, ik heb een woord van troost voor u en in het aangezicht des doods, zoo waar ik hoop hierboven barmhartigheid te vinden, zweer ik, dat ik u de zuivere waarheid verkondig. Ridder Engelbrecht, uw zoon Rudolf van Zarnitz is onschuldig, is geen verrader!’

‘Onschuldig? Rudolf onschuldig?’ Als door den bliksem getroffen wankelde de oude man; op deze tijding was hij niet voorbereid.

Prins Eugenius ondersteunde hem met den arm en voerde hem naar zijn eigen zetel.

‘Als hem een verwijt treft,’ ging de afvallige voort, ‘dan is het slechts dat van een te groot vertrouwen en medelijden getoond te hebben jegens dengene, die zich aan hem met al de blijken van innige deelneming, als een hulpvaardige en ongelukkige vriend, als een slachtoffer der Turken en arglistige vijanden voorgesteld heeft; door list, onder een mom van vroomheid overreedde ik hem, niet door omkooping, en toen ik mijn doel bereikt had, mijne manschappen, die in het woud verborgen lagen, den weg naar de stad gevonden hadden, toen liet ik den verraderlijk overvallen jonkman weten, dat het hoofd zijns vaders vallen zou, wanneer hij het waagde slechts een enkel woord te openbaren van datgene, waarover hij in het woud voor het beeld der Moeder Gods gezworen had te zullen zwijgen.’

In stomme smart verzonken zat de grijsaard voor zich uit te zien. Doch plotseling op den afvallige toespringende, schreeuwde hij: ‘Mijn zoon! geef mij mijn zoon terug, wien ik naam en titel ontnomen heb!’

‘Uwe Doorluchtigheid, de zaak wordt ernstig,’ meldde de binnentredende adjudant; ‘naar het schijnt is er eene zekere verwarring onder de bezetting ontstaan.’

‘O! indien het gelukt ware!’ Onwillekeurig ontglipte deze uitroep aan de lippen van den generaal, maar te gelijk herinnerde dit hem aan iets anders: hij dacht aan het schrijven, dat de Dertigste hem overhandigd had, en een voorgevoel doorkruiste als een bliksemstraal zijne ziel.

Hij trad op den Zarnitzer toe. ‘Laat het lot van dezen man zijn loop hebben, Engelbrecht van Zarnitz!’ sprak hij haastig. ‘Geef u echter niet aan de vertwijfeling over. Terwijl ik mij naar buiten begeef om het laatste bolwerk van onzen erfvijand aan te tasten, moet gij uwe gebeden opstieren voor iemand die met hetzelfde doel zijn leven waagt, voor iemand, die mij dierbaar is als een eigen zoon en indien hij levend het einde van dezen nacht ziet, zal ik hemin de eerste morgenschemering tot u voeren. God geve dat het zij binnen Belgrado's christen muren. Vaarwel, de plicht roept mij!’

Hij zette den helm op, die op een zijtafeltje lag, wierp een donkeren mantel om en ijlde uit de tent, door het buitenstaande militair gevolg met gejuich begroet; achter hem voerden de wachten den afvallige weg.

Wilczy's wenschen werden vervuld: berouwvol stierf hij in het christen geloof; een priester des Heeren bad bij zijn lijk om genade voor zijne arme ziel.

Ridder Engelbrecht van Zarnitz bleef alleen in de tent des veldheers achter; eene wijl stond hij als bedwelmd door hetgeen hij zooeven vernomen had; toen vermande hij zich. ‘Hij strijdt, hij gaat in den dood,’ sprak hij bij zich zelven, ‘en ik zou hier werkeloos, in bange verwachting verwijlen? Op, Engelbrecht van Zarnitz, toon nog eenmaal dat uwe oude ledematen nog niet te stram zijn! Wellicht is het u gegund, aan zijne zijde te staan, aan zijne zijde te vallen. Wellicht kunt gij hem op deze armen dragen, wanneer een kogel hem op den grond uitgestrekt of een sabelhouw zijn hoofd gekloofd heeft. De woorden van prins Eugenius hadden eene diepere beteekenis: mijn zoon, mijn Rudolf is mij nabij.... naar buiten, naar buiten, om hem te zoeken, om hem met mij te verzoenen! Dan moge het afgeleefde lichaam ten grave dalen, het heeft de rust verdiend!’

(Wordt vervolgd.)

[Nummer 9]

August Snieders.

AUGUST SNIEDERS.

Geen portret kan onzen lezers meer welkom zijn, dan dat van den voormaligen hoofdopsteller der *Belgische Illustratie,* - den wakkeren kamper der Vlaamsche beweging, - den talentvollen *redacteur* van *Het Handelsblad*, - den gevierden schepper dier lange rij van gevoel- en geestvolle verhalen, die niemand onzer onbekend bleven, - den aanmoediger van elk opkomend talent, wien zijne pen, zijn geest en hart steeds ten dienste staan, - den kunstenaar, die ook door diepgewortelde geloofsovertuiging aan den twijfelgeest dezer eeuw ten bewijze strekt, dat welbegrepen godsdienstzin geen smachtenden maar opwekkenden invloed uitoefent op het vernuft, - de beeltenis eindelijk van den Vlaamschen letterkundige, wien de *Alma Mater* onlangs den hoogstvereerenden oproep toestuurde, om als doctor in wijsbegeerte en letteren den zetel te komen bekleeden, dien de beroemde Conscience hem nagelaten had.

August Snieders werd geboren te Bladel, in Noord-Brabant, op 9 mei 1824, maar ofschoon Noord-Nederlander van afkomst is hij Vlaming, Antwerpenaar vooral, daar hij reeds als jongeling ten onzent verblijf koos en aanstonds een werkzaan deel nam aan den taalen letterstrijd, door Hendrik Conscience, Jan de Laet, Theodoor van Rijswyck en anderen, in de Scheldestad zoo moedig aangevangen. Onberekenbaar zijn de diensten die August Snieders, als roman- maar voornamelijk als dagbladschrijver aan de Vlaamsche beweging bewezen heeft. Die worstelstrijd van

de Zuiderbroeders, sinds vijftig jaren en dikwijls met den moed der wanhoop tegen de indringende verfransching en voor het ongeschonden behoud van eigen taal, kunst en zeden voortgezet, heeft steeds in den Noorderbroeder eenen edelmoedigen, onvermoeiden en talentvollen medekamper gevonden. En als wij nu op staatkundig gebied de rechtherstelling der Vlaamsche grieven met meer betrouwen mogen te gemoet zien; komt onbetwistbaar een overgroot deel dier overwinning toe aan de welversnedene pen van den hoofdopsteller van *Het Handelsblad*. Daarenboven August Snieders is Antwerpenaar van hart, zooals van geest; al zijne werken getuigen hoe hij zich vereenzelvigd heeft met het eigenaardig volkskarakter der Rubensstad en als dusdanig bijzonder behoort hij onzer.

De liefde tot den letterarbeid moet bij den begaafden schrijver overgroot zijn; immers om bij de dagelijksche beslommeringen, die het vak van dagbladsteller onvermijdelijk na zich sleept, op betrekkelijk weinige jaren eene reeks van een en tachtig letterkundige gewrochten het licht te doen zien, is onverpoosde werkdadigheid en taai, volhardend geduld noodig. Vele der verdienstelijke verhalen van August Snieders werden opzettelijk te boek gesteld voor de *Belgische Illustratie*, waarvan hij alsmede verscheidene jaren hoofdopsteller was, en de hoogte waarop hij dit tijdschrift bracht was geen der minste mijner bekommeringen, wanneer mij de vereerende taak opgedragen werd naar mijn best vermogen in dit blad het voetspoor te volgen van den eenigsten onzer romanschrijvers, die met eenig goed gevolg in vergelijking met den onsterfelijken Hendrik Conscience kan besproken worden.

Als het mij toegelaten is eenen verduidelijkenden maatstaf te zoeken in eenige meesters onzer schilderschool, - niet voor wat het talent, enkel voor wat de wijze van daarstellen betreft - zou ik zeggen dat Conscience meer Wappers en De Keyser, Snieders meer Wiertz en Verlat benadert. Hetzelfde dichterlijke waas, dat tot droomerij stemt, een stempel van hooge onderscheiding, zelfs in het alledaagsche, de idealiseering der figuren en een ingeboren afkeer van stootend realism, eene onmiskenbare grootschheid van opvatting, waar het een vaderlandsch onderwerp geldt, zijn wel eenige der hoedanigheden, welke de werken der twee hoogergenoemde bestuurders onzer Antwerpsche schilder-akademie kenmerken, en die men ook bij Conscience wedervindt. Is het u nooit voorgekomen hoeveel overeenkomst er bestaat tusschen een mannenbeeld van De Keyser en een heldenfiguur van onzen grootsten romandichter, tusschen een volksman op eene schilderij van Wappers en een dorpeling uit Conscience's heide-

vertellingen? Bij Snieders, zooals bij Wiertz en Verlat, zijn de tinten warmer, de omtrekken scherper, de karakterteekening sterker, de onderwerpen veelzijdig, de behandeling verschillig, de stof veel meer gedramatiseerd.

Conscience was de Paganini, die met een niet te evenaren talent, door zijn betooverenden snarenklank, al de harten trillen deed en aller oogen tranen van aandoening ontlokte. Snieders begreep dat hij der vedel nooit die hemelzoete toonen ontlokken zou en hij zijnen bijval zoeken moest in de verscheidenheid van zijn spel, en zoo liet hij ons niet enkel vioolklank, maar ook harpakkoorden, orgel- en klaviertonen hooren. Tusschen Conscience en Snieders bestaat het groote onderscheid dat de eerste dichter geboren was en trots alle ongunstige omstandigheden en afschrikkende belemmeringen geworden is en worden moest wat hij was, terwijl de tweede, wel met wonderbaren aanleg, maar door geene bepaalde hoogere roeping, als letterkundige optrad en door studie langzaam maar zeker zijn talent deed rijpen.

Toen de schrijver van *'Het Wonderjaar'* zijnen eersteling bij de vrienden in 'Het Peerdeken' voorgelezen had, verklaarde die veelharige en hooggedaste, maar juist niet veelbegaafde en hooggeschatte kunstminnaars, dat het werk *rot* was, dit was toen in de taal van het schilderwerkhuis de hoogste loftuiging voor een kunstwerk. En die beoordeeling is later voor zooverre juist bevonden, dat Conscience van eerst af de plaats ingenomen heeft, die niemand hem ooit heeft kunnen betwisten. Het tijdvak van *De Loteling, Baas Gansendonck, Rikke-Tikke-Tak, Blinde Rosa* enz., dat nagenoeg het begin zijner letterkundige loopbaan uitmaakt, toont ons den beroemden verteller in de volheid van zijn genie, dat later wel is waar niet veel maar toch stilaan in glans afnam en slechts bij uitzondering tot den schitterenden gloor der jeugd opflikkerde.

Niet zoo bij Snieders. Dezes eerste werken kunnen niet gunstig in vergelijking treden met zijne laatste gewrochten, ofschoon het fijngevoelige, de dichterlijke beelden, de critische schilderingen en de onuitputbare humor, die erin verspreid liggen, ruimschoots vergoeden wat ons als conventioneele opvatting en vorm minder bevallen mocht. *Alleen in de Wereld*, *Zoo werd hij rijk* en *De Nachtraven* echter toonen ons Snieders in de volle rijpheid van zijn talent en, al missen wij hier eenigszins de bekoorlijke en meeslijpende *fugue* der jeugd, toch vormt dit drietal een geheel, dat wij onvoorwaardelijk en in volstrekten zin eene *schepping* mogen noemen. Opgevat in een gezond realism, met een lichten wasem van mannelijke poëzij overtogen, wekken deze werken vooral onze bewondering door de trouwe afschildering der hedendaagsche zeden, de eigenaardigheid der karakters en de soberheid van den stijl. Het zijn in een woord volmaakte zederomans, geheel op de hoogte van de eischen onzes tijd, die meer rog den beschaafden en belezenen bevallen zullen dan den gewonen lezer, en daarom juist in eene leemte voorzien, die onder vele opzichten betreurenswaardig was.

Conscience toch is altoos meer bepaaldelijk de lievelingsschrijver geweest van '*het volk*, *dat hij leerde lezen*'; dit was zijn verheven doel, zijne innigste verzuchting, zijn grootste roem. Maar nu dit volk lezen kan, nu het kind man geworden is en zijne engbegrensde verstandsvermogens ontwikkeling erlangen mochten, nu kortom ons volk, dat bij Conscience ter school ging, letterkundige opleiding verwierf, zijn Snieders laatste werken dubbel welkom, daar zij, om zoo te zeggen, de gehoopte voortzetting uitmaken van den *leergang*, door zijn grooten voorganger ondernomen.

En hoezeer deze begaafde schrijver in alle verstandelijke, maatschappelijke kringen gewaardeerd wordt, is hem gebleken op het prachtig feestbanket, dat hem onlangs door zijne talrijke vereerders aangeboden werd, ter gelegenheid zijner verheffing tot doctor der Leuvensche Hoogeschool. Kunst en geest toch waren daar door alle standen vertegenwoordigd: de Minister van openbaar onderwijs was er naast den eenvoudigen leermeester, de eposdichter bij den volkszanger, de toondichter en de schilder, de geestelijke en de magistraat, de letterkundige en de boekenlief hebber, de grijze man van wetenschap en de jonge rechtsgeleerde, allen waren aanwezig om August Snieders hulde te bieden, en hem heil en lang leven toe te wenschen.

'Nog vele en gelukkige jaren!' Ik ook uitte dien wensch, welgemeend, en uit de volheid mijns harten; maar toch niet zonder de verschoonbare, ikzuchtige bijgedachte, die ook u, lezer, onwillens bekruipt misschien:

Goede gezondheid en lang leven voor August Snieders is voor mij nog menig nieuw, genotrijk en leerzaam boek; want op het toppunt zijns talents mag noch kan de gevierde novellist de pen nederleggen, noch de taak opgeven, die zijn vriend Conscience hem, in het aanschijn des doods, met een druk der reeds halfverstijfde hand, door deze woorden in herinnering bracht: 'Gij zult mijn opvolger zijn!'

De H. Paulus predikt te Athene.

Wij deelen vandaag eene fijnbewerkte gravure mede van eene der heerlijkste samenstellingen van Raphaël, den vorst der Italiaansche schilderschool, wiens wereldberoemdheid hier alle lofrede overbodig maakt. Het *carton* van dit tafereel, dat voor een tapijtwerk in het Vatikaan vervaardigd werd, bevindt zich tegenwoordig te Hampton Court.

Ziehier hoe de H. Schrift de prediking verhaalt van den grooten apostel in de hoofdstad van het heidensche Griekenland:

***

'Van den beginne af dat Paulus zich te Athene bevond, terwijl Silas en Thimotheüs nog te Berea in Macedonië vertoefden, had hij met verontwaardiging bespeurd, hoezeer de stad aan de vereering van allerlei goden was overgegeven. Hij predikte dan ook dagelijks, niet alleen in de synagoge voor de Joden, maar eveneens op de markt voor de vele heidenen, die daar bijeenkwamen. Onder hen bevonden zich eenige epicureïsche en stoïsche wijsgeeren, die met hem begonnen te redetwisten. Eenige hunner vroegen ten slotte: Wat wil toch die babbelaar? Anderen antwoordden: Hij schijnt een verkondiger van vreemde goden te zijn. Dit zeiden zij, wijl zij hem juist over Jezus en de opstanding hadden hooren spreken. Men verzocht hem nu mede te gaan naar den Areopagus (een kleinen heuvel in het midden der stad, waar de redenaars gewoonlijk het woord voerden) en vroeg hem: Mogen wij weten, welke die nieuwe leer is, die door u verkondigd wordt? want gij brengt ons iets nieuws, en wij wenschen wel te vernemen wat dat is. - Alle Atheners van die dagen besteedden trouwens hunnen tijd aan bijna niets anders dan om iets nieuws voor den dag te brengen of te hooren.

Paulus nu, midden op den Areopagus staande, sprak tot de vergaderde menigte: Mannen van Athene, ik zie dat gij alleszins overgodsdienstig zijt. Want terwijl ik uwe stad doorwandelde en uwe heiligdommen aan de goden gewijd, beschouwde,

vond ik ook een altaar met het opschrift: Aan den onbekenden God. Dien gij alzoo vereert, zonder Hem te kennen, verkondig ik u. God, die de wereld gemaakt heeft met al wat zij bevat, Hij, de Heer van hemel en aarde, woont niet in tempels, met handen gewrocht; Hij wordt evenmin van menschenhanden gediend alsof Hij iets behoefde, daar Hij het integendeel is, die aan allen leven, adem en alles schenkt. Uit één mensch heeft Hij het geheele menschelijk geslacht doen voortkomen en het over de gansche oppervlakte der aarde doen wonen, bestemde tijden en de grenspalen hunner woonplaatsen vaststellende. Hij wilde, dat zij Hem zouden zoeken, of zij Hem soms tasten en vinden mochten, hoewel Hij niet ver is van een iegelijk onzer; want in Hem leven wij, bewegen wij ons en zijn wij; gelijk ook sommige uwer dichters verklaarden, toen zij zeiden: Wij zijn van Zijn geslacht. Daar wij dan van Gods geslacht zijn, moeten wij niet meenen, dat de Godheid gelijk is aan goud of zilver of steen, dat is: aan beeldwerk van menschelijke kunst of vinding (meent niet dat een gouden, zilveren of steenen standbeeld God is). Met voorbijzien nu van die tijden van onwetendheid (toen de heidenen dachten, dat zulk een beeld hun God was) laat hij thans aan alle menschen boetvaardigheid verkondigen (opdat zij voor Hem bestand zijn op den dag). Want Hij heeft een dag gesteld, waarop Hij de wereld naar gerechtigheid zal oordeelen door den Man (den Verlosser), dien Hij daartoe bestemd heeft, en omtrent wien Hij verzekering heeft gegeven aan allen, door Hem uit de dooden op te wekken.

Toen de Atheners Paulus over de opstanding uit de dooden hoorden spreken, begonnen sommigen te spotten, terwijl anderen zegden, aangaande dat punt op een anderen keer wel iets naders te willen vernemen. Zoo ging Paulus uit hun midden weg. Eenige mannen echter, door de genade geroerd, namen het geloof aan; tot hun getal behoorde Dionysius, een lid van het hoog gerechtshof, dat gewoonlijk op den Areopagus zijne zittingen hield, en welks leden Areopagieten werden genoemd. Ook bekeerde zich eene vrouw, met name Damaris.'

***

Nadere toelichting behoeft onze gravure niet, daar de beroemde meester dit gewijde onderwerp, met zulke gewetensvolle nauwgezetheid heeft wedergegeven, dat al de personen en zaken door den tekst vermeld in zijne bewonderenswaardige samenstelling hunne plaats vinden en gemakkelijk te onderscheiden zijn.

Drie herinneringen van het banket, aan August Snieders

op 27 september 1884 door zijne vereerders aangeboden, ter gelegenheid zijner benoeming tot doctor in wijsbegeerte en letteren bij de Hoogeschool van Leuven.

Ik moet een kroon
Van eigen schoon,
In sierelijke taal rond eedle slapen vlechten,
Het zij dan heinde en ver vermeld;
Ik zinge SNIEDERS, als een held
Die aan de Vlaamsche kunst een perel wist te hechten,
Die als de diamant zoo vurig is in glans
En blinkt gelijk een star aan hooger hemeltrans.

Wie weet het niet
Op het gebied

Der hooge letterkunst, wat zijne veder maalde?
Wie is zijn' werken onbewust,
En heeft er niet gestadig lust,
Als of iets ongewoons uit stijl en vormen straalde,
Om gretig zijn verhaal te lezen, zoo doordacht,
Zoo boeiend in een taal eenvoudig, rijk en zacht.

In Noord en Zuid
Wordt SNIEDERS luid
Om zijn genie erkend, door volk en vorst verheven;
Zijn scherpe pen, zijn heldre geest
Wordt steeds gevierd, maar ook gevreesd,
Wen op een andren grond het noodsein wordt gegeven;
Dan is hij machtig dan, en valt of wankelt niet;
Dáár is hij weer een held op politiek gebied.

Verschaft de kunst
Hem eer en gunst
En mag hij menig blijk van onderscheiding dragen,
Iets grootscher valt hem thans te beurt,
Dat, schoon het niet uitwendig kleurt,
Ook aan Conscience zelf het meeste mocht behagen;
De Leuven's hoogeschool riep hem tot dokter uit.....
Galmt nu te zijner eer, mijn zangen fier en luid!

Heil u, heil u!
Wees doktor nu
Op 't letteren gebied, blijft voor de kunsten veerdig
Ja, blijft er immer aan verknocht,
Zoo schenkt ge meer dan een gewrocht
Aan 't Vlaamsche land, uw faam en nieuwen titel weerdig.
Heil, doktor SNIEDERS, heil! van de Amstel tot de Scheld!
En waar het dietsch nog klinkt, zij ook uw naam vermeld.

Burgerhout, 27 September 1884.

WILLEM VAN RYSWYCK.

***

O Koning van de pen, gegroet! o Zoon der Kerk,
Die boven d'aadlaar zweeft in 't lichtruim zonder perk.
Gegroet! o Muzentelg, wien de eedle kunst haar stempel
Op 't voorhoofd heeft gedrukt, om, priester in haar tempel,
't Gewijde dichtervuur, dat uit den hemel kwam,
Tot heil van land en volk te houden in de vlam,
Om aan de zielen 't woord, dat in u leeft, te spreken,
Dat in uw werken ruischt bij volle klankenbeken
En orgelt aan het hart. Gegroet! o doktor hoog
Van Leuvens zonneschool, waarvoor de wereld boog
In de eeuwen van voorheen; waarvoor zij blijven buigen
En nederknielen zal in dankbaar lofbetuigen,
Zoolang zij ommezwaait, omdat door haar de baan
Geopend werd en wordt, die zij had in te slaan
En in te slaan behoeft, om met de wetenschappen,
Vooruitgelicht door 't kruis, in glorie door te stappen
Voor 't oog van 't volkendom. Gegroet! gegroet! o gij,
Op wien een sprankel viel der gouden zon, dien zij
In breede baan van licht door 't wolkzwart heen deed blinken,
Die aan de transen gloort en nooit of nooit zal zinken
In 't doodsgrauw van den nacht. Wij hebben hem gezien
Den Alma-Mater-Stoet, die 't land kwam hulde biên,
Toen, in de heerlijkheid der dagen van 't verleden,
Geloof en wetenschap ons kwam voorbijgereden,
Met lauwren 't hoofd omkranst, op wagens zonder tal,
Met blij gejuich begroet en daavrend volksgeschal.
Het is een wedergalm van 't eeuwgetij vervlogen,
Waarbij zich 't land vergastte in hart en oor en oogen;
Een nagedachtenis van 't onvergeetlijk feest,
Dat voor het Belgisch volk een Godsdag is geweest;
Die ons op dezen stond, bij 's hemels milde gunsten,
Vereenigt aan den disch ter stad der schoone kunsten.
Aan Alma-Maters naam is Snieders naam gehecht,
Die door het leven ging, als ridder, vroed en recht;
Die, door den geest der school van Leuven ingegeven,
In kunst- op kunstgewrocht gevoelens riep in 't leven,
Die dringen in 't gemoed en waarin, jong en oud,
Ons volk zijn Vlaamsche ziel, als in een spiegel, schouwt.
Uw arbeid onverpoosd, voor God en Kerk gestreden,
Trots lastertaal en schimp, in kalmte doorgeleden,
Won, Snieders, bij 't gejuich van allen, u ten loon
Van 't hoogste leeraarskorps de gouden zegekroon.
Wie in den geest des volks zoo diep heeft ingegrepen,
Wie met zijn tooverwoord zoo velen mee mocht sleepen,
En kluistren aan zijn lippen, is den palmtak weerd,
Waarmede een dankbaar volk zijn groote mannen eert.
Gedoog, o held van 't feest, terwijl ik offer plenge,
Dat ik bij uwen naam uw broeders naam vermenge:
Twee broeders Snieders schonk ons Neerland tot een sier,
Twee meesters van de pen: Augustus en Renier,
Die beiden 't Vlaamsche land uit Neerland overbrachten
Hun zuiverheid van stijl, hun rijkdom van gedachten,
Hun wondre scheppingskracht, die met tooneelen speelt
En door haar snede en vorm de lezers boeit en streelt.
Verburgerd met ons volk, verburgerd met ons zeden,
Heeft lang hun beider naam ons grenzen overschreden.

En nu, o doctor hoog, keer ik tot u terug:
Houd lijf en ziel en stift - bij Gods wil - even vlug
En stort nog jaren lang den zoeten balsemzegen,
Die, als een volle stroom van gouden zomerregen,
Zoo kwistig heeft gevloeid uit uw gezalfde veer,
O koning van de pen, op Belgie's zonen neêr.

Mechelen, 27 September 1884.

L. DE KONINCK.

***

De stad der Gulden Sporen, waar nog de Vlaamsche geest.
Van christenzin doordrongen, als in den voortijd heerscht;

Antwerpens zusterstede, op wier gebied de moed
Der Klauwaarts eens ontwaakte, zendt SNIEDERS thans haar groet.

Zij ook bemint den strijder voor eigen taal en aard;
Den goeden, vroeden werker in Vlaandrens lettergaard!

Zij ook vereert den dichter, zij ook bemint den bard,
Die onzen geest kan boeien, en roeren kan ons hart!

Zij ook roemt op den denker, die Vlaandrens faam verbreid[t],
Zoo ver het ware en schoone nog tot het goed verleidt!

De Heer verlenge uw dagen, hoû lang uw kracht in stand,
Tot eer en troost van Vlaandren, van heel het dietsche land!

Kortrijk, 27 September 1884.

THEODOOR SEVENS.

De nachtraven
Door August Snieders.

Onze geëerde vriend heeft aan ons blad de bijzondere toelating verleend een hoofdstuk over te nemen van zijnen boeienden roman ‘De Nachtraven,’ bij onzen uitgever, den Heer Henri Claes, verschenen. Onze lezers zullen uit dit fragment kunnen oordeelen met welke meesterhand dit uitgebreide verhaal geschreven is.

III. uit vroeger dagen.

Wie is Nelia?

Nelia is de wettige dochter van Roderik Murg, dien diep gevallen man; zij is dus een kind dat met recht een langen naam, een rijk gekleurd blazoen, met draken en andere onmogelijke beesten versierd, voeren kan.

De familie Murg-Lethington is van Engelschen oorsprong, doch zij heeft zich sedert een paar eeuwen in de Nederlanden gevestigd, en dus het burgerrecht bekomen.

Jaren lang woonde zij te Brussel, doch leefde daar niet altijd op een breeden voet, zooals men van den adel verwacht.

Geacht en geëerd was die familie; zij had zich in den loop der jaren herhaalde malen met voorname geslachten vermengd, zonder daarom juist die hooge vlucht te nemen, naar welke, door al wat blazoen voert, ge treefd wordt.

De oude heer Murg-Lethington, de vader van het uitzonderlijk exemplaar, dat wij nu voor oogen hebben, was een edelman in den vollen zin des woords; doch zijn zoon Roderik was een van die, welke vlek maken in eene familie.

De jongen had niets van de waardigheid des vaders geërfd, maar deze mocht ook, in zijn hoogen witten halsdas, de waardigheid in persoon genoemd worden; hij had evenmin iets van de keurige nauwgezetheid der moeder, die aristocratisch was tot in de punt harer nagels.

In zijne kinderjaren was Roderik een stoute knaap, geslepen, veinzend en, bij bewustzijn van overmacht, zeer brutaal.

Aan de veinzerij paart zich de leugen, die allengs al onbeschaamder wordt; Roderik durfde de onmeetlijkste onwaarheid vooruitzetten en hij zou ze staande houden, al zou men hem ook de keel toewringen.

Als jongeling v[e]rdwenen die grondtrekken niet uit zijn karakter: zij werden deels ontwikkeld; anderen namen eene nieuwe en nog erger wending volgens de jaren; doch op zijn twintigste jaar vond men in Roderik datgene terug, wat hem kenmerkte op zijn tiende.

Uit die grondtrekken ontsproot onder andere eene diepe bedorvenheid van zeden, weldra omgeven door gansch den hofstoet, dien de losbandige hartstochten met zich slepen.

Reeds vroeg maakte de jonge Murg eene flinke bres in zijns vaders fortuin; die opening werd regelmatig gestopt; want als Roderik, bij al wat hem heilig was, verzekerd had dat de betaalde schuld de éénige was die hem hinderde, daagde er den volgenden dag een nieuw legioen schuldeischers op.

De oude Murg wrong ten slotte zijne scherpe kin, met een gevoel van eindelooze waardigheid en majesteit, zoo diep mogelijk in den witten halsdas en verklaarde zóó statig, als sprak hij een doodvonnis uit, dat hij geenen denier - hij zegde ‘geenen denier’ meer betalen zou.

Roderik was echter reeds al te goed ingelicht en kende voortreffelijk zekere ‘voorschieters,’ die heimelijk op de toekomst, dat is op het vaderlijk erfdeel speculeeren.

Geen koffiehuis of de jonge Murg had er eene rekening, wier beloop hij zelf niet kende, of naar welke hij nimmer vroeg; geene kroeg zoo gemeen, of Murg was er gekend, en er stonden niet zelden aan den balk zóóveel krijtstrepen in gelid en zóó dicht bij elkander, dat men ze inderdaad te paard in revue passeeren kon.

Het was juist de wegsmelting der gouden Napoleon's niet, welke mevrouw Murg-Lethington het pijnlijkste trof; aangenaam was het, wel is waar, niet dat men overal die witte regimenten zag paradeeren, maar geld verteren was stipt genomen zoo onaristocratisch niet in haar oog.

Oneindig meer hinderden haar de afschuwelijke volksmanieren, de gemeene kazernewoorden, en vooral walgde haar de onverdraaglijke kroegreuk, dien sinjeur Roderik, in de plooien zijner kleêren, openlijk haar huis binnenleidde.

Dat waren als zoovele nagels aan de doodkist der brave vrouw, welke gansch haar leven zoo omzichtig met den fijnen vorm had omgegaan, als droeg zij eene zeepbel in hare hand en als wandelde zij op nachtegaalseieren. Zij nam zelfs, gelooven wij, den vorm in acht, toen zij haren kinderachtigen geest aan den hemel weergaf.

Aan het doodbed zijner moeder had Roderik de belofte van beternis afgelegd; 't was of er op dat oogenblik een glimp van gevoel in zijn hart ontwaakte en door de ruwe korst heenbrak, die het omvat hield. Immers, men had tranen in Roderik's oogen gezien - iets wat men bij hem nooit had waargenomen.

Roderik scheen de beloften zeer ernstig op te nemen, want hij droeg den rouw voor de overledene zeer waardig - hoe vreemd dit woord ook klinken mocht als er van Roderik Murg sprake was.

Die handelwijs trof den edelman; de kin rees weer uit den witten halsdas op en de oude man vergat zijne plechtige verklaring, deed een gansch regiment krijtstrepen uitwisschen en een eervol ‘voldaan’ onder eene lading rekeningen plaatsen.

Wat werd het vaderlijk huis ten slotte eng, benauwd en doodelijk vervelend voor den woelzieken Roderik!

Het was inderdaad, of niet alleen zijne moeder in den familiekelder was neergelaten, maar dat hij zelf levend in het huiselijk graf werd opgesloten.

Begrijpelijk was het dan ook dat Roderik eenige andere uitspanning zocht dan wel in de rook- of biljartkamer van den ouden heer.

Anna Eerling, eene jonge kamenier, was na het overlijden van mevrouw bij de familie Murg-Lethington in dienst gebleven.

Zij was een vlug en aardig meisje, met een naïef uiterlijk en op wie de adellijke portretten aan den muur, maar meer nog de diamanten en staatsie-kleêren van mevrouw, diepen indruk hadden gemaakt.

Uit den kleinen burgerstand gesproten, had Anna zich niettemin derwijze met de pracht en de weelde, die haar omringden, vereenzelvigd, dat deze reeds vroegtijdig in haar als vergroeid waren.

Wat ook hare toekomst zijn mocht, Anna Eerling gevoelde maar al te wel dat zij de weelde niet meer zou kunnen missen, en zij dacht aan middelen om deze onverbreekbaar aan zich te hechten.

Anna Eerling wilde fortuin maken, of ten minste eerlijk zich derwijze met de gemakken des levens verbinden, dat zij daarin geene verandering meer zou te vreezen hebben.

Een terugkeer in den stand, waarin zij jaren geleefd en die een zoo bitter en vernederend aandenken in haar gemoed nagelaten had, stond bij haar gelijk aan een engelenval - aan het verblijf in eene hel.

Die stand had in waarheid niets toelachends, niets aanlokkelijks voor haar opgeleverd: Anna was eene weeze, die bij verre familie werd opgevoed en door deze, jaren lang, als eene asschepoetster werd beschouwd.

Het glazen muiltje paste haar echter, zooals aan deze. Mevrouw Murg-Lethington had eens het meisje, met haar net, naïef gezichtje opgemerkt, vond het arme kind allerliefst, nam haar met zich in huis en verhief haar tot kamenier.

Hoe aristocratisch stijf mevrouw ook zijn mocht, er lag in haar een gouden hart, en zonder eigenlijk ooit van haar hoog standpunt af te dalen, had zij voor kleine Anna eene bijzondere genegenheid, die aan het scherpe oog dezer laatste niet ontsnapte.

Het kameniertje bezat eene sterke gave, namelijk die der navolging, en het maakte zich de fijne manieren van mevrouw zóó eigen dat deze soms lachend zegde: dat Anna Eerling voor markiezin in de wieg gelegd was.

Waren het deze woorden, die de zucht naar hooger voorspoed in het hart van het meisje vestigden?

Zeer goed mogelijk.

Niets van al hetgeen der aristocratische dame eigen was, bleef vreemd voor Anna Eerling, en deze verlustigde zich in de wereld, gelijk eene jonge poes, die zich lekker en vadsig in het fluweelen kleed harer meesteresse neerlegt; gelijk een kleine witte poedel, die zich wild en vernielend in een keurig bloemperk wentelt!

De jongeheer Roderik had Anna Eerling nu eens op den trap, dan eens in de vertrekken zijner moeder ontmoet, en, dewijl Roderik zich geweldig verveelde en de jongejuffer ook uitspanning zocht - wie kon het haar kwalijk nemen? - waren beiden het spoedig eens.

Waarom niet? Anna Eerling beschouwde zich immers reeds als van den huize, en de overledene mevrouw, en zelfs de oude heer, toonden haar immers eene levendige belangstelling!

Als Anna in de groote galerij kwam, waardoor het voorste met het achterste deel der woning verbonden was, kon zij met een zeker

welgevallen op de lange rij portretten der mannelijke en vrouwelijke Murg's staren.

In een paar eeuwen was er reeds eene zeer beduidende compagnie voorbij gemarcheerd.

Men zag daar, in die galerij, dames en heeren met kanten, lobben en pruiken; dames en heeren in witte zijde gelijk in zwart fluweel; fijn geschoren of wild gebaarde overheidspersonen, gelijk er bleeke, roode en gemoucheteerde dames ten toon hingen, die kleurige waaiers of een klein kerkboek in de hand hielden.

Als Anna Eerling eenen oogslag in den spiegel wierp, scheen 't haar toe dat zij in die rei van voorouders eene voortreffelijke figuur maken zou, zelfs al werd zij maar geschilderd door dezen of genen Van Dijck of Rubens.

Aan hare afkomst dacht zij niet; zij had ongetwijfeld, niettegenstaande al hare aangeleerde coquette manieren, geen juist denkbeeld van wat adel is en wat adel eischt.

Hoe het zij, Anna Eerling had in de galerij reeds de plaats gekozen waar zij haar portret zou doen hangen; maar ze dubde nog over het kleed en het kapsel, dat zij voor dit conterfeitsel zou uitkiezen.

Men ziet, de kamenier ging snel, zeer snel, zelfs met stoom vooruit!

Eenige maanden na den grooten rouwdag had men den ouden heer Murg-Lethington de reden doen kennen, die den jongen heer Roderik zoc trouw deed thuisblijven, en vader haastte zich het jonge ‘Gretchen’ voor de balie te roepen.

Strenger dan ooit was zijn oog, levendiger dan weleer zijn geel-bleek gelaat en de lange, grauwe wenkbrauwen, die als twee zonnetenten zijne oogen beschaduwden, kwamen borsteliger dan gewoonlijk vooruit.

Wat zijne kin betrof, deze wrong hij zóó diep in den hoogen, witten das, en het hoofd, dat als in eene witte lelie scheen geplant te zijn, stond zóó stijf en statig, dat wij hier geen genoegzaam treffend evenbeeld kunnen vinden, om de waardigheid en het ontzag behoorlijk uit te drukken.

De groote rouw, dien de oude heer droeg, verhoogde die waardigheid nog aanzienlijk.

Bleek en bevend stond Anna Eerling voor den strengen man, die, zonder eenige inleiding, haar toedonderde:

‘Die gekheid moet ophouden!’

Inleiding was er ook niet noodig; de kamenier begreep zeer goed waarvan er gesproken werd.

't Was of er Anna Eerling eene golf ijskoud water over het lijf sloeg; zóó koud, zóó streng had zij de eerste ontmoeting over dit teere punt met den achtbaren witten halsdas niet gedroomd.

‘Ik duld geene betrekkingen in mijn huis tusschen mijne dienstboden, en zeker duld ik niet dat eene dienstmeid vergete wat eerbied zij aan een der mijnen verschuldigd is, wat afstand er bestaat tusschen meester en bediende.’

Die koel en barsch uitgesproken woorden deden Anna Eerling zóódanig ineenkrimpen, dat ze wel een voet kleiner werd en zeker tot een paar voet zou zijn weggezonken, hadde de lange, magere man haar den tijd gelaten.

De oude heer richtte zich naar de deur en vóór deze gekomen, keerde hij zich andermaal om en hervatte:

‘Dat er geen schijn van die betrekking meer overblijve, juffer Eerling, of ik zou u noodzaken ten spoedigste mijn huis te verlaten.’

Met een schier tragedischen stap verwijderde zich mijnheer Murg-Lethington, en langzaam kwam de gebogene Anna weer recht - recht, zooals eene teêre bloem, die door eene felle regenvlaag werd neergeslagen.

De oude heer had, voorwaar! al zeer weinig ondervinding van dergelijke toestanden; niet dat hij te oud was om zich zijner jeugd te herinneren, maar in deze was geen vonk, geen glimp zelfs, van iets in dien aard te vinden.

Zelfs in het driftigste zijner jongelingsjaren had hij zich nooit vernederd met beneden zijnen stand te gaan; men had hem geleerd elke maatschappelijke positie te eerbiedigen, maar met welgevallen op eene bediende neerzien, zou hij als krenkend voor zijn eergevoel hebben beschouwd.

Op zekeren leeftijd had mijnheer Murg-Lethington in eene salon de keuze van eene levensgezellin gedaan, of misschien deed men deze wel voor hem, en, na die keuze aan zijnen vader te hebben kenbaar gemaakt, had deze den wensch zijns zoons aan de ouders der uitverkorene overgebracht.

PAULUS PREDIKT TE ATHENE, NAAR RAPHAËL.

Slechts na die inleiding had er tusschen het paar eene soort van toenadering plaats.

In onze dagen van vooruitgang weten de ouders slechts wat de alwijze kinderen van zin zijn, als er aan geen terugtreden meer te denken valt. Nu, wij leven ook in de eeuw, dat er gezongen is: ‘Daar zijn geen kinderen meer!’

De oude heer Murg-Lethington had eene zóó onverdeelbare denkwijze over het meester-gezag, dat hij meende alléén door de hooger uitgesproken woorden elken sprong buiten het gewone spoor onmogelijk te hebben gemaakt, - en in dat geval toonde de brave man een onvergeeflijk gemis aan levensondervinding.

Nooit toonde de edelman meer en duidelijker dat hij in de voorgaande eeuw thuis hoorde, en dat hij zelfs nooit een fransche *vaudeville* in onze dagen had zien opvoeren.

Dat kluchtspel zou hem inderdaad geleerd hebben hoe onze lieve jeugd met het vaderlijk gezag omspringt, en jonge kameniers dikwijls veel slimmer geestiger en machtiger zijn dan gepruikte en hooggeplaatste heeren.

De jonge Murg had onbeschaamd gelachen en de schouders opgehaald, toen Anna Eerling, nog altijd bevend, hem verslag gaf over haar onderhoud, of beter gezegd, hare ontmoeting met den vader, en een paar kwinkslagen hadden den moed van 't kameniertje plotseling opgebeurd.

Het trippelende ding was ten slotte nog stoutmoediger, geslepener en listiger dan te voren, en er kroop in haar gemoed een klein boosaardig duiveltje, dat heimelijk den spot dreef met den ouden grompot.

De oude Murg zou immers niet eeuwig leven! Wie, als zijn corpus in den aristocratischen grafkelder gemetseld was, zou er zich nog tegen verzetten dat zij ‘mevrouw Murg-Lethington’ werd?

Dit denkbeeld beheerschte zeer sterk ons ‘Gretchen’ toen zij eens ter sluips de kamer der oude mevrouw binnentrad, waar alles, volgens den strengen wil van den ouden heer, in denzelfden toestand moest blijven als toen zijne gade het vertrek voor altijd verliet.

Mevrouw had er geen denkbeeld van dat ‘henengaan’ mogelijk was, en, zelfs een paar uren vóórdat ze voor goed afscheid van de levenden nam, hield ze zich nog bezig met de toebereidselen tot een feest, dat door de hertogin van Villaberg zou gegeven worden.

Anna Eerling had bevel gekregen al de diamanten der adellijke meesteres uit te stallen, ten einde in dezen rijkdom eene keuze te doen, en den juwelier het veranderen van dit of dat kostbaar voorwerp op te leggen.

Bijzonder klaar en duidelijk zag mevrouw echter niet meer, en vele helder glinsterende steenen zullen in haar oog en tusschen hunne fluweelen kussens, niet zoo schoon geschitterd hebben als de glimworm in het mos der graven.

Toen de dood, die zich aan al die ‘tuiterijen’ niet stoort, onverwachts binnenkwam en vóórdat de priester aan de brave, maar onnadenkende ziel den laatsten Reispenning gaf, had men snel over de tafel, waarop die wereldsche pracht lag, een kleed geworpen.

De oude dame gaf den geest en haar lijk werd naar een ander vertrek overgebracht; doch de omstandigheid, waarvan hooger sprake is, trof den ouden heer, en pas was men bezig met de kamer eenigszins te schikken, of hij verbood den vinger nog aan het geringste te steken.

Geruimen tijd bleef de kamer gesloten als een heiligdom, dat door geen oningewijde mocht worden betreden.

Eerst drie maanden na het afsterven zijner echtgenoote dacht de oude heer er aan, een bezoek in de kamer af te leggen.

Hij zelf verluchtte het rustige vertrek; door de neergelaten gordijnen drong een zacht daglicht. De stoelen stonden op dezelfde plaats. Het kleed lag nog over de juweelen, die zoo dikwijls in het leven zijner gade de schittering der Murg-Lethington's moesten verkondigen.

De bezoeker had een der hoeken van het kleed even opgeslagen en tien of twaalf heldere oogen, altijd stralend als sterren, glinsterden hem te gemoet. Die oogen bleven wat zij waren; doch andere, oneindig kostbaarder dan zij, verdoofden en verdwenen!

Het bed was met eene kostbare sprei bedekt als wachtte het nog immer de adellijke slaapster. Daar lag het gebedenboek der dame, in eene kristallen vaas leunde eene verlepte en verdorde bloem; aan den muur hing een zwart marmeren kruis en

wijwatervat, met verdorden palmtak; op het nachttafeltje stond een half ledig medicijnfleschje, en daarnaast lag een zilveren lepel.

Die twee laatste voorwerpen wekten, meer dan eenig ander, bij den bezoeker het denkbeeld op, dat zij, de waardige levensgezellin, niet meer terugkeeren zou....

Het werd den ouden man, dien mevrouw zoo alléén gelaten had, benauwd in de kamer; hij wendde zich om, ging snel heen, trad zijn kabinet binnen en de arme man weende.

Mijnheer Murg-Lethington was zóó ontroerd dat hij vergat de deur van zijn heiligdom te sluiten, en, toen die vergetelheid een paar uren later hem te binnenkwam, keerde hij snel naar de kamer terug.

Bij het naderen der kamerdeur hoorde de edelman geritsel in het vertrek, leende met ingehouden adem het oor, en, toen hij den hals rekkend om den deurstijl loerde, zag hij de kleine kamenier, juffer Anna, vóór den spiegel staan, terwijl de dikke, grove en blozende schommelmeid met bovenlijf en ellebogen op de

tafel leunde, en met blinkende oogen en lachend geopenden mond al de bewegingen van Anna Eerling volgde.

Deze laatste had het tafelkleed dat de juweelen bedekte verwijderd, toonde de verschillende rijkdommen, deed ze in het licht gekleurde vuurstralen schieten en evenals ‘Gretchen’ in Goethe's *Faust* tooide zij er zich mee als een speelziek kind.

Even opgewonden, doch gewis minder onschuldig dan het lieve Gretchen in den aanvang harer kennismaking met Faust was, scheen Anna Eerling ook te zeggen:

> Ach, zie toch eens, zeg hoe gij 't vindt! -
> Ach, kijk toch eens.

En de dikke, boersche schommelmeid scheen de plaats der oude, gekke Martha te hebben ingenomen en dezer woorden:

> .....,.Gij Zondagskind!

te vervangen door een ruwer en luider klinkende ‘ho?’ - ‘hè!’ - ‘hu!’

Er zakte den ouden heer een nevel voor de oogen, zoo ontsteld was hij bij het nagaan dezer ontheiliging; maar, toen hij door de schommelmeid halflachend hoorde zeggen: ‘En dat alles zal voor u zijn als ge mevrouw Murg zijn zult!’ toen dacht de oude edelman dat hij neerzakte; hij hield zich bevend aan den deurstijl vast.

De twee indringsters wendden zich plotseling om, Anna Eerling ontdeed zich bliksemsnel van de juweelen, wierp er het tafelkleed weer overheen en wilde de meid volgen, welke reeds achter den edelman was door gesneld, en, na over de blikken emmers, die zij in den gang had laten staan, schier gevallen te zijn, zich in een onbekenden hoek van het huis ging verschuilen.

De oude heer sneed echter aan het kameniertje den pas af; Anna Eerling zakte weenend en om vergiffenis smeekend, op de knieën.

‘Ik zou begrijpen, juffer Eerling,’ zegde de strenge man op ontroerden toon, ‘dat gij dit vertrek binnentreedt, indien gij dit deedt met het gevoel, dat ons bezielt als men een heiligdom zoekt; maar zoo weinig eerbied hebt ge voor de doode, welke u met weldaden overladen heeft, dat gij hier aan eene misdadige coquetterie toegeeft.’

Anna Eerling sloeg de beide handen voor de oogen en weende.

‘Gij komt u hier, in het vertrek der dierbare doode, met hare juweelen versieren, in afwachting dat gij hare plaats zult innemen!’

‘Vergeef mij, mijnheer, vergeef mij!’ snikte de kamenier. ‘Ik was het niet, die de woorden uitsprak, welke u krenkten.... neen, ik niet!’

‘Neen; maar gansch dat tooneel heeft eensklaps mijne oogen doen opengaan; gij hebt nog altijd dezelfde bedoelingen als voor eenigen tijd. Ik kan dus niet dulden dat gij nog ééne minuut in dit huis vertoeft!’

‘Mijnheer, jaag mij niet weg, ik bid er u om!’

‘Gij hebt hier een onwaardig misbruik van vertrouwen gemaakt, met u tot onzen stand te willen verheffen en eenen rang te willen innemen, die aan eene persoon van uwen stand niet past. Ga heen... doch ik zie dat gij in uwen haast vergeten hebt een der diamanten terug te brengen’...

Bij het hooren van die woorden zag Anna verschrikt naar haar kleed en zij bemerkte eene kleine agraaf, eene vlieg, uit opalen en smaragden gevormd, die zij bij de onverwachte verschijning van den edelman vergeten had los te maken.

Met eene snelle beweging sloeg zij er de hand op.

'Neen,' hervatte de oude heer met waardigheid; 'neen, behoud dat juweel, juffer; het moge u, zoo dikwijls gij het ziet, te binnen brengen, hoe diep gij de familie Murg-Lethington, en vooral de achtbare doode, gekrenkt hebt, door den zoon van zijn familieplicht af te leiden.'

Dit verwijt trof diep; Anna Eerling greep driftig het juweel van de borst en wierp het ter zijde.

Op dat gezegde kon zij niet antwoorden: de oude heer sprak waarheid. Er zou echter een oogenblik in haar leven komen, dat dit juweel er niet noodig was om haar hare ondankbaarheid te verwijten: de woorden, zooeven uitgesproken, waren daartoe immers voldoende?

Anna Eerling verliet het huis; doch, niet meer onder den strengen blik des ouden meesters zijnde, kwam de gekwetste eigenliefde boven, zelfs de zucht naar wraak. Er ontlook in haar een brandend verlangen om te herwinnen wat men haar zoo plotseling ontnomen had - de weelde.

(*Slot volgt.*)

Onschuldig verstooten.
Geschiedkundige novelle.
(*Vervolg en slot.*)

De eenzame ster welke in den stond der diepste neerslagtigheid boven het hoofd van den Dertigste geflonkerd had, als eene vertroosting uit hoogere sferen, had zich reeds weder lang als schuchter verborgen, en de donkere onweerswolken waren daarover heengetrokken gelijk reusachtige kinderen van den nacht. Onder hare bedekking sloop thans de kleine, moedige schaar, die het oog des veldheers uitverkoren had, voorwaarts. Slechts fluisterend werd er een woord gewisseld, opdat het geringste gedruis hare nadering niet mocht verraden.

Zij waren ter plaatse gekomen. Over de zwarte diepte lagen reeds twee lange planken, nauwelijks breed genoeg voor een man, en schier onafzienbaar breidde zich voor hen in nacht en nevel het moeras uit, dat nog nimmer door een menschelijken voet betreden was, - een uitgestrekt, huiveringwekkend graf. Ieder hunner bedacht dat het 't zijne worden kon; en in ieders borst klopte het in bang voorgevoel, in het bewustzijn der nabijheid van een ontzettenden dood wanneer het onderzoek, waarvan prins Eugenius gesproken had, niet goed was geweest, wanneer de smalle plank met haren last wegzonk of de voet afgleed van het glibberige hout, wanneer de vijand te vroeg onraad bespeurde en de koene heldenschaar met een goed gericht schot wegvaagde.

Daar donderde het eerste schot: de aanval begon en zij moesten den vrijwillig op zich genomen plicht vervullen. Er had eene korte beraadslaging plaats; onwillekeurig was iedere voet angstvallig de eerste te zijn, om zich op het gevaarvolle pad te wagen.

Maar rasbesloten trad de Dertigste voor en zonder een woord te verliezen liep hij over de beide planken van het eene eind tot het andere, en daarop naar het uitgangspunt terugkeerende sprak hij:

‘Gij ziet het, kameraden, het draagt ons. Hoe het verder gaan zal is God bekend! Voorwaarts! Eugenius wacht op ons: laat mij echter de laatste zijn, vertrouw mij de taak toe de verlaten plank op te nemen en, ze van hand tot hand overgevende, aan onzen voorman te doen toekomen, ten einde deze ze weer nederlegge.’

Niemand bracht hier iets tegen in; want het was de gevaarlijkste post om welken de raadselachtige man verzocht; maar al te licht toch kon de voet van den zich bukkende van de gladde plank afglijden.

De tocht begon. Heviger klonk van Belgrade's wallen de donder van het geschut, maar de richting van den wind verdoofde den galm naar die zijde en de grootste voorzichtigheid werd gevorderd om de koene heldenschaar voor het gehoor der uitgezette Turksche posten te verbergen.

‘Voorwaats, voorwaarts, het geldt uw leven!’ De plank wankelde en trilde onder de voeten, maar zij droeg den last van den troep, die als nachtspoken voortslopen. Meer dan een voet was bijna uitgegleden, maar nog ter rechter tijd had hij het evenwicht weten te herstellen en verder ging het, met rechts en links het gapende graf, verder op den oever aan, terwijl de aanval op de vesting steeds verwoeder werd.

Reeds tweemaal had de Dertigste zijne gevaarvolle taak volbracht, tweemaal had hij zich gebogen om de zware juist verlatene plank op te heffen, ten einde ze aan den voorman te doen toekomen. Ze waren nu in het midden van het moeras gekomen; in vage omtrekken vertoonden zich aan hen de torens en wallen der vesting, van tijd tot tijd door het opflikkeren van een raket of eene springende bom verlicht.

Maar hoe zelden dit schijnsel ook in deze richting viel, die vlak tegenover de aangevallene zijde gelegen was - het kon toch hunne nadering aan den vijand verraden. Het was dus van het hoogste belang zich te haasten en nieuwe moed deed de borst der waaghalzen zwellen; want aan gene zijde was bijna geen post te ontdekken; de weinige wachten, die er uitgezet waren, stonden in eene groep bijeen en schenen, met den rug naar het moeras gekeerd, hunne gansche opmerkzaamheid aan den loop van den strijd op en achter de muren te vestigen.

En thans - eene poos werd in het rumoer van den aanval, in den tegenweer gehouden - het was alsof men aan beide zijden adem schepte - thans werd de grootste voorzichtigheid, de diepste stilte gevorderd, zoo niet in het laatste oogenblik de koene onderneming zou mislukken. In niemands hart was deze overtuiging levendiger dan in dat van den Dertigste: maar hoe meer hij het gewenschte doel naderde, des te helderder straalde zijn oog: ‘God, laat mij leven,’ klonk het in zijn binnenste, ‘en morgen zal Engelbrecht van Zarnitz zijn zoon waardig vinden.....’

Wat was dat geluid, dat zich krakend onder zijne voeten deed hooren? Het joeg hem onwillekeurig eene kille huivering door de leden en deed hem zich dichter tegen zijn voorman dringen, die zelf gedrongen en bijna het evenwicht verliezende hem misnoegd terugduwde.

Onder hem boog en brak de plank: eene onervaren hand had om het hout te verlengen er een stuk aangevoegd, hetwelk tengevolge van den bovenmatigen last thans plotseling losliet. Hij tuimelde ter zijde - zijn voet verloor het steunpunt, eene weeke, kleverige massa om ving hem hij verzonk langzaam, duim voor duim. Te vergeefs deed hij eene vertwijfelende poging om er zich weder uit te werken, maar slechts te vaster hield de taaie brei hem vast.

Geen klaagtoon, geen geluid kwam over zijne lippen. Zijn voorman keek om, de plaats, waar de Dertigste nog zooeven gestaan had, was leeg! Hij begreep wat er gebeurd was, maar hij stak niet eens de hand uit om eene poging tot redding te doen: want zijn eigen leven zette hij op het spel, wanneer de hand van den verzinkende in

doodsangst hem zelf van de smalle plank trok om het akelige graf te deelen, en buitendien duidde geen geluid, geene enkele beweging de plek aan, waar het ongeluk geschied was.

Was hij dadelijk verzonken of was hij zijnen eed indachtig, om zonder geluid den gevaarvollen weg te betreden en ook zonder geluid, indien het zijn moest, te sterven? Hij gedacht den eed; stom bleven de lippen, terwijl een lichte kreet hem wellicht redding had kunnen aanbrengen. Hij vernam hoe de eerst op hem volgende de plank van hand tot hand aan den voorman deed toekomen, hij hoorde hoe de zachte schreden zich steeds verder van hem verwijderden: in weinige oogenblikken moesten zij den oever bereiken.

Nu hoorde hij niets meer. Hij was alleen, den dood prijsgegeven, alleen in het uitgestrekte moeras en steeds dreigender ontsloot zich onder hem de diepte. Hij hief de oogen ten hemel en sloot met het leven af. Hij dacht aan zijnen vader en bad voor hem. Nu, wist hij, zou de onverdiende veroordeeling opgeheven worden, waarmede de Zarnitzer den zoon beladen had. De dood verbrak het zegel zijner tong en voor de morgen grauwde had de vader de waarheid vernomen. Hij wist dat er tranen vloeien zouden bij zijn onmetelijk graf, de

tranen des vaders, de tranen eens helds - Eugenius van Savooie.

Eene zonderlinge blijmoedigheid maakte zich van hem meester; wat bekommerde hij er zich over, dat elke seconde eene nieuwe laag onder zijne voeten bezweek? Hij begeerde niet meer te leven, hij verlangde naar rust en vrede. Slechts een aardschen wensch voedde hij nog: te vernemen of de kameraden de overzijde onverlet bereikt hadden.

Reeds omvatte het moeras hem tot aan de heupen in zijne machtige, doodaanbrengende omarming, een doordringende, bedwelmende reuk steeg uit de diepte op en benam hem bijna den adem.

'Almachtige God!' fluisterden zijne lippen, 'laat mij slechts zoo lang leven, tot ik verneem dat de kameraden den oever bereikt hebben, opdat ik minstens eene vreugdevolle gedachte medenemen kunne in het donkere, akelige graf.'

Minuut op minuut verliep; opnieuw klonken het rumoer van den aanval en de donder van het geschut, met vernieuwde kracht werd de storm op Belgrado's muren, met verdubbelden ijver de verdediging voortgezet. Zou de laatste wensch van den Dertigste onvervuld blijven?

Smeekend verhief zich nogmaals zijn oog hemelwaarts: tot aan de schouders was hij reeds in de doodende omhelzing der geesten vervallen, die, naar de volksoverlevering, het moeras tot hunne woonstede verkoren hadden; nog slechts duimsgewijze kon hij zijn leven berekenen en nog was alles stil op den oever.

Daar, - juist wierp een opstijgende raket een helderlicht over den geheelen omtrek - daar klonken plotseling in zijn oor als kreten van de grootste verrassing, als de jammerklacht der stervenden. Een schot donderde door den nacht, stemmen werden hoorbaar en 'leve prins Eugenius!' jubelde het tot in de ooren van den verzinkende. De Dertigste had genoeg gezien: hij had begrepen dat de kameraden gelukkig de overzijde bereikt en door de duisternis begunstigd, de niets kwaads vermoedende Turksche wachten, die de schreden der naderende manschappen alleen voor die hunner broeders houden konden, overrompeld hadden.

Zwaar werd zijn adem, naar lucht snakte zijne borst, strak staarden zijne oogen op den oever, die weder in diepe duisternis gehuld was. Doch neen - eene granaat overgoot uiteenberstend den oever met oogverblindenden glans - hij zag de kameraden op een der slecht bewaakte torens aanstormen; want wie kon aan eene overrompeling van deze zijde gelooven? - Hij zag de keizerlijke vaan boven hunne hoofden wapperen - nu verdween het in den nauwen doorgang, jubelend volgde de dappere schaar den vaandrig op den voet. 'Leve prins Eugenius!' wilde hij uitroepen, doch slechts een zwak geluid steeg uit de toegenepen keel op en toen klonk het gesmoord, bijna als uit de diepte: 'Vader, vaarwel! - God zij mij.....'

Het moeras sloot zich boven het hoofd van den Dertigste; de stilte des doods lag over de donkere, natte vlakte uitgebreid.

De morgen was aangebroken; een heldere, zonnige Augustusmorgen goot zijne gansche pracht uit over de veroverde vesting, van welks hoogsten torenspits een gouden kruis fonkelde en de keizerlijke vaan wapperde. Het laatste, onoverwinnelijk geachte bolwerk der halve Maan was gevallen. Maar dit glorierijke wapenfeit had zware offers gevorderd en treurend rustte op hen de blik des veldheers, toen hij vertroostend en vriendelijk als altijd, de hospitalen bezocht, die ijlings tot opname van vriend en vijand ingericht waren. En nochtans zou het oneindig meer offers

gekost hebben, om Belgrado opnieuw onder de heerschappij des keizers te brengen, had niet het plan van prins Eugenius goede vruchten gedragen en de moed en doodsverachting der kleine, beproefde schaar den zege gemakkelijk gemaakt.

Nadat de doodelijk afgematte krijgers de wallen bestegen en de wachten overrompeld hadden, waren zij ongehinderd voorwaarts gedrongen en hadden de verraste bezetting van een kruittoren door hun enkelen aanblik op de vlucht gedreven. Het geroep der vluchtenden, dat de vijand zich reeds in het bezit der hoofdwerken bevond, bracht een panischen schrik te weeg; niemand wist hoe groot hun aantal was en er ontstond groote verslagenheid in de gelederen der bezetting. De verwarring deelde zich aan de bevelhebbers mede, die radeloos hunne krachten splitsten en verzwakten. Om den schrik te voltooien, vloog de kruittoren, die de heldenschaar in brand gestoken had, met donderend gekraak in de lucht Het was als volgde de geheele keizerlijke krijgsmacht de kleine keurbende onmiddellijk op den voet, zoo overhaast vlood de Turk bij hunne nadering. Intusschen beklommen de krijgers van prins Eugenius op stormladders de wallen: steeds heeter werd de aanval, steeds zwakker de tegenweer, en nu waren zij op de wallen, de eerste - een grijsaard met zilveren baard, eene figuur als uit beenderen en spieren met het bloote zwaard in de rechterhand: heer Engelbrecht van Zarnitz.

***

De opperbevelhebber stond, door een schitterend gevolg omstuwd, op het groote marktplein; juist had hij den vernederden vijand de voorwaarden gesteld, welke voor altijd de macht der Porte in het heilige Roomsche rijk vernietigden, en zijn hoofd ontblootende zegde hij met luider stemme den Heer der heerscharen lof en dank voor de bevochten zege.

Daarna echter keerde hij zijne zorgen weder naar het aardsche. Door vier soldaten gedragen werd op eenen zetel een grijsaard voor hem gebracht; een verband was om zijn hoofd gelegd en de roode bloeddroppels vloeiden er onder uit en kleurden den witten, golvenden baard terwijl de oogen met koortsachtig, bijna bovennatuurlijk vuur schitterden.

‘Heer Engelbrecht!...’ Met de uitdrukking van de innigste deelneming ijlde de veldheer den gekwetste te gemoet, dien de soldaten op zijn wenk behoedzaam nederzetten - ‘de dappere kampvechter, de eerste op Belgrado's wallen - zijt gij gekwetst?’

‘Wees niet bezorgd voor mij, doorluchtige heer,’ antwoordde de grijsaard met matte stem; ‘ik sterf gaarne. Het leven van den Zarnitzer is voleindigd, gelijk hij het gewenscht en gedroomd heeft, op het bed van eer. De houw van het kromzwaard trof den ouden schedel maar al te diep - nog slechts met minuten telt mijn leven. Maar met mijnen Schepper verzoend, wil ik van deze korte oogenblikken gebruik maken, om u, dappere held, te smeeken, dat gij mij zoudt behulpzaam zijn om goed te maken wat ik jegens dengene misdaan heb, die lichtzinnig gehandeld, maar niet de schande op zich geladen heeft, om welke ik hem van mij gestooten, hem zijn naam ontnomen heb. Eugenius van Savooie, gij weet wat ik zeggen wil: laat mij rustig sterven, geef mij mijn zoon terug!’

Diep geroerd drukte de prins de bevende hand des grijsaards.

‘Wat ik van uwen zoon meen te weten berust slechts op gissingen, doch wij zullen ons zelven overtuigen. De minuten zijn geteld en heilig - laten wij ze goed besteden!’

En zich tot zijn gevolg wendende, vroeg hij met luider stemme: ‘Heeft men, gelijk ik bevolen had, de dapperen bijeengeroepen, die bij nacht en in doodsgevaar zich over het moeras een weg gebaand en ons de overwinning verlicht hebben, opdat zij hier het eerste uit mijnen mond, uit mijne hand, den dank van zijne Majesteit den Keizer ontvangen zouden?’

De adjudant van den prins wenkte en door de met goud bedekte, met ordeteekenen getooide drom, die zich om den veldheer geschaard had, marcheerde, het gelaat zwart van kruitdamp, de kleeren gescheurd en vol gaten, allen met eervolle wonden bedekt, de dappere schaar tot voor den prins op, die het eerste de keizerlijke, kristene vaan, door duisternis en tallooze gevaren bedreigd, binnen Belgrado's muren ontplooid hadden.

Met inspanning van al zijne krachten richtte de grijsaard zich op. ‘Zijn dat die helden, waarvan de geschiedenis verhalen zal?’ vroeg hij met verzwakkende stem, ‘en was... hij er bij?’

De veldheer boog het hoofd. ‘Zij zijn het,’ antwoordde hij op onvasten toon, ‘en hij was er bij!’ Want zijn scherpe blik had snel het getal der naderkomenden overzien en een hunner gemist, voor wiens leven hem geen prijs, geen offer te hoog geschenen zou hebben.

‘Zijt gegroet, gij, helden!’ dus sprak hij hen aan; ‘gij zijt de hoogste eer waardig! Keert gij allen terug, die uitgetrokken zijt om uw leven voor de bevrijding des vaderlands op het spel te zetten?’

Daar trad de oudste der kleine schaar uit den kring voor den prins en sprak: ‘Niet allen, doorluchtige heer! De beste, de dapperste van ons ontbreekt. Midden in het moeras brak onder ons de glibberige plank en hij verzonk zonder geluid te geven, sprakeloos in het ijzige graf gelijk hij gezworen had. Geen zucht, geen klaagtoon verried ons de onheilvolle plek, waar de dood hem aangegrepen had. Wilt gij eeren, edele heer, wat slechts de gezworen plicht ons gebood, zoo vereer zijne nagedachtenis, de nagedachtenis van hem, die ons zoo menigwerf een schitterend voorbeeld gaf van plichtbesef en moed - de nagedachtenis van den Dertigste!’

De spreker zweeg. Het was zoo stil in het rond, dat men duidelijk den diepen zucht hoorde, die uit de borst des veldheers oprees.

‘Dood, derhalve, dood!’ prevelde hij. ‘Almachtige God, uwe wegen zijn onnaspeurlijk!’

Daarop in zijnen borstzak tastende en een verzegeld papier te voorschijn halende, ging hij met luider stemme aldus voort: ‘Zoo ga ik er derhalve toe over, om een heiligen plicht te vervullen en de belofte te volbrengen die ik hem deed, den tot in den dood getrouwe, wiens oog dezen dag der overwinning niet aanschouwen mocht: het testament van den Dertigste is besloten onder dit zegel!

Zijne hand verbrak het, zijn oog doorliep den inhoud van het open schrijven, hetwelk een tweeden brief bevatte. Daarop wendde hij zich

Rebus No. 2.

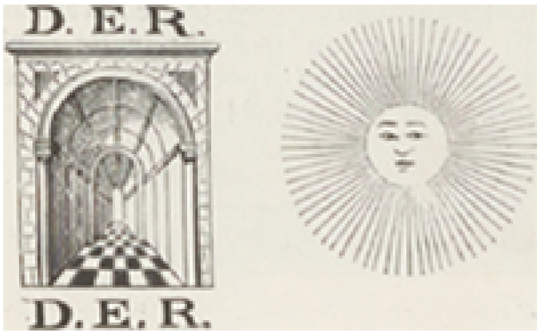

ALS PRIJS AAN DEZEN REBUS IS VERBONDEN OM BIJ LOTING AAN EEN DER GOEDE OPLOSSERS TOEGEWEZEN TE WORDEN:

1 Ex. A. THYS

Historiek der Straten en openbare plaatsen van Antwerpen.

Prachtig boekdeel van 764 *bladzijden en versierd met* 70 *platen voorstellende de merkwaardigste gebouwen en plaatsen van het oude Antwerpen.*

Bovendien hebben de goede oplossers het recht tegen verminderden prijs te kiezen tusschen de boekdeelen, waarvan de lijst hun na ontvangst hunner oplossing zal toegezonden worden.

[vervolg Onschuldig verstooten.]

tot den Zarnitzer. ‘Engelbrecht van Zarnitz,’ sprak hij weemoedig, ‘noch ik, noch eenig vorst der wereld vermag u den zoon terug te geven, den misleide maar niet schuldige: den jongman zonder naam, dien wij slechts onder de aanduiding van den “Dertigste” gekend hebben, wiens lof en eer gij hebt hooren verkondigen door den mond van een dapper en vroom krijgsman, die zwijgend den vreeselijksten dood onderging voor zijnen keizer en zijn geloof - het was Rudolf van Zarnitz, het was uw zoon! Hier is zijn laatste groet aan zijnen vader?’

‘Rudolf dood!’ kreet de stervende; ‘dood zonder mij te vergeven?’

‘Hij stierf, als ik hem goed gekend heb, met gelukwenschen voor den grijzen vader. Wil ik u voorlezen wat deze regelen bevatten?’

‘Lees!’ fluisterde de heer Engelbrecht, machteloos in zijn zetel terugzinkende: ‘mij schemert alles voor de oogen.’

Ook het tweede zegel werd door den veldheer verbroken; het bevatte slechts weinige regels schrift:

‘De dood ontbindt mij van den eed, dien ik eenen ellendeling zwoer, daar hij uw dierbaar hoofd bedreigde indien ik u de waarheid openbaarde. Vader, ik ben geen verachtelijk verrader! Ik ben slechts het offer van jeugdige lichtzinnigheid en overgroot vertrouwen in een vreemdeling, die de innigste deelneming huichelde en mij diets maakte, dat zijn lot met het mijne overeenkwam en hij evenals ik onzen vijanden een gloeienden haat toedroeg. Maar het vonnis dat gij over mij uitgesproken hadt, legde ik mij zelven op, tot boete voor hetgeen ik in mijne onbedachtzaamheid begaan had. In den dienst des keizers zocht ik den dood - hij ontvluchtte mij. Elke onderscheiding afwijzende, zonder naam en zonder vaderland, hoopte ik op niets dan dat mij eenmaal de gelegenheid mocht gegeven worden die groote daad te volbrengen, welke gij begeert, die alleen in staat is mijnen misstap uit te wisschen. De gelegenheid biedt zich aan. Niet te vergeefs roept een wenk des veldheers mij met de dappersten mijner kameraden voor hem: het geldt eene onderneming, waarbij de hoogste eer te behalen is, doch waaraan ook het grootste gevaar verbonden is. Een voorgevoel zegt mij dat ik er niet van zal wederkeeren, zoodat ik niet, aan uwe voeten liggende, zal kunnen smeeken: ‘Neem mij weder op, vader, in uwe liefde, in uwen naam? Met een gebed voor u wil ik sterven! Gij echter, vader, wanneer gij den rouwmoedige vergiffenis kunt schenken, die minder schuldig is dan gij geloofd hebt, treed dan voor mijn lijk of bij mijn graf en roep mij toe: “Rudolf van Zarnitz, gij zijt uwen vader waardig!” En hooren zal ik de vaderlijke stem en mijne ziel zal ruste vinden!’

Met het hoofd vooruit gestrekt, de oogen strak op den lezende gericht, had Engelbrecht van Zarnitz toegeluisterd: nu echter stond hij op, zich met beide handen aan de armleuningen vastklemmende. ‘Voert mij naar zijn graf!’ gebood hij; ‘een stervende smeekt u daarom; niet eerder kan dit oog breken, dan nadat ik hem gezegend heb!’

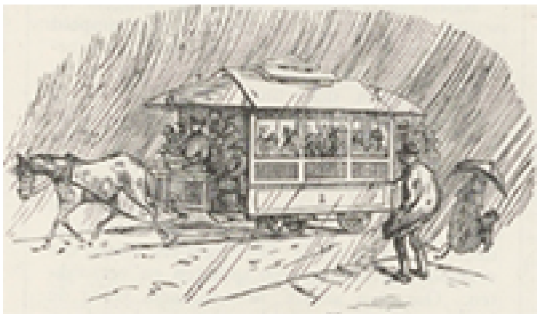

TRAMWAY-STUDIËN.
‘Nu s[t]a ik al een half uur te wachten en in geen enkelen wagen is er een plaats[j]e. Ik woon wel niet ver, maar het regent toch te hard om te voet naar huis te gaan.’

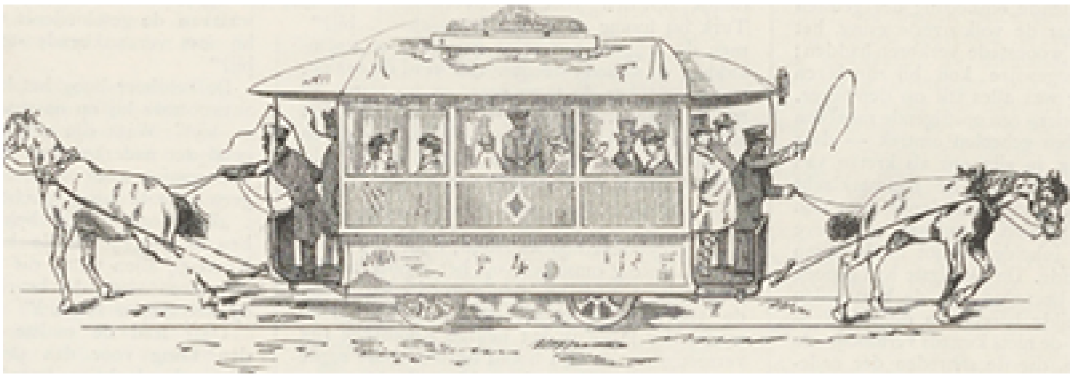

Dwalen is menschelijk.

CONDUCTEUR: ‘Als 't u belieft, heeren, stapt hier in - boven is alles bezeten.’

‘Niet zonder zegen ging hij de eeuwigheid in,’ sprak de veldheer ernstig. ‘Deze hand legde ik op zijn hoofd: de zegen van Eugenius van Savooie vergezelde hem op zijn laatsten tocht.’

‘De hand van den grooten Eugenius op het hoofd eens Zarnitzers!’ fluisterde de heer Engelbrecht, op zijn zetel terugzinkende. ‘O, Rudolf, en ik roofde u eer en naam! Naar hem toe!’ smeekte hij dringender; ‘naar zijn graf! - haast u, eer het te laat is!’

'Neemt hem op!' beval Eugenius aan de dragers van den stervende; 'zijn brekend oog aanschouwe de eer des zoons en deze eer, die gij, dapperen, voor hem verzocht hebt, zij ook uw deel: volgt mij! het is niet ver van hier.'

De krachtige armen der soldaten namen den zetel met den grijsaard op en aan zijne zijde stapte de veldheer, vlak achter hem het gevolg en daarachter in bonte mengeling eene onafzienbare menigte soldaten.

De veldheer had de waarheid gezegd: de weg was niet lang. Daar lag het voor hen als eene zwarte, beweginglooze zee, het onpeilbare moeras, dat zich boven het hoofd van den Dertigste gesloten had. De zon bescheen het in haar vollen luister - de verzonkene verheugde er zich niet meer in. Een vogeltje, opgejaagd door het gedruis der komenden, streek er over heen - zijn oor vernam niet meer het vroolijke lied van het kleine diertje.

Nu trad prins Eugenius vooruit; hij lichtte den helm af en als door een tooverslag ontblootten allen, zijn voorbeeld volgende, de hoofden. 'Rudolf van Zarnitz,' sprak de held met luidklinkende stem, 'gij tot in den dood getrouwe! Geboet hebt gij wat gij misdeedt in jeugdige lichtzinnigheid! Des keizers gunst kan uwen hals niet met gouden ketenen sieren, niet eens kunnen wij de plek waar uw stoffelijk overschot rust met lauwerkransen bedekken, maar eene eer zij u toch nog bewezen. Ridderlijk van geboorte verheft heden uwe eigene verdienste u tot ridder, Hiermede slinger ik, Eugenius van Savooie, mijn zwaard op uw eenzaam graf en deel u de hoogste wijding van het ridderschap mede!'

Hij trok zijn zwaard uit de schee; oogverblindend fonkelde het staal in den zonneschijn, verre weg vloog het en viel op de spits neder, zoodat de gouden greep in het licht der zon schitterde, gelijk een diamanten grafkruis. Zich daarop tot Engelbrecht van Zarnitz wendende en zacht zijne hand op het ijskoude voorhoofd van den grijsaard leggende, vroeg hij zacht: 'Zijt gij tevreden?'

De schaduw des doods vertoonde zich reeds op het gelaat van den stervende, maar met haar breidde zich ook de afspiegeling van zalige vreugde daarover uit. 'Ik ben gelukkig,' bracht hij nog nauwelijks hoorbaar uit; 'alles is geboet! Daarboven verwacht mij mijn zoon - de stam der Zarnitzers valt - maar glorierijk - uitgestorven is het geslacht, doch het zal voortleven..... '

Zijn oog brak. Engelbrecht van Zarnitz had uitgeleden.

In stil gebed wendde de vrome veldheer de oogen ten hemel en zegde met bewogene stem: 'Met de grootste eerbewijzingen worde de laatste der Zarnitzers ter aarde besteld! Moge hij de waarheid gesproken hebben, moge het aandenken aan dit uitgestorven geslacht in de dankbare harten der Hongaren voortleven, verheerlijkt door geschiedenis en lied!

[Nummer 10]

HUDSON'S LAATSTE REIS, NAAR J. COLLIER.

Onze gravures.

Hudson's laatste reis.

In de geschiedenis der poolreizen herhalen zich dezelfde gebeurtenissen in den loop der eeuwen. Het opzoeken van Sir John Franklin, die in de Amerikaansche ijszeeën verloren ging, kostte aan Engeland verscheidene millioenen ponden sterling, en nu weer zagen wij Russen en Amerikanen op zoek naar de overlevenden van het ontdekkingsschip “Jeannette”, dat in de Siberische ijszeeën verging.

Ook in het begin der zeventiende eeuw werd reeds door Engeland eene expeditie uitgezonden, om een verloren noordpoolvaarder op te zoeken: *Henry Hudson*, den ontdekker der naar hem genoemde groote Hudsonsbaai. Met een ware drift zocht men in de zestiende eeuw naar den *noordwestelijken doorgang,* die dwars door het toen nog niet gekende Noord-Amerika naar Azië voeren zou, en het duurde lang eer men het onbruikbare van dien weg erkende; terwijl heden een blik op de kaart voldoende is om alle handelswaarde aan zulke noordwestelijke vaart te ontkennen. Maar eeuwen arbeid kostte het aan Engeland om tot die ervaring te komen. Bij den aanvang dier schitterende zeevaarten dacht er niemand aan dat de nieuwe wereld zich zou uitbreiden langs het Noorden, veeleer dacht men dat zij kegelvormig toeliep zooals dat van Zuid-Amerika reeds bekend was.

De plaats nu der noordwestelijke doorvaart is die eilandenwereld in het noorden van Amerika met hare groote zeeboezems, meeren, engten en fjorden, wier tal tot in 't oneindige reikt. In den winter zijn al de smallere waters van den eenen oever tot den anderen vastgevrozen, in den zomer breekt het ijs en door de schollen heen komt er dan plaats voor eene onzekere scheepvaart. Om zich een gedacht te vormen over de gevaren die de schepen op zulke vaart ontmoeten, bedenke men slechts, dat er op die zeeën soms ijsbergen drijven die 300 meters diepgang hebben, door onderzeesche koude stroomen worden voortgestuwd dwars tegen den wind in en tegen de bovenste vlottende ijsmassas, en alles op hunnen weg verbrijzelen.

De kosten der ontdekkingsreizen in die onzekere poolgewesten werden toen reeds door vrijwillige bijdragen bestreden, en slechts van tijd tot tijd rustte de Britsche kroon eenige schepen uit. Van winst kon er bij dit alles weinig spraak zijn, en het lijdt geen twijfel dat de inteekenings-sommen geschonken werden uit vaderlandsliefde of om tot de oplossing te komen van een vraagpunt betrekkelijk zeewezen, handelspolitiek en aardrijkskunde.

Tusschen de zeevaarders, die naar dit doel streefden, erkennen wij Henry Hudson als een der grootste. Hij werd in het midden der zestiende eeuw in Engeland geboren, en had reeds meer ontdekkingsreizen met goed gevolg ondernomen, wanneer hij in den zomer van het jaar 1610 met een klein schip van slechts 55 ton uitzeilde ter opsporing der noordwestelijke doorvaart. Op het einde van Juni kwam hij aan de baai, die nu zijn naam draagt. Maar reeds hier liet de manschap allen moed zinken, doch Hudson stuurde voort, ondanks hun gemor, totdat zij een breed en diep blauw meer voor hen zagen. Het was de prachtige Hudson-baai, die zoo diep in het Noordamerikaansch vasteland insnijdt, en jubelend dacht de ontdekker dat hij reeds in den Stillen Oceaan was doorgedrongen. Men was nu in het begin van Augusti en steeds luider verlangden de matrozen naar hun vaderland terug te varen; maar Hudson had vast besloten de reis voort te zetten en zoo mogelijk aan de zonnige kusten van

Azië te overwinteren, Hij volgde dan drie maanden lang de zuidelijke kusten van de overgroote golf, tot eindelijk November kwam en hen met zijnen ijsgordel omsloot.

Met bijna uitgeputten voorraad ving nu eene treurige overwintering aan, en des te treuriger, daar twist en tweedracht tusschen de kleine schaar der noordwestvaarders heerschten, die zelfs niet met het aanbreken der lente eindigden. Eindelijk kwam het schip weder vlot en op 21 Juli 1611 verlaat Hudson 's morgens vroeg zijne kajuit om de bevelen voor den dag te geven; maar nauwelijks komt hij op het dek, of hij werd vastgegrepen, de armen gebonden en bevindt zich in de macht der muiters. Hij ziet om zich heen, maar van alle kanten ontmoet hij vijandige blikken. Geen antwoord op al zijn vragen, bidden, vermanen, bevelen, slechts zijn jeugdige zoon John klampt zich weenend om zijnen vader. Dan, Hudson onderwerpt zich aan zijn lot, zooals een dapper hart alleen vermag. Een schuitje werd van boord in zee gelaten; een weinig voorraad, wat poeder en lood werpen er de muiters in. Toen werd Hudson gedwongen er in te treden; zijn zoon volgt hem met den scheepstimmerman, de eenige die hem trouw bleef. Ook de zieken en gebrekkelijken, die op het schip van geen nut meer waren, werden in het schuitje gebracht. Dan, op een teeken, werd het met zijne ongelukkige lading weggestooten, het schip zeilt voort, en welhaast versterft de laatste kreet der verlatenen in de frissche bries, die de zeilen spant en het schip huiswaarts drijft.

Onze gravure stelt den moedigen reiziger en zijne lijdensgezellen voor, terwijl zij in den wrakken boot tusschen de ij bergen rondzwalken: honger en uitputting doen reeds den dood voorzien, die met vervaarlijk snelle schreden zal naderen. De wraak des Hemels wist intusschen de onverlaten, die hunnen aanvoerder aan een wissen dood hadden prijsgegeven, te treffen. Onderweg vielen de aanleggers van het komplot onder het mes der overige matrozen, en toen het schip eindelijk bij de kust van Ierland verscheen, gaf Habakuk Prickett, een der overlevenden, een volledig verslag van het gebeurde aan de Engelsche overheid. Het gevolg dezer mededeeling was, dat Sir Thomas Butt het jaar daarna met een schip naar de Hudsonsbaai werd gezonden, om naar de zwervers te zoeken. Hij vond echter geen spoor van hen.

Eene muzelmansche doodenstad.

De reiziger, die de omstreken der stad Kerbelah nabij Bagdad bezoekt, ontmoet er herhaaldelijk karavanen, zooals onze gravure op blz. 76 er eene voorstelt. Het zijn Perzische pelgrims, die in de heilige stad hunne gebeden gaan storten en op hunne kameelen de lijken hunner overledene bloedverwanten meevoeren, om deze binnen de gewijde ruimte der moskee of althans binnen den omtrek der stad te begraven.

Te Kerbelah bevindt zich namelijk het graf van Hoceïn, den tweeden zoon van Ali, dien de Muzelmannen als een heilige en martelaar vereeren, en de moskee *Imam-Hoceïn,* naar men zegt op de plaats zelve gebouwd, waar Hoceïn door de volgelingen van Omar vermoord werd, is eene beroemde bedevaartplaats, waar van heinde en verre onophoudelijk duizenden pelgrims samenstroomen.

Vooral in de heilige maand Ramadan, en inzonderheid tegen het Baïrams-feest, waarmee die gewijde tijd gesloten wordt, is de toevloed der pelgrims te Kerbelah ontzettend, en alle wegen, die op de stad uitloopen, zijn door geheele karavanen van bedevaartgangers in beslag genomen, die duizenden lijken aanbrengen, welke de lucht uren in het rond verpesten.

Men telt alsdan te Kerbelah niet zelden meer dan 60.000 pelgrims uit alle oorden van Perzië, terwijl het aantal lijken dikwijls de 100.000 nog te boven gaat, zoodat

het niet mogelijk is ze alle binnen de heilige stad te begraven en vele zich met een plaatsje in de moskee der naburige stad Mesjed moeten vergenoegen. Die lijken worden nu eens aangebracht in kisten, dan in zakken, en somtijds zijn ze eenvoudig in een stuk tapijt gerold of genaaid. Op gewone tijden ontmoet men in Perzië meermalen kleine karavanen, die op hunne kameelen of ezels enkele lijken, in min of meer gevorderden staat van ontbinding, afzonderlijk naar Kerbelah vervoeren; maar in de maand Ramadan is er geene karavaan, die er niet minstens een honderdtal te gelijk aanbrengt.

Vroeger bestond het gebruik dat, wanneer er te Kerbelah of te Mesjed een lijk werd aangeboden, men aan de dragers vroeg waar zij het begraven wilden hebben; en antwoordden zij dan: binnen de moskee, zoo stelde men hun onmiddellijk eene som, die nooit minder dan duizend *krans*[1)] bedroeg, zonder dat het den dragers geoorloofd was, wegens de zware kosten op hun besluit terug te komen. Maar sedert eenige jaren heeft de regeering, die aldus de godsdienstige vereering der Perzen voor hunne dooden exploiteerde, voor de begrafenissen een tarief gesteld, dat bij een bijzonder traktaat tusschen Turkije en Perzië geregeld is, en wordt het reusachtige kerkhof aan den meestbiedende verpacht. Zoo ontvangt de pachter tegenwoordig voor ieder lijk, dat binnen de moskee begraven wordt, 200 *krans;* voor een graf in de gangen 50 *krans*, en op de binnenplaats 40 *krans*, terwijl men voor 6 *krans* een lijk op een der buiten-kerkhoven begraven kan krijgen.

Het staat den familiebetrekkingen natuurlijk vrij boven het tarief te gaan, en niet zelden wijzen aanzienlijke personen in hun testament min of meer belangrijke sommen aan, met het doel daarvoor na hunnen dood eene eereplaats in de heilige moskee te verkrijgen. Bij een zoo grooten aanvoer van lijken gebeurt het echter niet zelden dat er vergissingen ontstaan, waardoor die sommen, aan de ijdelheid geofferd, ten bate komen van het lijk van dezen of genen, die er bij zijn leven nooit aan gedacht had, na zijnen dood zulk eene bevoorrechte plaats te bekomen.

Zoo is het gebeurd dat eene rijke Indische dame, welke in de stad overleden was, den *mokatsji* of pachter der graven eene som van 500 roepijen (meer dan 1200 franken) vermaakt had, om, gehuld in een lijkkleed, waarop zij verschillige verzen van den Koran had laten schrijven, binnen de moskee begraven te worden. Op denzelfden dag stierf echter eene arme vrouw, die niet eens genoeg had nagelaten om een grof lijkkleed te bekostigen, laat staan om de zes *krans* te betalen, welke voor eene begrafenis in het openveld vereischt werden. Men deed eene geldomhaling om haar zoowel een lijkkleed als eene fatsoenlijke begrafenis te bezorgen, en de beide lijken werden aan de personen toevertrouwd, die met het wasschen en begraven der dooden belast zijn. Deze hadden het op dat oogenblik bijzonder druk en begingen in hunne overijling de vergissing, dat zij de arme vrouw in de prachtige lijkwade der rijke wikkelden, terwijl deze het ellendig stuk linnen kreeg, dat voor de eerste bestemd geweest was. Eerst nadat de lijken, volgens het gebruik met ontbloot gelaat, in het graf gelegd waren, ontdekten de bloedverwanten de verwisseling. Doch om die te verhelpen moest eerst een der voornaamste priesters gehoord worden, en deze verklaarde na raadpleging der heilige boeken dat ieder lijk op de plaats moest blijven, die het lot had aangewezen, wijl het verboden was het lichaam nog aan te raken, zoodra het in de heilige aarde begraven was. Aldus bleef de rijke in de woestijn liggen, terwijl de arme het voorrecht had in het heiligdom der moskee te rusten.

Het is den "ongeloovigen Christenhond" streng verboden den voet binnen die gewijde ruimte te zetten, maar van de terrassen der naburige huizen kan men allicht

1) Een k r a n heeft ongeveer de waarde van 1,20 frs.

een blik binnen de omheining der moskee werpen, en een reiziger, die aldus eene middaggodsdienstoefening heeft afgezien, verhaalt die volgenderwijze: De pelgrims kwamen in geregelden optocht en met brandende kaarsen in de hand van alle kanten toegestroomd. Aan de deur gekomen, greep iedere pelgrim naar eene ijzeren ketting, die in het gewelf was opgehangen en die zeker bij den marteldood van Hoceïn eene rol gespeeld heeft, bracht die aan de lippen en overschreed eindelijk, na herhaaldelijk knielen, den gewijden drempel. De vrouwen en kinderen, en allen die de ketting, welke vrij hoog hing, niet bereiken konden, vergenoegden zich met eerbiedig de deuren te kussen, bogen als de anderen de knie en traden de moskee binnen.

In het midden der binnenplaats stond een *mollah* of Mahommedaansch priester met een boek in de hand op een preekstoel van gehouwen steen

en las waarschijnlijk de tragische geschiedenis der familie van Ali voor; want nu en dan lieten de mannen luide zuchten hooren, terwijl de vrouwen heete tranen schreiden. De *mollah* hield eenige oogenblikken met lezen op, om zoodra de stilte teruggekeerd was, het aandoenlijke verhaal te hervatten, dat te midden eener uitbarsting van gehuil en jammerklachten ten einde liep. Thans verwijderde zich de menigte om tegen den avond terug te keeren voor eene tweede plechtigheid, die echter binnen de moskee plaats had, zoodat er buiten niets van te zien viel; maar de lange scharen van pelgrims, die met hunne duizenden lichten van zeven tot acht ure van alle kanten naar de moskee stroomden, leverden toch een fantastisch en schilderachtig schouwspel op.

Oedipes en Antigone.

Indien slechts in weinige sagen een diepe zin verborgen ligt zoo zijn zij ten minste toch alle de trouwe weerspiegeling van den geest en de zeden der volkeren, die haar schiepen. De Noordersagen ademen meestal kuischheid en ridderlijke koenheid, de godenleer en de fabelen der Grieken en Romeinen vertoonen ons dikwijls zedekwetsende tafereelen naast de heldhaftigste deugden. Ook de geschiedenis van Oedipes draagt den kenmerkenden stempel der Grieksche inbeelding.

Oedipes was zoon van Laïus, koning van Theben en van Jocaste. Een orakel voorspelde bij zijne geboorte dat hij zijnen vader dooden en zijne moeder huwen zou. Om aan die dubbele ijselijkheid te ontkomen legden de ouders het kind te vinden op den Cithaeron. Een herder vond het wicht en bracht het groot. Toen Oedipes tot jongeling gewassen was, begaf hij zich naar Theben. Op weg deed het noodlot hem zijnen vader ontmoeten en in eenen twist dooden. Bij Theben bevond zich de Sphinx, het gekende monster der fabelleer, die de voorbijgangers vermoordde, welke hare raadsels niet konden oplossen. Zij stelde aan Oedipes het volgende vraagstuk: “Welk dier loopt des morgens op vier, des middags op twee en des avonds op drie beenen?” Oedipes herkende in die voorstelling het beeld van den mensch, die zich als kind op handen en voeten, als man zonder steun en als grijsaard met hulp van eenen stok voortbewegen kan. Toen de Sphinx haar raadsel ontsluierd zag wierp zij zich uit wanhoop in zee, en haar overwinnaar verwierf als prijs de hand der koningin Jocaste. Vele jaren na dien rampzaligen echt barstte een geweldige pest in Theben uit en het orakel van Delphi eischte als zoenoffer voor de vertoornde goden den moordenaar van Laïus. Nasporingen leidden nu tot de vreeselijke ontdekking van de gruweldaden, waartoe het noodlot den ongelukkigen koning van Theben buiten zijne schuld gedreven had. Jocaste benam zich het leven en Oedipes stak zich de beide oogen uit. Met den vloek zijner onderdanen beladen, vertrok hij in ballingschap zonder anderen steun en troost in zijne vreeselijke ellende dan zijne trouwe dochter Antigone. Op onze gravure zien wij den uitgeputten, blinden grijsaard met zijne gezellin eene schuilplaats zoeken, nabij het Grieksche vlek Calonnae, in eene geheiligde plaats, aan de Eumeniden gewijd. Maar ook hier vervolgen hem de afschuw en de onbarmhartigheid zijner medemenschen, die den beklagenswaardige onder scheldwoorden en bedreigingen verdrijven willen.

Antigone dringt zich vaster tegen de borst haars vaders aan, als om den ongelukkigen ouderling met haar lichaam voor zijne vijanden te beschutten, en de

blik, dien zij op zijne belagers werpt, schijnt erbarming en genade voor den rampzalige af te smeeken.

Meesterlijk heeft Sophocles, de beroemdste der Grieksche treurspeeldichters, de veelbewogene en ingrijpende geschiedenis van den Thebaanschen vorst ten tooneele gebracht in drie drama's, waarvan het eerste “Oedipes, Koning” als het geniaalste gewrocht van de tooneeldichtkunst der Hellenen beschouwd wordt. “Oedipes te Colonnae” en “Antigone” zijn de twee overige stukken dezer prachtige *triologie*, en het is vooral de dieproerende aangekleefdheid der edele dochter, die door alle eeuwen heen tot op onze dagen de veder en het penseel van dichters en schilders bezield heeft.

Twee stroopers.

Hoe het mogelijk is dat een jager met het geweer in den arm en den hond naast zijne zijde door een ongewapend man van zijn bezit beroofd wordt, is merkbaar op onze laatste gravure, die men stellig om hare geestige samenstelling niet dan glimlachend beschouwen kan. Moraal is er eigenlijk in dit tafereeltje evenmin als in “*De Vos en de Raaf*” van La Fontaine, immers de gefopte wordt er in een belachelijk daglicht voorgesteld, terwijl de stroopers met onzen lach ons een schier goedkeurend hoofdknikje afdwingen. Deze laatste zijn dan ook een paar welgetypeerde *compeers*, bijzonder de onbezorgde *signeur* met den ingedeukten hoogen hoed.

De jager is hoogstwaarschijnlijk na eenen ganschen dag van vruchtelooze vermoeienis nog nagenoeg platzak. Afgemat en slechtgeluimd, ongezind om met bijna lege weitasch beschaamd naar huis te keeren, heeft hij zich aan den zoom van het boschje neergevleid, als verwachtte hij nog een kansje. De slaap heeft echter spoedig de oogen van meester en viervoeter toegedrukt en terwijl het tweetal droomt van fantastische hazen, die hem van uit eene onbereikbare verte tartend uitdagen, verschijnen onze twee leepe rekels als echte zeeschuimers op de kust. Vroeg zijn de twee *compeers* op strooptocht uitgetrokken en daar er geen loozere kwant is dan de ingedeukte hooge hoed om door nabootsend fluiten en behendig gelegde stroppen het argelooze wild te verschalken, zoo keeren beiden welgeladen naar huis. Maar de eetlust komt al etende, en niet tevreden met den rijken buit, dien zij in hunnen knapzak mededragen, willen zij onzen armen jager nog van zijne laatste hartsterking en vertroosting berooven. Met geen ander wapen dan eenen mispelaren stok keeren de vroolijke makkers als een Alexander en een Cesar huiswaarts, terwijl de ongelukkige jager met wapen en jachtgezel als de verslagene van Sedan het terrein verlaten moet, waar hij zooveel veroveringen dacht te maken. Na zulk een echt ontmoedigend avontuur is er kans dat onze Nemrod zijn geweer naar Jan Oom en zijnen hond naar de markt brengt.

Brugge. - Feesten der zaligverklaring van Karel den Goede. - Geschiedenis van dezen martelaar door Ad. Duclos.
(Vervolg.)

De samenzwering tot het vermoorden van Karel den Goede wordt in de volgende regels breedvoerig toegelicht:

Reeds voòr den hongersnood van 1125-26, liep het gerucht, zegt Walbrecht, dat 's graven vijanden tegen zijn leven samengezworen hadden.

De maatregelen die de graaf nam tijdens den hongersnood, hebben, volgens de getuigenissen der geschiedenis, geen invloed op de samenzwering gehad.

Wie waren dan de vijanden van Karel den Goede?

Al de gelijktijdige schrijvers zijn het eens om 's graven dood op Berthulf en de mannen van zijne familie te leggen.

Hendrik van Doornik, die in dezen tijd leefde, zegt enkel het volgende: Kwade lieden, te weten Berthulf, de proost van Brugge en zijne stamgenooten, die loochenden 's graven dienstmannen te zijn, hebben, om reden van de rechtveerdigheid die hij deed, een verbond gesloten en geheimlijk tegen hem samengezworen.'

Suger, abt van Sint-Denys, ook een schrijver van denzelfden tijd, spreekt als volgt: 'Eenige machtige lieden, die klein waren van oorsprong, opgeblazen door de rijkdommen, hun geslacht aan 's graven gezag wilden onttrekken, - zij waren immers van eenen leegen dienstbaren staat, - zocht Karel, zoo 't behoorde, om de plicht te kwijten die de eer hem aangedaan hem oplei, door 't vonnis van zijn hof te hervragen. Deze, te weten de proost van de kerk van Brugge en de zijnen, opgeblazene lieden, die goed als verraders bekend zijn, zochten hem wreedelijk te hinderen.'

De Erembouten dan, den proost aan 't hoofd, wilden, uit heerschzucht en hoogmoed, een rang nemen die de hunne niet was.

Van welken staat waren die Erembouten dan in de maatschappij?

In den tijd van Karel den Goede was de adel zich aan 't vormen Uit twee verschillende klassen kwam hij op; maar die twee klassen hadden iets gemeens: dat zij grond bezaten en bijzonderlijk den wapendienst oefenden.

De eerste klas was deze der vrije eigenaars, wier oorsprong door geen dienstbaarheid besmet was. Dit waren de welgeboorne lieden. Zij leefden op eene eigene, dat is allodiale erve, of op een leengoed dat zij van een grooten heer hielden.

De tweede klas was deze der *ministeriales*, ambtenaars aan 't hof. Deze lieden waren dikwijls door hun oorsprong, van geringen stam. Maar door hunne bezigheden en hun krijgsambt, door het vertrouwen van hunne oversten in gewichtige plaatsen gesteld, door de leengoederen die zij verkregen hadden, enz. waren zij hoog boven hunnen oorsprong gerezen.

Uit beide klassen sproot de adel; maar in 't begin der jaren 1100, stond de eerste nog hoog boven de tweede.

De oorkonden melden het verschil. De eersten namen met klem den titel van vrije lieden. De andere kwamen slechts achterna, met den naam van *ministeriales* of *homines de fam ilia*, 't gene overeenstemt met *homines de pertinentia.* Deze laatsten, volgens 't recht, mochten niet huwen buiten de ministerialen van hunnen heer, noch beschikken over hunne eigendommen, zonder zijne toestemming Slechts in het eerste vierde der XIIIe eeuw smelten de edelen uit beide klassen ineen.

***

Berthulf, die proost was en kancelier, zijne broeders en zijne neven, die ridders geworden waren, behoorden tot die klas der edele *ministerialen* of ambtenaars, en lagen bijgevolg in 's graven onderhoorigheid. Zij waren geen edellieden uit edelen

stam gesproten; maar door hun ambt edel gewordene lieden. Berthulfs vader, Erembout, was kastelein van Brugge geworden en men vindt hem reeds in eene der oorkonden van 1097 en nog in eene van 1101 met dien titel. Hij was dus een der *ministeriales*, ambtenaars van den graaf, en zulke ambtenaars behoorden tot de tweede klas van lieden waaruit de adel alsdan oprees.

Berthulf, proost van Sint-Donaas, moest in 1127, 't jaar van Karels dood, t'halven de zestig zijn.

De proost was een hoogverheven man. Hij was ter zelfder tijde aartskaplaan des graven, kancelier van Vlaanderen, ontvanger van den graaf en tiendeheffer in menigvuldige plaatsen tot in Fransch-Vlaanderen toe.

In dien tijd moest men slechts *clericus* zijn, dat is de kruin hebben, om eene kanonikale prebende te verkrijgen. 't Is enkel de heilige kerkvergadering van Trenten, aan den aan vang der XVIe eeuw, die het subdiakonaatschap geeischt heeft. Berthulf was geen priester, zelfs geen subdiaken, maar aleenlijk *clericus;* hij kon ten hoogste de mindere orders ontvangen hebben: immers Berthulf was getrouwd.

In 't eerste dat hij proost was, had Berthulf zijn spel moeten duiken. Want daar waren in het kapitel van Sint-Donaas, op 't einde der jaren 1000, verscheidene bejaarde kanoniken die zeer godvruchtig waren en uitmuntten door

hunne geleerdheid. Die mannen bedwongen zijne hooveerdie en hielden hem in, door hun wijzen raad in de kapitelvergaderingen en hunne vastgehechtheid aan de leering en de regeltucht der katholieke Kerk. Maar als dezen in den Heer ontslapen waren, bleef hij aan zijn zelven overgeleverd, dierf al dat in zijn gedacht kwam, en vaarde tot alles meê waar hem zijn hooveerdie naar toe dreef.

DE LIJKENKARAVAAN, NAAR E. BERNINGER.

Al dezen die uit zijnen stam gesproten waren of erin getrouwd wilde hij bozen alle anderen verheffen; en hij wrocht gestadig om hun naam te doen klinken. Hij hitste de zijnen tot wapentwisten op, ondersteunde hun eischen, gaf hun hulpmannen in den strijd, wilde dat er hun niemand zou kunnen wederstaan; opdat, in geheel Vlaanderen, alle man zou veten dat de Erembouten zoo sterk waren dat er hun niemand dierf of kon wederstaan.

Berthulf was dan een opstoker tegen 't onderhouden van Landsvrede en tegen de wetten des graafschaps.

In zijne handelwijs als proost, liet hij nu ook den vollen teugel los aan zijne gierigheid. Zonder vaar of vrees, noch zonder schaamte, wierd hij een Simoniak in den vollen zin des woords. Hij verkocht de prebenden die hij te vergeven had. Hij keek noch achter kanoniek recht, noch achter de strenge wetten tegen de Simonie door den heiligen Gregorius VII gegeven, door Paus Pascalis II vernieuwd en door den zaligen Johannes, bisschop van Terenburg, afgekondigd en ondersteund. 't Kapitel liet hij geen kiezing meer houden, en hij bracht mannen naar zijnen zin geweldig in bezit.

Van een anderen kant, trachtte hij wel te

OEDIPES EN ANTIGONE, NAAR J. STALLAERT.

staan met velen. Hij wist van den graaf nog gunsten te verkrijgen; was vriendelijk met de lieden die de stad Brugge bewoonden en behandelde ze met eere en eene edele grootheid.

Toch kwam hij na den gruwelijken moord op Karel den Goede tot betere gevoelens. Vluchtende van Veurne naar Allaard van Waasten, die met zijne nichte Agantrude, weduwe van den kastelein van Sint-Omaars, getrouwd was, ging hij blootsvoets, zegt Wouter, uit vrijen wil, tot de uitboeting van zijne zonden. En als Willem van Loo, die met wreed te zijn tegen den proost, zijn eigen kwaad wilde doen vergeten, te Waasten hem gevangen had genomen, biechtte hij in de tegenwoordigheid van de menigte, nedergebogen op den grond en op zijne borst kloppende, biddende dat de Heer hem genadig zou wezen. Hij weigerde te peerde naar Iper gebracht te worden; maar wilde, al vroos het hard, blootsvoets gaan; en kwam te Iper toe met zijn voeten geheel in stukken. Dan, een geestelijken toeroepende, die zelf deze bijzonderheden aan Wouter van Terenburg verhaald heeft, zong hij met hem overhands den *Te Deum*, en de getijden van de heilige Maagd, en bad daarna stille de psalmen voort; 't gene waarin hij tot aan zijne laatste oogenblikken schier, volherdde.

Zoo ziet men dikwijls, in die weinig beschaafde tijden, 't geweldig karakter dat ter boosheid gesleept heeft, in eenen oogwenk keeren en tot de hevigste werken van boetveerdigheid overgaan.

Laat ons hopen dat Berthulf aan de rechtveerdigheid van den eeuwigen Rechter voldaan heeft.

***

Busschaert, neef van den proost, was baillu des graven op de heerlijkheid van Straten.

De Baillus waren ambtenaars die de openbare rust, namens den prins, moesten handhaven. Zij hadden weinig bevoegdheid in burgerlijke rechtzaken; maar waren belast met de schelmstukken en misdaden te bedwingen; en meest van al kwam het strafrecht hun toe.

Ook, in de verordeningen van den landsvrede, worden de baillus, die den vrede schonden, zwaarder geboet dan de andere lieden. Natuurlijk.

Wij zullen welhaast zien hoe Busschaart zijn ambt bediende en hoe hij den landsvrede onderhield.

Busschaart, die een verwaande kerel was en groot in zijne eigene oogen, begon, onder nietige voorwendsels, een zwaren haat aan Tancmar, 's graven vriend, toe te dragen en hem, alsook zijnen neve Wouter, den oorlog aan te doen. De heeren van Straten moesten de wapens ter verdediging uittrekken, en daar lieten verscheidene menschen het leven.

De graaf eischte dat de landsvrede zou onderhouden worden, en zou dezen die niet gehoorzamen wilden, zelf tot rust gedwongen hebben. Dat zei hij.

Maar de proost en de zijnen, die meenden de grootste en de sterkste te zijn, vermoedden - waarom niet, als 't recht langs daar was? - dat Karel voor de heeren van Straten was; en al dat gedaan wierd tot het algemeen welzijn, achtten zij tot hunne vernedering uitgevonden. Opgehitst door de afjunstigheid, zegt Wouter, dol van gramschap en gezwollen van hoogmoed, vielen zij onverwachts op Tancmar,

die, om den zoenvrede dien de graaf vastgesteld had, meende niets te vreezen te hebben. Zij braken dan den vrede, vielen in Tancmars neêrhof, vervolgden hem tot tegen zijnen wachttorre; zij kapten de plantsoenen van zijn kweekerie in stukken; schonden, vernielden en verkwistten al 't gene op 't neêrhof was.

Tancmar oefende geen eigene wraak nogtans; maar hij droeg, volgens de wetten, zijn gegronde en rechtveerdige klacht voòr den graaf over het ongelijk dat hem, niet zonder smaad voor den graaf die den vrede vastgesteld had, aangedaan was.

Karel stelde dag en plaats waarop de kwaaddoeners voor 't gerecht moesten verschijnen. Maar zij, smaad op smaad voegende, verscheenen niet.

De voorzichtige prins leed met verduldigheid deze nieuwe wederspannigheid, en had liever de uitgedaagde booswichten te verwachten en op nieuw, met zachtmoedigheid, ze uit te noodigen om hun geweld te herstellen.

Eenige dagen later, daar Karel, te Brugge, met den proost in 't vriendelijke sprak, en hem met vele gematigheid, gelijk het zijn gewoonte was, berispt had, beloofde deze, in zijnen naam en in dezen van zijne neven, dat 's anderdaags vergoeding zou verleend worden.

Maar 's anderdaags noch hij noch zijn neven kwamen voldoening geven.

De graaf, die aldus weder gehoond was, verdroeg den smaad nogmaals met verduldigheid, en stelde nog uit van over de wederspannigen recht te nemen. Al zag hij wel dat dit al gedaan wierd om hem te misachten, wachtte hij nogtans nog achter voldoening.

Te vergeefs. Misbruik makende van zijne verduldigheid, zelfs hunzelven daaruit beloovende dat zij ongestraft zouden blijven, voegden zij nieuwe ongerechtigheden en geweldige daden op de eerste.

***

Had Karel de Goede nu gelijk of ongelijk als hij Berthulf en zijn stamgenooten tot hunnen staat wilde brengen?

Geweldige schenders waren zij van den vrede des lands, en wij zullen welhaast de klachten der boeren van Vlaanderen tegen hen gaan hooren; opgeleid door eenen hooveerdigen en geweldigen schijnheiligaard, door eenen Simoniak, die gesteund ging op de macht waartoe hij onwettiglijk geklommen was en waarin hij stand hield door 't verkoopen der prebenden. Ja, schenders van Gods en der Kerke recht, verdrukkers der kleinen, mannen die geheel Vlaanderen wilden overweldigen: dat waren de Erembouten. Steunende op rijkdom, geweld en onrechtveerdigheid, wilden zij de eersten des Lands worden, de eerlijkste lieden verdringen, en hieven hun verwaande heerschzucht zoo hoog dat een schrijver heeft kunnen met schijn van waarheid aan Berthulf het gedacht doen koesteren, van een der zijnen op den troon van Vlaanderen te zetten.

Wij hebben dan voòr ons, tegenover den graaf, den stam der Erembouten, die, opgekomen uit de leege klas, rijk geworden is. Hij is stout omdat hij menige hooge ambten bekleedt; herkent noch eerbiedigt 's graven gezag niet meer; heeft sterke kasteelen gebouwd waaruit hij zijne wapenbenden zendt die de eerlijke lieden, 't zij edel, 't zij onedel, hinderen en schaden; waaruit hij de boeren uitperst, 's graven vrienden en getrouwe dienaren tergt, op rooftocht Vlaanderen rondleurt, den bijzonderen oorlog voert, schendende den landsvrede en 's graven uitdrukkelijken wil.

De graaf, uit liefde tot rust en vrede, willende zijn volk beschermen, de rechtveerdigheid handhaven en de beschaving vooruithelpen, wil dien stam terugbrengen tot zijnen staat.

Die stam is onderhoorig van 's graven goed.

Karel is hun wettige overste, hij steunt op de rechtveerdige wet 's lands en de politieke inrichting der samenleving. Hij is in zijn recht.

Die mannen maken misbruik van hun verworven grootheid, om wet en ruste te stooren. Hij heeft de plicht die mannen tot rust te dwingen en de middelen te gebruiken die daartoe geschikt zijn.

Kan het iemand verwonderen dat een graaf, die 't welvaren van zijn land inzag; die rust, vrede, godvruchtigheid wilde; die eerbied had voor de wet der Kerk; dat zulk een graaf, zeg ik, een middel zocht om die lieden te dwingen, en den middel nam die hij voor handen had, om ze te brengen tot den staat die hun staat was, en waaruit onrecht en simonie ze schenen verheven te hebben?

In onzen tijd poogt men alle kwade lieden in eer te herstellen: dat is eene ziekelijkheid van onze eeuwe. Maar de geschiedenis, om haar naam weerdig te zijn, houdt aan de waarheid, en aan deze alleen.

(Wordt vervolgd.)

Wetenswaardigheden.

De afdamming der Gileppe.

Men zegt dat zekere grootsche werken, door Noord-Nederland tot stand gebracht, zooveel gekost hebben als hunne waarde bedragen zou, indien zij van zilver gemaakt waren. Gelukkiglijk is zulks in België het geval niet, want dan zou de afdamming der Gileppe, die 248,470 kubiek-meters metselwerk bevat, eene som vertegenwoordigen van 341,401,182,200 franks.

Die belangrijke onderneming heeft ongeveer 7 millioen franks gekost.

Een vischvretende plant.

Tot dusverre waren slechts insektenetende planten bekend, die dus dieren aten van lagere orde. Maar eene nieuwe ontdekking van Simms, in Oxford, heeft doen zien, dat eenige planten nog verder gaan en zelfs de hoogstaande familie van de gewervelde dieren tot voorwerp van hunnen eetlust maken. Simms nam waar, dat de blaasvat van eenen algemeen verspreiden waterplant, de *Utricularia vulgaris*, ook in staat is jong uitgebroede visschen te vangen en te dooden. In een vat met frissche jonge visschen werd door een exemplaar van de *Utricularia* na ongeveer 6 uren meer dan een dozijn visschen gevangen en gedood. De meesten waren bij den kop gepakt en de koppen waren zoo ver mogelijk de blaas ingedrongen. De beide donkerzwarte oogen van een visch zag men zeer duidelijk door den wand van de blaas heen. Een aantal visschen waren bij den staart gepakt en drie of vier staken met kop en staart in twee naast elkander gelegen blaasvallen. Deze zonderlinge bevinding baart groot opzien.

Blauwe Hortensia's.

Blauwe Hortensia's verkrijgt men door, zoo als vooral in Duitschland veel gedaan wordt, ijzervijlsel in de aarde te mengen, of die te begieten met eene oplossing van ijzervitriool. Dit moet echter zeer vroeg in het voorjaar geschieden, vóór dat de planten beginnen te groeien. Als aarde gebruikt men dan turfmolm met gewonen tuingrond vermengd, en wel minstens ¾ deel turfmolm.

Roode kanarievogels.

Roode kanarievogels bekomt men, door de vogels, vóór dat het ruien aanvangt, met Cayennepeper te voeden. Daartoe neemt men oud brood, weekt het in water en perst het weder goed uit, waarna men het door eene rasp fijn maakt; nu neemt men eene toereikende hoeveelheid Cayennepeper en vermengt dit met het brood. De vogels eten er gaarne van. De roode kleur van den peper komt in het bloed en zoo in de nog jonge vederen. Men zegt echter dat vogels, die op die manier gevoed worden voor het broeden ongeschikt, dat is onvruchtbaar zijn.

De nachtraven
Door August Snieders.
(*Vervolg en slot.*)

Die gevoelens welden met hernieuwde kracht op, toen zij eene schuilplaats moest zoeken bij eene vriendin, in welker huis de trap van week hout gemaakt, de vloer der kamer met geen zacht tapijt bedekt was; waar men, kortom, een geheel anderen reuk gewaar werd dan die, welke het aristocratisch huis der Murg's doorwasemde.

Daar, in die burgerlijke nederigheid teruggestooten, werden de laatste goede gevoelens uitgedoofd, die in haar wild gemoed waren gelegd; zij werd inderdaad eene duivelin in het najagen van hetgeen zij nu niet meer beschouwde als eenen droom, maar als een rechtmatig eigendom.

Geen acht dagen later of een advocaat trad als bemiddelaar op tusschen vader en zoon; doch de eerste wilde zelfs niet van verre eene halve sylbe van een huwelijk hooren, en ook gewaardigde zich de edelman niet, over dit punt zijnen zoon een half woord toe te spreken

Eenige weken later bracht een deurwaarder den ouden man gezegeld papier, tot het afeischen der toestemming in het huwelijk.

Dat noodlottig geschrift was voor den edelman een doodvonnis - en dat doodvonnis werd hem in het aangezicht geworpen door zijn eenigen zoon, door den lieveling zijns harten, zijne hoop en toekomst!

Al wat de vader deed om dien zoon te verbidden was vruchteloos: bedreigingen maakten zoo min indruk als tranen.

‘Was ik geen christen, ik zou mijn bloed vloeken!’ zegde de oude man; ‘maar God zal u weergeven wat gij mij ongenadig doet lijden!’

Roderik trok de schouders op, ten teeken dat hij zich noch om den vloek, noch om God en de toekomst bekommerde.

De jonge Murg verliet het vaderlijk huis en het gezegeld papier had zijnen loop.

De vader wilde zelf bij Anna Eerling eene laatste poging wagen: hij, in persoon. Wie zijn karakter en de waarde beseft heeft, die hij aan zijnen stand in de samenleving hechtte, zal zich ook een denkbeeld vormen van de opoffering, welke hij zich bij dezen stap oplegde.

Mijnheer Murg-Lethington ging naar het huis, waar zij, die de rust in zijn ouden dag had gestoord, verblijf hield.

Beneden in dat huis zag men een kleinen groente- en appelwinkel; op den dorpel speelden twee of drie ongewasschen en plekkerige kinderen; eene slonszige vrouw, met grijswordende haren en een verwaarloosd kind op den arm, stond den edelman te woord.

De oude heer ging de donkere trap op en, toen men boven een onzeker gestommel hoorde, werd er eene deur geopend, zoodat er wat meer licht in die schuins oploopende mollepijp viel.

Anna Eerling zelf opende de deur; zij deinsde ontsteld achteruit, toen de lange gestalte des grijsaards, altijd in grooten rouw, uit de diepte oprees en langzaam op den dorpel verscheen. De oude man trad binnen en sloot kalm de deur.

De gewezen kamenier moest zich aan de tafel vasthouden om niet te wankelen; zij voelde dat hare beenen waggelden: het zien van dien man in rouw, met een met sneeuw bekroond hoofd, trof haar.

'Ik kom u in persoon en voor de laatste maal spreken, juffer Eerling,' zegde de edelman, terwijl hij met de eene hand op den ivooren knop van zijnen rotting leunde en in de andere den hoed hield, want beleefdheid opzichtens eene vrouw was bij hem een eerste plicht. 'Ik zal u niet meer verzoeken om medelijden met een oud man te hebben: dat zal wel nutteloos zijn. Het zedelijk gevoel wordt blijkbaar van uw beider zijde, in deze omstandigheid, niet meer geteld. Ik wil dan ook slechts tot uw eigenbelang spreken.'

'Mijnheer...' onderbreekt het meisje.

Op die onderbreking gaf mijnheer Murg-Lethington niet het minste acht.

'Gij wilt,' zoo sprak hij voort, 'mevrouw Murg-Lethington worden: dat kan ik niet beletten. Vergeet echter niet dat die naam slechts waarde heeft in onzen kring; doch dat hij, buiten dien kring, u veel last, veel vernedering, zelfs veel spot zal veroorzaken. Welnu, in onzen kring optreden kunt gij niet. Als deze u toeliet, zou gene u van zich afstooten; doch niemand, in onze woning, zal of kan u ontvangen. Zoolang er eene samenleving is, zal er verschil van stand zijn en tusschen den uwen en den onzen, juffer, is er een onoverkomelijke afgrond.'

Anna Eerling stond met gebogen hoofd.

'Krediet zal uw nieuwe naam u niet geven,' hervatte de oude man; 'want het is algemeen bekend dat mijn zoon een verkwister is en misschien reeds meer heeft verteerd dan zijn fortuin beloopt. Zelfs in de toekomst is er voor hem geen rijkdom te hopen. Gij zult dus in plaats van de fortuin, ten slotte de armoede te gemoet gaan. Maak u nu ook de begoocheling niet, welke men zegt dat in uwen stand, en in dergelijk geval als ons bezighoudt, bestaat - "na het huwelijk wordt alles bijgelegd;" ik moet u zeggen en herhalen: dat *zal*, dat *kan* niet gebeuren.'

De oude edelman drukte op die woorden.

'Mijn zoon,' zegde hij nog, 'kan u geen geluk aanbrengen; gij zijt voor hem een tijdelijk speelgoed, meer niets! Hoe wilt gij dat hij u als zijne vrouw zou eerbiedigen, hij die zijnen vader, noch de doode moeder in haar graf, geëerbiedigd heeft? Gij wilt echter in zekeren zin rijkdom, juffer Eerling? Ik zal u, als gij van dat misplaatste huwelijk met mijn zoon afziet, eene burgerlijke fortuin geven, doch slechts op den dag dat gij met een anderen persoon in het huwelijk zult getreden zijn. In dit geval zoudt ge eene zekere weelde kunnen genieten, die gij nu droomt; terwijl ge integendeel moedwillig de armoede en de vernedering in de armen loopt.'

Anna Eerling bleef in dezelfde houding staan.

'Denk er over na, juffer, en geef me binnen een paar dagen antwoord op mijn voorstel.'

Mijnheer Murg-Lethington maakte eene lichte en stijve buiging, wendde zich om en ging den trap af; hij was verplicht de tamelijk vette koord vast te grijpen, die als een lange paling op den trap hing om het struikelen te voorkomen.

Wat hij op dien dag deed, bracht hem eene diepe wonde in zijne eigenliefde toe, eene wonde, die nooit meer genezen zou.

Den volgenden dag ontving hij reeds eenen brief, door Anna Eerling geteekend, en waarin deze al niet veel meer schreef dan: 'Ik bedank u voor uw aanbod; ik weiger.'

Van dat oogenblik was het den vader, of er een nieuwe rouw in zijn huis gevallen was: zijn zoon was dood, of beter gezegd, hij had nooit een zoon gehad.

De oude heer deed de blinden der vensters, vooraan de straat, sluiten, haakte met bevende hand het portret zijns zoons van den muur en bracht het in persoon naar de hoogste zoldering van het huis.

De vader, en dit was het gevoel dat den ouden man op dat oogenblik beheerschte, bracht zelf den verlorene ten grave; na die plechtigheid in den geest bijgewoond te hebben, ging de edelman in zijne kamer en wachtte den dood af.

Eenige weken later reden twee vigilanten naar het stadhuis en daarna ter kerke, want Anna Eerling eischte den zegen des priesters, dien Roderik verklaard had zeer goed te kunnen missen.

'Eert uwen vader en uwe moeder!' staat er geschreven, en juist dit hoog gebod werd, bij het ingaan van een nieuw huiselijk leven, baldadig onder den voet getrapt.

Vier zwendelaars waren de getuigen van dit jammerlijk huwelijk; de bruiloft werd gevierd in eene kleine zaal van een openbaar hotel, dat juist niet van eersten rang was.

Een half dozijn jonge herbergpilaren, met verwaaid en verdronken gezicht en eenige vrouwen die een niet veel beter uiterlijk hadden, woonden die spotbruiloft bij.

Reeds toen gevoelde de bruid dat hare straf aanving; de huwelijksplechtigheid was armzalig; de bruiloft werd, in vergelijking met het huis van Murg, in eene krocht gehouden; alle hoffelijkheid was er weldra verbannen; de aanwezigen waren minder goed opgevoed dan knechten.

De woorden van den ouden heer kwamen Anna Eerling voor den geest: 'Buiten onzen kring zal de titel van mevrouw Murg-Lethington u veel last, veel vernedering, zelfs veel spot veroorzaken.'

Niemand van al die nachtraven en 'wallebakkers' eerbiedigde inderdaad de jonge vrouw - zelfs niet de kamenier.

Men sprak er eene taal, die aan de gemeenste kroegen eigen was; men liet er gezegden hooren, die in geen hondenstal zouden herhaald worden.

In het midden dezer ontketening van alle zedelijk verval, zat Roderik of liever hing hij op zijnen stoel, gelijk een natte dweil. Zijn oog was verdwaasd, waterachtig en half gesloten; een ziellooze lach verwrong zijne trekken en zijne tong stotterde.

Kom, laat ons niet langer daar, in dat midden vertoeven!

Roderik Murg had, in eene der voorsteden, een klein, sober en grootendeels op krediet gemeubeld huis betrokken.

Dat was eene nieuwe ontgoocheling voor de jonge vrouw.

Geen sierlijk hotel, geene prachtige zalen, geen rijtuiggedommel, geen knecht in livrei meer - niets van dit alles vond zij in hare nieuwe woning.

Als de jonge mevrouw eenen oogslag in de keuken gaf, zag zij daar eene soort van asschepoester met keuken-, tafel- en kamerdienst belast, en wierp zij den blik op de kleine binnenplaats, dan bemerkte zij Roderik, die in de hemdsmouwen, en met den stoel achterover tegen den muur geleund, vadsig zijne vuile pijp rookte gelijk een gemeene kazernekwant.

Geen groet van grooten en rijken viel haar te beurt; alleen gewezen dienstmeiden kwamen de jonge vrouw aanspreken - en dat juist verlangde zij niet.

Toen de schuldeischers al te druk opkwamen, deed Roderik zijnen vader een proces aan, om alzoo zijn moeders aandeel in handen te krijgen; de vader echter wachtte dit schandaal niet af: de rekening werd opgemaakt, en, na aftelling van 't gene reeds in

den afgrond der verkwisting verdwenen was, viel den jongen losbol nog eene zekere som ten deel.

De schuldeischers en woekeraars lagen echter als hyenas op den loer; zij legden den klauw op de beschikbare gelden, en wat Roderik nog redden kon, was inderdaad onbeduidend.

Deze betrekkelijke nietigheid liep als water tusschen de vingers door en toen, na het eerste huwelijksjaar, een kind geboren werd, was het gebrek in het huishouden weer even groot als te voren.

Roderik was tot de oude gewoonte van nachtraaf teruggekeerd en zijne ongelukkige, jonge vrouw had niet de minste aantrekkelijkheid meer voor hem.

Doodelijk verveelde zij zich in de lange winteravonden. Wel is waar had hij haar voorgesteld met hem 's avonds ter herberg te gaan, doch, voorwaar! Anna Eerling had meer eergevoel dan die zwalker: zij weigerde.

Het leven in de eenzaamheid, bevolkt door geeselende ontgoochelingen, ving aan; zelfs die gemeene schoft van een man durfde haar verwijten dat hij haar uit de straat had opgeraapt!

Waarom, indien hij haar dien oorsprong zoo beleedigend te binnen bracht, had hij haar niet gelaten waar zij was? Wie toch verplichtte hem zich aan haar te verbinden?

Moê gestreden, ziek en afgebeuld, niet meer wetende tot wien zich te wenden, verliet zij op zekeren avond haar kind in de wieg en verscheen als eene ongelukkige moeder, die hulp vroeg, voor het huis van den edelman.

De knecht, die opendeed, kende haar niet; hij wees haar niet af; hij had bevel van zijnen heer welwillend te zijn voor allen, die ongelukkig waren.

De kleine voorkamer waarin zij wachtte, was nog in denzelfden toestand als in de dagen, toen zij het hotel bewoonde; doch er heerschte in het gansche huis een akelige, eene voor Anna Eerling doodelijke stilte.

Zoo stil was het daar, dat de jonge vrouw de klopping van haar hart hoorde.

De deur werd langzaam geopend en niet mijnheer Murg-Lethington van voorheen, maar zijne schim verscheen.

Met de twee handen hield de oude man zich aan den deurstijl vast, en slepend, bibberend en trillend werkte hij zich vooruit.

Het lange lijf was als gebroken en dreigde in te zakken; alleen het hoofd hield hij nog recht op den langen ma geren hals, die, niet meer bedekt door den hoogen, witten halsdas, als uit een bundel koorden scheen saêmgesteld te zijn.

Het aangezicht was beenderig en bleek; de onderlip hing krachteloos af en de groote en vroeger zoo fiere oogen stonden glansloos en kalkachtig in de diepe kassen.

De jonge vrouw viel op de knieën en snikte.

‘Vergiffenis!’ stamelde zij en als om het spook dat voor haar stond te verbidden, nokte zij - ‘genade! genade!’

De edelman had haar herkend.

‘Ik kom tot u,’ zegde zij, ‘tot u, dien ik miskend en beleedigd heb, en vraag u hulp en onderstand!’

‘Sta op,’ luidde het antwoord; ‘ik heb de kracht niet meer om mijne hand tot steun aan een ongelukkige toe te reiken.’

‘Neen, geknield vraag ik u vergiffenis voor al het lijden u aangedaan.’

‘Met den voet in 't graf heb ik aan allen, die mij ooit in de wereld iets misdeden, sedert lang vergiffenis geschonken.’

‘Heb dank!’ en de jonge vrouw zocht, het hoofd als beschaamd gebogen, de hand des grijsaards, om die te kussen; doch zij vond ze niet.

‘In welken naam roept ge mijne hulp in?’ zegde andermaal die menschelijke puinhoop, stil en somber; ‘in den naam van vrouw Murg-Lethington?’

‘Neen, neen, niet in dien naam, maar in den naam Gods! Anna Eerling en haar kind lijden gebrek.’

TWEE STROOPERS, NAAR C. SELLMER.

De edelman wendde zich om; hij verborg zijne tranen, maar aan het schokken van zijn lichaam bespeurde men, dat hij snikte. Met eene bibberende hand woelde hij in den zijzak van zijn langen, zakkerigen en flodderenden jas en stak de gesloten hand achterwaarts.

Toen kuste Anna Eerling de hand, die haar weldeed.

‘Als ge mij hulp vraagt in den naam Gods, mag ik u niets weigeren!’ hoorde zij hem mompelen.

De bel klonk in het naburige vertrek; zij wist dat dit het teeken was om den knecht te verwittigen, die haar moest uitlaten.

Snel richtte zij zich op; zij wilde de waggelende schim achterna ijlen, om nogmaals een woord van vergiffenis te hooren, doch de oude vader was verdwenen.

Anna Eerling verliet het huis.

Wel is waar klemde zij een reddend bankbiljet in de hand; doch zij dacht er voor het oogenblik niet aan.

Op de straat gekomen sloop zij snel en zooveel mogelijk in de schaduw der huizen voort; zij wilde de spookachtige gestalte van den vader, die haar in den geest niet meer verliet, ontvluchten.

‘Dien man heb ik vermoord,’ morde zij, en ze rilde en de tanden klapperden.

Den volgenden dag werd haar door een vertrouwd persoon het beloop van drie maanden eener lijfrente uitbetaald: gesluierd weldoen, dat de oude edelman ook op andere ongelukkigen toepaste!

Weinige weken later was de vader overleden.

De zoon verscheen op de begrafenis en het volk, rechtvaardig in zijn oordeel, zag met verachting op den harteloozen zoon.

Toen 's avonds niemand op het kerkhof meer te vinden was, sloop Anna Eerling naar den pas gesloten grafkelder en knielde, om vergiffenis biddend, op den kouden steen.

De voorspelling van den ouden heer werd in haar meer en meer waarheid.

Wroeging, lijden, miskenning, vernedering, armoê en gebrek krenkten haar gemoed, in den grond fijngevoelig; zij had geen meê gehad met den ouden vader; men had ook geen meêlijden met de ingedrongene.

Elk opwellend gevoel, hoe rechtzinnig ook, werd in haar miskend, als huichelarij beschouwd, dikwijls met eenen spotlach beantwoord.

Ten slotte klaagde de arme vrouw niet meer; zij droeg gelaten haar lot; zij erkende eene verdiende straf te ondergaan,

Toen er, na den dood van den ouden edelman, eene betrekkelijke welvaart in Roderik's huis zou komen, rustte zij op een afgelegen kerkhof, niet in den adellijken grafkelder - eene bepaling, die zij kort voor haar afsterven gemaakt had.

Tot na haren dood, zegde zij, zou zij blozen voor den edelen man, dien zij zoo diep miskend had!

De arme dwaze kreeg voor dons en hermelijn - koude sneeuwvlokken; voor diamanten en perels - hagelbollen en ijskegels.

Roderik erfde eene ronde som, die echte andermaal in brasserijen wegsmolt.

Het kind, de kleine Nelia, was hem echter tot last; hij hield niet van een kind der kamenier en bestelde het bij de vrouw van Gorl, die het opbracht zonder dat Murg er nog naar omzag.

Toen Brussel hem te eng werd ten gevolge der schuldeischers, verliet hij de hoofdstad en vestigde zich te Antwerpen; hij leefde daar ten slotte van een klein inkomen, dat gedurig kleiner werd, omdat Murg gedurig het kapitaal aansprak.

Het denkbeeld, dat hij zich met de opvoeding zijner dochter moest bezighouden, kwam, wel is waar, doch slechts bij lange tusschenpoozen, bij de nachtraaf op; doch tot daden kwam het nooit, omdat Murg, bij de minste moeielijkheid, die zich voor zijnen geest aanbood, geheel het ontwerp onmiddellijk ‘tot later’ vallen liet.

Gij hebt hem overigens gezien en beoordeeld, lezer!

[Nummer 11]

Onze gravures

Olivier Cromwell verhinderd naar Amerika uit te wijken.

OLIVIER CROMWELL VERHINDERD NAAR AMERIKA UIT TE WIJKEN, NAAR PROF. CRETIUS.

Tijdens de regeering van den ongelukkigen Engelschen koning Karel 1 nam de landverhuizing naar Amerika eene buitengewoon groote verhouding aan, en het was niet zoozeer de zucht naar lotsverbetering als wel de godsdienstige dweepzucht die de Engelschen bij duizenden uit hun vaderland dreef. Er hadden zich namelijk daar gelijk overal elders, uit het protestantism een aantal sekten ontwikkeld, die allen, niet alleen op godsdienstig maar ook op politiek gebied hunnen zin wilden doordrijven en zich openlijk tegen de koninklijke regeering verzetten, welke allerwegen de zoogenaamde Episcopaalsche kerkregeling wilde invoeren.

Vandaar overal ontevredenheid tegen den koning en herhaalde opstanden der Puriteinen of Independenten, welke het heftigst aan de officieele kerkregeling vijandig waren, en in hunne streng Calvinistische begrippen de nieuwe liturgie, welke door 's konings gunsteling, den bisschop Laud samengesteld was, als afgoderij verfoeiden. Liever dan zich aan de bepalingen der regeering betreffende de openbare uitoefening

van den godsdienst te onderwerpen, namen zij de wijk naar Amerika, waar zij door niemand verhinderd werden, hunnen eeredienst in te richten zooals zij dat verlangden.

Aanvankelijk zag de koning het vertrek der landverhuizers onverschillig aan, ja hij scheen er zelfs mee ingenomen te zijn, dat hij op die wijze van een aantal weerspannige en onhandelbare onderdanen verlost werd. Maar weldra nam de landverhuizing zoodanig toe, dat de nadeelen, die daaruit voor 's lands inkomsten voortvloeiden, niet verborgen konden blijven. Men ging na hoeveel schatten langzamerhand

naar de overzijde van den oceaan werden gesleept, hoeveel degelijke burgers op den duur voor het vaderland verloren gingen, en toen het jaar 1637 aanbrak, bestatigden de beheerders der geldmiddelen dat er reeds meer dan twaalf millioen aan klinkende munt het land uitgedragen waren.

Thans besloot men maatregelen te nemen om de landverhuizing te keer te gaan en er werd een koninklijk bevel uitgevaardigd, waarbij aan ieder verboden werd zonder oorlof des konings het land te verlaten. Reeds lagen in de haven van Londen een aantal schepen zeilree, om met honderden landverhuizers aan boord de reis naar het verre Amerika te aanvaarden. Onder die landverhuizers behoorde ook Olivier Cromwell, een der hevigste Puriteinen, die met vrouw en kinderen in de Nieuwe Wereld eene plaats ging zoeken, waar hij zijne fanatieke vrijheidszucht ongehinderd kon botvieren. Onze gravure, naar de schilderij van professor Cretius vervaardigd, stelt het oogenblik voor, waarop hij, op het punt om met zijne familie aan boord te gaan, door een soldaat wordt tegengehouden.

Het stond geschreven dat Cromwell niet als zoovele andere Puriteinen naar de Nieuwe Wereld vertrekken zou; in zijn eigen vaderland was hem nog eene vreeselijk bloedige rol weggelegd, en dit ondervond Karel I, toen hij den 30^{en} Januari 1649, voornamelijk door Cromwell's toedoen, op het schavot het leven liet.

Uit liefhebberij en voor het dagelijksch brood.

De zon is aan het dalen en sinds den morgen dwaalt Martha door de straten der stad, zonder anderen beschermer dan de oude Médor, om door gitaarspel en zang de eenige centen te vergaderen, die tot haar onderhoud en dat heurer grijze, zieke moeder noodig zijn. Afgemat leunt het meisje tegen eenen muur en overlegt langs welken kant der stad zij nog hare slepende schreden richten zal, want de oogst was schraal tot nu toe en hare dagtaak is dus nog niet volbracht. Daar klinken, door het openstaande venster van het tegenoverliggende huis, de juichende stemmen van een vroolijk gezelschap. En het meisje herbegint daarop spoedig haar klagend lied. Maar na eenige oogenblikken wordt haar weifelend snarengetokkel en haar bevend stemmeken door krachtige gitaartonen en eene schelle mannestem beantwoord en overheerscht. In den feestenden kring schijnt men te spotten met de onbeduidendheid van Martha's spel, en ontmoedigd en treurig vallen plots de vingers onbeweeglijk op de snaren en zwijgt de mond der arme zangster, wijl zij een verwijtenden en betraanden blik werpt naar de plaats, vanwaar heur die rijke heer, in den baldadigen overmoed zijner weelde, begekt en beleedigt. Maar een stond later nadert deze alzingend het open balkon en aan zijne lustige tronie is het duidelijk merkbaar, dat geen boos opzet maar alleen de opwekking van Martha's speeltuig hem van den welvoorzienen disch naar de gitaar heeft doen grijpen. Vriendelijk knikkend neigt de luimiggestemde mijnheer zich tot het jonge meisje en werpt haar, zonder zijne muzikale *improvisatie* te staken, een kushandje toe en.... een dik zilverstuk. Alsof hij de volle overtuiging had dat dit laatste bewijs van genegenheid veel meer welkom was bij de arme, maar deugdzame Martha, dan het eerste, maakt onze vroolijke gast zich door eenen luchtigen draai als van de gansche zaak af en stapt, immer zingend, met wijduitgespreide schreden naar zijne lachende tafelgenooten terug.

Martha's dagtaak was volbracht. Eenige oogenblikken nadien zat de zwervende muzikante aan de voeten harer oude, blinde moeder en vertelde met een lichten glimlach haar laatste avontuur van dien dag.

‘Een Klaverken uit 's Levens Akker’

is de titel van een keurig gedrukt dichtbundeltje, bij den Roeselaerschen uitgever De Seyn-Verhougstraete van de pers gekomen en te Antwerpen bij den H. Henri Claes verkrijgbaar gesteld.

Dit lieve boekje bevat drie idyllen en is geteekend ‘Hilda Ram.’

‘Hilda Ram?’

Ja, die naam is u onbekend, niet waar? Hij was dit aan ons allen voor de verschijning van bedoelde drie gedichten, want juffer Hilda Ram is eene nieuwe en nog wel eene Antwerpsche dichteres.

‘Het Klaverken’ is een eersteling, maar eene prachtige belofte.

Ik had reeds het genoegen deze overtuiging persoonlijk aan de schrijfster mede te deelen, wier echte naam ons door eene onbescheidenheid bekend gemaakt was, toen ik haar de toelating ben gaan afvragen om de lezers van ons blad op één harer drie schoone gedichten te mogen vergasten.

En daar gij, nieuwsgierige lezeressen, en gij bijzonder, jonge lezers, na kennismaking met het gevoelvolle ‘Tante-Moeder’ even als ik geprikkeld wezen zult door de verschoonbare begeerte de gemoedelijke dichteres te kennen, zoo zou het onheusch zijn van mijnentwege indien ik u niet zegde wat ik in haar vond.

Hilda Ram is eene juffer, nog in den bloeitijd des levens, zoo zedig als begaafd van geest, een echt viooltje of liever ‘Een Klaverken", dat zijne hoedanigheden stil verborgen houdt. Zij is eene dochter uit die deftige Antwerpsche burgersfamiliën, waar voorouderlijke deugd en zeden nog in eer gehouden worden, uit dien krachtigen stand, die bijzonder in de Scheldestad, reeds zoo menig vernuft geteeld heeft.

En nu ik u geopenbaard heb wie zij is, zal ik u ook ten volle mededeelen wat ik haar gezegd heb:

Bij de vele kranke en manke, ja, althans onbeduidende dichtstukjes, die tegenwoordig het licht zien en naast de hoogerstaande, maar antigodsdienstige en oneigenaardige poëzij van vele onzer dichters, is uw bundel, mejuffer, een zeer verblijdend verschijnsel. Immers gij bezit voor eene *débutante* eene ongewone meesterschap over den vorm: uwe taal is zoo keurig als ongezocht, uw stijl zoo bondig als zoetvloeiend. Gij volgt daarenboven de traditiën onzer groote meesters: Conscience, Snieders, Van Beers en Van Ryswyck; gij zoekt uwe onderwerpen bij het volk, dit is in uwe onmiddellijke omgeving, om zelve beter te begrijpen en dus ook beter begrepen te worden. Trouw naar de natuur geschilderd, met waar dichterlijk gevoel doortinteld, zonder eenig *pathos*, ontrollen zich de tafereelen, bewegen zich de figuren uwer idyllen en onwillekeurig dacht ik reeds bij de lezing uwer verzen aan de Engelsche dichters, die gij, naar ik nu verneem, bestudeerd hebt, en die ten onzent maar al te weinig gekend zijn.

Ik hoop geen leugenachtig profeet te zijn, mejuffer, als ik u voorspel dat eene schoone toekomst u wachtende is in onze letterkundige wereld.’

En ik voeg er bij voor de lezers der *Illustratie*, die mij wellicht verdenken zouden tegenover eene juffer de beleefdste en vleiendste termen gekozen te hebben: Leest en oordeelt zelf.

Tante-moeder.

Reeds waarde de avondwind door 't ritslend loof
Der populieren. Onder d'ouden beuk,
Wiens trotsche kruin de woning dekte, stond
Een kindrenpaar. De laatste schuinsche straal
Der zonne maalde om hunne blonde kruin
Een bloedgen krans, en spreidde een vreemden gloed
Op 't kruisken en het bloemenperkjen aan
Den voet des booms.
Daar hadden zij hun sijs
Begraven: dezen morgen stierf ze. Wat
Vermaak het was een graf te delven, zich
In kerkgewaad te kleeden met wat eerst
Ter hand kwam, stoetsgewijs en zingend door
Den tuin te wandlen, tot m' op 't kerkhof, aan
Den beuk gelandde en de oudste, een jongen, Heer
Pastoor voor heden, met zijn zwaarste stem
Uit moeders lijvig kerkboek las.
Ei! menschen!
Moest vaders trekhond sterven - ware 't snel

't Zou immers niemand rouwen! - Gansch een nest
Met jonge honden had men nu, die flus
Het werk des ouden zouden leeren - dàn
Zou 't grooter feest nog zijn! De gansche buurt
Werd dan genoodigd ter begraving, al
De kindren van het dorp! niet één toch, die
Des bakkers hond niet kende: 't was dus recht,
Dat zij op de uitvaart kwamen!
En terwijl
Onnoozel dus de broer en zuster, - hij
Was zeven haast, zij vijf - van sterven en
Begraven spraken, was, in 't weiflend licht
Der laatste zonnestraal, hun moeders geest
Daarheen getogen!
Zuchtend, toen de stond
Genaakte, had haar brekend oog nog eens
Zich opgeheven, en... ‘mijn kindren!’ sprak
De bleeke mond, die nooit meer spreken zou.
Een lange, woeste schreeuw brak los en naast
De sponde knielde hij, die wist, wat hij
Verloor. Dan, zwijgend, trad eene andre nader,
Zijn zuster, lei haar hand op 't rustig hart
Der doode en bleef een wijl zoo staan.
En wen
Degenen kwamen, die zich gistren met
De vrouw verheugden, deelend in haar hoop,
Dan wees men hun het koude lijk, en naast
De sponde, in 't wiegje door haar eigen hand
Bereid, het wicht, wiens weiflend leven, dat van
De moeder had gekost.
Als nu voor 't eerst
Het zachte, droomrig oog der starren in

Den plechtgen schemernacht op 't nieuwe kruis
En 't nieuwe terpje blikte, waar de dood
Zijn zwaren slaap voor immer sliep, dan was
In 't oudrenhuis des droeven egaas, gansch
't Gezin vereenigd: de oude vader, week
En sukklend, die bij 't huwlijk van zijn zoon
Gebukt reeds ging, alsof de hand der Dood
Op zijnen schouder woog; de moeder, met
Haar heldren, diepen blik, die 't bleek gelaat
Zoo zacht verlichtte, een forsig broedrenpaar
En twee wat jongre zusters.
Karel, hij,
Wiens smart op d'anderszins zoo vreugdgen haard
Zoo'n sombre schaduw wierp, had, daar zijn hart
Om eenzaamheid verlangde, 't stille pad
Genomen, dat hem voerde naar het huis,
De woonst eens van geluk en liefde...
En wijl
Hij treurig, hooploos zwierf, en dacht aan hen,
Die rustig sluimrend, - onschuld laat geen smart
Haar vree verstooren, - slechts na jaren tijds
Beseffen zouden, wat 't beduiden kan
Jong moederloos te wezen, sprak daar, bij
Den haard in 't oudrenhuis, met ernstge stem
Zij, die op 't hart der doode vrouw haar hand
Gelegd had:
‘Vader, moeder, hoort mij aan:
Jacoba is geen kind meer: handig, sterk
Is thans uw jongste dochter. Waar mij 't werk
Te zwaar valt, vindt haar kloeke hand nog geen
Vermoeidheid. Wat we beiden deden, zal
Geen overzware taak haar zijn. Daarom,
Laat mij bij Karel intrek nemen. 'k Wil
Den weezen zijn, wat zij, die heentoog, was.’
Stilzwijgend knikte vader toe, wijl zacht
Zich moeders handen samenvouwden. 't Was
Hun inngen wensch, die daar gesproken werd.
‘Dàt, Rika, zal de Heer U loonen’ zei
Met doffe stem een van het broedrenpaar,
Zoo forsig van gestalte, maar zoo week,
Zoo teer van hart!
Slechts éen was daar, die in
Het diepst zijns boezems beefde om 't voorstel, die 't
Gevreesd had, als de schipper vreest, dat bij
Het landen, nevel 't strand omhullen, en
Voor 't minst zijn vaart vertragen zal. Geen zoon
Des huizes, hij, al gold hij ook voor zulks,
Een vriend der broêrs en gansch 't gezin een vriend.
In 't naaste hoefje, met zijn moeder, weeuw
Sinds jaren, was hij opgegroeid, en meer
Dan de eigen haard, zoo stil en eenzaam, had
Dees blijde haard zijn jeugd geboeid. En, wat
Hem 't meest daar boeide, was de maagd, die thans
Van heengaan sprak.
Sinds jaren had zich 't oog
Zijns harten trouw op haar gevest, al bleef
Zijn mond nog zwijgen. Daaglijks immers zag
Hij Rika, stil en ernstig, met haar zorg
En liefde 't oudrenpaar omringen; zag

Bij dag haar 't huiselijk werk verrichten, steeds
Bedaard en rustig, met nauw hoorbren tred
Het huis rondzweven, alles schikkend; zag
Des avonds, bij den haard, in 't roode licht,
Haar kalm, diep denkend voorhoofd neigen op
Haar vlugge handen; hoorde, toen de klok
Traag zwenkend hare negen slagen sloeg.
Uit d'ernstigen mond het zacht: ‘Goên avond, Dirk’
En, vroeg niets meer! Stil voedde zich zijn liefde,
Aan 't geen hij daaglijks zag en hoorde, en liet
Den vrede haar, wier vrede, stralend op
Haar wezen, 't hart hem had bekoord.
        Maar nu!..
Onrustig op zijn sponde woelde hij
Dien avond: Liefde werd voor 't eerst hem smart.
Voor 't eerst! ach! niet voor 't laatst!
    Ook zij vond rust
Noch slaap in 't stille nachtlijk uur, ook zij
Lag peinzend - echter niet aan hem, neen, aan
De weezen, wien ze een moeder worden zou!

En dag bij dag vlood heen op 't stille vlek,
En dag bij dag groeide aan tot maand en jaar.
Wat eens de doode voor haar kindren was,
Dat was hun Rika. In der weezen mond
Werd zulks bev[e]stigd: met geen andren naam
Dan ‘Tante-moeder’ noemden de armen haar.

En nog twee rustge jaren volgden op
Dit eerste, en nauw en nauwer drong zich 't kroost
Haars droeven broers aan Rika's minnend hart.
Als 's avonds, moegewerkt, zij nederzat
Op 't banksken aan den beuk en 't jongste kind
Op haren boezem 't slaaprig hoofdje lei,
Waarvan heur adem 't zijden haar bewoog.
Wijl, knielend in het weeldrig gras, hun blik
Den haren zoekend de andre twee haar stem
Met liefde aanhoorden, welde een dankgebed,
Zoet, innig uit haar volle ziel. Geluk
Is reine liefde en stille, diepe vree -
En bei genoot ze daar, en 't scheen haar, of
Ze gansch haar leven niets verlangen zou,
Dan op dat stille plekje 't avonduur
Te slijten met de kindren om haar heen.

Zoo droomend eenmaal, sloot ze de oogen dicht.
Tot haar een rijzend blad ontwaken deed.
En siddrend zag ze 't kind, dat ze aan haar hart
Geprest hield, bleek en stil, gedompeld in
Een slaap, die op den dood geleek; wijl ver,
Ver over 't heiland, de andre twee hun blik
Weemoedig richtten, of ze treurden om
Den dag, waarop het weiflend schemeruur
Een lijk gemaakt had van hun moeder.
          Weg
Was ginds de gloênde lichtfontein, die straks

Haar stralen schoot langs 't lieflijk blauw gewelf
Des hemels, en den dorren heidegrond
Met purpre en gouden stroomen overgoot,
Wier golfjes van gesteenten blonken. Zwart
Had, aan de kim een wolk zich neêrgevlijd
En dekte als met een zerk het stervend licht,
Wijl, over 't wijde veld, de grauwe mist
In bochtge kronkels voortsloop, als een slang
En 't kwijnend kruid verplette met zijn wicht...
Bang, siddrend rees ze en stapte binnen.
Wijl
Des andrendaags, als vlug haar gladde naald
Door 't naaiwerk vloog, zij wondrend in haar geest
Het schrikbeeld wederriep van gistren, trad
Daar iemand in, die zei: ‘Dirks moeder is
Gestorven!’ Als een stroom, die tot een meer
Gezameld, plots, wen hij een uitweg vindt,
De boorden vlucht, die welgevallig in
Zijn spiegel schouwden, om langs 't nieuwe bed
Zijn waters voort te stuwen, drongen haar
Gepeinzen langs den uitweg voort hun door
Dit nieuws gebaand! Lang dacht ze na en diep.

Nauw was de derde maand verstreken, of
Na d'avonddienst, een Zondag, volgde Dirk
Met bevend harte door het duistrend pad
De maagd, op wie hij al zijn hope had
Gebouwd. Naar lispte in 't dorrend loof de wind,
En voor zijn adem vluchtten aan den trans
De grauwe nevelschimmen, vleugelsnel;
Doch lieflijk, als na treurnis hoop en troost,
Verscheen daar in de mistge verte 't zacht
Gestraal der avondster. En als zijn oog
Dit merkte, klaarde 't op, en sneller werd
Zijn stap, maar vóór hij 't huis bereikte, had
Reeds Rika's voet den drempel overschreên...
En aarzlend naakte hij en stond dan stil,
En liet zijn oog daarbinnen waren.
Hel
En vroolijk flikkerde in den wijden haard
Het roode licht en vulde 't gansch vertrek
Met woelde schimmen. Doch geen mensch was daar...
Half open stond de deur van 't zijvertrek,
Waar Rika zich bevond, wijl 't vochtig oog
Haars minnaars rond zich schouwde en hare hand
Op ieder voorwerp zag, want alles droeg
Den stempel van haar zorg en vlijt.
Daar trad
Ze binnen... In de schaduw bleef hij staan,
Een schaduw zelf voor haar, want langzaam hief
Haar blik zich op en daalde onachtzaam neêr.
En, als ze droomend tot bij 't venster trad
Naar hen uitziende, die ze miste, hield
Hij vast op 't hart zijn hand gedrukt en sloeg
Haar ga. Nog immer 't zelfde kalm gelaat,
Het zachte, scheemrig oog, het voorhoofd, waar
Bedachtzaamheid zijn stempel had gedrukt.
Dezelfde, altoos dezelfde nog. Stil van
Zijn lippen viel haar naam.

Verwonderd trad
Ze nader... Nogmaals hoorde hij het zacht
'Goên avond, Dirk!' dat hij gemist had, ach!
Zoo zeer! maar koud en log viel in zijn hand
De hare: koud als ijs en log als lood.
En huivrend zweeg hij stille, doch het woord
Nam zij en zegde, hoe 't haar speet, dat thans
De kinderen daar niet waren: 't was reeds lang,
Dat hij ze niet gezien had. Kwamen zij
Toch snel! Hun vader ging vandaag met hen
Hun moeders broeder in 't naburig dorp
Bezoeken. Zij verwachtte elk oogenblik
Hen weêr. Zoo sprak ze voort, in vreeze, want
Ze wist, waarvoor hij kwam en wat hij haar
Wou zeggen, en verhoeden wou ze 't. Doch
Zijn wil stond vast, en spreken deed hij.
Ach!
Wat kon het baten, dat hij gansch zijn hart
Haar open lei, van zijne liefde sprak,
Die steeds in stilte groeide, alleen aan hoop
Zich voedend! Arme dwaas! 't Was al vergeefsch!
Strak bleef ten gronde 't oog gericht, wiens blik
Hij zoo verlangde en toen het eindelijk
Zich ophief, blonk daarin een traan! - een traan
Van medelij; want zachtjes drukte zij
Zijn hand, die immer nog de hare omsloot,
En sprak: 'Mijn vriend, voor uwe en mijne rust
Spreek thans niet verder, Hoor mij: 'k Hadde graag
Uw minnend hart dit woord gespaard, doch 'k moet
Het spreken: Bouw geen hoop op mij Reeds is
Datgene weggeschonken, wat ge wilt
Bekomen; 'k mag, ik kan niet trouwloos zijn!
Daarom, mijn vriend, keer 't oog uw harten af
Van mij, vergeet wat ik u was, en wat
Ik u had kunnen worden!'
Bevend, bleek,
- Dat had hij niet verwacht! aanzag haar Dirk
En riep dan: 'Wie, zeg, wie is tusschen ons
Gekomen?' Doch zij schudde 't hoofd, en hief
Den vinger luistrend op: er klonken in
De verte kinderstemmen: 'Ga nu, Dirk,
Ik bid u, ga!' zoo sprak ze en drukte weèr
Zijn klamme hand. Doch liefdrijk boog hij zich
En lispte: 'Rika, hoor! God moge u 't hart
Verlichten; waar geen liefde is, houdt geen trouw;
En liefde spreekt niet, als gij 't deedt! Daarom,
Bedenk u wel, en mochte in uwen geest
Mijn woord soms weêrklank vinden om allengs
In uwen boezem neêr te dalen, geef
Mij dan een teeken! Zie, haast bloeien weêr
De rozen. Laat ze weeldrig tieren, daar
In 't kleine perkje aan 't hekken, en - ik kom
Terug!' Doch zij: 'Neen Dirk, 't is nutloos! Keer
Niet weder, nooit meer! Hoor, daar zijn ze! Ga,
Vaarwel, en wees gelukkig... zonder mij!'

Zacht sloop hij weg, geen moed gevoelend om
Den komenden zijn groet te bieden. Maar
Daarbuiten in het duister bleef hij staan

Aan 't lage venster.
'Tante-Moeken! riep
Een klare kinderstem! waar zijt ge toch,
Lief Tante-Moeken?' Kussen klonken ras
En zoete woorden. Dan vertelde er een,
Hoe Steven-oom gevraagd had, wie van hen
Bij hem wou blijven wonen op de hoef.
Vast alle dagen kreeg die rijstpap; op
Het aardig veulen, wit en ros gevlekt,
Kon die gedurig rijden; de oven, waar
De lekkre droge noten lagen, vond
Hij nooit gesloten! Eerst had ieder lust;
Want vroolijk was het daar bij al die knechts
En meiden - en, zoo goed was Steven-oom!
Maar toen ze aan Tante-Moeder dachten, was 't
Gedaan: niet een, die liefst tot haar niet keerde!
En nogmaals klonken tal van kussen.
Dan
In 't scheemrend licht der lamp, door Karel juist
Ontstoken, schouwde hij, die buiten stond,
Den groep en vóor zijne oogen rees een mist
Van treurnis. Liefdrijk boog zich Rika's zoet
Gelaat naar 't kind, dat vóor haar staande haar
Zijn roosge wang te kussen bood, wijl naast
Haar, de andre twee met minnende armen haar
Omhelsden. 'Hoe gelukkig hij, die haar
De moeder van zijn kinderen noemen zal!'
Sprak zuchtend Dirk; en zuchtend ging hij heen.
Slechts luttel hope bleef hem. Wat ze zei,
Dat wist hij, was gemeend, doch toen hij aan
Haar handdruk dacht, dan rees daar in zijn hart
Een stem, die sprak: Toch mint ze u.
Droef verlengd
Door angst en vrees, verliep de nare tijd,
Tot over bosch en veld en wei, natuur
Haar sierlijk meikleed wierp en vreugde, in kleur
En klank langs oog en ooren binnen wou.
Dan zwierf met hangend hoofd en sombren blik
In 't zwarte mastbosch één, wien Lente en hoop
Bespotting waren. Distlen groeiden in
Het plekje aan 't hekken, niet eene enkle bloem...
En wrok ontstond in 't hart, en liefde werd
Als haat, miskend zich achtend!
Dan, nog vóor
De gouden herfsttijd aanbrak, huwde Dirk
In 't naaste dorp een flinke boerenmeid;
Een huisbestuurster voor zijn hoef en stal,
Doch voor zijn hart geen maat!
Zelfs, toen hij vóor
Het altaar knielde en 't blijde klokgelui
Zijn oor vervulde, galmde 't in zijn hart
Als 't kleppen eener noodklok. Tweemaal moest
De vraag gesteld, eer 't *ja*, gedwongen, heesch
Van zijne lippen brak; zoodanig, dat
Daar menigeen bedachtzaam 't hoofd bewoog
En onheilspellend 't voorhoofd fronste. Stil
En droomend was hij gansch dien dag.
Wel mocht,
Bij moeders afscheid, 't angstig oog der bruid

In tranen zwemmen: norsch en liefdloos was
De man, die zwijgend langs de duistre baan
Haar huiswaarts voerde, en norsch en liefdloos bleef
Hij, tot, blij spartlend op zijn knie, een knaap
Voor 't eerst hem vader hiet: dan werd hij, om
Het kind, der moeder zacht en goed. -
En zij,
En Rika?... Niemand ooit vernam den stap
Bij haar door Dirk gedaan. Dien avond zelfs
Bemerkte geen der kleinen in haar stem
Of handling 't minst bevreemdends; zacht en lief
Als immer lei zij hen te bed en gaf
Hun de avondkus en 't avondkruisje, en zong
Het jongste in slaap.
Doch, als 't eentonig lied,
Zijn doel nabij, steeds zwak en zwakker werd,
Dan zonk ze neer geknield en bad. En lang
En innig, ja met tranen bad ze, stond
Dan op en boog zich over 't kind, dat ze aan
Des levens intree moederloos en zwak
Gevonden had en met haar liefde en zorg
Omringd... En op zijn voorhoofd drukte zij
Haar lippen. Schielijk wakker wordend, deed
Het de oogen open, sloeg zijn armpjes om
Heur hoofd en lispte zuchtend, met een lach
Op 't slaaprig aanzicht: 'moeken, moekenlief!'
En sliep weer in, nog lachend.
Meenge dag
Nadien verstreek in liefde en rust en vreê,
En liet op Rika's wezen, als een zweem
Van diep geluk: 't uitwendig straalsel van
Het innig heil, dat gansch haar kalme ziel
Verlichtte. En, als in duistre nachten, hij,
Die op 't onzeker pad met vreugd zich richt
Naar 't hutjen, uit wiens helle raamkens 't stil
Genoeglijk samenzijn hem tegenlacht,
Stil droomend van een hartlijk welkom, ras
Vergeet hoe ruw en lang de baan nog is,
Die hem van 't hutje scheidt, - zoo hij daar ooit

Geraakt - zoo lokte 't licht in Rika's zoet
Gelaat ook meengen jongling aan, en deed
Verlangend naar datgeen hem uitzien, wat
In 't diepe scheemrig oog hem tegenloech.

Maar wien, wien was ze gunstig? Was het Dirk?..
Hen vastgekneld en ernstig hen verzocht,
Dat geen van hen het minste zaadje daar
Zou werpen. Woest dus lag de plaats, en bracht
Slechts onkruid voort; doch bloem na bloem ontlook
Op 't struikje aan 't raam, en... meermaals schudde van
Of was het hem, dien Dirk genoemd had, toen,
Vertwijfeld, hij door bosch en velden schreed,
Zijn liefde vloekend: was het Steven-oom?...
Wen 't eenig rozenstruikje, dat de vorst
In 't kleine perkje aan 't hekken had gespaard
Zijn zieklijk kruintje beurde boven 't puin
Zijn weeldrig loof het zomerkoeltje een drop,
Die, neen! geen dauwdrop was...
    Toch bleef het lief
Gelaat, dat menigmaal zoo zorgvol zich
Op 't plantje boog, zijn droomrig, zalig licht
Behouden... Rika! Rika! was uw hart
Der doode struiken, had met teedre hand
De maagd het plantje losgemaakt en op
Haar lievlingsplek verplant: aan 't raamken langs
Den achterkant der woonst; en, toen haar eens
De kindren vroegen, wat men planten zou
In 't perkje, had ze driftig aan haar hart
Aan niemand dan gehecht? Bedroogt ge Dirk?
De droeve Herfst brak aan... haast, als de lach
Op schoonheids mond, zoo stierf in loof en gras
Het blij gebloemt, en vaal en droef werd bosch
En wei! Ach! stierf alleen, wat Lentevuur
Herrijzen doet! Kon liefde en hoop en vreugd

VOOR HET DAGELIJKSCH BROOD, NAAR R. VALKENBURG.

In 's menschen boezem bloeien, dorren, weer
Ontluiken, schooner, krachtiger dan voorheen!
Maar neen!...
    De droeve Herfst brak aan. Zacht zonk
Onmerkbaar eerst op Rika's boezem, 't zoet
Gelaat, wiens schoonheid eedle kalmte was,
En toch, met liefde wachtte zij het eind...
‘Het eind,’ haar wensch...
    Nog hield een duurbre hoop,
Eéne enkle, haar aan 't leven vast: dat in
Haar plaats het nichtje trede na haar dood,
Geen vreemde: dit gedacht was haar een hulp,
En tusschen 't glanzig bruin der lokken om
Het matte voorhoofd weefden zich weldra
De zilvren draden, die van jaren, of...
Van smarten spreken.
    Langzaam... langzaam, als
Een bloem, die slenst, verkwijnde 't meisje, tot
Een steun; dit gaf haar moed en kracht, wen moed
En kracht ontzonk. Dan... was het kind ook jong,
Waarop haar hoop zich vestte, liefde en raad
En voorbeeld maakten van haar teedre jeugd
Vroegtijdge rijpheid. Stiptlijk overleg,
Bezorgdheid voor den huisgenooten, lief
Van 't rank en rijzig lijf en 't bloeiend vol
Gelaat een rif slechts bleef. Zoo trad ze met
Gebroken leest en grijs, gebogen hoofd
Den Zomer in haars levens, want niet meer
Dan dertigmaal had van het lachend oord
Haar droomrig oog den Winter heen zien vliên.
En leed, haast moederlijke teederheid
Voor 't jongste broerken bloeiden onder 't oog
Van Tante-Moeder in het hart der maagd
Pas vijftien jaren oud.
    En over 't bleek
Verwoest gelaat van haar, die lette, kwam

UIT LIEFHEBBERIJ, NAAR J. SCHEURENBERG.

Een zaalge lach; de lach, die straalt op 't mat
Gelaat van hem, die overwint en valt.
En in heur harte klonk: zij zullen mij
Niet missen! Dan, daar nu de hefboom van
Dien zelf-voorschreven plicht onbruikbaar werd,
Viel, als een dood gewicht, die groote ziel
Op eigen moed en eigen kracht terug,
En moed en krachten falend, zonk ter neer
In de afgrond stiller smart.
En menig zon
En schudde 't hoofd, haar ziende, en zuchtte stil:
‘De tering...’ Ja, 't was tering, doch, die vroeg
Vergrijsde haren, 't kwijnend, smeltend oog,
Het zacht zielroerend aanzicht, spraken die
Geen eigen taal? Sliep in het brekend hart
Geen reden van dit vroege krachtverval?
Zulks giste niemand!... Wat men lispte en vroeg,
Niet één vermoedde, welk een offer daar
Sinds jaren op dit liefdesaltaar lag
Te smeulen in 't gesloten heiligdom.

Weer kwam de lente en bracht haar vreugden, bracht
Haar rozen. Dor noch woest was 't perkje thans
Aan 't hekken. Lieflijk lachte in 't jonge groen
Het knopje naast de ontloken bloem, die blij
Haar geurig leven leefde en wegdook, schuw
Voor jongre pracht, van heeten zonnezoen
En streelend, lavend koeltje.
Midden in
Dit perkje, wen des avonds 't purpren licht
Der zon de heide tinte en kampte met
Den grauwen schemer, zat, een schaduw van
Haar zelve in vroeger dagen, Rika, in
Den grooten leunstoel met de kindren om
Haar heen; de kindren, wien ze een moeder was,
Wier bijzijn steeds een stillen, zoeten lach
Op 't zacht doorschijnend wezen stralen deed.
Niet dikwijls echter kwam ze daar, of werd
Door minnende armen daar gedragen; want, -
De dag genaakte, dat alleen een lijk
Zou blijven, waar het liefdrijk edel hart
Geklopt had, waar het straalde in woord en blik.
Steeds week en weeker werd de borst, en traag
En trager kroop het bloed door de aadren, tot
Het stremde en 't brekend oog: verglaasde.
't Was
Op 't stille schemeruur, wen alles zwijgt
En ingetogen schijnt te bidden: wen
't Gebloemt tot de ondergaande zon zich neigt
En dankend zijne diepste geuren spilt,
Wen 't vooglenkoor een stond zijn wilde vreugd
Voor zoeter kweelen ruilt, en zacht door 't loof
Een ruischen opgaat, als van wieken, die
Tot hooger sfeer zich reppen.
Zalig glom,
Wen 't lichtte op 't kruisbeeld in haar zwakke hand

Geprest, het oog der zieke en troostend dwaalde
Haar blik in 't ronde soms, als meende zij:
Ik ga, doch ween niet! Naast haar leuningstoel
Stond Karel, turend over 't geen ze vroeg
Daar juist, wen hij haar buiten droeg: ‘Beloof,
Dat uwe kindren niemand ooit op aard
Nog “moeder” zullen noemen.’
    Zwijgend stond
Eenieder nu en wachtte - als soms op zee
De wilde baren wachten, tot de orkaan
Hun boezem scheurt en pijnlijk in de lucht
Hun kermen stijgt. Doch schielijk naakte in 't pad
Een stap en... aan het hekken stond daar éen,
Die lang de plaats vermijd had, lang!.. En op
't Gelaat der zieke glanste een dankbre lach.
Nog éenmaal week de schemer, die heur oog
Betrok, wen hij de koude hand, die zij
Hem toestak, greep. Dan, fluistrend klonk het aan
Zijn oor: ‘Vergeef me, Dirk! 't Was enkel plicht,
Niet liefdeloosheid...’ Siddrend boog hij zich
Om meer te hooren, doch, zacht reutlend gleed
Heur adem op de ontverfde lippen, en....
Het woord verstomde, waar zijn bevend hart
Naar trachtte... 't Stond op 't bleek gelaat gegrift:
De stille, zaalge lach, die zelfs de dood
Niet had doen wijken, sprak het; doch hij dorst,
Hij kon 't niet lezen. - Zinnend ging hij heen.
Er woelde en bruiste iets in zijn boezem. 't Stil
Verleden rees daar uit den slaap en op
Het heden straalde een vreemden gloed, die toch
De neevlen van zijn geest niet zwichten deed.
Een raadsel bleef hem Rika. Neen, hij ook
Verstond haar niet: niet éen op aarde!... Alléén
De doode moeder wist, wie tusschen Dirk
En Rika stond, toen hoopvol hij zijn hart
Haar bloot lei. Zij slechts wist, wat ieder van
Die grijze haren meende rond het zoet
Gelaat der maagd, dat rustig in den dood
Zijn lach behield. Zij wist het, zij, en dat
Voldeed: de schuld van 't kroost is moeders schuld.

ANTWERPEN, 1^en^ Mei '83.

Wetenswaardigheden.

De ooftrijkdom van Bohemen.

Volgens de laatste opgaven bezit Bohemen 14 millioen vruchboomen, meestal appelaans. Daarvan bevinden zich 10 millioen in afgeschutte boomgaarden en tuinen, 1,600,000 op 't vrije veld, en ruim 2 millioen langs den openbaren weg. Jaarlijks worden er 1 ½ millioen jonge vruchtboomen uitgeplant. Dit buitengewoon groot getal boomen in aanmerking nemende, behoeft men zich waarlijk niet te verwonderen over den kolossalen uitvoer van ooft uit Bohemen naar Duitschland, Polen en Rusland. Voor duizenden inwoners, alsook voor het rijk zelf - dat de boomen verpacht - is dit eene schoone bron van inkomsten. De grootste vruchtboom in Bohemen is een halfstam pereboom te Sebusein a/E, die 232 jaar oud is; voor een paar jaren nog

leverde hij op 46 Oostenr. metzen (1 metze = 6 ½ kop) peren. In jaren, dat de peren duur waren, heeft deze boom meermalen een bedrag van 250 fr. opgebracht.

***

Rhabarber.

In Engeland wordt deze plant op groote schaal gekweekt en dagelijks komen een aantal bundels bladstelen op de markt.

De Engelsche hoveniers hebben door zaaiing soorten voor den moesteelt bekomen, welke door hunnen vroegen wasdom, hunne grootte of door de vastheid en den smaak der stengels volkomen aan het beoogde doel beantwoorden. De meeste zijn ontstaan uit de gekrulde rhabarber, zooals de Mitchel's royal Albert en de Victoria rhabarber, die het meest geacht zijn.

Deze plant groeit liefst in eenen vruchtbaren en frisschen grond. Hij bemint noch zand noch klei. Men vermenigvuldigt h[e]m door het verdeelen der struiken, indien men de soort wil bewaren; echter geeft de zaaiing mede goede uitkomsten.

In Juli, onmiddellijk na het rijpen van het zaad, zaait men dun op een met mestaarde overdekt en belommerd bed. Men strooit daarover ten minste 2 cent. aarde en houdt den grond vochtig. In het voorjaar, vòòr de plant aan 't groeien gaat, worden de kleine plantsoenen met de riek uitgegraven en in vierkante welbemeste putten geplant, gelijk voor de artisjokken, kardoenen, zeekoolen, enz. Tusschen iedere plant laat men ten minste 75 c. afstand.

Gedurende den zomer houdt men den grond zuiver, en de bloemstengels die zich zouden vertoonen, worden tot aan het hart afgesneden.

Het tweede jaar mag men reeds een half dozijn stelen op iederen plant plukken, wanneer men in het voorjaar rijkelijk met vloeimest heeft gegoten, wat gedaan moet worden bij het kuischen en ophakken, de jaarlijksche opschik van het rhabarberbed. In het derde jaar is de plant volmaakt en men mag overvloedig plukken, hetgeen gedaan wordt door de bladstelen tegen den grond vast te grijpen en naar zich toe te trekken om ze aan het inhechtingspunt los te rukken.

Een bed rhabarber kan, zonder af te nemen, 4 tot 5 jaren duren.

Men verbetert en vervroegt de bladstelen door de planten met aarde of beter met zaagmeel op te hoogen; zonder die voorzorgen, verkrijgt men echter ook zeer goede opbrengsten.

Zaadteelt. - Het jaar vóór dat men de rhabarbers vernieuwt, laat men den schoonsten plant zijnen bloemstengel maken, en deze geeft meer zaad dan men zelfs voor eene uitgestrekte beplanting noodig heeft.

Eene fabriek van staatsburgers.

Materialistische fantazij.

Professor Stofman, een wonder van geleerdheid en een specialiteit in de materialistische physiologie, was buitengewoon sterk in hypothesen; en vooral wanneer het gold zijn collega, professor Voortman de loef af te steken, dan kende hij zijns gelijke niet in de stoutheid, waarmee hij de nieuwste en ongehoordste stellingen verdedigde. Zoo besloot hij op zekeren keer eene rede, waarin hij de

alleenheerschappij der stof geproclameerd had, met de volgende woorden, die hij met donderende stem uitgalmde:

'Ja, mijne heeren, de stof is alles en alles is stof! Zij is het eigenlijke *Ding an sich*, waarvan Kant spreekt, en het is jammer dat de anders zoo verdienstelijke wijsgeer bij dit eene begrip staan bleef, in plaats van krachtig door te tasten. Doch voor ons is er niets ontastbaars, niets onbegrijpelijks meer: wij begrijpen alles,' voegde hij er bij met een gebaar der vingers, alsof hij aan het kneden van brooddeeg was. 'Zoodoende,' ging hij voort, 'hebben wij den sleutel gevonden tot het raadsel des levens; het leven is niets anders dan een resultaat der op verschillende wijzen samengevoegde stof. Wij meten, wegen en ontleden die stof; wij volgen haar spoor op aarde en in den hemel, en zoodoende hebben wij eindelijk het recept gevonden, waarnaar de geheele zoogenaamde schepping klaargemaakt is. Alle bestanddeelen zijn bekend; met telt er een zestigtal, waarvan er slechts een dozijn geregeld worden aangetroffen. Eene handvol koolstof, twee handen vol waterstof, een weinig stik- en een weinig zuurstof, eene dosis ijzer, een ziertje phosphor, een beetje warmte en elektriciteit daarbij - dat is de mensch! Het recept is eenige tientallen eeuwen oud! Nu is het wel is waar tot heden nog niet gelukt, naar dit recept kunstmatig levende wezens voort te brengen; doch dit is slechts eene kwestie van tijd! Geeft het meel, de melk, het ei, dat onze keukenmeid onder elkaar klutst, reeds eene genietbare spijs? Neen, eerst het chemisch proces in het kookfornuis maakt de spijs gaar. En welk chemisch-physisch proces aan het organische leven ten grondslag ligt, daar zijn we nog niet achter gekomen. Maar eenmaal zullen wij er achter komen en uit onze kolven en retorten zal de zoogenaamde schepping herboren te voorschijn treden!'

Professor Stofman verliet den leeraarstoel, door de bewonderende blikken zijner toehoorders gevolgd, en opweg naar huis dacht hij nog eens met innige zelfvoldoening over het effekt zijner jongste hypothese na. Zooals hij daar bedaard onder zijnen paraplu voortstapte - het was regenachtig weer - kwam ze hem wel een beetje gewaagd voor: hij had zich van de geheele schepping zoowat afgemaakt als van een pannekoek. Maar gelukkig zou die schepping, welke van zijne collega's reeds zooveel had moeten hooren, hem niet komen tegenspreken, en in elk geval verpletterde hij door de stoutheid zijner hypothese zijn collega, professor Voortman. Die gedachte gaf professor Stofman weer nieuwen moed en met rechtmatige fierheid stapte hij door den modder der straten voort.

Thuis gekomen, wilde hij zijne studeerkamer binnentreden, doch stiet hier al aanstonds op den tegenstand der 'stof',dat wil zeggen van eenen eemer vuil water, terwijl een ijskoude tocht en wolken van stof hem tegenwaaiden. Netje, zijne huishoudster, was bezig het plafond met eene halfmaan van de spinnewebben te ontdoen, de ramen stonden wijd open, en op den grond lag de schoonmaakster den vloer te boenen.

'He, provezeur! loop er nu zoo niet in,' aldus begon Netje op te spelen; 'zie eens wat vuile laarzen gij aan hebt!'

'Maar, Netje, moet ge nu juist vandaag....?'

'Denkt u dat ik het nog langer zou laten zitten? Het is eene schande zooals het er uitziet. Weet u wat, provezeur, ga nu maar zoo lang in de keuken, tot ik hier klaar ben.'

De herschepper der zoogenaamde schepping

trok druipstaartend af en nam, gelijk hem geboden was, de wijk in de keuken. Sedert jaren had hij daar geen voet in gezet, en nu bevond hij dat dit vertrek er toch eigenlijk zoo kwaad niet uitzag: een net, gezellig lokaal, blinkend van zindelijkheid; want Netje, al was ze juist niet jong meer, hield er nog flink de hand aan. De keukenstoof straalde eene zachte warmte uit en de geurige dampkring wekte streelende voorgevoelens aan lekker gebak op.

Onze professor zette zich gelaten op een stoel bij de stoof neer. Waarom zou hij ook laag op de keuken neerzien? Was zij met hare pannen en kookgereedschappen niet het beeld zijner materialistische herschepping? Was zij ook niet een scheppingscentrum in het klein, en is de mensch niet letterlijk wat hij eet? Zoo schikte professor Stofman zich dan gelaten in zijn ballingsoord en liet zijne gedachten in de toekomst dwalen.

‘Welke gedaante zal de beschaafde maatschappij aannemen,’ zoo vroeg hij zich af, ‘als eenmaal uit de retorten der chemie-physiologen levende of althans levensvatbare wezens zullen voortkomen? En wanneer men eenmaal zoover is, waarom geene menschen? De gevolgtrekking is zoo eenvoudig mogelijk!’....

Hij geraakte allengs meer en meer in die gedachten verdiept, terwijl de schemering inmiddels de kleine ruimte geheel in beslag nam, zoodat alleen nog de glimmende koperen ketel aan den wand tegenover hem een roodgouden schijnsel afwierp. Op dien ketel hield hij het oog gevestigd, terwijl zijne gedachten langzamerhand afdwaalden. Ongemerkt scheen de ketel zich in een schemerig verschiet te verliezen en nam ten laatste de vormen aan van een schitterend opschrift, in kolossale gouden letters op een uitgestrekt, grijs gebouw. De ingedommelde professor trachtte dit opschrift te lezen, wat hem tot zijne ergenis aanvankelijk niet gelukte, tot het hem op eens volkomen duidelijk werd. Het luidde:

KONINKLIJK GEMONOPOLISEERDE FABRIEK VAN STAATSBURGERS.

‘Kijk,’ dacht Stofman, ‘dat klinkt waarachtig alsof men hier staatsburgers fabrikeerde. Is men inderdaad al zoover gevorderd? Maar ik heb het wel voorspeld; het is niets anders dan de verwezenlijking mijner eigene hypothese! Ik wil de inrichting intusschen wel eens van naderbij zien.’

Hij schelde aan, en er kwam een jongeling voor, die in Stofman's oog een zeer bekend gezicht had: blond, sluik haar, grijsblauwe oogen, een neus, zooals haast alle neuzen - dat alles meende hij reeds gezien te hebben. De jonge man, die er zeer bescheiden uitzag, maakte eene diepe, eenigszins stijve buiging, en toen Stofman hem zijn verlangen meedeelde, maakte hij nog eenmaal juist dezelfde beweging.

‘Aan wien behoort de inrichting?’ vroeg Stofman.

‘Aan den Staat - om u te dienen!’ hernam het jongmensch.

‘En door wien wordt ze beheerd?’

‘Door den bestuurder Voortman, eerste verdieping rechts - om u te dienen.’

Terwijl de jonge heer door de eene of andere deur verdween, ging Stofman den trap op. Het was zeer stil in het gebouw en men vernam slechts een dof gegons en gesnor als van stoomtuigen in de verte. Hij belde nu nogmaals en wel aan eene deur, waarop ‘Bestuurkamer’ te lezen stond. Een jongmensch deed open, net hetzelfde jongmensch van beneden, maakte net dezelfde stijve buiging en antwoordde Stofman net op denzelfden toon:

‘Om u te dienen!’

Maar toen de professor het bureel van den bestuurder binnentrad, zat dezelfde jongeling daar ijverig te schrijven, stond op en maakte dezelfde stijve buiging.

‘Wat drommel!’ dacht Stofman, ‘die jongelieden hier zijn dan al verbazend vlug; daar kan men zich geen denkbeeld van maken.’

Hij had zichzelven aan den direkteur in zijne hoedanigheid van professor in de physiologie voorgesteld en de eerste verklaarde zich met het meeste genoegen bereid, hem de inrichting te laten zien. Zij wandelden eenige gangen door, waarbij het geheimzinnige gonzen en snorren allengs luider werd, maar toch altijd min of meer gesmoord bleef. Op eene desbetreffende vraag van Stofman gaf de bestuurder ten antwoord:

‘Alle zware geluiden moeten bij ons getemperd worden, dus ook het geraas der groote, electromotorische stoom werktuigen. Wij hebben namelijk den oorspronkelijken toestand der natuur, die dergelijke geluiden niet gekend heeft,

kunstmatig hersteld. Overigens kan ik u slechts een gedeelte onzer lokalen laten zien; want de eigenlijke werkkamers zijn, als reusachtige retorten, hermetisch gesloten.'

Toen zij nu een der lokalen binnentraden, was daar het bewuste jongmensch weer met eene luchtpomp bezig en maakte opnieuw zijne bekende buiging.

'Hoeveel verschillige bedieningen,' riep Stofman verwonderd uit, 'heeft die jongeling wel niet, en hoe is het mogelijk, dat ik hem overal te gelijk aantref?'

'Maar dat is dezelfde niet, dien u zooeven gezien heeft,' antwoordde de bestuurder glimlachend; 'het zijn allen verschillige personen, die u gezien heeft, maar daar ze in onze fabriek machinaal vervaardigd zijn en allen tot hetzelfde nummer behooren, gelijken ze op elkaar als twee druppelen water. Wij zijn namelijk nog niet achter het geheim gekomen om die oneindige verscheidenheid van individuen weer te geven, welke men in de natuur waarneemt. Met groote moeite en kosten hebben wij het tot enkele variëteiten gebracht, maar de produkten van één nummer vallen altijd volkomen gelijk en gelijkvormig uit. En dit is niet meer dan natuurlijk; in deze zaal bij voorbeeld ziet gij honderd retorten, die gij door dit sterke glasvenster kunt waarnemen, ofschoon de zaal maar schemerachtig verlicht is. Al die honderd retorten nu worden gevoed door hetzelfde mengsel, dat voor eene geheele zaal toebereid wordt door werktuigen, die zich daar in de stoomkamer bevinden. Door de eerste geleerden van het rijk wordt de hoedanigheid der mengsels onderzocht; licht, temperatuur, luchtdrukking, vochtigheid, elektriciteit, alles wordt nauwkeurig en haarfijn afgemeten, en daar dus de ingrediënten over al de honderd retorten dezelfde zijn, moeten ook de produkten volkomen gelijk wezen.'

'En vallen die produkten altijd goed uit?' vroeg de heer Stolman verbluft.

'Somwijlen mislukt er een arm of een been, de neus of de ooren - natuurlijk bij het heele honderd.'

'En wat wordt er dan mee gedaan, mijnheer?'

'De mislukte voortbrengsels worden eenvoudig weer in hunne elementaire bestanddeelen opgelost en dan opnieuw gefabrikeerd!'

'Maar die hadden dan toch al eene ziel!' merkte Stofman bescheiden op.

'Eene ziel! kan u mij misschien zeggen, mijnheer, wat de ouden daaronder verstonden? Men heeft daar zooveel hypothesen over!'

Hoe kon ook onze professor in de materialistische physiologie zooverre van de baan wijken! Verlegen stamelde hij een uitvlucht en volgde den bestuurder nu naar eene andere zaal, waar honderd ingebakerde zuigelingen - akelige zakken, waarin niet het minste verschil te zien was - op twee rijen naast elkaar lagen te schreeuwen.

'Zij zullen wel gauw ophouden met schreeuwen,' zei de direkteur, 'want de groote pomp is al in werking. U moet namelijk weten dat de melk die bij ons langs chemisch-kunstmatigen weg voortgebracht is, onzen fabrikaten regelrecht in de maag gepompt wordt.'

In eene derde zaal lagen een even gelijk honderd aankomende staatsburgers in eene badkom, terwijl wederom elders een volgend honderd met ozon volgepompt werd.

‘Maar hoe kent men die kinderen uit elkaar?’ vroeg Stofman, die zijne oogen haast niet gelooven kon; ‘ze zien er allen precies hetzelfde uit.’

‘Waarom zouden we ze uit elkaar willen kennen? Dat dient immers nergens toe,’ kreeg hij ten antwoord.

‘En wat gebeurt er nu verder mee?’

‘Op zesjarigen leeftijd - er sterven er bij ons hoogstens 0,1 percent - worden zij bij het honderd aan de militaire opleidingsinrichtingen afgeleverd.’

‘Ah zoo!’ zei Stofman, wien nu een licht opging.

‘Ja,’ ging de bestuurder voort, ‘de Staat fabrikeert zijne soldaten zelf, zoodat de militaire dienstplicht is opgeheven kunnen worden. In plaats van de gehate bloedbelasting op te brengen, behoeven de belastingschuldigen dus alleen tot het onderhoud der staatsburgerfabrieken bij te dragen. En u begrijpt hoezeer het leger hierbij gewonnen heeft: wij leveren soldaten, die uitsluitend tot militaire doeleinden, op de bepaalde grootte gefabrikeerd zijn, echte modelsoldaten.’

‘Maar hoe onderscheidt men ze toch?’ vroeg Stofman opnieuw.

‘O, in de opleidingsgestichten krijgen zij namen. Maar al heeft er al eens eene verwisseling plaats, dat doet niets, wijl allen hetzelfde lot en dezelfde bestemming hebben.’

‘Maar dan zijn het toch eigenlijk geen menschen!’ riep Stofman uit.

‘Hoe meent ge dat?’ vroeg de direkteur. ‘U schijnt zeer verouderde beginselen te huldigen! Onze fabrikaten beantwoorden aan hun doel, en dat is het eenige afdoende beginsel van onze maatschappij. Wanneer gij bijvoorbeeld, mijnheer de professor,’ voegde hij er met zekere afdalende minzaamheid bij, ‘niet aan uwe verplichtingen

mocht beantwoorden, zou men u onmiddellijk fijnstampen, om u in uwe elementaire bestanddeelen te ontbinden en daaruit een nieuw schepsel voort te brengen.'

Stofman deinsde verschrikt achteruit.

'Telt dan de persoonlijkheid voor niets bij u?' stamelde hij.

'Dat wil zeggen, ge meent zeker de specialiteiten? Die fabrikeeren wij ook en ik zal er u dadelijk een staaltje van laten zien. Het is mijne beroemdste specialiteit, de denkers, die wij door overvloedige bemesting der hersenen met phosphoor verkrijgen. Het denkvermogen dezer fabrikaten is ongeloofelijk en nog door geen natuurlijk voortgebracht schepsel bereikt. Mijne denkers leveren alle berekeningen voor den Staat en de Academie der wetenschappen.'

Inmiddels waren zij in eenen zijvleugel gekomen, welks wanden geheel met wiskundige formulen behangen waren, 'om gelegenheid tot gestadige oefening te geven,' zooals de bestuurder zeide. 'Ik breng u regelrecht naar de boekerij, waar onze denkers bezig zijn den loop eener pas ontdekte komeet te berekenen.'

Weldra traden zij een vertrek binnen, welks muren en zoldering, evenals die in het geheele huis, eentonig grijs gekleurd waren. In het rond stonden boekenkasten, die eene bibliotheek uitsluitend van wiskundigen inhoud bevatten. Rondom eene tafel, midden in het lokaal, zaten een dozijn van de zonderlingste schepsels. Zij hadden ongeveer de grootte van tienjarige kinderen, magere spillebeenen en kleine lichaampjes, maar hoofden als pompoenen met vaalkleurige gezichten, die onophoudelijk op de zwakke schoudertjes heen en weer wiegelden.

'Lieve hemel!' riep Stofman verbaasd uit, 'moeten die schepseltjes nog groeien?'

'Neen, die zijn volwassen,' hernam de direkteur. 'Het lichaam blijft zoo gebrekkig ontwikkeld, omdat al de levenskracht naar de hersens gaat, die den schedel tot altijd grootere ontwikkeling en uitzetting noodzaken.'

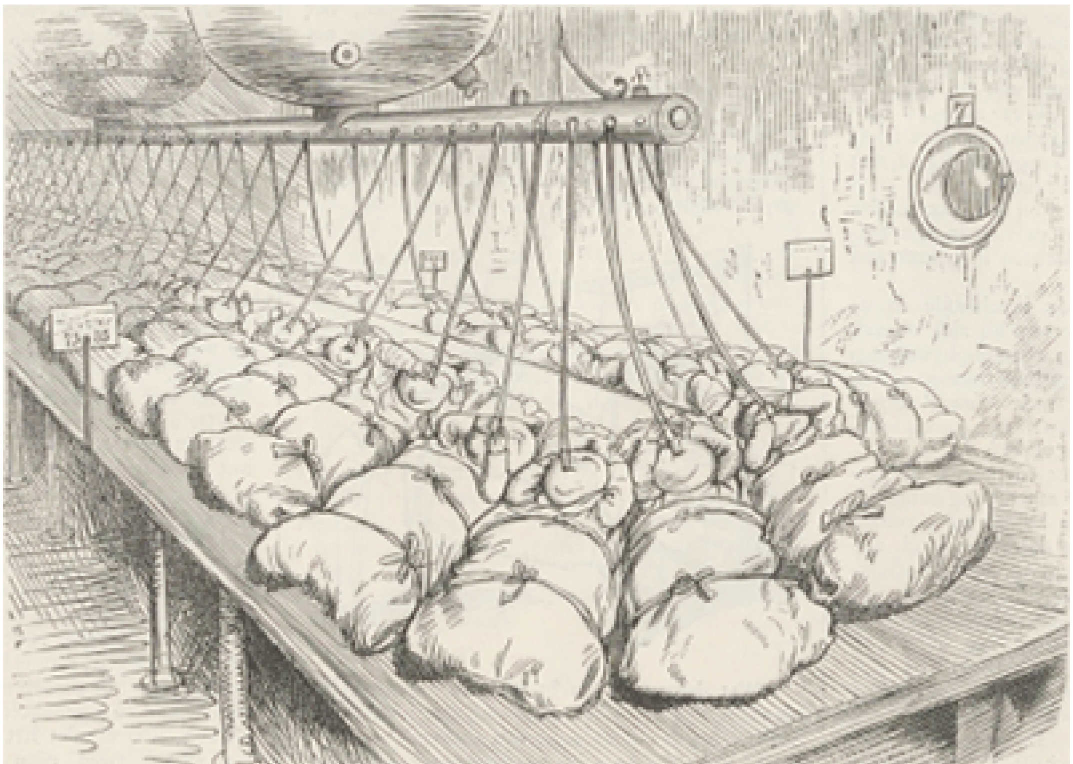

EENE FABRIEK VAN STAATSBURGERS. De inrichting tot voeding der zuigelingen.

EENE FABRIEK VAN STAATSBURGERS. - De ‘denkers’ bezig den loop eener komeet te berekenen.

De ‘denkers’ gaven op het binnentreden der beide heeren niet de minste aandacht en luisterden evenmin naar de ophelderende woorden des direkteurs. Naar deze verzekerde, hoorden of zagen zij niets als zij met rekenen bezig waren en dat waren zij altijd: hun uiterlijk waarnemingsvermogen was geheel afgestompt. Thans liet een der aardmannetjes zich van de werktafel neerglijden en kroop op handen en voeten - Stofman wist niet wat hij zag - naar de boekenkast.

‘Hoe komt het dat de arme jongen niet loopen kan?’ vroeg hij medelijdend.

‘Zij kunnen geen van allen loopen!’ hernam de direkteur, alsof dat iets heel gewoons was. ‘Het hoofd is te zwaar, daarom moeten zij zich altijd van hunne vier uiterste ledematen bedienen om zich voort te bewegen.’

‘Niet eens kunnen loopen! Nu die “denkers” hebben het ver gebracht!’ riep Stofman verontwaardigd uit.

‘Maar waarom zouden zij loopen? Dat kan immers iedereen. Zij kunnen d e n k e n en daarmede beantwoorden zij aan hunne bestemming!’

De verontwaardigde Stofman wilde daarop een antwoord geven, dat niet malsch was en keek den bestuurder vlak in het gezicht. Verschrikt deinsde hij achteruit; eerst nu herkende hij deze: het was zijn mededinger, professor Voortman.

‘Hoor eens, professor Voortman,’ bulderde hij hem in het oor, ‘dat had ik beter gedaan.’

‘Gij?!’ riep de andere met de diepste minachting uit. ‘Gij?! Gij hebt niet eens aan uwe bestemming beantwoord? Ik laat onmiddellijk fijnstampen en uit uwe bestanddeelen een nieuw wezen voortbrengen!....’

Stofman stoof woedend op en.... zag plotseling weer den glimmenden koperen ketel alsmede Netje met eenen bezem en eenen natten opneemdoek voor zich.

‘Ik geloof, dat gij hier schoon in slaap zijt geraakt, mijnheer de proveseur,’ zei de huishoudster. ‘Ge kan nu weer naar uwe kamer gaan.’

Het was slechts een d r o o m geweest; hij was niet in gevaar om fijngestampt te worden en zijne hypothese was altijd nog maar eene hypothese. Of hij ze later nog van den leerstoel verkondigd heeft, meldt de geschiedenis niet, maar wij voor ons zouden dit ernstig betwijfelen.

[Nummer 12]

IDA.

Ida.[*]
Novelle, door Julius van der Voort.

I.

Zij woonde met haren zestigjarigen vader in het lieve, ouderwetsche huisje, juist over den winkelier, bij wien ik een kwartier betrok. Ik heb nooit een liever kopje gezien. Zeggen dat zij een rozemondje, een slanken zwanenhals, donzen wangen, een albasten voorhoofd en meer andere bevalligheden van dien aard bezat, zou mij niet mogelijk zijn: ik ben geen dichter en kan dus eenvoudiglijk herhalen, dat nooit een vrouwengelaat zulken aangenamen indruk op mij gemaakt heeft als het kinderlijke, levenslustige gezichtje van Ida.

Zij kon nauwelijks achttien jaar oud zijn en was even uit de kostschool teruggekeerd, toen ik haar op eenen zoelen lenteavond voor de eerste maal in hare deur zag staan, veel te behaagziek opgesmukt, naar mij toescheen, in het hemelblauwe kleedje met witten kant afgelegd, dat haar nogtans zoo wel stond.

Dit opzichtige kleed was dan ook de oorzaak, dat meer nog dan anders het geval zou geweest zijn, bewonderende en verliefde mannenoogen Ida's blikken trachtten op te vangen, als zij bij de avondschemering in venster of deur naar de talrijke voorbijgangers onzer smalle straat te turen zat.

Het duurde dan ook niet lang of een half dozijn modisch uitgedoste slenteraars gaven wat al te dikwijls aan onze onaanzienlijke straat de voorkeur voor hun avondtoertje, en fladderden als vlinders rondom Ida, die wezenlijk de roos onzer buurt mocht genoemd worden. Het was echter nog aan geen hunner gelukt de uitverkorene bloem te genaken; want de oude vader was bijna altijd in de nabijheid der dochter, die hij met ongewone innigheid beminde en naar wier bijzijn hij zoo lang gehaakt had.

Ida was de eenige telg van zijnen langen en gelukkigen echt; het was voor haar dat hij met zijne vrouw zaliger jaren lang de nagelen van de vingers gewroet en een klein burgerfortuin verzameld had; zij alleen had het eenige voorwerp der hoop, liefde en bekommernis der brave, eenvoudige echtelingen uitgemaakt, en de laatste brekende oogslag der moeder was eene hartroerende bede geweest aan den snikkenden vader, om toch goed voor het teergeliefde kind te zorgen, waarover zij voortaan nu slechts van hierboven zou kunnen waken.

Geen wonder dus dat de oude man zijne dochter zoo teerhartig beminde en met nauwlettende zorg bewaakte.

Maar zij was moederloos, schoon en dan.... dat hupsche, aantrekkelijke, hemelblauwe kleedje.

O, dat verraderlijke kleedje! Hadde zij het nooit gedragen.

II.

Zoo ging de tijd stil voorbij.

Ida had menige lieve vriendin en dikwijls genoeg stond ik van achter mijne venstergordijnen bewonderend te gluren naar eene bevallige groep vrouwenhoofdjes,

*) Eigendom.

die de benedenkamer van het ouderwetsche huisje verhelderde en tusschen welke Ida's gezichtje als eene fonkelende avondsterre schitterde.

Dan werd natuurlijk druk gepraat over opschik, liefde, boeken en feesten.

Als gevolg dier bijeenkomsten zag ik dan ook weldra Ida's hoofdje sierlijker opgekapt, kon ik haar soms uren achtereen ontwaren, gedoken over een boek, wiens platen, voor zooveel ik uit de verte vermocht te oordeelen, mij weinig goeds van den inhoud deden vermoeden en meende ik in hare oogen een onrustig verlangen te bespeuren, hetwelk mij genoegzaam inlichtte dat Ida's dorstig harte zich aan de bron der vaderliefde alleen niet meer laven kon.

Ook stond zij nu vaker en langer alleen of met eene of andere vriendin aan hare deur dan voortijds.

Zekeren avond kwam een mijner bekenden, Alfred Strijdonck, de zoon van een aanzienlijken koopman, voorbij mijne lieve buurdochter. Van het bekoorlijke blauwe kleedje zag hij op naar het nog bekoorlijkere gezichtje. Hij draalde eene poos, ging verder, keerde het hoofd om en nogmaals, doch keerde dien dag niet meer weder.

Juist toen ik des anderendaags op hetzelfde uur mijn huis verlaten wilde, draaide Alfred den hoek der straal om. Ik bespeurde dat hij iets in de rechterhand verborgen hield. Langzaam naderde hij Ida en met zooveel behendigheid als bevalligheid hechtte hij in het voorbijgaan eene prachtige roos op het hemelblauwe kleedje. Eer nog het ontstelde meisje door woord of gebaar die vrijpostige maar niet onbeleefde daad had kunnen te keer te gaan, was Alfred heengesneld. Met wangen, die in kleur met de rozebladeren wedijverde, rukte zij toen heftig de bloem van den boezem en wilde haar de straat inslingeren.

Was het ter wille van de schoone roze of van den schoonen schenker dat hare blanke vingeren zich toen niet ontsluiten wilden?

Zij gluurde dezen nog even na en toen hare oogen daarop de mijne ontmoetten, snelde zij vlug en nog heviger beschaamd de woning binnen.

Toen ik den volgenden morgen opstond, zag ik de roos op de schouw van Ida's kamer frisch en geurig in een glas helder water staan pralen.

Recht daarover hing de beeltenis van 's meisjes ontslapene moeder en het scheen mij toe dat de goede vrouw met diepen weemoed en onheilspellende trekken op de onschuldige bloem nederstaarde.

III.

Alfred kwam weder, sprak Ida aan en verkreeg weldra toelating om met den ouden vader en het ouderwetsche huisje kennis te maken. Ter wille der jonge, lieve dochter werd dit bezoek spoedig dagelijks vernieuwd.

Luttel weken daarna galmde het van mond tot mond door de buurt, dat de onverpoosde hofmaker zich nog vóór de groote kermis den titel van echtgenoot schenken wilde.

Nu dartelden de vriendinnen der verloofde nog drukker dan te voren af en aan en de benedenkamer tegenover mij geleek veeltijds eene vogelvlucht, met hare aanvallige, speelzieke en rustelooze bewoners.

Al de stoffen, die de tusschentrappen vormen van het democratiekste lijnwaad tot het aristocratieke satijn, zag ik achtereenvolgens op de tafel uitstallen: er werd gekozen, gemaakt en gepast met eenen ijver, die de bieën zelven zou beschaamd gemaakt hebben.

Ida was onder al die beweging nog levendiger en lieftalliger dan te voren: het levensgenot straalde haar uit de schitterende oogappels, het troonde op den verhoogden blos harer wangen, het spartelde haar in elke zenuw. En wanneer zij vaak door de rooskleurige stralen der ondergaande zonne beschenen, met hijgenden boezem en een gelaat, waarop het innigste zielsgenoegen te lezen was, aan het venster den hartsbeminde stond te verbeiden, kwam soms een zweem van onwillekeurige benijzucht zich als een wanklank in mijne bewondering mengen.

Wat Alfred Strijdonck betreft, ik wist slechts van hem, dat hij, als de meeste jonge lieden van zijnen stand, noch bepaalde erge gebreken, noch verheffende deugden bezat; ik geloofde zijne liefde oprecht en dacht er niet aan te vreezen, dat hij Ida zou kunnen ongelukkig maken, al behoorde hij dan ook tot die soort van menschen, waarvoor lieden met hoogere levensbeginselen weinige samenneiging gevoelen.

Zoo kwam eindelijk de Zondagmorgen, waarop de toekomende bruidegom zijne aanstaande en haren vader zou komen afhalen om aan zijne ouders voorgesteld te worden en ten zijnent den dag te komen doorbrengen, eene plichtpleging, die zonderling genoeg, hier teenemaal in omgekeerde orde van tijd en personen geschiedde.

Vóór nog Alfred's rijtuig geheel stil hield, werd de deur door Ida geopend, die, in eene prachtige zwarte zijden kleeding gehuld, den geliefde vriendelijk verwelkomde en binnenleidde.

Hoe verbaasd stond ik niet toen ik eenige minuten later de maagd in haar hemelblauw kleed met vader en verloofde zag in de koets stappen. Waarschijnlijk was Alfred het met mij eens, dat geene prachtkleedij het bij de dracht halen kon, waarin hij Ida had leeren kennen, en had hij haar aangeraden van tooi te verwisselen, daar hij ook zijne ouders den gunstigen indruk wilde doen ondergaan, dien het innemende blauwe kleedje op hem gemaakt had.

Zoo zag ik haar pijlsnel uit mijn gezicht verdwijnen, gehuld in de oogstreelende kleur der liefde.... der liefde, die 't leven geeft en.... doodt.

IV.

Van dan af vernam ik niets dan smartend nieuws: mevrouw Strijdonck had Ida een alleronbeduidendst wezentje gevonden en haar vader was door mijnheer een domme, gemeene mensch genoemd. Alfred's ouders hadden hunnen zoon de belachelijke dwaasheid voor oogen gelegd van een huwelijk, dat hem buiten de voorname wereld sluiten en veroordeelen zou tot een altijddurend verkeer in eene onbeschaafde, verstandelooze omgeving, in wier midden zij zelven hun kind niet zouden durven komen opzoeken. Mevrouw zou den onberedeneerden jongeling eene andere echtgenoote bezorgd hebben, die hem door schoonheid, rijkdom en geest over de ongerijmde liefde tot dat nietswaardig dingetje zou doen blozen hebben. Alfred hoefde slechts een reisje te doen naar de schilderachtige boorden van den Rijn om het burgermeisje geheel uit hart en geheugen te wisschen. Hij vertrok en.... Ida was verlaten.

Ik zag haar drie dagen achtereen schreien, onvatbaar voor den troost harer verontwaardigde vriendinnen. Toen werd zij langzamerhand kalmer en als ik haar na eenigen tijd weder zag, trof mij haar aanblik alsof ik haar voor de eerste maal aanschouwde: geheel die gelaatsuitdrukking van hoop en liefde was weggevaagd en

had plaats gemaakt voor een ernstig, smartvol doch berustend aangezicht, dat pijnlijk afstak bij haren jeugdigen ouderdom.

Weldra begon de bloem te verkwijnen,

Wat er toen in mij omging, weet ik niet. Was het liefde, uit edel medelijden geboren, bewondering voor de roerende trouw van dat gulden kinderhart, of slechts alleen een wegslepend medegevoel met hare verterende smart, dat mij onrustig maakte, nederdrukte en soms eenen traan aan mijn oog ontwellen deed?

Ik bespiedde haar vaak uren en uren, wijl zij alleen op hare kamer in pijnlijk mijmeren verzonken zat en van tijd tot tijd den weenenden blik naar boven richtte, als zocht zij reeds den weg ten Hemel. Ik zag haar knielen, bidden en schreien voor de verwelkte roze, haar door Alfred, niet als eene hulde aan hare bekoorlijkheid, maar als een zinnebeeld zijner wufte genegenheid geschonken. Het scheen mij alsof zij waanzinnig poogde door hare tranen als door koesterende dauwdroppelen de verdorde levenskrachten der bloem erop te beuren, als kon die opwekking ook zijne liefde doen verrijzen.

Van dag tot dag ondermijnde het verdriet dieper hare gezondheid, te meer daar thans de ontrouwe in de stad teruggekeerd was. Het ergste hield men der arme verlatene echter verborgen: Alfred was verloofd aan eene jonkvrouw van aanzienlijke afkomst.

De geneesheer had der zieke verstrooiing en frissche lucht bevolen. Zij ging dan ook dagelijks wandelen, steunende op den arm van den thans geheel grijsgeworden vader.

Eens, op eenen aangenamen herfstmorgen, dat zij zoo uit hare woning trad, zag ik plotseling de doodskleur het bleek harer wangen vervangen; een gil ontsnapte harer borst en zij stortte onmachtig in de krachtelooze armen des grijsaards en vandaar op de straatsteenen.

In een oogwenk sprong ik uit den winkel tot bij haar, hief de bezwijmde van den grond en zag juist de laatste eener rij prachtige trouwkoetsen voorbijsnellen eer ik de ongelukkige in huis droeg.

Met welke ontroering omklemde ik den lichten, dierbaren last en beschouwde ik het ont-

verfde gezichtje dat tegen mijnen boezem rustte!

Toen zij eenige stonden later door mijne zorgen uit hare bezwijming ontwaakte, staarde zij mij eerst met bevreemding aan; doch weldra alles begrijpende, barstte zij in een hartstochtelijk weenen uit.

Ik poogde haar te troosten, en gelukte eindelijk haar eenige kalmte terug te schenken. Eensklaps werden mijne oogen getroffen door het hemelblauwe kleedje, dat Ida niet meer gedragen had sinds Alfreds' laatste bezoek, en dat aan den voet van de bedsponde tegen den muur opengespreid hing. Mijne blikken moeten ook 's meisjes aandacht langs dien kant gericht hebben, want zij drukte mij zacht de hand en fluisterde: ‘O, draag het mede, mijnheer. Alfred is gehuwd: ik wil het niet meer zien.’

Op een aandringend hoofdknikken van den diepbedroefden vader, onthechtte ik het kleedje van den wand, nam afscheid en spoedde mij huiswaarts.

Zoo kwam ik in het bezit van het bevallige kleedingstuk, dat ik in gelukkigere omstandigheden zoo dikwijls bewonderd had. Hoeveel kussen ik dien avond op zijnen boord gedrukt heb, hoeveel tranen zijne hemelblauwe kleur verduisterd hebben, weet ik niet. Ik hoop, dat God die geteld heeft, want ik plengde ze ten offer voor het geluk van Ida.

V.

De ziekte verergerde van dag tot dag en met haar vermeerderde ook dit zonderlinge gevoel, dat gelijktijdig met Ida's verkwijning in mijne ziel was ontsprongen. Beminde en betreurde ik haar als geliefde, als zuster, als dochter? Ik kon het niet ontraadselen en vermag thans nog niet het te verklaren. Toen Ida jong, schoon en gelukkig was, had zij mij nooit meer dan gewone belangstelling ingeboezemd. Kan dan de baldadige verwoesting van een jeugdig en onschuldig wezen in een edel hart zulken weerklank vinden?

Ik ging haar niet dikwijls bezoeken: ik was voor haar schier een vreemdeling en buiten den dokter de eenige man, die bij hen aan huis kwam. Daarenboven had de kranke gedurig gezelschap genoeg aan hare vriendinnen, die voortdurend poogden haar op te beuren, maar zelven met hangende hoofdjes liepen.

Eindelijk was alle hoop op levensbehoud verdwenen: Ida moest berecht worden.

Mij dunkt, ik zie nog den sukkelachtigen vader achter den priester komen aangestrompeld, wijl hij met eerbied het gebedenboek tegen de borst gedrukt hield en zijne lange, zilveren haren in den wind golfden.

Den dag nadien zag ik van uit mijn venster Ida voor het open raam zitten in gezelschap haars vaders en van twee vriendinnen. Zij wenkte mij zacht met den vinger toen zij mij ontwaarde. Met kloppend hart begaf ik mij tot haar. Zij begroette mij met eenen stillen glimlach bij het binnentreden.

‘Het is niet lief van u, mijnheer,’ sprak zij mij zoet toe, ‘dat gij mij niet eens meer komt bezoeken. Gij hebt mij altoos zulke hartelijke belangstelling bewezen en zoo'n gemeende, treffende troostwoorden toegericht, dat uwe komst mij telkens zeer welkom was. Toch zou ik u vandaag hier gezien hebben, al hadde ik u niet geroepen.’

Ik zag haar bevend en verwonderd aan.

Zij deed mij dicht naast zich plaats nemen, legde hare doorschijnende hand op mijnen schouder en neeg haar hoofdje naar mij toe. Ik voelde haren adem tegen mijne wang en wachtte met verdubbelde ontroering.

'Ik heb gisteren God gebeden,' zoo fluisterde zij mij in het oor, 'om Zich over mijnen ouden vader te ontfermen als ik niet meer zal zijn. Dezen nacht zijt gij mij in eenen droom verschenen als een Hemelbode. Ik ben zeker dat de Heer mij verhoord heeft en dat gij na mijnen dood den grijsaard zult troosten, zooals gij mij hebt opgebeurd, en hem, zoolang het u mogelijk is, bijstand verleenen zult. Niet waar, ik heb niet te vergeefs op God en op uwe goedheid vertrouwd?'

Er rezen twee tranen langs mijne wangen, ik drukte haar zacht de hand: meer kon ik niet antwoorden.

Er werd niet veel meer gesproken: wij waren allen te zeer aangedaan.

Ida verzwakte zichtbaar.

Eindelijk nam zij een boek van de tafel die naast haar stond en gaf het mij. Het was een Bijbel.

'Ik bid u, mijnheer,' lispelde zij, 'lees mij voor hoe Jezus leed en stierf.'

Eenvoudig en plechtig las ik, zoo goed mijne stokkende stemme het toeliet, uit het boek der eeuwige vertroosting. Langzaam en indrukwekkend verrees voor de stervende de hoogverheven figuur van den goddelijken Lijder, en toen ik eindelijk kwam aan het: 'Vader, vergeef het hun, want zij weten niet wat zij doen,' uitte zij nog een krachtig *amen* en zonk toen zacht neder.

Het scheen mij dat reeds een lichtkrans haar hoofd omgaf.

Na eenige stonden herkreeg zij weer meer bewustzijn. Wij moesten haar allen den afscheidszoen geven. Ik dacht dat mij zelven de ziel in dien kus zou ontvloden hebben.

De twee meisjes snikten zenuwachtig, de ouderling was als wezenloos.

Met gebrokene woorden smeekte Ida hem nog om vergeving voor de zondige liefde, waarvan zij te laat de ijdelheid had ingezien.

Toen aanschouwde zij mij voor de laatste maal, en murmelde als door hoogere ingeving: 'Wat is alles toch nietig hier omlaag, behalve dat eenige, dat ik niet genoeg betracht heb.... goeddoen.'

Daarna begon hare ziel zich aan haar hulsel te ontworstelen: eene halve uur nadien stond zij voor haren Schepper.

In mijne oogen was zij reeds eene heilige.

VI.

Waartoe noodig te beschrijven wat kan geraden worden: de sprakelooze smart des vaders, mijne zielsverslagenheid, de onstelpbare tranen van Ida's gezellinnen, die de akeligheid van de laatste enge woning hunner betreurde vriendin, onder geurige en kleurige bloemkransen verborgen: treffende zinnebeeldige hulde aan de teedere maged, te vroeg den dood gewijd.

Het kostte mij, eilaas! niet veel moeite om de belofte na te komen, die ik Ida betreffende haren vader gedaan had. De ouderling leefde nog juist zoo lang om op het graf van zijn eenig kind het prachtig marmeren gedenkmaal te zien verrijzen, waaraan hij een groot deel van zijn klein fortuin besteed had, en dat thans ook zijne asch bedekt.

Men zegde van Alfred Strijdonck dat hij een gelukkige echtgenoot en vader was. God alleen zij zijn rechter.

***

Dertig jaren zijn verloopen sinds de treurige gebeurtenis, die op mijn volgend leven zulken heilzamen indruk moest maken, en die, hoezeer zij mij ook schokte, door den tijd langzaam in mijne herinnering zou verdoofd geworden zijn, zoo niet een machtig aandenken van Ida mij overgebleven ware. En zie, wijl ik in het schemerende avondlicht dit verhaaltje eindig, glanst mij ginder uit den hoek dat dierbare, hemelblauwe kleedje van Ida tegen. Het schijnt mij als bleef het in de wegstervende zonneklaarte een zachten, hemelschen gloor behouden. Mocht het mij zoo bemoedigend in mijn jongste uur toelachen en even als nu geheimzinnig toefluisteren, als ware de schimme der betreurde ontslapene erin teruggekeerd: ‘Toen gij iets onedels bedrijven wilder, bezaagt gij mij en uw goede engel zegepraalde; toen onrecht en verdriet u teisterden, sprak mijne kleur u van den hemel, waar alle menschelijke ongerechtigheden vereffend en alle aardsche smart gelenigd worden; gij vergaaft en balsemende troost daalde in uw hart; maar vooral, toen gij dagelijks in name van haar, die hier beneden als versmade leed en stierf, troost en hulp allerwege verspreiddet en het hoogste levensdoel met vol gemoed betrachttet, dan hechttet gij blanke paarlen en schitterende diamanten op mijne hemelkleur, die voor den eeuwigen rechterstoel niet tanen zullen.’

En ja, ter wille van Ida, in wie ik als eene onvergankelijke hulde aan hare nagedachtenis het lijdende menschdom verpersoonlijkt heb, denk ik in de mate van mijn zwak, menschelijk vermogen genoeg gedaan te hebben, om zonder zielsbenauwdheid afscheid te kunnen nemen van het leven met de woorden:

‘Wat is alles toch nietig hier omlaag, behalve dit eenige, dat ik betracht heb... goeddoen.’

De relikwiën van den dappere.

De menschenvriend kent geen treuriger boek dan de wereldgeschiedenis. Het begint met eene broedermoord en eindigt met eene menschenslachting. Van de duisterste en onbeschaafdste tijden af tot in de huidige eeuw van verlichting en vooruitgang, heeft zich door die lange reeks van jaren heen het monster van den oorlog voortbewogen. Onder zijne gepantserde klauwen werden landouwen, dorpen, steden, ja, gansche landen verwoest, rijkdommen en kunstschatten vernield, wijl duizenden en millioenen van Gods edelste schepselen in den bloedigen muil van den nooitverzadigden draak vermaald werden. Edele daden, schitterende vernuften, grootsche veroveringen der wetenschappen, belangrijke uitvindingen en ontdekkingen worden nauwelijks vermeld door de geschiedschrijvers der volkeren, als vonden zij in de dichte rijen van moord- en rooftochten geen plaatsje om den mensch ook anders dan een broederbeul, als een weerdig evenbeeld van zijnen Schepper voor te stellen. Met onbetwistbare juistheid, met kalmen geest teekent u de geschiedenis onder andere op hoe een Griek, een Romein of een Corsikaan de heerschzuchtige gril kreeg *de wereld te veroveren* en aan de spits van eene onafzienbare drom dwazen, vreedzame medemenschen vermoorden en onderjukken ging; hoeveel slachtingen, waar, wanneer en tegen wie tot voldoening dier gril geleverd werden en hoeveel honderdduizenden menschenlevens ongeveer - het komt er bij den geschiedsteller op eenige

tienduizenden niet op aan - aan den Moloch geofferd werden tot bereiking van een doel, dat den verdwaalden dietsch gemaakt werd *glorievol* te heeten.

Dit zegt u de verhaler der wereldgebeurtenissen op kalmen toon, alsof het slechts den strijd en de vernieling van mierenlegers gold, terwijl de man van hart, bij het lezen dier vreeselijke, eeuwigdurende worstelingen, tusschen de regels tooneelen voor zijne verbeelding oprijzen ziet, zooals onze gravure naar Arthur Hackers schilderij er ons een voorstelt, in treffende, aangrijpende waarheid.

De eenige steun van het gezin, van ouder, vrouw en kinderen; de kloeke zoon, de liefderijke echtgenoot, de zorgvolle vader is niet meer. Hij sneuvelde in eenen veldslag, door de Europeanen in name der beschaving tegen de halfwilde volkeren geleverd, die, in hunnen bekrompen geest, zich gerechtigd achten, even als de ontwikkelde natiën, den geboortegrond, eigen zeden en wetten tegen den overweldiger te verdedigen.

Nummer zooveel, van die compagnie, van dat bataillon van het zooveelste regiment sneuvelde op dien dag in den slag van daar. Het gouvernement is zoo voorkomend dit ongeval aan de nagelatene betrekkingen bekend te maken, het zendt hun zelfs als een rechtmatig erfdeel de *relikwiën van den dappere*, vier bronzen medaliën, de eereteekens der vaderlandsliefde en der onverschrokkenheid van den held. Fier zullen zijne kinderen die steeds bewaren en toonen; geen nood, dat zij er zich, zelfs in het prangendste gebrek, zullen van ontdoen, immers de bakker zou er niet eens een brood voor willen ruilen.

En armoede, ellende staan het beproefde gezin te wachten. Dit spreekt zoo duidelijk uit het schamele vertrek als uit de diep neerslachtige en kommervolle houding der krijgmansweduwe, al overheerscht de smart over het verlies van den teergeliefden echtgenoot dan ook de bezwaarnis, dat haar voortaan de looden last drukken zal voor den ouderling en voor hare kinderen het levensonderhoud te winnen! Be-

weegloos, en als dood voor al wat haar omringt, gedompeld in haar wee, krampachtig met de hand den brief omknellende, die haar de verpletterende tijding bracht, zit de beproefde voor zich te staren, wijl hare oudste dochter eenen blik vol weemoed en medelijden op moeder vallen laat. Even verdwaald in zijne eigene, sombere gedachten ziet de grijze vader strak voor zich uit, als ontrolde zich de gansche levensloop van den gedooden zoon voor zijnen geest. Hij ziet hem wellicht toen hij als een blozend knaapje met opgestoken handjes aan zijne knieën stond; toen hij als jongeling zijn trots en als man zijn steun werd; hij ziet hem op den dag dat hij zijne jonge bruid ter zegening in vaders armen voerde, en later als hij bij de geboorte zijner eerstelinge den ouden man vol ontroering zei, hoeveel meer hij hem thans nog beminde nu hij voor de eerste maal zelf een vaderhart in zijnen boezem kloppen voelde; hij ziet nog dat hoofd, dat toen bewogen op zijnen schouder rustte.... dit beminde hoofd, dat de wilde vijanden misschien afgehakt en als een trofee op hunne pieken rondgedragen hebben. De grijsaard ijst bij dit denkbeeld; zijn hart krimpt ineen en hij verzucht naar de groeve, die het laatste rustbed zijns zoons wierd.... Alles toch is nu voor hem voorbij, er rest hem niets meer dan armoede, weedom en de *relikwiën van den heid....* de prijs der *glorie.*

Brugge. - Feesten der zaligverklaring van Karel den Goede. - Geschiedenis van dezen martelaar door Ad. Duclos.
(Vervolg.)

Binst dat Karel in Alvernia was door den koning van Vrankrijk ten oorlog opgeroepen, deed Busschaart tegen Tancmar van Straten voort. Ik laat hier alle latere verhalen van kant, om mij, te recht, aan Walbrecht en Wouter te houden.

Berthulf hitste Busschaart op, wel wetende dat Karel de heeren van Straten - zij waren in hun recht - ging ondersteunen, en hopende daarin eene gelegenheid te vinden, zegt Walbrecht, om den graaf te verraden. Busschaart dan roept krijgsvolk op. Daarmeê trekt hij naar 't kasteel van Straten, legt er 't beleg rond, loopt het stormenderhand op, breekt palen en schutsels, verwoest boomgaarden en hagen, gaat Tancmaars volk aan, waarvan vele gekwetst worden of dood blijven liggen.

Berthulf en was daar niet. Maar hij wrocht meê onderhand, en welhaast ging hij opentlijk laten zien wie hij was. Terwijl hij aan 's graven vrienden verklaarde dat de handelwijs van zijne neven hem spijt gaf, ging hij naar de timmerlieden die in 't klooster, dat is in de woonsten der kanoniken van Sint-Donaas wrochten, deed ze hunne bijlen naar Straten dragen, om ermeê wachttorens, boomgaarden en huizingen te verwoesten. Hij zond ook de stad rond, deed van huis tot huis bijlen afhalen en deed ze aanstonds naar ginder voeren.

's Nachts na de bestorming kwam Busschaart en de andere onder 's proosten neven die hem behulpzaam waren, met vijfhonderd gewapende lieden ten Burg. De proost noodigde ze in den refter der kanoniken en hij gaf aan allen een prachtmaal, waarop verscheidene soorten van spijzen en dranken opgediend wierden. Daarmeê liet hij zien aan al die wilde, dat hij over de daden zijner neven preusch was.

Van 's anderendaags af liepen de wapenbenden van Busschaart 't land af, braken in de huizen, roofden 't huiskateil, plunderden de arme lieden die de graaf zoo beminde, doodden er vele. De hofsteden wierden uitgeroofd, schapen, ossen en koeien, kleedergoed, geld, huisraad, niets ontsnapte aan deze verwoede kerels.

Dit geweld duurde tot na Septuagesima, 30 Januari 1127, immers zelfs nog binst den tijd waarin de landsvrede ten zwaarste verplichtend was. Aldus Wouter van Terenburg.

Nooit zegt Walbrecht, had een graaf alzoo de streke laten verwoesten.

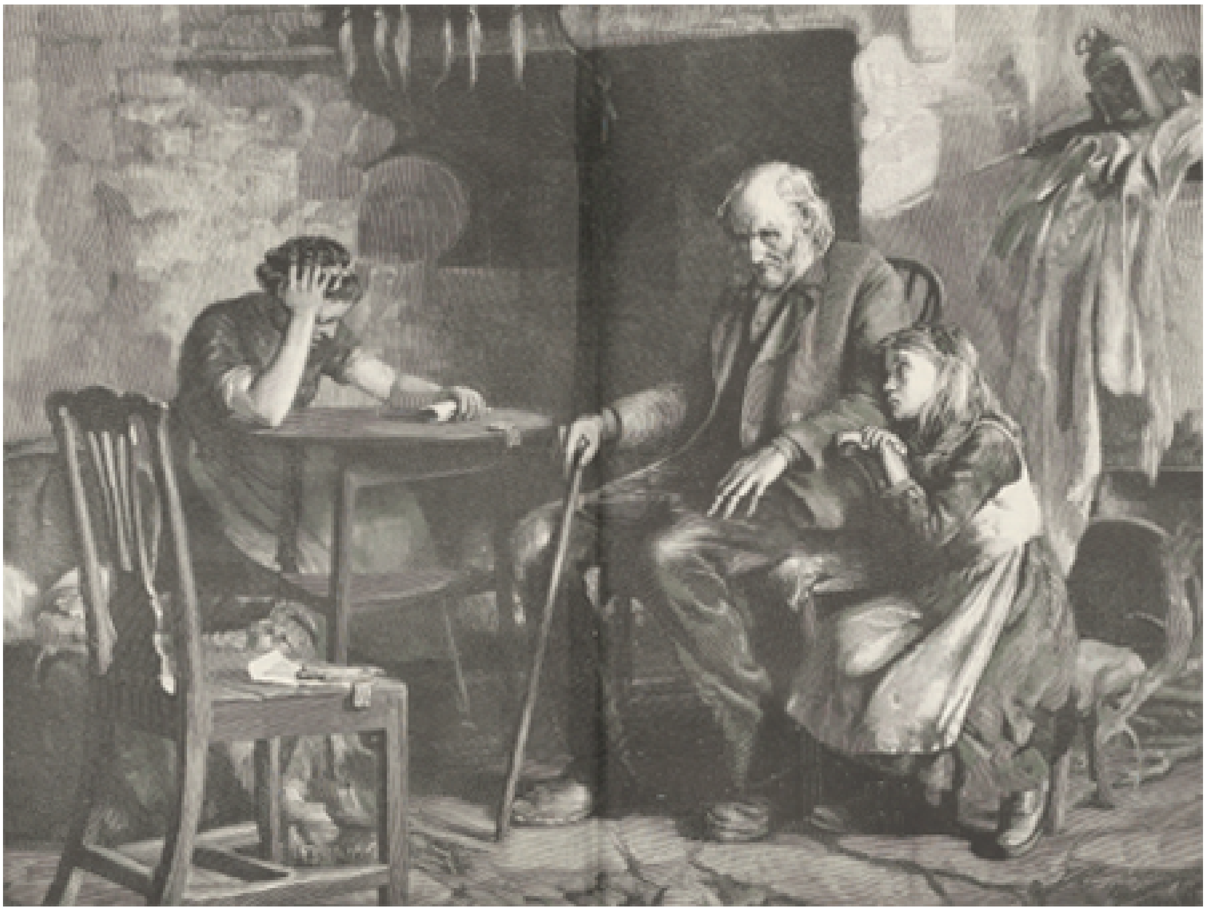

DE RELIKWIËN VAN DEN DAPPERE, NAAR ARTHUR HACKER.

Dat was de gewoonte niet meer in Vlaanderen, zegt Wouter van Terenburg; want van ouds hadden de graven den heerlijken vrede ingesteld en in de wetten 's lands geschreven dat niemand rooven mocht, noch gevangen nemen, noch plunderen. Ook, voegt hij erbij, alle man aanzag dit gedrag van de neven van den proost als onverdraaglijk.

In 't gene ik hier van Busschaarts geweldige daden aanteeken, neem ik slechts 't gene in Wouter en Walbrecht staat, en 'k houde mij zorgvuldig af van al de verbloemde verhalen die Iperius, de romanschrijvers en comediedichters van lateren tijd daarbij gevoegd hebben, om den afkeer in te boezemen; maar die op geen historische gronden gesteund zijn. Onder deze rederijkersuitbreidingen komen de moord van Tancmars oom met dezes dochter; 't plukken van krieken - in Februari! - de zende van fruit in eene mande waarin de voeten van een nieuwgeboren kind lagen, enz. enz. Die geschiedenis schrijft gaat zulke dingen, die uit den duim gezogen zijn, voorbij en teekent zulken ongegronden praat zelfs ter wederlegging niet aan.

***

De graaf was teruggekomen in Vlaanderen na den 30 Januari 1127, en had met groote droefheid vernomen welke afschuwelijke schelmstukken, binst zijne afwezigheid, bedreven waren. Den landsvrede had men geschonden, en dan nog, gelijk Wouter van Terenburg aanteekent, tot in den tijd van Septuagesima toe. Hij nam dan 't besluit den smaad, die hem niet zoo zeer als God zelf aangedaan was, te wreken en de wet 's lands te doen eerbiedigen.

In Februari, bijkans op 't einde van de maand, denk ik, had Karel de Erembouten te Cassel gedagvaard, waar zij mochten bewijzen, door de getuigenis der edelen, dat zij 's graven onderhoorigen niet waren. Maar Berthulf was daar aangekomen met eene bende van drieduizend wapenmannen; zoodat de graaf, vreezend dat er geweld zou gedaan worden, de zaak tot een anderen dag uitstelde. Aldus Heriman van Doornik.

Zoohaast de landbouwers, zegt Walbrecht, vernomen hadden dat de graaf t'Iper was, kwamen zij heimelijk, 's nachts, wel tweehonderd in getal ter Zale. Zij wierden bij den graaf aanveerd, en, vallende voòr zijne voeten ter aarde, verzochten zij zijne vaderlijke hulpe, die zij gewoon waren te genieten, vragende dat hij bevel zou geven hun schapen en ossen, hun kleederen en geld, hun huisraad, al 't gene de neven van den proost en deze die met hen mede waren en dag en nacht met hen streden, geroofd hadden en meê gedaan. De medeplichtigen, waarover zij klaagden, waren mannen uit Brugge, zegt Wouter: 't en zijn dan nog eens geen ‘Kerels van Vlaanderen.’

Die klachten vielen hard op het hert van den graaf. Maar hoe gehandeld?

De zaak was nu, volgens 't recht van Vlaanderen, voor 't opperste gerecht van den graaf gebracht. De wijze staatsman wilde op zijn eigen gedacht geen besluit nemen; maar, de costumen 's lands, naar zijne gewoonte, onderhouden. Hij riep zijne baroenen bijeen, en vroeg ze naar Iper tegen den 27 Februari.

Toen de heeren 's lands daar nu waren, hoorde de graaf de klachten der gehinderde lieden, en noodigde zijne raadsheeren uit om te verklaren wat er te doen stond, hun al 't gene gebeurd was, en volgens het orde der feiten voorhoudende. ‘Ik en wil zelfs niet schijnen, zei hij, den smaad mij aangedaan te wreken; maar zal in alles handelen naar uwen raad.’

Onder die raadsmannen, zegt Walbrecht, waren er verscheidene die tot den stam van den proost toebehoorden.

Eerst, zegt Wouter, zei de eene zoo en de andere anders. Sommige der raadsmannen, waaronder misschien Wouter van Lokeren een der voornaamste was, zeiden - aldus meldt Walbrecht - dat de graaf, zonder vertoeven, de woonstede van Busschaart moest afbranden, immers omdat hij de boeren des graven uitgeplunderd had. Ja, die woonste moest vernield, want, zeiden zij, zoo lang ze recht stond, zoolang ook zou Busschaart strijden, rooven en moorden, en gansch de streke verwoesten.

Eindelijk, zegt Wouter van Terenburg, die daar was, zoo wij reeds weten, kwamen zij allen overeen; en daar wierd besloten, dat de graaf zelf de plaatsen zou schouwen, zien met eigen oogen 't gene gedaan was, waarheid hooren ter plaats zelf, en dan, naar de zwarigheid der stukken, de straf vaststellen.

Karel wist wel, zegt Wouter, dat Busschaart gezeid had: ‘Indien er iemand den graaf vermoordt, wie zal hem wreken?’ Maar niettegenstaande, vertrok hij 's anderendaags. Doch hij nam een goed gevolg meê.

Ja, hij wist dat men hem zocht te dooden. In de vergadering te Iper, den 27 Februari, zegt Wouter, daar iemand van 't kwaad inzicht van Busschaart sprak, antwoordde de graaf: ‘'k Zal gaan, en met Gods hulp zal ik met gerustheid gaan. En, moest het

gebeuren dat ik vermoord worde, vallen om der rechtveerdigheid is toch voorzeker zoo gevaarlijk niet als dat het glorievol is. Wat de wraak der misdaad aangaat, daar zal God in voorzien.'

$_*$

't Was dan den 28 Februari dat Karel de Goede te Straten kwam. Hij zag nu met eigene oogen, wat daar gedaan was: alles verwoest en vernield. De arme lieden, die hij zoo lief had, en hadden niets meer van 't gene hun noodzakelijk was om 't leven te houden. Tranen sprongen uit zijne oogen, diepe zuchten kwamen aan zijn hert lucht geven, en hij weende overvloedig. Tot hier Walbrecht.

't Gedrag van Busschaart moest gestraft worden en Karel ging recht doen, dezen die geschaad waren helpen, de boozen straffen.

Welk was zijn recht?

Op de vergadering te Iper had men van 'huisbrand' gesproken. De schelmstukken slechts die 's keizers recht schenden, worden met die straf gewroken. Eene straf is de huisbraak dan

eigentlijk van 't gene majesteitsschennis mag geheeten worden, en zij wordt dikwijls uitgesproken tegen de wederspannigen. Wederspannig zijn of, gedagvaard zijnde, niet verschijnen, schendt immers 't gezag van de overheid en mag voor eene soort van majesteitsschennis gelden.

Dat dit recht aan de graven van Vlaanderen toekwam, wordt bewezen uit de keuren. De keuren immers door hen aan de gemeenten van hun land verleend, zijn stukken waarin zij een deel van hunne rechten afstaan. Als zij de gemeente dan 't recht van huisbraak schenken, 't moet zijn dat dit recht hun toekwam.

Toen er van Busschaarts schelmstuk spraak was te Iper, zeiden de heeren dat zijn huis afgebrand moest worden ‘omdat hij 's graven boeren geplunderd had.’

De lezer ziet dat deze straf tegen 't stuk van majesteitsschennis uitgesproken is.

Busschaart verdiende deze straf. Hij had 's graven gezag geschonden met de mannen van den graaf te hinderen, en de onroerende goederen, die 's graven waren, te breken en te vernielen. Hij was daarbij, zoo hooger blijkt, in staat van wederspannigheid.

Als baillu van den graaf op Straten verdiende hij dubbele straf. Hooger, heeft de lezer reeds vernomen hoe de landsvrede dubbele boete op den baillu lei die haar schond. 't Is hier wel 't geval van Busschaart. Zijne schelmstukken heeft hij ten grooten deele begaan binst dat de graaf afwezig was; en de gewoonten van dien tijd doen veronderstellen dat Karel den landsvrede vernieuwd moest hebben vooraleer te vertrekken; zijne laatste daden waren gepleegd binst den Septuagesimatijd, en vielen dus geheel zeker onder hare wet.

Karel oefende dan recht.

Bleef de woonste van Busschaart, waar al 't kwaad gebrouwd was, staan, zij zou de oorsprong van nog verder kwaad worden. Dus de graaf, gebruik makende van zijn recht, stak ze in brande, deed ze afbreken en ten gronde vernielen. Dan, nog denzelfden dag, kwam hij naar Brugge om over deze en andere zaken, met meer moete, te handelen.

Busschaart, de proost en anderen kwamen ook te Brugge bijeen. Zij waren verbitterd, en wonden malkaar op. 't Gene de graaf gedaan heeft, zeiden zij, is eene onverdiende hulp leenen aan onze vijanden: hij wil ons vernederen en zijne slaven maken.

Geheel den dag onderzocht de graaf, naar zijne gewoonte, met alle gerechtigheid, de zaken die voòr hem gebracht wierden. Ondertusschen kwamen zijne huisgenooten tot hem en vermaanden hem op zijn weêrhouden te zijn, want dat 's proosten neven hem gingen verraden, en dat zij 't afbranden van Busschaarts huis tot voorwendsel gingen nemen, al was 't dat zij hem ook zouden verraden hebben, had Karel dat niet gedaan.

Als de zon gedaald was en de graaf zijn avondmaal had genomen, riep de proost Wido van Steenvoorde en eenige andere, in klein getal, die schenen 's graven vrienden te zijn, en gaf hun voor boodschap ter Loove te gaan, als om vergiffenis voor zijne neven af te smeeken. Deze nu deden wat hun bevolen was.

De graaf beloofde hun in alle rechtveerdigheid en zelfs in alle bermhertigheid te willen met hen handelen, indien zij voortaan allen twist en alle geweld lieten varen; hij zou zelf aan Busschaart een ander en beter huis dan 't eerste willen schenken en de verplichting op hem nemen dit te doen. Maar hij zwoer dat, zoo lang hij graaf

was, Busschaart nooit geene bezitting hoegenaamd meer zou verkregen hebben ter plaats waar zijn huis verbrand was; want zoolang hij nevens Tancmar gewoond had, deed hij nooit anders dan twisten, niets dan oproer maken tegen zijne vijanden en tegen de burgers, niets dan rooven en moorden.

De voorsprekers, die ten deele van de samenzweerders waren, drongen niet verder aan bij den graaf om verzoening. Maar de graaf deed wijn ophalen om de overeenkomst te begieten. Zij verzochten hem dat hij zou van den besten doen schenken. En als zij hem uitgedronken hadden, gelijk men pleegt, zegt Walbrecht, dat is op malkaars gezondheid en welvaren, vroegen zij er nog, om, als ware 't met een laatsten heildronk tot den graaf, slapen te gaan. De graaf wilde ze voldoen, en deed overvloediger schinken aan al die tegenwoordig waren. Zij namen dan afscheid en vertrokken.

In plaats van huiswaarts te gaan, trokken zij ter proostdie, vervalschten daar 's graven antwoorden, en verbitterden alzoo de driften der hevige jongelieden ten hoogste, met hun te zeggen en te herhalen dat zij nooit geen vergiffenis van den graaf zouden verwerven, wilden zij altemale niet bekennen dat zij zijne 'slaven' waren. Die verklaringen brachten ze tot de razernie.

Nadat deze dan weg waren die tot den graaf gegaan waren, bleven de anderen bijeen.

Dien nacht wierden er drie vergaderingen gehouden.

De eerste, bij 't inkomen van deze die naar den graaf geweest waren, wierd gehouden in de proostdie. De proost was er eerst tegenwoordig, hij wond zijne neven op; en als zij, zoo Wouter zegt, van kwaad, razend geworden waren, vertrok hij, om, al deed hij alles, te schijnen niets te doen. 't Was nadat hij weg was, dat de gezanten en de neven van den proost begonnen te handelen van den graaf te vermoorden.

Ziethier wat in de tweede vergadering, in eene kamer der proo[s]tdie plaats had.

De proost en de anderen legden hunne handen ineen, naar geplogendheid der veete, en zwoeren den graaf te verraden.

Alsdan deden zij Robrecht gezeid ''t kind,' zoon van Robrecht, broeder van den proost, binnenkomen. Robrecht was vijftien jaar. Zij trachtten hem te misleiden, zegt Walbrecht, en te overhalen om 'ook de hand in de hunne te leggen en met hen te doen 't gene zij zelve doen zouden, en waartoe zij hunne handen ineengeleid hadden.' Deze edelmoedige jongeling, die voorzichtig was uit deugd, dacht dat het een zware taak moest zijn voor dewelke zij hem aldus prangden. Hij weêrstond, niet willende in hunne samenzwering medegesleept zijn, zonder eerst te weten waarvan er kwestie was. Daar zij hem nog meer aangingen om toe te stemmen, trok hij zich uit hun midden en spoedde naar de deur. Maar Isaac, Willem en de anderen riepen tot den proost, die de deur bewaarde, dat hij hem niet zou laten uitgaan; maar dat hij hem dwingen zou, eer hij weg mocht, 't gene zij hem vroegen te doen. De jongeling, aanstonds, overwonnen door de streelingen en de bedreigingen van den proost, kwam tot de anderen terug, en gaf de hand over hunne zaak. Daar hij nu nog niet wist wat hij met hen aanvangen moest, vroeg hij welke verplichting hij aanveerd had. Dan zeiden zij hem: 'Deze graaf Karel werkt met alle middelen om ons te vernielen. Hij is haastig ons als zijne slaven te eischen. Wij hebben gezworen hem te verraden. Nu zijt ge verplicht ons raad en hulp te geven om ons verraad te volbrengen.'

Robrecht was hevig verschrikt, bij 't hooren van zulk eene verklaring. Hij borst in tranen los, en, 'God spare ons, zei hij, onzen heer en den graaf van 't land te verraden! Ja, indien gij daarvan niet afziet, zal ik tot den graaf gaan en bij hem en bij allen man uw verraad verkonden. Nooit, met Gods bijstand, zal ik in zulk een verdrag, noch

raad noch hulp verleenen.' En hij ontvluchtte. Maar zij liepen hem achterna, en brachten hem met geweld terug, zeggende: 'Luister, vriend. Wij hebben u van dit verraad als van eene gedane zaak, die wij waarlijk gingen uitvoeren, gesproken, om te beproeven of gij in groote zaken langs onzen kant zoudt willen blijven. Maar 't is voor eene volstrekt andere zaak, die wij u tot nu toe verdoken hebben, dat gij met ons verplicht zijt in trouwe en eed. Wat het is zullen wij u later zeggen.' Zij gingen aan 't lachen en aan 't zottebollen, om hun verraad te duiken, en zij trokken allen de kamer uit.

Isaac, een bloedverwant van den proost, ging naar huis, konsuis om slapen te gaan; maar als het donker nacht was, steeg hij te peerde, en kwam tot den Burg terug, naar 't verblijf dat er Busschaart had. Hij riep Busschaart uit, alsook de anderen die hij hebben wilde, en zij trokken naar de woonst van eenen ridder, die Wouter heette.

Dat is hier nu de derde vergadering die plaats had in den nacht tusschen 1^{en} en 2^{en} Maart 1127.

Binnengekomen, doofden zij al 't vuur uit dat in huis was; uit vrees dat deze, die konden wakker zijn in huis, zouden gezien hebben wie daar waren, en raden wat gedaan wierd op eene zoo ontijdige uur in den nacht. Gerust langs dezen kant, hielden zij raad in den donkeren, stelden vast seffens, 's nuchtens, hun verraad te voltrekken. Zij kozen de hevigste en de stoutste uit de mannen van Busschaarts huishouden om 't schelmstuk te bedrijven, en beloofden hun grooten rijkdom. Aan de ridders die den graaf zouden vermoorden, beloofden zij vier marken, aan de dienstmannen, twee. Zij vernieuwden den goddeloozen bond, en Isaac, die de anderen door zijne woorden aangemoedigd en alles tot de euveldaad geschikt had, trok, tegen dat de eerste dageraad opkwam, dat is in Maarte, omtrent den vieren 's nuchtens, tot zijn woonste buiten de voorstad.

(Wordt vervolgd.)

Wetenswaardigheden.

Het zout.

Er zijn nog menschen die denken, dat het gebruik van zout ongezond is; wij hebben zelfs hooren vertellen, dat men voorheen aan de kinderen verbood ervan te eten, daar men in de dwaling verkeerde, dat het zout een steen in de blaas kan verwekken. Het vooroordeel tegen het zout werd misschien veroorzaakt door de hooge rechten, die er op stonden, waardoor men genoodzaakt was het met groote zuinigheid te gebruiken. Het zout is integendeel onontbeerlijk om het lichaam gezond en sterk te houden en om de kinderen te vrijwaren voor die ondermijnende ziekte, welke men koude klier of kropzeer heet. In het zuidoosten van Frankrijk leven boeren die deze ziekte van de ouders hebben overgeërfd en er zoo zeer mede behept zijn, dat ze zich als domme en onnoozele schepselen voordoen; men herkent ze aan het groot kropgezwel dat hun voor de keel staat; zij zien er eerder dieren dan menschen uit. Dit akelig gestel is, volgens de deskundigen, aan het drinken van slecht water en ook aan de ontbering van zout in het voedsel toe te schrijven. Op raad van die geleerden, tracht het gouvernement, door alle middelen, het gebruik van zout aldaar algemeen te maken, en die pogingen hebben reeds gunstige uitwerksels gehad.

Ons land is met Engeland het eenige in Europa waar het zout vrij is van alle rechten. Het ruw- of keukenzout is het gezondste, omdat het nog stoffen behelst (onder anderen

eene allerkleinste hoeveelheid creosoot) welke zeer heilzaam zijn voor de gezondheid en door het raffineeren vervliegen. Men weet hoe goed het zout voor het vee en vooral voor de schapen is. Er bestaan in Frankrijk, niet ver binnenlands, aan de kusten van Normandië, weiden waarvan het gras een zouten smaak heeft, en die men *prés sa'és* noemt; de ossen die daarop weiden, worden beschouwd als het beste vleesch te leveren.

De krankzinnige.
Een verhaal naar het Hoogduitsch.

I.

Aan het uiterste einde der straat Santa Rosa in Buenos-Ayres, stond een breed uitslaand, maar laag en onaanzienlijk gebouw, opgetrokken uit donkerroode, verweerde tichelsteenen; de smalle, zuinig genoeg uitgespaarde vensters waren met dikke ijzeren staven voorzien, de zware eikenhouten deur, de eenige ingang van de straatzijde, was met massieve balken bezet. Daarbij was het eenigszins achterwaarts van den weg af gebouwd en werd de voorgrond, die tot het gebouw scheen te behooren, ingesloten door eene verwilderde, maar daardoor nog te dichtere haag van ineen gegroeide, doornachtige cactussen, in welke eene opening was gekapt, nauwelijks ruim genoeg om er, bij de meeste behoedzaamheid, door te gaan, zonder zich aan de doornen te beschadigen.

Hoe levendig de straat Santa Rosa naar het middengedeelte der stad zijn mocht, hier was zij stil en verlaten, en geleek zij inderdaad naar een eenzamen, door sombere cactushagen ingesloten landweg. Aan weerszijden waren grachten gegraven om het water at te leiden, over welke hier en daar eene beslijkte oude plank lag, die naar de deur van een daarachter gelegen erf voerde. De rijweg bestond in den tegenwoordigen regentijd, den Zuid-Amerikaanschen winter, uit eene drabbige slijkmassa, door welke de karren der Pampas met hunne twee kolossale wielen, door lompe buffels getrokken, slechts langzaam konden heenwaden. Zelfs de vlugge Gaucho[(1)] die, nog verre van hier, om gebaanden noch ongebaanden weg zich bekreunde en over de vlakte heen vloog, moest hier zijn wilden galop beteugelen, en liet zijn ongeduldig, schuimend en snuivend paard langzaam door dezen modderpoel voortstappen.

Werd er bijgeval in de Argentijnsche Republiek, waar alles te paard zit, een voetganger aangetroffen, hij zou hier gelegenheid hebben zijn schoeisel en zijn geduld op de proef te stellen. Overigens, dit gedeelte der straat scheen niet meer tot de stad gerekend te worden, en wie van hier iets uit de winkels, midden in de stad gelegen, noodig had, of door bezigheden derwaarts geroepen werd, gaf zich gaarne de moeite daarvoor zijn paard te zadelen.

Maar aan de straat zelve is ons weinig gelegen, 't is ons om het oude huis te doen, en ik heb de eerste alleen daarom zoo nauwkeurig beschreven, omdat ik den lezer een denkbeeld wilde geven, van het vreeselijk sombere en woeste dezer plaats, die nog een te droeviger aanzien krijgt, wanneer men de bestemming verneemt van dat vervallen gebouw. Het was een krankzinnigen-gesticht, door particulieren aangelegd, en later, toen deze niet meer in staat waren het aan te houden, door de regeering overgenomen, doch door deze, tengevolge van de bewegingen des tijds, met eene al te zuinige hand onderhouden. Niettemin bevonden er zich tegenwoordig, in de kamers of cellen van het gesticht elf ongelukkige wezens, waarvan sommige in ketenen en banden geslagen, andere vrij in hunne cellen waren; terwijl het slechts aan enkele vergund was, nu en dan op de afgesloten binnenplaats Gods frissche en verkwikkende lucht in te ademen.

(1) Gaucho's, de bewoners der afgelegene Steppen of Pampas van het binnenland, maar niet Indianen.

Bij die inrichting was als eerste geneesheer aangesteld, een Argentijn, of eigenlijk een geboren Spanjaard, want ofschoon de republiek zich onttrokken had aan het bestuur van het moederland, telde zij onder hare inboorlingen nog niet zoo veel mannen van wetenschap, dat deze alleen de menigvuldige betrekkingen konden vervullen. Onder hem stonden nog twee jonge geneesheeren, waarvan de eerste in rang een geboren Argentijn uit Cardova, de ander een Zweed was, die met vele zijner landgenooten en Duitschers van Rio-Grande uit Brazilië herwaarts was gekomen, om zijne krachten aan den opkomenden Staat te wijden, en zich hier gemakkelijker een bestaan te verzekeren. Hij heette Stierna en was de Spaansche taal volkomen machtig. Als jongste was aan hem de behandeling opgedragen der lichtste zieken, wier toestand slechts vereischte, dat men van tijd tot tijd naar hen omzag en zorg droeg, dat zij door geene te harde behandeling van ruwe oppassers of doorslecht voedsel zonder noodzaak gekweld en hunne gewenschte herstelling daardoor vertraagd werd.

Don Alvarado, de opperdoktor, kwam zelden, en als 't slecht weer was, nimmer buiten de deur; alsdan was het oppertoezicht opgedragen aan don Pancho, die bovendien nog sommige der zieken uitsluitend zelf behandelde, en bij wie hij den jongen Zweed slechts zelden, en wanneer 't al gebeurde, alleen in zijn bijwezen, toeliet.

Onder deze weinigen, die door don Pancho, en zooals deze beweerde, ook door don Alvarado als ongeneeslijk waren verklaard, behoorde ook een Spanjaard, met een bleek, doch edel gelaat, netjes en smaakvol, ja zelfs elegant gekleed, en die zijn toilet, waaraan hij altijd groote zorg besteedde, ook in dit verblijf van jammer geen minuut verwaarloosde. Het zwarte haar golfde hem glanzig in breede lokken over het voorhoofd; hij droeg een kostbaren diamant aan zijnen linker wijsvinger, terwijl zijn linnen, dat van de fijnste soort was, blonk van helderheid. In al zijn doen was hij bedaard en kalm, een echte gentleman.

Stierna gaf zich, de beide keeren dat hij den zieke in tegenwoordigheid van don Pancho bezocht, alle mogelijke moeite om, in 't een of ander, ook maar 't geringste teeken van zijne kwaal te ontdekken; te vergeefs! de patient was wel wat kort in zijne antwoorden, maar overigens zeer beleefd, vroeg enkel naar teekengereedschap en naar meerdere boeken, en de Zweed zou hem, na die twee bezoeken, nooit voor zinneloos gehouden hebben, als hij hem op eene andere plaats had ontmoet.

Intusschen scheen ook de inrichting hem, boven alle andere lijders, met onderscheiding te behandelen: zijne kamer was met een tapijt belegd, hetwelk den steenen vloer geheel bedekte; hij mocht schrijven en teekenen, er stond zelfs eene kleine bibliotheek ten zijnen dienste, ja, hij werd waarlijk meer als een staatsgevangene, dan als een krankzinnige behandeld, zoodat telkens als hij hem bezocht, de gedachte bij Stierna oprees, dat het lot van dezen ongelukkigen misschien was verbonden aan een even diep als vreeselijk geheim. Reeds een paar malen had hij van zijne kollega's opheldering over dezen persoon gevraagd; 't baatte hem echter niet, want hoe spraakzaam don Pancho anders ook wezen mocht, hier gaf hij den vrager steeds een kort en ontwijkend antwoord, zoodat eindelijk voor dezen de geheele zaak een pijnlijk raadsel werd, waarvan hij, het mocht kosten wat het wilde, het geheim tot in den grond toe, wilde nasporen.

Het toeval was hem hiertoe gunstiger, dan hij wel verwacht had; don Pancho, namelijk, werd plotselijk door hevige koortsen op het ziekbed geworpen, zoodat hij zijne betrekking in geruimen tijd niet konde waarnemen; en ofschoon ook don Alvarado in de eerste dagen zich de werkzaamheden met buitengewonen iever aantrok,

en over dag nauwelijks de inrichting verliet, duurde die loffelijke iever niet zoo lang als de koortsen van den tweeden geneesheer aanhielden, en reeds na drie weken liet hij Stierna bij zich roepen. Toen droeg hij aan dezen het dagelijksch toezicht op over alle zieken, terwijl hij hem tot zijne hulp een jongen Engelschen doktor toevoegde, die uit Londen aan den gouverneur Rosas zelfs was aanbevolen, en die sedert aan de inrichting verbonden bleef, ofschoon vooreerst in eene ondergeschikte betrekking, om, namelijk bij ziekte van een der geneesheeren, den waarnemenden dokter de behulpzame hand te bieden.

Na een kort en algemeen overzicht over alle zieken te hebben gegeven, kwam hij ook op den raadselachtigen persoon, op den Spanjaard: don Alvarado waarschuwde Stierna nadrukkelijk, zich niet in uitvoerige gesprekken met dien man in te laten; eens toch was het gebeurd, dat hij, na een zeer levendig onderhoud gevoerd te hebben, een hevigen aanval van bepaalde razernij had gekregen, terwijl hij anders doorgaans kalm en rustig bleef, en maar zelden de gramschap verried, die in zijn binnenste sluimerde.

'Ik geloof niet,' vervolgde de oude, 'dat de Spanjaard, don Morelos, wiens familienaam hier niets ter zake doet, u met zijne luimen lastig zal vallen, wanneer gij u slechts, gelijk u wordt opgedragen, in het minste of geringste niet met hem inlaat, daar hij in den laatsten tijd bijzonder rustig geweest is. 't Kon echter mogelijk zijn, dat hij het deed, en daarom zal het geen kwaad kunnen, ja, zal het misschien wel noodzakelijk wezen, u met de oorzaak van zijne kwaal bekend te maken.

'Hij kwam met een zeer aanzienlijk vermogen te Buenos-Ayres. Wat er hier met hem gebeurde, gaat ons niet aan, tot op het oogenblik, waarin hij de erkende bruidegom werd der dochter van een onzer eerste federalisten, en hij als zoodanig een rol in onzen kring begon te spelen. Hier kreeg hij echter een lastigen medeminnaar, en zijn vreemd en terugstootend karakter maakte zijne bruid hoe langer hoe afkeeriger van hem. Bij de hartstochtelijke inborst van onze landgenooten kon dit niet lang zonder hevige gevolgen blijven; de medeminnaars vonden, zochten wellicht aanleiding tot twist. Eene uitdaging werd aangenomen, doch don Morelos, misschien reeds toen in eene vlaag van razenij verkeerende, doorstak den getuige van zijne tegenpartij, en verwondde dezen insgelijks zoo zwaar, dat hij voor dood op de plaats bleef, en eerst na een langdurig ziekbed weder herstelde.

'De policie was hem terstond op de hielen, en slechts een toeval, zegt men, heeft hem uit hare handen gered; een man, namelijk, die hem sprekend geleek, werd op staanden voet in zijne plaats door de policie van onzen hooggeeerden gouverneur omgebracht. Toen hij zich eindelijk, na eene zware ziekte, weder in het openbaar vertoonde, was hij zoo veranderd, dat men hem nauwelijks herkende, en ofschoon men hem een tijd lang zorgvuldig in het oog hield, had men nog geen het minste vermoeden, dat hij zinneloos kon geworden zijn, tot dat hij op eenmaal de betrekking met zijne voormalige bruid, die nu reeds lang met zijn vorigen medeminnaar was gehuwd, weêr met geweid wilde aanknoopen, en daarbij verklaarde en staande hield, dat donna Constantia voor God zijne vrouw was, en dat haar echtgenoot, dien hij met de vreeselijkste verwenschingen overlaadde, zich op eene geheime en bedriegelijke wijze in hare gunst had gedrongen. Hij bracht daarmede al vreemder en vreemder vertelseltjes in verband, en toen eerst kwam men op het denkbeeld, dat hij krankzinnig zou geworden zijn.

'Toen men hem in zijn wonderlijk leven, - hij bewoonde een klein, armoedig huisje in de voorstad - wat nauwkeuriger naging, twijfelde men daaraan geen oogenblik langer. Eens, terwijl hij in een koffiehuis met iemand, die hem vreemd was, in een

levendig gesprek werd gewikkeld, stootte hij dezen plotseling neder, bewerende, dat deze man, drie-en-twintig jaren geleden, zijne zuster had vermoord - en zelf was hij niet ouder dan zeven-en-twintig jaar. Van dit oogenblik af bleek zijne razernij losgebroken te zijn; met het nog bebloede wapen snelde hij naar de woning van donna Constantia, met het oogmerk om haren echtgenoot, don Louis de Gomez, wien hij de afschuwelijkste feiten nagaf, ook te vermoorden. Gelukkig wierp de policie hem, nog even voor hij de deur van diens vertrek bereikte, eenen strik over het hoofd, en bracht hem herwaarts.

'Wij waren genoodzaakt, hem gedurende de eerste weken in een der beneden-cellen vast te zetten; hij tierde en raasde, en verlangde vrijgelaten te worden; langzamerband echter kwam hij tot bedaren, en gedroeg hij zich weder zoo verstandig dat men het waagde, hem, bij wijze van proefneming, uit de inrichting te ontslaan, hem echter ongemerkt onder toezicht houdende. Deze proefneming had echter schro-

melijke gevolgen kunnen hebben: zijne eerste schreden richtte hij naar de woning van don Louis, en eer men het kon verhinderen, overviel hij den senior, en zou hij hem verworgd hebben, als niet juist de policie daarop toegeschoten ware. Hij houdt sedert dien tijd vol, dat donna Constantia zijne wettige vrouw is, en hij bij haar een vreemden man betrapt heeft, dien hij vermoord zou hebben, en dat hij daarvoor door het gerecht voor een bepaalden tijd is gevangen gezet. Hij gedraagt zich nu kalm en rustig, en ik geloof, dat wij eerst weder eene nieuwe uitbarsting hebben te wachten, zoodra hij meenen zal, dat zijn straftijd hier verstreken is. Wat dan zal gebeuren, moeten wij afwachten.

'Thans weet gij genoeg,' eindigde de oude, 'om uwen patient naar eisch te kunnen behandelen, Zooals ik zegde, spreek zoo weinig mogelijk met hem. Mocht hij intusschen, tegen mijne verwachting, weer spraakzaam worden, en nieuwe dwaasheden uitslaan, dan verlang ik daarvan terstond onderricht te worden.'

Stierna verwijderde zich, en zijn eerste gang was naar de straat Santa Rosa, om de cellen te inspekteeren, maar bovenal om den jongen mensch op te zoeken, die vooral na het zoo even gehoorde, eene onbeschrijflijke belangstelling bij hem opwekte.

De oude don Alvarado had wel waarheid gesproken; don Morelos groette zijne 'nieuwe kennis,' gelijk hij hem noemde, uiterst beleefd, scheen echter volstrekt geen lust te hebben om zich met hem in een gesprek in te laten, en drie bezoeken verliepen er, zonder dat de jonge geneesheer, die van ongeduld brandde om het karakter van dezen raadselachtigen lijder te leeren kennen, iets anders uit hem kon krijgen, dan de meest gewone, de meest alledaagsche groeten en beleefdheidsbetuigingen.

Den vierden dag scheen de patient onrustiger dan anders; hij was bewogen en zijn polsslag duidde eenige koortsachtigheid aan. Stierna vroeg deelnemend naar de bijzondere verschijnselen, die de Spanjaard eenvoudig, als uit eene lichte verkoudheid voortkomende, verklaarde. Dit gaf intusschen eenige toenadering tusschen de beide mannen; het scheen wel, alsof er een slagboom tusschen hen weggenomen was, en eer de jonge doktor hem verliet, geraakte de Spanjaard in eene vroolijker stemming, hij lachte en schertste en verhaalde allerlei avonturen uit zijn vorig leven, zonder evenwel een enkel woord te reppen van het tijdperk, hetwelk zijne gevangenzetting onmiddellijk voorafging.

Toen Stierna den volgenden morgen de cel van don Morelos binnentrad, was het alsof hij een ouden vriend begroette, en evenwel had deze in den beginne weêr iets terughoudends: het was als lag hem iets op het hart, dat hij zoo gaarne wilde openbaren, doch waartoe hij den moed maar niet kon krijgen. Stierna gevoelde zulks, meer dan hij het zien kon en met het recht van den geneesheer om den lijder met zijne vragen in het hart van zijne, kwaal te treffen, nam hij hem bij de hand, en verzocht hem, vrij en open met hem als met eenen broeder te spreken, wanneer hij misschien iets voor hem doen, of zijn toestand eenigszins verlichten kon.

De jonge Spanjaard zag hem eerst wel een gansche minuut ernstig en zwijgend strak in het aangezicht, toen schudde hij weemoedig glimlachende het hoofd, en zegde met een diepen zucht, en naar het scheen meer tot zichzelven dan tot den doktor sprekende: 'Alles te vergeefs: gij zult mij toch niet gelooven; men heeft mij vroeger na zulk eene verklaring altijd veel harder behandeld; Rosas is veel te machtig.'

Stierna zag hem met ontsteltenis aan; deze woorden, ernstig en zonder eenigen hartstocht uitgesproken, klonken geenszins als uit den mond van eenen zinnelooze; en toch, zij openbaart zich op zoo verschillende wijze, die vreeselijkste van alle

menschelijke kwalen, de zinneloosheid, wanneer zij de teedere hersenen beroerd heeft, en den onstelden geest slechts in het lichaam schijnt achtergelaten te hebben, om het als een bewusteloos werktuig in ongeregelde en onbesuisde vaart voort te drijven. Is het wonder, dat hij somtijds voor eene korte poos in het effene spoor terug valt en den gebaanden weg volgt? Doch wie weet wanneer en hoe schielijk hij weêr ter linker- of ter rechterzij uitslaat en in de ledige ruimte voortholt!

De Spanjaard wierp een half bespiedenden, half smartelijken blik op het gelaat van den doktor, en als had hij gelezen wat in diens gemoed was omgegaan, liet hij, met het hoofd stil voor zich neergebogen en nauw hoorbaar volgen: ‘Ook hij!’

DICHTER EN UITGEVER.
DICHTER. Zeg eens, mijnheer, de horloge, die gij mij als honorarium voor mijn dichtbundel gegeven hebt, gaat niet.
UITGEVER. Nu, dan staat gij er al even ver mee als ik; want uw dichtbundel gaat ook niet.

Stierna gevoelde zich in een pijnlijken toestand; het gesprek was op eenmaal veel te ernstig geworden, dan dat hij niet zou ingezien hebben, welk gevaar hij liep, als hij er zich verder in begaf; en hoe kon hij zich nu gevoegelijk weer terugtrekken? Het eenvoudigste scheen nog het gesprek op een ander onderwerp te brengen, doch eer hij daarmede gereed was, stond don Morelos plotselijk op, schudde schamper lachend het hoofd en zeide, terwijl hij een paar maal de kamer op en neêrging:

‘Ik zie 't wel, men heeft u hetzelfde vertelseltje van mij verteld als aan mijne voormalige oppassers; ik ben u afgeschilderd als een dolzinnige, die de vrouwen van andere lieden voor de zijne houdt en de mannen deswege aanvalt, niet waar?’

Hij bleef, terwijl hij deze woorden uitte, met gekruiste armen voor Stierna staan, en er lag iets zegepralends in zijne uitdrukking; want de verrassing van den jongen dokter was duidelijk in zijne trekken te lezen.

‘En gij gevoelt, dat dit slechts hersenschimmen zijn?’ vroeg de Zweed, nadat hij zich van dien indruk hersteld had. ‘Gij houdt u verzekerd, dat deze denkbeelden niet terug zullen keeren?’

‘Lieve vriend,’ zegde de Spanjaard ernstig. ‘God alleen kan instaan voor hetgeen wij zullen worden. Neem gij echter den gezondsten Gaucho van den weg op, sluit hem in een van deze cellen, schreeuw hem in het oor, dat hij zich in een gekkenhuis

bevindt, en dat hij zelf gek is: zouden zijne zintuigen niet van staal en ijzer moeten zijn, als hij het niet op het laatst wezenlijk werd? De geest is niet sterk genoeg, om tegen zulk een afgrijselijk denkbeeld altijd, en altijd weder vruchteloos te kampen.'

'Maar wanneer gij gevoelt, dat gij dat denkbeeld inderdaad hebt afgeschud, zullen zich deze poorten weldra voor u openen; ik wil nog heden met don Alvarado....'

'Om Gods wille niet;' viel de Spanjaard hem schielijk en angstig, terwijl hij zijnen arm vatte, in de rede; 'het eenige gevolg daarvan zoude zijn, dat men u niet weder bij mij toeliet, en ik vrees waarlijk reeds u weer te zullen verliezen.'

'Maar gij gelooft immers niet, dat men u hier terughouden zou wanneer niet...

"Hoe lang bevindt gij u in de Argentijnsche Republiek?" viel don Morelos op een somberen toon in.

"Tien maanden ongeveer," was het antwoord.

"Ik vermoedde zulks," zegde de Spanjaard zacht, daar staan u gewis nog treurige ervaringen te wachten. Weet dan, dat ik het slachtoffer van Rosa's sluwe politiek ben geworden. Hij had mij met veel minder moeite het leven kunnen benemen; hij heeft reeds het bloed van zoo velen op zijn geweten, het mijne zou zijne ziel niet veel zwaarder gedrukt hebben, maar er zal een tijd komen waarin hij het bewijs noodig heeft van mijn leven: het geldt hier familie-aan-gelegenheden, voor welke ik uren zou behoeven om ze u uiteen te zetten, en zoolang hij dus geene geschikte aanleiding kon vinden om mij met eenen schijn van recht in de gevangenis te werpen, was de straat Santa Rosa een voortreffelijk toevluchtsoord voor den ongelukkigen zielelijder.'

'Maar don Alvarado!

Mag niets anders, lieve vriend; wij wachten ons wel om te dansen, wanneer wij op de dunne kruin van een vulkaan staan. Don Alvarado weet maar al te wel, dat hij den wil des diktators niet wederstreven mag, en dat het hem zelfs als eene misdaad zou kunnen worden aangerekend, wanneer hij ook maar tegen zijnen wensch zou durven handelen. De *mashorqueros*[1] zijn voortreffelijke overtuigingsmiddelen, en het vereischt sterke spieren, of een vlug paard, om tegen hen eene kans te durven wagen.'

'Maar die dame?' sprak Stierna, nog altijd aarzelend en half ongeloovig, ofschoon hem de rustige en vastberadene houding van den Spanjaard hoe langer hoe meer van de waarheid zijner gezegden verzekerde.

'Die dame?' vervolgde don Morelos met een weemoedigen glimlach, en hij bedekte zijne oogen voor eene poos met zijne hand, richtte zich vervolgens op, en zeide langzaam en zacht met het hoofd knikkende; 'Ja, zij verstaan het, zij verstaan het, die duivelen, om iemand het hart in den boezem te pijnigen naar eigen goeddunken, en als het bloedt, schreeuwen zij: "moord! hij is de dader; dat is Gods gericht." "Neen, senior," en hiermede wendde hij zich met vuur tot den jongen man, "laat gij uw hart niet mede als getuige optreden tegen het verstand eens ongelukkigen; behandel gij ten minste mij niet als eenen onzinnige. Kunt gij mij niet helpen, laat mij dan althans het geluk van één wezen in mijne nabijheid te weten, dat niet met de overigen samenspant om mij dat te doen worden waarvoor zij mij uitgeven."

(Wordt voortgezet.)

(1) Beulsknechten van den dictator Rosas.

[Nummer 13]

Onze gravures.

De landman en zijne kinderen.

DE LANDBOUWER EN ZIJNE KINDEREN, NAAR DUVERGER.

De titel onzer eerste gravure brengt ons een der liefste gedichtjes van La Fontaine in herinnering en geeft ons tevens gelegenheid een verzuim te herstellen, het bespreken namelijk van de Nederduitsche vertaling, die dokter Ben. De Bie, van een honderdtal fabelen uit La Fontaine's verzameling onlangs in het licht gegeven heeft. Het was voorwaar geene gemakkelijke taak na de talrijke berijmde vertalingen, en bijzonder na de prachtige Nederlandsche uitgave van den Franschen fabeldichter, door den talentvollen Ten Kate bezorgd, nog eene navolging te leveren van gezegde klassieke stukjes, die eenigszins de aandacht opwekken kon. En daarin toch is dokter De Bie gelukt, al zijn zijne overzettingen, zooals overigens licht begrijpelijk is, niet alle even welgeslaagd en verdienstelijk. De vertaler toch had zich vooral ten doel gesteld het oorspronkelijke zoo letterlijk mogelijk weer te geven, en die hoedanigheid ontaardt wel hier en daar door al te groote nauwgezetheid tot een gebrek. In zijn geheel genomen is echter de nieuwe narijm een lofwaardige arbeid, die vooral in onze scholen veel nut stichten zal.

Als proeve van dokter De Bie's dichtbundeltje en in betrekking tot onze eerste plaat laten wij hier een zijner stukjes volgen, dat als bijschrift voor die gravure hier

overigens allerbest op zijne plaats is en alle verdere toelichting daarvan overbodig maakt.

De landman en zijne kinderen.

Werken en zich moeite geven
Boven alle renten gaat.
Een rijke landman, 't einde ziende van zijn leven,
Ontbood zijn kroost, in 't stil, en gaf hun dezen raad:
Gij wacht u wel, sprak hij, het erfdeel te verkoopen
Van onze vaadren, daar, gewis,
Een schat er in verborgen is.
Ik weet niet waar; maar doet uw handen moedig open;
Gij zult hem vinden, daar en is geen twijfel aan.
Roert uwen akker wel, als de oogst is ingedaan:
Haalt uit, doorzoekt, spaadt om, dat in de minste hoeken
Uw hand ga zoeken en herzoeken.
De vader stierf, de zonen roerden 't veld te gâar,
Al hier, al daar, alom, zoodanig dat nooit jaar
Hun gronden zag met zulken rijken oogst geladen.
Oh! geld, dat schuilde er niet, doch wijslijk had geraden,
De man die leerde voor zijn dood,
Dat werken is een schat zeer groot.

Het thee-visiet.

Deze gravure verplaatst ons in den tijd der Oostenrijksche keizerin Maria-Theresia, van wie onze vaderlandsche geschiedenis meldt, dat ze veel deed om de orde in 's lands bestuur te herstellen, den landbouw en de nijverheid op te beuren en de godsdienstbelangen te bevorderen. Onder hare wijze regeering mocht België zich verheugen in eenen dertigjarigen vrede en bloei, en dankbaar schonken onze voorouders der keizerin Maria-Theresia den schoonsten titel, dien eene vorstin verwerven kan, dien van *"Moeder des vaderlands."*

Het vreedzame, het huishoudelijke van deze regeering is ook merkbaar aan den ouden krijgsoverste, die het blijkbaar als een groot genoegen en eene zijner liefste uitspanningen aanziet, een thee-visiet bij zijne bejaarde zuster af te leggen, en daar, rustig gezeten in den gemakkelijken leunstoel, een paar uurtjes te keuvelen over al de gebeurtenissen, die sinds zijn laatste verlof in de familie hebben plaats gehad. Want de regeerings- en levenswijze der vorsten oefenen niet alleen eenen grooten invloed uit op hunne onmiddellijke omgeving, maar ook op hun leger, dat zich doorgaans geheel naar het uiterlijke en innerlijke zijner oppergebieders vervormt.

Leidt de koning een losbandig leven, dan zullen zijne dienaars onvermijdelijk naar zijn voorbeeld den weg van liefdesavonturen, dobbelspel en drinkgelagen inslaan. Is de vorst een karakterloos en vreesachtig wezen, dan wordt hij niet alleen de speelbal eener hofklik, die nog lager staat dan hij, maar hij doodt bij zijne legermacht alle achting, allen eerbied voor het koninklijk gezag en alle edele opwellingen van het krijgsmanshart. Indien de schilder ons een soldaat van den Franschen koning François I had willen voorstellen, zou hij dien in gezelschap eener flinke deern op het doek gebracht hebben; een trawant van Engelands vrouwenbeul, Hendrik VIII, zou als een roover, schaker en moordenaar afgeschetst staan; een oude garde van Napoleon I als een onversaagd en dweepend strijder voor ijdelen krijgmansroem.

Hier heeft de kunstenaar ons slechts een legeroverste willen voorstellen van de krachtdadige, maar vredelievende en deugdzame Maria-Theresia en hij vertoont ons dien, met veel waarnemingszin, aan den huishoudelijken haard, wijl de krijgsman een kopje thee in plaats van een roomer schuimenden champagne in de hand houdt, een alledaagsch praatje over familiezaken aan het ophitsende spel verkiest en het gezelschap zijner eerzame, trouwhartige, oude zuster aan de minnekozerijen eener jeugdige schoone. Met dat al schijnt het uit het ernstig, manhaftig gelaat van den grijzen snorbaard, hoe hij naar het voorbeeld zijner keizerin in het oogenblik van gevaar kan pal staan als eene rots ter verdediging van het lieve vaderland.

Een praktische jongen.

Dichters hebben schoon te zingen van den verfrisschenden regen, die den dorstigen bloemkelk drenkt en geheel de natuur heropbeurt, ik houd staan dat er geen vervelender ding op de wereld is, vooral als zich bij die plassende watermassa nog een baldadige rukwind voegen komt. Ik weet niet, lezer, of gij van mijn gevoelen zijt, maar de oude schoolmeester, welke door wind en regen, die twee woeste kinderen der zee, op allesbehalve dan zegepralende wijze naar de dorpsklas gedreven wordt,

zal mijn prozaïschen dunk over zijne vervolgers op dit oogenblik volkomen beamen, al heeft hij vroeger wel eens een *versje* over den *Zoelen meiregen* gedicht. Zoolang mogelijk is de oude man tehuis gebleven, in de hoop dat het *hondenweer* toch een weinig bedaren zou, en toen het klasuur daar was, heeft hij van den nood eene deugd gemaakt en zich op genade of ongenade overgegeven aan wind en regen, twee grootere kwaaipitsen dan hij er ooit in vleesch en beenen op zijne school heeft gehad. Maar nauwelijks hadden de beide plaagzieke guiten den deftigen schoolmeester bemerkt of zij besloten hunne krachten tegen hem te vereenigen en op hunne beurt lessen te geven aan dengene, die zijn leven versleten had met er aan anderen voor te houden. Raf! een rukwind.... en de blinkende hooge hoed van den ouden heer ligt in de goot en drijft en bolt pijlsnel vooruit, wijl de regendruppelen op den kalen schedel van den meester kletsend nedervallen. Dwars door de plassen trappelend en strunkelend, tracht de ongelukkige zijn vluchtend hoofdsieraad te achterhalen, terwijl de wind hem hoonlachend in het oor blaast: Waarom zet gij uwe huisklak niet op, hoovaardige zot, en komt gij mij tergen met dat hoogopstekend hoofddeksel!' Vruchteloos spoedt zich de meester vooruit, de hoed wordt al verder en verder gerukt, maar daar draait juist Nol, de vroolijke kuipersjongen, den hoek om en vangt den vluchteling behendig op zijnen beslijkten schoen. Na deze, met het goede inzicht van hem wat af te kuischen aan zijnen voorschoot, nog erger gesteld te hebben dan hij reeds was, overhandigt Nol den gehavenden hoed beleefd aan zijnen voormaligen onderwijzer, die den gedienstigen jongen ten titel van dankbewijs eene cigaar geeft. Vlug heeft Nol die aangestoken onder zijn houten beschermdak, want als een praktische jongen heeft onze kuipersgezel ter beschutting voor den regen den tob op het hoofd gezet, dien hij voor zijnen baas bij een hunner klanten ter herstelling is gaan afhalen. Wind en water tartend, stapt Nol lustig voort en ziet van onder zijne oninneembare houten verwering glimlachend de verwoestingen aan, die de vijanden tegen zijne weerlooze medemenschen aanrichten. Met het gebrek aan christelijke naastenliefde, dat knapen van zijne soort bijzonder eigen is in ongevallen, waar pret mee gemoeid is, ziet hij hoe eene nieuwe windvlaag de mosselvrouw op de brug met haar kraam overhoop smijt en haar tentje in de vliet waait. Dit vroolijk schouwspel wekt zoozeer Nol's belangstelling, dat hij onbewust blijft van de tweede les, die de oude schoolmeester van denzelfden windaanval ontvangt. Trots al het beleid van den verstandigen heer om door verplaatsing van het zwaartepunt zijnen regenscherm in *normalen* toestand te houden, heeft de baldadige wind spoedig kort spel met alle berekend verzet gemaakt. Raf!... de regenscherm verandert in eene reusachtige tulp, die als een nieuwmodische ballon den meester voortsleept en schier van den grond tilt, wijl de wind den getergden ouderling spottend toeblaast: 'Waarom moest gij op uwe jaren uit pronkzucht uwen stevigen katoenen regenscherm met koperen buis door dien lichten, zijden voddenparaplu vervangen!' Gelukkig voert de wind den meester recht in de school, want ook deze ziet de oude heer niet eens meer staan, daar de regendruppelen zijne brilglazen geheel verdoofd hebben. Hoe de spotzieke jeugd haren gehavenden leeraar daar ontvangen zal is licht te raden. Zij zal hem in alle geval bij zijnen intocht den tijd niet laten om na te denken over het onderscheid tusschen geleerdheid en praktijk.

In de Alpenweide.

Zwitserland is het lustoord van Europa en het reisdoel van allen, die natuurschoon aan de prachtigste menschelijke scheppingen verkiezen en liever met krachtige inspanning de steile bergruggen beklouteren, dan door de woelige straten van Parijs slenteren om eene ijdele nieuwsgierigheid te voldoen. Ja, het zijn zelfs meerendeels diegenen, welke zich reeds geheel verzaad hebben aan al de genietingen onzer hoogopgedrevene beschaving, die door een vergelijkingspunt het best oordeelen kunnen tusschen natuur- en kunstschoonheid, landelijken eenvoud en gemaakte beleefdheidsvormen. En dat ook de oorspronkelijkste eenvoudigheid nog bij de Alpenbewoners tehuis hoort en samenstemt met de omringende ongekunstelde natuur-grootschheid bewijst onze schilderachtige gravure. Eene nederige hut, een drietal runderen en eene geit maken de eenige bezitting en de eenige betrachting uit der Zwitsersche herderin, op wier vergenoegd gelaat het te lezen staat, dat zij haar lot met niemand ter wereld zou willen ruilen.

Brugge. - Feesten der zaligverklaring van Karel den Goede. - Geschiedenis van dezen martelaar door Ad. Duclos.
(Vervolg.)

Hoe Karel de Goede gemarteld wierd en welke wraak de moordenaars op zijne vrienden namen, wordt vervolgens klaar en nauwgezet verhaald.

Den 1^{n} Maarte, had Karel zijne zonden gebiecht, zegt Wouter van Terenburg. Na de boden van den proost ontvangen te hebben, volbracht hij zijne gewone avondoefeningen en ging ter rust.

Karels kaplaans vertelden dat de graaf een zeer slechten nacht doorgebracht had. Zijnen slaap had hij niet kunnen vinden, zoodanig was zijn geest verward en gestoord. Daar kwam hem van alles in 't geheugen. Nu lag hij op de eene zijde, dan zat hij recht, en 't scheen hem dat hij geheel onpasselijk was.

Ook was de graaf wat langer blijven liggen dan gewoonte; al was het nog zeer vroege nuchtend als hij opstond. Hij waschte zijne handen; dan, gelijk alle dagen in de Loove zelf, deelde hij, blootsvoets staande, schotels eten aan arme lieden, aan wie hij de hand kuste, na ze bediend te hebben. Hij gaf ook, gelijk hij sedert een tijd dagelijks pleegde te doen, kleederen en schoenen aan vijf arme menschen. Daarna trok hij met eenige wapenmannen, in klein getal kerkewaarts, langs de gaanderie die van de Loove, over de straat, naar Sint-Donaas liep; en, terwijl zijne gezellen hier en daar in de kerk verspreid of tot hun verblijfplaatsen teruggekeerd waren, bleef hij in de bovenkerk bidden en de vroegmis, die omtrent den nuchtend gelezen wierd, hooren.

Met den graaf was Themaart, kastelein van Burburg, die medeging in de kapelle waar de graaf bad. In de kerk waren: een ridder Hendrik, bij name, dien Busschaart vermoedde zijnen broeder Robrecht gedood te hebben; Wouter en Gijselbrecht, zoons van den kastelein van Burburg; en andere misschien nog waaronder voorzeker Gervaas van Praet, 's graven kamerling, alsook eenige dienaars.

't Was de zesde der nonen van Maarte, den tweeden der maand, den derden dag van de tweede week in den Vasten, een woensdag, 't jaar ons Heeren 1127.

De dag ving aan somber en smoorachtig: men kon op eene lancie verre, niets onderscheiden.

Busschaart had zijne maatregelen genomen. Hij had van zijne dienstmannen naar de Loove gezonden om te zien wanneer de graaf ter kerk ging.

Nu loopen deze tot hunnen meester om te boodschappen dat de graaf, schier alleen naar 't *solarium* of bovenkerk is.

Karel was dus in de kapelle van Onze lieve Vrouw, in de bovenkerk gekomen. Voòr den autaar stond eene nederige bank, waarop de graaf ging knielen. Herhaalde maal knielde hij of stond recht; en lang duurde zijn gebed. Eindelijk lei hij zijnen psalter open op den vloer en strekte zich plat ter aarde. Dan begon hij godvruchtiglijk, om de vergiffenis van zijne zonden, de zeven psalmen van boetveerdigheid te zingen. Hij had immers de gewente, als hij bad, dit zoodanig te doen dat de omstanders hem konden hooren.

Busschaart, vermaand door zijne spioenen, was ter kerk gekomen. Hij was ten oorlog gekleed en droeg gelijk zijne ridders en dienstknapen, een bloot zweerd onder zijnen mantel. Zij komen in de bovenkerk, en Busschaart verdeelt zijn volk om de twee uitgangen van de gaanderie, den trap rechtover den evangeliekant van den hoogen autaar en den uitweg ter Loove te bewaren.

Groot was hij van gestalte de booze Busschaart, stuur en wreed van oogen; en als hij gram wierd, wild en verwoed van aanschijn: zoo dat er hem niemand zonder vrees aanschouwen kon.

Ondertusschen zongen 's graven kaplaans de

kleine uurkens in den choor. Primen waren gedaan. Zij waren aan de Tercie'n bezig. Reeds waren 't *responsorium* alsook de *Pater noster* van de *preces* of slotgebeden gezongen.

De graaf had een zijner kaplaans een zingende mis doen beginnen. De mis was aan 't gebed van Mardocheus, in 't Epistel uit den boek Esther.

Karel lag met zijne oogen gevestigd op zijnen psalterboek. Hij had reeds drie boetpsalmen gezongen en was nu bezig den psalm *miserere,* den vierden. Een arm vrouwken kwam hem eene aalmoes vragen. Karel nam een van de dertien deniers die een zijner kapelaans, daarmeê belast, gereed geleid had, stak haar zijne rechter hand toe met een der stukken, en hield ze uitgestrekt om er aan andere nog te geven.

't Arm vrouwken, op den oogenblik dat zij hare aalmoes ontvangen had, zag Busschaart bewegen. ‘Heer gravel roept zij, let op!’ Op denzelfden oogenblik, Busschaart die met zes mannen met zweerden gewapend, stillekens achter den graaf gekomen was, raakt hem lichtelijk met zijn bloot zweerd, om hem zijn hoofd te doen oprichten. De graaf keert zijn aangezicht, zijn hoofd opheffend, en de razende Busschaart slaat hem met een zoo geweldigen zweerdslag, dat zijne hersens op de vloer spatten. Op den oogenblik zelf, springen de zes anderen toe. Busschaart had den graaf op den slag gedood. Maar een ridder, Georgius geheeten, en dolle knechten slaan den martelaar nog met menigvuldige wonden, houwen schier zijnen rechter arm af en doorsteken hem op vele plaatsen.

't Onderzoek van Karels relikwiën heeft de waarheid van Walbrechts beschrijving bevestigd. De kerve van 't rechter kruinbeen en van het voorhoofdbeen, laten klaarblijkelijk den val van Busschaarts zweerd op 't hoofd van den graaf, die opkeek, volgen. Verders, de kerve links en middenwaarts het onderste kakebeen, mits welke een deel eruit gekapt is, ter breedte van vijf tandhuizekens; de andere kerve links in 't zelfde kakebeen die geheel de hoogte van 't gebeente van neêrwaarts en van binnen uitewaarts betrekt; het rechter armbeen, waarvan het hoofd werktuigelijk afgeweerd is, betoogen 't geweld dat de graaf ondergaan heeft als Busschaart hem reeds geveld had.

***

Themaart, kastelein van Burburg, was bij den graaf in de bovenkapelle van Onze-Vrouwe. Op den eersten oogenblik, was hij doodelijk gekwetst geweest. Zoohaast hun schelmstuk bedreven was, lieten de moordenaars hem voor dood liggen en liepen de stad in, eerst naar 't huis waar Wouter, een van 's kasteleins zonen verbleef. Themaart van Burburg had immers twee zonen, knappe, vroome, jonge ridders, die bemind waren van allen die hem kenden. Als de moordenaars toekomen springt Wouter het huis uit; maar 't is te laat: Lambrecht Benkin kapt hem zijn hoofd af met eene bijle. Gillebert, Themaarts tweede zoon, was reeds te peerd gesprongen en weg met den kastelein van Kortrijk; maar hij wordt achterhaald bij 't Zand, gelijk hij de stad ging uitvluchten; en een kwade ridder, Eric bij naam, een der verraders van den graaf, werpt hem af zijn peerd, valt met anderen op hem, en Gillebert ook wordt wreedelijk vermoord.

Met de zonen van den kastelein van Burburg en Rijkaart van Woumen te achtervolgen hadden de verraders hun nuchtend vervuld en 't was nu omtrent den

noen geworden. Gervaas van Praet, 's graven kamerling, die, denk ik, in de kerk was, ontliep ondertusschen het gevaar, en geraakte buiten de stad. Hij had een grootsch inzicht, dat wij hem welhaast zullen zien verwezentlijken. De samenzweerders, Busschaart aan 't hoofd, keerden nu ter kerk terug. Zij wilden en zouden Wouter van Lokeren, 's graven Sinneschalk, *dapifer*, vinden, dien zij bovenmate in haat hadden; want hij was van 's graven raad, en had hem aangeprezen de Erembouten te bedwingen. Wouter was op den oogenblik van Karels martelie, in de orgelkasse, die in de bovenkerk stond, gevlucht, en hij zat daar nog. De woestaards loopen de kerk rond, hunne bloote, bebloede zweerden zwaaiend, met een helsch getier, zoekend achter de kassen en de zetels der kanonniken, Wouters naam roepend.

Zij vonden ondertusschen Themaart, den kastelein van Burburg, die nog leefde, en in de bovenkapelle waar zij hem geslagen hadden, gebiecht had en Onzen Heer ontvangen. De abdesse van Origny was bij hem geweest in 't *solarium.* Hij had haar zijnen ring gegeven, met verzoek hem aan zijne vrouwe te dragen, als bewijs van zijne dood, en tot bevestiging van de boodschap waarmede hij de abdesse voor haar en zijnen zonen, wier dood hij niet kende, belast had. Zij nemen nu Themaart bij de voeten, sleuren hem den trap van 't *solarium* af. Zijn hoofd, half verbrijzeld langs den steenen steiger, wordt hij tot buiten de kerk voor de poort gesleept. Ziende dat hij nog ademde, brengen zij hem eenen laatsten slag toe.

Een kind wijst de schuilplaats in den orgel aan, waar Wouter van Lokeren verborgen zat. Maar deze vlucht uit het *solarium* en springt door een venster op 't dak van de school, die tegen de kerk stond. Denkend nogtans dat hij in de kerk de gunst der onschendbaarheid zou genieten, loopt hij te midden der vijanden, tot aan den autaar van sint Donatiaan, in de choor, en trekt zoo goed hij kan de plooien van 't behangsel des autaars over hem. Busschaart alsook Isaac, kamerknecht van Karel den Goede, die zijn meester verraden had, volgen hem, met hun roodgeverwde zweerden. Hij wordt gevangen, smeekt om te mogen zijne zonden biechten. De priesters spreken voor hem te beste; niettegenstaande wordt hij buiten de kerk gesleurd, en binst dat hij *Miserere mei*, *Deus*, zegt, wordt hij op den burg met kolven en stokken geslagen en onder eenen hoop steenen verpletterd.

Aldus wierden zij, zegt Walbrecht, ter eeuwige glorie gedood en naar 't hemelsch leven gezonden. Eerbiedweerdige mannen zijn deze, gestorven mef hunnen wettigen heer, die om de rechtveerdigheid gedood wierd; en wij mogen hun, in onze achting, eene plaats dicht bij deze der martelaren geven.

***

Nadat het schelmstuk gepleegd was, kwamen de priesters van Sint-Donaas toegeloopen en terwijl zij de laatste sacramenten bedienden aan den getrouwen vriend van den martelaar, die nog leefde, baden zij ook voor den welbeminden graaf. Maar zij dierven aan niets roeren: het bloedend lichaam bleef dan liggen ter plaatse der moord zelf, in de bovenkerk. De kanonniken kwamen bijeen, niet wetende wat doen, immers omdat de kerk onteerd was, en dat het niet toegelaten was, bij kerkelijk recht, er eenigen dienst nog te plegen, vooraleer zij verzoend was. De vrees daarbij was groot onder hen, zoowel als onder alle lieden.

Eindelijk toch besloot Fromold de oude, met toestemming der kanonniken, naar den proost te gaan en hem oorlof te vragen om den graaf af te leggen. Fromold kwam dan ter kerke, omwond het edel lichaam in lijnwaad, en lei het, met den geëischten

eerbied, te midden de choor op eene berrie, met stalkeersen op de hoeken, zoo het de gewoonte van Sint-Donaaskerk was.

De eerste die den algemeenen schrik overwonnen, waren eenige vrouwspersonen, die rond de lijkbaar kwamen knielen, en geheel 't overige van den dag en den volgenden nacht weenend en biddend erbij bleven.

Ondertusschen, nog den 2 Maarte, kwamen de verraders met den proost en den kastelein Hacket bijeen. Zij hadden willen Karels lichaam weg hebben. Moest het immers, zeiden zij, daar te midden hen begraven liggen, 't ware hun een eeuwig verwijt en eene gestadige schande. Zij besloten dan iemand naar Gent tot Aarnout te zenden, abt van Blandinusberg, met verzoek het lichaam af te halen en te Gent te begraven.

Zoohaast de abt deze boodschap ontvangen had, verheugd voorzeker in zijne droefheid, dat hij de gelegenheid ging hebben 't lichaam van eenen zoo glorievollen martelaar te bezitten voor zijne kerk, nam hij in aller haast de noodige maatregelen en vertrok te peerd. Hij reed geheel den nacht en was met den vroegen nuchtend, den Donderdag 3 Maart, in den Burg. De proost met den kastelein Hacket en zijne neven onderzochten hoe zij 't lichaam, zonder gerucht, te Gent zouden gekregen hebben. De abt deed een schrijn gereed maken, waarin hij 't heilig lichaam kon leggen, om het op peerden-ruggen naar Gent te vluchten. Maar de arme lieden, die biddend en weenend in de kerk waren, wierden gewaar dat er iets op gang was en rieden wat er stond te gebeuren. De eene dan liepen de stad in, verkondigend aan al die 't hooren wilden, op wiens verzoek en met welk inzicht de abt naar Brugge gekomen was. Anderen liepen den proost na, volgden hem overal waar hij ging, roepende: ‘Heere, dat het toch nooit gebeure! 't Lichaam van onzen vader, van zulk een glorievollen martelaar, mag aan onze stad niet ontroofd worden. Moest dit gebeuren, de stad en dit gebouw zullen naderhand zonder genade vernield worden. Deze immers, die naar Brugge zullen komen om wraak te oefenen, zullen nog iets van bermhertigheid hebben, als het hier blijft; en zij zullen de kerk sparen waarin 't lichaam van den zaligen graaf met eere begraven zal liggen.’

't Nieuws, verkondigd door honderden monden, liep als een vuur door de stad.

De proost en de abt wrochten met aller haast, om, vooraleer gansch Brugge het wist, gedaan te hebben. Hij deed dan eene nieuwe kist, die onlangs gemaakt was, vóor de kerkedeur brengen. Eenige krijgsmannen gingen de berrie halen waarop de graaf lag, te midden der choor, om 't lichaam van Karel, aan de poort, in deze andere kist te verleggen.

De kanonniken van Sint-Donaas waren verwittigd van 't gene gebeurde. Deze daad maakte leeken zoowel als priesters stout, zegt Wouter van Terenburg. De kanonniken kwamen dan toegeloopen, namen, met eigene handen, de berrie op, en droegen ze met geweld terug in de choor, zeggend dat zij eerst van den proost moesten hooren waarom hij zulk een bevel had gegeven.

Berthulf stond op den Burg met zijne neven. Reeds was er eene groote menigte volk uit de stad toegesneld. Te midden van dat volk stond er een ouderling, die 't volk aansprak en opmaakte.

‘Heer proost, zeiden de kanonniken, indien gij wildet naar recht handelen, gij en zoudt zonder onze toestemming eenen zoo glorievollen martelaar, zulk eenen graaf, eenen zoo grooten schat onzer kerk, dien Gods bermhertige Voorzienigheid ons tot een Martelaar geschonken heeft, niet weggegeven hebben. Daar en is geen reden ons hem te ontnemen, die onder ons geleefd heeft, en die te midden ons, om der rechtveerdigheid, verraden is. Moest men hem wegdoen, onze stad en onze kerk

zullen vernield worden. Door zijne tusschenkomst zal God ons sparen: hij weg, de wraak des Heeren en der menschen valt over ons.'

Aldus Walbrecht. Wouter van Terenburg heeft 't zelfde in andere woorden: 'Gij en hebt ons onzen heer niet willen levende laten, moet gij hem ons nu, dat hij dood is, ontrooven? Levend was hij onze voorstaander en beschermer. Vermoord en martelaar zullen wij hem als een getrouwen beschermer bij God hebben.'

Te vergeefs gesproken.

Dan liepen de kanonniken, met luid getier, ter kerk, roepend dat men nooit 's graven lichaam zou wegvoeren. Wilde men 't doen, eerst moest men over hunne doode lichamen treden. Al dat hun onder de hand viel, grepen zij vast: planken, banken, kandelaars, kerkgerief van allen aard wierd een wapen. Eenigen liepen ter klokken en klopten brand om de burgers te roepen. Van alle kanten kwamen de Bruggelingen gewapend toegeloopen. Met bloote zweerden kwamen zij rond den fierter van den graaf staan, bereid om een hevigen wederstand te bieden tegen al die den graaf zouden pogen weg te nemen.

Zulk een strijd voor 't lichaam van eenen heilige is geene zeldzame zaak in de geschiedenis der middeleeuwen.

(Wordt vervolgd.)

De bijen en de honig.

HET THEE-VISIET, NAAR DAVID BLES.

De bijenteelt wordt in België nog zeer verwaarloosd, ofschoon hij nauw verwant is met boomteelt en tuinbouw. Op de 300 tuiniers van het distrikt Gent onder andere, zijn er geen 10 die een bijenkorf bezitten, omdat zij niet weten dat de bijen van een onberekenbaar nut zijn voor de bevruchting der bloemen, de kruising der geteelde groenselsoorten en het vergrooten der opbrengsten. Wij wenschen te doen begrijpen aan hen, die in eenen tak van land- of tuinbouw hunne bezigheid vinden, hoe eenvoudig het zou zijn bij hun gedoen een kleinen bijkorf te voegen, en zich alzoo eene nieuwe bron van welvaart en winst te verschaffen; wij zouden op den muur van iedere lagere school dit uittreksel van *L'ami des Abeilles de la Suisse et de la Souabe* willen neerschrijven: ‘M. Dzierson, een der grootste bijenkweekers van Duitschland, ving in 1836 aan met 12 korven, die hem nu (in 1858) eenen bijhof van duizend

korven verschaffen, zonder deze te rekenen die hij jaarlijks verkoopt, en die hij door ziekte, overstrooming, enz., heeft verloren (omtrent 600). Met zijne bijen heeft hij nu een jaarlijksch inkomen van 6,000 fr.' Een aankoop van 12 korven was de eenigste inzet.

De bijen vliegen van bloem tot bloem, uitgenomen als het regent; zij komen gewoonlijk vierm al daags uit. De natuurkenners beweren dat eene bij meer dan tien duizend bloemen bezoekt voor het einde van den dag. Nemen wij dat zulks kan overdreven zijn, en stellen

wij duizend bloemen, wat zeer gematigd is, en men zal, wanneer men eenige korven bezit, voor eenen arbeid staan die ontzaggelijk is in zijne uitwerkselen. M. Jules De Soignie schrijver van het verslag over de *Middelen om de Bijenteelt in België aan te moedigen*, een werk dat tijdens het Congres van Namen werd ingediend, haalt talrijke feiten aan over den invloed der bijen op het vermeerderen der oogsten.

EEN PRACTISCHE JONGEN, NAAR H. KOTSCHENREITER.

Fruitboomen in de nabijheid van eenen bijenkorf geplaatst, zijn beladen met vruchten, terwijl men elders geene vindt. Langs de boorden van den Midden-Rijn hebben al de landbouwers bijenkorven, en zelden ontbreekt het fruit daar geheel en al.

Het oude Europa schonk de bijen aan Amerika en dit alleen zou volstaan om te betalen wat de Nieuwe Wereld ons op hare beurt in ruiling gaf.

Zonder weiden, geene koloniën. De gewone klaver, deze kostbare voederplant, werd in Nieuw-Zeeland ingebracht; doch zulks ware zonder nut gebleven, indien men er in 1875 niet aan gedacht had aldaar ook de bijen in te brengen.

De Vanieljeplant moest natuurlijk gedijen onder het mild klimaat van Haïti, en nogtans men was op het punt die teelt op te geven, omdat de bloemen onvruchtbaar bleven. De bijen werden ingevoerd, de bloemen waren vruchtbaar en de Vanieljeplant kon zich uitbreiden.

De bijen treden op onder de voornaamste arbeiders voor het openbaar nut; zij vergoeden het gebrek en de ongestadigheid der winden. Volgens Darwin, verschaffen de bijen, door haar medewerken aan de bevruchting der bloemen, honderde millioenen voordeelen, waarbij het voortbrengen van honig en was van weinig

beteekenis is. De landbouwkundige Bosc was reeds van dit gevoelen. En inderdaad, het is heden op wetenschappelijken grond aangenomen dat de voortdurende zelfbevruchting onvermijdelijk tot de ontaarding leidt, terwijl de onrechtstreeksche of gekruiste bevruchting verbeterde en kloekere afstammelingen geeft; zonder de bevruchting door vreemd stuifmeel, zouden wij niet in bezit zijn dier talrijke en lekkere fruitsoorten waarover wij thans mogen fier zijn.

Verschillende tijdschriften hebben melding gemaakt van het verslag in 1880 uitgebracht door de maatschappij voor bijenteelt van het koninkrijk Saksen; wij nemen er gaarne eenige cijfers uit over.

Deze Maatschappij bezat 17,000 korven, uit elk van welke dagelijks 10,000 bijen, ieder vier maal, uitvliegen, dus 680 millioen. Dat maakt in 100 dagen, 68 milliards uitkomsten. Indien iedere bij in 50 bloemen gaat (en wij zegden boven dat zij er tot 10,000 op eenen dag bezoekt), zoo zullen de bijen der 17,000 korven 3,400 milliards bloemen bezocht hebben. Onderstellen wij nu dat eene enkele bloem op tien bevrucht zij, zoo zullen zij 340 milliards bloemen bevrucht hebben. Genomen dat een duizendtal uitgangen slechts eene winst van 1 centiem heeft voortgebracht, hoe klein die schatting ook zij, toch zullen de bijen der Maatschappij van Saksen die streek 68 millioen centiemen of 680,000 frank winst verschaft hebben. Die cijfers zijn welsprekend genoeg om te doen begrijpen wat de bijenteelt in den algemeenen landbouw te beteekenen heeft.

De opbrengst van honig en was daargelaten, heeft iedere korf eene waarde van minstens 40 fr., volgens bovengenoemd verslag. Nu, zooals M.J. De Soignie zegt, werd het bestaan hier ten lande vastgesteld van 150,632 bevolkte korven; dit maakt aldus 150,632 × 40 = 5,625,280 fr. als onrechtstreeksche opbrengst onzer bijen. Is die enkele uitkomst, die berust op gegevens welke geenszins overdreven zijn, niet van aard ernstige overwegingen op te wekken bij allen die belang stellen in den landbouwrijkdom?

En zeggen dat in België niet eene maatschappij voor bijenteelt bestaat, daar er in Duitschland meer dan 200 zijn, die ieder hun klein dagblad hebben, waarin al de theoretische en praktische vraagstukken behandeld worden over de kunst om bijen te kweeken, ze te behouden, te vermenigvuldigen en er het grootst mogelijk voordeel uit te trekken.

In 1881 hadden wij gelegenheid, in hare bijzonderheden, vier groote nijverheid- en landbouwtentoonstellingen te zien, te Keulen, Frankfort a/d Mein, München en Weenen; op drie dezer tentoonstellingen zag men belangrijke inzendingen van honig, was, verbeterde verplaatsbare korven, bevolkt of nieuw, uithalers, messen voor bijenkweekers, immers al wat nuttig kan zijn in die kunst, die voor vele landbouwers een winstgevend vak is geworden. Wij bemerkten er de Duitsche korven, de loodrechte en de vlakke Amerikaansche, de eerste die langs achter open gaat, de tweede langs boven, en die 75 tot 80 liters, zelf meer inhouden. De bijenteelt in Duitschland, Zwitserland, Italië en Frankrijk heeft maatschappijen, reizende voordrachtgevers, boekerijen, en die voorbeelden vinden ons volkomen onverschillig. Het staat hier geschapen met de bijenteelt gelijk met de fruitplantingen langs de openbare wegen: de plantingen van fruitboomen, die heden zoo talrijk zijn in Hannover, Wurtemberg en Beieren, in de departementen Meuse, Meurthe en Moselle, volstaan niet om onze landgenooten te doen begrijpen dat daar een bewijs in ligt, waardoor de zorgeloosheid der eenen en de onwetendheid der anderen in een helder daglicht wordt geplaatst.

Wij zeggen niet dat er in België geene bijhoven zijn. Reeds vermeldden wij dat er 140,600 bijkorven waren; maar is dit genoeg en hoe zijn zij onderhouden? Bijna overal worden de bijen versmacht om het was uit te halen, het is te zeggen dat na aan onze medewerkers het beroemd vers van Virgilius:

'Sic vos, non vobis, mellificatis, apes?'

te hebben toegeroepen, men onbedacht die belanglooze werksters vernietigt, die in ruiling van een weinig voedsel, genomen op hare eigen opbrengst, niets beter vragen dan in de lente wederom hun nuttig werk te hernemen. Waarom dan laat België, dit land van akkerbouw bij uitmuntendheid, zich zoo achteruitsteken door landen, die onder geene betere luchtstreek liggen?

Wij zijn verplicht aan den vreemde te vragen, wat onze logheid ons belet voort te brengen! Wij hebben hier voor ons liggen het *Bulletin de l'Agriculture* van 1882, door het Ministerie van Binnenlandsche Zaken uitgegeven. Op bl. 89 lezen wij dat België, van 1878 tot en medebegrepen 1882, in vijf jaar dus, 1,278,184 kilogr. ruw was heeft ingevoerd; gedurende hetzelfde tijdstip bedroeg de uitvoer maar 587,531 kilogr., dus een verschil ten voordeele van den invoer van 690,950 kilogr.; berekend aan 4 fr. de kilo, maakt 2,763,808 frank.

En voor de honig was het verschil nog grooter; inderdaad, gedurende hetzelfde tijdstip, van 1878 tot 1882, werd door België ingevoerd 3.652,040 kil. honig, terwijl de uitvoer slechts 18,707 kil. bedroeg. De overschot van ingevoerde en verbruikte honig bedroeg dus 3,633,333 kil. aan 2 fr. de kilo, maakt de aanzienlijke som van 7,266.666 frank. Dus voor honig en was te zamen meer dan tien millioen.

Wij vinden ons dus genoodzaakt aan den vreemden jaarlijks tien millioen te betalen, terwijl wij zonder moeite den honig en het was bij ons kunnen voortbrengen, die wij nu vragen aan Portugal, Frankrijk, Duitschland, Nederland en Amerika. Het is buiten twijfel dat de bijenteelt bij ons meer uitbreiding kan nemen, en het is ook zeker dat die bron van rijkdom voor ons land veel wijzigingen moet ondergaan om op de hoogte gebracht te worden, waarop zij in de naburige landen staat. Inderdaad in België wordt de gemiddelde opbrengst van eenen korf op 14 fr. berekend; nu, zooals M. De Soignie zegt, met de nieuwe teeltwijze bekomt men in Zwitserland, Italië en elders, opbrengsten van 40-50 kil. honig zonder het was, dus meer dan 100 fr. Hij voegt daarbij dat een Italiaan, bezitter van verbeterde korven, een gemiddeld cijfer van 50 kil. fijne honig heeft bereikt, de bijen nogtans in goede gezondheid houdende. En om niet in Italië te gaan, noemt hij een liefhebber der omstreken van Chimay die in 1880 met zijne vier korven 65 kil. honig, 20 kil. ruw was en 28 liters hydromel bekwam, hetgeen 226,80 fr. uitmaakt, of 56,70 fr. voor iederen korf. Dit is reeds ver boven het gemiddeld cijfer van 14 fr.

En wat zeggen van de Vereenigde Staten, waar, volgens de *Graphic*, de bijenteelt de plaats eener groote nijverheid heeft ingenomen! Ziet gij den Amerikaan met zijne korven op de stroomen varen en zijne bijen op de oevers laten grazen! Ziet gij de bijenkweekers voor zich alleen spoorwegen bezitten en waggontjes waarmede zij hunne bijen in de bloeiende velden voeren! Deze teelt brengt jaarlijks 35 millioen pond honig op, voor meer dan 30 millioen franken! Men noemt een eigenaar die alleen meer dan 12,000 zwermen bezit.

Het is te hopen dat België niet langer ten achter blijven zal in dezen belangrijken teelt, en dat de bijen voor onze landbouwers weldra eene bron van bestaan te meer zullen uitmaken.

EM. RODIGAS.

De stamabdij Premonstreit Sedert de verjaging harer kanoniken.

Wie heeft niet dikwerf hooren gewagen van de Premonstratenser Orde? En toch zijn zeer velen niet of althans weinig bekend met de stamabdij Premonstreit, vooral wat de lotgevallen betreft, welke aan die stichting overkomen zijn, sedert de kloosterlingen in 1790 verjaagd werden. Eene kleine aanteekening daaromtrent zal, hopen wij, niet onwelkom zijn.

Men weet, dat de H. Norbertus, die te Xanten, in het aartsbisdom Keulen, uit Herebertus, graaf van Gennep, en Hadewiges, eene afstammelinge uit het hertogelijk huis van Lotharingen, geboren werd, te Premonstreit de kloostergeloften uitsprak in het jaar 1121. Hij is als aartsbisschop van Maagdenburg den 6en Juni 1134 ten grave gedaald. Naar hem wordt de Orde, welke hij stichtte, de Orde der Norbertijnen genoemd of ook wel de Orde van Premonstreit, naar den naam der plaats, waar de H. Norbertus zich aan God toewijdde en het eerste klooster, de stamabdij zijner Orde, bouwde. Dit Premonstreit (Prémontré) ligt 128 kilometers ten Noord-Oosten van Parijs en 17 kilometers ten Westen van Laon in het departement Aisne.

Het is ons doel niet in breede trekken de geschiedenis van deze orde te schetsen: hoe zij, als het mostaardzaadje van het Evangelie, tot een boom is opgewassen, die zijne takken wijd en zijd over de aarde heeft uitgebreid. Wij stippen alleen aan, dat de Orde, na twee eeuwen onder Gods zegen bestaan te hebben, reeds in 50 provinciën gevestigd was, en 1000 abdijen voor mannen, alsmede 500 voor vrouwen, benevens 300 proostdijen telde; niet alleen door geheel Europa waren de kloosterlingen verspreid, maar zij waren ook den Oceaan overgestoken, om in die verre gewesten het licht des geloofs te ontsteken en te verspreiden. Doch bepalen wij ons tot de abdij van Premonstreit, en wel sedert de ontbinding der kloostersamenleving tot op onze dagen.

In de 18e eeuw brak over de Orde van Premonstreit de storm los. De eigenlijke oorzaak van de vervolging, waaraan zij blootstond, mag veilig gezocht worden in den haat, welke Satan en zijne handlangers bezielt tegen God. De listige kuiperijen der Jansenisten en andere godsdiensthatende lieden, gepaard aan de grondbeginselen van onafhankelijkheid en vrijheid, waren voorzeker machtige hefboomen om veler gemoederen van het zedelijke en godsdienstige af te trekken, en tot het zinnelijke en zedelooze op te voeren, en lieten alzoo den hartstochten den vrijen teugel. Ook de christelijke liefdadigheid verrichtte te veel goed, daartegen moest een hinderpaal gesteld worden. De H. Norbertus beschouwde uitgereikte aalmoezen als gestrooide zaadkorrels, die onder Gods zegen tot een duizendvoudigen oogst opbloeien, en de verbazende menigte van abdijen zijner Orde, welke hierboven gedeeltelijk zijn opgeteld, en in later eeuwen nog in aantal toenamen, getuigt, hoezeer dat gevoelen van den H. Stichter door de uitkomst bevestigd is, en hoe overvloedig Gods zegen de edelmoedige mildheid van Norbertus en zijne zonen vruchtbaar heeft gemaakt.

Ook te Premonstreit beoefende men naar vermogen de Christelijke liefdadigheid.

Bij de stoffelijke aalmoes werd tevens, waar het noodig was, eene geestelijke gevoegd. Menig noodlijdende, wiens geestelijke hulpbehoevendheid veel luider riep dan zijn lichamelijke nooddruft, ontving tegelijk met eene geldelijke ondersteuning ook een woord van opwekking, dat hem terugriep op den goeden weg, waarvan hij

reeds lang afgedoold was. Daardoor had het uitreiken van aalmoezen dikwerf bekeeringen ten gevolg.

Deze zegenrijke vruchten wekten de vernielzucht van de machten des kwaads: als de toeloop des volks kon verhinderd worden, zou ook de gelegenheid, om de noodlijdenden tot godvruchtige gevoelens op te wekken, benomen worden. Tegen het einde der vorige eeuw gelukten de aanslagen maar al te wel. Het lot, dat zoo menige godsdienstige instelling overkwam, trof ook de stamabdij.

Reeds waren vele kloosters door het revolutionnaire gespuis, dat zich van alle macht meester had gemaakt, vernield, toen in 1790 ook de bakermat der Norbertijner Orde opgeheven werd in naam der Fransche revolutie.

Eene bende woestelingen, die reeds op vele plaatsen schrik en dood verspreid had, ontweldigde aan de Norbertijnen het rechtmatig bezit hunner abdij.

Reeds lang hadden de omwentelaars alle middelen aangewend om deze kloosterlingen in hun doemenswaardig grondbeginsel te doen deelen; als trouwe zonen van den H. Norbertus, wiens stamhuis zij bewoonden, bleven zij hunnen Schepper onderdanig en mochten aldus[(1)] met

(1) Hetzelfde geldt van de Norbertijnen van Coussi (Cuissiacum), drie uren van Premonstreit gelegen, toen ook zij hunne abdij moesten verlaten.

den H. Paulus zeggen: men moet Gode meer, dan menschen, gehoorzaam zijn. HAND. V, 29.

De inpalmers-phalange door zulke taal en gedrag van woede blakend, weigerden zelfs de kostbare bibliotheek, meubelen en noodige levensmiddelen aan de religieuzen. De Norbertijnen spraken die taal en gebruikten ze ook als richtsnoer van hun gedrag, omdat zij én het huis hunner professie hoogschatten én het kloosterleven zeer waardeerden.

Wel verre van afgeschrikt te zijn door die woorden, stelden die talrijke Norbertijnen hun vol vertrouwen op God, zich herinnerend dat Hij, die de leliën des velds kleedt, en de raven voedt, welke noch kelder noch schuren hebben, hen ook niet zou verlaten op den naderenden ballingsweg.

Met beklemd gemoed moesten de Generaal, Joannes Baptista L'Ecuy, en zijne talrijke onderdanen den 2den November 1790 het stamhuis vaarwel zeggen.

Ofschoon zij niets onbeproefd hadden gelaten, om in het bezit van hun bijna zevenhonderdjarig erf te blijven, waren al hunne pogingen, gelijk zooeven aangestipt is, vruchteloos gebleven.

En geen wonder.

De revolutie wuifde als een vreeselijke rookpluim boven den gloeienden krater van Frankrijks bodem.

Wat kon aan de vernieling ontsnappen?

Onvermogend, om zich tegen dat geweld te verzetten, hebben de kloosterlingen dien heiligschendenden roof ten eeuwigen dagen gebrandmerkt, door een krachtvol protest tegen hunne verdrijving uit Premonstreit in te dienen. Dit was het eenigste, wat hun was overgelaten. De godsdiensthaters, op roof en plundering belust, meenden hun doel bereikt te hebben, toen de Norbertijnen weerloos uitgedreven waren, doch hun buidel werd door deze overweldiging niet gevuld. De geheele huizing met toebehooren werd tot nationaal eigendom verklaard, maar gedurende vier volle jaren bleven de gebouwen geheel onbewoond en doelloos: geen kooper verscheen, om in het bezit van het aangeslagen staatseigendom te treden.

Eerst op den 4en Nivôse van het jaar III, of op den 24en December 1794, volgens de Christelijke tijdrekening, werd de abdij met al hare toebehoorten aan den heer Cagnon toegewezen voor de som van 233.497 livres of franken, doch onder voorwaarde, dat hij aldaar eene glasblazerij en eene fabriek van potasch-bereiding zou oprichten. De glasblazerij kwam werkelijk tot stand; of er ook eene fabriek aan toegevoegd werd, hebben de laatste nasporingen te Premonstreit en omstreken niet uitgewezen.

Slechts weinige jaren echter bleef deze kooper in het bezit der kloostergoederen. Vond de man er geen stoffelijk voordeel, of liet zijn geweten hem niet met rust! Wij moeten het antwoord hierop schuldig blijven; zeker is het, dat Cagnon in 1802 het geheele gesticht verkocht aan Deviolaine.

Deze nieuwe eigenaar was den Norbertijnen geenszins vijandig, en stelde zelfs de schoonste vertrekken der oude abdij ter beschikking van den Generaal der Orde. Doch L'Ecuy wilde van dit vriendelijk aanbod geen gebruik maken, en ook onder dezen bezitter werd de glasblazerij in het grootste gedeelte der gebouwen voortgezet. Eerst in 1846 werden de werkzaamheden gestaakt, toen de geheele inrichting was overgegaan in handen van de eigenaars der uitgestrekte en niet verafgelegene

glasblazerij te St. Gobain. Waarschijnlijk hadden deze fabrikanten den koop gedaan, om geene verdere mededinging in hunne onmiddellijke nabijheid te ontmoeten.

Dikwerf reeds had men gepoogd de gebouwen weder tot een godvruchtig doel te bestemmen. Eindelijk mocht het aan Monseigneur de Garsignies, bisschop van Laon en Soissons, gelukken van eene gunstige gelegenheid gebruik te maken. Deze kerkvoogd kocht omstreeks 1854 de huizing met het doel, om er eene kloostercommuniteit op te richten. Pater Edmond[(1)] deed te dien tijde in het bisdom van Mgr. de Garsignies eene geldinzameling; de Kerkvoogd bood hem al spoedig Prémontré aan. De pater vertoefde er ongeveer twee jaren, van 1854 tot 1856, hij gelukte er echter niet in noch de bakermat der Orde wederom met Norbertijnen te bevolken, noch het Witheeren-klooster van St. Léger, dat thans tot seminarie van Soissons verstrekt, noch dat van St. Medard, bij de stadspoorten van laatstgenoemde stad gelegen; deze abdij is thans veranderd in eene inrichting voor doofstommen.

Op verzoek van Mgr. snellen nu in 1856 Norbertijnen uit de Belgische abdijen, te weten uit Averbode en Tongerloo, naar Prémontré; daar ook de wensch van deze kloosterlingen niet in vervulling ging, werden zij door den Bisschop pastoor benoemd.

De ijverige en ondernemende Kerkvoogd poogde nu die uitgestrekte gebouwen tot een ander godsdienstig doel te benuttigen. Er was een groote behoefte aan eene weeshuis in zijn bisdom. Zulk huis stichten werd nu zijn onvermoeid streven. Aanvankelijk werd dit plan met goeden uitslag bekroond. De oproeping van Zijne Hoogwaardigheid om onderstand vond zoo gunstigen weerklank, dat niet alleen uit zijn eigen diocees maar uit geheel Frankrijk milde bijdragen toevloeiden. Verblijdend was deze gebeurtenis voor het Christelijk gemoed. Premonstreit was geene fabriek meer, liep geen gevaar meer tot nog lager doeleinden ontheiligd te worden, zooals menig klooster na de uitdrijving der kloosterlingen overkwam, maar weeskinderen zouden er de stem van hun Zaligmaker vernemen: ‘Laat de kleinen tot mij komen,’ en er naar ziel en lichaam verzorgd en opgevoed worden; weer zouden heilige liederen en lofzangen onder de hooge gewelven weergalmen. Doch deze vreugd was van korten duur. Het weeshuis werd na weinige jaren, om groote redenen en tengevolge van zware moeilijkheden opgeheven.

(Slot volgt.)

De krankzinnige
(Vervolg.)

Stierna was het, toen hij den ongelukkige dien dag verliet, als of hij droomde, en de tegenstrijdigste gevoelens kampten in zijn binnenste. Droeg de zaak zich werkelijk toe, zooals don Morelos die had voorgedragen, - en wat zijn verstand er ook tegen in wilde leggen, zijn hart drong hem dit te gelooven, - dan was hij hier medeplichtig aan eene verschrikkelijke misdaad, veel slechter dan een moord in koelen bloede; want deze doodt slechts het lichaam, terwijl gene het er op toelegt om de ziel eens menschen langzaam, met een duivelenaard te vernietigen.

Den volgenden morgen zocht hij don Alvarado op; maar de wantrouwende blik, dien deze op hem sloeg, toen hij de eerste, nog teenemaal onschuldige vraag betreffende dezen lijder deed, waarschuwde hem niet verder te gaan, wanneer hij geen gevaar wilde loopen om in ieder geval elke betrekking met hem afgesneden te

(1) Pater Edmond de Bourbon is als abt der Norbertijner abdij van St. Michel te Terascon (Bouche-du-Rhône) in Frankrijk in Februari 1883 overleden.

zien. Even vruchteloos waren zijne pogingen in de stad om van onpartijdigen iets naders omtrent den jongen Spanjaard te hooren. Men herinnerde zich, wel is waar, nog iets van dien aard; maar de laatste jaren hadden zoo veel nieuws en zoo veel ontzettends opgeleverd, dat enkele voorvallen in den algemeenen bloedstroom verzwonden, welk door de straten der stad vaak uit de trouwste harten gevloeid was. Niemand dacht meer, zoo het scheen, aan dit bijzonder geval, en slechts een enkele oude Spanjaard, die don Morelos persoonlijk scheen gekend te hebben, gaf den jongen dokter, meer als eene welgemeende waarschuwing dan als eene gevraagde opheldering, te verstaan, dat het genoeg was door den diktator zinneloos verklaard te zijn, om het inderdaad te worden.

Het een zoo wel als het ander diende slechs om den opgewonden jongen Zweed meer en meer geloof te doen hechten aan dit gezegde; en zoo onduldbaar werd hem ten laatste de gedachte, dat hij de gevangenbewaarder eens onschuldig gekerkerden zou zijn dat hij het eene plan voor, het andere na ontwierp om dit lot te ontgaan, of een middel trachtte uit te vinden om den ongelukkige te redden.

Don Pancho was intusschen van zijne ziekte opgekomen en althans in zoo verre hersteld, dat hij zijn dienstwerk voor een gedeelte weer op kon vatten. Stierna moest hem daarin nog wel bijstaan, maar eenige weinige lijders, en onder deze don Morelos, nam hij weer voor zijne eigene rekening, en dit alleen scheen de Zweed bij de tijdelijke behandeling van dezen patient gewonnen te hebben, dat hij niet meer zoo streng werd verwijderd gehouden en nu en dan ten minste toegang tot hem had. Maar juist die beperking bevorderde, ja bespoedigde wat een vrije, onbeperkte toegang misschien nog in geen maanden bewerkt zou hebben: de beide jonge lieden, de dokter en zijn patiënt, werden vertrouwde vrienden, en Stierna's eenig streven was, een middel uit te vinden om zijnen vriend te redden. Tot dus verre had hij er echter met dezen geen woord over gesproken; want ofschoon hij volgaarne bereid was, zijne tegenwoordige betrekking en daarmede zijne tamelijk zekere uitzichten voor de toekomst op te offeren, het ontbrak hem aan de middelen om eene vlucht met goed gevolg door te zetten; en eene ontijdige ontdekking zou hem in ieder geval het leven gekost en den toestand des ongelukkigen gevangenen zonder twijfel en in hooge mate verergerd hebben.

Het was daarbij onmiskenbaar, dat de gevangene zelf te kiesch en teeder gevoelde om dit punt aan te roeren; hij moest het immers wel weten wat er voor zijnen vriend aan zulk een waagstuk hing, en de vlucht uit een gebouw, hetwelk door zoo vele leegloopende wachten bewaakt, onder het bijzondere toezicht des gouverneurs stond, was inderdaad niet gemakkelijk. Weinig daarenboven vermocht de verzwakte Spanjaard zich hier op eigen krachtdadigheid en volharding te verlaten. Stierna vond, ondanks dit alles, zijnen toestand ten laatste zoo knellend, dat hij dit niet langer verdragen kon en het besluit nam, in ieder geval don Morelos ten minste kennis te geven van zijn voornemen en hem zijnen bijstand aan te bieden, voor het geval, dat deze een uitvoerbaar plan wist uit te vinden, niet alleen om de vlucht uit den kerker, maar ook die naar het naburig rechtsgebied van Brazilië of althans naar Montevideo te kunnen bewerkstelligen.

Voor deze mededeeling deed zich spoedig eene gunstige gelegenheid op. Don Pancho werd op zekeren namiddag te gelijk met don Alvarado bij den dictator ontboden, waarschijnlijk om eenig verslag te geven van den toestand hunner zieken, en Stierna verzuimde niet, dit oogenblik, dat wellicht niet zoo spoedig zou terugkeeren, waar te nemen. Treffend en eigenaardig was de indruk, welke de verklaring des jongen mans op den gevangene maakte. Hij werd doodsbleek, en

staarde zijnen vriend wel een halven minuut strak en beweegloos aan, en verborg toen het aangezicht in zijne handen; terwijl zijn gansch lichaam door hevige aandoeningen bewogen werd en de aderen van zijn voorhoofd begonnen op te zwellen, alsof het bloed door de bleeke huid dreigde heen te springen Lang duurde het, eer deze ontwaakte drift, welke door het onverwachte aanbod van zijnen vriend misschien te dwaas was opgewekt, bedaarde; doch toen hij eindelijk de handen van zijn gelaat terugtrok, stonden zijne trekken weder in rust; alleen zijne oogen fonkelden nog wild en vreeslijk in hunne kassen. Kalm en rustig scheen hij nu ook naar de plannen en voorslagen van den jongen Zweed te luisteren; ja, het was of er eigene denkbeelden bij hem oprezen, en toen don Federigo, zooals de jonge doktor naar de wijze der Zuid-Amerikanen, bij zijnen voornaam genoemd werd, hem eindelijk zijne meening vroeg, gaf hij een geheel verkeerd antwoord. Eerst toen Stierna zeide, dat de grootste, misschien zelfs de eenig-

ste zwarigheid, die het welgelukken van hunne plannen in den weg zou staan, het volslagen gebrek aan klinkende munt was, vatte hij den dokter bij de hand en zeide hij snel en met eene aandoening van blijdschap:

'Als geen andere band mijn voet hier bindt, is zij spoedig opgeheven. Weet gij de straat Piedras? de derde van hier, de eerste na Chacabuco? daar op den hoek der Commercio staat een klein, onaanzienlijk steenen huisje, - hier is het adres van den man, aan de Plaza, die het te verhuren heeft. Als het ledig staat, huurt gij het dan, tegen elken prijs; als het reeds verhuurd is, biedt gij den bewoner het dubbele, ja net twee-, drie-, honderdvoudige....'

Hij bezon zich plotseling, en drukte de handen tegen zijne slapen: hij was in eene hevige gemoedsbeweging, doch het gewicht van het oogenblik ontschuldigde dat ook geheel in de oogen van Stierna, die, zijne hand vattende, hem smeekte zich wat te matigen, opdat men hem niet zou hooren in de naaste vertrekken, en niet een der bewakers naar hem afgezonden werd.

Don Morelos, die bij de eerste ontroering geheel ineen was gezakt, herstelde zich spoedig, en toen hij een paar malen de kamer met groote schreden was op en neer gestapt, scheen hij eindelijk zijne zinnen in de geweldige doch zoo aangename opgewondenheid des oogenbliks zoo verre verzameld te hebben, dat hij zijne gedachten kon vereenigen op dat eene, thans meest belangrijke punt. Hij deelde zijnen aandachtig luisterenden vriend mede, dat hij in de hoekkamer van het bewuste gebouw, waarin hij, gedurende zijn eerste oponthoud te Buenos-Ayres, eenige maanden had gewoond, onder een paar steenen, welke hij hem zeer juist aanduidde, een zak met unzen[(1)] had verborgen, die toereikend zou zijn om in den eersten tijd in al hunne behoeften ruimschoots te voorzien, en die hun wel den overtocht naar de eene of andere plaats op den aardbodem zou verleenen. Gelukte het hem ook maar één enkelen dag in het ongestoorde bezit van die kamer te komen, dan hadden zij wat ze noodig hadden, om al hunne plannen ten uitvoer te brengen, en Stierna zelf, bijna ziek van ontroering, verliet den Spanjaard, met het voornemen om zoo spoedig mogelijk den bekomen last uit te voeren.

Terstond zocht hij het bedoelde huis in de straat Piedras; tot zijne blijdschap vond hij het onbewoond. De verhuurder, tevens herbergier, had eerst veel zwarigheden, omdat hij juist, in de volgende week, ook daar eene tapperij wilde openen, doch toen Stierna hem voor die ééne week een goeden prijs bood, onder voorwendsel, dat de eigenaars van de huizen aan den overkant, hem opgedragen hadden, om die af te teekenen, liet hij zich overhalen, en reeds denzelfden avond bracht de doktor het noodige teeken- en schildergereedschap, in de gelukkig bemachtigde kamer.

II.

Twee dagen later waren alle toebereidselen tot de vlucht gemaakt.

Stierna had het goud gevonden, en gelukkigerwijze lag er juist een Duitsch vaartuig in de haven, hetwelk den volgenden morgen, met het aanbreken van den dag, onderzeil zou gaan. Het was bestemd voor Valparaiso, doch zou eerst Montevideo aandoen, om daar eenige passagiers aan land te zetten.

(1) Unzen, een gouden munt, ter waarde van 17 piasters. Een piaster, ook pesos of zware daalder genoemd heeft de waarde van ongeveer 5 fr.

IN DE ALPENWEIDE, NAAR ERNST MEISZNER.

Daar nu Rosas dwingelandij niet tot deze oorden reikte, en een vluchteling uit de Argentijnsche republiek hier altijd met opene armen ontvangen werd, akkordeerde hij voor twee plaatsen naar deze stad, en liet, ondersteund door de welwillendheid van den kapitein, die hem tot dat einde eenige van zijn eigen volk afstond, de goederen uit zijne woning naar de landingsplaats brengen, waar zij van den kapitein in ontvangst genomen, voor diens eigen bagaadje aangegeven en aan boord gebracht werden. Te gelijker tijd had hij zich eene kleine touwladder weten te verschaffen, die de Spanjaard onder zijne matras verbergen moest. De staven, door welke het venster was versperd, waren bij tijds doorgevijld, en het kwam er nu slechts op aan, na 10 ure, als de inspektie in het huis was afgeloopen, de beide schildwachten daarbuiten voor een korten tijd bezig te houden.

Ook daarop had Stierna iets gevonden en diende hem het gelukkigste toeval. Beneden in huis, in een der zwaar gesloten cellen, lag een razende aan ketenen geklonken, die steeds bulderde en tierde tot hem zijne reuzeukrachten ontzonken, en dan voor dien korten tijd der rust volgzaam en gedwee was als een kind; maar die met vernieuwde woede begon te razen, zoodra zijne uitgeputte zenuwen en spieren hunne veerkracht terug hadden gekregen. De herinnering aan iets bestemds scheen hij verloren te hebben; hij raasde maar door. Den naam van Rosas echter durfde men

in zijne tegenwoordigheid niet uitspreken of het liep gevaar, dat hij de geduchte ketenen verbrak, die hem aan den bodem vastgeklonken hielden. Dan knarsten zijne tanden over elkander alsof hij ze vermorzelen wilde; het blanke schuim bruiste hem om den mond en de oogen sprongen letterlijk uit hunne kassen. Er liep een dof gerucht door het huis, dat de man voor zijne oogen en in weinige minuten vijf volwassen zonen had zien ombrengen door de beulsknechten van den diktator. Maar men mompelde daarvan niet, dan bij wijze van een verwijt aan den oude, dat hij om een zoo alledaagsch geval zijn verstand verloren laad, terwijl Rosas hem immers zijn eigen hoofd gelaten bad; tegen de daad zelve waagde het niemand een woor te uiten.

Deze ongelukkige had zich door het worstelen met zijne ketenen aan het gewricht van de hand eene wonde toegebracht, en Stierna, die reeds des morgens den last had ontvangen, de keten af te nemen en op eene andere wijze te bevestigen, verschoof de uitvoering daarvan, als eene zijnen plannen allergunstige gelegenheid, tot den avond. Hij geliet zich intusschen alsof het in ieder geval vòòr de duisternis zou moeten geschieden; maar vond toen weder een voorwendsel tot uitstel in den gevaarlijken toestand, waarin de oude voor dat oogenblik verkeerde. Zoo ras hij den tijd dacht gekomen te zijn en zijnen vriend het afgesproken teeken gegeven had, riep hij de beide schildwachten voor het huis, en verzocht hun bij de hand te zijn voor het geval, dat hij hunne hulp mocht noodig hebben, als de ongelukkige, met wien hij hier te doen had, soms onder het afnemen of weder aanleggen van zijne boeien door eene vlaag van razernij mocht worden aangevallen. Al de oppassers van de inrichting stelden belang in den oude die in het gansche huis onder den naam *el bruto* bekend was; en die zich ook in het geheel niet met hem te bemoeien hadden, drongen toch in den gang om te zien hoe ‘het wilde dier’ zich houden zou.

Don Morelos liet intusschen den tijd niet onnuttig voorbijgaan. In weinige oogenblikken waren de reeds sedert lang doorgevijlde staven uitgebroken, en met de behendigheid van eene kat gleed hij van de ladder, sloop naar de cactushaag, sneed zich daar met een groot mes, dat Stierna hem tot dat einde had toegeschikt, een doorgang, en was binnen weinige oogenblikken in de duisternis verdwenen.

De Zweed had middelerwijl de ketting van den arm des ongelukkigen laten afnemen en de wonde aan het gewricht verbonden. De zinnelooze zag het rustig aan en liet alles geduldig toe, nieuwsgierig starende op de gelaatstrekken der omstanders, alsof hij in den chaos zijner herinneringen te vergeefs naar eenige gelijkenis zocht. Twee mannen zouden hem, ondanks het ijzer aan zijne voeten, vasthouden; doch daar hij zich zoo bedaard en rustig hield, ja zoo zwak scheen, dat hij nauwelijks in staat was recht te zitten, lieten zij de omklemde armen los en steunden zij zijn bovenlijf door hunne knieën.

(Wordt voortgezet.)

[Nummer 14]

Onze gravures.

'Pas op voor duizeligheid!'

'PAS OP VOOR DUIZELIGHEID!' NAAR M. FLASKE.

Vrij te zijn van duizeligheid behoort tot die eigenschappen, die door dagelijksche oefening wel vermeerderd, maar toch eigenlijk niet verkregen kunnen worden. Terwijl de een zelfs niet weet wat duizelen is, kan de ander ook met de grootste wilskracht zijne aanvallen van duizeling niet overwinnen. Van twee broeders zal bij voorbeeld de een zonder den minsten zweem van duizeligheid van een vierhonderd voet hoogen toren naar beneden zien, terwijl de ander niet uit het raam eener vierde verdieping

op het straatplaveisel kan neerzien, zonder dat hem het zweet op het voorhoofd komt en hij zich als door den drank beneveld voelt.

Men verhaalt van een heer, die eens een zomer in Reichenhal doorbracht, dat hij zich daar stelselmatig van zijne duizeligheid wilde genezen. De gelegenheid daartoe was hier bijzonder gunstig, wijl de *Soole* (zie bladz. 111, tweede kolom onderaan) langs de berghellingen naar het dal geleid wordt en over de buizen een pad loopt, dat van eene stevige leuning voorzien is, zoodat men zonder gevaar langzamerhand van uit het dal tot eene grootere hoogte kan opstijgen en derhalve ook allengs eene grootere diepte onder zich krijgt. Genoemde heer wilde nu iederen dag zoo hoog stijgen als hij van zich verkrijgen kon.

De proefneming was voor den waarnemer bijzonder merkwaardig, want juist het tegenovergestelde van hetgeen men verwacht had gebeurde. Terwijl hij namelijk hoopte iederen dag een eind hooger te zullen kunnen gaan, bleek het dat hij den eersten dag de grootste hoogte bereikt had, eer hij door een aanval van duizeling gedwongen werd terug te keeren, terwijl hem dit iederen volgenden dag vroeger overkwam. Nadat hij de proefnemingen een paar weken voortgezet had, gaf hij ze eindelijk als volkomen nutteloos op.

Dezelfde verschijnselen heeft men waargenomen bij pogingen tot het overwinnen der zeeziekte, die waarschijnlijk nauw aan de duizeligheid verwant is, ofschoon, opmerkelijk genoeg, juist de duizeligste personen er het meeste van verschoond blijven; en het schijnt dat ook hier geene wilskracht in staat is, ons tegen de gevreesde misselijkheid te vrijwaren. Waarschijnlijk heeft men hier met eene zekere lichamelijke dispositie te doen, welke misschien door gestadige oefening van kindsbeen af min of meer onschadelijk gemaakt, maar toch niet geheel vernietigd kan worden, getuige het feit dat de Engelsche zeeheld Nelson tot aan zijnen dood aan zeeziekte onderhevig bleef.

In het gebergte kunnen personen, die aan duizeligheid lijden, door onvoorzichtigheid in groot gevaar geraken. Bij het klimmen is men namelijk veel minder aan duizeling blootgesteld dan bij het afdalen, zoodat het gebeurt dat, na goedschiks boven gekomen te zijn, niet zonder gevaar weer terugkeeren kan. In het geval op onze gravure schijnt wel geen ernstig gevaar te bestaan; anders zou de gids er niet zoo lustig gestemd uitzien.

Het zwaard van sinte Knuut. ridder Iwend en de jonge Karel van Denemarken.

Het oude Brugge was over luttel dagen voor een oogenblik weer het schoone en levensvolle Venetië van 't Noorden.

De stoet zijner zonen en dochters van vóór zeven eeuwen reed weder langs zijne schilderachtige straten; de zonen in de middeleeuwsche wapenrusting uitgedost; de dochters getooid in die vorstelijke prachtgewaden, wier glans en rijkdom eene koningin van Frankrijk van afgunst deden verbleeken.

Wie droomde niet bij dit vertoog aan het roemrijk verledene?

Wie werd niet op de vleugelen der verbeelding medegevoerd naar de weidsche zalen van het Burgtslot, waar, na de terugkomst van de valkenjacht, de minnezanger de snaren tokkelt en zingt den lof van Deugd en Dapperheid?

Mij was dit denkbeeld zoo lief dat ik aan 't pogen ben gegaan die liederen des menestreels na te bootsen, en zie, hier bied ik den lezer de eerste proef dier nabootsing aan, vrij bewerkt naar de volgende legende uit de levensbeschrijving van Karel den Goede, door den Eerw. Heer Duclos:

***

‘De Deensche *Knytlinga Saga* vertelt dat Sint-Knuut, geknield in Sint-Albaanskerke te Odensee, die bestormd was door zijne vijanden, uit zijn gebed opstond om aan zijne vrienden zijne laatste geschenken te geven. Hij riep dan ook Iwend Trundsen en gaf hem zijn groot zweerd. Van dit kostelijk zweerd mocht deze nooit scheiden, uitgenomen op eervolle wijze. Dat wilde de koning. Iwend ontving den schat en aanzag hem als een beschutmiddel zonder weerga. Ook ontsnapte hij alleen uit de moorderij van Knuut en de zijnen. Na Knuut's dood, zonden de heeren van Denemarken Iwend naar Vlaanderen om Olaf af te koopen, die er gebannen zat. Hij ging met Astraad, zijnen broeder, en beiden bleven als gijzelaars in Vlaanderen voor 't rantsoen dat Olaf bij zijne aankomst in Denemarken zenden moest. Olaf brak zijn woord; Iwend en Astraad zaten dus in Vlaanderen gevangen. Op Paaschavond verscheen hun sint-Knuut, vertroostte de bedrukte gevangenen, brak hunne ketenen en op de bede van Edele, wierden zij in een goed bed geleid. De kleine Karel kwam eens bij Iwend. Het groot zweerd sprong in zijne oogen; hij nam het in zijne handen en gespte de riem om zijn midden. Dan zei Iwend: Wat denkt gij, Karel, van dit kostelijk stuk? - Heere God! riep Karel. En Iwend gaf hem 't groot zweerd van sint Knuut, zijnen vader, zeggende: 't Is recht en redelijk dat gij het ontvanget: uw vader koning Knuut schonk het mij, en zijn inzicht vervul ik, immers omdat ik er mij van scheide op eervolle wijze. Karel liep tot zijn grootvader, met den schat dien hij gekregen had, zei dat dit het zweerd zijns vaders was, en smeekte om de vrijheid van de brave lieden die 't hem geschonken hadden. Edele voegde hare bede bij de voorspraak van haren jongen zoon, en Robrecht stond hun de vrijheid toe, op voorwaarde dat zij zelf het losgeld zouden betalen dat Olaf niet wilde geven. Zij aanveerdden den last, kwamen welhaast uit Denemarken met de besprokene som; maar Robrecht weigerde dit geld te ontvangen.

Zoo spreekt de legende. Wij weten echter uit de geschiedenis dat de gijzelaar voor Olaf, zijn broeder Niklaas was en dat zijn losgeld, 10 duizend mark zilver, door de

Denen bijeengebracht en betaald wierd. Daarbij Robrecht de Vries was in 't Heilig-Land als Olaf Vlaanderen verliet.

Het zwaard van sinte Knuut.

I.

Ik zing den roem der Vadren groot
Die beefden voor gevaar noch dood!
Ik zing den roem der Vadren!
Ik zing het lied van 't heldenzwaard
   Dat staal doorklieft als kiezelaard!
   Wie 't noordsche bloed in de adren
   Nog rood en rein bewaart
      Moet nadren!
   Ik zing het lied van 't zwaard!

Maar nauwlijks klonk de mare rond
In 't nevlig Noorderland
Dat Willem de Veroveraar
Zijn standaart heeft geplant!

Op 't erf van Harolds heldenstam,
Op 't erfgoed van den Deen,
Of koning Knuut gordt zich ten strijd
Het slagzwaard om de leên!

Reeds wieglen duizend kielen op
De golven langs de ree,
En wachten naar het sein van wal
Te gaan in volle zee!

Reeds zwellen duizend zeilen op
Met 't glanzend kruis gesierd
En toeven op den wind, die hen
Naar 't bloemrijk England stiert!

Reeds hunkert 't houten waterpaard
Naar 't blauwe golfgebergt'
En strooit het schuim van zijn gebit
Door 't lang vertoef getergd!...

En 't ordewoord des konings klinkt:
‘Heft de ankers op! gezwind
Waar God ons zegepraal beschikt
Daar voere ons heen de wind!’

Doch zie daar komt in snelle vaart
Een krijgsman aangespoord,
En drijft zijn hijgend schuimend ros
Tot naast den koning voort.

En gilt met kloppend hart het woord,
Het vreeslijk woord verraad!
En meldt hoe dat een deel des rijks
In vollen oproer staat.

De vorst gebiedt weer: ‘de ankers af!’
Zijn zwaard vliegt uit de schee
En vlamt in zijne vuist en sid'-
drend spreekt hij: ‘mannen wee!’

‘De ontaarde, die het heilig recht,
De ontaarde, die de macht
Voor 't heil des volks mij toevertrouwd
Heeft roekeloos verkracht!

Eer dat mijn zwaard zich lescht aan 't bloed
Van hem die het bestond
Zijn' troon vermetel op te slaan
Op Denemarkschen grond!

Eer drinkt dit zwaard het bloed van die
Verraderlijk en laf
Den oproer stookten in het land!
De misdaad vordert straf!’

En allen beven van ontzag
Bij 't hooren van die taal!
Bij 't zien van 's Vorsten vlammend oog
Dat bliksemt als zijn staal!

II.

Slechts luttel dagen zijn voorbij!
Slechts luttel tijd vervlood!
En hoor dat vreeslijk wraakgeschreeuw
Dat huilt om 's konings dood!

De nare toorts des oproers blaakt
En gloeit van Zuid tot Noord
En Oost tot West, en overal
Verspreidt zij schrik en moord!

‘De Noordman valle Christus aan
En plundre kerk en kluis!
Maar hoe ten oorlog varen, 't zeil
Beschilderd met het kruis?

Maar hoe dat christene geloof,’
Zoo mompelt het gebroed,
‘Met onze zwaarden planten gaan
En mesten met ons bloed!...

De vorst, die zulke plannen smeedt
Is nimmer onze vorst!
En heilig is de vuist, die hem
Den dolk ploft in de borst!’

Die oproerspoorslag drijft het volk
Vooruit, steeds woest van aard
En nog den teugel ongewend,

Gelijk het hollend paard,

Dat stuk, verbrijslend toom en tuig
Geen meesters hand nog kent!
Viervoets, de losse mane omhoog,
Door 't ruim der vlakte rent!

‘Het altaar om! De troon omver!’
Zoo brult de woeste drom,
En rukt met razernij vooruit,
Vooruit naar 't heiligdom!

Doch voor des tempels poort daar rijst
Een kloeke heldenschaar!
Het glimmend lemmer in de vuist
En tartend het gevaar!

Doch voor des tempels poort daar rijst
De koning onvervaard!
Den engel van het Paradijs
Gelijk met vlammend zwaard!

En had de koning aan dat zwaard
Het leven dan gevraagd,
En had hij met zijn riddrenwacht
Een aanval dan gewaagd,

Dan hadde de oproer achteruit
Gedeinsd..... Dan had' de moed
Van Vorst en riddren de oproer wis
Gesmoord in stroomen bloed!....

Doch schielijk daalt in 's konings ziel
Een lichtstraal van omhoog!
Een vonk van meer dan aardschen moed
Glanst eensklaps in zijn oog!

‘Vaarwel, mijn zwaard, mijn dierbaar zwaard
Dat nimmer mij verried
Neen 'k verw u heden in het bloed
Van mijn bestormers niet!’

Zoo sprekend reikt hij 't zwaard aan den
Getrouwsten zijner wacht,
Den dappren ridder Iwend, en
Hij zegt: ‘aanvaard... neem acht!...
't Werd voor den overwinnaar nooit
Op 't slagveld neergelegd!
Maar roem en overwinning bleef
Er steeds aan vastgehecht!
Ik kies de martlaarskroon!... 'k vertrouw
Het aan uw dappere hand!....
'k Verlaat het thans met eer, verlaat
Ook gij het nooit met schand!...’

En wijl de vrome koning Knuut
De martlaarskroon aanvaardt,
Zwaait ridder Iwend onversaagd
Met kloeke hand het zwaard!

En baant zich eenen vrijen weg
Door 't woelend muitersrot,
Velt neer wat hem weerstaat en komt
Behouden in zijn slot!

III.

Wie is die ridder fier en koen?
Wie is die dappre kampioen?
Die onbekend kwam aangereden
   Op 't brieschend paard?
In 't worstelperk, waar Vlaandrens dapperen streden
   Met lans en zwaard?

Gelijk een helle bliksemstraal
Zoo slingert zijne vuist zijn staal!
En elke ridder, die hem aanrandt,
   Hoe kloek en sterk,
Valt overwonnen op het gele baanzand
   Van 't worstelperk!

Maar zie de telg van 't vorstelijk bloed
Aan 't Hof van Vlaanderen opgevoed,
Uit koninklijken stam der Noren
   Terzelfder tijd
En uit den stam van Vlaanderens Graaf geboren,
   Vliegt op ten strijd!

Hij nog maar slechts een jongeling,
Maar onverschrokken met de kling,
En als gesmeed vast in den zadel,
   Kent sedert lang
Voor de geduchtsten van geheel den adel
   Geen vrees noch bang!

Ontzettend is het een vertoog
Dat ieder volgt met angstig oog,
't Gevecht van Karl en d'onbekende!
   En ieder zweerd
Hoe elk ook zwaaie en draaie en wende
   Wordt afgeweerd!

De rossen zijn met schuim bespat,
De ridders hijgen, afgemat,
Noodwendig wordt hij onderbroken
   De heldenstrijd!
En door de kampers wordt een woord gesproken
   Van wederzijd'

En als de vreemdeling nu weet
Met wien hij in het strijdperk streed!...
Zie hem de knie dan nederbuigen
   Gezwind met spoed,
En eerbiedvol den huldeplicht betuigen
   Aan Karles voet.

En dan het hem zoo heilig zwaard
Dat hij nog eerbiedvol aanstaart,
Aan Karle bieden met dees woorden:
   ‘'k Ontving dit pand
Eer dat de woeste muiters hem vermoordden,
   Uit Vaders hand!

Aanvaard!.... Als de eedle Knuut weleer
Droeg ik het steeds met roem en eer,
'k Verlaat het thans ook zonder schande
   Ik heb aanschouwd
Dat het aan geene waardigere handen
   Kan toevertrouwd!’

En 't zwaard van koning Knuut dat wordt
Den dappren Karl dan aangegord
Door ridder Iwend, d'onbekende,
   En ja! hoe schoon
Met 't heidenzwaard zijns vaders om de lende
   Staat daar de zoon!

En om te wraken elken hoon
Gebracht aan Vlaanderens eerekroon!
En om te staven 't heilig rechte
   Van ouderling
En wees en weduwvrouw en laat en knechte,
   Draagt hij die kling,
Draagt hij dit zwaard aan zijne zijde,
   En zie! hij maait
   Alom de bloem
   Van eer en roem!
   In elken strijde
   Waar hij het zwaait!

Gij, fiere zonen onzer kloeke vadren!
Die 't Noorderbloed in de adren
Nog rood en rein bewaart;
Draagt ook alzoo het zwaard!

J. VERBEECK. Pr.

Een wandeltocht buiten het slot.

Alles, op deze gravure, ademt kalmte en vrede.

De burgheer heeft met zijne gade en kinderen het slot verlaten om eene wandeling te doen langs zijne aanpalende akkers en bosschen. Ginds in de verte klept de klok der kloosterkerk het *Angelus* en ingetogen blijft het adellijke paar stilstaan en bidt de gevraagde groetenissen aan de Moeder-Maagd, ten zegen over de hoofden hunner kinderen: den knaap met den bruinen kroezelkop, het evenbeeld zijns vaders, en het maagdeken met de goudblonde haarvlechten, zoo sprekend gelijkend op de moeder. Beide kinderen blijven echter onbewust van de ouderlijke bede, zoo geheel verdiept zijn zij in het samenstellen der ruikertjes van veldbloemen, die zij de gewoonte hebben, bij hunne wandeltochten aan het Lieve-Vrouwken te offeren, dat aan den reusachtigen eik te midden van den kruisweg hangt. Echtelingen en kroost zijn dus door hunne vereering der Gods-Moeder, die zoozeer de middeleeuwen kenmerkt, dezer voorspraak volkomen waardig. En die zegen der Vermogende wordt der adellijke familie daarenboven ook toegewenscht en voor haar afgebeden dooide talrijke onderhoorigen, die de burgheer en zijne gemalin met vaderlijke bezorgdheid en moederlijke genegenheid regeeren en bijstaan.

En daarom ademt alles op dit tafereel kalmte en vrede; want welbegrepen christenzin heeft steeds uit het paleis zooals uit de hut rust en onderlinge liefde doen glansen.

Wetenswaardigheden.

De aardappel.

Het is nu omstreeks drie eeuwen geleden, dat de aardappel voor de tweede maal in Europa werd ingevoerd door Sir Walter Raleigh, of juister, door den kapitein van een zijner schepen, Thomas Herriott. Reeds vroeger was dit gewas door de Spanjaarden naar hun vaderland overgebracht, en is waarschijnlijk van daar uit bekend geworden in Italië. Sedert dien tijd heeft de aardappel zich in den loop der jaren over de gansche wereld verspreid, en bekleedt nu, èn als voedingsmiddel, èn om zijne verschillende andere nuttige eigenschappen, eene aanzienlijke plaats.

Hoewel de Engelsche schepen aardappelen medebrachten van Virginia, was deze plant daar echter niet inheemsch, en zijne kweeking toen ter tijde niet eens bekend in het Noorden van Mexiko; hoe hij nu van daar kon worden aangevoerd, schijnt eenigszins duister, doch de Candolle geeft in zijn bekend werk over den oorsprong der kultuurgewassen eene aannemelijke verklaring van dit feit. Volgens hem zoude Virginia aardappelen uit Zuid-Amerika ontvangen hebben door Spaansche schepen, en daar de Engelschen ten dien tijde op vijandigen voet stonden met de Spanjaarden, is het zeer wel mogelijk dat Raleigh zich van een schip had meester gemaakt, dat zulk eene lading bevatte, en dus den aardappel kon medebrengen uit een land, waar hij niet thuis behoorde.

Uit de getuigenissen der eerste reizigers, als Acosta, die Peru, en Pierre Ciesa, die Quito doorreisde, is op voldoende wijze gebleken, dat tijdens de ontdekking van Amerika de aardappel gekweekt werd, oogschijnlijk volgens oud gebruik, in de gematigde streken van Chili tot aan Nieuw-Grenada. Deze plant was echter niet bekend bij de inboorlingen der gematigde streken van oostelijk Zuid-Amerika, of het moet solanum Commersonii geweest zijn, een gewas dat ook knollen voortbrengt en in het wild groeiend gevonden wordt bij Monte Video aan de Rio de la Plata en in Zuid-Brazilië. De ware aardappel, Solanum tuberosem wordt heden wel in Brazilië verbouwd, maar is er nog van jeugdigen datum en wordt er Engelsche bataat genoemd. Ofschoon men met volkomene zekerheid weet dat Solanum tuberosum afkomstig is uit Zuid-Amerika, doen zich toch eenige moeielijkheden voor bij het bepalen van de juiste streek van dit uitgestrekte deel der aarde, waar dit gewas oorspronkelijk wild groeit.

Tal van bewijzen, geleverd door zeer geloofwaardige natuuronderzoekers, toonen echter duidelijk aan dat men het vaderland van den waren aardappel moet zoeken in Chili, waar hij in het wild groeit, onder den vorm zooals men hem nog heden in de kultuur vindt.

Darwin vond op zijne reis aan boord van het schip the Beagle, eene menigte aardappelen in den archipel van Chonos (zuidelijk van Chili), waar zij bijzonder welig groeiden op het zand der zeekust en ziehier wat hij er van zegt: ‘De wilde aardappel groeit op deze eilanden in grooten overvloed op den zandigen, schelpachtigen bodem bij het zeestrand. De hoogste plant was vier voet hoog. De knollen waren over het algemeen klein, maar ik vond er een, die langwerpig van gedaante was en twee duim in doorsnede; zij geleken in alle opzichten op den Engelschen aardappel en hadden denzelfden reuk; maar bij het koken krompen zij in en werden waterig en flauw, doch hadden volstrekt geen bitteren smaak. Zij zijn buiten twijfel inheemsch hier; zij groeien, volgens M. Row, tot 50° Z.B. en worden door de wilde Indianen uit die streken Aquinas genoemd. Het is opmerkelijk dat dezelfde plant bevonden wordt op de woeste, onvruchtbare gebergten van centraal

Chili, waar meer dan zes maanden achtereen geen droppel regen valt, en in de vochtige wouden van deze zuidelijke eilanden.'

Tegenwoordig wordt de aardappel over de geheele wereld gekweekt, van Hammerfest in Lapland, de noordelijkste stad der aarde, tot in Nieuw-Zeeland; in het tropische Z. Amerika zoowel als in het Zwitsersche Alpenland: hij overschrijdt zelfs de grenzen van de kultuur der granen, zoodat men zelfs eene verscheidenheid op IJsland kan kweeken. Hieruit blijkt wel hoeveel waarde men aan dit voedingsmiddel hecht; het heeft evenwel lang geduurd eer een zeker wantrouwen, dat men tegen dezen knol koesterde, in zooverre geweken was, dat het volk er zich van bediende. Nog heden zijn enkele menschen zeer gekant tegen deszelfs gebruik als voedsel, en als een der heftigste tegenstander van den aardappel kon men den dichter Bilderdijk noemen.

Zooals boven reeds gezegd is, ontving Italië denkelijk den aardappel uit Spanje en verspreidde hij zich verder van daar over Duitschland. Dit zou men ten minste uit den naam moeten opmaken. De aardappelen, door de Duitschers Kartoffeln, Doffeln of Kartüffeln geheeten, worden nog tot 1775 in de akten van de Preussische Domänenkammer Tartuffeln genoemd. Deze naam komt waarschijnlijk van het Italiaansche woord Tartuffii, dat even als deszelfs verkleiningswoord Tartuffoli, truffels beteekent, op welk de aardappelen veel lijken wat hun uiterlijk voorkomen betreft. In 1590 beschreef de Bazelsche professor, Casper Bauhin, het eerst den aardappel als Solanum tuberosum esculentum, terwijl hij er ook eene ruwe afbeelding van gaf; doch in 1601 werd hij nauwkeurig afgebeeld door den beroemden plantkundige Clusius, in zijn werk *Zeldzame gewassen*; ook werd hij in het begin der 17e eeuw het eerst als keukengroente aangekweekt. Gedurende den 30jarigen oorlog (1618-1648) kwam de aardappel in Bohemen, in 1717 in Saksen, in 1740 in Zuid-Duitschland. Ofschoon in Engeland ingevoerd in 1585, en door John Gerard in zijn tuin te Londen geplant als *Batata Virginiata*, werd de aardappel eerst sedert 1728 in Schotland verbouwd, terwijl Nederland en België dit gewas na 1623 uit Engeland ontvingen. In Pruisen werd hij in 1738 ingevoerd en in Frankrijk veel later (1783); toch was hij in dit laatste land reeds vroeger bekend, en werd in 1616 als zeldzaamheid aan de koninklijke tafel te Parijs gegeten. In Griekenland kwam hij eerst in lateren tijd door de Duitschers (de Beieren) in gebruik. In vele streken, zoowel van Frankrijk als van Duitschland, bestond er aanvankelijk

zulk een tegenzin tegen dit gewas, dat de regeering, gedeeltelijk door dwang, gedeeltelijk door belooningen, het volk tot den verbouw ervan moest aansporen. Zelfs liet men hier en daar oogluikend toe, dat het landvolk de op het open veld staande aardappelen stal, ten einde aldus het kweeken algemeen te krijgen.

EEN WANDELTOCHT BUITEN HET SLOT, NAAR TH. PÖCKH.

In Ierland, waar de aardappel in 1565 door Hawkins uit Santa-Fé werd ingevoerd, bekleedt hij eene aanzienlijke plaats als voedingsmiddel, misschien wel de aanzienlijkste. Als de aardappeloogst daar mislukt, kan dit in waarheid als eene volksramp beschouwd worden, en veroorzaakt in den letterlijken zin hongersnood onder de arme klassen. Voor dit land inzonderheid zou het een zegen zijn indien er een afdoend middel gevonden werd tegen de gevreesde ziekte, die steeds de oorzaak van het mislukken van den aardappeloogst is.

Om te beoordeelen of deze knol werkelijk aanspraak kan maken op de waarde, die men er aan hecht, dient men te weten welke zijne bestanddeelen zijn en hoeveel

percent voedende stoffen hij bevat. Wij vinden dan dat hij bestaat uit ongeveer 76 percent water, 20 pCt. zetmeel, 1 pCt. celstof, 1 pCt. eiwit en 1 pCt. asch, benevens eenige gommen en ongeveer 0,2 pCt. vet. Hieruit blijkt dat niet geheel zonder grond door sommigen wordt beweerd, dat de aardappel meer dient tot maagvulling dan wel tot eigenlijke voeding. Dit is echter ook tot zekere mate noodzakelijk voor het lichamelijk welzijn, buitendien bewijst de aardappel, evenals tal van

groenten, die ook rijk aan water zijn, uitstekende diensten om de verscheidenheid der spijzen te vergrooten, terwijl zijne verschillende bestanddeelen bij uitnemendheid geschikt zijn voor de instandhouding van het organism. Wanneer men bovendien bedenkt, hoe de aardappel niet alleen rechtstreeks tot voedsel dient, hoe men er onder andere siroop, meel, stijfsel, brandewijn, enz. uit bereidt, kan men hem wel stellen onder de hoogst nuttige kultuurgewassen, en waardig om tot de grootst mogelijke volkomendheid gebracht te worden.

RIDDER IWEND EN DE JONGE KAREL VAN DENEMARKEN, NAAR F. MEYERHEIM.

De stamabdij Premonstreit
Sedert de verjaging harer kanoniken.
(Slot.)

Nu scheen zich voor de Norbertijnen andermaal de gelegenheid aan te bieden, om de stamabdij hunner Orde terug te verkrijgen. Werkelijk vertrokken wederom eenige Belgische kloosterlingen naar Premonstreit, en gaven zich alle moeite, om in het bezit der abdij te komen en zich daar te vestigen. Meermalen hoorden wij bejammeren, dat de Reguliere Kanoniken bij die gelegenheid hunne stamabdij met het aangrenzend bosch niet teruggekocht hebben voor de geringe som van 120,000 franken. Maar die zoo spreken, kennen de gestelde voorwaarden niet, noch de moeilijkheden, welke uit den weg moesten geruimd worden. Waren die voorwaarden voor de kloosterlingen niet geheel onaanneemlijk geweest en had men kans gezien

de verschillende slagboomen, welke ter wegversparring gevallen waren, te verwijderen, zij zouden gewis niet geaarzeld hebben het klooster, dat voor hen zoo rijk was aan heilige herinneringen en geheel eenige waarde had, terug te verkrijgen. Doch er glom geene hoop om hun hoogloffelijk streven bekroond te zien. De bezwaren lagen niet in de gevraagde som, vermits men deze grootendeels, zoo niet geheel en al, had kunnen vereffenen met den verkoop van het bosch, waarmede de huizing van den achterkant omzoomd was. In weerwil dan der pogingen, in weerwil van hunne bereidvaardigheid tot velerlei opofferingen, gelukte het aan de zonen van den H. Norbertus niet hun vurigen wensch vervuld te zien, en zich in het huis van hun heiligen Stichter te Premonstreit te vestigen.

Voornoemd bosch is thans het eigendom van eenen partikuliere.

Het Departement kwam door aankoop in het bezit van het aloude erf der Norbertijnen, voor eene som, die alleen om de prachtige arduinsteenen van dit huis diende verdubbeld te worden. Het gebouw was thans bestemd ter verpleging van krankzinnigen.

Aanvankelijk werden alleen de ongelukkige lijders uit het Departement Aisne opgenomen, maar later vonden zinneloozen van beider geslacht uit alle departementen van Frankrijk daar eenen toevlucht, en zoo bleef de bestemming der abdij tot op den huidigen dag.

Den toestand der aloude bezitting kan men opmaken uit het verslag van ettelijke Norbertijnen, die voor eenige jaren uit België naar Premonstreit, als ter bedevaart, vertrokken. Wij vatten het hier in enkele woorden samen.

Met diepe ontroering bezochten zij de heilige plaatsen hunner voorvaderen. Weinige uren slechts ten Westen van Laon, zagen zij in de diepte eener liefelijke vallei, de uitgestrekte bouwvallen van een overoud klooster. Hoe dichter zij de plek naderden, des te sterker werden zij aangegrepen door de gedachte, dat hun H. Stichter eenmaal denzelfden weg, dien zij betraden, bewandeld had. Eene talrijke schaar van witgekleede kloosterlingen, zijne volgelingen, scheen hun voor den geest te zweven, en met sprakelooze aandoening verhieven zij hun hart tot God.

Maar welke gewaarwordingen rezen bij hen op, toen zij de puinhoopen der aloude kapel bereikten, en zich herinnerden, dat die kapel voor zoovele eeuwen den H. Norbertus binnen hare muren had ontvangen, dat de heilige aartsbisschop en ordestichter daar geknield, daar zoo vurig gebeden had!

Slechts weinige schreden bezijden die vervallen St. Jan's kapel zagen zij een armoedig huis: dit was eenmaal de woning van den H. Stichter, daar zonderde hij zich af om met God te verkeeren, wanneer zijn apostolisch ambt en andere bezigheden hem eenige oogenblikken vrij lieten; dit later herbouwde huis wordt thans door een werkman bewoond. Een weinig verder ziet men eene fontein opborrelen: het water van die fontein staat door wonderdadige genezingen in hoog aanzien en is heinde en verre bekend; nog heet deze plaats de St. Norbertus' fontein. Beklimt men den top van den berg, waar deze bron te halverwege opwelt, dan ontrolt zich voor het gezicht een der schoonste natuurtafereelen, waarvan het oog zich verzadigen kan. De blikken hangen om zoo te zeggen, aan de vroegere abdij, doch thans merkelijk veranderde huizing van Premonstreit, wier nevenbouwen gedeeltelijk in puinhoopen herschapen zijn. Het eenigste, wat thans nog van voornoemde St. Jan's kapel bestaat, is een gedeelte van het linker koor; verder niets dan bouwvallen van muren, grachten en eenige overblijfselen, wier vroegere bestemming onbekend is. Het kunstig bewerkte

ijzeren staketsel, langs den hoofdbouw heenloopend, is nog door geen ander vervangen; ook de eeuwenoude eikenlaan, vóór den ingang der abdij, is meestendeels door de hedendaagsche sloopzucht omvergehaald en ten gelde gemaakt; jonge olmen hebben die plaats gedeeltelijk ingenomen.

De volgende bijzonderheden hebben wij ontleend aan de prachtige abdijplaat, die de Generaal J.B. L'Ecuy (overleden te Parijs, 22 April 1834) liet graveeren tot troost zijner verspreide Broeders.

Nabij het klooster stroomt nog overvloedig het water, waarmede eenmaal de molen in beweging gebracht en de vijvers ruimschoots voorzien werden; een dezer vijvers bestaat nog.

Wat thans tot verpleging der krankzinnigen wordt gebruikt, is het klooster, geheel uit hardsteen opgetrokken, dat omstreeks 1746 in den stijl van Lodewijk XV herbouwd is: men kan het eerder bij een prachtig paleis dan bij eene abdij vergelijken. Drie poorten, vroeger vier, geven toegang tot de nog overblijvende en wijd uitgestrekte gebouwen. Bij het binnentreden van de voornaamste poort, treft men eerst een vierkant plein aan, dat *Cour d'bonneur* genoemd wordt, en aan de overzijde des kloosters de St. Norbertus poort, welke nog bestaat; tusschen deze en de abdij verheft zich in 1884 eene groote pachterij met de toebehoorende gebouwen.

Aan den linkerkant van den hoofdvleugel bevond zich vroeger het verblijf of de *prelatuur* van den Generaal der Orde[(1)]; thans worden daar de krankzinnige mannen, die hun onderhoud kunnen betalen, verpleegd. Deze vleugel is een waar paleis, in drie verdiepingen opgetrokken, met vroeger in 't geheel zeven-en-twintig en in 1884 nog 13 groote vensters in elke verdieping en een aanzienlijk getal vertrekken en zalen. Ook ziet men hier een rijk-versierden trap, een meesterstuk van bouwkunst, met het jaartal 1746 en het wapenschild van een Overste.

Aan den rechterkant van voornoemd plein verheft zich een gebouw, dat met den linkervleugel overeenstemt, doch minder ruimte bevat. Deze rechterzijde werd vroeger bewoond door den Provisor der Orde, en diende tevens tot gastverblijf voor de talrijke abten, die naar het Algemeene Kapittel van Premonstreit kwamen; thans worden in dit gedeeltelijk Romaansch en gedeeltelijk Renaissance gebouw de krankzinnige vrouwen verpleegd, die in haar eigen onderhoud, kunnen voorzien; hier telt men in den vooren bezijdengevel achttien vensters, dit is in elke verdieping zes. Rechts van dezen bouw draait eene poort op zware hengsels.

Midden tusschen deze twee rijzige vleugels verheft zich het hoofdgebouw of de eigenlijke abdij; doch haar prachtige kerktoren is na 1834 omvergehaald. De abdij bestond uit twee verdiepingen, elke met twee-en-twintig vensters, en een heerlijk rondgebouw met drie vensters, dus te zanten vijftig vensters. Dit rondgebouw wordt thans beneden voor parochiekerk en boven voor lijnwaadzaal gebruikt; dit gebouw is in Romaansch-Renaissance stijl; doch de kapel van den H. Norbertus, ter grootte eener kleine dorpskerk, is in oud Romaansch. In deze kapel vindt men een portret van den H. Norbertus op een houten paneel, waarvan ons onlangs uit Frankrijk eene photographie bezorgd is. Eene rijke juffer heeft dit portret uit Straatsburg medegebracht en heeft het door hare erfgenamen te Premonstreit laten plaatsen. Er rust ook nog eene reliquie van den H. Norbertus, door een Franschen Norbertijn uit Rome bezorgd; ziedaar wat men in onze dagen te Premonstreit van Maagdenburg's Kerkvoogd nog aantreft.

De kamers en de toren van dit hoofdgebouw, waarin men nog de kapiteelen der oude kerk ziet, worden door den bestuurder (deze heeft eene jaarwedde van 10.000

(1) De Cardinaal Richelieu, staatsman van Frankrijk, heeft als commendataire (wereldlijke) abt van Premonstreit hier gewoond.

fr.) en de bedienden bewoond. Hier vond men op de bovenste verdieping in lange rijen de kamers der religieuzen met de belendende galerijen, en op de onderste verdieping verschillende zalen, doch deze laatste is thans in breede gangen herschapen en tot slaapvertrekken der verpleegden ingericht, terwijl het departement vóór eenige jaren de bovenste verdieping van dit gebouw weggenomen heeft, omdat de herstellingskosten op 60.000 franken geraamd waren. Alleen de voorgevel bij de intrede heeft de twee verdiepingen tot hiertoe bewaard; hier is thans de toegang tot de parochiekerk, en vroeger tot de spreekzalen en de kapittelplaats; deze plaatsen dienen nu voor de kerk. Waar vroeger de oude kerk stond, ziet men thans den tuin van den bestuurder met eenige kleine gebouwen voor de woedende krankzinnigen, die van de anderen moeten afgescheiden worden. Het oude klooster was in gothiek van de XIIIe eeuw; een kapiteel en eene gravure eener poort zijn bewaard gebleven door de teekenpen van eenen priester. Het torentje boven den hoofdbouw der abdij is nog aanwezig. De groote oude muur omsingelt nog de gebouwen en den uitgestrekten tuin, die door een toereikend water voortdurend besproeid wordt. Van afstand tot afstand aanschouwt men op voornoemden ringmuur de sporen van toren en andere versterkingen waarmee hij vroeger geflankeerd was.

Laat het oog van de hoogte dezer aloude gebouwen zijne blikken naar de omliggende plaatsen heenwerpen, het geniet een heerlijk panorama.

Premonstreit is thans eene parochie, en het kerkhof, waar de H. Norbertijnes Ricovers (Ricuera) begraven is, dient nu voor de parochianen.

Wat het stoffelijke betreft, bezit Premonstreit een post- en telegraafdienst en ligt ongeveer drie kilometers van den ijzeren weg.

Zoo is de tegenwoordige toestand van een erf, dat achtereenvolgens door meer dan zestig Generaals der Orde van Premonstreit bewoond en bestuurd was, en waaruit talrijke Norbertijnen vertrokken zijn, die op zoovele plaatsen niet alleen in Europa, maar ook in andere werelddeelen huizen der Orde gesticht hebben. Thans worden er meer dan 800 ongelukkigen verpleegd, in wie het licht der rede uitgedoofd is.

Ten slotte, al is het moederhuis nog niet aan zijne oorspronkelijke bestemming hergeven, sedert jaren bloeien verscheidene abdijen der Norbertijnen in België, Nederland, Oostenrijk, enz. Op den 2^{en} October 1883 is de Prelaat der Norbertijner abdij te Strahow, nabij Praag in Bohemen, Sigismundus Antonius Stary, tot Generaal der geheele Premonstratensen-Orde gekozen.

TH. J. WELVAARTS,
Abdij van Postel.

De krankzinnige
Een verhaal naar het Hoogduitsch.
(Vervolg.)

De wonde, inmiddels uitgewasschen, begon echter op nieuw te bloeden. Om dit te stelpen wikkelde Stierna haar in het met eene verkoelende zalf bestrekene linnen. Een vreeselijke, zwijgende, doodsche glimlach zweefde daarbij om de lippen des ongelukkigen en trok zijne wenkbrauwen op. De pijn, door het verbinden veroorzaakt, scheen hem voor het eerst opmerkzaam op zijnen arm te maken, en in hetzelfde oogenblik sprong het bloed door het verband heen, en verfde het linnen.

De uitwerking was ontzettend, en eer de achter hem staanden weer tot bezinning gekomen waren, en begrepen, dat zij de handen moesten uitsteken, was de voor

weinige oogenblikken nog zoo hulpelooze grijsaard overeind gestegen en had hij zich onder een dollen kreet van 'bloed! bloed! dat was de eerste!' op een der oppassers geworpen, die de lamp hield, en sloeg hij dien als een wild dier, dat zijne prooi bespringt, de tanden in de borst.

'Help!' riep deze man, terwijl bij de lamp liet vallen en achterover stortte. 'Help, help mij!' maar de zinnelooze had hem te vast gegrepen. Vruchteloos wierpen de oppassers zich op den woestaard, en poogden zij hem van zijne prooi af te trekken; te vergeefs gaf een van hen, daar iedere andere poging te vergeefs scheen, hem met zijn eigen keting eenen slag tegen het voorhoofd. Hij zonk wel bedwelmd neêr, maar de tanden lieten niet los, voor dat zij het vleesch, waarin zij gehecht waren, van het lichaam afscheurden. Eindelijk op nieuw geketend, werd de ongelukkige nog altijd bewusteloos, met haastig omgelegde verbanden in zijne cel terug gesleept.

Stierna had nu nog den zwaar verwonden oppasser te verbinden eer hij dit donkere

verblijf der verschrikking, hetwelk in dit laatste tooneel eene zoo vreeselijke herinnering voor hem bewaren moest, een zacht maar diep uit het hart gerezen vaarwel kon toeroepen. Dit gedaan zijnde, sprong hij, buiten komende, op zijn paard, dat daar, vastgebonden, stond te wachten, en draafde toen de straat af naar het binnengedeelte der stad, waar hij zijn jongen vriend op de afgesproken plaats hoopte te vinden.

Terwijl de oppassers in het gesticht zich op het drukst bezig hielden met den zinnelooze, gleed eene donkere gestalte met bleeke, als bestorven wezenstrekken, haastig en zonder zich te bekreunen om de slijk, die om haar heen spatte, langs den weg, sloeg de straat Santa Rosa volgende, eerst die van Santa Clara in, en volkomen, naar het scheen, met de plaats bekend, hield zij hare schreden in, toen zij aan een groot en statig gebouw genaderd was, hetwelk den hoek van deze en van de straat Lima vormde. In den langen mantel gehuld, verborg zich zij daartegenover in de donkere schaduw van een ander hoog gebouw. Zij trok wel de aandacht van dezen en genen voorbijganger, maar misschien zonder zelve zulks te achten of op te merken. Geheel in den wijden mantel gedoken, zoodat de fonkelende oogen nauwelijks zichtbaar waren, staarde zij bewegingloos naar een dicht behangen en sterk getralied venster van de eerste verdieping, door hetwelk een zwakke lichtstraal heenschemerde. Maar de deur bleef gesloten, niemand verliet het gebouw, niemand kwam daar binnen, en zonder dat flauwe schijnsel had men dien geheel donkeren steenklomp voor ledig en onbewoond kunnen houden.

Het was bijna 10 ure. De doodsche stilte, die hier heerschte, werd bij poozen alleen afgebroken door een enkelen voetganger, die in dit drukst bewoonde gedeelte van de stad, waar zelfs gaanpaden waren gemaakt, thuis behoorde en zich haastte naar zijne woning terug te keeren. Met blijkbare schuwheid ontweken zij de gestalte, die daar nog steeds tegen den muur stond geleund en maakten zij, ondanks het slijkerig rijspoor, een omweg of stapten naar de andere zijde. Alle winkels, alle deuren waren gesloten, de meeste lichten uitgedoofd: alleen dat ééne in het donkere gebouw wierp nog een mat schijnsel op het gordijn, dat het inwendige van het vertrek voor de oogen der voorbijgangers bestendig verborg. Niemand liet zich thans meer op de straat hooren; een lichte patrouille van Argentijnsche milicianen sloeg den naasten hoek om en marcheerde tot aflossing van den eenen of anderen post, de straat af, naar het kasteel toe. Hunne voetstappen weêrklonken in de verte, en duidelijk liet zich de scherpe, eigenaardige vleugelslag van talrijke troepen wilde eenden hooren, die van de rivier naar de binnenwateren of vandaar terug togen, en voor eenige oogenblikken hier de doodelijke stilte van den nacht afbraken.

De man, welke daar in dien donkeren mantel gewikkeld stond, stapte nu met snelle schreden dwars over de straat, luisterde een oogenblik aan de deur en liet daarop tweemaal den klopper vallen. Het geluid daarvan klonk door het gansche gebouw. Eenige oogenblikken later hoorde men van binnen eene deur openen en vernam men na eenige zware voetstappen eene stem, die, naar buiten roepende, vroeg wie daar was.

‘Leve de konfederatie!’ zegde de nachtelijke bezoeker op een duidelijken maar bedaarden toon.

‘Den dood aan de wilde Unitarissen!’ antwoordde men van binnen, en het afschuiven van twee grendels gaf terstond daarop te kennen, dat men in het aangegeven wachtwoord een waarborg voor de goede gezindheid des bezoekers vond

en geene zwarigheid behoefde te maken, hem zelfs in dit late uur toegang te vergunnen. Onmiddellijk daarop werd de sleutel in het slot omgedraaid en opende men de deur. Het licht van de lamp, die de man in de hand hield, viel ten volle op het aangezicht zijns laten bezoekers.

'Ave Maria!' was de onwillekeurige kreet des ouden, als hij het doodbleeke gelaat en de fonkelende oogen gewaar werd, die op hem gevestigd waren; 'wat verlangt gij, senior, en dat zoo laat?'

De vreemdeling streek met zijne linkerhand het klamme gitzwarte haar van het voorhoofd en zeide toen op een bedaarder toon, dan met zijne onrustige blikken scheen overeen te komen:

'Ik bid om verschooning, dat ik u zoo laat kom storen, maar een gewichtige last verplicht mij daartoe. Is don Louis de Gomez nog te spreken?'

'Don Louis is niet t'huis,' hernam de oude, en monsterde toen voor het eerst, en zoo het scheen, niet zonder verbazing, het ordeloos en met slijk bespatte gewaad des vreemdelings. 'Gij komt misschien uit het binnenland, senior?' was zijne vraag.

'Niet t'huis?' herhaalde de vreemdeling snel en eenigzins ongeloovig; 'zeg hem, mijn vriend, dat ik hem belangrijke depechen breng, waarvan het uitstel verderfelijk voor velen zou kunnen zijn.'

'Maar don Louis de Gomez heeft Buenos-Avres reeds voor drie maanden verlaten,' verzekerde de oude, 'en is naar Valparaiso vertrokken, met een bepaalden last des gouverneurs, dien God beware moge!'

'Niet in Buenos-Ayres?' riep de vreemdeling, terwijl hij verschrikt eene schrede terug trad; 'naar Chili? en donna Constantia?'

Aleer de oude man deze tweede vraag beantwoorden kon, was er eene zijdeur geopend, en richtte eene oude dame, het hoofd zorgvuldig gewikkeld in hare mantille, die zij onder de kin doorgetrokken en over den linker schouder terug geslagen had, hare blikken herwaarts; maar nauwelijks had zij het bleeke aangezicht des vreemdelings, waarop juist het volle flikkerlicht der lamp viel en hetwelk daardoor een nog veel wilder en afgrijselijker voorkomen kreeg, herkend, of zij hief een vervaarlijken angstkreet aan, smeet de deur weêr in het slot, liet den man, of wie het zijn mocht, geheel en onbekommerd aan zijn lot over, rukte het venster van hare kamer open en deed met eene stem, die dooden uit hunnen slaap had kunnen wekken, de kreten van 'help!' en 'moord!' in de stilte van den nacht door de holle straat weêrgalmen.

De oude verschrikte natuurlijk niet weinig van dit onverwachte en voor het oogenblik althans nog geheel ongegrond noodgeschreeuw, trok evenwel het mes, dat hij, als ieder Argentijn, bij zich droeg, uit de scheede en zag den bleeken vreemdeling onthutst en verlegen aan. Deze was op het eerste gegil dier vrouw driftig opgestoven, en ook zijne hand greep onwillekeurig naar een onder zijnen mantel verborgen wapen. Zoohaast hij echter hare kreten naar de straat hoorde uitslaan, stond hij een oogenblik stil, spitste zijne ooren en borst toen in een zoo wild en vreeselijk gelach uit, dat de oude ontsteld achterover tuimelde. In hetzelfde oogenblik was echter deze wilde, onwelkome gast door de nog openstaande huisdeur verdwenen, en terwijl de oude, sidderende van doodsangst, met bevende hand de grendels daarvoor schoof en zijne vrouw, door de geslotene en gebarrikadeerde deur toeriep, dat alle gevaar, bijaldien er werkelijk gevaar bestaan had, voorbij was, vloog Morelos onder luid gelach de holle straat af en klonk het hulpgeschreeuw der oude dame hem gillend achterna.

Geene enkele deur, geen venster opende zich. Aanvallen op den publieken weg behoorden in den tegenwoordigen tijd onder Rosa's strenge policie, tot de zeldzaamheden. Zij vielen intusschen nu en dan voor, maar die er niets mee te maken had, wachtte zich wel om er zich in te mengen. Ja, wie toevallig in de nabijheid kwam, maakte zich zoo spoedig mogelijk uit de voeten, om geen gevaar te loopen, als getuige te worden opgeroepen en in lange verhooren of misschien wel in den kerker te worden medegesleept, wanneer de policie zich eenmaal in de zaak gestoken had.

Zoodra alles zweeg, stapte ook heden eene lichte patrouille van zes negersoldaten en eenen mulat als onderofficier, langzaam door de straat: aan de hoeken hield zij stand, om straat in, straat uit te luisteren of zich nog ergens eenig gerucht liet hooren, en hier en daar zond zij een man rechts of links af, om te zien of het donkere voorwerp aan gindsche zijde van de straat misschien ook het lijk van den een of anderen vermoorde was. Toen zij echter niets verdachts vond, trok zij, zeer tevreden over deze uitkomst en voldaan over zichzelve, naar haar kwartier terug.

Aan den oever der Plata-rivier, tegenover de zoogenaamde landingplaats des boots, staat eene enkele rij boomen, die daar eindigt, waar de stad, in spijt van het bestaande plan, nog geen begin heeft genomen, en waar eene hooge planken schutting geene andere bestemming schijnt te hebben, dan den oever te beschermen tegen het geweld der golven, die hier, bij een harden zuid-oosten wind de kusten vreeselijk kunnen teisteren, terwijl met elken anderen wind deze baai zoo effen als een spiegel blijft.

Daar ter plaatse lag eenig timmerhout verspreid en onder den laatsten boom, die met zijne breede en dichte takken zijnen stam geheel in de duisternis hulde, stond Stierna met pijnlijk ongeduld naar zijnen vriend te wachten. Maar het eene uur na het andere verliep, en hij kwam niet. Wat was er van hem geworden; zou hem een ongeluk overkomen zijn? Het bloed begon den jongen Zweed onrustig te jagen en groot was de angst, dien hij doorstond om zijnen vriend, voor wien dan alles verloren was. Zelf kon hij zich, als hij zijn leven lief had, ook niet weder in de stad vertoonen, waar hij door den machtigen gouverneur in eene openbare bediening gesteld was, en dezen in zijne bedoelingen had tegengewerkt.

Reeds had hij de torenklok 10 ure hooren slaan, toen hij plotseling eenige voetstappen hoorde naderen. Het was de regelmatige tred eener wacht, die den breeden rijweg afkwam en dicht langs den boom, aan den stam van welken de doktor zich als vastgedrongen had, voorbij marcheerde.

‘Bij zulk weer moet men nog op verkenning uitgaan,’ sprak een der soldaten, die zich zeer ongedwongen met elkander onderhielden, tot de anderen, ‘en men weet volstrekt niet waar het alarm heeft plaats gehad.’

‘Volgens die ééne wacht bij don Gomez’ zegde de ander, ‘maar met zekerheid weet men er nog niets van, en toen wij er voorbij gingen, was immers alles stil en rustig.’

Die woorden stierven in de verte weg, en Stierna begreep niet wat deze patrouille hier op een zoo ongewoon tijdstip beduiden moest, als het niet was, dat de vlucht des gevangenen reeds ruchtbaar geworden was. Terwijl deze gedachten hem pijnigden, vernam hij eensklaps een zacht gefluit, van den kant der huizen komende, en vroolijk oprijzende, bespeurde hij eene donkere gedaante, die met snelheid de straat overstak en, op hem afkomende, in zijne geopende armen viel.

Het was don Morelos.

‘Maar om Gods wil! waar zijt gij zoo lang gebleven?’ vroeg Stierna angstig, terwijl hij zijnen arm greep en vasthield, ‘ik vreesde reeds....’

‘Pst! wij moeten van hier!’ hernam de jonge Spanjaard. De patrouilles schijnen reeds meer te weten, dan ons dienstig is. Maar hoe komen wij aan boord?’

‘Een cano ligt hier tusschen de rotsen, die ons...’

‘Goed, goed, voort nu, het weer is voortreffelijk, hurrah! naar Chili, en of ze zullen staan te kijken, ha ha ha ha ha!’

‘Wat ik u bidden mag, niet zoo luide,’ smeekte de Zweed, ‘de patrouille zal daarboven waarschijnlijk niet door kunnen en ons dus misschien weer voorbij moeten; wij mogen ons alzoo niet op het water wagen, eer zij gepasseerd is.’

De Spanjaard had intusschen de schreden der terugkeerende soldaten vernomen, en zich dicht aan den stam des booms sluitende, welks ongelijke en hooguitstekende wortels hem ongemeen dienstig waren, drukten zij zich zoo stil en voorzichtig mogelijk tusschen deze in, tot dat het gevaar geweken was. De patrouille

trok morrende voort. Het regende alsof het van den hemel gegoten werd. Die arme duivels van soldaten dachten in hunne dunne, natte kleeding aan het vochtig en koud vertrek, dat hen zoo aanstonds in de hoofdwacht, naar welke zij terugkeerden, wachtte. Wie kon in zulk een nacht eenige hoop voeden, dat hij iemand zou snappen, wien het niet zelf te doen was om aangehouden te worden?

Een kwartier later gleed de kleine cano, door Stierna's hand bestuurd, de schepen van de binnenhaven vermijdende, de buitenhaven in Van de boeg des kleinen schoeners *Oporto* was een lantaarn uitgehangen, waarvan het licht door de geslepen glazen als eene ster in den nacht schitterde. Aan stuurboord-zijde hing van boord de valreepladder, en, de cano overlatende aan den visscher, die haar den volgenden morgen drijvende zou vinden, beklommen zij het vaartuig, dat hen met het aanbreken van den dag aan de gevreesde macht van den diktator en zijne trawanten ontvoeren zou.

De kapitein zelf gevoelde geen de minste neiging om in eenigen omslag met het gerecht te komen, lichtte, door eene tamelijke koelte begunstigd, nog voor den dageraad het anker en zeilde den stroom af. Zelfs de loods vernam niets van de aanwezigheid der twee passagiers, die tot Montevideo in het vooronder waren neergelaten.

Reeds den volgenden morgen bereikten zij Montevideo; maar hoe verwonderd was Stierna, toen don Morelos hem verklaarde, door te willen gaan naar Valparaiso. Montevideo was, wel is waar, veilig genoeg voor hen, maar het weinige geld, dat hij nog over had, kon toch niet voor altijd strekken, en in Valparaiso vond hij veel eerder gelegenheid dan hier om op zijne familie in Spanje te trekken. Daartegen kon Stierna niets inbrengen en hij moest daarenboven erkennen, dat er voor hem zelven weinig uitzicht bestond om zijn bestaan in het overal door den vijand omringde Monte-Video te vinden; terwijl Valparaiso hem daartoe veel ruimer kansen aanbood; redenen genoeg om nut het besluit des geredden volkomen in te stemmen.

Opmerkelijk scheen hem intusschen deze snelle omkeering bij don Morelos, die tot dusver geen woord over Chili gerept had en gansch overschillig scheen te zijn ten aanzien van de plaats waarheen zij zich wenden zouden, 't zij oost- of west-, noord- of zuidwaarts, mits hij slechts het tooneel zijner ellende ontvlieden mocht. Onverwijld eenige woorden wisselende met den kapitein, vond hij dezen dadelijk bereid hen verder mee te nemen. Over de vracht werden zij het spoedig eens, en daar de kapitein van den gunstigen wind gaarne gebruik wilde maken om dit in den winter vooral gevaarlijke water te ontwijken, waar de wilde stormen, de zoogenaamde ‘pampero's’ bijna met elke wisseling van de maan meer of minder sterk komen opzetten, deed hij zoo spoedig mogelijk zijne zaken in de hoofd zetelplaats der ‘Unitarissen’ af; en toen de eerstvolgende pampero, eenige dagen later, werkelijk uit de verwijderde steppen van het binnenland kwam overwaaien, dreven zij reeds daar buiten in het ruime sop en hadden zee genoeg en geen gevaar meer te duchten van de ondiepe oevers en zandbanken van den Plata-stroom.

Om te beter alle nasporing te verijdelen, hadden de beide vrienden reeds bij het betreden van dezen bodem, andere namen aangenomen. Stierna noemde zich Leifeldt en gaf zich uit voor een Duitschen doktor, daar hij deze taal zonder moeite sprak; terwijl don Morelos den naam van don Gaspar de Silva, eene famillie, aan welke hij verwant zegde te zijn, had aangenomen. Aan boord kende men hen onder geene andere namen.

(Wordt voortgezet.)

Verrassende uitwerking.

Mevrouw de weduwe Hondsberg, een ijverig lid van de vereeniging tot bescherming der dieren, had een mopshondje, dat sedert jaren haar grootsten lust en vreugde, haar afgod, ja haar alles was. Evenals zijne meesteres werd het beestje echter iederen dag vier en twintig uren ouder, en daar het zich niet, evenals zij, van allerlei haarmiddelen, kleurseltjes en poederkens wist te bedienen om de schoonheden der jeugd te bewaren, deden de gebreken des ouderdoms zich duidelijk bij hem waarnemen. Joli was half blind en doof, en met den dag maakte de glanzige haartooi, die hem vroeger gesierd had, voor akelige kale plekken plaats, zoodat hij ten slotte niets dan een paar haarspiertjes aan het puntje van zijn staart overhield.

Met weemoed aanschouwde mevrouw Hondsberg elken morgen de verwoestingen, door den tand des tijds bij Joli aangericht; ze kreeg er wee van aan het hart, als zij het weldoorvoede dier met zijne kale, vettige huid beschouwde en wijl zij dit hartverscheurend schouwspel niet langer kon aanzien, besloot zij voor Joli een plaatsje in het honden-gasthuis te verzoeken.

Toen zij, met tranen in de oogen, dit besluit aan Mietje, hare getrouwe dienstmaagd, meedeelde, kon deze evenmin hare tranen bedwingen; want ook zij hield zielsveel van den ouden Joli en kon het denkbeeld niet verdragen, voor altijd van het goede dier gescheiden te zullen worden. Den geheelen dag verzon zij op middelen om het noodlottig besluit te verhoeden en kwam eindelijk op een gelukkig denkbeeld. Meermalen had zij hare mevrouw de uitwerking hooren roemen van een fleschje haarbalsem van Theophile, waarvan deze zich tegen het uitvallen der haren bediende. Welnu, dat middeltje zou ze ook eens bij Joli beproeven; wie weet of het niet helpen zou, en welk eene verrassing zou het dan voor mevrouw zijn, haar dierbaren Joli weer met een fraaien haardos getooid te zien! Ze zou er niet meer aan denken, het arme beest buiten de deur te doen.

Heimelijk haalt Mietje dus een fleschje haarbalsem, vermengt den inhoud met het vocht waarmee zij gewoon is, Joli te wasschen er maakt des avonds, vóór zij naar bed gaat, het beest een bad gereed. Zorgvuldig giet zij het toebereide geneesmiddel

over zijnen kalen kop en rug uit, wrijft er de huid stevig mee in en legt het dier ten laatste in blijde verwachting op een zacht kussentje te drogen.

Gelijk eene zindelijke dienstmaagd betaamt, ruimt zij vervolgens alles netjes weg, en daar er wat water op den grond gemorst, is, neemt zij dit met een ouden luiwagen op, die evenals Joli haast al zijne haren verloren heeft, en dien zij ook tegen den muur te drogen zet.

Thans begeeft zij zich, van hoopvolle denkbeelden vervuld ter ruste, om den volgenden morgen haren ijver door den schitterendsten uitslag beloond te zien; dank zij de uitwerking van Theophile's haarbalsem was niet alleen Joli van zijne kaalheid genezen, maar prijkte zelfs de luiwagen met den weelderigsten haartooi.

[Nummer 15]

OP DEN BUITEN, NAAR H. ENDE.

Onze gravures

Op den buiten.

Niet alle menschen vinden genot in het stille, poëtische buitenleven. Gevoel voor natuurschoon en daaruit vloeiende godsdienstzin, een hart, vrij van eerzucht en een gemoed tot zoete mijmering en edele betrachtingen geneigd, zijn daartoe onmisbare behoeften. Hij, die deze gaven mist, is onvatbaar voor de streelende of grootsche indrukken der schepping; voor hem heeft de natuur slechts ééne zijde: de praktische. Dit verschil tusschen '*De Dichter en de Prozamensch*,' in betrekking der waardeering van de natuurgaven, is door Willem Messchert kernachtig beschreven in de volgende versregelen:

DE DICHTER.

Het woud omringt me in heilig zwijgen,
Het loofgewelf is dicht;
Ik voel mijn hart van weemoed hijgen,
Bij 't schemerachtig licht.

DE PROZAMENSCH.

'k Ontloop de regenvlaag hier even;
Dees schuilplaats past mij recht; -
Maar 't bosch zal weinig eikels geven:
Dat komt voor 't mestvee slecht.

DE DICHTER.

Hoe lieflijk groen is gindsche weide!
Zij noodigt mij tot rust:
't Is of natuur een leger spreidde,
Van 's pelgrims wensch bewust.

DE PROZAMENSCH.

Dit stukje wei staat schraal en pover;
Eén koebeest graast het glad;
't Verwenschte voetpad loopt er over,
En ieder trapt het plat.

DE DICHTER.

Hoe zachtjes glijdt die beek daarhenen,
Langs rijkbebloemden boord,
En kabbelt onder 't loof verdwenen;
Zoo vloei mijn leven voort!

DE PROZAMENSCH.

Men kan die troeble sloot wel missen,
Die niet meer vlieten wil;
Men vindt er water in noch visschen,
En 't molenrad staat stil.

DE DICHTER.

Daar treft de bijl! De takken beven:
Mij welt een traan in 't oog,
Daar stort de stam! - O, nietig leven!
Ik hef den blik omhoog.

DE PROZAMENSCH.

Zie zoo! dat 's weer een boom verslagen:
Daar moet geen hout gespaard;
Zoo krijg ik in de winterdagen,
De blokken op den haard.

DE DICHTER.

Blijf, statig woud! blijf met uw lommer,
Waar Filomele in huist,
Een stille wijk voor leed en kommer,
Als 't koeltje vrede ruischt.

DE PROZAMENSCH.

Had ik dat bosch, ik liet het sloopen,
En maakte er graanland van:
Zoo won ik spoedig geld bij hoopen,
En werd een schatrijk man.

DE DICHTER.

De scheemring valt. Een heilig duister
Zinkt van de omwolkte lucht,
En in der blaadren zacht gefluister
Meng ik een teedren zucht.

DE PROZAMENSCH.

't Is donker bij dit neevlig weder,
En rillig in het woud;
'k Zet t'huis bij 't knappend vuur mij neder:
De karnemelk wordt koud.

De jonge juffer op onze gravure behoort waarschijnlijk tot de *dichters*, althans in den zin die het voorgaande lieve stukje aan dit woord geeft. Zij maakt ongetwijfeld deel van eene dier gegoede of adellijke familiën, die den zomer op hun buitengoed

komen overbrengen en die slechts noode voor het ongure jaargetijde gedurende een viertal maanden naar de stad de wijk nemen. Op wandeling met haar hondje langs eene haar nog onbekende streek, bevindt het meisje zich op eens voor de zeer primitieve brug, die de dorpelingen over of liever in de beek geworpen hebben. De overtocht dier brug schrikt haar wel eenigszins af en bekommerd stelt zij zich zelve de vraag, die duizenden dagelijks voor kleine en groote ondernemingen overwegen: ‘Zal ik het wagen?’ Het gevaar is echter in dees geval zeer gering en kan hoogstens bij eenen onzekeren stap in een paar natte voeten bestaan. Zij zal het dus wagen. Als zij veilig den anderen beekzoom zal bereikt hebben, zal zij wellicht met hare vreesachtigheid lachen en met ons wenschen dat zij ook in den gewichtigsten stap van het jonkvrouwelijk leven zulken voorspoedigen afloop moge vinden op de vraag: ‘Zal ik het wagen?’

De theestorm van Boston.

Vóór eenige maanden kon men in de nieuwsbladen lezen dat de lord mayor van Dublin door zijne vijanden tot de zonderlinge straf veroordeeld was, van het hoofd tot de voeten geteerd en vervolgens met veeren bestrooid te worden. Gelukkig heeft hij aan die strafoefening weten te ontsnappen; maar men meene daarom niet dat zij nooit werkelijk is toegepast of dat ze eene bijzondere uitvinding van de Iersche woelgeesten is. De gravure op bladzijde 116, genomen naar eene oude schilderij, die te Boston bewaard wordt, getuigt van het tegendeel. Die schilderij, welke in 1774 te Londen geschilderd werd, is de eenige bekende plastische voorstelling uit den beruchten Theestorm van Boston, waarvan we tot toelichting der gravure het een en ander in herinnering meenen te moeten brengen.

Bij den vrede van Parijs, in het jaar 1763, kwam Engeland in het bezit van de Amerikaansche koloniën Acadië (Nieuw-Schotland), Canada en Cap Breton, die tot dusver aan Frankrijk hadden toebehoord. Wel moest het te gelijk Havana aan de Spanjaarden teruggeven, maar daarvoor bekwam het Florida en het geheele voormalige Spaansche gebied aan de oostzijde van den Mississippi, zoodat het zich op eens meester zag van een uitgestrekt overzeesch land dat de rijkste schatting beloofde af te werpen.

Die schatting nu kon Engeland in die dagen bijzonder goed gebruiken; want de oorlog had millioenen verslonden en de schuldenlast was tot een bedrag van 146 millioen ponden sterling gestegen. De belastingschuldigen konden niet meer bezwaard worden, en alzoo lag het denkbeeld voor de hand, ook de bewoners der Amerikaansche koloniën hun aandeel in den last te doen dragen.

Men begon alzoo met eene belasting op suiker, siroop, koffie, indigo, wijn en zijden stoffen; maar die zoogenaamde *suikeracte*, waarvan men in Engeland zulke hooge verwachtingen koesterde, wekte in Amerika al aanstonds groote ontevredenheid, en had men reeds vóór die wet heel wat gesmokkeld, na de invoering der nieuwe belasting verbeterde dit volstrekt niet. Er werd gesmokkeld op groote schaal, niet alleen uit winstbejag, maar om zoo te zeggen uit beginsel, en de Britsche zeeofficieren, die allen als tolbeambten beëedigd waren, hadden de handen vol werks met het onderzoeken van ieder schip, dat eene Amerikaansche haven binnenzeilde.

Dat alles gaf voortdurend aanleiding tot conflicten, die de misnoegheid der Amerikanen met den dag deden toenemen; maar hunne verontwaardiging bereikte het toppunt toen Engeland het volgende jaar aan de suikerbelasting nog eene stempelbelasting toevoegde.

Thans trad het verzet openlijk op en in al de Amerikaansche koloniën werd de verontwaardiging luide uitgesproken. In het parlement der kolonie Virginië ging een der sprekers, Patrick Henry zoover, dat hij hartstochtelijk uitriep:

'Caesar heeft zijn Brutus gehad, Karel I zijn Cromwell, en George III....'

'Hoogverraad! hoogverraad!' viel hem de voorzitter in de rede.

'En George III moge zich die voorbeelden ten nutte maken,' ging de onstuimige redenaar voort.

Op den 1 November 1775, den dag, waarop de nieuwe belasting in werking zou treden, werden in verschillende steden ten teeken van rouw de klokken geluid en te New-York werd de stempelacte, in plaats van met 's konings wapen, met een doodshoofd er boven gedrukt, dat tot omschrift had: 'Engelands dwaasheid, Amerika's ondergang.' Elders hield men eene plechtige lijkstaatsie ter eere van de vrijheid. Twee mannen met ontspannen trommels openden den stoet, die eene doodkist, waarop met groote letters 'vrijheid' te lezen stond, plechtstatig ten grave droeg. Aan het graf gekomen, hield men eene lijkrede op de vrijheid, die door Engeland gedood was; maar toen een der aanwezigen aan het gewaande lijk nog teekenen van leven meende te bespeuren, veranderden op eens de treurzangen in den jubelkreet: 'De vrijheid herleeft weer!' en in plaats van de doodklok weergalmde thans een feestelijk klokgelui. In Massachusetts verbrandde men eene groote hoeveelheid stempelpapier en nagelde de beeltenis van den ambtenaar aan de galg. Niemand wilde van het gestempeld papier gebruik maken; de kooplieden deden hunne zaken mondelings af, processen werden in der minne bijgelegd, alleen om geen stempelpapier noodig te hebben, en zelfs de rechters verklaarden liever hun ambt neer te leggen dan een enkelen regel op gestempeld papier te zetten. Te New-York werd een algemeen congres gehouden, dat door acht en twintig afgevaardigden uit de verschillende staten werd bijgewoond en waarop besloten werd de rechten en grieven der kolonie in een verzoekschrift aan Zijne Majesteit bloot te leggen.

Kortom, de tegensfand, dien de stempelacte allerwegen in Noord-Amerika vond, was zoo groot, dat de Engelsche regeering reeds in 1766 de gehate wet ophief, echter met de uitdrukkelijke verklaring dat Groot-Brittannië het recht had 'de koloniën in alle opzichten te regeeren en haar wetten te geven.' Bij die verklaring had men vooral het oog op den eisch van sommige geestdriftige Amerikanen, zooals bijvoorbeeld Samuel Adams, die op volslagen onafhankelijkheid van Noord-Amerika aandrongen. Men wilde toonen dat Engeland in elk geval het recht had dergelijke belastingen te heffen en reeds in het volgende jaar bedacht men dan ook eene nieuwe belasting op thee, glas, papier en schilderverven, die wel betrekkelijk licht was, maar toch in Amerika zooveel verbittering wekte dat onmiddellijk de kooplieden van Boston en geheel Massachusetts besloten in het geheel geene Engelsche waren meer - de hoog noodzakelijke alleen uitgesloten - in Amerika aan te voeren. Reeds vroeger hadden de koloniën het besluit genomen zich in hare behoeften zooveel mogelijk onafhankelijk te maken van het moederland en in alles zich zelven te helpen: zoodoende werden dus de Engelsche waren in alle Amerikaansche havens geweerd. Door middel der zoogenaamde correspondentie-bureau's, eene instelling van Samuel Adams, stonden de voornaamste steden met elkander in gemeenschap en konden elkaar dus van alle voorvallen of gemeenschappelijke besluiten onmiddellijk kennis geven; het inmiddels opgerichte bondgenootschap 'tot instandhouding der Engelsche constitutie in Amerika,' welks leden zich 'zonen der vrijheid' noemden, bewees daarbij uitstekende diensten.

Daar de Engelsche regeering Boston als het

brandpunt van het verzet beschouwde, maakte zij van een oploop, bij gelegenheid van het opbrengen van een smokkelschip uitgebroken, gebruik om de stad met een paar regimenten soldaten en de haven met eene fregat en eenige gewapende schepen te bezetten. Hierdoor nam de verbittering nog toe en zij steeg ten top toen de zaakgelastigde van Massachusetts te Londen, de bekende Benjamin Franklin, in Engeland als een oproermaker en als de gevaarlijkste vijand van het moederland bejegend werd.

Dat ging zoo voort tot in 1770, toen het Engelsche parlement tot groote verrassing der Amerikanen de theebelasting van 1767 weer introk en voor elk pond thee in plaats van een *shilling* slechts drie *pence* belasting eischte. Dit geschiedde intusschen minder om aan de eischen der kolonisten voldoening te schenken, dan om de Oostindische maatschappij van den grooten voorraad thee af te helpen, waar ze bijna geen raad mee wist; want in 1769 alleen was er in Amerika voor 744000 pond sterling m i n d e r aan Engelsche waren ingevoerd dan vroeger. Thans begonnen de kooplieden te weifelen en in de zuidelijke- en middenprovinciën werden dan ook weder Engelsche waren ingevoerd, altijd echter met uitzondering van den thee. Samuel Adams en zijne correspondentiebureau's, door de ‘zonen der vrijheid’ ter zijde gestaan, wisten evenwel het vuur van den opstand levendig te houden en te Boston, dat nog altijd aan de spits der beweging stond, kwam het in Maart 1770 tot een wezenlijk straatgevecht met de militairen. Er stroomde bloed en er vielen dooden en gewonden; de begrafenis der gesneuvelden verbitterde de gemoederen nog meer.

De Oostindische maatschappij, die jaarlijks 2,400,000 pond sterling monopolie aan de regeering betaalde, en sedert haar voornaamste débouché, Amerika, verstopt was, met zeventien millioen pond thee in hare pakhuizen was blijven zitten, poogde thans van haren kant bemiddelend op te treden. Zij bood aan, de regeering het dubbele van het bedrag der theebelasting te zullen betalen, mits deze ook van de heffing der drie *pence* wilde afzien. Het aanbod werd niet aangenomen, maar daarentegen werd aan de Compagnie toegestaan haren thee onbelast naar Amerika uit te voeren, zoodat de Amerikanen thans weer in de gelegenheid gesteld werden, zich den lang ontbeerden drank voor een spotprijs te verschaffen. Verscheidene kooplieden kochten dan ook weer Engelschen thee in, maar de vrijheidsmannen in Massachusetts, wien het om eene volledige afscheuring der koloniën van het moederland te doen was, wisten de gemoederen zoodanig op te zweepen en de kooplieden dermate te beangsten, dat ten slotte algemeen in de volksvergaderingen besloten werd ook thans geenen Engelschen thee in Amerika te dulden, een besluit waaraan de kooplieden, hetzij dan goedschiks of kwaadschiks, zich wel moesten onderwerpen.

Aanvankelijk werden de ladingen thee, die in de Amerikaansche havens aangevoerd werden, eenvoudig afgewezen, en niet zelden wendden de scheepskapiteins, zoodra zij zagen hoe weinig hunne waar gewild was, uit eigen beweging den steven. Maar te Boston ging het zoo vreedzaam niet toe en daar kwam het al spoedig tot daden van geweld.

Den 28en November 1773 had het eerste theeschip in die haven het anker geworpen en in het begin van December hadden zich nog twee andere schepen daarbij gevoegd, die echter evenmin als het eerste hunne lading konden lossen. De bevolking wilde niets van den Engelschen thee weten en eischte dat de schepen onmiddellijk naar Engeland zouden terugkeeren, iets wat de Engelsche gouverneur maar niet zoo aanstonds wilde toestaan. Intusschen wisten Samuel Adams en de zijnen de

verbittering al meer en meer op te wekken en in de zoogenaamde ‘oude Kerk’ te Boston, een gebouw dat zoowel voor godsdienstige bijeenkomsten als politieke vergaderingen dienst deed, werden stormachtige meetings gehouden.

Eindelijk werd den kapitein van het eerste theeschip met acht getuigen aangezegd dat hij onmiddellijk zijne pas van den stadhouder had te vragen en de haven verlaten moest; maar de man haastte zich niet dat bevel op te volgen. De avond viel in en nog was er van den kapitein geen antwoord gekomen; eerst om kwart voor zessen bekwam de opgewonden menigte, die in de ‘oude Kerk’ was samengestroomd, de boodschap dat de stadhouder de pas geweigerd had.

Toen stond Adams van zijne plaats op en verklaarde luide: ‘Deze vergadering kan niets meer doen om het land te redden.’ Op hetzelfde oogenblik weerklonk in het portaal der kerk de oorlogskreet der Indianen en een vijftigtal mannen, als Mohawk-Indianen gekleed en beschilderd, trokken, door Adams en andere geestdrijvers jubelend begroet, de kerk voorbij naar de haven, terwijl de menigte hen op de kaai naijlde.

Onmiddellijk sprongen de gewaande Mohawks in booten af, beklommen het theeschip, welks bemanning bij den aanblik der woedende volksmenigte alle lust tot weerstand verging, braken binnen een paar uren de 342 kisten open en schudden den geurigen inhoud in het water uit. Dat was de Theestorm van Boston, de eerste geweldige uitbarsting van den Amerikaanschen vrijheidsoorlog, die op de onafhankelijkheid van geheel Noord-Amerika zou uitloopen. Die gebeurtenis, welke zulke groote gevolgen zou na zich sleepen, ging zoo stil en zoo snel in haar werk, dat men aan den oever elken hamerslag hoorde en alles binnen een paar uren zonder het minste gedruisch afgeloopen was. Onmiddellijk na de volbrenging hunner taak daalden de Mohawks weer in de booten af, zonder het lege schip in het minst te beschadigen, en verdwenen weer even geheimzinnig als zij gekomen waren. Het bericht van den theestorm te Boston verspreidde zich als een loopend vuur door geheel Massachusetts en al de koloniën; thans was de kogel door de kerk en Noord-Amerika in vollen opstand tegen het moederland.

De oude schilderij, waarvan hiervoor sprake is, geeft den Bostonschen theestorm op den achtergrond te zien, terwijl men op den voorgrond de voorstelling heeft van een geval, dat eerst vier weken na het uitschudden van het theeschip plaats had, maar waarschijnlijk op de Engelschen nog grooteren indruk maakte, zoodat de schilder het tot hoofdonderwerp zijner voorstelling koos. ‘*The Bostonians paying the excise man on tarring and feathering*’ (hoe de Bostonners den tolbeambte met teren en veêren betalen), is het onderschrift der schilderij, die ons een juist denkbeeld geeft van de opgewonden stemming, waarin op het bedoelde tijdstip de Amerikanen verkeerden. Onder den zoogenaamden *Liberty tree* of vrijheidsboom, die desnoods ook tot galg kan dienen, wordt de arme tolbeambte, na van zijne kleeren beroofd en vervolgens geteerd en geveerd te zijn, een tijdlang te pronk gezet, waarna men hem met geweld den inhoud van een pot thee in het lijf giet. Zoo maakten de oproerige Amerikaanen het moederland duidelijk dat zij van de theeacte evenmin iets wilden weten als van de stempelacte, die men op de plaat aan de galg ziet genageld. Tot zulke buitensporigheden is de mensch in staat, als hij door politieke hartstochten in vuur gezet wordt.

Gelukkig dat het verzet tegen bezwarende of onrechtvaardige belastingen thans eenen meer beschaafden vorm heeft aangenomen, want anderszins zou in vele Europeesche Staten en ook in België het teren en bevederen zoodanig zijnen gang gaan, dat onze staten eene vertooning opleveren zouden, waarbij de wondervolste

en gekste *carnaval* zou worden in de schaduw gesteld. De Theestorm strekt ons daarenboven nogmaals ten bewijze, hoe gevaarlijk het voor de vorsten is geene rekening te houden van de misnoegdheid huns volks, daar vooral in de staatkunde *'kleine oorzaken dikwijls groote gevolgen hebben.'*

Een slachtoffer van den winter.

De winter heeft het woud van zijnen tooi en de woudbewoners van hun voedsel beroofd. Alles is kaal en dor en ternauwernood kan de hert een enkel grasscheutje, een enkel verdord blaadje van onder den sneeuw opkrabben om er zijnen honger mee te stillen. Met zijne gezellen is het dier reeds van de eene plek naar de andere getrokken, overal gretig naar voedsel snuffelende, maar het heeft nergens iets kunnen vinden om zijne zinkende krachten staande te houden. Eindelijk is het van uitputting neergestort en zijne natuurgenooten hebben den hulpelooze aan zijn lot overgelaten.

Daar ligt dan de edele koning van het woud, met zijne trotsche kroon in den sneeuw uitgestrekt, als een slachtoffer van den harden, onverbiddelijken winter en als eene welkome prooi voor andere woudbewoners, die niet minder door den honger geplaagd worden. Reinaart de Vos is al aanstonds op den reuk afgekomen en verheugt zich reeds in het zeldzaam buitenkansje. Maar ongelukkig voor hem zijn er nog andere liefhebbers en het is Rein niet geraden hun den buit te betwisten! Een drietal wilde zwijnen komt uit het woud opdagen om zich aan het buitengewone ontbijt te vergasten en Reinaart is verplicht zich stilletjes uit de voeten te maken om niet als toespijs door de geduchte overweldigers opgepeuzeld te worden.

De kathedraal te Amiens.

Wie eene studie gemaakt heeft van de gothieke gebouwen in Duitschland, Frankrijk en Engeland zal ongetwijfeld onder de hoofdkerken den eerepalm toekennen aan de kathedraal van Amiens. Dit kunstwerk, zoo grootsch van opvatting en afmeting, zoo smaakvol van vorm, was bij uitnemendheid geschikt om tot model te dienen aan de groote bouwmeesters, die later den dom van Keulen, de kathedraal van Limoges of de hoofdkerk van Narbonne zouden ontwerpen.

Hare stichting dagteekent van de IIIe eeuw, ofschoon er toen van het meesterstuk door onze gravure weergegeven nog geene sprake was. Herhaalde malen werd de kerk verbouwd en herbouwd, onder andere tijdens de invallen der Noormannen omstreeks 850 en in den aanvang der 11^{e} eeuw. In 1218 sloeg de bliksem in de torenspits der kerk, waardoor een hevige brand ontstond, die het gebouw geheel in asch legde. De toenmalige bisschop van Amiens, Evrard de Fouilloy, stelde nu alle pogingen in het werk om op de puinhoopen der oude kerk een tempel te doen verrijzen der bisschopsstad waardig. Zijne bemoeiingen werden met den besten uitslag bekroond en reeds twee jaren later werd de eerste steen gelegd van de kathedraal, welke tot nu toe haar wederga in Frankrijk noch elders heeft gevonden. Het werk, naar een ontwerp van Robert Luzarches (destijds maar heel eenvoudig meester-metselaar genoemd) vorderde langzaam, zoodat noch bisschop Evrard de Fouilloy, noch zijne naaste opvolgers de voltooiing van het gebouw mochten beleven. Eerst in 1289 werd de

laatste hand aan de uitvoering van het ontwerp Luzarches gelegd, doch het spreekt vanzelf dat ook latere eeuwen hunnen stempel op dit kunstgewrocht gedrukt hebben.

Brugge. - Feesten der zaligverklaring van Karel den Goede. - Geschiedenis van dezen martelaar door Ad. Duclos.
(Vervolg.)

De mirakels maken de heiligheid niet, zeggen de minderbroeders, die 't leven van sint Fransiscus van Assisie geschreven hebben; maar zij geven er bewijs van.

Dit bewijs wilde de Almachtige geven ten voordeele van den gemartelden graaf.

In de priorie, later abdie van Sint-Andries nevens Brugge, was er een jongeling, die van de wiege reeds kreupel was. Zijne zenuwen waren zoodanig bijeengetrokken, dat hij niet alleen niet gaan, maar zelfs hem niet oprechten kon. 't Was een jongen van kleinen oorsprong; maar, om reden zijner ellende, was hij aan vele

lieden genoeg bekend. De monniken van Sint-Andries hadden hem uit medelijden ingenomen, omtrent het jaar 1119 of 1120, en hadden hem onderhouden. Allaart, tweede prior van 't klooster, had hem een soort van wagentje doen maken, waarin hij nedergezeten, kruipen kon. De arme jongen wierd allicht rap genoeg om daarin tot aan Brugge te geraken, en hij verbleef alhier een zekeren tijd in 't huis van Reinger den tollenaar. De zalige graaf kwam somwijlen ten huize van gezeiden Reinger, en had de gewoonte den armen kreupelen jongen aalmoesen te geven.

DE THEESTORM VAN BOSTON, NAAR EENE OUDE SCHILDERIJ, TE BOSTON BEWAARD.

Als de kreupele nu vernomen had dat men den goeden graaf had vermoord, kwam er hem eene hevige droefheid op. Weenend en huilend kwam hij tot den Burg. Met de grootste moeite van de wereld kroop hij ter kerk. Volgens Walbrecht van Brugge lag hij met verscheidene andere kreupelen en manken rond 's graven lijk, dat nu in de choor stond. Wouter van Terenburg zegt enkel dat hij, op den oogenblik dat 't

volk toeliep om te beletten het lijk te vervoeren naar Gent, bij 's graven lijk was. Beide getuigenissen komen overeen.

‘Eene zoete hoop van genezen te worden, zegt Wouter, vervulde zijn hert,’ en hij vroeg door de voorspraak van den martelaar verlossing van zijnen ellendigen staat. En ziet! ‘schielijk, gaat dezelfde schrijver voort, komen, door Gods hulp, zijne zoo lang samengetrokken zenuwen los; hij staat op, zijne zoo flauwe ledematen vervremmen welhaast en hij begint te gaan.’

EEN OFFER VAN DEN WINTER, NAAR G. ARNOULD.

Die in de kerk waren, bewonderend en dankbaar tot God die zijnen dienaar verheerlijkte, snelden ter klokken, en luidden triumphe.

De genezen jongen liep ter kerke uit, trok de stad rond, de eene strate in, de andere uit. Al die hem kenden - en wie en kende er ‘den jongen met het wagentje’ niet? - zagen dat hij ging en liep; en moesten weten water gebeurd was.

't Luiden der klokken, 't verkondigen van 't wonder van mond tot mond, deed geheel de bevolking toestroomen tot den Burg. De proost, die de klokken hoorde luiden, niet wetende wat dit nu bediedde, liep ter kerk in. Hij verneemt wat er gebeurd

is. Geloof geven aan 't wonder, wilt hij niet. Maar met den spotlach op de lippen, geeft hij bevel de kerk te sluiten.

De proost gelukte echter niet het volk in te houden. Al die daar waren, overtuigd van de wezentlijkheid des wonders, borsten in lofzangen uit ter eere van God en van zijnen martelaar. Vrouwen en mannen, oude lieden en jongelingen, kwamen van alle kanten toegesneld, klommen naar de bovenkerk en vaagden, in allen eerbied, 't bloed af dat den vloer van 't solarium besproeid had. Daar kwamen er met messen en ijzerwerk, 't gedroogd bloed van de tegels afschrapen. Anderen verzamelden met de meeste zorg de haarkens van 't hoofd en uit den baard van den graaf, die de wilde zweerden der moordenaars afgehakt hadden. 't Waren hun al kostelijke relikwiën, die zij met alle zorg zouden bewaren en met alle godvruchtigheid wegleggen, verzekerd dat zij daardoor zouden gezegend worden.

***

Nu wordt ons verhaald hoe de wrekers van 's graven moord langs alle kanten opgestormd kwamen.

Op den eersten oogenblik dat Karel gemarteld was, liep Gervaas van Praat, 's graven kamerling, den Burg in, weenend, zijn haar uitrukkend en zijne kleederen aan flarden scheurend, slaande met geweld zijne handen, en roepende, de plaats rond: ‘Ai, dat ik alleen toch mijnen Heer, den zoo rechtveerdigen prins des lands, niet wreken kan, dien niemand nu durft verdedigen!’ Hij deed zijn peerd zadelen en, onmachtig als hij was, vluchtte de stad uit naar de Vlamingen, zijne naastbestaanden.

In vijf dagen tijds had hij omtrent de dertig ridders, zeggen Wouter en Heriman van Doornik, die onder zijn gezag stonden, dat is die zijne onderleenmannen waren, rondom hem geschaard, maar welhaast kwamen er van alle kanten ridders en wapenbenden toegestroomd. Aldus wierd de bende van Gervaas, die veel minder was dan deze der Erembouten, een leger; en de zegepraal, die aan Wouter haast een mirakel schijnt, wordt gemakkelijk om verstaan.

Den 7 Maarte was Gervaas reeds voor den sterken burgt Ravenschot, dien de verraders des graven tot hunne verdediging met hun volk bezet hadden.

De burg Ravenschot, hoe sterk hij was en hoe voordeelig ter verdediging, was allicht ingenomen, en wierd verwoest. Over nacht kwamen de vluchtelingen naar den proost hunne nederlaag vertellen; en de verraders, in Brugge, die zoo hoogmoedig en opgezwollen waren te voren, begonnen nu te vreezen en bang te worden.

Robrecht de jonge, wiens kasteel Ravenschot was, wilde de stad uitloopen met eenige mannen om het te verdedigen; maar als hij vernomen had welke menigte volk de kamerling reeds met hem had, verzaakte hij aan zijn ontwerp.

's Anderendaags, 8 Maarte, stak Gervaas Ravenschot in brand, trad vooruit, en op de buitenwoonst van Wilfrid Cnop, 's proosten broeder, tegen de wal van Brugge, oefende hij 't zelfde recht.

Nu keerde de kamerling zijn leger tegen de stad. De verraders hadden de poorten der stad gesloten, en stonden op de wallen om ze te verdedigen. Onze burgers waren verheugd in hunne herten dat het God beliefde zoo gauw de straffers tot hen te geleiden. Eenige der verstandigste lieden van de stad zonden heimelijk boden naar Gervaas om te beloven hem getrouw te staan en te helpen, om de wraak tegen de moordenaars te zweren en om overeen te komen hoe zij 's anderendaags 't leger van den kamerling in stad zouden laten en hem met zijne mannen als broeders ontvangen.

Gervaas aanzag die boodschap als 't werk van God zelf: de bond wierd gesloten en bezworen.

De poorten wierden voor Gervaas geopend en hij stormde met al zijn ridders en wapenmannen de stad in.

In een oogwenk wisten alle lieden dat er een bond met Gervaas gemaakt was, en elkeen liep ten Burg, waar de verraders naartoe vluchtten. Een hevig gevecht wierd geleverd aan de brugge bij de markt en op de Sint-Pietersbrugge. Erger nog ging het aan de brugge langs de hoogstraat, waar eindelijk de verraders niet meer konden wederstaan, zelf de brugge doorhakten, in den Burg vluchtten en deze poort, gelijk de andere, sloten.

Daarmeê waren de verraders opgesloten, en de belegering begon.

Dien dag zelf was Disdir, broeder van den verrader Isaac, naar Gervaas overgekomen, en hielp in de belegering. Den 10 Maart in den vroegen nuchtend kwam Zeger aan, de kastelein van Gent, met zijne legerbende, alsook Iwan, broeder van Boudewijn van Aalst.

Daniël van Termonde, een der ‘beers’ van 't land, die plocht een goede vriend van den proost en zijne neven te zijn, kwam 's anderendaags met eene bende. Den zelfden dag waren Rijkaart van Woumen, Diederijk, kastelein van Dixmude, en Wouter, 's graven bottelier, elk met zijne wapenmannen in Brugge.

De burgers van Gent, door den kastelein opgeroepen, kwamen den 14 en den 15 Maarte. Zij hadden veel volk meê, waaronder alle slag van kwade lieden, die zij bijgehaald hadden, de stoutste eerst, omdat zij de eer wilden hebben den Burg in te nemen. Dit volk te voet en te peerd had dertig wagens wapenen van allen aard en groote leeren ter belegering medegebracht.

Omtrent den zelfden tijd was Raas van Gaver, die een van 's graven botteliers was, terug gekeerd van eene bedevaart naar Sint-Gillis, en, vernomen hebbende hoe zijn heer vermoord was, snelde hij ook met zijne wapenmannen naar Brugge.

Den 16 Maarte ontvingen onze burgers Petronilla van Saksen, weduwe van Floris I, graaf van Holland, met haren zoon Diederik en een machtige bende wapenlieden. Zij koesterde de hope dat men haren zoon tot graaf zou kiezen.

Aarnout van Geeraardsbergen, Wouter van Lilers, in Artesie, en andere kwamen in gelijks op.

De belegerden wierden gewaar dat het allicht moest erg gaan.

Den Donderdag, 17 Maart, hadden de kanonniken, den oorlof verkregen de relikwiën en alle kostelijkheden uit Sint-Donaas te vluchten, Zij klommen over den zuidmuur den burg in, en droegen alles naar Sint-Christoffelskapelle, op de markt.

Vooraleer verder te gaan in hunne belegeringswerken, wilden de wrekers van den graaf met dezen die in den Burg waren in onderhandeling komen. Zij riepen ze op den muur, en verklaarden dat de onschuldigen den Burg mochten verlaten; dat zij gingen mogen bewijs van onplichtigheid geven, en niet gestraft worden; dat iedereen, zelfs de medeplichtigen, mochten buiten komen, mits zij 't oordeel der hoeren wilden aanveerden; dat er voor dezen alleen geen genade was, die 't schelmstuk bedreven hadden.

De proost en de kastelein Hacket kwamen op den wal, in nederige woorden, om genade smeeken. Hacket deed eene lange redevoering om te bewijzen dat zij aan de daders, volgens de wet der bloedveete hulpe schuldig stonden. Maar dat zij allen, hij zoowel als de daders, bereid waren de boetplegingen te aanveerden die de bisschop en het magistraat zouden opleggen. Wat den proost betrof, hij zou zijne onschuld

bewijzen. Aan allen toch moest men leven en lichaam waarborgen: anders bleven zij liever te zamen in de zelfde verdediging.

Zulke voorwaarden waren niet aanveerdelijk, wierd er geantwoord. Men brak strooihalmen op de markt, in teeken dat men allen bond met de belegerden ontzei.

Den 19 Maarte wierd de Burg bestormd. 't En gelukte niet met de groote leeren van Gent; maar met mindere geraakten de Bruggelingen over den zuidmuur. De belegerden, die zich te warmen zaten, overrast, liepen te wapen. Iedere plaats en elk gebouw moest stormenderhand ingenomen worden: de Loove, de Proostdie, de pand van Sint-Donaas, de dormter der kanonniken.

Busschaart stond gestadig op den voorrang, slaande met zijn krachtigen arm, zijn reuzenzweerd als een voorhamer op al die hem te dicht kwam, brieschend als een wild dier, schuimend van razernie en wraakzucht.

Reeds den 20 Maarte was de koning van Vrankrijk te Atrecht; den 31 was hij te Rijsel.

Den 2 April wierd Gervaas van Praet aangesteld als kastelein van Brugge, in de plaats van Hacket.

Den 5 April kwam de koning te Brugge met Willem van Normandie.

Ondertusschen waren de stormtuigen gemaakt, en den 12 April, onder bevel van Gervaas van Praet, bestormde men de kerk.

Een ram wierd, den 14 April, naar den dormter der kanonniken gedaan. De houten wand van den dormter ter kerkwaarts, die waarschijnlijk niet verre van den kerkmuur kwam, wierd afgerukt, en men maakte eene soort van brugge, die tot tegen den muur der kerk kwam en trapgewijs ging tot op de hoogte van de kapelle van Onze Vrouwe in 't *solarium*, waar Karel gemarteld wierd en begraven was. Die brugge of steeger was breed; tien mannen in rij konden er op staan en den strijd bieden. Boven die brugge maakte men een dak dat in den dormter ook nog de belegeraars beschermde, tegen dat het dak zou begeven hebben. Een zware balk met ijzer beslagen aan zijn hoofd, wierd gehangen, aan de gebinten, denk ik, van den dormter zelf, recht voor den muur der kerk beneden eene venster van 't oud gebouw. Al voren en bezijds stelde men houten wegen, tegen de schichten der belegerden. Dan trok men overhands den beukelaar weg en liet hem tegen den muur beuken.

Ondertusschen wierpen de belegerden brandende kolen, met pek, was en boter overgoten, op het tegelen dak van den dormter, dat aan 't laaien ging. De wind speelde in de vlammen. De samenzweerders die op den toren waren, wierpen alsdan groote steenen op 't dak om te beletten den brand te gaan blusschen op 't dak zelf. Een moedige wapenman klom er niettegenstaande op en wierd het vuur meester.

Men beukte alsdan voort. Bij elken slag viel eene hoeveelheid steenen uit den muur; en men wrocht voort tot dat al 't metselwerk in die plaats vergruisd was.

Een geroep van de andere wereld verkondigde de vreugd van de bestormers. Deze die bezig waren, beneden, de poorten der kerk en de vensters van de choor en rondom de kerk te bestormen, kregen nieuwen moed. Van 's noens tot 's avonds deden zij, langs alle kanten, 't uiterst geweld.

De belegerden hadden reeds hun getal zien merkelijk smelten, door de vlucht der eenen, de wonden van anderen. Zij waren niet talrijk genoeg meer, om op al deze plaatsen wederstand te bieden. De belegeraars van hunnen kant, wie uit godvruchtige geneigdheid tot den martelaar, den vader des lands, wie ook, toegesnelde roofzuchtige lieden, in de hoop van 's graven schatten te veroveren en te deelen, drongen met een

stouten moed, de eene de andere geweldig voortdrijvend, door de bres in 't *Solarium*, met een geroep en een getier dat geheel de Burg ervan dreunde.

Welk eene vreugde voor de getrouwe vrienden van den zaligen graaf!

Zij loofden God om de zegepraal en omdat hij de kerk gezuiverd had van dezen die ze onteerd hadden.

Nu gingen zij hunnen graaf en martelaar kunnen vereeren, godvruchtige tranen storten over zijn graf en bidden te zamen ter plaats waar hij tot God was geklommen.

Het graf stond daar, met eene brandende keers nog erbij, die de moordenaars dag en nacht onderhouden hadden.

Daar de steeger naar de bovenkerk gebroken was, met inzicht, door de belegerden binst dat zij in de kerk zaten, kwamen de kanonniken, langs leeren, uit de choor naar 's graven kapelle. Zij stelden er eenigen onder hen om dag en nacht, elk op zijne beurt, bij 't graf te bidden.

De koning van Vrankrijk klom ook tot het *Solarium* om zijnen neef Karel op zijn graf te beweenen, en zette mannen om den toren te bewaken.

De moordenaars immers waren nu tot den

toren gevlucht; zij verdedigden den ingang van 't *Solarium* tot den toren en den trap.

Den maandag, 19 April, gaf de koning 't bevel den toren te ondermijnen en te doen vallen.

Met geweld ging men aan 't werk, met handboomen. Eene doodelijke vrees, zegt Walbrecht, bevong de moordenaars. Ook zij waren t' einden. De vlucht van velen onder hen had hun getal tot op zeven-en-twintig gebracht, en zij waren afgemat van dag en nacht, zes tot zeven weken lang, te waken en te strijden. Zij hadden allen eetlust verloren, hun keel brandde van den dorst. Daarbij, hunne spijzen waren bedorven en half verrot, hun wijn was zuur geworden: 't gene ons niet verwonderen moet noch mirakel doen roepen; maar geheel en gansch in den natuurlijken gang der zaak valt.

Den maandag hadden de werklieden aan den voet van den toren al binnen de trappen van den steeger reeds uitgehouwen en, met nog een weinig werken, kon het gebouw instorten.

Den dijsendag wierd het werk voortgezet. Iederen hamerslag gevoelden de belegerden, die boven stonden, aan 't gedaver en de schudding van 't gebouw. De toren stond te beven op zijne grondvestingen.

Ook besloten de verraders dat zij zich gingen overgeven in 's konings handen, om met den val van 't gebouw niet verpletterd te worden.

Robrecht de jonge sprak. Hij verklaarde dat hij en zijne gezellen hen aan den koning wilden overleveren, mits hij op vrije voeten en de andere in den kerker gesteken wierden. De koning hield raad en men besliste. Ten gevolge daarvan, daar de trappen uitgekapt en gebroken waren, kwamen de zeven-en-twintig verraders door een vensterken van den wentelsteeger uit langs den kant der proostdie. Deze die te dik waren, wierden met reepen, door de groote westvenster van den toren afgelaten.

Robrecht de jonge wierd in de bovenkamer van de Loove, onder 't toezicht van 's konings wapenmannen bewaard; de andere gedaan in het gevang onder de Loove. De koning toch, omdat de Bruggelingen voor Robrecht den jonge herhaalde maal ten beste gesproken hadden, deed hem afhalen, binden en leverde hem te bewaren in hunne handen, mits voorwaarde dat zij hem later aan het oordeel van koning en graaf zouden leveren.

(Wordt vervolgd.)

De krankzinnige
Een verhaal naar het Hoogduitsch.
(Vervolg.)

III.

De reis was zeer voorspoedig. Onder begunstiging van eene frissche koelte, zeilde men zonder ongelukken Kaap-Hoorn om, en met gezwollen zeilen stevende het vaartuig een milder, vriendelijker klimaat te gemoet.

Don Morelos was in het begin der reis zeer lijdende. Nauwelijks uit de monding van de Plata-rivier in volle zee gekomen, overviel hen een duchtige storm, die hem eene erge zeeziekte bezorgde en hem in zijne kooi bande. Het gure weer en de hooge

zeeën bij Kaap-Hoorn maakten hem niet beter. In dezen toestand tastte hem eene harde koorts aan, die dagen lang zijn leven in gevaar bracht. Stierna week niet van zijn leger. De zieke ijlde bestendig. De namen Constantia en Gomez schenen tot den vasten gang zijner droombeelden te behooren, en werden nu en dan afgewisseld door een huiveringwekkend gelach. Dan mocht zijn vriend alleen aan zijn leger staan, en als de kapitein of de stuurman van tijd tot tijd naar hem kwam vernemen, noemde hij hen bij de namen van zijne vroegere bewakers en oppassers en dreigde op hen los te springen.

Zijne krachtige natuur overwon deze krisis. Ofschoon langzaam herstellende, was hij nog eer zij de warmte der zuidelijke luchtstreek inademden, reeds weer volkomen gezond, in staat om op het dek te blijven en zijn lichaam door de frissche, verkwikkende zeelucht te versterken. Duidelijk herinnerde hij zich alles, wat er in zijne ziekte was voorgevallen, wat hij gezegd en gedaan had, en hij verontschuldigde zich bij het scheepsvolk op eene gulhartige wijze over de dwaasheden, die hij tegen hen had uitgeslagen. Hij verzekerde hun, dat hij in die oogenblikken zoer wel gevoeld had wat hij deed, maar dat hij zijne tong volstrekt niet had kunnen bedwingen. Men lachte nog eens om de vreemde namen, die vooral de stuurman bij afwisseling had ontvangen en het kleine gezelschap in de kajuit van de *Oporto* vermaakte zich uitstekend.

Op de hoogte van Chiloe overviel hen plotseling eene langdurige windstilte. De zee was geheel kalm en bewoog zich slechts in hare nooit afgebroken golvingen, de zeilen hingen slap tegen de masten en het staande touwwerk. Met zulk weêr zeggen de zeelui: ‘Touwslager en zeilmaker vechten te zamen’ en ze zijn dan slecht gemutst. Hoe verkwikkend zulk eene verademing ook wezen moge voor iemand, wien kort te voren de zeeziekte naar land deed snakken, zoo verschrikkelijk wordt zij op den duur voor den gezonde, die met een wanhopig verlangen naar Oost en West, naar Noord en Zuid uitziet, om toch, om 't even uit welken hoek, den wind te zien opsteken. De slechtste wind zelfs is nog welkomer dan eene zoo doodelijke stilte; dat verlangen naar beweging in het water, naar leven, dat gevoel van zoo machteloos overgegeven te zijn aan het rustende element, wordt op den duur onverdragelijk en onuitstaanbaar. Het laat zich denken, dat in zulk een geval alles, wat maar eenigszins de droeve eentonigheid van de zee verbreekt, met blijdschap wordt aangegrepen. De straal van een walvisch, die het oog in de verte ondekt, wordt eene zaak van belang; eene vreemdsoortige meeuw, een albatros of eene zwaluw zijn welkome gasten. Vliegende visschen vertoonen zich in het verschiet, en zelfs de strepen, die deze in het water trekken, worden met aandacht beschouwd; zij brengen immers beweging in de oppervlakte van de zee, en het oog vleit zich zoo gaarne, al is het bedriegelijk, met het schijnsel eener opkomende koelte.

De belangrijkste afleiding in zulk een tijd is de verschijning van eenen haai, dat vraatzuchtige monster der diepte; en de stuurman, die slaperig tegen het wiel leunt, en het roer nu eens rechts, dan eens links stuurt, om het schip daaraan te doen gehoorzamen en zich daarna te ergeren, als het zoo log en traag het geheele kompas rondloopt, keert gedurig het hoofd naar alle richtingen, en beschouwt de heldere, spiegelgladde oppervlakte van het water nauwkeurig, om ergens eene donkere stip te zoeken, die op de vinnen van een aanzwemmenden haai gelijkt. De schaduw van een hier of daar wat hooger slaande golf, het opspringen van een klein vischje, een vermoeide watervogel, die zijne vleugels op de effene oppervlakte heeft uitgeslagen en met deze rijst en daalt, trekt en boeit zijn vluggen blik; hij richt zich hooger op, en, met uitgestrekten arm zijn gezicht beschuttende voor het helle licht van de

verblindende straal, welke de zilveren rug van de zee weerkaatst, blijft hij, ver voorover gebogen, langen tijd naar die stip staren. Nog eens en nog eens misleid, laat hij eindelijk zijn roer eene wijl in den steek, - bij windstilte komt het er zoo juist niet op aan, en werkelijk staat hij menigmaal dagen aaneen slechts voor de leus daarbij, - buigt zich zoo ver mogelijk over het want en ziet naar het roer, hoe het kristalheldere water daar omheen speelt, dat ver in de diepte een helder blauwen weerschijn geeft, en ziet een oogenblik naar de kiel van het schip, die thans duidelijk zichtbaar is, want de haai zwemt dikwijls diep beneden het schip heen en weer, loerende op den buit, die wellicht voor hem buiten boord zal vallen. Het bruingeteerde, door de zon uitgedroogde hout van het schansdek, waarop hij rust, brandt echter te sterk; hij houdt het niet langer uit, en gaat weer terug aan zijn roer; eene frissche borrel is zijne eenige verkwikking.

‘Oh! een haai!’ roept daar eene stem boven uit de bramra. Een van het volk, bezig met iets aan het touwwerk te herstellen, wijst, terwijl hij nog spreekt, met zijne hand naar de richting, in welke het ondier zich lui en genoeglijk in den stroom omwent.

In een ommezien is al het volk op de been; de kok brengt een stuk gezouten spek, als lokspijs voor het roofdier; de stuurman komt met goed gesmeerde en blank geschuurde haken, waaraan de eerste spoedig het spek vasthecht. De spil aan den haak moet vlug ronddraaien, want het monster slingert zich als een kernstok in het rond, wanneer het zich gevangen gevoelt, en als 't ijzer over boord is geworpen, dringt alles naar achter om de bewegingen van den visch na te gaan, en te zien hoe deze meer en meer nadert, of hoe hij voorbij drijft zonder den buiten boord gehangen valstrik op te merken.

De matrozen hebben over het algemeen een gezworen haat tegen de haaien. De haai is hun aangeboren, meedogenlooze vijand, die met zijne koude, glanzende, groene kattenoogen altijd op buit loert, en aangrijpt wat maar even onder zijn bereik valt, en bij deze onverzadelijke vraatzucht eene buitengemeene vlugheid en eene ontzettende kracht paart. 't Is minder bijten dan wel afdraaien, dat hij doet, als hij iets tusschen zijne tanden gevat heeft dat te groot is, om in eens geheel verslonden te worden, en ofschoon de ongelukkige zeeman, wien de haai bij een arm of been gevat heeft, daardoor niet altijd terstond dood blijft, is hij toch meestal reddeloos verloren. Wat wonder dus dat het vangen van zulk een monster altijd met gejuich begroet wordt, ja, dat overigens zeer goedaardige zeelieden, die geen ander dier, zelfs geen hond moedwillig zouden kunnen pijnigen, met waar genot zelfs een gevangen haai kunnen mishandelen en hem den staart afhakken, om hem daarna weer over boord te werpen; waar hij spoedig ellendig in het water moet omkomen.

Het zeevolk heeft reden om hem te haten, en zij doen het uit ganscher harte. Maar niet minder was de woede van den jongen Spanjaard op dezen visch. Halve dagen achtereen zat hij in den mast om er op te sporen. Was er eindelijk een gevangen, en het monster, dat met zijn staart op het dek rondzweepte, aan boord getrokken, dan sprong hij, als het volk nog schuw op eenen afstand bleef, altijd het eerst er op los, om het 't mes in de kieuwen te stooten, 't welk hij dan, niettegenstaande het verwoede springen en bijten van het gemartelde dier, daarin omwoelde, tot de visch door bloedverlies en afmatting bewegingloos bleef liggen. Als het jonge dieren waren, werden zij gewoonlijk later gebraden, maar nimmer kon men don Gaspar, zooals ook wij hem voortaan zullen noemen, bewegen, het vleesch ook maar te proeven, zoo zeer stak hem dit tegen; hij bleef zelfs niet in de kajuit, zoolang het op tafel stond.

Omstreeks dezen tijd werd er uit de bramra geroepen, dat er een buitengewoon groote haai in 't gezicht was, en 't duurde ook niet lang, of het zeemonster, ruim

achttien voet lang, en van buitengewone krachten, kwam boven om den haak binnen te happen, welken de stuurman nu spoedig begon in te halen, daar men niet kon onderstellen zulk een reusachtig ondier zelfs aan drie dezer haken vast te houden, veel minder aan boord te krijgen. Nauwelijks echter zag de visch het witte spek voor zich heenschieten, dat hij in der haast misschien voor een vluchtenden visch hield, of hij sloeg met zijn staart op het water, en schoot pijlsnel toe op den vermeenden buit, welken hij te gelijk binnenslokte.

Toen berste er een wild en dol gejubel uit aan boord, dat echter ook door lachen en verwenschingen werd afgebroken; want als de haai zich maar even verzette, zoude hij haak en touw aan stukken getrokken of meegesleept hebben: de gevangen visch vergenoegde zich echter met zich om te keeren, om daardoor het ijzer, dat hem lastig begon te worden, kwijt te raken, en onder tusschen trok het volk hem

al nader en nader op zij van het schip, waar de kapitein met eene harpoen gereed stond om naar hem te werpen, en hem daardoor, kon het zijn, meester te worden.

Don Gaspar was buiten zich zelven van vreugde, hij sprong en hij jubelde, hij klauterde het bezaanwant op en neer, en trok slechts nu en dan mede aan het touw, dat alle manschappen stevig vasthielden, om te voelen of de visch er nog wel goed aan zat. Eindelijk trokken zij hem gelukkig onder het bereik van de harpoen; de kapitein, een oud groenlandsvaarder, slingerde het wapen met kracht en met eene vaste hand, en de scherpe weerhaken drongen zelfs door de hoornachtige huid van het monster, diep in het vleesch van den hals weg. Eenige minuten lang zag men niets dan schuim, zoo zweepte het ondier de baren, en de staart stak menigmaal als de kop van eene reusachtige slang in de hoogte, en sloeg daarna met ontzettende kracht in de kokende watermassa terug. Doch het ijzer bleef er in zitten, en alleen door de groote krachtinspanning van het tot de dolste woede getergde en door pijn gemartelde dier, werd de wonde al wijder en wijder. Toen het water wat stiller werd, meende de oude stuurman, dat men het dier toch nog zou verliezen: want als het nog eenmaal begon, zou het zich kunnen lostrekken, indien hij geenen strik om den hals kreeg.

De kok wierp nu, rond het touw van de harpoen eenen strik en liet dezen op den kop van den haai vallen, om dien daar om heen te trekken. De gevangene visch begon echter op nieuw te slaan, en ofschoon de strik reeds over de kieuwen hing, vreesde men, dat deze er toch waarschijnlijk weer afglijden zou, als men er maar even aan trok.

Don Gaspar sidderde al dien tijd van inwendige woede over zijn gansch lichaam; hij schreeuwde en lachte, toen de visch rustig lag, en de kok den strik al dichter bij den staart haalde; hij raasde en tierde vreeselijk, toen het ondier dreigde zich te zullen losscheuren; hij gaf allerlei aanwijzingen; doch hoeveel eerbied de kok ook voor de passagiers had, riep hij eindelijk verdrietig uit: ‘De duivel hale dat gezwets, klim gij naar beneden, en schuif er zelf het touw over, dan zal dat satansche beest hier spoedig op het dek liggen. Daar, daar begint het weer! ja, nu is de geschiedenis uit, ditmaal werkt het zich vrij.’

Don Gaspar was op den rand van de borstwering gesprongen, en zag sprakeloos, met fonkelende blikken in de diepte.

‘Pas op, mijnheer!’ riep hem de stuurman toe, ‘als gij van daar afvalt, komt gij op eene heete plaats.’

De Spanjaard hoorde hem niet.

‘Laat het touw met den haak schieten, mannen! riep de kapitein, verduiveld, gij trekt al te sterk; het beest scheurt. Daar hebt ge het al! de haak is er uitgetrokken. Hola! wat is dat? Don Gaspar, in 's hemels naam!

Zijn uitroep verstierf in een kreet van ontzetting, dien de geheele bemanning slaakte, want eer Leifeldt, die aan den anderen kant van het schip stond, en evenzoo met onverdeelde aandacht de vreeselijke krachtinspanning van den gevangen en tot de uiterste woede gemartelden visch had nagegaan, dit kon verhinderen, greep de jonge Spanjaard, terwijl hij zijn hoed op het dek wierp, het touw, waaraan de harpoen bevestigd was, en gleed naar beneden in de nu weder opbruisende en kokende zee, waar zich het doodelijk getroffen monster, dat nu nog alleen aan de harpoen vastzat, rondwentelde.

KATHEDRAAL TE AMIENS.

'Houd u aan het touw vast; om Godswil niet dieper! hij slaat u een been aan stukken; buig het touw onder om den elleboog!' Dat riepen, of liever dat schreeuwden allen hem uit éénen mond toe. Leifeld, die den overmoedige daarbij onwillekeurig en door den schrik verbijsterd, bij zijnen naam noemde, bezwoer hem bij alles, wat heilig was, terug te keeren. Gaspar hoorde echter, in de verschrikkelijke opgewondenheid van het oogenblik, niet meer wat om hem heen gebeurde, of hij was niet genegen de waarschuwende stem op te volgen; want zonder zelfs af te wachten, dat zich het zeemonster, hetwelk nu dicht onder hem was, wat tot rust zou gekomen zijn, gleed hij al dieper, en verdween eensklaps in het opkokende schuim.

'Laat den boot neer!' riep de kapitein op een krachtigen doch bedaarden toon, zoo dat dit boven het geraas uit werd gehoord, 'naar voren, volk! naar voren, zoo spoedig gij kunt den boot uit. Halt, kok! gij blijft hier, zoo, maak een anderen strik van het getouw daar; misschien kunnen we hem weer hier halen, als de haai hem maar niet meeneemt,' en met een half hoorbaren vloek over de dolle dwaasheid van zulk een waagstuk, boog hij zich weer over de verschansing, om den afloop daarvan mede aan te zien.

Don Gaspar was het gevaar echter niet zoo geheel onbedacht tegen gesprongen. Zoo uitgelaten hij zich op het dek had gehouden, zoo rustig en voorzichtig was hij hier beneden, en terwijl hij een oogenblik vasten grond op den visch zelve zocht, hield hij het touw van de harpoen stevig omklemd, zoodat hij bij den kop van het beest bleef, en op die wijze de geweldige slagen van den staart ontweek. Niettegenstaande zijne voeten op den gladden hals uitgleden, scheen hij maar èèn doel te beoogen, namelijk dat, van den strik vast te zetten. Zonder vrees voor de gevolgen, liet hij zich geheel op den haai neder, greep het touw, en, zijne hand onder den kop van het woedende beest doorstekende, had hij den strik reeds gevat, toen op eens de harpoen losschoot, en deze, van boven vastgehouden, omhoog slingerde.

Het scheepsvolk stond verstijfd van schrik, en wist niet of het aantrekken dan wel loslaten moest: nu toch was het ondier nog in hunne macht, schoot dit echter door den strik heen, dan was de overmoedige passagier reddeloos aan hem prijsgegeven.

De haai zelve maakte een eind aan dit pijnlijk oogenblik; vooruit schietende voelde zij zich door het touw gekneld, dat hem om de kieuwen sloot, en terwijl don Gaspar, door deze vlugge beweging het evenwicht verliezende, hem met de beide armen omklemde, schoot hij terug, wentelde zich een paar maal om zich zelven heen, en was vrij.

De Spanjaard zou nu verloren geweest zijn, want het woedende dier, dat nog altijd die drukking gevoelde, schoot vooruit, zoodat de dolle jager, de tegen hem aandruischende watermassa niet kunnende tegenhouden, moest loslaten. In den beginne was het als wilde het dier zich wreken over het aangedaan geweld; want nauwelijks van het gewicht bevrijd, wendde het zich snel tegen zijn voormaligen ruiter, zonder dezen echter in 't minste te ontstellen, of hem zijne tegenwoordigheid van geest te doen verliezen. Met oogmerk om nu 't monster te ontwijken, zag hij nog even daarnaar om; doch bemerkte nauwelijks dat het op hem afkwam, of ook hij maakte front tegenover den baaf, om het eenige wat hem overbleef, dreigende op zijne tegenpartij los te gaan, te beproeven, en haar daardoor misschien te verschrikken. Tot zijn geluk echter mocht het niet tot zulk een inderdaad wanhopigen strijd komen, want de haai zelf verloor zijne krachten. De harpoen had hem doodelijk getroffen, en plotseling, toen allen aan boord nog in pijnlijken angst en spanning den eersten aanval van het dier op zijne prooi afwachtten, wendde de haai zijdelings af, en begon, zonder van plaats te veranderen, eenige minuten achtereen in een kring te draaien.

Te gelijk was eindelijk ook de boot neergelaten en schoot hij pijlsnel voorwaarts, door vier riemen voortgestuwd. Don Gaspar ontweek hem echter in plaats van op hem toe te zwemmen en het vreeselijke gevaar, waarin hij zich tot nu toe had bevonden, te ontgaan, en zwom naar de plaats, waar de haai bloedroode kringen in den helderen stroom beschreef. Twee loodsvischjes, die zich tot nu toe, niettegenstaande den heeten strijd, moedig in de nabijheid van hunnen vroegeren beschermer hadden opgehouden, schoten toe en eensklaps weder terug, om een gevaar te ontwijken, of ook gelijk sommigen beweren, om den haai een gemakkelijk te overweldigen prooi aan te wijzen; maar deze gevoelde niet langer wat om zich heen gebeurde; dieper en dieper zonk hij, al ronddraaiende, naar beneden; de golfslag werd al minder, en toen don Gaspar, door den boot ingehaald, een oogenblik op de plaats vertoefde en naar omlaag zag, bemerkte hij nog juist hoe de witte buik van den dooden visch naar boven gekeerd lag, en langzaam in de blauwe diepte verzonk.

(Wordt voortgezet.)

[Nummer 16]

EEN ZWITSERSCH MEISJE, NAAR BENJAMIN VAUTIER.

Onze gravures

Een Zwitsersch meisje.

Het kleurige keursje met fluweelen schouderbanden, het fijne, hagelblanke bovenhemd met wijde halve mouwen, het sierlijke kanten hoofdsieraad zijn voldoende kenteekenen om in het poezelige en droomerige meisje onzer eerste gravure eene bewoonster van het Alpenland te herkennen. In Zwitserland toch wordt de nationale kleederdracht nog sterk in eer gehouden ten platten lande en zelfs in de kleine steden, want ook onze lieve mijmeraarster ziet er volstrekt geene boerin uit. Hare lustelooze houding en haar mollig, fijnbesneden gezichtje, door een waas van droefgeestigheid overtogen, wederspreken die veronderstelling. Waaraan droomt zij, het kind der dichterlijke berglanden? O, welke maagd wordt niet dikwijls op den stroom van vervlottende gedachten meegevoerd bij het naderen des keerpunts van haren levensweg, dat haar tot geluk of onheil, armoede of rijkdom, tot eene eervolle of beklagenswaardige loopbaan leiden moet? Wie onzer heeft niet gedroomd in den vollen bloeitijd van levensgenot en hartstochten, onbestemde verlangens en zelfvergoding, als het bruisende bloed gezicht en geest benevelt en het omliggende landschap ook zonder zonneglans voor ons in rozige en gulden tinten hult, of bij de mildste stralen der dagvorstin door sombere nevels verduistert? Gelukkig hij of zij, die dezen tijd van aanvechting en worsteling met onbesmet gemoed heeft doorgestreden, gesteund door den heelenden troost van den godsdienst en de opbeurende liefde eener moeder. Zij verdiepe zich dus voort, de schoone Zwitsersche, in hare zwaarmoedige gepeinzen, die in het lichtbewogen maagdelijk gemoed soms voor een enkel woord verzwinden! Maar welk ook het onderwerp harer droomerij of kwelling moge wezen, zij richte daarbij van tijd tot tijd eenen blik ten hooge en zorge dien nooit neder te moeten slaan voor de oogen, die zooveel dagen en nachten met bezorgdheid, liefde en hoop over hare wieg gewaakt hebben.

Een corrector uit vroeger dagen.

Bij het beschouwen dezer gravure denkt men onwillekeurig aan het Antwerpsche Plantyn-Museum en aan den geleerden Kiliaan. Het inwendige van het vertrek toch, met zijne ouderwetsche bemeubeling en behangsels, herinnert ons aan het erfgoed, dat de nazaten van den beroemden drukker drie eeuwen lang met nooitvolprezen familietrots ongeschonden in eere gehouden hebben, en op wiens bezit de stad Antwerpen thans terecht fier mag zijn als op een kunstjuweel, dat nergens zijne weerga heeft. De deftige, oude geleerde, die zich vol inspanning aan zijnen moeitevollen arbeid wijdt, brengt ons den befaamden taalkundige Cornelius van Kiel voor den geest, die als *corrector* een der grootste sieraden was der vermaarde Antwerpsche drukkerij. Het ambt van *corrector* vergde vroeger niet alleen veel meer nauwlettendheid, maar tevens uitgebreidere en diepere kennissen dan tegenwoordig. Immers boekdrukkers zooals een Plantijn waren wezenlijke kunstenaars in hun vak en stelden hunnen grootsten roem in het afleveren van boekwerken, die zoowel onder opzicht van stijl en spelling als onder dit van keurige *printing* onberispelijk mochten genoemd worden. Men verhaalt van den Franschen uitgever Robert Etienne dat hij

zijne drukproeven aan de poorten der collegiën openbaar ten toon stelde en aan de studenten eene milde belooning uitloofde voor iedere feil, die zij daarin ontdekken zouden. Ja, het is zelfs nog zoovele jaren niet geleden, dat Didot's grootste eerzucht was op het titelblad eener uitgave van Virgilius' werken te kunnen zetten: ‘Sine menda.’ (Zonder feilen.) De oude *corrector* op onze gravure, zoo verdiept in zijne taak om een weggelaten of misplaatsten komma, eene verkeerde letter of woordwending op te sporen, dat hij niet eens afgeleid wordt door de in- en uitvliegende duiven, die zijne werkkamer verlevendigen, zou voorzeker vreemd opkijken, indien hij voor eenige oogenblikken in onze eeuw van stoom en elektriciteit kon wederkeeren. Het is immers het tegenwoordige geslacht meer te doen om snel en veel werk af te leveren, dan om keurigen en degelijken arbeid voort te brengen. Vroeger was de uitgave van een boek eene wezenlijke gebeurtenis; in den huidigen tijd zou een gansch leven niet volstaan om de druksels te lezen, die op eene maand het licht zien en het zou eene Tantalusstraf zijn, die alle van taal- en stijlfouten te moeten zuiveren. Het algemeen bekende woordenboek van Kilianus heeft ongetwijfeld zeer veel tijd gevergd aan den schrijver, den drukker en den *corrector;* maar.... het wordt tot op dezen dag als eene zeldzaamheid geroemd en gezocht, en met vrucht geraadpleegd. Nu schrijft men een boek op eenige weken, drukt het op eenige dagen, leest het op eenige uren en.... vergeet het soms op eenige minuten.

Ach, ware ik ook een vogeltje!

Het is koud, zoo vinnig koud, dat de uitgehongerde vogelen hunne aangeborene menschenschuwheid overwinnen om uit de handen der geduchte meesters van de schepping het voedsel te komen afbedelen, dat vorst en sneeuw voor hen ongenaakbaar maken. In dichte vlucht komen de gevederde diertjes toegesneld om gretig de kruimels op te pikken, die het rijke knaapje op de aanmaning zijner moeder voor hen uit het venster strooit. Gansch het welhebbende gezin is geheel aandacht voor dit liefdewerk en ziet niet eens de hoogergeschapene hulpbehoevenden, die bibberend voor hen heenstappen. Deze prachtige gravure is als eene scherpe kritiek der moderne liefdadigheid, die slechts uitgeoefend wordt wanneer er vermaak, lof en eer aan verbonden is. De heer in den prachtigen pelsjas is misschien de voorzitter van een nieuwerwetsche *Cercle de Charité,* die zijne beschermelingen met trommel en fluit ter vertooning voor de ijdele nieuwsgierigheid door de stad heenvoert, om te laten bewonderen hoe goed men ze met het geld van anderen voeden en kleeden kan, en daarvoor den lof van de kortzichtige, maar teerhartige menigte in te oogsten. De lieve dame in den bonten mantel is wellicht eene der inrichtsters dier wereldsche feesten, echte *Kermissen der IJdelheid*, waar de *galanterie* en de *coquetterie* het hoofddoel, de liefdadigheid de bijzaak is. Och, het is zoo aangenaam de naastenliefde te beoefenen te midden van het vermaak en de toejuichende menigte en ten koste van anderen. Neen, lieve mevrouw, indien het u wezenlijk gemeend is in de harten uwer kinderen de ware christene liefde tot de behoeftigen - zij wezen dan ook dieren of menschen - op te wekken, herinner u dan de woorden van den Meester: ‘Dat de linkerhand nooit wete wat de rechterhand geeft.’ Als gij het edele gevoelen der liefdadigheid in de teedere kinderzielen teelen wilt, doe het dan nooit op *théatrale* wijze, ten aanzien van elkeen, maar in stille verborgenheid. Als het u met dat vogelenvoederen niet blootelijk te doen is om slechts eenige oogenblikken genot te meer aan uwe aanvallige kleinen te bezorgen, maar om hun de plichten der rijken en

machtigen tegenover de armen en zwakken in te planten, doe dan uwe kinderen hunne blikken eenige schreden verder richten, naar de arme moeder met het verkleumde kindje aan den boezem en het gesprokkelde hout in den schoot, naar den kleinen, hongerigen knaap, die zucht bij het aanschouwen van uwe uitspanning: ‘Ach, ware ik ook een vogeltje!’ Roep dan die schamele behoeftigen in uwe warme eetzaal en vul hunnen ledigen korf met den overvloedigen overschot van uwen keurigen disch, richt eenige bemoedigende troostwoorden tot de ongelukkige vrouw en doe uw zoontje het warme, blanke handje leggen in de roode, verweerde hand van den armen knaap, en uw dochtertje eenen kus drukken op de ijskoude wang van het kleine meisje. Zoo zult gij uw kroost het begrip van echte christene naastenliefde in het gemoed zaaien en zegeningen op hunne jeugdige hoofdjes doen nederdalen.

De conjugateur.

Ieder herinnert zich uit zijne schooljaren de bange uren, bij het van buiten leeren van de vervoeging der Fransche werkwoorden doorworsteld. Wat al cahiers hebben wij niet volgeschreven, wat al werkwoorden niet met al hun wijzen, tijden en personen, in bevestigenden, ontkennenden, vragenden en vragend-ontkennenden vorm moeten aframmelen, eer wij ons de verschillende uitgangen en afleidingen voorgoed in het geheugen gepompt hadden! In den laatsten tijd hebben de schrijvers van Fransche *grammaires* het de jeugd op dit stuk wat gemakkelijker trachten te maken, door in hun werk zekere tabellen of paradigmen in te lasschen, waardoor zooveel mogelijk een overzicht van de vier vervoegingen gegeven wordt. Nog praktischer echter heeft het de heer Hoeber, onderwijzer aan eene meisjesschool te Meissen, aangelegd. Terwijl de tabellen in de leerboeken onbeweeglijk vaststaan en dus altijd nog maar een onvolkomen beeld van de tallooze vormveranderingen der grondwoorden geven, heeft hij beweegbare paradigmen weten samen te stellen, waardoor die veranderingen den leerling zoo aanschouwelijk mogelijk voorgesteld worden.

Zijn toestel, *conjugateur* genoemd, bestaat uit een kastje in den vorm van een lessenaar. Opent men het deurtje rechts, dan heeft men een tiental loketjes, welker inhoud door eene opgave tegen den binnenkant van het deurtje aangegeven wordt. Die loketjes bevatten plankjes in den trant der letterblokjes onzer oude letterkast, waarop al de verschillende voornaamwoorden, uitgangen enz. zijn aangebracht. Met behulp dier staafjes nu kan men de geheele vervoeging van een werkwoord den leerling zoo duidelijk mogelijk maken, wijl hij de verschillende vormen voor zijn oog uit elkaar ziet ontstaan, zoodat ze hem van zelf in het geheugen geprent zullen worden.

Wandelstok en regenscherm te gelijk.

Reeds vroeger zijn er paraplu's in den handel gebracht, waarvan men den stok ook afzonderlijk als wandelstok gebruiken kon; daartoe behoefde men hem maar uit den regenscherm los te maken. Thans is echter door W. Hartz, paraplufabrikant te Altona, een zoogenaamden stokregenscherm uitgevonden, die zoodanig ingericht is, dat men den stok en den paraplu gelijktijdig gebruiken kan. Voor menschen alzoo, die wegens

het een of ander gebrek, altijd op een stok moeten steunen, is dus deze uitvinding hoogst praktisch.

Zooals uit de afbeelding (fig. 1) blijkt, kan de eigenlijke wandelstok in den stok des paraplus gestoken worden, waarna hij daarin bevestigd wordt door eene schroef, die onder de knop is aangebracht. In dezen vorm kan de regenscherm als zoodanig dienst doen en is volstrekt niet zwaarder dan een gewone paraplu. Wil men nu van stok en paraplu te gelijk gebruik maken, dan behoeft men de knop maar een paar malen om te draaien ten einde den wandelstok van den paraplu te scheiden en men heeft dan behalve een stevigen regen- of zonnescherm ook nog een sierlijken stok (fig. 3 en 4).

Verder bestaat er gelegenheid om den stok, nadat die van de knop ontdaan is, op den stok des paraplu's vast te schroeven, zoodat men een zoogenaamden schilderzonnescherm verkrijgt, dien men in den grond kan planten. Wanneer men zich dus op de wandeling ergens op een zonnig plekje verlangt neer te zetten, heeft men aanstonds eenen scherm bij de hand, dien men niet vast behoeft te houden, maar eenvoudig naast zich in den grond steekt. Ook bij een toertje in open rijtuig, kan zulk een scherm als beschutting tegen zon of regen dienst doen, zonder dat men hem in de hand moet houden.

Brugge. - Feesten der zaligverklaring van Karel den Goede. - Geschiedenis van dezen martelaar door Ad. Duclos.
(*Slot.*)

Wij eindigen onze uittreksels van het boek des H. Duclos met de vermelding hoe de moordenaars en hunne handlangers gestraft wierden, en zetten nogmaals de Vlamingen aan, die het roemrijk verleden van hun vaderland kennen en liefhebben willen, zich gezegd werk aan te schaffen, dat door alle deskundigen als een wezenlijke geschiedkundige schat aanschouwd wordt.

***

Busschaart, de moordenaar des graven, was 't hoofd geweest van de belegerden, maar als dezen die in den toren waren, overkwamen, was hij niet meer onder hen.

Men zegt dat hij naar de abdij van den Eeckhoute vluchtte, het monnikskleed aantrok en zijn hoofd deed scheren. Maar welhaast, gaat Wouter van Terenburg voort, vluchtte hij, 's nachts, met eenige gezellen naar eene vreemde streek doch 't mislukte, en hij kwam naar zijne schuilplaats terug. Wouter meldt dat hij, nu hier, dan elders eenige dagen verscholen zat, met de wroeging in 't hert, en eindelijk bij zijnen oom Beernaard kwam, en door hem ontvangen wierd. Maar 't kwam uit, wie hij was; Beernaard hield raad met Hugo, zijnen broeder, leverde hem over aan den kastelein van Rijsel, en deed naar Brugge boodschappen dat de moordenaar aldaar zat.

Hij beleed zijne misdaad, zei dat men hem de hand maar zou afhouwen waarmede hij zijnen meester gedood had, vroeg vergiffenis, smeekte God om genade, de voorbeelden aanhalende van groote zondaars die de Heer in bermhertigheid had ontvangen.

Busschaart wierd veroordeeld om geradbraakt te worden. Ter plaats der straf gekomen, omhelsde hij den stam van 't foltertuig, roepend: ‘In den naam des Heeren omhels ik de straf der dood, en bidde u allen met mij God te smeeken, opdat door deze pijnen der dood in mij gestraft worde, al 't gene ik, ellendige, tegen den Heere misdaan heb!’ Hij weigerde de straf niet en stak zelf zijne handen tusschen de sporten van 't wiel.

Hij bleef aan 't foltertuig daar van 's nuchtens ten negenen tot tegen den avond, en stierf met het berouw op zijne lippen.

***

Den derden nacht voor dat de Burg ingenomen wierd, dat is den 17 Maart, den Donderdag, ontvluchtte de proost. Hij had vierhonderd marken zilver betaald aan Wouter den Bottelier om hem af te laten met koorden uit de loove der Proostdie. Deze Wouter geleidde den proost tot aan eene eenzame plaats, maar hij liet den proost nogtans niet dolen, en zond hem een slimmen wapenman mede, die de broeder van den kanonnik Fulco was, en deze geleidde hem te peerde tot aan Keiem waar de bottelier en Busschaart elk eene hofstede hadden. Hij bleef daar wat verscholen en

vluchtte dan met eenen gezel naar zijne vrouwe te Veurne, en van daar, op Goeden Vrijdag, naar Waasten.

Hoe hij daar gevangen wierd hebben wij vroeger gezien.

Als hij te Iper aankwam, stroomde geheel de stad en 't omliggende toe. De menigte onthaalde hem met den uitersten smaad. Eindelijk wierd hij te midden der markt, naakt, zijne armen kruiswijs aan de kaak gebonden.

Willem van Loo, die hem de ergste verwijten kwam toewerpen, bezwoer hem te zeggen wie, buiten hem en Isaac, nog plichtig waren aan den dood des graven. Berthulf antwoordde dat allen het hoorden, dat Willem van Loo het zoo wel wist als hij zelf. Willem verwoed op dit smadende en betichtigende antwoord, gaf bevel den proost te steenigen en te dooden. 't Volk dat ter vischmarkt gekomen was, ging dadelijk aan 't werk: ijzeren gewichten, knodsen en reepen, alles kon dienen om dit bevel uit te voeren.

De beschrijving van 't gene gedaan wierd gaat alle gedacht te boven: de barbaarschheid was nog groot, en de Kerk van Christus, in die eeuwe, had nog de wreedheid van de Barbaren niet gansch overmeesterd.

Eindelijk wierden hem hondendarmen om den hals gewrongen om hem te verworgen, en een hond wierd hem met zijnen muil tegen zijnen mond gebonden, als om te bedieden dat hij een hond geweest was, en dat zijne daden, hondendaden waren.

****

Isaac, een bloedverwant des proosten en een der samenzweerders, was zijne woonst ontvlucht den 3 Maart, 's nachts, en meende te Gent aangekomen te zijn, daar hij bij Iper was. Van daar liep hij tot aan Steenvoorde, ter hofstede van Wido die met zijne zuster getrouwd was; deze deed hem naar Terenburg geleiden, waar hij eene monnikskappe in Sint-Jansklooster aantrok en verborgen bleef.

Aarnout, zoon van den advokaat van Terenburg, vernam dat hij in 't klooster was. Dadelijk liep hij er naartoe, en vond hem in de choor, te midden der broeders 't officie zingen. Isaac wordt dadelijk gevangen. Men trekt hem zijn monnikskleed af, scheert zijn hoofd kaal; bijkans naakt en ongeschoeid, wordt hij door de straten van Terenburg gesleurd. 't Volk wilde dat hij dadelijk opgehangen of levend verbrand zou worden. Doch door de tusschenkomst van den advokaat en zijne vrouw, wierd hij gekerkerd. Eenige dagen later kwam Willem van Loo, die reeds een deel van Vlaanderen onder zijn gezag veroverd had, te Terenburg toe. Hij eischte den verrader, sleepte hem, met eene koord aan den hals achter hem naar Ariën. Langs den weg riep Isaac aan al die 't hooren wilde, dat hij 't schelmstuk begaan had, en verzocht het volk dat het hem met slijk zou bevuilen, in de hope dat hij toch door den Heer in genade zou ontvangen worden. Allen smaad aanveerdde hij in uitboeting van zijne zonden. Hij bekende dat er menige waren die van den moord te voren geweten hadden of de moordenaars hielpen; dat hij den dood des graven gezworen had met Busschaart, Willem van Wervick, Ingelram van Eessen, Robrecht den jonge, Wulfrik, 's proosten broeder, en weinige anderen.

Den 20 Maart wierd hij te Ariën naar de galg geleid. Hij kuste den schandpaal en zijne koorden, zeggende: ‘In den naam des Heeren omhels ik de doodstraf, en smeek u allen met mij den Heere te bidden, opdat Hij door de pijnen der dood in mij zou vernieuwen 't gene ik in mijnen meester misdaan heb.’ En in deze gevoelens stierf hij.

***

Wido van Steenvoorde, een van 's graven raadsmannen, was met eene der nichten van den proost, zuster van Isaac, getrouwd. Hij was een dezer die 's avonds voor Karels marteldood, met de boodschap van den proost en zijne neven ter Loove gegaan waren. Den dag dat Berthulf te Iper de doodstraf onderging, was hij te Reninghe. Een ridder Herman, bijgenoemd 't ijzeren lijf, beriep hem in een gevecht, zeggende dat hij ook een dezer was, die raad en toestemming gegeven hadden in 's graven dood. Gedwongen zijne medeplichtigheid te belijden, wierd hij naar Iper gedaan, en aan dezelfde galge, waaraan Berthulf stierf, den 11 April gehangen.

***

Robrecht, gezeid 't kind, een jongeling van vijftien jaar, *ephebus*, was van de Bruggelingen bemind. Karels dood had hij niet willen zweren; maar naderhand had hij de veete van de moordenaars aanveerd en was ter hunner verdediging in den Burg met hen gevlucht en gebleven. Hij was een der eerste die tegen Gervaas van Praet opstormden. Isaac, gevangen zijnde, had hem als een der medeplichtigen verklaard. Hij streed op den eersten rang tegen de belegeraars van den Burg; wierd een der hoofden van de belegerden geheeten; verweet van op de toren aan Disdir, Isaacs broeder, dat hij een verrader was, omdat hij onder 's graven wrekers stond. Hij stond onder dezen wier eeuwige ballingschap de Aardenburgers vroegen. Niettegenstaande had hij vrienden. Zijne jonge jaren misschien, zijne eerlijkheid en zijne godvruchtigheid, die bij Walbrecht aangeteekend staan, zijn karakter en zijn weezenschap konden daar voor iets in zijn. Hij zelf smeekt den koning om genade, den 12 April; den 14, komen de Bruggelingen voor hem ten beste spreken, en zijne vrijheid vragen aan den koning; dit doen zij nogmaals, den 19. De kastelein van Gent, Aarnout van Geeraardsbergen en de voorname lieden van deze streke hadden 't zelfde gedaan, den 16 April. Vier dagen later, den 20, als de belegerden zich overgaven, stelden zij als voorwaarde dat Robrecht op vrije voeten zou gesteld worden.

De koning nogtans wilde daarin niet toestemmen. Eerst zei hij, den 16 April, dat hij 't niet doen mocht, zonder de toestemming van de bijzonderste heeren, en deed hem geeselen om te weten wat er gedaan was met 's graven schatten. Nogtans, hij wordt door den koning aan de Bruggelingen te bewaken en te bewaren gegeven. Doch, als de koning, den 6 Mei, Brugge verlaat, leidt hij hem gevangen mede, en hij doet hem te Cassel onthoofden.

Robrecht was plichtig, zoo niet in de samenzwering, toch in de verdediging der moordenaars. Zijne jonge jaren konden zijne schuld eenigszins verminderen; doch zijne daden waren geene jongelingsdaden, maar deze van een man die wist wat hij deed.

De straf ook die men hem deed ondergaan, was ontbloot van allen verachtelijken vorm: hij wierd noch geradbraakt, noch gehangen; maar hij stierf onder 't zweerd, de straf der ridders.

Ook, als de oogenblik van sterven gekomen was, beleed hij zijne zonden, en vergaf aan dezen die hem ging onthoofden.

***

Sedert den 19 April waren de overgeblevene verraders onder de Loove gekerkerd. Den 4 Mei kwam de koning van Frankrijk terug, na vier dagen afwezigheid, die hij gebezigd had om de belegering van Audenaarde te gaan schouwen, waar Boudewijn van Henegouwen zijn zoogezeid recht op Vlaanderen wilde doen gelden. Den 5 Mei, kwam Willem van Normandie terug naar Brugge. Na vele besprekingen had hij eene maand vroeger, den 5 April, zijne eerste intrede gedaan in deze stad en hulde ontvangen; maar hij was welhaast naar andere steden gegaan om zich te doen ontvangen.

De graaf wierd processiegewijs, den 5 Mei, door de kanonniken van Sint-Donaas ontvangen, in de kerk geleid waar hij ging bidden, en van daar naar de Loove, waar hij zijn noenmaal nam. De koning kwam alsdan tot hem. De Loove en geheel de burg stonden vol lieden, die wilden hooren wat men met Robrecht den jonge en met de anderen zou doen. Toen al de lieden uit de Loove geweerd waren, trok er de graaf met den koning en de bijzonderste heeren alleen binnen. Daar wierd beslist dat men de gevangenen van Sint-Donaastoren zou afsmijten.

Wapenknechten des konings wierden naar 't gevang gezonden.

Wulfrik Cnop, de broeder van den proost, wierd uitgehaald, tot achter de kanteelen van den toren geleid, de handen op zijnen rug gebonden, en afgesmeten. Hij viel geheel gebroken op den grond, en stierf dadelijk: niemand, zegt Walbrecht, vond een traan om hem te beweenen.

Dan wierd de ridder Wouter, zoon van Lambrecht van Aardenburg, die een schoone jonge man was, naar den toren gedaan. Men bond hem zijne handen voòr zijne borst. Als hij zag welk lot hem bestemd was, vroeg hij een oogenblik tijds om een gebed te doen, 't gene

's konings wapenknechten hem toestonden. Hij viel: de dood volgde schier onmiddellijk.

Eric stootte op den houten steeger dien hij brak in zijnen val. Hij leefde nog als hij den grond genaakte en men zag hem zijn kruis maken.

Vijf-en-twintig andere ondergingen 't zelfde lot; en aldus was 't recht der menschen over Karels moordenaars volbracht.

* * *

EEN CORRECTOR UIT VROEGER DAGEN, NAAR MARTIN LÄMMEL.

De lezer zal genoegzaam bemerkt hebben, uit de omstandigheden die de dood van de voornaamste plichtigen vergezellen, dat die mannen christenen gebleven waren.

't Is waar, den nacht na Karels begraving, dat is tusschen 4 en 5 Maart, was Busschaart met zijne moordgezellen tot het graf van hun slachtoffer gekomen, en daar, op de wijze der heidenen en der bezweerders, hadden zij eenen beker bier

genomen en brood, en, zittend rond het graf, hadden zij brood en beker op de tafel der grafstede gezet, etende en drinkende over 's graven lijk, om te maken dat er niemand den vermoorde zou komen wreken. De lezer vat genoeg dat dit hier een oud overblijfsel van 't heidendom is. Maar, van den anderen kant, hadden zij Karels overblijfsels met waslicht vereerd. Wij weten derhalve uit Walbrecht, dat zij den 3 April, dat was op den hoogdag van Paschen, ons Heere genut hadden; maar welke priester

hunne biecht hoorde, of hun 't Allerheiligste bediende, zegt Walbrecht niet. Toch is 't genoeg en zooveel dat het gevoelen van godsdienstigheid in die woeste mannen niet dood was; zoodat Hendrik Conscience grootelijks de waarheid der geschiedenis schond als hij, in *de Kerels van Vlaanderen*, de moordenaars van den zaligen graaf gelijk hedendaagsche vrijdenkers deed sterven.

***

ACH, WARE IK OOK EEN VOGELTJE! NAAR E. ERMISCH.

Deze straf der verraders heeft onze voorouders nog niet voldaan: zij hebben willen een eeuwigdurenden smaad op 's graven moorders werpen.

Ten tijde van Philip van den Elzas of korts erna, als Jan de Nesle kastelein van Brugge was wierden zeven leenen ingericht, wier bezitters, op gestelde dagen eenen dienaar driemaal rond den Burg moesten zenden, blazende op een koehoorn, om 't volk bijeen te roepen. Aan dezen leen was vast: een huizeken staande noord van de Loove van den schout, op den Burg; drie deniers parisis en eene zekere hoeveelheid

was, bezet op Sint-Donaas: drie gemeten lands te Sinte-Kruis. Dit al, zegt het stuk, maakt een leen, gehouden ten dienste van den hoorn, waarvan men, naar geplogendheid, gebruik maakt voor Sint-Donaaskerk. De leenhouder was verplicht met twaalf mannen de poort ter Loove te wachten, als er op den Burg gerechtelijke kamp gehouden wierd; mits de graaf

elkeen hunner met eenen staf van zeven voet lang wapende. Waar hij ook woonde, mocht de leenhouder in Sint-Donaas de sacramenten ontvangen.

Wijlen M. Pieter-Joseph van der Beke de Cringen, die te Brugge overleed, den 8 Juni 1871, was de laatste overblijvende der zeven hoornblazers. Hij bewaarde nog de trompe of koehoorn, een machtig stuk, benevens de charters en de geschriften tot zijn leenmanschap behoorende. Deze zijn nu de eigendom van M. Alfred de Man. Uit die stukken blijkt dat hij en zijne nakomers zekere rechten, landen en voordeelen hadden van wege 't oud leenhof van den burg van Brugge, waaraan dat de verplichting vast gehecht was, onder andere, te blazen den hoorn, enz., zoo het volgend oud familiestuk uitgeeft: ‘De Vrijdagen op dewelke men blaest den hoorne, ingezet bij den goeden grave Kaerle en de Burggrave Jan, voor Sint-Doonaes kerke, 's avonds, na 't lof aldaer gedaen. Eerst 's Vrijdags voor Lichtmesse; de Vrijdagen komende in de maend van Maerte; den goeden Vrijdag, voor Paeschen: des Vrijdags voor de Kerkwijdinge van Sint-Donaeskerke; 's Vrijdags voor onzer Vrouwendag half Oest; 's Vrijdags voor sint-Donaesdag in October; 's Vrijdags voor Alderheiligen dage; 's Vrijdags voor Kerstmesse. Ende als men driewarf den hoorne geblazen heeft zoo zegt men deze navolgende woorden:

o Almogende God, zijt genadig
Des goeden Kaerle ende 's Burggraven Jan!
Ter zulker vaert moeten zij varen
Die 't recht kranken ende 't onrecht sterken.
Elk spreke een *Pater Noster* ende *Ave Maria.*’

De dochter der elve.
Eene Boheemsche legende.

Diep in het Bohemerwoud, waarvan nu nog slechts een klein gedeelte overig is, woonde voor eeuwen, toen het zich nog wijd en zijd in het land uitstrekte, een lichtschuw geestenvolkje zonder vorm of afmeting, fijner bewerktuigd dan het uit klei gevormde menschdom, en slechts half zichtbaar bij maanlicht. Het was bij de dichters onder den naam van Dryaden en bij de barden onder den naam van Elven bekend. Sedert onheuglijke tijden hadden zij hier gewoond, toen plotseling het woud van luid krijgsgeschreeuw weergalmde: Hertog Ezech van Hongarië trok met zijne Slavische horden over 't gebergte om zich in dit onherbergzaam oord eene nieuwe woonplaats te zoeken. De schoone bewoonsters der bejaarde eiken, der rotsen en grotten, ook die van het riet in vijvers en poelen, vloden voor het gedruisch der wapenen en het brieschen der strijdrossen. Slechts eene der Elven kon niet besluiten zich van haren lievelingseik te scheiden en toen het woud hier en daar verwoest werd, om het land vruchtbaar te maken, had zij alleen den moed, haren boom tegen het geweld der nieuwgekomenen te verdedigen en koos den top tot hare woonplaats.

Onder het hofgezin van den hertog bevond zich een jonge knaap, Krokus genaamd, vol moed en jeugdig vuur, dapper en welgemaakt, die de paarden van zijnen heer in zijne bewaring had en ze somtijds ver in het woud liet weiden. Dikwijls rustte hij onder den eik, dien de Elve bewoonde; zij bemerkte den vreemdeling met welgevallen en als hij 's nachts onder aan den wortel sliep, fluisterde zij hem aangename droomen in 't oor en verkondigde hem in duidelijke beelden de toekomende dingen, of wanneer

ergens in de wildernis een paard was verdwaald en de hoeder zijn spoor had verloren en daarover bekommerd insliep, zag hij in een droom het verborgen pad, dat naar het oord voerde waar het verdwaalde ros weidde. Hoe meer zich de nieuwe volkplantingen uitbreidden, des te dichter kwamen zij aan de woonplaats der Elve en deze zag wel dat weldra de bijl haren levensboom bedreigen zou; daarom besloot zij haren gastvriend haren kommer bekend te maken.

Op een helderen zomeravond dreef Krokus zijne paarden later dan gewoonlijk door het bosch en ijlde naar den eikenboom om zijn leger op te zoeken. Zijn weg daarheen slingerde zich om een vischrijken vijver, op welks spiegelgladde oppervlakte de gouden sikkel der maan zich als een lichtende kegel weerkaatste, en over dit verlichte gedeelte, aan den tegenovergestelden oever, in de nabijheid van den eik, zag hij eene vrouwelijke gedaante, die langs den koelen oever scheen te wandelen. Deze verschijning bevreemdde den jongen krijgsman. Waarheen gaat dit meisje, dacht hij bij zich zelven, zoo alleen in deze woestijn op den tijd der nachtelijke schemering? - Evenwel het avontuur was van zulk een aard, dat het voor een jongeling meer aanlokkend dan afschrikkend was, het nader te onderzoeken.

Hij verhaastte zijnen tred, zonder de gedaante, die zijne opmerkzaamheid trok, uit het oog te verliezen en kwam spoedig aan de plaats onder den eik, waar hij haar het eerst had waargenomen. Thans kwam het hem voor als was 't meer schijn dan wezen wat hij zag; hij stond verwonderd stil en eene koude huivering liep hem door de leden; maar hij vernam eene zachte stem, die hem in 't oor lispelde: ‘Kom naderbij, lieve vreemdeling! en vrees niet; ik ben geen spook en geene bedriegelijke schaduw; ik ben de Elve van dit oord, de bewoonster van den eik, onder welks dicht begroeid loof gij zoo dikwijls gerust hebt; ik wiegde u in zoete droomen en leerde u de toekomst kennen, en als een paard van de kudde was weggedwaald, wees ik u de plaats waar het te vinden was. Vergeld deze gunst met eenen dienst, dien ik van u vorder; wees de beschermer van dezen boom, die u zoo dikwijls voor zonnehitte en regen beveiligd heeft, en weer de moordende bijl uwer broeders, die het woud veroveren, opdat zij dezen eerwaardigen stam ontzien.’

De jonge krijger, door deze woorden gerustgesteld, antwoordde: ‘Godin of stervelinge, wie gij ook zijn moogt, eisch van mij wat gij wilt; indien ik het vermag, wil ik 't volbrengen. Maar ik ben een gering man onder mijn volk en de knecht van den hertog; zoo die tot mij spreekt, heden of morgen: “Weid hier of weid daar!” - hoe zal ik dan uwen boom beschermen in 't verre woud? Doch als gij 't verlangt wil ik mijnen dienst verlaten, in de schaduw van uwen eik leven en hem beschermen mijn leven lang.’ - “Doe alzoo,” sprak de Elve, het zal u niet berouwen.’

Daarop verdween zij en het ruischte boven in den top alsof een avondkoeltje er doorheen woei en de bladeren deed ritselen. Krokus stond nog eene poos verrukt over de hemelsche gestalte, die hem verschenen was. Zulk een heerlijk schoon vrouwenbeeld was hem onder de Slavische deernen nog nimmer voorgekomen. Eindelijk legde hij zich op 't zachte mos, ofschoon hem geen slaap in de oogen kwam; de morgenschemering verraste hem in de bedwelming van zoete droomen, die hem zoo vreemd waren als de eerste lichtstralen aan de oogen van een blindgeborene. In den vroegen morgen ijlde hij naar de legerplaats van den hertog, vroeg zijn ontslag, en wandelde met een hoofd vol gloeiende dweeperijen en zijn pakje op den rug naar zijn kluisje in 't woud.

Intusschen had in zijne afwezigheid een molenaar den gezonden, stevigen stam van den eik tot molenas uitgekozen en ging met zijne knechten daarheen om hem te vellen.

De ontroerde Elve beefde van schrik toen de groote zaag met stalen tanden aan de grondvesten harer woning begon te knagen.

Angstig zag zij uit van den hoogen boomtop om haar getrouwen beschermer op te sporen; maar haar blik kon hem nergens ontdekken. Krokus was evenwel in aantocht en reeds zoo nabij, dat het gedruisch van de zaag hem in de ooren klonk. Dit geweld in het bosch voorspelde hem niet veel goeds; hij verhaastte zijne stappen en zag weldra den gruwel der verwoesting van den boom, dien hij in zijne bescherming genomen had. Als een razende stormde hij op de houthakkers aan en dreef ze met spies en zwaard van den arbeid; want zij meenden een demon te zien en ontvloden in grooten angst. Gelukkig was de wond des booms nog te heelen en in weinige zomers geheel genezen.

Des avonds nadat de jonge man zich de plaats voor zijne nieuwe woning had uitgekozen en ook eene ruimte voor eenen kleinen tuin had afgeperkt, en nogmaals zijn geheel kluizenaarsleven in de gedachten overwoog, hoe hij afgescheiden van de overige menschenwereld zijne dagen dacht door te brengen in dienst van een schaduwbeeld, verscheen de Elve hem aan den oever van den vijver en sprak hem met vriendelijke gebaren aldus aan: ‘Dank, lieve vreemdeling! dat gij den geweldigen arm uwer broederen verhinderd hebt den boom te vellen, waarmede mijn leven is saamgeweven; want gij moet weten dat moeder Natuur, die mijn geslacht zoo velerlei krachten heeft verleend, niettemin ons leven met den wasdom en den duur van den eik heeft verbonden. Door ons heft de koning van het woud zijn eerwaardig hoofd boven de toppen der overige boomen omhoog: wij bevorderen den omloop der sappen door stam en loten, dat zij kracht erlangen, om met den stormwind te kampen en honderden jaren den vernielenden tand des tijds te wederstaan. Maar aan den anderen kant is ook ons leven met dat van den eik vereenzelvigd; veroudert de eik, dien het noodlot ons tot levensgezel heeft gegeven, zoo verouderen wij met hem, en sterft hij af, dan verlaten ook ons de krachten des levens en wij ondergaan een soort van doodslaap, tot eene verborgene schikking der natuur ons leven met eene nieuwe kiem samenvoert, die, door onze levenwekkende kracht, na verloop van tijd opwast tot een breedgetakten boom, en ons op nieuw het genot des levens schenkt. Daaruit moogt ge opmaken welken dienst ge mij bewezen hebt en welke dank u daarvoor toekomt. Vorder van mij het loon uwer edele daad, openbaar mij den wensch uws harten en hij zal oogenblikkelijk vervuld worden.’

Krokus zweeg. Het gezicht der bekoorlijke Elve had meer indruk op hem gemaakt dan hare woorden, waarvan hij slechts weinig begrepen had.

Zij bemerkte zijne verlegenheid en om hem daaruit te redden, nam zij een verdord riet, brak het in drie stukken en sprak: ‘Kies een van deze drie of neem er een zonder keus. In het eerste ligt roem en eer, in het andere rijkdom en al het genot dat daaraan verbonden is, in het derde de zaligheid der liefde voor u verborgen.’ - De jonkman sloeg de oogen neder en antwoordde: ‘Dochter des Hemels, als gij den wensch mijns harten wilt bevredigen, zoo weet dat die door geen der drie rietstukken te bevredigen is; mijn hart verlangt een grooter loon. Wat is eer anders dan de moeder der trotschheid? Wat is rijkdom anders dan de wortel der gierigheid! En wat is liefde anders dan de valstrik der hartstochten, om de edele vrijheid des harten in banden te slaan? Vervul mij den wensch in de schaduw van uwen eik van de vermoeienis uit te rusten en uit uwen zoeten mond woorden van wijsheid te hooren, om daardoor de geheimen der toekomst te ontraadselen.’ - ‘Uw verlangen,’ antwoordde de Elve, ‘is groot, maar uwe aanspraak op belooning is 't niet minder; het geschiede zoo als gij mij gebeden hebt. De blinddoek voor uwe oogen zal wegvallen, en gij zult de

geheimenissen der verborgene wijsheid zien. Neem nu met het genot van de vrucht ook tegelijk de schaal: want de wijze is ook een *geëerd* man; hij alleen is *rijk*, want hij gebruikt niet meer dan hij noodig heeft en hij *smaakt den nectar der liefde* zonder die met onreine lippen te vergiftigen.' - Toen zij dat gezegd had, reikte zij hem nogmaals de rietstokken en ging van hem weg.

(Wordt vervolgd.)

De krankzinnige
Een verhaal naar het Hoogduitsch.
(Vervolg.)

Terstond daarop vatte de stuurman den Spanjaard bij den kraag, en met een hartelijk: ‘ik wil wat zijn, als ik ooit zijns gelijken gezien heb,’ trok hij hem aan boord, en roeide snel naar het schip terug, alsof hij waarlijk vreesde, dat het onbesuisde menschenkind nogmaals in zee zou springen.

Don Gaspar was ter dood toe afgemat, toen hij het schip bereikte Leifeldt kon niet nalaten hem ernstig voor oogen te houden, dat hij zijn leven zoo roekeloos tegenover een visch op 't spel had gezet. De andere verzekerde hem, bij alles wat heilig is, dat hij in de opwelling van het oogenblik volstrekt niet geweten had wat hij deed, en beloofde liem plechtig, zulke dwaze streken niet weder te begaan, zoo dat hij hem eindelijk tevreden stelde, terwijl de kapitein door een glas grog de koude van den bader en den schrik van de overigen deed vergeten.

Reeds dienzelfden avond stak er een lichte koelte op, die gedurende den nacht in een hevigen zuidoosten wind oversloeg, met welken zij spoedig de plaats hunner bestemming bereikten.

De *Oporto* zeilde op den twee-en-veertigsten dag na haar vertrek van Buenos-Ayres, de haven van Valparaiso binnen, en Leifeldt en don Gaspar namen hun intrek in het *Hôtel di Chili.*

Laatstgenoemde, die zich tot nu toe had moeten behelpen met hetgeen Leifeldt nog in Buenos-Ayres voor hem had kunnen koopen, had echter nauwelijks eenige kleedingstukken en andere benoodigheden aangeschaft, toen hij weder uitging om, zooals hij zeide, een paar bloedverwanten en goede vrienden op te sporen, die zich jaren geleden naar Valparaiso hadden begeven, en misschien hier nog wel te vinden zouden zijn. De jonge dokter bleef te huis, om de kamer naar zijnen zin in te richten.

Denzelfden morgen, ongeveer ten 11 ure, liet zich een jonkman, onder den naam de Monte Sylva, bij den konsul der Argentijnsche republiek aandienen, en werd door dezen op het vriendelijkst ontvangen.

‘Het is hier altijd een feestdag voor ons,’ zeide de konsul na de gebruikelijke begroetingen, met eene vriendelijke buiging, ‘als wij menschen uit Buenos-Ayres, aan de westzijde der Cordillera's, in den winter eens tijding uit het vaderland ontvangen: de postbode waagt zich slechts zelden in den sneeuw, en moet zulks nog dikwijls en zwaar genoeg boeten; schepen zijn vandaar in den laatsten tijd ook zelden aangekomen. Buenos-Ayres levert weinig op wat van hier ingevoerd zou kunnen worden; de doortocht naar het noorden is ook niet druk, en de walvischvangers, die wij uit de Atlantische zee hier krijgen, wachten zich wel om in dit jaargetijde de door zandbanken en pampero's zoo gevaarlijke La Plata binnen te loopen. Brengt gij ons wat nieuws mede van Buenos-Ayres?’

‘Niets bijzonders,’ hernam don Gaspar de Monte Sylva, de schouders ophalende. ‘Zijne Excellentie volhardt in een hopeloozen strijd tegen Montevideo, alleen zoo het schijnt om de inwoners van die distrikten in beweging te houden. De Engelschen en Franschen protesteeren hier aanhoudend tegen, maar de zaak blijft bij het oude. Men sprak wel in Buenos-Ayres van een gewenschten vredeshandel, doch zooveel

ik heb kunnen vernemen, schijnt die nog zeer verre. Wonen hier vele menschen uit Buenos-Ayres?'

'Neen en ook ja; zij zijn door de gansche stad verspreid, maar uitgezonderd op de beurs, krijgen wij elkander weinig te zien. Hebt gij hier kennissen?'

'Zeer weinige. Woont hier nog een koopman, don Rodriguez genaamd, die zich voor ongeveer drie jaren in deze stad nederzette?'

'Neen,' hernam de konsul, na zich eene poos bedacht te hebben, 'als ik mij niet vergis, is deze, maar reeds lang geleden, naar Lima vertrokken; hij moet daar andere handelsbetrekkingen aangeknoopt hebben.'

'Voor korten tijd is ook als gelastigde der Federatie zeker senior.... hoe is ook weer zijn naam?'

'Don Louis de Gomez?' zeide de konsul, 'niet waar, gij meent don Louis; scheelt u iets, senior?' viel hij zich zelven, terwijl hij opsprong, in de rede, want de jonge man werd zoo bleek als een doode.

'Mag ik u wel om een glas water verzoeken, senior,' zeide don Gaspar, haastig opstaande en naar het venster gaande, 'het is eene soort van hartkwaal, eene benauwheid waaraan ik veel lijdt, maar die ook even schielijk voorbijgaat als zij gekomen is.'

'Wilt gij niet liever een glas wijn?' vroeg de Argentijn, eene karaf en een glas van een hoektafeltje nemende en schielijk inschenkende, 'dat zal u beter bekomen.'

Don Gaspar ledigde, terwijl hij dankend boog, het hem aangeboden glas in éénen teug, en zeide toen lachende:

'Het is weer over; de schielijke verandering van zee- en landlucht geeft mij zeer dikwijls zulke aandoening, die reeds eenige malen in eene flauwte is geëindigd, zonder echter de minste nadeelige gevolgen achter te laten; maar waarover spraken wij toch?'

'Ik weet het waarlijk zelf niet meer,' zeide de konsul lachende; 'maar ja, over onze landslieden, van don Louis de Gomez. Kent gij hem?'

'Oppervlakkig,' hernam don Gaspar onverschillig, maar de hand, waarmede hij den leunstoel omvat hield, werd wit als marmer, 'hij moet hier heen gegaan zijn.'

'Wel zeker,' hernam de konsul, 'ofschoon hij op dit oogenblik.....'

'Dan is hij tegenwoordig niet in Valparaiso?' vroeg don Gaspar sneller en levendiger dan zoo even.

'Neen; wildet gij hem spreken?'

'Dat juist niet, maar ik meende slechts...'

'Hij is naar Lima gegaan,' zeide de konsul, 'maar ik wacht hem met ieder schip, dat vandaar komt, terug. Het lag niet in zijn plan, daar zoo lang te vertoeven; doch wanneer ik mij niet vergis, is er zijne vrouw ziek geworden en dit verhinderde zijne afreis. In zijn laatsten brief bepaalde hij zijne terugkomst tegen het midden dezer maand.'

Don Gaspar was naar het venster gesprongen, om naar eenen voorbij galoppeerenden ruiter te zien, hij vatte het vensterraam om zich daaraan vast te houden en zijne ontroering niet te verraden.

'Niet waar? de namen der reizigers worden in de nieuwspapieren bekend gemaakt?' vroeg hij na eene korte poos, terwijl hij zijnen hoed nam om te vertrekken.

'Wel zeker,' hernam de konsul, 'ofschoon niet altijd nauwkeurig, want soms worden er namen uitgelaten, of dikwijls verkeerd gedrukt, maar wanneer gij er belang in mocht stellen....'

‘Ik dank u hartelijk,’ viel hem de jonge man in de rede; ‘het is eigenlijk slechts nieuwsgierigheid, of misschien ook wel een edeler gevoel, het verlangen namelijk naar hen, die eens met ons, in een thans ver verwijderd land, dezelfde lucht hebben ingeademd.’

‘Herhaal dan ten minste spoedig uw bezoek,’ zeide de konsul, hem vriendelijk de hand reikende. ‘Gij zult mij steeds welkom zijn. Het schoone weder, dat wij tegenwoordig genieten, brengt ons ook misschien den post over de bergen, en dan bekomen wij versche berichten uit de hoofdstad.’

Don Gaspar dankte hem hartelijk maar het was alsof hij door eene zekere onrust werd voortgedreven; hij snakte naar de vrije lucht, en had nauwelijks de deur achter zich gesloten, of hij liep snel de straat af, en den eersten hoek rechts, naar het water toe inslaande, vervolgde hij den weg, die tot den vuurtoren geleidt, van waar men een ruim uitzicht op de zee heeft.

De konsul bleef, toen don Gaspar de kamer had verlaten, nog een geruimen tijd in gepeins verdiept staan; eindelijk echter nam hij, het hoofd schuddende, eene zilveren snuifdoos uit den zak, zette zich lachend voor zijne schrijftafel en mompelde zacht voor zich heen: ‘Een wonderlijke kwast!’

Don Gaspar gaf zich niet eenmaal den tijd om adem te scheppen voor hij de hoogte bereikt had, op welke de vuurtoren stond, en van waar men de ruime zee naar het noorden, westen en zuiden heerlijk overzien kon. Hier en daar waren eenige zeilen, heldere witte punten op den donkerblauwen grond, aan den horizon zichtbaar. Eene brik maakte zich uit de haven los en zocht het ruime sop, en een kleine schooner kwam met verschoten zeilen uit het westen, waarschijnlijk om kokosnootolie en paarlemoer van de eilanden tegen katoen, messen, bijlen en glaskoralen in te ruilen.

De jonge Spanjaard bleef wel een uur lang op deze plaats, welke des namiddags door de beaumonde van Valparaiso druk bezocht wordt. Toen echter aan den lust, die hem hier heen gedreven had, namelijk om naar naderende zeilen uit te zien, voldaan was, liep hij de eerste straat af, die naar de stad geleidde. De marktstraat door de straat San-Francisco bereikende, wilde hij deze opwaarts volgen, toen hij geroepen werd en Leifeldt herkende, die zonder bepaald doel door de stad ronddwalende, hem verzocht met hem de Almendral(1) af te gaan, aan welks lager einde een kortelings aangekomen Engelsche dokter wonen moest, dien hij gaarne wilde spreken. De hoofdstraat der stad loopt hier dicht om den rotsigen voet eens heuvels, op welks kruin de katholieke begraafplaats van Valparaiso ligt, van waar men de stad en haven overzien kan. De weg is hier zoo smal van den berg afgenomen, dat aan de overzijde niet eens eene rei huizen of hutten kon gebouwd worden, maar de naakte rots den smallen rijweg steil en nauw begrenst.

De dag was inmiddels reeds vrij ver gevorderd en de middag lang voorbij. De straten werden ook hoe langer hoe levendiger. Vele ruiters met hun vreemdsoortig Chileesch tuig, kolossale houten stijgbeugels, reusachtige sporen en hoog opgetuigde zadels, van groene en roode mantels, poncho's genaamd, omslingerd, draafden door de stad, want de galop is daar verboden. Opene drosky's of fiacres, met twee paarden bespannen, het eene in de dissels loopende, het andere aan den vastgesnoerden riem bevestigd, ratelden voorbij, en eene menigte voetgangers slenterden langzaam, meest allen naar den vuurtoren, om daar het uitzicht op zee te genieten, of ook wel om kleine feestjes af te spreken, en met de avondkoelte naar huis te keeren.

De beide vrienden stapten langzaam het gaanpad af, de verschillende groepen, die hen ontmoetten, opnemende; en hoe droefgeestig en somber don Gaspar gestemd

(1) Almendral, een voornaam gedeelte van Valparaiso.

was toen Leifeldt hem ontmoette, de donkere bui scheen, door het levendig gewoel, dat hem omgaf, verdreven te worden, even als eene zomerwolk verdwijnt voor de zon.

Leifeldt was reeds dikwijls in de gelegenheid geweest, deze schielijke afwisseling in 't karakter zijns vriends waar te nemen, en don Gaspar zelve hierop opmerkzaam gemaakt, stemde dit toe, maar beweerde, dat zijn verblijf in de gevangenis hiervan de voorname, zoo niet de eenige oorzaak was. Nog dikwijls overviel hem een wild, angstverwekkend gevoel, dat hij niet van zich af kon weren, met gewicht drukte het hem dan ter neer, en hij kon nauwelijks ademhalen onder dien last. Even gelijk echter eene krachtige windvlaag met één ruk uit de bergholen dringt en over de vlakte heen strijkt, zoo was ook een zonnestraal, een vriendelijk gelaat, een gulle scherts, dikwijls voldoende,

al deze sombere wolken van zwaarmoedigheid te verdrijven, en dagen aaneen gevoelde hij zich dan weer zoo wel, alsof hij van eene zeer zware ziekte genezen was.

'En hoe vindt gij de schoone sekse in Valparaiso, Gaspar?' vroeg Leifeldt den jongen man, toen hun juist een gezelschap jonge dames al lachend en schertsend voorbij ging.

'Goed,' zeide de jonge man vriendelijk, 'er zijn lieve, goedhartige gezichten onder. De dames uit het koude noorden zijn schoon en deugdzaam, daaraan twijfel ik in het geheel niet, maar het komt mij altijd voor alsof haar een hart ontbreekt.'

'Dat kunt gij echter niet van allen zeggen,' hernam Leifeldt lachend, 'zie bij voorbeeld dit beminnelijk wezen, dat ons hier met dien kleinen knaap, waarschijnlijk een broertje, tegenkomt; dat moeten Engelschen zijn, maar nooit in mijn leven zag ik schooner meisje.'

Don Gaspar volgde met zijne oogen de door Leifeldt aangewezene richting en zag een waarlijk schoon meisje, de straat op, hun te gemoet komen. Zij had eene oude en, naar het scheen, ziekelijke dame aan den arm, die zij voorzichtig geleidde en een kleine driejarige knaap liep voor haar uit.

'Zie, Jenny, lieve hondjes, daarboven,' zeide de kleine in zijn halfgebroken dialekt tot het meisje, en wees met een klein handje naar den overkant van de straat, waar een klein, zwart hondje tegen eenen aankomenden boot luid blafte, sprong en met den staart kwispelde, 'dat zal ik halen.'

De vrienden waren intusschen de dames genaderd, en toen zij, voor haar plaats makende, voorbij gingen, zeide Jenny tot den kleine, die haar aangesproken had, op vermanenden toon: 'Laat dat hondje daar, Bill, het kon u bijten, en gij moogt ook niet alleen op den rijweg loopen, kom hier bij mij.'

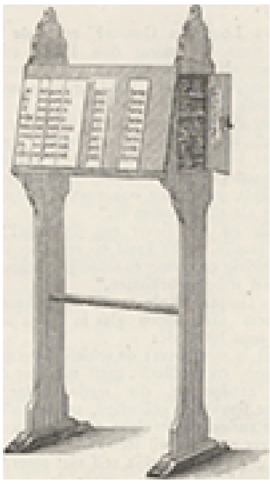

DE CONJUGATEUR.

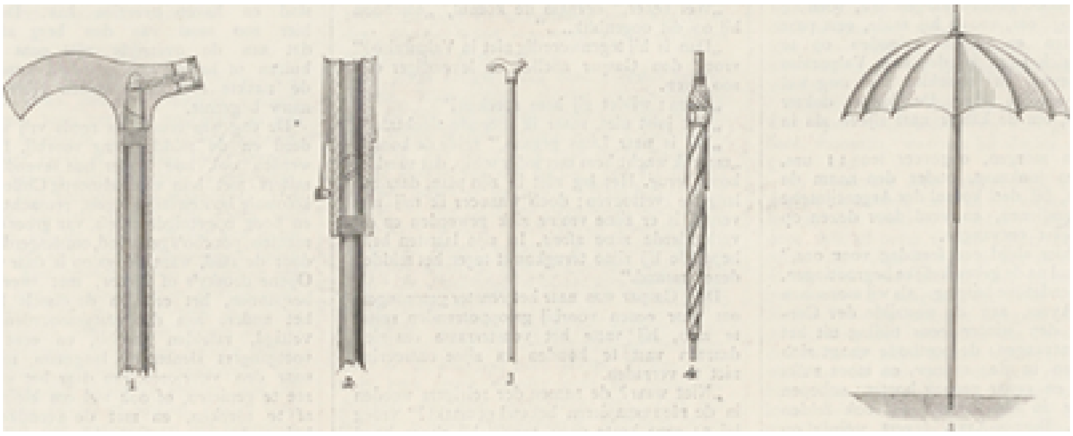

WANDELSTOK EN REGENSCHERM TE GELIJK.

Of Bill de waarschuwing hoorde of niet, hij sloeg er geen acht op: het hondje was al te lief en aardig, en dat langzaam gaan achter de oude zieke grootmoeder begon Bill ook erg te vervelen; en zoo liep hij met de kleine, zwakke beentjes voort, met het oogmerk om het vroolijke zwarte beestje van de overzijde te halen.

‘Uit den weg, uit den weg!’ riep men van de hoogte af, en een wagen kwam nader. ‘Bill!’ riep het jonge meisje in doodsangst uit, toen zij, omziende, het kind op den rijweg zag, en besefte, dat zij de zieke moeder niet los kon laten. ‘Bill, in Gods naam!’

Leifeldt en don Gaspar waren op dezen uitroep blijven staan, en de laatste liet Leifeldt's arm los om dus vrijer de straat te kunnen overzien; maar zij behoefden niet lang naar de oorzaak te raden; want in hetzelfde oogenblik vloog eene der gewone drosky's door hollende paarden voortgerukt, de straat af, en Leifeldt berekende met ontzetting, hoe het eerstvolgende oogenblik, juist hier op het engst gedeelte des wegs, het kind onder de hoeven der paarden zou verpletterd worden.

Eer iemand nog in staat zou geweest zijn een sprong te doen om het kind aan het gevaar te ontrukken, vlogen de brieschende dieren schuimbekkende nader, en een algemeene kreet van ontzetting drong uit de borst der sidderende toeschouwers, die door den te voorzienen dood des kinds, hunnen eigen gevaarlijken toestand geheel vergaten, toen don Gaspar, zonder een woord te spreken en het gevaar niet kennende, in 't welk hij zich begaf, of dit verachtende, van het gaanpad af en vlak voor den kop van het gezadelde paard sprong, zoo dat dit hoog opsteigerde en op hem neder dreigde te komen. Het zij echter het andere paard den uitgestrekten linker arm van den toegesprongene had gezien, het zij het den plotselingen tegenstand gevoelde, het week rechts af, en daar don Gaspar in de opgewondenheid van het oogenblik de teugels veel te vast had gegrepen, om ze weer schielijk te kunnen loslaten, rukten de woedende dieren hem mede over den lagen houten barreel. Deze bezweek onder dien aanval: de wagen viel om en sleepte, terwijl de stukken er afvlogen, achter de paarden aan, die over ruw opgeworpen steenhoopen heenvlogen, en op het onvoorzienst, in den vloed, die zich achter die steenhoopen voor hen uitstrekte, neerstortten.

Don Gaspar zonk bloedend en bewusteloos op den dijk neder, maar het kind was gered.

Zoo schielijk was echter het hier beschrevene gebeurd, zoo plotseling had de koene sprong des jongen mans de paarden ter zijde geworpen, dat het gevaar reeds lang voorbij was, toen de toeschouwers nog naar het kind zagen, dat verschrikt was. Eerst toen Leifeldt toesprong, het knaapje greep, en aan zijne jonge verzorgster teruggaf; eerst toen deze naast de moeder op de knieën viel en den geredden lieveling met een

vurig dankgebed aan het hart sloot, toen eerst werd de menigte uit hare bedwelming gerukt, en een algemeene jubel prees de koene daad.

Terwijl zich nu eenige mannen naar de overzijde begaven, om den gewonde op te nemen en Leifeldt hetzelfde voornemen had, werd hij door eenen angstkreet, die de lippen der jonkvrouw onglipte, teruggehouden, en nog bij tijds schoot hij toe, om de oude dame voor een onvermijdelijken val te behoeden, die, versteend van schrik, toen zij het gevaar van haar kleinkind zag naderen, thans, nu het vreeselijk oogenblik voorbij was, bewusteloos ineenzonk.

De jonge doktor nam de lijderes zacht in zijne armen, maar stond eenige oogenblikken besluiteloos wat te doen; want hoe kon hij den gewonden, bewusteloozen vriend achterlaten; en wat zou hij intusschen met de oude dame beginnen?

'Daar boven, slechts weinige huizen van hier, wonen wij,' fluisterde de zachte smeekende stem van het meisje, 'en uw vriend, onze beschermengel, kan daar verpleegd worden.'

'Goddank!' zeide Leifeldt uit den grond zijns harten, en terwijl hij de personen, die don Gaspar opgenomen hadden en over de straat droegen, toeriep hem te volgen, ging hij zoo snel zijn last hem zulks veroorloofde naar het aangewezene en niet ver verwijderde huis.

(Wordt voortgezet.)

[Nummer 17]

Onze gravures

Grover Cleveland, de nieuwe president der Vereenigde Staten.

STEPHEN GROVER CLEVELAND, PRESIDENT DER VEREENIGDE STATEN.

In ons voorlaatste nummer hebben wij eene uitvoerige schets medegedeeld van den '*Theestorm van Boston*,' die de voorbode was van den gekenden vrijheidsoorlog, welke Noord-Amerika van de Engelsche kroon losscheurde en tot een onafhankelijken bondsstaat verhief. Opvolgendlijk werden als presidenten der Vereenigde Staten uitgeroepen:

1	Georges Washington, independent	1789
2	John Adams, independent	1797

3	Thomas Jefferson, demokraat	1801
4	James Maaison, demokraat	1809
5	James Monroe, demokraat	1817
6	John E. Adams, whig	1825
7	Andrew Jackson, demokraat	1829
8	Marten van Buren, demokraat	1837
9	W.H. Harrison, whig	1841
10	John Tyler, V.-P. independent	1841
11	James K. Polk, demokraat	1845
12	Zachary Zaillor, whig	1849
13	Millane Fillmore, V.-P. independent	1850
14	Franklin Pierce, demokraat	1853
15	James Buchanon, demokraat	1857
16	Abraham Lincoln, republikein	1861
17	Andrew Johnson, V.-P. independent	1865
18	Generaal Grant, republikein	1869
19	Benjamin Hayes, republikein	1877
20	James Garfield, republikein	1881
21	Arthur, republikein	1884

Bij de verkiezingen, die onlangs plaats hadden, behaalde Mr. Cleveland, kandidaat der demokraten, de overhand op Mr. Blaine, welke door de republikeinen voorgesteld was.

De nieuwe president is een afstammeling van eene oude Amerikaansche familie, en werd op 18 Meert 1837 te Caldwell, in den staat New-Jersey, waar zijn vader presbyteriaansch predikant was, geboren.

Hij genoot het onderwijs te Clinton, in den staat New-York, en was daar eenigen tijd als schoolmeester werkzaam. In het ouderlijk huis teruggekeerd, besloot hij naar het Westen te gaan. In 1855 begaf hij zich naar Cleveland, in den staat Ohio, omdat deze stad, wier naam die zijner vaderen is, hem aantrok; doch op weg daarheen hield hij zich op te Buffalo om zijnen oom L. Allen een bezoek te brengen, en dit bezoek besliste over de toekomst van den jeugdigen Amerikaan.

De oom nam hem bij zich op zijn kantoor. Reeds in 1859 was Grover Cleveland als advokaat te Buffalo gevestigd, en kort daarna bemoeide hij zich met de politiek. In 1880 werd hij sherif van Erie. Toen zijn diensttijd uit was, associeerde hij zich met twee bekwame rechtsgeleerden, en de firma Cleveland, Bissel en Sicard kreeg zekere vermaardheid en een groot aantal kliënten.

In 1881 kozen de independenten, vereenigd met de demokraten, Mr. Cleveland tot burgemeester van Buffalo, en een jaar later werd hij tot gouverneur van den staat New-York verkozen, welke betrekking hij sedert 1 Januari 1883 bekleedt.

Voor het eerst in een tijdverloop van 24 jaar treedt dus weêr een demokraat aan het hoofd van het bewind der Unie.

Het welgelijkend portret, dat wij vandaag van hem mededeelen, heeft voorzeker nog niet veel andere verdienste dan die eener belangwekkende *actualiteit.*

Moge de toekomst echter de beeltenis van Grover Cleveland tot die van een krachtdadig, wijs en rechtschapen staatsopperhoofd maken.

Sint-Niklaas.

O, zalige kindertijd, toen wij nog in de lange winteravonden, aan de voeten onzer moeders of grootmoeders gezeten, het lokkige hoofdje op hunnen schoot ter rust gelegd, met open mondje en wijde, verbaasde kijkers naar den schat luisterden van wondervolle legenden, die in de Vlaamsche huisgezinnen als eene heilige overlevering van geslacht tot geslacht voortverteld worden. En welke geschiedenis was ons liever dan die van den goeden St. Niklaas, die de drie schoone kinderkens in het tobbeken voor den moordpriem van hunnen boozen vervolger wist te beveiligen. Met welke hooggespannen verwachting verbeidden wij den dag niet, dat de heilige bisschop uit den hemel zou nederdalen om te paard over de daken der huizen te rijden en door de schouwen de smakelijke belooningen of de straffende roede te smijten, die wij voor ons braaf gedrag of door onze ongehoorzaamheid verdiend hadden. Met welke geheimzinnige vrees bevangen, kropen wij des avonds vóór St. Niklaasdag niet in ons beddeken, nadat wij onze schoenen of holleblokken, behoorlijk gevuld met wat hooi en eene peê voor het paard van den heiligen man, schoorvoetend onder de schouw geschoven hadden. Met dubbele vroomheid zegden wij dien avond ons gebeêken op en vergaten niet, vooraleer in te slapen, nog eens het liedeken te herhalen van:

Sinte Niklaas,
Nobele baas,
Breng wat in mijn schoentjen,
Een appeltjen of een lamoentjen,
Een nootjen om te kraken,
Dat zal wat lekker smaken.

een gezang, dat de meeste van ons nooit verder gekunnen hebben, waarschijnlijk ten gevolge van de verbijstering, waarmede het vreemdsoortige en onbegrijpelijke woord ‘lamoentjen’ onzen geest sloeg. Wat duurde het lang eer het wakende mijmeren in het slapende droomen overging en hoe dikwijls schrikten wij niet op en gluurden dan over onze bedsponde heen, bang en hoopvol tevens, in het schemerlicht naar de wachtende schoeisels in den haard. Maar als wij, na vele teleurstellingen en onrust, bij het aanbreken des dags eindelijk voor goed ontwaakten en tot overmaat van blijdschap ontwaarden, dat de goede St. Niklaas juist alles gebracht had, wat wij gewenscht hadden, dan gingen onze gewaarwordingen alle beschrijvingen te boven. Sint-Niklaas zelve kregen wij in onze jeugd echter nooit te zien. In sommige vreemde landen, en sinds luttel tijds, ook hier en daar ten onzent, komt de weerdige man of zijn knecht zich aan de kinderen vertoonen. Onze gravure geeft eene lieve en trouwe schets van de opschudding, het belang en de verbazing, die zulke verschijning in de kinderwereld en zelfs bij de groote menschen verwekt. Wij kunnen ons echter met het denkbeeld van zulken wonderlijk aangetakelden heilige of hemeldienaar moeilijk vereenzelvigen en houden ons aan den St. Niklaas, dien wij in onze jeugdige verbeelding met alle denkbare kostelijke stoften en juweelen opsierden en met lichtende wolken omtogen. Zoet is de herinnering, die deze heerlijke kindervreugde in onze harten nalaat, zelfs tot den grijzen ouderdom: de ouders maken er zich een feest van, die bij hunne kleinen te doen herleven; de kunstschilder wijdt haar zijn penseel en de dichter zijne veder. En onder de talrijke verzenstukken, ter gelegenheid van den heugelijken St. Niklaasdag geschreven, is het volgende gemoedelijke gedicht voorzeker geen der minstgelukte:

Sint-Niklaas avond.

Het kille wit dekt stad en wijk;
Bar de noorderwind aan 't loeien,
Doet steeds kou en armoe groeien;
Toch is 't feest, bij arm en rijk.

Braaf, gij, kind'ren, braaf en bidt;
Sint Niklaas rijdt door de straten,
Dringt door schouw en keldergaten;
Schaart u, kind'ren, vroom in 't lid,
Knielt, uw oogjes naar den grond.
In een mantel, zweeft hij rond!..
Strooit zijn popjes
En zijn dopjes,
Mopjes,
Propjes
In de hoekjes,
Peperkoekjes,
Boekjes,
Broekjes
En ook paardjes

En gevaartjes,
Zwaardjes,
Taartjes.
Al wat goed en lekker is.

Knielt, uw oogjes naar beneden!..
Dreigend hangt ook langs zijn leden,
Voor de fouten,
Voor de stouten,
Voor de spelers in de kerk
En de tragen aan het werk,
Ruig en lang de strenge wis.

Braaf nu, kind'ren, braaf en bidt.
Sint Niklaas rijdt door de straten,
Dringt door schouw en keldergaten;
Schaart u, kind'ren, vroom in 't lid.

‘Ach moeke, kwaamt gij Sint Niklaas niet tegen?
Men zegt hij rijdt te peerd nu langs de wegen,
Met speelgoed, koek en kleedjes heen.’ -
De moeder, met een traan:.. ‘Och neen,
Mijn Jantje, neen!..’ - ‘Maar, moeke, waarom
Kwam hij nog nimmer hier?.. Men zegt
Dat als men lui is, of wel slecht,

Of als men niet en bidt, dat daarom
De goede man niet komt; zeg mij, mijn moeke lief,
Zeg, ben ik dan niet braaf?’ -
En de arme moeder hief
En prangde driftig 't kind, heur Jantje in heur armen,
Weerhoudt de tranen niet die zijne kaakjes warmen
En vloeien langs het paars en blauw gezichtje.
‘Mijn moeke weent,... ween niet, moeke!..’ troost het wichtje
En vaagt en kust die tranen weg.
‘Weet gij het, moeke? waarom, zeg,
Wil Sint Niklaas met mij geen speelgoed deelen?
Ik mocht nog nooit,... nog nooit met speelgoed spelen.

‘Hoe aangenaam moet het zijn
En koek en massepijn?
Daar naast is brood gewis slechts zuur!
Ach moeke, buiten is 't zoo guur;
Mijn beentje is naakt, mijn voetje bloot,
Mijn handje blauw, mijn wangje rood
Van kou. Ach, waarom ben ik minder
Bedeeld, dan and're kinder'?..
Zij houden warm den voet in leêr
En 't lijfje in haar en lak'ne klêer;
Zij krijgen alles van den heil'gen man,
Zeg, moeke, is dat wel rechtvaardig dan?...’

Het wichtje wist niet, welke pijn en wat smart,
Zijn stemmetje beitelde in moeder heur hart.
De twijfel en wanhoop verdoofden heur blikken.
En deden den troost in haar boezem verstikken.
Die het moederlijk woord aan het knaapje kon geven.
't Ontglipte haar slechts met gesnik en met beven:

‘Mijn dierbaar kindje, zwijg;... wist Sint Niklaas hoe goed
Mijn Jantje is, hoe vroom het zijn gebedjes doet.
O dan..... maar ach! hij kent ons niet!..’
- ‘Men zegt dat hij ons allen ziet,
Mijn moeke?’ - ‘Bid, kind, bid, geknield;
Arm hartje, nog door hoop bezield;
Bid, Jantje, bid, uw oogjes vroom ter neer...’
Zij snikt er bij: ‘Ik kan niet bidden meer...’

En knielend bad Jantje,... en steeds loeiden de winden
Met akelig gerucht, tegen deuren en blinden
En strooiden met nare gekrijsch
De sneeuw in een nevel van ijs
Als hagel en schroot door de stad.
Zoo koud was die nacht...

En nog bad
Het wichtje, tot de slaap zijn oogjes sloot.
De moeder neemt hem zacht in haren schoot
En vlijt zijn lijfje op 't strooien bedde neder
Heur glazen blik, bestaart zoo strak, zijn teeder
Gezichtje... 't Naken van den morgen
Vermeert haar leed... Zij mag niet zorgen
Voor Jantjes Sint Niklaas... Zij mag er niet aan denken...
Reeds alles is verkocht... Zij kan hem niets meer schenken,
Dan wel een schamel stukje brood....
... Misschien iets beter,.... den dood?...
Maar neen!.. heur zinnen zijn verward...
Heur moederliefde door de smart
Bekoord!... en snikkend, biddend knielend voor de sponde
Smeekt zij ons aller Heer, genade voor die zonde...
....
De deur ontsluit... een dame treedt naar binnen...
En zachtjes heeft zij ras den voet van 't bed,
Met peperkoek en speelgoed gansch bezet,
Met kleedje en broek, met schoentjes, kousjes, linnen,...
De moeder hoort 't en keert,... verstomt,... verzaamt haar zinnen,....
Begrijpt,... de ontroerde borst geeft in het eerst geen klank,...
Dan kust ze 't kleed der dame en stamelt: ‘Dank, o dank!..’

Het kille wit dekt stad en wijk;
Bar de noorderwind aan 't loeien,
Doet steeds koû en armoê groeien;
Toch is 't feest, bij arm en rijk.
Braaf gij, kindren, braaf en bidt;
Sint Niklaas rijdt door de straten,
Dringt door schouw en keldergaten;
Schaart u, kind'ren, vroom in 't lid.
Knielt, uw oogjes naar den grond.
In een mantel zweeft hij rond;

Strooit zijn popjes
En zijn dopjes,
Mopjes,
Propjes
In de hoekjes,
Peperkoekjes,
Boekjes,
Broekjes,
En ook paardjes
En gevaartjes,
Zwaardjes,
Taartjes,
Al wat goed en lekker is.

Knielt, uw oogjes naar beneden!..
Dreigend hangt ook langs zijn leden,
Voor de fouten,
Voor de stouten,
Voor de spelers in de kerk
En de tragen aan het werk,
Ruig en lang de strenge wis.

Braaf nu, kind'ren, braaf en bidt.
Sint Niklaas rijdt door de straten,
Dringt door schouw en keldergaten;
Schaart u, kind'ren, vroom in 't lid.

NIC. THEELEN.

Vive la liberté!

'Leve de... liberteit!' Zoo vertaalt het Vlaamsche volk dien Franschen kreet, bewust door droevige ondervinding dat er tusschen het Gallische begrip van *liberté* en het Germaansche gedacht over *vrijheid* een hemelbreed verschil is. Door vrijheid toch verstaan wij de ruimste toegevendheid op het terrein van godsdienst, taal staatkunde en nationaliteit, de minst mogelijke inmenging van de regeering in het burgerlijk leven, de onschendbaarheid van alle natuurlijke rechten, zoo voor anderen als voor ons zelven. Wat de Franschen door *liberté* bedoelen, hebben zij ons geleerd toen hunne Sans-Culotten over een klein honderdtal jaren onze tempels kwamen sluiten, onze priesters verjagen, onze kunstschatten stelen, onze taal verdrukken, ons geld ontrooven en onze.... vrijheid vernietigen; want hoe zonderling het ook klinke, in naam der *liberté* werd steeds altijd en overal de ware vrijheid onderjukt, en met Mad. Roland kunnen wij tot op dezen dag uitroepen: 'Liberté! quels crimes ne commet-on pas en ton nom!' - Liberteit! welke gruweldaden pleegt men niet in uwen naam! -

Onze gravure verplaatst ons in den tijd dezer ongelukkige vrouw, die op het schavot den dweepzieken waan boeten moest, dat haar volk rijp was om den edelen zin van het woord *vrijheid* te begrijpen en toe te passen. En de jonge moeder, die zich bij het open venster onledig houdt met het samenstellen eener driekleurige kokarde, ziet

deze rampzalige misschien voorbijrijden op de akelige beulenkar en hoort die waarschuwende en gedenkwaardige woorden met een glimlach op de lippen aan. Want die schoone jonge moeder is eene hartstochtelijke dweepster met het '*Liberté, Egalilé, Fralernité!*' De woorden achter haar, de opgetoomde hoed vóór haar, die naar zijne laatste kokarde wacht, het welgevallen, waarmede zij het moordzieke rot ziet voorbijtrekken, getuigen dat zij eene der duizenden kortzichtigen is, die den ijdelen, maar ronkenden klank van het woord met de edele daad verwarren. Alleen het kindje, haar wicht, dat zij met moederlijke bezorgdheid wiegt, opdat de huilende menigte het niet uit zijnen weldoenden sluimer zou wekken, wijl hare blikken met ergere uitdrukking dan onverschilligheid eene moeder naar de *guillotine* zien voeren, zou u doen twijfelen aan de waarheid der beschrijving, als het u niet bekend was hoe raadselachtig in de vrouw de verhevenste en de laagste driften soms samen huizen kunnen, en hoe dit zwakke schepsel zich doorgaans met geheel haar aanwezen toewijdt aan hetgeen met magnetische kracht haar gevoel opwekken kon. Meesterlijk vertoont de schilder G.P. Jacomb Hood ons die waarheid op zijn belangwekkend en treffend tafereel. Zijne schoone Republikeinsche staat daar als de onsterfelijke *allegorie* der ondoorgrondelijkheid van het vrouwenhart.

Welke boeken zijn de beste voor het volk?

Op deze vraag heeft de Fransche dichter De Lamartine voor ongeveer dertig jaar geantwoord in een gesprek, dat hij zegt gehouden te hebben met eene dienstmeid, Regina geheeten, en dat hij meêgedeeld heeft in de voorrede zijner meesterlijke novelle *Genoveva.*

Het zal wellicht niet zonder nut wezen hier dit belangrijk onderhoud in bondige trekken weêr te geven:

'Hoe, juffer Regina,' vraagt hij, 'hoe meent gij, dat de werken moeten zijn, om te passen voor de zeden, de gevoelens en den geest van menschen van uwen stand? Welke zouden de beste boeken zijn voor landbouwers, dienstboden, ambachtslieden, daglooners, vòor dezer vrouwen en kinderen, in een woord, voor al degenen, die weinig lezen en weinig gelezen hebben?'

'Och, mijnheer, ik weet niet, 't is moeielijk te zeggen. Men heeft geenen smaak, als men hem nog niet geoefend heeft.'

'Maar oordeel op u zelve en antwoord mij. Wat soort van werk zou uwe ziel treffen, boeien, verrukken? Zou het eene schoone godsdienstige wijsbegeerte zijn, die in korte, verhevene, zonneklare spreuken de groote waarheden der menschelijke wijsheid en deugd zou voorstellen?'

'Ja,' zegde zij droogweg, 'dat zou niet slecht zijn. Maar de spreuken..... dat is voor ons wat koud, mijnheer. Dat schittert wel, maar dat zijn geene personen. Wij, wij hechten ons slechts aan personen, omdat men die kan beminnen of haten; maar gedachten..... dat bemint of haat men niet, dat is dood!'

'Een schoone algemeene geschiedenis, heel klaar, geleidelijk, wel verteld, waarin gij al de groote familiën van 't menschdom met het oog zoudt kunnen volgen, van de vroegste tijden af tot heden toe, met hunne uitvindingen, ontdekkingen, vooruitgang, verval, ontwikkeling van godsdiensten, instellingen, kunsten en ambachten? Zou u dat gaan?'

‘Niet aan allemaal, mijnheer, dat zou kunnen goed zijn voor eenigszins geleerde jongelieden en voor ouderlingen, die benieuwd zijn naar de verleden tijden. Maar de massa, de vrouwen, meisjes en kinderen zouden zulk boek niet lezen. Dit is te ver van ons, dit gaat ons niet aan.’

‘Een kort begrip van alle kunsten en wetenschappen, klaar en eenvoudig uitgelegd, om te doen kennen al wat de mensch heeft ontdekt, uitgevonden, verzonnen of volmaakt in alle slach van nijverheid en bedrijf, dat zou goed zijn, dat zou u een hoog gedacht van u zelven geven en u doen streven naar verbetering; dat zou vele valsche denkbeelden wegnemen, welke gij thans hebt over menige natuurlijke en kunstmatige verschijnsels.’

‘Ja, dat is waar; maar dat zou maar behagen aan de leerzuchtigen, en wij hebben zoo weinig tijd om te leeren. En dan, waarom moeten wij dit alles kennen? Wij hebben genoeg met onzen stiel en hebben niets uitstaans met de stielen van een ander.’

‘Schoone gedichten als die van Virgilius en Homerus, die in verzen de krijgsdaden der helden, de veroveringen en afbrandingen van steden, de vernieling van legers, de onderjukking der volken verhalen?’

‘Dat zouden wij in 't geheel niet lezen, mijnheer. Dat was goed in den tijd der Grieken en Romeinen, toen de menschen niets deden dan vechten en aan alle soorten van fabels, van goden en godinnen geloofden.’

‘Een schoone roman, waarin men heeren en damen ziet, die elkaar liefhebben, die met elkaar spreken, die minnebrieven schrijven, elkaar bedriegen, overhoop geraken, weer bijleggen, en, na vier boekdeelen van misverstaan en zonderlinge lotgevallen, met elkaar trouwen en rijk en gelukkig leven in een heerlijk gasthof van Parijs of Londen?’

‘'t Is alsof men ons de taal van China of Japonië spreekt, mijnheer, wij verstaan er niets van. Romans van kameniers of naaisters, ja die zouden wij met plezier lezen.

‘Maar God gave, dat ze geene romans schreven of wel andere! want, mijnheer, die romans, dat is de pest der brave huismoeders? Ze hebben maar werk dat ze in de zakken hunner zoons en dochters zoeken naar die leelijke zedelooze boekskens, om ze in het vuur te werpen. - Hoe is 't mogelijk dat er schrijvers zijn, slecht genoeg om aldus het vergift in de jeugdige harten te storten; 't is alsof men rattenkruit in rozen zou strooien om bij het ruiken den dood te doen inademen.’

‘Maar eenvoudige vertellingen, waar en toch belangrijk, gevonden aan den haard, in de zeden, de bedrijven, de familiekringen, de vreugden en de smarten, ja in de taal des volks zelven: eene soort van spiegel waarin het volk zich zelfs zou herkennen in al zijnen eenvoud en zijne openhartigheid, en die, met vermindering zijner grofheden en ondeugden, bij voorkeur zijne edele gevoelens, zijne werken, zijne opofferingen en deugden zou weerspiegelen, om hem aldus zich zelf meer te doen waardeeren en zijne zedelijke volmaking te doen betrachten; wat denkt gij daarover?’

‘Ach! mijnheer, ik denk dat zulke boeken waarlijk de werkende menschen zouden boeien, vooral de vrouwen en kinderen der volksklas. En, daar de vrouw het gevoel der gansche familie is, wanneer de vrouw of de dochter een boek leest, is het of ook de vader en de broeders het hadden gelezen. Wij zijn het hart van den huiskring, mijnheer; wat wij beminnen, beminnen allen. De meester van 't verstand is in de school, maar de meester der ziel is bij den haard. De moeder, de vrouw, de dochter en de zuster des braven werkmans zijn zijne schutsengelen. Wat zij inboezemen wordt door alle leden des gezins en door de vrienden op den hoop toe aangenomen.

Zij kiezen het boek, steken 's Zondagsavonds de lamp aan en zeggen: ‘Ik ga eene nette historie lezen; luistert goed!’

‘Die histories zouden moeten genomen worden in de toestanden van die ze lezen, niet waar?’

‘Ja, mijnheer; zonder dat, geene aandacht. Anders zegt men: ‘Dat 's te hoog voor ons; dat gaat ons niet aan!’

‘Ze zouden moeten waar gebeurd zijn?’

‘Ja, mijnheer. Wij houden niet veel van inbeeldingen, omdat wij zelven niet veel inbeelding hebben, wij stellen maar belang in het ware, omdat wij in de wezenlijkheid leven, en de waarheid alleen is onze poëzij.’

‘Die histories zouden zeer eenvoudig, zeer natuurlijk moeten zijn, dat er bijna geene gebeurtenissen of lotgevallen in komen om aan den gewonen gang der zaken te gelijken?’

‘Ja, mijnheer, omdat er in ons leven schier geene lotgevallen zijn, en dat twee of drij gevoelens bijna geheel ons bestaan uitmaken.’

‘Ze zouden ook heel goedkoop moeten zijn, die boeken; dat ze den werkman of den landbouwer niet meer kosten dan eenen avond op zijne pintjes te gaan?’

‘O ja zeker; 'n boek zou niet meer mogen kosten dan een paar glazen gersten, een spel kaarten, een tas koffie of een koppel cigaren. Dan zou vader of broeder al lichtelijk zeggen: Wacht, ik ga vandaag eens niet uit; voor mijne vijf en twintig centiemen ga ik een boek koopen en wij zullen thuis samen veel plezier hebben.’

‘Ook zouden die boeken kort moeten zijn, niet waar?’

‘Ja, mijnheer, zoolang omtrent als de duur eener kaars, niet langer; omdat werkende menschen alleen 's Zondags tijd hebben om te lezen, en als de vertelling niet uit is, zou men den volgenden Zondag vergeten zijn wat men gelezen heeft. Wij, arme menschen, wij nemen alles in 't klein: een onsken zout, eene bladzij gevoel, een druppel tranen! cent voor cent, dat is het volk. Ge moet het nemen, gelijk God het gemaakt heeft!’

Wat denken de jonge schrijvers hierover? Voelen zij geen lust om voor het volk zoo eenige kleine, lieve, bevallige, eenvoudige en goe koope boekjes samen te stellen? Waren wij nog in hunne plaats, we zouden 't beproeven.

FRANS WILLEMS.

De dochter der elve.
Eene Boheemsche legende.
(Vervolg.)

ST.-NICOLAASKNECHT, NAAR B. WOLTZE.

De jonge eremijt bereidde zijn bed van mos onder den eik, hoogst tevreden onder de woorden, die de Elve tot hem gesproken had. De slaap verraste hem, zalige droomen vervulden zijnen geest en voedden zijne verbeelding met gelukkige vooruitzichten. Bij 't ontwaken begon hij vroolijk zijn dagwerk, bouwde zich eene kluis, maakte zijn tuintje in orde en plantte er rozen, leliën en andere welriekende bloemen in, benevens moesgroenten en ooftboomen. De Elve liet niet na hem elken avond in de schemering een bezoek te brengen, verheugde zich over zijnen vlijt, wandelde met hem hand in hand aan den dichtbegroeiden oever van den vijver en het beweeglijk riet fluisterde het paar een melodischen avondgroet toe, als de wind

er doorhenen suisde. Zij onderwees haren opmerkzamen leerling in de geheimen der natuur, leerde hem den oorsprong en het wezen aller dingen, hunne natuurlijke en bovennatuurlijke eigenschappen en werkingen en vormde den ruwen krijgsman tot een denker en wijze.

Naarmate door den omgang met de schoone schaduwgestalte de gevoelszin des jonkmans werd verfijnd, scheen zich de teedere vorm der Elve te verdichten en meer vastheid te

VIVE LA LIBERTÉ! NAAR G.P. JACOMB HOOD.

bekomen. Haar boezem ontving warmte en leven, hare bruine oogen schoten vuur en zij scheen met de gestalte eener jonge deerne ook de gevoelens van een bloeiend meisje in zich op te nemen. Weinige maanden na de eerste kennismaking was Krokus in het bezit van al het geluk, dat hem door het derde rietje gewaarborgd was, en had geen berouw de vrijheid zijns harten door den valstrik der Liefde in banden gelegd te zien.

De Elve schonk haren gemaal drie dochters, en de vader noemde de eerstgeborene Bela, de tweede Therba en de jongste Libussa.

Allen geleken hunne moeder in schoonheid, en alhoewel zij niet uit dezelfde teedere stof waren gevormd als zij, was toch hun lichaam veel fijner bewerktuigd dan dat van hunnen vader; daarbij waren zij vrij van alle kwalen der kindsheid; en toen zij grooter werden, openbaarden zich ook bij hen de talenten hunner moeder, om de verborgene dingen te ontraadselen en de toekomst te voorspellen.

Ook Krokus kreeg van tijd tot tijd veel ervaring in deze kunst. Als de wolf de kudde in 't woud had verstrooid en de herders hunne verloren schapen en ossen opzochten; als de houthakkers eene bijl of een dissel vermisten, haalden zij raad bij Krokus, die hun aanwees, waar het verlorene te vinden was. Als een booze landman in den nacht iets had ontvreemd uit den stal, of in de woning van zijn buurman was ingebroken, hem beroofd of den huisheer doodgeslagen had en niemand den misdadiger kon aanwijzen, vraagde men den wijzen Krokus. Deze riep de burgers op een veld en beval ze allen een kring te sluiten; dan trad hij in hun midden en wist immer den misdadiger aan te wijzen. Daardoor breidde zijn roem zich uit over geheel Bohemen en die iets in den zin had raadpleegde den wijzen man over de gevolgen.

Daardoor werd de toeloop van volk dagelijks grooter bij hem; het was of de drievoet des Delphischen orakels naar Bohemen was verlegd en ofschoon Krokus zonder belooning den raadvragende bescheid gaf en den kranke genas, bracht toch de schat zijner bovenaaardsche wijsheid hem goeden intrest op en groot gewin, want het volk drong zich rond hem met geschenken. Hij bracht het eerst het geheim aan het licht om uit het Elbezand goud te wasschen en ontving de tienden van alle goudvisschers.

Daardoor vermeerderde zijn vermogen; hij bouwde schoone sloten en paleizen, had groote kudden, bezat vruchtbare landerijen, velden en wouden en kwam ongemerkt in 't bezit van al die rijkdommen, die de vrijgevige Elve hem in het tweede rietstuk geschonken had.

Op een schoonen zomeravond, toen Krokus met zijne volgelingen van eene vergadering terugkeerde, waar hij, daartoe uitgenoodigd, eenen twist had beslecht over de grenzen van twee gemeenten, bemerkte hij zijne gemalin aan denzelfden oever, waar hij haar het eerst had gezien. Zij wenkte hem met de hand; daarom liet hij zijne dienaars gaan en begaf zich tot haar om haar te omarmen. Zij ontving hem als gewoonlijk met teederheid; maar haar hart was treurig en beangst; uit hare oogen vielen tranen, zoo fijn en vluchtig, dat zij onder 't vallen door de lucht werden ingezogen zonder de aarde te bereiken. Krokus was ontroerd op dit gezicht; hij had de oogen zijner gemalin nooit anders gezien dan in den glans van jeugdige vroolijkheid. - ‘Wat is u overkomen, geliefde mijns harten?’ sprak hij: ‘een bang voorgevoel benauwt mij de ziel. Zeg mij, wat beduiden dezen tranen?’ - De Elve zuchtte, leunde haar hoofd weemoedig op zijn schouder en sprak: ‘Dierbare gemaal, in uwe afwezigheid heb ik in 't boek der toekomst gelezen, dat een ongelukkig lot mijn levensboom bedreigt; ik moet mij voor eeuwig van u scheiden. Volg mij in het

slot, opdat ik mijne kinderen zegene, want van heden af zult gij mij niet meer zien.' - 'O, geliefde,' antwoordde Krokus, 'laat deze treurige gedachten varen; wat voor een ongeluk kan uwen boom bedreigen? Staat hij niet stam- en wortelvast? Zie zijne stevige takken, hoe ze met bladeren en vruchten beladen, zich uitbreiden en hoe zijn top zich bijna tot de wolken verheft! Zoolang deze arm mij ten dienst staat, zal hij u voor iedereen beschutten, die zijn stam dreigt te kwetsen.' 'Onmachtige bescherming,' antwoordde zij, 'die een menschenarm verleenen kan. De mier kan slechts den mier verdedigen, de mug slechts de mug en al het aardgewormte kan slechts het aardgewormte afweren. Wat vermag de machtigste onder u tegen de werkingen der Natuur of de onveranderlijke raadsbesluiten van het noodlot? Aardsche koningen kunnen kleine aardhoogten opwerpen, die gij vestingen en sloten noemt; maar het kleinste windje bespot uwe macht, waait waarheen het wil en stoort zich niet aan uw gebod. Gij hebt vroeger dezen eikeboom tegen het geweld der menschen beschut; kunt gij ook den stormwind weren als hij opkomt om zijne takken te ontbladeren? Of wanneer een worm aan zijn merg knaagt, kunt ge dien er uittrekken en vertreden?'

Onder deze gesprekken kwam het lieve paar in 't slot. De slanke jonkvrouwen huppelden, zooals zij bij 't avondbezoek hunner moeder gewoon waren, haar vol vreugde tegen, gaven rekenschap van hun dagwerk en toonden haar naai- en borduurwerk als bewijzen van hunnen vlijt; doch voor ditmaal was het uurtje van huiselijk genot zonder vreugde. Zij bemerkten spoedig de sporen van diepe smart op het aangezicht des vaders en zagen met deelnemenden kommer de tranen der moeder, zonder naar de oorzaak daarvan te durven vragen. De moeder gaf haar vele wijze vermaningen; maar hare rede geleek eenen zwanenzang; het was alsof zij de wereld ging verlaten. Nog een poosje verwijlde zij bij hare geliefden, tot de morgenster aan den hemel glansde; daarop omarmde zij man en kinderen met weemoedige teederheid, begaf zich bij het aanbreken van den dag door het verborgen deurtje volgens gewoonte weder naar haren boom en liet hare geliefden in bange verwachtingen achter.

Bij den opgang der zon was het doodstil in de natuur; maar zware duistere wolken verborgen spoedig weer haar stralenkrans. Het werd een drukkende dag. Van verre rolde de donder door het woud, en een honderdvoudige echo weerkaatste het gerommel in de dalen. Omtrent den middag schoot een bliksemstraal in den eik, en spleet met onweerstaanbare kracht zoodanig stam en takken in een enkel oogenblik, dat de splinters rondom vlogen. Toen men dit aan vader Krokus mededeelde, verscheurde hij zijn kleed en ging naar buiten om met zijne dochters den levensboom zijner gemalin te beweenen en de splinters daarvan als kostelijke relikwieën op te zamelen en te bewaren. De Elve werd sedert dien dag niet meer gezien.

(Wordt vervolgd.)

De krankzinnige
Een verhaal naar het Hoogduitsch.

V.
(Vervolg.)

Terwijl onze doktor de oude dame schielijk de trappen opdroeg en de noodige aanwijzingen gaf, ten einde hare levensgeesten weer op te wekken, werd de gewonde beneden in huis, in een klein, vriendelijk kamertje gelegd; en, de zorg voor de oude

vrouw aan de dochter en eenige bedienden overlatende, snelde hij naar beneden, om de wonden van zijnen vriend te onderzoeken.

Gevaarlijk waren deze echter volstrekt niet; een slag van het paard had hem waarschijnlijk aan het hoofd getroffen en bedwelmd; de wonden, die het gevolg waren van den laatsten val op de puntige steenen aan het strand, hadden weinig te beduiden. Reeds na 't gebruik van een eenvoudig huismiddeltje, sloeg don Gaspar de oogen weder op Hij scheen verwonderd en ontroerd, toen hij om zich heen zag. Eerst sloot hij de oogen maar vervolgens, zich haastig oprichtende, zag hij schuw en onderzoekend de kamer rond en sloeg hij met eene bijna wanhopige uitdrukking den blik op het venster, dat, gelijk in de meeste spaansche woningen, met sterke ijzeren tralien voorzien was, om aan de bewoners der benedenverdieping, vooral in het warm saizoen, gelegenheid te geven ook des nachts hunne vensters open te houden, zonder vrees voor inbraak.

‘Waar ben ik? Wat is dit voor eene kamer?’ riep hij eindelijk uit, en drukte zijne handen tegen de slapen van zijn hoofd. ‘Wat is er met mij gebeurd? Stierna, gij hier?... Hoe heb ik het toch? Zijn dan niet de paarden met ons op hol gegaan, en thans... weder hier?’

‘Waar gij zijt?’ zeide Leifeldt glimlachende, en met zijne gedachten bij het lieve kind, hetwelk hij zoo even aan het bed der moeder had verlaten, ‘in het verblijf van een engel. Maar duid het mij niet ten kwade, Gaspar,’ voegde hij er eenigzins ernstiger en vriendelijk verwijtende bij. ‘Gij gaat met uw leven om alsof gij elke maand een ander kondet krijgen, en dit tegenwoordige reeds drie dagen te lang had gebruikt. Zoo Gods hand heden niet kennelijk op u gerust had, zouden de woedende paarden uitgevoerd hebben wat de haai onlangs heeft moeten opgeven.’

‘De paarden, ja, ja, gij hebt gelijk; paarden zijn het geweest en een jong meisje, geloof ik, of een kind. Wee mij, wat doet het hoofd mij zeer. Ja, 't is waar, nu herinner ik mij, die paarden en het kind, is het kind gered? maar neem mij toch dat verband weder af; ik kan immers niet met een doek om het hoofd over straat gaan!’

‘Dat behoeft ook niet,’ hernam Leifeldt; ‘het kind is gered; uw stoute sprong was als de tusschenkomst eens engels, die den lieven knaap van den rand eens afgronds wegrukte. Maar nu moet gij u een weinig in acht nemen, ten minste eenigen tijd rust gunnen; blijf nu maar stil te bed liggen, het is hier wel om uit te houden, en ik zal intusschen eens naar boven gaan, om naar de oude dame te zien.’

‘Is er nog iemand gewond?’ vroeg don Gaspar belangstellend.

‘Neen,’ zeide Leifeldt, ‘slechts bewusteloos door schrik en overspanning, maar slaap nu zelf een weinig, dat zal u goed doen; over een uurtje kom ik terug en wek u weder. Voelt gij u dan sterk genoeg, dan kunnen wij de dames boven goeden avond zeggen, en verder te samen naar huis terug keeren; zij zullen nauwelijks zoo lang kunnen wachten om zelven den redder van het kind te danken. Rustig, geene tegenspraak,’ zeide hij lachende, toen hij bemerkte, dat Gaspar hiertegen iets wilde inbrengen; ‘ik ben thans uw doktor en gij moet mij gehoorzamen; wees nu maar gedwee; dan heb ik hoop, dat ik u morgen weder gezond en op de voeten zal hebben.’

Hij knikte don Gaspar nog eenmaal vriendelijk toe, en snelde, zonder verder antwoord van hem af te wachten, den trap op naar boven, met oogmerk zijne andere patiënten te zien.

Don Gaspar legde zich neer; maar hij kon de rust niet vinden, en, als door eene pijnlijke gedachte getroffen, stond hij op, kleedde zich aan, en liep met rasse schreden in het wel kleine, maar buitengemeen vriendelijke vertrek op en neder. Hij beproefde meermalen zich rustig neer te zetten; maar een blik om zich heen dreef hem weder

op, en hoe langer hoe meer was het alsof de kamer hem te eng werd, en hij niet meer adem kon halen in deze besloten ruimte. Die tralieën maakten hem onrustig. Hij sprong weder op, en liep met de handen voor de oogen de kamer op en neer even als een gevangen panther de kooi afmeet, in welke hij is opgesloten; maar hij kon niet lang tegen dat gevoel kampen. Hij ging naar de deur en drukte voorzichtig op het slot, alsof hij vreesde, dat zij gesloten zou zijn, en eene uitdrukking van wilde vreugde verhelderde eensklaps zijn gelaat, toen het slot, door den zachten druk, openging. Een oogenblik luisterde hij in den gang; hij hoorde niemand: de menschen waren allen boven bezig, deels om de noodige hulp te verleenen, deels om van 'den vreemden heer,' te vernemen, hoe zich de zaak toch eigenlijk toegedragen had, opdat zij

ook den zamenhang der gebeurtenis konden begrijpen; toen nam hij zijn hoed van de tafel, sloop naar buiten, en verliet het huis alsof hij een misdaad had begaan, en geenzins als iemand, die eene geheele familie gelukkig had gemaakt door zijne moedige daad, eene familie, die juist in het bezit van dit lieve kind hare hoogste vreugde vond en ongetwijfeld, door het op zulk eene nootlotlige wijze te verliezen, ondenkbaar ongelukkig zou geworden zijn.

Toen Leifeldt tegen den avond weder in de kamer kwam om don Gaspar, daar hij hem niet vroeger had willen storen, te wekken, ten einde hem nu aan zijne nieuwe vrienden voor te stellen, vond hij tot zijn verbazing den vogel gevlogen en het nest koud..

Ofschoon hij deze vreemde wijze van handelen niet begreep, verontschuldigde hij toch den vriend en beloofde, hem den volgenden morgen mede te brengen, als hij van zijne lichte ongesteldheid geheel zou bekomen zijn.

'Maar waarom was hij niet, al was het maar voor een oogenblik, bij hem boven gekomen? De oude dame zelfs vroeg naar hem en wenschte hem te leeren kennen. Zij was gansch hersteld, hield den knaap op haren schoot, en weende en lachte als zij aan het vreeselijk gevaar dacht, hetwelk hij zoo wonderbaar was ontkomen. Misschien zou het hem gehinderd hebben, zich in zijne door den val gescheurde kleederen en met een verbonden hoofd aan hen te vertoonen. Doch had hij daar gelijk in? Hadden zij niet juist het recht hem zoodanig te zien, en was dit niet de bescheidenheid te verre drijven?

Leifeldt, die door deze goede menschen geheel als huisgenoot behandeld werd, beloofde, hem den volgenden morgen mede te zullen brengen, opdat hij boete konde doen en nam toen afscheid om naar den vriend, die wel naar huis gegaan zou zijn, te zien, en te onderzoeken of deze ook misschien zijne hulp nog dezen avond behoefde. Maar hoe onaangenaam werd hij verrast, toen hij, in zijn hotel terugkomende, den vriend tegen alle verwachting niet vond. Niemand had hem gezien, niemand wist iets van hem, en te vergeefs doorliep Leifeldt tot laat in den nacht alle straten, waar men hem misschien zou kunnen gezien hebben, om van de wachten hier of daar iets te vernemen, dat hem eenigszins op het spoor zou kunnen brengen; hij was niet te vinden, en de volgende morgen, ja zelfs de volgende avond bracht den zoo raadselachtig verdwenene niet terug. Wat ter wereld kon hem bewogen hebben, heden, en dat op zulk een vreemde wijze heen te gaan? Zou hem ook, door de inspanning der laatste uren overmand, ergens een ongeluk zijn overkomen?

De familie Newland, dus hieten de dames, aan wie de beide vrienden den vorigen dag zulk een wezenlijken dienst hadden bewezen, maakten zich zeer ongerust over het verdwijnen van eenen man, wien zij zoo gaarne hunne dankbaarheid betuigd hadden; en de heer Newland, een grijsaard van in de zeventig jaar, liet het zich niet ontraden, zelf naar de policie te gaan, ten einde de nauwkeurigste navorschingen omtrent den vreemdeling in het werk te doen stellen. Alle dergelijke pogingen bleven echter vruchteloos, en eene geheele week was reeds voorbijgegaan, zonder dat men eenig spoor van don Gaspar had gevonden.

Leifeldt was intusschen een trouw bezoeker der familie Newland geworden, en door deze aangemoedigd, dacht hij er ernstig over, zich in Valparaiso voor goed met der woon te vestigen. Hij was een uitstekend kinderdokter, en zijn goed geluk voerde hem reeds in de eerste dagen twee zeer moeielijke en gevaarlijke gevallen toe. Hij besteedde, natuurlijk, al zijne krachten en al zijn tijd aan deze kleine patiënten, die

reeds door den Spaanschen dokter waren verlaten. Hij was zoo gelukkig, hen in het leven te behouden en begon daardoor, onder den naam van ‘de Duitsche dokter’ spoedig grooten opgang te maken.

Tegen het laatst der week werd ook de kleine Bill ziek, anders zulk een sterk en krachtig kind, en ondanks alle voorzorgen, ontaardde deze eerst lichte onpasselijkheid schielijk in eene zoo kwaadaardige koorts, dat men voor het ergste begon te vreezen.

Leifeldt verliet nu het huis in het geheel niet meer: des morgens bezocht hij de weinige zieken, die zich bij zijn kort verblijf aldaar aan hem hadden toevertrouwd, en waakte dan zelf des nachts aan het ziekbed van den armen kleinen knaap, die in ijlende koortsen lag en dikwijls de handjes naar hem uitstak, alsof hij hem om hulp smeekte. Jenny hield hem hier onafgebroken gezelschap, zelfs waakten zij halve nachten met eene oude dienstmaagd gemeenschappelijk bij het bed des lievelings, en o! welk een gelukkige tijd was dat voor den dokter, voor wien de uren als minuten omvlogen, en die hier, door de gemeenschappelijke verpleging van het lieve kleine wezen, meer gelegenheid had, het goede hart en het fijn gevoel der jonkvrouw te doorgronden, dan jaren lange kennismaking op de gewone wijze hem zouden gegeven hebben.

Bill was het zoontje van haren broeder, een officier der Chileesche marine; de moeder van den knaap, eene jonge Chileesche, was kort na zijne geboorte gestorven, ten gevolge waarvan de verzorging van het kind aan het jonge meisje werd opgedragen, die het opvoedde en met de grootste teederheid door hem bemind werd. De vader van den kleinen knaap was ver op zee, en bij de liefde voor het kind voegde zich de angstige gedachte, dat zij het niet, zoo als vroeger, bij het terugkeeren des broeders, hem te gemoet zou kunnen voeren en in dit zalige oogenblik de rijkste belooning zou vinden voor hare opofferende liefde.

In de eerste dagen scheen zij waarlijk geheel wanhopig door die gedachte. Toen echter de krisis gelukkig doorgestaan, en de kleine haar na verloop van eenige weken als het ware op nieuw geschonken was, kende hare vreugde geene grenzen, en Leifeldt las in de trouwe, blauwe oogen, die van dankbare blijdschap glinsterden, de zoetste hoop voor zijn eigen volgend leven.

Wat vroolijke, luchtige plannen vormt het arme menschenkind in die gelukkige dagen! Hoe snel rijzen de luchtkasteelen voor hem op; hoe vriendelijk kaatsen die velden den blijden glans terug, waarmede hij ze naar 's harten lust heeft opgesierd. Waar zijn die donkere wolken, die nog voor weinige maanden zijn geheel leven dreigden te omhullen, waar het giftige zwadder van zorg en leed, dat zich op de bloesems zijner jeugd wilde hechten om hare kiemen te verstikken? Een enkele zonnestraal heeft ze niet verdreven, want het eerstvolgende oogenblik kan hen donkerder, vernielender te voorschijn roepen, maar met haren lichten gouden glans overtogen; en terwijl het sterflijk oog, dat in de eeuwigheid wil doordringen, en niet eens in staat is, door dezen dunnen schemerglans heen te zien, vol verrukking en zalig aan dit bonte kleurenspel hangt, en aan die gloeiende tinten leven geeft, door ze aan zijne eigene droombeelden te hechten, verstoort ééne windvlaag dikwijls het geheele bedriegelijke gebouw, en het hart zou wel met zijne kasteelen willen ineen storten en sterven, zoo pijnlijk is het hem dan!

Tien dagen na het uitbreken der ziekte was het gevaar voor het kind geheel geweken, ja, het behoefde nog slechts eenige verpleging, om het anders gezonde lichaam geheel te herstellen. Het waken bij den kleinen zieke werd nu overbodig. Intusschen was Leifeldt niettemin elken avond ten huize der oude lieden, die stil en eenvoudig met hunne dochter en het kleinkind van een pensioen schenen te leven.

Hij zat dan tegenover de jonkvrouw, die met haren arbeid bezig was en even als een kind vroolijk met hen snapte en schertste, doch tevens getrouw haren post aan de theetafel waarnam. Elken avond vloog hem als het ware voorbij, en dikwijls moest hij zichzelven afvragen, of het geluk, dat thans zijne geheele ziel vervulde, niet een droom ware, of dat de werkelijkheid hem het leven reeds hier tot een hemel maakte. O, hoe lieftallig zag zij er uit, bij dit stille, bedrijvige huiselijk leven, en zijn gemoed werd vol, wanneer hij maar een oogenblik aan de mogelijkheid dacht van dit beminnelijk wezen eens de zijne te mogen noemen!

Jenny daarentegen bleef zichzelve gelijk tegenover den jongen man! van het eerste oogenblik af, dat hij zich het lot harer moeder had aangetrokken, was zij zoo ongedwongen vriendelijk jegens hem geweest, als of zij hem reeds jaren had gekend, en hem nu hier in den vreemde toevallig weder ontmoet had. Na de ziekte van het kind echter, waarbij de vreemdeling zich als een hartelijk vriend had gedragen, was zij veel guller jegens hem geworden; als hij kwam, ging zij hem tot aan de deur te gemoet, reikte hem de hand, en keuvelde en lachte, verheugde zich over zijne toenemende goede uitzichten in de stad, die haar hoop deden voeden, dat hij in Valparaiso blijven en hen niet schielijk ontnomen zou worden. In een woord, hij was werkelijk de huisvriend van het gezin.

VI.

En wat was er intusschen met don Gaspar, den vermiste gebeurd?

Vruchteloos waren tot hiertoe Leifeldts pogingen geweest, om hem op het spoor te komen; als van de aarde verdwenen, scheen het wel, dat de roofgierige vloed, die in deze stille baai reeds zoo menig offer had geëischt, ook hem had verslonden. Leifeldt zelf, die wist wat vreemde invallen zijn vriend soms hebben kon, had nog altijd gehoopt, dat hij onverwachts uit eene andere provincie een brief van hem zou ontvangen, en dan de reden vernemen, waarom hij hem, zijn vriend, zoo schielijk en heimelijk had verlaten; maar hij moest die hoop nu wel opgeven en aan den dood zijns ongelukkigen vriends geloof slaan, toen hij, eindelijk, op zekeren dag, uit San-Jago een brief ontving van een jong mensch, dien hij hier in Valparaiso had leeren kennen. Deze schreef hem, dat zich aldaar een jonge Spanjaard bevond, die volkomen aan zijne beschrijving beantwoordde. Hij woonde stil en afgezonderd in het afgelegenste gedeelte der stad en verkeerde met niemand. Leifeldt nam oogenblikkelijk plaats in den postwagen, die van Valparaiso naar de hoofdstad van Chili vertrok, zocht en vond de aangeduide plaats, het hem uitvoerig beschreven huis, en lag weinige minuten later in de armen des wedergevondenen, die bij den eersten aanblik eene beweging maakte alsof hij hem weder ontvluchten wilde, maar zich spoedig aan de borst zijns vriends wierp, en daar weende alsof hij van inwendige smart vergaan zou.

Hij weigerde echter in den beginne standvastig om met hem naar Valparaiso terug te keeren; hij voerde alles aan, wat hij maar bedenken kon, om zich deswege te verontschuldigen, maar scheen niet te kunnen besluiten, de ware reden op te geven. Leifeldt meende deze eindelijk te moeten zoeken in te ver gedrevene kieschheid van den jongen Spanjaard, die zich misschien in zijne hoop, om hier geld op te kunnen nemen, bedrogen had gezien, en die den vriend, welke om zijnentwille zijne vaste betrekking had laten varen, nu in het ongedeelde bezit der kleine som wilde laten. Zich verblijdende in de gedachte van hem hieromtrent althans gerust te kunnen stellen, verhaalde hij zijnen vriend, hoe hij geheel boven verwachting, gedurende

zijn verblijf in Valparaiso, niet alleen een aardig sommetje had verdiend, om zonder bezorgdheid te kunnen leven, maar ook om de toekomst met gerustheid te gemoet te kunnen gaan. Hij hoopte, dat don Gaspar hem, zijn vriend, niet zou weigeren, die som met hem te deelen, tot hij zelf zijne vooruitzichten verwezenlijkt zou zien.

Don Gaspar moest wel, willens of onwillens, hierin genoegen nemen, maar hoe hartelijk hij den trouwen vriend dankte, hoe vroolijk hij ook trachtte te schijnen, het was duidelijk zichtbaar, dat een zware last hem drukte, welken hij, ondanks den vriendelijken aandrang van Leifeldt, in zijn eigen hart besloot

Bijna met geweld moest Leifeldt hem overhalen, om zijne weinige zaken in te pakken

en dien zelfden avond nog met hem naar Valparaiso terug te keeren; ten laatste deed hij het, en Leifeldt vergat, door zijn eigen geluk, spoedig de bezwaren zijns vriends, dien hij nu een nauwkeurig verslag gaf der verloopen dagen sedert zijne vlucht; hij kon daarbij nauwelijks woorden vinden om naar wensch de beminnelijkheid der kleine famillie te roemen, in wier kring zijn goed geluk hem gevoerd, of om juister te spreken, in welken de gewaagde sprong van don Gaspar hem binnengeworpen had.

Don Gaspar hoorde hem glimlachend aan en streek zich met de vlakke hand langs het voorhoofd, zoo dikwijls de andere van zijne blijde uitzichten en hoopvolle toekomst begon te spreken. Eerst toen zij den volgenden dag den laatsten heuvel opreden, die naar de in de laagte gelegene stad voerde en weder het uitzicht op de zee kregen, was het als of er een nieuw leven in den Spanjaard ontwaakte. Hij richtte zich in zijne volle lengte in den wagen op, en met fonkelende oogen naar de witte zeilen wijzende, welke hier en daar in de verte tegen den donkeren achtergrond der zee scherp afstaken, nep hij uit:

‘De zee! de ruime, vroolijke zee! Zie hoe zij daar schuimt en bruist, en werkt en woelt, even als een beker schuimende wijn breidt zij zich uit. Gelukkig wie als een parel op haren bodem mocht rusten!’

‘Onzin!’ hernam Leifeldt lachende en met opgewekten zin, daar thans de stad voor hem uitgebreid lag, die alles wat hem lief en waard was op de wereld, in zich bevatte, - ‘als een parel! - Zeg dan liever als eene doode mug, wanneer gij de zee toch bij een wijnglas vergelijken wilt, als eene mug, vriendje, die aan den oever drijft en weder teruggedreven wordt. Neen, weg met die droeve gedachten! Zie, uw oog staat weer helder en gij begint er weder als een verstandig mensch uit te zien, nu weet ik ook wat u zoo neergedrukt heeft, de enge heuvels waren het, die u omsloten hielden, de zware lucht, die u in het benepen dal benauwde. Hier is de hemel zichtbaar, hier breidt de zee zich in hare volle breedte voor ons uit, en het hart wordt ruim en ademt vrij, en het is alsof het bloed sneller en levendiger in onze aderen stroomt. Sedert ik eenmaal de heerlijke zeelucht heb genoten, zou ik niet gaarne meer in het binnenland leven, en ik kan haast niet begrijpen hoe men daar weer gelukkig wezen zou, nadat men eens het volle genot van zulk een oogenblik als wij thans vieren gesmaakt heeft, dat voor ons dan onontbeerlijk moet geworden zijn.’

(Wordt voortgezet.)

[Nummer 18]

Onze gravures

Het verdachte boek.

HET VERDACHTE BOEK, NAAR VON HOESZLIN.

Het zijn beroerde tijden. Zwaarstraffende verordeningen verbieden niet alleen het drukken, maar ook het bezitten van vervalschte en verderfelijke boeken, wier schrijvers oproer tegen Kerk en Vorst zaaien willen. Meer uit aangekleefdheid tot den alouden godsdienst en het wettige koningshuis dan uit schroom voor de dreigende straffen, doorzoekt de eerbiedwaardige edelman ook de boekerij zijner dochter om zich te overtuigen dat geene verdachte druksels daarin aanwezig zijn. Tot zijne groote ontsteltenis treft hij er tegen verwachting een boek in aan, dat hem argwaan inboezemt,

en streng ondervraagt hij, de vader, de jonkvrouw over de herkomst van het gevaarlijke drukwerk. De maagd kan zich echter niet te binnen brengen hoe dit boekdeel in hare bibliotheek gekomen is, en het grieft haar diep de verdenking haars geliefden vaders, als zou zij naar de *nieuwe* Leer neigen, op zich te voelen drukken. Indien de nauwgezette grijsaard echter wist met hoeveel voorliefde en godsdienstzin zijne lieve dochter sinds lang ijverig aan den *Communiedoek* borduurt, die voor haar ligt, zou hij spoedig door eenen verzoenenden kus op het reine voorhoofd van het vrome kind aan zijne en hare bekommernis een einde stellen.

Na den kerkdienst.

De Hoogmis is ten einde en op het kerkhof schoolt oud en jong samen om een praatje te voeren over hetgeen hun het meeste aanbelangt; want voor den dorpeling is het kerkplein of de doodenakker de *Beurs*, waar op den Zondag na de Mis politiek en familiebelangen, oogst en veestal, vermakelijkheden en droefenissen, kortom de meest uiteenloopende gebeurtenissen besproken worden. De hoogstaltige en patriarchale grijsaards, de kloeke jongere mannen en de knapen op den voorgrond handelen zoowel over een dier onderwerpen als de oude besjes en overige personaadjes, die wij in het verschiet ontwaren. De eigenaardige kleederdracht der Friesche boeren, voornamelijk gekenmerkt door eenen jas, waar geen laken aan gespaard is, en eenen buitengewoon hoogen hoed, die zijnen bezitter eene bijzondere deftigheid bijzet, maakt dit tafereel zeer belangwekkend. Het is overigens vol ongezochte natuurlijkheid, bevat flinke geteekende typen, en geeft voortreffelijk den lokalen toon weder. Het onderwerp dezer gravure heeft zelfs eene hoogstwijsgeerige waarheid ten grondslag, immers zij geeft ons te aanschouwen hoe luttel het denkbeeld van den dood den men-

schelijken geest bezig houdt. Onverschillig toch, ja, schier vroolijk, staan al die lieden te praten op de bloemige zoden, die de asch van hunne bloedverwanten en kennissen bedekt en die zich voor de meeste van hen ook weldra over hun gebeente sluiten zal. Dan de goede God heeft zijne menschenkinderen niet zonder een alwijs inzicht die weinige bekommernis met den dood geschonken; want als wij allen met trappisten-denkbeelden moesten bezield zijn, dan zou het er, rechtuit gesproken, in het aardsche dal al te treurig uitzien.

Duitsche landverhuizers.

Telkenmale als wij een troep Duitsche landverhuizers de stad Antwerpen zien doortrekken om zich aan boord van eenen of anderen grooten stoomboot voor Amerika in te schepen, bekruipt ons een weemoedig gevoel. Immers, men verlaat niet lichtzinnig voor altijd den geboortegrond: dit afscheid is het gevolg van rijp overleg, door den prangendsten nood in het leven geroepen. En die drang bestaat voor den Duitscher zoowel in de weinige hulpbronnen, die het vaderland tot onderhoud zijner kinderen bezit, als in de godsdienstvervolging en den algemeen verplichtenden krijgsdienst. Om zich aan die veelzijdige kwelling te onttrekken, verlaten jaarlijks duizenden en duizenden het machtige keizerrijk en laten honderdduizenden achter zich, wien het slechts aan geldmiddelen mangelt om hun spoor te volgen. Zoo verliest Duitschland voortdurend het bemiddeldste, kloekste en ondernemendste gedeelte zijner plattelands-bevolking, en behoudt het armste en misnoegdste buitenvolk als een gistend element naast de ontelbare massa oproerige behoeftigen der groote steden. Dat deze toestand niet zonder gevaar is voor Duitschlands' toekomst is eene algemeen erkende daadzaak. Beteugelingswetten tegen de uitwijking zijn voor alsnog echter niet ter sprake. In België bestaat de landverhuizing naar de Nieuwe Wereld op uiterst geringe schaal, dank zij den betrekkelijken welstand en de dragelijke staatslasten, die tot nu toe ons deel waren. Hopen wij, dat niettegenstaande de betreurenswaardige hevigheid onzer partijtwisten, onze landgenooten nimmer naar het voorbeeld der Duitschers de welvaart en de vrijheid buiten hun vaderland zullen moeten zoeken.

Eene trouwe verpleegster.

Nelleken Krab, de dochter van den koeboer, kan op eene kattenliefhebberij roemen, die voor hare jaren buitengewoon sterk ontwikkeld is, want doorgaans komt deze genegenheid slechts bij oude juffrouwen in vervanging van een of ander gevoel van edeleren aard, waarbij zij het ongeluk hadden eenige teleurstelling te ondervinden. Toen Nelleken Krab nog op het Beggijnhof bij Uffra Kato ter school ging, bestond er tusschen haar en de dikke, rosse poes der schoolmeesteres zulke wederzijdsche gehechtheid, dat hare medescholiersters vol jaloerschheid uitriepen, dat zij die kattenliefde aan haren katachtigen naam te danken had. Hoe stug Nelleken Krab die bespotting van haren eerzamen familienaam ook opnam, werd er toch door Uffra Kato menig rozenhoedje tot straf dier onlogische gevolgtrekking aan de jeugdige

klappijen opgelegd. Weinigen tijd na dat Nelleken Krab de school van het Beggijnhof verlaten had, stierf de rosse poes, en de kleine snapsters zegden dat het beest het verlies harer vriendin niet had kunnen overleven; maar Uffra Kato logenstrafte die ongegronde bewering en verzekerde dat hare viervoetige gezellin van ouderdom bezweken was. Niet lang daarna werd de bejaarde juffrouw beggijn gewaar, dat zij het moeilijk zonder kat zou gewend worden en zij aanzocht Nelleken Krab om naar eene plaatsvervangster der overledene poes uit te zien. De jonge kattenvriendin had reeds eenige dagen vruchtelooze navragen gedaan, toen hare moeder haar zekeren morgen meldde, dat er des nachts in den nest van Rita, hunne zwartwitte stalkat, vier allerliefste poezekens gekomen waren. Welke blijdschap schitterde er niet uit de oogen van Nelleken Krab bij het vernemen dezer goede tijding. Zij stormde naar den scheerzolder boven den stal, danste juichend rond den kattennest en liep daarop spoedig Uffra Kato met het belangrijk nieuws bekend maken en haar uitnoodigen een katteken uit den nest te komem kiezen. Met groot genoegen voldeed de oude schooljuffrouw aan het verzoek en koos den kleinen zwartekop, dien gij op het printje zoo fiks te poot en met uitgestoken staart naar Nelleken Krab ziet toekomen om zijn deel van het ontbijt te eischen, dat de jonge verpleegster haren beschermelingen iederen uchtend brengt nog vóór zij zich gewasschen en geheel gekleed heeft. Eer de kleine beestjes van hunne moeder weggenomen worden, hebben wij voor onze jonge lezers en lezeressen het portret van Nelleken Krab en hare viervoetige verzorgelingen in het geheim willen laten maken, als een stichtend voorbeeld van genegenheidsgevoel jegens de dieren. Wij hopen echter dat die jonge juffer zulks niet zal te weten komen; want anders is er groote kans dat zij ons de vrijpostigheid erg kwalijk nemen zal, haar zoo in *négligé* afgebeeld te hebben.

De nachtraven.

Wij erlangen de toelating des schrijvers om nogmaals een gedeelte over te nemen van dien hoogstboeienden roman: Ofschoon het nieuwe werk van Aug. Snieders op verscheidene duizenden exemplaren getrokken werd, is de eerste druk zoo goed als uitgeput. Een zeker getal exemplaren is nog voorhanden bij onzen uitgever, Mr. Henri Claas, die voor '*De Nachtraven*' prachtige, geperste linnen bannen heeft laten vervaardigen, welke dit werk tot een Kersmisof Nieuwjaarsgeschenk maken, dat nu zoo keurig van kleed als van inhoud is.

XXII.
Trouw aan plicht en eer.

De sneeuw vlokt neer - vlokt gedurig. Hier en daar verdwijnt het vaalgroen, grauw en bruin gevlekte Maasland, met hoogten en laagten, met donkere huizen en zwarte geraamten van boomen, onder een wit, eentonig, vervelend wit kleed.

In dat wit is weinig kleur meer te zien, tenzij de blauwzwarte grachten. - blauw als gepolijst staal en ginder verre, achter de nevelige hoogten, aan den gezichteinder, zou men de breede Maas ontwaren, die nu gezwollen is als eene verzadigde reuzenslang.

Moeielijk kruit de zware vrachtwagen, met twee paarden bespannen, over de baan die ginder den spoorweg doorsnijdt.

Het logge vierwielig voertuig schokt en hottelt; de hoeven der dampende paarden komen met zwaren slag op den grond terecht; de bellen klingelen dof als waren zij heesch; de voerman kletst met de zweep en moedigt door korte uitroepen de trekbeesten aan.

De slagboom van den spoorweg is open; aan de deur van zijn huisje staat de baanwachter en ziet naar de paarden, wien de sneeuwvlokken in de lange manen bleven; hij ziet de dieren met gekromden nek, gebogen kop en gerekte achterpooten trekken.

In de verte, nog zeer verre, stijgt een gedommel op, dat door den oningewijde zelfs nog niet wordt opgemerkt; doch dat de baanwachter zeer goed kent.

't Is een trein die nadert.

't Bekommert den wachter niet; immers de wagen kan nog wel tienmaal heen en weer over den weg rijden, voordat de trein aan de kromte zal verschijneu.

Reeds is de vrachtwagen tot op de sporen gekomen; nog eenige stappen en hij heeft de overzij bereikt.

Plotseling staat het logge gevaarte stil; de voorwielen zakken dieper en dieper in den wakken grond, het staat pal als eene rots.

Eene rilling loopt den baanwachter over het lijf: immers, hij hoort in de verte een klagenden toon.

Bedriegt hij zich? Neen, 't is het sein, hem door den naburigen baanwachter gegeven, dat de trein aankomt.

'De trein, de trein!' roept hij uit.

De voerman verstaat dien bangen uitroep; hij zweept op de paarden, die trekken, schier met de knieën op den grond; de baanwachter slaat meê de handen aan de velgen om de wielen te doen draaien.

Tevergeefs! Vast als de mergelsteen, door de hand Gods ginder in den grond gedrukt, staat de wagen in de aarde gezakt. Ook bij het geweldige trekken der paarden, breekt de ketting van den dissel, en het eene dier, plotseling uitgespannen, rolt en tuimelt, breekt de sluithaag en valt met een verschrikkelijken bons in het water der gracht, dat voor een oogenblik opspat en schuimt.

Het andere paard, buiten het wisselspoor, steigert en briescht onder de zweepslagen, doch gelukt er minder dan vroeger in, eenige beweging in den loggen wagen te brengen.

Het monsterachtige gevaarte verspert den weg.

Bleek van schrik springt de baanwachter in zijn huisje, grijpt de roode vlag en ijlt over de baan, in de richting waar de kromte zich bevindt, in de hoop den machinist in tijds te kunnen verwittigen.

De wachter loopt heen en weer op den weg, hij zwaait driftig de vlag boven het hoofd.

Waarom kan hij het dof wapperend rood niet in een vlammend zwaard veranderen, dat als een breede bliksem de lucht doorklieft en uren ver den omtrek met ontzetting slaat!

Dommelend nadert de trein over het witte sneeuwveld, terwijl de breede schouw, als een krater, wolken rook uitwerpt.

Niets duidt aan dat de machinist het verschrikkelijk signaal der roode vlag ziet; hij staat wel is waar op den steiger, de hand aan den sleutel, maar de sneeuwvlokken, hoewel ze schaarscher vallen, maken het verschiet nevelig.

Eensklaps bemerkt hij het noodlottig signaal, en, door de nevels heen, ziet de kloeke en sterke man zelfs het zwarte gevaarte, dat op korten afstand den weg afsluit.

‘God, sta mij bij!’ roept hij uit; met gespierde hand duwt hij den stoomsleutel toe en doet het akelig, scherp, klaterend noodsein door de lucht klieven - gelijk de bazuin op den laatsten oordeelsdag.

De conducteurs op den trein bonzen op van schrik.

‘Het noodsein, het noodsein!’ en ze snellen naar de loopplank, gereed om den ijselijken sprong, op leven of dood, te wagen.

De stoker werpt den vuurhaak ter zijde.

‘Spring af!’ roept hij den machinist toe en op hetzelfde oogenblik ziet deze zijne zwarte gestalte in de dorenheg, die den weg omzoomt, terechtkomen.

Een oogenblik denkt de machinist zelf aan zijn leven; hij ook wil den sprong wagen.

‘Kop boven! God sta mij bij!’ zegt hij, en bliksemsnel grijpt hij met de twee handen den gangwisselboom, dien hij met reusachtige krachtsinspanning al hortend en schokkend overhaalt, niettegenstaande deze met eene wilde kracht en nijdige slagen weerstand biedt als een weerbarstige Leviathan.

't Gelukt nochtans; doch de rechterhand is machteloos geslagen.

Er is echter geen tijd om te voelen, om te lijden! Met de linkerhand rukt de kloeke man den zandbak open, om de vliegende wielen, door het gestrooide zand op de sporen, tegen te houden en door eene vertraagde, zoo niet achterwaartsche beweging, den dreigenden schok te breken.

Toch vliegt het ontembare monster altijd voort; maar hij gelukt er in de dolle vaart te verminderen.

'Spring af!' roept het zelfbehoud den machinist toe; nog één oogenblik en 't is te laat.

Neen, neen! hij zal redden wat hij redden kan! Zijn leven voor het leven van die honderden, die hij achter zich sleept!

Nogmaals huilt en davert het noodsein door de lucht; al wat wachter is springt nu wanhopig van den snellenden trein, en, terwijl de machinist uitroept: 'Erbarming! God, erbarming!' bonst de sleper, onder een gedonder als dat van een tienvoudig kanonschot, op den wagen, vliegt er bovenop en het geheel verdwijnt in eene wolk van rook en stof.

Uit die wolk stijgt een gebulder, een gekraak, een akelig geknetter, een huilend gesis van den saamgepersten stoom op, alsof hemel en aarde door Gods hand werd aan stukken gescheurd.

Van voor en achter spuit eene kolom gloeiend water uit den verpletterden ketel, en door de sleepkracht voortgeslingerd, bonzen krakend en spaanderend de wagens op elkander en vormen eenen berg, waaruit een akelig gehuil van de doodsbleeke reizigers opstijgt.

Het ontembare monster heeft de dam, die den weg versperde, willen verpletteren; het is integendeel op de barricade gevallen, met den reuzenkop in het zand gestuikt. Met de wielen als reusachtige achterpooten in de lucht opgeheven, blaast het, vermorzeld en gebroken, den laatsten adem uit.

Het monster sterft, maar omringd door vernieling!

De reizigers komen met een bovenmenschelijk geweld uit de gespaanderde wagens, en dit langs elke spleet, naar buiten geborteld: bleek als dooden, die uit hun graf naar boven woelen.

Men roept, men schreeuwt, men huilt; men vindt vrouw en kinderen terug; men valt elkander om den hals en weent. Daar zijn er die op de knieën vallen en, met bibberende armen opgeheven, bidden.

De damp klaart op en de chef conducteur, die toesnelt, kan zich nog geene rekening geven van het ijselijke der ramp.

Wagens gebarsten, wagens gespleten, wagens gemalen; kisten, tasschen, koffers dooreengesmeten, vermorzeld, verbrijzeld als kinderspeelgoed, uiteengeslagen als door eene ontploffing; brokken steenen, verwrongen ijzer, rechts en links weggeslingerd, alsof zij tot mitraille gediend hadden; doch Goddank! nergens dooden. Zelfs het onnoozele paard dat nog aan den dissel gespannen was, en die bij den schok brak, rent ginder over het veld, voortgezweept door een ontembaren schrik en met het hortende hout achter zich.

Op het dankbaar gevoel voor de redding volgt bij vele reizigers een denkbeeld van eigenbaat.

'Schaêvergoeding! Straf voor het personeel! Het deed zijnen plicht niet!' hoort men hier en daar.

'Ja, ge zult mij het vernielen mijner reiskoffers betalen!' kwettert een groote Duitsche menheer in een pelsjas gekleed; de man steekt dreigend de hand op en is zoo opgewonden dat hij geen acht geeft op zijne vrouw, die hem jammerend haar gebroken eau-de cologne-fleschje voorhoudt.

‘Zwijg, mijnheer, zwijg!’ roept de chef-conducteur in het voorbijloopen streng en ten hoogste verontwaardigd.

‘Wat, zwijgen?’ brult de pelsenjas. ‘Gij zult weten wie ik ben! ik zal een proces tot schaêvergoeding inspannen! Ik ben de bankdirecteur, herr Bikkel!’

Wie weet of de sjachelaar de gelegenheid niet wil waarnemen, om den Staat eene vergoeding voor zijn paar jichtige beenen te doen betalen.

‘Zwijg,’ hervat de conducteur nog strenger, terwijl hij terugkeert. ‘Mensch!’ en hij grijpt den schraapzieken kerel bij den arm, ‘dank naast God den machinist dat gij nog in leven zijt; hij toch offerde het zijne op om het uwe te redden! Dank aan hem werd de schok gebroken!’

Deze woorden maken op alle omstanders een hevigen indruk; het edel gevoel, een oogenblik onderdrukt, komt weer boven en men hoort alom den uitroep:

‘De machinist? Waar is de machinist?’

‘Misschien dood!’ zegt de overste met tranen in de stem.

‘De machinist! de machinist! we willen hem zien, hem beloonen voor zijne moedige daad!’ roept men hier en daar.

‘Beloonen, beloonen!’ mort Bikkel. ‘Hij wordt immers voor zijn werk betaald!’

Men let niet op den harteloozen Bikkel; men gaat naar den machinist zoeken.

‘Kom,’ zegt Bikkel tot zijne dikke wederhelft, ‘laat ons terzijde gaan; want die gekheid zou ons lichtelijk een vijffrankstuk kosten.’

De conducteurs, de stoker, de reizigers zoeken met een benepen hart naar den machinist of zijn lijk.

Nergens ontmoet men van hem eenig spoor; hij moet dus onder de puinen begraven zijn. Is hij niet dood, dan ten minste zal hij zwaar verminkt wezen. Men ruimt brokkelen en kolen weg; eindelijk ontwaart men een stuk blauw linnen, dat tussehen den uitgestorten voorraad kolen te voorschijn komt.

Koortsachtig werken aller handen; iedereen wil helpen - alleen Bikkel niet.

Beurtelings komt een been, een arm te voorschijn en weldra een man, akelig zwart en bebloed; hij ademt nog, Goddank!

Een kreet van geluk ontsnapt aan aller benauwde borst. Men neemt den verminkte op; iedereen steekt de handen uit om hem te dragen - alleen Bikkel niet.

Waarheen?

‘Hier, hier! in het huis van mevrouw Bronveld!’ zeggen tien stemmen.

Men draagt den ongelukkige alsof men eene reliquie overbrengt, met ingehouden adem en kloppend hart, velen met tranen in de oogen. Twee minuten later ligt die machinist in eene der benedenkamers van het huis der rijke dame, op een helder blank bed.

De dochter der elve.
Eene Boheemsche legende.
(Vervolg.)

Na eenige jaren wasten de teedere meisjes op tot schoone jonkvrouwen, als rozen die uit de knop te voorschijn treden en de roem harer schoonheid verbreidde zich over 't gansche land. De edelste jongelingen uit het volk drongen zich om haar heen en hadden allerlei zaken aan vader Krokus te vragen; maar in den grond was het met al die voorwendsels slechts op de schoone dochters gemunt, wien zij bij die

gelegenheid knipoogjes gaven zooals jonge gezellen plegen te doen, die zoo gaarne bij den vader een praatje maken als zij de dochters zoeken.

De drie zusters leefden in goede eendracht en ongeveinsdheid met elkander. De gave der voorspelling was haar in dezelfde mate geschonken en hare woorden waren orakelspreuken zonder dat zij het zelf wisten. Maar spoedig werd hare ijdelheid door vleierij gaande gemaakt.

Nauwelijks was de ijdelheid het jonkvrouwelijk hart binnengeslopen of de hoovaardij, hare lieve getrouwe, stond aan de deur met heel haar gevolg: de eigenliefde, de eigenlof, de eigenbaat, de eigenzin, alle slopen er binnen. De oudere zusters beijverden zich de jongere hare kunsten voor te doen en benijdden haar in het geheim hare meerdere schoonheid. Want ofschoon ze allen zeer schoon waren, was toch Libussa de schoonste onder haar. Bela legde zich voornamelijk toe op de kruidkunde; zij kende al de verborgene krachten der planten en wist er alle giften en tegengiften uit te bereiden. Als haar distilleerketel dampte, lokte zij de geesten uit de onmetelijke ruimte aan gene zijde der maan tot zich om met hunne fijne organen den welriekenden geur in te ademen, of zij bereidde een doodenden pestwalm.

Therba wist allerlei tooverspreuken te verzinnen waarmee zij de elementen kon beheerschen; storm en wervelwind, hagel en regen, donder en bliksem en aardbeving kon doen ontstaan. Zij bediende zich van deze kunsten om het volk te verschrikken en als eene Godin gevreesd en geëerd te worden en wist de weersgesteldheid inderdaad beter naar de wenschen en den eigenzin der menschen te regelen dan de wijze Natuur.

Twee broeders leefden met elkander in twist daar zij in hunne verlangens niet overeenstemden. De een was een akkerman en wenschte voortdurend regen om zijn zaad te doen opwassen. De andere was een pottebakker en verlangde altijd zonneschijn om zijne aarden vaten te drogen. Daar nu de Hemel hen niet kon bevredigen, gingen zij op zekeren dag met rijke geschenken naar de woning van Krokus en gaven hun verlangen aan Therba te kennen. De Elvedochter lachte over het morren der broeders tegen de weldadige huishouding der Natuur en bevredigde beider verlangen; zij liet regen vallen op het zaad van den landman en bij den pottebakker daarnaast liet zij de zon schijnen. Door deze tooverijen verwierven zich de beide zusters groote roem en rijkdom; want zij verleenden hare hulp niet zonder loon en gewin, bouwden van hare schatten kasteelen en landhuizen, legden heerlijke lusttuinen aan, werden de verkwistingen nimmer moede en fopten en bedrogen de mannen, die naar hare liefde dongen.

Libussa had niet den trotschen, ijdelen zin harer zusters. Ofschoon zij dezelfde talenten bezat, om in de geheimen der natuur door te dringen en zich van hare verborgen krachten te bedienen, zij had genoeg aan dit aandeel in de moederlijke nalatenschap en zocht er niet mee te woekeren. Hare ijdelheid strekte zich niet verder uit dan tot het bewustzijn harer schoonheid; zij haakte niet naar rijkdommen en wilde noch geëerd noch gevreesd zijn, zooals hare zusters. Als deze op hare landgoederen waren en den tijd doorbrachten met feesten en gastmalen en de kern der Boheemsche ridderschap aan haren triomfwagen ketenden, bleef zij alleen in de vaderlijke woning, bestuurde het huishouden, gaf den raadvragenden bescheid, verleende den armen en verdrukten haren bijstand en deed dat alles uit goeden wil en zonder belooning. Haar gemoedsaard was zacht en bescheiden en haar wandel deugdzaam en vroom, zooals het eene edele jonkvrouw betaamt. Zij verheugde zich wel in 't geheim over den indruk, dien hare schoonheid op 't hart der mannen maakte, en nam de zuchten der smachtende aanbidders als eene billijke tol aan hare schoonheid verschuldigd, maar niet éen durfde haar van liefde spreken of naar hare hand dingen. Maar Amor, de

schalk, speelt zijn spel het liefst met de preutschen en slingert dikwijls zijne brandende fakkel op een nederig stroodak als hij een hoog paleis in vlammen meent te zetten.

Diep in het woud had zich een oude ridder gevestigd, die met de Ezechen in 't land gekomen was. Hij had de woestenij vruchtbaar gemaakt en een landgoed aangelegd, waar hij het overige zijner dagen in stilte meende door te brengen en zich van de opbrengst zijner bouwerij dacht te onderhouden.

Een geweldige nabuur maakte zich van zijn eigendom meester en verdreef den ridder, die door een gastvrijen landman in diens woning opgenomen en verpleegd werd. De ongelukkige grijsaard had een zoon, die nog de eenige troost en steun zijns ouderdoms was, een wakkeren jongeling, maar die niet meer bezat dan een jachtspies en eene geoefende vuist om daarmee voor het onderhoud des ouden mans te zorgen. De roof van den schelmachtigen Nabal maakte zijn toorn gaande; hij wapende zich om geweld

met geweld te keeren; maar het bevel van den zorgzamen grijsaard, die het leven van zijn zoon niet in gevaar wilde brengen, ontwapende den edelen jongeling. Evenwel wilde hij zich later toch niet geheel van zijn voornemen laten afbrengen. Toen riep de vader hem tot zich en sprak: ‘Ga heen, mijn zoon, tot den wijzen Krokus of tot de jonkvrouwen, zijne dochters, en vraag daar raad of de Goden uwe onderneming goedkeuren en u een goeden uitslag zullen schenken. Is dat zoo, dan moogt gij het zwaard aangorden, den speer in uwe hand nemen en uw erfgoed veroveren; zoo niet, blijf hier tot gij mij de oogen hebt toegedrukt; doe dan wat u goeddunkt.’

NA DEN KERKDIENST, NAAR L. JESSEN.

De jongeling vertrok en kwam het eerst aan het paleis van Bela, dat het aanzien van een tempel had, door eene Godin bewoond. Hij klopte aan en begeerde ingelaten te worden; maar toen de portier zag dat de vreemdeling met leege handen kwam, wees hij hem als een bedelaar af en sloeg de deur voor zijn neus toe. Treurig ging hij verder en kwam aan de woning van Therba, klopte aan en begeerde binnengelaten te worden. Toen kwam de portier voor 't raampje en vroeg: ‘Hebt ge goed geld op zak, om mijne gebiedster te beloonen, dan zal ze u een van hare spreuken leeren, die u uw lot verkondigen zal. Zoo niet, ga heen en verzamel u aan den oever der Elbe zooveel goudkorrels als de boom bladeren, de tarwe aren en de vogel vederen heeft; dan wil ik u de deur openen.’ - De teleurgestelde jongeling ging moedeloos voort, te meer daar hij hoorde dat de ridder Krokus naar Polen gereisd was om een twist tusschen eenige Magnaten bij te

leggen. Hij beloofde zich van de derde zuster geene betere ontvangst en toen hij haar vaderlijk slot in de verte bemerkte, waagde hij het niet meer nabij te komen, maar verborg zich in een dicht bosch om er zijn lot te betreuren.

DUITSCHE LANDVERHUIZERS, NAAR C. KOCH.

Spoedig evenwel werd hij uit zijne mijmeringen wakker gemaakt; hij vernam paardengetrappel in de verte. Een vluchtend hert brak door de struiken en werd door eene schoone jagerin en hare gezellen vervolgd. Zij schoot een pijl op het dier en hij vloog dwarrelend uit hare hand door de lucht, maar zonder het wild te bereiken. Ras greep de loerende jongeling zijn boog en schoot bliksemsnel een gevederden pijl af, die het hart van het wild doorboorde zoodat het dood neerstortte. De jonkvrouw door deze onverwachte verschijning verrast, zag naar den onbekenden jachtgezel rond; toen de schutter haar zag, kwam hij te voorschijn en boog zich deemoedig ter aarde. Jonkvrouw Libussa geloofde niet ooit een schooner man gezien te hebben. Hij maakte op haar zulk een diepen indruk, dat zij zich niet kon onthouden, hem hare welwillendheid te betoonen. - ‘Zeg mij, lieve vreemdeling,’ sprak zij tot hem, ‘wie zijt gij en welk toeval voert u hier?’ - De jongeling oordeelde dat zijn goed geluk hem had doen vinden wat hij zocht; hij openbaarde haar het doel zijner komst en verzweeg niet hoe hij aan de deur harer zusters afgewezen en hoe hard hem dat gevallen was. Zij beurde hem op met de vriendelijkste woorden - ‘Volg mij in mijne woning,’ sprak zij: ‘ik wil het boek der toekomst voor u openleggen en u morgen bij 't opgaan der zon antwoord geven.’

De jongeling deed zooals hem geboden was. Geen brutale portier versperde hem hier den ingang van het paleis: de schoone bewoonster schonk hem in ruime mate gastvrijheid. Hij was daarover verrukt, maar meer nog over de schoonheid zijner lieve gastvrouw. Hare betooverende gestalte zweelde hem den ganschen nacht voor de oogen en hij zorgde wel dat de slaap hem niet verraste, opdat hij geen oogenblik de voorvallen van den vorigen dag uit het geheugen verliezen mocht.

Jonkvrouw Libussa genoot evenwel een zoeten slaap: want het is voor hem die de gave der profetie bezit, noodzakelijk nu en dan van alles wat hem omringt afgescheiden te zijn. De gloeiende verbeelding der schoone Elvedochter verbond het beeld van den jongen vreemdeling met alle droomgestalten, die haar in dien nacht voor den geest zweefden en een voorgevoel zeide haar bij 't ontwaken, dat de schepping harer fantazij niet geheel een ijdele droom was, maar op bepaalde gebeurtenissen doelde, die de toekomst onthullen zou. Zij ervoer tevens dat de gast onder haar dak in vurige liefde tot haar ontbrand was en haar hart deed haar ten zijnen opzichte eene even openhartige bekentenis; maar zij drukte spoedig het zegel der geheimhouding op dit alles, evenals de bescheiden jongeling zich zelven bezworen had, zijnen oogen en zijne tong het zwijgen op te leggen om zich geene verachtelijke afwijzing op den hals te halen: want de scheidsmuur, die tusschen hem en de dochter van Krokus was opgericht, scheen hem onoverkomelijk.

Ofschoon nu de schoone Libussa volkomen wist wat zij den jonkman op zijne vraag moest antwoorden, viel het haar toch moeilijk hem zoo ijlings van zich te laten gaan. Bij zonsopgang riep zij hem tot zich in den tuin en sprak: ‘Nog hangt een sluier voor mijn oog, die mij belet uwe toekomst te zien, - wacht tot zonsondergang;’ - en den volgenden dag: - ‘Wacht nog heden,’ - en den derden: ‘Geduld tot morgen.’ - Op den vierden dag liet zij hem eindelijk gaan, daar zij geen voorwendsel vond om hem langer terug te houden zonder haar geheim te verraden, en gaf hem op vriendelijken toon dit bescheid: ‘De Goden willen niet dat gij met den geweldenaar rechten zult; dragen en dulden is der zwakken lot. Ga heen tot uwen vader, wees de troost zijns ouderdoms en onderhoud hem door den arbeid uwer handen. Neem twee witte stieren uit mijne kudde tot een geschenk en dezen stok om ze te regeeren, en als hij bloeit en vruchten draagt, zal de geest der profetie over u komen.’ - De jongeling achtte zich deze gift der schoone jonkvrouw niet waard en werd schaamrood dat hij een geschenk moest aannemen zonder een tegengeschenk te kunnen geven.

Zwijgend nam hij afscheid; maar zijne gebaren drukten uit wat hem dit kostte. Aan de poort vond hij twee witte stieren gebonden, zoo schoon en glanzend als oudtijds de goddelijke stier, op welks gladden rug Europa over de zee werd gedragen.

Vol vreugde maakte hij ze los en dreef ze voor zich heen. De terugweg scheen hem slechts weinige ellen, zoozeer was zijne ziel vervuld met de gedachte aan de schoone Libussa, en hij zwoer bij zich zelven, daar hij toch haar liefde niet kon verwerven, ook geene andere te beminnen zijn leven lang. De oude ridder verheugde zich over de terugkomst van zijnen zoon en nog meer toen hij vernam dat de uitspraak der dochter van den wijzen Krokus zoo goed met zijne wenschen overeenstemde. Daar nu de Goden den jongeling tot den akkerbouw hadden geroepen, verzuimde hij ook niet de witte stieren aan te spannen en de ploeg te hanteeren. De eerste proef gelukte naar wensch; de stieren bezaten zooveel kracht, dat zij in een dag meer land beploegden dan twaalf ossen plegen te doen.

(*Wordt vervolgd.)*

De krankzinnige
Een verhaal naar het Hoogduitsch.
(Vervolg.)

‘En indien uwe Jenny nu eens naar San-Jago trok?’ zeide don Gaspar, hem met een glimlachje aanziende, ‘hoe zou het dan met de zee staan?’

Het bloed vloog Leifeldt naar het hoofd; maar hij bedwong zich en hernam, met schijnbare onverschilligheid:

‘Onzin, Gaspar! indien 't meisje mij al niet onverschillig ware, hoe zou ik er nu zelfs aan durven denken om hare hand te verwerven, daar ik nauwelijks mijn voet in den stijgbeugel heb gezet. In Valparaiso is het duur leven en wie hier eene familie fatsoenlijk onderhouden wil, moet waarlijk geen jong dokter of beginneling zijn. En later, na jaren, lieve Hemel, wij weten niet wat het eerstvolgend oogenblik ons geven zal; is het dan geene dwaasheid plannen voor de toekomst te maken?’

‘En misschien help ik u toch,’ zeide don Gaspar, hem vriendelijk de hand toereikende; ‘hier in Valparaiso ben ik niet gelukt om geld op te nemen, waar ik stellig op gerekend had; maar ik heb met den laatsten post naar Madrid geschreven, en kan nu bijna de dagen berekenen, dat ik niet meer de arme Gaspar zijn zal, voor wien de vriend brood en kostwinning verlaat, ja zelfs zijn leven en zijne vrijheid op het spel zet.’

‘Dwaze praat, dwaze praat,’ zeide Leifeldt lachend.

Don Gaspar had echter zijne hand gegrepen en zag hem, met moeite de gewaarwording, die in zijn binnenste opwelde, bekampende, in de oogen, en voer vervolgens op zachten, maar beslissenden toon voort:

‘Het kon zijn, Frederigo! dat ik - wij zijn allen sterfelijk en weten niet wanneer God ons zal oproepen - dat ik plotseling stierf; ik heb daarom den wissel, dien ik verwacht, aan u geadresseerd en ik wilde u verzoeken....’

‘Gaspar!’ riep Leifeldt in vervoering uit. ‘Hoe komt gij zoo op eenmaal aan zulke treurige gedachten? Wij zijn allen sterfelijk, en ieder oogenblik kan ons leven gewelddadig of plotseling afgebroken worden; maar gij althans hebt geene reden om te vreezen, dat het lot u voor een plotselingen dood zou bestemd hebben, want waarlijk, gij hebt reeds gelegenheid genoeg gegeven om in zulk een strik gevangen te worden. En toch, ik zou niet voor u willen instaan, wanneer gij zoo voortgaat met uw leven op het spel te zetten. Eens zult gij het er toch bij inschieten. Misschien! als ik nog aan die beide gevallen denk, hoe gij op de haai neersprongt, en u voor de hollende paarden wierpt, dan weet ik waarlijk zelf nog niet hoe het mogelijk was, niet een doodsgevaar, want gevaar kan men het niet eens meer noemen, maar den werkelijken dood zoo tweemaal te kunnen ontgaan. Men kan u daarboven zeker nog niet gebruiken, en daarom moogt gij gerust en onbekommerd de toekomst tegengaan.’

‘En het is vreemd,’ zeide don Gaspar, het hoofd schuddende, ‘ik kan mij de bijzonderheden dier beide gevallen niet meer herinneren. Maar zie,’ viel hij zich zelven plotseling in de rede, toen het rijtuig, door de vlugge paarden getrokken, de voorstad bereikte, ‘wij zijn ter bestemder plaats, en de paarden ruiken den stal; zie, zie nog eens, hoe zij uithalen, en daar....’

Leifeldt maakte plotseling eene beweging, alsof hij uit het rijtuig wilde springen, toen eenige dames, zonder echter naar hen op te zien, voorbij wandelden. Don Gaspar greep zijnen arm en zeide lachende:

‘Halt, Senior, gij verwijt mij, dat ik mijn leven onverstandig op het spel zet, en wilt een oogenblik daarna uwe eigene leden in gevaar brengen? Was dat uw meisje misschien? Dan kunnen wij haar dezen avond op eene minder halsbrekende wijze te zien krijgen: en nu voorwaarts, koetsier! voorwaarts; waarom houdt gij uwe paarden in, wij zijn nog lang niet waar wij zijn moeten!’

‘Men mag hier niet galoppeeren, senior!’ zeide deze, ‘de policie wil het niet hebben.’

‘Ja zoo, de policie wil het niet hebben,’ zeide don Gaspar toestemmende, en terwijl Leifeldt zoo ver hij kon uit het rijtuig boog om de dames na te zien, schoof de jonge Spanjaard in den hoek terug en keek stil voor zich neer.

In het hotel teruggekomen, waar Leifeldt om nutteloeze vragen voor te komen, het verdwijnen van zijnen vriend toeschreef aan het verloren geraken van eenen door hem afgezonden brief, haastte de jonge Duitscher zich, voor alle dingen, de familie Newland te bezoeken en hun het vroolijke nieuws van de terugkomst zijns vriends te brengen, om dan dienzelfden avond hem nog aan hen te kunnen voorstellen, wat de oude lieden ook vurig wenschten.

Don Gaspar was dien avond zoo vroolijk als Leifeldt hem ooit gezien had: hij scheen zelfs behagen te scheppen in het bezoek, kleedde zich met bijzondere zorg, en vroeg nauwkeurig naar de onderscheidene leden der familie, iets wat hij tot nu toe nog niet gedaan had, naar hunnen ouderdom, hunne bezigheden, ja! naar hun voorkomen, en Leifeldt werd niet moede hem daarvan te verhalen.

Hij werd dan ook met de grootste hartelijkheid en alsof hij een eigen zoon der oude lieden geweest was, ontvangen; de grijsaard verweet hem op vriendelijken toon, dat hij zich zoo lang aan hunne dankbetuiging onttrokken had, en te gelijk de hand van Leifeldt in de zijne nemende, zeide hij met innige ontroering:

‘Mij en ons allen tot heil, heeft God u beiden aan dit afgelegen strand gevoerd; want u beiden danken wij het leven van dit lieve kind hier, dat zonder u op een vreeselijke wijze, ik waag het nauwelijks er aan te denken, zou omgekomen zijn, of aan eene langdurige ziekte had moeten wegkwijnen. Rekent u dan ook beiden als tot de familie te behooren en verwacht bij onze erkentelijkheid weldra den dank van mijnen zoon voor dezen hem in het bijzonder betreffenden liefdedienst; met Gods hulp hoop ik zijn vaartuig hier binnen weinige dagen te zien binnenloopen. Maar, Jenny, kind! hoe staat gij daar in eenen hoek, gij hebt onzen lieven gast nog niet eens begroet, en u toch zoo zeer verheugd in het vooruitzicht van zulks te kunnen doen. Het is waar, don Gaspar! gij hebt ons dat genoegen lang, zeer lang ontzegd, en gij zult zeer dikwijls moeten komen om dit voor een gedeelte weer te kunnen goedmaken.’

Don Gaspar keerde zich om, ten einde de jonkvrouw te begroeten, en Jenny trad naar hem toe, reikte hem als een oud vriend van den huize de hand, en zeide op een hartelijken toon:

‘Gij zijt ons zoo welkom, don Gaspar! als de bloemen in de meimaand, en het heeft ons allen leed gedaan, u zulks niet eerder te kunnen zeggen; maar dat is uw eigene schuld. Kom nu maar recht dikwijls en gij zult weldra bij ons als te huis zijn; maar hier, Bill,’ voegde zij den kleinen knaap toe, die verlegen achter haar stond en aan haar kleed trok, ‘zie, Bill, dat is de gentleman, die u laatst gered heeft, toen gij zoo heel ongehoorzaam waart en over den weg liept, toen grootmoeder ziek werd en niet meer gaan kon. Weet gij dat nog wel, en geeft gij hem geen handje?’

Bill, wiens kleine pink wel drie- of viermaal door Jenny uit het mondje genomen, maar telkens weer tusschen de rozelipjes ingestoken was, kwam langzaam, het kopje

gebogen, en slechts ter sluiks naar den vreemdeling opziende, nader, en stak hem beschaamd het rechter handje toe.

Vreemd was de indruk, dien de aanblik van Jenny op den jongen Spanjaard maakte, en Leifeldt glimlachte bijna met zekeren trots, toen hij zag, dat zijn vriend zich tegenover het minnelijk schepsel eenigszins verlegen gevoelde.

Don Gaspar stond waarlijk in het eerste oogenblik alsof hij eene verschijning had gezien, en als bewusteloos greep hij hare hand

in zijne beide handen en hield ze nog steeds vast, toen Jenny zich zocht los te maken om het knaapje tot hem te brengen. Niet eer hij, met een zekeren schrik, gevoelde, dat de jonkvrouw deze poging deed, liet hij haar los; en, het kind op zijne knie zettende, dat hem toen vol vertrouwen met de heldere, blauwe oogjes aanlachte en met zijnen kroesbaard speelde, kuste hij den kleine op wangen en mond, en noemde hem een lieven braven jongen, die niet weer op de straat loopen, en zijne grootmoeder en zuster geen verdriet aandoen mocht.

Des avonds was don Gaspar een geheel ander mensch geworden, het scheen waarlijk alsof de ijskorst die zijn hart menigmaal omsloot, wegsmolt in het gezelschap dezer lieve menschen. Jenny's levendig onderhoud trok hem bijzonder aan. Hij raakte al langer hoe meer in vervoering, en verloor zich in de veelkleurige tafereelen, die voor zijne gloeiende verbeelding oprezen. De Pyreneeën en hunne rotsgevaarten, de Amazonenrivier zoowel als de Ganges, waren, hoe jong hij ook scheen, het schouwtooneel zijner daden geweest; dan eens op de jacht, dan in strijd met de inboorlingen, had de knaap van land tot land gezworven. Naar Spanje teruggekeerd, vond zijn werkzaame geest geen voedsel, geen voldoening; maar de strijd der Argentijnsche republiek met Montevideo, ja reeds de gedachte aan de wilde ruiters der Pampa's, deed den grond onder zijne voetzolen branden. Als jongeling had hij reeds de ervaring van den mannelijken leeftijd op zijn hoofd getast, en stil te blijven staan aan den ingang van dat tijdperk, dat kon hij niet.

‘Meer nog dan het verlangen om dit nieuwe onstuimige leven nabij te zien,’ voer hij eindelijk voort, bij het schilderen zijner eigene lotgevallen, waartoe hij als van zelve gekomen was, en naar welke allen, inzonderheid Leifeldt, met gespannen aandacht luisterden, ‘drong mij het verlangen om hier een broeder te vinden, een tweelingbroeder, dien ik sedert mijn twaalfde jaar niet gezien had, en aan wien mijn hart met die wonderbare, geheimzinnige sympathie hing, welke het hart van twee zulke wezens tot aan, ja, misschien nog wel tot na den dood verbindt. Ik wist, eilaas! alleen van hem, dat hij in den laatsten tijd in Buenos Ayres gewoond had en kon niets naders van hem te weten komen. Daar aangekomen, bleven ook een geruimen tijd al mijne nasporingen vruchteloos, en terwijl eenigen dien naam in Montevideo meenden gehoord te hebben, beweerden anderen, dat hij voor eigene zaken, of staatsaangelegenheden naar Mendoza, de afgelegenste stad der republiek, zou vertrokken zijn. Ik verzond naar alle deze plaatsen brieven, in de hoop, dat een daarvan mijnen broeder toch wel in de handen zou komen, en hem mijne aankomst zou melden en - ha ha ha! - het is eigenlijk al te zonderling, als men nagaat hoe het toeval menigmaal menschen te zamen brengt, en welke ontzettende, vreeselijke gevolgen, ééne enkele opvatting, één wensch, één brief, één woord kan teweeg brengen.’

Toen hij die laatste woorden sprak, zweefde een bijna onmerkbare glimlach op zijne lippen, maar de doodelijke bleekheid, die zijn gelaat overtoog, zijn strakke blik en de bevende lippen logenstraften dien glimlach op eene vreeselijke wijze. Hij had ook, naar het scheen, vergeten waar hij was en wat hem omringde, en zijn voorhoofd een geruimen tijd in zijne hand verbergende, parelden eenige heldere droppels door zijne bijna vrouwelijke vingeren.

Het kleine gezelschap zat intusschen in een droevige, pijnlijke spanning, en Leifeldt voornamelijk; want hem zelfs had zijn vriend tot hiertoe hardnekkig geweigerd, de geschiedenis van zijn vroeger leven te verhalen; hij ontwaarde een hem zelven

onverklaarbaren angst om lotgevallen van den ongelukkige te vernemen, die werkelijk vreeselijk moesten zijn, daar alleen de herinnering 't anders zoo gesloten en onversaagde gemoed des mans op die wijze kon ontroeren. Niemand waagde het echter, hem te storen, en zelfs Bill kroop dicht aan de knie der tante, terwijl hij de groote blauwe oogen angstig op het ontstelde gelaat van den vreemdeling gevestigd hield; en zijn hartje sloeg sneller van medelijden op het zien van de tranen, die er vielen.

Eindelijk, na eene poos van wel vijf minuten, onder welke alleen het eentonig tikken der groote huisklok de bijna doodsche stilte had afgebroken, ging de verhaler voort, terwijl hij de handen langzaam liet zinken en daarbij strak voor zich heen zag, met eene zachte stem, welke echter spoedig onder het vertellen dezelfde levendigheid terug kreeg:

‘Drie maanden later ontving ik eindelijk antwoord op een mijner brieven en wel uit Cordova, waarheen mijn naar Mendoza gerichte brief opgezonden was. Felipe had in één vreugdekreet aan mij geschreven, dat wij elkander eindelijk zouden wederzien! Hij was gelukkig; in Cordova had hij alles gevonden, wat het hart aan deze wereld hechten kan, eene trouwe gade, een lief kind, en hij kon geene woorden vinden om mij de zaligheid te schetsen, welke hij ondervond. Niettemin wilde hij daar alles verlaten wat hem lief en dierbaar was, om zijn broeder, na zoo vele jaren afzijns, aan het hart te drukken en hij had mij den dag reeds opgegeven, wanneer hij in Buenos-Ayres zou aankomen.

‘Ook ik had intusschen,’ voer don Gaspar na eene langere tusschenpoos voort, in welke hij zijne innerlijke ontroering met geweld onderdrukte. ‘een wezen gevonden, wier bezit mij, gelijk ik toen geloofde, tot den gelukkigsten aller menschen zou maken. De dag, op welken ik mijnen broeder zou wederzien, zou voor het altaar hare hand in de mijne leggen. De dag brak aan; maar hoe zou hij eindigen?

‘In de laatste dagen had ik bij mijne toekomstige schoonouders zekeren cavallero uit en in zien gaan, wiens houding tegenover mijne bruid mij niet beviel; mij zelven behandelde hij met die laatdunkenheid, den Zuid-Amerikanen tegenover het Spaansche bloed eigen, en alleen de tegenwoordigheid mijner schoonouders had reeds tweemaal verhinderd, dat het tusschen ons tot harde woorden of tot nog hardere daden kwam.

‘Zoo brak de morgen vóór mijnen bruiloftsdag aan, en velerlei bezigheden, welke mij dien dag op de straat hielden, inkoopen en bestellingen, gaven mij aanleiding om in een koffiehuis te treden, ten einde een glas wijn te drinken. Ik zocht eene verkwikking, en vond den dood.

‘In het koffiehuis stond de bewuste Argentijn, in druk gesprek met een ander persoon, die bekend was als een slechte kerel, en die tot werktuig diendein velerlei kwade zaken; ik zag hem in den beginne niet, anders had ik hem zeker op dezen dag vermeden. Ik weet niet welke de inhoud van hun gesprek was; zoo veel is zeker, dat zij hunne aandacht op mij vestigden en, zoodra ik plaats aan eene der tafeltjes genomen had, met een mijner buren een gesprek aanvingen, dat mij niet onverschillig laten kon. Het gold mijn vaderland, en hoe vast ik mij ook voorgenomen had, de zaal te verlaten toen ik, reeds in den aan vang, het tamelijk onbeschoft aangelegde plan om mij driftig te maken doorzag, bezigden zij al spoedig uitdrukkingen, die het mij onmogelijk maakten ze onbeantwoord te laten. De twee Argentijnen voornamelijk, beiden, ten minste voor het uiterlijke, dweepzieke aanhangers van den diktator, hoonden mijne natie op zulk eene onwaardige en lage wijze, dat ik mij niet weêrhouden kon, mij in hun gesprek te mengen. Om te zwijgen zou ik visschenbloed in mijne aderen moeten gehad hebben. - Het eene woord echter haalde het andere

uit, mijne tegenpartij dreef het met geweld tot het uiterste en den volgenden morgen, mijn bruiloftsdag, werd bestemd om onzen twist af te doen. Denzelfden namiddag echter overvielen mij die schurken op eene verraderlijke wijze, en ik dankte het mijn gelukkig gesternte, dat de eerste op mij gemunte doodelijke steek op mijne horloge afgleed, terwijl de moordenaar door mijne hand viel. De andere, die mij schielijk weder op de been en zijn duivelsch plan verijdeld zag, wilde nu ontvluchten, maar ik was vlugger dan hij. Het bloed ziedende, het blanke wapen in de vuist, vervolgde ik hem door verscheidene straten, hem steeds nader en nader komende. Vruchteloos schreeuwde hij om hulp; de menschen waagden het niet, den gewapenden vervolger in den weg te treden, en op hetzelfde oogenblik, toen hij bij een hoekhuis krachteloos ineen zonk....

Don Gaspar zweeg eenige oogenblikken, en voegde er vervolgens met eene gesmoorde stem bij: Trof mijn staal zijn hart!

‘Eerst toen ik hem bloedend voor mij zag liggen, wist ik wat ik gedaan had, en begreep ook het gevaar, waarin ik mij daardoor zelf had gebracht. De beulsknechten des diktators waren snel in de uitvoering der schielijk uitgesproken veroordeelingen, en zelfs geen uur langer durfde ik mij in veiligheid achten; want ik was in het vervolgen, zoowel als bij het plegen der daad zelve, herkend en omsingeld geworden. Mijn wapen maakte mij ook hier echter ruim baan, en in een door mij bekend huis vluchtende, leidde ik mijne vervolgers van het rechte spoor.

‘De schielijk invallende nacht kon mij daarenboven gemakkelijk uit het bereik van elk gevaar brengen. Boven aan de kleine rivier de Boca lag een klein bootje, ik kende de plaats zeer juist, en buiten aan de reede lag een Spaansch oorlogschip voor anker. Eenmaal daar aan boord, was de vereenigde macht van Rosas niet in staat geweest, mij een haar te krenken. Vooraf echter moest ik mijnen broeder bericht van mij doen toekomen. Wat bekommerde mij het gevaar, dat ik daardoor liep? Mijne schuilplaats weder verlatende, wandelde ik in mijnen mantel gehuld, langzaam, om geen argwaan te wekken, naar het middenpunt der stad, waar men mij bezwaarlijk zou zoeken, te meer, daar ik eenige uren geleden, naar eene tegenovergestelde richting was gevlucht. Maar de straten waren dien avond meer bevolkt dan ooit, er scheen iets bijzonders voorgevallen te zijn, en een hoek omslaande hoorde ik, dat een Gaucho tot een ander lachend zegde: ‘Zij hebben hem, amigo Caramba! hij wilde zich nog verdedigen, maar de knechts van den diktator laten zich niet met ophelderingen in. Hij ziet er nu uit alsof hij zich bij het scheren gesneden had.’

‘Het bloed stolde mij in de aderen; ik wist niet waarom, maar als een elektrieke schok doortrilde mij dat vluchtig uitgesproken woord, en in plaats van elken blik zoo ras mogelijk te ontvlieden en te trachten het nauwelijks vijftig schreden van daar gelegene huis te bereiken, door welks achterdeur ik gemakkelijk weder een uitweg kon vinden, vroeg ik, mijn gelaat zoo veel mogelijk door mijnen mantel en breed geranden hoed bedekt, aan den naastbij staanden knaap: wien zij gevangen en vermoord hadden. - ‘Wien?’ zegde hij grijnzend, ‘wien anders dan dien Spaanschen hond, die dezen morgen twee brave mannen der Federatie verraderlijk overvallen en vermoord, maar toch misgeraakt heeft.’ - ‘En zijn naam?’ - Mijn eigen naam donderde mij in de ooren, en daar de straat met mij begon te draaien, weet ik alleen nog maar, dat ik naar de plaats snelde waar het lijk lag.

‘En daar?’ vroegen de toehoorders als uit eenen mond en in de vreeselijkste spanning; want de verhaler zag met strakken blik, den rechterarm uitgestrekt, alsof hij het schrikbeeld voor zich uit den grond zag opkomen, onbeweeglijk ter neer, en zijne oogen namen een wilden en bijna waanzinnigen glans aan.

Plotseling echter, alsof hij gevoelde, hoe aller oogen angstig en vol verwachting op hem gevestigd waren, stond hij op, en zijn blik snel en uitvorschend in den kring latende rondgaan, bleef deze rusten op de tranen, welke in het oog der jonkvrouw parelden, die met bleeke wangen en met een luid kloppend hart tegenover hem zat, en ieder woord in pijnlijken angst van zijne lippen had opgenomen. Zijn blik ontmoetende, sloeg zij de oogen neer, en don Gaspar, die een geruimen tijd als droomende

tot haar opzag, streek zich nu de zwarte, glanzige lokken van het voorhoofd, en, diep ademhalend, was het, als had hij een zwaar en vreeselijk gewicht van zijne borst gewenteld.

'En daar? wien vondt gij daar?' riep de oude mevrouw Newland nog eenmaal, en ook Leifeldt, die naar hem toetrad en de hand op zijnen schouder legde, herhaalde in stilte deze vraag.

'Daar?' riep don Gaspar lachende uit, wien op dit oogenblik weer de gewone overmoed uit de oogen straalde. 'Daar? Mij dunkt ik had tooneelspeler moeten worden - ha ha ha! - nooit in mijn leven had ik gedacht zoo veel talent voor vertellen te hebben! Waarlijk, senior! gij zijt er geheel door ontroerd, en de seniorita heeft tranen in de oogen.'

Hij sprong op, en Jenny's hand grijpende, zegde hij op zachten, bijna smeekenden toon:

'Wees niet boos op mij, seniorita, ik wilde noch u, noch uwe lieve betrekkingen bedroeven, alleen wat aangenaam onderhouden, maar heb het, naar ik zie, geheel verkeerd aangelegd. Niet waar, ik ben oud genoeg om verstandig te wezen, en toch zet mij een kleine kwelgeest, dien ik gemakshalve steeds met mij omdraag, menigmaal op het sterkst aan om zulke dwaze streken uit te voeren; maar naderhand moet ik er voor boeten, als ik zie welk onheil ik veroorzaakt heb,' voegde hij er bewogen bij.

Jenny stond over dezen algeheelen ommekeer zoo verbaasd, dat zij in het eerste oogenblik niet wist of zij er om lachen of schreien moest. Een blik in de oogen des vreemdelings maakte haar echter weder angstig; dáár lag meer in opgesloten dan enkel een lichtzinnige lust om gruwzame geschiedenissen te verhalen, en het bloed zijner hoorders van angst te doen stollen: een verschrikkelijk geheim sluimerde achter deze donkere starren, en welk een vreeselijke strijd moest het hem kosten, dat geheim met zulk eene kracht en schijnbare kalmte te onderdrukken!

Het meisje liet hare hand langer in de zijne dan zij wel wist, en toen zij hem die eindelijk en slechts langzaam onttrok, ontmoetten de oogen van don Gaspar den blik zijns vriends, welke half uitvorschend, half twijfelend op hem rustte. Hij vermeed dien blik, maar reikte hem met een afgewend gelaat de hand en drukte die hartelijk.

'Neen, zoo iets,' riep de oude dame ten hoogste verbaasd uit, 'bewaar me! en dat was niet meer dan eene eenvoudige vertelling, en zóó natuurlijk, dat het hart bijna ophield te kloppen en men geen adem kon halen! Maar, don Gaspar! gij moet op een anderen keer vooraf zeggen, dat het niet ernstig gemeend is, men weet anders niet wat men er aan heeft.'

Don Gaspar hield intusschen nog steeds Leifeldts rechterhand met zijne linker, en zijnen arm met zijne rechterhand gevat; het was alsof hij hem in het bijzonder nog iets te zeggen had, alsof hij zich voor hem rechtvaardigen moest; maar hij liet eindelijk ook hem los, en schielijk naar den ouden heer gaande, die op hem toetrad, schudde hij dezen hartelijk de hand en zeide zachtjens, met het eene oog knippende:

'Niet waar, Sir! gij wist wel waar ik heen wilde?'

'Ik,' riep de oude heer trouwhartig uit, de hem toegereikte hand met alle macht schuddende, 'niet in het minste. Zoo waar als mijn naam Newland is, ik hield de geheele geschiedenis voor echte munt, en mijne ziel dacht er niet aan, dat gij schertsen wildet; gij hebt echter een fameus talent, en als gij dat op het tooneel even als hier kondet vertoonen, zoudt gij er rijk door kunnen worden.'

EEN TROUWE VERZORGSTER, NAAR RUDOLPH EPP.

'Dat is juist ons ongeluk hier op de wereld,' bracht don Gaspar hier lachende tegen in, 'dat wij in de jeugd nog niet zelfstandig kunnen handelen, of wanneer wij het al konden, toch niet in staat zijn, den weg die oogenschijnlijk effen en breed voor ons uitgestrekt ligt, met het oog te meten; heeft echter de ondervinding ons hare voren in het voorhoofd gedrukt, dan is het gewoonlijk te laat om nog een nieuwe loopbaan te kiezen, en wij vermoeien ons ontstemd en moedeloos op de reeds betreden, vrij breede en bestovene heirbaan, ofschoon ter rechter- en linkerzijde de schaduw- en bloemrijkste paden en wegen gelegen zijn, die ons naar hetzelfde doel zouden voeren, wanneer de grachten aan weerszijden, die wij nu over zouden moeten springen, maar niet zoo verwenscht breed waren.'

Met eene snelle wending voerde hij zijne, hem nog half verbaasd, half mistrouwend aanstarende toehoorders op het veld van hun eerste onderhoud terug; kleine, belangrijke voorvallen uit zijn leven, met eene geheel eigendommelijke mengeling van ernst en luim voorgedragen, wekten, op die wijze, de vorige belangstelling bij de vrienden op, en eer een half uur verloopen was, werd het gesprek weder levendig en algemeen en men schertste en vertelde onder elkander nog tot laat in den nacht voort.

Onder het naar huis gaan zocht Leifeldt zijnen vriend wel weder op zijne levensgeschiedenis terug te brengen, maar deze liet zich niet vangen; hij sprong van den hak op den tak en was zoo vol dolle en grappige invallen, dat het onmogelijk scheen een enkel ernstig woord met hem te spreken.

VII.

In de eerste drie dagen was don Gaspar niet te bewegen om de Newlands nogmaals op te zoeken, zelfs niet, toen Leifeldt hem eene bepaalde uitnoodiging van hen overbracht. Hij verontschuldigde zich met eene hevige hoofdpijn, en slenterde bijna den ganschen dag het zeestrand op en neer, om naar de binnenkomende schepen te zien. Hij was daarbij zoo stil en onverschillig, dat het scheen, alsof er na de sterke opgewondenheid van dien avond eene matheid gevolgd was, welke hij niet eens de moeite nam te overwinnen.

Bij de Newlands daarentegen liep het gesprek geheel over hem, en waarover men ook mocht spreken, als iemand het huis binnentrad, wanneer er toevallig een deur geopend of gesloten werd, kwam onwillekeurig de vraag op de lippen: zou dat don Gaspar zijn? Men had reeds dikwijls aan Leifeldt gevraagd, hoe en waar hij dien vriend had leeren kennen, maar hij wist die vraag altijd te ontwijken en hij zocht ook nu van zijnen kant de oude lieden in de meening te versterken, dat don Gaspar op dien avond met zijn afgrijselijk verhaal, waaruit zich toch niets anders liet opmaken, dan dat zijn tweelingbroeder in zijne plaats vermoord was, aan zijne verbeelding en zijnen luim wat al te vrijen teugel had gelaten. Jenny beweerde echter bepaald, en Leifeldt stemde in zijn hart met haar in, dat de afloop van de ware gebeurtenis hem zelf zoo verschrikkelijk was voorgekomen, dat hij huiverde zijnen toehoorderen nog grooteren angst aan te jagen, maar zich liever geweld had aangedaan om te verzwijgen 't geen aan zijne lippen dreigde te ontsnappen. Die arme man, wat zal hij al dien tijd veel heimelijk leed met zich rondgedragen hebben!

Eerst den derden avond betrad don Gaspar weder de woning van de familie Newland, en ditmaal verzocht hij zelf Leifeldt, hem te vergezellen. Hoe dikwijls de oude lieden hem verzochten, op het vorige verhaal terug te komen, en hem verzekerden, hoe ze zijne partij hadden opgenomen, wist hij hen toch altijd af te schepen, maar het was duidelijk zichtbaar, hoe hem elke herinnering aan dien avond hinderde. Leifeldt en Jenny zochten daarom het gesprek gedurig op iets anders te brengen.

Van toen af kwam don Gaspar dagelijks bij de Newlands aan huis, en terwijl Leifeldt drukker praktijk kreeg, naarmate men in de stad meer vertrouwen in hem begon te stellen, en zijne toenemende ervaring hem den weg daartoe ontsloot, zat de Spanjaard soms uren lang met Jenny aan het schaakbord, of las hij een boek met haar, of vertelde hij aan de oude lieden avonturen uit zijn zonderling leven.

(Wordt voortgezet.)

[Nummer 19]

Onze gravures

Geef ons heden ons dagelijksch brood.

'GEEF ONS HEDEN ONS DAGELIJKSCH BROOD,' NAAR J. MILLER.

De kleine Anna is uit de school teruggekeerd en grootmoeder zet haar de smakelijke melkpap voor, die met een paar lekkere boterhammen en een dronk frisch bier beider gansche maaltijd uitmaken zal. Maar hoe eenvoudig dit eetmaal ook wezen moge, toch vouwen grootmoeder en kleindochter met meer dankgevoel de handen dan soms aan een koningsdisch gedaan wordt; want hoe ruimer de tafel dikwijls voorzien is, hoe gemakkelijker het *Geef ons heden ons dagelijksch brood* meestal vergeten wordt.

Dit plichtverzuim draagt echter ook veeltijds zijne straf in zich; want niets verhoogt zoozeer het genot van de schenking dan het

gevoel van erkentelijkheid tot den gever. Aanzie slechts het belangwekkende en innemende tweetal bij de tafel. Zie hoe bij de dankbaarheid tot den goeden Vader het genoegen over de lekkere spijze der kleine Anna uit de blauwe kijkers straalt. Zie hoe op het rozemondje, dat de zegening stamelt, als de voorsmaak der geurige schotel te lezen staat. Aanschouw het verrimpelde, maar zoete gelaat der oude vrouw, en zeg of gij naast de innige liefde tot haar kleindochtertje en het vermaak in het genoegen, dat zij haar verschaft, niet duidelijk daarop uitgedrukt ziet, dat ook zij met verhoogden eetlust het sobere maal aantasten zal. Ja, honger is de beste kok, maar ook het dankend *Geef ons heden ons dagelijksch brood* is eene kruiderij, die den armoedigsten disch tot een smakelijk feestmaal verheft.

De kluizenaar.

In onze eeuw van karakterloosheid en ongeloof haalt menige zoogenaamde *sterke geest* spotlachend en medelijdend de schouders op voor de levensgeschiedenis of de afbeelding der vromen, die tot boete hunner eigene zonden of die van anderen of uit brandenden dienstijver tot God zich van hunne natuurgenooten afzonderden, om in een rustig oord hunne dagen te slijten en de vrijwillig aangegane belofte van alleen voor hunnen Schepper te leven ongestoord te volbrengen. Of nu die dweepzuchtige geestdrijvers wel zoo onnuttig waren voor de samenleving als zij, die hen aldus gelieven te betitelen doorgaans zijn, wordt door menig levensbericht van kluizenaars gelogenstraft. Immers, meest allen deelden de vruchten van het door hen bewerkte land met de armen, schonken hunne levenservaring aan de ondervindingloozen, hunne wijze lessen aan de onervarenen, hunnen troost aan de lijdenden en herbergden de uitgeputte reizigers en de onschuldig vervolgden in hunne schamele hut. Ook heeft de Kerk menig kluizenaar èn om zijne vroomheid èn om zijne menschlievende deugden tot den rang van heilige verheven. De eremijt, die door den kunstenaar op onze gravure in eene zoo prachtige en schilderachtige natuur voorgesteld wordt, is geen bepaalde geschiedkundige persoon, doch zal den lezer misschien wel eene of andere middeleeuwsche kluizenaarsgeschiedenis in herinnering brengen, zooals hij ons een net afgewerkt verhaaltje te binnen brengt van onzen ouden trouwen vriend Johan Kessels, die voor een vijftal maanden na eene langdurige en slepende ziekte aan zijn gezin en aan de Vlaamsche beweging ontrukt werd, die in hem een harer onbaatzuchtigste, rechtschapenste en onvermoeidste verdedigers verloor.

Als een aandenken van den verdienstelijken Vlaamschen strijder laten wij deze vertelling hier volgen:

De kluizenaar.
Een verhaal uit de Fransche overheersching.

Tijdens de Fransche overheersching bestond op geringen afstand van het dorpje Gierla een strooien hutje dat door vorm en vervalling, van de onkunde of zorgeloosheid zijns bouwers getuigde. Uitermate klein en broos zou men nutteloos gepoogd hebben den onbewusten te overtuigen dat dit een mensch ter woning verstrekte. Als beschaamd over zijne nederigheid, verborg dit hutje zijne lage kruin

onder de neergebogene takken van den boom, waarop het met zijne ziekene leden en weelderige gewassen ontschoten aan den voet der wanden hunne tengere ranken, klommen, daalden en omvatteden het hutje met een groen gespikkeld kleed van loof en bloemen, dat het van verre als een lustpriëel deed voorkomen.

Dit zeldzaam hutje was de woning van eenen man, die zich tot een streng en verstorven leven had verplicht om, zoo hij voorgaf, eene grove feil van onbezonnenheid te boeten. Welke deze en ook, wie hij de boeteling was, waren vragen die nimmer bevrediging verkregen. Even geheimzinnig toonde hij zich jegens hen wier handelwijze weetlust verried; want, telkens een oog ondervragend in het zijne blikte boog hij ootmoedig het hoofd of dekte zich het aangezicht met de linnen muts die hij op den schedel droeg. Voor dit echter was deze voorzorg overbodig daar de droevige indruk dien zijne doodsche wezenstrekken wekte, verre van eenig onderzoek aan te moedigen, een nederig stilzwijgen gebood.

Dit zonderling wezen had sedert zijne verschijning schier een ander persoon doen vergeten die tot dan uitsluitelijk het voorwerp van het belang der dorpelingen was geweest; en deze was Wanna, de arme weduwe van den voor haar eigenlijk geschapen Willem. Nu, omtrent vijf jaren geleden, had zij zich aan dien braven jongeling geschonken; de dag van hun huwelijk was voor heel het dorp een dag van ongemeene vreugde geweest, iedereen had zich rijk bedeeld gevoeld in het geluk der echtelingen, en inderdaad wie zou zich niet verheugd hebben in de vereeniging van dit beminnelijk paar dat reeds zoo lang trouwe liefde en onverbrokene eenstemmigheid aan elkaar boeiden. God! wat was hun lot toch zoet! Zorgeloos smaakten zij de gedroomde zaligheid en eeuwig scheen hen die wellust beschoren; maar op eens kwam de bitterste onttoovering dit schoon vooruitzicht verijdelen.

Eer het onweder dat op onze grenzen loeide, ruchtbaar was geworden in de Kempen, hadden de republikeinsche beulen, die het woeste Frankrijk op onzen bodem ter slachting uitzond, deze streek in een uitgestrekt bloedbad herschapen. Heldhaftig betwisteden de landlieden die bloeddorstige gieren de vrije bezitting van hunne dierbare heiden; maar wat vermochten zij tegen hunne tallooze en afgerichte vijanden. Had geen nauwe vereeniging van zeden met vaderlandsliefde hen belet de roekeloosheid van hun stout bestaan te beseffen, wellicht zouden zij zich aan het harde lot van vreemde overheersching onderworpen hebben. Daartoe dwong hen toch, na lang en bloedig worstelen 's vijands overmacht.

Zij die den dood ontkwamen werden als krijgsgevangenen weggevoerd. Van deze was Willem; de ongelukkige had zich door dapperheid tusschen zijne wapenbroeders onderscheiden; hem was dus een wreeder lot beschoren, hij zou het met den dood boeten, dit was stellig, echter kon niemand verzekeren of hij die straf had ondergaan. Hoe folterde die onzekerheid het hart van Wanna, zijne gade, wie zal haren toestand beschrijven. Niet gelijk andere vrouwen betuigt zij hare droefheid met tranen en weeklachten, neen, de overmaat van smart heeft in haar hart en zinnen verstomd, en gansche dagen zit zij spraakloos aan hare bedsponde, onverschillig aan alles wat haar omringt, doof aan de troostende vooruitzichten met welke men haar tracht op te beuren. Evenmin als het doel derzelve ontvingen de voorzeggingen van wederkomst bekrachtiging. Willem die gevankelijk, men wist niet waar, was heen gevoerd, bleef weg en reeds vijf jaren waren sedert die wreede scheiding verloopen.

Vermocht iets de wonde harer ziel door dien harden slag toegebracht, te verzachten, het was de moederlijke teederheid die zij voor het zoontje, waarmede haar huwelijk was gezegend geweest, voeden kon. Niet min duurbaar scheen dit kindeken aan den

kluizenaar die bij voorkeur hare woning bezocht en zich geheel aan de opvoeding van het lieve jongsken gewijd had. Ja, zoo onvermoeid, zoo teeder was hij in het behartigen van die taak, dat Wanna, niet wetende wat in deze belangrijke zaak verrichten, meer aandacht dan voorheen kon leenen op de genegenheid waarmede men haar omringde.

Deze, hoe billijk toch, moest iets meer ten doel hebben dan enkele deelneming in haren toestand. Wanna was de perel van het dorp-Zuivere wezenstrekken, tengere gestalte, zedige houding en vooral zoete inborst, in een woord, alles waarmede de inbeelding eene vrouw kan verrijken, bezat zij in hoogen graad. Geen wonder dus, dat menig jongeling poogde iets meer dan enkele vriendschap van haar te verwerven. Hij wien zulks gelukte was Jan, de vroegere boezemvriend van Willem. En zoo ver had hij, ondanks Wanna's afkeer voor een tweede huwelijk, zijne zaak weten te vorderen, dat de geruchten die op beider rekening liepen, gingen verwezenlijktworden. Dit ware eene reeds lang verrichtte zaak geweest zonder de onbegrijpelijke tegenstreving van den kluizenaar.

Den dag op welke deze gewichtige gebeurtenis zou plaats prijpen was verschenen.

Reeds bij zijn aanbreken had het geschut de dorpelingen tot het feest uitgenoodigd, en weldra werd de toeloop zoo algemeen, dat de toegang tot Wanna's huis ongenaakbaar werd. De straten waren met hun kermisgewaad getooid: dichte reien boomkens aan beide zijden, kunstig aangelegde bloemperken midden derzelve, zelf een zegeboog op welken men in dicht en proza den lof der echtelingen lezen kon en boven dit alles vlaggen en wimpels van alle slach en kleur. Meer vermochten de goede landlieden met om hunne genegenheid aan Wanna te betuigen, maar zij was zoo treffend dat een koning haar die hulde had mogen benijden.

Terwijl de mannen op de straat zich over de toebereidselen van het feest onderhielden en de vrouwen over Wanna's sier en opschik gisten, verscheen het jeugdig paar op den dorpel der deur en trad den huize uit om zich ter kerk te begeven. Niet zoodra had het wachtend volk hen bemerkt of het hief met lange toejuichingen aan en drong zich overhoop om hen van nabij te beschouwen. De vreugdeklanken vergingen op de lippen der dorpelingen bij het, voor de omstandigheid, vreemd vertoog dat hunne oogen trof. In plaats van de verheugde bruid, die men dacht te mogen groeten, zag men haar zich aan de uiterste droefheid overgeven. Aan welke oorzaak die toch toeschrijven? Tranen storten op dit oogenblik en tusschen zoo vele toeschouwers die met gapenden mond op eene verklaring wachten, ho! nogthans is Wanna haren toestand niet onbewust, maar de smart verkropt haar den boezem tot barstens toe; zichtbaar is het dat zij pogingen aanwendt om hare tranen te verbergen, maar zwichten moet zij voor den bitteren stroom die hare oogen ontglipt. Haar gang is zoo traag, zoo onzeker dat Jan, die ook geheel onthutst schijnt, haar als een lam dat men ter slachtbank leidt, moet voortsleuren. Zoo treurig voorttredende, heeft men eindelijk de kerk bereikt; het orgel juicht bij de intrede der huwelingen die zich op de treden van het altaar voor 's priesters voeten plaatsen. Achter hen voegen zich hunne magen en vrienden; het overige der kerk bevatte een deel der menigte. Dadelijk begonnen de huwelijksbeden. De priester zich omwendende ontving eerst Jan's trouwverbinding. Dan neigde hij zich tot Wanna en eischte ook haar den eed van getrouwheid af. Zijne vraag bekwam geen antwoord. Ten tweede male vroeg hij of zij Jan tot echtgenoot aannam. Geen toestemmend woord, maar een zucht, de naam van Willem, borst onverstaanbaar van hare lippen. De priester dit als een genoegzaam teeken aanveerdende, bereidde zich tot de voltrekking van het huwelijk. Eensklaps bonst een snijdende schreeuw in de kerk; de aanwezigen zijn in rep en roer, men

zoekt den onbeschaamde die aldus de plechtigheid durft storen. Zie, het is hij die door de woeling zich een toegang tot het altaar baant. God het is de kluizenaar! Wat mag hij toch willen? Tot bij Wanna genaderd, werpt hij zich geknield ten gronde, hij reikt haar de armen en roept: ik ben Willem, ik alleen ben uw echt genoot!

Hij, Willem! deze verklaring bracht een ongemeen uitwerksel te weeg. In plaats van het gerucht te vermeerderen verwekte zij op

eens eene doodsche stilte. Stom en pal bespeurde de daar even nog zoo woelige menigte het tooneel dat, voor het altaar, zich ontwikkelde. Daar ligt Wanna stijf en roerloos in des kluizenaars armen; de priester bidt God om haar behoud en al de omstaanders, behalve Jan die werkeloos blijft, wenden met hetzelfde doel pogingen aan. Doch, vergeefs, Wanna was een lijk.

Weinige dagen na de ontknooping van dit droevig drama wist iedereen te vertellen hoe Willem na eenigen tijd in een onderaardsch kot van het kasteel te Antwerpen te hebben gekwijnd, in plaats van de halsstraf te ondergaan tot welke hij veroordeeld was, met eenige lotgezellen aan boord was geleid van een oorlogschip, bestemd naar Cayenna. Maar pas in volle zee gesteken werd dit schip door de Engelsche kruisers bemachtigd, naar Portsmouth gevoerd en zijne manschappen op den daar liggende pontam geworpen. Onbeschrijflijk rampzalig was de toestand der gevangenen. Nogthans was het die uiterste ellende niet die het hart van Willem griefde; maar de heerschzucht van den vreemde boeten, o, dit maakte zijn lot onlijdelijk. En in dien wanhopigen toestand bracht hij drij volle jaren over; drij jaren hijgen naar wraak en zijne onmacht beseffen! O Willem, laat niet de zucht naar wraak in uw boezem verkoelen; want zij alleen houdt u in uw lijden staande. Haak naar eene gunstige gelegenheid en wordt u deze met uwe vrijheid eens geschonken, gebruik haar dan tot een edeler einde.

En dit gebeurde. Het gelukte Willem zijne boeien te breken, en aan de overzijde van het kanaal op den Franschen bodem te geraken. Zonder een oogenblik vertoeven wendt hij zijne stappen naar de Kempen. Onvermoeid snelt hij voort en voort tot dat hij het spitsvormig torentje van zijn dorp in het oog krijgt. Willem is op het punt om van vermoeiing te bezwijken, zoo zeer heeft die lange reis zijne krachten uitge? put, maar dit gezicht vernieuwt zijn moed. Onstuimig en met luide vreugdekreten werpt hij zich vooruit, zijne gebaren zijn zoo zonderling, hij wenkt dit torentje als wilde hij het uitnooden om hem te gemoet te komen, en zie, de uitzinnige, wacht hij niet dat het zijn wensch beantwoorde. Nog zoo ver is hij er van verwijderd, hem behoeft nog zooveel kracht om het te genaken en zijne ontzenuwde beenen weigeren hem nog verder te voeren, zijn hoofd brandt, zijne borst hijgt, de adem verzengt hem de lippen, hoe daar geraken! Daar bekommert Willem zich niet mede. Geen ruste, ginder verre onder het torentje op Wanna's boezem is ruste, daar is het einde van zijne pijnlijke reis en om dit genot te verhaasten verhaast hij ook zijne schreden Maar daar houdt hij plotseling stil, met het hoofd ten gronde gericht schijnt hij zich te bedenken en dan zijgt hij neer. Hoe akelig is de wanhoop die hij betuigt, heeft zij misschien het besef van zijne onmacht om het dorpje te bereiken ten oorzake?

Luister en peil uit de woorden die in wanorde zijnen mond ontrollen de diepte van zijne smarte:

Hoe! drij jaren, maar ik herinner mij dit niet meer, misschien was het maar een voornemen, dit verplicht mij tot niets, ha, ik heb mij te vroeg bedroefd; maar wacht, zou ik inderdaad uitzinnig genoeg geweest zijn mijne vrijheid tot dien prijze te stellen? ha, daar vertoont zich de bloote waarheid, ik heb drij jaren van mijn leven verpand.

Rampzalige belofte! en het is hier in het zicht van mijn dorpke dat ik er maar aan denke. Ja, God, wanneer ik aan de keten zuchtte heb ik U gesmeekt mij te verlossen. Ik dacht dat eene plechtige belofte mijne beden zou doen verhooren en daarom verplichtte ik mij drij jaren in de eenzaamheid, afgescheiden van alles wat mij dierbaar was over te brengen.

Gij schonkt mij de afgebedene vrijheid, zie ik geniet ze, maar ben gebonden door mijne belofte. Wat zal ik doen? Haar breken. Neen, dit kan ik niet; welaan, ik zal den bitteren kelk tot den bodem ledigen, ik wil, ik zal.

Ten uitvoering van dit besluit bouwde Willem in de nabijheid van Gierla het hutje dat hem gedurende twee jaren ten woon verstrekte. De vreeze van herkend te worden onttrok hem in het eerst een weinig aan de nieuwsgierigheid der dorpelingen; maar weldra uit behoefte genoodzaakt betrekkingen met hen aan te knoopen, bekwam hij de overtuiging dat hij zulks niet te duchten had. En inderdaad, wie zou in dit stram en gebogen wezen dat, daarbij nog een lange baard ontsierde, den voorheen zoo jeugdigen en schoonen Willem herkend hebben.

Niemand, zelfs Wanna vermoedde niet eens dat hij, wiens verlies zij betreurde, zoo dicht op haar waakte. Willem was dood; zij die belang hadden haar dit te doen gelooven hadden het zoo stellig bewezen dat zij niet meer twijfelen kon En hij, de diep betreurde echtgenoot, was ooggetuige van de laffe middelen die men aanwendde om hem zijne gade te onttrekken, hij hoorde haar een tweede huwelijk aangaan en zag hen toebereidselen maken en het was maar op het uiterste punt, wanneer het schier onmogelijk was op het gedane nog terug te komen, dat met haar te doen hopen dat Willem nog leefde hij eene zwakke vrouw tot de verbreking van het aangegane wilde overhalen.

Willem! Willem, ge waant den bitteren kelk tot den bodem te hebben geledigd, maar het bitterst hebt ge nog niet gesmaakt. Kon toch de vloed van bitterheid, die uwe gade heeft gesmoord, ook het leven in u smachten, niet waar! Deze gunst verwierf hij kort nadien. Zijne asch rust te Leipzig: daar onder het vaandel der vijanden van Frankrijk velde hem de dood.

1853.

JOHAN KESSELS.

De fluitspeler.

De fluit, ofschoon het oorspronkelijkste, eenvoudigste en landelijkste aller muziekinstrumenten, is een zeer gelasterd speeltuig. Iedereen kent immers de zoo vaak herhaalde meening, dat het vervelende eener fluit door niets overtroffen wordt dan door het spel van twee fluiten. Dit speeltuig verdient echter in het geheel die slechte faam niet en hij, die de in schijn zoo onbeduidende fluit bespelen kan, glimlacht met de minachting, waarmede zij door onkundigen bejegend wordt, immers hij weet, dat zijn instrument zich zulke zoete en zielvolle tonen ontlokken laat, dat geen ander speeltuig het overtreffen kan, waar het geldt 's menschen hart te roeren. De oorspronkelijke fluit, die slechts bestond uit een hol stokje met gaatjes doorboord, is thans bijna geheel verdrongen door de hedendaagsche tot volmaking gebrachte orkestfluit en wie deze, zooals in het muzikale borduurwerk uit het openingstuk van Rossini's Willem Tell, eens in hare volle waarde schatten kon, zal zich wellicht sterk ergeren over het hooger aangehaalde ongunstige oordeel.

De fluit is daarenboven het instrument der droomerij. Waar een mijmerende of verliefde herder, op een eenzaam plaatsje bij zijne stil weidende kudde neergezeten, door een schilder naar waarheid afgebeeld wordt, daar is ook nimmer de fluit vergeten. De jongeling, op onze gravure voorgesteld, kan dus met recht onder de gevoel volle

en dichterlijke mijmeraars gerangschikt worden. Zooals gij ziet, zit hij op den knoestigen tak van eenen afgestorven boomstam stil en eenzaam in de avondschemering. De plaats en het oogenblik zijn zoo geheimvol en plechtig als een droomenlievend hart het maar verlangen kan, om ongestoord zijne gewaarwordingen in zoetluidende of klagende melodieën lucht te geven.

De dochter der elve.
Eene Boheemsche legende.
(Vervolg.)

Hertog Ezech, die den eersten tocht van zijn volk naar Bohemen aan voerde, was reeds lang gestorven, zonder dat zijne nakomelingen zijne waardigheden en zijn vorstendom geërfd hadden. Wel kwamen na zijnen dood de Magnaten te zamen om een opvolger te kiezen; maar hunne wilde, stormachtige gemoedsaard belette hun eene keuze te doen.

Eigenbaat en eigenwijsheid veranderden den eersten Boheemschen Landdag in een Poolschen Rijksdag; - terwijl vele handen naar den vorstenmantel grepen, verscheurden zij hem geheel en niemand werd er meester van.

De regeering veranderde in eene soort van anarchie: ieder deed wat hem goeddacht, de sterke onderdrukte den zwakke, de rijke den arme, de groote den kleine. Er was geene openbare veiligheid meer in het land; evenwel meenden de woeste koppen, dat hun gemeenebest zeer goed gevestigd was. Alles, zeiden zij, is in orde en ieder ding gaat zijn gang bij ons zoo goed als ergens anders: de wolf vreet het lam; de sperwer de duif en de vos het hoen. - Deze onzinnige toestand kon niet van duur zijn. Nadat de eerste bedwelming voorbij was en het volk weer nuchter werd, hernam het gezond verstand zijne rechten: de eerlijke burgers en al wie vaderlandsliefde voedden, besloten de veelhoofdige Hydra neer te vellen en het volk weer onder één hoofd te vereenigen. - ‘Laten wij,’ sprak men, ‘een vorst kiezen, die naar het voorbeeld der vaderen over ons heersche, die de vermetelheid straffe en recht en gerechtigheid bandhave. Niet de machtigste, de koenste, of de rijkste - de wijste zij onze hertog.’ Het volk, dat de knevelarijen der kleine tyrannen sinds lang moede was, had ditmaal slechts eene stem en schonk dat voorstel zijn luiden bijval. Er werd een Landdag bijeengeroepen en de keus viel eenstemmig op den wijzen Krokus. Men zond een gezantschap om hem uit te noodigen het regentschap te aanvaarden. Ofschoon hij nu niet naar hooge eer streefde, gaf hij toch aan het verlangen des volks gehoor. Men bekleedde hem met het purper en hij trok in groote staatsie naar de hofstad waar het volk hem met gejuich ontving en als zijn hertog huldigde. Daardoor werd hij gewaar dat nu ook het derde rietje van de vrijgevige Elve zijne gave aan hem had verleend.

Zijne gerechtigheid en wijze wetgeving verbreidden zijn roem spoedig in alle omliggende landen. De Sarmatische vorsten, die elkander onophoudelijk beoorloogden, brachten hun twist voor zijnen rechterstoel. Hij woog hen met onbedrieglijk gewicht op de schaal der gerechtigheid, en als hij zijnen mond open deed, was het alsof de eerwaardige Solon of de wijze Salomon tusschen de twaalf leeuwen van zijnen troon het oordeel sprak.

Toen eens eenige muiters hun vaderland zochten te beroeren en de prikkelbare Polen in het harnas gejaagd hadden, trok hij aan de spits zijns legers naar Polen, delgde den burgerkrijg, en een groot deel des volks koos hem uit dankbaarheid

eveneens tot zijn hertog. Hij bouwde daar zelfs de stad Krakau, die naar zijn naam genoemd is en het recht hield de Poolsche koningen te kronen. Krokus regeerde tot aan 't einde zijner dagen met grooten roem.

Toen hij bemerkte dat zijne dagen ten einde spoedden, liet hij zich uit het hout van den eik, dien de Elve bewoond had, eene doodkist timmeren, die zijn gebeente bewaren zou; daarop stierf hij in vrede, beweend door de jonkvrouwen, zijne drie dochters, die het overschot haars vaders in de kist legden en ter aarde bestelden zooals hij bevolen had, en het gansche land droeg rouw over hem. Zoodra de rouw geëindigd was verzamelden zich de

DE KLUIZENAAR, NAAR J. WEHLE.

DE FLUITSPELER, NAAR J RAFFEL.

standen om te beraadslagen wie den ledigen troon bezetten zou. Het volk stemde eenparig voor eene der dochters van Krokus; maar men kon het niet eens worden, wie van de drie men zou kiezen.

Jonkvrouw Bela had eigenlijk de minste aanhangers: want zij bezat geen goed hart en bediende zich van hare toovertalenten dikwijls om schade aan te richten; maar zij had zich bij het volk zoo bevreesd gemaakt, dat niemand het waagde haar tegen te werken uit vrees voor hare wraak. Toen er nu over haar gestemd werd, waren alle kiezers stom: niet éen stemde voor maar ook niet éen tegen.

Bij zonsondergang gingen de volksvertegenwoordigers uiteen en verdaagden de verkiezing tot den volgenden dag. Toen werd jonkvrouw Therba voorgesteld; maar het vertrouwen op hare machtspreuken had haar het hoofd op hol gebracht: zij was trotsch en overmoedig, wilde vereerd worden als eene Godin en wanneer men haar niet voortdurend bewierookte werd zij mismoedig en boos en vertoonde al die eigenschappen, die het schoone geslacht dikwijls zoo leelijk kunnen maken. Wel was zij minder gevreesd dan hare zuster, maar daarom niet meer bemind. Daarom was het ook heden bij de stemming zoo stil als bij eene begrafenis en de zaak kwam niet tot een einde. Op den derden dag werd jonkvrouw Libussa voorgesteld. Zoodra haar naam uitgesproken werd, hoorde men een vertrouwelijk gefluister onder de kiezers: de ernstige gezichten klaarden op; iedereen wist zijn nevenman eene goede eigenschap van de jonkvrouw te noemen, De een loofde hare zedigheid, de ander hare bescheidenheid, de derde hare schranderheid, de vierde hare onfeilbaarheid in 't waarzeggen, de vijfde hare onbaatzuchtigheid jegens de raadvragenden, de volgenden hare kuischheid, anderen hare schoonheid en de laatsten hare huiselijkheid. Met zulke algemeen erkende prijzenswaardige eigenschappen was jonkvrouw Libussa zeker de gewichtigste pretendente tot den troon, ten minste bij de kiezers; maar de voorkeur aan de jongere zuster geschonken, heeft naar de getuigenis van velen zoo dikwijls den huiselijken vrede verstoord, dat het nu te vreezen stond of zij zou in nog belangrijkere aangelegenheid den vrede des lands verbreken. Deze redeneering zette de wijze voogden des volks in groote verlegenheid, zoodat zij tot geen besluit konden komen; het ontbrak aan een redenaar, die door zijne welsprekendheid bij de kiezers gewicht in de schaal wist te leggen om ze geheel naar de zijde van Libussa te doen overslaan: en zulk een deed zich eindelijk op.

Wladomir, een der Boheemsche Magnaten, de eerste na den hertog, had reeds lang naar de schoone Libussa gezucht en nog bij het leven van vader Krokus om hare hand gedongen. Het was een van zijn trouwste vazalen, die door hem als een zoon bemind werd: daarom had de goede vader wel gewenscht, dat de liefde hen beiden verbinden mocht; maar de jonkvrouw was daartoe niet te bewegen en hij wilde hare neiging geen geweld aandoen. Vorst Wladomir liet zich evenwel door deze slechte vooruitzichten niet ontmoedigen en hoopte door trouw en standvastigheid het hart der jonkvrouw te winnen. Hij begaf zich in 't gevolg van den hertog zoolang deze leefde, zonder dat hij daardoor het doel zijner wenschen eene schrede nader kwam.

Thans geloofde hij eene gelegenheid gevonden te hebben om zich bij haar verdienstelijk te maken en van hare dankbaarheid te verkrijgen wat de liefde hem niet wilde schenken. Hij besloot den haat en de wraak der beide oudere zusters te trotseeren en met gevaar zijns levens zijne geliefde op den vaderlijken troon te verheffen. Toen hij zag dat de kiezers tot geen besluit konden komen, nam hij het woord en sprak:

‘Zoo gij mij hooren wilt, ridders en edelen! wil ik u eene gelijkenis verhalen, waaruit gij leeren kunt op wat wijze gij uwe keuze tot roem en eer des vaderlands behoort te vestigen.’ - Nadat men nu stilte geboden had, ging hij aldus voort: ‘De bijen hadden hun opperhoofd verloren en de gansche korf was lusteloos en treurig: zij vlogen niet of zelden uit, hadden geen lust en geen moed om hun honing te bereiden en hun werk geraakte in verval. Daarom dachten ze met ernst aan een nieuw opperhoofd, dat hen besturen zou, opdat orde en tucht onder hen niet geheel mocht verdwijnen. Toen kwam de wesp tot hen gevlogen en sprak: Kies mij tot uwe koningin: ik ben machtig en gevreesd; het kloeke paard schuwt mijn angel, zelfs uwen erfvijand, den beer kan ik daarmee trotseeren en hem in den snuit steken, als hij uwen korf genaakt; ik wil u beschutten en beschermen.’ - Deze rede beviel den bijen wel. Maar na rijp beraad spraken de wijsten onder hen: ‘Gij zijt machtig en gevreesd; maar juist dezen angel, die ons verdedigen moet, vreezen wij: Gij kunt onze koningin niet zijn.’ - Daarop kwam de horzel en sprak: ‘Neemt mij tot uwe koningin; hoort gij niet dat het geruisch mijner vleugels hoogheid en waardigheid aankondigt? Het ontbreekt mij ook niet aan een angel om u te beschermen.’ - De bijen antwoordden: ‘Wij zijn een vreedzaam en rustig volk; het ruischen uwer vleugels zou ons slechts onrustig maken en ons in onzen nijveren arbeid storen: Gij kunt onze koningin niet zijn.’ - Toen vraagde de Imme gehoor: ‘Ofschoon ik grooter en sterker ben dan gij,’ sprak zij, ‘kan mijne overmacht u toch niet schaden: want ziet, de gevaarlijke angel ontbreekt mij geheel. Ik ben zacht van aard, bovendien eene vriendin van orde en huiselijkheid; ik weet den honingbouw te bevorderen en den arbeid levendig te houden.’ - Toen spraken de bijen: ‘Gij zijt waardig ons te regeeren; wij gehoorzamen u, wees onze koningin’ Wladomir zweeg. De gansche vergadering begreep den zin zijner rede en de gemoederen waren voor Libussa voordeelig gestemd. Maar op het oogenblik daf de zaak in rondvraag kwam, vloog eene krassende raaf over het keurveld. Dit ongunstig voorteeken stuitte alle verdere beraadslagingen en de vorstenkeus werd weer tot den volgenden dag verschoven. Jonkvrouw Bela had den vogel afgezonden, om de vergadering te storen: want zij wist wel waartoe de gemoederen geneigd waren en vorst Wladomir had haren bittersten toorn gaande gemaakt. Zij hield raad met hare zuster Therba, zij zwoeren hunnen gemeenschappelijken vijand wraak en besloten hem eene nachtmerrie toe te zenden, die hem de ziel uit het lichaam drukken zou. De moedige ridder vermoedde niets van het gevaar, dat hem bedreigde; hij ging als gewoonlijk om zijne gebiedster af te wachten en ontving den eersten vriendelijken blik van haar, waaruit hij zich een hemel van zaligheid schiep, en als zijne ontroering nog door iets kon vermeerderd worden, was het door eene roos, die aan den boezem der jonkvrouw prijkte en die zij hem overgaf met het gebod dat hij haar aan zijn hart zou laten verwelken. Hij legde deze woorden geheel anders uit dan zij gemeend waren, want de verliefde ridder deed al wat in zijn vermogen was, om de roos zoolang mogelijk frisch en bloeiend te houden; hij zette haar in eene bloemenvaas en sliep met de zoetste verwachtingen in.

In het vreeselijk uur van middernacht kwam de wurgengel, door Jonkvrouw Bela gezonden, blies met zijn verpestenden adem de grendels en sloten van de deuren der slaapkamer, viel met log gewicht op den slapenden ridder en drukte hem zoodanig, dat hij bij 't ontwaken meende, dat hem een molensteen op den hals geschoven werd.

In dezen angst, daar hij meende dat zijn laatste oogenblik gekomen was, dacht hij tot zijn geluk nog aan de roos, die in de vaas voor zijn bed stond, drukte haar aan zijne borst en sprak: ‘Verwelk met mij, schoone roos! en sterf weg aan mijn kouden

boezem, tot bewijs, dat mijne laatste gedachte nog aan uwe schoone bezitster was gewijd.’ - Oogenblikkelijk werd het hem lichter om 't hart, de nachtmerrie kon de tooverkracht der bloem niet wederstaan; haar drukkend gewicht woog niet zwaarder dan eene veer, de rozengeur verdreef haar spoedig daarop uit de kamer en wiegde den ridder in eene verkwikkende sluimering.

(*Wordt vervolgd.)*

De krankzinnige
Een verhaal naar het Hoogduitsch.
(*Vervolg.*)

Don Gaspar was een geheel ander mensch geworden. Rust en kalmte waren in zijn hart teruggekeerd, en wat hij vroeger geleden mocht hebben, de vreugde effende thans de rimpels van zijn voorhoofd, en zijn oog glinsterde weder, niet van gekunsteld, maar van wezenlijk levensgenot. Voor al de leden van dezen kleinen kring was hij dezelfde: niemand trok hij voor. Vond hij den ouden heer alleen, dan zat hij uren lang met hem te keuvelen over jacht en akkerbouw, over wijnbouw en veeteelt, in welke de bejaarde gentleman een bijzonder belang stelde, of over de zee en over het verre vaderland. Als de oude dame er lust in had, en dat gebeurde nog al dikwijls, ging hij even gaarne met haar over allerlei beuzelingen praten, waarmeê zij, ouder gewoonte, hem kon lastig vallen. Nu eens speelde hij met de kinderen en mestte ganzen of legde een tuin aan, dan weder beredeneerde hij, hoe veel beter de Javakoffie is dan die van Brazilië. Met Jenny was hij niet minder op zijn gemak; hare nabijheid scheen een buitengewoon weldadigen invloed op hem uit te oefenen; wanneer hij met haar alleen was, kwam hem geen onbedacht, geen onstuimig woord over de lippen, 't geen hem nu en dan in tegenwoordigheid van de oude dame nog wel eens overkwam. Deze vond dit echter heel aangenaam en het deed haar hart goed, als zij zag hoeveel leven en vuur er in het jeugdige gemoed stak. Soms ook scheen hij Jenny wel eens te vergeten, als hij lust kreeg om met den kleine in uitgelaten vroolijkheid door huis en tuin rond te springen, zoo zelfs dat het kind hem vriendelijk verzoeken moest, niet zoo veel spektakel te maken, maar hem liever eene vertelling of een sprookje te verhalen, gelijk hij zoo schoon en in menigte wist te bedenken.

Toonde Don Gaspar aan allen, zonder onderscheid, dezelfde genegenheid, wederkeerig scheen dit het geval niet te zijn jegens hem. Hoe hartelijk don Gaspar door allen bejegend werd, het scherpe zoo licht wantrouwende oog der jaloezij ontdekte spoedig hoe de dochter des huizes hem boven de anderen stelde. Diep smartte het Leifeldt, toen de gedachte aan de mogelijkheid daarvan bij hem oprees. Hij, Leifeldt, was met Jenny alleen geweest, en had naast haar zitten praten over zijne plannen en wenschen voor de toekomst: hoe hem hier in Valparaiso het geluk boven verwachting begunstigde, en hoe hij nu reeds konde berekenen, wanneer het hem mogelijk zou worden, een eigen haard te hebben! Het hart lag hem dien dag op de tong; maar de moed ontbrak hem nog, om de beminnelijke maagd zijne liefde te betuigen, en niet om hare hand te smeeken; dat durfde de jeugdige onbemiddelde dokter nog niet wagen; zou hij het lot van zulk een wezen aan het zijne willen verbinden, zoolang hij niet meer dan het uitzicht had op een leven vol van zorgen? Maar haar te vragen, of zij meende eens aan zijne zijde gelukkig te kunnen leven, om dan, met die verzekering in het hart, met vernieuwden moed de toekomst tegen

te gaan, als zij het doel zou kennen, waarnaar hij streefde, en waarin hij al zijn geluk en al zijn heil zou vinden; daarin stak immers geen onbescheidenheid?

Of Jenny gevoelde, dat hij, die tot nu toe haar vriend geweest was, eene andere betrekking met haar wilde aanknoopen, of zij zulk

eene verklaring vreesde, of dat zij deze uit maagdelijke schroomvalligheid wilde ontwijken, zij was onrustig en bedeesd, stond gedurig op, om allerlei onbeduidende zaken in orde te schikken, en trachtte het gesprek telkens op iets anders te brengen, toen de klopper op hare deur viel, en terstond daarop de vlugge tred van den Spanjaard op de trappen gehoord werd.

'Don Gaspar,' riep Jenny uit, aangenaam verrast oprijzende; toen echter in hetzelfde oogenblik hare blikken die van den jongen Zweed ontmoetten, was zij genoeg vrouw om te gevoelen, hoe zeer zij daarmede zijn hart had opengereten. Het bloed vloog haar naar het hoofd, en langzaam weder gaande zitten, liet zij er zacht op volgen: 'hij zal zeker verheugd zijn, u hier te vinden.'

Don Gaspar trad hierop binnen, en men sprak over onverschillige zaken. Van dat oogenblik echter was het zaad van wantrouwen en jaloezij in het vroeger zoo trouwe, eerlijke hart van den jongen Zweed gevallen, welig schoot het daar op, en groeide het daar voort in al zijne kracht, met al zijne verschrikkelijkheden.

Toen was de vrede uit Leifeldt's hart geweken. Hoe vriendelijker, hoe hartelijker Jenny zich jegens hem betoonde, hoe voorzichtiger hij zich terugtrok; want wat zijn wakend oog voorheen geheel ontgaan was, vertoonde zich nu op eenmaal met de scherpte des doods aan den met argwaan gewapenden blik. Hij zag dat Jenny zijn vriend beminde, en dat was de doodsteek voor al zijne verwachtingen en droomen; daardoor vielen zijne schoonste plannen in duigen.

Don Gaspar bleef zich tegenover het meisje altijd gelijk, en gedroeg zich, vreemd genoeg, nooit anders dan als haar vriend; dikwijls zagen zij hem in geen twee of drie dagen, welken tijd hij dan in de nabijheid van Valparaiso doorbracht; zijne lievelingsplek aldaar was de zeekust, van waar hij soms halve dagen achtereen naar aanzeilende schepen kon uitzien, en als hij eindelijk terugkeerde, deed hij alsof hij geen oogenblik weg geweest was, noch ergens gemist kon zijn.

Geheel anders was het met Jenny: hoe onbewust zij tot nu toe ook van haren toestand was geweest, dien avond was haar een licht in de ziel opgegaan, toen de eerste wantrouwige blik van den jongen geneesheer in haar gemoed gelezen had; het hart was haar als toegeschroefd, zij was sedert stil en bedaard geworden, en eene ziekelijke spanning scheen haar anders zoo levendig en opgeruimd gestel te ondermijnen. Aan het bezorgde moederoog kon die werkelijk opvallende verandering, zelfs in haar uiterlijk, niet ontgaan. Jenny echter ontkende, dat zij zich niet wel gevoelde, en Leifeldt, die door de oude dame hierover geraadpleegd was, verklaarde eveneens, dat de bleekheid der wangen, de dofheid der oogen uit eene lichte ongesteldheid voortsproot, die wel binnen weinige dagen zou overgaan.

O! die ingevallen oogen, zij sneden hem diep, zeer diep door het hart, en mocht hij zeggen wat er de oorzaak van was? moest hij dan niet tevens zijn eigen hopelooze smart openbaren? En Jenny reikte hem ditmaal, toen zij scheidden, de hand, zij sprak geen woord; maar die ééne handdruk deed hem zijn lot duidelijker gevoelen, dan woorden het hem hadden kunnen doen verstaan, zij dankte hem voor zijn kiesch en bedachtzaam stilzwijgen, en hij mocht van bittere smart vergaan!

Zoo waren er nog twee dagen voorbij gegaan; Leifeldt kon het niet met zichzelven eens worden, of hij openhartig met zijn vriend zou spreken, dan wel het noodlot zijn ongestoorden loop zou laten. Zijn eerlijk, rondborstig karakter zeide hem, dit eerste gevoel te volgen; maar altijd drong hij zichzelven weder op, dat de Spanjaard van de liefde, welke dit meisje hem toedroeg, nog geen vermoeden had, en zou hij dan

met eigen hand de vonk in de kruidkamer werpen? Hoe dikwijls hij zich ook overtuigen wilde, dat dit het beste ja het eenigste was wat hem overbleef, kon hij daartoe maar niet besluiten; hij wachtte daarmee zoo lang, dat hij eindelijk zelfs begon te denken, hoe hij zich misschien nog wel vergist kon hebben, hoe het nog wel mogelijk kon zijn, dat hij haar nog eenmaal de zijne zou mogen noemen.

Zoo werd het Jenny's verjaardag, en de oude Newland had ter eere van dien dag een klein feestje in zijn huis laten aanrichten, waarop, behalve meer andere kennissen, ook onze twee vrienden en de konsul van Buenos-Ayres, don Guzman de Ribera, genoodigd waren.

Deze groette don Gaspar als een ouden bekende; hij wist, dat de man uit Buenos-Ayres was overgekomen, en, zelf daar geboren, had de stad nog voor hem zooveel aantrekkelijks, dat hij in elk belangstelde, die maar in de geringste betrekking tot haar stond; daarbij was don Guzman een ieverig aanhanger van den diktator, en verheugde hij zich met blijkbaren hoogmoed over de uitwerkselen van diens bestuur. Don Gaspar scheen heden in een bijzonder goeden luim te zijn, maar hoe dikwijls ook don Guzman hem de laatste tijdingen van ‘de overzijde der Cordillera's’ trachtte mee te deelen, telkens wist deze hem te ontwijken, en het gesprek eene andere, meer algemeene richting te geven.

Leifeldt daarentegen was stil en afgetrokken; zijn vriend had Jenny's zijde nauwelijks een oogenblik verlaten, sedert zij binnengetreden waren, en de jonge Zweed trachtte tevergeefs de gedachten van zich te weren, welke hem met altijd grievender smart de ziel doorsneden.

‘Maar wat is senior Federigo van avond slecht gemutst.’ zegde ten laatste mevrouw Newland, die zich tot nu toe alleen met don Gaspar en met hare dochter had beziggehouden, en nu eerst den jeugdigen geneesheer uit haar gezellig onderhoud miste. ‘Lieve hemel! ik kan mij niet herinneren, dat ik dezen avond nog een woord van u gehoord heb, scheelt er wat aan?’

‘Volstrekt niet,’ hernem Leifeldt, eenigszins verlegen opstaande en haar naderende, ‘maar gij waart allen zoo druk in gesprek.’

‘Behoort gij er dan ook niet toe, heer Leifeldt?’ hernam Jenny, hem vriendelijk de hand reikende. ‘Wij spraken er juist over, hoe gelukkig wij zijn, dat wij in een vreemd land zooveel trouwe en lieve vrienden getroffen hebben, en hoe dankbaar wij voor zulk een lot moeten zijn.’

‘Dat woord vriendschap heeft nog al een ruime beteekenis,’ viel don Gaspar haar spoedig in de rede, ‘en onze taal is wel arm, dat wij dit gevoel, het onverklaarbaarste van allen, niet naar zijne verschillende wijzigingen kunnen verklaren.’

‘En hebt gij dan ook verschillende klassen voor uwe vriendschap, don Gaspar?’ vroeg zij hem lachend.

‘Wel zeker,’ zeide de Spanjaard snel, ‘en wel zoo scherp gescheiden als het wonderlijkste weefsel in het menschelijk lichaam, het hart, de lijnen vermag te trekken. Vrienden, die hun leven voor mij zouden geven,’ en dit zeggende drukte hij den jongen Zweed de hand, ‘en vrienden, die mij met hunne liefde vervolgen, en mij uit wezenlijke hartelijkheid tot in den grond zouden kunnen drukken, vrienden, wier lachen mij het bloed vlugger door de aderen doet stroomen, en vrienden van wie een kus of eene gelofte mij dat bloed zouden doen stollen.’

‘En onder welke mogen wij ons dan rangschikken?’ vroeg Jenny blozende.

‘Dat behoef ik u niet meer in woorden uit te drukken,’ hernam don Gaspar met de gulhartigheid, die hem eigen was, en terwijl hij het jonge meisje bij de hand vatte, bemerkte Leifeldt hoe haar gansche lichaam beefde, als was het door een electrieken

schok getroffen. ‘Ik ben hier door allen zoo vriendschappelijk bejegend,’ voer de Spanjaard voort, ‘ik moest wel een hart van steen hebben, wanneer het anders voor u klopte, maar ons gesprek wordt te ernstig,’ brak hij plotseling af, en de hand van Jenny loslatende, en die van hare moeder aannemende, liet hij er lachend op volgen, ‘zie, mama heeft de oogen reeds vol tranen en haar vooral mogen wij dezen vroolijken avond niet bederven.’

Men werd thans aan tafel genoodigd. Jenny ging onwillekeurig eenige schreden achterwaarts, alsof zij zich aan de opmerkzaamheid der anderen wilde onttrekken, tot dat Leifeldt het waagde hare gedachten te raden, en hij wilde juist zijnen arm de oude dame aanbieden, toen don Gaspar reeds de hand van mevrouw Newland in zijnen arm legde, en mijnheer Newland in druk gesprek langzaam met don Guzman naar de eetzaal stapte, zoodat den jonkman niet anders overschoot dan miss Newland te begeleiden. Jenny wilde iets zeggen, toen hij haar bevend naderde, maar of zij vreesde hem te grieven, of dat zij geen woorden kon vinden om te beginnen, zij zweeg en liet zich door hem aan tafel geleiden.

‘Wel, don Gaspar,’ zeide don Guzman, die nagenoeg tegenover den Spanjaard zat, toen zij pas waren aangezeten: ‘ik heb nog geene gelegenheid gehad, u te vertellen, dat de koerier van Chili gelukkig over de bergen van Mendoza gekomen is, en de postbrieven van een paar maanden heeft aangebracht; elf dagen lang is hij in de kleine steenen hutten in de Cordillera's, ten dienste der reizigers gebouwd, onder de sneeuw bedolven geweest; ten laatste had hij met zijn volk niets dan gedroogd vleesch; zij waren bijna verhongerd, en de sneeuwstorm moet vreeselijk gewoed hebben.’

‘Dat arme volk,’ zeide Jenny medelijdend. ‘'t is toch een armzalige kostwinning, zoo bij elken marsch zijn leven op 't spel te zetten. Hoe velen hebben 't daarbij reeds ingeschoten, en er zijn toch altijd weêr anderen, die voor een gering loon hun lichaam aan koude en hongerdood blootgeven.’

‘En Montevideo is nog niet genomen?’ vroeg Leifeldt, wien 't aangenaam was, nu ook in gesprek te kunnen komen met den vreemdeling.

‘Nog niet, maar 't kan het zeker niet lang meer uithouden,’ hernam don Guzman op een beslissenden toon, ‘men spreekt reeds van een wapenstilstand, en ik geloof, dat de Unitarissen hartelijk verlangen om te kapituleren.’

‘En is er anders geen nieuws uit Buenos-Ayres?’ vroeg de heer Newland thans, om den Argentijn op een ander terrein te brengen, en niet genoodzaakt te zijn, met hem te twisten over de vreemde tusschenkomst, ‘geen nieuwe opstand, geen inval van de Indianen?’

‘Niets van dat al,’ hernam don Guzman lachende, ‘de gouverneur houdt daartoe de teugels van het bewind te vast.’

‘Maar de Indianen hebben toch meermalen het hoofd tegen hem opgestoken,’ hernam Leifeldt; ‘zij hebben nu en dan eenige hutten overvallen, de steden bedreigd, ja zelfs de Argentijnsche kavallerie aan het deinzen gebracht.’

‘Dat alles is gebeurd,’ stemde de konsul schouderophalende toe; ‘nu zijn ze echter rustig, en de grensbewoners zullen wel niet meer door hen verontrust worden. Maar er is wat anders wat de stad in rep en roer gebracht heeft, en in lang schijnt te Buenos-Ayres niets zulk een opspraak verwekt te hebben, als de vlucht van eenen krankzinnige uit het gekkenhuis; de dagbladen spreken bijna van niets anders.’

‘De vlucht van eenen krankzinnige?’ riepen allen als uit eenen mond, en Leifeldt, die onwillekeurig zijne oogen op don Gaspar sloeg, zag hoe deze, zich geheel meester, rustig, maar nauwelijks merkbaar meelachte, en met zijnen vork speelde.

‘En heeft men hem niet kunnen vangen?’ vroeg Jenny beangst.

Don Gaspar beet zich op de lippen.

‘Neen,’ verzekerde don Guzman, ‘maar 't is merkwaardig, dat hij met zijnen dokter, een Zweed, Stierna genaamd, ontvlucht is, en ofschoon men eerst alle reden had te vermoeden, dat zij aan boord van een schip waren gegaan, liep er weldra een gerucht, dat zij een eindwegs het binnenland in waren gezien en de policie, daardoor aan 't dwalen geraakt, schijnt hem nog niet op 't spoor te zijn.’

'O hemel!' zeide Jenny bevende, terwijl zij met hare handen haar gelaat bedekte; 'ik geloof, dat ik zelf gek zou worden, als mij zulk een losgebroken krankzinnige onverhoeds tegenkwam, en ik hem niet meer ontloopen kon.'

'Hebt ge nog nooit een waanzinnige gezien?' vroeg don Guzman.

'Neen, en God beware mij er ook voor,' hernam het meisje, reeds van de gedachte aan zulk een geval ijzende.

'Maar, mijn kind,' zeide hare moeder, 'veel krankzinnigen zijn zeer bedaard en hebben niets verschrikkends: somtijds zijn zij echter gevaarlijk zoodra zij beginnen door te slaan. Vroeger heeft zoo iemand bij ons gewoond, maar gij waart toen nog te klein, en zult het u niet meer kunnen herinneren; later sprong hij uit het venster en brak den hals.'

'Daar is voorzeker geene ziekte, die zich onder zoo velerlei gedaanten openbaart als de krankzinnigheid,' dus vatte de heer Newland het woord op, en Leifeldt vestigde onwillekeurig de oogen op zijnen vriend, die echter volkomen bedaard, ja bijna onverschillig naar den spreker opzag. 'Van den razende,' vervolgde Newland, die van woede schuimt en de tanden in zijne ketenen slaat, kunnen wij afdalen tot den menschenschuwe; en terwijl de een zelfs de meest onverschrokken menschen, die elk gevaar moedig en lachend onder de oogen zien, met een niet uit te drukken en onverwinbaar afgrijzen vervult, verkeert de andere niet zelden onder ons, en de kwaal, die door een toeval misschien tot een hevige uitbersting geleid wordt, slaapt in hem, tot aan zijnen dood, en wordt alleen door hem zelven gevoeld. Ik ben overtuigd, dat wij met honderd van dezulken omgaan, zonder het vuur op te merken dat in hen sluimert en door een toeval in lichterlaaie zou kunnen uitbarsten.'

(Wordt voortgezet.)

De kabeltram te San Francisco.

Behalve den paardentram, den stoomtram en den electrischen tram, die ook in ons vaderland meer en meer in gebruik komen, (al maken de aandeelhouders niet altijd goede zaken), heeft men in den laatsten tijd eene nieuw traminrichting uitgevonden, die thans te San Francisco reeds gewichtige diensten aan het straatverkeer bewijst. Het is de kabeltram, die door paardenkracht, stoom noch electriciteit, maar door een kabel zonder eind in beweging wordt gebracht.

Die kabel bevindt zich in eene onderaardsche buis, welke onder de trambaan tusschen de beide sporen loopt, zooals uit fig. 2 onzer afbeelding, die eene overlangsche doorsnede van de geheele traminrichting voorstelt, te zien is. Aan het eene einde der baan is eene stoommachine opgesteld, door welke de kabel in beweging gebracht wordt, en daar nu die kabel door middel eener stalen stang aan den eersten waggon van den trein bevestigd is, trekt hij den geheelen tram voort. Het spreekt vanzelf dat de buis, waardoor de kabel loopt, over hare geheele lengte van eene spleet voorzien is, waarlangs de stang, door den kabel meegetrokken, zich kan voortbewegen. Hoe die stang met den kabel verbonden is, wordt door de dwarsdoorsnede, welke fig. 1 te zien geeft, duidelijk gemaakt.

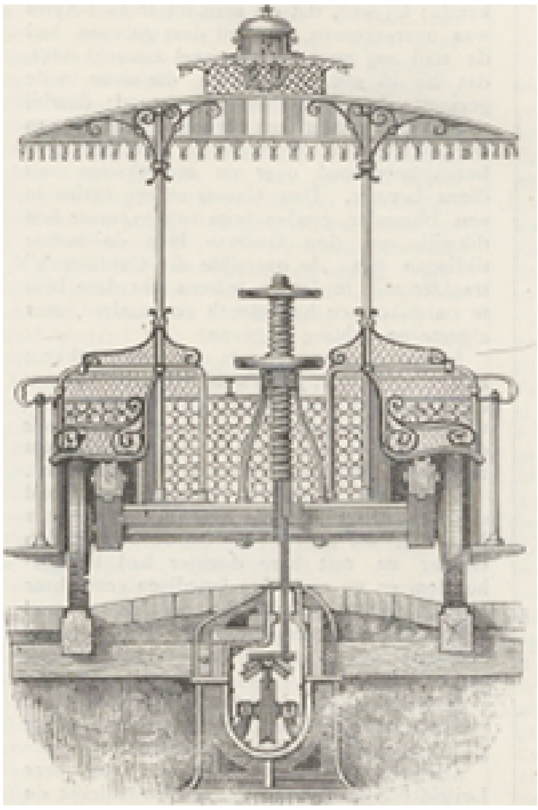

FIG. 1.

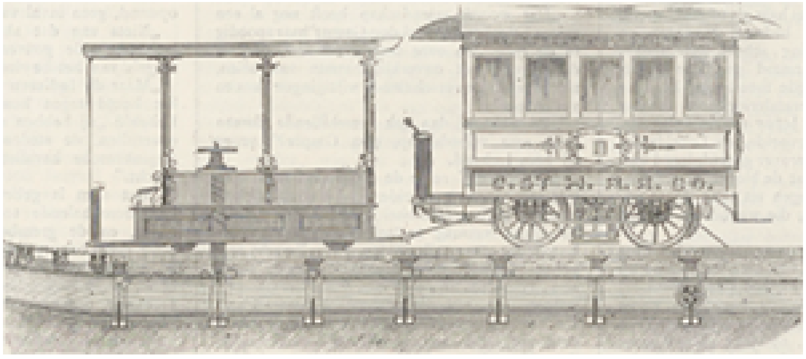

FIG. 2.
DE KABELTRAM TE SAN FRANCISCO.

De kabel bestaat uit ineengevlochten staaldraden en is 23 millimeter dik, terwijl de lengte met die der trambaan overeenkomt en een tegenwicht van 33 centenaars hem steeds op de vereischte spanning houdt. Hij loopt op rollen van 28 centimeter doorsnede, die op afstanden van 12 meter in de buis zijn aangebracht. Waar die buis bochten maakt, is zij daarenboven van kleinere rolletjes voorzien, die den kabel in de behoorlijke richting houden.

Zoo zijn bijvoorbeeld op die punten waar de buis, wegens eene helling van het terrein omhoog loopt, aan den bovenwand rolletjes aangebracht, die beletten moeten dat de kabel zelf langs dien bovenwand schuurt.

Wordt de stoommachine, die als motor dienst doet en een ketel van 5 meter lengte heeft, in beweging gesteld, dan beweegt zich de kabel met eene snelheid van 8 tot 12 kilometer in het uur, van het aanvangsstation, langs de eene zijde der baan voorwaarts om langs de andere zijde terug te keeren. Hierbij heeft men gezorgd dat

bij hellingen het gewicht der afdalende wagens dienst doet om de opstijgende wagens te helpen omhoogtrekken.

Om den kabel elk oogenblik te kunnen nazien heeft men gezorgd dat hij hier en daar geheel ontbloot kan worden. En om zooveel mogelijk het indringen van vuilnis in de buis te voorkomen is ook de spleet, die 22 millimeter breed is, in plaats van midden op, ter zijde aangebracht. Daardoor wordt tevens verkregen dat de verbindingsstang niet met de verschillende rollen en rolletjes in de buis in botsing kan komen.

De verbinding tusschen de stang en den kabel kan op een gegeven oogenblik door den conducteur afgebroken worden, zoodat de kabel losgelaten wordt en de tram stilstaat. Daarenboven is iedere wagen van een remtoestel voorzien, bestaande uit een blok, dat onmiddellijk vóór de raderen geschoven wordt. Bij een oploopend gedeelte der baan bedient men zich verder van eene klem, die in den bodem grijpt, om het terugglijden der raderen te beletten. Overigens is er als reserve en in geval van nood steeds eene tweede stoommachine voorhanden.

Ofschoon de kabeltram aanvankelijk slechts gebruikt werd op banen, die door hare buitengewone helling voor een paardentram te groote moeielijkheden opleverden en waar men om de een of andere reden van den stoom geen gebruik wilde maken, zoo bewijst toch de ondervinding, te San Francisco opgedaan, dat de kabeltram in alle gevallen met voordeel den paardentram vervangen kan. Men is daar dan ook nog altijd met den aanleg van nieuwe kabelbanen bezig, zoodat het vooruitzicht bestaat dat deze weldra de paardentrams geheel zullen verdrongen hebben.

Eene kabelbaan van 3,2 kilometer lengte met eene helling van 75 meter en met eene spoorwijdte van anderhalven meter wordt te San Francisco, met inbegrip van het rollend materieel, op 210 00c dollars gerekend; maar men mag aannemen dat in steden, waar het materieel en de arbeidskrachten goedkooper zijn en de bodem minder moei lijkheden oplevert, de kosten van aanleg veel minder zullen bedragen.

Eene kabelbaan spaart natuurlijk de paarden uit, verslijt het plaveisel niet en is ook niet aan zoo herhaalde storingen door ijs of sneeuw onderhevig, wijl door middel van de stoommachine de buizen kunnen verwarmd worden en door middel van den kabel ook sneeuwploegen of baanvegers veel gemakkelijker langs de baan kunnen voortbewogen worden dan zulks door menschenhanden of paardenkracht geschieden kan. Het schijnt dus dat de kabeltram voor het meer en meer toenemend verkeer in onze groote steden alleszins aanbevelenswaardig is.

[Nummer 20]

Emiel Wambach.

EMIEL WAMBACH.
(Naar een portret der Antwerpsche photographie artistique.)

De Vlaamsche toondichter, wiens welgeslaagd portret wij thans geven na het schoone Kerstgezang, dat hij opzettelijk voor ons blad op muziek stelde, werd geboren te Arlon, den 26 November 1854 Hij ontving zijne voorbereidende onderrichtingen in de muziekkunst, nog nauwelijks de eerste kinderschoenen ontwassen, van zijnen vader, den voortreffelijken leeraar der bassonklas onzer Antwerpsche muziekschool. Toen hij zeven jaar oud was, speelde *kleine Wambach*, op het leerlingen-concerto van gezegde school, zijne eerste Fantaisie op de viool en deed dan reeds het schitterend talent voorzien, dat hij nu sinds lang als violist erlangd heeft. Zijne eerste muzikale samenstelling, een *Ave Maria* voor koor en orkest, werd te Antwerpen in de St. Augustinus-kerk uitgevoerd, en verraadde bij den dertienjarigen componist eenen buitengewonen aanleg, welke later onder de kundige leiding van Peter Benoit

ontwikkeld werd. Na eenige jaren van ernstige studie, deed Emiel Wambach zijn eigenlijk optreden als toondichter met het georkestreerde vrouwenkoor '*De Lente*,' dat in 1875, op het jaarlijksche concerto van 'De Katholieke Schoolpenning,' met veel bijval uitgevoerd werd. Met eene wonderbare gemakkelijkheid toondichtte de jonge kunstenaar in betrekkelijk korten tijd: twee *Tantum Ergo's*, een *Ave Verum*, een *Sacri Solemnis*, een *O! Sacrum Convivium*, vier *Fantaisiën*, een *Openingsstuk* en een *Wals* voor orkest, verscheidene koren, zangstukken en liederen, alsmede de muziek van het lijrisch drama '*Nathans*' *Parabel'*, wiens kleurvolle *ouverture* herhaalde malen uitgevoerd is. Zijne groote vermaardheid verwierf de jeugdige toondichter echter door zijne kantaten en oratorio's: de *Rubens-Kantate*, *Het Vaderland*, *Mozes op den Nijl* en *IJolande*, die zich onderscheiden door eenen ongewonen rijkdom van wegslepende melodieën, eene frissche, eigenaardige en prachtige orkestreering en krachtig opwekkende koren. Onder de leiding van den toonzetter zelven werden deze groote en grootsche *compositiën* achtereen volgens voor het werk van den *Katholieken Schoolpenning* in Antwerpen ten gehoore gebracht, en de geestdrift, waarmede zij onthaald werden, maakte die feesten tot wezenlijke triomfen voor den gevierden kunstenaar. Emiel Wambach stappe moedig voort op die roemvolle baan, die naar de onsterfelijkheid leidt: zijn gelukkige vader, zijne liefhebbende moeder, zijne ontelbare vrienden slaan hem daar gade met innige teederheid en hartelijke belangstelling.

Eene Kerstvertelling
Door
Wilfred Vonkheerd.

I.

Het was op een zaligen Kerstavond. Een koude noordenwind gierde bulderend door de toppen der beuken van het woud, en boven aan den donkerblauwen hemel hingen de millioenen lampen van den goeden God te branden en lichtten nog eens zoo hel omdat het Kerstavond was.

'Kerstavond! Kerstavond!' zei de glimworm tot zijn buurman; 'kom, laat ons boven op den stam van dien wilg kruipen en lichten en glinsteren; want 't gaat Kerstnacht zijn.'

En zij lichtten en glinsterden zooals vro o lijke glimwormpjes kunnen lichten op een zaligen Kerstavond.

Bij den zoom van het woud stond de hut van de oude Veva. De grijze vrouw woonde daar moederziel alleen met haar kleinkind. Het was wel koud in de hut; want de wind blies ongenadig door de spleten der verhakkelde wanden en de kleine opflikkerende vlam kon nauwelijks de tintelende handjes verwarmen van het maagdekijn, dat in den hoek van den haard nedergehukt zat.

'Grootmoeder! 't is Kerstavond,' zei de kleine; 'och, toe vertel eens iets van 't Kindeken Jezus.'

En de oude vrouw verhaalde hoe het Kindeken Jezus in het stalleken van Bethleëm

geboren wierd en arm was, armer dan zij zelfs, ja, zoo arm, dat de heilige Moeder Gods niet eens doeken had om het bibberend Kindje in te winden en zij het nederlegde op wat hooi tusschen os en ezel, die den Schepper der wereld door hunnen adem verwarmden.

'Maar waarom wierd de lieve Jezus in geen groot, schoon huis geboren?' vroeg de kleine.

'Omdat Hij wilde lijden en ellendig zijn om onze zonden af te koopen, en aan ons, arme menschen, het voorbeeld wilde geven van armoede en verlatenheid.'

En dan vertelde de oude vrouw nog hoe de herders, door eenen engel verwittigd, het kleine kind, den Godmensch, kwamen hulde brengen en aanbidden, hoe de drij koningen uit de verre, verre landen, door eene sterre geleid, die hun altijd aan den hemel vorenging en de banen wees, het kindeken kwamen vinden en het hunne rijke giften offeren. Hoe zij, door den engel Gods vermaand, langs een anderen weg wederkeerden om aan den boozen Herodes te ontsnappen, die het kind wilde dooden. De grootmoeder verhaalde, terwijl de kleine gretig luisterde, dat de engelen boven het stalleken zweefden en in zoete akkoorden zongen: *Gloria in exelcis Deo!* Glorie zij aan God in den hooge! gelijk men dezen nacht in de kerk tijdens de mis zingen zal en zooals de engelen van nachte in den hemel ook zullen zingen.

'O, wat is dit schoon!' zegde het kleine meisje bibberend; want het vuur was uitgegaan, geen enkel blokje hout was meer inden houtbak om het te doen opvlammen, en akelig koud blies de wind door de spleten der hut.

'Ge hebt koude, Mieken,' zegde droevig de oude vrouw, 'en wij hebben geen hout meer om vuur te maken. Kom, kind, kom mêe, wij zullen eens bij brave menschen in het dorp gaan aankloppen, misschien mogen wij ergens bij den heerd schuiven en krijgen wij wat warm voedsel van den kerstdisch.'

Het maagdekijn richtte zwijgend de verkleumde leden op, nam de hand der grootmoeder en beiden traden buiten, waar de wind, ijskoud en scherp, door hunne schamele kleeding sneed.

II.

Daar ligt het erf van den rijken Balmers. De bandhond blaft in het hok en rukt ongenadig aan de ijzeren ketting als de ongenoodigde gasten het erf opkomen.

Binnen in huis zit boer Balmers achter de stoof zijne lange pijp te rooken. Hij licht ongeduldig het hoofd omhoog bij het blaffen van den bandhond en fronst de grijze wenkbrauwen onheilspellend als de stille klop op de voordeur wordt gegeven en eene smeekende stemme hem haren nood klaagt.

'Wat beteekent dat daar aan de voordeur?' schiet hij op. 'Als gij u niet bij tijds van 't erf maakt, zend ik den hond achter uwe hielen, gij leegloopers.'

Veva heeft de voordeur opengeduwd en is toch maar binnengetreden, niettegenstaande de barsche woorden van den ouden gierigen boer.

'Och, meester, heb medelijden,' nokt zij, 'het is niet voor mij dat ik vraag, maar voor mijn arm, onschuldig kleinkind, dat verkrimpt van honger en koude.'

'Wat scheelt mij uw kleinkind?' is het nijdig antwoord. 'Wilt ge wel eens op staanden voet mijn huis verlaten of moet ik den bandhond loslaten?'

Zijne kleine grijze oogen vlammen in hunne holten en het maagdekijn dringt zich bang tegen de grootmoeder, want zij is benauwd van dien boozen kerel.

'Vertrekken!' heeft hij nogmaals woest gezegd, terwijl hij met zijnen pijpsteel gebiedend de deur heeft gewezen.

'Ik zal vertrekken, boer Balmers,' antwoordt de oude Veva verontwaardigd; 'er zijn, God zij dank, nog wel goede zielen in het dorp, die mij zullen geven wat gij mij zoo onbarmhartig weigert.'

En dan heviger en met den uitgestoken vinger den gierigaard dreigend, vervolgt zij:

'Maar gij, boer, gij zijt een boos en onmeedoogend mensch! Geluk brengt dat niet mede! neen, dat kan niet, en de Godmensch, die in dezen nacht geboren wierd, wilde en leerde u dat anders. Gij zijt een slecht christen, boer, en de rechtvaardige God zal u straffen.'

Veva is heengegaan met de bijna verstevene kleine en sukkelt verder het dorp in. Kouder en kouder blaast de gure noordenwind en doet de kleine vensterruitjes van de oude kerke en de schaliën op den toren eentonig rammelen.

Veva richt zich naar eene prettige hoeve op eenige schreden van de dorpskerk gelegen. Daar zal men barmhartiger zijn voor weduwe en weeze, denkt ze, dan bij boer Balmers wiens goede engel weenend achter zijn zetel stond, toen hij de armen zoo ongenadig van zijne deur joeg en dat nog op Kerstavond, als de Heiland voor hem ter wereld kwam om hem barmhartigheid te leeren.

III.

De Kerstblok is aangelegd bij boer Kasselmans en heerlijk flikkert de vlam in den heerd en bestraalt de blijde gezichten der leden van het huisgezin, die rond het knappend vuur gezellig ritten te kouten.

Die kerstblok, aangestoken met de overgeblevene houtskolen van den blok van het vorige jaar, brandt en knappert en zal blijven branden tot op Drijkoningennacht, en gedurende al dien tijd zal geen enkele arme mensch de deur voorbijgaan zonder Godsdeel: zoo is het oude christelijk gebruik en brave menschen houden zulke gebruiken in eere.

Op den wijden schoorsteenmantel staat het masten kerstboompje, dat Janneken met Trezeken daar dichtbij achter het woudkappelleken is gaan afkappen en vervroolijkt mede de huiskamer door zijne talrijke pinkende waslichtjes.

Kasselmans rookt opgeruimd zijn kort pijpken in den zetel aan den gezelligen haard en de kleinen zitten vol blijde verwachting rond het heerlijke vuur, waarop moeder kerstwafels bakt. Wafels! geurige wafels op Kerstavond! O, Kerstavond is een groot feest in een christen huisgezin.

Daar klinkt eensklaps op het voorhof een tweezang, die aller aandacht wekt. Wat droeve toon heeft de stem der oude vrouw, nu zij het Kerstlied zingt van voor vele jaren en hoe schoon paart die kleine hare zachte, maar toch helklinkende stem, met die der oude. Dat is waarlijk roerend wat die arme menschen daar buiten staan te zingen.

> 't Was twaalven van den nacht, als 't onnoozel lam
> Als 't Kindeken Jezus op de wereld kwam. -
> Jezus, Zoon van God, Meester van 't heelal, -
> Wierd nederig geboren, geboren in een stal.

En het kleine meisje, dat schier onder het zingen hare koude vergeet, herhaalt schel en helder, dat het over erf en boomgaard heenklinkt, den slotregel:

> De Heiland, de Messias is geboren!

‘Komt binnen! komt binnen!’ roept van in huis de oude boer, begeesterd bij het hooren van het eeuwenoude liedje, dat hij moeder en grootmoeder nog heeft hooren zingen. ‘Toe, Janneken en Trezeken, gaat zien wie het is en doet ze binnen komen; 't is Kerstavond, en niemand gaat onze deur zonder Godsdeel voorbij.’

‘Ah, 't is Veva,’ zegt de boerin met een minzamen glimlach als de oude vrouw schuchter binnentreedt. ‘Kom, Veva, zet u bij 't vuur en aanstonds vergasten wij u op geurige, warme wafels. Niet waar, Mieken, eene warme lekkere wafel zal u smaken en dan, ge hebt dit immers wel verdiend voor uw schoon zingen. Schuift bij, schuift bij!’

Nu is het volop feest in 't huis der brave lieden, en de goede engel zweeft vol blijdschap heen en weder boven het gezegend huis, terwijl hij geheimzinnig stil den schoonen lofzang neuriet: Glorie zij God in den hooge en vrede op de aarde den menschen van goeden wil.

Het kleine Mieken zit daar smakelijk en lachend de verkwikkende wafels op te smullen en Veva kan haren warmen dank niet weerhouden bij het zien van het herstelde kind.

‘Niet te bedanken,’ zegt de oude boer, ‘hetgeen wij doen is onze plicht. Veva, of is het dezen nacht niet dat de Heiland geboren werd die ons kwam leeren onze arme broeders te beminnen zooals ons zelven?’

Den ganschen langen avond worden er wafels gebakken, wordt er gekout en het eene kerstliedje na het andere door jong en oud opgedreund. Treffend vooral is een kerstgezang der oude Veva, waarin de lof gezongen wordt van het zalige Kindje, wiens geboorte de profeet Isaïs voorspelde en wiens leven koning David in zijne psalmen verheerlijkte.

Men gaat niet meer ter ruste, want te middernacht begint de mis, waarin een ieder 't zich ten plichte rekent tegenwoordig te zijn.

IV.

De oude kerk is schitterend verlicht en door de kleine geschilderde kerkvensters werpen de lichten stralen op het kerkhof en op de daken der huizen De klokken roepen met hunne bronzen stemmen de brave dorpelingen naar den tempel om er het blijde feest te komen vieren, en de dorpsbewoners beantwoorden allen, allen zonder uitzondering, den oproep der oude dorpszangers.

De kerk is dan ook proppend vol. Het orgel dreunt statig door de bogen van het nederige Godshuis, de priester verschijnt in het glanzend, met goud doorstikte plechtgewaad en het heilig misoffer neemt aanvang.

De dorpelingen bidden met godvruchtige ingetogenheid.

Plotseling zwijgt het oude orgel; de bevende priester is tot het ontzagwekkend oogenblik der opheffing gekomen en het lam Gods gaat op het altaar nederdalen door de machtige woorden van zijnen dienaar. Aller hoofden buigen en allen aanbidden in stilte den machtigen schepper van het heelal, die in de nederige dorpskerk uit den hoogen hemel bij zijne lievelingen, de menschen, nederkomt.

Daarna laat het orgel een melodievol en roerend voorspel hooren en dan heffen eensklaps een tweetal helle, zuivere kinderstemmen het oude schoone Kerstlied aan:

Heilig, heilig, drijwerf heilig!
Heilig, heilig, eer zij God,
Buiten God is 't nergens veilig,
Heilig, heilig 't groot gebod.

En dan valt het koor der mannenstemmen met het machtige triomfrefrein in, dat jubelend de hooge beuken der kerk doorgalmt:

De Heiland, de Messias is geboren!
De Heiland, de Messias is geboren!

Dit eenvoudige Kerstlied, in de nachtmis gezongen, maakt een onvergelijkbaren indruk op de ziel. Dat gevoelde ook de oude Veva, die in een hoekje nevens het hoogzaal haar rozenhoedje bad en God vergeving vroeg voor den boozen mensch, die dien avond hare smeekende bede, de bede der weduwe en weeze, verstiet. Zij bad ook innig om zegen voor den braven Kasselmans, die ginder verder aan den predikstoel, met de blijdschap in het hart voor het verrichte goede werk, vroom in zijn kerkboek zat te lezen.

En haar goede engel knikte vreugdevol glimlachend naar den bewaarengel van den goedhartigen Kasselmans, en beiden zongen te zamen geheimvol, maar verrukkend schoon en zacht het danklied mede:

De Heiland, de Messias is geboren!

De oude Balmers stond ook tegen een den pilaren van het hoogzaal en hoorde insgelijks de stem van zijnen goeden engel; maar treurig en verwijtend, niet jubelend klonk zij in zijne ziel. En het werd den man naar om het hart, berouwvol boog hij weldra het hoofd op de

borst: de bede van Veva was verhoord, eene genadestraal had zijn binnenste getroffen en plechtig beloofde hij de armen voortaan gedachtig te zijn om ook met vol gemoed op den Kerstnacht te kunnen medestemmen:

'*Gloria in exelcis Deo et in terra pax hominibus bonae voluntatis!*

Lyon. Seminarie der Afrikaansche missiën, Dec. 1884.

De dochter der elve.
Eene Boheemsche legende.
(Vervolg.)

Bij zonsopgang zat hij frisch en vroolijk weder op en reed naar het keurveld, om uit te vorschen, welken indruk zijne gelijkenis op de gemoederen der kiezers gemaakt had en acht te geven op den gang der zaken, of niet misschien een boosaardige wind zich verheffen zou die het ranke bootje van hopen en wenschen dreigde te doen stranden.

Doch daarvoor was ditmaal geen gevaar; de ernstige senaat had Wladomir's parabel den ganschen nacht door zoo dikwijls overdacht dat zij in geest en hart overgegaan was. Een flinke ridder, die den afloop voorzag en die niet minder dan Wladomir de schoone Libussa aanbad, streefde er naar hem de eer, de jonkvrouw op den Boheemschen troon te zetten, te ontrooven of die ten minste met hem te deelen. Hij trad op, trok het zwaard, riep met luider stemme jonkvrouw Libussa tot hertogin van Bohemen uit en noodigde iedereen, die met hem die keuze deelde, uit, om even als hij het zwaard te trekken.

Toen blonken honderden zwaarden op het veld; een luid vreugdegeschrei kondigde de keuze der nieuwe vorstin aan en overal weergalmde de roep: 'Libussa zij onze hertogin!' Men zond een gezantschap af, met Wladomir en den zwaardtrekker aan het hoofd, om de jonkvrouw hare verheffing aan te kondigen. Met het bescheiden blosje, dat der vrouwelijke schoonheid de hoogste uitdrukking van lieftalligheid verleent, nam zij de regeering in handen en de uitdrukking van haar wonderzoet gelaat maakte haar iedereen onderdanig. Het volk huldigde haar met groot vreugdejuich en ofschoon de beide zusters haar benijdden en hunne geheime kunsten aanwendden om zich te wreken, door alle handelingen en daden hunner zuster te veroordeelen en te laken en de rust der regeering daardoor te ondermijnen, wist Libussa deze niet zeer zusterlijke pogingen te verijdelen en hunne vijandige aanslagen te vernietigen, tot zij het moede werden hunne krachten verder aan haar te verspillen.

De zuchtende Wladomir wachtte intusschen met nameloos verlangen op de uitkomst zijner bemoeiingen. Hij waagde het meer dan eens, zijne toekomst uit de schoone oogen zijner gebiedster te lezen; maar Libussa bewaarde een diep stilzwijgen en zijne geliefde eene mondelingsche verklaring te ontlokken, zonder voorafgaande onderhandelingen met de oogen, is altijd eene gewaagde onderneming

Het eenige gunstige teeken, dat hem nog moed gaf, was de onverwelkbre roos, die na verloop van een jaar nog altijd even frisch bloeide, als op den avond, toen hij haar uit de hand der schoone Libussa ontving. Eene bloem uit de hand van een meisje, een ruiker, een stukje lint of eene haarlok is zeker altijd meer waard dan een

uitgevallen tand; maar al deze schoone dingen zijn slechts dubbelzinnige teekens zoo ze niet door eene bepaalde verklaring worden vergezeld. Wladomir speelde alzoo in stilte de rol van een zuchtenden herder aan het hof zijner schoone herderinne en wachtte wat tijd en omstandigheden hem zouden aanbrengen.

De onrustige ridder Wizisla speelde zijn rol vrij wat levendiger en stelde zich bij elke gelegenheid op den voorgrond om bemerkt te worden.

Op den dag der huldiging was hij de eerste leenman die de nieuwe vorstin den eed van trouw zwoer; hij volgde haar verder als de maan de aarde, om door ongevraagd dienstbetoon zijne aangekleefdheid aan haar persoon te betuigen en bij openlijke feestelijkheden deed hij haar zijn zwaard in de oogen blinken, om de verdiensten daarvan in een goed aandenken te houden.

Maar Libussa scheen, volgens den gewonen loop der dingen, de bevorderaars van haar geluk spoedig vergeten te hebben; want als eene obelisk eenmaal rechtop staat, slaat men geen acht meer op de werktuigen die haar in de hoogte geholpen hebben: zoo ten minste verklaarden de beide pretendenten zich de koelheid der jonkvrouw. Intusschen dwaalden zij beiden in hunne meening; de edele troonbekleedster was noch ongevoelig noch ondankbaar; maar haar hart was geen vrij eigendom meer, waarmee zij naar believen kon handelen. De liefde had reeds sinds lang in 't voordeel van den slanken boogschutter gesproken.

De eerste indruk, dien deze op haar hart had gemaakt, werkte nog zoo krachtig dat geen tweede hem verdringen kon.

Het was dus niet te verwonderen, dat Jonkvrouw Libussa de beden der schoone ridders wederstond, die haar hart zochten te veroveren. Rang en geboorte hadden evenwel zulk eene breede klove tusschen haar en den geliefde haars harten gevestigd, dat eene nadere vereeniging niet te wachten was. Ofschoon men in die overoude tijden de menschen evenmin rangschikte naar stamboom en wapenkwartieren als de vlinders naar voelhorens en vleugeldeksels, of de bloemen naar kelk, meeldraden of stamper, wist men toch wel, dat met den hoogen olm slechts de kostelijke wijnstok zich paart en niet de gemeene klimop die langs den tuinmuur slingert. Dat alles en nog veel meer overwoog de verstandige jonkvrouw; daarom gaf zij der hartstocht geen gehoor, hoe luid deze ook voor den begunstigden jongeling pleitte. Zij deed, als eene Vestaalsche maagd, de onherroepelijke gelofte om haar leven lang jonkvrouw te blijven, en niet *een* aanzoek te beantwoorden, noch met de oogen noch met den mond.

Dien toestand moede, verlieten beide ridders het hof en begaven zich naar hun eigen gebied, dat hun door Krokus was geschonken. Beiden brachten zooveel wrevel met zich in hun land dat vorst Wladomir met al zijn vazalen en naburen in onmin kwam. Ridder Wizisla daarentegen werd een jager, vervolgde reeën en vossen over de heggen en akkers zijner onderdanen, en reed, om een haas natejagen, met zijn gevolg tien mudden koren te pletteren. Daarover ontstond groot gemor en geklaag in het land; maar niemand was er die het onrecht kon stuiten; want wie recht gaarne met een, die machtiger is dan hij? Zoo kwamen de verdrukkingen des volks ook der vorstin niet ter oore. Toch bleef haar, de alziende, geen enkel onrecht verborgen en daar haar gemoed zich tegen zulk eene geweldenarij aankantte, bedroefde zij zich zeer over het ruw geweld der groote heeren. Zij raadpleegde met zich zelve, hoe zij dit onheil het best zou afweeren en hare wijsheid besloot, naar het voorbeeld der wijze goden, de overtreders niet op heeter daad te straffen, daar de rechtmatige straf hen toch vroeger of later treffen moest

De jonge vorstin riep hare ridderschap op een landdag te zamen en liet openlijk verkondigen: ‘Hij, die eenige klacht had in te brengen, moest zonder aarzeling daar verschijnen en kreeg vrijgeleide van haar.’ Toen kwamen van alle oorden des lands de verdrukten tot haar en allen die bescherming zochten. Libussa zat op den troon als de Godin Themis met zwaard en weegschaal en sprak recht zonder aanzien des persoons; want de kronkelwegen der verdrukkers brachten haar niet van 't spoor en iedereen verwonderde zich over de wijsheid, waarmee zij uit verwarring orde schiep, en over het onvermoeid geduld waarmede zij van elk kluwen den draad wist op te sporen, door te steken en af te winden.

Toen het gedrang der partijen om haren rechterstoel meer en meer verminderd was en de zittingen op het punt stonden opgeheven te worden, vroegen nog, op den laatsten dag, een rijke grondeigenaar, nabuur van Wladomir, en de afgevaardigden van Wizisla's onderdanen gehoor om hunne bezwaren voor te dragen.

Zij werden voorgelaten en de grondeigenaar begon aldus: ‘Een vlijtige planter bewerkte een stukje grond aan den oever van een breed water, welks zilverstroom met zacht geruisch nederdaalde in 't bekoorlijke dal; want hij dacht: de stroom zal mij aan deze zijde beschutten, opdat het vraatzuchtige wild mijne gewassen niet vertere en dan zal hij de wortels mijner vruchtboomen drenken opdat zij spoedig opwassen en rijke vruchten voortbrengen. Maar toen de vrucht van zijnen arbeid rijpte, verhief zich de bedrieglijke vloed, zijne stille wateren begonnen te bruischen, overstroomden den oever, verzwolgen het eene stuk van den vruchtbaren akker voor en het andere na en groeven zich in 't midden van 't bouwland een meer, tot groot verdriet van den armen planter die zijn eigendom aan de willekeur van den onmeedoogenden nabuur zag prijs gegeven en zich zelf ter nauwernood redden kon. Machtige dochter van den wijzen Krokus! De arme planter smeekt u, den overmoedigen stroom te gebieden, dat hij zijne golven niet meer werpe over den akker van den arbeidzamen landman en hem de vrucht van zijn zweet ontroove, maar rustig daarheen vliete binnen de grenzen van zijn eigen gebied.’

Gedurende deze rede fronste zich het voorhoofd der schoone Libussa: mannelijke ernst straalde haar uit de oogen; en alles om haar heen was geheel gehoor om hare rechtspraak te vernemen, die aldus luidde: ‘Uwe zaak is eenvoudig en klaar; geen geweld zal uw goed recht benadeelen. Een vaste dam zal den onstuimigen vloed paal en perk stellen; dien zal hij niet overschrijden en van zijne visschen zal hij u zevenvoudig vergoeden wat hij u ontstal.’

Daarop wenkte zij den oudste van het gezantschap om te spreken. Hij neeg het hoofd ter aarde en begon: ‘Wijze dochter van den roemvollen Krokus! zeg ons, wien behooren de vruchten des velds? Den zaaier, die het zaad in de aarde verbergt, opdat het ontkieme en vrucht drage, of den stormwind die het verwoest en vernielt?’ - Zij antwoordde: ‘Den zaaier.’ ‘Gebied dan den stormwind,’ sprak hij verder, ‘dat hij niet onzen akker tot schouwplaats van zijne verwoesting kieze, het zaad vertrede en onze ooftboomen geesele.’ - ‘Dat geschiede aldus,’ antwoordde de hertogin: ‘ik wil den stormwind aan banden leggen en uit uwe velden verbannen; hij zal met de wolken kampen die uit 't Noorden komen aandrijven en ze verstrooien opdat ze uwe gewassen niet met hagel en zwaar weder bedreigen.’

Vorst Wladomir en ridder Wizisla waren beiden bij het rechtsgeding tegenwoordig. Toen zij de tegen hen ingebrachte klachten en het strenge vonnis der hertogin hoorden, verbleekten zij en zagen met kwalijk verbeten woede stijf voor zich heen; zij durfden 't niet laten blijken, hoezeer het hun griefde, door de rechtspraak van eene vrouw veroordeeld te zijn. Want ofschoon de klagers zeer bescheiden hunne aanklacht in

een allegorisch gewaad hadden gehuld en de vrouwelijke rechter dezen sluier zelf geëerbiedigd had, was het weefsel toch zoo doorzichtig, dat ieder die oogen had, wel zien kon, wat daarachter stond. Daar zij nu bij het volk niet durfden in beroep gaan op het vonnis der hertogin, daar dit haar oordeel met gejuich had ontvangen, onderwierpen zij zich daaraan, schoon met tegenzin. Wladomir schonk zijn nabuur, den grondeigenaar, zevenvoudige vergoeding voor de hem berokkende schade en Nimrod Wizisla moest op zijn ridderwoord zweren, niet meer de korenvelden zijner onderdanen te kiezen tot zijn jachtgebied. Tevens wees hun Libussa eene meer roemrijke bezigheid, om hunne krachten te oefenen, en hun goeden naam die thans als een geborsten vat

DE GEBOORTE DES ZALIGMAKERS.

slechts wanklanken voortbracht, door echt ridderlijke daden te herstellen.

Zij stelde hen beiden aan het hoofd van haar leger, dat zij uitzond tegen Zornebock, den vorst der Sorben, die een reus en te gelijk een groot toovenaar was en die toenmaals Bohemen beoorloogde.

Daarbij legde zij hun de boete op, niet naar het hof terug te keeren, vóór de eene den vederbos en de andere de gulden sporen van den reus tot overwinningsteeken mee kon brengen.

(Wordt vervolgd.)

De krankzinnige
Een verhaal naar het Hoogduitsch.
(Vervolg.)

‘Om Godswil, vaderlief,’ smeekte het meisje, ‘spreek toch niet van zulke vreeselijke dingen; het is toch een verschrikkelijk denkbeeld, dat ik in elk stil mensch een krankzinnige zou verscholen zien. Lach er toch om, don Gaspar, lach er toch om, dokter, 't loopt mij reeds ijskoud over den rug als ik u allen daar zoo stil en ernstig zie zitten.’

‘Senior Newland spot met ons,’ zeide de Spanjaard lachende, terwijl hij zich naar het meisje wendde, ‘hij wil mij met mijne eigene munt, betalen; misschien is hij wat bang voor zich zelven, en zulk een gevoel blijft ons van de kindsche jaren tot den hoogsten ouderdom bij; maar don Guzman kan ons waarschijnlijk wel wat uitvoeriger mededeelen, hoe het met de vlucht van dien bezetene is toegegaan. Ha ha ha! die man begint mij waarlijk reeds belang in te boezemen, en hij heeft zijn eigen dokter meegenomen, niet waar?’

‘De geneesheer uit de inrichting zelve,’ bevestigde de Argentijn, ‘men begrijpt eigenlijk niet hoe dit mogelijk zij; maar de dwaas moet hem gouden bergen beloofd hebben, en de doktor nog dwazer geweest zijn met hem te gelooven.’

Don Gaspar lachte hardop, terwijl Leifeldt zijne oogen eene poos verlegen neersloeg; hij vond het verkeerd, dat don Gaspar zoo moedwillig het gevaar van zich te verraden, trotseerde. Bij niemand hunner kon het, wel is waar, in dit oogenblik opkomen, dat zij zelven de vluchtelingen waren, en indien het al gebeurde, dat zij ontdekt werden, Rosas arm reikte niet ver genoeg om zijnen gevangene van hier te kunnen opeischen; maar niettegenstaande zou het hem in een slecht daglicht plaatsen en, wat het ergste was, hen op de tong van 't volk brengen; en waarom moest hij dit moedwillig uitlokken?

‘Doch waarin bestond dan zijne krankzinnigheid?’ vroeg de Spanjaard opnieuw, zonder den wenk van zijnen vriend te verstaan of te willen opmerken, die hem wilde waarschuwen niet te ver te gaan; ‘is men er niet achter gekomen, hoe zij zich openbaarde, zoodat zelfs de geneesheer daardoor misleid kon worden? en was de man inderdaad krankzinnig?’ Hij boog zich naar den konsul en staarde deze met zijne groote, donkere oogen in gespannen verwachting aan; ‘er zijn voorbeelden, dat gezonde menschen, om ze maar gemakkelijk uit den weg te ruimen, als krankzinnig vastgezet werden, en langzaam en ellendig moesten uitteren en omkomen.’

‘O neen,’ hernam don Guzman snel, ‘de bewijzen waren hier voor de hand. Daar schijnt een geheele historie voorafgegaan te zijn, die men echter uit de nieuwsbladen

kwalijk begrijpen kan; zooveel is nogthans zeker, dat de zieke eens een hooggeplaatst persoon, waarom wordt er niet bijgevoegd, naar het leven stond; ook moet hij in zijne razernij veel bloeds hebben vergoten, zoodat men zeker niet weinig bevreesd is, dat de vluchteling dien persoon weer zou kunnen opsporen.'

'En die hooggeplaatste persoon?' vroeg don Gaspar luisterende.

'Wordt niet genoemd,' hernam don Guzman, 'gij weet dat de dagbladen in Buenos-Ayres aan eene strenge censuur onderworpen zijn, en de opstellers noemen zonder noodzaak niet gaarne namen, waarvan hun misschien later rekenschap zou kunnen worden geëischt. De uitgebrokene moet een zekere Morelos geweest zijn.'

'Als gij niet ophoudt met die vreeselijke geschiedenis, word ik waarlijk heel boos,' riep eindelijk Jenny, 'past zulk een gesprek op een familiefeest en wilt gij ons dan met alle geweld den avond bederven?'

'Maar...'

'Geene tegenspraak, don Gaspar,' zegde de jonge dame half schertsende, maar met nadruk, 'ik wil gaarne toegeven, dat ik een verschrikkelijken, misschien kinderachtigen angst gevoel voor een wezen dat zonder geest, dat als een wandelend lijk, daarheen gaat; ik kan nu eenmaal die gedachte niet van mij weren, en wie mij thans een groot genoegen doen wil, verhale eene aangename, recht vroolijke geschiedenis, waardoor wij de sombere schimmen, die zich waarlijk reeds om ons verzamelen, van ons verjagen.'

'Vroolijke vertellingen?' zegde don Gaspar, snel opspringende, 'dan ben ik uw man; de duivel hale dien zotteklap! Als de scherts niet dikwijls den mensch te hulp kwam, zag het er slecht in de wereld uit, maar de ernst is altijd dichter bij dan wij doorgaans denken, en de dood ziet door het venster, terwijl wij meenen dat het de zon is.'

'Maar, don Gaspar!'

'Ik kende een ouden muziekant in Madrid, ha ha ha! ik moet nog lachen, als ik aan den ouden knaap denk, en het is al lange, lange jaren geleden, dat zij hem naar zijne laatste rustplaats droegen; deze had een onovertroffen humor, en een gaaf van vertellen, en dat vertelde hij met akkoorden en begeleiding, voor- en naspelen op zijne viool, zoodat men waarlijk niet meer wist of hij speelde dan wel verhaalde: de tonen schenen met hem te spreken, de woorden te klinken, in een eigene manier, die hij zich aangewend had, en waardoor hij zijne toehoorders niet zelden door dit wonderlijke effekt in een daverend gejuich deed uitbersten. Toen ik hem de laatste maal hoorde, had hij ons juist een tafereel van zijn eigen leven opgehangen, en op hetzelfde oogenblik, dat ons de tranen over de wangen biggelden, want hetgeen hij geleden had, was waarlijk meer dan genoeg voor een enkel menschenkind, schaterden wij het uit van lachen; en als hij ten laatste met allerlei wilde akkoorden eindigde, en daar tusschen in schreeuwde en speelde, overdaverde het daaropvolgend gelach zijne stem met zoo veel geweld, dat hij inderdaad ophouden moest en een tijdlang stil bleef zitten. Toen wij eindelijk bedaarden en tot ons zelven kwamen, en hem vragen wilden om voort te gaan, was hij dood.'

'Neen, seniorita, ga niet heen!' riep hij plotseling uit, toen hij zag, dat Jenny eene beweging maakte, als wilde zij van tafel opstaan, 'ik zal weer goed maken wat ik bedorven heb,' en opstaande, zette hij zich voor de geopende piano, terwijl hij met een gevoelvolle *andante* begon, maar de tonen langzamerhand deed zwellen en eindelijk in een wild *allegro* alle vroolijke, Engelsche en Iersche melodiën ineen vlocht, welke zij vroeger zoo dikwijls te zamen bestudeerd en gezongen hadden.

't Was alsof van dat oogenblik af een geheel andere geest het kleine gezelschap bezielde. Don Guzman, die nogmaals op den uitgebroken krankzinnige wilde terugkomen, moest ophouden, en werd in den stroom van andere gesprekken medegesleept.

Eigenaardig was onder dit alles de houding van don Guzman, die bij het begin en verder den ganschen avond door, don Gaspar steeds nauwkeurig gadesloeg, ook wanneer deze meende, dat er het minst op hem gelet werd. Leifeldt, die dit had opgemerkt, verontrustte zich daarover. Hij vreesde niet zonder reden, dat de Argentijn eenig vermoeden had opgevat, hetwelk door de vreemde wijze, waarop don Gaspar zich in het eerst gedragen had, natuurlijk versterkt moest worden. Dat vermoeden scheen echter langzamerhand bij den Argentijn te wijken voor de vroolijke invallen van den Spanjaard, en nadat de wijn de hoofden wat warm gemaakt had, geraakte hij op zulk een vriendschappelijken voet met dezen, dat hij bij hem ging zitten, en beiden het uitschaterden, dat de tranen hun over de wangen liepen.

Ook Leifeldt werd medegesleept in het al levendiger wordende gesprek; maar de meening, welke hij eenmaal had opgevat, dat Jenny niet hem, maar zijnen vriend beminde, vergalde hem niet alleen het genoegen van dien avond, maar vervulde ook zijn hart met eene onbeschrijfelijke smart. Hij wist het wel, hij had het zich in de laatste weken niet kunnen ontveinzen, maar nog altijd scheen hem een flauwe hoop bijgebleven; heden echter verloor hij ook deze: Jenny's geheele gedrag, haar schroomvallige blik, als zij meende niet opgemerkt te worden, haar blozen, haar verbleeken, als de Spanjaard haar zijnen levensloop verhaalde, wierpen een helden maar schrikwekkend licht in zijne ziel.

Met dit bewustzijn nam hij zich nu ook stellig voor, zijnen vriend te spreken, hij wilde weten welke plannen deze had; want aan het lichtzinnig spel van dezen man mocht de toekomst van dat meisje niet verbonden worden. Dit besluit gaf aan zijne ziel hare vorige kalmte weder, en alle zwakheid van zich werende, gevoelde hij, dat hij het schoone meisje waarlijk oprecht genoeg beminde, om voor haar zijn eigen geluk, ware het noodig, op te offeren en dan over haar geluk met trouwe vriendenzorg te waken. Zóó in zichzelven gesterkt, nam hij meer en meer deel aan het gesprek, en de oude mevrouw Newland, die bijzonder veel van hem hield, verzekerde hem bij het afscheid nog, dat zij zich in haar hart verheugde en het hare ziel goed deed, den doktor weer zoo frisch en vroolijk te zien.

‘Die don Gaspar,’ voegde zij er in hare goedhartigheid bij, ‘is toch een kostelijk man; hij brengt leven en beweging in het gansche gezelschap; alleen is hij nu en dan een beetje al te uitgelaten, en heden avond vooral maakte hij het wat heel erg, maar die oogen! men moet wel van dien man houden!’

Don Guzman gaf eindelijk een wenk om te scheiden, het was reeds middernacht. De drie mannen, die bijna denzelfden weg hadden te gaan, verlieten gezamenlijk het gastvrije dak der familie Newland, en wandelden, lachend en pratend, de stille, ledige straten door; terwijl achter hen de nachtwachten hunne fluit lieten hooren, en de gevels der huizen den klank hunner luidruchtige vreugdetonen weerkaatsten.

VIII.

‘Maar weet gij wel, don Gaspar,’ zegde ten laatste de Argentijn, toen zij op den hoek van eene dwarsstraat waren blijven staan, daar zij hier moesten scheiden, om het aangevangen gesprek te eindigen, ‘weet gij wel voor wien ik u heden avond eene poos heb aangezien?’

‘Nu, senior,’ vroeg de Spanjaard spotachtig, ‘toch niet voor den booze, die in eene menschelijke gedaante zich vroolijk maakt, en naar zieltjens hengelt, toch niet voor den vijand?’

‘O neen,’ hernam don Guzman glimlachende.

‘Misschien voor een Spaansch spion, uit het moederland afgezonden, om weer bezit te nemen van deze koloniën?’

‘Ook niet,’ was het antwoord; ‘voor nog veel erger.’

‘Erger dan duivel en spion?’ hernam don Gaspar lachende, ‘dat is wel vleiend; maar waarvoor dan wel?’

‘Voor den ontsnapten krankzinnige,’ riep don Guzman uit.

Wat hij er nog had willen bijvoegen, verstierf in het luid, schallend gelach van den Spanjaard, die nauwelijks tot bedaren was te brengen.

‘Maar ik verzeker u, waardste don Gaspar.....’

‘Ha ha ha ha!’ dreunde 't gelach daar tusschen.

‘Ik geef u mijn woord van eer, dat...’

‘Ha ha ha ha!’

Ten laatste moest de Argentijn zelf meelachen. In plaats van den Spanjaard op te hel-

deren, hoe hij op dat denkbeeld was gekomen, wat hij eerst van plan geweest was te doen, verontschuldigde hij zich nu, dat hij zulk een misslag had begaan. De beide mannen wisselden nog een enkel woord en wenschten elkander daarna goeden nacht; doch voor zij scheidden, noodigde don Guzman de twee vrienden dringend uit, hem spoedig op te zoeken, hetgeen zij ook stellig beloofden.

Weinige oogenblikken daarna stond don Guzmann voor zijne deur, terwijl don Gaspar en Leifeldt hunnen weg zwijgende vervolgden.

Leifeldt had gedurende dat laatste, zoo luidruchtig en opgewonden onderhoud bijna geen woord gesproken; het hinderde hem, dat hij van hunne vlucht uit Buenos-Ayres had hooren gewagen, en ofschoon hij voor zich zelven niets te vreezen had, dat het geval in de stad bekend geworden was, vond hij het toch eene netelige zaak, en kon hij zich don Gaspar's lichtzinnigheid en zorgeloosheid volstrekt niet verklaren. Ook zijn valsche naam begon hem tot last te worden; maar hoe zou hij dien afleggen, zonder zich in een vreemd daglicht te plaatsen bij diegenen, aan wier gunstige meening hem veel gelegen was.

Hierbij kwam nog het voornemen, waarover hij het al weder met zich zelven niet eens kon worden, om eene verklaring van zijnen vriend te vorderen, aangaande het voorwerp zijner genegenheid; een voornemen tot de volvoering waarvan hij nog niet kon besluiten, maar dat hem met ieder minuut noodzakelijker werd.

Zoo bereikten zij hunne woning, elk in zijne gedachten verdiept. Zonder een woord te spreken, ging Leifeldt, de armen over de borst geslagen, met haastige schreden het kleine vertrek op en neer, terwijl don Gaspar zich in eenen hoek van de sopha wierp, en daar met gefronste wenkbrauwen stijf voor zich zag.

Plotseling bleef de jonge Zweed voor den Spanjaard staan, en zeide, op een zachten, doch tevens beslissenden toon:

‘Gaspar, daar ligt mij iets op het hart, dat ik niet langer alleen dragen kan, en waarover wij elkander noodzakelijk moeten verstaan, wanneer ik niet onder die aanhoudende kwellingen des gemoeds bezwijken zal.’

Don Gaspar sprak geen woord, maar sloeg zijne groote, donkere oogen verbaasd op, en bleef in gespannen aandacht, beweegloos zitten.

‘Hoe staat gij met miss Newland,’ ging de Zweed bijna nog zachter voort, terwijl men kon zien hoeveel zelfoverwinning het hem gekost had, eindelijk dien naam uit te spreken.

‘Miss Newland?’ vroeg don Gaspar verwonderd, en een eigenaardige lach zweefde over zijn gelaat, dat dien avond buitengewoon bleek zag; ‘hoe ik met miss Newland sta? ik hoop toch hoogst vriendschappelijk?’

‘Een ontwijkend antwoord helpt u niets meer,’ sprak Leifeldt, door de onverschilligheid, welke zijnen vriend veinsde, naar hij meende, nog meer aangeprikkeld en in zijn voornemen nog versterkt; ‘gij kunt mij niet wijs maken, dat het meisje u onverschillig is: het is onmogelijk, dat gij blind zoudt geweest zijn voor de liefde, welke zij voor u gevoelt.’

‘Liefde voor mij?’ riep de Spanjaard, terwijl hij van zijne plaats opsprong, met ongeveinsde verbazing uit; ‘hoe komt gij op dat ongerijmde, belachelijke denkbeeld? Hoe zou dat meisje liefde voor mij kunnen gevoelen? wat zou zij voor mij kunnen zijn?’

‘Wat zij voor u zijn kan, mensch?’ riep de Zweed, thans door deze bijna minachtende woorden ten diepste geschokt en beleedigd, uit: ‘wat zij voor u zou

kunnen zijn? God in den hemel! mijn hart, mijne ziel is vaneen gereten bij de gedachte aan de mogelijkheid, dat ik haar zou moeten afstaan, en toch zou ik gaarne mijne zaligheid in de waagschaal stellen, als het haar slechts gelukkig kon maken; en gij, gij zoudt haar tot u hebben kunnen trekken, enkel om haar met onverschilligheid, gelijk een kind het speelgoed dat hem verveelt, of als eene verwelkte bloem van u te werpen, ja misschien zonder zelfs één oogenblik genot, zonder zelfs éénmaal eene aandoening des harten bij dat lichtzinnig gebeuzel te hebben gevoelt!'

'Maar, Frederigo, gij raaskalt!' zeide de Spanjaard, en een hem eigene, krampachtige lach speelde om zijne lippen, 'of ik versta u misschien verkeerd; gij meent toch niet, dat het meisje mij bemint, dat ik haar trouwen wil?'

'Wel zeker meen ik dat,' hernam de jonge Zweed ernstig, doch nauwelijks hoorbaar.

'En moet ik mij hier dan laten hangen, of in het tuchthuis laten opsluiten?' vroeg don Gaspar, schaterende van lachen.

'Hoe moet ik dat verstaan? waarom?'

'Zeer eenvoudig; of hoe veel vrouwen kan men in deze Zuid-Amerikaansche republieken dan wel nemen?' vroeg don Gaspar, terwijl hij, de armen over elkander geslagen, het hoofd links op zijde hield, en met een ironischen glimlach voor den Zweed bleef staan.

'Hoeveel vrouwen? natuurlijk maar ééne. Zijt gij dan reeds gehuwd?' riep de Zweed met onverborgen verbazing.

Eene wonderbare verandering greep er op deze vraag plaats in de gelaatstrekken van den Spanjaard. Eerst schoot hem het bloed naar de wangen en naar het voorhoofd, zoodat de aderen dreigden te bersten, en in het volgende oogenblik liet het zijn gelaat zoo wit en zoo koud, dat de groote donkere oogen schrikwekkend en wild uit hunne ingezonken doodsbleeke kassen vlamden; toen streek hij zich met de vlakke hand een paar keeren over het voorhoofd; het was als wilde hij met kracht een gevoel onderdrukken, dat op eens met geweld in hem ontwaakte; hij scheen echter die vraag niet goed gehoord te hebben, ten minste hij gaf geen antwoord aan zijnen vriend, en eerst toen zij door hem herhaald werd, legde hij zijne hand op den schouder van den doktor, en zeide, met een glimlach op het gelaat, zacht en vertrouwelijk:

'Dat spreekt, vriend, dat spreekt, maar men loopt daarmede niet te koop. Eene vrouw is een zeer lief voorwerp als men te huis is, maar op reis is zij hoogst ongemakkelijk, en daarom laat men haar liever, waar zij het liefste is.'

'Maar in 's hemels naam, hoe heb ik het dan?' riep de jonge doktor, eenigzins verstoord, 'hebt gij mij dan vroeger niet gezegd....?'

'Pst, vriend,' fluisterde de Spanjaard, en wees naar de deur van de aangrenzende kamer, als vreesde hij, dat men hem daar zou kunnen hooren, 'ik wil u die gansche zaak in korte woorden verhalen, het is wel wat laat, maar wij zijn nu toch beiden al te opgewonden om te kunnen slapen, en deze tijd is nu even geschikt als een andere.'

Zijne hand nemende, leidde hij hem naar de sofa, en begon, terwijl hij naast hem ging zitten, terstond en zonder verdere inleiding, zijn gemoed, dat hij tot nu toe zoo zorgvuldig gesloten had gehouden, voor zijnen verbaasden vriend open te leggen.

'Als ik mij niet bedrieg,' zeide hij, en streek zich met zijne hand over het voorhoofd, terwijl hij zich een oogenblik scheen te bedenken, 'ben ik reeds vroeger begonnen, u een gedeelte van mijnen levensloop mee te deelen; wij werden toen daarin gestoord, waardoor herinner ik mij niet meer, in alle geval weet gij, dat mijn broeder toen in mijne plaats door de beulen van Rosas is vermoord of gerecht geworden.'

'Uw broeder? dan toch?' riep de doktor sidderend uit.

‘Dan toch?’ herhaalde don Gaspar; ‘zonder twijfel; gij moest daarbij geweest zijn,’ voer hij op eens met levendigheid voort, terwijl zijne hand het starre oog volgde, en naar den hoek van de kamer wees, ‘gij moest daarbij geweest zijn, hoe zij den mantel opensloegen, waaronder het lijk lag, en ik in die verstijfde, bloedige trekken mijnen broeder herkende, dien ik sedert mijn twaalfde jaar niet gezien had, en zoo, voor mij gedood, moest wedervinden. Gij hadt daarbij moeten zijn, hoe zij het uitgilden, toen zij hetzelfde gelaat levend voor zich zagen, dat daar verminkt, ontzield voor hen in het slijk op de straat lag uitgestrekt... Ha ha ha ha! ik zou daarom nog kunnen lachen, als mij daarvan niet tevens het bloed in de aderen stolde.’

Hij zweeg stil, legde, afgemat, het hoofd eenige minuten in beide handen, en vervolgde daarna, terwijl Leifeldt hem ernstig en medelijdend aanzag, nog zachter en langzamer:

‘Zòò lag ik, hoe lang weet ik niet, op de straat, onder het bebloede kleed, en eerst tegen den avond droeg men mij weg en begroef men mij, ik geloof met een bijzonder oogmerk, onder een ouden boom aan de Boka.’

‘U,’ riep Leifeldt verwonderd, ‘uw broeder!’

‘Mijn broeder? ja, ik weet niet wat met hem gebeurde; ik had te veel voor mij zelf te denken,’ mompelde de ongelukkige half luide, en als tot zich zelf sprekende, ‘maar daar ik de beide Argentijnen vermoord heb en wij beiden zoo ontzettend op elkander geleken, en nu, eilaas! eenmaal dood heette, zoo begroef men mij ook. Het eenige, dat ik mij tot nu toe niet heb kunnen verklaren,’ voer hij voort, terwijl hij den vinger langs zijn neus legde, alsof hij over iets nadacht, ‘is dat ik daarna eenigen tijd rouw gedragen heb in de stad, en naar mijne schoonouders ging, om hun het smartelijk bericht over te brengen van den dood mijns broeders, die zich onbedacht met een duel tusschen twee Argentijnen had ingelaten. Ik herinner mij nog,’ voegde hij er grijnzend lachende bij, ‘hoe dwaas mijne vrouw zich toen aanstelde, hoe zij mij van zich stiet en hoe een oude man mij bij de deur tegen wilde houden, ik wierp hem door het venster, waar ik geloof, dat hij den hals brak: later heb ik hem ten minste niet weer gezien; maar ik vond ook een vreemdeling in huis, waarachtig een van de knapen, die ik op de straat doodgeschoten had, en de duivel schreeuwde mij toe, dat deze haar man was. Ik wilde hem te lijf. Ha ha ha ha! maar men liet dit niet toe; daar kwamen eene menigte menschen tusschen, en ik geloof dat ik weder naar buiten ging en naar den boom terugkeerde, maar dat alles ligt nog in mijn geheugen verward. De beelden daarvan drijven door elkander heen; dikwijls stuwen zij malkaar tot reusachtige bergen op, zoodat mij de angst bekruipt van onder hunnen last verpletterd te worden; dan weder vloeien zij ineen, zoodat het oog de nietige, bliksemsnel rondgezweepte voorwerpen nauwelijks kan volgen.’

Hij zweeg een oogenblik en rustte wel eene halve minuut bewegingloos met het hoofd in den arm, met welken hij op de tafel leunde, terwijl hij de wild opbruisende beelden zijner fantazij scheen te willen terugdringen. Leifeldt waren de haren te berge gerezen: het hart klopte hem hoorbaar terwijl hij naast zijnen vriend zat; het bloed scheen zijne aderen, het leven zijne leden verlaten te hebben, slechts zijn starre blik was op het ineen gekrompen wezen van den ongelukkige gevestigd Thans aanschouwde zijn oog voor de eerste maal den werkelijken toestand van den man, dien hij zelf in het maatschappelijke leven had terug gevoerd: de vreeselijke zekerheid, tegenover eenen waanzinnige te staan, dreef hem het bloed met verhaasten loop naar het met schrik vervulde hart terug.

Don Gaspar zag echter den blik van ontzetting niet, welke op hem gericht was; hij scheen zelfs vergeten te hebben, dat er zich iemand in zijne nabijheid bevond, en als tot zichzelf sprekende vervolgde hij:

‘Het was niet schoon van Constantia, het was niet schoon van haar, dat zij mij zoo spoedig vergat; maar wacht, maatje! gij hebt haar bedriegelijke dingen in 't oor geblazen, mijne brieven onderschept, mijn bestaan geloochend, gij hebt haar voortgesleept in den vreemde, en mij hebt gij in ketenen en banden geworpen, terwijl uw oude geslachtsnaam, don Louis de Gomez! u in der tijd beschutte tegen uw verraad, maar nu, ha ha ha ha ha! nu ben ik vrij, vrij, vrij, - en bij deze woorden sprong hij op, en zijne oogen schitterden van een wilden, waanzinnigen glans - vrij als de tijger, die in de donkere schaduwen van het woud zijne prooi geduldig, maar bloedgierig tevens, opwacht, vrij als de.....’

Hier zweeg hij plotseling, daar zijn blik eensklaps op het starre, blauwe oog van den jongen Zweed viel, dat vast en onbeweeglijk

op hem gevestigd was en als het ware eene toovermacht op hem had uitgeoefend. Hij zweeg en zonk in zijne eigene gepeinzen terug; zag nu voor zich neder, dan voor zich uit en om zich heen, als iemand, die plotseling uit een zwaren droom ontwaakt, en ontwakende moeite doet de beelden, die hij zoo even zag, vast te houdan en voor het levend geworden oog te bewaren.

'Ik moest 's avonds geen wijn meer drinken,' zegde hij, ijlings opstaande, en de beide handen tegen zijne slapen drukkende, ging hij de kamer op en neêr, 'dat bekomt mij niet goed, en maakt mij het bloed zwaar en onstuimig, niet waar? het is reeds laat Frederigo?'

DE KERSTBOOM, NAAR GUSTAV SÜS.

Hij had deze woorden geuit, zonder zijnen vriend ook maar een oogenblik aan te zien; het oog van den doktor was hem echter in stomme verbazing de kamer op en neêr gevolgd; maar te plotseling, te onverwacht kwam aan dezen die ommekeer in den pas nog zoo vreeselijken toestand voor; daar ontbrak een overgang tusschen de

twee uitersten, en Leifeldt, zonder bijna zelf te weten wat hij zeide, lispelde half luide: Constantia!

Deze naam werkte bliksemsnel op den Spanjaard; hij bleef staan, zag zijnen vriend een oogenblik vragende in de oogen, en zeide:

‘Constantia? hoe komt gij aan dien naam?’

‘En noemdet gij dien zelf niet?’ vroeg de Zweed.

‘Ik?’ riep don Gaspar, meer verschrikt dan verbaasd, ‘heb ik dien naam genoemd? maar ja, het is mogelijk; dat zijn die oude, wonderlijke gedachten, welke men mij in Buenos-Ayres nagaf, en zoolang hebben zij mij dien onzin voorgepraat, dat ik zelf bijna geloof zou hechten aan die denkbeelden, welke iemand waarlijk waanzinnig konden maken. Maar het is laat, Frederigo! wij zouden immers morgen weder vroeg opstaan, en dan deugen die late droomerijen volstrekt niet!’

En terwijl hij het ééne licht, dat nog onaangestoken op de tafel stond, aan het andere ontstak, gaf hij zijnen vriend de hand, zooals hij dit alle avonden deed, en verliet daarop langzaam het vertrek, maar hij vermeed zijnen blik en keerde het hoofd niet eenmaal om, toen hij ging.

(Wordt voortgezet.)

[Nummer 21]

Kerstnacht.

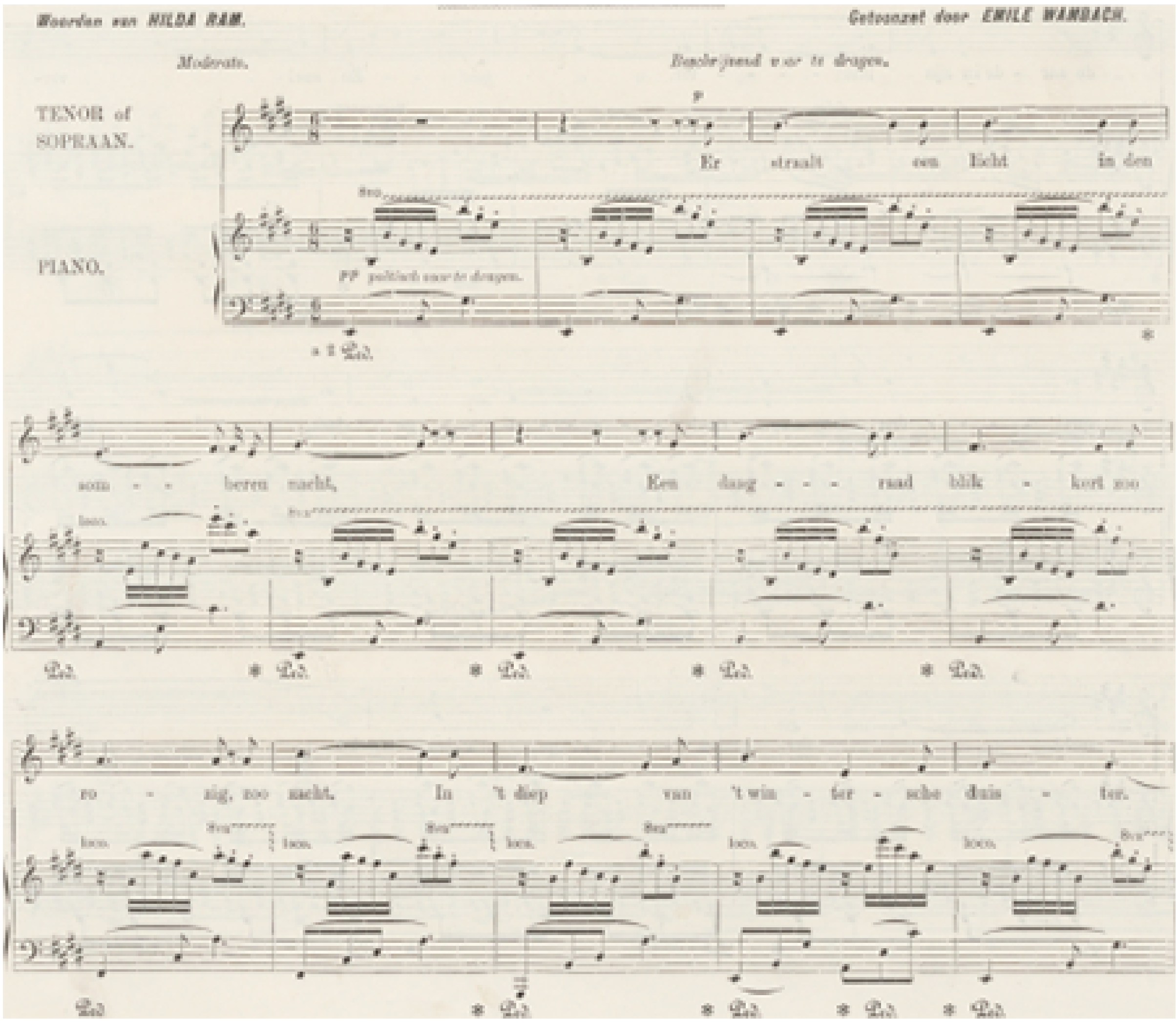

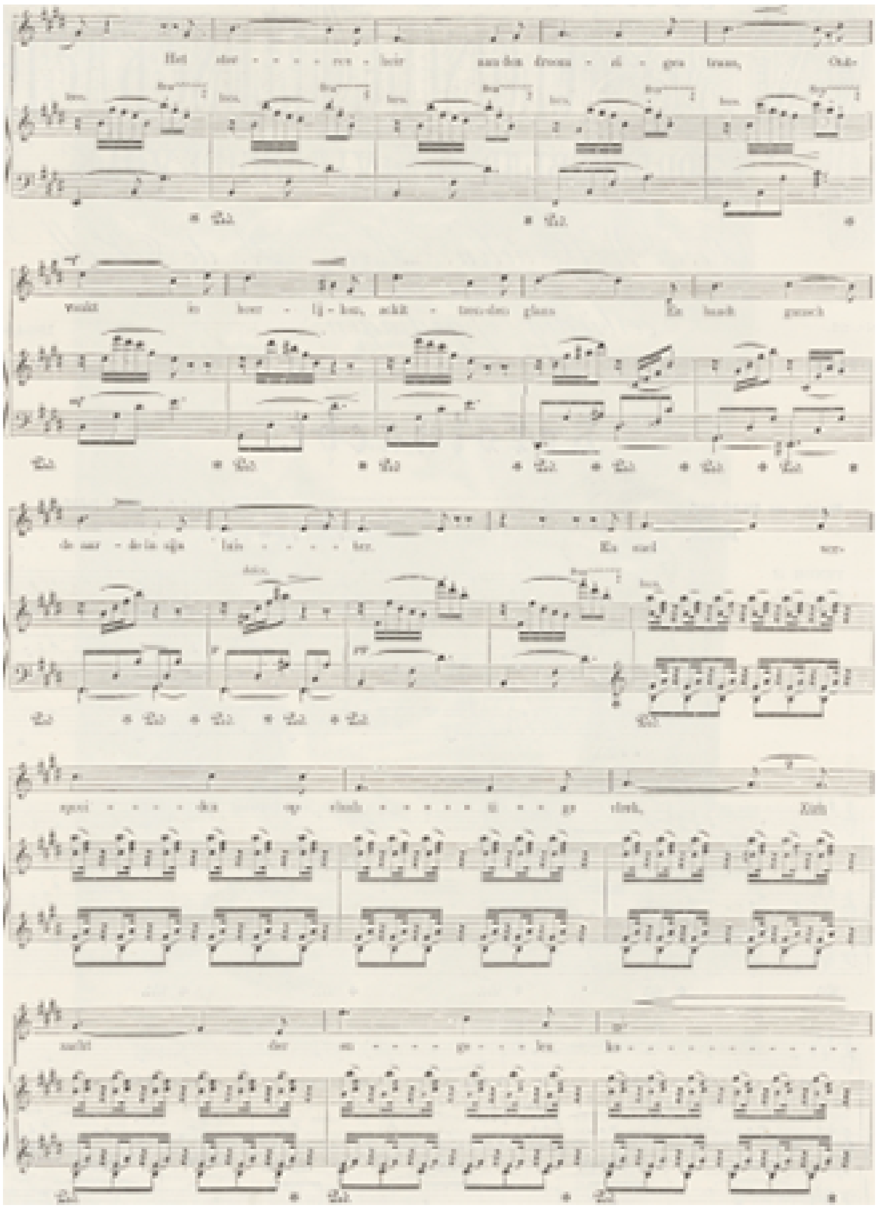

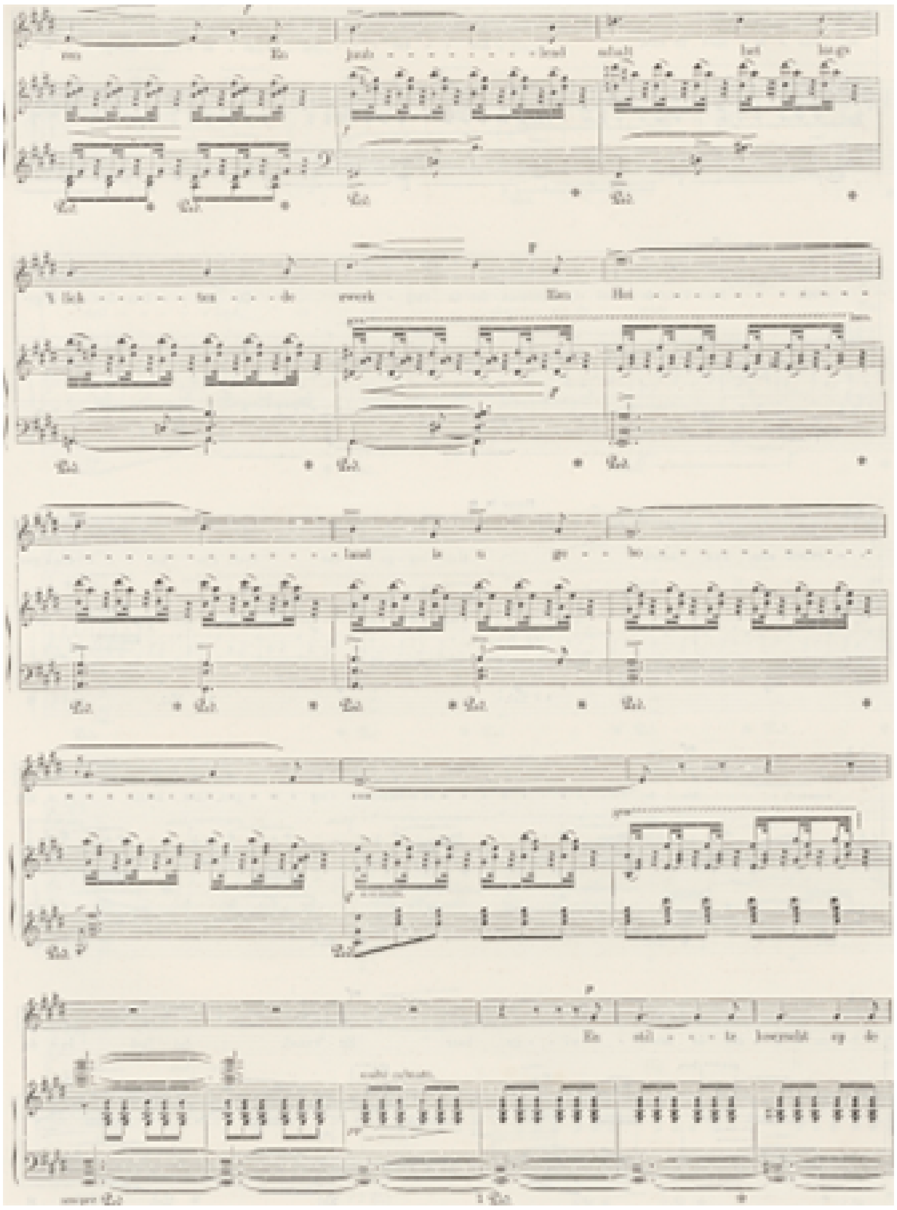

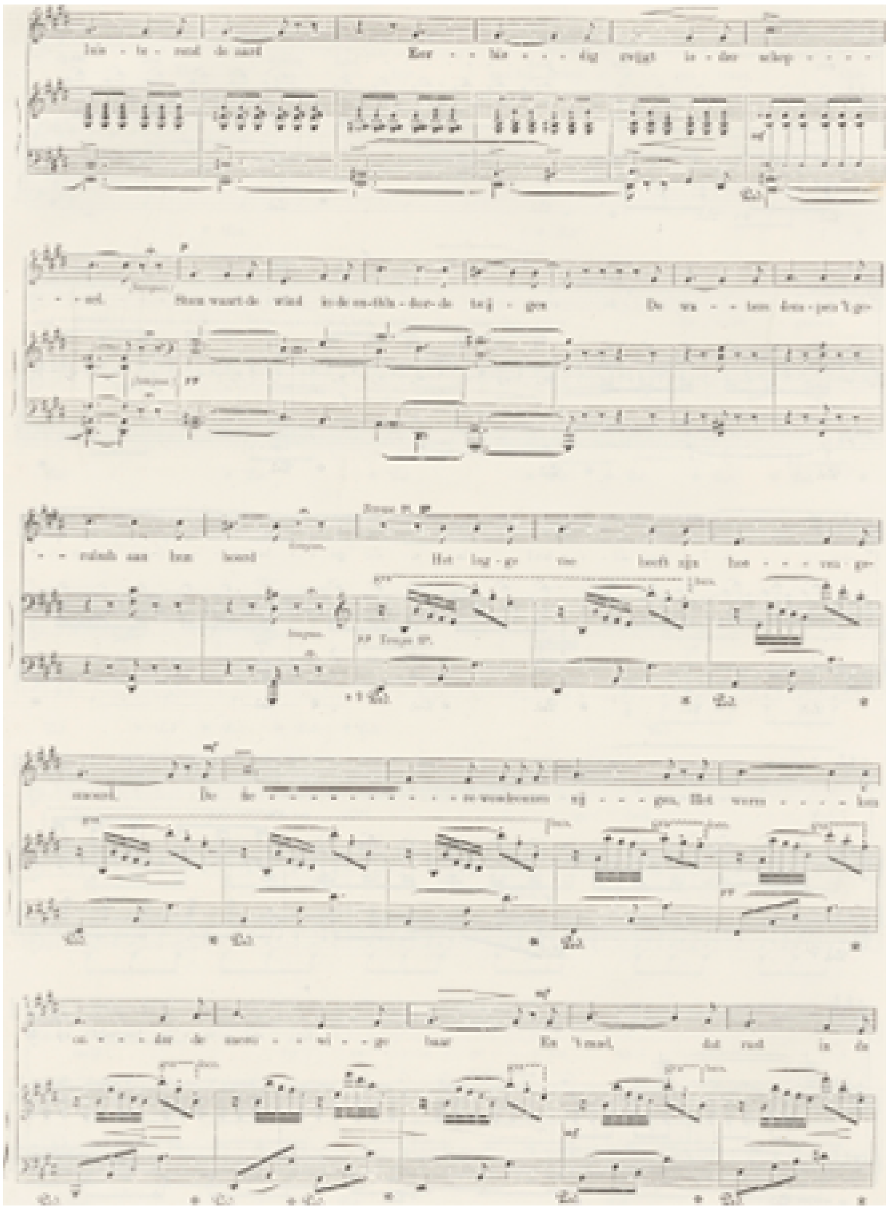

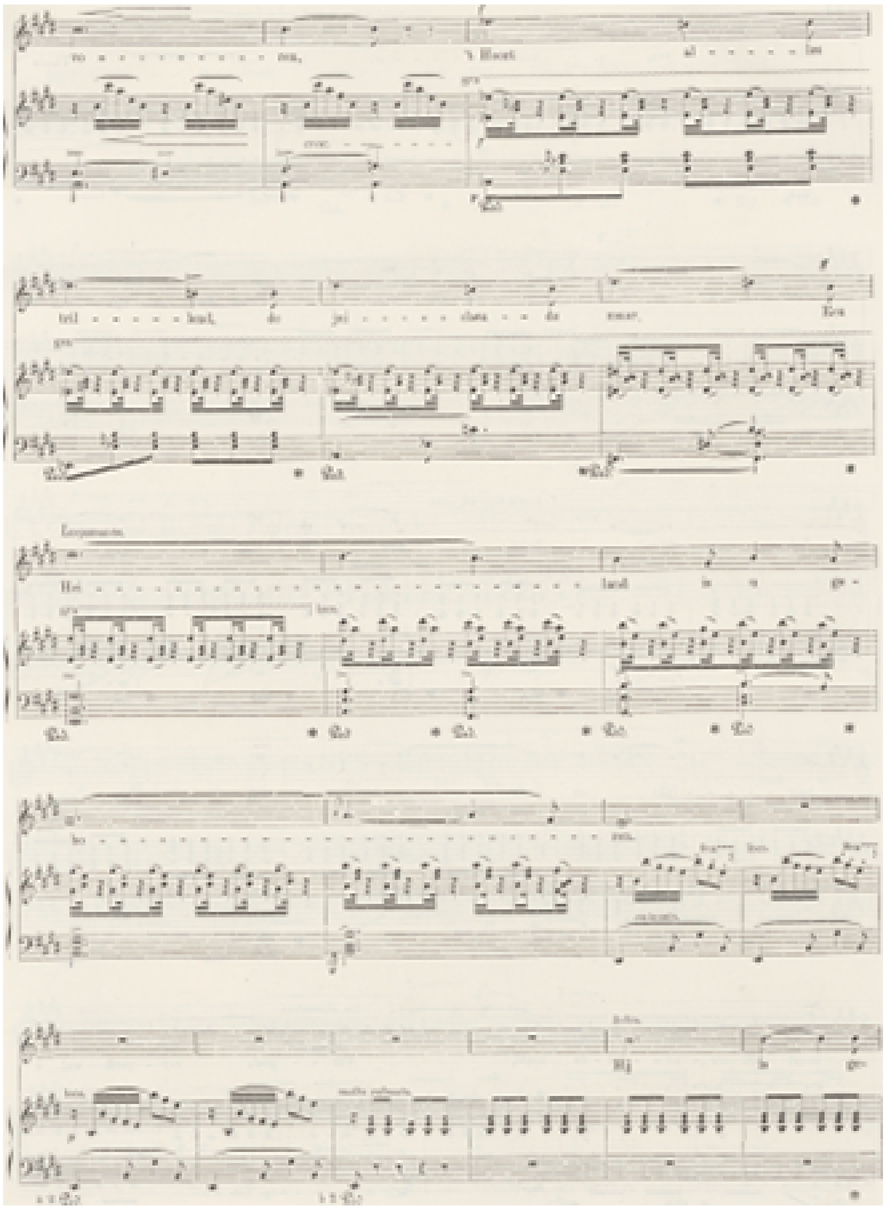

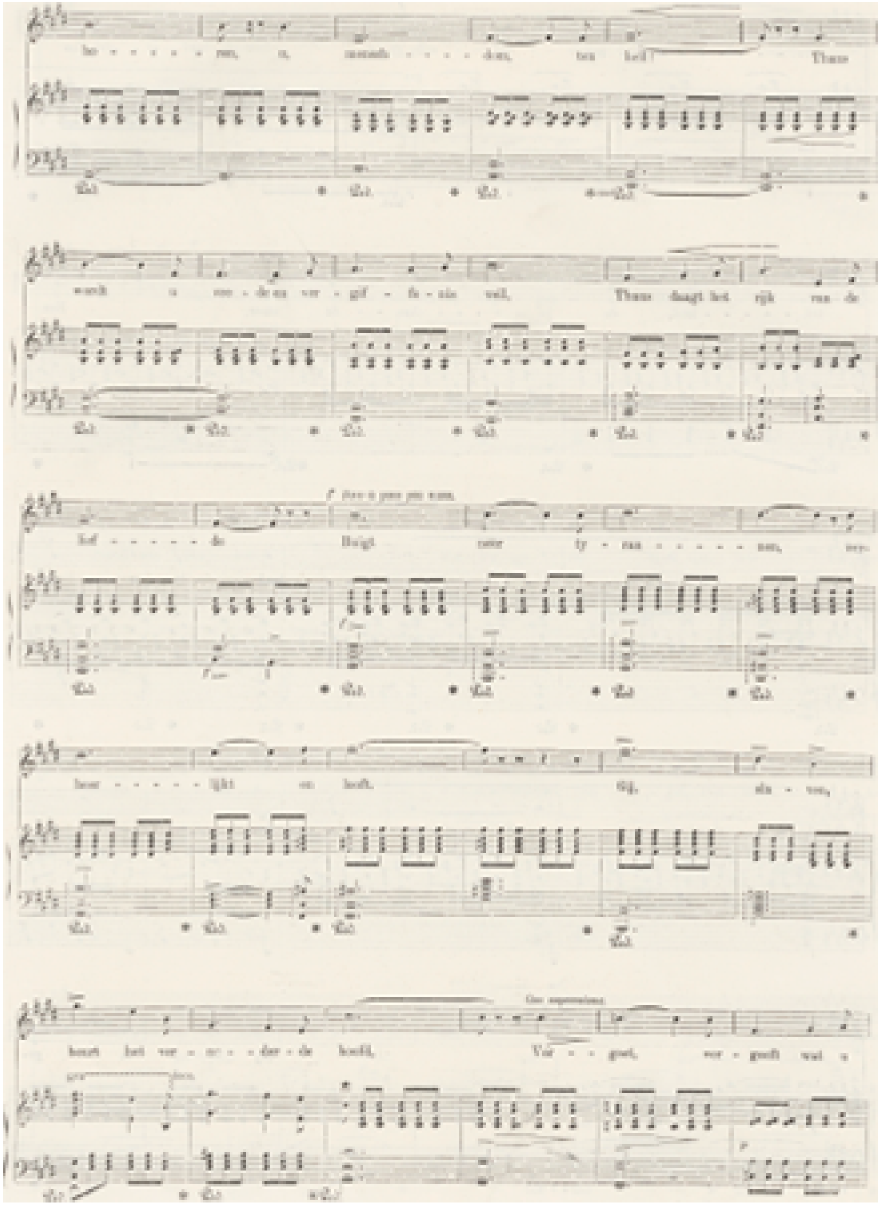

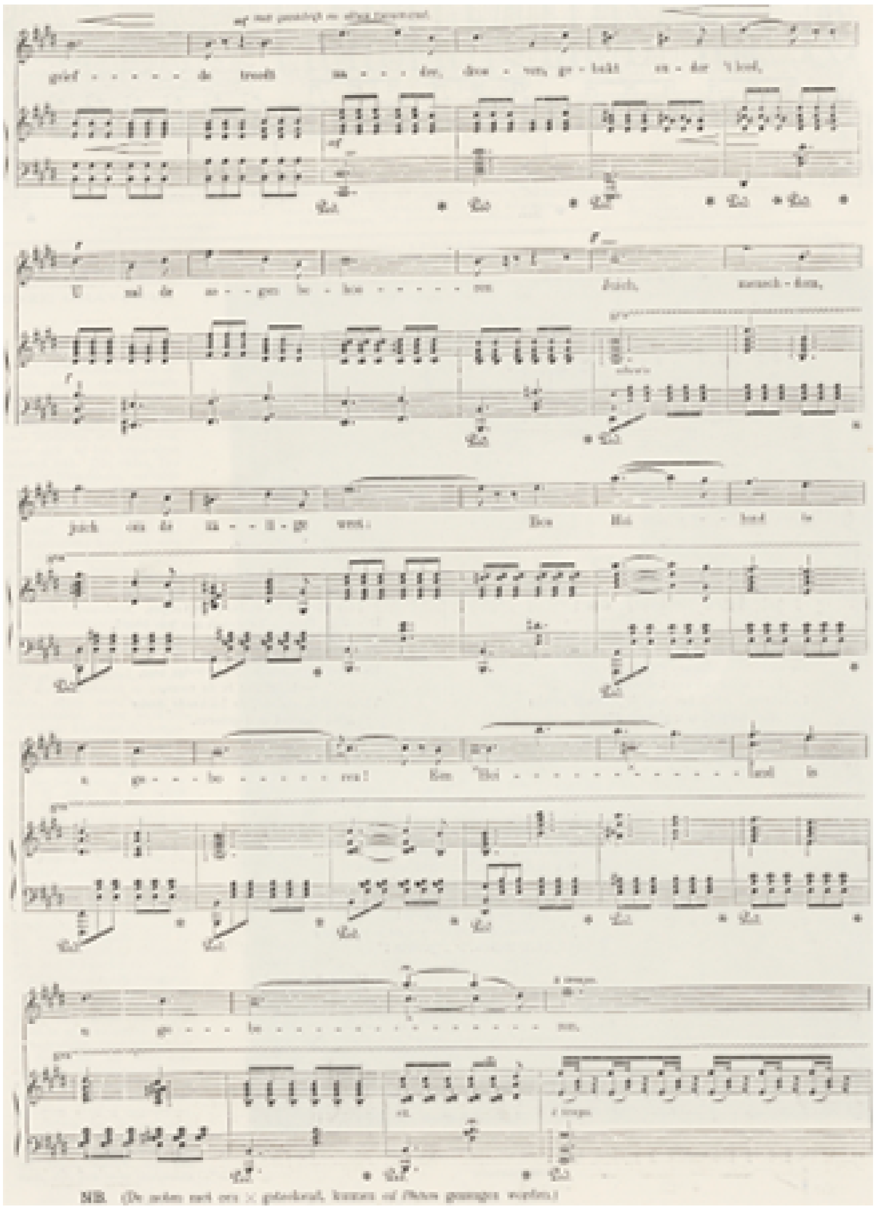

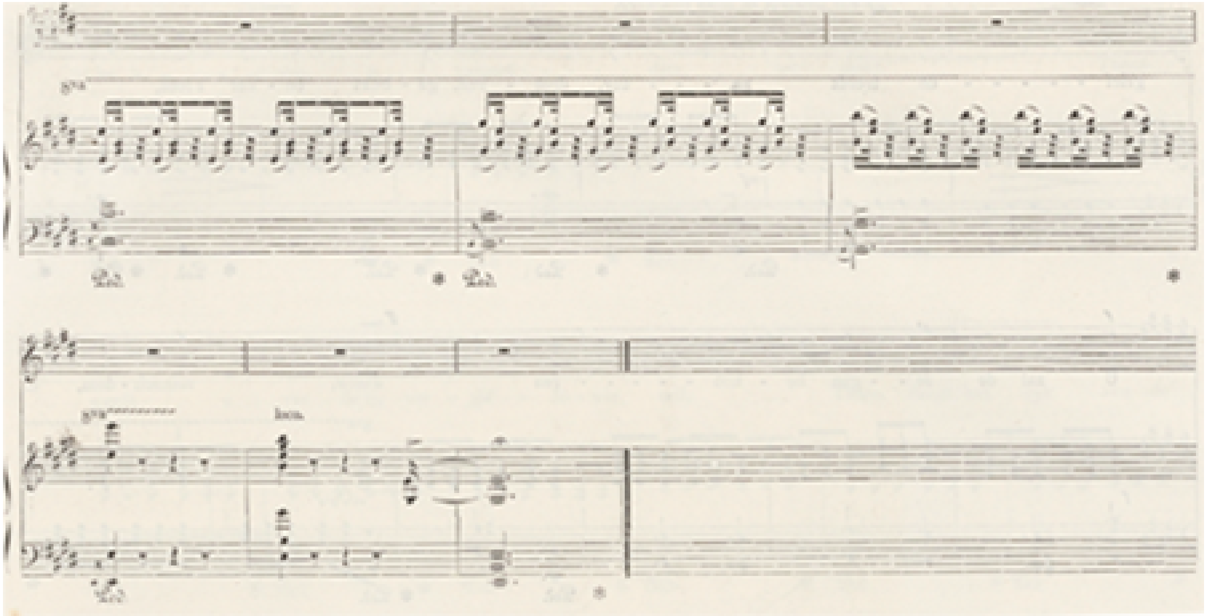

1.

Er straalt een licht in den somberen nacht,
Een daagraad blikkert zoo rozig, zoo zacht
   In 't diep van 't wintersche duister!
Het sterrenheir aan den droomrigen trans
Ontvonkt in heerlijken, schittrenden glans
   En baadt gansch de aarde in zijn luister.
En snel verspreiden op vluchtige vlerk
   Zich zacht der engelen koren
En juublend schalt het langs 't lichtende zwerk:
   'Een Heiland is u geboren!'

2.

En stilte heerscht op de luisterende aard;
Eerbiedig zwijgt ieder schepsel. Stom waart
   De wind in de ontbladerde twijgen,
De waters dempen 't geruisch aan hun boord,
Het logge vee heeft zijn snoeven gesmoord,
   De fiere woudreuzen nijgen,
Het wormpken, onder de sneeuwige baar,
   En 't zaad, dat rust in de voren,
't Hoort alles, trillend, de juichende maar:
   'Een Heiland is u geboren.'

3.

Hij is geboren, u, menschdom, ten heil!
Thans wordt u vrede en vergiffenis veil,
   Thans daagt het rijk van de liefde!
Buigt neêr, tyrannen, verheerlijkt en looft...
Gij, slaven, beurt het vernederde hoofd,
   Vergeet, vergeeft wat u griefde!
Treedt nader, droeven, gebukt onder 't leed,

U zal de zegen behooren!
Juich, menschdom, juich om de zalige weet:
'Een Heiland is u geboren!'

HILDA RAM.

[Nummer 22]

Onze gravures

Nostradamus.

NOSTRADAMUS.

Michiel Nostradamus, de beruchte profeet der zestiende eeuw, werd geboren in 1503 te St. Remy in Provence. Hij behoorde tot eene familie, die van Joodschen oorsprong was, maar zich tot het kristendom bekeerd had. Zijn vader, Jacques de Nostredame, vervulde het ambt van notaris; doch verscheidene leden zijner familie hadden de geneeskunst uitgeoefend. De jonge Michiel de Nostredame werd ook voor dit vak bestemd en ging de geneeskunst bestudeeren te Montpellier. Tijdens eene pestziekte, die het Zuiden van Frankrijk verwoestte, onderscheidde zich de jeugdige

student door eene voorbeeldige zelfopoffering in het verplegen der kranken. Na schitterende studiën gedaan te hebben, verwierf hij den doktorstitel en veranderde zijnen familienaam in Nostradamus. Later werd hij tot leeraar benoemd der hoogeschool van Montpellier; maar op het aandringen van zijnen vriend Cesar Scaliger, verliet hij den leeraarsstoel en vestigde zich te Agen. In dit stadje trad Nostradamus in het huwelijk; doch had het ongeluk op korten tijd zijne vrouw en zijne beide kinderen door den dood te verliezen. Om zich over die wreede beproeving te troosten, vertrok hij uit Agen, doorreisde Languedoc, Italië en Provence, en ging eindelijk voor goed Salon nabij Aix bewonen, alwaar hij voor de tweede maal in den echt trad (1544). Bij eenen pest, aan de boorden der Rhône uitgeborsten, werd Nostradamus naar Aix en Lyon geroepen en wijdde zich daar andermaal met groot zelfvergeten aan zijne lijdende medemenschen. Zijne ambtgenooten, ijverzuchtig over de faam, die hij door zijne kennissen en naastenliefde verwierf, veroorzaakten hem van dan af alle soorten van moeielijkheden. Het is ongeveer op dit tijdstip dat Nostradamus, waarschijnlijk om de algemeene aandacht nog meer op te wekken, een begin maakte met het werk, dat hem eene zoo groote

beruchtheid schenken moest. Nostradamus beweerde namelijk met de gaaf der profetie bedeeld te zijn en vervaardigde in vorm van vierregelige versjes verscheidene zoogenoemde voorzeggingen, die hij onder den naam van *Centuries* te Lyon in het licht gaf (1555). Dit boek was in eenen duisteren en raadselachtigen stijl geschreven en met een weinig verbeelding kon men in hetzelve alles zien en vinden wat men wenschte. Het schrift had niettemin een overgrooten bijval. Catharina van Medicis verzocht den schrijver aan haar hof, deed hem de *horoscoop* der jonge prinsen trekken en overlaadde hem met gunsten. De hertog van Savooie kwam opzettelijk naar Salon om met den voorzegger kennis te maken, en de dood van Hendrik II bracht de befaamdheid van Nostradamus tot het toppunt; want men twijfelde geenszins of de geneesheer-sterrewichelaaar had het afsterven diens vorsten voorspeld, toen hij deze woorden schreef:

Le lyon jeune le vieux surmontera
En champ bellique par singulier duelle,
Dans caige d'or les yeux lui creuera;
Deux playes une: puis mourir, mort cruelle.

Toen Karel IX Provence met een bezoek vereerde in 1564, ging hij insgelijks den schrijver der *Centuries* in zijne woning begroeten, verhief hem tot zijnen lijfarts en schonk hem 200 gouden kronen. Nostradamus heeft van 1550 tot 1566 eenen Almanak met weervoorspellingen uitgegeven, die de voorlooper is geweest van alle soortgelijke bedriegelijke boekjes, welke tot heden toe jaarlijks uitgegeven worden en nog altoos talrijke lichtgeloovige koopers vinden. De zoogezegde profeet stierf te Salon in 1566, en liet zijne vermeende kunst na aan zijne kinderen en kleinkinderen.

Nieuwjaar.

't Oudejaar is weder uit!
't Nieuwjaar moedig ingekruid;
Met de hoop op God vooruit,
Tot dat eens de wagen stuit
Waar de dood het oog ons sluit!

Glad of hobblig zij de baan;
't Zij de heilzon schijne of taan;
Vreugdelach of weemoedstraan
Schenke ons de Opperheer; - welaan!
Immer blijde voortgegaan!

Voort, met stalen borst en moed!
Krachtig werkend voor het goed;
't Booze, waar het knaagt en wroet,
Immer plettrend met den voet;
Voort! ten hemel voortgespoed!

Voort, steeds voort, trots hoon of smaad!
Voort, tot op de wijzerplaat
Eens het uur verschijnt en slaat,
Dat de ziel deze aard verlaat
En ten hemel binnen gaat!

FR. S. DAEMS.

De nieuwjaarsgroet.

Nauwelijks verheft de zon zich boven de oosterkimme aan den wolkenloozen blauwen hemel en werpt haren gouden glans over de besneeuwde daken van het schilderachtige steedje, of blijschallend klinkt uit den ouden verweerden kerktoren de Nieuwjaarsgroet van den wachter den inwoners tegen.

'Op!' schettert het den laatslapenden in de ooren, 'het is Nieuwjaarsdag. Triomf! weer is door ons een jaar op den dood bevochten. Duizenden vielen in dien vervlogen tijd onder zijne vernielende zeis; wij, wij leven nog, genieten en trotseeren dien wereldkoning.'

'Hoopt!' klinkt het den lijdenden en bedroefden toe, 'het jaar van smarten is heen, een nieuw tijdperk van herstelling, leniging en troost is u wachtende.'

'Moed!' zingt de opbeurende toon in de harten dergenen, wien het in den zwaren kamp om nooddruft, eer en roem niet naar wensch gelukte in de weggekantelde tijdsruimte. 'Moed! het nieuwe jaar belooft u welstand, aanzien en talentserkenning!'

'Ten hooge, de gemoederen!' roept als uit den hemel de heldere, zuivere galm: 'Geene vijandschap, geene wraakzucht meer in het nieuwe jaar. Geene ijverzucht, geene meedoogenloosheid! Vrienden, broeders moet gij allen wezen in den eenigen Vader!'

Het feestelijke, opwekkende en plechtige trompetgeschal, dat in sommige streken als Nieuwjaarsgroet uit den tempeltoren heinde en verre rondklinkt, is een eigenaardig, voorvaderlijk gebruik, hetwelk voortreffelijk de blijde stemming opvuurt, die den heugelijken Nieuwjaarsdag moet kenmerken.

Een nieuw stelsel van luchtvaart.

Onze eeuw mag met recht de eeuw der uitvindingen genoemd worden en zoo verrassend snel volgen de nieuwe toepassingen en ontdekkingen op het gebied van stoom, werktuigkunde, electriciteit en wetenschap elkander op, dat het bijna schijnt alsof het tegenwoordige geslacht met koortsachtigen drift arbeidde om zijne nazaten geen enkel bevindingsveld meer ter ontginning over te laten.

Zoo werd den 8^n November j.l. door de kapiteins Renard en Krebs te Parijs eene proeve genomen met eenen door hen uitgevonden bestierbaren luchtbol. Gelijk men op onze gravure bemerken kan, heeft dit nieuwe luchtschip min of meer de langwerpige gedaante van het waterschip en is evenals dit laatste van ballast en roer voorzien. Gemelde proeve was hoogst bevredigend.

De ballon '*Le Dirigeable*' werd korts na den middag van hoogergezegden dag in het park van Chablais opgelaten en dreef over de spoorwegbrug van Versailles tot boven de brug van Billancourt. Daar gekomen hebben de stuurlieden van het luchtgevaarte het roer in werking gebracht en hunnen ballon den terugtocht doen aangaan van den afgelegden weg, met zulken gelukkigen uitslag dat '*Le Dirigeable*' op een der grasperken neerkwam van de plaats, die hij een uur te voren verlaten had. Daarbij werd opgemerkt dat de luchtbol met zooveel snelheid als juistheid aan de

stuurschroef gehoorzaamde. Eene tweede opstijging, een paar uren later met even goed gevolg ten einde gebracht, gaf den talrijken toeschouwers de overtuiging dat de zoo vaak besprokene en beproefde bestierbaarheid der ballons eindelijk verwezenlijkt is. De uitvinding der heeren Renard en Krebs is hoogstwaarschijnlijk geroepen om talrijke, gewichtige en uiteenloopende diensten te bewijzen.

De eerste nieuwjaarsbrief.

Ook het kinderleven heeft zijne merkwaardige gedenkdagen. De eerste glimlach, de eerste tand, het eerste stamelen van den vadernaam, de eerste wankelende stapjes alleen verzet zijn zooveel heugelijke gebeurtenissen voor het teederminnend ouderenhart. En zoo streelend zijn die blijken van geestes- en lichaamsontwikkeling der jonge spruiten voor vader en moeder, dat deze vaak ongeduldig den tijd vooruitloopen willen, als de kleinen in de eerste broek, maar nog niet oud genoeg om dit belangrijk kleedingstuk op de schoolbanken te gaan verslijten, gedurende een drietal lange jaren opgroeien zonder dat eene meldensweerdige gebeurtenis in hunnen levensloop het ouderengemoed verblijden komt. Onze gravure vertoont ons een staaltje van die ingesmokkelde gedenkdagen der prilste jeugd. Kleine Willem is nog geen drie jaar oud en reeds moet hij vader zijnen eersten Nieuwjaarsbrief schrijven. Al heeft nu ook de kleine snaak geen ander deel aan dit schrift dan dat hij een paar onervarene en hinderende vingertjes aan de pen houdt, die door de moederhand bestuurd wordt, toch is het beide vrouwen vollen ernst met dit zelfbedrog. Denkt de jonge moeder daarbij slechts aan de blijde verrassing, die zij haren echtgenoot bereidt, de grootmoeder schijnt ons toe schier geheel in het geloof te verkeeren dat haar lievelingje, als een echt wonderkind, die fraaigekrulde, zwarte letters ongeholpen op het blanke papier brengt. Kleine Willem is echter niet zoozeer in zijnen schik met de zaak als zij, die haar op touw zetten, en het hindert hem geweldig zijn handje schier elken keer naar beneden te voelen trekken als hij naar omhoog schrijven wil, en het dan weer naar boven te zien rukken als hij gewillig tot onder toe mee wil gaan. Daarbij is hij wel eenigszins bang van die dikke zwarte krullen, welke zoo wonderlijk uit die vogelpluim geloopen komen, en het zal zijn kinderhartje eene groote verlichting zijn als moeder de gewichtige taak tot ieders voldoening geëindigd verklaren zal.

Over eene hoofdzaak.

Menigeen bij het lezen van dit ernstig woord zal meenen dat ik eene verhandeling wil schrijven over het een af ander godsdienstig, wijsgeerig, politiek vraagpunt.

Dat ik wil spreken over de schoolwet Jacobs; over de gendarmen in burgerskleeding; over de verdeeling van Midden-Afrika tusschen de twistende mogendheden; over de samengezworen burgemeesters onzer grooter steden; over den President Cleveland; of over het reserveleger. Het zijn zoovele hoofdzaken.

Bij Sint Clemens! patroon der hoedenmakers, met zulke hooge zaken wil ik mij niet inlaten.

Is het niet genoeg dagelijks een paar ellenlange, vervelende dagbladartikels over al deze *hoofdzaken* te moeten ontcijferen - zou ik nog de kolommen van een geïllustreerd weekblad met zulke zagerij opvullen?

En zijn er dan geene andere hoofdzaken, die ons belang kunnen inboezemen? - Gewis - en ik zal u dat dadelijk bewijzen.

Al ben ik maar een hoedenmaker, ik maak deel van een letterkundig gezelschap - en, waarom zou ik niet? - mijn gebuur, een schoenmaker, preekt gedurig in het socialistisch gezelschap, als een wereldhervormer, over volkenrecht, ontslaving der arbeiders, verdeeling der grondeigendommen, en wat weet ik al? terwijl zijn vriend, de bakker, onversaagd als een ander Bismarck, het statenstelsel van Europa herkneedt, de gansche samenleving in zijn weekblad herbakt!

Ik heb dus ook wel het recht mij een weinig met letterkunde bezig te houden. Nu, een vriend kwam laatst in mijn werkhuis en vermaande mij aan eene verplichtende leesbeurt te voldoen,

Voor alle antwoord wees ik hem op een hoop hoeden, van allerlei stof, van allerlei kleur, van allerlei vorm, die op toon- en werkbanken dooreen lagen - en dit bedoelde zooveel alsdat ik geen tijd had om iets nieuw te verzinnen en op te stellen.

'Wel!' vroeg hij spottend, 'steekt er dan niets in eenen hoed?'

'Voorzeker,' zeide ik, 'er steekt vooreerst een hoofd in; somtijds een wijs, schrander, verstandig hoofd, dikwijls een dwaas, ijdel, verwaand hoofd.'

'Neen, zoo meen ik het niet,' riep hij uit: 'vertel ons eens *wat* een hoed is, de oorsprong, de ontwikkeling, de geschiedenis van een hoed?'

'Lieve hemel!' antwoordde ik half verschrikt,

‘vraag mij liever eene verhandeling over de wereldgeschiedenis. Een hoed? wel die is zoo oud als de wereld. Als Adam door een vijgenblad zijne naaktheid bedekte, zal hij gewis zijn schedel tegen de brandende zonnestralen door een bladeren hoed beschut hebben.’

Ik herinner mij ergens, boven de winkeldeur eens hoedenmakers, een grooten houten appel als uithangbord gezien te hebben. Als Adam, zoo verklaarde mij de man het zinnebeeld, in den appel niet gebeten hadde, waren er geene hoeden geweest; hij is dus de oorzaak, de uitvinder, de maker van den eersten hoed. Dit onderzoek ware waardig van de navorschingen eens oudheidskundigen.

Maar wat is eigentlijk een hoed?

Ik zocht het woord in Weiland op - dat doorgeleerd en al verklarend woordenboek - en ik las:

‘Een hoed is een hoofddeksel van mannen en vrouwen, meest echter van *mannen.*’

Zulks schijnt mij weinig afdoende; - ik kan maar niet begrijpen waarom een hoed meer een hoofddeksel van *mannen* dan van *vrouwen* is?

Misschien meent de schoolvos dat het bijzonderste hoofddeksel der vrouwen het haar is, niet hunne eigene haarvlechten -- neen - de haarlokken, die men bij den pruikmaker koopt, en welke de schoone dochters van Eva, boven hun hoofd in allerlei zonderlinge en veranderlijke vormen dooreen vlechten.

Het hoedje is maar enkel eene bijzaak; het wiegelt boven dien onzaggelijken haarbos als een vogelnestje in de twijgen eens dennenbooms.

Doch eene pruik is ook een hoofddeksel van *mannen* - eene muts ingelijks - nochtans wie zal durven beweeren dat eene slaapmuts een hoed is? De verklaring van Weiland houdt dus geen steek. En, helaas, zoo gebeurt het meermaals met al die geleerde woorduitleggingen onzer spraak- en taalkundigen.

Wilde ik den pedant uithangen, ik trachtte het wortelwoord op te sporen in het Sancritisch, het Gotisch, het Hebreeuwsch enz. enz. - doch wij zouden er dan nog minder wijs uit worden.

Wat is dan een hoed? - Een hoed is een hoed - *een axioma* - een zich zelf bewijzend woord. Men kent een hoed als men hem ziet; wel te verstaan een manshoed, want niemand heeft mij kunnen aanduiden hoe men een vrouwenhoed van eene vrouwenmuts onderscheidt.

De manshoed is een edel kleedingstuk. Reeds bij de volkeren der oudheid was de hoed het kenteeken van een vrij man. Bij de Romeinen zette men den vrijgemaakten slaaf, een rood hoedje *piteum* genaamd op het hoofd. Een hoed op een speer was het zinnebeeld van een vrij volk, van eene Republiek?

Als Saturninus het Capitoleum te Rome bemeesterd had, plantte hij als standerd op de muren der sterkte eene speer met een hoed bekroond, en verklaarde *vrij man*, den slaaf die onder dit zinnebeeld wilde strijden. Marius, de slaven oproepende tegen Sylla, verhief denzelfden standerd. En na den moord van Cesar in den Senaat, vertoonden zich de samenzweerders in het forum, voorafgegaan door eene speer met den vrijheidshoed.

Onze voorvaders verkozen, als wapen voor de Brabantsche republiek van 1789, een rechtstaanden leeuw, in zijnen klauw fier omvattend de lans met den vrijheidshoed.

De Franschen van 1790 vervingen den hoed door eene Phrygiaansche muts, of veeleer door de roode muts der galeiboeven, de Jacobijnenmuts. Doch welk verschil ook tusschen de bondgenootschappelijke republiek door onze vaderen gevestigd, en de centraliseerende republiek der Franschen - tusschen de persoonlijke onafhankelijkheid der Vlamingen en de despotieke gelijkheid der Franschen - geene wezentlijke vrijheid, maar gelijkheid in de slavernij!

Ja, de hoed blijft nog het kenmerk van een vrij, welopgevoed, onafhankelijk man. Zie, met welke vaderlijke bezorgdheid een mensch, die den weg der armoede langzaam afdaalt, den hoed bewaart. Het is het laatste overblijfsel van zijn vroegeren welstand. De hoed is de dekmantel zijner armoede; hij borstelt hem glimmend af, zwart de rossen afgesleten randen, krult de vallende kanten op, raakt hem slechts met eerbied aan - het is het laatste overblijfsel van zijne dalende glorie!

Aan den hoed kent men den man. Een beursman, het hoofd met winstbejag en cijfers opgevuld, drukt hem vast op den schedel, bijna tot over de ooren; een luchtig dandy plaatst hem ter nauwernood boven op den gepomadeerden krulkop; een lustig gezel draagt hem schuins op het hoofd, afzakkende naar het rechteroor; een kunstschilder, een geleerde, een muzikant zet hem achter op den kop, den voorrand omhoog en vertoont trotsch zijn geniaal voorhoofd.

Een fraaie, langharige, hooge hoed geeft aan een man een statig, edel, waardig voorkomen; terwijl een vuile, vette, geblutste hoed zelfs een koning als een gemeene kaailooper doet voorkomen.

Ik heb ergens in een dichtbundel eene zonderlinge vergelijkenis gevonden tusschen een slanken jongeling en eene Ionische zuil, welnu, dan durf ik zeggen, de hoed is de kroon van die zuil, en hoe statiger die zuil is, hoe grootscher, hoe sierlijker de kroonlijst of het kapiteel moet zijn.

En zoo is het inderdaad Een werkman draagt slechts eene muts, pet of klak - een burgerman een wollen gesteven hoedje, een *Trois François*, maar een deftig heer heeft op zijn kop een hoogen vilten hoed, of eene glanzende, zwarte, rechtstaande buis!

De hoed is het waardigste kleedingstuk des menschen. Wil men iemand veel eerbied bewijzen dan neemt men den hoed van het hoofd. Groeten met den hoed is een blijk van nederigheid, of wel van hoffelijkheid.

Onze voorvaderen, die trotsche gemeentemannen namen slechts zelden den hoed af. - Een beroemd Vlaamsch beeldhouwer der zeventiende eeuw drukt dit zeer krachtdadig uit: ‘Voor niemand neem ik den hoed af, dan voor God, den vorst of de vrouw mijns harten.’

Zoo denken er onze Franskiljons niet over, welke, in naäping van onze zuiderburen gedurig den hoed in de hand hebben. Ik hoorde nog gisteren als het superlative smaadwoord, een Amsterdamschen Jood zijn tegenspreker de verwensching toesnauwen: ‘Jou ziel moge zoo rusteloos wezen als de hoed van een Franschman!’

Een Jood maakt, echter, uitzondering op den algemeenen regel; terwijl alle christene volkeren den Almogende vereeren en zich het hoofd ontblooten, aanbidt hij den God van Israël met den hoed op den kop.

Zoo doen ook bijna al de christene vrouwen, behalven nochtans onze Kempische boerinnen; in de kerk nemen zij den hoed eerbiedig af en dragen den zwaren strooihoed in de hand. Die eigenaardige hoed is waarlijk een *hoofddeksel* als Weiland zegt, maar is het grillige veranderlijke ding, met linten, bloemen en vederen beladen, dat op 't hoofd onzer jonkvrouwen wiegelt, wel een hoed - een *hoofddeksel?* in geenen

deele; - een duur, kostbaar ding is 't, dat weet ieder echtgenoot, ieder vader het beste. - ‘Wat is het kostbaarste, dat de mensch op de aarde bezit?’ riep een Dominé uit en sloeg zoo hard met de vuist op den kansel dat John Bull eensklaps wakker schoof, en al droomende zuchtte: ‘De hoed van mijn vrouw!’

Dit gebruik van zich te ontdoen van een kleedingstuk als een bewijs van eerbied, vriendschap of onderdanigheid klimt tot de hoogste oudheid op.

In den Bijbel, bij Isaiah, lezen wij: ‘En de Heer heeft gezeid, zooals mijn dienaar voor mij drie jaar, naakt en barrevoets heeft gewandeld.... zoo zal de koning van Assyrië de Egyptische gevangenen wegleiden, en de Ethiopische slaven, naakt en barrevoets!.....’

In Amerika, in Afrika, in Australië, bij al de wilde volksstammen was de ontblooting van het lichaam een blijk van nederigheid en onderdanigheid. Ja, bij sommigen is het een vriendschappelijk eerbewijs, zoo verhaalt Cruikshank van de bewoners der gouden kust:

‘Zij groeten ook de Europeanen en somtijds elkander, door hun kleed van den linkerschouder met de rechterhand te nemen, en vriendelijk te buigen. Willen zij zich zeer eerbiedig toonen dan ontblooten zij beide schouders, houden het kleed onder den arm en staan gansch naakt van het hoofd tot in de middel’

Nu dit ontblooten van den schouder beduidde hetzelfde als bij de beschaafde volkeren het afnemen van den hoed, of het aanslaan met den wijsvinger bij soldaten en burgerwachten.

Waarom zou ook een burgerwacht, een militair zijn hoed van het hoofd nemen? Het is het kenteeken zijner nationaliteit, zijner hoedanigheid, het is zijn beste sieraad: blootshoofd is hij bijna bespottelijk, een onbeduidend iets.

De nationaliteit van gewone burgermenschen kent men niet aan de buiten- maar aan de binnenzijde van den hoed. De kop van een Franschman is ovaalvormig rond, van een Engelschman lang en smal, van een Italiaan klein en rond, van een Vlaming dik en peervormig, van de Walen iets kleiner, terwijl het hoofd van een Limburger dik en bol is, ja, dikker dan hetgene van een Duitscher, dat dik en vol is als eene kan Beiersch bier. Ieder volk, ieder stam is kenbaar aan de vorming van zijn hoofdschedel. Herinner u de Brusselsche hoedenmaker waaraan men den hoed van *Vaughan* toonde, en dadelijk verklaarde dat het de hoed niet *was* of *kon* zijn van een Amerikaan, noch min van een Engelschman, maar de hoed van een Nederlander!

Nog eene enkele vraag. Wat is de waarde van eenen hoed met betrekking tot het hoofd? Sommigen zeggen dat een hoofd veel meer waard is dan een hoed; het kan zijn, doch ik ken een man wiens hoed ik liever zou hebben dan zijn hoofd.

Door den band is een hoofd meer waard dan een hoed. Sla men een hoed af, dan moet men het verantwoorden voor eene politierechtbank, en men geraakt er af met eene lichte geldboete - sla men echter een *hoofd* af dan staat men te recht voor eene crimineele rechtbank - het is eene kapitale zaak! - Nochtans in een oorlog hoemeer *hoofden* men afslaat, hoe meer roem, hoe meer eerekruizen men verdient - terwijl alleenlijk met hoeden af te slaan als de Brusselaars van 7 September, men niet anders zou verwerven dan spot en verachting.

Als men dit alles aandachtig overweegt, zal men wel bespeuren dat er eenig verschil bestaat tusschen een *hoed* en een *hoofd* maar de evenredige waarde van beide te bepalen is eene netelige zaak.

Wat er van zij of niet ik meen dat het beter voor een man is veel in zijn hoofd dan in zijn hoed te hebben. Zoek een goeden hoed, indien gij er eenen vinden kunt, maar zorg vooral een goed hoofd te hebben - en dat is de *Hoofdzaak.*

EEN HOEDENMAKER.

De dochter der elve.
Eene Boheemsche legende.
(Vervolg.)

De onverwelkbre roos toonde ook in dezen veldtocht hare tooverkracht. Vorst Wladomir werd daardoor zoo onkwetsbaar als Achilles, de held, en zoo vlug als Achilles, de snelvoetige. De legers ontmoetten elkander op de noordelijke grens. Men gaf het teeken tot den slag. De Boheemsche helden vlogen door de gelederen als storm en wervelwind en maaiden onder den vijand als de zeis van den landman

onder het koorn. Zornebock viel onder hunne heftige slagen; zij keerden in triomf met den bedongen buit naar Vizegrad terug en hadden de vlekjes, die hun goeden riddernaam bezoedelden, in 't bloed des vijands rein gewasschen.

DE NIEUWJAARSGROET, NAAR OTTO PILTSZ.

De hertogin Libussa schonk hun vele eereteekens, en gaf hun, daar het leger ontbonden werd, de vrijheid naar hun land terug te keeren; daarbij overhandigde zij hun als een bijzondere blijk van hare gunst een purperrooden appel uit haren hof tot een aandenken op den weg, met den last, dien in vrede met elkander te deelen, zonder hem in stukken te snijden. Zoo trokken zij heen en lieten den appel op eene schild voor zich uitdragen, terwijl zij te zamen overlegden hoe zij de deeling zouden uitvoeren om in den geest der milde geefster te handelen.

Eer zij aan den kruisweg kwamen, die hen scheiden moest, om ieder naar zijne woning te voeren, spraken zij daarover in alle eensgezindheid; maar nu kwam 't er op aan wie den appel bewaren zou: want hij kon slechts aan een van hen ten deel

vallen, en beiden droomden zich groote dingen daarvan, die hen naar zijn bezit begeerig maakten. Daarover werden zij 't nu oneens en het scheelde weinig of zij besloten het pleit met het zwaard te beslechten. Daar dreef een herder zijne kudde langs denzelfden weg; dien kozen zij tot scheidsman - vermoedelijk omdat de drie welbekende Godinnen eveneens een herder gekozen hadden om hun appeltwist te beslech-

ten - en legden hem de zaak voor. De herder bedacht zich een weinig en sprak: ‘In 't geschenk van den appel ligt een diepe verborgen zin; maar wie kan dien opsporen dan de jonkvrouw zelf die hem geschonken heeft? Ik denk dat die appel eene vrucht is aan den boom der tweedracht gerijpt en zijne purperroode wangen duiden op bloedige vete tusschen u, heeren ridders! gij zoudt elkander vernielen en geen genot hebben van het geschenk.

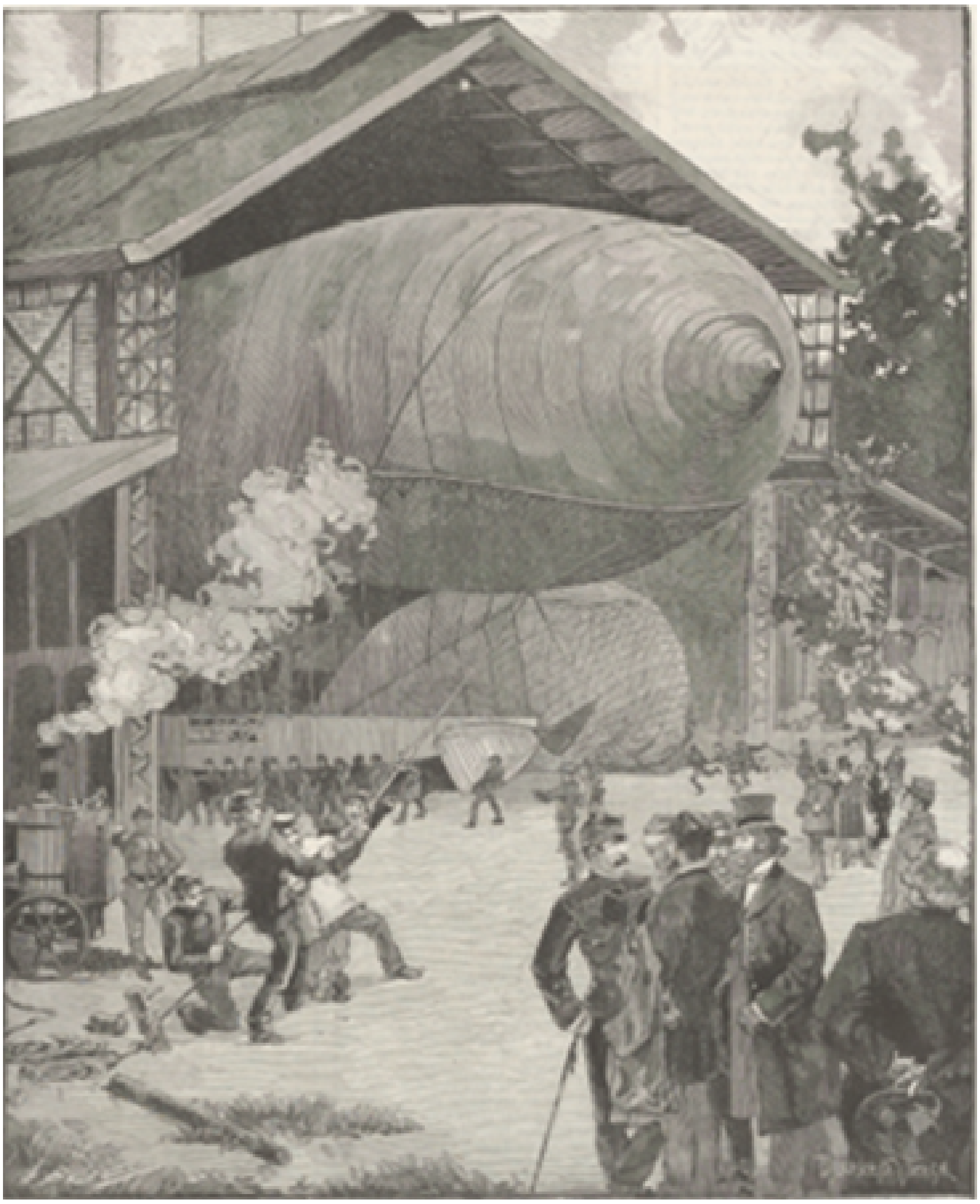

EEN NIEUW STELSEL VAN LUCHTVAART.

Want, zegt mij, hoe is 't mogelijk een appel te deelen zonder hem te snijden?’

- De beide ridders namen de woorden van den schaapherder ter harte en meenden dat er diepe wijsheid in school. - ‘Gij heb juist geoordeeld,’ spraken zij, ‘had de schandelijke appel niet reeds twist onder ons verwekt? Stonden wij niet gereed om tegen elkander te kampen om het bedrieglijk geschenk der trotsche jonkvrouw, die ons haat? Stelde zij ons niet aan de spits van het leger in de hoop dat zij ons zou doen vallen? En daar dit haar niet gelukt is, wapent zij nu onzen arm met den dolk der tweedracht tegen ons zelven. Wij willen het bedrieglijke geschenk prijs geven; geen van ons beiden zal den appel hebben. Hij behoort u tot loon van uw eerlijk bescheid. Den rechter behoort de vrucht van 't proces, en de partijen krijgen de schillen.’

De ridders gingen hunnen weg en de herder nuttigde met al de gemakkelijkheid, die den rechters eigen is, den hem geschonken appel.

Het dubbelzinnig gedrag der hertogin kwelde hen zeer en daar zij bij hunne terugkomst bevonden dat zij niet meer met hunne leenmannen en onderdanen naar believen handelen konden, maar gehoorzamen moesten aan de wetten, die jonkvrouw Libussa voor de algemeene veiligheid had uitgevaardigd, werd hun misnoegen nog grooter. Zij traden met elkander in een komplot, en verwierven zich een aanhang in 't land. Vele oproermakers sloten zich bij hen aan, die zonden ze 't land door, om de vrouwenregeering verdacht te maken. - ‘O, welk eene schande!’ riepen zij uit, ‘geregeerd te worden door eene vrouw die onze krijgsmanslauweren inzamelt om daarmee hare spinrokken te versieren. Den man komt het toe heer te zijn in 't huis en niet der vrouw; dat is zijn onweersprekelijk recht; dat is het gebruik bij alle volken. Wat is een leger zonder een hertog, die voor 't krijgsvolk uit trekt? Laat ons een vorst kiezen, die over ons heerschen zal en dien wij zullen gehoorzamen.’

Al deze dingen bleven der waakzame Libussa niet verborgen; zij wist ook wel vanwaar de wind kwam en wat zijn razen beteekende; daarom riep zij de voornaamsten des lands bijeen, trad met al den glans en de waardigheid eener vorstin midden onder hen en de rede haars monds vloot als honigzeem van hare lippen.

‘Er is een gerucht in 't land,’ aldus sprak zij hen toe, ‘dat gij een hertog begeert die voor u uit ga in den strijd, en dat gij het u zelf onwaardig acht mij langer te gehoorzamen. Evenwel hebt gij door eene vrije en ongedwongen verkiezing niet een man uit uw midden, maar eene der dochteren des volks met het purper bekleed, opdat zij over u heerschen zou naar de zeden en gewoonten des lands. Die mij nu van eenige dwaling beschuldigen kan, trede vrijmoedig voor en getuige tegen mij. Maar heb ik, naar het voorbeeld van Krokus, mijnen vader, recht en gerechtigheid gehandhaafd, dë oneffenheden weggeruimd en wat krom was recht gemaakt, heb ik uwen oogst beschermd, uwe kudden voor de wolven bewaakt en den ooftboom opgekweekt; heb ik de stijve nekken der overheerschers gebogen, de verdrukten opgeholpen en hun een staf gegeven om daarop te steunen: zoo past het u, uwe keuze te handhaven en mij trouw te zijn en te gehoorzamen Als gij meent dat het den man onwaardig is eene vrouw te gehoorzamen, dan hadt ge dit moeten bedenken eer ge mij koost tot uwe vorstin; is daarin eenige schande, die kome op uw hoofd terug. Maar uw pogen brengt duidelijk aan den dag, dat gij uw eigen voordeel niet begrijpt. De hand der vrouw is zacht en week: maar ruw en gespierd is der mannen arm, drukkend en zwaar als zij daarmede heerschen. En weet gij niet, dat daar waar eene vrouw regeert, de heerschappij in de hand der mannen is? Want zij geeft gehoor aan wijzen raad; maar waar de vrouw van de regeering is uitgesloten, daar heerscht de vrouw; want de deernen, die des konings oogen bevallen, hebben zijn hart in hunne handen. Daarom

bedenkt u wel, opdat uwe wankelmoedigheid u niet te laat berouwe.' De redenaarster zweeg en een diep eerbiedig stilzwijgen heerschte in de zaal: niemand dorst een woord te spreken. Maar Vorst Wladomir en zijne bondgenooten gaven daarom hun voornemen niet op en fluisterden elkander in 't oor: 'De sluwe woudgems verlaat niet gaarne de vette weide; maar de hoorn des jagers zal nog helder weerklinken en haar toch voortjagen.' - Daags daarna stookten zij de ridderschap op, dat deze de vorstin moest noodzaken binnen drie dagen een gemaal te kiezen, en door de keuze haars harten het volk een vorst te schenken die met haar de regeering deelde.

Bij deze onverwachte vordering, die de stem des volks scheen te zijn, kleurde een jonkvrouwelijk schaamrood de wangen der schoone Libussa; haar helder oog zag alle klippen onder water die haar bij deze gelegenheid bedreigden. Ook wanneer zij, naar de zeden der groote wereld, hare neiging onderdrukte ter wille van een huwelijk uit berekening, kon zij hare hand slechts aan één der pretendenten schenken en zij zag wel in dat de andere zich daardoor gekrenkt rekenen en op wraak bedacht zoude zijn. Bovendien was haar de geheime belofte haars harten heilig en onschendbaar; daarom poogde zij de zoo dringende uitnoodiging der standen te ontwijken en eene proef te wagen, om hun het geheele plan uit het hoofd te praten. -

'Na den dood des adelaars,' sprak zij, 'koos het gevogelte de woudduif tot koningin en alle vogels gehoorzaamden haar zacht kirrend geroep. Maar licht en luchtig, zooals de natuur der vogelen is, berouwde hun dit besluit spoedig. De trotsche pauw meende dat het haar beter toekwam te heerschen; de gierige sperwer, gewoon het kleine gevogelte te bijten, hield het voor vernederend de vreedzame duif onderdanig te zijn; zij maakten zich een aanhang en kozen den kortzichtigen nachtuil uit om namens hun verbond eene nieuwe koningskeuze voor te stellen. Het vadsige korhoen, de trage ooievaar, de hersenlooze reiger en alle grootere vogels juichten het voorstel toe, en het koor der kleinere vogels tjilpte en zong uit onverstand hetzelfde liedje.

Daar verhief zich de wouw hoog in de lucht en alle vogels riepen: Wat eene majestueuze vlucht, welk een bliksemvuur in de helfonkelende oogen en welk eene uitdrukking van kracht in den gekromden snavel en de krachtige klauwen! De stoute manhaftige wouw zal onze koning zijn!'

Nauwelijks had de roofachtige vogel den troon beklommen of hij toonde zijne overmacht aan zijne gevederde onderdanen met groote tyrannij; hij trok de groote vogels de vederen uit en verscheurde de kleine.' -

Hoe vol beteekenis deze rede ook was, maakte zij toch weinig indruk op de naar eene regeeringsverandering beluste gemoederen: en het bleef bij het volksbesluit dat de koningin zich in drie dagen een gemaal moest kiezen. Daarom was vorst Wladomir in zijn hart zeer verblijd; want thans meende hij den schoonen buit te ontvangen, waarnaar hij zoolang te vergeefs had gewenscht! Liefde en eerzucht maakten zijne wenschen des te vuriger en den mond, die tot hiertoe slechts zuchten had voortgebracht, welsprekend. Hij kwam aan het hof en vroeg gehoor. - 'Geëerbiedigde meesteres uws volks en mijns harten!' sprak hij tot de hertogin, 'geen enkel geheim is u verborgen; gij kent de vlammen die mijn boezem verteren, die vlammen zoo heilig en rein als die op het altaar der Goden; gij weet welk een vuur gij in mijn binnenste ontstoken hebt. Thans is het aan u, om naar den wil des volks, het land eenen vorst te schenken. Kunt gij een hart versmaden dat voor u leeft en klopt? Om u waardig te zijn heb ik mijn bloed en leven gewaagd om u op den troon uws vaders te verheffen.' - Bij het aanhooren dezer woorden, bedekte Libussa haar aangezicht met een sluier, om het schaamrood, dat hare wangen kleurde, te verbergen. Zij wenkte

Wladomir met de hand om de kamer te verlaten, zonder den mond open te doen alsof zij wilde overleggen wat zij hem antwoorden zou.

Spoedig daarop meldde ridder Wizisla zich aan en verlangde binnengelaten te worden. ‘Aanminnigste der vorstendochters!’ sprak hij, binnentredende, ‘de schoone duive, de koningin der gevederde luchtbewoners, zal, zooals u bekend is, niet meer eenzaam kirren, maar zich een gade zoeken. De trotsche pauw slaat haar, naar men zegt, zijne bonte vederen in de oogen, en meent haar door zijn glans te verblinden; maar zij is wijs en bescheiden en zal zich niet met den overmoedigen pauw paren. De sperwer, eertijds een roofzuchtige vogel, heeft zijne gansche natuur verloochend, is vroom en eerlijk en zonder valschheid, want hij bemint de schoone duif en tracht haar te believen. Dat hij een krommen snavel en scherpe klauwen heeft moet u niet bevreemden, hij heeft ze noodig tot bescherming van zijne geliefde duive, opdat geen ander haar schade of zich van hare heerschappij meester make; hij is haar trouw en onderdanig en heeft haar 't eerst gehuldigd op den dag hare verheffing. Zeg mij nu, wijze vorstin! of de duive haren sperwer de liefde waardig keurt, waarnaar hij smacht?’

Libussa deed even als te voren, beduidde den ridder evenzoo om heen te gaan, en nadat zij hen eenigen tijd had laten wachten riep zij de beide pretendenten tot zich en sprak: ‘Ik ben u beiden zeer dankbaar, dat gij mij geholpen hebt, den troon van Bohemen na den dood mijns vaders te bestijgen, en ik heb uwen dienstijver, waaraan gij mij herinnert, niet vergeten; ook is 't mij niet verborgen, dat ieder van u mij vurig bemint; want uwe blikken en gebaren waren reeds lang de tolken van uw gevoel. Duidt het mij evenwel niet ten kwade, dat ik mijn hart voor u gesloten gehouden en niet liefde met liefde beantwoord heb. Het was geene miskenning, maar eene poging om met wijsheid een moeilijke keus te doen. Ik woog uwe verdiensten en de evenaar stond juist in 't midden. Daarop besloot ik het aan u zelf over te laten om de kwestie uit te maken en bood u den appel aan, om uit te vorschen, wie van u beiden zich van de ondeelbare gave zou kunnen meester maken. Zeg mij nu zonder verwijl in wiens hand de appel is. Wie van u hem den ander heeft afgewonnen erlangt mijnen troon en mijn hart bovendien.’ De beide edelen zagen elkander verrast aan, verbleekten en verstomden. Eindelijk na eene lange poos verbrak Wladomir het stilzwijgen en sprak: ‘De raadsels der wijzen zijn voor den onverstandige eene noot in een tandenloozen mond; eene parel, door het hoen uit het zand opgeraapt, een licht in de hand des blinden. O, vorstin! vertoorn u niet daarover, dat wij uw geschenk wisten te waardeeren noch te gebruiken. Wij misduidden uwe bedoeling, die wij niet kenden, en meenden dat gij een twistappel onder ons geworpen hadt, die ons met elkander oneenig zou maken; daarom gaf ieder onzer zijn aandeel prijs en wij verlosten ons zelf van de tweedrachtige vrucht, die niet een onzer den ander zou gegund hebben, alleen te bezitten.’

‘Gij hebt uw eigen oordeel geveld,’ antwoordde de jonkvrouw: ‘Als reeds een appel uwe ijverzucht gaande maakte, welk een strijd zoudt ge om een mirtekrans hebben gevoerd die zich om eene kroon slingert?’ - Met dit bescheid liet zij de ridders gaan, die er zich zeer over bedroefden, dat zij den onnoozelen scheidsrechter gehoor gegeven en het pand der min onbedachtzaam zoek gemaakt hadden, het middel waardoor hun de bruid in de armen zou zijn gevoerd. Zij overlegden nu ieder afzonderlijk, hoe zij toch hun voornemen mochten uitvoeren en zich van den Boheemschen troon en zijne schoone bezitster meester konden maken.

(Wordt vervolgd.)

De krankzinnige
Een verhaal naar het Hoogduitsch.
(Vervolg.)

IX.

De jonge geneesheer stond als aan den grond genageld, den strakken blik nog altijd op de deur gevestigd, ook toen de ander reeds lang de kamer verlaten had. Het duurde een geruimen tijd eer hij zoo ver tot zichzelven kwam, dat het hem alles duidelijk was, wat in het laatste uur met hem was voorgevallen; maar toen ook doorzag hij al het ontzettende van zijnen toestand, en wierp hij zich als vernietigd op eenen stoel, verborg zijn aangezicht in zijne handen en snikte overluid.

't Geen hem als een duister, vreeselijk vermoeden, slechts nu en dan, evenals de weerlicht in een winternacht, door de ziel was geschoten; 't geen hem dan zelfs, wanneer hij die gedachte in allerijl van zich wierp, voor die weinige oogenblikken het hart met vrees en ontzetting vervuld had, was waarheid geworden, en als met vurige letteren stond het voor het oog zijner ziel, wat zijn lichtgeloovig en onbezonnen hart had gedaan.

Een waanzinnige had hij de hand geleend om het gesticht te ontvluchten, een waanzinnige binnengeleid in den stillen familiekring zijner vrienden en Jenny! Jenny was ongelukkig geworden door hem, die gaarne zijn leven zou hebben opgeofferd om haar slechts een jaar van geluk te koopen.

Hij bracht den ganschen nacht door met de kamer op en neer te gaan en plannen te beramen, hoe al het onheil, dat hij onbedacht berokkend had, af te wenden, plannen, welke hij weder verwierp, zoodra zij in hem oprezen, terwijl hij zelfs het aanbreken vreesde van den dag, die misschien reeds de ontknooping van die verschrikkelijkheden met zich zou brengen.

Wat zou hij doen, hoe den doodelijken pijl afkeeren, die, eenmaal de pees ontvlogen, in stoute vaart haar doel tegensnorde? Zich bij het gerecht vervoegen? bekennen wat hij, uit een medelijdend en tevens misleid hart, had gedaan, en den waanzinnige weder aan zijne voormalige bewaarders overleveren? Hoe lang hij de zaak bepeinsde, dit scheen het eenigste te zijn, dat hem overbleef, en toch kantte zijn hart zich telkens weer aan tegen die maatregelen van geweld, welke den ongelukkige, met wien hij nu eenmaal zoo vele maanden lief en leed had gedeeld, opnieuw tusschen de muren van eenen kerker, misschien in dezelfde cel zouden terugwerpen. Zou daar niet ten laatste eene krankheid tot haar hoogste punt stijgen, die nu misschien nog door eene trouwe vriendenhand kon geheeld, althans gelenigd worden?

En Jenny... moest haar het hart niet breken, als haar geliefde een waanzinnige was. Arme Jenny!

Hij wilde vluchten; maar was het niet juist zijne tegenwoordigheid alleen, die misschien nog ongeluk en verderf kon afweeren van een bedreigd, een geliefd huisgezin? Hij wilde naar de familie Newland gaan, om haar de verschrikkelijke tijding over te brengen, maar hij vreesde ook weer het oogenblik, waarin hij tegenover het meisje die ontzettende woorden zou moeten uitspreken.

Het duizelde hem ten laatste van alle plannen, welke zijn hoofd en zijne ziel folterden, en doodelijk afgemat wierp hij zich eindelijk op zijne legerstede, om van zijnen angst, zijn lijden voort te droomen in allerlei wilde en verwarde beelden.

Toen hij den volgenden morgen ontwaakte, stond don Gaspar aan zijn bed, en nog eer hij zich het gebeurde van den vorigen avond voor den geest kon roepen, waarvan de duistere herinnering alleen hem als een last op het harte lag, vroeg hem de Spanjaard op een volkomen rustigen en bedaarden toon, om op te staan en zich te kleeden, daar het weer zoo schoon was en zij eene wandeling wilden doen. Bijna werktuiglijk gehoorzaamde hij; doch hoe dikwijls hij ook den blik van den ongelukkige trachtte op te vangen, telkens mislukte hem dit; don Gaspar ging eindelijk naar het venster, en zag, al trommelende op de ruiten, naar buiten, tot de ander zijn toilet gemaakt had en hem op de straat kon volgen.

Ook daar waren zij reeds een eindweegs naast elkander voortgegaan, zonder dat een van hen ook maar een woord had gesproken: beiden schenen er tegen op te zien een gesprek te beginnen. Leifeldt verwonderde zich wel over de bedaarde en rustige houding van den man, bij wien hij meende dat de razernij in al hare woede was uitgebroken, maar het leed toch geen twijfel of die Spanjaard was niet geheel onbewust van hetgeen er den vorigen avond was voorgevallen. De ontwijkende houding, die deze in alles aannam, sprak hem schuldig; doch Leifeldt was niet zeker of het gebeurde zijnen vriend helder en in alle kleine bijzonderheden voor den geest stond, wat hij gedaan en gesproken had, of dat slechts een algemeen en onbestemd gevoel van aangevangen onheil in hem giste en werkte, en of hij nu misschien daarop hoopte, dat Leifeldt hem, als uit eigen beweging, de noodige opheldering en geruststelling, of bevestiging van het heimelijk gevreesde zou geven.

Maar Leifeldt zweeg insgelijks; hij kon het niet van zich verkrijgen nu, terwijl al het verledene nog zoo versch in zijn geheugen lag, alsof het voor weinige minuten was gebeurd, een onverschillig gesprek aan te vangen, en hij schroomde de opene wonde aan te raken, welke onder het bereik lag van zijne hand.

Don Gaspar kon deze pijnlijke stilte eindelijk niet langer verdragen en lispelde, zonder evenwel naar zijnen makker op te zien, nauwelijks hoorbaar:

‘Ik moet 's avonds geenen wijn meer drinken, Frederigo! - dat bekomt mij altijd slecht en ik gevoel mij na het gebruik opgewonden en verhit.’

‘Hebt gij gisteren dan zooveel wijn gedronken?’ vroeg Leifeldt, snel naar hem opziende - een nieuw licht opende hem als het ware de baan - ‘is de wijn alleen er de schuld van, en zou het mogelijk wezen, dat werkelijk de krachtige ongewone drank de opgewondenheid teweeggebracht hebbe?’

‘Veel juist niet,’ hernam de Spanjaard onrustig, ‘maar de wijn, welken deze Engelschen drinken, is zwaar en verhittend, hij werkt in de aderen als gloeiende lava, en drijft het bloed kokende naar het hoofd; ik moet geenen wijn meer drinken.’

‘Hij heeft u dan wel sterk aangegrepen,’ zeide Leifeldt.

Don Gaspar wierp een zijdelingschen blik op hem, en hernam met een verlegen glimlach:

‘Dat is mijn oud gebrek, en strekte mijnen vijanden in Argentinië eens tot voorwendsel om mij aan banden te leggen; maar de Spanjaard is matig; gij zult zelden of nooit eenen beschonkene onder hen aantreffen, doch eene geringe hoeveelheid werkt dan ook dikwijls bij hen, die altijd nuchter zijn, sterker dan tienmaal zoo veel bij meer geharde gestellen.’

‘En weet gij, wat gij gisteren avond gezegd en gedaan hebt?’ zeide Leifeldt, terwijl hij bleef staan, en hem opmerkzaam gadesloeg.

‘Onzin, waarschijnlijk,’ antwoordde de Spanjaard lachende, terwijl hij langzaam voortstapte, ‘louter onzin, zoo als ik meermalen in eene koortsachtige spanning heb uitgeslagen; het zou geen wonder zijn, als ik ten laatste die dwaze vertelsels zelf geloofde, welke men mij altijd opnieuw heeft voorgepraat, en die men mij dwingen wilde, toe te stemmen; als men maar aanhield zou men, geloof ik, den besten wel kunnen inpraten, dat hij zijne eigene moeder vermoord heeft. Wat heb ik dan wel gezegd?’

Die laatste woorden werden weer zoo zacht en lispelend uitgesproken, dat Leifeldt opnieuw ontstelde en zijnen vriend wantrouwend aanzag; daar lag meer dan eene onschuldig opgeworpen vraag in die uitdrukking. Hij kon 't niet helpen, maar eenmaal had het vermoeden wortel geschoten; hij was niet meer in staat dit zoo spoedig weder uit zijn hart te verdrijven. Om den zieke dus niet nog meer te verontrusten, of geheel wantrouwend te maken, voor en aleer hij zich werkelijk van de gegrondheid zijner vermoedens had overtuigd, zeide hij op een onverschilligen toon, die het hem echter moeite kostte vol te houden:

‘O, niets bijzonders, het oude verhaal, maar met zulk een schijn van waarheid verteld, dat het den hoorder door merg en been ging. Gaspar, gij zoudt in staat zijn, iemand waarlijk waanzinnig te maken.’

Don Gaspar haalde ruimer adem en beweerde lachende, terwijl hij zijnen vriend bij den arm greep, en met hem naar het midden der stad terugkeerde:

‘Dolle histories, dolle histories! God zij dank, dat ik weer de vrije, frissche lucht inadem, hier heeft het geen gevaar, dat zulke denkbeelden de overhand krijgen en ons ongelukkig maken, maar tusschen die enge muren vallen zij als droppelen gif in het oor, en dooden zij onze gedachten in hun beginsel. Vrije lucht! vrije lucht!’

Met eene inwendige huivering kampende, die door de gedachte aan hetgeen hij geleden had, scheen opgewekt, stapte hij haastig naast zijnen vriend voort, en eerst toen zij de stad weer binnengetreden waren, scheen de nevel op te trekken, waarin zijne ziel was gehuld. Hij werd weer spraakzaam en vroolijker en eer een half uur verloopen was, lachte en praatte hij als te voren.

Anders was het met den jongen Zweed. In den beginne omringd door de gruweldaden, welke Rosas werkelijk bedreef of waarvan hij ten minste beschuldigd werd, door zijn goedaardig hart misleid, was het zoo onverklaarbaar niet, dat hij hem, wien men voor krankzinnig had uitgegeven, maar aan wien hij zelf nooit opvallende kenteekenen van werkelijke ontsteltenis des geestes had ontdekt, voor een onschuldig gekerkerde aanzag, en eenmaal in die opvatting verkeerende, volgde het als van zelve, dat hij, niettegenstaande de wonderlijkste grillen van zijnen vriend, er even weinig aan dacht, om hem voor krankzinnig te houden, als wij in degenen, met welke wij dagelijks omgaan, zulk eene ontzettende kwaal vermoeden, hoe vreemd zij zich ook mogen gedragen. Zoodra echter dat denkbeeld eenmaal bij hem opgekomen was, gaf elke beweging heimelijk, maar nauwkeurig bespied, nieuw voedsel aan dien argwaan.

Ofschoon hij er tegen opzag, de familie Newland die verschrikkelijke tijding mede te deelen, begreep hij toch, dat het gevaar niet voor haar kon verzwegen worden. Intusschen wilde hij zelf de overbrenger van zulk eene boodschap niet zijn, en na rijp beraad besloot hij, den Argentijnschen konsul op te zoeken, en aan dezen de geheele zaak onbewimpeld te openbaren. Hij kende zich hierin vrij van eenige onedele drijfveer, en 't was beter, dacht hij, nu oprecht zijne dwaling te bekennen, en den raad van een ervaren man in te winnen, dan dat eenmaal de vreeselijke gevolgen van een onbedacht zwijgen hem te laat berouwden.

Onder voorwendsel, dat hij eenige patiënten moest bezoeken, nam hij afscheid van don Gaspar en ging langzaam de Almendral op. Het hoofd was vol, het hart bezwaard; hij gevoelde zich diep, diep ongelukkig. Onwillekeurig kwam ook wel eens de gedachte in hem op, dat hij zijnen medeminnaar kwijt zou raken, en de kleine duivel, die in ons allen woont en woelt en werkt, en aan het hart der menschen zijne rust ontneemt, spiegelde hem het liefelijk vooruitzicht voor, dat hem nu spoedig geen hinderpaal meer in den weg zou staan, ja, dat Jenny aan hem den vrede van haar hart zou verschuldigd zijn, als hij haar aan het vreeselijke gevaar onttrok, waaraan zij stond prijsgegeven te worden. Maar deze droomen duurden niet lang: de verleider week, het koele verstand kreeg zijnen invloed terug, en Leifeldt begreep, dat hij wel Jenny voor het gevaar waarschuwen en behouden kon, maar dat hij nimmer haar hart zou kunnen winnen; deze overtuiging kon hem geenszins gelukkig, maar Jenny wel diep ongelukkig maken.

Dacht Leifeldt misschien, dat hij den kranke door zijn voorwendsel, patiënten te moeten bezoeken, om den tuin had geleid, dan had hij zich deerlijk vergist. Wantrouwend, gelijk alle zulke lijders, en met eene zekere sluwheid, die een hoofdtrek in het karakter van den Spanjaard uitmaakte, was reeds des morgens bij don Gaspar het vermoeden opgekomen, dat de doktor een duister voorgevoel van zijn werkelijken toestand had gekregen en was hij door het geheele gedrag van Leifeldt daarin meer en meer versterkt. Met dat vermoeden groeide natuurlijk ook de vrees aan, dat hij hem verraden, en aan zijne vijanden weder overleveren zou; eene vrees, die hem tot zekerheid werd, toen hij zag, dat de Zweed zijne schreden naar de woning van den Argentijnschen konsul richtte, werwaarts hij hem voorzichtig van verre gevolgd was.

Het hart klopte hem gejaagd en onstuimig in de borst, en onder zijnen mantel den hecht van zijn staal grijpende, dat hij heden weer voor het eerst bij zich gestoken had, scheen de eerste gedachte, welke bij hem opwelde, en waaraan hij oogenblikkelijk gehoor gaf, te zijn: den verrader te volgen en de twee deelgenooten van zijn vreeselijk geheim onschadelijk te maken.

Hij vond de huisdeur even aan staan, en in plaats van aan te kloppen, zooals men in de zuidelijke landen, zelfs bij openstaande deuren, gewoon is te doen, trad hij terstond binnen; Juist wilde hij den trap opgaan, toen hij vreemde stemmen van boven hoorde komen, en, aan den inval van het oogenblik gehoor gevende, sloop hij eene openstaande zijkamer binnen, waarvan hij de deur haastig achter zich sloot.

Zij, die den trap afkwamen, spraken luid, en don Gaspar scheen met ongeduld naar hun heengaan te wachten, toen eensklaps een naam daar buiten klonk en hem als een elektrieke schok door al zijne leden schoot. Met inspanning luisterde hij aan de deur, en vergat hij alles om zich heen, om geen woord van hetgeen daar gesproken werd te verliezen.

‘Don Louis de Gomez,’ zeide de eene stem, die van een oud man scheen te komen, ‘heeft geene andere bevelen achtergelaten, amigo?’

‘Zoo ver ik weet niet,’ hernam de ander; ‘zorg maar, dat te Guillota zijne kamers in orde zijn, want ik geloof niet, dat hij zich langer dan een paar dagen te Valparaiso zalophouden.’

De beide mannen stonden nu beneden voor de deur, achter welke de Spanjaard, met het oor tegen het dunne beschot gedrukt, luisterde, terwijl de eerste vervolgde:

‘De seniora zal wel niet zoo spoedig willen vertrekken; reizen vermoeit en een paar rustdagen zijn nu en dan noodzakelijk.’

‘Dat weet ik niet, en 't gaat mij ook niet aan,’ bromde de ander, ‘vrouwenluimen zijn wonderlijke dingen, en als zij 't in het hoofd krijgt, blijft ze misschien den geheelen zomer hier, don Gomez mag daartegen zeggen wat hij wil. Maar wie was toch de jonkman, die zoo even bij don Guzman binnenkwam? Dien hebt gij hier nog niet gezien.’

DE EERSTE NIEUWJAARSBRIEF, NAAR C. BRETSCHNEIDER.

‘Een Duitsche doktor, geloof ik, die hier woont,’ was het antwoord, ‘maar ik wou dat men kon heengaan; waarom zouden we hier nog moeten wachten?’

‘Verduiveld, wat schrikte de senior, toen hij den naam van don Louis hoorde,’ hernam de jongste, ‘hebt ge wel opgemerkt, hoe hij mijn heerschap wat in 't oor fluisterde? Ik geloof waarlijk, dat het daarom was, dat wij moesten wachten, want hoor! daar wordt boven weer gebeld; blijf hier nog een oogenblik, ik ben dadelijk terug.’

En met vlugge schreden ging hij den trap op, om te vernemen wat van hem gevorderd werd, terwijl de oude op en neer liep, zijne handen op den rug onder den korten, blauwen mantel gevouwen, en ongeduldig de terugkomst van zijnen kameraad scheen af te wachten.

Het duurde ongeveer vijf minuten toen men dezen weder den trap hoorde afkomen. Die tijd scheen den Spanjaard echter eene eeuwigheid, en toen hij beneden was, fluisterde hij den ander heimelijk toe:

‘Weer wat nieuws in 't zeil, de seniora zal in 't geheel niet in de stad vertoeven, maar recht door naar Guillota rijden. De Duitsche doktor heeft onbegrijpelijk veel te vertellen.’

‘Caramba! was is er weer gebeurd!’ riep de oude, ‘waarom nu dit tegenbevel?’

‘Een Noorman mag mij met mijnen boot in de baai vangen, als ik dit begrijp’ bromde de eerste, ‘de dokter steekt in 't spel, zooveel is zeker, doch ik kon niet wijs worden, waarover zij het eigenlijk zoo druk hadden, Maar kom, wij hebben waarlijk geen tijd te verliezen.’

Hier werden de stemmen onduidelijk, daar de beide mannen buiten de deur traden. Gaspar scheen een oogenblik te twijfelen, of hij den trap opgaan, en zijn eerste plan volgen ofwel het huis verlaten en handelen zou overeenkomstig het zoo even

gehoorde. Hij scheen tot het laatste te besluiten: nog een oogenblik luisterde hij aan den trap of hij ook stemmen mocht kunnen onderscheiden, maar toen daarop eene deur werd geopend en eene vreemde stem werd gehoord, opende hij spoedig de huisdeur, en verdween op straat onder het volk.

Leifeldt intusschen, die er niet aan dacht, dat don Gaspar, de 'ontvluchte waanzinnige' hem gevolgd zou zijn en hem had bespied, noemde nauwelijks den waren naam van den Spanjaard, of don Guzman sprong verschrikt van zijnen stoel op, en hoorde in pijnlijke spanning naar het korte verhaal van den jongen Zweed. Spoedig deelde hij dezen nu ook de ophanden zijnde komst van don Louis de Gomez mede, die, zooals de zaken thans stonden, inderdaad groot gevaar liep, door den ongelukkige te worden aangevallen. Hij had daarom zijnen dienaar weer boven geroepen en zijne bevelen in zoo verre veranderd, dat ten minste de seniora geen onheil zou kunnen overkomen en raadde den jongen dokter aan zich oogenblikkelijk bij de policie te vervoegen, en daar hulp te vragen, ten einde den waanzinnige weer in handen te krijgen, dien men, om alle opzien te vermijden, eenvoudig op zijne kamer overvallen en gevangen kon nemen.

(Wordt vervolgd.)

Rebus No. 3.

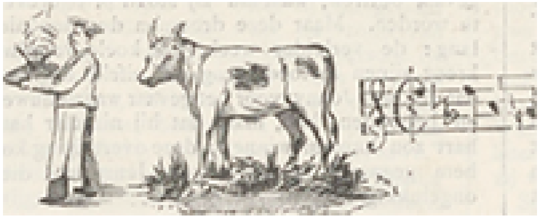

ALS PRIJS AAN DEZEN REBUS IS VERBONDEN OM BIJ LOTING AAN EEN DER GOEDE OPLOSSERS TOEGEWEZEN TE WORDEN:

Gedenkboek der Consciencefeesten in 1881 te Brussel gevierd.

Prachtig boekdeel gr. 40 formaat. Keurig gedr. met roode omlijsting op getint papier, 230 pag.

Bovendien hebben de goede oplossers het recht tegen verminderden prijs te kiezen tusschen de boekdeelen, waarvan de lijst hun na ontvangst hunner oplossing zal toegezonden worden.

Oplossing Rebus No. 1. OPENBAAR ONDERWIJS.

Prijs gewonnen door den heer J.M.D.M. te Beirendrech.

[Nummer 23]

Onze gravures

Eene proef van antispiritismus.

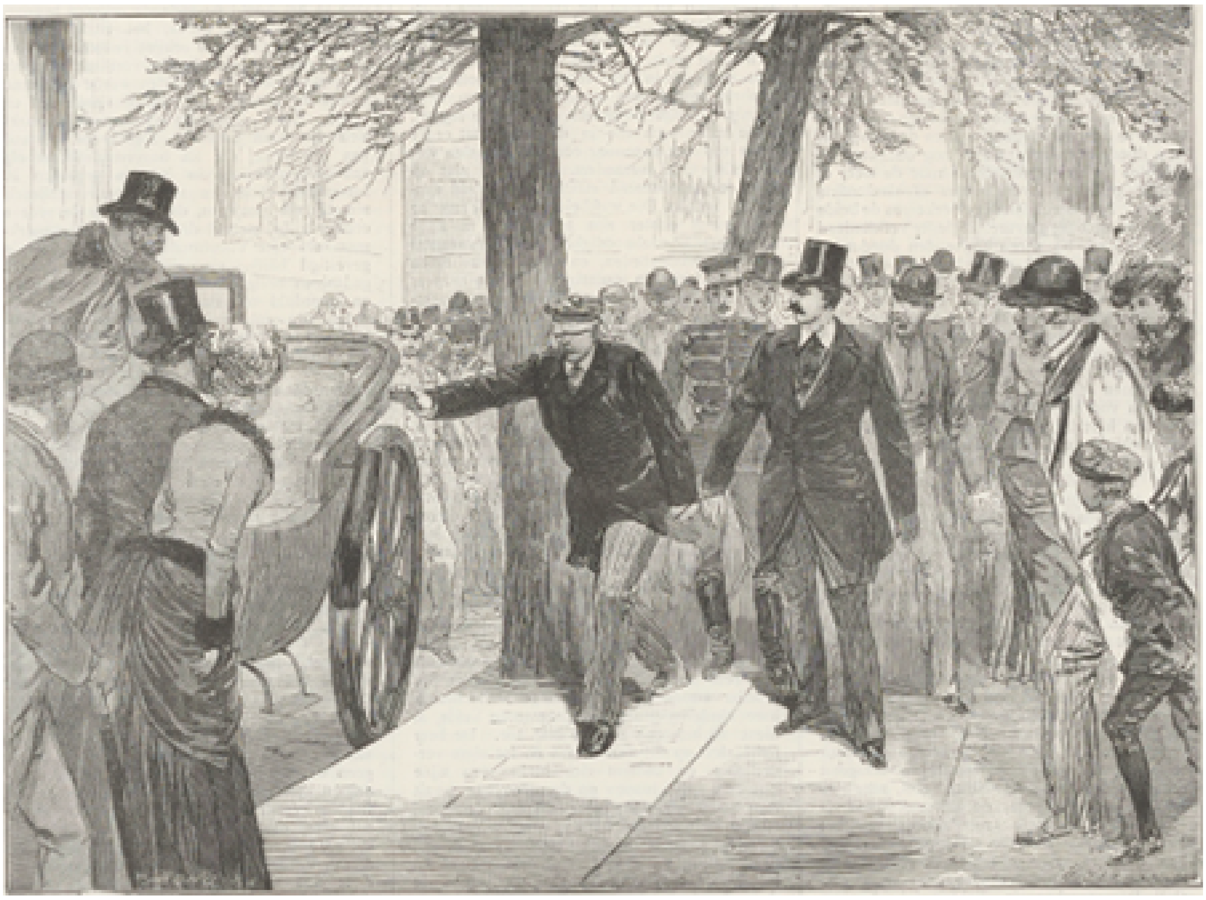

EENE PROEF VAN ANTISPIRITISMUS.

Mr. Cumberland is op dit oogenblik de voornaamste vertegenwoordiger van het ‘Antispiritismus,’ dat op natuurlijke en beredeneerde gronden al de zoogezegde wonderen nabootst en in het leven roept, waarmede het ‘Spiritismus’ de bijgeloovigen en lichtgeloovigen zoolang om den tuin geleid heeft. De welgeslaagde proeven van den behendigen man trokken te Berlijn de aandacht der geheele hooge wereld; ja, op een *soirée* bij de vorstin Radziwill kwam zelfs de oude keizer Willem zich van Cumberland's verrassende uitkomsten overtuigen.

Onze gravure stelt eene proeve voor van Antispiritismus, welke gedurende eene publieke voorstelling in het hotel Keizershof te Berlijn door Mr. Cumberland vertoond werd. Twee toeschouwers hadden namelijk op zich genomen eene speld te gaan verbergen op de nabijgelegene Wilhelmsplaats. Toen zij in de voorstellingszaal teruggekeerd waren, liet M. Cumberland zich blinddoeken, vatte daarna de hand van een der heeren, die de speld verstoken hadden, en begaf zich, door het geheele gezelschap gevolgd, met hem naar de Wilhelmsplaats ter opsporing van het verstopte kleine voorwerp. In werkelijkheid leidde echter de antispiritist den heer niet, maar

werd integendeel door zijnen leidsman, zonder dat deze daarvan bewust was, naar de rechte plaats gevoerd. Wanneer Mr. Cumberland namelijk van den weg dwaalde, die tot de weggeborgene speld bracht, gaf de Medium onwillekeurig daarvan kennis door eenen druk der hand, omdat zijne gedachten bestendig en uitsluitend op de speld gevestigd waren, en hij deed op dezelfde wijze zoolang teeken, tot dat Mr. Cumberland zich weder op het rechte pad bevond. De speld werd dan ook na luttel tijd, tot ieders verbazing, door den antispiritist ontdekt in het rugkussen van een open rijtuig, waarin de beide heeren ze verstopt hadden. Cumberland's behendigheid bestond in dit

geval dus alleen in zich van den zoogenaamden Medium te laten voeren, wat des te aannemelijker is als men weet dat deze steeds uitgekozen wordt onder de toeschouwers, die erg zenuwachtig en licht vatbaar voor indrukken zijn. Wat er ook van zij, iedere poging tot bevechting en uitroeiing van de kwakzalverij der geestenoproeping en kloppende tafels verdient vermelding en aanmoediging, ofschoon wel juist het Spiritismus in Europa niet bijzonder lang meer wachten zal, om als eene afgespeelde klucht voor goed ter zijde gesmeten te worden. Zoo is het echter niet gesteld met het dierlijke Magnetismus, de moeder der klopgeesterij, en het oordeel der mannen van wetenschap is tot nog toe erg verdeeld over de waarde, de uitgebreidheid, ja zelfs over het al of niet bestaan van gezegde kracht. Wij laten verder twee gansch tegenstrijdige meeningen volgen over het dierlijke magnetismus. Alhoewel zij onzen lezers geene bepaalde overtuiging schenken zullen, bevatten zij niettemin een aantal bijzonderheden en inlichtingen, die alleszins wetenswaardig zijn.

Na den storm.

De gierende wind heeft zijne woede botgevierd: het zwangere wolkgevaarte, dat hij opeen stapelde, heeft zich in knetterende bliksemschichten en stroomende regenvlagen ontlast; de schuimende golven, die hij tot verraderlijke waterheuvels omhoog zweepte, beuken nog slechts in machtelooze aanvallen de duinen. Reeds roept eene terugkeerende zonnestraal het beangste gedierte weer uit de schuilplaatsen, waarin het verschrikkelijke onweder hun de wijk had doen nemen. Alles herleeft en ademt weer vrijer. Alleen zij, wier dierbare betrekkingen tegen het woeste element een ongelijken kamp te voeren hadden en wien de afloop van den doodelijken reuzenstrijd nog onbekend is, wachten in zielsbenauwdheid naar de weet of hunne geliefden overwinnaars of slachtoffers bleven. In die zielefoltering verkeeren de beide vrouwen op onze gravure. Bij ieder verblindend bliksemlicht, bij elken bonkenden donderslag verstierf het gebed om erbarming op hunne bevende lippen, bij elke huilende windvlaag, die de brooze visschershut schudden deed, krompen zij van angst ineen; want ieder losbarstend hemelvuur en iedere aanruk van het machtige orkaan kon den wrakken boot, waarop de echtgenoot en zoon zich bevond, den bodemloozen afgrond inslingeren. Wat heeft het lot hun voorbewaard? Die vreeselijke vraag, die hun hart bij elken klop herhaalt, heeft de kunstschilder met meesterhand op zijn doek neergestempeld: moeder, vrouw en zelfs het kind richten die den toeschouwers karakteristiek en welsprekend toe. Neerland mag met recht fier zijn op den schilder Jos. Israëls; want de keus zijner onderwerpen zoowel als hunne talentvolle uitvoering maken hem tot een *nationale meester* in den vollen zin der woorden.

Generaal De Colomb reikt de eereteekens uit aan de gasthuisnonnen van Marseille.

Ieder volk heeft zijne kenmerkende karaktertrekken; doch bij geene Europeesche natie komen die eigenschappen wellicht zoozeer uit als bij de Franschen. Het ligt

geenszins in onze bedoeling hier ongepast eene ontleding te geven van den eigendommelijken volksgeest onzer Zuiderburen; wij willen enkel, naar aanleiding onzer gravure, de inkonsekwentie als een der voornaamste grondtrekken van het Fransche karakter staven. Bij geen ander volk kan overigens dat gebrek in dergelijke mate aangetroffen worden, omdat geen stam den Gallo-Romaanschen in lichtzinnigheid nabij komt, en de inkonsekwentie veeltijds slechts geteeld wordt door een onbedacht en ongerijpt oordeel. Men zie onze gravure: zij verbeeldt den generaal de Colomb, hoofdbevelhebber van het vijftiende legerkorps, die het kruis van het Eerelegioen overhandigt aan Mme. Saint-Julien, overste der zusters van St. Vincentius à Paulo, als belooning der schitterende liefdediensten door haar tijdens den laatsten cholera bewezen. Al de generaals en kolonels van het garnizoen woonden deze treffende plechtigheid bij, die op de binnenplaats des krijgshospitaals van Marseille plaats had. Ook de vijftiende afdeeling der soldaat-ziekendieners was onder de wapens geroepen, om der edele vrouw de krijgseer te bewijzen. De generaal de Colomb sprak ter dier gelegenheid eene redevoering uit, waarin de verhevenste gevoelens doorstraalden, en die op al de aanwezigen eenen diepen indruk maakte. Daarna hechtte de veldoverste een gouden eeremetaal op de borst van zuster Stephania voor hare onverpoosde zelfopoffering gedurende dezelfde besmettelijke ziekte.

Welnu, het zou niemand verwondering baren, als wij in het kort eene teekening mededeelden, waarop verbeeld werd hoe de menschlievende en moedige vrouwen, die men heden de hoogste eer waardig keurt, door dezelfde gewapende huldebetuigers bij den arm gegrepen en uit het gesticht gedreven werden, waar zij hun leven waagden ter leniging van het lijden hunner medemenschen. De verwereldlijking van gods- en ziekenhuizen is immers in Frankrijk aan het dagorde als een uitspruitsel der verburgering van het onderwijs. En had deze laatste niet insgelijks de uitdrijving ten gevolge van een aantal geestelijke broeders, welke in 1870 met bewonderenswaardige vaderlandsliefde de gewonden onder den doodenden kogelregen verpleegden en naar de verbandhuizen droegen? Want het is vooral op godsdienstig gebied, dat de inkonsekwentie der Franschen zich lucht geeft, al leverde het politiek terrein hun dan ook in deze eeuw ruimschoots gelegenheid om hunne veranderziekte op eene weinig ernstige wijze aan den dag te leggen. Eene natie toch die in de drie kwart eener eeuw zoo wat nagenoeg een dozijn malen van regeeringsvorm verandert, kan toch niet op wijs en beredeneerd staatkundig beleid aanspraak maken. Die wuftheid van het Fransche volk vindt echter zijn tegenwicht in zijne aangeborene edelmoedigheid en een aantal andere hoedanigheden, en deze onderscheiden onze Zuiderburen gunstig van hunne naäpers hier ten lande, die wel bij hunne napoetsingen zich tot de ondeugden hunner modellen verlagen kunnen, zonder er tevens in te mogen gelukken zich tot hunne deugden te verheffen.

Eene berenfamilie.

De bruine beren (Ursus arctos), door onze laatste gravure voorgesteld, zijn 1,50 meter tot 2 meters lang. Hunne kleur verschilt van licht-tot donkerbruin. In de jeugd versiert een witte kraag hunnen hals, die sommige dezer dieren ook op rijperen leeftijd behouden. Buiten deze beren heeft men niet alleen de gekende witte ijsberen, maar ook nog de honigberen met eene gele-, de zilverberen met eene zilvergrijze vacht en tevens de zwarte beren. De beer leeft eenzaam in bergkloven of in het dichtste der

bosschen. De berin brengt twee of drie jongen ter wereld, die geenszins, zooals men wel eens verhaalt, eerst door het likken der moeder hunne gedaante erlangen. Zij brengt hare kinderen groot met ongemeene liefde, al dient zij hun ook menige klap toe. De beer richt zich op bij den aanval en tot zijne verdediging en bedient zich alsdan van zijne klauwen. Het loopen op de achterbeenen valt hem veel gemakkelijker dan aan de apen, zoodat hij tot heden toe nog dikwijls als danser afgericht aan het publiek vertoond wordt. Bij den aanvang van den winter is de beer vet en hij brengt een gedeelte van dit jaargetijde slapende door. In weerwil van zijne plompe gedaante is hij een behendig dier, dat goed loopen, zwemmen en klauteren kan. Weleer was hij over geheel Europa verspreid; thans echter woont hij alleen in het noorden en in de afgelegenste dalen der Pyreneën en der Alpen, waar hij vooral bij nacht strooptochten onderneemt, in de veestallen dringt en groote schade aanricht, daar het wel eens gebeurd is, dat hij in éénen nacht twintig tot dertig schapen vermoordde. Ook versmaadt hij de muizen niet, die hij uit den bodem opgraaft en bovenal eet hij gaarne honig en beziën. De berenpelsen hebben eene hooge waarde en kunnen vooral in dit gedeelte van het jaar goed van pas komen.

Het dierlijk magnetismus.

De toestand van automatisme, waarin een persoon door een ander kan gebracht worden, terwijl hij hem zijn wil opdringt en tot lijdelijke gehoorzaamheid dwingt, wordt als volgt teweeggebracht en vertoont dan de verder vermelde verschijnsels.

Men laat den persoon, die de proef ondergaan zal, gemakkelijk in een leuningstoel zitten; men geeft hem in de holte der hand een schijf je metaal, een stuk geld of zoo iets, en beveelt hem, om voortdurend de oogen op dit voorwerp gericht te houden, en dan aan niets anders als aan dat voorwerp te denken. Nadat hij dit gedaan heeft, verlaat men hem te midden van een diep stilzwijgen, daar allen zich terugtrekken. De richting der oogen op de schijf, en de aanhoudende opmerkzaamheid, houden in de hersens eene veel grootere zenuw-vloeislof terug, dan in den gewonen toestand het geval is, en dit brengt eene opgewektheid der zich in het hoofd bevindende organen te voorschijn. De ooren tuiten, het gezicht wordt beneveld, het schijf je schijnt verlicht, en vertoont allengs verschillende vormen; de pols gaal schielijker, in de leden wordt men eene prikkeling gewaar, het hoofd wordt dof en zwaar. Eene algemeene vermoeidheid maakt zich van hem meester. Het is de toestand van uitputting, die als onvermijdelijk gevolg van overprikkeling in 't leven geroepen is. Intusschen vertoonen zich deze verschijnsels niet bij alle personen, die zich aan de proeve onderwerpen, en wel dàn niet, als de opmerkzaamheid niet onophoudelijk op het schijf je gevestigd blijft, als zij zich met andere gedachten bezig houden, of niets als verveling en ongeduld ondervinden. Ongeveer 30 minuten zijn voldoende om de personen in een toestand te brengen, dat zij geen wil bezitten, of zenuwuitputting bij hen te voorschijn te brengen. Als zij eens in dien toestand verkeeren, dan zijn later 8 tot 10 minuten voldoende.

Als de noodwendige tijd, om de zenuwuitputting tot stand te brengen, verloopen is, dan gaat de operateur alleen in de kamer, waarin zich de persoon bevindt, die zich aan de proef onderwerpt, en hij ziet bij den eersten blik, of hij aan zijn invloed onderworpen is, of niet. Hij staat stil en ziet hem strak aan. Als de trekken van het gelaat eene zekere onbeweeglijkheid vertoonen, dan is hij geschikt, om de proef te

ondergaan. De operateur plaatst hem dan zijne duimen vast op den neuswortel, om het orgaan van individualiteit te doen drukken, 't welk zich in dat gedeelte der hersens bevindt. Deze drukking heeft, zoo men zegt, ten doel, om de zenuw-circulatie te belemmeren, en hem zijn Ik, met andere woorden, het bewustzijn zijner individualiteit te ontnemen. Vervolgens staart de operateur hem vast in de oogen, en geeft hem met kracht het fluidum van zijn eigen wil. Dit krachtig fluidum vindt geen weerstand in de geledigde hersens, doordringt dit orgaan, treedt in de plaats van het fluidum van hem, die de proef ondergaat, en zet zich, om zoo te spreken, als heer in dit nieuw verblijf neder. Van dezen oogenblik af aan wordt de persoon sprakeloos, en slechts, door den aandrang van het fluidum, of naar den wil van den vreemde, die in zijne hersens zijn zetel opgeslagen heeft, zal hij handelen. Dit willen wij door eene reeks van gedane proeven bewijzen.

Nadat deze voorbereidingen geëindigd zijn, laat de operateur de personen binnentreden, die getuigen van de proef wenschen te zijn.

Nu richt hij de vragen tot den persoon, waarvan hij hem het antwoord zelf dicteert.

'Slaapt gij?'

'Neen.'

'Sta van uwen stoel op.' (De persoon gaat opstaan). 'Zeg aan de tegenwoordige personen, dat gij niet slaapt.'

'Neen, ik slaap niet, ik ben zeer goed wakker.'

De operateur neemt hem bij de hand, stelt hem aan verschillende bevriende personen voor, en vraagt hem of hij ze kent.

'Ja, zeker ken ik ze.'

'Noem hen dan.'

Hij noemt terstond iederen persoon bij zijn naam.

'Zeer goed; ga zitten.' (Hij gehoorzaamt.)

'Thans verbied ik u om op te staan; het zal u onmogelijk zijn, gij zult niet kunnen opstaan.'

Hij beweegt zich heen en weer, stelt nuttelooze pogingen in 't werk en blijft, als door eene onzichtbare macht, aan zijn stoel geketend.

'Sta nu op, ik veroorloof het u. - Sta op, ik beveel het u.' (Hij gaat zonder de geringste moeite opstaan.)

'Vouw de handen.'

De operateur beschrijft op de gevouwene handen eenige kringen alsof hij ze met eene touw in verschillende richtingen vasbindt.

'Gij kunt uwe handen niet van elkander krijgen; het is u onmogelijk; gij brengt ze niet uit elkander, ik verbied het u.'

Alle pogingen, die hij in 't werk stelt, om zijne handen van elkander te brengen, zijn tevergeefs. Zij blijven als geboeid. Men ziet aan de samentrekkingen van het gelaat, dat de pogingen, die hij aanwendt, sterk zijn, en hem nutteloos zijne krachten doen verspillen.

'Thans zijt gij vrij, gij kunt uwe handen van elkander doen.'

In hetzelfde oogenblik gaan de handen uit elkander.

'Leg eene uwer handen in de mijne. Zeer goed! Luister nu goed naar 't geen ik zeg. Uwe hand is geheel en a! aan de mijne vastgekleefd: het is u niet mogelijk, om de uwe van de mijne te trekken. Beproef het eens; ik herhaal, het is u onmogelijk.'

Hij doet alle vergeefsche pogingen; zijne hand is als genageld aan die van den operateur.

'En ten bewijze, dat uwe hand onweerstaanbaar aan de mijne geketend is, wil ik gaan, en gij zult gedwongen zijn, om mij overal te volgen.'

Inderdaad gaat de operateur rechts en links, voorwaarts en rugwaarts, hij loopt om de tafel heen, en de andere volgt hem zonder tegenstand.

'Trekt uwe hand terug, ik sta u zulks toe.'

De hand wordt terstond zonder de geringste moeite terug getrokken.

'Ga zitten; sluit nu uwe beide handen en leg ze naast elkander.'

De operateur maakt met de beide vuisten eene beweging in het ronde en beveelt den andere, zulks na te doen.

'Draai de vuisten rond, ik verlang het! Sneller, nog sneller. (De vuisten draaien.) Nog veel sneller, ik verkies het!'

De handen draaien met groeiende snelheid in het rond, in weerwil van den tegenstand van den gemagnetiseerde, die zichtbaar vermoeid is.

‘Genoeg, houd op!’

De handen houden eensklaps op te draaien.

Wij moeten hierbij opmerken, dat de operateur dikwijls genoodzaakt is om zijne bevelen drie- en viermaal te herhalen, om den tegenstand van den andere te overwinnen. Hij spreekt op een bevelenden toon, maakt van eene krachtige taal gebruik, om zijn wil heftig uit te drukken en den andere, als het ware, als een werktuig in beweging te brengen. Wij merken verder op, dat gedurende het volbrengen van alle bevelen, de gemagnetiseerde de oogen geopend heeft, spreekt, lacht, ongeduldig wordt en beproeft, om zich tegen den wil, die hem beheerscht, te verzetten.

‘Daar is een stuk hout; neem het in de hand; vindt gij niet, dat het bevroren is? Het is bevroren, zeg ik u.’

‘Het is waar, het maakt mijne hand koud.’

‘Gij vergist u evenwel; 't is integendeel een gloeiende kool, die u branden zal. Neem u in acht, gij zult u branden, gij brandt u.’

De andere werpt terstond het stuk hout met schrik weg en schreeuwt: ‘ik heb mij gebrand!’

Men kan deze proeven tot in het oneindige voortzetten, water voor wijn, zout voor suiker, vruchten voor brood, enz. doen gebruiken.

‘Ik twijfel er niet aan, dat gij uw naam weet.’

‘Gij zoudt ongelijk hebben er aan te twijfelen.’

‘Hoe heet gij dan?’

Hij spreekt zijn naam uit.

‘Thans weet gij uw naam niet meer; ik verbied u uwen naam te noemen. Gij weet dien niet meer, gij kunt dien niet meer noemen.’

Men ziet, dat de lippen van den andere zich bewegen, trillen; hij is evenwel niet in staat, om zijn naam uittespreken.

‘Zijt gij een man of eene vrouw. Antwoord!’

‘Welke vreemde vragen richt gij tot mij! Gij weet immers wel, dat ik eene vrouw ben.’

‘Gij vergist u, gij zijt geene vrouw meer,’ zegt de operateur op een barschen toon, terwijl hij eenige stappen om haar heen doet. ‘Gij zijt tegenwoordig een man, en het bewijs er van is, dat uw baard zeer lang is. Laat ik u dien afscheren.’

De gemagnetiseerde maakt bewegingen als iemand, die zich laat scheren.

‘Doch wat zie ik, uwe vingers zijn voorzien van kromme nagels, en uwe kakebeenen met scherpe haken. Gij zijt in een wolf veranderd; versta mij goed: in een weerwolf.’

De trekken van den andere kondigen hevigen schrik aan en zijne oogen verstijven. Hij gevoelt een overgrooten angst.

‘Ik zeg u, dat gij een weerwolf zijt. Wij willen u dit kind voorwerpen, en gij zult het verslinden. Waarom aarzelt gij? Ik wil het, ik beveel het u, stort u op dit kind en verslind het.’

De andere stort zich op eene in gereedheid gehoudene draagmand en verscheurt die met de tanden.

Wij willen hier echter eindigen om den lezer niet te vermoeien, en alleen er nog maar bijvoegen, dat men naar willekeur de proeven veranderen kan. Hij, die geene bewustheid meer bezit zijner individualiteit, meent alles te zijn, wat men hem zegt dat hij is, en doet alles, wat men hem beveelt te doen. Hij gehoorzaamt blindelings alle bevelen, die men hem op een gebiedenden toon doet, en het zou zelfs voor zijn leven gevaarlijk zijn, zoo men hem krachtig wilde doen bevestigen, dat hij dood is;

er zouden ten minste zware storingen in zijne levensverrichtingen uit kunnen voortvloeien.

Men mag den persoon nooit langer dan 12 tot 15 minuten in dezen toestand laten, want het zou voor zijn zenuwstel gevaarlijk kunnen worden, zoo men de proef langer deed duren. Men bevrijdt den gemagnetiseerde uit zijn toestand, door hem een stuk houtskool onder den neus te houden en lot hem te zeggen: ruikt gij den aangenamen reuk van deze roos, van dit viooltje? enz. De andere haalt lang adem, en herkent aan de kool den reuk, dien men heeft aangegeven; vervolgens laat men hem in een leuningstoel zitten, waar hij eenige oogenblikken uitrust. Zoo men hem plotseling uit zijn toestand bevrijdde, zou er eene meer of minder gevaarlijke zenuwkrisis kunnen ontstaan. Ik zelf was getuige van een toeval van deze soort, die een jeugdig meisje overviel, dat aangetast werd door stuipachtige beklemmingen, aanvallen van stikking, enz. De krisis eindigde met eene koortsachtige rilling en met tranen, die zij in overvloed vergoot.

De physiologische toestand van den persoon, die uit den staat van magnetismus is teruggekeerd, is de volgende: meer of minder hevige hoofdpijn, vooral boven den neuswortel; de hersenpan schijnt ledig te zijn, de pols is zwak en schielijk, het gelaat bleek, de blik strak, alle trekken geven uitputting te kennen, de ledematen zijn stijf, algemeene zwakte en vermoeidheid hebben hem aangetast; eindelijk vertoonen zich alle verschijnsels van eene zenuwuitputting na eene hevige opgewektheid.

Uit deze karakteristieke kenmerken kan men gemakkelijk het besluit opmaken, dat de reeks van verschijnsels, die wij beschreven hebben, ontstaan door de uitputting der hersenzenuwen. Men kan zich daarin niet vergissen. Vooreerst overprikkeling der hersens, ophooping van het zenuw-fluidum in de hersens, spanning van het geheele orgaan; vervolgens uitputting van het zenuw-fluidum en afneming der zedelijke en verstandskrachten en ten slotte meerdere of mindere berooving van den wil en de individualiteit.

In dezen toestand van uitputting der hersenzenuwen, is de mensch niets meer dan een werktuig, dat door een vreemden wil in beweging gebracht wordt.

Deze doordringt en vervult de hersenen van den gemagnetiseerde, die van dit oogenblik af, slechts alleen door den wil van een ander handelt, aan wien de zijne geheel onderworpen is. Dat is de physiologische oorzaak der wonderlijke verschijnsels die wij beschreven hebben, en der verschillende magnetische toestanden, waartoe de mensch gebracht kan worden. Het zou echter gevaarlijk zijn, om denzelfden persoon hoogergemelde proeven dikwijls te doen ondergaan, want er zou eene geweldige verstooring van den geest uit kunnen ontstaan.

Naar Dr. A.D.B.

De dochter der elve.
Eene Boheemsche legende.
(Vervolg.)

Jonkvrouw Libussa was intusschen, gedurende de drie dagen van haren bedenktijd, onvermoeid bezig zich zelve af te vragen hoe zij den wensch haars volks gehoor geven zou en hoe zij het land een hertog en zich zelve een gemaal naar den keus haars harten kon bezorgen. Zij vreesde dat vorst Wladomir zich toch nog met geweld aan haar zou opdringen of haar anders den troon zou ontweldigen. De noodzakelijkheid bood de liefde de hand om haar te doen besluiten datgene uit te voeren, waarmee zij zich zoo dikwijls als met een droom bezig gehouden had.

Duizend ontwerpen kwamen haar in den zin, die de fantazij haar als gemakkelijk en licht uit te voeren voorspiegelde. Nu vormde zij het plan, den lieven jongeling uit zijne onbeduidendheid op te heffen, hem bij het leger te plaatsen en van den eenen rang tot den anderen te doen opklimmen; dan wond de verbeelding hem een eikekrans om de slapen en voerde hem, met roem en eer gekroond, tot den troon, dien zij in geluk met hem deelde. Maar als zij weder bij hare zinnen kwam en de bonte gestalten des tooverlantaarns moesten wijken voor het koele verstand, dan was op eenmaal de schoone droom verzwonden. Dan begreep zij wat een waagstuk zij op deze wijze ondernemen zou en welk onheil daaruit voor land en volk kon voortspruiten, wanneer ijverzucht en nijd de harten der edelen tegen haar innamen en de tweedracht het sein gaf tot oproer en muiterij. Daarom verborg zij de neigingen en wenschen haars harten zorgvuldig voor de scherpzichtige oogen der spiedende hovelingen en liet niets daarvan openbaar worden.

Maar thans, nu het volk om een vorst riep, had de zaak eene geheel andere wending genomen en het kwam slechts daarop aan, het verlangen des volks aan hare wenschen dienstbaar te maken. Zij sterkte haren moed met mannelijke vastberadenheid, en toen de derde dag aanbrak, kleedde zij zich op 't kostbaarst, en zette zich een mirtekrans op 't hoofd. Gevolgd door hare jonkvrouwen, die met bloemkransen waren versierd, besteeg zij den troon

vol moed en vrouwelijke waardigheid. De verzameling van ridders en vazalen om haar heen was geheel gehoor om uit haren schoonen mond den naam des gelukkigen te vernemen, met wien zij besloten had hart en kroon te deelen.

NA DEN STORM, NAAR JOS. ISRAELS.

'Gij, edelen mijns volks!' sprak zij tot de vergadering: 'nog ligt het lot van uwe toekomst in de urne der verborgenheid; nog zijt ge vrij, als mijne rossen die in de weide grazen, eer toom en bit hen breidelt en de last van den zadel en van den ruiter hun drukt op den rug. Zegt mij, of de bedenktijd, dien ge mij tot de keuze van een gemaal hebt gelaten, uw koortsig verlangen om een vorst tot uw heer te kiezen heeft afgekoeld en u heeft aangemaand uw voornemen meer gematigd te onderzoeken, of dat gij daarin blijft volharden.' - Zij zweeg een oogenblik: maar het rumoer onder de menigte, het gefluister en de gebaren der Senatoren lieten haar niet lang in de onzekerheid en spoedig stond er een op om te verklaren dat het besluit onveranderd bleef. - 'Welaan,' sprak zij: 'het lot is geworpen; ik ben gereed! De Goden hebben het rijk Bohemen een vorst voorbestemd, die zijn schepter met wijsheid en gerechtigheid zal dragen. De jonge ceder steekt nog niet uit boven de trotsche eiken; hij bloeit verborgen onder 't geboomte des wouds, omringd van onedel struikgewas; maar spoedig zal hij zijne takken uitbreiden, dat zij eene breede schaduw op het aardrijk zullen werpen, en zijn top zal de wolken beroeren. Benoemt uit uw midden twaalf edele mannen, opdat zij uittrekken en den vorst opzoeken en tot den troon leiden. Mijn lijfros zal hun den weg wijzen; vrij en ledig zal het

GENERAAL DE COLOMB REIKT DE EERETEEKENS UIT AAN DE GASTHUISNONNEN TE MARSEILLE.

voor hen uitdraven en tot teeken, dat gij gevonden hebt wat gij zoekt, merkt op dat de man, dien de Goden tot hertog van Bohemen hebben verkozen, op het oogenblik dat gij hem nadert, zijn middagmaal zal houden op een ijzeren disch onder den vrijen hemel in de schaduw van een eenzamen boom. Dien zult gij huldigen en hem bekleeden met het teeken der vorstenwaardigheid. Op het witte ros zult ge hem doen zitten en hem naar het hof brengen, opdat hij mijn gemaal zij en uw heer.'

Hierop verliet zij de vergadering met het vroolijk maar beschaamd gelaat, dat den bruiden eigen is, wanneer zij de aankomst van den bruidegom verwachten.

Menigeen verwonderde zich over hare rede, en de profetische geest, die er in doorstraalde, werkte op de gemoederen als eene godsspraak.

Men koos het gezantschap; het fiere ros stond gereed, met Aziatische pracht getuigd en getoomd als had het den grooten heer naar de Moskee moeten dragen. De trein zette zich in beweging onder den toeloop en het vreugdegeschrei der menigte, en het witte paard liep moedig vooruit. Maar spoedig waren al de toeschouwers achter den rug; men zag niets dan eene stofwolk omhoog vliegen; want het moedige dier begon te rennen als een Engelsche harddraver, zoodat de gezanten hem nauwelijks konden volgen.

Ofschoon de fiere draver aan zich zelven overgelaten scheen, bestuurde toch eene onzichtbare macht zijnen gang, leidde den teugel en gaf hem de sporen. Jonkvrouw Libussa had door hare kunst het paard zoo weten af te richten, dat het noch ter rechter- noch ter linkerzijde uit de baan week, maar met snellen gang naar zijne bestemming ijlde en zij wachtte, daar alles zich tot bereiking van hare wenschen schikte, de komenden met vurig verlangen.

De afgezanten werden intusschen braaf getergd; zij hadden reeds een weg van vele mijlen afgelegd, berg op berg af; zij waren door de Moldau en Elbe gezwommen, en daar hunne magen hen aan het middagmaal herinnerden, dachten zij weer aan den vreemden disch, waaraan hun nieuwe vorst, naar de voorspelling der hertogin, zijn maal zou houden.

Zij maakten daarover allerlei aanmerkingen en een zelfs was er, die tot zijne kameraden sprak: 'Mij dunkt, onze vrouw de hertogin wil ons bedotten en heeft ons al aardig bij 't lijf, want wie heeft ooit gehoord dat er een man in Bohemen is, die aan een ijzeren disch tafelt? Wat gewed, dat ons gezantschap ons niets zal aanbrengen dan smaad en hoon?' - Maar een ander die verstandiger was, merkte aan dat de ijzeren tafel wel eene zinnebeeldige beduiding hebben kon; misschien zouden zij een dolenden ridder ontmoeten, die naar de gewoonte der reizende broederschap, onder een boom rustte en zijn eenvoudig en sober maal op een ijzeren schild had opgedischt. Een derde sprak schertsend: 'Ik vrees, dat onze weg regelrecht naar de werkplaats der Cyclopen leidt en wij den lammen Vulkaan of een van zijne helpers, die ergens aan het smidsaambeeld tafelt, in de armen van onze Venus zullen voeren.'

Onder deze gesprekken zagen zij hun geleider, den schimmel, die een grooten sprong voorwaarts gedaan had, dwars over een pas geploegd akkerland draven en tot hunne verwondering bij een ploeger stilstaan. Ras liepen zij er heen en vonden een boer op een omgelegden ploeg zitten, die zijn zwart brood nuttigde van de ijzeren ploegschaar, waarvan hij zich als van eene tafel bediende. Hij scheen genoegen te hebben in het schoone paard, streelde het den nek en bood het een stuk brood uit zijne hand. Het gezantschap werd wel is waar door deze verschijning verrast; maar niettegenstaande twijfelde niemand er aan of zij hadden hunnen man gevonden. Zij

naderden hem eerbiedig; de oudste van hen nam het woord en sprak: ‘De hertogin van Bohemen heeft ons tot u gezonden en laat u boodschappen dat het de wil der Goden is, dat gij dezen ploeg met den stoel des rijks zult verruilen. Zij kiest u tot gemaal om met haar over Bohemen te heerschen.’ De jonge boer meende dat men den draak met hem stak, en dat beviel hem niet erg, te meer daar hij meende, dat men het geheim zijner liefde geraden had en nu zijne zwakheid kwam bespotten. Daarom antwoordde hij eenigszins bits, om hoon met hoon te vergelden: ‘Laat zien of uw hertogdom dezen ploeg waard is! Als de vorst zich niet meer zat kan eten, zich niet meer vroolijk kan drinken en rustiger slapen kan dan de boer, is het waarlijk der moeite niet waardig dit akkerland met het Boheemsche rijk te verruilen; want zegt mij, is een vaatje zout niet even voldoende om mijne beten te kruiden als een schepel? - Toen antwoordde een der twaalven: De lichtschuwe mol woelt onder de aarde naar wormen, waarmee hij zich voedt; want hij heeft geene oogen die het daglicht verdragen kunnen en geene voeten die tot loopen gemaakt zijn als die van het vlugge hert; de kreeft kruipt op den bodem van het meer en woont het liefst onder boomwortels en struiken aan den oever van den vloed; want haar ontbreken de vinnen tot zwemmen; en de haan waagt het niet zich boven den grond te verheffen omdat hij de kracht zijner vleugelen mistrouwt. Zijn u oogen gegeven om te zien, voeten om te gaan, vinnen om te zwemmen en vleugels om te vliegen, zoo zult ge niet als een mol in de aarde wroeten, als eene kreeft u in poelen verbergen of als de koning der hennen slechts op den mesthoop kraaien; maar in 't volle daglicht treden, loopen, zwemmen, of u tot in de wolken verheffen al naar de gaven die u geschonken zijn. Want een werkzaam man vergenoegt zich niet met te zijn wat hij is; maar streeft er naar te worden wat hij wezen kan. Daarom tracht datgene te zijn, waartoe de Goden u hebben uitverkoren, dan zult ge kunnen oordeelen of het rijk Bohemen waard is met een morgen akkerland te worden verruild.’ Dit ernstig woord van den gezant, dat volstrekt niets spottends ademde, en nog meer de teekenen van de hertogelijke waardigheid, het purperkleed, de staf en het gouden zwaard, die de gezanten als hunne geloofsbrieven te voorschijn brachten, verdreven eindelijk het mistrouwen van den ploeger. Op eenmaal werd het licht in zijne ziel: de gedachte dat jonkvrouw Libussa zijne liefde geraden en zijne trouw en standvastigheid had opgemerkt en zulks beloonen wilde op eene wijze als hij zelf niet had kunnen droomen. De hem geschonken gave der voorspelling kwam hem thans weer in den zin. Fluks greep hij zijn hazelaarsstaf, plantte hem diep in den grond, hoopte de aarde er om heen op, evenals men een boom plant, en zie! spoedig bracht de stok knoppen voort, toen takken en loten met loof en bloesem. Twee van de groene twijgen verdorden evenwel en het dorre loof werd door den wind meegevoerd; de derde wies des te krachtiger en zijne vruchten rijpten. Toen daalde de geest der voorspelling op den verrukten ploeger; hij deed zijnen mond open en sprak: ‘Gij boden der vorstin Libussa en des Boheemschen rijks, verneemt de woorden van Primisla den zoon van Mnatha den edelen ridder, voor wien, aangegrepen van den geest der voorspelling, zich de nevelen der toekomst onthullen. Den man, die de ploeg hanteerde, roept gij op om de teugels van 't bewind over Bohemen in handen te nemen nog eer zijn dagwerk volbracht is. Ach! dat de ploeg den akker met voren gesneden had tot aan den grenssteen, zoo ware Bohemen een onafhankelijk rijk gebleven in alle eeuwen. Nu gij den arbeid des ploegers te vroeg hebt gestoord, zullen de grenzen van uw rijk des nabuurs deel en erve zijn en de latere nakomelingschap zal met hem een volk uitmaken. De drie twijgen voorspellen uwe vorstin drie zonen; twee daarvan zullen als onrijpe spruiten reeds vroeg verwelken; maar de derde zal de erfgenaam van den troon zijn en door

zijne nakomelingen zal het land worden geregeerd tot de adelaar zich over 't gebergte waagt en in 't land nestelt maar spoedig weer wegvliegt en terugkeert als in zijn eigendom. - Als dan de Godenzoon opstaat, die de vriend zijns ploegers is, en u de slavenketens ontrukt, nageslacht! dan zult ge uw lot zegenen. Want, als hij den worm van 't wangeloof onder zijn voet zal getreden hebben, zal hij zijn arm uitstrekken naar de wassende maan en haar uit de wolken rukken, om zelf als een weldadig gesternte de wereld te verlichten.'

(Slot volgt.)

De krankzinnige
Een verhaal naar het Hoogduitsch.
(Vervolg.)

Daartegen kwam Leifeldt echter nadrukkelijk op, want hij wilde den man, dien hij eenmaal uit den kerker had geholpen, en die hem thans een vriend was geworden, geenszins verraden; hij verlangde alleenlijk hulp voor het geval, dat zijne razernij werkelijk op nieuw mocht losbreken: het was immers ook mogelijk, dat de gansche kwaal van den ongelukkige eenvoudig in eene onschuldige zwaarmoedigheid was verkeerd. De aankomst van den eenigen mensch, die op den zieke een gevaarlijken invloed scheen uit te oefenen, vorderde wel, dat men hem zorgvuldig in het oog hield, en wanneer onverhoopt de oude woeste wrok daardoor in het hoofd van den Spanjaard mocht ontwaken, dan wilde ook Leifeldt zelf de hand leenen, om den ongelukkige te grijpen; dan en in zoo verre verlangde hij hulp, en daartoe verzocht hij don Guzman, hem een geschikten man aan te wijzen, dien hij aan don Gaspar als zijnen vriend kon voorstellen en in zijne nabijheid kon houden, om in het beslissende oogenblik krachtigen bijstand te bieden.

Don Guzman was met dit plan in 't geheel niet ingenomen, en verklaarde den jongen doktor ronduit, dat hij, als konsul, zijn gedrag bij de Argentijnsche regeering niet kon rechtvaardigen, en alleen de naam van zijnen vriend, don Louis de Gomez, hield hem terug de geheele zaak, zooals zij was, in handen van het Chileesche gerecht over te leveren; immers zij zou daardoor nog meer opzien baren dan don Louis wellicht aangenaam mocht zijn. Het sprak van zelf, dat de gevaarlijke mensch, wiens vlucht den doktor nog wel duur kon te staan komen, als hij nu niet met alle kracht de fout hielp herstellen, zonder veel omslag weder opgesloten en onschadelijk gemaakt moest worden.

'Senior,' hernam Leifeldt bedaard, 'ik heb u opgezocht en u in vertrouwen mijn geheim geopenbaard, met het oogmerk om den ongelukkige nog de mogelijkheid te laten, van zijne vrijheid te behouden, als 't werkelijk bewezen wordt, dat hij niet gevaarlijk is; anders zou ik mij uit eigen beweging bij de policie vervoegd hebben. Ontzegt gij mij uwe hulp, dan betreur ik het, dat ik u te vergeefs ben lastig gevallen, maar wees verzekerd, dat gij alsdan binnen een uur tijds noch mij, noch don Gaspar te Valparaiso vinden zult, en alle gevolgen op uw hoofd alleen zullen nederkomen.'

Don Guzman was in eene pijnlijke verlegenheid, en ging wel tien minuten, de armen over elkander geslagen, haastig de kamer op en neer; over de nauwgezetheid omtrent eene vertrouwelijke mededeeling had hij zich reeds heen gezet; maar moest hij niet vreezen, dat de Zweed zijne bedreiging ten uitvoer zou brengen, en ten tweeden male den Spanjaard helpen ontvluchten? List alleen kon hem hier nog uitredden.

‘Goed, senior,’ zeide hij na een tamelijk lang stilzwijgen, terwijl hij met gekruiste armen voor den jongen dokter bleef staan, ‘ik neem genoegen in uw voornemen, en weet juist een geschikten persoon, een wezenlijken caballero van reuzensterkte, die mij zeer bevriend is, en

mij ten gevalle, deze inderdaad moeielijke, ja, misschien gevaarlijke taak zal willen aanvaarden. Intusschen hoop ik dat gij spoedig, zeer spoedig, op de eene of andere wijze aan een goed einde komt, want gij kunt begrijpen dat ik don Louis niet aan het gevaar mag blootstellen, om het slachtoffer te worden van mijne eigene en hier geheel ontijdige toegeeflijkheid.'

Leifeldt beloofde alles, wanneer hij maar niet verplicht werd zijnen vriend te verraden; gaarne zelfs nam hij het aanbod van don Guzman, die hem niet uit het oog wilde verliezen, aan, hem naar de woning van dezen nieuwen agent te geleiden, van wien de Argentijn zulk een krachtdadigen steun en bijstand verwachtte, en de beide mannen begaven zich terstond daarheen op weg.

X.

Don Manuel, dien zij gelukkig thuis vonden, hield zich juist bezig met in alle mogelijke gemoedsrust te drinken. Het was een klein, maar gezet en krachtig manneken, met het goedaardigste voorkomen van de wereld, hetwelk alleen door een paar kleine, zwarte en levendige oogen, die zeer tevreden te voorschijn kwamen, gelogenstraft werd. Hij ontving de beide heeren met de uiterste beleefdheid en ofschoon Leifeldt zich hier een ander man had voorgesteld, liet don Guzman hem niet aan het woord komen, maar maakte den aanstaanden deelgenoot van hun plan onmiddellijk bekend met het oogmerk hunner komst en waarin de hulp bestond, die zij van hem kwamen inroepen.

Don Manuel zette in 't eerst een bedenkelijk gezicht, en scheen weinig op te hebben met zulk een last, ja, sloeg het bepaald van de hand om zoo iets te ondernemen. Don Guzman trok hem echter met zich bij het venster, en nadat hij daar geruimen tijd druk met hem gesproken had, verklaarde de Chilees zich bereid, doch onder de uitdrukkelijke voorwaarde, dat don Gaspar geenerlei gevaarlijk wapen bij zich zou dragen.

Het overige bespraken zij onderweg; want Leifeldt maakte haast en wenschte zoo spoedig mogelijk naar den zieke terug te keeren, voordat hij eenig bericht van de aankomst van don Louis zou kunnen bekomen hebben.

Zij vonden hem, langzaam de kamer op en neder gaande, en met de meeste beleefdheid groette hij den onbekende, die hem als een koopman van deze plaats, don Manuel genaamd, werd voorgesteld. Het scheen wel dat don Gaspar heden juist in zijne beste luim was: zoodra hij met den kleinen, dikken man slechts een weinig in kennis was geraakt, lachten en spraken zij te zamen, alsof zij jaren lang de beste vrienden waren geweest.

Don Manuel nam Leifeldts vooraf reeds besprokene uitnoodiging tot het middagmaal aan, en daar, aan den disch, was het, dat de Chilees voor het eerst den naam van don Louis de Gomez schijnbaar onachtzaam noemde, ten einde waar te nemen welke uitwerking zulks op den Spanjaard zou hebben. Don Gaspar echter was dien ganschen morgen zoo zeer voorbereid op dien naam, dat de indruk, welken hij toch niet geheel van zich weren kon, gewis niet door de beide anderen bemerkt zou geworden zijn, wanneer zij hem niet zoo scherp en opzettelijk in het oog hadden gehouden. De bewustheid van bespied te worden, deed het hare daarbij, en het bloed vloog hem zichtbaar naar het hoofd. Don Manuel had intusschen aan het gesprek

eene andere wending gegeven en vertelde den jongen dokter nu van eene kloppartij, die des morgens tusschen Engelsche en Chileesche matrozen had plaats gehad. Hij deed dit op eene zoo boertige wijze, dat spoedig alle andere gedachten in een schaterend gelach van don Gaspar verdwenen.

Na het eten sloeg don Manuel aan de beide vrienden eene wandeling voor, en het gesprek daarbij op den voormaligen Spaanschen oorlog brengende, in welken de Chileezen, krachtig geholpen door den Argentijnschen generaal San Martin, de macht hunner toenmalige heerschappen versloegen en hen den lande uitjoegen, noodigde hij hen uit, eene der oude vestingwerken te bezoeken, die nog, ofschoon niet meer gebruikt wordende, bestonden en in ieder geval van historisch belang waren.

Leifeldt begreep niet hoe hij de handelwijze van zijn nieuwen bondgenoot moest verklaren: want in plaats van zich de zekerheid te verschaffen van don Gaspars ongesteldheid en met het noemen van den gehaten naam den ongelukkige op de proef te stellen, ontweek hij behendig alle verdere hervatting van dit onderwerp, en raakte de jonge doktor dat gevaarlijk thema, hetwelk hij zelf niet durfde uitwerken, ook slechts in de verte aan, dan stond don Manuel gereed met duizend geestige invallen, welke door don Gaspar, die heden met een zekeren moedwil zijne luim botvierde, telkens luide werden toegejuicht.

Zoo waren zij van de Plaza del Victoria aan een kleine straat gekomen, wier huizen aan het statige kerkgebouw van deze plaats palen, en van welke het laatste met deze kerk in verband scheen te staan: immers het was onbewoond, en de buitenzijde van het gebouw gaf, buiten één eenig, zwaar getralied venster in de eerste verdieping, niets te zien dan een hoogen, kalen muur. Reeds onder de wandeling had don Manuel hun de geschiedenis van dit klein en onoogelijk, maar in allen gevalle merkwaardig gebouw verhaald, en door eene daaraan verbondene legende, volgens welke nog heden ten dage, of liever des nachts, de geesten van drie verslagen Spanjaards daar omdwaalden, hunne nieuwsgierigheid gaande gemaakt.

Don Gaspar had aan don Manuel het verzoek gericht hen op het tooneel van al deze wonderbare gebeurtenissen rond te leiden. Toen zij de plaats echter bereikten, en hij het droevig en donker gebouw en het sterk getralied venster zag, scheen hij voor het eerst eenigen argwaan te krijgen, en bleef hij, een vluggen, wantrouwenden blik om zich heen slaande, staan, alsof hij het terrein, waaraan hij zich thans zou toevertrouwen, eerst wilde opnemen.

Boven aan een der vensterramen hadden zich twee paar oogen laten zien, die nieuwsgierig de aankomenden schenen op te nemen. maar zich schielijk terug trokken, toen zij den zwevenden blik des Spanjaards naar zich heen gewend zagen.

‘Niet waar! dat oud gebouw ziet er donker genoeg uit voor eene spookgeschiedenis?’ zeide don Manuel, waarschijnlijk zonder op die twee paar oogen te hebben acht gegeven, als hij het aarzelen van den aan zijne zorg aanbevolene bemerkte en naast hem staan bleef: ‘was ik president, ik liet het afbreken, ik zou zelfs niet in de nabijheid willen wonen.’

Don Gaspar draalde nog een oogenblik, maar trad vervolgens, schijnbaar tevreden gesteld en zonder iets op het gezegde van zijnen leidsman te antwoorden, langzaam op de geopende deur toe, doch ging die evenwel niet binnen, voor dat don Manuel hem was voorgegaan. De kleine man wilde hem volstrekt den voorrang geven; maar don Gaspar noodigde hem met zoo voorkomende ofschoon te gelijker tijd afgemetene beleefdheid, dat don Manuel er niet af kon. De deur bleef achter hem open.

Reeds aan den ingang zag het er alles woest en verlaten uit. Zij kwamen het eerst aan eene kleine, nauwe binnenplaats, waar het gras ongehinderd opschoot. In het

midden stond eene oude, vervallene waterpomp; aan de kanten lag half vergaan timmerhout, benevens oude ijzeren haken en bouten opgestapeld. Ook hier waren in het inwendige des gebouws de vensters, met uitzondering van eenige weinige, die door den tijd of door ruwe menschenhanden reeds uitgebroken waren, allen van zware ijzeren traliën voorzien Don Manuel, met de plaats volkomen bekend, wendde zich nu links af om den trap op te gaan, die naar de vertrekken leidde.

‘Halt, senior! halt,’ riep don Gaspar, ‘niet zoo haastig: leg ons eerst een en ander uit van deze plaats. Gij hebt ons daarvan zoo veel gezegd; het tooneel der meeste gruweldaden was immers hier? Waar heeft de galg destijds gestaan?’

‘Wij komen hier straks weer terug,’ hernam de Chilees, zich half naar den vrager toekeerende; ‘eerst willen wij de bovenvertrekken bezoeken en vooral de kamer, waar de drie Spanjaarden vermoord werden en nog tegenwoordig hunne nachtelijke samenkomsten houden.’

‘En woont nu verder niemand hier in huis?’ vroeg don Gaspar, nog altijd zonder van zijne plaats te wijken; terwijl ook Leifeldt te weifelen scheen, of hij don Gaspar aansporen zou te volgen of hem terug zou houden, daar hij zelf eenig wantrouwen in de voornemens van hunnen gids begon te voeden.

‘Geene levende ziel, reeds sedert de revolutie,’ riep de Chilees, langzaam de trappen opstijgende.

Op het gelaat van den Spanjaard speelde een smadelijke, bijna zegepralende glimlach, en, den jongen dokter op den schouder kloppende, riep hij luide en rustig: ‘Welaan, kameraad, ga voort,’ en met eenige groote stappen, had hij, terwijl Leifeldt maar half tevreden hen volgde, den Chilees weer ingehaald, die aan het boveneinde van den trap stand hield, zich nog eenmaal omkeerde en daarop don Gaspar verzocht hem te volgen. De blik echter, waarmede hij zulks deed, scheen den argwaan van den zieke te versterken, hij draalde een oogenblik, trad vervolgens een paar schreden vooruit, maar bespeurde, toen hij naar beneden zag, twee mannen, aan den voet van den trap, en hoorde Leifeldt hun vragen wat zij daar te maken hadden.

‘Ziet gij, don Gaspar!’ riep in dit oogenblik don Manuel, opzettelijk wellicht op wat luider toon: ‘hier is die kamer, waarvan ik u vertelde, wees zoo goed en kom hier; daar boven ziet gij nog de sporen van het bloed.’

Don Gaspar lachte luidkeels, en langzaam op den Chilees afgaande, zeide hij, terwijl hij met de linkerhand op diens schouder leunde:

‘Wij hebben bezoek gekregen, daar beneden; nog een paar heeren, die waarschijnlijk de merkwaardigheden van deze oude vesting willen bezien, maar don Frederigo, ha ha ha! don Frederigo wil ze niet toelaten!’

Don Manuel was eenigszins verbluft, en scheen zich dit oogenblik in de zoo onmiddellijke en wat al te vertrouwelijke nabijheid des jongen mans niet recht op zijn gemak te gevoelen. Daarbij was het alsof hem die woordenwisseling daar beneden ook niet aanstond; hij maakte eene beweging alsof hij naar den trap terug wilde gaan, doch hij bedacht zich en zeide op een onverschilligen toon:

‘Bezoekers? niet waarschijnlijk, don Gaspar! leegloopers veeleer of bedelaars, die op de straat rondslenteren; don Frederigo zal ze wel afschepen: ik bid u, kom hier.’

Don Gaspar was intusschen in dezelfde houding blijven staan, en de lach, die om zijnen mond speelde, beviel den Chilees in het geheel niet. Deze maakte zich los van den arm des Spanjaards, die hem rustig begaan liet, en trad op den drempel der nabijzijnde deur.

‘Maar zullen we niet wachten tot don Frederigo bij ons is, senior?’ vroeg de Spanjaard, zonder de plaats te verlaten, waar hij stond en van waar hij, uit den nauwen

gang, door een open en tralieloos, half vervallen venster eene kleine zijstraat overzien kon. 'Weer en wind, zeg ik u, dat moet hier vroeger inderdaad wel eene soort van gevangenis geweest zijn: zie maar eens, don Manuel, wat zware deuren en op sommige plaatsen waarlijk nog sterke grendels; het slot, dat daar ligt, schijnt wel vergeten te zijn. Pah! wat is de lucht hier dof en dompig, voegde hij er huiverend en schier tot zich zelven sprekende bij, 'hoe kil en somber bij de vrije, heerlijke natuur daarbuiten.'

Hij stapte langzaam den gang op en bleef naast don Manuel staan, die, zonder zich van zijn stuk te laten brengen, zijne verklaring van den ontzettenden moord aanving.

'En ik zal het onder geene voorwaarde toestaan,' klonk in dit oogenblik de stem des jongen dokters klaar en duidelijk in hunne ooren, 'ik heb zelf met....'

Hier werden de woorden zachter en onverstaanbaar.

'Het schijnt toch een bezoek te zijn,' zegde don Gasper luisterend.

Don Manuel echter, die in het eerst op zijne lippen beet en de wenkbrauwen fronste, hernam vervolgens zijne bedaardheid, en zegde lachend:

'Onze jonge vriend had die goede menschen ook wel naar boven kunnen laten gaan, zij zouden ons niet gehinderd hebben; maar hoe dat ook zij, ziet gij, don Gaspar, daar, in gindschen hoek kunt gij nog de sporen van het vermelde feit vinden. Zoo zeer als een mijner landgenooten verheug ik mij in de herwonnen vrijheid van ons vaderland, maar ik betreur de vreeselijke en dikwijls onnuttige gruweldaden, door welke zij, ten deele althans, gekocht is moeten worden'

Terwijl hij dit zeide, werd in hunne nabijheid zeer zacht en nauwelijks hoorbaar eene deur geopend, waaruit een hoofd naar buiten stak, maar dat zich onmiddellijk weer terugtrok, zoodra het nog iemand op den drempel van het vertrek bemerkte, Don Gaspar had althans de vluchtige schaduw daarvan gezien en bleef onbeweeglijk op de plaats waar hij stond, terwijl datzelfde lachje weer op zijne lippen speelde. Het liet geen twijfel, hij kende het gevaar, waarin hij zich bevond, in al zijnen omvang, maar juist dat scheen hem aan te trekken. Evenals hij op de haai was afgegaan en zich onder de hoeven der hollende paarden had geworpen, zoo speelde hij er ook mede, en wachtte hij met vermaak het oogenblik af, waarin het met al zijne macht op hem af zou komen. Wat wist hij van vrees?

'En evenwel wonen hier nog menschen of huisvesten zij er althans van tijd tot tijd,' bemerkte de Spanjaard, te gelijker tijd wijzende op vijf of zes eerst kortelings weggeworpen overblijfselen van sigaretten, die niet verre van de deur op den grond lagen.

'Ongetwijfeld bezoekers, die dit gedenkstuk der oudheid komen bezichtigen,' hernam de Chilees; 'de regeering ziet het echter, gelijk ik onlangs gehoord heb, niet gaarne, vooral niet dat vreemdelingen hier komen. Zulke gruwelen zetten altijd kwaad bloed, en men vermijdt, zelfs nu nog, na zooveel tijdsverloop, liefst zooveel mogelijk elke noodelooze herinnering daaraan.'

'Dat beginsel schijnt don Frederigo ook toegedaan en gevolgd te hebben,' zegde don Gaspar lachend naar het lager en tegenover liggend tralievenster wijzende, hetwelk op de binnenplaats uitzag. Met één zagen zij de twee mannen van zoo even de plaats overgaan, met oogmerk, zoo het scheen, om die te verlaten. Zij hadden bijkans de deur bereikt, toen don Manuel naar het kleine venster sprong, en hun toeriep, dat zij terug zouden komen.

'Het zijn bekenden van mij. senior!' sprak hij, zich weder tot dezen wendende, brak haastig deze verontschuldiging af en sprong naar de deur, toen hij nog even bemerkte, dat don Gaspar daar uit verdween en haar achter zich dichtsloeg.

Te laat stelde hij zich met alle geweld daar tegen: de snel van buiten voorgeschoven grendel was bestemd om eenen waanzinnige te houden en spotte dus met al zijne pogingen.

In een ommezien had de Spanjaard ook de tweede deur, uit welke hij dat hoofd had zien steken, zonder verder te onderzoeken wie daar binnen mocht zijn, gegrendeld en luidkeels lachte hij in zegepralenden spot, toen ook daar binnen iemand zich vruchteloos tegen die sluiting verzetten wilde.

'Twee vliegen in één klap,' riep hij don Manuel op een schamperen toon toe, terwijl hij aan deze deur nog bovendien het hangslot bevestigde en vervolgens den

trap naderde. ‘Maar ik zag nog meer oogen. Zoo,’ liet hij er op volgen, ‘vast in den knip, o arme don Manuel, alleen en eenzaam in die ontzettende spookkamer, en door een gek in den strik gevangen, ha, ha, ha, ha!’

EENE BERENFAMILIE.

‘Doe open, don Gaspar! doe open, dat is eene onaardige grap. Don Frederigo! Pedro! Fernando!’ schreeuwde de gevangene.

‘Ha, ha, ha, ha!’ lachte don Gaspar, maar zijne hand lag aan het gevest van het lange mes, dat hij voorzichtig en verborgen ter linker zijde onder zijne vest droeg; want hij hoorde iemand met vlugge schreden den trap opkomen.

Het was Leifeldt, en de Spanjaard, de hand terugtrekkende, ontmoette den vriend boven aan den trap.

‘Wat hebt gij uitgevoerd, don Gaspar! wat gaat hier om?’ riep deze, met zijnen arm de plaats aanduidende, van waar de luide angstkreten van den Chilees klonken.

‘Kom Frederigo!’ voerde de Spanjaard hem tegen, terwijl hij zijne hand greep en hem met zich de trappen afleidde, ‘kom, laten wij den senior don Manuel de San José of hoe hij anders heeten mag, aan zijne Spaansche herinneringen over; hij heeft daarboven ook nog gezelschap. Maar verwacht mij,’ liet hij ei sneller en met nadruk

op volgen, binnen een kwartier uurs in ons hotel op mijne kamer, liever vroeger dan later, ik heb u een gewichtig geheim te openbaren. Zult gij komen?'

'Gewis, maar....'

'Geene maren op dit oogenblik, die knaap daar had iets kwaads met mij voor. Stel u gerust, ik weet alles, en deze kleine les zal hem goed doen; laat mij nu niet te lang wachten. Gij zult daar opheldering van vele zaken bekomen, houd u dus niet op, en laat den senior daar boven aan zijn lot over; een weinig angst moge hem tot een proefje strekken van hetgeen hij mij voor een ganschen leeftijd had toegedacht.'

Zij waren inmiddels beneden aan den trap gekomen en ontmoetten daar de beide personen, die blijkbaar eenigszins verrast bleven staan, als zij denzelfden man zoo bedaard sprekende den trap af zagen komen, dien zij daarboven opgesloten waanden, en die daar, meenden zij, zoo veel geweld maakte. Don Gaspar's kalmte, die bijna aan het wonderbare grensde, moest hen nog sterker verbazen, toen hij den eersten hunner vriendelijk op den schouder kloppende, lachend zeide.

'Wij hebben hem, amigo, dat was behendig aangelegd en goed uitgevoerd. Daar, verteert dat met elkander in de naastbij gelegen herberg.'

Den man eenen dollar in de hand drukkende, knikte hij den jongen doktor vriendelijk toe en snel over de plaats naar de deur gaande, bleef hij nog eene poos aan den ingang staan, om eens rond te zien, wierp den razenden en tierenden don Manuel, die door het venster dat op de plaats uitzag, zijne vloeken en scheldwoorden naar beneden zond, lachende een handkus toe, en was binnen weinige seconden in de nauwe, donkere straat verdwenen.

XI.

Eene in het oog loopende bedaardheid, die evenwel menigmaal werd afgewisseld door een geheel eigendommelijk en moedwillig humor, had den Spanjaard al dien tijd gekenmerkt, en wel voornamelijk van het oogenblik af, dat hij het hem verdachte gebouw in gezelschap der beide mannen was binnen getreden, tot dat hij weder alleen den drempel daarvan overstapte. Hoe veranderd scheen hij echter op het oogenblik, waarin hij die donkere onheilspellende muren, en daarmede het gevaar achter zich liet. Gelijk na iedere bovenmatige, onnatuurlijke inspanning eene verslapping volgt, te sterker naarmate zij plotselinger invalt, zoo ook hier: het zweet stond hem met groote droppelen op het voorhoofd, en met geweld moest hij zich herstellen om met ijlenden spoed de straat uit te komen.

Daar reed hem in hetzelfde oogenblik eene van die gewone wagens welke hier en daar in de stad gereed staan, voorbij, met twee paarden bespannen, het eene aan den dissel, het andere aan het gareel bevestigd, en met eenen half slapenden voerman op den bok.

(Wordt voortgezet.)

[Nummer 24]

Onze gravures.

De wijnproef.

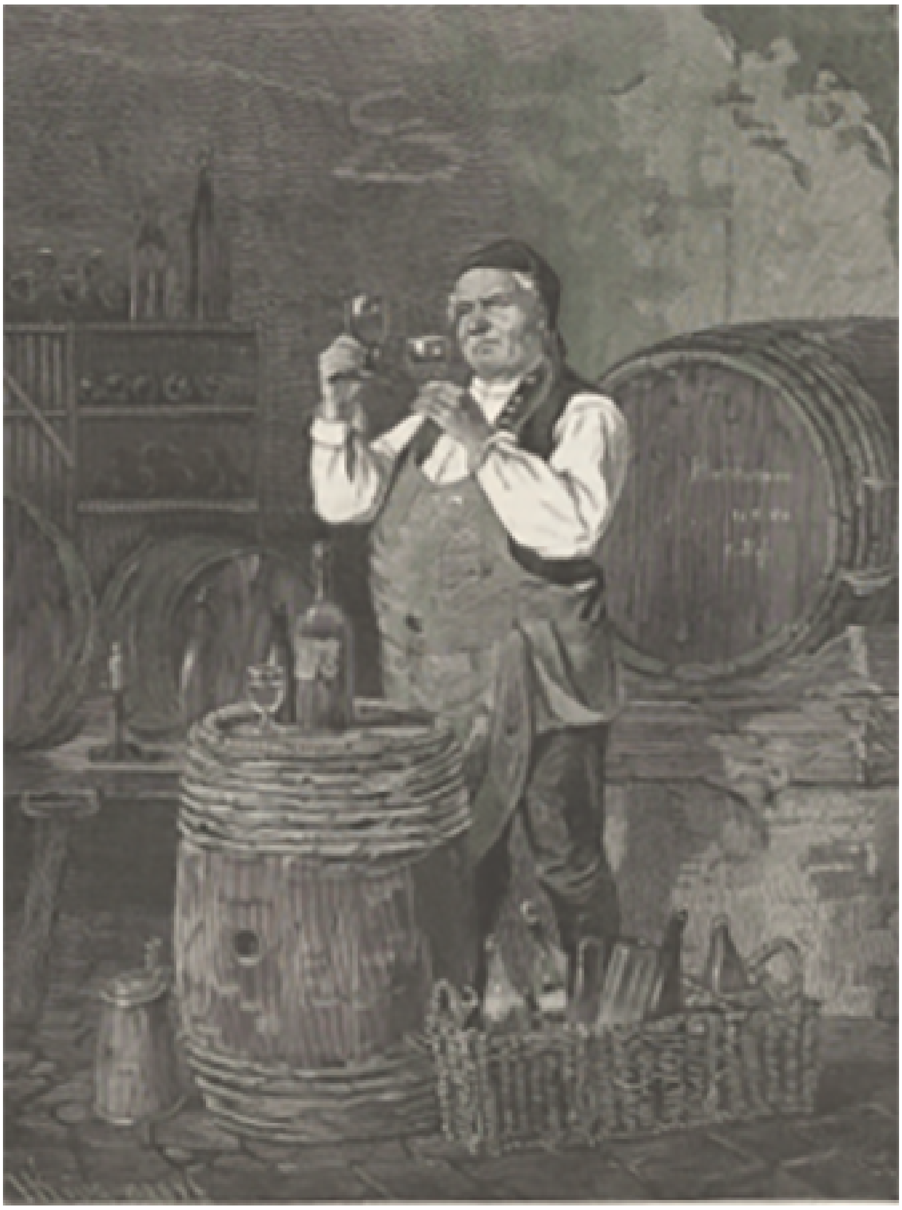

DE WIJNPROEF.

Het onderwerp van dit genrestukje is niet nieuw, op verre na niet, en het is mij wel eens in het hoofd gekomen, dat het niet zoozeer het gebrek aan scheppingsvermogen en daaruit vloeiende nabootsingsgeest is, die de kunstschilders aandreef ons zoo dikwijls den wijnkelder binnen te leiden, dan wel de gemakkelijke stoffeering die tonnen en flesschen hun aan de hand doen.

Wat er ook van zij 'de wijnproef,' die wij vandaag in gravure mededeelen, is ontegenzeggelijk eene der bestgelukte, zoo door de deftigheid en de waarheid der

voorstelling als door de onberispelijke uitvoering. Met den ernst van een echten wijnkenner vergelijkt de oude heer de helderheid en den smaak van een drietal soorten perelenden Hochheimer, en zet daarbij het schier eerweerdige gelaat in zulke bedenkelijke plooi alsof het een Salomonsoordeel gold, zoodat wij bij een lang beschouwen van den grijzen liefhebber schier geneigd worden hem hulpvaardig aan te bieden eens even in den kelder af te dalen om hem in zijne moeielijke rechtsspraak door onze toelichting te steunen. Dat die vriendendienst door den ouden wijnkeurder goedwillig, ja erkentelijk zou aanvaard worden, waarborgt u zijn gul en gezellig voorkomen.

Paganini.

Over de geschiedenis van den beroemden viool-virtuoos hangt tot op den huidigen dag nog een dichtesluier, evenals hij zich bij zijn leven steeds met den nevel van het raadselachtige omgaf. Wat men van hem weet, draagt dan ook geheel en al het karakter der legende.

Onze kunstenaar had zijn opgang aan een toeval te danken. Hij bevond zich te Rome, waar hij, nog jong zijnde, met het geven van muziekonderwijs zijn brood verdiende. Zijne lessen waren echter zoo weinig in getal en werden zoo karig betaald, dat niet zelden de honger hem in zijn rampzalig verblijf kwam kwellen. Op zekeren dag gaf eene beroemde zangeres een concert, waartoe de voornaamste toonkunstenaars hunne medewerking hadden toegezegd; doch toen de avond daar was,

lieten zij de kunstenares in den steek. In hare radeloosheid herinnerde zij zich, in de nabijheid harer woning meermalen een bewonderen waardig vioolspel gehoord te hebben en zond onmiddellijk eenige harer vrienden uit om den onbekenden muzikant op te sporen en mede te brengen. Na lang zoeken vonden dezen den jongen muziekmeester, die niemand anders dan Paganini was. Hij was juist van zijne lessen teruggekeerd en had eerst sedert eenige oogenblikken het armzalig vertrekje betreden.

Afgemat had hij zich op zijn schamel leger neergeworpen, en liet in treurige overpeinzingen zijn geheelen levensloop, zoowel de lang vervlogen dagen zijner kindsheid als die, welke hij pas had doorgeworsteld, voor het oog zijns geestes voorbijgaan. Als knaap speelde hij in de prachtige haven van Genua en plakte des avonds met zijne kleine vingers zakjes in het onaanzienlijk kraampje van zijn vader. Dan weder ziet hij zich tegenover zijne geliefde meesters, Servetto en Rolla, die hem de heerlijke kunst van het vioolspel leerden. Terwijl hij aldus voortmijmert, wordt er aan de deur van zijn kamertje geklopt; vreemdelingen treden binnen om hem te bezoeken; zij vragen hem of hij muzikant is, of hij het was, die iederen avond zoo meesterlijk de viool bespeelde, en daar hij op al die vragen bevestitigend antwoordt, kan hij ook hun verzoek niet afslaan, hen te volgen. Hij gaat dan met hen mede om het program te redden, dat door het wegblijven der artisten zoo jammerlijk in het water dreigde te vallen.

Reeds is het publiek onrustig geworden; daar wordt het teeken van den aanvang van het concert gegeven en de jonge vioolspeler heeft het eerste nummer. Eene ziekelijke, kleine gestalte in een versleten fluweelen frak treedt met slependen gang vooruit: het is Paganini. Het geelbleeke gelaat, door een krans van weelderige zwarte lokken omlijst, wordt door een paar groote, geestvolle oogen bezield, welke thans mat voor zich uitstaren. Onder de toehoorders openbaarde zich eene ontevreden beweging en op menig gelaat vertoonde zich een spottende glimlach.

Daar begint de onbekende jonkman zijn spel; in langzame, smartelijke tonen doet zich de viool hooren; al dieper en aangrijpender wordt het spel; het is of in die melodie zuchten en klachten gehoord worden, als de uitstorting van een door smart gebroken menschenhart. De glimlach der toehoorders is reeds lang op de lippen verstorven; diepe ernst heeft zich van allen meester gemaakt en in aller oogen glinsteren tranen.

Daar eindigt Paganini met een schrillen dissonnant zijn spel. Een oogenblik heerscht er diepe stilte, maar onmiddellijk daarop weergalmt door de zaal een donderend handgeklap, dat niet schijnt te zullen eindigen. Telkens weer verlangt men den genialen kunstenaar te zien en zijn spel te hooren; opnieuw treedt hij op en maakt eene linksche buiging; hij glimlacht dankbaar, maar weemoedig, en er speelt als een satirieke, bittere trek om zijn mond. Plotseling wankelt hij en zinkt ineen: hij was van uitputting in onmacht gevallen.

Verschrikt schiet men toe en spoedig slaagt men er in den ongelukkige weder bij te brengen; hij slaat de oogen op en zijne eerste woorden zijn: ‘Brood... Mood!’ Oogenblikkelijk wordt hem dit verschaft en men voegt er een krachtig glas wijn bij. Thans echter breekt de storm van den geestdrift opnieuw los: het publiek wil den kunstenaar nog eens hooren.

Paganini heeft zijne krachten bijeenverzameld, betreedt wederom het tooneel en zoodra hij den strijkstok opheft, heerscht alom een diep stilzwijgen. Thans zijn het echter geene klagende, smartelijke tonen meer, die hij aan de viool ontlokt, maar vreugde en jubel weerklinken in zijn geniaal spel. Als dartele elfen huppelen de tonen

en gaan als juichend ten rei. Eene korte pooze slechts en het spel is geëindigd; wederom vallen den kunstenaar daverende toejuichingen ten deel.

Van dit oogenblik af was Paganini's naam gevestigd en spoedig verwierf hij zich groote rijkdommen, waarvan hij echter, als gewoonlijk met kunstenaars het geval is, niet het rechte gebruik wist te maken.

Paganini was een zonderling man. Dikwijls verscheen hij plotseling in deze of gene stad om even plotseling weer te verdwijnen, zonder iets van zich te laten hooren. Zoo trof Rossini hem in 1817 te Rome aan, waar hij bijna drie jaren, van de geheele wereld afgetrokken, geleefd had. Overal, waar hij kwam, elektriseerde hij zijne hoorders door zijn betooverend spel, maar ook door het origineele en geniale in zijne verschijning. Een tijdgenoot schildert hem ons in de volgende trekken:

‘Hij was van slanke gestalte, had eene bleeke gelaatskleur en sterk sprekende trekken; in zijn oog, door donkere wenkbrauwen overschaduwd, schitterde een vuur, dat later eenigszins taande; de neus was van Romeinschen vorm en lang zwart haar golfde om zijn hoog voorhoofd. Een eigenaardig lachje, dat bijwijlen iets akelig demonisch had, zweefde om zijne lippen; deze hadden dikwijls eene uitdrukking van groote goedhartigheid. Voor hij zijn spel begon, scheen hij neerslachtig, slap en uitgeput, maar zoodra zijn strijkstok de snaren aanroerde, werd hij als een ander mensch. Als door een elektrische vonk doortinteld, spanden zich dan al zijne spieren en met energieke stoutheid en snelheid zwaaide hij den strijkstok, terwijl de vingeren der linkerhand met vastheid de greep van het instrument omklemden. Op den begeesterden toestand, waarin hij zijn bewonderenswaardig spel ontwikkelde, volgde steeds eene tijdelijke uitputting, zoodat hij na het eerste allegro van een concert gewoonlijk een weinig rust moest nemen en bij den afloop van een concertavond geheel afgewerkt was. Paganini's geheel wezen ging als het ware in zijne kunst op.’

Het verwijt als zou Paganini gierig geweest zijn, wordt door de feiten gelogenstraft. Zoo ontving Berlioz van hem eens een geschenk van 20,000 franken als eeregift, wat stellig niet van bekrompenheid getuigt.

Onze kunstenaar was een menschenhater. Met eene ernstige kwaal behept, won hij nooit den raad van een dokter in, maar gebruikte een drank, die van een kwakzalver afkomstig was. Paganini stierf den 27^{en} Mei 1840 in zijn zes en vijftigste levensjaar. Zijn uiteinde was als dat van zoo menigen grooten geest, die te trotsch is om zich ootmoedig voor de stem van Christus' Kerk te buigen. Gedurende zijn leven had hij den godsdienst en de Kerk versmaad, na zijn dood weigerde de Kerk hem terecht de christelijke begrafenis en eerst vijf jaren na zijnen dood gelukte het zijn zoon het lijk eene rustplaats te bezorgen op het kerkhof van een dorp in de nabijheid zijner geliefkoosde villa *Gajona*, bij Parma.

Over zijne laatste oogenblikken leest men in een oud dagblad van genoemde stad het volgende: Nadat hij jaren lang met ijzeren wilskracht tegen zijne kwaal geworsteld had, moest hij den langen woedenden kamp toch eindelijk opgeven. Den 27^{en} Mei had hij weder aanvallen van kramp gehad en viel daarna in een kalmen slaap. Verfrischt ontwaakte hij en voelde zich opgeruimd gestemd. Het was een liefelijke nacht. Paganini liet de vensters openen en sloeg de gordijnen van zijn bed op. De maan stond in prachtigen glans aan den heerlijken, wolkenloozen, Italiaanschen lentehemel en overstroomde het ziekenvertrek met haar tooverachtig licht. Zachtjes suisden de toppen der boomen, door den nachtwind bewogen, voor zijn venster, en het geheimzinnig ruischen der zee bereikte zijn oor.

Door zijn gevoel overmeesterd strekte Paganini de hand nog eenmaal naar zijn geliefd speeltuig uit, maar zijn brekend oog werd beneveld en toen hij de snaren

aanroerde, deden zij niet meer de oude tonen hooren; zij weigerden den meester hunnen dienst. Nog eene laatste krachtige greep, en een der snaren sprong met een schril geluid. Toen brak ook het hart des kunstenaars: Paganini was niet meer.

De Maharajah Thakore Sahib van Bhaonagar.

Zijne Hoogheid de Maharajah Rawul Shree Takhtsingjee, Thakore Sahib van Bhaonagar, heerscht over een gebied van 5000 vierkante mijlen, met eene bevolking van 500 000 zielen en geniet een jaarlijksch inkomen van 3.000.000 roepijen. Wil men den geslachtsboom van dien vorst gelooven, dan stamt hij rechtstreeks at van de zon zelve. De familie van Z.H. heeft er altijd eene eer ingesteld om onafgebrokene vriendschapsbetrekkingen met het Engelsche gouvernement te onderhouden, sinds den dag dat de schepen van de Oost-Indische compagnie voor het eerst in de golf van Cambay, die het gebied van Bhaonagar bespoelt, verschenen zijn. Om zijne verdiensten in het voorbeeldig bestuur van zijn land te beloonen heeft de keizerin-koningin Victoria hem op voordracht van den onderkoning van Engelsch-Indië met het Commandeurskruis der Orde van de Ster van Indië begiftigd.

Z.H. genoot eene Engelsche opvoeding in het Rajkamar collegie van Kattymar en heeft zich sindsdien met ware Engelsche volharding op het beschaven van zijne onderdanen toegelegd. Hij is de eerste vorst geweest, die een spoorweg in zijn rijk heeft aangelegd om het met de voornaamste handelswegen van Indië in verbinding te stellen. Als maatschappelijk hervormer heeft hij zich doen kennen door het uitroeien van vele Hindoesche bijgeloovige gebruiken en weinige maanden geleden gaf hij een grooten stoot voorwaarts aan de zaak van de opvoeding der vrouwen in Indië door zijne dochters naar de meisjesschool te zenden, die hij had laten oprichten ter gedachtenis aan zijne eerste vrouw. Het totale bedrag zijner bijdragen ter bevordering van het Engelsche onderwijs en der maatschappelijke hervorming in West-Indië beloopt meer dan 100.000 pond sterling. Zoo weet Engeland het moderne vassaalschap, dat die machtige mogendheid in de meeste harer overzeesche bezittingen tot stand bracht, ten bate te doen strekken van de beschaving.

De Indische vorst, wiens beeltenis wij heden te aanschouwen geven, heeft buiten zijne inlandsche, met goud en diamanten overladene prachtkleedij, geheel het voorkomen van een fijnbeschaafd Europeaan, en daar het voorbeeld der koningen van overwegenden invloed is op hunne onderdanen, zoo kan men gerust den tijd zeer nabij denken dat ook Bhaonagar op gelijke lijn met de welingerichtste landen van ons werelddeel zal mogen gesteld worden.

De leerjongen als kindermeid tot den lezer:

‘Toekomende week ga ik naar een anderen winkel. Is dat hier, bij baas Elsmans, een leven voor een fatsoenlijken leerjongen. Ik geloof niet, dat er in heel Lier een lastigere post is dan de mijne. 's Morgens heb ik mijne twee voeten nog niet binnen de deur of de bazin roept al: “Och, Frans, jongen lief, pak Marjanneken eens aan, ik moet nog melk en brood halen.” En eer ik nog den tijd heb gehad om mijnen frak uit te doen en mijnen voorschoot aan te binden, heeft zij het kind al in mijne armen geduwd en dan meestal nog zonder bussel, dat is het vervelendste nog van heel de zaak. En

meent ge dan, dat ik er daarmede af ben? Dan kent ge onze bazin niet. Dat is nu vandaag den zesden keer, dat ik van mijnen driepikkel opsta om Marjanneken aan te pakken, en het is nog geen elf ure geslagen op St. Gummarus. De bazin is weer al om melk voor het kerstenkind, van over een half uur, en intusschentijd schreit dat schaap hier zijn eigen te barsten van den honger. Ik heb haar mijnen vinger al eens in het mondje gestoken, maar wat is dat gekort bij een kind dat voedsel noodig heeft. En ge zoudt denken dat de baas ook eens zou opspringen om die kleine schreeuwster te sussen. Maar, ja wel, die zit hier achter in de werkkamer zijne alleenspraak te repeteeren, welke

hij dezen avond “In den Boom” op het feest van de “Momuskinderen” moet voordragen. Van over twee weken heb ik ze hem alle dagen moeten afvragen en nu kent hij ze nog niet goed van buiten. Meteen als zijne vrouw zal teruggekomen zijn, mag ik er mij aan verwachten Elsmans weer te hooren zeggen: “Toe, Fransken, souffleer mij “De Gibelyn in den kerker” nu voor de laatste maal. Ik zal het stuk nog eens in kostuum repeteeren.” En dan schiet hij eenen versleten damasten kamerrok aan, zet eenen ouden chako op, plaatst zijnen stijfselpot op den hoek van het werktafeltje om het doodshoofd van zijnen vijand “den Welf” te verbeelden en begint dan te bulderen, dat de schoenleesten soms uit de rekken vallen en ge waarachtig meenen zoudt, dat ge in een zothuis waart. Neen, blijven doe ik hier niet. Bij zulken meester kan ik nooit mijnen stiel leeren. Daarbij krijg ik, in plaats van den baas, dan nog al de opmerkingen van de kalanten als ik het goed te huis breng. Straks mag ik mij weer aan eene afleiding verwachten bij den burgemeester, als ik zijne jachtleerzen ga bestellen, die hij al van over twee uren verwacht. En in plaats van te kunnen voortspoeden aan het poetsen der leerzen, moet ik goedsjeugdig mijn werk laten liggen om hier met dat huilend kerstenkind te staan. Neen, het is gedaan; de toekomende week ga ik op eenen anderen winkel.’

Over magnetism en spiritism.

Om goed te zien, is het niet genoegzaam goede oogen te bezitten; maar daartoe word verstand, doorzicht, en dikwijls bijzondere kennis vereischt. Men moet weten, hoe ver de wetenschap eens bedriegers gaan kan, wanneer men niet het slachtoffer van den eersten den besten kwakzalver of goochelaar wil zijn.

Niet is moeielijker, dan goed te zien, en vele menschen werden daarom bedrogen, omdat zij de gevolgtrekkingen van proefnemingen hebben aanvaard onder verkeerde, tot dwaling leidende omstandigheden, zoodat zij waanden iets te zien, waar niets was.

Na deze inleiding, welke genoegzaam te kennen geeft, in welken geest de uitspraak uit moet vallen, gaan wij over tot de behandeling der zaak, stellende tot grond van ons onderzoek: *res*, *non verba*, dat is: zaken en geene woorden.

't Groote verwijt, dat wij allen aanhangers van magnetism, spiritism enz. toevoegen, is dit: *er bestaat geen enkel onwederlegbaar gestaafd feit*, *waarop gij u beroepen kunt.*

‘*Is de geschiedenis het wereldgericht*,’ nergens wordt de waarheid daarvan zoo bevestigd, als bij het openslaan der jaarboeken van het magnetism.

Van het eerste optreden van Mesmer af tot op den huidigen dag bevatten zij niets dan eene reeks van dwalingen, gegrond op bedrog of zelfmisleiding.

Wanneer wij de onpartijdigen en bevoegden hooren, is het eindresultaat, dat er geen enkel vast feit[1)] bestaat, waardoor het aanwezen van 't magnetism kan bewezen worden op goede wetenschappelijke gronden.

Van het getuigenis van onbevoegden en belanghebbenden kan tot bewijsvoering geene sprake zijn.

1) Hiertoe brengen wij het willekeurig doen ontstaan van slaap, somnabulism, helderzien, verplaatsing van zintuigwerking enz.

Want te recht zegt Arago[2]: ‘Hetgeen men in een getuige vorderen mag, is kalmte van hoofd en hart: verder verlichte kennis, en iets, dat zeldzamer is, dan men gewoonlijk denkt, namelijk gezond verstand; en wat men integendeel boven alles moet wraken, is de ongeneeslijke zucht van sommige menschen voor het buitengewone, het wonderbare, het ongerijmde.

Wanneer men in onzen tijd een eenvoudig, maar ernstig beroep doet op physiologie, geschiedenis en physica, dan zullen toch de voorstanders van het magnetism, dat nu ruim een 100jarig bestaan telt en bovendien verhandeld werd in meer dan 800 boekwerken, slechts een greep behoeven te doen, om tot een onherroepelijk oordeel te geraken.

Welnu, niets van dat alles.

Volgaarne zouden wij willen buigen voor 't gezag van slechts één enkel feit, dat door de wetenschap bestatigd was; doch het zoeken is tevergeefs.

Het bestaat niet.

Ondervraagt men de bovengenoemde wetenschappen, dan blijven zij geheel stom, alsof men in eene vreemde taal sprak.

De knapste schrijvers, de meest bevoegde mannen van wetenschap schijnen ons wezenlijk den rug toe te draaien en de schouders medelijdend op te halen, wanneer men hen *ernstig* over het dierlijk magnetism ondervraagt.

Wat zegt de physica?

Klimt op tot Franklin, die tot de groote Academische commissie in 1784, om de zaak in kwestie te onderzoeken, behoord heeft; daalt vervolgens naar volgorde der jaren af tot Biot, Becqerel, Desprez, Pouillet, Arago enz., en gij zult geen enkel feit, zelfs het kleinste niet vermeld vinden.

De tooverbakken van Mesmer hebben nimmer den toegang tot eene enkele scheikundige werkplaats kunnen vinden...

't Schijnt met de magnetische wonderen als met de helden van Ossian te gaan, die, in de verte op levende wezens gelijkende, zich van nabij in nevelen en mist oplossen.

Wij wenden ons thans tot de overige genoemde wetenschappen.

Zullen wij beter slagen?

Welaan! slaat de werken op van Borden, Vicq d'Azyr, Barthez, Chaussier, Hallé; doorbladert Bichat, gaat van hen tot Cuvier, Magendie, Benard, Richerand, Berard, Béclart, enz. en bij *al* die schrijvers zult gij geen *enkel* woord ten gunste van het door ons behandelde onderwerp aantreffen.

Wij vragen, welk nut, hoe gering, welken vooruitgang, hoe luttel, heeft het dierlijk magnetism aan de wetenschap aan- of toegebracht gedurende de 100 jaren van zijn bestaan?

Niet het minste, dewijl het, in weerwil van zijne schitterende salon-triomfen en zijne luidklinkende beloften, geen der feiten verwezenlijken kan, waarop het zich beroept; zeer veel overeenkomende met een kwaden betaler heeft het aan de wetenschappen alles ontleend, zonder iets terug te geven, of ze met een enkel nieuw feit te verrijken.

't Heeft aan de physica hare technologie, hare bespiegelingen en stelsels, hare kunstspraak over licht, warmte, elektriciteit en galvanism ontleend; aan de natuurkunde van den mensch de theorie der zenuwstroomen, het vitalism, het animism, de leer der tegenprikkels, enz.; men merke echter wel op, dat het mesmerism steeds de analogie, de onderstellingen der wetenschap, derhalve hare zwakke en hinkende zijde aangrijpt.

2) Biologie de Bailly.

Vreemd echter is het, dat al de spiritisten, die de eerste waarheid, het stoffelijke feit niet in staat zijn voort te brengen, zich de hersenen pijnigen, om eenige honderde stellingen en stelsels te bedenken, dienende om de oorzaak te verklaren van iets, dat niet bestaat?

Terwijl toch sedert 50 jaren alle wetenschappen met reuzenschreden zijn vooruitgegaan, is 't dierlijk magnetism sedert eene eeuw, in weerwil van zijne vorm-veranderingen, blijven stilstaan; en is dit onloochenbaar het geval, dan komt zulks, dewijl het op het domein der stellige wetenschappen niets te berde kan brengen, dan.... mirakelen.

Behalve al het aangevoerde, brengen wij nog in rekening, alles zoo kort mogelijk aanstippende:

Zijne onnoozele en onsamenhangende leerstelsels;

Zijne honderdmaal bewezene onmacht;

Zijne schaamtelooze kwakzalverij;

Zijne overhelling tot magie, tooverij en andere dwaasheden;

Zijne kennelijk ontsluierde kwade trouw;

Zijne veroordeeling door alle Europeesche Academiën;

De talrijke schandalen op het gebied der politie;

Eindelijk de schandelijke onthouding aller Parijsche gepatenteerde en niet gepatenteerde magnetiseurs, om de eenvoudigste bestaans-bewijzen te leveren in het amphitheater van doet. Auzoux.

Men heeft slechts één, een enkel feit gevraagd, op voorwaarde, dat het bestatigd werd; en men heeft zijne onmacht getoond - niet beleden.

Of zullen wij de waarheid op magnetische séances gaan zoeken, wanneer 't eischen van waarborgen schier eene onbeleefdheid is?

Of bij reizende kunstenaars, 't zij magnetiseurs, biologisten, mediums, enz.

Dan kan men bij Bosco en Bamberg grooter goocheltoeren zien, waarbij geen geloof gevergd wordt!

De menigte, opgeroepen om mirakelen te zien, moet bevredigd worden.

Eene séance, waarin een magnetiseur geheel onmachtig bleek te zijn, zou hem reddeloos in de openbare meening doen verloren gaan.

Waar dus geene mirakelen zijn, worden mirakelen gemaakt!...

Maar de goede trouw?

In zaken van wetenschap, in welke ieder onderzoeker door de zucht tot waarheid gedreven wordt, en daardoor alleen, komt geen ontzien of gelooven op gronden van goede trouw te pas.

Waar een feit voor de rechtbank van kritiek en onderzoek bezwijkt, is het òf onwaar, òf opgeworpen en gehandhaafd door bedrog.

Wij willen bovendien de positieve getuigenis van prof. Gerdy te Parijs aanhalen, een man, wiens eervol, degelijk, onberispelijk karakter genoeg bekend is. Deze zag en onderzocht verscheidene somnambulen, welke hij op heeter daad op *bedrog* betrapte, onder anderen de dames Pigeaire, Prudence en Calyste, welke alle drie vroeger zeer in de mode waren.

Telken reize verzekerde hij zich op de stelligste wijze, dat die zoogenaamde helder-zienden haren blinddoek door bewegingen met de aangezichts-spieren verschoven, en zonder moeite langs het onderste gedeelte van den blinddoek lazen, wanneer het boek verlicht was, op dezelfde wijze als men allerlei voorwerpen door een met eene speld in eene kaart gestoken gaatje zien kan.

Gerdy deelt voorts mede, dat een zijner vrienden zich geoefend had, om het zoogenaamde wonder, van te zien zonder oogen, te vertoonen, en zich herhaaldelijk bij aanhangers van het magnetism als somnambule aanstelde, de zelfde wonderverschijnsels als de anderen verrichtende, daarmede bewijzende, dat men onder zekere omstandigheden zeer goed helder kan zien met een blinddoek voor het gelaat.

Een woord over den prijs Burdin, waarmede wij feitelijk de onwaarde van 't magnetism bewijzen - beter dan met ellenlange betoogen.

Den 30sten Juli 1839 veranderde, ten gerieve der magnetiseurs, de Fransche Academie van geneeskunde haar programma als volgt:

'Breng ons eenen gemagnetiseerden of niet gemagnetiseerden persoon, wakende of slapende; dat die persoon echter met opene of gesloten oogen in 't volle licht leze door een ondoorschijnend lichaam, b.v. een lap katoen, linnen of zijde heen, geplaatst op zes duim van het aangezicht; dat men eenvoudig leze een geschrift, omgeven door een enkel vel papier als omslag en aan dezen persoon zal de prijs van 3000 francs toegekend worden.'

Wat was de uitslag?

Dat geen magnetiseur of helderziende de aangebodene handschoen eervol heeft kunnen opnemen.

De gedane pogingen bleken na ontmaskering op bedriegerij gegrondvest.

Waar zulke feiten spreken, zijn woorden overbodig!

Maar berusten dan de wonderen, die zij verzekeren te doen, geheel op bedrog?

Soms op zelfmisleiding, overigens: ja.

Een voorbeeld, hoe daaromtrent gehandeld wordt.

Met zekere plechtigheid wordt gij een geheimzinnig verlicht vertrek binnengeleid.

PAGANI'S LAATSTE OOGENBLIKKEN, NAAR G. ARNOULD.

Alle tegenwoordige personen hebben in meer of mindere maat, strakke en bleeke gezichten.

Een buitengewoon beleefd man, die meest zeer voorzichtig smeekt, zeker uit vreeze van de trommelvliezen der aanwezigen te beschadigen, begint de zitting met eene toespraak, waarin uitdrukkingen als volgt nimmer ontbreken:

Verre van mij, om de lichtgeloovigheid van 't publiek door schijnwonderen te willen misleiden, zal ik integendeel met de meeste eenvoudigheid en openhartigheid te werk gaan enz. Diep bedroevend is het voor den gevoeligen mensch, die zijne waarde beseft, dat anderen,

DE MAHARAJAH THAKORE SAHIB VAN BHAONAGAR.

enz. - Reizende magnetiseurs zijn altijd gevoelige, hunne menschenwaarde op prijs stellende personen, die een ijselijken afkeer van alle kwakzalvers hebben.

Thans volgen de proeven.

De magnetiseur maakt zijne helderziende dame in slaap.

Om 't even hoe!

't Zij door ratelslang-achtig aankijken, door strijken, een zakdoek, blazen als andersinds.

De magnetiseur begeeft zich naar het tegenovergestelde gedeelte van het vertrek

M. Slaapt gij?

Somnambule. Ja!

M. Ziet gij helder?

S. Nog niet geheel. Maar het wordt beter.

Mijnheer, zegt nu de magnetiseur tot u, wees zoo goed om uw ouderdom op een briefje te schrijven, en mij dat te overhandigen, zonder dat iemand het ziet.

Hij ontvangt het briefje met een zeer plechtig gelaat, vergewist zich van den inhoud, en houdt het in de lucht, na het eerst zoo dicht gevouwen te hebben, dat niemand met mogelijkheid den inhoud zien kan.

M. Ik vraag u, of het een heer of een dame is, die de ouderdom in het briefje geschreven heeft.

S. Een heer.

M. Kunt gij het cijfer lezen?

S. Niet goed, er is nog nevel tusschen u en mij.

De magnetiseur maakt eenige armbewegingen in de lucht.

M. Welnu?

S. 43 jaren.

Algemeene verbazing, zelfs uw ongeloof is geschokt...

En nu de uitslag.

Wanneer de M. de eerste vraag met ik begint, is de schrijver van het briefje een man.

De passes in de lucht met den linker arm beteekenen de tientallen.

Vier is dus veertig.

Die met den rechter de eenheden.

't Waren er drie.

Dus 43.

Doch schuiven wij een gordijn voor die stelselmatige narigheden. Onze lezers hebben gewis aan deze eene proeve genoeg.

Eindigen wij met de verklaring over te nemen, die 't resultaat was van de zitting bij doct. Auzoux over eenige jaren te Parijs gehouden.

1. Het dierlijk magnetism is buiten staat een enkel vaststaand feit te leveren.
2. Geen magnetiseur kan voor het gelukken van een enkel positief feit instaan, wanneer hij op een hem vreemde persoon werkt.
3. Evenmin kan hij de verzekering geven, het kunstmatig somnambulism te zullen voortbrengen, evenmin als het gevoel bij mensch of dier op te heffen.
4. In weerwil van alles wat beweerd wordt, in weerwil van alles, wat over het magnetische helderzien geschreven is, in weerwil van al de certificaten, openbaar

gemaakt, om er het bestaan van te bewijzen, bestaat het niet, en kan het dus niet voortgebracht worden.

Naar Dr. A.F.H. DE LESPINASSE.

De dochter der elve.
Eene Boheemsche legende.
(*Slot.*)

De eerwaardige afgezanten stonden daar in stille bewondering. Met stomme verbazing zagen zij den profetischen man aan; het was of een god uit hem sprak. Maar hij keerde zich van hen weg naar de medegezellen van zijn vermoeienden arbeid, de beide witte stieren, maakte ze los van 't juk en gaf hun de vrijheid, waarop zij lustig over 't akkerveld draafden maar gaandeweg wegteerden, als nevel in de lucht vervlogen en voor 't oog verdwenen. Daarop ontdeed Primisla zich van zijne boerenklompen en ging naar de beek om zich te reinigen; kostelijke kleederen werden hem aangedaan, hij omgordde zich als een ridder met het zwaard en liet zich de gouden sporen aandoen; moedig wierp hij zich op 't witte paard dat hem lijdzaam liet opzitten. Toen het nu zoover was, dat hij zijn vroeger eigendom verlaten zou, gebood hij den afgezanten dat zij de afgelegde klompen hem zouden nadragen en wel bewaren, ten teeken dat eenmaal de geringste in 't volk door de Bohemers tot de hoogste waardigheid geroepen was en tot een aandenken, waardoor hij en zijne nakomelingschap zich niet op hunne hoogheid verheffen maar den boerenstand, waaruit zij waren voortgekomen, eeren en beschermen zouden. Vandaar het aloude gebruik dat de koningen van Bohemen bij hunne kroning een paar klompen ontvingen, een gebruik dat zoolang gehandhaafd werd tot de nakomelingen van Primisla uitgestorven waren. De geplante hazelaarstok wies op en kreeg vruchten, wortelde wijd in 't rond en kreeg nieuwe loten, tot eindelijk het gansche akkerland in een veld vol hazelaars veranderd was, wat het naastbijgelegen dorp later tot voordeel werd; want de gemeente kreeg tot aandenken aan deze wonderbare planting een vrijheidsbrief van de Boheemsche koningen, waarbij zij geene andere schatting behoefde op te brengen dan jaarlijks een mandje hazelnoten.

Ofschoon het paard, dat thans zijne eigenares haren bruidegom in de armen voerde, den wind scheen vooruit te loopen, liet Primisla het toch van tijd tot tijd de gulden sporen voelen; de snelle draf scheen hem een schildpadgang, zoo vurig was zijn verlangen om de schoone Libussa, die, na zeven jaren, nog even schoon hem voor de zinnen zweefde, weer te aanschouwen. Hij dacht slechts aan den mirteboom, die in de schatting der minnenden meer waard is dan eene koningskroon, en als hij liefde en hoogheid tegen elkander gewogen had zou hij het rijk Bohemen zonder Libussa gesteld hebben als een gesnoeiden dukaat op den goudhoop van een wisselaar.

De zon neigde reeds ter kimme toen de nieuwe vorst in triomf de hofstad binnenreed. Jonkvrouw Libussa bevond zich juist in den hof, waar zij een korfje rijpe pruimen geplukt had, toen men haar de aankomst van haren toekomstigen gemaal berichtte. Zij ging hem zediglijk te gemoet, ontving hem als een door de goden haar toegeschikten bruidegom, en bedekte den keus haars harten met den sluier van berusting in den wil der onzichtbare machten.

De oogen van het hof waren met groote nieuwsgierigheid op den aankomende gevestigd; zij zagen in hem evenwel slechts den schoonen slanken man. Wat zijn uiterlijk betrof, waren er vele hovelingen die zich in de gedachte met hem vergeleken

en niet begrijpen konden waarom de Goden niet liever uit hun midden een mederegent voor de jonge vorstin gekozen hadden; in 't bijzonder was het vorsf Wladomir en ridder Wizisla aan te zien dat zij niet dan noode in de zaak berustten. Daarom poogde de jonkvrouw het werk der goden te rechtvaardigen en het gerucht te verbreiden dat jonker Primisla, wat hij aan hooge geboorte te kort kwam, rijkelijk vergoedde door eene groote mate van verstand en scherpzinnigheid.

Zij had een heerlijk maal aangericht, dat volstrekt niets onderdeed voor dat wat koningin Dido eenmaal den vromen Aeneas bereidde. Nadat de gasten verwelkomd waren en de talrijke gerechten vroolijkheid en goede luim hadden opgewekt en reeds een gedeelte van den nacht onder scherts en kortswijl verstreken was, stelde zij een raadselspel voor, en loste tot groot genoegen van alle aanwezigen met het grootste gemak alle raadsels op.

Toen nu de beurt aan haar kwam er een op te geven riep zij vorst Wladomir en ridder Wizisla en jonker Primisla tot zich en sprak: ‘Wakkere gezellen! bereidt u thans mij een raadsel op te lossen waardoor het ons kenbaar zal worden wie van u de wijste en verstandigste is. Ik heb u alle drie eene gave toegedacht uit dit zakje van de pruimen, die ik geplukt heb in mijnen tuin.

“Een van u zal de helft hebben en nog één daarenboven; de andere weer de helft en één daarenboven en de derde de helft met nog drie. Als dan de korf leeg is, zeg dan eens hoeveel pruimen er in zijn?” - De voorbarige Wizisla mat het zakje met de oogen en niet den zin der opgave met het verstand en sprak: “wat zich met het zwaard laat oplossen, daaraan waag ik mij gaarne; maar uwe raadsels zijn mij te spitsvondig. Toch wil ik op uw verlangen een slag er naar slaan; ik meen dat er een zestigtal pruimen in 't zakje zijn.”

“Gij hebt misgeraden, lieve ridder!” antwoordde Libussa. “Er moesten er nog eens zooveel, een halfmaal en een derde maal zooveel zijn, als het zakje bevat en daarenboven nog vijf dan waren er juist zooveel over de zestig als er thans aan ontbreken.” - Vorst Wladomir cijferde lang en met moeite en kreeg eindelijk tot uitkomst het getal vijf en veertig. De jonkvrouw sprak weer: “Als er een derdemaal, een halfmaal en een zesdemaal meer waren dan er zijn, zouden er juist zooveel over de vijf en veertig in 't korfje wezen als er thans aan ontbreken.”

Ofschoon nu iemand juist geen Archimedis behoeft te wezen om de opgave zonder moeite uit te werken, is toch voor een slecht rekenaar de oplossing onmogelijk als hij de zwarte kunst niet verstaat.

Daar nu Primisla tot zijn geluk met die kunst vertrouwd was, kostte het hem volstrekt geene moeite het raadsel op te lossen. - “Wijze vertrouwde der onzichtbare machten!” sprak hij: “die uwe gedachten tracht na te vorschen, die waagt het den adelaar na te vliegen als hij zich tot de wolken verheft. Nogtans wil ik uwe verborgenheden volgen, zoover mijn oog vermag. Er zijn naar mijn oordeel dertig pruimen in het zakje, niet één meer of minder.” - De jonkvrouw lachte hem vriendelijk toe en sprak: “Gij weet den glimmenden vork op te sporen, die diep in de asch verborgen is; u schemert het licht in de duisternis; gij hebt mijn raadsel geraden.” Daarop deed zij den zak open en telde vorst Wladomir vijftien pruimen in den hoed met nog één daarenboven en er bleven er nog veertien; daarvan gaf zij er ridder Wizisla zeven en één en er lagen er nog zes in 't korfje; de helft daarvan deelde zij den wijzen Primisla toe, gaf hem ook de drie overblijvende, en de zak was leeg.

Het gansche hof verwonderde zich zeer over de rekenkennis der schoone Libussa en over de scherpzinnigheid van haren jonker. Niemand kon begrijpen hoe het menschelijk vernuft aan de eene zijde een eenvoudig getal zoo raadselachtig in

woorden kon hullen en aan de andere met zulk eene zekerheid zulk een kluwen kon ontwarren. Het ledige zakje schonk de jonkvrouw aan de beide ridders, die hare liefde niet deelachtig konden worden, tot aandenken. Daarvan komt het, dat men van een afgewezen vrijer zegt: *Zijn lief je heeft hem den zak gegeven.'*

Nadat alles tof het kroningsfeest en tot de bruiloft in gereedheid was gebracht, werden beide plechtigheden met grooten luister voltrokken. Het Boheemsche volk had nu een hertog en de schoone Libussa een gemaal, beiden naar den wensch huns harten.

Als intusschen een van beiden met de zaak bedrogen was geweest, was het niet de vorstin maar het volk, zooals dat gewoonlijk gaat. Het rijk Bohemen had in naam een hertog; maar de regeering was als te voren, in de handen eener vrouw. Primisla was een voorbeeld van een volgzamen onderworpen echtgenoot, die zijne hertogin noch de oppermacht in huis noch die in den staat betwistte. Zijne wenschen kwamen zoo volkomen met de hare overeen als twee gelijkgestemde violen. Libussa had evenwel ook niet den ijdelen trotschen zin der dames, die voor goede partijen willen gelden en den armen man, dien zij wanen gelukkig te hebben gemaakt, in 't vervolg met overmoed aan de klompen herinneren, maar zij heerschte als wijlen Zenobia over haren goedmoedigen Odenatus door de voortreffelijkheid van haar verstand.

Het gelukkige paar leefde in 't genot der onkreukbare liefde en trouw naar de gewoonte van dien tijd, toen het gevoel dat twee harten verbond, zoo vast en duurzaam was als de metselkalk die de muren van die dagen zoo hecht wist samen te houden. Hertog Primisla werd spoedig ook de grootste ridder van zijnen tijd en het Boheemsche hof het schitterendst in Duitschland. Ongemerkt trokken veel ridders en edelen en eene groote volksmenigte naar de hofstad, zoodat zij te klein werd voor de inwoners; daarom beval hun Libussa eene stad te bouwen op de plaats waar zij een man zouden vinden die op 't uur van den middag het wijste gebruik van de tanden wist te maken. Zij trokken uit en vonden in 't middaguur een man, die zich bezig hield een blok hout door te zagen. Zij oordeelden dat deze man veel beter gebruik wist te maken van de tanden van de zaag als menige lekkerbek van zijn eigen gebit aan de tafel der aanzienlijken, en twijfelden er niet aan, dat zij de plaatsgevonden hadden, die de vorstin hun tot het bouwen van eene stad had aangewezen. Daarom trokken zij aan alle zijden van het land eene voor met de ploeg om den omvang des stadsmuurs af te bakenen. Op de vraag, wat de werkman met den doorgezaagden blok moest uitvoeren, antwoordde hij: ‘Prah’ - dat in de taal van Bohemen een *dorpel* beduidt. Daarom noemde Libussa de nieuwe stad Praha, dat is Praag, de welbekende koningsstad aan de Moldau in Bohemen. In 't vervolg werd de voorspelling van Primisla omtrent zijne nakomelingen op 't nauwkeurigst vervuld. Zijne gemalin werd moeder van drie zonen, waarvan er twee in jeugdigen ouderdom stierven; de derde evenwel wies op en uit hem ontsproot een glansrijk vorstenhuis, dat honderden jaren op den troon van Bohemen bloeide.

De krankzinnige
Een verhaal naar het Hoogduitsch.
(Vervolg.)

‘Heidaar amigo!’ riep hij den man, die bij dien uitroep, werktuigelijk in de leidsels greep, toe en zette zich te gelijker tijd, zonder het portel te openen, in den wagen. ‘Weet gij de woning van don Guillelmo Nulando?

‘Ja, Senior.’

‘Bravo, vriend! dan voort daarheen, en gij bekomt een goed drinkgeld.’

De koetsier legde de zweep over zijne paarden; in vollen draf rolde de wagen den Almandral af, naar de woning van Mr. Newland, en nauwelijks tien minuten later zette hij zijn passagier aan diens deur af.

Don Gaspar klopte aan, en volgde de oude dienstmaagd, die hem opende, naar boven den trap op. ‘Mr. Newland was op de beurs, om den stoomboot te zien aankomen, welke des morgends geseind was; hij kwam zeker niet voor den avond te huis; Mistress was eveneens uitgegaan en Miss Jenny alleen in de spreekkamer. De jonge man had haar reeds zoo dikwijls bezocht, Miss Jenny zou gewis verheugd zijn hem te zien; zij behoefde hem in het geheel niet meer aan te dienen.’

Don Gaspar was echter lang voor dat die praatzieke oude half uitgesproken had, reeds boven op den trap en in de voorzaal. Wat hij hier wilde, scheen hij zelf niet recht te weten: afscheid nemen? zich rechtvaardigen? het meisje nog eenmaal zien, van wien zijn vriend gezegd had, dat hare ziel met warme liefde aan hem hing? Het waren duistere beelden, die hem voor den geest zweefden, en als het ware een zeker

doel voorspiegelden, waarvan hij zich echter geene volkomene rekenschap kon geven. Hij meende echter meer en meer te bespeuren, dat het oogenblik naderde, hetwelk zijn lot eenigermate zou beslissen, en hij moest die plaats nog een vaarwel toeroepen, waar hij sedert lange, lange jaren de eerste stille gelukkige uren doorleefd had.

Was het echter het huis alleen dat hem aangetrokken had, door den hartelijken welkomsgroet en warmen handdruk des rechtschapen ouden mans? der bedrijvige, praatzieke, doch tevens zoo goedaardige matrone? door de kinderlijke blijdschap van den knaap, die hem meest halve straten te gemoet vloog en om den hals viel? Hij zou geene dezer vragen hebben kunnen beantwoorden. Of was het Jenny? Hij had de rechterhand reeds aan de klink; nog aarzelde hij, en staarde voor zich - en Jenny? had dan een enkel woord zijns vriends, zoo plotseling, eene nieuwe en vreemde wereld voor hem geopend? Hij wist eigenlijk niet hoe hij het met zich zelven had. Bekende, verwarde tooneelen vlogen door zijne hersenen, wilde, vreeselijke beelden rezen uit den bloedigen achtergrond op, en zware donderwolken pakten zich te zamen, rond den nog zoo kort te voren zonnigen hemelzoom. Daar, daar voor hem lag een te huis; spelende kinderen dartelden op den grazigen grond; de oude vijgeboom, welke voor de deur stond, wierp zijne vriendelijke schaduwden over een gelukkig paar, waarvan de trekken hem bekend waren. Was dit bloed, hetwelk daar op die vriendelijke groene zoden met zijn rooden glans flikkerde en fonkelde, warm vergoten bloed? Neen, de zon had de dauw nog niet weg gekust van de grashalmen, zij spiegelde zich immers zoo gaarne in dien schitterenden weerschijn der zilveren druppels! Maar het tweetal daar, het waren Jenny's trekken, en de man? Dat was hij zelf; neen, dat haar schitterde als licht en goud door de enkele zonnestralen verlicht, welke door de dicht ineen gegroeide en trillende bladeren heen drongen, dat was Stierna. Wat ging hem ook een te huis aan, wat een eigen haard, eene vrouw, een kind, hem, den verlatene, hem, den verworpeling?

Krampachtig verborg hij zijn aangezicht in de linkerhand, en voor zijne gesloten oogen kruisten die beelden al wilder en doller dooreen, en vormden zich al spoedig in de wonderlijkste omtrekken en gedaanten. Een te huis? ja, daar stond een klein lief te huis! een laag en ledig gebouw, van breede doornige cactushagen omgeven, van vuile roode steenen opgetrokken, met enge en duistere vensters in ijzeren staven; geen levend wezen, in de nabijheid, geen mensch; ja toch, daarboven aan het ééne venster, achter die sterke ijzeren traliën, het hoofd, dat sterk kloppend voorhoofd, gloeiend als het was, aangedrukt tegen het koude ijzer, daar stond een man. Het was zonderling zoo duidelijk als hij hem herkende, met zijne bleeke wangen, met zijne zwarte, diep liggende oogen; dat was hij zelf, en de wereld lag voor hem, vrij, vrij door het vroolijk en vriendelijk licht der zon beschenen. De zwaluwen zweefden om het dak, en de musschen fladderden van den top rondom, of zochten, geheel vrij, in de stekelige cactusarmen hun voedsel; daar, over de huizen heen kon hij de grazende kudden herkennen, de meeuwen vlogen over de met bloed gedrenkte velden, gindsche ruiters galoppeerden vrij over de uitgestrekte grazige steppen, maar hij, slechts hij, wie was de man, die daar zoo dicht bij de cactushaag bleef staan, en zoo vriendelijk naar boven groette? die gedaante, zoo bekend, zoo gehaat, in dien wijden mantel, met die fladderende haren? Zij wendde zich naar hem.

‘Don Louis!’ gilde hij, en de deurklink, welke hij nog steeds in dien wakenden droom had vast gehouden, brak bijna, door de vreeselijke kracht, waarmede hij die in krampachtige woede had neergedrukt, ‘don Louis!’ en zonder dat hij het zelf bemerkte, vloog de deur open, en de angstkreet van het verschrikte meisje riep hem voor het eerst, sinds hij den wagen verlaten had, weder tot zich zelven.

‘Maar, don Gaspar! wat doet gij mij ontstellen,’ riep Jenny, nadat hij zich hersteld had, met een zacht verwijt in hare stem, ‘maar wat deert u, gij ziet doodsbleek’ voegde zij er schielijk en bezorgd bij, ‘zijt gij ziek? is uw wat overkomen? om Godswil, waarom staart gij mij zoo aan, don Gaspar?’

‘Vergeving, seniorita, vergeving,’ stamelde de Spanjaard, die zijne gedachten met geweld trachtte te verzamelen, ‘die opgewondenheid heden morgen, daarbij eene lichte aandoening van koorts en het gevoel van ongesteldheid, hetwelk mij reeds eenige dagen kwelt, de smart van scheiding.

‘Scheiding? Gij wilt dan weg?’ riep zij snel en zichtbaar verschrikt uit, want hare wangen werden marmerwit, en een oogenblik daarna weer met vuurrood overtogen, ‘en waarheen? en waarom?’

‘Waarheen? waarom?’ herhaalde de gevraagde, dof en nauwelijks bewust, dat hij die woorden sprak, doch tevens zijne blikken vast en onbeweeglijk op het sidderende meisje vestigende, dat voor hem stond, doch zich nauwelijks staande kon houden. ‘En smart het u, Jenny, dat ik ga?’ voegde hij er plotseling en met teederheid bij, terwijl hij hare hand vatte, die zij hem onwillekeurig liet. ‘Zoudt gij den verren vreemdeling niet vergeten hebben, wanneer het laatste stof, hetwelk de hoeven van zijn paard uit de naastbij gelegene heuvelen van Valparaiso hebben doen opstuiven, vervlogen was?’

Hij hoorde het flauwe, nauw uitgesproken woord ‘neen’ niet, dat van de jonkvrouwelijke lippen gleed, en de hand, waarin hij de hare hield, loslatende, staarde hij met een weemoedigen lach voor zich, en sprak hij halfluid en eerder tot zich zelven, dan wel tot het meisje, dat bevende naast hem stond.

‘O het is smartelijk, zoo ver, ver in den vreemde rond te zwerven, en niemand in Gods wijde wereld toe te behooren. Niemand in dit groote heelal van haat en liefde, niemand, die zich verheugt wanneer men komt, niemand, die weent als men heengaat; het is een treurig lot, alleen het koude welkom des vreemdelings te hooren en zich zelven bewust te zijn, dat in eigen hart een schat van liefde verborgen ligt, rijk genoeg om een eigen huis tot een paradijs te maken. Ieder rookwolkje, dat kronkelend in de avondlucht opstijgt van uit de woning, waar de kleine familie zich aan den brandenden haard verzamelt, is een bittere grieve voor het arm, eenzaam hart. Ieder blozend kinderkopje, dat hem even geestig als trouwhartig in de oogen ziet, doorvlijmt zijne borst met zulk een diep en niet te beschrijven wee, dat de woorden: alleen, alleen en zonder een te huis, genoegzaam zouden zijn, om een ongelukkig menschenkind ter neder te slaan en te verpletteren, kwam er behalve dat nog niet bij, dat aan de ouderen op het.... doch halt! wat ik zeggen wilde,’ viel hij en op eenen geheel anderen toon zich zelven in de rede, terwijl hij de hand der jonkvrouw vaster klemde, ja zóó vast, dat de druk haar pijnlijk werd, en zijn blik den haren nieuwsgierig en uitvorschend zocht. ‘Hoe is het met u, zijt gij niet meer bevreesd voor een krankzinnige?’

‘Hoe komt gij nu bij die vraag?’ hijgde zij, het verbleekend gelaat afwendende.

‘Ik geloof, wij spraken daarover onlangs bij u aan huis, en heden zag ik...’

‘O! om Gods wil, spreek niet over zoo iets verschrikkelijks,’ viel de jonkvrouw hem snel en smeekend in de rede, ‘mij stolt het bloed in de aderen reeds bij de enkele gedachte, en er zouden maanden noodig zijn, om zulke beelden, door een enkel woord voor den geest geroepen, weder te verdrijven’

‘En toch is waanzin niet zoo vreeselijk als gij wel denkt,’ zeide de Spanjaard, hare hand loslatende en zijn vochtig haar van 't voorhoofd wegstrijkende.

‘O! don Gaspar,’ smeekte zij.

‘Vrees niets, seniorita,’ zegde hij, langzaam het hoofd schuddende en haar trachtende gerust te stellen, ‘het is verre van mij, u angst te willen aanjagen of u te kwellen met dwaze schrikkelijke geschiedenissen, waarvan het gekke volk den mond vol heeft; neen, ik wilde u maar een vooroordeel ontnemen, dat u misschien vroeg of laat groote smart zoude baren Mijn vader was waanzinnig.’

‘Maar, senior.’

De Spanjaard lachte, en nam vleiende weder hare hand.

‘Hij was het nu eenmaal, zooals ik zeide, en wel op eene zonderlinge wijze: hij geloofde namelijk, dat mijne moeder hem beminde, en daarom trouwde hij haar; doch iemand, die hem dat dwaze denkbeeld ontnemen wilde, doorstak hij met zijnen degen, en die man, door een allernoodlottigst toeval, was zijn eigen broeder.’

‘Don Gaspar, wanneer u mijne rust, de rust van mijn leven ook maar een weinig ter harte gaat, houd dan op, vertel niet meer,’ bad het meisje in wezenlijken doodsangst, en zocht hare hand los te maken, die hij als 't ware met eene ijzeren vuist opgesloten hield. ‘Ik begrijp u volstrekt niet; wat is er in 's Hemels naam met u voorgevallen, en zie nu eens hoe gij mijne hand geknepen hebt,’ en dit zeggende, stak zij hem, half lachende en half verwijtende, hare kleine, bloedroode hand toe.

‘Ja, word maar boos, recht boos op mij, seniorita,’ zeide de Spanjaard, zich schielijk van haar afwendende, ‘ik ben een rechte dwaas, ondeugend genoeg om mij te verheugen, wanneer ik juist diegenen die mij het liefste zijn, kwellen en ergeren kan, en eigenlijk plaag ik, evenals een dwaas kind, mij zelve daarmede het meest. Doch ik moet waarlijk heen,’ liet hij er haastig op volgen, ‘en in het afscheidsuur is het hart immers altijd bewogen en ter neer geslagen, en dan roept het juist die beelden voor den geest, die ons in de wijde wereld hel allersmartelijkst aangrijpen.’

‘Maar waarom wilt gij dan heengaan? wat drijft u, wat beweegt u, u zoo plotseling uit ons midden te verwijderen, uit een vriendenkring, die u zooveel verplicht is, die u nog zoo gaarne bewijzen wilde, hoe waard gij hun zijt?’ zeide de jonkvrouw bedremmeld en met eene zachte, bewogene stem.

‘Waarom?’ herhaalde Don Gaspar somber, en hief snel zijne oogen naar de jonkvrouw, ‘waarom? ja, hoe was het ook, waarom kwam ik hier eigenlijk? O, uw vader, ja toch; is Mr. Newland niet te huis? Hij zal mij uitlegging kunnen geven.’

‘Waarom gij van hier moet vertrekken?’ hervatte zij weemoedig lachende en het hoofd schuddende, ‘o, gij wonderlijke man! hoe zou hij dat kunnen, en denkt gij niet, dat het hem zelve smarten zal u te moeten missen, u, die hem in den laatsten tijd een onontbeerlijk vriend zijt geworden?’

Don Gaspar schudde treurig het hoofd.

‘Geloof dat niet, seniorita; wat heeft don Guillelmo aan den wilden, grilligen gast? Neen, neen, hij zal den vreemdeling wel spoedig vergeten, die zeer verre van hier moet, en ook reeds zoude zijn, hielden hem niet banden, heilige, vaste banden.’

‘Heilige banden?’ riep Jenny snel en verschrikt opspringende uit, terwijl zij hare oogen doordringend en uitvorschend op hem richtte, vaste banden?’

‘Banden?’ herhaalde de Spanjaard, en zijn geest dwaalde op dat woord zichtbaar af, en vestigde zich op iets anders; ‘mij? neen, nog niet, ha ha ha! daartoe waren ze niet slim genoeg.’

‘Ik versta u niet,’ zeide het meisje, terwijl het bloed haar naar de slapen steeg en hals en wangen kleurde.

Don Gaspar zweeg verschrikt, hij voelde, als bij instinkt, dat hij zotteklap had gesproken, doch hij schroomde bijna evenzeer om het te herroepen.

DE LEERJONGEN ALS KINDERMEID.

'Jenny,' zeide hij zacht en gevoelvol, en haar naderende nam hij op nieuw hare hand, 'ik heb u diep, zeer diep gekrenkt door mijn ruw en onstuimig spreken, en ik was hier om eene geheel andere reden gekomen; om welke? dat kan ik eigenlijk zelf niet zeggen; ik verlaat heden de stad nog niet, maar het was mij, alsof ik voor den tijd, die op handen is en met onverbiddelijke gestrengheid mijn lot beslissen zal, nog eenmaal uw wezen moest aanschouwen, alsof ik noch eenmaal den blik dier oogen diep in mijne ziel moest prenten, zou ik in staat zijn te dragen wat de Heer daarboven, wiens wegen wonderlijk zijn, van meening is over mij uit te schudden, en dan met nieuwen moed de toekomst te gemoet te gaan. Ik dacht mij door dit oogenblik tegen dit alles te wapenen, en ach, ik vind mij bitter, zeer bitter bedrogen.

'Aha, kinderen!' dus liet zich eensklaps eene vroolijke stem hooren, en de oude heer Newland stond in de open deur.

Jenny kromp ineen, alsof zij op eene booze daad betrapt was geworden, en werd doodsbleek, Don Gaspar hief het hoofd langaam op, en zijne hand rustig naar den ouden heer uitstrekkende zeide hij vriendelijk:

‘Gij komt als geroepen, waarde senior, mij ligt iets op het hart, dat ik niet langer alleen dragen kan noch wil, en gij zijt juist de man...

“Bewaar mij!” riep de oude luidkeels lachende, “als deze met zoo'n voor de wind en leizeilen aan weêrszijden geen tien knoopen in het uur gaat, zonder gevaar van.. doch daarop komen wij later wel eens terug. Eerst, kinderen, eene blijde boodschap die ik vertellen moet, als ik niet van loutere vreugde uit elkander bersten zal. Bill komt!”

“Bill!” riep Jenny door hare tranen heen lachende, “maar wanneer, vader, wanneer?”

“Overmorgen, misschien morgen reeds!” riep de oude man vroolijk uit. “De stoomboot heeft het schip aan de kust, niet ver meer van de haven, aangetroffen, en als de wind nog een weinig aanwakkert, kunnen zij het anker misschien wel morgen bij ons laten vallen. Nu komt ook de vader van den kleinen knaap, senior, dien gij gered hebt, en in wien gij een dankbaren vriend zult vinden.”

Twee ruiters galoppeerden de straat af; het waren politiebeambten. Don Gaspar zag hen lachende achterna; hij had in het geheel niets gehoord van wat de oude heer in zijne zielsvreugde tot hem gesproken had.

“Waart gij op den stoomboot, vaderlief?” vroeg de jonkvrouw, verheugd, dat een gesprek, hetwelk haar hart dreigde te doen ineen krimpen, werd afgebroken. Heeft men het schip van Bill geseind?’

‘Wel zeker, wel zeker! mijn kind,’ hervatte de grijsaard, haar tot zich trekkende, en haar voorhoofd kussende, ‘maar aan boord was ik niet, doch trof zoo even bij den Argentijnschen konsul een oud vriend aan, die mij de blijde boodschap bracht. Mijn hemel! ik heb hem niet eens gegroet bij het heengaan, zoo haastte ik mij u het blijde bericht te brengen. Ik wilde den konsul hier mede brengen; maar hij had het hoofd vol en moest naar de politie, en don Louis de Gomez.....’

Een rauwe, schier onmenschelijke kreet deed hem zwijgen, en zich ras en verschrikt naar de zijde keerende, van waar dat akelige geluid zijne ooren trof, zag hij den Spanjaard midden in de kamer staan: diens gelaat teekende den hevigsten hartstocht en zag er doodsbleek en betrokken uit: zijne wijdgeopende oogen dreigden uit hunne kassen te springen, en staarden onwrikbaar op den verhaler, de armen hield hij uitgestoken, het zwarte haar hing in ongeregelde, als overeind rijzende lokken over het marmerbleeke voorhoofd geworpen. Dat laatste woord, die naam scheen als een tooverformulier op den ongelukkige gewerkt te hebben.

‘Don Gaspar, om 's hemels wil! wat is u toch overkomen?’ riepen vader en dochter bijna gelijktijdig.

‘Don Louis de Gomez!’ was echter alles wat de Spanjaard met verbeten woede in deze vreeselijke spanning, die al de spieren van zijn lichaam deed trillen, kon zeggen. ‘Don Louis de Gomez!’ en alles wat haat, woede en wraak kenschetst, besloot zich in dien gehaten naam.

De gebalde vuisten sloeg hij tegen elkander, en de half geopende mond liet zijne hagelwitte maar vast opeen gedrukte tanden zien, van achter welke dat geluid kwam.

(Wordt voortgezet.)

[Nummer 25]

Onze gravures.

Tintoretto bij het lijk zijner dochter.

GERED UIT DE HOOGSTE VERDIEPING.

Het overschoone tafereel van H. Koch is niet alleen aangrijpend door het hoog tragische van zijn onderwerp, maar ook door het magistrale der uitvoering. De beroemde schilder Tintoretto heeft de lievelinge zijns harten, zijne eenige dochter, in den vollen bloei harer jeugd en schoonheid door den dood zien treffen. Vreeselijk hard viel die slag in zijn vaderlijk gemoed, in zijne kunstenaarsziel de liefelijke engel, die als eene blijde zonnestraal rondom hem heen dartelde en zijn grijzen ouderdom verkwikking en opbeuring schonk, het reine en begaafde kind, die als een kunstgenius door hare warme liefde zijn talent nog steeds kon doen opsprankelen, de adem van geheel zijn zieleleven is niet meer. Met bevende handen heeft de kunstenaar de beminde doode van hare sterfsponde opgenomen, haar nog eens innig tegen zijne zwoegende borst gedrukt en haar dan met godsdienstigen eerbied, als ware zij een heiligdom, op een praalbed neergeleid, waar de rozegloor der ondergaande dagvorstin het matbleeke gelaat der maged als met eene hemelstraal beglanst. Los en bevallig schikte de diepbedroefde vader daarna de weelderige zwarte vlechten der gestorvene als eene ebbenhouten omlijsting van het marmeren aangezicht, vlocht blanke peerlen tusschen den ravenzwarten haartooi en slingerde een geurigen en kleurigen bloemtros over het lichaam der ontslapene. Zoo rustte zij dan daar, als tartte hare schoonheid

de verwoestingen des doods en als wachtte zij in prachtkleedij op de blanke engelen, die haar den hemelwoon invoeren moesten. Zoo wilde Tintoretto zijn kind afmalen, vooraleer zij aan den kouden schoot der aarde werd toevertrouwd, hij wilde haar tot zijnen jongsten ademtocht steeds in beeltenis kunnen zien, zooals hij haar voor de laatste maal hier beneden aanschouwd had.

Daar staat nu de eerwaardige, oude kunstenaar met palet en penseel in de handen en vergeet de zware, hartverscheurende taak, die hij op zich geladen heeft, onder den druk van zijn alles-

overweldigend smartgevoel. Toch kwam hij dien vreeselijken kamp tusschen geest en hart te boven en liet het nageslacht eene lijdensbladzijde uit zijne levensgeschiedenis, waarin wij Tintoretto als mensch en als kunstenaar leeren kennen en hoogschatten.

Redders en reddingstoestellen bij brand.

Sinds menigvuldige en geweldige brandrampen - waarbij de vernieling van den Weener Ring-Schouwburg wellicht de vreeselijkste was - in de laatste jaren op ons Vasteland zooals in de Nieuwe Wereld zulk ontzettend getal menschenoffers eischten, is men alom op maatregelen bedacht geworden ter verhoeding dier hartpijnigende onheilen. Doelmatige inrichtingen tot eene spoedige en zekere ontruiming van welgevulde feestlokalen bij brand- of ander gevaar werden in België zooals elders van ambtswege den eigenaars dier zalen bevolen, terwijl langs eene andere zijde bevoegde mannen zich beijverden nieuwe en volmaaktere reddingstoestellen te bedenken. De oude manier van redden uit het bovendeel van een brandend gebouw, door onze eerste gravure voorgesteld, levert dan ook bijna zooveel gevaar op voor de hulpverleenenden als voor de hulpbehoevenden. Zooals men ziet hebben de moedige pompiers langs eene ladder de hoogste verdieping bereikt. Door eene verbrijzelde vensterraam is een hunner in het brandende vertrek gedrongen en begint aanstonds door de verzengende vlammen en den verstikkenden rook de bewustelooze bewoners behoedzaam uit den vuurgloed te dragen. Het gevaar bij dergelijke daden van zelfsopoffering is velerlei: verstikking, het afsnijden van den terugtocht door plotsuitslaande vlammen, instortingen, enz. kunnen zoowel als een enkele misstap op de steile ladders eenen doodelijken afloop hebben voor de edelhartige lieden, wien de drang der naastenliefde zoo vaak alle gedacht aan zelfbehoud doet uit het oog verliezen.

Edoch hoe vernuftig de menigvuldige toestellen ook mogen geweest zijn, die in de laatste jaren uitgedacht zijn tot redding van in nood verkeerenden op hooge verdiepingen van brandende gebouwen, hebben toch bijna alle het gebrek, dat zieke, zwakke en oude menschen er zich niet van bedienen kunnen, terwijl de brandweer door de hoogte der verdiepingen en de uitbreiding van den brand binnenshuis van beneden geene hulp kan verleenen. Met het oog hierop heeft de heer S.J. Pardessus te New-York een brandtrap uitgevonden, welke dit bezwaar ten volle uit den weg ruimt. De eerste gravure op de laatste bladzijde geeft een aanschouwelijk beeld van het toestel, dat hoofdzakelijk bestemd is om in huizen met vele verdiepingen aangebracht te worden. De uitvinding bestaat in de aanwending van een spiraalvormig zacht hellend vlak, in verbinding met een leervormigen opgang voor de manschappen van de brandweer, welke laatste slechts van onderen toegankelijk is. Het gansche toestel wordt gebouwd uit ijzer en door een cylindermantel omsloten. Het bestaat uit een rechtstandigen hollen zuil, om welken het hellend vlak, voor de ontvluchting der slachtoffers bestemd, zich schroefvormig heenkronkelt. Het laatste is glad, zonder treden of portalen, om het vallen te voorkomen of ten minste onschadelijk te maken, daar men meer naar beneden glijdt dan loopt. Ontstaat soms bij gelijktijdige vlucht van verscheidene personen eene opstopping, dan kan de dienstdoende brandgast van de spiraalvormige leer over den scheidingswand de behulpzame hand bieden. Door

het aanbrengen dier sporten is tevens gezorgd, dat de anders volkomen afgeslotene ruimte, welke licht ontvangt door in den wand des trapkokers aangebrachte vensters, ook genoegzaam lucht bevat; een ventilator in de kap van den trapkoker bevordert den luchtstroom en zuigt allen damp en rook op. Op elke verdieping zijn in den trapkoker automatisch werkende blikken valdeuren aangebracht, welke zoo gemaakt zijn, dat zij gemakkelijk opengeduwd kunnen worden en vanzelf weer dichtvallen. De holle zuil kan tevens als toevoerbuis voor het bluschwater dienst doen en is daarom op verschillende punten met monden voor het aanschroeven der brandslangen voorzien.

Een ander toestel, dat door zijnen goeden koop en zijne gemakkelijke aanwending binnen veler bereik ligt, is uitgevonden en in den handel gebracht door Hermann Brandes, Alsterwall 18, te Hamburg en verkrijgbaar voor den prijs van 25 francs. Het bestaat uit een gordel, eene koord van 45 meters en een ring met haak. Bij het gebruik wordt het toestel aan eene of ander stevig voorwerp vastgemaakt en de koord zoodanig door de ringvormige opening gestoken, dat de lus om het onderstuk heenslaat (gelijk de afbeelding II op de laatste bladzijde te zien geeft), waardoor niet alleen de bevestiging verzekerd maar ook de gevorderde wrijving verkregen wordt. Vervolgens wordt het korte eind koord door middel van den daaraan verbonden haak aan den ring van den gordel vastgemaakt, die het beste onder de armen bevestigd wordt en gedurende het nederdalen laat men het andere einde van de koord langzaam door de hand glijden. Mogen al deze besprokene verbeteringen en uitvindingen de gelukkige uitslagen opleveren, die men er van verwacht.

Over magnetism en spiritism.

III.

Wij moeten thans een woekerplant van het dierlijk magnetism behandelen, welke in korten tijd de hoofden aan beide zijden van den wereldoceaan in schromelijke verwarring bracht.

En ofschoon de woede in ons vaderland, ook al ten gevolge van den bedaarderen gemoedstoestand zijner bewoners, min hevig was, ofschoon in 't algemeen in Europa de eerste furie voorbij is, zoo zijn er echter nog te veel aanhangers van tafel-openbaringen en van klopgeesten-omgang, om de zaak niet in hare oorspronkelijke naaktheid ten toon te stellen.

Hoe nieuw ook, toch is zij nog altijd de oude geschiedenis der zoogenaamde zwarte kunst.

Altijd, altijd komt het neer op geestverschijningen, toekomst-ontsluiering, waarzeggen, dubbelzien, ongevoelig maken, wonderbare genezingen.

Vraagt men mij naar mijne persoonlijke ondervinding betreffende het tafelgedraai, dan kan ik plechtig verzekeren, dat, naar 't geen ik gezien en ervaren heb, een tol oneindig gemakkelijker draaien wil, dan de welwillendste tafel!

Intusschen wil ik daarmede niets in de schaal leggen, en acht het nuttiger, een getrouw historisch en wetenschappelijk overzicht betreffende 't hier behandelde onderwerp te leveren.

De *ontdekking* (!) van al die wondere zaken klimt op tot het jaar 1848, en werd gedaan door de familie Fox, toenmaals woonachtig in het dorp Hysdeville, Staat

New-York, in Noord-Amerika, het vaderland der groote mystificaties, een woord, dat ik in 't Nederduitsch niet weet over te zetten. Spook- of klopgeesten, welke hetzelfde huis bewoonden, zeker zonder vergunning van den eigenaar, stelden zich met genoemde familie in verband, en maakten haar met een groot aantal dingen uit de andere wereld bekend, en wel door op allerlei vragen op kloppender wijze, of door middel van woorden, door onzichtbare wezens uitgesproken, te antwoorden.

Daar ieder nu de gave van buikspreken niet bezit, zoo heeft men op honderdlei manieren het middel gewijzigd, om geesten op te roepen en met hen te spreken.

Inderdaad, wij moeten erkennen, dat de Amerikaansche school de magnetische overtreft; zij laat geen slapende levenden, maar kort weg dooden spreken; en nog meer: zelfs de trage stof, een meubel, een hoed, eene mand, een korf, eene plank worden met spraakvermogen begiftigd...

Arme magnetiseurs, die nu door eene vloeistof, die in hout aanwezig is, uwe zenuwstroomen en andere wonderen ziet onttroonen!

De wetenschap behoeft niet meer beoefend te worden; men ondervraagt den eersten den besten stoel of tafel, en de klopgeest maakt schei- en natuurkunde, sterrekunde, zelfs 't eklips-berekenen, enz. geheel overbodig.

Wij hebben echter nog van geen enkelen stap vooruit op dat gebied, door klopgeestwelwillendheid te weeg gebracht, gehoord.

De zanggodinnen zijn afgeschaft: eene tafel dicteert u de schoonste gedichten; zoo gij geschiedschrijver zijt, behoeft gij geene oude perkamenten of beschimmelde folianten meer te doorsnuffelen; gij roept eenvoudig de historische personen, welke gij verkiest, in uwe studeerkamer op; Cesar, Alva, Maurits, Nero zijn fluks present, en toonen daarmede, dat zij in de andere wereld vrij wat zachtzinniger en inschikkelijker zijn geworden, dan tijdens hun aardsche leven.

De oorlog zelf wordt eene onmogelijkheid, daar 't eene leger niet slechts de gesteldheid, maar ook de toekomstige plannen van het andere kent.

Diefstal verdwijnt; de politie behoeft slechts eene tafel of een stoel te raadplegen, om te weten waar de dief en 't gestolene zijn.

De telegraaf is nutteloos; het eerste het beste meubel is de welwillende overbrenger uwer tijdingen.

De rechter ondervraagt geene getuigen meer, maar zijnen stoel, en het op en neder gaan van de beschuldigende pooten doen den schuldige van angst ineen krimpen.

De loterij is onmogelijk geworden; want iedereen, door vriendelijke geesten voorgelicht, wil slechts het nommer hebben, waarop het hoogste lot valt.

't Beursspel vervalt.....

En bij al die wonderbaarlijkheden, is eigenlijk nog het wonderbaarlijkst, dat de wereld sedert 1848 nog altijd denzelfden gang gaat, net alsof de ontdekking van de familie Fox niet bestond!

De magnetiseur Descuret erkent, ‘dat alle ernstige proeven onwederlegbaar bewezen hebben, dat de personen, welke eene tafel doen draaien, zonder er van bewust te wezen, eene zijdelingsche beweging maken, terwijl de tafel blijft, wat zij is, namelijk een dood lichaam, ongeschikt om anders, dan door aanwending eener met chanische kracht in beweging te kunnen komen.’

De tafel is en blijft alzoo *passief;* welke kunsten er verder mede verricht worden, is ons geheel onverschillig.

Maar zeggen weder anderen, om de proefnemingen te doen gelukken wordt in de eerste plaats *geloof* vereischt.

Welnu, wij willen als voorbeeld een paar staaltjens mededeelen van 't geen al van die geloofs-kracht gevorderd wordt, en halen *woordelijk* aan wat Hennequin schrijft:

'Een van de getuigenissen bij uitnemendheid, die ieders oogen ten mijnen opzichte had moeten openen, is 't in 't licht verschijnen van Juanita, een verhaal, gedicteerd door een *stoel!* God heeft aan een *stoel* het vermogen verleend, om de ongeloovigen tot Hem terug te brengen, door het doen van wonderen. De menschen hebben den *stoel* versmaad, en sedert heeft de *stoel* zijn *goddelijk* woord onthouden aan hen, die den vinger Gods in dit verschijnsel weigerden te erkennen..... Er zal een dag komen, waarop de *stoel* het plechtige en onfeilbare orgaan der waarheid zijn zal!'

Verder:

Te St Quentin magnetiseerde doctor Picard bloemen, boomen en vruchten, en verkreeg daardoor reusachtige rozen en monsterachtige perziken. Men sprak vooral van eene abrikoos, welke, na acht dagen gemesmeriseerd te zijn, eene ongeloofelijke dikte gekregen had; 12

personen waren niet in staat de monstervrucht op te eten!'

Dit durfde men in vollen ernst schrijven in de XIXde eeuw.

Wij zouden over dit onderwerp nog veel sterkere dwaasheden kunnen voorbrengen; het medegedeelde zal echter voldoende zijn, om te doen zien, tot welke ongerijmdheden het moderne wondergeloof de geloovigen voert, en voeren *moet!*

Een ander feit is waar, namelijk, dat zoo dikwijls de meubeldraaierijen en klopgeestvertooningen beproefd zijn in tegenwoordigheid van mannen, in staat om juist te oordeelen, de proefnemingen *altijd* mislukten.

Zie hier 't bewijs:

'Eene uitdaging, gericht tot mediums van alle landen, is uitgegaan van Prof. Felton.

'Ernstige proefnemingen hebben te Boston plaats gehad, en het resultaat was de volstrektste mislukking van het spiritism: de dooden hebben op geene bezwering geantwoord; geen meubel is van zijne plaats geweken; in één woord, niet de minste daadzaak is geschied, ofschoon de proefnemingen *verscheidene dagen* geduurd hebben. Het proces-verbaal werd door den beroemden natuurkundige N. Agassiz, den mathematicus Pierce, den sterrekundige Gould, prof. Horsford, en andere geleerden onderteekend.'

Dit is te meer afdoende, omdat volgens het academie-lid Babinet het getal der mediums in Noord-Amerika alleen over weinige jaren nog op 60,000 begroot werd!

De zwarte kunstenaars onzer eeuw zijn echter niet tevreden met tafels te doen spreken, maar zij begiftigen ze met een volkomen verstand.

Men wil zelfs, dat Mevr. de Girardin eene comedie opgeschreven heeft, welke eigenlijk door de pooten van haren guéridon gemaakt is.

Geen wonder dat de Hr. Dureau, een der opstellers der Union magnétique, schreef dat lieden met uitstekende vermogens ze verloren, door zich bezig te houden met tafel-en meubeldans.

Ziedaar dan, waartoe menschen van uitmuntend verstand en dikwijls bevoorrecht met groote talenten, kunnen komen, en zulks eenvoudig, omdat zij aan slecht gedane proefnemingen hebben deel genomen, waarbij zij niet goed waarnamen; omdat zij *gemeend* hebben iets te zien, waar niets was; niets ten zij bedrog, of zelfmisleiding, terwijl, met behulp der verbeelding, voor 't overige het sneeuwvlokje tot eene 't gezond verstand verstikkende lawine aangroeide....

Daar bestaat echter nog eene andere zaak, welke machtig medegewerkt heeft, om aan deze dwaasheden voet te verschaffen en de ingenomenheid van 't publiek voor den tafel-dans te vermeerderen.

Telkens, als er een gezelschapsspel uitgedacht wordt, dat toenadering tusschen de beide seksen veroorzaakt en ze in aanraking brengt, kan men zeker zijn, dat het met onbegrijpelijke snelheid verspreid wordt; vooral wanneer het zoodanig ingericht is, dat het de eerbaarheid onder den min of meer ernstigen schijn eener gepaste uitspanning niet te na komt.

Hieraan heeft ook juist het magnetism en het spiritism een groot gedeelte van zijn opgang te danken.

Dr. A.F.H. DE LESPINASSE.

Jacob van Maerlant.
Zijne taal, zijn geest en zijne werken, door Leopold Plettinck.

I.
Jacob van Maerlant, zijne taal, zijn geest.

Alwie een weinig trots draagt op eigene taal- en letterkunde en de ware vaderlandsche beroemdheden waardeeren kan, mag met het grootsche beeld van Jacob van Maerlant, vader der Nederlandsche dichters, niet onbekend blijven. Daarom ook hebben wij de taak op ons genomen, een woordje te reppen over het leven en de uitstekende verdiensten van dien vernuftigen man, en meteen eenige algemeene gedachten te geven over zijne werken.

Jacob van Maerlant werd in het eerste gedeelte der dertiende eeuw, misschien ten jare 1225, in het Brugsche Vrije geboren. Noch het jaar noch de plaats zijner geboorte, zijn ons stellig bekend. Schier al de levensbeschrijvers van Maerlant houden staan nogtans, dat de groote dichter het licht zag te Damme, weleer eene der bloeiendste steden van Vlaanderen en gansch Nederland. Dit gezegde berust op geene zekerheid, vermits al de stuks diens aangaande vernietigd of verloren zijn. Wat er ook van moge wezen, zeker en onweerlegbaar blijft het echter dat Maerlant te Damme overleden is, vermits zulks door het opschrift van zijnen zerk, waarvan eene kopij berust bij de handvesten van Damme, bevestigd wordt.

Volgens den welgeleerden Haarlemschen leeraar Dr. van Vloten, bekleedde hij het kostersambt te Maerlant, in 't gebied der heeren van Voorne, daar waar heden Den Briel gebouwd staat; hij heeft zijnen naam aan dit kleine dorp ontleend, waar hij langen tijd als koster stond. Het kostersambt in die eeuwen kan met het hedendaagsche niet vergeleken worden, want deze bediening was toen niet gelijk nu, van weinig aanbelang, maar integendeel als eene der voordeeligste en aanzienlijkste ambten gerekend. Want in de middeleeuwen was de koster tevens ook algemeene opziener der kerkschatten, een belangrijke post voorwaar, aangezien de kerken ten dien tijde, zeer dikwijls uitgestrekte en talrijke eigendommen in bezit hadden.

Niettegenstaande deze bediening, vond Maerlant tijd genoeg om zich aan de letterkunde te wijden. Jacob van Maerlant is de eerste die merkwaardige dichtwerken in het Nederlandsch heeft voortgebracht. Zijne voorgangers immers, mogen toch niet als eigenlijke dichters doorgaan maar enkelijk als rijmers, die bijwijlen nogtans het dichtervuur in zich voelden opvlammen. Vóór Maerlant, was het Dietsch of Nederlandsch nog maar aan 't worden, en was verre van zuiver en geregeld te zijn. Aan Maerlant komt het eerste onder alle Dietsche schrijvers de eer toe, de Nederlandsche taal gezuiverd en vloeiend gemaakt en haar stellige regelen gegeven te hebben.

Ofschoon men zekere verdiensten niet ontkennen mag aan vroegere dichten zooals: '*Van den Vos Reynaerde* of *Reinaart de Vos*, het *Nevelingenlied*, het *Roelantslied* en *Goedroen;* die niet geheel en gansch van dichterlijke waarde ontbloot zijn, kan men deze echter onder taal- en letterkundig opzicht, hoegenaamd niet vergelijken aan de voortbrengselen van Maerlant. Hoogere genoemde dichtwerken werden nogtans ten dien tijde als verdienstvolle letterkundige gewrochten gewaardeerd en Maerlant zelf sprekende over het gedicht, *Willem van Oringhen*, dat aan hetzelfde tijdstip als voornoemde schriften behoort, beweert dat het een dichtstuk is:

'Daer scone woort in siin ende licht.'

In alle geval kan niemand betwisten, dat onder al zijne taalgenooten, Maerlant de eerste is, die oprecht verdienstelijke werken heeft voortgebracht in zuivere en vloeiende Nederlandsche taal. Zijne land- en tijdgenooten hebben zijne uitstekende hoedanigheden niet miskend, en hebben hem van in de veertiende eeuw af, den roemrijken naam toegekend van *Vader der Dietsche dichteren algader.* Dien naam verdient hij met recht en reden, zoowel door de waarde zijner werken als door de onschatbare diensten welke hij aan de Nederlandsche taal- en letterkunde bewezen heeft.

De taal van Maerlant is, zoo wij hooger gezeid hebben, zuiver en vloeiend; 't is de taal die vroeger door gansch het Dietschsprekende vaderland algemeen gesproken en geschreven werd. Nogtans kan men niet zeggen dat volstrekt alle woorden door Maerlant gebruikt, overal in zwang waren en tot bewijs hiervan, laten wij eenige verzen volgen door Maerlant zelf in de voorrede van zijn werk op St. Franciscus geschreven:

Ende omdat ic Vlaminc ben,
Met goeder herte biddic hen.
Die dit dietsche sullen lesen,
Dat si miins genadich wesen,
Ende lesen siere somich woort
Dat in haer lant es ongehoort.

Ook kan men geenszins onder opzicht der vloeibaarheid en regelmatigheid, de taal der Fransche of liever half Romaansche schrijvers uit Frankrijk met die van Maerlant vergelijken. De Nederlandsche taal was gevormd, en met volle waarheid zingt Ledeganck in zijne Ode aan Gent, dat Vlaanderen's.

....gouden spraak reeds dan een Maerlant vond,
Toen aan den boord der Seine een nieuwe taal ontstond.

De zoetklinkende taal van Maerlant is, volgens verschillige schrijvers, onder den invloed van het protestantism harder en stijver geworden in het grootste gedeelte van Nederland. Slechts in Fransch-Vlaanderen, in West-Vlaanderen en Zuid-Zeeland, is de volkstaal op weinig na gebleven, zooals ze ten tijde van Maerlant was. Daar hoort men nog de zoetklinkende *i* voor den stijven zwaren *aai*klank; daar nog de zachtvloeiende dubbele *uu* voor de onaangename *ui*, *aë*, of nog erger. Onze taalbroeders moeten het niet euvel nemen zoo wij de West-Vlaamsche uitspraak, de uitspraak van Maerlant, zoeter vinden dan die der overige Nederlandsche gewesten; ofschoon wij het ook eens zijn om te bekennen dat men heden, vermits de groote meerderheid der Nederlanders de nieuwe uitspraak aangenomen hebben, wij ons allen, tot welzijn en bloei onzer moedertaal, aan eene en dezelfde algemeene uitspraak en spelling moeten houden. Bevreemd zal men ons misschien tegenwerpen: Wat heeft het protestantism te zien gehad in een zuiver taalvraagstuk? Wat gemeens toch tusschen onze nieuwere uitspraak en de hervormde godsdienstleer. Ziehier de opklaring dezer vraag. Toen Maarten Luther zijne leer verspreiden ging, gebruikte men nog door geheel Nederland en Noord-Duitschland de zachte *i* voor *aai* of *ei* en de dubbele *uu* voor *ui*, *aë*, of *au*, en het zij hier in 't voorbijgaan opgemerkt dat de volksspraak van Noord-Duitschland, 't is te zeggen van Hannover, Westfalen en andere streken, ondanks hare verschillige tongvallen, tot de Nederlandsche taal behoort en merkelijk verschilt van het Duitsch of Hoogduitsch. Dus, vóór Luther zijn zoogezeid hervormd geloof verkondigen ging, was de taal van Jacob van Maerlant in alle voornoemde gouwen nog in voege. Om zich hiervan te verzekeren leze men

boeken in middeleeuwsch Duitsch geschreven, zooals *Das Rolandslied*, bij voorbeeld, en men zal gemakkelijk bemerken dat dit middeleeuwsch Duitsch bijna geheel aan Maerlant's tale gelijkt. Daar zal men de hedendaagsche West-vlaamsche *i* steeds aantreffen, als in de woorden: *rich* en niet *reich*, *bi* en niet *bei*, en nog meer andere.

Wat gebeurde er nu in Duitschland en in Nederland tijdens het zendelingschap van Luther? Zeden, taal, godsdienst, alles moest veranderen. Maarten Luther, in Saksen geboren, wilde niet alleen zijne valsche leering aan de Duitsche volkeren opdringen maar tevens ook zijn Saksisch dialekt. Van dan af, was er voor gansch Duitschland geene andere spelling meer dan de Saksische tongval en de oude schrijfwijze verdween overal in Duitschland om plaats te maken voor het dialekt van Maarten Luther! Toen het luteranism spijts de herhaalde pogingen van Keizer Karel, de noorderlijke Nederlanden was binnengestormd, moest dan ook de Saksische of luthersche uitspraak

zooveel mogelijk in de Nederlandsche taal aangenomen worden. En inderdaad, van toen af verdwijnen allengskens Maerlant's klanken, om de baan te ruimen voor de statige en zware tonen van 't Saksisch dialekt. De streken gelegen langs de zee, van Duinkerke tot de Wester-Schelde, bleven alleen de oorspronkelijke spraak van den ouden Maerlant bewaren. Maar, wijken wij van den weg niet af!

Jacob van Maerlant onderscheidt zich vooral als lierdichter; slechts in zekere omstandigheden toonde hij lyrische geestdrift, wat bewijst dat hij toch een ware muzenzoon was. Hij had voor doel zijne landgenooten te onderwijzen, en in hunne harten de liefde te ontsteken voor ernstige bezigheden en goede zeden, welke in die tijden van rijkdom en weelde, somtijs veel te wenschen lieten. Zijne taalgenooten vonden smaak in zijne werken, en zoo ook bewees Maerlant eenen onschatbaren dienst aan geloof en goede zeden.

Inderdaad, de buitengewone welstand van Vlaanderen had eenen bederfelijken invloed op de zeden uitgeoefend, en het geloof, dat voormaals zoo diep in de harten der Vlamingen geprent stond, was verflauwd en verslapt. De geestelijkheid zelve was niet onbesmet gebleven, en sommige priesters of kloosterlingen gaven dikwijls droevige en betreurlijke voorbeelden aan het christen volk. De verergernissen beletten, de dwalingen en vooroordeelen vernietigen, ziedaar wat Maerlant wilde verwezenlijken door de talrijke hekeldichten, welke hij richtte tegen de bedorvenheid zijner eeuw. Hij mikte steeds naar een zelfde doel: zijne landgenooten onderwijzen, de zeden verbeteren, en de waarheid doen zegevieren.

Sommige beoordeelaars hebben Jacob van Maerlant van eene zeker vrijgezindheid beticht. Zij meenen een steun voor hunne denkwijze te vinden met te zeggen dat Maerlant de edelen en de grooten aanviel om hunne weelde, hunne gierigheid en hunne bedorvene zeden en zelfs de priesters en kloosterlingen berispte om hunne onverschilligheid in het volbrengen hunner plichten. Maar men moet inderdaad niet zeer scherpzichtig zijn, om te zien, dat Maerlant niet de personen maar de gebreken berispt.

De dichter valt in het algemeen de bedorvenhëid zijner tijden aan. Maerlant was - verre van de schijnwijsgeerige denkwijze van 1789 toegedaan te zijn, zooals men wel eens dwazelijk beweerd heeft, een overtuigd christen, die niets zoozeer begeerde dan de eere Gods en den roem der Heilige Kerk. Schandvlekt hij de gebreken zijner tijdgenooten zonder onderscheid van personen, 't is slechts uit loutere liefde tot het christendom, hetwelk hij van alle ontstichting bevrijden wou; uit ware verkleefdheid tot de zuivere leering der heilige Kerk, welke hij aan alle dwaling of misbruik onttrekken wilde; uit diepgevoelde genegenheid en eerbied tot de geestelijke overheid, die hij beletten wilde, het besef harer verhevene waardigheid en goddelijke zending te verliezen.

Om zich geheel te overtuigen dat Maerlant een rechtschapen en rechtgeloovig christen was, en geenszins volgens de begrippen van 1789, de scheiding tusschen Kerk en Staat inwilligde, hoeft men alleen sommige plaatsen te doorloopen van zijnen *Spieghel Historiael.* Later spreken wij breedvoeriger over dit werk, en schrijven bedoelde plaatsen over. Daar zal men de denkwijze van Maerlant, nopens de gemeenschap tusschen geestelijke en wereldlijke macht leeren kennen; daar zal men kunnen bestatigen, door de geschiedenis van keizer Theodosius I en den H. Ambrosius van Milanen, hoe de betrekkingen tusschen Kerk en Staat dienen verstaan te worden, daar zal men zich ook kunnen overtuigen, dat Maerlant, verre van grondbeginselen

zooals die van 1789 toegedaan te zijn, juist het tegenovergestelde geloofde van hetgeen die noodlottige begrippen leeren, en dat hij eene brandende liefde gevoelde voor de eeuwige beginselen der kerkelijke leering. Zoo Maerlant den geestelijken of den vorst hunne misbruiken verweet, wilde hij daardoor geenerwijze het *beginsel* aanranden, hetwelk door geestelijken of vorsten vertegenwoordigd wordt.

TINTORETTO BIJ HET LIJK ZIJNER DOCHTER, NAAR H. KOCH.

Indien wij eenige regelen hebben willen toewijden tot verdediging van Maerlant's christelijke grondbeginselen, is zulks niet omdat wij de betichting van vrijgeesterij onzen grooten dichter toegeworpen, als ernstig opnemen, op verre na niet! maar enkelijk om onze taalgenooten te bewijzen, hoe dwaas, hoe ongegrond deze beschuldiging valt, en om hun de weerlegging te vergemakkelijken wanneer de gelegenheid zich opdoet.

Maerlant echter was niet altijd de ernstige dichtkunst aangekleefd geweest; niet altijd heeft hij denzelfden geest in al zijne gewrochten doen stralen. In zijne jongelingsjaren volgde hij de algemeene strekking zijner tijden, hij legde zich toe op de heldendichten en de ridder-romans. En zulks kan men gemakkelijk begrijpen, als men weet dat het volk alsdan op heldendichten en romans uitermate verzot was, en dat alle dichters tot dan toe, den epischen of romantischen stroom hadden gevolgd. Maerlant vervaardigde dan in zijne jonkheid verschillige ridder-romans, waarvan slechts twee tot ons zijn overgevaren. Maar hij bezat eenen te ernstigen geest om zich langen tijd in droomerijen en hersenschimmen te verlustigen. Hij voelde dat een grootscher veld zijn vernuft moest geopend worden, om daar in volle vrijheid en in overvloed, de rijke begaafdheden van zijn machtig brein te doen gedijen. Dat liet zich niet lang wachten. Hij brak in eens de kluisters, die hem omsingelden, en zei een eeuwig vaarwel aan verdichtsels en romans, waarvoor hij niet geboren was. Zijne zending had hij gevat; zijn volk moest hij leeren en onderwijzen, licht verspreiden over dwaling en vooroordeel; misbruik en buitensporigheid laken. Vastberaden trok Maerlant te velde, steunende op zijne schitterende geestvermogens en op de

rechtvaardigheid zijner zaak. Niets was in staat, hem op de ingetredene baan te doen terugdeinzen! Hij ontzag noch arbeid, noch zwoegen; hij vreesde kuiperijen noch vervolging, en het volk, spijts zichzelven, vond smaak en voedsel in zijne werken, en zoo gebeurde het, dat langzamerhand verdichtsels en romans aan kant gelegd werden, en dat de lierdichten op lichtzinnige schriften van allen aard, eenen beslissenden zegepraal behaalden. Het lierdicht door Maerlant in Vlaanderen ingevoerd, bleef er heerschen tot op het laatste der achttiende eeuw, en werd de karaktertrek der Zuid-Nederlandsche dichtkunst.

(Slot volgt.)

Wetenswaardigheden.

De camellia.

Sommigen schrijven Camelia, doch dit is zeer zeker verkeerd, daar de plant in het jaar 1739 uit Japan voor het eerst naar Europa gebracht werd, door den bekenden natuurvorscher en plantenkenner Pater Camelli, en naar hem werd genoemd.

Waar de roos de koningin is van den tuin, daar is de Camellia de koningin in huis. Niet overal wordt zij echter des winters binnengehouden en in kassen bewaard. Op ettelijke plaatsen in Engeland, onder anderen in Wales en zelfs op enkele plaatsen in sommige streken van Schotland blijft de Camellia buiten, evenzoo in enkele oorden van Duitschland, in het Zuiden van Frankrijk en bijna algemeen in Italië. Wie de Camellia niet in de opene lucht heeft zien bloeien, kan zich van hare pracht geen denkbeeld vormen. De bladeren hebben eene schitterend groene kleur, zooals men ze zelden onder glas ziet; en wanneer dan vrij groote struiken of boomen met hunne bloemen prijken, is de aanblik overweldigend schoon.

Een der grootste Engelsche Camellia-kweekers zegt, ‘waar de grond niet kleiachtig is en de winter niet buitengewoon streng, kan men de gewone soorten van Camellia's gerust in den tuin planten; inderdaad zijn de struiken even hard als de gewone Laurierboomen en harder dan Laurus Tinus en Arbutus.’

Waar men de Camellia in rijen onder glas kan plaatsen, verkrijgt men de prachtigste, frischte en zuiverste bloemen. De planten vragen slechts eene plaats waar het niet vriest en waar men geen last van stilstaand water heeft. Het schoonhouden der bladeren, luchten, bespuiten en besnoeien, vereischen ook zorgen. De beste grond voor Camellia's is 2/3 deelen klei en het overige turfmolm en bladgrond, vermengd met eene goede hoeveelheid houtskool en rivierzand.

Daar de Camellia's onder glas niet alleen schaduw verdragen, maar die in sommige gevallen noodig hebben, zijn de druivenkassen voor hen ook zeer geschikt. De koele atmosfeer in den Winter, noodzakelijk voor de rust van den wijnstok, is ook dienstig voor de Camellia. De langzaam toenemende vochtige warmte in het voorjaar en des Zomers, die de wijnstok behoeft om te groeien, heeft de Camellia ook noodig, evenals de versche en droogere lucht in den Herfst.

Ieder die dus druivenkassen heeft, kan er gerust Camellia's in kweeken zonder dat de eene plant den anderen hindert. Men zet de Camellia's in potten, doch indien men ze uitplant in de kassen en tegen achtermuren leidt, worden deze sierlijk en voordeelig bedekt. Een hoog beschaduwde achtermuur van eene druivenof perzikenkas, bedekt met eene fraaigegroeide witte Camellia, zal misschien, als de bloemen tegen Kerstmis opengaan en verkocht kunnen worden, evenveel opbrengen als de druiven of perziken

in den Zomer. Vroeg in het najaar, September of October, is de goede tijd om Camellia planten te koopen, daar dan de knoppen goed gezet zijn en nog niet zoo ontwikkeld, dat zij door het vervoer schade lijden of afvallen.

De planten moeten niet alleen bloeien in de potten waarin ze aankomen, maar zij moeten ook voor het volgend jaar in denzelfden pot blijven groeien en knoppen zetten. Indien de potten volgeworteld zijn, hebben zij veel water noodig, voornamelijk in de Lente. Gedurende dien tijd behoeven de Camellia's meer water dan men denkt, menig slecht resultaat komt meer voort door het niet oordeelkundig water geven dan door andere oorzaken.

Nadat de knoppen goed gezet zijn, moet de aarde nooit droog worden; vooral niet onder in de potten; want door alleen de bovenste aarde nat te maken en de onderste droog te laten staan, vallen de knoppen van de Camellia's af. Dit geldt zoowel voor den Winter als voor den Zomer; alleen hebben sommige planten in het eerste jaargetijde aan tweemaal 's weeks bewa-

teren genoeg, terwijl zij in het laatste iederen dag noodig hebben.

De beste tijd om te verpotten is onmiddellijk nadat de knoppen gezet zijn, vóór dat ze de grootte van kleine peperkorrels hebben; indien dit vroeger geschiedt, wordt de groei tegengehouden en later loopt men gevaar dat de knoppen afvallen.

De bladeren moeten dikwijls met eene spons worden afgewasschen en indien er korsten op de stammen komen of in de oksels der bladeren, moeten die zorgvuldig met een puntigen stok worden afgenomen.

Indien de planten meer bemesting noodig hebben, maakt men de aarde zwart met roet en spoelt dit in, er is geen nuttiger en beter mest voor Camellia's.

Ziehier eenige der talrijke verscheidenheden dezer bloem. Witte: Alba plena, Ninfa Egeria, Fimbriata, Matthotiana alba, Alba Casoretti en Montironi vera. Rood en karmozijn: Imbricata, Madame Lebois, Jeffersoni, Matthotiana, en Realii. Roze: Valtavareda, Saceoiananova, Storyi, Sara Trost, Marihionets of Exeter, en Madame de Strekaloff. Gestreept of gemarmerd: Caryophyloides, Bonomiana, Giovanni Santorella, Adelina Benvenuti, Tricolor en Lavinia Maggi.

Het dorschen in Griekenland.

Griekenland is een der vruchtbaarste landen van Zuid-Europa, maar de landbouw staat er op lagen voet. De bevolking is er dun gezaaid, en de landbouwers, die er met weinig tevreden zijn, doen geene pogingen om hunnen toestand te verbeteren en weten weinig of niets van vooruitgang.

Zoo geschiedt het dorschen van het graan er op eene zonderlinge wijze. Als het gemaaid en droog is, wordt het in eene dikke laag op den akker zelf neergelegd. Op eene soort van slede, waarvoor men drie of vier paarden spant, stellen zich vier of vijf mannen en dan worden, in wilden loop, de paarden over het graan heen gejaagd, onder het zingen en schreeuwen der voerders, het gejoel en gezang van de knapen en meisjes, die, telkens als de boeren voorbij gereden zijn, het graan keeren met vorken. Er heerscht dan eene vroolijkheid, die onbeschrijfelijk is, en waarvan men zich in onze noorderstreken geen gedacht kan vormen.

Dat aldus het graan zuiver uitgedorscht wordt, is natuurlijk onmogelijk; veel gaat er verloren en veel wordt er onder de hoeven der paarden verpletterd, doch daaraan denkt men niet; sedert duizenden jaren heeft men het zoo gedaan; overgrootvader, grootvader en vader deden het aldus; waarom dan veranderen, zegt de Grieksche boer, die zijn haar met olijvenolie besmeert, niets anders eet dan brood, look en kaas, eene afgesloofde vrouw, veel kinderen en een koppel geiten heeft, honger lijdt in den Winter en des Zomers weinig geld wint, evenals zijne voorouders.

De peper.

De peper was eene der eerste specerijen die uit het Zuiden van Azië naar Europa werden gebracht. Reeds onder Alexander den Groote kwam hij uit Oost-Indië. De gewone zwarte peperkorrels zijn de onrijp geplukte en daardoor gerimpelde, gedroogde zaden van den peperheester, die nevens eenige honderd verwante soorten

de tropische bosschen als slingerplant versiert. Men houdt Malabaar als het land waar de peper inheemsch is. Tegenwoordig wordt hij op beide halfronden in lage, vochtige streken verbouwd. Men verdeelt de peperplantagies in bedden; beplant die met koraalboompjes, daar de peper zoowel schaduw als steun behoeft, en legt dan stekken in den grond die in het derde jaar vrucht dragen. Zij houden dan met bloeien en vruchtgeven tot het 20ste jaar vol, en geven dooreengenomen 5 tot 6 pond peperkorrels in het jaar. De in hangende aren dicht bijeen zittende bloesems zijn onaanzienlijk, de bezien in het eerste groen en als zij rijp zijn rood. Zoodra de laatste kleur zich vertoont, worden zij afgeplukt en op matten gedroogd. Volkomen rijpe en overrijpe beziën die men een tijd lang in water weekt en de opperhuid ervan verwijdert, geven, na gedroogd te zijn, de witte peper. Wat van andere pepersoorten in den handel komt, is niet van belang. In het eerst hadden hoofdzakelijk de Genueezen en Venetianen den peperhandel in handen; na de ontdekking van den zeeweg naar Oost-Indië werden de Portugeezen en later ook de Hollanders en Engelschen de grootste peperhandelaars.

Guineapeper en Spaansche peper hebben hunne namen slechts aan gelijkheid van smaak en niet aan de gelijke afkomst te danken. De eerste, waarnaar een gedeelte van de westkust van Afrika nog heden de peperkust heet, bestond in de specerijachtige zaden eener hablitzea, ook gaf men dien naam niet zelden aan cardamomzaad. De Spaansche peper daarentegen is de besvrucht van verschillende kruiden, die, met den aardappel verwant, tot de familie der nachtschaden behooren en het geslacht Capsicum vormen. Door lang voortgezette kultuur heeft men eene groote menigte verscheidenheden van deze specerijen verkregen. De gele Spaansche peper, die vooral in Oost-Indië verbouwd wordt geeft de heetste soorten die hun, welke niet daaraan gewoon zijn, gezwollen lippen en tong veroorzaken. De kwee-peper, de pell-pepper der Engelschen, de poivron der Franschen, geeft daarentegen sappige vruchten, die bijna in 't geheel geene scherpte bezitten, en daarom rauw of ingelegd als ooft gebruikt kunnen worden.

Geschiedkundige Anekdoten.

Broeder Jonathan.

Weinige personen weten van waar deze benaming voor het Amerikaansche volk is ontstaan. Zij heeft haren oorsprong in een gezegde van George Washington. Tot bevelhebber des legers in den vrijheidsoorlog benoemd, begaf zich de bevelhebber des legers naar Massachusset om het leger te organiseeren. Men had gebrek aan munitie, wapenen en andere verdedigingsmiddelen, en de officieren waren radeloos hoe hierin te voorzien. Jonathan Trumbull was toen gouverneur van den Staat Connecticut, en Washington, die veel vertrouwen stelde in de wijsheid en scherpzinnigheid van zijn vriend, zeide dat men hierover moest raadplegen met broeder Jonathan. Dit geschiedde, en de scherpzinnige gouverneur vond de juiste middelen en wegen om het leger van het noodige te voorzien. Van tijd tot tijd zeide men in het Amerikaansche leger, indien men moeielijkheden had: ‘Wij moeten broeder Jonathan eens om raad vragen,’ hetgeen ten laatste zoo veel beteekende als bij zich zelven overleggen, zich zelven helpen. Zoo werd die naam voor de Amerikanen wat John Bull voor de Engelschen is.

De koning-slotenmaker.

Lodewijk XVI, koning van Frankrijk, had als vorst een wonderlijken smaak. Hij was slotmaker en werktuigkundige. Hij had zich in de kelders van het paleis eene werkplaats doen maken, en niet zoo ras waren de staatszaken afgeloopen, of hij ontsnapte aan de ministers, aan de afgevaardigden en aan de hovelingen en sloop langs geheime trappen naar zijne werkplaats, hing zijne kleederen aan een spijker, deed een voorschoot aan en hamerde met kracht op een aambeeld. Hij had daar tot medegezel, of liever tot meester een slotmaker, Gamin geheeten, die hem zonder eenige onderscheiding en als een leerling behandelde. Lodewijk XVI was geen slecht werkman; het ontbrak hem noch aan geschiktheid, noch aan kracht, noch aan ijver. Hij maakte sloten met geheimen, ja zelfs pendules, en de kleederen des konings pasten hem zelfs niet zoo goed als die van den slotmaker. De hovelingen hadden dit ook weldra opgemerkt. De koningin leed er onder. Om haar te troosten haalde men Peter den Groote aan, doch zij bracht hier tegen in, dat Karel IX ook een even hartstochtelijk smid was geweest als Lodewijk XVI, dat Lodewijk XIII niet door zijne eigene koks werd overtroffen in het larderen van eene kalfsborst en dat Lodewijk XV zijne eigen keuken bezorgde. Deze Gamin is dezelfde, die later de beroemde ijzeren kast verraadde, waaraan hij met Lodewijk XVI gearbeid had, en die voor het verbreken van zijn woord van eer met een pensioen begiftigd werd.

Vergedrevene nederigheid.

Christiaan Rauch, de beroemde beeldhouwer, schaamde zich nooit te bekennen hoe nederig zijn oorsprong was. Hij zocht de gelegenheid niet er over te spreken, noch beroemde zich op den tijd toen hij nog livreibediende was, doch bracht de gelegenheid het mede, zoo schroomde hij niet dit punt aan te roeren, iets, dat aan minder edelaardige personen steeds pijnlijk is. Op zekeren dag had hij eene uitnoodiging ten hove ontvangen en reed hij naar het kasteel in een der koninklijke rijtuigen, vergezeld van den prins van Wittgenstein. ‘Misschien,’ aldus sprak Rauch tot den prins, ‘is uwe hoogheid bekend, dat mij reeds vroeger de eer is te beurt gevallen dezen weg in uw gezelschap af te leggen?’ ‘Ik herinner het mij inderdaad niet,’ antwoordde de prins. ‘Nu,’ hervatte de andere, ‘dat is ook niet vreemd, het is reeds veertig jaren geleden, en daarenboven zat u toen in het rijtuig en stond ik er achter op.’

Een karaktertrek van Voltaire.

Mevrouw du Boccage, eene goede vrouw, doch slechte dichteres, verhaalt in hare reisbeschrijving onder andere hare ontvangst bij Voltaire op zijn landgoed ‘mes Délices’, en hoe haar bij het avondmaal een lauwerkrans op het hoofd geplaatst werd. Diderot, welke deze plechtigheid bijwoonde, deelt hierover eenige bijzonderheden mede, die evenwel aan de heldin van den dag onbekend waren gebleven. Voltaire pijnigde zich den geheelen dag om slechts een vierregelig versje uit zijne hersenen te persen; doch te vergeefs; de god der dichtkunst, die het slechte gebruik voorzag, dat Voltaire van zijne gaven wilde maken, had zich van hem afgewend. De maaltijd

begint, doch de verzen blijven weg. In zijne wanhoop laat hij zich lauriertakken brengen, draait er een krans uit en plaatst dien op het van geluk stralende hoofd van de dichteres, doch maakt haar met de vrijgeblevene hand achter haren rug een paar ezelsooren en steekt daarenboven zijne tong uit, en dat alles in tegenwoordigheid van meer dan twintig gasten. ‘Ik, die bij de gastvrijheid zweer,’ aldus verhaalt Diderot, ‘en beweer dat zij van goddelijken oorsprong is, ik gevoelde mij zeer droevig aangedaan, de eerste dichter van Frankrijk op die wijze eene goede eerlijke vrouw te zien mishandelen, die al zijne arlequins'streken voor goede munt opnam.’

Gelooft het, vrouwen, de mannen gedragen zich steeds als schelmen jegens u, vooral wanneer gij den pegasus berijdt, dat dan ook zeker eene zonderlinge vertooning maakt, en Voltaire was gewis niet de eerste en zal ook niet de laatste zijn, die met de eene hand u eene lauwerkroon vlecht en te gelijk met de andere een paar ooren opzet.

De krankzinnige
Een verhaal naar het Hoogduitsch.

XII.

Leifeldt stond nog als in eenen droom verdiept, toen don Gaspar hem reeds eenige minuten geleden verlaten had, en alleen het geweld, dat don Manuel, die in zijne eigene val gevangen was, daar boven maakte, bracht hem tot zich zelven.

De beide lieden welke beneden waren, wisten ook niet wat zij van dat alles denken moesten? Naar hunne meening kon toch niemand anders dan hij, die zoo even bedaard en wel van hen was weggegaan, de persoon zijn, dien zij, op last en aanwijzing van don Guzman de Ribera, hier in hechtenis nemen moesten. En evenwel had men den anderen daar boven opgesloten en ging deze ongehinderd weg. Zou dan don Manuel, dien zij moesten gehoorzamen, zelf de gek zijn?

De jonge doktor stond intusschen nog besluiteloos aan den trap. Hij kon toch don Manuel niet achter slot en grendel laten zitten; aan den anderen kant, eene kleine kastijding had deze voor zijn dubbelzinnig gedrag wel verdiend. Leifeldt verheugde zich innig, dat don Gaspar de val ontdekt, en die op zijns vervolgers eigen hoofd had dichtgeslagen. Langzaam liep hij den gang af tot aan de deur, waarachter deze schreeuwde en tierde om uitgelaten te worden. 's Mans woede werd ook nog door de beide helpers aangewakkerd, die beneden op de plaats stonden en met open mond naar boven zagen. Door het wilde rumoer, dat hij daar maakte, werden zij meer en meer in het denkbeeld versterkt, dat don Manuel, en niemand anders, plotseling gek geworden was, en hij nu voor het welzijn der stad, en voornamelijk tot zijn eigen best, achter slot en grendel was vastgezet. De verwenschingen en bevelen, die hij, van kwaadheid bijna in zijn eigen woorden stikkende, aan degenen, die hem daar beneden stonden aan te gapen, afzond, waren weinig geschikt om deze van hunne meening terug te brengen. Voor het overige, de zaak van hare vermakelijke zijde opvattende, gekscheerden zij er onderling mede, stootten elkander aan en berstten dan in een luid gelach uit, aan 't welk geen einde scheen te zullen komen.

Hoe lang dit tooneel zou geduurd hebben, is moeielijk te beslissen; want don Manuel was door de bespotting, die hij zich door zijne eigene bezoldigden zag aangedaan, inderdaad zoo woedend geworden, dat hij in zijn dollen drift de ijzeren staven zijns kerkers omklemde, en daaraan met geweld trok en scheurde, toen de jonge geneesheer zijne deur bereikte, beide grendels terug schoof, en het groote slot trachtte te openen. Dit laatste bood echter wederstand, en al zijne moeite was tevergeefs. De gevangene, iemand aan zijne deur hoorende, sprong namelijk toe, drukte, klopte en bonsde daartegen met zooveel geweld, in plaats van bedaard te wachten, dat men hem opende, dat hij Leifeldt teenemaal de mogelijkheid benam, om hem aan 't verstand te brengen, dat hij juist gekomen was om hem te verlossen. Deze was ten laatste verplicht, naar de plaats terug te gaan, en een der lieden te roepen om hem te helpen. Met behulp van een der ijzeren haken, die daar verspreid lagen, en bijgestaan door den helper, gelukte het hem eindelijk het slot te breken, en den gevangene zijne vrijheid te geven.

De helper moest echter maken, dat hij de trappen af en uit de voeten kwam; want toen don Manuel de deur open en hem tegenover zich zag, was de getergde Chilees zijnen drift niet meer meester en wilde hij hem te lijf. Daarop werd Leifeldt bestormd

met allerlei vragen, die door den vertoornden man zoo haastig en zoo verward werden gedaan, dat het den Zweed onmogelijk was die te beantwoorden. Laatstgemelde werden daarbij onder de hand zoo veel ruwe en scherpe woorden toegeduwd, dat ook deze den lust verloor hem te woord te staan en hem met een kort bescheid afscheepte. Toen stormde de verbitterde onder het mompelen van vloeken en verwenschingen heen, dreigende, dat hij bij de policie zou voldoening eischen voor den geleden hoon.

Leifeldt oogde hem lachende na; doch zich de woorden van don Gaspar herinnerende, en aan den opgewonden toestand denkende, waarin hij hem heden gezien had, snelde hij met rassche schreden naar zijn hotel, om de beloofde verklaring van zijnen vriend te ontvangen. Vooraf gaf hij den helpers hun afscheid. De derde hunner, die daar boven ook opgesloten was geweest, had reeds door een nevenkamertje weten te ontkomen.

Doch don Gaspar was er nog niet. Onrustig liep Leifeldt het kleine vertrek op en neer, kwartier voor, kwartier na verliep. Nu trad hij naar het venster, om naar hem uit te zien, dan naar de deur, om te hooren, of hij de verwachte voetstappen zijns vriends niet vernam; niemand kwam. Toen hij eindelijk de hoop opgaf maakte zij plaats voor de bezorgdheid, waarheen zijn vriend in zijne opgewondenheid kon gegaan zijn, en wat hij mocht uitgevoerd hebben. Nu voor 't eerst, ofschoon hij den ganschen morgen nauwelijks aan iets anders dan aan Jenny's lot gedacht had, vloog hem het denkbeeld door de ziel: don Gaspar kon dààrheen gegaan zijn; en wat zou het gevolg wezen, als de duivel, die in hem sluimerde, de lavagloed, waarvan hij nu eerst met schrik eenige verontrustende vonken had meenen te ontdekken, losgebroken was!

In een koortsachtigen toestand en klimmende onrust liep hij het vertrek nu nog sneller wel tien minuten lang op en neer; doch langer kon hij het in de kamer niet uithouden, hij stormde naar buiten, naar Newlands huis, om zichzelven te overtuigen of zijne vrees niet gegrond was.

Luide, vreemde stemmen en woest gelach klonken hem tegen, toen hij die woning betrad.

‘In Gods naam! wat gebeurt hier,’ riep hij verschrikt de oude dienstmaagd toe, welke hem bevende de deur opende.

‘Don Gaspar,’ was alles wat zij zeggen kon, toen Leifeldt reeds met groote stappen den trap opsteeg, en de deur opentrok.

Een enkele blik overtuigde hem van het gevaar, waaraan hij zijne beste vrienden door zijne besluiteloosheid had blootgesteld.

Midden in de kamer, dicht aan de groote, ronde tafel, waarop zijne linkerhand steunde, stond de grijsaard, den rechterarm om zijne dochter geslagen, die zich verschrikt en beangst aan hem vastklemde. Beiden staarden in sprakelooze ontzetting en groote bekommernis op den Spanjaard, die lachend en stampvoetend, met vlammen schietende oogen en fladderende haren tegenover hen stond.

Niemand hunner bemerkte het openen van de deur, noch het binnenkomen des jongen mans; doch de zoo lang onderdrukte en bedwongen woede, die maanden lang door een ijzeren wil als met eene schild bedekt was geweest, maar steeds in het verborgen gevoed, brak hier nu voor de eerste maal los.

‘Don Louis de Gomez!’ riep hij schreeuwende uit. ‘Don Louis, hij is hier! hij is hier! Duivel, wanneer ik u grijp, als ik u vasthoud, hier, tusschen mijne geklemde vuisten, hier tusschen mijne tanden en armen....’

En de kamer dreunde van den gillenden kreet des razenden.

‘En dat uwe vrouw? die, met dat marmerwit gelaat? dat Constantia?’ liet hij er onverwijld op volgen, terwijl hij zijnen arm naar het ineen kruipende meisje uitstrekte, ‘dat de slang, die, met haar betooverend schoon, mij niet eenmaal de rust in het graf wilde laten! dat de bruid?...’

En met woeste, onheilspellende blikken zijne schouders achteruit zettende, en de armen aan zijne zijde sluitende, maakte hij zich gereed om een sprong te doen, toen Leifeldt daar tusschen schoot, de hand dreigende tegen den ontzinde ophief en met kracht uitriep:

‘Morelos!’

‘Waanzinnig!’ nokte Jenny, en haar aangezicht in hare handen verbergende, zonk zij in onmacht.

Hoog hijgde de kranke naar adem, toen hij zoo manmoedig door Leifeldt werd gestuit, en zijne vlammende oogen schoten beurtelings van Leifeldt op het bleeke meisje, dat op den grond uitgestrekt lag, en waarover de vader zich heenboog, om, bijgestaan door den jongen dokter, het meisje voor het gevaar te beschermen. Doch dat gevaar scheen voor het oogenblik geweken, ten minste eenigszins afgewend. De tegenwoordigheid des vriends bracht den razende eenigermate tot bedaren en tot het begrip waar hij was. ‘Leifeldt - Stierna!’ riep hij, met de linkerhand snel zijne verwarde haren uit de oogen strijkende, ‘en hier; neen, niet hier; hij is daar, bij hem!’

En eer iemand zijne beweging verhinderen, of vermoeden kon, wat hij bedoelde, had hij de hand op den dorpel van het open venster gelegd en was met een vermetelen sprong beneden op de straat.

XIII.

Ruim achttien voet was de hoogte, van welke de waanzinnige was afgesprongen; doch als een vederbal hief hij zich van den grond op, en liep met haastige schreden de straat af, naar het huis van den Argentijnschen konsul.

Wel bleven een paar voorbijgangers, die den koenen sprong gezien, en misschien ook het luide spreken daar boven in huis gehoord hadden, versteld staan; maar twistpartijen zijn onder de heetgebakerde Zuidlanders geene zeldzaamheden; zij dragen bovendien het mes zoo los in den gordel, en weten dat eene haastige vlucht dikwijls zeer noodig is om het gerecht en diens veeltijds noodlottigen nasleep te ontgaan. Daarom vermeden zij, die toevalligerwijze tegenwoordig waren bij dergelijke voorvallen, niets zorgvuldiger, dan om werkelijk getuigen van de zaak te zijn. De rechtspleging was in Chili even omslachtig als in de Argentijnsche Staten, en men hield zich liefst zooveel mogelijk buiten alle, doorgaans zeer kostbare, aanraking.

Zoo kwam het, dat don Gaspar, of gelijk wij hem weder bij zijnen rechten naam noemen willen, Morelos, ongehinderd en ongedeerd de naastgelegene straat insloeg, en eenige minuten later aan het huis van den Argentijnschen konsul stond, wiens deur hij gesloten vond.

Op eenige hevige slagen met den klopper, werd zij spoedig door een jongen knaap geopend.

‘Don Guzman is niet te huis!’ was het antwoord op de vraag naar den konsul, ‘en zal misschien ook heden avond niet terugkomen.’

‘En de vreemdeling?’

‘Don Louis de Gomez?’

Morelos sloeg zijne handen krampachtig in de zijde, en wel met zooveel kracht, dat de sporen zijner nagels daarin achterbleven, en zijne gelaatstrekken vertrokken zich, alsof hij de smarten van het ontleedmes gevoelde.

‘Waarom lacht gij, senior?’ vroeg de knaap verwonderd.

‘Waar is uw heer?’ sprak deze, zich met geweld herstellende.

Gelijk een zwemmer, die, den reddenden oever nabij, zich de krachten voelt ontzinken, maar nog éénmaal al zijne spieren inspant om eene laatste en beslissende poging te doen; gelijk hij nog éénmaal in den vloed grijpt, zijne handen uitslaat, en de tanden vast, zeer vast op elkander zet, zoo gevoelde hij, dat het tijdstip dààr was, waarop al zijne zinnen gedurende zijn gansche leven begeerig gevestigd waren geweest, naar 't welk zijne ziel, ofschoon krank en bewusteloos, jaren gestreefd had; het tijdstip, dat hem nu zou doen zegenpralen, wanneer hij nog maar eenige oogenblikken zijne tegenwoordigheid van geest mocht behouden.

‘Boven in zijne kamer, op de eerste verdieping!’ was het antwoord des jongen knaaps, die door de kalme vraag misleid, gerust gesteld scheen, ofschoon die fonkelende, doch ernstige blik hem wel wat verlegen maakte. ‘Aan de rechterhand, de tweede deur, de voorkamer is open!’ klonk het den reeds op den trap springende achterna.

De Spanjaard gevoelde echter deze laatste

aanwijzing meer dan hij ze hoorde; met eenige weinige sprongen was hij boven. De deur der voorzaal stond aan, hij ging er door, sloot haar achter zich toe, en schoof de knip er voor. Eenige sekonden later lag zijne hand op het slot van de deur, die hem in de kamer van zijnen doodvijand zou brengen.

Zijn hart sloeg hoorbaar, doch geen lid zijns lichaams beefde, hij zelf was zoo koud, zoo hard als het staal, waarvan hij de greep vast omkneld hield. Zijne oogen echter rolden wild door 't hoofd en gloeiden van een vernielend vuur; een duivelsche lach plooide zijne lippen.

Zacht tikte hij aan de deur, en het luide van binnen geroepen woord ‘kom binnen’ blies dat onheilspellend vuur in zijne oogen nog sterker aan, maar bracht overigens in zijne onbewegegelijke houding geene de minste verandering. Hij speelde met zijne prooi!

Nog eenmaal raakte zijn gebogen vinger de deur, en luider klonk het ongeduldige wrevelig uitgesprokene: binnen! van den bedreigde.

Naar het geluid te oordeelen, bevond deze zich in het verst verwijderde gedeelte van het vertrek; doch toen er, in plaats dat de deur geopend werd, voor de derde maal, doch wat sterker dan te voren, werd geklopt, toen vernam men snelle voetstappen van binnen. Eer deze echter de deur konden bereiken, rukte Morelos die open, en in hetzelfde oogenblik stond hij voor den Argentijn, die onder het slaken van een vreeselijken gil, achteruit deinsde.

Hij wilde roepen, maar het lange, scherpe mes zijns vijands bliksemde in diens hand, en scheen in het eerstvolgende oogenblik over zijn lot te zullen beslissen. Doch over het brein des ontzinden was een andere nevel getogen; of had de zekerheid zijner wraak, en het bewustzijn, den vijand eindelijk onder het bereik van zijn moordtuig te hebben, de onstuimige woede getemperd, die hem anders reeds op het bloote noemen van den naam overmeesterde? Ja, hij laafde zich aan dat gevoel, en ofschoon zijne eerste gedachte, bij het betreden van den drempel, moord en bloed geweest was, thans kon hij het niet van zich verkrijgen, met een enkelen slag een einde te maken aan het plan, dat hij zoo vele jaren lang in zijne wraakgierige ziel had omgedragen en gekoesterd.

‘Pst!’ zeide hij, de voorste vinger der linkerhand dreigend vooruitstekende, ‘stil, kameraad, geen geschreeuw, de buren zijn wakker, en gij zoudt de politie in haren slaap storen. Ziet gij deze welkomst hier?’ en hij hield hem lachend het blanke mes voor de oogen. De ongelukkige week ontzet en huiverig achteruit; - ‘vrees niet, mijn schat, het doet niet ergzeer. Felipe heeft mij deze boodschap aan u meegegeven.’

‘Rampzalige, wat wilt gij van mij?’ riep don Louis in vertwijfeling uit; want hij las den dood in de oogen des waanzinnigen, ‘vraag wat gij wilt, en in naam der Moeder Gods, ik zal uwe wenschen vervullen, al kostte het mijn half vermogen.’

‘Stil, stil, kameraad, gij spreekt te luid, veel te luid,’ fluisterde, hoofdschuddende en met eenen blik naar de deur gewend, de Spanjaard; ‘doch ja, ééne vraag wil ik u doen: Waar is Constantia?’

Zijne oogen vlamden en fonkelden, toen hij dezen naam uitsprak, en zijne hand omklemde krampachtig het gevest van het mes.

Don Louis kampte kennelijk met zichzelven, doch het gevaar was te dringend om met zijn leven te spelen, en niet het eenige middel aan te grijpen, dat hem misschien nog overbleef. Haastig vroeg hij:

‘Zoudt gij dona Constantia wenschen te zien?’

‘Te zien?’ hernam de Spanjaard spottend en toornig, ‘slechts te zien? waar is zij? vlug, onze oogenblikken zijn kostbaar.’

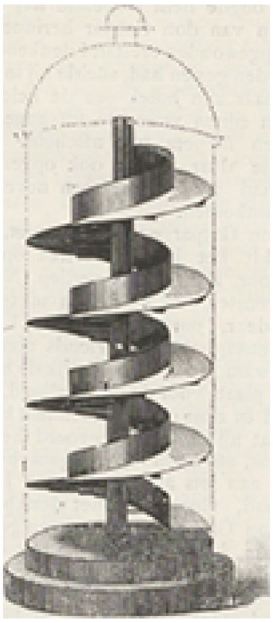

AFBEELDING I.

AFBEELDING II.
TWEE NIEUWE REDDINGSTOESTELLEN BIJ BRAND.

'Dan wil ik haar tot u brengen,' zegde don Louis naar de tafel gaande en zijnen hoed opnemende, 'wij behoeven het huis niet te verlaten.'

'Stil, stil, kameraad,' was echter andermaal het antwoord van zijnen waakzamen oppasser, 'neen, niet van hier, mijn vriend, den weg daarheen vind ik naderhand wel alleen; wij hebben hier nog belangrijker zaken te bespreken. Niet waar, dat zou u bevallen, over het plein en door de poort op de volle straat te vliegen, daar alarm te slaan en luide te roepen: een dolle hond! Eene vraag, senior! moet gij mij eerst beantwoorden, eene vraag, die mij lange jaren met bloedige letteren in het hoofd geschreven stond, en die mij, zooals de menschen in Buenos-Ayres beweerden, krankzinnig zou hebben gemaakt. Wat werd van mijnen broeder, wat van mijne vrouw?'

'Don Morelos!' riep de Argentijn onthutst uit; want de oogen zijns vijand schoten vuur en het was duidelijk te zien, hoe veel moeite het hem kostte, zijne prooi niet reeds nu te bespringen. 'Wacht!' riep de ongelukkige in doodsangst uit; terwijl een

middel tot redding door zijne ziel vloog. ‘Gij verlangt bericht van uwen broeder; dat kan ik u geven.’

‘Gij?’ riep de Spanjaard verbaasd uit, en hij, de anders zoo sluwe, werd misleid door de kalmte der vertwijfeling, die in de blikken van zijnen tegenstander lag uitgedrukt.

‘Wilt gij eenen brief van hem zien?’ vroeg don Louis.

‘Een brief?’ hernam Morelos, zijne vingeren peinzend over zijn voorhoofd strijkend, ‘eenen brief? hoe heb ik het nu? eenen brief - van hem, mijn broeder?’

‘Gij kunt u zelven overtuigen als gij wilt,’ zeide don Louis bedaard: ‘daar in dat schrijfbureel ligt hij en wanneer ik u bedrieg, kunt gij met mij doen wat gij wilt.’

Hij nam een kleinen sleutel van de tafel, die nevens hem stond, en ging langzaam, Morelos voorbij, naar het aangewezen meubel, toen er buiten aan de voorzaal-deur tweemaal sterk geklopt werd. Don Louis kromp inéén, Morelos lachte.

‘Ga naar de deur, don Louis,’ zeide hij, ‘en roep naar buiten, dat gij belet hebt, doch wacht u eenig ander geluid te geven; op de eerste beweging tot vluchten.... doch ik behoef u niet te waarschuwen.’

Don Louis ging in eene vreeselijke gemoedsstemming en gehoorzaam als een kind naar de deur, en deze half openende, vroeg hij luide, wie daar buiten was; de waanzinnige stond met het blanke wapen dicht nevens hem.

‘Ik ben het, senior!’ riep eene aan Morelos wel bekende stem, ‘ik, don Manuel, ik heb gerechtsdienaars bij mij, en wenschte u een oogenblik te spreken.’

Over het aangezicht van Morelos zweefde een spottend lachje, doch don Louis aarzelde: daar buiten, slechts eenige schreden verder was hulp, en hij, hij moest zich door eene leugen hulpeloos in de handen van zijnen vijand overgeven!

‘Ik bid u, senior,’ zeide de Spanjaard met gemaakte beleefdheid en een triomferenden blik.

‘Ik kom terstond; blijf daarbuiten op mij wachten,’ riep de gefolterde, en trad van de deur terug, welke hij openliet; doch Morelos drukte haar in het slot en schoof de knip er voor.

‘Den brief,’ zeide hij kortaf.

Don Louis, wien nu geen andere uitvlucht overbleef, naderde het schrijfbureel. Het openende, trok hij met beide handen eenige laadjes uit, zocht daarin, nam er eenige brieven uit, en bezag de adressen. Morelos stond vlak naast hem, en lette op al zijne bewegingen.

‘Daar is hij,’ zeide hij plotseling den Spanjaard eenen brief toe.

(Slot volgt.)

[Nummer 26]

Onze gravures.

Jenny's laatste groet.

JENNY'S LAATSTE GROET.

De frissche morgenlucht, bezwangerd met zoeten bloemengeur, stroomt door het open venster de ziekekamer binnen en koelt Jenny's gloeiende wangen. Sinds weken ligt de lijderes op het krankbed gekluisterd en elk uur slorpt een druppel harer levensbron op. Na eenen onrustigen nacht van afmattende koorts heeft de ochtend haar een korten maar opwekkenden sluimer gebracht. Het verhitte bloed is thans afgekoeld en vloeit rastig. Zoo licht, zoo heerlijk is het der maged te moede en het schijnt haar, bij het wellustig inademen van den bloemengeur, dat zij nog slechts half in dit aardsche tranendal rondwaart en reeds een voet in het rijk der geesten heeft.

‘Zijt gij het, lieve zuster, die mij roept? - Gewis, die bloemen wasemen hemelgeur, die mij welsprekend van u bericht brengt. Ach! weet gij nog, hoe wij verleden jaar, gestrengeld in elkanders armen, vol vreugde zwierven door de lachende velden? Herinnert ge u, hoe wij op deze sponde, door 't zilveren licht der maan beglansd, hart

aan hart in zoete sluimering zonken? Waarom liet gij mij alleen en vloogt opwaarts naar der engelen

woon, o Nelly, mijne tweelingzuster? Ik werd met u geboren en wil met u sterven! Waarom toeft de ziekte, die u het aanzijn roofde, om ook mijne aardsche kluisters te breken? Haal mij tot u, o Nelly, mijne zuster!'

De kranke zwijgt en luistert. Een verdoofd gesnik suist door de kamer. De beklagenswaardige moeder, die den ganschen nacht gewaakt heeft bij het eenige liefdepand dat zij hier omlaag nog bezit, kan haar wee niet langer smooren. Zij weet te goed dat reeds de vleugelen van den dood zich openspreiden over de tweede van hare lievelingen, die zij denzelfden dag der wereld gaf om hen hetzelfde jaar den Hemel weer te schenken. Zij waren hare liefde, haar trots en rijkdom. Bij Nelly's verscheiden daalde als een rouwnevel om haar heen, Jenny's afsterven zal de arme moeder met de duisternis des nachts omhullen.

De zieke heft het hoofd op van de peluw en luistert naar het gejammer, dat aan den voet harer sponde opstijgt. 'O, ween niet, moederlief,' zoo nokt zij. 'Ik zal nog niet heengaan, want ik voel mij zoo luchtig, zoo zalig als was mij een hemelsche drank geschonken. In mijnen slaap heb ik zoo heerlijk gedroomd. Ik zag de wolken, met goud gezoomd, tot hooge bergen zich verheffen en daar golvend rond de toppen zweven. Toen ik den voet dier bergen genaderd was, verzwond de wolkensluier en vertoonde aan mijne verbaasde blikken een pad, dat eindeloos lang was en naar het hemelazuur voerde. Vol heilige aandoening bleef ik staan, maar blanke lichtende engelen daalden af en zongen zoete koren. Daar openden zich hunne reien, zij namen mij in hun midden en opwaarts ging het met lichte schreden. Toen ik naar beneden blikte, zag ik de aarde onder mijne voeten zweven in zachte schemering gehuld, en rondom mij, heinde en ver, blonk het licht van duizenden sterren. En met den streelenden galm der engelenliederen mengde zich de melodij van zoete nachtegalen, die mijn gemoed tot smeltens toe met heimnisvollen weemoed vulden. Luid weenend viel ik neer en toen ik de oogen opsloeg, zag ik Nelly, in glanzend sneeuwwit gewaad gehuld, met donzen vleugelen aan hare schouders en een lichtkrans om hare blonde lokken. Zij breidde de armen naar mij uit en zie.... o, moeder, zie, daar staat zij; zie, hoe zij wenkt en vriendelijk lacht.....'

De stem van Jenny stokt. Het meisje zinkt terug in 't kussen. Ontzield breekt haar starende blik. Nog eens reutelden hare lippen: 'Ik kom, Nelly. Vaarwel, moeder,' en juichend vliegt hare ziel ten Hooge,

Twee engelen wachten thans de moeder aan de poorten van het eeuwig Eden.

Baas Elsmans als kindermeid en de gestrafte kwaaitongen.

De leerjongen van den Lierschen schoenmaker Elsmans, de flinke Frans, wiens portret en beklag wij over veertien dagen mededeelden, heeft woord gehouden: de jongen is naar eenen anderen werkwinkel gegaan en heeft zijne taak van kindermeid thans aan baas Elsmans overgegeven. Ging de rol van hulpbaker den jongen Frans nog al tamelijk wel van de hand, de baas, och arme! kan er zich niet in schikken en staat daar met Marjanneken in de handen als een toonbeeld der volstrektste hulpeloosheid. De man moet thans, na opgedane ondervinding, zich zelven volmondig toestemmen dat zijn leergast overschot van gelijk had, toen hij voor zijnen post bedankte. En daar wij de klacht van den jongen aanhoord hebben, zoo zou het mijns dunkens onbillijk, ja, onbarmhartig wezen, indien wij niet een oogenblik aan baas

Elsmans' beklag het oor leenen wilden. Reeds geruimen tijd had de sukkelaar met de hoop van zijnen ouderdom op de armen heen en weer gewandeld, zonder er in te mogen gelukken de gezegde hoop door vriendelijke toespraak, sussen en neuriën aan het nog onontwikkelde verstand te kunnen brengen, wat grooten dienst zij op dit oogenblik aan haren vader zou bewezen hebben door dit onnuttig en vervelend geschrei te staken, toen hij eindelijk de laatste grenzen van het geduld, dat mannen in zulk geval ten toon spreiden kunnen, overtrad en aldus begon:

'Gaat dit deegkneden nog lang duren, vrouw?'

'Maar, manlief, ik begin eerst.'

'Zoo, dat ziet er schoon uit. Hoelang zal ik dan nog met dit schreeuwend kind moeten rondwandelen?'

'Niet langer dan gij wilt, Elsmans. Ge kunt hier achter wat op de kist gaan zitten, als gij moe zijt.'

'Houd die flauwe scherts maar voor u, Sophie; gij weet genoeg dat ik u vraag wanneer gij Marjanneken gaat overnemen.'

'De onredelijkheid van dit mansvolk overschrijdt alle palen. Ik sta hier met mijne handen vol deeg en ge wilt dat ik het kind aanpakke.'

'Ja maar, Sophie, het is zeven ure geslagen en ik moet om acht ure 'in den Boom' zijn, op de bestuurzitting van 'de Momuskinderen.'

'Momuskinderen, Momuskinderen! ik geloof toch wel dat uw eigen kind vóór al de kinderen en kinderagies gaat van de wereld. Ik weet waarachtig niet wat soort van vader gij zijt en ik ben beschaamd in uwe plaats als ik zie met welken tegenzin gij u een half uurken met uw eigen vleesch en bloed bezig houdt.'

'Een half uurken! Ik heb hier dezen morgen van acht ure tot kwart na negen met Marjanneken op mijnen schoot gezeten, terwijl gij al dien tijd bezig geweest zijt met den sneeuw van de deur te keren.'

'Kan ik het helpen, als de menschen mij op de straat aanspreken? Token, de kantwerkster, die op de Vischmarkt woont, kwam hierover voorbij en riep mij om mij te vragen of het waar was, wat men vertelde over de slechte poets die Tiks, de holleblokmaker, u verleden Zondag gespeeld heeft op den tooneelprijskamp.'

'Lieve Hemel! is die deugenietentrek al tot op de Vischmarkt bekend! Dan weet aanstaanden Zondag heel Lier hoe die schijnheilige Tiks mij met schaamte en schande overladen heeft.'

'Hij heeft Token dezen morgen nog al met wat anders overladen, toen wij voor zijn huis stonden te klappen. Ik had het mensch meegedeeld wat er "In den Boom" was voorgevallen, Op hare beurt deed Token mij uiteen wat soort van kerel die klompenmaker is, hoe hij in Broechem zijne vrouw had doodgejudast, hoe hij daar weggetrokken was met zijnen rug vol schuld, hoe hij hier had willen kennis maken met de weduwe van de koperslager uit de Antwerpsche straat, maar zijnen schup had gekregen, en twintig andere dingen van dien aard. En ik zou nog meer vernomen hebben als het oud schaap in het midden van hare rede niet ruim eene kruiwagenvracht sneeuw van het dak op haren kop had gekregen. Zij suizelde tegen het trappeken en viel op den grond. Hare botermelk, hare siroop en hare pekelharing, die zij in hare mand droeg, werden onder den sneeuw bedolven en hare muts was letterlijk bedorven. Toen ik naar boven zag, bemerkte ik dat de sneeuw juist was weggeschoven onder de dakvenster, die open stond. Tiks zal Token zeker afgeluisterd en haar uit wraak dat stortbad van sneeuw op het lijf gesmeten hebben.'

'Het is een gemeene vent, Sophie. Ook ga ik dezen avond op de zitting voorstellen om hem uit de maatschappij te bannen.'

‘Na hetgeen hij u verleden Zondag aangedaan heeft, is zulks ten volle verdiend.’

‘Een mensch in het openbaar zoo schandalig voor den aap houden en hem van zijnen welverdienden prijs berooven. Mij met huichelachtige vriendschap eenen houten doodskop leenen, dien hij gesteken had, om de gelegenheid te hebben mij in de oogen van al de tooneelliefhebbers van Lier te vernederen... Zie, Sophie, gij kunt niet gelooven met hoeveel moed ik mijne alleenspraak ‘*De Gibelijn in den Kerker*' begon. Ik zag dat de leden van de Jury geen oog van mij afhielden en nu en dan goedkeurend tot elkander knikten. Daar kom ik aan de woorden;

“Ja, Welf, gij vuig gebroed,
Ik neem uw bekkeneel
En trap het met den voet!”

en als ik den doodskop van de tafel neem en op den grond smijt, valt hij open en er komt eene muis uitgesprongen, die de verraderlijke holleblokmaker er in verborgen had.’

‘Wat moet gij verschoten hebben. Elsmans.’

‘Ik had er den tijd niet toe, Sophie. Zooals ik u verteld heb, de muis vloog over de tafel van de Jury de zaal in, en het tooneel dat toen volgde is onbeschrijfelijk: het gelach van het mansvolk, de angstkreten der vrouwen, die op tafels en stoelen sprongen, en te werk gingen alsof zij aan een doodsgevaar moesten ontkomen, het geharrewar van degenen, die naar de deur vluchtten en onderweg alles omverliepen. Liet was een oprecht laatste oordeel in het klein. Geen de minste mogelijkheid was er nog voor mij om aan het voortzetten mijner alleenspraak te denken, want de leden zelven van de Jury, in plaats van hunne aandacht nog op mij te vestigen, waren op het tooneel gestapt en stonden vandaar schaterlachend het helsch gewoel in de zaal te beschouwen... God! daar slaat het half acht! Och! Sophieken-lief, spoed u toch, dat gij Marjanneken kunt overnemen. Ik zou vandaag niet gaarne te laat komen “In den Boom...” Waarom beziet ge mij zoo lachend?’

‘Wel! omdat gij daar zoo beteuterd staat, Elsmans, met dat kind in uwe handen. Ge zoudt zoo goed kunnen meedoen in het boertig vak..... Maar ik zal wat haast maken, man, en binnen een half uurken zijt gij vrij.’

Wat er beslist werd op de raadsvergadering der ‘*Momuskinderen*’ en of de kunstgenooten van Elsmans de poets van den klompenmaker Tiks zoo euvel opgenomen hebben als de oude schoenmaker-declamator vernemen wij mogelijk bij eene andere gelegenheid.

Over magnetism en spiritism.

Er moet toch iets bestaan.

Ziedaar een gezegde, dat door duizenden monden herhaald wordt. Zonder twijfel bestaat er iets; maar onderzoekt dat *iets*, leert het juist omschrijven, schift het valsche van het ware, en gij zult tot de slotsom geraken, dat alles wat van Mesmer en diens volgelingen uitgaat, uit dwaling, leugen en bedrog bestaat; dat de wezenlijk wetenschappelijke zijde, welke men verkeerdelijk aan het magnetism toegeschreven

heeft, niet te vinden is, en dat het zoogenaamd wonderbaarlijke of wondervolle ervan tot het domein der zinsbegoochelingen en der krankzinnigheid behoort.

Dat *iets* heeft echter 't magnetism fortuin doen maken; want het was steeds de toevlucht van de behoedzame menschen, welke tijd, lust, noch kennis bezittende, om iets ter wereld te onderzoeken, op genoemde wijze een voorbehoud behielden, om hunne veelal onverdiende reputatie te handhaven.

Door alle monden het geheimzinnige en onbepaalde gezegde: *Dat er toch iets van aan moet wezen*, te hooren herhalen, maakt men zich met dat denkbeeld vertrouwd; 't gezag van namen en getal doet zijn invloed gevoelen, stelt zich van lieverlede in plaats van 't gezag van feiten, en een ieder heeft, met een plechtig gezicht bijna eene eeuw lang herhaald het zinledige, gewone refrein van ieder, die zelf niet gezien heeft: *Er moet toch iets bestaan.*

In zake van wetenschap vordert men echter *feiten.*

En 't magnetism, dat is de wetenschap van Mesmer, Puységur, Hume en Dupotet, bezit

niets eigendommelijks op wetenschappelijk gebied. Al de magnetische en spiritistische scholen hebben niet den geringsten vooruitgang in de zedelijke of natuurkundige toestanden of vraagstukken teweeggebracht. Al wat er overigens onder hare vleugelen uitgebroed wordt, voor zooverre 't niet wille- of onwillekeurige misleiding is, berust op verbeelding.

De nuttelooze magnetische bakken van Mesmer waren alleen zeer noodig om op de verbeelding te werken van zijne leerlingen.

Wie heeft bovendien geen gewag hooren maken van de buitengewone en treffende, maar toch zeer natuurlijke uitwerkselen der verbeeldingskracht, wanneer zij door diepe droefheid, groote vreugde, overmatig vasten, langdurig waken, een idée fixe, een zenuwlijden opgewekt is, of wel door hartstochten als liefde, toorn, haat, vrees, navolgingszucht, vooringenomenheid, enz.

Uit deze natuurlijke, maar min of meer van de gewone omstandigheden des levens afwijkende bronnen zijn al die zoo gretig aangetoonde en oververtelde verhaaltjens ontsproten, welke steeds door de beminnaars van het wonderbare en bovennatuurlijke worden vergroot; zoo zeer is het waar, dat er altijd een weinig waarheid onder de grofste leugens wegschuilt.

‘Met een vurig gemoed en ziedende driften,’ zegt Guizot, ‘beeldt men zich in, al wat men zich verbeeldt.’

Wie weet bij voorbeeld niet, dat de gymnosophisten in Indië uit godsdienstige overtuiging er eene eer in stellen, smarten en zelfs den dood te verachten! En inderdaad, zij verdragen met eene onverstoorbare standvastigheid zoo wel koude als hitte; zij leggen zich de hardste ontberingen op en geven hunne lichamen vrijwillig aan de ongehoordste martelingen prijs.

De Indiaansche krijgsman stelt, in handen zijner vijanden gevallen en tot den folterdood veroordeeld, er zijne grootste eer in, hen door zijne stoïsche ongevoeligheid te trotseeren. Hij laat zijn vleesch verscheuren en verbranden, zonder dat een enkele kreet, eene enkele beweging, een enkele trek van zijn gelaat zijnen beulen iets van zijne vreeselijke folteringen verraadt.

Zoo heb ik in der tijd het afzetten van de dij bij een oud gediende bijgewoond, die gedurende de geheele pijnlijke kunstbewerking rustig zijne pijp bleef doorrooken, zonder eene gelaatsspier te vertrekken of eenig geluid te geven. De oorzaak was hier niet in ongevoeligheid gelegen, maar in zedelijke wilskracht, opgewekt door de toespraak van den menschkundigen Suerman, die den omstanders, zoodat de lijder 't hoorde, toegevoegd had, dat zij nu eens zien zouden, hoe zich een oud soldaat bij dergelijke gelegenheid gedroeg!

Wanneer de geest onder een overwegenden indruk staat, kan de werking van het gevoelsleven volkomen worden geschorst.

Men verhaalt dat de Heilige Bernardus, te midden van zijn maaltijd in eene overpeinzing verzonken, werktuigelijk een groot glas olie uitdronk, zonder er iets van te bemerken.

Men herinnere zich voorts de onverschrokkenheid van een Mucius Scaevola, zijne vuist in het kolenvuur verschroeiende, of van den jongen Lacedemoniër, die zonder geluid zijne zijden door een gestolen vos liet verscheuren, liever dan den diefstal te bekennen; of van den kapitein Dupetit-Thouars, die, zijne vier ledematen door kanonkogels verloren hebbende, zich op een met zemelen gevuld okshoofd liet plaatsen, om persoonlijk het teeken tot den laatsten aanval te geven.

Wat zijn toch bij al die feiten de speldensteken, waarmede de magnetiseurs hunne somnambulen verwonden, om te bewijzen, dat zij voor lichamelijke smarten ongevoelig zijn.

Mabru verhaalt, dat hij getuige geweest is van soortgelijke proefnemingen bij eene persoon, welke later bekende, dat zij niet helderziende was.

Onder de verschijnselen, welke men moet toeschrijven aan de afwijkingen eener opgewondene verbeeldingskracht, rekene men de zoodanigen, welke onder den invloed der nabootsingszucht ontstaan, en de ervaring heeft geleerd, dat het idée, door overspanning der verbeelding ontstaan, slechts voor een sterkeren indruk wijkt, of... bukt.

Zoo is het b.v. ook ten gevolge der verbeelding, dat iemand, wien men wijs maakt, zich op eene door vlooien verontreinigde plaats te bevinden, al spoedig door denkbeeldige vlooienbeten gekwollen wordt.

Wie weet niet dat gapen en lachen, zonder andere reden, dan het aanstekende van het voorbeeld, anderen soms onwederstaanbaar medesleept.

Wij zouden niet gedaan krijgen, wanneer wij al de daadzaken betreffende den invloed der verbeelding wilden opsommen. Er is echter genoeg gezegd, om te bewijzen, dat, welke vreemde uitwerkselen ze voortbrengen, deze echter tot de natuurlijke orde der dingen, en dus tot het gebied des wetenschappelijken onderzoeks behooren.

Merken wij voorts op, dat de neiging tot het wonderbare, zoo aantrekkelijk voor de botte onwetendheid, als 't ware 't eigendommelijk terrein der meeste dichters en dichterlijke menschen ten allen tijde geweest is, en nog is.

De dichters hebben niet alleen stroomen inkt, maar ook onafzienbare stroomen van leugens vergoten. En de leugen, hoe mooi gescandeerd of weelderig berijmd, blijft niet te min een kwaad, en wel een des te gevaarlijker kwaad, naar mate het op verleidelijker wijze aangeboden wordt.

Indien wij ons niet aan het oude: *nomina sunt odiosa*[1)] willen houden, zouden we meer dan één der gevierdste hedendaagsche dichters het gezegde van Lamartine voor de voeten werpen, *dat zonder gezond verstand het genie slechts eene ziels-ziekte is.*

Men is dus wel genoodzaakt aan te nemen, dat krankzinnigheid wezenlijk een bestanddeel van magnetism en spiritism uitmaakt.

Hoe kan het anders zijn, wanneer men duizenden verlichte menschen aantreft, die min of meer door die treurige epidemie aangetast zijn, welke bestaat in 't gelooven aan dubbelzien, enz.

Omdat iemand visioenen meent te hebben; omdat hij zich den titel van ziener aanmatigt en zonder hulp van oogen beweert te kunnen zien of helderziende te wezen, zal zijne geestverwarring zich aan ons mededeelen, en zullen wij ons laten verleiden, om in den naam van rede en vooruitgang een doem-vonnis over de ongeloovige wetenschap en de geleerde lichamen uit te spreken, die slechts getrouw zijn aan hunne roeping, als zij den staf over al die magnetische en spiritistische dwaasheden breken!

Men begrijpt toch, dat al de zoogenaamde wonderen van 't somnambulism slechts voor door zinsbegoocheling gekrenkte hersenen bestaan.

Wij ontleenen het aan de leer der geloofsnoodzakelijkheid.

Alle magnetiseurs beschouwen geloof als eene voorwaarde *sine qua non*, als een onmisbaar vereischte, om de proefnemingen te doen gelukken.

1) Men mag geene namen noemen.

Wanneer uw geest niet vooruit getroffen is door dat, wat gij zien zult; wanneer uw schedel niet doortrokken is van de subtiele leer der vloeistof, zult gij niets zien gebeuren.

Het orakel zal stom blijven.

De geheime oorzaak is alleen in hallucinatie gelegen; daartoe is een bijzonder gewijzigd hersen-stelsel of hersentoestand noodig.

Inderdaad! Wanneer het feit werkelijk in de natuur bestond, zou de zaak een geheel anderen loop hebben; goedschiks of kwaadschiks zou het stoffelijk verschijnsel zich openbaren, en den onderzoeker zonder verschooning tot erkentenis noodzaken, of hem in weerwil van zijn ongeloof beschamen.

Zoowel in de zedelijke als stoffelijke orde der dingen zijn de natuurwetten onwankelbaar en stooren er zich immers volstrekt niet aan, wat men denkt of niet denkt, wanneer ze hare werkingen uitoefenen.

Wat blijft er dan over van de drogreden: *er moet toch iets bestaan;* drogreden, die door duizenden monden onnadenkend herhaald wordt?

Wij beweren niet alleen, dat er *niets* bestaat, maar zelfs, dat al de misselijke leerstelsels van Mesmer, Puységur en verdere volgers van allen grond ontbloot zijn; dat zij zelfs de verdienste van iets nieuws te wezen, missen; en dat het onderzoek ten duidelijkste bewezen heeft, *dat er niets bestaal*, of liever, *dat er niets kan bestaan.*

Er is noch dierlijk magnetische vloeistof, noch kunstmatig somnambulism, evenmin als magie of tooverij; al die zoogenaamde geheimzinnige kunsten bezitten als kenmerkend eigendom geene enkel wetenschappelijk bewezene daadzaak, en wanneer, door middel van geduld, afmatting en dwang, eindelijk slaperigheid bij een ziekelijk of afgemat persoon voortgebracht wordt ('t geen nimmer bij een *onbevangen* gezond, uitgerust mensch gebeurt), dan is die slaap van den gewonen niet onderscheiden.

Hij bezit niets van die wonderbare eigenschappen van den *magnetischen slaap.*

Dikwerf worden wel beraamde kunststukken vertoond, maar deze er buiten gelaten, is het geheel en al *onwaar*, dat er tusschen den magnetiseur en het *sujet* eenige betrekking of phsychische toestand zouden bestaan, eenigszins anders, of afwijkend van de gewone levensbetrekkingen.

Nogmaals: de zaak bestaat niet, en *kan niet bestaan.*

Dr. A.F.H. DE LESPINASSE.

Jacob van Maerlant.
Zijne taal, zijn geest en zijne werken, Door Leopold Plettinck.
(Slot.)

II.
Maerlant's werken.

Maerlant heeft een aantal gewrochten van verschilligen aard en ook van ongelijke letterkundige waarde voortgebracht. Om met regelmatigheid en zekerheid te werk te gaan, zullen wij zijne schriften in vijf soorten verdeelen: 1°. Zijne jongelingsvoortbrengselen bestaande uit twee ridder-romans: *De Trojaansche Oorlog* en *De daden van Alexander den Groote;* 2°. Zijne eigenlijke geschiedkundige werken: de *Rijmbibel* en de *Spieghel Historiael;* 3°. Zijne legendarische heiligenlevens: *Leven van St. Franciscus*, *Leven van Sinte Clara*, *De disputacien van onzer Vrouwe ende van den Heiligen Cruce*, *De clauselen van der Bible*, enz.; 4°. Zijn werk over dieren

plantenkunde: *Bestiaris* of *Der Natuere Bloeme;* en 5°. Zijne lijrische gedichten: *Van den lande van Over See*, *Wapene Marlijn*, *Van den drievoudicheden* (De derde Martijn), *Der kercken claghe.*

Men ziet dat Jacob van Maerlant een vruchtbaar schrijver is geweest. Laat ons nu een luttel nagaan tot hoeverre al deze schriften mogen geprezen worden.

Zooals wij reeds gezeid hebben, volgde Maerlant in zijne jonkheid de algemeene strekking zijner eeuw, en legde zich toe op de ridder-romans. Twee dezer gewrochten heeft hij ons nagelaten, te weten: *De daden van Alexander den Groote en Den Trojaenschen Oorlog.* De onderwerpen dezer twee berijmde romans zijn getrokken uit de oude Grieksche geschiedenis, zoo dat ze ten minste een schijn van waarheid hadden, terwijl de romans van andere schrijvers zijns tijds slechts eene reeks uitvindsels of droomerijen waren. Het eerste dezer beide werken, *De daden van Alexander den Groote*, is eene navolging van het Latijn van Filips de Châtillon. Maerlant heeft dit werk geschreven ten verzoeke eener edele vrouwe. Dit gewrocht, alsook zijn tweede roman: *De Trojaensche Oorlog*, alhoewel niet geheel en al van letterkundige waarde beroofd, kunnen toch geenszins als meesterstukken gerekend worden,

en zouden zeker alleen Maerlant's naam aan de nakomelingschap niet overgeleverd hebben. De laatstgenoemde roman is slechts eene vertaling of liever eene navolging van het half Romaansch van Benoit de St. More.

GESTRAFTE KWAAITONGEN, NAAR C. KRONBERGER.

Steeds heeft het Maerlant gespeten zijnen kostbaren tijd aan weinig ernstige werken zooals romans, besteed te hebben.

Hij ondervond bij rijperen ouderdom hoe lichtzinnig zulke voortbrengselen zijn, en hoe luttel zij strekken tot nut en welzijn der menschen; ja, dat zij zeer dikwijs het tijdelijk en vooral eeuwig verderf van velen verhaasten. Ook, in zijne ernstige schriften verzoekt hij al zijne lezers, met hem den Heere te willen bidden opdat Hij:

Vergheve dat ic mi besmet
Hebbe in loghenlike saken.

Hij heeft een eeuwigen krijg gezworen tegen alles wat roman of verdichtsel is, en hij heeft geene berispingen noch verwijtingen genoeg om de noodlottige neiging te laken van deze zijner landgenooten, welke die verderfelijke lezingen nog niet nagelaten hebben. Maerlant

vangt den strijd aan met eene aanzienlijke reeks verdienstvolle gewrochten. Beginnen wij een beknopt onderzoek zijner geschiedkundige schriften, die zeker onder alle den eersten rang bekleeden, en waarin Maerlant's groote geest het meest schittert.

BAAS ELSMAN ALS KINDERMEID, NAAR P. BORGMANN.

Wij hebben eerst den *Rijmbibel*, of de geheele Heilige Geschiedenis in Nederlandsche verzen overgezet, welke Maerlant op Nieuwjaarsdag, 25 Maart 1271, voltrok. Bij het bewerken van den *Rijmbibel* heeft onze dichter voor doel, de kennis der gewijde geschiedenis onder zijne tijdgenooten meer algemeen te maken, kennis die ongelukkiglijk veel te wenschen liet. De grondstoffe van zijn werk had Maerlant in de *Historia Scholastica* van Petrus Comestor genomen. De *Rijmbibel* is geene slavelijke vertaling of navolging van voornoemd Latijnsch werk; verre van daar! Maerlant's Rijmbibel overtreft verre de Historia Scholastica zoowel onder opzicht van letterkundige waarde als door uitgebreidheid en diepe geleerdheid. De verzen zijn uitverkorene parele$_n$ van mate en welluidendheid. Maerlant bewee$_{s,}$ door net

schrijven van den Rijmbibel, eenen onschatbaren dienst, niet alleen aan zijne tijdgenooten maar vooral aan de nakomelingschap. De Heilige Geschiedenis was schier geheel en gansch in den kolk der vergetelheid gevallen, zoodat het volstrekt noodig was, tot voorspoed

en bewaring van het zuiver christen geloof, deze in het geheugen der geloovigen te ververschen. De Rijmbibel, met menigvuldige en merkwaardige letterkundige aanteekeningen en əenen verklarenden woordenlijst opgehelderd, werd vóór eenige jaren, door wijlen kanonnik David, hoogleeraar te Leuven, in drie prachtige boekdeelen uitgegeven. De ervaren leeraar had het besef gekregen der groote waarde van Maerlant's schriften, zoowel voor wat den inhoud zelf aangaat, als onder taal- en letterkundig opzicht.

De *Spieghel* of liever *Speghel Historiael* is het aanzienlijkste en tevens het voortreffelijkste werk dat Maerlant heeft voortgebracht. Dit werk is eene wereldgeschiedenis, in vier deelen verdeeld, beginnende met de Schepping der wereld om te eindigen met de regeering van keizer Rodolf van Habsburg, op 't einde der dertiende eeuw. Het laatste deel van dit gewrocht is echter onvoltooid gebleven. De *Spieghel Historiael* is gedeeltelijk opgesteld naar het Latijnsche werk van den priester Vincentius Bellovacencis of Vincent van Beauvais, die toen nog in leven was. Tot opbouwing van zijn geschiedkundig gedenkstuk, raadpleegde Maerlant, niet alleen het werk van Vincentius van Beauvais, maar ook een groot getal andere schriften, zoowel van Latijnsche als Duitsche en Engelsche geschiedschrijvers. Het is ons dunkens onnoodig te zeggen, dat Maerlant's boek al deze werken verre overtrof, zoo in uitgebreidheid als letterkundige en geschiedkundige waarde. Maerlant, met het krachtig vernuft dat hem bezielde, met de rijke begaafdheden die hij in zijn brein besloten had, kon noch wilde zich vergenoegen met eene slaafsche vertaling. Hij wilde hooger zweven, en om zoo te zeggen, schaven en volmaakt maken hetgeen de oorspronkelijke schrijvers in 't grove hadden bewerkt. Maerlant heeft in zijn gewrocht de levens van verschillige heiligen uit Vlaanderen ingelascht, hetgeen bij Vincentius ontbreekt. De *Spieghel Historiael* bleef onvoltrokken na Maerlant's dood, maar werd voortgezet tot op het jaar 1316, door Lodewijk, pastoor van Velthem. Het werk, hoe volmaakt ook van vorm en inhoud, is echter niet geheel van geschiedkundige dwalingen en onjuiste opgave der geschriften, welke hij te raden ging, vrij te pleiten. Men mag ook niet altoos Maerlant's oordeel over sommige personen aannemen; dit berust zeer dikwijls op eene onrechtvaardige en partijdige beoordeeling aan andere schrijvers ontleend. Buiten dat onderscheidt zich de *Spieghel Historiael* door eene bewonderenswaardige geleerdheid, die de rijke begaafdheden en de voortreffelijke hoedanigheden van onzen grooten Maerlant kennen doen. Daar leeren wij Maerlant waardeeren gelijk hij het verdient, als dichter, geschiedschrijver en goed christen.

Hier laten wij eenige verzen volgen waarin Maerlant ons de geschiedenis verhaalt van St. Ambrosius van Milanen en keizer Theodosius I, en waar hij toont welke de betrekkingen zijn die bestaan moeten tusschen Kerk en Staat:

> Dese mare(1) vernam altemale
> Sinte Ambrosis van Meilane.
> Hen(2) gheviel niet lanc daer ane
> Dat Ambrosius vernam
> Dat die keyser te Meilane quam
> Ende wilde indie kerke gaen;
> Maar ter dore ontmoetene saen

(1) De ter dood veroordeeling der oproermakers in Thessalonica.
(2) het en, het niet.

Ambrosis, die hem an sinen danc[3]
Verboot daer den inganc....

Sint Ambrosius, vooruit getreden zijnde, zegt tot den keizer:

Wilstu dine hande heffen te gode
Die gemaect hebben so vele dode?
....
Theodosius, die dit horde
Es gehorsam deser worde,
Want hi was een godlic man,
Ende bekennede wel daer an,
Wat den papen anegaat
Ende wat den lantsheren bestaet.
Wenende naer dese tale
Es hi ghekeert te siere zale[4]....

Wanneer Theodosius later ter kerke was weergekomen werd hij door Ambrosius in het choor niet toegelaten omdat

Die choer ware der papen recht,
Die Gods lichame heffen ende sluten;
Maer der leeker ware daer buten.

Sprekende van keizer Theodosius, vervolgt Maerlant:

In allen oorlogen, in alre wijs
En bejage di nie so groten prijs,
Alse die omoedichede,
Die hi an den bisscop dede,
Die hem verboot sinen tempel.
Dus sijn dese twee exempel:
Een den papen, dander den heren,
Dat sire doghet an mogen leren.

Onder de bijzonderste legendarische schriften van Maerlant, vinden wij eerst en vooral het *Leven van St. Franciscus.* Wie Maerlant van vrijdenkerij beschuldigt, kan nog de dwaasheid dezer bewering leeren kennen met zijn *Leven van St. Franciscus* en zijne andere heiligenlevens te lezen. Maerlant altijd edel in zijne pogingen, tracht de godsvrucht onder zijne landgenooten te verlevendigen door het schrijven van het Leven van St. Franciscus, en andere heiligenlevens. Voornoemd boek is een juweeltje van dichtkunde en verhaal. Zijne andere heiligenlevens: *Leven van Sinte Clara*, *De disputatie van Onser Vrouwe ende van den Heiligen Cruce*, en nog andere, ofschoon niet zonder verdiensten, zijn min gekend en geschat.

Maerlant's werk over dier- en plantenkunde is hoogst merkwaardig en toont hoe uitgebreid zijne kennissen zijn moesten. Het is vrij gevolgd naar het Latijnsch werk van den Brabantschen geschiedschrijver, Thomas Cantipratanus of Thomas van Cantimpré, dat voor opschrift had: De rerum naturâ. *Der Natueren Bloeme* droeg Maerlant op aan den jongen heer Nicolaas van Cats om hem met de wonderheden der natuur bekend te maken. Dit werk bestaat uit korte gedichten over het leven en het nut der dieren en planten, die alsdan hier bekend waren. De schrijver spreekt erin over de verschillige voortbrengselen der natuur, en tracht die door zijne landgenooten te doen waardeeren. Maerlant deelt inderdaad vele belangrijke dingen in dit boek

(3) tegen zijnen wil en dank.
(4) tot zijner zaal, paleis.

mede over de natuurwetenschappen, die tot dan toe schier geheel en al bij het volk onbekend waren gebleven. Werken van denzelfden aard bestonden wel is waar reeds in Europa sedert talrijke jaren doch Maerlant's gewrocht spande de kroon boven al deze natuurwetenschappelijke schriften.

Nu komen wij eindelijk aan Maerlant's lijrische gedichten. De voornaamste zijn: :*Van den lande van Over See; Wapene Martyn; De andere Martyn; Van den drievoudicheden* (De derde Martyn;) *Der kercken claghen.* In al deze dichterlijke voortbrengselen zocht Maerlant door krachtige woorden alle standen der samenleving tot het plichtbesef aan te sporen, hetwelk zij als Christenen jegens de Kerk verschuldigd zijn; aan den anderen kant tracht hij hun een' afschrik in te boezemen voor luiheid, gierigheid, nijd of hoogmoed die hen onfeilbaar tot het verwaarloozen der kerkelijke belangen verleiden moeten. De werken in welke Maerlant het meest over dit punt handelt, zijn: *Der kerchen claghen* en *Van den lande van over See.*

Dit laatste gedicht, in strofen of dichtsneden geschreven, had nog vooral tot doel een' nieuwen kruistocht naar Jeruzalem te doen ontstaan, en priester en leeken aan te wakkeren om dien te ondersteunen.

Ziehier de aanvang van dat puike dichtgewrocht:

Kersten man, wats di ghesciet?
Slaepstu, hoe ne dîenstu niet
Jhesum Christum, dinen Here?
Peins, doghede hi dor di verdriet,
Doe hi hem vanghen ende crucen liet,
Int herte steken metten spere?
't Lant, daer hi sijn bloet in sciet![1],
Gaet al te quiste[2], alsmen siet:
Lacy, daer en is ghene were!
Daer houdt dat Saracijnsche diet
Die Keircke onder sinen spiet[3]
Dan[4] ende doet haer groot onnere
Ende di en dunkets min no mere!

De heer Heremans, gewezen leeraar van de Nederlandsche taal- en letterkunde bij de Hoogeschool van Gent, gaf eenen nieuwen druk uit van laatstgenoemd dichtstuk. Hij heeft die uitgave met verdienstelijke en zeer kundige aanteekeningen verrijkt. Insgelijks heeft Dr. J. van Vloten, uitstekende taal- en letterkundige, onlangs de voornaamste lijrische gedichten van Maerlant, in een mooi boekdeeltje laten verschijnen. Het werk is versierd met geleerde aanmerkingen die den verouderden tekst van Maerlant heel goed verklaren en bevat eene beknopte levensschets van den Vader onzer dichters.

Men schrijft gewoonlijk nog aan Maerlant toe maar zonder volle zekerheid: *Heimelycheit der Heimelycheden*, waarin hij spreekt over regeeringskunst en gezondheidsleer. Dit werk is uit het Latijn vertaald. Nog een werk dat niet met zekerheid aan Maerlant mag toegeschreven worden, is, *Dboec van den houte*, of bespiegelingen over het heilig Kruis.

Nu wij al de schriften van Maerlant hebben opgesomd, en de verdiensten van een ieder hebben leeren waardeeren, durven wij de zoete hoop koesteren dat onze

(1) Scheidde, vergoot.
(2) Te loor.
(3) Speer.
(4) In de versch. uitg. D a e r n e d e r , dat echter, als den maatslag verstorende, blijkbaar van later tijd is, toen men het echt Maerlantsche d a n niet meer plag te bezigen. (D.J. van Vloten.)

taalgenooten voortaan met lof en kennis over den grooten Maerlant, den Vader der Dietsche dichteren algader zullen kunnen handelen.

Was de naam van Maerlant, door de algemeene achting en bewondering zijner tijdgenooten en der nakomelingschap steeds omringd geweest, in de twee laatste eeuwen, nogtans, tijden van verval en onverschilligheid, zonk Maerlant's roem in den kolk der vergetelheid, tot zooverre dat zijn grafzerk verdween, en dat de plaats zelve, waar hij begraven lag, vergeten werd.

De negentiende eeuw breekt aan, en met haar de iever en de zucht tot de kennis der oude Nederlandsche letterkunde. Uitstekende taal- en letterkundigen der beide deelen Nederlands, legden zich, in den beginne dezer eeuw, met moed en volharding toe op het doorsnuffelen der boekerijen en het studeeren van oude handschriften, tot eindelijk overoude perkamenten, die sedert talrijke jaren in het stof bedolven en vergeten waren, te voorschijn komen. Men onderzoekt, men beoordeelt ze, men verspreidt ze overal bij middel der boekdrukkunst. Men erkent ten slotte, de groote letterkundige en geschiedkundige waarde dier werken, welke den naam van Jacob van Maerlant dragen. Het geheim is ontdekt! De oude Maerlant is ontsnapt aan den nacht der tijden en verschijnt ons, omringd met de heldere stralen der dichtkunst! Wij hebben onzen Maerlant weer! Zijne taalgenooten herdenken eindelijk wat ze den grooten man schuldig zijn. Het is besloten; zij willen zich dankbare zonen toonen, en de onverschilligheid der voorzaten uitboeten.

Het jaar 1860 is aangebroken! Vlaanderen heeft de hand tot Nederland gereikt, hetwelk met geestdrift den oproep der Vlaamsche zonen heeft beantwoord. Vlaanderen en Nederland willen Maerlant, den Vader der Nederlandsche dichters, met pracht en luister vereeren! Vlamingen en Nederlanders hebben het oog geworpen op een nederig vlekje, weleer een der aanzienlijkste stapelplaatsen van Nederland en gansch Europa. De steeds herhaalde kreet: Damme! naar Damme! ontsnapt aller ware Nederlandsche borsten, en dreunt als een machtig zegelied door alle gouwen van het Nederlandsche vaderland.

De 9de September 1860 verschijnt. ‘Het oude marktplein van 't weleer zoo weelderig en volkrijk Damme, dat heden veeleer aan een uitgestrekt graf dan aan een bewoond vlek

gelijkt, staat opgepropt met ontelbare volksdrommen, zoodat men zou gewaand hebben zich in den bloeienden tijd te bevinden, toen kooplieden van alle landen en talen, naar Damme ter markte kwamen afgevaren. Het Nederlandsche volk erkende eindelijk de groote diensten die Maerlant het bewezen had en wilde aan de gansche wereld toonen, dat het zijne groote mannen vereeren kon. De dankbaarheid der Nederlanders moest door 't arduin en het brons vereeuwigd worden!

In den nanoen, onder het schijnen eener heerlijke zonne, werd het omhulsel dat Maerlant's gedenkbeeld bedekte, afgetrokken onder 's volks herhaald en begeesterd geroep: Leve Jacob van Maerlant! Leve onze groote dichter! In Vlaanderen Vlaamsch!

Het spreekgestoelte, bij het standbeeld opgericht, werd betreden door verschillige puike redenaars, waaronder de Noord-Nederlandsche leeraar M. De Vries, die Maerlant's titels aldus opsomde:

Nu verrijst gij voor ons oog, als de man, die uit den doodslaap der verdrukking, de wedergeboorte van Vlaanderen heeft voorbereid; - als de kampvechter voor het rijk der waarheid, die kennis en beschaving verbreidde, dwaling en vooroordeel bestreed; - als de banierdrager der Vaderlandsche taal, die begreep dat alle ontwikkeling van het Vlaamsche volk moest uitgaan van de Vlaamsche spraak....'

Die leuze van den oudsten onzer vaderlandsche barden zij nog immer de onze. 'In Vlaanderen Vlaamsch.' Het beeld van Jacob van Maerlant, op 's dichters geboortegrond geplaatst, moge niet alleen zijne gedachtenis als schrijver onder ons vereeuwigen, maar ook de herinnering aan het grondbegin, dat onze eigene taal ons heiligste pand wezen moet, steeds levend[ig] houden voor tijdgenoot en nazaat.

De krankzinnige
Een verhaal naar het Hoogduitsch.
(*Slot.*)

Terwijl don Morelos met schuwe blikken het adres doorvloog, greep de Argentijn, zijne hand dieper in de lade stekende, een pistool, dat hij, een stap achteruit springende, spande, en den vijand voorhield, terwijl hij tevens luide in doodsangst en vertwijfeling om hulp schreeuwde.

'Leugenaar en gek!' riep Morelos uit, den brief met een woesten lach op den grond werpende, en met den voet stampende, 'bid, want uwe ziel staat binnen weinige oogenblikken voor God!'

'Help!' klonk nog eenmaal het noodgeschrei des ongelukkigen, en met dezen uitroep knalde een schot op den aanvaller.

De kogel trof zijnen schouder, maar wat gaf de waanzinnige om zulk een wapen. De gerechtsdienaars, die het hulpgeschrei gehoord hadden, bestormden de buitendeur, en zij bezweek onder hun geweld; hij hoorde het gekraak, en beantwoordde het met een gillend triomfgeschreeuw; want door zijne hand was het offer gevallen en zijn mes woelde in diens hart.

Weinige oogenblikken later wierpen zich de gerechtsdienaars tegen de binnendeur, doch deze, sterker dan de vorige, wederstond den eersten aanval.

'Zijt gijlieden daar?' lachte Morelos, zich oprichtende, alsof hij zich tegen den aanval, dien hij verwachtte, gereed maakte en hen te gemoet wilde komen, 'ha, mijne kameraden, laat het eikenhout u niet binnen!'

‘Doe open, don Louis, doe open, in naam der wet!’

‘Ha, ha, ha, ha!’ schaterde de waanzinnige, ‘doe zelf open, en haal don Louis de Gomez!’ En het venster openende, dat op de veranda uitkwam, die om het geheele binnenplein heenliep, sprong hij er uit, en vlood, het mes weder in de scheede stekende, heen, in de hoop door een of ander venster te ontsnappen.

XIV.

Zijne vervolgers bleven intusschen ook niet werkeloos. De konsul zelve, juist van het gerecht terugkomende, waar hij zich reeds een bevel tot aanhouding en de noodige hulp verschaft had, hoorde nauwelijks het schrikwekkende bericht, dat de waanzinnige reeds tot zijn offer doorgedrongen, en misschien ook het ergste gebeurd was, of hij zond een deel der manschappen naar het binnenplein, om hem gevangen te nemen, wanneer hij misschien naar beneden mocht springen, en liet door een ander klein gedeelte de achterdeur bezetten, waar een smalle trap was, langs welken men van de veranda kon afdalen.

Don Manuel had bevel ontvangen, dezen kleinen troep aan te voeren, en had daarbij den sleutel van het poortjen otvangen, hetwelk anders gewoonlijk open stond. Het order was zoo spoedig mogelijk de deur te sluiten, en dan het overige af te wachten. Don Guzman liet ondertusschen de deur der kamer van Don Louis openbreken, uit welke men den vluchteling, bleef deze op de veranda of in eene der kamers daarop uitkomende, gemakkelijk kon bereiken.

Don Manuel verzuimde ook niet dat bevel ten uitvoer te brengen; hij had nog den smaad te wreken, welken hij dezen middag van den dolleman, die hem te slim was geweest, had ondervonden; derhalve spoedde hij zich over het plein, en de deur, door welke hij daar kwam, sluitende, plaatste hij zijne lieden voor de achterdeur van het huis, zonder hun eenig ander bevel achter te laten, daar hij zich oogenblikkelijk weer bij hen wilde vervoegen; hij liep zelf de trappen op, om de veranda-deur te sluiten, toen hij zich in dat zelfde oogenblik niet alleen in de nabijheid, maar ook in de macht des vluchtelings bevond, die, de deur gevonden hebbende, deze openrukte, juist toen don Manuel gereed was den sleutel in het sleutelgat te steken.

De Chilees stond als van den donder getroffen en deze overrompeling verlamde in het eerste oogenblik werkelijk zijne leden. Niet alzoo was het met Morelos, die in dolzinnigen overmoed deze gelegenheid aangreep, om den man, tot zijn verderf uitgezonden, aan zijne vlucht dienstbaar te maken.

‘Aha! kameraad, wees gegroet!’ riep hij lachende, terwijl hij met de rechterhand zijn mes half uit de scheede trok, en met de linker den ter dood toe verschrikten man op den schouder klopte, ‘al gereed met het bezichtigen van de oude kamer? Ha, ha, ha! kameraad, het verheugt mij u juist hier te vinden, daar ik grooten lust heb, om een toertje te rijden en gij zult mijn geleider zijn. Nu stil, knaapje, stil!’ siste hij dreigend door zijne tanden, toen hij zag, dat de man in zijnen gordel wilde grijpen, ‘stil! eene verdachte beweging en gij zijt een man des doods! En nu voort!’

En toen den sleutel uit de machtelooze hand nemende, zonder den man uit het bereik van zijnen arm te laten, sloot hij de deur achter zich toe, en de hand op den schouder van don Manuel houdende, schreed hij met hem den steilen trap af, die hen bij de buitendeur bracht.

De daar geplaatste wachten verwonderden zich niet weinig, hunnen aanvoerder onder zulk een geleide weder te zien: Morelos was echter de man niet om een verkregen voordeel zoo schielijk te laten varen.

‘Terug, mannen!’ riep hij barsch, toen die beide wachten, niet zonder eenige aarzeling, op hem toe wilden springen; en het mes kwam weer dreigend uit zijnen schuilhoek, ‘terug of deze heer is een lijk. Vrijwillig zal ik mij aan het gerecht overleveren, en don Manuel zal mij geleiden. Gijlieden gaat echter terug en zegt dit aan den heer des huizes: wanneer hij mij wenscht te spreken, dan ben ik aan het gebouw der policie te vinden. Kom nu, don Manuel.’

En den arm van den uit het veld geslagene grijpende, die volstrekt niet wist of het dien verschrikkelijken mensch ernst was met zijne verklaring, liep hij met hem de straat af, terwijl de gerechtsdienaars door het ernstige bevel en de gebiedende houding des mans, dien zij buitendien gaarne uit den weg gingen, terugbleven.

Intusschen liepen onze twee zeer snel de kleine straat af, die hen op de hoofdstraat bracht, en hielden zij eene der drosky's aan, die daar overal gereed staan.

‘Houd stil, kameraad!’ riep Morelos, den voerman wenkende, ‘vijf dollars voor u, als gij mij, zoo spoedig uwe paarden loopen kunnen, den Almendral af rijdt; daar is het geld!’.

‘Ik mag niet galoppeeren,’ antwoordde de man.

‘Draaf dan.’

‘Den Almendral af?’ vroeg don Manuel, verschrikt; daar stond het policie-gebouw niet; doch een blik van zijnen geleider en eene zachte knelling van diens hand overtuigde hem welras, dat hij gedwee gehoorzamen moest.

Zij stegen in het rijtuig, en don Manuel het eerst; doch eer Morelos hem volgde, hield hij zich een oogenblik aan het portel van den wagen vast; hij was doodsbleek en men zag duidelijk, dat hij tegen eene geweldige pijn streed.

‘Senior!’ riep de voerman, toen deze naar hem omzag, ‘gij zijt gewond.’

‘Juist daarom, amigo! wil ik naar den doktor,’ zegde de kranke glimlachend, en met geweld zich vermannende, hief hij zich in den wagen en zette zich naast don Manuel. ‘Nu voort, voort, mijn vriend, zoo hard als de paarden loopen kunnen.’

De voerman legde de zweep op de paarden, en in vollen draf ratelde het rijtuig den eersten hoek om, toen van het huis des konsuls zijne vervolgers hem nasprongen.

‘Harder, harder! amigo!’

‘Ik mag niet galoppeeren, senior.’

‘Ik betaal de boete, vriend, gij weet, doktors en gerechtsdienaars mogen dat, en zieken zullen wel hetzelfde recht hebben.’

De voerman sloeg nu op de paarden, en de beesten, door de gedurige zweepslagen reeds verhit, vlogen in vollen ren de straat af.

‘Halt!’ schreeuwde een policie-beambte, die bij den eersten hoek hen tegenkwam en voor den wagen trachtte te springen; doch het paard beet naar hem, en hij ging terug, terwijl de lichte wagen als de wind voorbij vloog.

‘Waar is het huis, senior?’ vroeg de voerman, zijn hoofd half omkeerende, ‘de Almendral is haast ten einde.’

‘Vooruit maar!’ was het eenige antwoord, terwijl het gedruisch van hoefslagen zich achter hen liet hooren.

Nu waren zij aan het einde der stad en de wagen donderde over eene kleine brug naar de laatste huizen.

‘Is het hier?’ vroeg de voerman, zich naar zijnen vreemden passagier keerende, nog eens.

‘Vooruit?’ luidde het antwoord, doch de toon, waarop dat woord uitgesproken werd, klonk hol en akelig.

‘Vooruit?’ riep de voerman verbaasd, ‘ik rij niet verder, hier is mijne grens.’

‘Gij rijdt, zeg ik u,’ zeide Morelos op doffen toon, en hij behoefde het mes, dat hij uit de scheede trok, niet te gebruiken; de blik alleen, waarmede hij den ontstelden koetsier in de oogen zag, deed dezen het bloed in de aderen stollen.

Woester hieuw deze op de paarden in, en hijgende, schuimbekkende, snuivende en op het gebit knarsende, ging het den schuinen heuvel op. Don Manuel zag om, tien of twaalf ruiters waren op eenen afstand van nauwelijks honderd schreden achter hen. Een koene sprong kon hem thans uit het bereik van zijnen vijand brengen, doch diens hand lag nog immer op zijnen arm, en een onbeschrijfelijk akelige lach speelde om zijne lippen.

De paarden briesten, snoven en hijgden den berg op, en hadden den top bereikt; de koetsier zag met een schuwen blik even achteruit, en sloeg met vernieuwde kracht in op de arme dieren, welke reeds ter dood toe waren afgemat.

‘Halt!’ schreeuwde een der voorste vervol-

gers, woedend van kwaadheid, 'halt! of ik trek u met den strik van den wagen af.'

Een zweepslag over de paarden was het antwoord, het ontblootte mes lag naast den armen duivel van een voerman, en hij vreesde de bedreiging des ruiters niet zoo zeer als het koude, dreigende staal des geduchten vreemdelings.

De weg liep nu tegen eene hoogte aan, op nieuw zweepte hij de paarden, doch hunne krachten waren uitgeput. Het zadelpaard, met de korte lasso aan den riem bevestigd, wilde zich losscheuren, rukte nog eenmaal met de grootste inspanning, voorwaarts; doch zijne ledematen weigerden hunne dienst: het stortte neer, en was buiten staat weer op de beenen te komen.

Schier in hetzelfde oogenblik hielden de voorste ruiters onder het slingeren met den strik den wagen aan, en wendden zich tot den ontvluchten moordenaar.

'In naam der wet, riep de eerste, gij zijt mijn gevangene, senior Morelos!'

Don Manuel richtte schuw zijnen blik op hem; nog altijd rustte de hand op zijnen arm, en dat zelfde koude lachje speelde om zijne bleeke ippen en verglaasde oogen... hij was dood.

De gerechtsdienaars spanden hunne eigene paarden voor den wagen, en reden met het lijk terug naar de stad, het aan den voerman overlatende, zijne afgejaagde en verhitte dieren naar den stal te brengen.

***

ÉÉN JAAR LATER.
VERLOOFD EN GETROUWD.
OP DEN TROUWDAG.

Zes maanden waren sedert dien dag voorbij gegaan; het was Lente in Valparaiso. De perziken bloeiden, en de vijgeboom ontsloot zijne saprijke bladeren; de natuur was door den langen regentijd weder verjongd, en had nieuwe krachten gekregen,

die in knoppen en bloemen ontkiemden; de vogelen bouwden hunne nesten, het heerlijke jaargetijde ter eere, om het groote opstandingsfeest mede te helpen vieren door liefde en gezang. Het jeugdige morgenrood spreidde warm en zonnig zijne stralen op den bedauwden grond; een frissche nachtregen had al het stof van de grasscheuten afgevaagd, die nu in het gouden licht tintelden en flikkerden.

In de baai, als met een mastbosch overdekt, was evenzoo alles leven en beweging. Booten en kleine vaartuigen voeren over en weder. Vooral om een bijzonder groot vaartuig heen zag men een gedrang van eene menigte kleine bont gekleurde schuitjes, die vruchten en voorraad voor eene groote reis schenen aan te brengen.

Van den top van den mast des aangeduiden vaartuigs wapperde vroolijk de Engelsche vlag, het voormarszeil was reeds geheschen; het tweede anker reeds driftig gewonden, de razeilen sloegen, de losgemaakte zeilen werden uitgetrokken onder het luide hurra en het zingen der matrozen, welke huiswaarts keerden.

Op de campagne van de paketboot stonden oude bekenden van ons; doch de dood had eene diepe wonde in die familie geslagen. Zij togen heen, om te zien of de vaderlandsche lucht de wond genezen zou, die hier telkens op nieuw smartelijk openreet.

Het waren de Newlands. Twee maanden geleden hadden zij hunne dochter begraven op den stillen godsakker, tusschen de hooge muren, die de dooden bewaken.

Bill's vader was weer naar zee gegaan, en nu namen zij den kleine mede naar Engeland, om hem daar tot een braaf en wakker man op te kweeken, tot zoo lang de doodsengel ook hen zou oproepen.

Dezen morgen nog hadden zij het met bloemen getooide graf van hunne Jenny bezocht, en er afscheid van genomen; en nu drukten zij den laatsten vriend de hand, die in de verloopen droevige maanden niet van hunne zijde geweken was, smart en leed met hen gedeeld, ja, wellicht niet 't minst gedragen had. Het was Stierna, de jonge Zweed. Bill wilde den doktor haast niet loslaten, en de oude dame had zijne hand gevat en fluisterde langzaam:

‘En haar graf?’

‘Ik kan haar den vaderlandschen bodem niet geven,’ zegde de jonge doktor met een half afgewend gelaat, want hij wilde de zwaarmoedigheid en de aandoeningen der oude vrouw niet vermeerderen; ‘doch ik wil haar hier in vreemden grond een vaderland van bloemen kweeken, na haren dood, daar zij levende het den vriend niet vermocht toe te staan.’

De oude heer Newland drukte den jongen man diep bewogen en zwijgend de hand.

‘Senior, het is tijd,’ riep de bootsman, dien Stierna in de haven had aangenomen, om hem aan den wal terug te brengen, zoodra het vaartuig onder zeil zou gaan. Eene zachte doch gunstige koelte bolde de zeilen en zoude het goedgebouwde schip binnen weinige minuten naar den smallen ingang der baai voeren.

Stierna hief nog eenmaal den knaap in zijne armen, en kuste hem het voorhoofd en de kleine roode lippen. Het hart dreigde hem te breken, toen hij in die oogen blikte, nog eenmaal drukte hij hun, die in het vreemde land hem tot vader en moeder geweest waren, met warmte de hand, en weinige minuten later stevende het trotsche gevaarte met gezwollen zeilen over de groote, golvende waterbaan, doch in den hoek van den kleinen boot zat de jonge doktor met het gelaat in zijne handen verborgen, en weenend als een kind.

[Nummer 27]

DE KAPEL.

Gabriëlla.*) Novelle, door Julius van der Voort.

I.

Hupsch en schilderachtig, zijn gekanteeld dak uitstekende boven den dichten kring van boomen, waaraan het zijnen naam ontleende en nabij de puinen eener oude abdij lag het Beukenhof op den eenigen heuvel dier streek van ons vaderland.

Het nette dorpje, aan den voet diens heuvels en aan den boord eener slingerende rivier gelegen, geleek, met zijn oudachtig kerkje en zijne plassende watermolens, wel een Zwitsersch vlek.

Met nieuwsgierigen, bespiedenden oogslag, waarin men bijwijlen zekere vrees bespeuren kon, begluurden de dorpelingen dikwerf het kasteel op den berg, begeerig om iets van de verrichtingen zijner bewoners te ontdekken.

De teruggetrokkene en zonderlinge levenswijze van baron de Woeleghem en zijner dochter Gabriëlla omhulde hen dan ook met eene soort van geheimzinnigheid.

Over vele jaren als gezant naar Oostenrijk vertrokken, had de edelman daar eene vrouw van den lande gehuwd, na wier afsterven hij zijn ontslag gevraagd en verkregen had.

Door het verlies zijner teergeliefde ega afkeerig geworden van den vreemden bodem, door de zoete herinneringen zijner kindsheid teruggeroepen naar den geboortegrond, had hij met zijn eenig kind den terugtocht naar het vaderland ondernomen.

De laatste telg der adellijke familie, wier voorzaten het Beukenhof gesticht hadden, was ook juist omtrent dien tijd overleden en van diens verre erfgenamen had baron de Woeleghem het oude slot aangekocht.

Zelden zag men de nieuwe kasteelbewoners in het dorp, nooit verschenen zij in de kerk en met ergenis en droefheid wendden de vrome buitenlieden vaak den blik naar het ledige gestoelte, waarin sinds eeuwen de heeren van het Hof het voorbeeld van godsdienstijver gegeven hadden.

Voorzeker zouden de boeren overtuigd geweest zijn dat de baron in het vreemde land ook een vreemd geloof omhelsd had, indien de werklieden, die het kasteel voor den nieuwen eigenaar in orde gebracht hadden, niet in het dorp met ingehoudene bewondering waren komen fluisteren van eene geheimzinnige kapel op het Beukenhof, die met vele wonderschoone heiligenbeelden versierd was.

Deze bijzonderheid en de groote liefdadigheid des barons, die zorgde dat het dorpje geen enkelen behoeftige telde, verzoende dan ook grootendeels de kleine parochie jegens vader en dochter, wier raadselachtige handelwijze hen nog slechts in gestadige bevreemding hield.

Eene van de zonderlingheden des kasteels bestond voorzeker hierin, dat zijn tuin bijna geheel met rozen overdekt was: men zag er in de perken, langs de paden, tusschen de boomen, rondom het slot, dat zich in den Zomer als een prachtig beeldsnijwerk uit eenen reusachtigen rozentuil verhief.

En in dien geurigen bloemenschat wandelde Gabriëlla soms uren lang als eene roos tusschen de rozen; want zij was schoon! Haar schoon was niet die wereldsche, wulpsche schittering, die meer verblindt dan aantrekt; het was de dichterlijke,

*) Eigendom.

verhevene schoonheid der Madona's van Raphaël: het fraaigevormde gelaat, door den stempel van diepen ernst en onuitputtelijke mildheid des gemoeds bezield.

Als zij zwevend door den hof ging in haar wit gewaad, waarop het zwarte haar, dat zij in weelderige lokken los op de schouders droeg, zoo heerlijk afstak, scheen zij wel de toovernimf, die deze kleurige natuurpracht in het leven geroepen had en onderhield.

Geen wonder dat haar vader op zijne negentienjarige dochter zoo trotsch was als hij haar liefhad.

En zij ook, zij beminde hem en... hare rozen.

II.

Het was feest in het dorp!

Bonte vlaggen zwierden uit vensters en daken; mastenboompjes herschiepen den straatweg in eene dreef; opgetogene boeren en lachende boerinnen joelden in zondagsdos dooreen of verdrongen elkander voor de talrijke jaarschriften en gedichten, die tusschen de versiering prijkten.

Men verwachtte eenen primus.

De neef van den koster was in de muziekschool der hoofdstad als eerste prijs der vioolklas uitgeroepen.

Van jongs af, toen hij als wees door zijnen ongehuwden oom werd opgenomen, had Felix Steenveld eenen wonderbaren aanleg voor de muziekkunst getoond en de oude koster, die zelve geen onverdienstelijk toonkundige was, had niets verwaarloosd om dien trek in zijnen aangenomen zoon te ontwikkelen.

Stralend van geluk zat hij thans naast zijnen neef in de prachtige koets, die baron de Woeleghem met heuschheid ter hunner beschikking had gesteld, en zijne ontroering stak wonderlijk af bij het kalme gelaat van hem, ter wiens eere hij reeds in de verte hoorde juichen en jubelen.

Felix was vijf en twintig jaren oud. Zijne rijzige gestalte en welgeëvenredigde gelaatstrekken gaven hem een goed voorkomen; maar de ernstige plooien aan den mond getuigden, dat deze zich nooit voor iets guller dan eenen glimlach ontsloot; terwijl zijne bevreemdende bedaardheid op dit oogenblik, die bij een kunstenaar aan geene ongevoeligheid kon toegeschreven worden, eene groote geringschatting van alle wereldsch eerbetoon in hem vermoeden deed.

Zoo reden oom en neef hun dorp te gemoet en de klinkende hoeven en ratelende wielen joegen het stof dwarlend omhoog, dat in den zonneglans wel eene goudwolk scheen, die het rijke tweespan als eenen zegewagen omhulde.

Eenige stonden later stapten zij af aan de grenzen der gemeente.

Luid schalden de welkomskreten der boeren; nog hooger schetterde de groet der fanfaren, van welgemeende gelukwenschen vloeide de redevoering des burgemeesters over, hoog roemde de muziekmeester der dorpsmaatschappij het talent van den primus.

Woelig en schilderachtig was het tafereel dier ontvangst en treffend tevens, want de oude koster kon zijne tranen niet weerhouden en ook Felix' stem trilde licht, toen hij voor de hem bewezene hulde bedankte. Langzamerhand klom zij in begeestering, als hij van de kunst gewaagde en zij klom tot eene alles meesleepende godsdienstige vervoering, als hij de eeuwige Bron van alle waar kunstgevoel dank zegde voor zijne zegepraal.

Felix was niet alleen een groot toonkundige, hij was ook een zielvol redenaar.

Diepgeroerd stond zijne schare aanhoorders nog daar, toen een knecht in livrei vooruitkwam en den primus eenen overgrooten rozenruiker overhandigde.

‘Van wege mijne meesteres, mejuffer Gabriëlla de Woeleghem,’ zegde hij.

De jonge kunstenaar bedankte hartelijk; doch voelde tevens dat de lieve hand, die het geurige geschenk had samengesteld, dit niet van al zijne doornen ontdaan had.

Was dit een voorteeken? Zou zijne kunstenaarsbaan... of wellicht een andere weg voor hem nog met doornen bezaaid zijn?

Hij had geen tijd om er over na te denken.

Zijne vereerders vormden zich in stoet en ditmaal toch ging hij zinnebeeldig en werkelijk over eenen donzen weg van kruiden en bloemen naar zijne geboorteplek.

III.

Gabriëlla zag van uit eene der vensters des kasteels de gansche plechtigheid na, en ofschoon zij den bekroonde niet kende, nam haar hart nogtans met warmte deel in zijne overwinning.

Want zij minde nog iets meer dan hare rozen.

Was zij niet geboren in het vaderland van Haydn en eene dochter uit het volk, wiens kinderen bijna van in de wieg door den genius der muziek overschaduwd worden?

Reeds dikwijls had zij zich zelve de opmerking gemaakt, dat hare liefde tot de natuur geene voldoende vergoeding aanbood voor het gemis aan kunstgenot, waartoe de buiten haar veroordeelde.

Alleen aan haar klavier gezeten kon zij nu en dan eenig genoegen smaken, dat echter haar verlangen naar kunstgenieting nog heviger aanvuurde.

Met vreugde begroette het meisje dus de gedachte, die nu bij haar opkwam.

Zij zou haren vader verzoeken een groot feest op het kasteel te geven ter eere van den primus. Zijn meester, andere kunstenaars en kennissen uit de stad zouden er op verzocht worden. Men zou muziek maken en zij zou dien dag volop voor lange ontbering schadeloos worden gesteld.

Haar hart klopte sneller bij het vooruitzicht van dit wachtende geluk en een milde blos verfde hare wangen met de kleur harer rozen.

IV.

In eene der zalen van het Beukenhof zat een aanzienlijk gezelschap ter tafel. De disch liep ten einde: het verstand was gescherpt, de gemoederen waren opgewekt. Levendig was het onderhoud en schoon de aanblik der opgesierde feesttafel, door den geschakeerden gloed der avondzon overgoten.

Vele talentvolle mannen waren daar vergaderd: men sprak over wetenschappen en kunsten. Tegenover Gabriëlla en naast zijnen oom gezeten, koutte Felix Steenveld bijna voortdurend met de edele dochter zijns gastheers.

De jongman had de verwachting der freule verre overtroffen. Zijn heldere geest, zijne zoetluidende stem, zijne verrassende kalmte boezemden haar te gelijk genegenheid en ontzag in en ongeduldig haakte zij naar het oogenblik, dat zij in hem ook den kunstenaar zou mogen bewonderen.

Dan, die stond was niet verre meer verwijderd. Na den maaltijd deed men eene wandeling in den tuin en toen de schemering viel, begaven de genoodigden zich in de rijke zaal, waar het concert zou plaats hebben.

Hier was de hand van Gabriëlla zichtbaar. Weelderige planten en welriekende bloemen, langs alle zijden aangebracht, herschiepen het verblijf als in eenen tempel van Flora. Het licht van eenen gouden luchter wekte tooverachtige tinten uit die duizenden bladeren. Men voelde zich als doordrongen van poëzij in dit bekoorlijke lustoord, dat de bezieling des kunstenaars ongewoon moest verheffen en de toehoorders voor dieperen indruk vatbaar maken.

Weldra begon het muziekfeest. Gabriëlla opende het programma met een stuk voor klavier. Bevallig zweefden hare blanke vingeren over de toetsen en wierpen trillende en huppelende tonen in het ronde. Baron de Woeleghem had zijne dochter nooit beter hooren spelen en zijn hart klopte van vaderlijken trots bij het luide handgeklap en de gelukwenschen die haar ten deel vielen. Verscheidene befaamde muziekanten en zangers, die allen grooten bijval oogstten, volgden haar op. Zoo werd het ook Felix' beurt.

Eene beweging van aandacht doorliep de vergadering, toen hij de trede betrad.

Stil als een zefier ruischte de viool en allen luisterden met ingehouden adem. Weldra ontwikkelde zich hare toonkracht in een breed voorspel. Eene zoete melodij volgde, wier zilvertonen aller hart deed wegsmelten van innige gewaarwording. Dan, als meer en meer bezield door de klanken, die hij in het leven riep, ontlokte de kunstenaar honderden lichte vlugge noten aan zijn snaartuig, die klommen en daalden, nu weer langzamer, dan in duizelige snelheid en eindelijk in de ruimte spatteden, als de ontelbare kleurige gensters eens vuurwerks.

Plotselinge hield hij op. Zijne diepgetroffen toehoorders aanschouwden hem ondervragend. Zijn oom, die hem begeleidde, zag verwonderd op.

De violist deed een stap voorwaarts en richtte den blik omhoog. Toen begon hij weder, alleen; want het klavier zweeg. Zoo verrukkelijk schoon als ooit iets gehoord was stroomde als eene vurige dankbede van zijne snaren. Het was alsof de kunstenaar zijne gansche ziel in goddelijke klanken uitstortte. Hooger verhief hij het hoofd, zijne oogen blonken en steeds verhevener galmde zijn lied.

Sidderend en met hijgenden boezem neeg Gabriëlla zich op haren stoel naar hem, als werd zij onweerstaanbaar door hem meegesleept. Maar niemand merkte het op: allen waren onder de betoovering van dat nooitgehoorde spel.

Eindelijk verzwond de laatste noot, eenige oogenblikken stilte volgden, de echo's verstierven, de aanwezigen ontboeiden zich van lieverlede aan den indruk, een flauw handgeklap begon, groeide aan en werd een daverend gedreun.

Daar stond de meester des gevierden op, de wereldberoemde violist, wien de jaren wel het hoofd vergrijsd en den arm verstramd hadden, maar in wiens boezem zij het kunstvuur nog onverminderd lieten blaken.

Ontroerd legde hij den nog lenigen arm om 's jongelings hals, liet twee tranen op zijn voorhoofd druppelen, kuste die weg en zegde bevend: ‘Nu kan ik sterven, ik heb een opvolger, die mij zal overtreffen.’

Ook Gabriëlla was genaderd. Met eene onvaste hand nam zij een prachtig gouden sieraad van haren boezem en bood het den jongen toonkundige.

‘Laat mij het genoegen u steeds den dag te herinneren, dat ik het hoogste kunstgenot smaakte,’ sprak zij stamelend.

Allen omringden nu Felix en overlaadden hem met loftuigingen. Met eenvoud beantwoordde hij die, veel minder gevleid dan zijn oom over al de eerbewijzen, waarmede hij bejegend werd.

Nadat hij de edele juffer nogmaals bedankt en toen het gezelschap weer rustig plaats genomen had, kon de jonge man eerst recht het geschenk der schoone kunstliefhebster bewonderen.

Het was eene meesterlijk bewerkte gouden roos, in wier hart een kostbare diamant voor dauwdruppel glinsterde.

V.

De lichten waren uitgedoofd; de echo's tot zwijgen gebracht; de menschen in hunne donzen legersteden, de bloemen tusschen de zachte bladeren, de vogels in hunne mollige nestjes; allen op het Beukenhof rustten onder den zwarten mantel van den nacht.

Niet allen: Gabriëlla waakte nog

Zij mijmerde aan den jeugdigen violist. Was het de indruk van zijn spel of zijn persoon die den slaap afweerde? Misschien beide te gelijk. Zij dacht aan zijne onovertrefbare kunst, aan zijne welluidende stem, aan zijn krachtigen gezonden geest, aan die ongekunstelde kalme grootschheid, welke van hem afstraalde en die ter zelfder tijd aantrok en eerbied inboezemde. Maar voor wie had hij gespeeld, welk bezielend beeld had zijn blik gezocht in hooger sferen? Zou hij beminnen? Wat kon

het haar schelen. En toch, het was misschien slechts een meisje uit zijnen stand, aan wie hij zijne liefde verpand had en door zijn talent was hij eener vorstinne weerdig.... Hij beminnen? Zij geloofde het niet. Voor wie had hij gespeeld? Welke vermogende adem had zijn kunstvuur zoo glansvol doen opflikkeren?

Luister, Gabriëlla, nog een waakt. Hoor dat zoete lied van den zanger, die gewacht heeft naar de stille rust van den nacht, om zijne heldere stem des te beter te doen hooren ter eere zijns Scheppers. Luister naar den kleinen nachtegaal, den eenige, die wakend blijft om de hand te loven, welke zich op dit uur beschermend over gansch de ingesluimerde natuur uitstrekt. Luister naar den kleinen kunstenaaar, zooveel hooger geschapene ten voorbeeld, wiens kunst dankend tot haren oorsprong terugkeert.

Voor wie had hij gespeeld?

Zie, Gabriëlla, ginds onder het geboomte staat de man, die uwen geest zoo zeer bezig houdt. Ook hij waakt en luistert met welgevallen en ingetogenheid naar het loflied van het vogellijn; want ook hij speelde dien zielvollen zang als eene hulde aan zijnen God.

VI.

Weken waren verloopen. Door den baron en zijne dochter uitgenoodigd, was Felix nog dikwijls op het Beukenhof muziek komen maken. Hij speelde met Gabriëlla en de vader was meerendeels slechts hun eenige toehoorder. Voor het meisje waren die uren de aangenaamste stonden, die het leven haar nog aangeboden had. Ook Felix schiep behagen in den omgang van het schoone natuurkind en was gelukkig met haar zijne gelief koosde kunst te mogen beoefenen. Baron de Woeleghem zag met vreugde de eentonige levenswijze op het buitenverblijf voor hem en vooral voor zijne lievelinge door Felix' talent en boeiende rede verlevendigen.

Dikwijls ook wandelde men in den tuin en daar vernam de jongeling zekeren dag van de freule den oorsprong van hare ongewone voorliefde voor de koningin der bloemen. Gabriëlla's moeder had eenige jaren harer jeugd in Syrië doorgebracht, in het vaderland der rozen, waar de dorpen, die ons de rozenolie leveren, in de Lente als met een onvergelijkelijk tapijt van bladeren en bloemen overdekt zijn, dat zich van uit de dalen over heuvelen en rotsen tot op de daken der armzalige hutten plooit. Met eenen onuitwischbaren indruk van die dichterlijke tafereelen naar den geboortegrond teruggekeerd, had zij de zucht niet kunnen wederstaan, die zooveel mogelijk daar terug in het leven te roepen en Gabriëlla had die liefde voor de oostersche natuurpracht van hare moeder geërfd.

Was Felix' lichte nieuwsgierigheid diensaangaande bevredigd, iets anders toch vroeg hij zich zelven gedurig af. Welken godsdienst beleden de kasteelbewoners? Wanneer baron de Woeleghem of Gabriëlla van den Schepper gewaagden werd zelfs de vroomheid des jongen toonkunstenaars door hunnen diepen eerbied gesticht. Zij waren dus niet aangetast door de geestesbesmetting dezer eeuw, die in den mensch slechts een redelijk dier zonder bestemming zien wil. En toch kon hij noch uit hunne handelwijze noch uit hunne gezegden opmaken dat zij aan eene hem bekende geloofsbelijdenis toebehoorden.

Zekeren dag begaf de jongeling zich op het overeengekomene uur naar het kasteel. In den tuin gekomen zag hij door eene der geopende vensters eene groote, welvoorziene boekenkast staan. Het bevreemdde hem dat men hem nooit gezegd had, dat het Beukenhof eene boekenzaal bevatte.

Hij werd dien dag door Gabriëlla alleen ontvangen: de baron was met een bezoeker in de spreekkamer. In den loop van het gesprek drukte Felix zijne verwondering uit dat de freule nooit gewaagd had van de prachtige boekenverzameling, welke hij zooeven toevallig ontdekt had en die, voegde hij er heusch bij, naar den goeden smaak harer bezitters te oordeelen, ongetwijfeld zeer belangwekkende werken moest inhouden.

De woorden en de toon des jongen mans waren eer vleiend dan berispend geweest en toch overstroomde een blos het gelaat zijner toehoorster.

Felix stond op zijne beurt verlegen recht.

‘Het spijt mij zeer, freule,’ sprak hij, ‘onbedacht uwe teergevoeligheid gekrenkt te hebben.’

‘Vraag niet om verschooning, mijnheer Steenveld,’ bemerkte het meisje zich herstellende, ‘als het aan mij is u die af te bidden: Kom, gelief mij te volgen, ik wil oogenblikkelijk mijn verzuim herstellen.’

De jongeling ging met zijne geleidster een aantal gangen door tot voor eene dubbele eiken deur. Zij opende die en beiden traden binnen.

Reeds bij den eersten aanblik des vertreks stond de kunstenaar verrast stil. Hij bevond zich in eene groote middeleeuwsche zaal. Te midden van elken muur en tusschen kunstig bewerkte boekenkasten stonden vier prachtige, levensgroote standbeelden op zwartmarmeren voetstukken. Geschilderde ouderwetsche ruitjes lieten een mat bontgekleurd licht door, dat aan het geheel een geheimzinnig voorkomen gaf.

‘Ziehier onze studiekamer,’ zegde de maagd.

De jonge man aanschouwde met stomme bewondering de statige, witte beelden, vier meesterstukken van Italiaansche kunst. Hij herkende zonder moeite de afbeeldingen van Christus en Mozes, doch zocht te vergeefs welke personen de twee andere voorstellen mochten.

Hij vroeg het Gabriëlla.

‘Het zijn de beelden van Plato en Pytagores,’ antwoordde zij, ‘en hier hebt gij al de werken dier groote wijsgeeren, benevens die hunner leerlingen en navolgers.’

Het meisje had zich reeds vóór de boeken begeven. Het was zichtbaar dat zij Felix' aandacht van de beelden wilde aftrekken om alle verdere ophelderingen diensaangaande te vermijden.

Doch deze stond thans vóór den Christus, die door den beeldhouwer voorgesteld was als predikende voor het volk. En als merkte hij nu eerst al de schoonheden op van dit heerlijke beitelwerk, sprak hij met geestdrift: ‘Welk indrukwekkend meesterstuk, freule! Wat majesteit in die houding, welke verhevenheid in die gelaatstrekken, wat onuitputtelijke menschenliefde straalt uit dien blik. Ja, mijn Heiland, zoo moet Gij voor de schare gestaan hebben, als Gij haar uwe goddelijke leer veropenbaardet.’

Gabriëlla zag den toonkunstenaar aan. Zij ontwaarde op zijn aangezicht iets van die begeestering, welke het bij dit heerlijke vioolspel uitgedrukt had en hare onrust vermeerderde.

‘Ik geloof dat gij sterk aan uwen godsdienst gehecht zijt?’ vroeg zij aarzelend.

Hij antwoordde slechts met eenen bijna onmerkbaren hoofdknik en blikte dan weer in opgetogene bewondering het Christusbeeld aan.

‘Toch niet in zooverre dat gij andersdenkenden verfoeit?’ ging zij voort en beefde bij dit laatste woord.

‘Jezus joeg de wisselaars en kooplieden uit het voorhof des tempels, opdat ook de heidenen een plaatsje zouden vinden, waar zij den Vader ongestoord konden aanbidden.’

Hij zegde dit met kalme weerdigheid en wees daarbij naar het beeld van den goddelijken Leeraar. Toen vervoorderde hij met een gedwongen glimlach, want ook hem tastte nu de ontroering aan:

‘Doch, vergeef mij, freule, gij zijt geene heidinne, al heb ik het geluk niet u onder mijne geloofsgenooten te tellen.’

Het meisje zweeg. Zij stond bij het venster, wendde zich om en zag naar buiten. Er heerschte stilte en beider harten klopten. Toen zij zich omkeerde blonken tranen in hare oogen. Zij ging tot Felix en vatte zijne hand.

‘Laat toch nooit verkoeling tusschen ons komen,’ stamelde zij, ‘ter oorzake van geloofsbegrippen. Mijn vader heeft mij geleerd alle menschen als broeders lief te hebben en bijstand te bieden en in God ons aller almachtigen en oneindig goeden Vader te huldigen. *Bemin den Heer boven al en uwen naaste als u zelven.* Dit, onze eenige godsdienst, is ook de grondslag van den uwe.’

‘Gij zijt dan geene Christene, freule?’ vroeg hij.

‘Neen, niet in den zin zooals het algemeen verstaan wordt,’ antwoordde zij. ‘Wij eeren Jezus boven alle wijsgeeren en volksleiders, ja,

verre boven diegenen, welker standbeelden naast het zijne deze zaal versieren; maar wij gelooven niet aan zijne verhevene natuur.'

De jonge man was zeer bleek geworden, doch sprak geen woord.

Gabriëlla merkte het op en sidderde

HET BEUKENHOF.

'Ik moest u die verklaring niet doen,' vervolgde zij; 'maar ik kan voor u niet veinzen. Daarenboven, mijn vader heeft mij steeds voorgehouden overal, waar het pas geeft, met bescheidenheid den moed mijner overtuiging te hebben. Wij eerbiedigen elken godsdienst, ik hoop niet, dat geloofsvooroordeel u mij zal doen geringschatten.'

Felix bleef nog altoos stilzwijgend.

'Indien zulks gebeuren moest....; maar neen, veracht mij niet, want....'

Het meisje had deze woorden met onduidelijke stem begonnen en hartstochtelijke snikken beletten haar nu die te voleinden.

Een licht ging voor hem op, een schok voer door zijne leden, hij zonk zacht vóór het beeld des Verlossers op de knieën en legde, als door aandoening overweldigd, aan deszelfs voeten

GABRIËLLA.

het duizelige hoofd op zijnen arm ter rust.

Zie, Gabriëlla, en herinner u hem in die houding in nog bangere stonden. Zie, en herdenk als de tijd daar is, hoeveel millioenen, sinds de boetvaardige vrouwe, aan die voeten troost en vergiffenis gezocht hebben. Zie hem goed aan, eer hij veranderd opstaat; misschien zult gij ook eens. o zoo veranderd, op diezelfde plaats neêrgebogen liggen.

VII.

De frissche morgendauw had Gabriëlla's rozen bepereld en het koesterende zonnelicht, dat deze druppelen oplossen moest, vertoonde zich nog slechts beneveld aan de kimme, toen Felix reeds den berg beklom. Stil en plechtig was het uur en eenzaam de weg, zooals het hoorde wanneer de ziele eenen heiligen strijd te leveren heeft, die geen bespiedend oog ontwijden mag.

Hij klom, bereikte den top des heuvels en zette zich daar neder. Dichtbij lag het Beukenhof, lager zijn geboortedorp, en rondom hem de eindelooze vlakte, die nogtans slechts een plekje was van die wijde wereld, welke zich achter het schemerige verschiet uitstrekte. Zijn oogslag dwaalde in de ruimte en voor zijnen geest zweefden allerlei beelden in den grauwen morgenwasem.

Hij zag zich verheven, met lauweren bekranst en eerbewijzen overladen. Gansch Europa juichte hem toe en vorsten zelfs kwamen hem hulde bieden. Zijn vioolboog was als de tooverroede, waarmede hij de Faam dwong zijnen naam heinde en ver met roem te verkonden.

Een lichte glimlach van minachting krulde zijne lip; want hij was een dier weinige sterke geesten, wien aardsche grootheid koud en onverschillig laten en die met medelijden de duizenden beschouwen, welke hier beneden rusteloos naar ware of ingesmokkelde befaamdheid hunkeren.

Hij beminde de kunst om haar zelve en in haar alleen wilde hij zijne belooning vinden. Maar hij schatte nog iets hooger dan de kunst.

Eene liefelijke gedaante daagde op uit de schemering en wenkte hem met verlangende hand en betraanden blik. Gabriëlla had hem lief, en ook hij kon nu aan de onstuimige kloppingen zijns harten de diepte van den indruk afmeten, dien zij op zijn gemoed gemaakt had. Hij kon haar echtgenoot worden: de baron beminde zijn kind te innig, vereerde het talent te hoog en had te breede maatschappelijke begrippen om het burgerskind als schoonzoon te weigeren.

Nader en nader kwam het bekoorlijke beeld en wilder bruiste de storm in zijn binnenste. Niet alleen zou hij het heil smaken haar te bezitten, maar hij zou hare ziele, die hem zoo eindeloos waard was, voor het licht der waarheid ontvankelijk te maken.

Weg, die gedachte, zij kwam niet van hooger; want al zijne liefde en overredingskracht zouden niets vermogen tegen de vaderlijke overmacht des barons, wiens meeningen hij voor onwrikbaar had leeren kennen.

Neen, ook de Verlosser was zoo als hij, in afzondering en overweging gezeten, door den bekoorder bekampt en had 's werelds purper verschopt om den weg des kruises te gaan. Ook zijn doel lag hooger, ook hij wilde thans de zending aanvangen,

waarmede hij van zijne prilste jeugd gedweept had als met de verhevenste bestemming op aarde.

Langzaam waren de nevelen voor den morgengloor geweken. De strijd was gestreden en kalm en besloten richtte Felix zich op. De zonne schoot hare stralen tot op den heuveltop en omhulde hem als in een hooger licht; maar zij bereikte Gabriëlla nog niet, die op dit oogenblik haar venster opende om in den koelen stroom der ochtendlucht hare geschokte zenuwen te ontspannen. Hare oogen, dien nacht nog niet geloken, ontwaarden den hartsbeminde. Sidderend steunde zij op het balkon en neigde het hoofd.

Ook de kunstenaar had haar bemerkt. Met vaste hand ontdekte hij zich, boog en wees dan plechtig ten hemel.

Dit was zijn laatste groet.

VIII.

Dagen verliepen en groeiden tot weken aan en met hen wies ook Gabriëlla's onrust.

Na het verhaalde tooneel in de boekenzaal had de onverwachte komst des barons de jonge lieden uit hunne ontroering gewekt en Felix was na een kort afscheid vertrokken. Des anderendaags 's morgens had zij hem voor het laatst op den heuveltop gezien; want sindsdien had hij niet alleen zijne bezoeken op het Beukenhof gestaakt, maar was daarenboven uit het dorp verdwenen.

‘Hij was voor langen tijd op reis gegaan en had mijnheer en mejuffer zijne verontschuldigingen voor zijn plotseling, gedwongen vertrek doen aanbieden.’ Dit was de knecht van wege den ouden koster komen berichten, toen de baron naar den violist had laten vernemen, nadat deze zich een paar malen vruchteloos op het kasteel had laten wachten.

Het nieuws van Felix' overijld afreizen had baron de Woeleghem zeer verrast, te meer daar hij den jongeling te veel fijne beschaving toekende om de onheuschheid te begaan, zonder dringende redens, een afscheidsbezoek bij hen te verwaarloozen.

Gabriëlla's toenemend verdriet, dat zij weldra voor haren vader niet meer kon verbergen, leidde echter spoedig tot eene opheldering. Op zijn aandringen verhaalde zij, wat er tusschen haar en Felix in de beeldenzaal was voorgevallen, en deed onder eenen vloed van tranen en met den blos der maagdelijke schaamte op het gelaat de bekentenis harer liefde. Zij deelde ook hare overtuiging mede, dat godsdienstige angstvalligheid den kunstenaar hun gezelschap had doen ontvluchten; doch toen de baron overwoog dat Felix zoolang onbekommerd het Beukenhof tot een tweede te huis had gemaakt, wel wetende nogtans dat dezes bewoners zijne geloofsbegrippen niet deelden, helde hij meer tot de meening over, dat de jongeling edelhartig het dorp verlaten had, om niet verdacht te worden de gastvrijheid geschonden en door slinksche middelen Gabriëlla's genegenheid te hebben veroverd. Deze gedachte deed Felix nog in de achting des edelmans stijgen en met ongeduld zag hij dus even als zijne dochter de terugkomst te gemoet van hem, die alle gissingen en misverstand ophelderen kon.

Doch weken vervlogen en werden maanden, de vermiste kwam niet weder, en Gabriëlla kwijnde.

Zekeren dag bracht een dienstbode het droeve nieuws mede uit het dorp dat de koster gevaarlijk ziek was. Baron de Woeleghem ging den kranke een bezoek brengen. Eene beroerte had den ouden man getroffen. Hij kon den edelman niet meer zeggen waar zijn neef zich bevond; zijne verlamde tong zou hem nooit meer kunnen verhalen,

al hadde zij dit nu ook gewild, hoe menigen langen winteravond hij Felix, van toen deze nog een kind was, had voorgelezen uit die in perkament gebondene folianten, naar wier statige rij zijn dof oog zich nog nu en dan beteekenisvol wendde. Het zou den baron nimmer geopenbaard worden hoe de oom aldus onwetend de kiem gelegd had der verzuchting naar de hoogste levenstaak, ter wier vervulling zijn neef vertrokken was.

Niet lang lag de oude koster zoo half in het graf. Na eenige dagen was zijn ziekbed van naam veranderd. Veel werd bij zijne ter aardebestelling geweend, doch hij, wiens tranen er het heftigste hadden moeten vloeien, was niet verschenen, zooals Gabriëlla het gehoopt had.

Deze teleurstelling trof haar diep. De arme gevoelde dat zij den geliefde nooit meer zou wederzien. Erg bekommerd over den toestand zijner dochter, besloot de baron met haar voor eenigen tijd op reis te gaan, om verstrooiing en misschien genezing voor haar wee in vreemde oorden te zoeken.

Men vertrok naar Italië. Te Florencië gekomen, hoorden de reizigers van eenen violist uit het Noorden gewagen, die eenen buitengewonen ophef in de stad gemaakt had en welke thans met nog grooteren bijval in Turijn was opgetreden. Gabriëlla herkende dadelijk, in de beschrijving, die zij van den gevierden toonkundige vroeg, het beeld van den beminde.

Een vreugdekreet ontsnapte harer borst; een gansche ommekeer had in haar plaats: hare kwijnende neerslachtigheid werd verjaagd door eene vurige hoop en een koortsachtig ongeduld om den betreurde weer te vinden. Vruchteloos deed de vader het opgewonden meisje bemerken, dat de naam diens vreemden muziekants, zelfs niet in de verte op Felix Steenveld geleek. Zij antwoordde hem slechts even dat niets gewoner was dan dat een toonkunstenaar buiten zijn vaderland van naam veranderde, en drukte het verlangen uit aanstonds te vertrekken. Wat kon de baron anders dan toegeven.

Men stoomde naar Turijn. Voort ging het, in duizelingwekkende vaart en het wilde schokken en horten van den stoomwagen hield gelijken tred met het bonzen van Gabriëlla's hart. Men kwam in de onttroonde hoofdstad van Italië. De violist had haar juist vaarwel gezegd om zich naar Rome te begeven. Het meisje wilde hem dadelijk na. Doch de trots van den edelman deed zich thans gelden: de Woeleghem bracht zijner dochter onder het oog dat het hunnen naam onwaardig was dat najagen voort te zetten.

Hij zag zijn kind sidderen en wankelen bij die woorden, hij zag dien onheilspellenden koortsgloed in hare oogen en zijne vaderlijke liefde bracht zijne fierheid tot zwijgen.

En voort ging het weer door bergen en over valleien, langs afgronden en over stroomen; voort, dag en nacht, in vreesaanjagende snelheid, en toch zou Gabriëlla's ongeduld de raderen van den vuurwagen zoo mogelijk nog vleugelen bijgezet hebben.

Het was avond toen de Woeleghem en zijne dochter in de Eeuwige Stad aankwamen. Oogenblikkelijk vernamen zij naar den omreizenden kunstenaar en hoorden dat hij een uur nadien in het koninklijk schouwburg zou voortreden. Zij reden derwaarts.

De zaal was gevuld met eene bonte en levendige menigte, die pratende, lachende en stoeiende de verschijning des vioolspelers afwachtte en niet vermoedde, dat er tusschen hun vroolijk duizendtal eene arme beklagenswaardige was, zoo jong en zoo schoon, over wier lot binnen een stond ging beslist worden.

Het voorhangsel ging op. De held van het feest verscheen en een daverend handgeklap verdoofde den gil eener jonge vrouw, die wanhopig aan de borst eens weenenden grijsaards zonk.

Gabriëlla had slechts een vreemdeling gevonden, waar zij Felix Steenveld gezocht had.

Weggeleid, te bed gelegd, beurde het verlangen naar huis de maagd, luttel dagen daarna, weder van het ziekleger op; want in dit verlangen gloorde de hoop dat de betrachte man misschien tijdens hun afwezen naar het dorp teruggekeerd en hen wachtende was.

En voort ging het nogmaals, door het milde Italië en het bekoorlijke Frankrijk: dorpen en steden kantelden en wentelden hen met bliksemsnelheid langs de baan voorbij en schenen in het niet te verdwijnen, met de wapperende rookpluim, die den trein overschaduwde.

Houd op, ongelukkige vader, keer weder naar het oord, dat gij vliedt, ga niet naar het Beukenhof, eer de hoop van uwen duurbaarsten schat, die dwarlende en verzwindende rookkolom gelijk wordt.

IX.

De laatste rozen hadden uitgebloeid: hunne verwelkende bladeren vielen zacht ter aarde en ook de zaden regenden gedijend uit hunne opengeborsten knoppen in den moederschoot.

Gabriëlla zat voor een open venster der boekenzaal en zag weemoedig hare lievelingen

vergaan; want zij had een voorgevoel dat zij hunne verrijzenis niet meer beleven zou.

'Hunne verrijzenis!' Dit woord trof haren geest. De godsdienst van Felix leerde dat de verscheidene lichamen der menschen, even als de zaden dier verdorde bloemen, door de aarde in haren boezem verwacht worden om ze op den jongsten dag voor den woon huns Scheppers te doen ontluiken.

'Dichterlijk, troostend en verheven denk beeld,' dacht het meisje en zij betreurde het, geene christene te zijn om in dit zalige geloof te kunnen sterven.

Men had haar slechts geleerd te gelooven in Gods oneindige goedheid en grootheid, in zijn oordeel over onze verrichtingen, in de onsterfelijkheid der ziel en hare opstijging tot een beter vaderland.

'Zou hare ziel die des beminden herkennen in dit hooger verblijf? Zij was een geest! Welken vorm zou zij aannemen eens aan haar aardsch omhulsel ontheven?'

De arme zieke voelde verwarring in haren geest en ledigte in haar gemoed.

Felix' laatste vaarwel was een aanduiden geweest van de plaats waar hij hoopte haar weêr te vinden. 'Ach! waarom kon zij niet, even als hij, de overtuiging aankleven hem daar in zijne eigene verheerlijkte menschengedaante terug te zien?'

'Hoe beeldrijk, hoe duidelijk, hoe troostvol was een godsdienst tegenover hare onbepaalde wijsgeerige opvatting!'

Zij was over eenige dagen, in den koesterenden zonneschijn, stil naar het dorp gewandeld. Haar hart trok haar nog steeds naar die plaats, alhoewel zij niet meer hoopte er nog tijding te vernemen van dengene, wiens raadselachtige verdwijning ook daar niemand begrijpen kon. Het nederige kerkje stond open. De orgeltonen drongen plechtig naar buiten met den geurigen wierookwalm, als om haar binnen te roepen en zij was den christentempel ingetreden.

Het kind, aan de hand zijner moeder, de gade aan de zijde haars echtgenoots, de grijsaard leunende op den schouder zijns kloeken zoons, geheel de kleine gemeente had zij daar, door éénen zelfden geest van liefde bezield, demoedig gebogen gevonden voor den Gekruiste. Ontroerd had ook zij de knie geplooid en den Allerhoogste het eenige gebed toegestuurd dat zij kende: het Onze Vader.

Dit alles kwam de kwijnende maagd nu weer duidelijk voor den geest en haar blik wendde zich naar het beeld van Hem, wiens leering het menschdom uit de barbaarschheid gered had.

'Maar kende zij die leering wel in geheel hare diepte en omvang?'

Het meisje stond op, nam het Evangelieboek en las.

En niet alléén dien dag, maar iederen volgenden vatte zij diezelfde bladen, overwoog hunnen inhoud en vergeleek hunne lessen met die der wijsgeeren, welke naast Christus harer vereering aanbevolen werden.

En er kwam twijfel en storm in haar gemoed.

Er sloop ook twijfel en storm in de ziel haars vaders.

Hij vroeg zich af of hij wel goed gedaan had met Gabriëlla zijne uitzonderlijke filosofische denkbeelden in te planten? Leed zij niet als het slachtoffer van begrippen, die haar een leven zonder toekomst schiepen? Waar zou zij een echtgenoot vinden, die rechtzinnig hare meening was toegedaan? Zij zou dus de gade moeten worden van een goddelooze, want een Christen zou noch door hare jeugd en schoonheid, noch door haren rijkdom, noch zelfs door hare deugden bekoord worden. Hij deelde

thans met zijne dochter de treurige zekerheid dat Felix' vertrek een zeker bewijs daarvan was.

Dit alles woelde hem door het hoofd, want hij geloofde nog aan Gabriëlla's genezing. En zijne rede antwoordde hem: ‘Ik heb de waarheid gezocht zonder vooroordeel en mijn kind met mijne ervaring bekend gemaakt, omdat ik noch voor haar, noch voor God huichelen kon.’

En zoo vloog de tijd voorbij en nam Gabriëlla's krachten mede. De Woeleghem begon eindelijk met de geneesheeren voor het leven der zieke te vreezen.

Toen overweldigde hem de smart en greep de wanhoop hem in de ziel.

Zijne dochter was zijn al en hij zou haar verliezen. Zij zou sterven als martelares zijner overtuiging, het liefelijke natuurkind, dat niet gevraagd had om de belijderes zijner denkbeelden te zijn, maar slechts om te beminnen en bemind te worden.

Hij dwaalde soms als krankzinnig door het Beukenhof, zat te snikken in zijne kamer en riep vol vertwijfeling den Hemel aan. Doch in de tegenwoordigheid der zieke wist hij zich steeds te bedwingen en haar troost en moed in te spreken. In zijne angstvolle bekommernis verwonderde het hem niet, dat hij Gabriëlla altoos in de beeldenzaal lezende vond, als zij niet te bed lag. Hij was zelfs gewoon geworden haar daar te komen zoeken en vooral in de laatste dagen had hij er de kranke reeds vroeg in den morgen aangetroffen. Eene merkelijke beterschap liet zich dan ook in Gabriëlla's toestand bespeuren.

Tijdig was daarom de baron zekeren ochtend het leger ontweken en spoedde zich met terugkeerende hoop in het hart naar de kamer zijner dochter. Zij ook was reeds opgestaan. Hij ging naar de boekerij en trad binnen.

Een rauwe kreet ontsnapte hem en als versteend bleef hij staan.

Door het volle licht des dageraads beschenen, lag Gabriëlla ontslapen vóór het beeld des Heilands, op dezelfde plaats waar eens Felix geknield had. Haar hoofd rustte zacht op het geopende Evangelieboek en haar doode vinger wees nog de woorden aan:

‘Ik ben de verrijzenis en het leven, die in mij gelooft, zal in eeuwigheid niet verloren gaan.’

X.

Ettelijke jaren zijn vervlogen.

Wederom viert men feest in het dorp.

Vlaggen versieren de huizen en wapperen van den kerktoren, wiens klok hare heldere stem welluidend laat hooren. Maar ook in de omliggende gemeenten zenden de klokken hunne vreugdverwekkende galmen in het ronde. Ook daar is het feest. En ginds nog, uit den bonkigen reuzentoren, die zich boven de stad aan de kim zoo nevelig vertoont, bromt de zware toon der bronzen klok. Ook daar viert men feest.

En verder nog, door gansch het land, in alle katholieke streken juicht men: want het is Sacramentsdag.

Zie, de eenvoudige processie kronkelt door de velden, beglansd door de milde zonnestralen en overwelfd door het helderblauwe uitspansel, dien eeuwigen, onvergetelijken tempel der Godheid. Vooraan komen de kinderen, als de meest rechthebbenden op het rijk des Heeren. Dan volgen de in het wit getooide maagden, die den rood damasten standaard der Lieve-Vrouw dragen. De mannen zetten de rij

voort, en de grijsaards, met brandende flambeeuwen in de hand, sluiten die naast het Allerheiligste.

En onder al die grijze en ontdekte kruinen trekt één eerbiedwekkend, witgelokt hoofd onweerstaanbaar de aandacht: de edele baron de Woeleghem stapt met sleffenden tred tusschen zijne nederige dorpsgenooten. Zijn rug is door den ouderdom gekromd; de hand, die de waskaars houdt, is stram en bevend; maar het oog, dat hij nu en dan vol godsvrucht ter zijde richt, staat nog helder en getuigt van zijn diep geloof.

Langzaam beklimt de processie den heuvel en slaat den weg naar het Beukenhof in; want daar dicht bij bevindt zich het rustaltaar. Uit de puinen der oude abdijkerk heeft de baron eene kapel doen verrijzen, die nu gansch met loof en bloemen omwassen is en boven een altaar, in eene nis van bloeiende witte en roode rozen, staat het prachtige Christusbeeld uit de boekenzaal, aan wiens voet een niet minder heerlijk, in marmer gebeiteld kunststuk is bijgebracht: het beeld der lieve Gabriëlla, in de houding zooals zij hare reine ziel den Schepper wedergaf. Onafgebroken brandt eene heldere lichtkroon voor de beeltenis des Verlossers en maakt in den somberen nacht de kapel tot eene baak, die niet alleen de voetstappen der dorpelingen richt, maar hun tevens den weg naar de eeuwige haven wijst.

Daar, aan Gabriëlla's zijde, komt de vader nu ook alle dagen knielen en bidden, daar komen heden met hem zooveel andere beproefde vaders naartoe, daarheen vergezelt hem vandaag de God der liefde, in wien zijne dochter hem door en na haar verscheiden heeft doen gelooven.

En, wijl op het Beukenhof, zooals op duizenden andere plaatsen in dit uur, de knieën en hoofden buigen, de koralen zingen, de gebeden met de wierookwolken ten hemel stijgen, de singels klinken en de priester de menigte zegent, wordt verder nog, in onbekende gewesten, den dag des Sacraments herdacht.

In het hart van het barbaarsche Afrika, te midden eener armzalige negerkraal, staat een rijzig man met langen baard, in het wit gewaad der zendelingen gedost, op eenen grasheuvel.

Zijne zwarte toehoorders zitten of staan rondom hem en luisteren met glinsterende oogen en verlevendigd gelaat naar den schoonen blanken man, die hunne taal zoo zoetluidend spreekt en hun zulke treffende en wondere dingen verhaalt.

Het is Felix Steenveld.

Van zijne prilste jeugd hadden de levensverhalen der geloofszendelingen zijne bewonring en vereering opgewekt en de zucht in hem ontstoken om de toewijding en den heldenmoed dier menschenvrienden na te volgen. Met de jaren wies die betrachting naar dat verheven en grootsch levensdoel slechts aan en rijpte tot de edele daad van zelfverloochening, die hem vaderland, geliefden, roem en heil op het altaar der naastenliefde ten offer brengen deed. Hij liet de beschaafde wereld achter zich, met hare ikzuchtige en koortsige streving naar nutteloze en ongewenschte staatsen zedenhervorming, en bracht zielsopbeuring en geestesverheffing in de laagste rijen zijner natuurgenooten. Hij verliet de weelderige en nietsontberende samenleving om de vruchten harer bevindingen daar te dragen, waar zelfs het hoogstnoodige gemist wordt. Hij vertrok van den grond, waar de machtigen der aarde heerschen, wier legerscharen wel vleesch en bloed vernielen kunnen om meerder vleesch en bloed aan hunne rijken te hechten, maar die, onmachtig op zedelijk gebied, kroon en schepter af moeten leggen voor hem, die slechts met het kruis van den God des Vredes gewapend, gansche volkeren naar lichaam en ziel onderjukken kan.

En dit bewustzijn van zijne edele roeping omstraalt Felix Steenveld dan ook met meer dan vorstelijke waardigheid, wen hij zoo in den schoot zijner onaanzienlijke gemeente als gezant Gods den spreekheuvel betreedt.

Ook trekt zich zijne kleine kudde onwillekeurig vol eerbied schier terug, wanneer hun herder van de grashoogte tot hen afdaalt.

Maar met milden, bemoedigenden lach houdt de priester der negerschaar een ivoren kruis voor en de roode, krullende lippen hechten zich met godsvrucht op de gouden roos van Gabriëlla, die er ingelijst is. De diamant is thans door een hoogeren edelsteen vervangen: het Brood des levens rust tusschen de gulden bladeren, zooals het gestorvene meisje nu zelve in den schoot der Godheid rust.

De reseda.

Laten wij ons verheugen in den schoonen Zomer met zijne bonte en geurige bloemen - met zijn koesterenden zonneschijn, wiens al te fellen gloed wij in de verkwikkende schaduw onzer bladerrijke boomen ontvlieden - met zijne heerlijke avonden, als de lauwe luchtjes van het zuiden met onzichtbare vingeren zoete toonen lokken uit het sidderend loover.

Als wij ons dan in het priëel nedervlijen, om te droomen over het verleden en de toekomst, spoedt zich een heerlijke geur op de golven des dampkrings naar ons heen - een geur, die op eene geheel andere wijze het zintuig van onzen reuk aandoet, dan die van de betooverende roos of van de bedwelmende jasmijn. Wij kennen dien geur, die ons onwillekeurig aan onze gelukkige kinderjaren - aan de vensterbank der ouderlijke woning herinnert. Het is de geur der even nederige als bevallige reseda.

Hoe nederig en eenvoudig die bloem ook wezen moge, toch is veel goeds, veel belangrijks van haar te zeggen. Veracht ze daarom niet om haar onopgesmukt gewàad. Onder de herderspij klopt vaak een edeler hart, dan onder het schitterend hofkostuum met ster en ordelint.

EEN NEGERDORP IN AFRIKA.

Wellicht hebben de stichters der reusachtige pyramiden zich reeds met den geur der reseda verkwikt, want naar alle waarschijnlijkheid is Egypte haar vaderland. Intusschen heeft een uitmuntende kenner van de reseda-familie, de Zwitsersche

kruidkundige I. Muller tot nu toe de plaats nog niet kunnen opsporen, waar zij in het wild groeit. Het gaat er mede als met het meerendeel onzer kweekplanten - wij kennen ze heden ten dage alleen in een kunstmatig aangekweekten toestand. Volgens genoemden geleerde vond men de welriekende reseda reeds in het jaar 1742 in den vorstelijken tuin te Parijs, van waar zij naar den tuin te Old Windsor in Engeland en naar den kruidtuin te Leiden is overgebracht. Hij is van oordeele dat zij tusschen de jaren 1735 en 1742 naar de gematigde streken van Europa verhuisde en dat haar Italiaansche naam *Amoretti d'Egitto* ons op haren Egyptischen oorsprong wijst. Alphonse Decandolle daarentegen beweert, dat de reseda, indien zij vroeger in Egypte algemeen was, ongetwijfeld door de kruisvaarders naar ons werelddeel zou vervoerd zijn. Alle berichten, die de reizigers van vroegeren en lateren tijd omtrent haar mededeelen, als zij haar nu eens Egypte, dan weder Syrië of ook wel Algerië tot vaderland geven, schijnen op losse gezegden te berusten. In elk geval schijnt het echter boven allen twijfel verheven te wezen, dat men de noordelijke streken van Afrika als het vaderland der welriekende reseda beschouwen mag. De zoomen der Middellandsche zee vormen het gebied van de reseda-gewassen. Ook aan de kusten der Roode zee en aan die der Perzische golf behooren zij te heis. Men heeft:

Aan de Middel. zee 25 soorten met 20 eigenaard. soorten
Aan de Roode zee 18 soorten met 12 eigenaard. soorten
Aan de Perzische golf 9 soorten met 5 eigenaard. soorten
In Afghanistan enz. 6 soorten
In gematigd Europa 5 soorten
Aan de kaap de Goede Hoop 4 soorten
Op de Kanarische eiland. 4 soorten
Op de Kaapverdische eilanden 1 soort
In Californië 1 soort

Bedenkt men, dat er eene plantenfamilie bestaat met tien tot twaalf duizend soorten, dan bekleedt, ook met betrekking tot het aantal, de reseda met bovenvermelde soorten, die onder zes geslachten gerangschikt zijn, eene nederige plaats. De verschillende geslachten onderscheiden zich evenwel door eene groote gelijkvormigheid - vooral door de verfstof, die velen leveren, alsmede door den eigenaardigen geur, dien wij nagenoeg bij allen aantreffen.

Die verfstof heeft van den Franschen scheikundige Chevreul den naam van luteolin, ontvangen en wordt vooral uit de wouw (reseda luteola) gewonnen. De liefelijke geur, dien wij in ons priëel inademen, komt van de geurige reseda (reseda odorata). Nog heerlijker is de geur der witte reseda (reseda alba), die men in het zuiden van Duitschland reeds hier en daar vindt, en die ons te vaker verkwikt naar mate wij meer naderen tot de Middelandsche zee.

Het aangename wordt wel eens walgingwekkend door overdrijving. Althans men verzekert van eene resedasoort (reseda phyteuma), die in zuidelijk Europa groeit, dat zij om haar sterken geur veel meer vermeden dan begeerd wordt.

Wil men behalve al dat aangename en liefelijke ook iets nuttigs van de reseda vernemen, dan vermelden wij, dat sommige resedasoorten - hoe prozaïsch! - zeer geschikt zijn om aan onze middagtafel eene welsmakende groente te verschaffen.

Naar KARL MULLER.

[Nummer 28]

Onze gravures.

De abt Moigno, eerekanonik van het kapitel van St. Denis.

DE ABT MOIGNO, Eerekanonik van het kapitel van St. Denis.

Deze geleerde man, onlangs in den ouderdom van 81 jaar te Parijs overleden, was geboren te Guéménée (Morbihan), en stamde van eene oud adellijke Bretonsche familie af. Zijn naam was algemeen gekend in de letterkundige en wetenschappelijke wereld.

De abt Moigno bezat dan ook buitengewone en veelzijdige kennissen, die hem in voortdurende betrekking stelden met de beroemdste mannen onzer eeuw. Gansch verschillig van zijne landgenooten, die zich doorgaans weinig aan de studie der vreemde talen wijden, sprak de geleerde priester niet minder dan twaalf talen. In de dagbladen *L'Epoque La Presse* en *Le Pays* verschenen van zijne hand menigvuldige wetenschappelijke artikelen, die alle grooten opgang maakten. Later stichtte de abt Moigno het zoo gunstig gekende tijdschrift *Cosmos*, dat nu door het blad *Les Mondes*

vervangen is. Verscheidene belangrijke wetenschappelijke werken werden daarenboven door hem afzonderlijk uitgegeven. De eerw. heer Moigno was ridder van het Legioen van eer en genoot zoowel om zijne deugden als om zijne geestesgaven de algemeene genegenheid en hoogachting.

Indringend gezelschap.

Bij het aanschouwen van deze gravure is men geneigd met den dichter van '*Eene Bloem des Volks*' uit te roepen:

'*Niet waar*, *een lief taafreeltje inderdaad....*' zoo frisch, zoo waar en dichterlijk tevens, lacht zij ons toe. Boven de wollige ruggen der schapen, als uit eene donzige wolk opkomende, verheft zich het poezelige en innemende figuurtje van de jeugdige verzorgster, uit wier gansch gelaat het straalt met welke vooringenomenheid en genegenheid tot hare geliefde diertjes zij de taak van voedster vervullen komt, terwijl uit de gretige stoutheid, waarmede de schapen hunne verpleegster omringen, genoegzaam blijkt hoe goed zij haar kennen en hoezeer het meisje gewoon is hen met zachtheid te behandelen. Het kleine speelzieke zustertje en het onnoozel afdwalende lammeken zetten nog meer leven bij aan dit fraaie tafereeltje, dat ons nogmaals ten bewijze strekt hoe het talent de gewoonste levensverrichting met dichterlijken wasem omhullen en uit de alledaagsche stof een meesterwerk kan doen oprijzen.

Eene uitdeeling van bier in het Franciscaner klooster te Munchen

De orde der Franciscanen heeft haar ontstaan te danken aan den H. Franciscus van Assisië, die haar in het jaar 1208 omtrent de Portiunculakerk nabij Assisië in het leven riep. De kloosterregelen, door den stichter vastgesteld, behelzen inzonderheid de verplichting van uiterste armoede. De Franciscanen moeten zich alle geriefelijkheden des levens ontzeggen, zij mogen zich niet op groote geleerdheid toeleggen maar behooren zich zoo doenlijk uitsluitend aan de rechtstreeksche behoeften van het volk door ziekenverpleging, prediking en z[i]elezorg te wijden. De orde bereikte een grooten bloei en telde nog in de vorige eeuw over de 150.000 leden in meer dan 9000 kloosters verspreid. Tegenwoordig bezit zij de meeste leden in Amerika, terwijl in Europa nog in Portugal, Spanje, Frankrijk, Italië, Zwitserland, Oostenrijk, Beieren en de Nederlanden kloosters bestaan. Onze gravure op bladzijde 221 verplaatst ons in het Franciscanerklooster te Munchen, welks bewoners zich inzonderheid de ondersteuning van noodlijdenden ten taak gesteld hebben. Zoo wordt dagelijks ten drie ure des namiddags een licht bier aan de armen en zwakken uitgedeeld. Wij zien een monnik, aan elk der aanwezigen uit eene soort van schenkkan eenen liter vullen, waarbij

ieder dan nog een stuk brood ontvangt. Op gelijke wijze heeft des middags ook eene uitdeeling van soep aan de behoeftigen plaats. Dit menschlievend gebruik toont ons andermaal van hoeveel verschillenden aard het goede is, dat der samenleving door de geestelijke orden bewezen wordt.

De Amerikaansche stoomsneeuwploeg.

De sneeuwploegen, voortijds in gebruik, bestonden uit ijzeren scharen vóór aan den treinsleeper vastgehecht, die in de sneeuwmassa drongen en deze dan langs wederzijde van de sporen wegschoven. Wanneer zich echter, bij buitengewonen sneeuwval, om zoo te zeggen gansche wallen vóór den trein opstapelden, waren deze sneeuwploegen niet toereikend, zoodat dikwerf treinen in den sneeuw bleven steken, wat vooral op de Pacific-banen herhaaldelijk voorkwam.

De nieuwe sneeuwploeg, waarvan wij hierachter eene afbeelding geven, werd door de *Hawley Snow-Plough Company* van Rochester (Staat New-York) bij de tentoonstelling van Spoorwegmaterieel ingezonden, welke onlangs te Chicago gehouden is. Dit vernuftig uitgedacht werktuig bestaat in hoofdzaak uit eene verticale schroef, in het open voorvak van eenen ijzeren wagen aangebracht. De bodem van dien wagen vormt van voren een hellend vlak, dat bijna tot aan de sporen reikt. Volgens de min of meer groote sneeuwvlaag wordt het schroefrijtuig door eenen of meer treinsleepers voortgestuwd en de sneeuw schuift daarbij langs het hellend vlak in den wagen. Daar wordt hij door de schroef naar het dak opgevoerd, alwaar hij door een vleugelwerk links en rechts van de baan ver weggeslingerd wordt.

Op onze eerste afbeelding ziet men den sneeuwploeg afzonderlijk, die met eene snelheid van 300 wendingen per minuut in beweging gebracht wordt door een paar werktuigen, welke zich in het geslotene achtergedeelte van den wagen bevinden.

Onze tweede afbeelding stelt het toestel voor in volle werking, dat op de meeste Amerikaansche spoorlijnen reeds in gebruik is, en zoodanig goed aan zijn doel beantwoordt dat onder andere de ploeg van de *Toronto Grey and Bruce railway* na eenen hevigen sneeuwstorm door eene laag heenvoer van bijna 2 meters hoogte, die over eene lengte van 45 meters de spoorbaan bedekte.

De Dorpbeschavers.
Ultra-moderne toestanden en voorvallen.
Door Raymond Tielemans.

I.
Op het dorpsplein.

Wij zullen, met uw goedvinden, beste lezer, den naam verzwijgen van het dorp, waar de geschiedenis voorviel, welke wij u verhalen willen.

De naam doet weinig ter zake: het voornaamste is dat de geschiedenis *waar* zij - en dàt kunnen wij u stellig verzekeren.

Wij zelf kennen zeer goed en hebben meer dan eens gesproken met onderscheidene der personen, die daarin eene rol vervullen.

Nu dan, 't is op een overheerlijken Zondag van het verloopen jaar dat wij u, waarde lezer, verzoeken ons te volgen in het dorp, hetwelk wij u toelaten Noord-, Oost-, of Zuidwaarts te plaatsen, - al naar het u believen zal.

't Is Zondagnamiddag, even na drie uur. In de kom van het dorp, waar de kerk gelegen is, heerscht eene volledige kalmte, welke zou doen veronderstellen dat de bewoners de verkwikking der rust genieten.

't Is als bevond men zich in Spanje - het land der *siësta.*

Ook ware zulks niet te verwonderen, want stikkend heet is de dag, en den buitenbewoner, die de gansche week schier, aan den gloed der zonne is blootgesteld, moet het aangenaam zijn thans tusschen de koele muren aan die verzengende luchtgesteltenis te kunnen ontsnappen.

Nochtans was dit de reden niet van de bovengemelde kalmte, aan welke men, zonder zich daarvan rekenschap te geven, iets ingetogens, iets dichterlijks toekende.

Wanneer men naamlijk dichter de kerk naderde, hoorde men duidelijk de welluidende tonen van het orgel, dat door bekwame handen werd bespeeld.

Het Lof was aan den gang.

En het grootste getal der dorpelingen woonde thans den goddelijken dienst bij, dankte den Heer voor het duurgewonnen, in het zweet des aanschijns verkregen brood, en smeekte Zijn' zegen af voor den te velde staanden oogst - de eenige welvaartbron des landmans!

Het grootste gedeelte der dorpelingen, zeiden we, - niet allen, want op het oogenblik dat wij ter plaatse komen, verlaten eenige jonge boeren, de eenen met den blauwen kiel, de anderen met den zwart lakenen jas uitgedost, onder luidruchtig kouten eene herberg in de nabijheid des tempels, en wandelen naar het kunstig bewerkt ijzeren hek op, dat het kerkhof omsluit te midden van welk zich het Godshuis verheft.

Aan onderscheidene teekenen is het merkbaar dat deze jongeliê aan verschillenden maatschappelijken stand behooren; eenigen klaarblijkelijk tot den gegoeden, anderen tot dien stand, welke het midden houdt tusschen den boer en den werkman. Ofschoon de gewone uitwendige teekenen aanduiden dat de een zoowel als de andere gewoon is zich aan den drank te buiten te gaan, zijn er een paar onder de groep wier aangezicht in een hoogen graad de sporen van overdaad en andere vuige driften draagt. - Het voorkomen dezer laatsten is alles behalve aantrekkelijk of geschikt om vertrouwen in te boezemen; zekerlijk zoude men die liefst niet alléén op een afgelegen weg ontmoeten.

Er wordt druk geredekaveld in de groep. Het is nog vroeg, dientengevolge is het hoofd van al de aanwezenden nog volkomen helder.

‘Zal Wannes heden de *conferentie* bijwonen?’ vraagt een uit den hoop.

‘Stellig zal hij dat,’ is het antwoord van een zijner makkers, ‘wij hebben hem voorgoed op onze hand: hij begint langzamerhand zijne verouderde inbeeldingen en zijne domme begrippen kwijt te geraken. - “Ja, ja,” vervolgde hij met een groven lach, Wannes is bezig den ouden mensch uit te schudden, doch in tegenovergestelden zin als de pastoor zijne schapen aanraadt zulks te doen.’

De persoon die dat zegt, maakt naar het blijkt, aanspraak op geestig te zijn: hij legt een belachelijken nadruk op eenige zijner woorden, opdat al zijne makkers de snedigheid wel zouden vatten.

‘De Pastoor!’ grolt een derde: ‘hoe kunt ge op zoo'n onverschilligen toon van die zwarte raven spreken! Die schelmen, die bloedzuigers....’

En terwijl hij deze en nog andere scheldwoorden uitbracht, is het aangezicht van het leelijk manneken, dat deze woorden spreekt, akelig misvormd door haat. 't Is een dier boevenaangezichter, waarvan wij hooger spraken.

Zulke taal verstaan zijne makkers het beste: zij geven luide hunne goedkeuring te kennen.

Thans hebben zij het midden van het dorpsplein bereikt, waar zich, boven eene pomp, het beeld van den Beschermheilige der gemeente verheft.

Nog steeds laten zich, van uit den tempel, de statige tonen van het orgel vernemen.

'Is de komedie nog niet afgespeeld daarbinnen?' gromt de eerste spreker. 'Het duurt drommels lang, naar het mij schijnt.'

Op hetzelfde oogenblik worden de vleugeldeuren van de kerk geopend, en begint de menigte naar buiten te stroomen.

Op een ommeziens is het tooneel veranderd dat de plaats daareven nog aanbood.

Het dorpsplein, te voren eenzaam en verlaten, wordt plotseling vervuld met eene bonte, joelende menigte, die zich naar alle richtingen verspreidt, voor de deur der herbergen op daartoe gereedgezette stoelen plaats neemt, of in koutende groepen zich verdeelt.

Ongemeen betooverend is voor eens dichters oog het aanzien dezer menigte: de krachtige, forschgespierde, bloemige jongelingen, de struische, in bontkleurigen opschik gedoste maagden, de kloeke, gezonde kinderen en het tevreden en gansch niet allerminst levenslustig voorkomen der oudjes, die de kleinen toelachen.

Intusschen waren eenige uittredende jongelingen, na een oogenblik te hebben rondgekeken, op de hooger beschrevene groep, - zoodra zij dezen in 't oog kregen, - toegegaan, en eenige wederzijdsche handdrukken werden gewisseld. Thans naderde ook een jongeling, die eene nog al opmerkelijke mannelijke schoonheid bezat, met langzame schreden den kring, als gevoelde hij volstrekt geen haast om zich daarbij te bevinden, zonder van den anderen kant zegevierend te kunnen wederstand bieden aan den aandrang die hem derwaarts lokte. Hij had eenigen tijd met eene bekoorlijke jonge boerin gekout, die, vergezeld van haren vader, met hem ter kerke was uitgetreden, en die vurig bloosde, doch er tevens gansch niet ontevreden uitzag, telkenmale die jongeling tot haar het woord richtte.

'Ha! Wannes.'

'Daar is Wannes!'

'Hoe gaat het, jongen?'

Deze verschillende uitroepen klonken den jongman tegen, zoodra deze de groep naderde. Hij echter scheen een weinig afgetrokken en antwoordde vrij achteloos naar het scheen:

'Dag, vrienden! - Goed, zeer goed.'

'Zeg eens, Wannes,' viel een uit den hoop in, - dezelfde dien wij eenige scheldwoorden over den Pastoor hoorden uitbraken. - 'Zeg eens, Wannes, he!... he!... dat nuffige kwezeltje daar schijnt u een aangenamer gezelschap dan wij - wel?'

En het leelijk manneken lachte schamper terwijl hij deze woorden sprak, met eene uitdrukking welke aan zijne vraag iets als medelijdende spot bijzettede.

Ditmaal had de jongeling volkomen wel gehoord en wierp op den vrager een blik, die het manneken den zijnen deed neerslaan; doch hij bedwong zich, haalde verachtend de schouders op en antwoordde niet.

Geen der aanwezigen vond het geraadzaam te lachen om de domme scherts van hunnen makker; hetzij dat ze deze om de een of andere reden ongepast vonden, hetzij

dat ze voor twist waren beducht, in de gemoedsgesteltenis waarin zich Wannes bevond.

Deze keerde zich thans tot een ander zijner gezellen, een welgekleed jongmensch als hij, en vroeg hem:

'Wanneer is de vergadering?'

'Ten vijf ure,' antwoordde de andere; 'zie maar.'

Hij wees naar eene plakkaart die aan een tuinmuur, tegenover de kerk, was bevestigd, en waarop in groote letters te lezen stond:

KRING: 'DE BESCHAVING.'

Hedenavond, *in het* ZWART PAARD *groot Concert*, *met voordracht door den Heer V.V....*

Hierna volgde het programma.

De voordracht zou handelen over 'Volksvooroordeelen.'

Onderaan stond in groote letters: 'De toegang tot het feest is kosteloos.'

'Wij hebben dus nog al den tijd om hier en daar eene pint te gaan drinken,' hervatte de spreker 'Komt aan.'

De gansche groep trok de naastbijgelegen herberg binnen.

II.
De uitroeiers van paddestoelen.

De herberg *het Zwart Paard* was omtrent halverwege tusschen den ingang van het dorp, - langs de groote baan naar de stad, - en de kerk gelegen, dus in het breedste en meest bezochte deel der gemeente.

Wat deze herberg uitmuntend geschikt maakte voor het doel, waartoe de kring *de Beschaving* dezelve had uitgekozen, was dat achter het hoofdgebouw eene ruime zaal was aangebouwd, die wel drie- of vierhonderd personen kon bevatten.

Beurtelings diende deze zaal voor bals, bloemententoonstellingen, of vertooningen, welke nu en dan in den Winter door een tooneelgezelschap uit de stad werden gegeven.

Het lokaal stond dus, onaangezien nog de uitmuntende ligging, in gansch het dorp en op den om liggenden buiten, zeer wel bekend.

Daarbij, Pieter De Laet, de baas uit *het Zwarte Paard*, was geen der minst aanzienlijke bewoners uit het dorp. Hij was daar sedert lang gevestigd, bezat er menigen eigendom en had zelfs zitting in den gemeenteraad.

Politieke overtuiging had hij niet - buiten diegene welke voor het oogenblik zijnen winkel deed draaien.

Voor 't overige, de beste mensch dien ge vinden kunt....

Een tweetal uren na de vorige door ons beschreven tooneelen, hielden vier huurrijtuigen uit de stad voor de deur van *het Zwart Paard* stil. Verschillende jonge heeren, en ook eene juffer, stapten eruit.

Een aantal andere heertjes, meest allen van ongeveer denzelfden ouderdom, als de rijders, en die reeds vroeger te voet waren aangekomen, stonden sedert eenigen tijd op hen te wachten.

De eenen zoowel als de anderen droegen lange broeken, smal aan de beenen en van onder zoo breed dat slechts even het voorste van den schoen er onderuit te voorschijn kwam, - door het volk *slodderbroekskens* geheeten; - hemdsboorden onder de kin zoo laag uitgesneden dat de keel bijna geheel ontbloot was, en overdreven kleine, bolvormige, slappe vilten hoeden die zij, op de wijze van zekere dameshoedjes, - een andere vergelijlijking is er niet te vinden, - niet op het hoofd, maar op het achterhoofd droegen.

Aldus uitgedost, dachten voorzeker deze baardelooze kereltjes van vijftien tot twintig jaar dat zij de *suprême bon ton* vertegenwoordigden en dat hun de toekomst der wereld behoorde.

Allen begaven zich nu naar binnen.

De juffer werd in de gelagkamer geleid, alwaar men haar een glas wijn voorzettede, en een zestal harer begeleiders rondom haar plaats namen.

De anderen gingen rechtstreeks naar de ‘zaal’ waar het concert zoude gegeven worden.

Zij schenen uitermate onaangenaam verrast bij het zien dat slechts een vijf en twintigtal personen, op zijn hoogst, zich in deze zaal bevonden.

Deze personen waren dezelfden die de groep uitmaakten welke wij daar straks op het dorpsplein hebben afgeluisterd.

Wannes, met drie of vier jonge lieden van zijnen stand en ouderdom, bevond zich nog altijd bij hen.

‘Er is verschrikkelijk weinig volk,’ zeide een der steedsche heertjes tot zijnen makker.

‘Drommels! ja,’ mompelde de andere met een lang gezicht.

‘Onze haring zal hier niet braden,’ meende de eerste spreker.

‘'t Heeft er al den schijn van,’ gaf de tweede toe.

Deze woorden werden op gedempten toon gewisseld, opdat ze geen oningewijde ooren bereiken zouden.

Doch aan de uitdrukking die zich op het gelaat der sprekers afschetste, was het niet moeielijk te raden welke gedachten hen bezighielden.

Eenigen uit de groep der dorpelingen, en tusschen hen het manneken met het boevengezicht dat wij tegen den pastoor hebben hooren uitvallen, naderden thans de aangekomenen en begroetten hen op beleefde wijze.

‘Mijnheeren,’ zeide het leelijk manneken, dat het woord voor zijne kameraden scheen te voeren, tot hen, ‘het doet u wellicht geen genoegen dat zoo weinige ingezetenen des dorps onzen oproep hebben beantwoord.’

‘'t Is bepaald ellendig!’ bromde een der heertjes, - die welke daareven het eerst gesproken had - een blonde, met kleine, grijze oogen, en met eenige schaarsche sporen van bakkebaarden om de wangen.

‘Wees verzekerd, mijnheer Van Vreden, dat het *onze* schuld niet is,’ hervatte het leelijk manneken, dat zich bij elke gelegenheid, naar het bleek, op den voorgrond poogde te zetten: ‘wij hebben in de laatste veertien dagen geen oogenblik gerust, en mochten trouwens denken dat onze pogingen een beteren uitslag zouden hebben gehad.’

‘Woorden!’ morde het heertje. ‘De uitslag loopt op nul uit.’

‘Ik herhaal dat het onze schuld niet is.’

‘Dan is uwe werking niet doelmatig geweest. Het was toch de moeite niet waard naar hier te komen om voor de ledige banken te preeken. - Wij kunnen elders onzen tijd nuttiger besteden. - Er hoeven toch geen reuzenpogingen om een honderdtal dommerikken naar een avondfeest te lokken, wanneer zij bovendien geen centiem daarvoor te betalen hebben.’

‘Gij vergeet, mijnheer, dat wij hier een geduchte tegenwerking ondervinden van wege dezulken die, inzonderheid daar zij door het gemeentebestuur zooveel mogelijk geholpen worden, een schier almachtigen invloed in het dorp uitoefenen.’

‘Och! ja, gij bedoelt den pastoor,’ deed mijnheer Van Vreden schokschouderend en eventjes spotlachend, ‘dat is overal hetzelfde, en toch hebben wij op zooveel plaatsen de bovenhand behaald.’

‘De pastoor, ja, maar vooral een der onderpastoors, die duivelsche Grovens: deze levert ons het meeste slag. Het is hem niet genoeg op den preekstoel uit te varen tegen de uitzendelingen van satan, - zoo noemt hij ons, - die de dorpelingen zoeken te verleiden: van huis tot huis loopt hij rond en gedurig ligt hij als het ware op den loer om ons bij al wat wij ondernemen stokken in de wielen te steken.’

Onnoodig te zeggen dat deze woorden niet werden geuit zonder door eenen vloed van godslasteringen en scheldnamen vergezeld te gaan.

Wij zijn overigens, om de fijngevoeligheid des lezers niet te kwetsen, verplicht het aangehaalde met gansch andere uitdrukkingen weer te geven als die welke in wezenlijkheid door den spreker werden gebruikt; het was dit afschuwelijk kereltje volstrekt onmogelijk zich op eene betamelijke wijze uit te laten.

Mijnheer Van Vreden, zoomin als een zijner makkers, antwoordden op de pleitrede van het leelijk manneken; zij luisterden slechts ten halve: hun scheen, om 't even

welke daarvan de oorzaak mocht zijn, een groot gedeelte van hunne vroolijkheid en van hunnen moed ontzonken: want gedurende al den tijd dat het hooger medegedeeld gesprek had geduurd, was geen mensch meer het mager publiek komen vermeerderen dat wij bij het binnentreden in de ‘Concertzaal’ hebben bemerkt.

‘Maar 't zal nu weldra gaan beteren,’ voegde de spreker er nog bij: ‘wij hebben sedert eenige dagen een drietal boeren, die wel gezien zijn en veel invloed hebben in het dorp, op onze hand weten te krijgen,’ - hij wees naar de plaats waar zich Wannes bevond, - ‘zijn dezen eenmaal *werkzaam* voor ons, dan zullen de meeste jongelieden der gemeente volgen!

‘Nu, kan 't heden niet anders zijn, laat ons dan de zaken nemen zooals zij zich voordoen, en vangen wij aan,’ besloot Mijnheer Van Vreden; en daarop richtte hij zich, gevolgd van een drietal zijner makkers, naar het oppereinde der zaal, waar op eene breede trede tot welke men met drie trapjes opklom, een met een groen tapijt overdekt tafeltje, waar achter eenige stoelen, stonden en namen aldaar plaats.

De andere heertjes schaarden zich in de zaal, in vervanging van het afwezige publiek.

Zij waren ongeveer vijftig in getal.

Met de vijf en twintig dorpelingen, was de zaal dus in 't geheel met zoowat vijf en zeventig personen ‘opgekropt.’

Het Concert begon.

Allen die zich met de uitvoering van een deel des programma's gelast hadden, kweten zich gewetensvol van hunne taak.

Zij speelden en zongen onverstoorbaar, naar hun best vermogen, als hadden zij zich voor een auditorium van zes honderd personen bevonden.

Wij laten recht wedervaren aan wie recht toekomt.

De vrienden juichten dapper toe, en telkenmale zij zich aan die oefening hadden overgeleverd, bestelden zij, om zich de keel te ververschen en om eenige oogenblikken later met hernieuwde krachten te kunnen *bravo* roepen, een glas *leuvensch* of *gersten* - iets wat den baas uit *het Zwarte Paard* in bijzonder vriendelijke stemming scheen te brengen.

Nu kwam de voordracht aan de beurt - dat is, het voornaamste stuk van het programma, het hoofddoel van de vergadering, waar het overige slechts het omkleedsel van was.

Het heertje, dat wij mijnheer Van Vreden hoorden noemen, stond recht, haalde een rol papier uit den binnenzak van zijnen jas - want de voordracht was geheel gereed geschreven - en begon zijne aanspraak op een plechtigen toon.

Hij verklaarde dat nu lang genoeg de duisternissen hadden geheerscht en het meer dan tijd was dat het licht werde over de wereld.

‘De fakkel der beschaving,’ riep hij geestdriftig uit, ‘moet eindelijk den nacht der volksvooroordeelen beschamen en verdrijven.’

Na deze uitnemend, duidelijk en lichtgevende inleiding, trok de spreker te velde tegen de aantijging als zouden zijne woorden een oorlogskreet wezen tegen den godsdienst, welke ook deszelfs vorm zij. Och! neen, hij en de partij die hij vertegenwoordigde, waren geene vijanden van den godsdienst hunner vaderen, doch integendeel deszelfs grootste vereerders. En juist daarom, - hier trad de redenaar ten volle in zijn onderwerp, - wilden zij de reine verhevenheid der grondbeginselen zuiveren van al de vooroordeelen die er zich als paddestoelen hadden aangehecht.... De spreker viel in bittere bewoordingen uit tegen deze paddestoelen, die tot hiertoe het volkomen rijk van Christus op de aarde beletteden, zeide hij.

In dien trant ging het een half uur lang immer door.

Wel is waar, vergat hij duidelijk aan te wijzen - en misschien gebeurde zulks niet zonder inzicht - waarin eigenlijk die paddestoelen bestonden, doch dat bleek ook met zeer noodig; de toehoorders schenen goede verstaanders, die slechts een half woord noodig hadden. Althans, zij klopten bij het einde van iedere zinsnêe zoo luidruchtig met hunne stokken op den vloer, dat de glazen op de tafel, die voor bureau diende, dansten.

Zoo was het stilaan zeven uur geworden; geheel het programma was gewetensvol vervuld geworden, en nu oordeelden de heertjes, die uit de stad waren gekomen om den oorlog aan de paddestoelen te verklaren, dat hunne zending voor het oogenblik was afgeloopen en zij niets beters te doen hadden dan hunne avondwandeling stadswaarts te ondernemen.

Dus deden zij.

Zij verlieten het dorp een weinig minder opgeruimd dan zij gekomen waren: want het was geen zegetocht waar zij van wederkeerden, en hun eenige troost bestond hierin, dat zij als François Ier voor zich zelven getuigen konden: *L'honneur est sauf!!*

Wat de dorpelingen betreft, welke het totaal der vijf en zeventig toehoorders hadden helpen bereiken, dezen waren van gevoelen, dat zij

niet waardiger den dag konden besluiten, dan met eenige drankoffers..... aan hun eigen te plengen.

INDRINGEND GEZELSCHAP, NAAR C. HEYDEN.

Ten zeven ure, zeiden we hooger, was het Concert afgeloopen, en ten negen ure zwijmelde de gansche groep die wij het eerst op het dorpsplein hebben ontmoet, Wannes, - die wel een weinig tegenstribbelde, doch tegen wil en dank werd medegesleept, - er onderbegrepen, de eene herberg in, de andere uit, onder luid getier en gezang.

(Wordt vervolgd.)

Schetsen uit het Noorden

I.

Het was in de maand Juli van 1884, dat ik met mijn reisgezel een tochtje naar het Noorden ondernam. Het was warm, ja, er heerschte eene tropische hitte, toen ik van Antwerpen in Westphalen was aangekomen,

waar wij slechts eenige dagen verbleven, want wij dachten er niet genoegen aan, dat hoe verder wij het Noorden zouden ingaan, des te meer de hitte zoude verminderen, hetgeen zich dan ook bewaarheid heeft.

EENE UITDEELING VAN BIER IN HET FRANCISCANERKLOOSTER TE MUNCHEN, NAAR G. KNAPP.

In het Westphaalsche stadje Coesfelt was het dat wij op den ijzeren weg vertrokken. De streek was schoon en vruchtbaar, hier en daar bloeiden de Epilobiums[1], met hunne roode bloemen naast de bosch-Spirea's[2], met welriekende witte bloemtrossen en deze twee planten hebben ons in het geheele Noorden niet verlaten. Het vruchtbare land werd afgewisseld door uitgestrekte heidegrond waar men nog vele Dolmens[3] vindt. Weldra waren wij te Papenburg, een stadje waar veel bedrijvigheid van scheepvaart is, door een kanaal dat zich met de zee verbindt, en spoedig daarna vertoonde zich het stadje Leer in Oost-Friesland gelegen. De baan liep door magere weiden,

1) Wederik.
2) Geitenbaard.
3) Oude begraafplaatsen.

lie in vette weilanden met menigvuldige koeien overgingen, toen wij in Oldenburg kwamen, eene stad met 14.000 inwoners.

Het landschap verandert en wij stoomen door onafzienbare turfveenderijen met binnenzeeën. Het is van daar dat in het voorjaar bij ons, met oostenwind, die rook of veendamp overwaait. Nogmaals verandert de streek en wij zien weer boomen en graanvelden, meer en meer huizen en eindelijk kleine buitenplaatsen: wij naderen zichtbaar eene groote stad.

Wij zijn te Bremen, de oude vrijstad, met 75,000 inwoners. Tusschen hotels, waarvan de balcons sierlijk met bloemen waren versierd, komt men binnen de stad. Schilderachtig is de aanblik, wanneer men op het marktplein komt, waar zich de aloude domkerk en het prachtig raadhuis verheffen. Daar staat ook het oude beeld van Roland in steen gehouwen en het standbeeld van Heinrich Pletzer, den bouwmeester. Wij verzuimden niet om in den vermaarden wijnkelder onder het raadhuis af te dalen. Onder de eerbiedwaardige gewelven ziet het er vooral des avonds zeer gemoedelijk uit: houten banken, stoelen en tafels in oud-Duitschen stijl noodigen u uit om er gebruik van te maken en den kellner toe te roepen: '*Geben sie uns eine flassche Wein.*' De Bremer-kelder is eene stadsonderneming, waar men de oudste en voortreffelijkste Rijnwijnen van Duitschland drinken kan. In een afzonderlijken kelder ligt de beroemde Rose Wein van 1653, in een anderen liggen 12 reusachtige vaten, die men de 12 apostelen noemt. De Roze Wein kost 10 marken per flesch en eene flesch Johannisberger van 1862 betaalt men met 40 marken. Verder kan men er allerlei goede wijnen in verschillende prijzen bekomen, terwijl de kelder als restaurant aanbevelingswaardig is. De domkerk is van de 12de eeuw, behoort aan de Luthersche gemeente en bevat inwendig geene merkwaardige bijzonderheden dan alleen een grafkelder (Bleikeller), waarin de lichamen zonder bederf bewaard blijven. Bremen heeft ook een fraai wandelpark, waar het standbeeld van den sterrekundige Olbers prijkt, en langs de rivier de Weser vindt men aan de stadszijde de schoonste villa's gebouwd, die smaakvol met bloemen en klimplanten versierd zijn.

Wij verlieten de oude handelsstad en kwamen des avonds in het gewoel van de groote vrijstad Hamburg, met 225,000 inwoners. Het hotel, waar wij afgestapt waren, was aan het heerlijke Alster-meer gelegen, het schoonste en volkrijkste gedeelte der stad. Mijne kamer had uitzicht op die prachtige watervlakte, waarin het licht van honderden gasvlammen zich weerspiegelde en een betooverend gezicht opleverde. Den volgenden morgen was de Alsterzee door de heldere zon beschenen en kon ik ruimschoots het bekoorlijk uitzicht genieten. Menigvuldige stoombooten en zeilschepen doorkruisten den vriendelijken waterspiegel. Het Alstermeer ligt gedeeltelijk in en gedeeltelijk buiten de stad en wordt door eene schoone brug gescheiden. In de stad is het omringd met breede wallen voor rijtuigen en voetgangers. Die wallen zijn met boomen beplant en met voorname hotels en schoone winkelhuizen bebouwd. Buiten de stad is het meer omringd met prachtige villa's en buitenplaatsen, waar de residentie is van de voorname kooplieden, die alle oogenblikken de gelegenheid hebben om met stoombootjes naar de stad te varen.

Hamburg, voor een groot gedeelte door brand vernield, is thans eene moderne plaats; maar toch vindt men hier en daar nog overblijfsels van de oude stad, die een schilderachtig karakter hebben. Bijzonder schoone gebouwen treft men er niet aan: de Nicolaaskerk nochtans is een fraai gothisch gebouw, het Kriegerdenkmal van

Schilling is zeer merkwaardig, en de Dierentuin verdient bezocht te worden. Ook de haven is belangwekkend.

Er heerscht in Hamburg veel beweging in de straten en de boerinnen van Vierland met hunne nationale schilderachtige kleeding maken een eigenaardig contrast tusschen de menigte der voetgangers.

Van Hamburg vertrekkende, voer ons de ijzeren weg door eene vriendelijke, heuvelachtige en vruchtbare streek naar de oude vrijstad Lubeck. Tusschen boekweit- en graanvelden gelegen, gaf mij bij het aankomen Lubeck den indruk van eene oude Hollandsche stad. Er is niet veel beweging en men telt er 44,700 inwoners, doch de oude kerken van katholieken oorsprong zijn zeer merkwaardig. De Mariakerk is eene fraaie kerk in gothieken stijl met twee torens, en geheel van gebakken steen gebouwd in het jaar 1280. In al de kerken van Noord Duitschland, en verder in het geheele Noorden, vindt men altaren volgens het gebruik der Oud-Luthersche gemeente. Men bewaart in dezekerk nog merkwaardige overblijfselen van het katholicismus, zooals eene kunstig gebeeldhouwde triptiek van de 15de eeuw, eene doopvont in brons van 1337 en een bronzen tabernakel, Ook vindt men er kunstig snijwerk in hout. In de Domkerk ziet men onder de schilderijen het lijden van den Zaligmaker, door een leerling van Albrecht Durer gemaakt, en in eene kapel den doodendans in muurschildering.

Verder zagen wij in de Domkerk, welke in 1200 gebouwd is, een prachtig schilderstuk van Memling en eene kunstig gegraveerde grafplaat in koper van 15 op 6 voeten grootte.

Zeer voldaan over het kunstgenot verlieten wij de stad Lubeek en stoomden door eene prachtige, boschrijke en heuvelachtige streek met schoone meeren, koornvelden en weilanden, met koeien gestoffeerd, naar de zeehavenstad Kiel, waar alleen de prachtige slottuin, *Düsternbrook* genaamd, verdient bezocht te worden. Het was tegen den avond dat wij met een rijtuig een aangenamen toer maakten onder het lommer van aloude beukeboomen, die in dit uitgestrekte woud door hunne ontzettende stammen en tot gewelven ineengestrengelde zware takken, een grooten indruk maken.

Den volgenden morgen gingen wij aan boord van het schoon ingerichte stoomschip de *Adelaar* om een zeereisje naar Denemarken te maken. De zwarte rook golfde uit den schoorsteen en dwarlde door de lucht. Onder het gewoel en gejoel van het volk, laat eindelijk de stoomfluit haar snerpend geluid hooren, en kort daarna werd het schip statig door de haven voortgestuwd. Waarlijk schoon is het uitvaren van de Kieler-haven.

Tegenover de stad liggen de groote dokken en de werf van de keizerlijke marine met het visschersdorp Ellerbeek. Daarna verscheen aan de andere zijde het prachtige beukewoud, waarvan wij reeds gesproken hebben; tusschen het geboomte is het schoone hotel Bellevue gelegen, verder ziet men aan beide oevers sombere bosschen, en eindelijk komen wij aan den ingang van de haven, verdedigd door de vesting *Frederiksort,* met het fort Falkenstein. Spoedig daarop bereikt het schip de volle zee.

(Wordt voortgezet.)

A.M. OOMEN.

Geschiedkundige Anekdoten.

Eene les aan Napoleon I.

Napoleon was steeds ijverzuchtig op de onafhankelijkheid van den rijkdom. Op zekeren tijd was de echtgenoot van een zeer rijk Parijsch koopman bij een schitterend bal ten hove tegenwoordig. De keizer naderde haar en sprak tamelijk kortaf tot haar: ‘Gij zijt mevrouw Cardon?’ ‘Ja, sire!’ ‘Gij zijt zeer rijk, niet waar, mevrouw?’ ‘Ja, sire,’ hernam zij, ‘ik heb tien kinderen.’ Napoleon gevoelde al het scherpe van dit gezegde en verwijderde zich.

***

Eene wraakneming.

John Kemble had een tooneelspeler, genaamd Collins, door zijn lichtgeraaktheid beleedigd. Collins zwoer zich te wreken. Toen Kemble op zekeren tijd Hamlet gaf, speelde Collins voor Guldenster. Hamlet spreekt tot dezen: ‘wilt gij op dezen fluit blazen?’ en overhandigt hem het speeltuig. ‘Ik kan niet, mijn prins.’ - ‘Ik verzoek u er om!’ aldus gaat Hamlet-Kemble voort. - ‘Nu goed,’ herneemt de ander, ‘wanneer uwe hoogheid het beveelt, zal ik doen wat ik kan!’ En Collins begint met alle kracht te blazen: ‘God save the king,’ waarop Kemble zich wanhopend achter de schermen verwijdert.

Wetenswaardigheden

Eenige geschiedkundige aanteekeningen over hoenders.

In geheel het Oude Testament wordt nergens van hoenders gewag gemaakt. De Semitische volkeren kenden dus het kippengeslacht nog niet. Ook op de oude Egyptische gedenkteekenen is geen haan of hen te bespeuren. Men vindt er troepen ganzen op afgebeeld, die van de weide bijeengedreven worden, maar nergens kippen. De huishaan is uit Indië afkomstig, zijn voorzaat is de Bankivahaan, die nog heden in Achter-Indië en op de Indische eilanden tot Kaschmir leeft. Eerst met de Medisch-Persische veroveringsoorloogen verspreidde zich het hoendergeslacht verder naar het Westen, en de eerste berichten over het aanwezig zijn van haan en hen in Europa vindt men bij den Griekschen dichter Theognis, in de tweede helft der zesde eeuw voor Christus. Spoedig na het verschijnen der gevederde dieren in Griekenland, werden zij per schip naar Sicilië en Beneden-Italië gebracht. Toen zij van daar te Rome gekomen waren, gaf men er eene eigenaardige godsdienstige beteekenis aan. De oud-Romeinsche priesters, de Auguren, welke uit de vlucht en het geschreeuw der vogels de toekomst voorspelden, bezigden ze om in den krijg waar te zeggen. Daar zij zelven afkeerig waren van de gevaren des oorlogs, gaven zij uittrekkende legerscharen hoenders in kooien mede en leerden zij den veldheeren, op verschillende uitingen dier dieren te letten. Als de hoenders zoo gulzig aten, dat hun de stukken van een voorgezetten voederbrij uit den snavel op den grond vielen, dan was dit een goed teeken voor den aanstaanden krijg: het tegenovergestelde gold voor waarschuwing. De priesters hielden er een zeer eenvoudig huismiddeltje op na: zij lieten de dieren honger lijden of voederden ze zóó goed, dat ze geen trek meer hadden in meer eten. De beroemde redenaar Cicero steekt in zijne geschriften dan ook in het breede den draak met deze hoender-orakels, en Plinius maakt de ondeugende opmerking, dat beslissende veldslagen door hoenders werden geleid en de beheerschers der wereld niets uitrichtten, indien haan en hen hun niet bijstonden.

Evenals de Romeinen hebben ook de Grieken zeer spoedig, nadat de hoenders onder het volk bekend geworden waren, het nut van hunnen teelt erkend en er zich met veel ijver op toegelegd. Bij de meeste Grieksche dichters heet de haan altijd de Persische vogel. Deze kreeg, evenals bij de Romeinen, ook in Griekenland, zeer spoedig eene soort van godsdienstige beteekenis, werd vooral den God des Lichts als geheiligde vogel toegevoegd en herstellenden offerden aan den God der Geneeskunst een haan. De Grieksche geschiedschrijver Pausanias verhaalt van een gebruik in wijnbergen, om den schadelijken invloed van ruw weder op de wijngaarden te voorkomen; twee mannen moesten een haan deelen, elk met de helft van het dier van tegenovergestelden kant om de wijnbergen loopen en de beide helften begraven ter plaatse, waar zij elkaar ontmoetten. De hoenders moeten in Duitschland in de vijfde eeuw voor Christus' geboorte ingevoerd zijn, maar zij werden toen zeer langzaam verspreid bij de beschaafde volkeren van Zuid-Europa. Want het toenmaals ‘barbaarsche’ Noorden was niet ‘gezeten,’ was niet ‘stoelvast.’ Eigenaardig is het feit, dat de naam van deze huisdieren bij de oude Germanen reeds bijna eensluidend was als bij ons. In het oud-Gothisch heet het mannetje ‘hana,’ en het wijfje ‘hoon.’

De groote Rapparee. Historische novelle.

I.

Aan den noordelijken voet van het Slieve-gullion-gebergte woonde in het jaar der genade 1696 een zeer welgestelde pachter, met name Callan. Van zijne vier kinderen was alleen Rosa, zijne dochter, volwassen; zijn drie zonen waren de jongensjaren nog niet te boven. Deze man bebouwde eene uitgestrektheid van tweehonderd en zestig akkers uitmuntend land, waarvan hij slechts eene lichte pachtsom betaalde, zoodat hij naar de begrippen van het land, in overvloed en welstand leefde. Hij had dit destijds in Ierland zoo zeldzaam geluk te danken aan zijne rustige onderwerping aan de regeering van Willem III. Hij vermeed angstvallig zich in de staatkundige verwikkelingen te mengen; want zonder deze omstandigheid ware hij wel niet in het ongestoorde bezit van zijn eigendom gebleven.

Brian Callan was een werkzame, eenvoudige en eerlijke man, een liefdevol echtgenoot en goed vader en een hulpvaardige buurman. Zijne vrouw stamde uit eene aanzienlijke familie; wijd en zijd in het rond bezat geen tweede vrouw een rijkeren krans van die deugden, welke het huiselijk leven met den zonneschijn van het geluk en de godvruchtigheid verhelderen. Hunne dochter Rosa was ten tijde van ons verhaal eerst negentien jaar oud. Weelderige zwartbruine haren omlijstten het zachte ovale gelaat, waaraan de schoone mond en de trouwhartige donkere oogen eene liefelijke, innemende uitdrukking gaven. Hare aangeborene ongekunsteldheid zette aan elke harer bewegingen eene ongemeene bekoorlijkheid bij; daarbij kwam nog een rijk kapitaal van verstand en geest, welk haar de achting verwierf van allen, die haar kenden - en daarbij bezat zij een buitengewoon vast karakter.

Niet ver van haars vaders huis woonde eene familie Mac Mahon, die tot het groote nog bloeiende geslacht der Mac Mahons of Monaghan behoorde. Ook deze was rijk evenals de Callans en gelukkig door de beroerten van felbewogen dagen heengeworsteld. Arthur Mac Mahon had drie zonen, waarvan de twee oudsten reeds gelukkig getrouwd waren en eene eigen huishouding opgezet hadden. In het huis des vaders leefde dus alleen nog de jongste ongehuwde zoon Koenraad, op wien naar het gebruik der familie het vaderlijk goed moest overgaan. Koenraad Mac Mahon was ten tijde, waarin ons verhaal aanvangt, verloofd met Rosa Callan, die wegens hare zeldzame schoonheid algemeen ‘Mooi Roosje’ genoemd werd. Vele eeuwen achtereen tot op den huidigen dag heeft men steeds opgemerkt, dat de Mac Mahons, mannen en vrouwen, in lichamelijke schoonheid door geene andere Iersche familie overtroffen zijn geworden. Nog nooit heeft iemand een misvormden of zelfs leelijken Mac Mahon gezien. Koenraad Mac Mahon maakte geene uitzondering op dezen algemeenen regel.

De beide familiën leefden destijds in zeer gelukkige omstandigheden. De toebereidselen voor het huwelijk van ‘Mooi Roosje’ met Koenraad Mac Mahon waren voltooid en er bleven nog enkel de laatste stappen te doen.

De toestand van Ierland was destijds niets minder dan vreedzaam en ordelijk, al hadden dan ook de vreeselijke worstelingen, die het nog kortelings verwoest en geteisterd hadden, geheel en al uitgewoed. Het eigendom liep echter steeds het hoogste gevaar. De moeielijk toegankelijke wouden en gebergten wiemelden van

rooverbenden, die nu eens groote dan weder kleine strooptochten door het land ondernamen. Een der gevaarlijkste dezer rooverbenden waren destijds de zoogenaamde Tories, die, geen acht gevende op godsdienstige belijdenis, roofden, moordden, brandden en verwoestten. Doch met deze bende heeft ons verhaal niets te maken; wel met die der niet minder gevreesde Rapparee's. Over haar wezen en hare daden, haar doel enz. zullen wij den lezer in den loop van ons verhaal het noodige mededeelen.

In de nabuurschap van Lisbuy, de woonplaats der Callans en Mac Mahons, woonde een zekere familie Johnston op een landgoed, van hetwelk zij bezit genomen hadden, terwijl het vroeger toebehoorde aan O'Hanlons van Tandragee, eene katholieke familie. Deze had onder de vanen van Jacob II in den veldslag van Boyne gestreden en verscheidenen harer leden op dien rampzaligen dag verloren. De Johnstons waren een tak der befaamde protestantsche Johnstons of the Fews, die zich door hunne geestkracht en onverschrokkenheid onderscheidden en toenmaals de schrik waren van alle landloopers, dieven en struikroovers. Tot genoemden zijtak behoorde een jongman, die in het koninklijke leger eene plaats bekleedde en destijds met eene afdeeling van zijn regiment in de stad Armagh in bezetting lag. Deze jonge officier, William Lucas, was evenwel, met uitzondering van eene of andere drijfjacht op de Rappareebende, nog niet in het veld geweest. Hij bracht zijn tijd grootendeels door met braspartijen en uitspattingen van de ergste soort. Terwijl hij met zijne manschappen in Armagh lag, placht hij nu en dan naar het goed zijns vaders te rijden, grootendeels echter alleen met het doel om in den omtrek naar eenig offer zijner lage driften uit te zien. In geheel Ierland bestond er destijds gewis geen gewetenloozer schurk dan de jonge Lucas. Zijne uitstekende natuurlijke hoedanigheden wendde hij slechts aan ten dienste zijner hartstochten. Hierin ondersteunden hem nog zijn rijkdom, zijn innemend uiterlijk en zijne beschaafde manieren.

Op een zijner gewone uitstapjes naar de ouderlijke woning ontwaarde hij toevallig Rosa Callan, die hij dadelijk als eene prooi voor zich bestemde. Van toen af werden de bezoeken aan de zijnen steeds menigvuldiger; daarmede nog niet tevreden, verschafte hij zich meermalen onder verschillende voorwendsels verlof voor eene week of veertien dagen. Het liefste zwierf hij dan, met de buks op den rug, door bosch en akker en zette daarbij naar hartelust de boerenwoningen overhoop, die onder het voorwendsel van vermoeidheid, honger of dorst ten allen tijde voor hem openstonden.

Op zekeren dag bracht hij ook een bezoek bij de familie Callan. Doch daar klopte hij bij ‘Mooi Roosje’ van Lisbuy aan eene verkeerde deur. Het meisje was te vlekkeloos en deugdzaam, om niet met angst en afschuw voor den wellusteling vervuld te zijn, hoewel hij zijne laaghartige oogmerken nog onder den dekmantel van eerbaarheid verborg. Toen hij de laatste maal in jachtkleeding het huis haars vaders betrad, verlangde hij een glas melk en legde vervolgens tot vergelding voor de bewezen gastvrijheid met veel vertoon vijf goudstukken voor het meisje op de tafel. Rosa schoof ze terug.

‘Den armsten bedelaar, die onder ons dak komt,’ sprak zij eenvoudig, ‘zou dezelfde gastvrijheid ten deel vallen. Neem uw geld terug, mijnheer.’

‘Daar is geen denken aan,’ antwoordde hij. ‘Niets kan mij meer genoegen verschaffen dan zulk een schoon meisje, gelijk gij zijt, iets te schenken.’

‘Ik neem geen geschenken van u aan, mijnheer,’ hernam Rosa met verontwaardiging; ‘en daar ik voor het oogenblik geheel alleen in huis ben, is zulk een aanbod hoogst ongepast.’

Hij wilde haar dichter naderen.
'Blijf staan,' riep zij luide, 'geen stap nader!'
Doch hij drong nog steeds op haar in - bliksemsnel vloog zij naar de hoekkast, greep een Ierschen dolk en nam God tot getuige, dat zij hem dien in de borst zou stooten, zoodra hij haar met een vinger aanraakte. De officier zag in, dat hij omtrent haar besluit geen oogenblik in twijfel behoefde te zijn. Hare teedere gestalte was zichtbaar grooter geworden, de donkere oogen gloeiden en het natuurlijke rood harer wangen had een donkeren tint aangenomen. Lucas bleef staan, zoo bewonderenswaardig was het meisje hem nog niet verschenen.
'Holla, meisje,' sprak hij, 'waarom maakt gij u zoo boos! Maar, bij den Hemel, wat staat u dat verontwaardigde voorkomen allerliefst! Het is waarlijk jammer, dat gij er niet altijd zóó uitziet. Het komt niet alle dagen voor, dat een man van mijn vermogen en mijn rang aan een meisje van uwen stand eene liefdesverklaring doet, gelijk ik op dit oogenblik.'
'Verwijder u thans, mijnheer!' antwoordde zij. 'Verwijder u thans en neem uw geld mede en moget gij niet meer op den inval komen dit huis nogmaals te betreden.'
'Het zij dan zoo,' hernam hij, 'ik zal mijn geld weder opsteken Maar ik geef de hoop niet op, dat gij nog tot betere inzichten komt. Vaarwel, mijne schoone.....'
Hij stond reeds buiten, toen hij deze woorden sprak; eer hij echter zijne vleiende rede kon eindigen, sloeg Rosa de deur voor zijn neus dicht en grendelde ze van binnen. Verlicht ademhalende viel zij op een stoel neder en gaf haar beklemd hart lucht door een stroom van tranen.
'Welk een heerlijk schepsel,' morde de officier onder het weggaan; 'zij moet de mijne worden, door list of geweld!

Op zekeren avond der maand Maart van hetzelfde jaar, ongeveer zes weken na het bovenvermelde geval zat Brian Callan bij zijnen haard en onderhield zich gemoedelijk met zijne kinderen, de dienstboden en eenige buren, die tot tijdverdrijf een paar uurtjes kwamen kouten. Rosa zat eenigszins ter zijde aan het spinrokken en spon vlas; de moeder maalde garst in een handmolen.
Op den haard brandde een blauwachtig turfvuur, dat het geheele keukenvertrek met zijn vriendelijk schijnsel verlichtte. Rosa scheen geen bijzonder aandeel in het gesprek der mannen te nemen; zij was veeleer verstrooid, ja zelfs bekommerd, want van tijd tot tijd hield zij met spinnen op en luisterde of zich buiten de deur niet eenig gerucht deed hooren. Telkens teleurgesteld nam zij, blijkbaar verdrietig en terneergeslagen, den draad weder op en ging met spinnen voort.
'Owen!' riep de vader zijnen oudsten zoon, een fiks opgeschoten stevigen knaap toe, 'kom hier, en vertel ons eene geschiedenis' - want Owen was niet alleen een minnaar van winteravondvertellingen maar kon zelf ook zeer aardig verhalen.
'Ja, Owen, gij moet ons een geschiedenis vertellen,' riepen allen in koor; 'gij zijt een heksenmeester met den mond.'
'Maar wat zal ik vertellen?' vroeg Owen, wien het ongemeen vleide zoo voor het geheele gezelschap zijn talent te toonen. 'Ik ken geene enkele geschiedenis, waarlijk niet.'
'Praatjes!' klonk het uit aller mond, 'gij moet vertellen.'
'Welaan! het zij dan zoo,' hernam Owen, op wiens gelaat zich een groote trots afspiegelde, 'ik zal het beproeven en doen wat ik kan.'
'Kom, begin dan toch,' riep een der buren, 'gij weet het, met moed begonnen, is het half werk.'

'Luistert dan,' ving Owen aan na een paar malen de keel geschraapt te hebben. 'Er was eene weduwe, die drie zonen had. Deze waren echter zeer arm, doch daaraan waren zij zelve de schuld. De oudste was lui en ongehoorzaam en wilde voor het onderhoud zijner moeder niets doen, de tweede was zoo mogelijk nog luier en ongehoorzamer en daarbij een ware smeerpoets, wien het nog te veel moeite was, om zijn aangezicht te wasschen. Alleen de jongste der zonen was eenen.....'

Op dat oogenblik klapte de deurklink - Koenraad Mac Mahon met zijn vader en zijne beide broeders traden binnen. Hoe flikkerden en schitterden nu de oogen van 'Mooi Roosje.' Hare wangen brandden van den gloeienden blos der vreugde en der bevrediging. Met het spinnen was het uit.

'God zij met u allen! Goeden avond!' Deze en soortgelijke groeten werden over en weer gewisseld. In een oogwenk schoof het gezelschap aan den haard dichter bijeen, om voor de nieuw aangekomenen plaats te maken.

Nieuwe stoelen werden bijgezet en weldra zaten allen weder in een halfrond om het glimmende vuur. Koenraad had zijn stoel zoodanig in den halven kring geplaatst, dat hij vlak bij het spinrokken van Rosa kwam zitten. Dit kon niemand bevreemden, daar het gansche kerspel met het ophanden huwelijk der beiden bekend was, en de oude Mac Mahon met zijne beide oudere zonen Koenraad juist dezen avond vergezeld had, om den trouwdag vast te stellen. Na eenige inleidende woorden stond de oude Mac Mahon van zijn stoel op, ging naar de voordeur en keerde met een paar dikbuikige kruiken brandewijn terug. Wij moeten onze lezers mededeelen, dat in Ierland bij eene dergelijke handeling de brandewijn nooit ontbreken mag. Bij alle bijeenkomsten, die met de verloving of met de voltrekking van het huwelijk in verband staan, moet de brandewijn door de bloedverwanten van den bruidegom geschonken worden. Onnoodig te zeggen, dat dit de opgeruimdheid en de eendracht der aanwezigen, inzonderheid bij deze reeds op zich zelve feestelijke aanleiding, niet weinig bevorderlijk is. Het gesprek draaide zich om verschillende onderwerpen, maar op den trouwdag zelven te zinspelen had nog niemand gewaagd. Eindelijk ontketende de geest van den brandewijn ook hier de geboeide tongen.

‘Wanneer zal dan de trouw plaats hebben? Op een der eerstkomende Zondagen, zeker?’ riep een der boeren met een boosaardigen lach. Dat voorstel werd algemeen met afkeuring en gemor ontvangen. Want in Ierland bestaat bij rijk en arm een vooroordeel tegen de voltrekking van een huwelijk op Zondag. Naar het volksbijgeloof moeten zulke huwelijken ongelukkig uitvallen. Het rumoer was echter spoedig weer bedaard. In plaats daarvan werden zegenwenschen op het jonge paar uitgebracht; de glazen deden de ronde in den halven cirkel. Allen drukten elkander met vriendschap en hartelijkheid de hand. Ten laatste stond Brian Callan op en hield eene korte lofrede op de uitstekende hoedanigheden zijner goede dochter Rosa.

‘Zij is,’ sprak hij, en tranen schitterden in zijne oogen, ‘zij is.... doch wat behoef ik te zeggen wat zij is? Weet dat niet iedereen! Daar zit zij, het meisje, die mijn hart nog nooit ernstig bedroefd of mij ook zelfs boos gemaakt heeft. Ik ben overtuigd, dat gij Rosa niet om hare fortuin tot vrouw begeert. Spreek, Koenraad!’

‘Neen, bij den hemel, Brian, ik nam haar al bezat zij minder dan een handvol stroo,’ antwoordde de jonkman met vuur.

‘Dat wist ik eigenlijk reeds,’ ging haar vader voort, ‘doch gij ontvangt met haar een schat, die meer waard is dan duizenden souvereigns, dat is de zegen Gods en een rein, beminnend hart dat u tevreden en gelukkig zou maken, al bezat gij alleen water en droog brood. Maar zoover is het, Goddank, nog niet. Gij krijgt beiden eene aanzienlijke som gelds en daarbij de vrijwillige toestemming uwer ouders mede; daarom moge God u geluk en gezondheid en veel voorspoed schenken zoo lang gij leeft!’

De oude Mac Mahon was ingelijks opgestaan en vatte Brian bij de hand, terwijl hij aanhief:

‘Elk woord, dat gij gezegd hebt, Brian, is waar, dat weten wij allen. En voorwaar, Brian is er de man naar, dat hij voor Rosa een man vindt, die haar waard is. Mocht er nu zoo iemand bestaan, zoo zou ik denken, dat het mijn Koenraad is. - In werkelijkheid is hij het evenwel niet.’

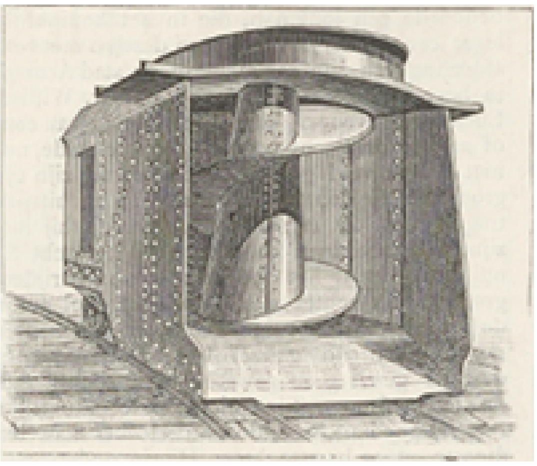

DE AMERIKAANSCHE STOOMSNEEUWPLOEG.

'Wat zegt gij daar?' riep Callan opspringende, 'moet ik dit misschien zoo verstaan, als ware mijne dochter voor uwen zoon Koenraad niet goed genoeg of te goed?'

'Het laatste, het laatste!' antwoordde Mac Mahon; 'ik ken geen enkel jonkman wien ik uwe Rosa zou willen geven!'

'Verduiveld, man! zoo iets laat ik mij in mijn huis niet zeggen. Hij is de rechte man voor haar, ja, voor elk meisje, dat nog beter is dan zij - wanneer er ten minste ergens zulk een meisje te vinden is.'

'Ik blijf er bij, hij is het niet!' hield Mac Mahon vol; 'geen enkele jonkman uit de geheele baronie Orior is harer waardig Kijk mij niet zoo toornig aan, Brian. Ik weet wat ik zeg en ik ken de waarde van *mijn* zoon zoo goed als gij die van *uwe* dochter - misschien nog beter; want ik geloof, dat gij de wezenlijke waarde van uwe dochter volstrekt niet kent; daarentegen ken *ik* die en ik herhaal het, geen enkele man in de baronie Orior, of mijnentwege in de zes naaste baronieën - wat toch iets zeggen wil - is harer waardig.'

'Arthur Mac Mahon, ik zeg, dat gij liegt! Ik beweer, dat uw zoon, die daar voor ons zit, mijne Rosa waardig is - ja, dat beweer ik - en ware de brandewijn u niet naar

het hoofd gestegen dan zoudt gij mij gelijk geven. Maar evenwel vind ik uwe aanmerking in het bijzijn onzer kinderen niet zeer gepast; ik ken toch gewis de waarde mijner dochter!'

'Ook dat bestrijd ik,' riep Mac Mahon, 'ik bestrijd het, ik zeg u, dat gij niet half weet wat uwe dochter waard is.'

'Maar ik vraag u toch in gemoede, waar is dan wel ter wereld iemand die beter in staat is haar te kennen? - Daar, vraag het aan hare moeder - wat die zegt...'

'Er is nog iemand, die haar beter kent dan gij met u beiden.'

'Zoo, werkelijk?' riep Callan half spottend, half verwonderd over den geheimzinnigen toon en de zonderlinge bewijsvoering van den ouden Mac Mahon. 'En wie is dan die iemand?'

'Zoo moet ik het dus zeggen! De jonge vaandrig Lucas is het. Doch daarbij alle eerbied voor Lucas van Castlehane.....'

Callan stond sprakeloos, zag nu eens den spreker, dan weder zijne dochter aan, wier aangezicht en hals oogenblikkelijk met een gloeiend rood overgoten werden. Zijn oog bleef een poos op haar rusten. Waarom kleurde zij? - Zijne aderen zwollen vingerdik op, zijn gelaat was doodsbleek, zijne handen trilden. Hij schraapte twee- of driemaal zijne keel om adem te halen.

'Arthur Mac Mahon,' riep hij eindelijk, 'wat wilt gij daarmede zeggen? De naam en het hart van mijn kind zijn zoo vlekkeloos, als versch gevallen sneeuw. Bedenk u wel, eer gij een steen op haar werpt, want ik ben, indien ik getergd en uitgetart word, een gevaarlijk mensch. Verklaar u dus, of als gij het niet doet, zal ik het u leeren eer gij over mijn dorpel gegaan zijt. Mijn kind is mijn leven en mij dierbaarder dan het leven zelf.'

'Wat ik te openbaren heb, is zeer onaangenaam,' antwoordde Mac Mahon op plechtigen toon; 'daar ik weet, dat het den een en den anderen onder u pijnlijk zal zijn, zou ik, alvorens met mijne verklaring voor den dag te komen, mijn glas nog eens willen laten vullen.'

'Gij hebt den brandewijn zelf medegebracht,' zeide Callan, 'en dien den ganschen avond rondgeschonken dus kunt gij nu zelf ook wel uw glas vullen.'

Hij bracht deze woorden met eene heesche, trillende stem uit.

'Ook goed!' hernam Mac Mahon doodbedaard, en schonk zijn glas vol. 'Op ons aller gezondheid en op eene vreedzame en volledige beslechting van onzen twist!

'Nu zou ik echter toch gaarne nog een persoon, met wien ik voor eenige dagen over de zaak gesproken heb, hier hebben, opdat deze de beschuldiging met zijne getuigenis bekrachtige; eene beschuldiging, die ik tegen..... tegen..... bij den Hemel, man, tegen uwe dochter hier inbrengen moet.'

Er ontstond plotseling een doodelijke stilte; het was alsof het geheele gezelschap door den bliksem getroffen was.

(Wordt vervolgd.)

[Nummer 29]

H.A. Banning.

H.A. BANNING.

Er zijn mannen van talent, wier leven stof oplevert voor een of twee dikke 8° deelen. Men kent hunne belangrijke geschiedenis, die de biograaph zorg draagt te beginnen met den eersten kreet, dien zij op den schoot hunner achtingswaardige baker lieten hooren, en die zelfs, volgens de min of meer groote welwillendheid der levensbeschrijvers, reeds een kreet van genie was - voor hem, die het gelooven wil.

Elke stap in hun verder leven is, naar men denken zou, gekend, en om logisch te zijn moet men aannemen dat de wondermenschen dermate van hunne latere overmacht overtuigd waren, dat zij van in hunne wieg tot aan hun graf, een dagboek hebben gehouden om het nageslacht bekend te maken met elke beweging hunner geniale schoenzolen, met elken knip hunneroogen, waarin het vuur van hooger geest tintelt.

Kortom, die wondermenschen willen onsdoen gelooven dat zij met eene aureool om het hoofd 'op het blauw satijnen kussen' van vader Beets lagen te spartelen of te sluimeren.

Niet van die is de man, lezer, dien ik de eer heb vandaag u voor te stellen.

Ik weet niets van zijn blijden geboortedag, misschien ook wel was het bij nacht dat hij de wereld binnentrad; het is mij ook niet bekend welk uur het sloeg op den Utrechtschen dom, toen hij zijn eersten menschelijken kreet in de wereld zond; maar dit denk ik wel te kunnen verzekeren, dat er bij dien schreeuw niet de minste verbazing ontstond in de nijverige Utrechtsche burgerij, en dat de klapperwacht geen oogenblik zijn afgemeten stap heeft vertraagd.

Van zijnen kindertijd weet ik evenmin iets, noch iets van zijne schooljaren, zoo als dit bij alle later uitstekende geesten het geval is; zelfs niet of zijn magister eene staart of kadodderpruik droeg; of zijn vader eene korte of eene lange broek, kaplaarzen of lage dansschoenen aan had, wat een Fransch schrijver zoo belangwekkend bij zijn aristocratischen vader weet te doen uitkomen.

Al wat ik weet is dat mijn vriend Banning in het jaar 1818, te Utrecht, waarschijnlijk zeer eenvoudig en gelijk alle menschenkinderen - die uitgezonderd welke, zooals men *dichterlijk* zegt, op de trappen van eenen troon geboren worden - in de wereld is gekomen. Ik heb ten minste nooit vernomen dat op dien geboortedag de klokken geluid, de kanons afgeschoten werden, omdat een toekomstige man, met een toekomstig talent zich voor de doopvont en den burgerlijken stand aanbood.

Banning was de jongste zoon uit een gezin, waarin een hoogst beschaafde toon heerschte. Kunst en letteren vonden, in dien kring, verdienstelijke vereerders en, wie kan het loochenen: zoo de ouden zongen, zoo piepen de jongen. De moeder had hare lievelingen met echt Hollandsche liedjes, dichterlijke legenden en tevens met het rein godsdienstig woord gewiegd, en niet alleen onze vriend werd dichter, maar ook een oudere broeder, terwijl een derde zich aan den geestelijken stand toewijdde. Die korte aanhaling kenmerkt, dunkt ons, volledig het gezin der Banning's.

Als jongeling, als man zal mijn vriend waarschijnlijk gedaan hebben wat wij allen deden: wij geloofden, hoopten en beminden, zagen illusiën ontstaan gelijk de witte bloesems in de lente, om ze later, zonder vruchten te geven, te zien neerzwindelen en vertrapt te worden; wij weenden en lachten, wij leden en streden. Aller leven draait zoo wat in denzelfden kring, dit echter met minder dwaze sprongen dan dat - en zulks is zeer gelukkig.

Toen ik den schrijver leerde kennen, was hij den mannelijken leeftijd reeds ingetreden.

Het was in 1867. Onze vriendschap dagteekent van dit jaartal. Banning trad toen op als hoofdredacteur van het belangrijke tijdschrift de *Katholieke Illustratie.* Tot op dat oogenblik was hij op het gebied der letteren, voor het groote publiek, schier een onbekende gebleven, en wel door eigen schuld; want voor mannen van wezenlijke verdiensten blijft het volk nooit hardnekkig doof.

Had Banning dan, in dat lange tijdverloop, niets merkwaardigs voortgebracht, of werd eerst op gemeld tijdstip zijn talent wakker? Integendeel. Kent gij altijd wel den zaaier van het goudgele koren dat in den blijden zomer op den akker golft? Kent gij elken priester, die de kiemen van godsdienstzin in de harten strooit van zoovelen rondom u? Kent gij den soldaat, die soms op de grenzen uws lands de trouwe schildwacht is, om het tegen allen boozen aanval te verdedigen?

Neen, gij kent noch dezen, noch genen, maar gij geniet de vruchten van zijn zwoegen, van zijn ieveren, van zijn waken.

Tot dat groote leger van weinig gedruischmakende, doch verdienstelijke mannen, behoorde mijn vriend. Hij schreef een aantal belangrijke artikels, verhandelingen en novellen, doch hij hechtte aan deze zelden zijnen naam. Met dat wijs geduld hetwelk hem, vooral in later leven, kenmerkte, hardde hij zich, en zonder hiervan bewust te zijn, tot den kloeken strijd, dien hij weldra voor zijne overtuiging zou leveren.

Banning kon echter toen reeds een voorgevoel hebben van de belangrijke plaats, die hij eenmaal op het gebied der letteren zou innemen. Door de nevelen heen, vonkten hier en daar heldere sterren. Immers, de in het licht gegeven novellen, onder ander *Ko Folkes*, *de Heks op de Amersfoorter heide*, *Cecile* en andere, werden door zijne landgenoten naar waarde beoordeeld en in het Hoogduitsch vertaald. In het meergemelde jaar was de talentvolle man eindelijk gedwongen voortdurend in het volle daglicht te treden, wat hij niet gedaan had tijdens hij aan de redactie van het voortreffelijke dagblad *de Tijd*, te Amsterdam, verbonden was. Op het ruime veld dat zich in de *Illustratie*, te 's-Hertogenbosch, voor zijne werkzaamheid opdeed, was Banning in waarheid thuis, en de verschillende uitgaven der Maatschappij hebben haren bloei grootendeels aan zijnen iever, aan zijn talent te danken.

Beurtelings verscheen hij in dien nieuwen werkkring als novellist, als critieker, als wetenschappelijk en staatkundig schrijver en gaf er blijken van zijn frisch en veelzijdig talent. Soms, en verwonderlijk! het was om zijne geestigste schichten uit te werpen, verschool hij zich nog onder een pseudoniem.

Destijds had Banning die lange witte haarlokken nog niet, die hem nu het uiterlijk geven van iets, we zullen maar zeggen, patriarchaals; maar toen als nu had hij dat fijn geteekende en innemende gelaat, dien trek van welwillendheid om den mond, dat tintelende oog, waaruit eene natuurlijke vriendschappelijkheid spreekt, maar tevens vernuft en geest opfonkelt. Men ziet in hem, bij den eersten aanblik, een kalm en zelfs doodbedaard man; doch wiens levenslust, kennis en geest weldra, met veel natuurlijkheid, in het gesprek opborrelen en over dit laatste eene hoogst aantrekkelijke glimp verspreiden. Geen man is minder paradeziek dan mijn vriend Banning; geen man ernstiger in ernstige zaken, doch ook niemand vroolijker en opgeruimder dan hij, als hij zeggen kan *à demain les affaires sérieuses..* Zijn humor is niet stootend, niet kwetsend, ofschoon de kunst van recht ondeugend te zijn hem niet faalt.

Als novellist is Banning niet genoeg te waardeeren. Hij is geen kleurrijk schilder der vrije natuur, geen droomer op het veld, in de duinen of in het lommerige bosch; hij toeft en leeft liefst in de achterbuurten, waar de ambachtsman eerlijk wroet; in

de straten en op de zoogenoemde grachten der steden, waar de rijke zijne weelde ten toon spreidt; hij leidt u het salon binnen of brengt u in de halfdonkere stegen, langs de uitgesleten houten trappen, naar de kleine kamer, die het meest de eigenaardigheid der kleine burgerklas behouden heeft.

Met voorliefde doolt de novellist in den omtrek van den Utrechtschen dom, en schildert dan '*zijn*' tijd, dat is de eerste helft onzer eeuw, de overgangsperiode van de olielamp naar het oogverblindend gaslicht. Hij heeft zelfs, niettegenstaande al de pracht en de weelde, die hij thans in de steden ziet ontwikkelen, eene sterk afgeteekende neiging voor de zeden en gebruiken onzer oudjes bewaard. Bij burger en patriciër, bij handelaar en in de Jodenbuurt te Amsterdam, is hij thuis. Zijne binnenhuisjes zijn levendig, naar de natuur geteekend; de figuurtjes, die er zich bewegen, hebben niet zelden den fijnen toets van Dou, Van Mieris en Terburg.

Nog eene voorliefde van den schrijver is het feest in huis en kerk, en in deze rijk verscheiden stof heeft hij vaak de meest ingrijpende, soms hoogst dramatische tafereelen weten te putten. De Kerstnacht, onder ander, met zijn tintelenden sterrenhemel, zijne dwalende lichten op het sneeuwveld, zijne galmende klokken en zijne nachtwacht, heeft hem meer dan eens geboeid - en na hem zijne lezers.

Soms verlaat Banning het hedendaagsche leven en keert, bij voorkeur, in dat der XVIe eeuw terug, om zich als het ware te vereenzelvigen met degenen, die destijds voor de godsdienstige waarheid leden en tegen de logen streden. Dan leven wij ook met hen in de verborgen hoeken van zolders en schuren, en hooren de windhoos der volksberoerten voorbijstormen; doch altijd houdt de verteller de vonk van geloof en vertrouwen in onze harten levendig. Dan, voorwaar! is hij, in den vollen zin des woords, de zaaier van het goede zaad, de verkondiger der waarheid, de soldaat, die den akker tegen den oproerigen moedwil beschermt.

Banning is een aangenaam, beurtelings vroolijk en gevoelig, verteller; zijn stijl is nooit opgeschroefd, nooit opgeblazen, noch doorweven met lange tusschenzinnen - eene gewoonte bij vele zijner landgenoten - en die de lezing van Nederlandsche boeken, bij ons publiek, zoo niet onmogelijk, dan toch moeielijk maken. Zijn stijl is integendeel helder en vloeiend; zijne taal, ofschoon het karakter zijns lands weergevend, is niet gezocht en dus zeer vatbaar voor onze Vlaamsche lezers. De novellen van dien schrijver, in onze volksbibliotheken voorhanden, bevestigen wat wij hier aanteekenen.

'Geef ons goede boeken,' zegde onlangs een onzer vrienden, 'boeken voor onze volksbibliotheken!' Dien wensch breng ik over aan mijnen vriend Banning, ter gelegenheid der volledige uitgaaf zijner novellen, in sierlijke boekdeelen, die op dit oogenblik ter perse is.

Ik heb den verdienstelijken schrijver aan ons publiek voorgesteld: het publiek moet nu verder kennis met hem maken, door het lezen zijner vertellingen. Heb ik reeds voldoende en overtuigend gezegd dat elke huistafel, dat elke haard voor deze werken mag openstaan, en dat het grijze zooals het blonde hoofd, met gerust gemoed zich over die bladzijden zullen heenbuigen? Ik meen wel van ja.

Het begin mijner biographische nota leverde inderdaad weinig belangwekkends op voor het publiek, zoo gewoon aan klinkende tam-tam-slagen. Mijn held zag er in waarheid zeer alledaagsch uit, en, ter liefde der waarheid kon ik hem geene uitzonderlijke eerekroon rondom zijne wieg tooveren. Het einde, denk ik, heeft dit gemis ruimschoots vergoed, en de lezer zal, aan het slot van mijn bijschrift gekomen, des te beter aannemen dat het geheel de ware weerspiegeling is van het zich allengs ontwikkelend talent des geachten schrijvers, eene photographische afbeelding van

zijn karakter, van zijnen handel en wandel. Ik leg de pen neer met de overtuiging dat ik hem, door deze regels, bij ons Vlaamsch publiek het burgerrecht heb doen verleenen, en allen hem gulhartig zullen toeroepen: ‘Kom binnen en wees welkom.’

Antwerpen.
Dr. August Snieders.

Onze gravures.

De menestreels aan het hof van Filips den Stoute en Maria van Brabant.

Wie niet geheel vreemd is aan de geschiedenis van ons vaderland, weet hoe nauw deze verbonden is met de historie van Frankrijk, en dit niet alleen op staatkundig gebied maar ook in talrijke andere aangelegenheden. De meesterlijke gravure, die ons nummer van heden versiert, brengt ons eene der treffendste en meest dramatische episoden in herinnering van de Fransch-Belgische geschiedenis.

Terwijl Vlaanderen en Henegouwen door den burgerkrijg geteisterd werden onder Margaretha van Constantinopel, verhief het hertogdom Brabant zich op eene snelle en wondervolle wijze, onder de regeering van Jan I, zoodat zelfs Filips de Stoute van Frankrijk, het zich tot eene eer rekende met Maria, zuster van den hertog van Brabant, in den echt te treden. Deze prinses had weldra de harten van al hare onderdanen veroverd door de schitterende hoedanigheden van haar gemoed en haren geest. Ook Filips droeg zijner gade eene innige liefde toe en leende meest altoos het oor aan de wijze opmerkingen en raadgevingen zijner schrandere echtgenoote. De bemoeiingen der vorstin in staatszaken wekten echter de jaloerschheid op van Pieter de la Broce, begunstigden minister des konings, en deze lage hoveling besloot zich op koningin Maria te wreken en haar uit den weg te ruimen. Hij beschuldigde zijne meesteres den zoon, dien Filips de Stoute in zijnen eersten echt gewonnen had, te hebben vergiftigd om haar eigen kroost den troon te verzekeren. Deze lastertaal vond des te gereedelijker ingang, omdat dergelijke gruweldaden, schier onbekend in onze vaderlandsche geschiedboeken, aan de Fransche hoven volstrekt niet ongewoon waren. De onschuldige Maria werd in de gevangenis geworpen en de mare van haar ongeluk verspreidde zich weldra tot in haar geboorteland. Nauwelijks vernam hertog Jan het noodlottig gerucht of hij steeg te paard, en slechts door eenen enkelen schildknaap gevolgd, legde hij op eenen dag en nacht den langen weg af, die hem van zijne geliefde zuster scheidde. Hij gelukte er aanstonds in tot haar door te dringen, verwierf de overtuiging harer onschuld en verscheen onverwacht aan het hof zijns schoonbroeders om den vuigen lasteraar tot het ‘*Godsgericht*’ te beroepen. De laffe de la Broce dierf echter met den koenen Brabander niet in het strijdperk treden en poogde zich door eene schandelijke vlucht aan zijne verdiende straf te onttrekken. Spoedig achterhaald, werd hij voor de rechtbank gebracht en daar schuldig verklaard aan den gruwelijken moord, waarvan hij de koningin beticht had. Pieter de la Broce boette zijn misdrijf aan de galg in 1278.

Maria vergaf niet alleen haren gemaal zijne onteerende verdenking, maar beantwoordde in het vervolg zijne verdubbelde liefde met verhoogde wedermin.

Wij zien op onze gravure het koninklijk paar in eenvoudige huiskleedij aan den dagelijkschen disch vereenigd met eenige hunner dienstheeren en edelvrouwen. Een blonde menestreel van het dichterlijke Germanië, die met zijne genooten toegang

bekomen heeft tot de vorsten, boeit in hooge mate ieders aandacht. En geen wonder. Reeds had zijn makker in de landstale de heldendaden bezongen van den dapperen hertog Jan, den held van den slag van Woeringen. De mannelijke woorden, door den Brabantschen overwinnaar vóór den gedenkwaardigen slag tot zijne strijdmakkers gericht:

> ‘Als ik vooruitga, volgt mij,
> Als ik terugwijk, doodt mij,
> Als ik sterf, wreekt mij!’

hadden de edele dischgenooten in vervoering gebracht en Maria's boezem van fierheid over haren teergeliefden broeder doen zwellen.

Sterk kwam het verlangen thans in haar op om eene der zoete minneliederen van hertog Jan in hare duurbare Dietsche tale te hooren. En nu verving de blondgelokte Germaan, die de Noordsche sprake kende, den zwarten Provençaal en zong met welluidende en gevoelvolle stemme één dier lieve liedjes van den hertogelijken dichter, die het nageslacht bewaard heeft, als de eerstgeslepene edelsteenen der moedersprake.

Vol ontroering was de koninginne opgestaan, als trokken de zoetluidende klanken van de taal harer jeugd haar met onweerstaanbare kracht aan, en vaster drakte zij zich tegen den geliefden echtgenoot, als zij van de zielsvreugde der reine liefde hoorde gewagen. En ook Filips en zijne edelen werden door de sierlijke voordracht van den menestreel bekoord, al verstonden zij ook minder dan de vrouwen der koningin van de Brabantsche sprake. Dat de zangers hier met eene meer dan gewone belooning het vorstelijke slot vaarwel zegden, hoeft geen verder betoog.

De ijzeren toren der Parijsche wereldtentoonstelling van 1889.

Buiten hare tallooze kunst-, nijverheids- en handelsprodukten heeft eene wereldtentoonstelling nog altoos eene stout ontworpene sensatie-nieuwigheid noodig om eigenlijk geheel de wereld door van zich te doen spreken De laatste algemeene tentoonstelling, in 1878 te Parijs gehouden, had als dusdanig den *ballon captif* van Giffard; de wereldtentoonstelling, die voor het eeuwfeest der revolutie in 1889 te Parijs andermaal zal ingericht worden, belooft ons eene tweede soort van Babeltoren te laten aanschouwen, die zich tot eene hoogte van 300 meters in de lucht verheffen zal.

Om zich een juist denkbeeld van deze reusachtige onderneming te maken, hoeft men zich slechts voor te stellen dat dit monument meer dan tweemaal zoo hoog wezen zal als de Onze-Lieve-Vrouwentoren te Antwerpen en veruit het hoogste gebouw dat ooit door menschenhanden opgetrokken is.

Ten einde de verhouding der verschillende afmetingen klaarder te doen voorkomen, is op onze afbeelding ook de hoogte aangegeven van den Keulschen dom en der Notre-Dame van Parijs, terwijl de cijfers rechts van den nieuwen toren de verhevenheid der verschillende verdiepen aantoonen.

Het gevaarte zal geheel uit ijzeren traliewerk vervaardigd worden om den verschrikkelijken winddruk te kunnen wederstaan, dien het op zulke verbazende hoogte te verduren hebben zal. Het zal vijfmaal hooger wezen dan de grootste ijzeren pijlers der zoo hooggeroemde Amerikaansche spoorwegbruggen en geheel van de gebruikelijke bouwwijzen afwijken, om eenerzijds geene logge en plompe opeenstapeling en anderzijds een onderbouw van 100 meters lengte te bekomen, wat bij de groote hoogte onmisbaar geacht wordt.

De Fransche ingenieur Eiffel, die het plan gemeenschappelijk met zijne vakgenooten Rouguier en Köchlin en den bouwmeester Sauvestre uitgewerkt heeft, liet daarom van eerst af het denkbeeld varen om het gebouw, zooals dit bij ijzerconstructie gebruikelijk is, uit vakken van de hoogte en breedte des torens samen te stellen, doch wil den toren uit vier pijlers van ijzeren traliewerk vervaardigen, die de vier kanten eener piramide vormen; de zijvlakken dezer piramide worden door binnenwaarts gewelfde bogen gevormd, waarvan de wijdte in verband met den

winddruk berekend moet zijn. Ieder der vier hoekpijlers zal aan zijnen voet 15 meters breed zijn, welke afmeting allengs tot 5 meters aan den top inkrimpt. De afstand tusschen de pijlers beneden bedraagt 100 meters, doch in het hoogste gedeelte van het gebouw vereenigen zij zich om een platform van 10 meter in het vierkant te vormen. Een stevig gemetseld fondament dient den ijzeren pijlers tot voetstuk.

Op de verschillende verdiepingen zijn die pijlers verder met elkander verbonden door horizontale staven, waarop de vloeren en zolderingen van groote zalen zullen rusten. Zoo zal men op de eerste verdieping, 70 meters boven den grond, eene zaal hebben van 71 meters in het vierkant, dus met eene oppervlakte van ongeveer 5000 vierkante meters. Zooals uit de afbeelding blijkt, zullen vooral de onderste bogen met hunne stoute spanning van 70 meter het gebouw een grootsch en monumentaal voorkomen geven. De top van den toren wordt met een glazen koepel gekroond, waartoe vier trappen, in de vier hoekpijlers aangebracht, toegang verleenen.

Bij het lezen van dit alles rijst echter onwillekeurig de vraag bij ons op: ‘Zal dit reuzenontwerp wel kunnen tot stand gebracht worden?’ Men is niet vergeten dat ook de Amerikanen in 1875 voor de wereldtentoonstelling van Philadelphia een dergelijk plan opgevat hadden, dat echter ten gevolge der buitengewone moeielijkheden aan zijne uitvoering verbonden, de ondernemendste inwoners der Nieuwe Wereld op het laatst afschrikte.

De voortvarende Franschen echter maken in hunne dagbladen reeds allerlei beschouwingen over het veelzijdig nut dat zulke toren opleveren zou en men somt reeds de diensten op, die hij als seinpost, als strategisch-, weerkundig- en sterrekundig waarnemingspunt en ook tot electrische verlichting op groote afstanden bewijzen kan. Onverwachte technische moeielijkheden en de korte tijd, die voor de optrekking van den reuzentoren nog voorhanden is, maken het echter wel eenigszins waarschijnlijk dat het grootsche plan niet zou kunnen verwezenlijkt worden.

De Dorpbeschavers.
Ultra-moderne toestanden en voorvallen.
Door Raymond Tielemans.

III.
Nella.

Op eenen halven boogscheut afstands achter het dorp, en afgezonderd van andere woningen, lag eene schoone hoeve, zichtbaar aan een gegoed pachter behoorend.

Alles was er wel onderhouden en had een voorkomen van zindelijkheid en welstand, zooals maar weinig in de nabijheid werd aangetroffen, en dat het oog aangenaam verraste, daar het in samenstemming was met het omliggende landschap, de schoone vette weiden, de velden met eene zee van gouden korenaren of de akkers met het groene aardappelloof bedekt.

De huizing was ingericht zooals de meeste hoeven van eenig belang het in onze streken zijn: wanneer men binnentrad, kwam men onmiddellijk in een groot vertrek, waar de familie buiten de werkuren gewoonlijk onder den breeden schoorsteenmantel samenzit, waar de eetmalen genomen worden enz., kortom, wat men de woonkamer noemt.

In deze kamer, waar alles den goeden dunk volkomen bevestigde, dien men bij den aanblik van het eigendom langs buiten opvattede, waren denzelfden avond,

omstreeks negen uur, drie personen, een bejaard man, eene vrouw, insgelijks reeds op zekeren leeftijd, en eene negentienjarige maagd bijeen.

Het was niet moeilijk te raden dat deze drie vader, moeder en dochter waren.

De man en het meisje waren dezelfden die wij in 't vroeg van den namiddag, bij den uitgang der kerk, een oogenblik in gesprek met Wannes hebben ontwaard.

Het meisje had geweend: dit bewezen hare roode, ietwat gezwollen oogen; de man keek verstoord voor zich, en de vrouw werd zichtbaar tusschen verschillende gevoelens geslingerd, en wist eigenlijk niet of zij toornig, dan wel treurig moest zijn.

Eene lamp brandde op de tafel, een kaartspel lag ernevens, doch was blijkbaar nog niet aangeroerd geworden.

‘Hoor, Nella, dat kan zóó niet langer duren,’ zeide thans de pachter, zich tot het meisje keerende, ‘zulk gedrag als het zijne is onverschoonbaar. Ik wil niet verdragen dat men u en ons voor den gek houde; zoo waar ik leef, neen, dat zal niet! - Wannes beloofde na het lof stellig dat hij niet later dan te zeven ure hier zou komen. - 't Is thans over negen, en hij ziet niet om. - Onmogelijk kunnen wij hem nog van avond verwachten. - 't Is nu geen gevoeglijk uur meer. - Zeker vond hij het vermakelijker met eenige dier wallebakken, met welke hij veel te veel omgang heeft sedert eenigen tijd, de herbergen af te loopen. - Welnu, als het zoo is, dan kan zijne genegenheid voor u niet groot zijn, en zou hij u nooit gelukkig maken. Ook werp ik hem aan de deur, de eerste maal dat hij over onzen drempel komt....’

De maagd borst opnieuw in tranen uit bij deze bedreiging en hief de handen naar omhoog om het harde vonnis te verbidden.

‘Neen, neen,’ hervatte de pachter, zonder op deze beweging te letten en als zijne eigene gedachten beantwoordend, ‘het gaat al te erg. Gij hebt ongelijk u te bedroeven, Nella. Gij zoudt beter doen, u niet meer aan hem gelegen te houden en hem te laten loopen waar hij goed voor is. Er zal wat moois van komen, indien hij met zulk gezelschap verkeeren blijft! Niets kan hij er leeren dan dronkenschap, luiheid, godsdienstloosheid, en een mensch zonder godsdienstig gevoel is, zoo als onze eerwaarde pastoor zeer wel zegt, een bederf voor de samenleving.’

‘Och! vader, gij verscheurt mij het hart!’ smeekte thans het meisje; ‘bedaar toch! Wie weet? Gij kent immers Wannes; was hij niet steeds deugdzaam? Hij is misleid geworden; doch het is onmogelijk dat hij niet spoedig leere zijne dwaling inzien en goed van kwaad onderscheiden. Ik ben overtuigd dat hij heden door iets onverwachts is opgehouden; moedwillig zou hij mij niet hebben willen bedriegen en aan zijne belofte te kort komen.’

‘Iets onverwachts! Wat zou hem *kunnen* ophouden op eenen Zondag?’ wedervaarde de nog steeds verbitterde vader. ‘Was er iets ten zijnent dat hem belette te komen, kon hij het ons dan niet door een der boden laten weten? - Neen, neen, ik vermoed wat het is. Die knecht, dien wij, omdat er gebrek is aan handen voor den veldarbeid, dezen zomer moesten bijhuren, en wiens aangezicht mij nooit iets goeds voorspelde, die tracht ongetwijfeld Wannes op eenen dwaalweg te brengen..... ik heb daar reeds iets van meenen te bespeuren..... en die zal hem thans ook gelokt hebben naar die godvergeten vergadering op heden door die mannen van de stad bij Pieter De Laet belegd.’

Het meisje bedekte zich het aangezicht met de handen.

Ook de moeder scheen pijnlijk aangedaan bij de mogelijkheid dat het door den pachter uitgedrukte vermoeden waarheid bevatte.

Blijkbaar stonden de paddenstoelenvijanden niet in geur van heiligheid bij de bewoners der hoeve.....

‘Is het zoo, dan beklaag ik hem,’ ging de vader voort. ‘Dààr zal hij wat schoons leeren! Ja, indien hij in dàt gezelschap is geraakt, dan zal er de arme Nella wel overschieten.....’

De pachter hield op, want hij hoorde thans het meisje hoorbaar snikken, en zijne gramschap viel, overheerscht door het medelijden dat hij voor het arme kind gevoelde. Hij begreep dat zijne woorden haar nog meer smart veroorzaakten.

De vrouw was hare weenende dochter genaderd, had haar den arm rond den hals gelegd en poogde haar te troosten met die teedere bezorgdheid waarvan het moederhart een onuitputtelijke schat is.

‘Kom, kom!’ zeide de pachter, na een oogenblik de belangwekkende groep be-

schouwd te hebben, 'om u niet verder te bedroeven, mijn kind, zal ik nog wat geduld oefenen, en hopen dat het niet zoo erg is als ik veronderstel. Doch ik wil weten waaraan ik mij te houden heb. De eerste maal dat Wannes hier durft verschijnen, zal ik hem vierkantig vragen wat er van is en hem dan eens duchtig onder de hand nemen. Maar zooveel is zeker, dat nooit iemand die heult met de vijanden van den godsdienst, de hand mijner dochter verkrijgen zal..... En ik ben overtuigd,' voegde hij erbij, Nella met vaderlijke liefde en trotsaanblikkende, 'dat zij, al moest zij ook erom treuren, mijn besluit goedkeuren zal.'

Het meisje antwoordde slechts door haren vader te omhelzen. Hare droefheid bedaarde thans een weinig; zij droogde hare tranen en was nu in staat, niettegenstaande zij luttel aandacht er aan verleenen kon, met hare ouders een kaartje te spelen alvorens met hen ter ruste te gaan.....

Doch toen zij zich in haar slaapvertrek alleen bevond, vluchtte lang, zeer lang de verkwikkende slaap hare oogen, want Nella was een zeer deugdzaam meisje en eene overtuigde Christin, en hare droefheid sproot minder voort over de zorgelooze handeling van Wannes ten haren opzichte, dan uit hare bezorgdheid voor de zedelijke gevaren die hij loopen kon en hare vrees dat zijn van aard edelmoedig en godsdienstig karakter mocht verbasteren door den omgang met zijne onwaardige makkers.

Omtrent die gevaren wist Nella meer dan haar vader en dan zij geraadzaam vond aan dezen bekend te maken.

Ook stegen uit haar zuiver hart vurige gebeden op tot God, opdat Hij haren verloofde van den slechten weg terughouden mocht.

IV.
Het geheim der zaken.

Een paar dagen na het avondfeest in *het Zwart Paard*, waren zeven of acht personen vereenigd in de voorkamer van een huis dat op een tamelijk afgelegen uithoek van het dorp stond, in eenen zijweg die langs den eenen kant op de groote baan en langs den anderen op bebouwde velden uitliep.

Ofschoon nog eenige andere woningen zich in deze straat verhieven, was echter dit huis van andere gebouwen afgezonderd en slechts door tuinen en akkers omringd. Het bestond uit eene enkele verdieping gelijkvloers, waarboven het dak.

Geen opschrift of uithangbord kon doen vermoeden dat dit huis eene herberg was, de doorgaans gesloten deur noodigde niet uit om binnen te treden en ook ontwaarde men geen spoor van *buffet* of schenktoog in de kamer waar zich de hooger bedoelde personen bevonden.

Echter stonden verschillende kannen bier op de groote tafel, waaraan zij zaten kaart te spelen, en van tijd tot tijd gaf een hunner een vuistslag op de tafel om eene versche kan te bestellen. Eene vuile en slordig gekleede meid, die blootsvoets liep, bediende hen, en haalde telkenmale den drank uit den kelder.

DE MENESTREELS AAN HET HOF VAN FILIPS DEN STOUTE EN MARIA VAN BRABANT.

Behalve de tafel, bevonden zich niets dan een dozijn grove biezen stoelen in het vertrek. De muren waren witgekalkt, en zonder eenig versiersel.

Deze twijfelachtige herberg was vermoedelijk eene dier gemeene kroegen, zooals men er overal, op den buiten en in de steden, ontmoet - verzamelplaatsen van lieden die zich bij deftige menschen niet op hun gemak bevinden, of die zaken te bespreken hebben welke zij niet aan onbescheidene ooren toevertrouwen.

De lezer heeft reeds kennis gemaakt met de personen die wij in deze kroeg - aldus zullen wij het hooger beschreven huis maar noemen - aantreffen.

Allen maakten namelijk deel van de groep welke wij eerst op het dorpsplein in den aanvang dezes verhaals, en later op het Concert der paddenstoelenvijanden hebben ontmoet.

Vooreerst het leelijk manneken, dat wij bij de twee gelegenheden het hooge woord hoorden voeren.

Bij aandachtige beschouwing boezemde dezes uiterlijk onwillekeurig afkeer in.

De kleine, diepliggende grijze oogen loerden steeds onrustig links en rechts en schenen zich nimmer bepaaldelijk op iets of iemand te kunnen vestigen. Zijne dunne lippen bleven voortdurend als het ware tot eenen grijns van kwaardaardigheid en haat vertrokken. Op zijn aangezicht las men het spoor van lage driften Hij was klein van gestalte, en het onaangename van zijn voorkomen werd nog verhoogd door zijn gebrekkelijken lichaamsbouw, daar hij ietwat, zooals men het noemt, een ‘hoogen schouder’ had.

Ook zijne makkers waren over 't algemeen alles behalve geschikt om samenneiging te verwekken: enkelen hadden doodeenvoudig schurkenaangezichten.

Allen waren echter gekleed op eene wijze, welke hoegenaamd geene bekrompenheid, maar integendeel, voor dorpelingen, zekeren welstand aanduidde.

In de tusschenpozen, dat het tijdverdrijf waarmede zij bezig waren, hunne aandacht niet vergde, hielden de kaartspelers een gesprek, waarvan zij den draad na elke onderbreking weder opvatteden.

Luisteren wij een oogenblik naar dit gesprek, daar het in nauwe betrekking staat met de door ons verhaalde gebeurtenissen.

‘Denkt gij niet, Van Blaer,’ zeide een uit den hoop, zich tot het leelijk manneken richtende, ‘dat het mislukken der vergadering van verleden Zondag, bij Pieter de Laet, een ons nadeeligen indruk zal te weeg brengen?’

De aangesprokene haalde de schouders nog een weinig hooger op dan de natuur zulks zonder zijne toestemming had gedaan.

‘Van eene eerste poging was niets anders hier te verwachten,’ zeide hij vervolgens. ‘De paapsche invloed is voor als nu nog te sterk en te algemeen in ons dorp. Maar wacht: de kaart zal spoedig keeren. Het voorbeeld van dien dommen Wannes en zijne vrienden zal spoedig onzen aanhang doen vermeerderen.’

‘Van Wannes gesproken, denkt gij dat hij ons voorgoed bijkleven zal?’

‘Zonder eenigen twijfel, zoo wij zorg dragen hem zooveel mogelijk buitenshuis te lokken en aan het uitspattingsleven te gewennen. Vooral indien wij er toe geraken hem heel en al te onttrekken aan den invloed van pachter Braem's huis.’

‘Van Nella en haar vader?’

‘Juist.’

‘Dat zal niet moeilijk vallen.’

‘Zeg dat niet zoo spoedig. Niets is moeilijker te verbreken dan de banden door eene vrouw gesmeed. In alle geval, daar moet voor gezorgd worden.’

Eene lange poos.

‘Ik begrijp eigenlijk niet,’ hernam vervolgens een der kaartspelers, ‘wat wij, Internationalisten, te winnen hebben bij de voordrachten welke de kring *de Beschaving* hier geven komt. Zijn wij niet de aap van het spel, wanneer wij hen in de hand werken en tot het welgelukken hunner vergaderingen helpen?’

Het leelijk manneken, - wiens naam ons thans bekend is, - haalde nog veel hooger dan de eerste maal de schouders op.

‘Ziet ge niet duidelijk dat het juist het tegenovergestelde is?’ antwoordde hij op de geuite vraag. ‘Laten zij hun werk voortzetten en wij hen ondersteunen; voor ons is 't dat zij den weg banen: zij zijn het die voor ons de kastanjes uit het vuur zullen halen..... In zooverre trekken zij één zeel met ons, dat zij den invloed der geestelijkheid, en meer bedektelijk den godsdienst zelven, bevechten; dat is het wat wij behoeven: eens die invloed vernietigd, eens het godsdienstig gevoel bij de groote menigte verstikt, dan hebben wij vrij spel, dan zullen er velen in onze netten vliegen...... Leven zij die voor ons de baan schoon vagen! Laat die heertjes het zaad werpen, kameraad, *wij* zullen den oogst binnenvoeren.....’

Eene poos.

‘Gij spraakt daareven van Wannes: - ginds komt hij juist aan,’ zeide thans een der kaartspelers, die het dichtst bij het venster was gezeten en toevallig eenen blik naar buiten had geworpen.

Inderdaad stapte Wannes, wederkeerend uit de hooger opgelegen akkers, van welke een gedeelte hem ongetwijfeld toebehoorde, in de richting van het binnengedeelte des dorps voorbij.

‘Vervoeg hem, Dolf,’ zeide Van Blaer tot een zijner makkers, ‘met u schijnt hij het meest op te hebben. Lok hem meê om een paar glazen ginds in het dorp te drinken, en tracht hem onderwijl een weinig te sterken in de goede voornemens die wij hem hebben ingeboezemd: wij mogen hem geen oogenblik loslaten.’

De aangesprokene knikte op eene wijze van verstandhouding, en maakte zich onmiddellijk gereed om het stichtend gezelschap te ver laten.

Daar ons thans de bedoelingen dezer ondersteuners van de paddenstoelenvijanden volkomen bekend zijn, zullen wij, beste lezer, ons haasten hetzelfde te doen.

(Slot volgt.)

Schetsen uit het Noorden.

II.
(*Vervolg.*)

De zee is kalm en de frissche lucht verkwikt ons na de drukkende hitte, die zich in het Noorden van Duitschland nog liet gevoelen. De *Adelaar* dobbert altijd eenzaam op den uitgestrekten waterplas, want geen scheepje vertoont zich in het verschiet. Men hoort slechts het eentonig en regelmatig gedreun van het stoomwerktuig. Twee meeuwen fladderen bij het schip en schijnen ons te willen volgen, dit is het eenige leven dat wij op die onafzienbare wereld van water en lucht bespeuren. Ik heb dikwijls bemerkt dat de volle zee een grooten indruk maakt op den mensch; gewoonlijk vervallen de reizigers in eene diepe stilte en turen op de golven. Ik wil hier niet spreken van diegenen, welke het gevoel van zeeziekte hebben, want die zijn spoedig in de kajuit verscholen, doch het is ontegenzeglijk dat het majestatische van de zee en het bewustzijn van de gevaren aan de zeevaart verbonden, op een ieder een grooten indruk maken.

Eindelijk zien wij eene grijze streep, en iets later eene verhevenheid aan den horizon opdagen. Aangenaam is die gewaarwording: wij hebben land in het zicht, het is de vuurbaak van het eiland Langeland. Weinige oogenblikken daarna zien wij eene tweede grijze streep van het eiland Laaland, en als wij die strepen genaderd zijn, stoomen wij tusschen beide eilanden door, tot dat wij eenige uren daarna de Deensche kust in het oog krijgen en te Korsör den voet op Deensch grondgebied aan wal zetten.

Korsör is eene kleine havenstad met 3000 inwoners. Wij bleven daar vernachten en vertrokken den volgenden morgen met den ijzeren weg naar Kopenhagen. De streek is vruchtbaar en heuvelachtig. Wij stoomen voorbij een meer, de Slagelzee genaamd en later voorbij Soro, met eene Cistersijnsche kerk uit de XIIde eeuw, gelegen aan eene groote binnenzee met een schoon dennen- en beukewoud omgeven. Wij vliegen voorbij Ringsted, met eene oude Benediktijnerkerk, en komen te Roeskilde, eene oude stad, die tot 1445 de hoofdstad van het koningrijk was, en tot den tijd van het protestestantism de zetel van den bisschop van Seeland. Vroeger waren er 100.000 inwoners, en thans slechts 5000. Het eenige overblijfsel van vroegere welvaart is de Domkerk, met den grafkelder der Deensche koningen.

Een uur daarna kwamen wij in de hoofden residentiestad van Denemarken aan. Kopenhagen werd in de XIIde eeuw door Von Axel, bisschop van Roeskilde, op de plaats van een visschersdorp gesticht, en ontwikkelde zich door een levendig handelsverkeer zoodanig dat koning Christoffel in 1443 er zijne residentie van maakte. Later werd de stad (van 1588 tot 1648) door Christiaan IV beduidend uitgebreid. Thans is zij eenë aanzienlijke koopstad, met 180.000 inwoners, en 400 handelsschepen, terwijl jaarlijks 9000 schepen in hare haven binnenkomen. De stad

is regelmatig met schoone breede straten en schoone huizen gebouwd. Bijzonder merkwaardig is de 'Kongens Nijtoro' of Konings Nieuwmarkt. Het is een groot plein, waarop dertien straten uitkomen en in wier midden het ruiterstandbeeld van Christiaan V geplaatst is, dat met eenen kleinen bloemenhof omgeven is. Ten Westen verheft zich het slot Charlottenborg, thans Academie van schoone kunsten; ten Zuiden het Nationale Theater, een prachtig gebouw in renaissance-stijl, aan wiens voorgevel men twee zittende beelden van brons ziet: het eene stelt den dichter Holberg voor, het andere den treurspeldichter Oehlenschläger. Verder biedt Kopenhagen vele merkwaardige zaken aan voor kunst en wetenschap en voor de vreemdelingen vele uitspanningen. Wij beginnen met de kunst.

Nergens heeft men de nagedachtenis van een kunstenaar met zooveel luister en eerbied onder het volk bewaard als te Kopenhagen: wij staan voor het prachtig museum van Thorwaldsen.

Verbeeld u een ontzettend monument in den ernstigen Pompejaanschen en Etrurischen grafstijl. Eene gaanderij, door kolommen ondersteund, is in den vorm van een langwerpig vierkant gebouwd, en omsluit het atrium of openplaats, waar men in het midden eene eenvoudige omlijsting in arduinsteen op den grond ziet liggen en die geheel met weelderige klimop gevuld is. Daar ligt de groote kunstenaar omringd van zijne werken begraven. Waarlijk een grootsch denkbeeld.

Boven de gaanderij bevonden zich als eerste verdieping 22 achtereenvolgende zalen. Wanneer men het atrium binnentreedt ziet men aan de overzijde van de gaanderij de Christuszaal, waarin het meesterstuk van den beeldhouwer, *Christus met de twaalf Apostelen*, in pleister gegoten, geplaatst is; want al hetgeen Thorwaldsen in zijn leven gemaakt heeft, bevindt zich in origineel, of als afgietsel in het Museum. Onmogelijk is het om hier in een kort verslag al de beelden en bas-reliefs aan te halen; wij zullen slechts van eenige melding maken, want Thorwaldsen maakte ruim 500 beeldhouwwerken, voor een groot gedeelte voorstellingen uit de fabelleer, zooals *Bacchus*, *Ganymedes*, *Psyche*, *Adonis*, *Mercurius* en de *Gratiën.* Onder de bas-reliefs moeten vermeld worden zijn *Alexandertocht,* waarin hij de oude Grieksche kunst het meest nabij kwam. Wereldberoemd zijn zijne *Dag en Nacht* en de *Vier Jaargetijden.* Hij heeft ook godsdienstige onderwerpen en moderne beelden voor zijne kunst gekozen, waaronder de *vier Evangelisten*, de *Prediking van Joannes den Dooper*, het beeld van *Paus Pius VII*, *Schiller*, *Maximiliaan 1 van Beieren* enz. Niet alleen zijne kunstgewrochten, maar al wat de kunstenaar heeft nagelaten, wordt in het museum als een heiligdom bewaard: zoo als zijne schetsen, zijne verzameling van schilderijen, gravuren en oudheden, zijne bibliotheek en handteekeningen; ja zelfs zijne meubelen, kleederen en gereedschappen; zoodat men den grooten kunstenaar in zijn werkend leven er geheel kan bestudeeren.

Wij gaan nu een bezoek brengen in het reusachtige slot Kristiansborg, om de verzameling van schilderijen te bezichtigen. Prachtig is de voorgevel en het voorplein van het gebouw, waarop het ruiterstandbeeld van Frederik VII geplaatst is.

De kunstverzameling is slechts eene van den tweeden rang, alhoewel er *Caravaggio Lippi*, *Mantegna* en *Mazzuola* de Italiaansche school vertegenwoordigen. Onder de oude Nederlandsche meesters vindt men er *Van Dijck*, *Rubens*, *Rembrandt*, *Dou*, *Flinck*, *Ruisdael*, *Both Hondecoeter*, *Miereveld*, en meer anderen. Onder de moderne school trok bijzonder mijne aandacht een schilderstuk van *Henningsen* en een van *Munthe.*

Ten Zuidwesten van het slot Kristiansborg ligt het prinsenpaleis waar wij het museum van Noordsche oudhedeu en dat van ethnographic bezochten. Deze

verzamelingen zijn zeer belangrijk en wetenschappelijk ingericht; en die van Scandinavische oudheden is de uitgebreidste, die er bestaat, zij telt 40,000 nummers. Men ziet daar oude wapens, werktuigen, huisraad, jachttuig, doodkisten van uitgeholde boomen, Runenschriften, urnen, muziekinstrumenten, wapens, grafsteenen en meer andere merkwaardige voorwerpen. De tijdvakken van steen, brons, ijzer en de middeleeuwen zijn rijk vertegenwoordigd.

Het ethnographisch museum bevat eene schoone verzameling van deze tijdvakken en ook eene van onzen tijd uit Europa (Scandinavië uitgenomen), verder uit Azië, Afrika en Amerika.

In de Luthersche Maria-kerk, welke in den stijl van eene basiliek gebouwd is, ziet men het meesterstuk van Thorwaldsen, *Christus met de twaalf Apostelen*, op meer dan levensgrootte in marmer uitgevoerd. Ook een knielende engel, die eene schelp draagt, welke tot doopvont dient, is een prachtwerk van den grooten meester. Boven het altaar ziet men de kruisdraging van Christus en in het frontispice aan den voorgevel is eene groep van marmer, voorstellende *Joannes den Dooper*, predikende in de woestijn.

De beurs is een merkwaardig gebouw in Nederlandschen renaissance-stijl. Vooral de torenspits is eenig in hare soort, zij bestaat uit vier draken, die op den buik rustende, hunne staarten rechtstandig dooreen slingeren en zoo de spits vormen.

Een prachtig uitzicht heeft men over de stad in het park van het slot Frederiksberg; ook de wandelingen bij het slot Rosenborg zijn aangenaam en schoon. Wij hebben nu de ernstige schoonheden van Kopenhagen gezien; doch ook voor uitspanning levert de Deensche hoofdstad eene bijzonderheid, die men nergens aantreft, en dat is het vermaarde *Tivoli* waar men gedurende het zomersaisoen dagelijks zeer aangenaam den avond kan doorbrengen. In eenen uitgestrekten met smaak aangelegden hof, vindt men eene onbegrijpelijke verscheidenheid van volksvermaken en uitspanningen. Behalve verschillende zeer goede koffijhuizen en restaurants worden op meer dan eene plaats concerten gegeven. Men ziet er voorstellingen van koordendansers en balletten, op theaters in de openlucht, verder allerlei volksspelen, en het publiek, dat zeer deftig is, stroomt van de eene vertooning naar de andere. Het is eene ware kermis, die den geheelen zomer voortduurt. Des avonds gaat men naar het theater van *Tivoli*, in den hof gelegen, en alhoewel wij geen woord van het Deensche kluchtspel konden verstaan, hebben wij door de uitstekende mimiek naar hartelust gelachen. Bij het verlaten van het theater was de hof prachtig verlicht en tintelden de kleuren der bloemen door elektrisch licht beschenen.

Ook de omstreken van Kopenhagen zijn schoon, wij maakten een tochtje met den stoomtram naar de badplaats Klampenborg. De weg volgt aan de eene zijde de breede haven van de stad en verder de kusten van Seeland, met vriendelijke visschersdorpen, terwijl aan de andere zijde het oog zich kan verlustigen door eene afwisseling van oude beukebosschen, groene weilanden, rijke koornvelden, kasteelen, villa's en schoone dorpen. Klampenborg is zeer schilderachtig aan de zee gelegen, waarop voortdurend de beweging van stoombooten en zeilschepen een aangenaam uitzicht verschaft. In de met smaak gebouwde hotels vindt men het confort van de beschaafde wereld. Wij zeggen vaarwel aan Denemarken, gaan aan boord van een stoomboot om eenige uren daarna te Malmö in Zweden aan te komen.

(Wordt voortgezet.)

A.M. OOMEN.

De groote Rapparee.
Historische novelle.
(Vervolg.)

Rosa's moeder stond op en wilde in hare moederlijke verontwaardiging op Mac Mahon toespringen, toen de keukendeur openging en een kreupele man, als een bedelaar gekleed, in de keuken verscheen. Zoodra Mac Mahon hem zag, sprong hij op en riep:

'God is goed en rechtvaardig! De man, dien ik zoo even hier wenschte, staat daar voor ons. Bastiaan Trekbeen, ik heet u welkom, hoewel ik niet onder mijn eigen dak ben. Daar is een glas tot eene hartsterking, drink het eens uit en zeg mij dan hoe het smaakt. Daarna

moeten wij echter omtrent een zeker punt, dat wij zoo even bespraken, uwe meening hooren; ik weet, dat gij daarover eenig licht kunt werpen.'

Bastiaan, die om zijn kreupelen voet onder zijne bekenden slechts Trekbeen heette, nam het glas aan en wilde het juist aan den mond zetten, toen Brian Callan hem bij den arm vasthield.

'Bastiaan,' zeide hij, 'Arthur Mac Mahon heette u in mijn huis welkom: alvorens gij echter drinkt, zou ik u eveneens welkom willen heeten. Zet voor Bastiaan een stoel bij, opdat hij bij ons plaats neme.'

'Ik dank de beide heeren duizendmaal,' sprak Bastiaan en zette zich op den stoel, die een der knapen hem aangeboden had. 'Ik dank u wel en wensch ons allen geluk en gezondheid. - Wat ik van dit levenswater denk, Mac Mahon? Sapperloot - wat kan men daarvan zeggen, als men het ternauwernood geproefd heeft; daartoe moet men in ieder geval een tweede glas geledigd hebben.'

'Goed, Bastiaan,' antwoordde Mac Mahon, die het duidelijke antwoord niet misverstaan kon of wilde, 'gij zult nog een glas hebben; zij houden elkander gezelschap en vloeien in één vat.'

Bastiaan ledigde ook het tweede glas. Eerst nu wierp hij een langeren blik op het gezelschap, dat ontstemd en ontevreden al zijne bewegingen volgde. Hij zeide evenwel geen woord en wilde afwachten wat er komen zou.

Rosa's moeder trad nu op Mac Mahon toe.

'Komaan, nu voor den dag er mede,' zeide zij, 'welke beschuldiging hebt gij, Arthur Mac Mahon, tegen onze dochter in te brengen?'

'Geen andere dan dat zij in uw eigen huis, in dit huis, heimelijke bezoeken ontvangt van den vaandrig Lucas.'

'Vader,' riep Koenraad opspringend uit, 'het is een schurk die u zoo iets aangebracht heeft; het is eene schandelijke leugen!'

Rosa vatte hem bij den arm en trok hem op zijn stoel terug.

'Bekommer u niet om mijnentwege,' fluisterde zij hem toe; 'laat de ouders de zaak uitmaken, maar vertrouw vast op mij, op *uwe* Rosa.'

Als door een tooverstem gedwongen, ging hij weer dadelijk zitten en vestigde zijn blik vol trots, liefde en vertrouwen op haar.

'Ik denk er geheel en al over als uw zoon,' sprak Callan opstaande, 'het is schandelijk gelogen en onwaar: de vaandrig heeft nooit eene heimelijke bijeenkomst met Rosa onder dit dak gehad, nooit!'

'Ik acht het 't beste, dat wij het terstond rechtstreeks aan het meisje zelve vragen,' stelde de kreupele bedelaar voor.

'Gij hebt gelijk, Bastiaan,' gaf Brian hem ten antwoord. 'Kom hier, Rosa,' riep hij, zich zegevierend tot haar wendende, 'is het waar, dat gij ooit met den jongen vaandrig Lucas onder vier oogen gesproken hebt?'

'Ja,' antwoordde zij lachend.

Vader en moeder zonken op hunne stoelen terug en bedekten het gelaat met beide handen. De bruidegom bleef bedaard, terwijl de oude Mac Mahon glimlachte en met den kreupele beteekenisvolle blikken wisselde.

'Op deze bekentenis moeten wij nog een glas hebben,' riep Bastiaan. Natuurlijk bedoelde hij, zoo dikwijls hij in het meervoud sprak, alleen zich zelven.

'Komaan, Brian Callan, wat zegt ge nu, of kunt gij zeggen van uwe dochter, die gij zoo hoog geprezen hebt?'

‘Dat zij eerbaar en oprecht is, Mac Mahon, en dat zij met hare inwilliging nooit een geheime bijeenkomst met hem gehad heeft; dat de vaandrig hier placht binnen te treden als hij op zijne jacht eene verfrissching noodig had, die hij ook altijd bekwam, is u allen bekend. Doch dan waren wij ook steeds aanwezig. En nu, Mac Mahon, verzoek ik u mijn huis te verlaten, gij met - doch neen, ik wilde zeggen, met uw zoon, maar dat wil ik niet. Zulke domme praatjes zullen hem niet aan de deugd mijner dochter doen twijfelen; of ware dit wel het geval, dan was hij harer nooit waardig en zij heeft de beste gelegenheid zich van hem af te maken.’

Mac Mahon en de kreupele hadden terwijl Brian Callan dit zeide, zacht met elkander gefluisterd.

‘Brian Callan,’ ving hij aan, ‘ik geloof dat wij de grap wat te ver gedreven hebben; het is tijd de zaak op te helderen. Ik zeide tegen u, dat gij de goede eigenschappen uwer dochter niet ten halve kendet en kent; ik heb een betere zegsman, die voor haar spreekt en wel als oog- en oorgetuige. Hola, Bastiaan, voor den dag er mede!’

Tot groote verbazing van het meisje verhaalde thans Bastiaan in de lengte en de breedte aan het geheele gezelschap, hoe de jonge Lucas haar kortelings geleden in het huis harer ouders bezocht had; hij vergat niet van de goudstukken en van het nog gewichtiger tooneel met den dolk te verhalen; wat Rosa daarmede doen wilde; hoe zij den officier afgescheept en hem de deur voor den neus toegeslagen had. Allen luisterden in spanning naar het levendige verhaal van den bedelaar.

‘Zeide ik het niet,’ riep Mac Mahon zegevierend uit, ‘dat gij de waarde van uw kind slechts ten halve kent? Kom hier, Roosje, en kus eens hartelijk uw schoonvader, die trotsch op u is als op zijn eigen kind.’

Vader en moeder wisten van blijdschap en verrassing niet hoe zij het hadden.

‘Foei, Rosa!’ riepen zij bijna gelijktijdig uit, ‘en daarvan hebt gij ons geen enkel woord gezegd!’

‘Ik wilde u geen onnoodigen kommer veroorzaken,’ antwoordde zij. ‘Ik wist zeer goed, dat ik hem zulk eene harde, onvergetelijke les gegeven had, dat het hem niet meer in de gedachte zou opkomen, bij ons binnen te treden. Ik moet echter verklaren, dat ik thans nog niet begrijpen kan, hoe een derde, buiten den onbeschaamden indringer en mij, iets van het gebeurde weten kan; voor zoo veel ik zien kon, was niemand aanwezig en ik kan moeielijk aannemen, dat hij de ondervonden smadelijke bejegening aan iemand zal medegedeeld hebben.’

‘Ho, ho, mijn schat! het kan ook anders zijn,’ riep Bastiaan lachend. ‘Gij herinnert u toch wel, dat het kleine venster daar in den hoek openstond. Verbeeld u nu, dat een zekere Trekbeen omstreeks dien tijd naar binnen geslopen zij, die heeft natuurlijk oogen en ooren open om te zien en te hooren, wat er gaande is. Deze zelfde Trekbeen had ook iets in den zak - en ik zeg u, dat als de schurk u slechts met een vinger aangeraakt had, ik hem zonder aanbevelingsbrief naar de eeuwigheid gezonden had.’

Zoo sprekende haalde hij een paar uitmuntende pistolen uit den zak en liet ze door de handen der aanwezigen gaan.

‘Het was echter niet noodig,’ ging hij voort, ‘dat ik hem lam schoot gelijk ik ben, sinds in de oorlogen tegen Cromwell den Huichelaar een soldaat mij in het been schoot zoodat ik nu levenslang er eene gedachtenis aan mededraag; zie, in dien tijd waren er nog Rappareemannen, die goede diensten bewezen en het vaderland een offer brachten. Geef mij een glas brandewijn opdat ik eens op hunne gezondheid drinken kan; maar merk wel op, dat ik niet de Torymannen bedoel, ofschoon vele menschen ten onrechte beiden over een kam scheeren, want de Torybandieten berooven en vermoorden de Katholieken, zoo goed als de Protestanten, wanneer zij

het ongestraft doen kunnen, die lafhartige bloedhonden. Ik dank u, Arthur Mac Mahon; daar gaat het: op de gezondheid van de roemrijke Rappareemannen!'

Hij ledigde het glas in een teug. Daarmede was de goede luim van het geheele gezelschap wederom hersteld.

'Ik wil geen lid meer verroeren,' begon Brian Callan, 'als gij, Arthur Mac Mahon, niet de grootste schalk op Gods aardbodem zijt. Maar wij allen hadden u beter moeten kennen want zonder grap loopt er nooit iets af.'

'Goed, dat gij het zelf bekent, dan kunt gij er mij geen verwijt van maken,' antwoordde de oude spotvogel. - 'Daar de zaak derhalve uit den weg geruimd en tot wederzijdsch genoegen opgehelderd is, wensch ik u en allen goeden nacht!'

Er was er een in het gezelschap die evenwel nog niet voldaan was en onrustig op zijn stoel heen en weer schoof; het was de jonge verteller, die reeds lang op eene pauze gewacht had om den draad van zijne onderbroken vertelling weder op te nemen. Toen hij zag, dat de buren zich gereed maakten om heen te gaan en het gesprek stokte, meende hij hunne aandacht nog voor een poos te kunnen boeien door zijne vertelling.

'Arthur Mac Mahon,' zeide hij, 'ik wilde juist toen gij van avond hier kwaamt eene geschiedenis verhalen; daar er nu gelegenheid is mij te doen hooren, wilde ik ze wel uit vertellen. - Luistert dus: Er was eens een weduwe, die had drie zonen....'

'Owen, beste jongen,' zeide Mac Mahon, 'het doet mij leed, dat het te laat is, om uwe geschiedenis aan te hooren.'

'Maar als ik het zeer kort maak,' antwoordde hij, 'is er nog tijd genoeg. Er was dus eens eene weduwe, die had drie zonen....'

'Een andermaal, een andermaal, beste Owen,' zeide Mac Mahon met gemaakten ernst; 'misschien op den trouwdag, - ja, waarlijk, spaar het tot op den trouwdag.'

Een schaterend gelach begroette die woorden van den oude. De boeren namen nog een teug tot afscheid en gingen schertsend en lachend de deur uit. Alleen Bastiaan Trekbeen bleef terug, daar Brian Callan voor hem een nachtleger bereid had.

II.

In dien tijd was het op de pachthoeven van Ierland gebruikelijk dat de knechts en somtijds ook de volwassen zonen in de schuren of in de bijgebouwen van het woonhuis sliepen, gelijk het daar nog in vele streken in zwang is. Na het vertrek der gasten namen derhalve de zonen van Brian Callan met den kreupelen Bastiaan hun intrek in de schuur, waar voor dezen een bijzonder leger was gespreid. De jonge Owen, wien zijne vertelling nog altijd door het hoofd speelde en die ze toch zoo gaarne verhaald had, wilde ze hier volstrekt nog ten beste geven. Daar zijne broeders die echter reeds meer dan honderdmaal gehoord hadden, wilden zij liever Bastiaans krijgsverhalen hooren. Bastiaan vertelde hun dan ook gaarne het een en ander uit de bloedige gevechten, die hij medegemaakt had, tot hij eindelijk zich zelven en zijne toehoorders in slaap gepraat had.

Intusschen waren ook de andere familieleden naar bed gegaan en sliepen gerust. Het waren zulke vredelievende, arbeidzame lieden, dat zij van niemand iets te vreezen hadden. Alleen van de destijds bloeiende rooverbenden hadden zij iets te vreezen kunnen hebben, doch van deze zijde was Callan en zijne familie veilig om redenen, die de lezer in den loop van onze geschiedenis zal leeren kennen.

In het holste van den nacht werden op eenmaal hevige slagen op de huisdeur en ruwe ongeduldige stemmen hoorbaar. De familie sprong terstond uit het bed en kleedde zich ijlings aan. Alsof zij een voorgevoel had van eenig haar dreigend gevaar

was Rosa het eerste gekleed en had zij zich, de inspraak van haar hart volgende, snel onder haar bed verborgen.

‘Als zij mij zoeken,’ zeide zij tot hare moeder, ‘zeg dan dat ik bij mijne tante in Dundalk ben, waar ik eenigen tijd blijven zal.’

Brian en zijne huisgenooten waren als verlamd van schrik, want het was zonneklaar, dat de mannen daar buiten niet zoo onstuimig toegang geëischt zouden hebben, indien het gemeene roovers waren. Het rammelen en kletteren hunner wapens liet geen twijfel over dat het een afdeeling soldaten was. Callan en zijne familie, die zich geen vergrijp tegen de wet of de regeering bewust waren, moesten door zulk een vredebreuk nog meer ontsteld zijn, niet alsof dergelijke voorvallen destijds ongewoon

waren - neen, - de Toryjacht, gelijk men het noemde en welke ook op de Rappareemannen gemaakt werd, werd nog steeds met verwoedheid voortgezet. Menig huis werd midden in den nacht plotseling omsingeld en doorzocht, wanneer de overheid met zekerheid wist, of zelfs alleen vermoedde, dat daarin een Tory- of een Rappareeman verborgen was.

Eindelijk riep buiten eene holle, ruwe stem:

'In naam des konings! Opent de deur; zoo niet, dan zullen wij ze openbreken.'

'Wat zoekt gij hier,' vroeg Callan, 'dat gij in zulk een ongelegen nachtelijk uur mijne vreedzame woning overvalt? Waarom komt gij niet bij dag?'

'Dat is onze zaak,' antwoordde dezelfde harde stem; 'indien ge het echter weten wilt, zoo verneem, dat wij in dit huis een Rappareeman zoeken, met name Bastiaan Trekbeen. Wij weten dat hij hier is. Het is een agent en spion der Rappareebende en zwerft als kreupele bedelaar in het land rond. Daarom opengemaakt of wij breken de deur open. Gij weet nu, dat wij hier zijn in naam des konings!'

Bij deze woorden gaf hij met den kolf van zijn geweer een geweldigen bons tegen de deur.

Callan, zich door deze dringende bewijsvoering wel genoodzaakt ziende, aan het bevel te gehoorzamen, maakte eindelijk schoorvoetend open. Ongeveer een twaalftal mannen in militaire kleeding drongen gelijktijdig naar binnen en vroegen, nadat er licht aangestoken was, andermaal naar den spion der Rappareemannen.

'Gelooft mij, op mijn eerewoord,' antwoordde Callan, 'de man, dien gij hebben wilt, is niet hier; als hij hier was, moest gij hem toch zien, daar hij zich nergers verbergen kan.'

'Gij zegt daar veel meer, dan wij weten,' antwoordde de aanvoerder, een ruwe kerel met een echt spitsboevengezicht, 'wij zullen evenwel zelf eens rondsnuffelen.'

Zij begonnen terstond te zoeken en haalden binnen weinige minuten de arme sidderende Rosa van onder het bed te voorschijn. Daar zij echter gehoord had, dat de soldaten den kreupelen bedelaar moesten hebben, voelde zij zich aanmerkelijk verlicht en fluisterde hare moeder toe zich om harentwege niet te zeer te verontrusten en zich derhalve aan geene onaangenaamheden bloot te stellen.

'Wat Bastiaan Trekbeen aangaat,' hernam de aanvoerder, 'staat het vast, dat gij ons misleid hebt en hem liet ontsnappen. Daarom nemen wij het meisje hier in hechtenis, tot gij den anderen uitlevert. Zoo luiden onze bevelen en zoo wil het de wet.'

'Wat? Mijne dochter zoudt gij uit mijn huis in het holle van dezen konden nacht willen medevoeren!' riep Callan uit. 'Een onschuldig kind, dat nooit eenig menschelijk wezen kwaad gedaan heeft! Waar hebt gij het bevelschrift des konings voor deze lafhartige daad?'

'Ik raad u, man, uwe booze tong wat in bedwang te houden,' vermaande de aanvoerder, die Stinson heette; 'gij mocht er anders eens duur voor moeten boeten.'

'Ik wilde u volstrekt niet beleedigen,' merkte Callan aan; 'ik ken de wet en de uitgevaardigde bevelen tegen de Rappareebenden goed genoeg. Hier is echter geen Tory of Rapparee, die tot mijne familie behoort; gij zijt echter verplicht uwe handelwijze te rechtvaardigen, want God is mijn getuige, dat ik met geen Tory of Rapparee iets gemeen heb, noch door vermaagschapping, noch door vriendschap. Daarom waagt het niet mijn onschuldig kind aan de bescherming harer familie te ontrukken. Gij zelf zijt wellicht vader - indien gij het zijt, wat zoudt gij doen, wat

gevoelen, wanneer men een teergeliefd kind van uw hart, uit uwe armen zou wegscheuren? Denk daaraan en heb medelijden met ons.'

Bittere tranen rolden bij deze woorden uit zijne oogen langs zijne wangen.

'Het staat niet in mijne macht,' antwoordde de man ongevoelig. 'Ik heb mijne bevelen en moet daarnaar handelen - het meisje moet zich voor den tocht gereedmaken!'

'In naam van den levenden God!' jammerde de moeder, aan de voeten van den sergeant; 'laat het meisje hier. Groote God! Het is onze eenige dochter. Heb medelijden, heb erbarmen, mijnheer!'

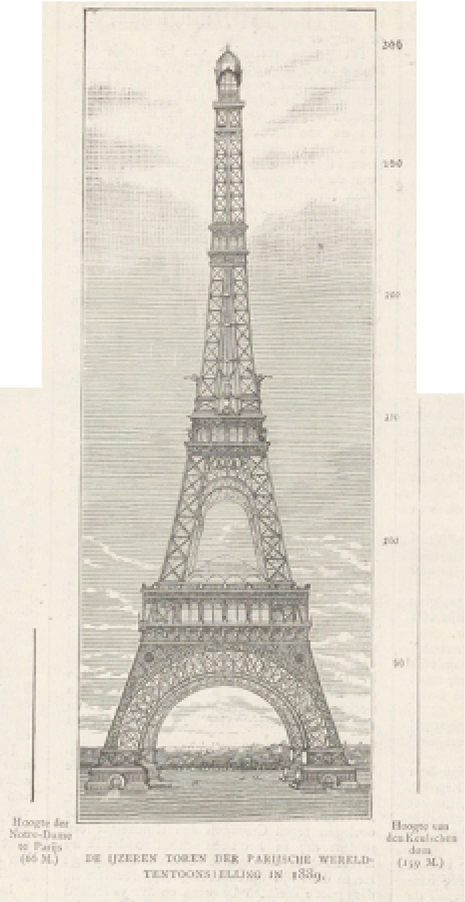

DE IJZEREN TOREN DER PARIJSCHE WERELDTENTOONSTELLING IN 1889.
Hoogte der Notre-Dame te Parijs (66 M.)
Hoogte van den Keulschen dom (159 M.)

De hardvochtige man, een werktuig van een veel slechter mensch, had echter ook voor haar geen ander antwoord.

'Lieve moeder,' riep Rosa, deze met hare armen omstrengelende, 'ik ken den ellendeling, die dit alles zoo aangelegd heeft. Doch koester geene vrees voor mij; ik heb slechts *één* leven en eerder wil ik dit verliezen dan dat ik tot schande kome. Ik ben gereed.'

Vergeefs smeekten de radelooze vader en de handenwringende moeder, tevergeefs boden zij aan in plaats van het kind met de mannen mede te gaan. De aanvoerder bleef onverbiddelijk.

'Ik wil geen van u beiden, ik wil òf den spion der Rapparee's òf uwe dochter. Ja, ja, het meisje moet mede, zoo is mij gelast. Wanneer het slechts van mij afhing,' voegde hij er iets minder barsch bij, 'zou ik het jonge meisje gaarne bij u laten. - Doch dat kan niet geschieden. Maak u gereed, meisje, gij moet met ons mede. Wees

echter onbezorgd, er zal u geen haar gekrenkt worden, wel integendeel. Gij zult spoedig zien, dat wij u uw geluk te gemoet gevoerd hebben.'

'Halt!' riep de moeder nadertredende, 'ik kan het niet aanzien - ik mag mijn kind niet in het verderf storten, zoo ik het nog verhinderen kan. Laat ons het meisje en wij leveren u den kreupele uit.'

'Waar is hij?' vroeg de sergeant.

'In de schuur, waar onze jongens gewoonlijk slapen.'

'Gaat en neemt hem terstond gevangen,' gelastte Stinson aan drie of vier zijner manschappen, 'doch voert hem in eene andere richting voort - begrepen. Hij mag onzen weg niet kruisen, daarvoor kennen wij hem.'

De schuur, waarin Trekbeen sliep, had, gelijk de meeste dergelijke gebouwen, twee deuren, om daarin bij sterken tocht het koren te dorschen. Toen de slapers in de schuur door het gedruisch en het wapengekletter gewekt werden, was de kreupele bij het eerste gerucht op de been en trok zoo snel mogelijk zijne kleederen aan.

'Ik moet mij haasten,' sprak hij en wierp den stroobos, waarop hij geslapen had, in een hoek der schuur. 'Zegt, dat ik reeds lang in den voornacht weggegaan ben en u niet gezegd heb, waar ik heen ging. O! kon ik een paar van deze schurken de hersens inslaan! Maar dan zouden zij het huis boven uw hoofd in brand steken en u als honden neerschieten. Wat mij het meeste medelijden inboezemt, is het arme...' hij hield op uit vrees, dat hij kon verdacht worden de hand in het spel gehad te hebben. 'Nu ben ik vrij,' sprak hij, de achterdeur uitgaande. 'God zij gedankt! de nacht is duister! - Doe de deur weder dicht en als zij binnenkomen, spreekt dan luid met hen, anders hebt gij nog kans een kolfstoot te bekomen. Wat mij aangaat, ik ben in veiligheid - ja, al vingen zij mij ook heden nacht, morgen ware ik toch weder los. Als zij mij echter heden nacht in handen kregen, hadden zij toch een schijn van billijkheid voor hunne daad van geweld en konden zij zich rechtvaardigen, indien zij voor hunne handeling ter verantwoording geroepen worden. Maar thans mogen zij mij niet vangen, ik moet hunne bewegingen bespieden. Ja, ja, noem mij maar Trekbeen, maar, voor den drommel! hoevelen in het geheele land zouden het op een grooten marsch tegen mij kunnen volhouden?'

Inderdaad was Bastiaans kreupelheid zoo onbeduidend, dat het hem in het loopen slechts weinig hinderde.

De soldaten doorwoelden de schuur natuurlijk zonder gevolg; maar er was hen aan Bastiaan eigenlijk ook weinig gelegen, daar deze met hunne nachtelijke heldendaad niets te maken had

'De schurk heeft zich uit de voeten gemaakt,' vloekten zij, toen zij in het woonhuis terugkeerden; 'in ieder geval hebben de zonen van dezen man hem in zijne vlucht behulpzaam geweest daarom nemen wij eenvoudig het meisje mede en houden het gevangen, tot de kreupele aan ons overgeleverd is.'

'Ja, zoo luiden onze bevelen,' bevestigde Stinson. 'Kom, kind, gij moet ons vergezellen en dat wel zonder uitstel.'

(*Wordt vervolgd.)*

[Nummer 30]

Onze gravures.

De dynamiet-ontploffingen te Londen.

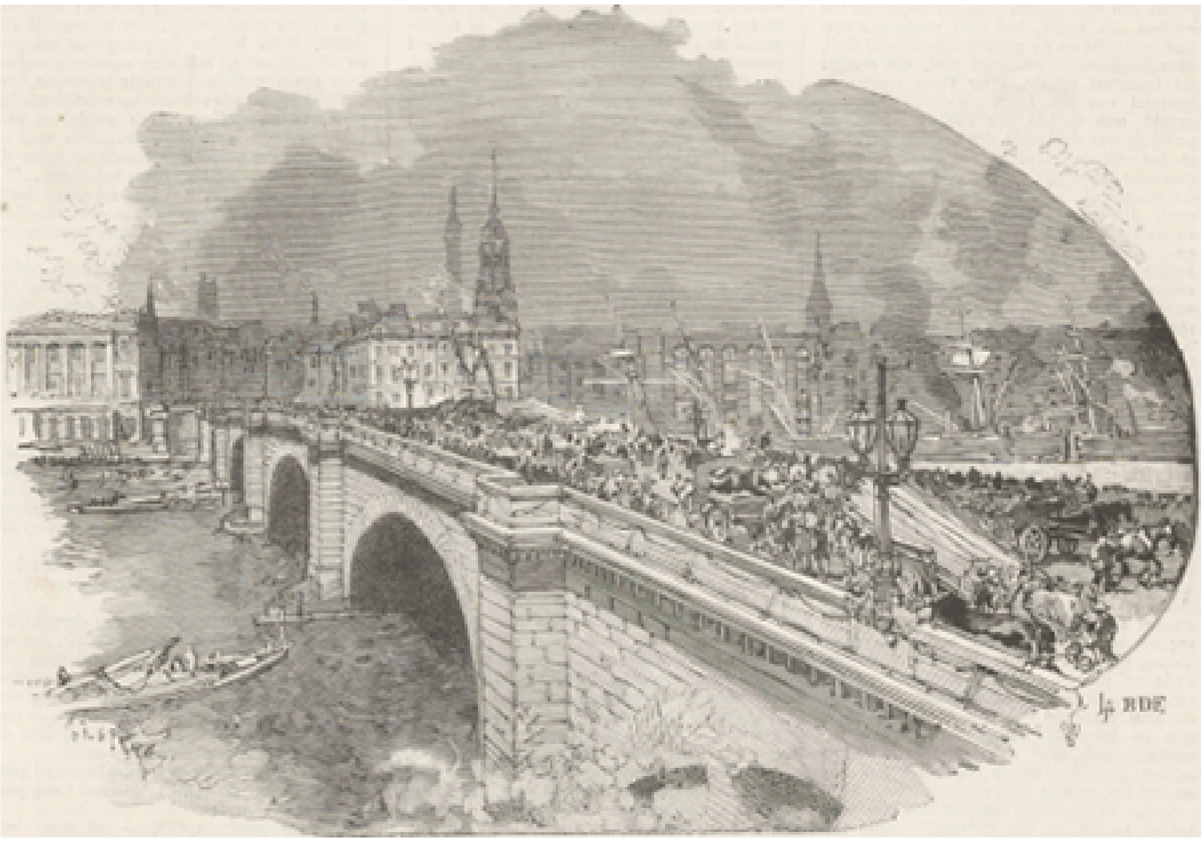

DE DYNAMIET-ONTPLOFFINGEN TE LONDEN. - De London-Bridge.

Engeland, dat altoos uit een overdreven en laakbaar vrijheidsgevoel, op zijnen grond de onschendbaarheid heeft gewaarborgd aan alle soorten van boosdoeners, wordt sinds eenigen tijd voor die toegeeflijkheid wreed gestraft en zal zich op zijne beurt verplicht zien in het kort beteugelende maatregelen te nemen om de misdadigers buiten zijne grenzen te houden. De dynamiet-aanslagen immers, die Londen in de laatste dagen teisterden, waren volgens het algemeen vermoeden het werk der revolutionaire Iersch-Amerikaansche partij.

De eerste van deze reeks ontploffingen was die van den 13 December 1884 op de *London Bridge*, welke het drukste verkeer heeft van al de bruggen der Engelsche hoofdstad. Onze eerste gravure geeft eene afbeelding van dezen aanslag, die zulken geweldigen schok te weeg bracht, dat men hem op eenen aanmerkelijken afstand gevoelen kon en de omliggende gebouwen er erg door beschadigd werden.

Ofschoon men aanvankelijk meende, dat de brug zelve geene schade geleden had, bracht echter een later ingesteld onderzoek aan het licht dat hare grondvesten ernstig geleden hadden en dat er zich in het metselwerk scheuren vertoonden, groot genoeg

om er de hand te kunnen insteken. Drie personen werden daarenboven na de ontploffing ernstig gewond opgenomen.

Eene som van 5000 pond sterling werd door den gemeenteraad van Londen uitgeloofd aan dengene, die het gerecht de schuldigen aanwijzen zou, doch tot nog toe heeft niemand deze premie kunnen verdienen. De schrik, door deze wandaad te weeg gebracht, was nauwelijks eenigszins tot bedaren gekomen, als den 2 Januari de Londenaars door een tweeden dynamiet-aanslag met ontzetting getroffen werden. In den onderaardschen spoorweg, tus-

schen de standplaatsen van *Tower-street* en Kings Cross had namelijk des avonds om negen ure eene dynamiet-ontploffing plaats, die gelukkiglijk niemand verwondde, maar een aantal vensterruiten verbrijzelde en de gaslichten uitdoofde.

De ontploffingen, die den 24^n der zelfde maand losbarstten, waren echter veel verschrikkelijker in hunne uitwerkselen:

Des Zaterdags worden te Londen de openbare gebouwen het drukst door nieuwsgierigen bezocht en van die gelegenheid hadden de dynamiet-mannen gebruik gemaakt om hunnen aanslag te plegen. Onder de bezoekers op Zaterdag, 24 Januari, bevond zich zekere heer Green, een burgerlijk ingenieur, die met zijne vrouw en hare zuster, mejuffrouw Davies, het Parlementsgebouw kwam bezichtigen. Zij daalden in Westminster Hall den trap naar de crypte af, toen mejuffrouw Davies een pakje ontwaarde, dat in laken gewikkeld was, en waaruit een verdachte reuk opsteeg. Haar zwager dacht onmiddellijk aan dynamiet en allen snelden naar boven om den politiebeambte Cole mede te deelen, wat zij gezien hadden.

Cole ijlde naar beneden en raapte het pakje op met het inzicht dit ergens heen te brengen, waar de inhoud onschadelijk kon gemaakt worden.

Zoowel hij als de politiebeambte Cox, die hem gevolgd was, voedden de overtuiging dat zij hier werkelijk met dynamiet te doen hadden. Maar terwijl Cole naar de ijzeren poort liep, vloeide er eene vettige stof uit het pak, die hem de handen verbrandde, zoodat hij het niet langer kon vasthouden. Op het oogenblik dat hij het liet vallen, had eene vreeselijke ontploffing plaats en de geheele Westminster Hall, eene uitgestrekte prachtige zaal, die eertijds tot troonzaal diende, maar thans slechts als voorzaal van het Lagerhuis dienst doet, was gevuld met wolken van rook en stof. Zoo geweldig was de kracht der ontploffing dat ze in het steenen plaveisel een gat boorde van drie voet middellijn en vier voet diepte, terwijl de steenen links en rechts werden weggeslingerd. De twee politiebeambten, de heer Green en de beide dames werden allen in dezen kuil geworpen. De drie eersten bekwamen bedenkelijke verwondingen; mevrouw Green en hare zuster, ofschoon beider kleederen aan flarden waren gescheurd en zij zoo zwart zagen als roet, kwamen er, behalve eene tijdelijke doofheid, zonder ongemak af.

Eenige oogenblikken na de eerste ontploffing, die om dertien minuten over tweeën plaats greep, deed zich een tweede, veel geduchtere schok gevoelen, die de geheele zittingzaal van het Lagerhuis in een puinhoop veranderde. De zetels der Kamerleden waren geheel vernield en sommige tot op de gaanderij geslingerd, gelijk uit onze onderste afbeelding (bladz. 240), die het tooneel der verwoesting weergeeft, duidelijk te zien is. Van den zetel van Gladstone was nagenoeg niets meer te vinden. Onze kleine gravure, op dezelfde bladzijde, toont aan hoe het metselwerk van den ingang geleden had.

Terwijl alzoo de prachtige Westminster Hall en het Lagerhuis door deze losbarstingen zoo erg beschadigd werden, had ook in den Witten Toren van den *Tower*, waarin eene menigte oude en nieuwe wapenen bewaard worden, eene ontzettende ontploffing plaats. Hier ging de knal vergezeld van eene ontzaglijke vlam; glas en houtwerk werden langs alle zijden weggeslingerd, eene menigte geweren van de rekken geworpen, terwijl eene wolk van rook en stof het geheele gebouw vervulde.

Onder de bezoekers ontstond eene verschrikkelijke paniek en een gedrang, waarbij verschillende personen nog al ernstige kneuzingen bekwamen. Gelukkig dat de brandweer spoedig bij de hand was, anders hadden nog een aantal kostbare wapenen door het vuur vernield kunnen worden. De schade aan het gebouw en aan de verzameling van oude oorlogswerktuigen wordt op duizend pond sterling begroot.

Zijn deze verschrikkelijke verwoestings- en moordaanslagen nu ten einde? Eilaas! men ducht algemeen in Londen dat de beschrevene dynamiet-ontploffingen slechts het begin zijn van rampen, die dreigen nog ijselijkere gevolgen te hebben. En wat die vrees des te gegronder maakt, is de straffeloosheid, waarmede het vernielingswerk tot nog toe is kunnen gepleegd worden, immers al de pogingen van het gerecht, om de daders op te sporen, schijnen tot heden vruchteloos gebleven te zijn. De moeilijkheden, welke Engeland in Egypte en Soedan ontmoet, werken den dynamieters daarenboven in de hand om in hun vreeselijk opzet te volharden, en zoo staat het trotsche Albion thans voor de ondervinding dat eene politiek van overweldiging, zooals in Afrika, en van godsdiensten volksverdrukking, zooals in Ierland gevolgd wordt, op zekere oogenblikken eene verschrikkelijke terugwerking kan doen ontstaan. Met dat al zijn echter de dynamiet-ontploffingen te Londen, ofschoon hoofdzakelijk uit den haat ontstaan van het Iersche tot het Engelsche ras, alleen het werk van mannen, die naar eene maatschappelijke ontbinding streven en daarin voor een groot deel gelukken zullen, als hun pogen niet zeer tijdig door de vereenigde machten van Godsdienst en Troon kan verijdeld worden.

Een tooneel uit de aardbevingen in Spanje.

Volgens de uitleggingen eens bewoners van het Spaansche steedje Loja, die den kunstenaar den indruk schetste welken de aardbeving op hem en zijne huisgenooten te weeg bracht, werd de teekening samengesteld, die wij op bl. 237 te aanschouwen geven. Wijl de familie gerust aan het avondmaal gezeten was, werd plotseling het huis op zijne grondvesten geschud, de meubels waggelden en kraakten, het vaatwerk rolde ten gronde, en groote stukken plaaster vielen van de zoldering en overdekten alles met eene laag stofferig gruis. De ontzetting beschrijven, die allen beving bij die onverwachte gebeurtenis, is onnoodig bij eene zoo aangrijpende en welsprekende gravure. Nog onbewust met den aard van het dreigende onheil, slechts door het instinkt van zelfbehoud gedreven, ontruimden de beangsten in allerijl de woning naarmate zij van de verlamming des eersten schriks bekwamen en bereikten gelukkiglijk allen ongedeerd de straat, vooraleer een tweede, hevigere schok hun huis in puinen storten deed.

Het gezin woont thans in eene hut van het kampement, dat in de openbare wandelplaats van Loja is opgeslagen. Dit kampement bestaat uit katoenen tenten, hutten en barakken, die de bewoners maar ternauwernood tegen de guurheid van het weder beschutten en biedt een eigenaardig schouwspel aan. In het midden van de *paseo publico*, of de openbare wandelplaats, verheft zich het standbeeld van Narvaez; links daarvan ziet men een eenvoudig altaar, waaraan dagelijks het H. Misoffer wordt opgedragen en rechts eene tent, waar de beambten van post en telegraaf voortdurend voor de correspondentie zorgen.

In dit kampement worden des nachts ter verwarming groote vuren gebrand, en ondanks de felle koude heerscht in die bivouaks dikwijls eene vroolijke bedrijvigheid; want de natuurlijke opgewektheid en goede luim der Andalusiërs heeft hen ook in

het ongeluk niet verlaten. Loja behoort trouwens ook niet tot de meest geteisterde punten. Albunuelas en Alhama werden verschrikkelijker bezocht.

Albunuelas is een zeer oud vlek, aan de Rio Santo, 25 kilometers van Granada gelegen. Het bestond uit drie wijken, waarvan de eene geheel vernield is: er staat geen huis meer overeind; zelfs de oude kerk is geheel verdwenen. In het geheel telt men te Albunuelas 362 vernielde en 146 gescheurde huizen, 102 dooden en 500 gewonden.

Nog vreeselijker waren de uitwerkselen der ramp te Alhama, welke stad grooter in omvang en dichter bevolkt was. Van de 1800 huizen, die deze oude stad van 10,000 zielen telde, zijn er bijna 1500 verwoest. De straten zijn niet meer te vinden, en alom ontwaart men niets dan puinhoopen.

Volgens de laatste berichten uit Spanje zijn de stuiptrekkingen van den aardbodem daar nog niet geheel ten einde en het is ook niet waarschijnlijk dat deze aardbeving de laatste wezen zal, welke dit ongelakkig land zal teisteren, daar Spanje en Portugal reeds menigmaal door deze rampen getroffen werden, welke, dank zij God, in ons vaderland schier onbekend zijn.

De Dorpbeschavers.
Ultra-moderne toestanden en voorvallen.
Door Raymond Tielemans.

V.
Ernstige beraadslaging. - een klaarziende raadgever.

‘Ja, het is zoo als gij zegt, pachter Braems; en ten spoedigste dient hij aan dit gevaarlijk gezelschap te worden ontrokken: weldra mocht het anders daartoe te laat zijn.’

‘Eilaas! wie weet, is zulks reeds het geval niet.....’

‘Onmogelijk: Wannes is rechtschapen van aard en kan niet zoo spoedig verleid zijn geworden.’

‘Ik hoop vurig, eerwaarde vriend, dat uwe troostende veronderstelling juist zij; want wegens mijne arme dochter ben ik vreeslijk ongerust. Nella is den jongeling zeer genegen, en zeker, moest hij zich harer onwaardig maken, door zijnen godsdienst afvallig te worden, hoewel zij niet aarzelen zoude hare liefde aan den plicht te slachtofferen, toch zoude het haar hart eene diepe wonde slaan..... wie weet - zij is zoo teergevoelig - zoude zij onder de wreede beproeving bezwijken, misschien.....’

Deze samenspraak had plaats weinige dagen na het te voren verhaalde, in eene benedenkamer der pastorij van het dorp, tusschen den Pastoor zelven en Nella's vader.

De pastoor was een achtenswaardig ouderling van wel zeventig jaar, die er echter zoo kloek uitzag als hadde hij er slechts vijftig geteld.

Hij was wezenlijk wat men een schoonen grijsaard noemt. De majesteit des ouderdoms vereenigde zich op zijn gelaat met eene wonderbaar zoete uitdrukking van zielegoedheid.

Eerbied en vertrouwen moest hij inboezemen aan al wie hem naderde.

Pachter Braems, Nella's vader, had zestig winters achter den rug: eerlijkheid en waardigheid, gepaard met een zekere uitdrukking van strengheid, die den man van onverzettelijke grondbeginselen aanduidde, waren op zijn gelaat te lezen.

Thans was zijn voorhoofd als het ware door eene wolk van bekommering en somber nadenken overtrokken.

Wat wij hem daareven tot den dorpsherder hoorden zeggen, legt genoegzaam uit, wat tot deze zwaarmoedige stemming aanleiding gaf.

Ongetwijfeld koesterde de grijze priester bijzondere achting en genegenheid voor den pachter, want bij dezes laatste woorden - met ontroering uitgebracht - drukte hij hem de hand met innig medegevoel, en sprak:

‘Kom, kom! zulke gedachten moet gij geen voedsel geven. Er bestaat, Goddank! nog geen de minste reden toe.’

‘Slechte gezelschappen, - gij weet het, eerwaarde, beter nog dan ik, - zijn zoo gevaarlijk en bezitten voor de onervaren jonkheid zulke noodlottige aantrekkingskracht! Eens de kiem des kwaads in het hart gestort, is het zoo moeilijk dezelve te versmachten..... Wie zal bepalen op welk juist oogenblik de ziel van iemand die het oor naar de stem der verleiding neigde, den indruk ontving, die haar bijblijven zal en op het overige des levens invloed uitoefenen?’

‘Dat alles is zoo, en, gelijk ik daar straks zeide, moet al het mogelijke worden in 't werk gesteld om uwen aanstaanden schoonzoon aan dien invloed te onttrekken.’

‘Mijn aanstaanden schoonzoon?’ herhaalde de pachter, ‘ja, dat zal hij wezen, zoo hij de stem der wijsheid gehoorzaamt en niet van het pad der gerechtigheid afwijkt. In het tegenovergestelde geval..... ik ken, - ik herhaal het, - mijne dochter, mijne deugdzame Nella, te wel, om niet verzekerd te zijn, dat zij dezelfde gevoelens als haar vader koestert; doch al mocht zij ook, uit verblindheid of uit verkeerdelijk begrepen plichtsbetrachting, anders willen handelen, nimmer zoude *ik* mijne toestemming aan dit huwelijk verleenen.’

‘Mochten alle ouders u gelijken, brave vriend!’ zuchtte de grijze priester. ‘Mochten allen dus de geestelijke belangen hunner kinderen op den voorgrond stellen en zich herinneren dat de echtverbintenissen, die niet vooral in den christelijken geest worden aangegaan, enkel vruchten des verderfs en des onheils kunnen voortbrengen!’

‘Ik kwam tot u, eerwaarde vriend, om u te smeeken dat gij zelf Wannes eens zoudet onder de hand nemen en hem het gevaarlijke doen inzien van den omgang met vrienden als die, welke hem in hunne netten zoeken te vangen. U heeft hij van jongs af leeren eerbiedigen en hoogachten: met het gezag dat aan uw karakter verbonden is, zullen uwe woorden hem dieper ter harte gaan dan de mijne zulks zouden kunnen. - Wel beloofde hij mij plechtig, toen ik hem gisteren de les duchtig las, dat het hem niet meer overkomen zou, zich, als verleden Zondag na de vergadering in het *Zwart Paard* het geval was, tot een schandige uitspatting te laten medesleepen; doch genoegzaam bemerkte ik dat mijne strenge vermaningen hem zijne gevaarlijke makkers niet zouden doen verlaten..... Door Nella's tranen en smeekingen overwonnen, kom ik u thans verzoeken uwe pogingen bij de mijne te voegen. Ik twijfel geenszins of gij zult eenen beteren uitslag teweegbrengen.’

‘Ik zal het beproeven, doch, mijn vriend, de woorden eens stervelings hebben luttel kracht, zoo Gods genade niet het verstand verlicht van hem tot wien ze gericht zijn. Daar waar de menschelijke hulpmiddelen te kort schieten, moeten wij onzen toevlucht tot hoogeren bijstand nemen: Gode is niets onmogelijk. Bidden wij Hem dat Hij Wannes late gevoelen dat onze raadgevingen zijn heil beoogen en op de waarheid gronden..... Wezen wij ondertusschen den armen jonkman niet te streng: hij is veeleer te beklagen. Vroegtijdig verloor hij zijne ouders, geene zorgvolle moeder staat aan zijne zijde om hem te leeren de gevaren van het levenspad te schuwen; geen rechtvaardig strenge vader is daar om hem te beletten in zijn verderf te loopen .... Wat zijn zij te beklagen die in het driftigste tijdperk huns levens dien steun missen!’

Eenige oogenblikken nadien wandelde de dorpsherder, met zijnen brevier in de hand, het dorp uit, veldwaarts in.

De weg dien hij volgde moest hem voorbij de hoeve van Wannes brengen. Derwaarts was het dat hij zich werkelijk begeven wilde, ten einde de aan pachter Braems gedane belofte te volbrengen.

Ondanks zijn hoogen ouderdom was de dorpsherder echter nog zeer rap te been; thans echter stapte hij slechts zeer langzaam voort. Inderdaad was de zending, welke hij op zich genomen had, tamelijk netelig. Hem immers was onbekend tot hoeverre zich Wannes door zijne gevaarlijke makkers had laten verleiden, in hoeverre dezen er in gelukt waren den onervaren landbewoner den eerbied voor het priesterkleed te doen verliezen.

Volgens hij uit des pachters woorden had opgemaakt, was wellicht Wannes' hart in den grond nog onverdorven gebleven, had deze slechts den voet op den glibberigen boord des afgronds gezet, maar hield hij op dezen boord nog stand. In dat geval - het waarschijnlijke - zoude het den eerwaardigen grijsaard, naar hij overtuigd was, niet moeilijk vallen de betere gevoelens des jonkmans in dezen weder op te wekken, en ging hij misschien den beslissenden stap tot dezes redding doen.

Doch het kon er ook anders mede gelegen zijn. Had de onheilspellende invloed reeds op Wannes gewerkt, dan zou de herderlijke vermaning onwelkom zijn, ja zelfs misschien een verkeerden indruk teweegbrengen.

Tot dusverre, en zonder den tijd te hebben gehad een plan te ontwerpen hoe het voorgenomene te berde gebracht moest worden, was de dorpsherder in zijne overpeinzingen gevorderd, toen hij bij eene kromming van den weg Wannes zelve zag aankomen.

Deze, zoodra hij den pastoor bemerkte, naderde, vriendelijk groetend.

De dorpsherder zag, bij den eersten oogslag, dat des jonkmans doenwijze volkomen hartelijk was en hoegenaamd geene gedwongenheid verraadde; en innige blijdschap gevoelde hij bij de gedachte dat zijn eerste vermoeden gegrond en Wannes nog niet diep kon afgedwaald zijn.

Diensvolgens besloot hij onmiddellijk geene omwegen te maken, op de eenvoudigste wijze het voorgenomen onderwerp ter sprake te brengen en recht op zijn doel af te gaan.

‘Is hij,’ zoo dacht de eerwaarde grijsaard, ‘nog de goede, rondborstige jongen van vroeger, dan zal hij raadgevingen van mij zonder tegenzin aanhooren en zeer waarschijnlijk zich dezelve ten nutte maken.’

Daarom zeide hij tot den jongeling:

‘Gij gaat naar het dorp, Wannes? Kom, ik keer mede terug: de wandeling vermoeit mij.... Indien ten minste mijn trage gang u niet verhindert of uwen tijd beneemt.’

‘Volstrekt niet, mijnheer pastoor. Gij doet mij grootelijks genoegen. Ik heb al den tijd.’

‘Mij ook is de ontmoeting uiterst welkom. Langen tijd is het geleden dat wij elkander samentroffen. Ik zie met vreugde, Wannes, dat in u de genegenheid voor uwen ouden vriend en herder nog levendig blijft.’

‘Hadt gij redenen om er aan te twijfelen?’ ondervroeg de jongeling verwonderd.

‘Daar wij vertrouwelijk en tusschen vier oogen spreken, zal ik u rondborstig “ja” antwoorden. Duid mij de opmerking niet ten kwade: plicht, bezorgdheid voor het heil der mij toevertrouwde zielen legt mij op, onbewimpeld de waarheid te verklaren. De personen die de goddelooze vereenigingen ondersteunen, welke men hier, gelijk elders, schijnt te willen invoeren om het godsdienstig gevoel bij de massa's te dooden, zijn geen gezelschap dat voor jongelieden past. En nogtans, men zegt dat gij u dikwijls in gezelschap met deze personen bevindt.’

‘Hoe! heer pastoor, gij ook gelooft..... Nu ja, ik begrijp het,’ antwoordde de jongeling; ‘men heeft u een verkeerd verslag medegedeeld; men heeft u, zonder zich de moeite te geven met eigen oogen te onderzoeken, ten onrechte beducht gemaakt.’

‘Ten onrechte, jonge vriend! - Eilaas! zoo is de jonkheid: argeloos en blindelings vertrouwen schenkend aan het bedrieglijk mom der boozen!’

‘Maar met uw verlof, eerwaarde, ik begrijp geenszins hoe gij voor gevaarlijk kunt aanzien een onschuldig vriendengezelschap, zoomin als den steedschen kring, welke enkel ten doel heeft de bewoners der buitengemeenten te onderlichten en te beschaven, en hun godsdienstig gevoel volkomen ongemoeid laat!’

Een droeve glimlach was het eenig antwoord des grijsaards.

'Gij waant dat ik mij bedriege?' hervatte de jonkman. 'Wat aangaat de vrienden met welken ik verkeer, dezen zijn vroolijke jongens, allen in ons dorp gunstig bekend en die, naar ik vermeen, niemand nadeel toebrengen...'

'Nogtans zijn er zonderlinge geruchten in omloop omtrent eenigen hunner. Wie is hier onbewust dat die Van Blaer, bijvoorbeeld, als een arm werkman herwaarts kwam, en spoedig daarop als bij tooverslag genoegzame middelen bezat om het door hem betrokken huis aan te koopen en zich van arbeid te kunnen onthouden! Het gerucht liep, - dat is te zeggen hij verspreidde het, - dat hem een klein erfdeel was toegekomen. Sommigen nu beweren dat hij hier is aangesteld voor rekening des *Vrijdenkersbonds* om tusschen de werkende klasse leden voor dit verderflijk genootschap, dat de beschaving met ondergang bedreigt, aan te werven. Ook loopt het gerucht dat Van Blaer jegens zijnen ouden vader, die met hem inwoont, alle plichten der kinderliefde verzuimt.'

'Doch dit zijn slechts geruchten, zooals gij zegt, waaraan ik voor mijn deel geen geloof sla! - Ten andere, met Van Blaer heb ik het niet erg op, en laat ik mij weinig in: evenzoo, naar ik vermeen, is het met mijne makkers gesteld. Op dezen toch drukken zulke vermoedens niet.'

'Mocht gij u niet bedriegen!' zuchtte de priester, 'ik deel uwe gerustheid niet.'

'Wees zeker, heer pastoor, gij bedriegt u, ik ken hen.... Wat betreft den steedschen kring, welken gij ons verwijt te ondersteunen, zal ik u bewijzen dat uwe vrees ongegrond is.' - Dit zeggende haalde hij een gedrukt vlugschrift van een dozijn bladzijden voor den dag en bood het den priester aan.

'Ziehier,' zeide hij, 'de redevoering die door den voorzitter op de vergadering van het *Zwart Paard* uitgesproken werd. Lees haar van het begin tot het einde, heer pastoor, en wijs mij een enkel woord dat met onzen godsdienst strijdig zij!'

'Onnoozele! daarin juist ligt het kwaad.... Weet gij dan niet dat de venijnige slang onder bloemen schuilt? dat de wolf om zijne prooi te naderen zich met de schapenvacht omkleedt? Het is de eerste maal dat de kring, welken gij bedoelt, in ons dorp eene voordracht houdt, niet waar? Verbeeldt gij u dat zij deze eerste maal hun waar doel blootleggen en zich vertoonen zooals zij zijn! Aldus met de deur in huis te vallen, ware immers voor hen goedschiks eene algeheele mislukking hunner pogingen te gemoet loopen! het ware de dorpelingen afschrikken en voor immer den weg naar hun verfoeielijk spreekgestoelte doen schuwen! - Neen, neen, eene eerste maal, misschien eene tweede, des noodig zelfs eene derde, - de boozen zijn geduldig, - doen zij zich voor gelijk gij hen vermoedt, tot de bezwaren der meeste menschen overwonnen zijn, tot zij een voldoende getal toehoorders rond zich geschaard zien, en dan vangt hun satanswerk aan, dan beginnen zij langzaam en ongevoelig in de harten het vergif te laten druipen dat den zedelijken dood onmerkbaar voorbereidt! Wat zeg ik - onder een schijnbaar onnoozelen vorm schuilen van nu af eenige zinspelingen welke den oppervlakkigen ontsnappen, doch voor meer ervarenen een hoekje van tien sluier oplichten.... En zie, om al aanstonds een voorbeeld aan te halen, - wat zijn, denkt gij, die "vooroordeelen" tegen welke de spreker van het *Zwart Paard* te velde trekt? - wat, die gedurige toespelingen op zoogezeide "paddestoelen" welke dienen uitgeroeid te worden - zooniet verborgen aanvallen tegen de geestelijkheid, tegen de bedienaars des godsdienstes, die, - zij begrijpen het wel, - eerst moeten bevochten worden, ten einde, over hunne lichamen heen, den godsdienst zelven hunne slagen te kunnen toebrengen..... Geve de Heer, mijn vriend, dat uwe oogen tijdig genoeg opengaan, opdat gij niet, tot uw ongeluk misschien, ondervindet dat ik

waarheid spreke..... Doch ik zal u een nog veel klinkender bewijs leveren van de wezenlijke bedoelingen der personages wier speelbal gij onwillens zijt: dezelfde spreker, wiens voordracht ik hier in de hand heb, hield dezer dagen in eene stad van Vlaanderen eene andere voordracht, waarin hij de afschuwelijkste beleedigingen tegen al wat eerbiedwaardig is, de walgelijkste godslasteringen uitbraakte.'

Dit zeggende reikte hij op zijne beurt den jongeling een dagblad, dat een verontwaardigde ontleding bevatte van de voordracht, welke hij bedoelde.

Dit laatste, in 't oogspringende, onwederleg-

bare bewijs trof den jonkman zichtbaar, en gansch ontstemd overliep hij het dagbladartikel.

De priester oordeelde het geraadzaam thans niet verder aan te dringen, en den jongeling onder den indruk te laten, die zijne woorden op deszelfs gemoed hadden teweeggebracht. Dientengevolge, daar zij thans het dorp hadden bereikt, nam hij met eenen vriendelijken handdruk van den jongen pachter afscheid.

'Denk wel na, Wannes, op hetgeen gij doet,' voegde hij er bij, 'en houd de woorden uws grijzen herders voor oogen, die u smeekt uwe eigen ziel niet in gevaar te brengen en niet mede te werken tot het onheil van die uws naasten.'

(Slot volgt.)

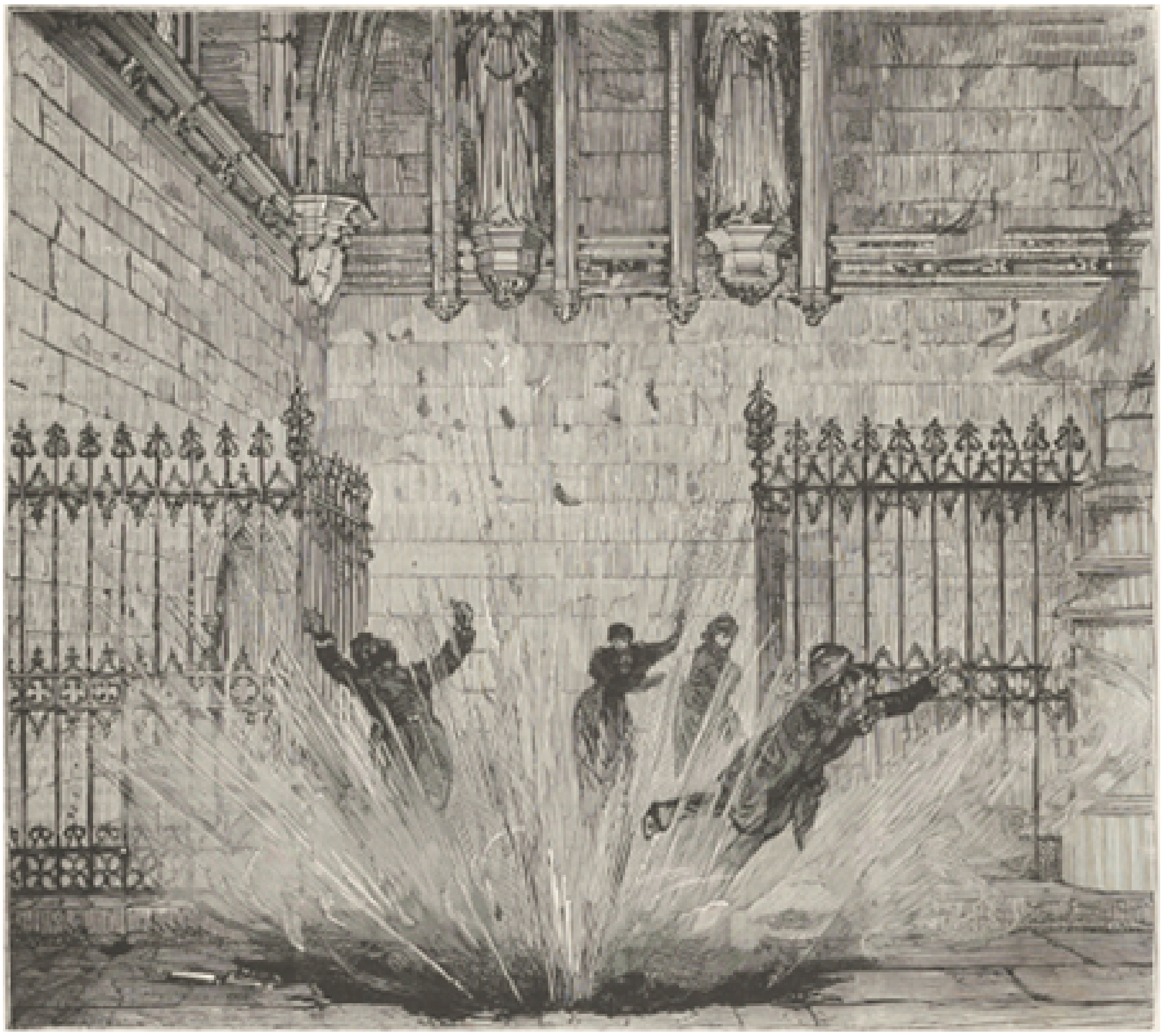

DE DYNAMIET-ONTPLOFFINGEN TE LONDEN. - De Westminster-Hall.

Schetsen uit het Noorden.

III.

En hier, en hier is het dat land,
Dat thans ons oog geniet.

Wij kunnen 't tasten met de hand,
En wijzen blijde op meer en strand;
En zeggen: 't Land, dat gij daar ziet,
  Ons land is 't, ons gebied.

ZWEEDSCH VOLKSLIED.

Wij ook zeggen: Het land dat thans ons oog geniet is Zweden, het ware land van den dichter en kunstschilder. Ja, Zweden is als een prachtig natuurpaleis met honderden spiegels versierd; want overal ziet men het landschap, dat zich in het heldere water der binnenzeeën spiegelt. Door spiegels wordt het salon levendig en aangenaam, evenzoo geven de binnenzeeën aan de noordelijke natuur een vroolijk en opwekkend karakter.

Wij gaan onze reis vervolgen over den ijzeren weg en verlaten het oude stadje Malmö met 36,670 inwoners. Het is de hoofdstad van de provincie Schonen, beroemd door hare rijke graanopbrengst. Wij stoomen dan ook door eene vruchtbare streek, wier bodem langzamerhand steenachtig en boschrijk wordt. Wij verblijven eenige uren in de universiteitstad Lund, om het middagmaal te nemen. Het kan wel is waar voor den lezer weinig belangwekkend zijn te weten wat een reiziger eet en drinkt, doch de Zweedsche gewoonten bij het middagmaal zijn zoo vreemd en eigenaardig dat eene kleine beschrijving daarvan niet ongepast zal wezen. Het *Brännvinsbord* is een algemeen gebruik in Zweden. Op eene gedekte tafel vindt men verschillende koude spijzen gereed staan, onderscheidene vleeschsoorten, visch, kaas, boter en brood. Staande kan men daarvan naar believen gebruik maken, alsook van verschillende soorten van brandewijn; want dit is begrepen in den prijs van het middagmaal. Alles is zindelijk en smakelijk opgedischt. Na het gebruik van het *Brännvinsbord* zet men zich aan tafel, waarop men altijd het nationale *Knakkebrood* vertegenwoordigd vindt, en het middagmaal wordt opgediend.

Wij hebben nu over stoffelijke zaken gesproken, doch ook voor den geest levert Lund bijzonderheden op. Hier werd de dichter Esaias Tegnèr geboren. Het huis zelfs bestaat nog waar hij zijne Frithofs Saga schreef, waarin hij de Noordsche natuur zoo schoon bezingt, als hij zegt:

't Voorjaar komt, de vogels zingen,
't Bosch wordt groen, de zon lacht weer,
En de stroomen, vrij van kluisters,
Dansen zingend naar het meer.

EEN TOONEEL UIT DE AARDBEVINGEN IN SPANJE.

De stad Lund was, vóór het Lutheramism, eene beroemde bisschoppelijke zetelplaats met 21 kerken en 200,000 inwoners; thans telt zij nog slechts 13,960 zielen. De Domkerk, de schoonste van het Scandinavische Noorden, werd in 1145 door den aartsbisschop Eskil ingewijd, en is in zuiver Romaanschen stijl gebouwd. Verders is er een Universiteitsgebouw met bibliotheek en eenige verzamelingen, terwijl de stad verrijkt is met het standbeeld van Tegnèr.

Wij nemen weder plaats op den trein en stoomen naar de streek, waar de groote Linnaeus geboren is. Mijn reisgenoot en ik hadden gezorgd een plaatsje bij het portier te bekomen; want wij zouden een gedenkteeken van den beroemden kruidkundige

zien, dat nabij den ijzeren weg geplaatst is, en zijne geboorteplaats Räshult aanduidt. De flora in het Noorden is rijk en weelderig en bevat dezelfde planten van noordelijk Duitschland: de *Epilobiums* met hunne helderroode bloemen en de *Spiraeus Ulmaria*, met hunne geurige bloemtrossen. De

trein blijft eenige minuten stil bij het station Elmhult. Hier kunnen wij niet verre meer verwijderd zijn van het gedenkteeken van Linnaeus en ik maak van die gelegenheid gebruik om eenige bloemekens te plukken tot aandenken. Na eenige minuten stoomden wij voorbij de zuil, die bij den ijzeren weg tot herinnering aan den wereldberoemden Botanicus geplaatst is.

Eene bijzonderheid van Zweden is de eigenaardige bouwtrant van de huizen in de dorpen en op het veld. Zij zijn allen geheel van hout gebouwd en daarbij rood geschilderd, hetgeen tusschen het groen der boomen een vreemd en toch harmonisch effect maakt. Wij vervolgen onze reis en vinden het landschap altijd schoon en afwisselend. De treinen in het Noorden loopen langzaam, en de stations zijn onnoemelijk; men kan dus zeer goed de natuur waarnemen, die meer en meer woest wordt met afwisseling van graanvelden, weilanden en binnenzeeën. Men is overal met den hooioogst bezig. Het hooi wordt niet zoo als bij ons, in hoopen, maar op lange staketsels van dennehout gedroogd. Voortdurend blijft het landschap schoon en afwisselend en het is tusschen rotsen, met zwaar geboomte begroeid, dat men in Stockholm aankomt.

Wie prächtig spiegeln sich im Strome ab,
Thurm, Heldenbilder, Schloss und Musentempel,
Und dort im Abendglühen Riddarholm,
Wo Schwedens Ehre schlummert unterm Marmor.

Hoe prachtig spiegelen zich in den stroom,
Toren, heldenstandbeelden, slot en tempel der muzen,
En ginder, bij avondgloed, Riddarholm,
Waar Zwedens' roem onder het marmer sluimert.

zegt Tegnèr van Zwedens' hoofdstad. Ja, Stockholm, Venetië en Constantinopel zijn door hunne prachtige ligging wereldberoemd.

Betooverend is de aanblik, wanneer men Stockholm gedeeltelijk op eilanden en schiereilanden en op rotsen in het verschiet, ziet liggen. Als een amphitheater daalt de stad van de hooge bergen tot aan de zee af, terwijl het water in grillige kronkelingen om eiland en schiereiland der lage stad stroomt en Riddarholm met het koninklijke slot in haar midden omgeeft.

Stockholm is eene stad van weelde, heeft schoone hooge moderne huizen, breede straten, veel water, hotels, koffiehuizen, restaurants en pleinen met boomen, standbeelden en bloemen versierd. Dit alles kan door goeden smaak en sierlijkheid met Parijs wedijveren. Nooit heb ik dien schoonen wasdom van uitheemsche planten, dien prachtigen overvloed van rozen gezien, die men in het Noorden aantreft. Dit is waarschijnlijk toe te schrijven aan den langdurigen zonneschijn en voortdurende avondschemering tijdens den nacht in de zomermaanden, hetgeen voor de bewoners van midden-Europa een vreemd verschijnsel is. Lantarens worden gedurende de zomermaanden in Stockholm niet aangestoken en ten tien ure 's avonds kan men nog zeer goed een dagblad lezen. Wij bezochten het Museum van Noordsche oudheden en Ethnographie, dat aan voorwerpen uit verschillende tijdvakken zeer rijk is, doch de verzamelingen zijn niet zoo wetenschappelijk gerangschikt als in het Museum van Kopenhagen. Wij zagen er eenige merkwaardige handschriften van Noordsche geleerden, zooals van den kruidkundige *Samuel Lilieblad*, den natuurkundige *Karel Jacob Sündervall*, *Berzelius*, *Frederica Bremer*, *Tegnèr*, en meer anderen. Buiten de

stad heeft men partij getrokken van den rotsachtigen bodem tot het aanleggen van schoone wandelingen *Djur Garden* genaamd. Daar vindt men het *Belvedère*, een gebouw in den vorm van een toren met restaurant, waar men een prachtig uitzicht op de stad heeft, verder de beroemde *Hasselbacken*, de vereenigingsplaats van de deftige familiën van Stockholm, waar thee en Zweedsche punch gedronken wordt, en waar men bij het genot van goede muzijk den tijd aangenaam kan doorbrengen. Wij hadden het geluk er de voortreffelijke Hongaarsche kapelle van Prins Esterhazy te hooren, alhoewel de Zweden bijna allen vokale-, doch weinig instrumentale begaafdheden hebben. In den tuin staat het standbeeld van den Zweedschen dichter *Bellman*, en een oude eikeboom aan hem toegewijd. Stockholm is verder nog met verschillende standbeelden versierd, zoo als die van *Gustaaf Adolf*, *Karel XII*, *Karel XIII* en *Berzelius*, den beroemden scheikundige. In de stad heeft men het koffiehuis met tuin, bekend onder den naam van Strömparterren, waar men alle avonden muziek heeft en dat door de schoone ligging aan het water veel bezocht wordt. Ook Blanch's Café mag genoemd worden voor de rijke decoratie, en ook daar is alle avonden muziek.

De Zweden, Noorwegers en Denen zijn vriendelijk en voorkomend voor den vreemdeling. Jammer dat zij zoo weinig vreemde talen spreken. De landtaal niet kennende, zijn wij dikwijls genoodzaakt geweest, ons door gebaren verstaanbaar te maken hetgeen somtijds tot koddig misverstand aanleiding gaf. Wij verlaten het schoone en levenslustige Stockholm, om de ernstige Universiteitstad Upsala te bezoeken. Na eenige uren door eene heuvelachtige, vruchtbare streek gestoomd te hebben, waar ik in het veld een steen met runen inschrift duidelijk konde onderscheiden, kwamen wij in het aloude *Ostra Aras* aan, waar vroeger het middenpunt was van het Noordsche Heidendom. Daar zong de Skald bij de welluidende klanken zijner harp en roemde de pracht van Upsala's tempel, toen onder zijne hooge booggewelven er de machtige goden *Svithiods* geëerd werden. Later werd die tempel door het Christendom in asch gelegd, en in de *Fijrisastroom*, die Upsala bespoelt, werden de bekeerden gedoopt. In Upsala zijn nog vele merkwaardige zaken van het Katholicism overgebleven, zooals de Domkerk, welke in 1289 gebouwd en in 1435 hersteld werd, na eene gedeeltelijke beschadiging door brand. Zij is een prachtig gebouw in gothieken stijl met drie zuilengangen, en aan beide zijden met kapellen versierd. Bij het oude Lutheranism, den algemeenen godsdienst der Noordelijke bevolking, is het altaar met kruisbeeld nog bewaard gebleven. Nevens het hoogaltaar zag ik, tot mijne groote verwondering, de zilveren vergulde relikwiekas met de overblijfselen van den heiligen koning en martelaar Erik IX. Kan men zich grootere tegenstrijdigheid bedenken. Ook bewaart men nog verschillende gouden en zilveren kerkvaten en miskleederen. Men kan overal in de Noordsche kerken der oud-Luthersche gemeente zien, dat hun hervormer met angst en aarzeling de oorspronkelijke gebruiken der katholieke Kerk verlaten en afgebroken heeft: overal vindt men het altaar met het kruisbeeld en zelfs met de beelden van Maria en Joannes bij het kruis. Men heeft mij gezegd dat ze nog eenige ceremonieën van de Mis hebben behouden, ja zelfs van de biecht; ook wordt bij hen het kruis op de graven geplant; en de koster zegde mij dat er wekelijks vele tot hunne zoogenaamde Communie gingen. Wat is er nu in de meeste landen van Luther's afbreking overgebleven? *Niets.* Achter het altaar ziet men eene prachtige graftombe van *Gustaaf Wasa* en sedert de hervorming zijn al de kapellen met grafmonumenten gevuld, waaronder dat van *Linnaeus* met het inschrift *Carolo a Linné Botanicorum Principi Amici et Discipuli* 1798.

Linnaeus ligt in het middenschip van de kerk begraven en zijn graf wordt door een eenvoudigen grafsteen aangeduid. In de nabijheid van de kerk bezoekt men de bron van den H. Erik, die volgens de overlevering op het bloed van den martelaar ontstaan is. Thans wordt de bron gebruikt als eene koud-watergenezingsbron of *Kaltwasserkuranstalt.* Het schijnt dus dat de oud-Luthersche gemeente toch nog vertrouwen heeft in den H. Patroon van Zweden?

(Wordt voortgezet.)
A.M. OOMEN.

Wetenswaardigheden

Het paardenvleesch.

Er zijn tegenwoordig zeven bijzondere slachterijen te Parijs, die wekelijks ongeveer 20,000 kilos paardenvleesch verkoopen. Het jaarlijksch vertier kan van nu af op een millioen pond geschat worden. Dat is meer dan tienmaal zooveel als de bureelen van weldadigheid aan de behoeftigen uitdeelen.

Tot heden toe is het paardenvleesch altijd vrij gebleven van de stedelijke belasting en wordt het verkocht aan fr. 0,25 tot 1,00 den kilo, volgens de ‘fijnte’ der stukken. Men moet ook nog inzien dat het vleesch verkocht wordt zonder beenen, zonder vet en zonder toebaat.

Het paardenvleesch is voedzamer dan het ossenvleesch, zegt men. Terwijl men in die slachterijen gewoon is telkens ten minste ¼ beenen of vet bij het vleesch te wegen, zou men dus mogen zeggen dat 3 kilos paardenvleesch zooveel weerd zijn als 4 kilos ossenvleesch.

Zes varkens-slachterijen verkoopen worsten samengesteld half uit varkens en half uit paardenvleesch.

Drie tafelhouders verkoopen uitmuntende paardenvleeschsoep aan 20 centimen per liter, en geven voor min dan eenen frank een versterkend middagmaal.

De slachterijen worden uiterst net gehouden en streng bewaakt. Het bestuur heeft eenen bekwamen veearts gelast de paarden voor en na de slachting te keuren. Het is verboden vleesch te verkoopen niet alleenlijk van zieke dieren, maar ook van die paarden welke te veel geleden zouden hebben of te zeer van vermoeidheid uitgeput zijn.

Normandië begint reeds paarden naar Parijs te zenden welke wel oud, maar in goeden staat zijn. Men laat ze eenige weken uitrusten, en vervolgens worden zij geslacht. De stukken welke van 40 tot 50 centimen per kilo verkocht worden, leveren even goede soep op als van keurig ossenvleesch. Van ossenvleesch zegt men: oud vleesch, slecht vleesch. Van de paarden behoort men het tegendeel te zeggen. De oude paarden leveren zeer goed vleesch op, en men kan zeggen wat men ook van het zwart brood gezegd heeft; het is vleesch van 2e kwaliteit, wat min aangenaam misschien, maar gezonder en voedzamer dan dat der eerste kwaliteit, welke toch altijd het ossenvleesch blijven zal.

De groote Rapparee.
Historische novelle.
(Vervolg.)

Vader en moeder hielden het ongelukkige kind vast omklemd en jammerden hartverscheurend: zulk eene gewelddadige, onwettige wegvoering was nog nooit beleefd geworden. De groote geheimzinnigheid, waarmede hare gevangenneming gepaard ging, deed het ergste vreezen. Er moest geweld gebruikt worden om ouders en kind te scheiden. Doch Rosa toonde zich vastberaden ondanks den ontzettenden slag, die haar als een bliksemstraal getroffen had, en deed al het mogelijke om hare ouders te troosten. Het meeste smartte haar de overrompeling der gelukkige vreedzame familie. Hare wangen gloeiden van opgewondenheid, uit hare oogen schoten vuurstralen van verachting en verontwaardiging, doch zij zag in dat alle tegenstand, alle bedreiging nutteloos was, Terwijl zij haren mantel over de schouders wierp, zeide zij tot hare ouders:

'Gij vergeet, geliefde ouders, dat er boven ons een God troont, die de onschuldigen beschermt. Ik zweer het u, dat zoo lang ik leef,

geen man mijne eer zal bezoedelen. Intusschen vertrouw ik op den sterken arm Gods. Als gij Koenraad ziet, zegt hem dan, dat hij niet over mij bezorgd hoeft te zijn; in leven en dood ben ik de zijne. Doe echter alles wat u mogelijk is om mij te bevrijden.'

Nog eene laatste omarming. - Het zwijgen en aarzelen der soldaten verraadde, dat dit hartbrekende tooneel zelfs hunne versteende harten geroerd had. Stinson, die de arme lieden aanvankelijk zoo ruw had toegesproken, had moeite de tranen in zijne oogen te onderdrukken; hij streed klaarblijkelijk een zwaren strijd tusschen den plicht en de stem des harten. Ten einde zich niet volledig te verraden nam hij zwijgend het meisje achter op zijn paard. Om zich tegen alle nasporing van de zijde harer familie te beveiligen, plaatste hij voor het woonhuis en de bijgebouwen eene schildwacht, die hem eerst volgen mochten, wanneer alle hoop om den ingeslagen weg te ontdekken, onmogelijk zou geworden zijn. Zoo reden zij eenige uren voor het aanbreken van den dag in de duisternis weg.

Het is onmogelijk eene beschrijving te geven van de vertwijfeling der ouders en broeders gedurende dezen eindeloos langen, noodlottigen nacht. Eerst tegen den morgen verwijderdeu zich de beide schildwachten, die Stinson bij het huis achtergelaten had. Waarheen? Niemand had er aan gedacht op hunne schreden acht te geven.

Des anderendaags verbreidde zich de tijding van deze ongehoorde ontvoering met snelheid door het geheele kerspel. De ontsteltenis was algemeen. De buren, vrienden en bekenden, allen boden hunne diensten aan, maar ach! waartoe? Men had niet de geringste aanwijzing waarheen het meisje gebracht was. Eene zwakke aanduiding gaf alleen het feit dat Rosa onder het gezochte voorwendsel was weggevoerd, dat hare familie den kreupelen Bastiaan nachtverblijf gegeven had, daar deze verdacht werd een spion der Rapparee's te zijn en zij zoo lang gevangen zou gehouden worden tot Bastiaan aan de overheid overgeleverd was. Of nu Bastiaan een spion der Rappareemannen was of niet, kon niemand bevestigen. Anderen beweerden daarentegen, dat mocht hij al voor iemand spionnendienst verrichten dat waarschijnlijk geschiedde voor de troepen tegen de Rapparee's. Want het was van algemeene bekendheid dat hij zeer dikwijls in de barakken te Armagh gezien werd en met de soldaten dronk en schertste. Wederom anderen verdedigden den kreupele met hardnekkigheid.

Terwijl zij hierover druk met elkander twistten, trad Koenraad Mac Mahon binnen en dadelijk stokte het gesprek. Aller oogen waren op hem gevestigd en men fluisterde elkander toe:

'God sta hem bij; wanneer ooit iemand medelijden verdiende, dan is het vandaag wel die arme jongen.'

Koenraad was doodsbleek; al zijne spieren trilden van zenuwachtige gejaagdheid.

'Wat is er gebeurd?' riep hij. 'Is het waar wat ik gehoord heb? Is Rosa weg?....'

Brian Callan vatte zijne hand; hij was zelf ternauwernood in staat een woord uit te brengen.

'Ja, zij is weg, Koenraad, zij is weg - doch waarheen kunnen wij niet zeggen. De roodrokken hebben haar weggevoerd - meer weten wij zelf niet. Doch wij hebben geen tijd te verliezen. Wij moeten op weg om te trachten haar op te sporen. Wat zijt gij van plan, Koenraad?'

De jonkman zweeg; hij kon voor het oogenblik geen antwoord vinden. Een paar in zijne oogen opwellende tranen wischte hij snel af; al zijn bloed steeg naar het

hoofd en hij stond daar als een beeld der wrake. Hij begreep echter, dat koelbloedigheid op dat oogenblik eene eerste vereischte was en deed dus bovenmenschelijke pogingen om zijne bedaardheid te herwinnen.

'Verhaal mij alles, woord voor woord,' sprak hij; 'wat de soldaten zeiden en hoe het zich toegedragen heeft!'

Brian Callan voldeed aan zijn verlangen en de jonge Mac Mahon hoorde hem bedaard tot het einde toe aan.

'Genoeg,' riep hij, toen Callan zijn verslag geëindigd had. 'Brian, gij gaat met mij naar Armagh in de barakken. Ik geloof te weten waar de schoft te vinden is, die dit alles op het touw gezet heeft. Wij gaan alleen, gij en ik, wij hebben een recht daartoe. Wij *moeten* haar vinden, zeg ik en zoo niet dan zullen alle wetten van Europa, neen alle soldaten van de wereld hem voor mijne wraak niet beveiligen. Wat is *mij* aan het leven gelegen zonder *haar!'*

'Gij zijt te opgewonden, Koenraad,' sprak de vader. 'Ik ben overtuigd, dat de overheden zulk een aanslag tegen eenen vreedzamen man ondernomen, niet dulden zullen. Laten wij ons tot haar wenden.'

'Daar twijfel ik niet aan,' antwoordde Mac Mahon 'er zijn vele brave menschen onder haar, maar tegelijk ook vele schurken. Intusschen willen wij ons liever regelrecht naar Armagh begeven, om te vernemen of in den jongst verloopen nacht eenige manschappen naar buiten zijn geweest of niet.'

Binnen weinige uren waren zij in de stad Armagh. Zij reden dadelijk naar de woning van den overste en werden zonder veel moeite door den vriendelijken man ontvangen. Hij scheen ongeveer zestig jaren oud en had geheel en al het voorkomen van een goedig en welwillend man, wat hij dan ook inderdaad was. Had hij als officier misschien een gebrek dan was het zijne al te groote toegevendheid jegens zijne ondergeschikten. Buiten dit door de vingers zien bij kleine vergrijpen, die destijds onafscheidelijk tot het krijgswezen behoorden, stond hij echter bekend als een streng, onverbiddelijk man, wanneer het ernstige vergrijpen tegen den dienst gold. Hij was ongehuwd en woonde op zich zelve in de nabijheid der barakken.

'Welke aangelegenheid voert u tot mij?' vroeg hij aan de beide mannen, toen zij zijne kamer binnentraden. 'Hebt gij de verduivelde Rappareekerels op den hals gehad? Bij den hemel, wij zitten hen dagelijks op de hielen en jagen ons dood zonder iets tegen hen te kunnen uitwerken. Zijt gij uitgeplunderd geworden?'

'Ik heb met de Rapparee's niets te maken, Uwe Genade!' antwoordde Callan.

'Niet? Wat is er dan?'

'Veleden nacht verscheen eene afdeeling soldaten in mijn huis, midden in den nacht, en hebben met geweld en onder bedreigingen mijne eenige dochter medegesleept.'

'Met geweld en onder bedreigingen,' - riep hij verwonderd uit - 'eene afdeeling soldaten heeft uwe dochter met geweld meegesleept! - Onmogelijk! En zulks in naam des konings - dat is ten eenemaal onmogelijk!'

'De zuivere waarheid, Uwe Genade, helaas! maar al te waar; en wat nog erger is, wij weten in het geheel niet waar zij is of waarheen men haar gevoerd heeft.'

De overste zag den ouden man met verbazing aan, doch dezes opwellende tranen en de treurige toon zijner stem zeiden hem, dat er eene of andere misdaad moest gepleegd zijn.

'Zijt gij er zeker van, dat gij niet met de Rappareemannen te doen gehad hebt?' vroeg hij.

‘Zeer zeker, mijnheer. Het waren soldaten in uniform, ongeveer een twaalftal. Wat die Rappareemannen betreft, deze doen geene vrouw ooit eenig leed aan, zij moge rijk of arm zijn. Hun hoofdman zou zulks niet dulden, veeleer nemen zij vrouwen en meisjes in bescherming.’

‘Een schoone kerel, die hoofdman!’ sprak de overste; ‘de aartsschurk heeft mijne manschappen reeds menigmaal afgemat en misleid. Doch nu zal hij onze troepen niet meer ontkomen. Maar vertel mij de geheele toedracht der zaak.’

De oude Callan deelde nu uitvoerig al de omstandigheden mede, gelijk ze den lezer bekend zijn. Toen hij geëindigd had, duurde het nog eenige seconden eer de overste het woord opnam.

‘Ik sta geheel verstomd over hetgeen gij mij daar bericht, arme man. Gij zegt, dat de kreupele rebel niet aan u verwant is? In dit geval zie ik dan ook volstrekt niet in, hoe gij voor hem verantwoordelijk zoudt moeten zijn.’

‘Het is slechts een arme kreupele, Uwe Genade, die van huis tot huis eene aalmoes vraagt.’

‘Overste,’ dus nam de jonge Mac Mahon, die tot dusverre gezwegen had, het woord op, ‘wij zijn gekomen om te vernemen of in den laatsten nacht niet eene afdeeling uwer manschappen buiten is geweest; wij hebben een maar al te gegrond vermoeden, dat een uwer officieren de hand heeft in deze schurkenstreek. Wanneer wij bevinden dat het werkelijk zoo is, dan zal hij bij den eeuwigen God.....’

De oude Brian legde hem de hand op den mond.

‘Om Godswil! Koenraad, matig u!’ sprak hij. ‘Deze jonkman, ging hij, zich tot den overste wendende voort, ‘heeft meer dan iemand anders belang bij de zaak. Hij en mijne dochter zouden binnen weinige weken met elkander huwen.

‘De naam van den officier, van wien ik zoo even sprak,’ begon Mac Mahon weder, doch op iets bedaarder toon, ‘is Lucas. Wij weten, dat de valschaard haar verleiden, haar geld geven wilde en er dichtbij was door haar doorstoken te worden. Bij onderzoek zal u blijken, dat de wellusteling heden nacht met eene afdeeling uwer manschappen in het veld was, onder logenachtige voorwendsels.’

Op den overste Caterson maakten de laatste woorden van den jonkman blijkbaar een diepen indruk. Er scheen een nieuw licht voor hem op te gaan. Na zich eenige oogenblikken bedacht te hebben, sprak hij eindelijk:

‘Komt mede! Ik wilde juist naar de woningen der soldaten gaan, toen gij binnenkwaamt. Wij gaan nu gezamenlijk. Ik wil de zaak ernstig onderzoeken en wel terstond!’

In de barakken deed hij onverwijld onderzoek of de vaandrig Lucas in den jongst verloopen nacht met eene afdeeling soldaten de stad verlaten had. Men verzekerde hem plechtig van neen. De vaandrig Lucas werd daarna zelf in het verhoor genomen en hij verklaarde op zijn eerewoord, dat hij zijne kamer den geheelen nacht niet verlaten had, hetgeen hij met verscheidene getuigen kon bewijzen. Dit geschiedde inderdaad. De argelooze overste overtuigde zich ten overvloede nog, dat geen een zijner soldaten na de taptoe de kazerne, als wij de woningen der soldaten zóó kunnen noemen, verlaten had.

‘Gelijk gij ziet,’ zeide hij daarna tot Callan en Mac Mahon, ‘heb ik alles gedaan wat uwe verdenking en uw ongeluk van mij vorderen konden. Het staat ontwijfelbaar vast, dat niemand uit deze barakken in den jongsten nacht in uw huis was en geen mijner manschappen aan de goddelooze euveldaad medeplichtig is.’

Deze mededeeling was alles behalve opwekkend. Ofschoon de jonge Mac Mahon zich met dit bescheid moest vergenoegen, bleef hij toch bij zijne meening, dat de

goedhartige overste misleid werd en Lucas de ontvoering in het geheim gepleegd had. Dit vermoeden was te natuurlijker als wij bedenken, hoe slecht destijds de tucht onder de Engelsche troepen gehandhaafd werd. Er was voor het oogenblik echter niets meer aan te doen. Callan en hij moesten naar huis terugkeeren neerslachtiger en meer ontmoedigd dan zij gekomen waren.

Intusschen werd al het mogelijke in het werk gesteld om Mooi-Roosje van Lisbuy uit vinden. Naar alle richtingen waren mannen uitgereden. De geheele nabuurschap, de gansche omtrek werd doorzocht, doch met dezelfde vruchtelooze uitkomst. Er was geen spoor te ontdekken. De droefheid der familie was hartverscheurend. De jonge Mac Mahon reed van plaats tot plaats in een toestand van volkomene radeloosheid en vertwijfeling, zoodat hij het voorwerp van aller medelijden was.

In den nacht na de ontvoering van Mooi Roosje was Koenraad Mac Mahon op den terugweg van een zijner hopelooze zwerftochten toen hij op een eenzaam gedeelte van den weg aangeroepen werd. Drie ruiters naderden hem en een hunner gelastte hem met welluidende, vaste stem om te blijven staan.

'Geef af uwe beurs, zoo uw leven u lief is!'

'Voor den duivel,' morde Mac Mahon, 'gij zijt met drie tegen een, anders zoudt gij de beurs niet zoo gemakkelijk bekomen; ja, ook nu nog niet, maar ik ben, ongelukkig, ongewapend.'

'De kerel bezit moed,' zeide de eerste ruiter tot zijne makkers. 'Daar, neem mijne pistolen en den hartsvanger en gaat eenige treden terug.' Daarna riep hij Koenraad toe:

'Welaan, sir, ik ben nu ook ongewapend; en als gij in staat zijt uwe beurs te verdedigen, zult gij ze behouden, zoo niet, dan moet gij zonder haar huiswaarts rijden.'

'Dat is eene eerlijke uitdaging,' antwoordde Mac Mahon, naderbij rijdend, 'ik neem ze zonder bedenken aan; ontneem ze mij als ge kunt!'

De jonge Mac Mahon was een van de stevigste, vlugste en moedigste jongelieden uit den geheelen omtrek. In het worstelen zocht hij zijne gelijken.

De struikroover en hij pakten elkander aan. In minder dan een halve minuut lag Koenraad zonder een enkelen slag of stoot bekomen te hebben op den weg, de knieën zijns tegenstanders drukten hem neder en eene herculische hand kneep hem de keel dicht.

'Verwurg mij niet,' hijgde Koenraad; 'neem mijne beurs en laat mij opstaan.'

'Neen,' antwoordde de andere, 'mijn geheel leven lang heb ik nog geene beurs *genomen*, ik *ontving* ze slechts uit vrije beweging van den gever. Komaan,' voegde hij er bij, terwijl hij opstond, 'tast in uw zak, neem de beurs er uit en stel ze mij beleefd ter hand met de woorden:

"Sir, ik schenk u dit en dank u voor uwe goedertierendheid."

"Hier is mijne beurs," antwoordde Mac Mahon, "ik moet erkennen dat gij ze verdient; want niet de eerste man de beste zou ze bekomen hebben gelijk gij. Intusschen is mij aan deze gelden weinig gelegen; wat geeft men om tien, wat om tienduizend pond als men zoo ongelukkig is als ik!"

"He!" vroeg de roover, "welk ongeluk heeft u dan getroffen?"

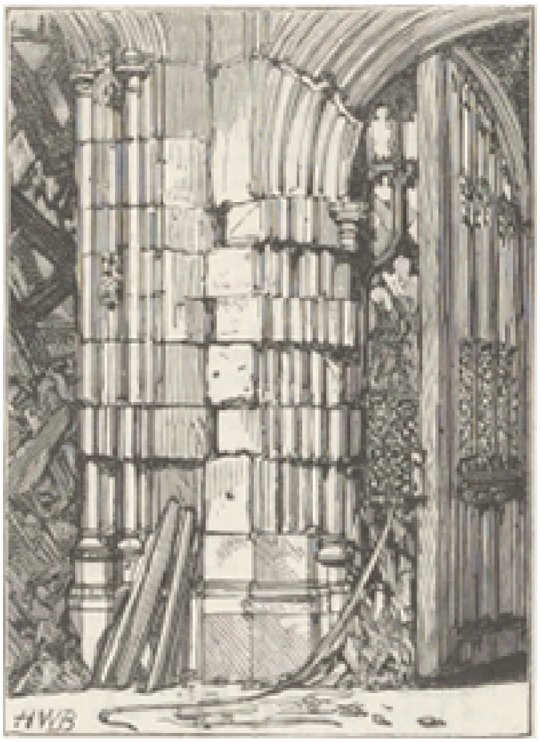

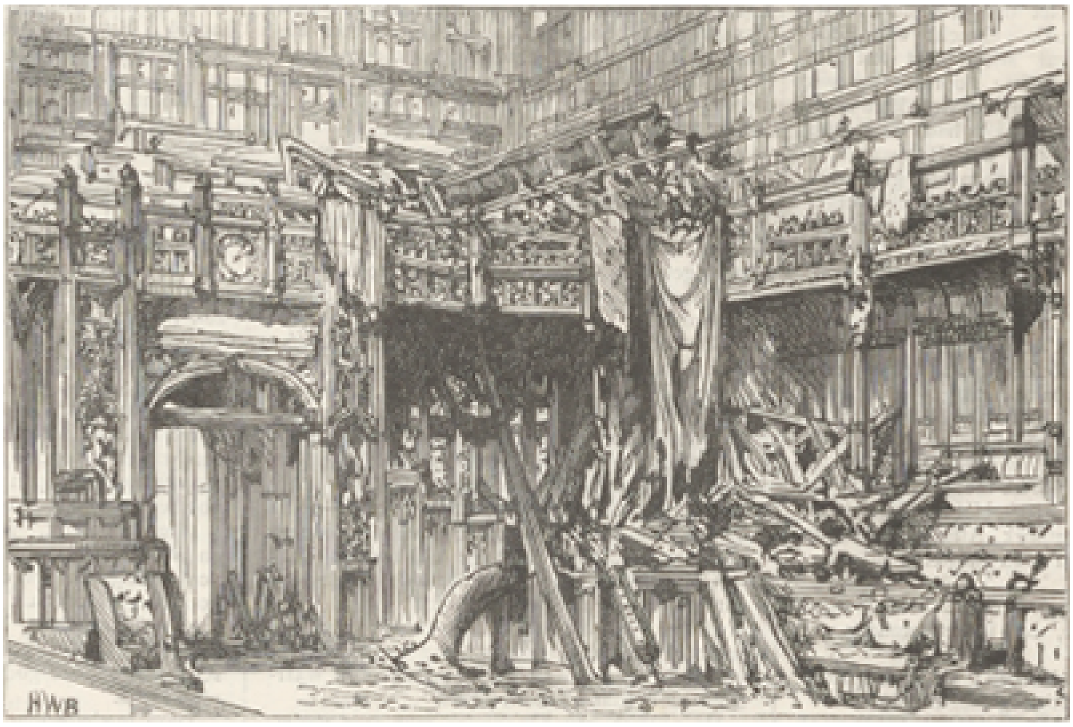

DE DYNAMIET-ONTPLOFFINGEN TE LONDEN. - In het Lagerhuis.

Mac Mahon verhaalde hem nu, zonder zijne hevige gemoedsaandoening te kunnen overmeesteren, het tegen zijne bruid gepleegde geweld en zwoer, dat, indien Lucas werkelijk de dader was, hij hem koelbloedig zou neerschieten.'

'Werkelijk,' riep de struikroover, 'gij hebt dus verdenking op Lucas? Doch gij verkeert in dwaling. Ik geloof te kunnen weten, dat het Lucas niet is. Evenwel moet de zaak nog nader besproken worden. Blijf hier eenige minuten staan, maar ik bid u om vergeving gij hebt mij uw naam nog niet genoemd.'

Mac Mahon noemde hem vluchtig zijn naam en zijne familie, waarop de onbekende zich een tijdlang bedacht, toen op zijne kameraden toereed, die na een langdurig zacht onderhoud allen op Koenraad toekwamen.

'Komaan, Mac Mahon,' sprak de Rappareeman, 'nu ken ik uwe familie zeer goed. Er was een tijd, waarin zij alles voor het ongelukkige vaderland veil had en haar verknochtheid met haar bloed bezegelde.'

'Dat zullen de mijnen nu nog doen, zoodra het noodig is,' antwoordde de jonkman.

'Daar twijfel ik niet aan,' hernam de onbekende, 'doch de tijden zijn veranderd. Het is dwaasheid, een gevaarlijk, hopeloos spel te lang voort te zetten. Hier geef ik u uwe beurs weder terug, gelijk ik ze van u ontvangen heb. Niet aan u en uwe gelijken verlang ik mijn beroep uit te oefenen. Mijne vijanden zijn alleen de vijanden der vrijheid van mijn vaderland. De moed waarmede gij uw eigendom wildet verdedigen, verheugt mij.'

'Ik meende tot dusverre,' antwoordde Mac Mahon, 'dat er slechts één man bestond, die - mits met gelijke wapens - mij de beurs had kunnen ontnemen.'

'Het is waarschijnlijk goed voor u, dat *deze* man niet hier is, anders hadt gij veel kans met leege zakken naar huis te gaan. Ik spreek hem echter nog hedennacht en daar ik, gelijk ik mij vlei, eenigen invloed op hem bezit, moet het vreemd toegaan, wanneer hij er niet de hand toe leent om u het schoone meisje terug te brengen en den schurk, die haar ontvoerd heeft, eene fiksche kastijding toe te dienen. Als ik het bij *hem* doorzet - hebt gij de verloren bruid wellicht eerder terug dan gij denkt. Doch om hierin iets te kunnen doen, moet gij omtrent het nachtelijk avontuur van heden een diep stilzwijgen in acht nemen. Gij weet welk hooge prijs er gesteld is op het hoofd van den man, dien ik bedoel en dat hij dag en nacht door spionnen omringd is. Hij is in zijne vrije beweging belemmerd, en als hij het een of ander in uwe zaak doen wil, moet hij zijn leven op het spel zetten. Komaan, goeden nacht; wel thuis!'

Na deze woorden reed hij met zijne gezellen in razenden galop voort.

(Wordt vervolgd.)

Rebus No. 4.

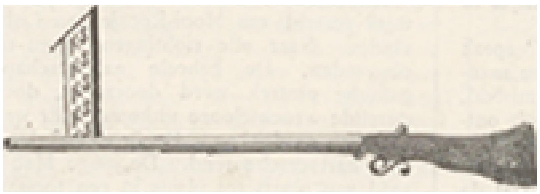

ALS PRIJS AAN DEZEN REBUS IS VERBONDEN OM BIJ LOTING AAN EEN DER GOEDE OPLOSSERS TOEGEWEZEN TE WORDEN:

1 Ex. De Meesterwerken van HENDRIK CONSCIENCE.

2 Schoone deelen in rooden prachtband met portret van den schrijver.

Bovendien hebben de goede oplossers het recht tegen verminderden prijs te kiezen tusschen de boekdeelen, waarvan de lijst hun na ontvangst hunner oplossing zal toegezonden worden.

De oplossingen der vorige rebu[s]sen en nommers zullen wij later mededeelen.

[Nummer 31]

Onze gravures.

Het missiehuis te scheut bij Brussel.

HET MISSIEHUIS TE SCHEUT BIJ BRUSSEL.

Wij twijfelen niet of onze lezers zullen met genoegen, bij de afbeelding, die wij van dit missiehuis geven, eenige mededeelingen vernemen omtrent den nederigen oorsprong en de gezegende uitbreiding van dit edel werk.

Eerst voor een twintigtal jaren, in 1863, werden de grondslagen gelegd der Congregatie, die wij thans met zooveel vrucht zien werken.

De Eerw. Heer Verbist, aalmoezenier der militaire school te Brussel en algemeen directeur van het Genootschap der H. Kindsheid in België, had in overleg met drie ijverige priesters uit genoemde stad, de EE. HH. Van Segvelt, Vranckx en Verlinden, sedert geruimen tijd het plan opgevat een seminarie ter opleiding van missionarissen te stichten. Zij werden tot de voltrekking van dit ontwerp nog meer aangezet door de gelukkige tijding dat China een verdrag had gesloten met Engeland en Frankrijk, krachtens welke overeenkomst de Chineesche regeering, gedurende zoovele eeuwen vijandig aan de christelijke beschaving, werd verplicht hare havens open te stellen voor de missionarissen en de vrije prediking van het H. Evangelie toe te laten.

Gunstiger tijdstip kon men voorzeker niet wenschen om zich als katholiek geloofsverkondiger in het heidensche keizerrijk te gaan vestigen. Langer aarzelden bovengenoemde heeren dan ook niet en gesteund door de hooge ingenomenheid van Z. Em Kardinaal Sterckx, aartsbisschop van Mechelen, sloegen zij moedig de handen aan het werk. Na eenigen tijd onderhandeld te hebben met de Congregatie der Propa-

ganda te Rome, werd weldra door deze besloten aan de opkomende Vereeniging de bediening toe te vertrouwen van Mongolië, een der uitgestrektste en onbeschaafdste vicariaten van het verre Oosten. Voorloopig vestigde zich de kleine vereeniging in eene eenvoudige burgerwoning, even buiten Brussel gelegen. Al spoedig werd het viertal door de aankomst van nieuwe priesters zoo vermeerderd, dat besloten werd in 1865 de eerste reis naar het verafgelegen Mongolië te ondernemen. De EE. HH. Verbist, pro-vicaris van Mongolië, Van Segvelt, Vranckx en Hamer, van Nijmegen, vormden het edel strijderental, bestemd om den weg te banen voor allen die hen zouden volgen. Sterk door het geloof, zeiden zij moedig vaarwel aan vaderland en ouderenhuis om, trots moeilijkheden en gevaren, den gekruisten God-Mensch op het onbekende strand te gaan prediken.

Na eene voorspoedige reis van drie maanden, kwamen zij in den uitgestrekten akker hun ter bewerking aangewezen aan. De werkzaamheden werden verdeeld, een ieder naar zijn post gezonden en met moed zette men zich aan het werk. In het volgend jaar kwamen zich vier nieuwe werklieden bij hunne broeders scharen en zoo was men in staat den begonnen arbeid verder uit te breiden. Gods zegen scheen op de eerstelingen der jeugdige congregatie te rusten, want alles ging naar wensch. Doch de tijd der beproeving ook zou niet uitblijven. Eene besmettelijke ziekte woedde in Kwantong, sleepte vele Christenen ten grave en verwoestte alzoo een groot deel der ontluikende Kerk dezer missie. Erger was het nog toen ook de Eerwaarde Heer Van Segvelt door de vreeselijke kwaal werd aangetast en als slachtoffer viel zijner heilige zelfopoffering. Hetzelfde jaar nog, 1867, kwamen twee nieuwe strijders de plaats innemen van hunnen gevallen medebroeder. Het einde van den proeftijd was echter nog niet gekomen. Het volgende jaar, terwijl de Eerw. Heer Verbist, algemeen Overste, zijne rondreis deed door de missie, werd hij door een kwaadaardige koorts aangetast, en bezweek na eene ziekte van enkele dagen. Harder slag kon voorzeker de jeugdige congregatie niet treffen. Hij, op wien alles rustte, viel; hij, op wien allen steunden, was niet meer! Daar, ver in den vreemde, weende het klein getal priesters omdat hij heenging, die hun aller vader en raadsman was, omdat aan hunne nog jeugdige en geringe krachten de leidsman was ontnomen, die hun, als 't ware, de toekomst waarborgde. In hunne rechtmatige droefheid kusten zij echter de hand die hen trof en lieten zich niet nederslaan gelijk zij die geene hoop hebben. Wel waren de grondslagen van de nog opkomende vereeniging aangerand, doch in het geloof wankelt niets. De Heer had het gebouw opgetrokken, het werk zou dus niet ijdel zijn.

Waren der arme missie in Mongolië zware wonden toegebracht, de gelukkige tijdingen uit het moederhuis van Scheut brachten een zoeten balsem ter heeling. Het getal priesters toch groeide hier zoo sterk aan, dat men zich genoodzaakt zag een ruim seminarie te bouwen. Het eerste gedeelte hiervan werd voltooid in 1870, terwijl men in 1880 ook het tweede gedeelte er bij optrekken moest. Van dien tijd werd het een volkomen geregeld seminarie, zoodat men er thans de studiën beoefent der godgeleerdheid en verdere vakken, die gewoonlijk aan de groote seminaries onderwezen worden, en nog daarenboven dat der Chineesche taal. Evenwel is men ook niet ongenegen hen op te nemen, die zich na voleindiging hunner Latijnsche klassen voor de wijsbegeerte mochten aanbieden.

Was tot nu de missie van Mongolië slechts bestierd door een pro-vicaris, in 1874 werd de Eerw. Heer Bax tot apostolisch vicaris benoemd en met de bisschoppelijke waardigheid bekleed. Het groote werk werd alzoo steeds meer en meer gevestigd en

telken jare vertrokken drie of vier nieuwe zendelingen uit het seminarie van Scheut. De Congregatie der Propaganda, de gezegende werkzaamheden dezer missionarissen ziende, besloot in 1879 hun nog eene missie, grenzende aan Mongolië, toe te voegen, te weten de Chineesche provincie Kan-Soe. De Eerw. Heer Hamer werd benoemd tot Apost. Vicaris van dit nieuwe vicariaat, hetwelk in de zes jaren dat er priesters werkzaam zijn, reeds rijke vruchten heeft voortgebracht. Vele christen dorpen zijn gesticht en zooveel het de middelen en het getal priesters toelaten, wordt de werkkring meer en meer uitgebreid.

In de missie van Mongolië, zoo ver uitgestrekt en slechts bestuurd door één apost. vicaris, ging het bekeeringswerk sedert lang gezegend vooruit, en de Christenschaar groeide steeds merkelijk aan. Men oordeelde dus noodzakelijk dit vicariaat te verdeelen. Dit geschiedde in December '83 en Mongolië werd in drieën gesplitst, te weten: Oost-, West- en Centraal-Mongolië.

Na den dood van den Eerw. Heer Verbist, dien wij boven vermeldden, werd de Eerw. Heer Vranckx tot algemeen overste benoemd. Hij verliet Mongolië, waar hij gedurende drie jaren was werkzaam geweest, om het bestuur van het seminarie van Scheut op zich te nemen. Met onvermoeide zorgen werkt hij aan den bloei van Congregatie en Missiën van den eersten dag der stichting tot op heden; hij ziet thans het kleine mosterdzaad, door hem uitgestrooid, opgeschoten tot een looverrijken boom, die zijne takken uitspreidt over de volken en in wiens schaduw zij heil en zaligheid vinden. Ter waardeering zijner verdiensten viel hem de hooge onderscheiding ten deel door Z.H. Leo XIII tot zijn Geheim Kamerheer benoemd te worden.

Van 1865 af zond deze Congregatie, slechts samengesteld uit priesters van Noord- en Zuid-Nederland, een vijftigtal harer kinderen naar hare uitgestrekte missiën om met vereenigde krachten de fakkel des geloofs te dragen over den onmetelijken oceaan, opdat de ongelukkige volken, nog gezeten in de duisternissen van het heidendom, gebracht worden tot het licht van den eenig waren God.

Eene ijsberenjacht.

Dit jachttafereel is geen ingebeeld tooneel, maar de getrouwe afschetsing van een avontuur, dat aan een bekend Engelsch Poolreiziger, den heer James Lamont, op een zijner tochten overkomen is. De heer Lamont, van Keddon in Schotland, bezit een eigen zeiljacht, waarmee hij onderzoekingsreizen doet in den aardgordel van het eeuwig ijs en tevens ook op walrussen, ijsberen, zeehonden, rendieren en meer dergelijke bewoners van het barre Noorden jacht maakt. Op zijne reis van het jaar 1859, toen hij tot den tachtigsten graad Noorderbreedte door het ijs der noordkust van Spitsbergen drong, maakte hij zelfs een witten walvisch buit, en op dien zelfden tocht had hij ook het avontuur, dat wij hier gaan verhalen.

Lamont en zijn reisgenoot, lord Kennedy, lagen den 23^{en} Juli 1859 met hun schip in de nabijheid van Whales Point, in de Deevabaai op de zuidkust van Spitsbergen, toen plotseling de scheepswacht hun de tijding bracht, dat er drie ijsberen, waarschijnlijk een oude met twee jongen, langs den westelijken oever van de fjord kuierden. Onmiddellijk sprongen de beide vrienden in de sloep; de roeiers grepen de riemen en weldra bewoog zich het vaartuig langs den oever.

Lamont vermoedde dat de beren op den reuk afkwamen van een hunner natuurgenooten, die pas vóór een paar uren geschoten was, en dat vermoeden scheen

zich al aanstonds te bevestigen, want men kreeg de dieren weldra in de veronderstelde richting te zien. Zij zaten op eene smalle strook lands en nadat lord Kennedy uitgestapt was, om den beren door snel vooruitloopen den weg naar de kale bergketen af te snijden, voer de heer Lamont met zijnen boot verder in hunne nabijheid.

Toen de boot tot op 1500 voet afstands gekomen was, richtte de berin zich op de achterpooten op, sloeg het vaartuig een oogenblik gade en vluchtte toen, met de jongen achter zich, ijlings langs den oever. Lord Kennedy gaf het loopen spoedig op en stapte weer in den boot, ja het scheen zelfs dat men, ondanks de uiterste krachtsinspanning, van de geheele jacht zou moeten afzien. Ten laatste kwamen de dieren op een moerassig terrein, dat met talrijke waterstroompjes doorsneden was, en met waarlijk roerend geduld hielp de oude hare onbeholpen jongen bij de moeielijke marsch; maar de kleine beren begonnen weldra jammerlijk te huilen en, wat het ergste voor hen was, er ging heel veel tijd verloren. De boot haalde ze weer in en voer eindelijk een der smalle stroompjes binnen, waar hij echter spoedig vastraakte.

Nog bedroeg de afstand omstreeks 600 voet en bij eene vervolging over land zouden de beren nog altijd verreweg in het voordeel geweest zijn. Er bleef dus niets anders over dan de kans van een schot te wagen. Het geweer van lord Kennedy brandde los en, in den ruggegraat getroffen, zonk de oude berin geheel verlamd en machteloos neder. In een oogwenk sprong nu alle man uit de sloep aan land en ijlde door slijk en stukken ijs naar de plaats, waar de berin geveld lag: een tweede schot doodde haar en nu klauterden de jongen, geheel zwart van het slijk en sidderend van koude, op het reusachtige lichaam hunner moeder, lieten een grimmig gebrom hooren en weerden elke poging om hen te grijpen hardnekkig af.

Eindelijk werden een paar walruslijnen gehaald, men wierp de beide kleine duivels een paar strikken om den nek en koppelde ze ten slotte dicht aan elkander, waarop zij echt broederlijk op elkaar aanvielen en al bijtend en spartelend zoolang in het slijk wentelden tot zij niet meer konden.

Inmiddels hadden de mannen de berin afgehaald en haar de huid afgestroopt, waarop de jongen het sprekend bewijs leverden dat kinderlijke dankbaarheid ook bij de beren ver te zoeken is. De kleine monsters kropen, zoodra hun broedertwist was uitgevochten, op de laatste overblijfselen hunner moeder toe en deden er zich smakelijk aan te goed. Daarna zetten zij zich op de afgestroopte huid neer en weigerden zoo beslist die te verlaten, dat men ten laatste genoodzaakt was hen naar den boot te sleepen.

Menig bootsman bekwam nog geduchte beten en krabben, eer men er in slaagde de lastige dieren op eene bank in den boot vast te binden en naar de sloep te roeien. Hier roken zij al spoedig de huid van den daags te voren geschoten beer - misschien wel hun vader - legden zich daarop neer en sliepen weldra rustig in, om kort daarna in eene sterke houten kooi, inderhaast voor hen vervaardigd, te worden overgeplaatst.

De heer Lamont, die zich op zijne terugreis naar Engeland moeite gaf om de onhandelbare dieren te temmen, maar dit ten laatste moest opgeven, zond ze naar den bestuurder van den dierentuin te Parijs en had later nog de voldoening ze in volwassen staat, maar nog even onvriendelijk als vroeger, terug te zien. En thans komt de tragische ontknooping der geschiedenis.

Toen het Duitsche leger in 1870 de stad Parijs met een ijzeren gordel omsloten had, werd de gezamentlijke bevolking van den zoölogischen tuin, en dus ook ons berenpaar, het offer van de hongerige magen der Parijzenaars.

Het klooster Göss in Stiermarken.

Onze gravure stelt het oudste klooster van Stiermarken voor, dat reeds in het jaar 1004 gesticht is. Natuurlijk is van de allereerste constructie zoo goed als niets meer over, en gelijk dat met de meeste oude gebouwen het geval is, hebben verschillende eeuwen aan het godsgesticht hunne schatting gebracht en daarop

hun stempel achtergelaten. Het ligt op den rechteroever van het riviertje de Mur, omstreeks een half uur van de stad Leoben in een schilderachtige omgeving. Vooral de kloosterkerk, wier buitenwanden met de grafteekenen der abdissen van Göss prijken, is zeer schoon.

Oorspronkelijk tot een klooster van Benedictijnessen ingericht, werd het gebouw later de residentie van den bisschop van Leoben en diende eenmaal - in het jaar 1797 - tot verblijfplaats aan keizer Napoleon I.

De teekening van Richard Püttner, waarnaar onze gravure vervaardigd werd, is een keurig winterlandschap, met uitvoerigheid en liefde behandeld, en de graveur heeft al de schoonheden van het tafereel, elken karakteristieken trek der teekening behoorlijk tot hun recht doen komen.

Eene sledevaart in Lapland.

Het rendier is voor de bewoners der noorderlanden wat de kemel is voor den Arabier: het onmisbare last- en trekdier, de gids, de voedsel- en kleedingbezorger, ja, de vriend van het huisgezin. Zonder het rendier zou het den Laplanders onmogelijk zijn de barre streken van hun vaderland te blijven bewonen, daar vooreerst als trekdier geen andere viervoeter in die koude gewesten zou kunnen gebezigd worden. Maar niet alleen als trekdieren wordt deze hertensoort gebezigd, zij zijn ook het slacht- en melkvee voor den Laplander. Bijna ieder gezin bezit er een groot aantal van; de vermogenden hebben soms kudden van 500 tot 1000 rendieren. Zij bewonen het geheele Noorden binnen den noordpoolkring; alleen in Oost-Azië en Amerika vertoonen zij zich zuidelijker. In laatstgenoemd werelddeel leven zij in het wild, en in Noord-Azië maar vooral in Lapland, komen zij bij talrijke kudden in getemden staat voor. Des Zomers voeden zij zich met gras en boomknoppen, des Winters vooral met IJslandsche mos, dat zij van onder den sneeuw opzoeken. In hun tweede levensjaar zijn zij volwassen en hebben dan nog tien tot twaalf jaren te leven; maar het spreekt van zelf dat de Laplander niet wacht, tot zijn slachtvee van ouderdom sterft.

Zooals onze laatste gravure te zien geeft, is de eigenlijke bespanning des rendiers van eene uiterste eenvoudigheid. Het dier wordt aan de slede vastgemaakt met het uiteinde van eenen halsstrik, dat tusschen de pooten doorloopt, en eene tweede lijn, die aan de horens gehecht is, dient tot leidsel. In dier voege aangespannen kan het rendier eene flinke dagreis in gestrekten draf afleggen als de slede niet te zwaar samengesteld en slechts met éénen persoon bevracht is. Het aantal rendieren is in het Noorden echter zoo aanzienlijk dat hunne geringe trekkracht door hun getal vergoed wordt en de Laplander bij het vervoeren van eene grootere vracht ook meerdere dieren bezigt.

De Winter is in Lapland, evenals elders in het hooge Noorden, lang en streng; de Zomer kort. De langste dag duurt in de zuidelijke streken 24 uren, in het noordelijkste gedeelte ongeveer 3 maanden.

De Dorpbeschavers.
Ultra-moderne toestanden en voorvallen.
Door Raymond Tielemans.
(*Slot.)*

VI.
Wannes.

Meer nog dan hij blijken liet, was de jonkman door de woorden des grijzen priesters ontroerd. Hij overwoog dezelve met onrust in zijn gemoed, en hoe langer hoe meer daalde er klaarheid in zijnen geest nopens enkele feiten, welke hij tot dusverre niet onderzocht of zelfs geheel over het hoofd had gezien.

Zoodra hij de bezigheden had verricht, welke hem dien namiddag in het dorp hadden geroepen, begaf hij zich aanstonds weder huiswaarts, zonder, als naar gewoonte, eene of andere herberg te bezoeken.

Hij volgde den grooten straatweg en was bijna tot aan het einde des dorps gevorderd, toen hij langs eene zijbaan - welke rechtstreeks van de pastorij uitliep - een meisje zag naderen, waarin hij aanstonds Nella herkende.

Deze zag er bleek en ontsteld uit: zelfs was op haar aangezicht een eenigszins verwilderde uitdrukking merkbaar: men zou gewaand hebben dat zij iets verschrikkelijks gezien of gehoord had, dat op haren geest een hevigen indruk had teweeggebracht.

De jongeling trad aanstonds, verwonderd en ontrust over de zonderlinge uitdrukking van 's meisjes gelaat, op deze toe, vattede haar met ontroering bij de hand en vroeg:

‘Hoe nu, Nella, ge ziet er zoo ontdaan uit: gevoelt gij u onpasselijk?’

‘Och neen, Wannes!’ antwoordde het meisje, terwijl ze thans eensklaps begon te weenen, ‘mij let niets, ik ben zeer wel te pas, maar.....’

De tranen verkropten hare stem.

‘Nella,’ hernam hij, nog meer ongerust, ‘ben ik de oorzaak uwer ontsteltenis? Toch niet mijn inderdaad berispelijk gedrag van gisteren vòòr acht dagen is nog daarvan de schuld? Ge weet, uw vader is niet meer boos op mij, sedert hij mij de les heeft gelezen en ik hem beloofde voortaan niet meer mijn woord te breken, en gij zelf, Nella, verzekerdet mij dat mij dat alles vergeten en vergeven was.’

Doch het meisje scheen weinig acht op zijne woorden te slaan: zichtbaar was de reden harer buitengewone ontroering elders te zoeken.

Zij deed thans geweld op haar zelve en hernam:

‘O mijn vriend, zoo gij wist welk afgrijslijk tooneel ik heb bijgewoond..... Ho! Wannes, Wannes!.....’

‘Welnu.... die toon van verwijt,.... wat heeft dat te beteekenen? Nella, wat heb ik opnieuw misdaan? of hoe ben ik betrokken in dit verschrikkelijk tooneel, waarvan gij getuige waart? Van welk tooneel is er sprake?’

‘Luister, Wannes, ik zal het u zeggen, en, o mijn vriend, kon ik thans op u rekenen, ware ik thans zeker dat uwe genegenheid voor mij zoo diep gaat als gij het beweert! - gij hebt thans een middel om van dezelve blijk te geven!’

‘Nella, die twijfel pijnigt mij: ik ben bereid om alles, alles te doen ten einde mijne schuld af te koopen en mij uwer waardig te maken.’

‘Welnu, wij zullen het zien. Luister..... In het dorp vernam ik dezen morgen dat de oude Van Blaer - de ongelukkige, wiens zoon zich zoo slecht gedraagt en nogtans een uwer makkers is....’

De jongeling maakte een gebaar.

'Ho! loochen niet,' hernam Nella droef glimlachend. 'Ik herhaal het niet als verwijt: Hebt gij niet verleden Zondag voor acht dagen, juist *zijn* gezelschap den voorkeur boven het onze gegeven....? Ik bespeurde hem bij de groep tot welke gij, na het Lof, u begaaft.'

De jonkman, zich niet kunnende verontschuldigen, boog zwijgend het hoofd.

'Welnu,' hervatte Nella, 'ik vernam dan in het dorp dat de oude man plotselijk ziek was geworden. Wetende in wat ellendigen toestand de ongelukkige verkeert - terwijl zijn zoon in de herbergen brast - ijlde ik naar zijne woning om hem eenige verversching en zoo mogelijk troost te brengen, zooals ik vroeger meermaals deed, niettegenstaande de afkeer en schrik mij den boezem beklemmen telkenmale ik den drempel dezer woning betrad, die niemand anders in het dorp - ik ben er van verzekerd - durft bezoeken. - Doch ditmaal - het was als gevoelde ik een aandrang van hooger - gevoelde ik geene de minste vrees. - Vermoedende dat de grijsaard zich alleen bevond, als naar gewoonte, treed ik, zonder er zelfs aan te denken om aan te kloppen, het huisje, waarvan de deur op een kier stond, binnen, stijg het trapje der kelderkamer op, doch vind deze gesloten. Ik klop, doch geen antwoord. - “Vader Van Blaer!” galm ik door 't sleutelgat. - “Wie roept mij?” hoor ik eene zwakke stemme uitbrengen. - “Ik ben het, vader Van Blaer, ik, Nella..... gij kent immers de kleine Nella van de Kapelhoeve wel?” - “Ho! Nella,” herneemt de stem op een roerenden, smeekenden toon - en ik voelde, als het ware, dat de arme grijsaard, die daar binnen leed, de handen bij deze woorden biddend opstak, als konde ik hem zien, - “ho! Nella-lief, engel des hemels, het is God die u zendt. Help mij, help mij!....” En dan, o Wannes, dan vernam ik, door die gesloten deur, met afgebroken woorden, tusschen hijgingen en pijnlijk gesteun, een verschrikkelijk geheim! - Sinds verscheidene dagen is de grijsaard ziek, en hij voelt zijn einde met langzame, doch onverbiddelijke schreden naderen. Hij heeft dan gesmeekt om de laatste heilige Sacramenten te ontvangen en zich tot de eeuwigheid te bereiden, doch zijn zoon, die met de vijanden van den godsdienst schijnt aangespannen, weigert den priester te halen, en houdt met eenen vriend, - zij lossen elkander af, - de wacht bij het ziekbed om te beletten dat hij de troostmiddelen der Kerk ontvange. Door een toeval, dat klaarblijkelijk een genadewenk der Voorzienigheid is, hadden de bewakers zich juist, - verwonderlijk genoeg, - eenige oogenblikken verwijderd. Wat in deze zaak de hand der Voorzienigheid nog duidelijker doet voorkomen, is dat de zwakke, afgeleefde grijsaard kracht genoeg behield opdat zijne stem tot mij kon komen. - Toen de rampzalige nu even ophield en ik hem meende te antwoorden, hoor ik achter mij de taal van den wanschapene die aldus zijnen vader naar ziel en naar lichaam vermoordt: - “Nella, wat doet gij hier! Bij den duivel! vertrek aanstonds, of ik werp u de straat op!” - Ik haastte mij de plaats te ontvluchten waar die monsterachtige misdaad gepleegd wordt, en liep in éénen adem naar de pastorij, waar onze eerwaarde herder onmiddellijk toebereidsels heeft gemaakt om de bediening naar den zieke te brengen. Doch ik schrik dat den geestelijke beleedigingen, - wie weet erger nog, mishandelingen misschien! - wachten van wege die woestaards. - Ik sterf van angst. - O, Wannes! gij die hen kent, maak u voor het goede deze kennis ten nutte, bescherm de deugd, verdedig uwen God tegen de boozen, draag het uwe bij om deze arme ziele te redden, - en dan zij u mijne eeuwige erkentenis toegewijd!.....'

De laatste woorden had het meisje handenwringend en als radeloos van angst en smart uitgebracht.

De jongeling had met eene hevige ontroering, wier afwisselende indrukken zich afteekenden op zijn gelaat, naar dit schrikwekkend verhaal geluisterd. - Thans, nu de roerende bede hem in de ooren klonk, scheen hij als het ware plotseling te ontwaken, klemde beide heure handen in de zijne en voegde haar met gejaagdheid toe:

'Ik vlieg, Nella, om uwen wensch te volbrengen. Bedaar en wees gerust, gij zult over mij tevreden zijn. - Tot wederziens!'

En zonder verder iets bij te voegen, verdween hij met versnelde stappen in het binnenste van het dorp.........

Toen hij voor de woning van den ouden Van Blaer kwam, die schier aan het ander uiteinde der gemeente gelegen was, vond hij de gansche buurt in opschudding. Met allerhande hevige gebaren hun samenspreken afwisselend, stonden de dorpelingen in groepen bij elkaar, terwijl ze nu en dan eenen ontstelden blik naar het huis van Van Blaer wierpen.

Zooeven namelijk was de eerwaarde heer pastoor de woning binnengetreden.

De grijze herder had verzocht dat geen der aanwezigen hem volgen zou.

Hij wilde den ellendigen, die daarbinnen het afschuwelijk satanswerk vervulden, niet de minste aanleiding geven om zich over opspraak te beklagen en met min of meer schijn van recht tot openlijk verzet over te gaan; en

zijne schapen wilde hij niet aan het minste gevaar blootstellen.

Wat hem zelven betrof, bedienaar van den gekruisigden Heiland, - hij was bereid om alles te doen, te verduren ten einde dat kostbaar goed - eene menschen-, eene christenziele, aan de klauwen des boozen te ontrukken.

EENE IJSBERENJACHT, NAAR LUDWIG BECKMANN.

Ofschoon Nella - in hare ontroering na het ontvluchten van de plaats der misdaad - niemand onderweg had aangesproken, en in haren christelijken iever, rechtstreeks op de pastorij was toegesneld - was toch het nieuws van het gebeurde - waarover tot dan toe niemand eenig vermoeden had gekoesterd, - met de snelheid des bliksems in de buurt verspreid geworden, zoodat, bij de aankomst des pastoors, reeds al de te huis zijnde bewoners, in de hoogste spanning, op hunnen drempel stonden geschaard.

Het geheim van deze snelle verbreiding was misschien, wie weet, wel te danken aan een' sneldraad, welke ditmaal de trekken van mijnheer pastoor's dienstmeid had aangenomen.....

Dan, zulken hevigen schrik koesterden de

dorpelingen voor den woesten zoon des ongelukkigen ouderlings, dat niemand den moed bezat om aan te dringen, toen de herder verzocht dat hem niemand binnen de gevloekte woning volgen zou. Zij kenden genoeg den aterling, om overtuigd te wezen dat deze desnoods voor geene misdaad zou achteruit deinzen, en ten andere hoopten zij dat de grijze priester genoeg ontzag zou inboezemen om van geweldige behandeling bevrijd te blijven, wanneer hij zich alléén aanbieden zou.

HET KLOOSTER GÖSS IN STIERMARKEN, NAAR RICHARD PÜTTNER.

Zij keken dan ook Wannes met ontsteltenis aan, toen zij dezen regelrecht op de woning zagen afgaan.

Doch hij deed hun teeken met de hand dat zij hem zouden laten handelen naar goedvinden, en trad onvervaard binnen.

Wat schouwspel trof zijne oogen!

Daar, voor de deur der kelderkamer, stonden twee personen, als de Engel des goeds en de Daemon des kwaads, tegenover elkander:

De pastoor, eerbiedwaardige grijsaard met zilverige lokken, in naam zijns Gods eene ziel van den booze opeischende - en zijn tegenstander, met vlammende oogen, als een tijger die op zijne prooi gaat losschieten, hem den toegang tot de ziekekamer betwistend.....

'Laat mij door! in naam des Heilands, die Zijn bloed voor het zondig menschdom vergoot; laat mij door!' gebood de priester plechtig op dat oogenblik.

'Bij den duivel! neen! nooit!' vloekte de andere, eenen stap vooruit doende om den priester met geweld achteruit te stooten.

Met oogen door afgrijzen wijd geopend, met kloppend hart, de tanden op elkander kletterend van afschuw, staarde Wannes een oogenblik, als aan den grond genageld, dit vreeselijk schouwspel aan; de twee tegenstanders hadden hem nog niet bemerkt; dan eensklaps schoot hij op den woestaard toe, duwde hem met een enkelen ruk zijns krachtigen arms ter zijde, schudde met zijne rechterhand de deur, dat het slot onder de reuzenpoging week, en bood, terwijl hij met de linker den aterling in bedwang hield, den Priester vrijen doorgang.

De priester richtte op Wannes eenen van aandoening vochtigen blik.

'God zal u dit vergelden, mijn zoon,' voegde hij hem toe op stillen toon, 'en u zegenen.'

Terwijl de geestelijke zijne heilige zending vervulde, wendde zich Wannes met een van verontwaardiging gloeienden blik tot den woestaard, die, plotseling als van Gods hand geslagen, geen langer verzet had beproefd, en donderde op gedempten toon hem toe:

'Ellendeling! men maakte ons snoodelijk wijs in de vergaderingen waar ik mij door u en uwe medehelpers liet heenlokken, dat uwe vrienden niet vijandig aan den godsdienst zijn; ik doorzie nu de huichelaars: God heeft mij de oogen geopend.'

Een slangenblik wierp de ellendeling hem toe, doch hij durfde onder de ijzeren vuist zijns temmers geene beweging wagen....

Onderwijl juichten gewis de Engelen daarboven, en schreven met blij geschal eenen naam te meer in het Boek des Levens.

Wannes was voorgoed en voor altijd ingelicht over de ware bedoelingen der paddenstoelen vijanden.

Nooit heeft hij nog eenig verkeer met zijne vroegere makkers: hij schuwt hen evenals men eene besmettelijke ziekte schuwt, is een toonbeeld van vroomheid, en overgelukkig in zijnen echt met Nella, die ontegensprekelijk een groot aandeel in de bewerking zijner bekeering heeft en ons nogmaals heeft bewezen dat in de handen der christenmaagd, der christene vrouw grootendeels de toekomst des geloofs in ons duurbaar vaderland berust.

Schetsen uit het Noorden.
(*Vervolg.*)

Upsala heeft 15,800 inwoners en is een landelijk stadje. Wij bezochten den Botanieken hof, welke op eene groote schaal is aangelegd. De verschillende familiën der planten zijn in vierkante perken afgezonderd, en met hooge heggen omgeven. De weelderige groei der planten was ons opmerkenswaardig. In een groot gebouw, dat tot Auditorium dient, zagen wij een levensgroot zittend beeld van Linnaeus, dat door *Byström* in wit marmer gehouwen, den beroemden geleerde lezende voorstelt. De uitdrukking van het gelaat waarop men goedheid en ernst lezen kan, is waarlijk treffend. Voor een groot gebouw, tusschen zware boomen en wandelwegen gelegen, zagen wij het opschrift *Carolina Redeviva.* Het is de bibliotheek, die ruim 230,000 gedrukte boeken en 7000 handschriften bevat. Wij hadden reeds aan al de deuren van het gebouw geklopt, doch kregen geen gehoor: eene doodsche stilte heerschte in de eenzaam gelegen bewaarplaats van zoovele letterkundige schatten. Eindelijk hoorden wij de stappen van een menschelijk wezen, de deur werd geopend, en met afwijzende gebaren werden wij weder aan de deur gezet, door een man die slechts zijne moedertaal sprak. Wij hadden in al de talen, die wij eenigszins machtig waren, beproefd om te weten wat de reden van zijn hardnekkig weigeren was; alles was te vergeefsch. Eindelijk begrepen wij dat de bibliotheek op bepaalde uren geopend was. Wij toonden hem onze horlogie, waarop hij ons aanwees om welk uur wij toegang konden bekomen. Wij waren een half uur te vroeg gekomen, het reglement werd dus stipt nagekomen, want toen wij terugkwamen was de deur geopend, en wij werden met de grootste beleefdheid ontvangen, en in de ruime zalen geleid, waar wij niets zagen dan de ruggen van boeken, een genot dat niet zeer groot is, wanneer men den tijd niet heeft om een meer degelijk gebruik van de boeken te maken.

Doch eenige handschriften, waarin wij bijzonder belang stelden, werden ons door den beleefden bibliothecaris aangeduid. Zij lagen onder glasruiten zorgvuldig bewaard, zoodat zij door profane handen niet kunnen worden betast. Die voorzorg werd genomen, nadat een bibliomaan een tiental bladzijden uit den wereldberoemden *Codex Argenteus* gescheurd had. Toen echter de boekroover zijn einde voelde naderen, heeft hij de tien bladzijden aan den bibliothecaris teruggezonden, zoodat wij het onschatbare boek in zijn geheel voor ons zagen liggen. De *Codex Argenteus* is in de vierde eeuw, door den bisschop *Ulfilas* op purper perkament met zilveren letters in het *Moeso-Gotisch* geïllustreerd en geschreven. Het bevat de vier Evangeliën en de band is met zilveren ornamenten belegd. Dit werk is het oudste der Teutoonsche voortbrengselen. Het werd in de abdij van Werden in Westfalen geschreven en op last van een geestelijke naar Keulen overgebracht, van daar naar Praag vervoerd, van waar het bij de inneming der stad in handen viel van graaf Königsmark. Deze plaatste het in de bibliotheek van koningin Christina. Haar bibliothecaris, onze Vossius, kreeg het van de koningin ten geschenke en zoo kwam de *Codex* te Amsterdam, waar hij later voor f 30,000 werd aangekocht door graaf de la Gardie, die hem aan de bibliotheek van Upsala schonk, evenals de *Edda*, die ons ook werd aangewezen, doch waarvan volgens sommigen de echtheid eenigszins twijfelachtig schijnt te zijn. Verders zagen wij een Zeer merkwaardig handschrift uit IJsland, een handschrift uit de *Frithjof Saga* en meer anderen. Voldaan over ons bezoek verlieten wij de bibliotheek en door het park gaande zagen wij verscheidene steenen met runen-schrift, die daar geplaatst waren. Vervolgens bezochten wij de Oude-Botanische hof, waar nog het huis staat, dat door Linnaeus bewoond werd, en wij verlieten het Noordsche Athene om onze reis nog meer noordwaarts te vervolgen.

Nu begint de echte Zweedsche natuur, het overblijfsel van den chaos der ijsperiode, die Zweden met gletschers overdekte, de rotsen tot duizenden reusachtige brokstukken

verbrijzelde, die door de woeste baren van de zee werden opgenomen en door de stormen dooreengeslingerd, waardoor de natuur die menigvuldige eilanden, met groote en kleine binnenzeeën, die eindelooze wouden en die moerasachtige uitgestrektheden deed ontstaan van het Zweedsche landschap.

De trein voert ons door de zwarte dennebosschen, de sombere *Skog*[(1)] der Zweden, die in hunne volksliederen eene groote rol speelt. Op de grilligste wijze is de heuvelachtige bodem van het woud met duizenden steenen overdekt. De zware denneboomen, met hunne sierlijk afdalende takken, verheffen zich statig tusschen dat keiachtig bed, waarop ook de kronkelende en wit glinsterende berkenstam omhoog schiet, en op het zwarte loof der dennen zijne grijsachtige bladeren laat afsteken. Hier groeit noch eik, noch beuk, noch olm; dennen, pijnboomen en berkenboomen vormen alleen die uitgestrekte wouden tot Flaparanda in het hooge Noorden en planten zich door de natuur voort, wanneer de mensch de boomen tot zijn gebruik heeft neergeveld. Van tijd tot tijd heeft men een verrassend doorzicht tusschen de stammen der boomen, op eene vriendelijke binnenzee, of verlaat de baan het duistere bosch en vertoont groene weilanden met rundvee en paarden of bedrijvige dorpen met onafzienbare houtstapels, zaagmolens en andere fabrieken; of wel stoomt men over de bruggen van stroomende en bruisende rivieren, die gevuld zijn met houtvlotten.

Op eens verandert het tooneel en wij zijn weder in het duistere woud. Hoe meer wij naar het Noorden gaan, des te meer worden de boomen zwaarder en hooger. Betooverend is de natuur, wanneer men opziet tegen de zware kale stammen der pijnboomen, die met hunne wortels in de zwarte aarde staan, het doodsbed van duizendjarigen wasdom, waarop de afgesletenen keisteenen liggen, als verbleekte schedels, en waarover de rozenstruik zich slingert tusschen struikgewas en veldbloemen. Door den wind ontworteld, of door den bliksem vaneengescheurd, ziet men somtijds de stammen dooreenliggen alsof er zich een reus den weg doorheen gebaand had Drie dagen reisden wij in die prachtige natuur, om van Upsala naar Christiania te komen. Wij hadden een gewonen trein genomen, die des nachts niet doorging en 's avonds in eene kleine stad bleef om er te kunnen vernachten. Zoodoende konden wij het land goed leeren kennen.

Den eersten dag kwamen wij in *Falun*, de hoofdstad van *Dalekarlien*, met 7000 inwoners. Wij waren nu op het noordelijkste punt van onze reis gekomen en er was dan ook geen nachtelijk duister meer. Des avonds om acht ure kwamen wij aan, en wij konden nog zeer goed eene wandeling maken naar de beroemde kopermijnen, die eene groote uitgestrekheid even buiten het stadje innemen. Rookende schoorsteenen, lange gebouwen, bergen van roodachtige asch en kopererts, de huizen rood geverfd, de lucht vol zwaveldamp: ziedaar hetgeen wij van de kopernijverheid in *Falun* gezien hebben. Daarbij geene boomen, bijna geen wasdom van planten. De werklieden hadden reeds de fabrieken verlaten en er heerschte eene doodelijke stilte op het terrein van nijverheid, dat ons den akeligen indruk gaf van de verwoesting eens vuurspuwenden bergs, toen wij bij dien verpestenden zwaveldamp, tusschen de onafzienbare bergen van rookende asch wandelden. De lucht was echter helder en de zon bescheen nog het eenzaam oord. Toch lag er iets dichterlijks in het schouwspel, dat wij voor ons hadden, en ik konde nog zeer goed eene vluchtige schets met olieverf maken van het eigenaardig tafereel, want het was nog dag.

Vriendelijker was de indruk, toen wij in het landelijk stadje terugkwamen en de schilderachtige nationale kleederdracht zagen van de Dalekarlische vrouwen met

(1) Van Skugga, Schaduw.

witte spitse mutsen, witte mouwen, en daarbij bontgekleurde kleederen, die fraai geborduurd zijn met rood, geel en blauw. Het was elf ure 's avonds, toen wij nog eene kleine wandeling in het stadje maakten, om de nachtelijke schemering te bewonderen. In het Noorden was de lucht nog helder en men konde op de wijzerplaat van den kerktoren duidelijk zien hoe laat het was. Wij waren alleen in de straten, nergens was een lichtje te bespeuren. Sommige deuren waren nog geopend, doch alles was in rust, bij de zachte schemering van de zon, die even sluimert bij den horizon van de Noordsche natuur, als een zinnebeeld van den helderen Zomer des levens.

Toen wij in ons hotel kwamen werd er door eenige heeren nog punch en bier ge-

dronken. De Zweedsche punch is een nationale drank; het is geen punch met warm water gemengd; neen, het is punchsiroop in Zweden bereid die men uit kleine glazen drinkt. Opmerkelijk is het dat wij nergens in de groote steden van het Noorden een voorbeeld van dronkenschap gezien hebben. Ook was elk verwonderd over den algemeenen matigheids-maatregel, dien men in de Noordsche landen genomen heeft. Men kan in de station-restaurants geene sterke dranken bekomen en een glas portwijn is het eenige wat verkrijgbaar is. Wij begeven ons naar onze slaapkamers, die zeer zindelijk en met veel *comfort* zijn ingericht. Het is onnoodig de waskaarsen aan te steken, want de kamers zijn nog door de zon verlicht. Goeden nacht, lezers, tot morgen.

Den volgenden dag zetten wij onze reis voort, steeds afgewisseld door prachtige bosschen, binnenzeën, weilanden, graanvelden en dorpen. De trein kwam tegen den avond aan een station, om er tot den volgenden morgen te blijven. Daar er op die plaats geen logement bestaat, werden wij met een extra-trein kosteloos naar *Filipstad* gebracht waar goede hotels voor de reizigers waren.

Van Filipstad valt weinig te zeggen. De streek is rijk aan ijzermijnen, en in de nabijheid van dat stadje heeft *Tègner* een groot gedeelte zijner jeugd doorgebracht. Met extra-trein stoomden wij weder den volgenden morgen naar de hoofdlijn van den ijzeren weg. Langzamerhand verdwenen de roode huizen en werden vervangen door huizen, altijd van hout en niet geschilderd. Wij waren in Noorwegen, en kwamen eindelijk vermoeid in Christiana.

(Wordt voortgezet.)
A.M. OOMEN.

De groote Rapparee.
Historische novelle.
(Vervolg.)

III.

Ten tijde onzer geschiedenis, tegen het einde der XVIIe eeuw, bestonden er in Ierland noch constabels noch politiedienaren, van welken aard ook, om den landsvrede te handhaven of de plaatselijke geweldenarijen te onderdrukken. Dit was de plicht van de plaatselijke overheden en eenige edellieden, die den arm der soldaten te hulp konden roepen, daar deze destijds politiedienaren en soldaten te gelijker tijd waren. Benden Rappareemannen en geduchte Torymannen stroopten het land af en maakten het verkeer onveilig. De Torymannen beroofden en plunderden katholieken en protestanten zonder onderscheid. Onder de Rappareemannen heerschte daarentegen gematigdheid. Hunne twee voornaamste grondbeginselen waren: nooit, tenzij in geval van zelfverdediging, bloed te vergieten en onder geen voorwendsel hoegenaamd eene vrouw te beleedigen of te mishandelen, welken rang of plaats zij dan ook in de maatschappij mocht innemen. Deze bepaling was vastgesteld door den befaamden hoofdman zelf, die de bende bijeengebracht had en haar door lichamelijke kracht en zedelijk overwicht volledig beheerschte. De tucht, die hij had ingevoerd, werd niet licht geschonden, en als ooit zulk eene schending voorkwam, werd de schuldige

streng gestraft en in eenige gevallen zelfs aan het gerecht overgeleverd. De Rappareemannen verwisselden voortdurend van verblijfplaats en werden zelden vier en twintig uren op dezelfde plaats aangetroffen, zoodat berichten, welke de regeering over de bende ontving reeds den anderen dag geene waarde meer hadden. De toenmalige regeering bezat bovendien niet veel kracht. Wel had de hertog van Ormond verschillende strenge verordeningen tegen de benden uitgevaardigd en groote sommen als prijs op het hoofd van den aanvoerder der Rapperee's gezet, maar jaren lang kon hij zich niet op het geringste welgelukken beroemen. De troepenkorpsen waren in kleine afdeelingen over het gansche eiland verspreid, dewijl er overal geweldenarijen te onderdrukken en moordenaars en roovers te verdrijven waren. De overheden en landedellieden konden zonder hulp der troepen nooit met nadruk optreden, zoodat de soldaten noodwendig over het gansche land verspreid moesten worden. In de weinige garnizoensplaatsen bevonden zich derhalve slechts zooveel manschappen als dringend noodig waren, om de rust in de naaste omgeving te handhaven.

Na deze geschiedkundige bemerkingen willen wij den draad van ons verhaal weder opvatten.

Nadat de soldaten, die Rosa Callan wegvoerden, het overrompelde huis verlaten hadden, sloegen zij den naasten weg naar de stad Armagh is. Het hartzeer van het arme meisje was onbeschrijfelijk en hare droefheid moest in elk hart, dat nog een vonkje menschelijkheid bezat, innig medelijden verwekken. Werkelijk had zij den man, met wien zij op een en hetzelfde paard zat, geheel week gemaakt.

‘Waar voert gij mij heen?’ snikte zij, ‘zijt gij een man en een soldaat? Ik weet zeer goed, dat gij u zelven dapper acht, maar geen dapper man verlaagde zich tot het werktuig van zulk een schandelijk boevenstuk. Wat heeft mijne familie met de Rappereemannen en de Torymonsters te maken, dat men ze als rebellen en roovers behandelt. De kreupele gaat ons niets aan, en mochten wij hem niet evenals ieder ander arm man een bete broods en een strooleger geven?’

‘God sta u bij, meisje,’ antwoordde de man. ‘Wij kwamen in het geheel niet om den kreupele. Wij hebben hem toch bijna iederen dag bij ons in de barakken - hij is, als ik mij niet vergis, een spion der regeering tegen de Rapperee's en de Torys.’

‘Des te nietswaardiger is de man,’ antwoordde zij.

‘Hoe?’ sprak de soldaat. ‘Omdat hij in dienst der regeering is? Dat is eene gevaarlijke taal!’

‘Of hij voor de regeering is of tegen haar,’ bracht Rosa hiertegen is, ‘elke spion is een schurk en alleen een schurk bewijst over en weer zulke diensten. Doch wat gaat dat mij aan? Ik vraag u nog eens: om Godswil, waar voert gij mij heen?’

‘Wat baat het, al verneemt gij het; ik en de anderen wij moeten onzen plicht doen!’

‘Plicht!’ riep zij met verontwaardiging uit. ‘Noemt gij dat plicht, soldatenplicht, bij nacht en nevel een weerloos, onschuldig meisje uit den kring der familie weg te sleepen? Als gij een man zijt, schaamt gij u dan niet over uwe eigene woorden? Laat mij daarom gaan - zeg, dat ik ontvlucht ben en in de duisternis verdwenen. Mijn vader zal u rijkelijk beloonen.’

Zij waren de anderen een aanmerkelijk eind vooruit en de dragonder liet het paard in den stap gaan en wilde op de bemerking van het meisje iets antwoorden, toen de anderen, opzettelijk of toevallig, in galop naderden.

‘Sergeant,’ sprak een hunner, ‘waarom houdt gij hier stil?’

‘Ik zoek mijne snuifdoos om een snuifje te nemen. Doch ik bemerk dat zij leeg is en daarom verzoekt mijn neus eene portie van uw voorraad.’

‘Neem er een,’ hernam de andere, ‘doch vergeet niet, dat wij het oog scherp op u gevestigd houden.’

Nu ging het weer voorwaarts; hij draafde ongemerkt weer wat vooruit, blijkbaar ontstemd over de bemerking van den soldaat.

‘Neen, neen, het gaat niet,’ mompelde hij bij zich zelven; ‘ik durf het niet te wagen. - Meisje,’ ging hij overluid voort, ‘bestorm mij niet langer met uwe smeekingen - ik zie, dat het buiten mijne macht is om u te helpen: Alles wat ik zeggen kan, is: Stel uw vertrouwen op God! - Het ziet er in ieder geval echter erg voor u uit en ik wenschte, dat ik nooit de hand in deze zaak gehad had.’

Zij bereikten te rechter tijd de stad waar zij met tweeën en drieën stil door de straten naar de barakken gingen. Dat zij bij het doorgaan der poort niet aangeroepen werden, had daarin zijn grond, dat Lucas eenigen zijner aan hem verknochte manschappen op dezen wachtpost geplaatst had. Om elk gerucht te voorkomen, werd Rosa door twee stevige soldaten gedragen, terwijl een derde haar een dikken doek op den mond hield, om haar te verhinderen eenig geluid te geven. De ontvoering was wezenlijk een waagstuk en zoo slim overlegd uitgevoerd als slechts mogelijk was. Doch de barakken stonden destijds bijna geheel ledig, dewijl er slechts een paar compagnieën inlagen; Lucas wist, dat het aan geschikte plaats om het meisje op te sluiten niet ontbrak en had hiertoe eene afgelegene kamer gekozen, die evenals de aangrenzende onbewoond maar goed ingericht was. Een oud wijf, dat met den vaandrig op een goeden voet leefde en hem als huishoudster diende, was bereid het meisje te bewaken, hetwelk door de beide mannen naar de bedoelde eenzame kamer gebracht werd. Hier brandden kaarsen, een vuur flikkerde in den haard en de tafel was met wijn en spijzen overladen. Doch Rosa was half gestikt en snakte gretig naar lucht nadat de doek van haren mond afgenomen was. Zoodra zij weder tot adem gekomen was, vestigde zij haren blik op de oude en barstte in deze woorden uit:

‘Zijt gij eene vrouw? Hebt gij het hart en de gewaarwordingen eener vrouw? Kunt gij zulk een aanslag op een jong, weerloos schepsel van uw eigen geslacht zien plegen? - Neen, dat is onmogelijk. Gij zult medelijden met mij hebben. In naam van dien God, die u eenmaal oordeelen zal, smeek ik u: - heb erbarmen met mij! Laat mij ontvluchten! Mijn vader is rijk, hij zal het u vergelden.’

In plaats van te antwoorden grijnsde de verachtelijke oude haar aan en eerst na eene poos zeide zij:

‘Dwaas schepsel! wat staat gij daar huilend en handenwringend? Wat jaagt u toch vrees aan? Hij is immers de knapste man in dienst des konings. Erbarming! Ik heb noch erbarming, noch medelijden met u; het is een onschatbaar geluk dat u wacht. Ik wenschte, dat ik nog zoo jong en lief was als gij; en ik zou mij in uwe plaats als het gelukkigste meisje beschouwen. Daar, neem een glas wijn tot versterking en vertroosting. Wat is vader en moeder tegen zulk een man als de vaandrig Lucas. Komaan, lief kind, neem dit glas wijn en gij zult vroolijk worden.’

Er zijn menschen - inzonderheid oude vrouwen, wanneer zij, gelijk hier het geval is, geheel bedorven zijn - op wier gelaat en in wier geheele houding ook het meest onervaren meisje den onbeschrijfelijken, duivelachtigen geest der slechtheid vindt uitgedrukt, zoodat een enkele oogslag voldoende is, om haar karakter te doorgronden. Zelfs de klank der stem legt, buiten de uitdrukking des gelaats, getuigenis af van hare diepe verdorvenheid. De arme Rosa zag terstond dat zij van deze helsche furie niets goeds te verwachten had. Zij liet zich daarom op een stoel nedervallen en bewaarde een hardnekkig stilzwijgen op de toespraak der oude heks. Deze gevoelde eindelijk den afschuw, dien Rosa door hare handelwijze tegenover haar liet blijken.

Het meisje was der vertwijfeling nabij. Zelfs in zwakke, lafhartige zielen verwekt de vertwijfeling dikwijls een moed, die onweerstaanbaar is. Rosa bedwong hare tranen en overmeesterde ook in zekere mate hare vrees. Zij was bereid, ja zelfs verlangende, den dreigenden storm waaruit zij zegevierend te voorschijn hoopte te treden, het hoofd te bieden.

Het overreden moede, verliet de oude de kamer en grendelde van buiten de deur. Rosa kon hare wegstervende voetstappen door den langen gang duidelijk vernemen. De menschelijke natuur is een onverklaarbaar raadsel. Zoodra het slechte oude wijf verdwenen was en Rosa

zich alleen wist, verdween ook haar moed en hare geestkracht. Zij had zich altijd verbeeld, dat elk vrouwelijk wezen haar met vreugde hulp en bijstand zou verleend hebben; opnieuw beving haar nu ontzetting over haar lot. Het doodsche stille vertrek, haar volstrekt gemis van alle menschelijke hulp drukten haar geheel ter neder. Haar eenige troost bleef de gedachte, dat ten minste het vaderlijk oog van God over haar waakte. Door dit gevoel overweldigd, zonk zij op de knieën neder en zond vurige gebeden ten Hemel op. Toen zij zich weder oprichtte, onderzocht zij nauwkeurig hare kamer en bezag voor alles de ramen, of deze haar misschien hoop op redding aanboden. Doch zij waren van buiten getralied - aan ontvluchten viel dus niet te denken. Zij ging weder zitten en overdacht de gebeurtenissen van dien nacht van verschrikking. En alles kwam haar voor als een wilde droom. Herhaaldelijk betastte zij haar gloeiend voorhoofd om zich te vergewissen of zij sliep of waakte. Daarop stond zij weder op, om zich dadelijk weer neder te zetten en bekeek hare handen, nog steeds hopende dat zij de speelbal was van een akeligen droom. Terwijl deze bange zielestrijd haar in eene zee van lijden dompelde, hoorde zij zacht den sleutel in de deur omdraaien en den grendel afschuiven; in het naaste oogenblik stond Lucas voor haar, die het slot terstond weder afdraaide en den sleutel bij zich stak.

‘Mijn lief kind,’ ving hij aan, ‘welke goede engel heeft u herwaarts gevoerd? Kende ik zijn naam, ik zou een dankgebed tot hem richten!’

‘Een betere engel zal mij uit de handen der roovers bevrijden,’ antwoordde Rosa.

EENE SLEDEVAART IN LAPLAND, NAAR H. LEUTEMANN.

‘Dan moet hij iets vermogender zijn dan de mijne. Want weet, dat gij thans in mijne macht zijt en ik zou wel begeerig zijn, dengene te zien, die u weer aan mij ontrukken zou.’

Hij wilde op haar toetreden.

‘Mijnheer!’ riep zij, ‘blijf staan! Ik verlang van u, wanneer gij overigens een man van eer zijt, dat gij mij in vrijheid zult stellen en mij veroorloven naar mijne bedroefde, gehoonde familie terug te keeren.’

‘Dat ben ik in het geheel niet van plan,’ antwoordde hij; ‘doch luister, ik geef er de voorkeur aan u door liefde te verkrijgen en niet door geweld.’

‘Geweld! Gij zult u nog wel eens bedenken! Als gij dus een edelman zijt, laat mij naar mijne ouders terugkeeren. Wij zijn niet zonder vrienden, die van u voor elken smaad strenge rekenschap zullen vorderen. De Johnstons of the Fews zijn nauw met ons bevriend; zij zijn onze landheeren en ik zeg u, dat als gij poogt mij te mishandelen of geweld aan te doen, zij geduchte wraak op u zullen nemen.’

Deze woorden onthutsten den jongen wellusteling en hij scheen eene poos besluiteloos. Want deze Johnstons waren destijds de meest gevreesde tegenstanders der Tory- en Rappareemannen. Hun gansche leven was aan de bestrijding en vervolging der bandieten gewijd. Tegelijk waren zij, ofschoon heftige tegenstanders der katholieken, de krachtigste verdedigers hunner katholieke pachters. Zij beschouwden de katholieken op hun eigendom als *hunne* katholieken en wisten hen steeds te verdedigen. Daarbij waren zij wrekers van alle ongerechtigheid en gewelddadigheid.

‘Blijf mij met uwe Johnstons van het lijf,’ zeide Lucas eindelijk, ‘in den eersten tijd zullen zij mij gewis nog wel met rust laten. Intusschen zie ik niet in waarom ik mij niet als een gastvrij Ier gedragen zou; waarom ik niet de handen mijner schoone bezoekster zou drukken en haar in de kamer, die ik voor haar heb ingericht, niet welkom zou heeten? Daarin steekt toch stellig geen beleediging, ik zeg dit alles in liefde en vriendschap.’

Zoo sprekende wilde hij de hand van het meisje vatten, maar Rosa trok op hetzelfde oogenblik een Ierschen dolk uit haren boezem en riep met onmiskenbare vastberadenheid uit:

‘Nog een stap nader en ik boor u dit staal in het hart.’

De vaandrig trad terug en voegde haar scherp toe:

‘Dwaas schepsel! Ik heb lieden genoeg om u uw wapen te ontnemen; leg het neder of ik roep eenige soldaten hier.’

‘Doe het mijnentwege,’ antwoordde Rosa; ‘maar zoodra ik een enkelen handlanger deze kamer zie binnentreden, sterf ik door mijne eigene hand. Ik vrees u in geen geval. De arm Gods is sterker dan gij en al uwe eerlooze werktuigen.’

‘Welaan!’ sprak hij, ‘wij zullen wachten. Ik beleef het toch wis en zeker, dat uw dolk aan uwe hand ontvalt. Daarvoor laat ik den honger zorgen.’

Hij verwijderde zich en sloot de deur af. Weinige minuten daarna kwam het oude wijf binnen en ruimde, zonder een woord te spreken, de spijzen en de dranken weg. Slechts eene flesch wijn liet zij op de tafel staan.

Dien zelfden nacht deed Trekbeen alles wat in zijn vermogen stond, om de plaats, waar het arme meisje verborgen was uit te vinden. Met dit doel spoedde hij zich langs bijwegen naar de stad Armagh, waar hij iets vroeger aankwam dan de militaire afdeeling. Men had hem toegestaan in eene of andere ongebruikte rommelkamer in de barakken te slapen, als hij nu en dan in de stad den nacht doorbracht. Zeer dikwijls lag hij op de britsen van de wachtkamer, waarbij hij dan den manschappen zijne wonderlijke avonturen uit zijn vroeger soldatenleven opdischte. De soldaten wisten dat hij onder de bescherming der officieren stond en zoo kon hij ten allen tijde vrij uiten ingaan. Ook in den bewusten nacht kwam hij binnen onder de schertsende

bemerkingen der schildwachten. Daaraan was hij echter reeds lang gewoon en gaf altijd grappige antwoorden.

(*Wordt vervolgd.)*

[Nummer 32]

Onze gravures.

Herman van Bubna en de leeuw.

HERMAN VAN BUBNA EN DE LEEUW.

Geen land in Europa kan op zulken rijken schat van sagen en legenden roemen als Duitschland. Iedere stroom, ieder middeleeuwsch slot, elk rotsgevaarte en woud, iedere berg heeft zijne spookachtige of koene helden, die door de schrijvers nog meer verdichterlijkt, door de toonzetters bezongen, door de beeldende kunstenaars op doek of in marmer aanschouwelijk gesteld werden. Onze eerste gravure, die naar eene schilderij van Ad. Liebscher vervaardigd is, stelt ons eene der heldenfeiten voor van den Boheemschen ridder Herman van Bubna, wien zijn volk een aantal onverschrokkene en behendige daden toeschrijft. Herman was als dolend ridder de bewoonde wereld rondgetogen om haar van wilde dieren en schadelijke monsters te bevrijden. Op zijne reis in Afrika doodde hij met een enkelen lanssteek twee tijgers, die hij in gevecht met eenen leeuw aantrof.

De dierenkoning, wien de geschiedenis van in overoude tijden met dankbaarheidsgevoel begiftigd heeft, toonde ook in dit geval eene diepgevoelde erkentelijkheid aan den dapperen man, die hem uit de verscheurende klauwen zijner

vijanden gered had. Hij volgde ridder Herman van dan af overal als een trouwe hond. Ja, bij dezes dood in 1602, bleef het troostelooze dier drie volle dagen en nachten zonder eenig voedsel op het graf zijns meesters liggen treuren.

De fraaie schilderij van Ad. Liebscher, die eene der episoden dezer geliefde volksoverlevering voor oogen stelt, behaalde op de tentoonstelling te Praag ook voor hare talentvolle opvatting en uitvoering eenen algemeenen bijval.

Internationale wedstrijd voor schaatsenrijders te Leeuwarden.

'Hoe een duimbreed ijzer iemand veranderen kan,' zegt de Hollandsche schrijver Hasebroek. 'Nauwelijks raakt de geheele natuur in rust, nauwelijks trekt de aarde zich het wollen sneeuwdek over neus en ooren, nauwelijks legt de stroom zich in zijn bed te slapen of de Nederlander wordt wakker, de Nederlander ontdooit, de Nederlander verandert in de omgekeerde orde van temperament. Hij brandt en kookt, als de Hekla onder den sneeuw. Eindelijk is het tijd! Het is waar, het ijs is nog zwak en nauwelijks twee gulden dik: men spreekt zelfs van gevaar; maar daar vraagt de schaatsenrijder niet naar. Anders is de Nederlander, de voorzichtigste der menschen: hij zal zich tienmaal bedenken eer hij op eenen schommel, vijftigmaal, eer hij in een bootje, honderdmaal, eer hij in een stoomrijtuig stapt. Maar op het ijs is hij een waaghals. Daar ontwikkelt hij eenen moed, eene vermetelheid, die eenen gemzenjager zouden doen beven. Daar blijkt hij, "*de logge eend*," eene meeuw, die met hare vleugelen langs het water scheert. Mij dunkt, men kan het eenen schaatsenrijder aanzien, waar hij heengaat. Niet alleen aan zijne uitrusting, aan den toegeknoopten winterjas, aan den rooden das om den hals, aan de gladgewreven schaatsen in de hand, maar aan zijn geheel voorkomen, aan den blos op zijn gezicht, aan den glans van zijne oogen, aan zijn lustigen gang, aan het vuur en ongeduld, die uit zijne geheele houding spreken. Zoo komt hij aan de baan. Met van koude en drift bevende vingers worden de schaatsen aangebonden. Hij is klaar, Een-twee!... drie-vier!... vijf-zes!... Daar drijft hij heen, als een vogel op zijne wieken. Even vlug, even licht, even vroolijk. Hij heeft al het gemakkelijke van gedragen te worden, met al het aangename van zich zelven te dragen. Zoo lang hij de schaatsen onder de voeten heeft, is een schaatsenrijder de gelukkigste der menschen. Maar het is den mensch niet genoeg gelukkig te wezen. Ook op het ijs niet. De schaatsenrijder haakt ook naar bewondering. Van daar dat hij spoedig niet meer alleen rijdt om te rijden. Hij wil ook kunstig rijden. Hij moet leeren beentje overslaan. Hij moet ten minste, als een arend, aan beide zijden drie ellen vlucht hebben. Hij moet een geheelen naam in 't ijs kunnen snijden. Na zich eenigen tijd in die school geoefend te hebben, en niet zonder van tijd tot tijd duur leergeld betaald te hebben, is hij eindelijk de bol van de baan. Welk eene weelde. Niemand die hem kan bijhouden. Niemand, vooral, die in zwierigheid met hem kan wedijveren. Hij schrijft met zijne schaatsen de golvende lijn der schoonheid. Evenals eene danseres in den cirk, helt hij beurtelings schilderachtig aan beide zijden over en beweegt zich met de bevallige krommingen van de zwaan. Ieder bewondert hem. De heeren benijden hem. De dames zien hem met welgevallen na. Overal waar hij komt, gaat er een gemompel van toejuiching rondom hem op.

Zeker zou ik in staat zijn, een akelig tafereel van de nadeelen en gevaren van het ijsvermaak op te hangen. Gij verstaat mij. Reeds ziet gij in uwe verbeelding gebroken armen, bloedige neuzen, blauwe oogen, natte pakken en ontvelde voeten dooreen wemelen, misschien ook wel in het verschiet eene bleeke gedaante, koud als het ijs, waaruit zij werd opgetogen - eene bevrozen bloem!

Maar ik wil de moeders, die dit lezen, geenen angst aanjagen, en de jongens die er bij staan geenen ondienst doen. Ik voor mij hoop dat er in Nederland schaatsenrijders zijn mogen, zoolang er in Nederland ijs zijn zal. Het is eene gezonde, eigenaardige en nationale uitspanning. En, wanneer dan de vreemdelingen schimpen,

dat wij niet weten, wat eene fiksche beweging is, brengen wij hen op het ijs en laten hen staroogen op onze schaatsenrijders.'

Deze woorden zijn misschien nooit beter bewaarheid geworden dan in de eerste maand dezes jaars, toen eenige dagen aanhoudende vorst een sterken ijsvloer over het water wierp, en ook hier in België de liefhebbers van schaatsenrijden een geruimen tijd naar hartelust over de gladde vlakte konden heenzwieren. Maar hoe druk het hier ten lande in stad en dorp ook toeging, toch bleef die beweging slechts eene schaduw naast de *schaatsenrijderskoorts*, die onze noorderbroeders beving. Als een staaltje van die algemeene opgewektheid, waarbij geene kermisvreugde en geen vastenavondgejoel het halen kunnen, deelen wij vandaag een paar platen en eene beschrijving mede van den grooten wedstrijd voor hardrijderij, die den 28 Januari te Leeuwarden gehouden werd.

De uitgestrekte waterplas, de Groote Wielen, waar des Zomers honderden zich vermaken met spelevaren of met hengelen, was in eene reusachtige ronde ijsvlakte, door honderden palen omheind, herschapen. De twee naast elkander loopende hardrijdersbanen vormden als 't ware de middellijn, die eene lengte had van 800 meters. De baan was prachtig en feestelijk uitgedost, en aan de talrijke palen wapperden meer dan 200 vlaggen, waaronder de Nederlandsche driekleur de voornaamste plaats innam.

Groote en kleine tenten, waar allerlei spijs en drank te bekomen was, waren op en bij de baan geplaatst.

Reeds van in den vroegen morgen heerschten groote drukte en beweging op den weg naar de Groote Wielen, en bij duizendtallen trokken de ingezetenen en vreemdelingen per schaats, rijtuig, spoortrein of te voet naar de kampplaats.

Het getal deelnemers was 28. Daarvan waren 15 Friezen, 1 uit Groningen, 2 uit Overijsel, 1 uit Noord-Holland en 2 uit Zuid-Holland; voorts 7 uit het buitenland, als: 3 uit Engeland, 2 uit Noorwegen, 1 uit Duitschland en 1 uit Montreal (Canada).

Om tien uren ving de kamp aan, die ten 1 uur 15 min. eindigde. Mist en stofregen bemoeilijkten den wedstrijd, waarvan de uitslag was dat de Friezen eene schitterende overwinning hebben behaald, want *alle* prijzen zijn door hen gewonnen.

De snelste rit werd gedaan in 3 min. 26 seconden - baan 1600 meters.

Des avonds had een groot feestmaal plaats. De voorzitter van het Ned. Schaatsrijdersbond, bracht daar een heildronk uit op koning Willem, aan wien daarvan telegraphisch bericht werd gezonden, met mededeeling van den uitslag van den wedstrijd, zoo eervol voor Nederland in 't algemeen en voor Friesland in 't bijzonder.

Vervolgens ging men in de 'Harmonie-zaal', die stampvol was, tot de prijsuitdeeling over.

Tal van toosten werden nog gedronken, afgewisseld door het spelen der Nederlandsche en Engelsche volksliederen, door de aanwezigen staande aangehoord en uit de volle borst meegezongen. Kortom, er heerschte eene algemeen opgewekte stemming, zooals - gelijk hooger gezegd is - alleen het ijsvermaak bij onze noorderburen kan in het leven roepen.

De schaats-velocipède.

Sinds de uitvinding van den velocipède of eigenlijk beter gezegd, sinds de velocipède weder in zwang gekomen is, zijn daarin tallooze veranderingen en wijzigingen aangebracht, die, volgens de vervaardigers, hem voor zekere doeleinden volkomen

geschikt maakten, maar waarvan er velen in de praktijk verre beneden de verwachting bleven en als geheel ondoelmatig wederom in onbruik geraakten. Thans is wederom een velocipède uitgevonden en in den handel gebracht, die, mocht zij blijken practisch te zijn, in onzen tijd van hardrijderijen en wedloopen op schaatsen wel opgang zal maken, daar hij ten minste dit voordeel aanbiedt, dat men niet zoo licht gevaar loopt longontstekingen op te doen, als men er zich van bedient, dan wanneer men aan eene hardrijderij op schaatsen deelneemt. Het is de schaatsvelocipède, op de laatste bladzijde van dit nummer afgebeeld en door James Bray te Wewerley in den staat New-York uitgevonden. Hij is ingericht om op eene ijs- of sneeuwvlakte gebruikt te worden en men moet er zich met eene verbazende snelheid mee kunnen voortbewegen. Bij den eersten oogslag ziet dit nieuwe voertuig er uit als een gewone velocipède, doch in werkelijkheid is hij er geheel van onderscheiden. Om het aan zijn doel te doen beantwoorden is het met een viertal gladde ijzers voorzien, waarop het voortglijdt. De beide voorsten zijn zoodanig aangericht, dat zij door het omdraaien van de handkruk naar rechts of links kunnen draaien en aldus de verlangde richting aannemen. Het rad is met scherpe punten bezet; doordien deze telkens in de gladde vlakte dringen, is de vereischte vastheid verzekerd. De schaatsvelocipède wordt geheel en al op de wijze van een gewonen velocipède in gang gezet en op dezelfde manier bestuurd.

Betty,
Schetsen uit het leven der zinneloozen te Gheel,
door
Dr. J. Al. Peeters,
Geneesheer-Opziener der Kolonie.

I.
De heide en het huisgezin van pachter Dielens.

Nergens blijkt het klaarder dan in de Kempen hoe de standvastige arbeid wonderen te weeg kan brengen. Die streek heeft zeker nooit den naam gehad van vruchtbaar te zijn; integendeel schijnen de woorden: *dorre heide* en *Kempen* voor velen dezelfde beteekenis te hebben. Eene aangename verrassing verwacht in dit opzicht den lezer, die mij in het middenpunt, en wel naar het bijzonderste dorp van het Kempenland, naar Gheel vergezellen wil.

Van alle zijden is deze gemeente door welige akkers, vruchtbare weiden omringd; en slechts ver van den kring, daar waar de bevolking dunner gezaaid is, en geene handen genoeg oplevert om elk grondstuk vruchtbaar te maken, vertoont zich de vlakke heide, dan nog, op vele plaatsen met bosschen beplant, en alzoo getuigende dat ook daar de mensch werkzaam is geweest.

Het zuidelijk gedeelte der gemeente biedt, mijns inziens, het meeste belang aan. Pas veertig jaren geleden was het eene gansch verlatene, maar het dient er bij gezegd, in hare verlatenheid zeer schilderachtige streek. Groote vlakten ontmoette men er niet. De grond daalde en klom onophoudelijk, hier valleien, ginder heuvelen vormend, maar bijna overal even naakt. Op vele plaatsen was het zand zoo fijn als stof, vloog met den wind heen en weer, en liet meestal de zaden verdrogen, die er door de hand der natuur in gestrooid werden. Als hoofdgewassen ontmoette men in de min dorre

streken der heide de verschillige soorten van heidekruid, welks bloempjes, in het schoone jaargetijde, aan de nijverige bie eenen rijken oogst van honig en was opleveren; voorts de goudgele brem, den geurigen thymus en het groene mos. In de zoogenaamde vennen, waar bij stortregens het water plassen vormt, die slechts langzaam opdrogen, zag men eenige magere graspijlen opschieten en een boterbloempje schuchter het hoofd verheffen. Eenige vale, kwijnzieke dennenstruiken, tot aan den grond met takken bedekt, en uit het zaad voortgesproten, dat de wind van elders aangebracht had, schenen, als eenzame schildwachten, op de heide te waken. Drie of vier armoedige hutten waren op de uiterste grenzen neergeslagen, als hadden hare bewoners het niet durven wagen in die dorre woestenij te dringen.

De beginselen der ontginning waren nederig, en de bekomene uitslagen in de eerste jaren

ver van aanmoedigend te zijn. Er was gebrek aan volk en aan geld. Ook hadde men van de onderneming misschien afgezien, en ware de heide nog lang gebleven, indien de liefdadigheid het ontbrekende niet ter beschikking der landbouwers gesteld had. Ziehier hoe de zaak zich toedroeg.

Er bestaat eene soort van zinneloozen, wier toestand hoofdzakelijk gekenmerkt is door eene ziekelijke ophitsing der geestvermogens. De houding is recht, dikwijls fier, het gelaat bezit eene levendige uitdrukking, de oogen glinsteren. De taal is beeldrijk: een vloed van woorden stroomt uit den mond en gaat van zwierige, driftige gebaren vergezeld. De aandacht staat niet vast, en de geest springt onophoudelijk van het eene op het andere voorwerp, wat niet weinig bijdraagt om den samenhang der rede te breken. De nietigste indrukken prikkelen het al te gevoelig zenuwgestel. Een woord, een teeken, een glimlach, een gerucht, ontsteken de gramschap van den lijder. De bleeke lippen schuimen, de vuisten wringen zich krampachtig bijeen; verwijtingen, bedreigingen worden uitgebraakt en niet zelden door gewelddadigheden gevolgd.

Voor die krankzinnigen is geene behandeling mogelijk zonder afzondering. Verminder zooveel mogelijk het getal, verstomp de hevigheid der gewaarwordingen, en de weg ter genezing is open.

De heer Bulckens, gedurende twintig jaren oppergeneesheer der kolonie, vond in de heide al de voorwaarden vereenigd, welke tot eene doelmatige behandeling dier soort van krankzinnigheid vereischt worden: ver van elkander verwijderde woningen, waarvan de bewoners het stille landleven leiden; eene frissche, zuivere lucht; eene groote ruimte waar de krankzinnigen, hetzij door te arbeiden, hetzij door te wandelen, zich de noodige beweging kunnen geven.

Eene proef op kleine schaal werd genomen, en de uitslag beantwoordde ten volle aan de verwachtingen van mijnen verdienstelijken voorganger. Krankzinnigen die, bij hunne aankomst te Gheel, in eenen staat van buitengewone opgewondenheid verkeerden, vonden in de heide de kalmte weder en leverden een groot getal genezingen op.

Ook groeide het getal der kranken en het getal der woningen in de heide spoedig aan.

Van al de eigendommen der heide trok de hofstede van pachter Dielens meest de aandacht tot zich; niet omdat zij minder eenvoudig was dan de andere, maar door hare heerlijke ligging en buitengewone zindelijkheid.

De woning, naar het gebruik der minvermogende landbouwers, met stal en schuur onder één dak gebouwd, was op een kleinen heuvel gelegen, welks oppervlakte in eenen tuin herschapen was. De gele, zandachtige grond getuigde van vroegere onvruchtbaarheid, en toch was hij met weelderige hofvruchten van allen aard bedekt, terwijl, hier en daar, een jeugdige fruitboom de breede kruin opstak. Geen plekje was ledig gebleven; blijkbaar kende de eigenaar de groote waarde van eenen tuin, iets wat bij onze landbouwers ongelukkiglijk zeer zelden het geval is. Aan den voet en in den ganschen omtrek van den heuvel strekten zich groene weiden uit, welker heldere kleur, naast de bruine, eentonige tint der heide, eene aangename afwisseling opleverde.

De gebouwen van het erf schenen als met inzicht op eene hoogte opgericht te zijn geworden, om reeds van verre, door hare eenvoudige sierlijkheid, de oogen van den wandelaar te lokken. De muren waren gewit, de deuren en vensters groen geschilderd,

de ruiten helder als spiegels. Dezelfde zindelijkheid, met orde gepaard, heerschte van binnen. Het witte zand maakte kunstige kronkels op den bloedrooden vloer, de tinnen tellooren boven den haard blonken als zilver, en het koperwerk, in het klein keukentje aanwezig, scheen den glans van het goud te willen evenaren. Alles was zindelijk en stond op zijne plaats.

Het huis dat zich zoo gunstig onderscheidde was bewoond door pachter Dielens, zijne dochter, en een' derden persoon, die in ons verhaal eene groote rol zal spelen.

Jan Joseph Dielens was, in de Waassche polders, van welhebbende ouders geboren die, door ramp op ramp getroffen, ondanks hunne oppassendheid en spaarzaamheid, ten onder waren gegaan, en hunne kinderen, buiten eene goede opvoeding en eene meer dan gewone geleerdheid, weinig hadden achtergelaten. Niet in staat eene polderboerderij over te nemen, hadden broeders en zusters zich langs alle kanten verspreid, en Jan Joseph was, als schaapherder, nu hier, dan ginder, werkzaam geweest. Eens, op weg zijnde om schapen naar Pruisen over te brengen, leerde hij de Winkelomheide kennen, en zijn zwervend leven moede, kocht hij, met de penningen die hij gespaard had, eenige in die streek voordeelig gelegene gronden, en herschiep ze, door eene behendige bewerking, met onvermoeibaren ijver gepaard, in den lachenden eigendom welken wij beschreven hebben. Zijne dienstwilligheid ten opzichte zijner geburen, die hij met raad en daad bijstond, zijne eenvoudige, maar deftige manieren, die den man van den goeden stand kenmerkten, zijne uitgebreide kennissen hadden hem tot den meest invloedhebbenden bewoner der heide gemaakt, en hem den niet alledaagschen naam van Pachter doen geven, onder welken hij algemeen gekend was. Zijn gezin had altoos de algemeene achting en liefde verdiend, en toen hij zijne vrouw, in jeugdigen leeftijd overleden, naar het graf bracht, deelde de gansche heide in zijnen rouw. Maar haasten wij ons om met pachter Dielens en zijne dochter kennis te maken.

Het was in den vooravond, en des pachters dochter had waarschijnlijk het zwaarste van hare dagelijksche taak afgedaan en het vee verzorgd, want zij zat voor het venster en hield zich met het handwerk bezig. Hare dracht onderscheidde zich niet van de gewone dracht onzer boerenmeisjes, maar elk kleedingstuk kraakte, als 't ware, van netheid. Een bevallige blos lag op de wangen verspreid, de bruinen oogen schoten heldere stralen, en toch was de uitdrukking van het gelaat eerder ernstig dan levendig. Van tijd tot tijd trokken de wenkbrauwen zich te zamen, en de maagd richtte eenen onrustigen of medelijdenden blik naar de deur van eene nabijgelegene kamer. Wat daar omging kon iemand, die met de gewoonten der streek niet bekend was, onmogelijk raden.

Scherpe kreten, blijkbaar door eene vrouwenstem geslaakt, en eene buitengewone opgewondenheid verradend, stoorden de stilte der woning en weerklonken in de verte. De getrouwe schaaphond van pachter Dielens, Nero, die in eenen hoek van den haard uitgestrekt lag, stak van tijd tot tijd de ooren op, en wierp eenen zijdelingschen blik op de maagd, terwijl hij een kort gegrol deed hooren. Het meisje zette onverpoosd haren arbeid voort.

De voordeur werd zacht geopend en pachter Dielens kwam te voorschijn.

Gansch het uiterlijk van den man stemde tot ontzag en eerbied. De lichaamsbouw was nog sterk, ofschoon het pak der jaren den rug begon te krommen. Lange, grijze haren omgaven een verheven voorhoofd en een open gelaat; de rechtlijnige rimpel welke zich tusschen de wenkbrauwen vertoonde, moest aan iemand behooren wiens geest niet onwerkzaam was geweest, wiens hart misschien veel geleden had. Des

pachters dochter had spoedig den wijsvinger voor haren mond gebracht, als wilde zij den binnentredende tot stilzwijgendheid uitnoodigen.

'Ik verwacht eene schrikkelijke krisis,' sprak de grijsaard bijna onhoorbaar.

'Een onweder dat ongelukkiglijk het laatste niet zijn zal,' voegde het meisje erbij, op denzelfden toon.

'Het is niet noodig dat ik bij u blijve, Betty?'

'Gij weet wel dat ik niet verveerd ben, vader. De droevige tooneelen, waarvan ik zoo dikwijls getuige ben, doen mij wel pijnlijk aan, maar boezemen mij geenen schrik in. Daarbij gij weet dat ik een onfeilbaar middel heb om de stormen te verdrijven.'

'Lief kind, gij speelt de rol van David zingende voor Saül. De Hemel zal u beloonen voor uwe liefdadigheid.'

'Al wat ik van die deugd bezitten kan moet een erfdeel zijn van mijn' vader. Gij vleit u zelven, pachter Dielens.'

Deze ging heen, na zijne dochter, die een stillen grimlach op de lippen had, vriendelijk toegeknikt te hebben.

Op dit oogenblik scheen het getier in het kamerken nog toe te nemen. Met eenige aandacht kon men tusschen eenen stroom onsamenhangende woorden, er eenige vatten die schrik, gramschap, woede uitdrukten, somtijds ook aan smeekingen geleken.

'Ellendelingen! Lafaards! Pieter Jans! Mijn arm kind! Zij spotten. Zij doen het geld klinken dat zij mij ontstolen hebben. Lafaards! Nu folteren zij de moeder, eene zwakke vrouw. Jans! Pieter! Hulp! Hulp!...'

Eene stille huivering liep over de leden van het meisje en het medelijden teekende zich op hare verbleekte trekken. Terwijl zij, met koortsigen haast, haren arbeid voortzettede. begon zij te zingen, maar zoo stil, dat de tonen eer zuchten van het hert dan klanken der stem schenen te zijn:

De moeder zat bij 't wiegje geknield,
   Met toegenepen hert;
En staarde snikkend op 't duurbaar lijk,
   Verzonken in haar smert.
Daar lag 't, als een Engel, in wit gewaad.
Nog speelde een lachje op 't lief gelaat.
En 't scheen mij, het wichtje zei keer op keer:
Mijn lieve moeder, ween niet meer.

De waanzinnige scheen te bedaren, als hadde die slepende melodij haar doen verstaan dat vrienden rond haar waakten. Hare stem was minder scherp, de woorden werden niet meer met zooveel haast uitgebracht. Het meisje zong voort met vollere stem en vrijeren adem:

'k Heb 's levens zuur noch zoet gesmaakt
   Op mijne korte baan,
Maar 'k heb zoo dikwijls uw minnend oog,
   Zien baden in getraan.
Ik heb uw snikken zoo vaak gehoord;
O wereld, gij zijt een rampvol oord!
Ik baad in het heil van een hooger sfeer;
Mijn lieve moeder, ween niet meer.

De kreten hadden nu teenemaal opgehouden. Een kort, afgebroken woord, van tijd tot tijd uitgebracht, bewees alleen dat er nog aanhitsing bestond. Wederom zong de maagd:

Mijn moeder, vaak verteldet gij mij

Van 's hemels zaligheid;
Van glanzende Engeltjes, van de kroon,
Die 't brave kind verbeidt.
Ik juichte, en ik ook wou een Engel zijn;
En 't deed, o moeder, uw harte pijn.
Gij hoordet mijnen wensch, o Heer!
Mijn lieve moeder, ween niet meer.

De deur van het kamerken ging open, en de waanzinnige trad, met korte, gemetene passen, te voorschijn. Hare gestalte was recht, en fier hare houding. De donkere oogen flikkerden in hunne holten, de blikken waren verwilderd en woest. Van tijd tot tijd keerde zij zich om, met eene haastige beweging, terwijl het gezicht krampachtig samentrok. Geen woord ontviel aan hare bleeke lippen. De maagd zag niet op en zong:

Wanneer ik u zal weenen zien,
Dan kniel ik neêr voor God;
Dan vraagt mijn vurige kinderbeê.
Verzachting aan uw lot.
Dan daal ik, in bliksemsnelle vaart,
Om u te troosten terug op aard;
En fluister in 't oor u, verrukkend teêr:
Mijn lieve moeder, ween niet meer.

De waanzinnige scheen dezelfde niet meer te zijn. Van de opgewondenheid welke zich in de gebaren, in de houding, in den oogslag veropenbaarde, bleef geen spoor over. De trekken waren ontspannen, en de zachte, bijna teedere blik, bleef onophoudelijk op de maagd gevestigd.

Nog eens ruischte de zang:

Wanneer uw stervensure zal slaan,
  Dan sta ik bij uw spond;
En doe u, moeder, wat gij mij deedt,
  In mijnen laatsten stond.
Ik luik met mijn zoenen u de oogen toe,
En samen vliegen wij blij te moe,
Naar de eeuwige woning van den Heer;
Mijn lieve moeder, ween niet meer.

De vreemde vrouw was allengs tot het meisje genaderd. Toen de laatste tonen wegstierven zette zij zich bij haar neer en sprak:

'Betty, Betty, liefste kind, wat zijt gij goed voor mij! Wanneer mijne vijanden mij bespotten en folteren, dan komt uwe zachte stem mij herinneren dat toch iemand medelijden heeft met mijn droevig lot. O! Gij weet dat ik waarlijk lijd. Maar wat zijt gij bleek! Tranen rollen over uwe wangen. Betty, ween niet; uwe moeder zal ook niet weer weenen.'

Zij drukte eenen langen zoen op het voorhoofd der maagd die haar weemoedig glimlachend aanstaarde. Nero had zijne plaats bij den haard verlaten en blikte, met den staart kwispelend, beurtelings Betty en de waanzinnige vriendelijk in de oogen.

De voordeur werd met haast geopend en een meisje van twaalf tot vijftien jaar, met een klein, terugwijkend voorhoofd, met een zonderlingen lach op het gelaat, trad huppelende binnen. Maar toen zij de waanzinnige bemerkte en hare blikken de bekreten oogen van Betty ontmoetten, bleef zij plotseling, in eene verlegene houding, staan. De maagd wenkte haar aanmoedigend toe.

'Betty, ik ken mijne les,' fluisterde het kind in de ooren der maagd.

'Gij zijt braaf, Liesje,' was het antwoord. 'Ga nu heen en keer morgen terug, ik zal u ondervragen. En wat zegt gij?' voegde zij er bij, op de waanzinnige vrouw wijzende.

'Goeden avond, mevrouw, goeden avond, Betty,' zegde het kind, de deur uitgaande.

Eenige oogenblikken later was de waanzinnige met het handwerk van Betty bezig, en des pachters dochter bereidde het avondeten. Nero verkondigde door een eentonig geronk dat hij gerust ingeslapen was.

Wie was nu de vreemde vrouw die de gastvrijheid genoot van pachter Dielens en van zijne beminnelijke dochter?

INTERNATIONALE WEDSTRIJD VOOR SCHAATSENRIJDERS TE LEEUWARDEN.

Het was reeds achttien jaar geleden dat zij, voor rekening der stad Brussel, als krankzinnige te Gheel geplaatst was, onder den naam van Mastenberg Emma, echtgenoote van De Mornil Arthur. Volgens de inlichtingen door de politie der stad medegedeeld, was de oorzaak van hare waanzinnigheid in huiselijk verdriet, slecht gedrag van den man, en verlies van een kind te vinden. Zij was uit eene gegoede Hollandsche familie gesproten, en haar echtgenoot was van adellijke afkomst. De Mornil had door slecht overlegde ondernemingen, door dwaze uitgaven, tot welke hij zich, als aan de hoogere standen behoorende, verplicht waande, de bestaanmiddelen van het gezin welhaast teenemaal uitgeput. Men vestigde zich te Brussel, waar de man eene plaats op een bureel verkreeg, terwijl de vrouw, die eene rechte kunstenares was in het vervaardigen van borduurwerk, het hare bijbracht om in de behoeften van het huishouden te voorzien. Maar de woelzieke De Mornil kon zich aan dit eentonig leven niet gewennen. Hij joeg de vermaken na, bezocht verdachte kringen, waar men, met valsche kaarten, voor groot geld speelde, maakte schulden, verwaarloosde zijne bezigheden, en werd eindelijk van zijn ambt afgezet. De ellende was daar. De Mornil kon het lot niet dragen dat hij zichzelven op den hals geladen had. Zekeren dag verdween hij, vrouw en kind achterlatende, en gaf sinds dien tijd geen teeken van leven meer.

Zwaar was de slag en diep de wonde aan het hart der arme verlatene toegebracht. Toch verloor zij den moed niet. Zij zou leven en werken voor het kind dat de Hemel haar geschonken had. Van 's morgens tot 's avonds lag zij over het borduurraam gebogen, en staakte den arbeid slechts om den lieveling in de armen te drukken. Wanneer zij het heil van vroegere dagen herdacht, en het hart van zuchten en het oog van tranen overvloeide, dan brachten de lach en de streelingen van het dochtertje haar de zoetste vertroosting bij. De moeder was schier gelukkig.

Het kind was twee jaar oud toen het door eene onverbiddelijke kwaal, eene hersenontsteking, aangerand werd. Van eerst afáán was alle hoop verloren, en de geneesheer drukte de meening uit dat het kind gelukkig zou zijn indien het niet overleefde, aangezien het door wreede stuiptrekkingen gansch misvormd was, en waarschijnlijk nooit het gebruik der rede zou bezitten.

Het bezweek. De moeder weende niet meer; de bron der tranen scheen verdroogd te zijn. Zij kleedde den lieveling in witte kleederen, zette eene kroon op zijn hoofd, dezelfde die zij droeg, toen zij, als gelukkige bruid, voor het altaar knielde, voegde zijne kleine handjes saam en bleef, onbeweegbaar en stilzwijgend, het lijkje aanstaren. Toen men het kistje kwam toenagelen, drukte zij nog eenen zoen op zijne koude lippen en knielde neder, terwijl de hamerslagen pijnlijk in haar hart weerklonken.

Zij had magen noch vrienden; nauwelijks kende haar iemand. Zij volgde alleen het lijkje door de straten van Brussel, toen men het, eerst ter kerke, dan naar het

kerkhof droeg. De voorbijgangers bleven staan om de diepbedroefde moeder achterna te zien, en menigeen rolde een traan van medelijden over de wangen.

Toen zij op haar kamerke wederkeerde, maakte zij een pakje van de kleedingstukken, welke het kind gedragen had, sloot ze zorgvuldig in eene kist, verborg den sleutel aan haar hart, en zettede zich op de kist neder. Het borduurraam bleef onaangeraakt, voor eten noch drinken werd gezorgd. Zij stond van hare plaats niet recht, en haar blik bleef starend op de wieg gevestigd.

Toen de dag begon te grauwen, klonken zonderlinge kreten op het vroeger zoo stille kamerken. De arme moeder weende, riep om hulp, en voerde eene hevige woordenwisseling met onzichtbare vijanden, die haren schat wilden rooven. Zij was zinneloos en werd in het St.-Jans-gasthuis opgenomen, waar de teekenen harer ziekte met zorg werden waargenomen. Was de kranke rustig, stilzwijgend in den dag, gewoonlijk tegen den avond ontstond eene soms hevige opgewondenheid. Dan hoorde de ijlhoofdige vrouw stemmen die haar bedreigden of bespotteden. Zij maakte hevige gebaren, raasde en tierde, schuimde van woede; in één woord, zij vertoonde de teekenen vroeger door ons beschreven. Na eenige dagen werd zij naar Gheel gevoerd, en door de zorgen van den oppergeneesheer bij pachter Dielens geplaatst, wiens gezin den man der kunst bijzonder geschikt scheen om die zinnelooze te ontvangen. Immers hoefde zij rust, teedere, medelijdende zorgen, verstrooiingen en bezigheden van allen aard, gelijk men die in eene landbouwerswoning vinden kan.

Een roerend tooneel greep plaats toen de waanzinnige, door pachter Dielens gevolgd, hare nieuwe woning binnentrad. De vrouw van den huize zat bij de wieg van haar meisje, dat pas zes maanden oud was, en neuriede een eentonig liedje. De waanzinnige sprong toe, schoot het wiegekleed weg dat het kind voor hare blikken verborg, en bleef staan, als door de verwondering verstomd. Zulke zwarte lokken had haar kind ook, denzelfden lach, dezelfde kuiltjes in de poezelige wangen. Betty, lispelde zij zacht, Betty! En zich bij de wieg nederzettende, begon zij, in de plaats der moeder, te wiegen. Zij zong:

'k Zal op u waken,
O Engel, dien de Heer mij zond!
'k Zal op u waken,
Tot mijnen laatsten levensstond!

Het kind van pachter Dielens had sinds dien tijd den naam van Betty gehouden, en werd door niemand, binnen- of buitenshuis, anders genoemd. Eindeloos was de genegenheid welke de waanzinnige het kind toedroeg. Midden in hare hevigste vlagen van opgewondenheid, werd zij kalm en rustig, zoohaast de krijschende Betty aan hare zorg toevertrouwd werd. Na de vroegtijdige dood van des pachters gade bleef de waanzinnige de eenige moeder van Betty, die, gelijk wij reeds zagen, de waanzinnige lief had en met de teederste zorgen omringde.

De hartelijke behandeling door de waanzinnige vrouw in het huis van den pachter ondervonden, had nochtans den gewenschten uitslag niet bekomen. In de groote meerderheid der gevallen is de soort van krankzinnigheid, waaraan de ongelukkige vrouw leed, niet vatbaar voor eene gunstige verandering. Alleen waren de vlagen van opgewondenheid minder hevig, duurden niet zoo lang en deden zich zoo dikwijls niet op als in den beginne. Somtijds, volgens den gewonen gang harer ziekte(*), was de kranke hoogmoedig, schreef zich eene groote afkomst toe, en sprak van schatten en kasteelen.

'Arme vrouw,' zegde Betty tot haren vader, 'ik verlang dat zij geneze. Maar wat zou zij aanvangen alleen op de wereld! Haren echtgenoot ziet zij zeker niet meer weer, en wat is er van haar' bloedverwant geworden, van Pieter Jans, of welk zijn naam weze, die, zooals wij uit sommige harer woorden hebben kunnen opmaken, voor jaren naar Batavia vertrok? Neen, voor haar en voor ons is ['t] beter dat zij blijve. Wij zullen alles doen wat mogelijk is om haar lot te verzachten.

(*Wordt vervolgd.*)

Schetsen uit het Noorden.
(*Slot.*)

IV.

Zingt, zingt uw loflied, gij bergen en dalen,
Zingt het ter eer van den Heer van 't heelal;
Dat alom de echo's uw stemmen herhalen,
Eindeloos klinke het jubelgeschal.
Juicht, o, gij golven, en stemt met hen mede,
Bruisend en klaat'rend, in 't eeuwige lied;
't Plechtige lied van dien heiligen vrede,
Eindeloos heerschend op 't eenzaam gebied.
Schitterend waren de sneeuwwitte velden,
Vóór nog een oog hunne heerlijkheid zag,
Toen nog geen scheps'len Gods grootheid vermeldden
En gansch de schepping in sluimering lag.
't Is of in 't spranklen dier zilveren lijnen,
Waarin de bergstroom met 't fjord zich vermengt,
En waar de toppen in neev'len verdwijnen,
De aarde den hemel haar dankgroete brengt.

KELLER.

Wij zijn in Christiania, eene stad die, vooral als men van Stockholm komt, geenen gunstigen indruk maakt, doch wij zijn in Noorwegen, het land der *Fjorden:* die smalle en breede bochten der zee, die zich mijlen ver in het land inbuigen en begrensd worden door de steile rotsen. Wij verlangden zoo spoedig mogelijk de trotsche natuur van Noorwegen te zien, en maakten daarvoor een tochtje met den stoomboot in het *Christiania Fjord.* Wij verlieten de schoone haven en spoedig zagen wij in de verte de grijze schaduwbeelden der rotsen; langzamerhand werd de uitgestrekte waterplas enger ingesloten tusschen muren van de zwarte *gneiss* der scheppingsdagen, bedekt

(*) De Franschen heeten die soort van krankzinnigheid: délire de persécution.

met sombere pijnwouden. Wanneer men *Frithiofs Sage* gelezen heeft, rijzen onwillekeurig de gedachten op aan de oude *Vikings* en bij het doorklieven der *Fjorden* denkt men aan hunne reuzenkracht en hunnen heldenmoed.

'*Als de storm loeit, hijsch dan het zeil; zoet is het de golven te doorklieven der onstuimige zee*,' zegt de wet der *Vikings.*

Doch die woeste natuur is niet meer als in die dagen: overal liggen kleine dorpen, met landingsplaatsen, waar de reizigers zich in groepen vereenigd hadden om den boot af te wachten. Prachtige villa's, sierlijk in hout gebouwd, met bloemen omgeven, en met klimplanten versierd, lagen op de rotsgebergten en spiegelden zich in het heldere water, waarop de lichte zeilscheepjes, met sierlijke roeibootjes zweefden en dobberden. De Noorwegers zijn behendige schippers en menigmaal heb ik aan den boot van *Frithiof* gedacht, als ik de kleine scheepjes tegen wind en golven met gespannen zeil zag worstelen. Noorwegen is dan ook eene groote zeevarende mogendheid, en met de visschersvaartuigen erbij gerekend telt zijne handelsvloot bijna 4000 schepen. Het aantal visschersgezinnen bedraagt bijna de helft der bevolking.

Wij hadden een retourbiljet genomen tot Holden om het Noorweegsche landschap te zien. De *Esschenboom*, de heilige boom der Noormannen, had zich hier bij den en berk in het woud gevoegd. Trotsch verhieven zich de rotsen, en weelderig was het dal met weilanden en graanvelden overdekt. De *Spiraea's Ulmaria* groeiden er in zoo groote hoeveelheid, dat ons de aangename geur hunner bloemen te gemoet kwam. Het was een schoone zomerdag, lieflijk bescheen de zon het landschap en de bergtoppen koesterden zich in hare warme stralen, nadat zij gedurende den langen Winter met sneeuw waren bedekt geweest. Het is alsof de Zomer in het Noorden in vergoeding der langdurige koude al hare weldoende gaven verzamelt om die als uit een hoorn van overvloed gedurende den korten Zomer op de velden uit te strooien.

Voor onzen terugtocht naar Christiania volgde de stoomboot eenen anderen weg door het *fjord* die veel schooner was. Nooit zal ik het oogenblik vergeten toen ons vaartuig bij het bruisen van het water, tusschen de hooge steile rotsen zijne enge baan volgde; zware rotsbonken vertoonen zich hier en daar boven de oppervlakte van het water, alsof het zeegedrochten waren; geheele eilanden van rotssteen verheffen zich boven de zee, en zijn met planten en boomen begroeid. Voldaan van ons heerlijk uitstapje kwamen wij tegen den avond weder in de haven te Christiania aan.

De stad Christiania levert weinig merkwaardigheden. Het koninklijk paleis met het park, dat voor het publiek geopend is, ligt zeer schoon op eene hoogte. Wij bezochten *Tivoli* met een volks-theater, waar weder door de muziek onze lachspieren werden in beweging gebracht. De Noordsche volkeren zijn evenals de Vlamingen natuurlijk op het tooneel. De Hollander alleen maakt eene uitzondering door zijne stijve gemaaktheid. Den volgenden morgen verlieten wij de hoofdstad van Noorwegen, om ons naar Drammen te begeven.

De ijzerenweg voerde ons door eene schoone streek, met vele standplaatsen. Overal was veel bedrijvigheid door den houthandel, en spoedig zagen wij uit de hoogte op eene stad neer, die aan beide oevers van een breed *Fjord* gelegen, de stapelplaats is van die ontzettende hoeveelheid hout, welke Noorwegen jaarlijks oplevert. Wij waren te Drammen, eene stad met 18,850 inwoners. Behalve de nijverheid is er niets belangrijk te zien dan de schoone ligging en prachtige natuur. Wij zagen hier een ontzettenden waterval, waarmede menigvuldige fabrieken werden in beweging gebracht. Schilderachtig was die breede waterstroom, die over de rotsen bruiste, en in het dal met allerlei kronkelingen de baan volgde, die de nijveraar hem had

voorbereid, om hem ten bate te doen strekken zijner industrie. Verbeeld u die ontzettende beweging van werkvolk, tusschen duizenden stapels hout, die rookende schoorsteenen met witte en zwarte dampen, die dooreen dwarlen, al dat gewemel van menschelijk vernuft, tusschen de steile rotsen aan beide zijden ingesloten, en gij zult u een denkbeeld kunnen maken van dit betooverend tafereel.

Den volgenden morgen hadden wij een meer rustig genot in de stille natuur. Wij wandelden over de groote houten brug, die de oevers van het breede *Drammenfjord* vereenigt, en buiten de stad zijnde, beklommen wij langs een voetpad de rotsachtige bergen. Na 15 minuten waren wij op de hoogte van den brandpost, die voorzien is met twee stukken geschut, welke in geval van brand worden afgeschoten. Men heeft daar een schoon uitzicht over het *Fjord* en de stad Drammen.

Wij stegen hooger op de bergen tusschen dennebosschen, en groot was onze verrassing toen op eens tusschen sombere denneboomen ingesloten, een woudmeer (*Waldsee*) zich aan ons vertoonde. Rustig lag de heldere waterspiegel in die stille natuur op de toppen der rotsen. In de nabijheid stond een klein huisje waar men eenige verfrissching konde bekomen, en een geruimen tijd hebben wij in deze betooverende natuur rondgedwaald en gemijmerd. Wij moeten afscheid nemen van het dichterlijke Noorden, en het is met een waar gevoel van spijt dat wij dit doen; want wij hebben slechts een kleinen indruk gehad van de menigvuldige *Fjorden* met hunne rotsgevaarten, hunne fiere bergstroomen en sombere wouden, die nog in het hoogere Noorden voor ons oog verborgen liggen.

Den volgenden dag ondernamen wij onze terugreis naar de Zweedsche stad *Gothenburg* die de merkwaardigheid heeft, dat er midden in de stad eene hooge rots van *gneiss* zich verheft. Het is overigens eene schoone stad, met bloeienden handel en prachtige haven, waar wij op een stoomboot aan boord gingen, om door het gevaarlijke *Kattegat* naar *Jutland* over te steken en over Hamburg weder huiswaarts te keeren.

A.M. OOMEN.

De groote Rapparee.
Historische novelle.
(Vervolg.)

‘Wel, Bastiaan, wat brengt gij hedennacht voor goede tijdingen, gij oude, kreupele rebel?’

‘Holla, wie noemt mij een oude rebel!’ antwoordde hij. ‘Ik zie er wel is waar ouder uit, dan ik meen te zijn, maar als gij eens zooveel klop zult hebben ontvangen als ik, zal het met uwe schoonheid ook voorbij zijn. Oud! - Een man van twee en veertig jaren is in zijn besten bloei. Ja, was mijn been in den vroegeren gezonden toestand dan zou ik den een en den anderen van u toonen, wat een soldaat is. Duizend donders! dat was nog een nicht, toen ik die verwenschte Rappareemannen op den hals had en hunne kogels langs mijne ooren hoorde fluiten; dat was eene jacht! En verbeeldt u eens, de schurken vervolgden ons tot in de barakken.’

‘Die moeten nu wel allen van de aarde verdwenen zijn, Bastiaan; want toen wij gisteren op marsch gingen om hen op te sporen, was geen een van die schurken te ontdekken.’

‘Dat geloof ik gaarne. Naar men verzekert, moet hun hoofdman zich toch elk oogenblik onzichtbaar kunnen maken.’

‘Bastiaan, wat kunt gij toch liegen! Welk nieuws brengt gij van nacht mede? Of hebt gij niets opgedaan?’

‘O ja,’ antwoordde hij veelbeteekenend, ‘maar ik moet eerst nauwkeurig ingelicht zijn. Ik kon die Rappareekerels van nacht in het geheel niet op het spoor komen; maar gij weet hoe het gaat, vandaag niets, morgen alles. Het zal echter al zeer zonderling moeten toegaan, als zij, ten minste de hoofdman, ditmaal niet blijven hangen. Goeden nacht! Ik ben half dood van honger en vermoeienis; mijn nachtverblijf ken ik.’

In plaats echter van daarheen te gaan, bleef hij om de barakken rondsluipen tot de soldaten aankwamen; hij verschool zich in een donkeren hoek tegenover de vensters om hunne gangen te bespieden en zoo mogelijk te vernemen, wat zij met het ongelukkige meisje, in wier lot hij zoo veel belang stelde, zouden aanvangen.

‘Ik moet alleen maar weten, waarheen zij het meisje brengen; dan ken ik reeds iemand, die haar midden uit de soldaten weghaalt, als hij slechts weet waar zij te vinden is.’

Gelukkig was de nacht zeer duister; de kreupele verloor de tegenoverliggende vensters niet uit het oog. Dat de woning van den vaandrig verlicht was, verwonderde hem niet - hij kende diens bedoelingen; toen hij echter ook in een ander tot dusverre onbewoonde kamer van hetzelfde gebouw helder lichtschijnsel zag, begon hij te vermoeden, dat dit vertrek tot kerker voor Rosa bestemd was. Hij bleef op zijn post en zag welhaast hoe Rosa zich moeite gaf om door het venster een weg tot ontvluchting te vinden. Zij had het licht op de vensterbank gezet en Bastiaan kon haar door de ruiten zoo duidelijk zien, dat eene vergissing in den persoon onmogelijk was. Doch wegens

het gevaar van ontdekt te worden, durfde hij het niet wagen, haar eenig teeken te geven; maar hij dankte God, dat hij ten minste het oord had gevonden, waar men haar opgesloten hield. Om elke vergissing te voorkomen telde hij de vensters der verdieping naar de rij af, tot hij aan dat harer kamer kwam; nu legde hij loodrecht onder dit venster drie ronde steenen vlak tegen den muur, voor het geval, dat hij zich in zijne telling mocht hebben vergist. Eerst nadat hij deze maatregelen genomen had, sloop hij naar zijne kamer. Hij had een zwaar dagwerk verricht en de snelle nachtelijke tocht door de velden had hem vermoeid. Weldra lag hij in diepen slaap. Eerst laat in den morgen ontwaakte hij, doch voelde zich geheel gesterkt. Zijne lompen waren spoedig aangetrokken; binnen weinige minuten zat hij midden onder de soldaten, wier ontbijt ook aan zijn maag ten goede kwam. Toen hij later de barakken verliet, kwam hem juist de vaandrig Lucas tegen.

'Voor den duivel, Bastiaan!' sprak de officier, 'wat voert gij reeds in den vroegen ochtend in de barakken uit?'

'Ik wil toch zeker zijn van mijne huid, Uwe Genade,' antwoordde Bastiaan. 'Te drommel, wat hadt gij gisterenavond met mij voor, toen gij mij naar Brian Callan zondt, waar vervolgens eene afdeeling uwer lieden verscheen om mij als spion der Rappareemannen gevangen te nemen?'

'Wat voor eene afdeeling, Bastiaan? Uit onze legerplaats was toch gisterenavond niemand buiten. Gij kent toch alle manschappen hier en moet dus weten, wie bij Callan geweest is.'

'Dat kan ik nochtans niet zeggen,' antwoordde Bastiaan, 'al kon ik er nog zooveel geld mee verdienen, daar ik ze niet gezien heb.'

'Zoo, niet gezien? Dat is jammer - maar hoe is het dan gekomen, dat gij de mannen niet gezien hebt?'

'Daar ik mij uit de voeten maakte, zoodra ik hoorde, dat zij naar mij vroegen.'

'Heeft men daar ook soms een of andere daad van geweld gepleegd?'

'Dat weet ik niet, want zoodra ik wist, waar het op stond, zeide ik tot mij zelven: weg van hier! Het spijt mij het meeste, dat de schelmen mij uit mijn warm nest hebben opgejaagd!'

'Bastiaan! kerel! Ik bemerk niet voor de eerste maal, dat gij een domkop zijt? Begrijpt gij het dan in het geheel niet?'

'Wat zou ik dan moeten begrijpen?'

'Het zullen wel de Rappareehonden geweest zijn, Bastiaan. Gij weet toch, dat gij bij hen niet bijzonder goed aangeschreven staat.'

'Bij den hemel! Uwe Genade zou wel gelijk kunnen hebben evenals altijd,' antwoordde Bastiaan. 'Maar ik zou toch wel eens willen weten, waarom gij mij in den laatsten nacht daarheen gezonden hebt.'

'Heel eenvoudig, om te weten te komen of de Rappareemannen zich in de nabijheid vertoonen. Dat weet ik nu. Waarschijnlijk hebben zij u gezien toen gij op Callans woning toegingt en dat heeft den nachtelijken overval van het huis uitgelokt. Ik hoop intusschen, dat zij de familie geen geweld zullen hebben aangedaan,' voegde hij er bij, den kreupele scherp aanziende; 'naar men zegt, zou hun hoofdman een liefdehandel met miss Callan aangeknoopt hebben.'

'Wel mogelijk, vaandrig; doch ik hoor dit toch pas voor den eersten keer. Hoe kondet gij mij echter daarheen zenden, waar het honderd tegen een te wedden was, dat ik hen in de handen had moeten blijven hangen?'

‘Wel, om zekerheid te bekomen of de Rappareebenden al dan niet in den omtrek zijn; en daarbij rekende ik op uwe sluwheid, dat gij u niet door hen zoudt laten vangen. Mijne berekening was juist: gij ziet het nu zelf; maar het ware mij toch aangenamer, dat gij ze gezien hadt, om mij hun uitzicht eenigszins nader te kunnen beschrijven.’

‘Hun uitzicht? Ha, ha! Alsof Uwe Genade niet wist, dat zij er nooit twee dagen of nachten achtereen hetzelfde uitzien. En daarbij kan hun hoofdman zich veranderen naar believen, ander gelaat, andere kleeding, andere stem, alles anders, zoodat zijne eigene manschappen hem dikwijls niet meer kennen.’

‘Dat vertelt men, ik weet het. Ik wil hopen, dat zij de familie Callan geen geweld aangedaan hebben. Ja, ja, gij hebt gelijk, Bastiaan, zij vertoonen zich van tijd tot tijd zelfs in de uniform der soldaten van Zijne Majesteit en begaan onder deze vermomming de schandelijkste dingen. Als zij gisteren nacht aan de arme familie Callan de een of andere gewelddadigheid gepleegd hebben, dan hebben zij daartoe waarschijnlijk weer den soldatenrok misbruikt. Ga nu en spoor hunne schuilhoeken op - zij moeten in de nabijheid zijn. Gij weet immers, welken hoogen prijs de regeering op het hoofd van den aanvoerder gesteld heeft; en als gij hem ons in de handen kunt spelen, valt u ook een aardig sommetje ten deel.’

‘Ik denk dag en nacht aan niets anders, vaandrig. Doch om de waarheid te zeggen, begint het volk - ik bedoel de katholieken, - langzamerhand achterdocht tegen mij op te vatten. Het ware daarom van zeer groot belang voor mij, als Uwe Genade mij zoo een soort van getuigschrift zou willen afgeven om alle weldenkende onderdanen aan te bevelen, mij zoo goed mogelijk tegen allen overlast van den kant der oproerige papisten te beschermen. Voor omstreeks veertien dagen kwam ik met een dezer gevreesde lieden, een der Johnstons of the Fews, in aanraking en het scheelde weinig of hij had mij achter slot en grendel gezet, omdat ik bij Boyne en bij de belegering van Limerich tegen koning Willem gevochten had. Slechts door tusschenkomst van den overste Caterson ben ik vrij gekomen. Ik ben van beide kanten niet veilig, vaandrig, als ik niet zulk een soort van vrijbrief bezit.’

‘Welaan, Bastiaan,’ zeide Lucas; ‘wacht hier eenige minuten, ik wil het verlangde document dadelijk voor u opstellen. Het zal u van dienst wezen bij de overheden en de goedgezinde burgers. Verhaal intusschen overal bij de menschen, waar gij komt, de schurkenstreken der Rappereemannen; dan zullen zij zich des te beter gezind jegens ons betoonen.’

Binnen weinige minuten was Lucas met het document gereed en overhandigde het den kreupele, die kort daarna, zonder de minste overhaasting te toonen, uit de barakken slenterde!

IV.

Bastiaan richtte zijne schreden naar de stad Newry. Voor het huis van een pachter, op eenige schreden van de heirbaan, bleef hij staan, besloten van de gastvrijheid der familie gebruik te maken en het invallen van den nacht af te wachten. Toen hij de tamelijk welgestelde woning binnentrad, trof hij er slechts eene vrouw van middelbaren leeftijd en een paar kleine meisjes aan. De vrouw weende en zag er zeer bedroefd uit; zij zat op een stoel naast het vuur, haar halsdoek hing achteloos over den linkerschouder af, hare oogen staarden strak naar de deur.

‘Goede vrouw,’ sprak Bastiaan deelnemend, ‘waarom zijt gij zoo treurig en ter neder geslagen? Gij zult toch niemand van uw gezin verloren hebben, hoop ik? En

zoo dit het geval mocht zijn, moet gij u geduldig onderwerpen, het is zoo de loop der natuur.'

'Ach!' zuchtte zij, 'wij hebben een groot verlies geleden - drie onzer beste vrienden zijn weg - verloren.'

'Drie, zegt gij!' riep Bastiaan. - 'ik dacht dat een al genoeg was....'

'Ja een ware nog te veel,' zeide zij, 'ik heb het Darby, mijn man, wel gezegd, dat het zoo ver komen zou; zijne hebzucht is er de schuld van: de shillings blijven en de ponden gaan verloren; maar hij heeft nooit willen luisteren.'

'Nu wat is er dan toch gebeurd?' vroeg Bastiaan. 'Wie van uw familie hebt gij dan verloren, goede vrouw?'

'Drie van de beste koeien, die ooit gemolken werden; zij zijn weg en wij krijgen er geen huid of haar meer van te zien. Wij mogen voortaan onze pap met klaar water koken, gezwegen van de boter, die wij ook geheel moeten missen. Ach! wat zal er van ons worden?'

'Dat is inderdaad eene leelijke geschiedenis,' antwoordde Bastiaan. 'Wie vermoedt gij, dat ze u ontroofd heeft?'

'Wel, wie anders dan de Rappareemannen.'

'De Rappareemannen! Dan moet gij hun toch zeker iets in den weg gelegd hebben: want het is eene zeldzaamheid, dat zij anders lieden van uw slag zulk een groot nadeel toebrengen; zij hebben het altijd meer op de protestanten gemunt. Ge hebt u stellig op de eene of andere manier hun toorn op den hals gehaald, anders hadden zij u gewis geen haar gekrenkt.'

'De schuld ligt niet aan mij,' hernam zij; 'ik heb deswege reeds zoo menigmaal met mijn man twist gehad. Toen namelijk hun gevreesde hoofdman in een gevecht met de soldaten zwaar gekwetst was geworden, meende Darby, dat hij er niet meer van zou opkomen en daarom.....'

'Wat hadt gij dan met hem uitstaands?'

'Gij weet toch, dat de groote Rapparee met het boerenvolk, inzonderheid met de pachters, overeenkomsten sluit, waarbij hij zich verbindt de lieden tegen betaling van eene zekere som gelds jaarlijks, met rust te laten. En als zij dan een stuk vee verloren of iets dergelijks, bracht hij het hun weder terug of betaalde het hun uit zijn eigen zak. Toen hij nu zoo ellendig nederlag, heeft de duivel mijn man, die zoozeer aan het geld hangt, verleid, hem het bedongen geld niet meer uit te betalen en wij hebben derhalve zijne bescherming verbeurd.'

'Zeer goed,' riep Bastiaan uit; 'dat hebt gij er thans van. Uw vrekkige man, die wist, dat de hoofdman gevaarlijk ziek lag, heeft hem dus ten tijde van den tegenspoed in den steek gelaten. Thans is de Rapparee weer op de beenen - uw man zijn zijne valsche streken ingepeperd geworden. Verleden Zondag heb ik iets gehoord, dat mij echter nog meer verheugt dan het verlies van uwe koeien. Doch ik zou zeer gaarne wat eten. Mijne maag is zoo leeg als uw stal en onder zulke omstandigheden ben ik wat barsch uitgevallen - de hemel weet, wanneer ik den laatsten keer gegeten heb.'

'Gij betoont niet veel medelijden met ons verlies, goede vriend,' antwoordde de vrouw, 'maar men zegt dat het de plicht eens Kristens is kwaad met goed te vergelden; ik wil daarom beproeven of ik voor den terugkeer van mijn man nog wat eten voor u gereed kan maken. Maar als hij u daarbij overvalt - lieve hemel! wat zal hij dan weder vloeken! Onder ons gezegd, hij is schandelijk gierig en ik geloof vast, dat als hij in de eene hand de vreugden des hemels en in de andere een geldzak had - hij gewis den geldzak kiezen zou.'

‘God sta u bij met zulk een huiskruis!’ merkte Bastiaan aan; ‘het was wel een ongeluksdag toen gij hem huwdet. Doch het zij hoe het zij, breng mij wat te eten; wij zullen wel zien hoe wij het maken als hij in dien tusschentijd mocht thuis komen.’

De vreesachtige goedhartige vrouw spoedde zich en Bastiaan zette zich juist aan tafel toen de deur openging en de gierigaard in eigen persoon met zijn verweerd gelaat en de kwaadaardige kleine oogen verscheen. Hij wierp eerst een woedenden oogslag op Bastiaan, daarna op zijne vrouw.

‘Wat is dat, Pegga? riep hij. ‘Moet dan de laatste zuurverdiende bete op zulk eene wijze aan zulk een lammen schavuit voorgezet worden? Dat zal u toch de....! En gij, krombeenige landlooper, pak u voort en raak dat eten niet aan.’

Zoo sprekende wilde hij de houten telloor wegnemen, op welke Bastiaans eten dampte.

‘Langzaam, beste buurmaan,’ sprak de kreupele, de telloor stevig vasthoudende. ‘Wilt gij eene weddenschap met mij aangaan?’

‘Eene weddenschap! Wat voor weddenschap? Ik wil niet wedden!’

‘Ik zet vijftig tegen een, en dat wil toch wat zeggen, dat ook geen kruimeltje van die spijs onder uwe giftige tanden zal komen. Als gij u niet nederzet en u als een ordelijk mensch gedraagt, zal ik u drie duim van uw eigen tong laten zien, zoodat gij er zelf om moet lachen. Dus, den mond dicht gehouden, oude

keffer, tot ik gedaan heb met eten. Begrepen?'

De oude vrek zette zich en steunde zijn verweerd gelaat op zijn magere armen en zuchtte en kermde, als dreigde zijn hart te bersten. Ondertusschen at de kreupele Bastiaan met een behaaglijk voorkomen van het heerlijke maal, terwijl de gierigaard hem van tijd tot tijd nijdige blikken toewierp.

'Niet waar, gij heet Darby, Darby Soeloghan, ja, ja, Darby,' begon Trekbeen weer. 'Zoo waar als ik een eerlijk man ben, ik heb in mijn leven veel heerlijke eierkoeken gegeten, maar een betere als deze nooit, nooit. Gij kweekt en voedert de hennen zeker zelf, niet waar, Darby?'

'Spot maar,' schreeuwde de kerel woedend, en terwijl hij zijne vrouw als met zijne blikken wilde doorboren, snauwde hij haar toe: 'met u heb ik straks nog een woord te spreken!'

'Ziezoo, dat heeft goed gesmaakt!' sprak Bastiaan, zich den mond afvegende. 'Gij zijt echter een gemeene, oude schurk; hebt gij niet van het ongeval van den hoofdman gebruik willen maken, om hem het verschuldigde geld te onthouden? - Maar ik vil een verstandig woord met u spreken. Werd uw vee u voor de eerste maal ontroofd? Zeg mij de waarheid.'

'Neen; doch wat doet er dat toe? Ik krijg mijne koeien toch niet meer onder de oogen en ben een geruïneerd man. Shane Bernah heeft het gedaan, hij is de vervloekte koeiendief.'

'Duizend donders kerel, wilt gij wel eens ophouden met uw zuchten en kermen,' riep Bastiaan. 'Antwoord mij, werden uwe koeien dan ditmaal reeds voor den tweeden keer gestolen?'

'Ja, ten tweeden male! - Genadige hemel! hoe zal het nog afloopen?'

'Den eersten keer hebt ge ze dus terugbekomen?'

'Ja, want ik betaalde destijds prompt mijne belasting?

'De hoofdman heeft derhalve zijn woord tegenover u gehouden?'

'Ja; toen hij van den diefstal hoorde, had ik mijne koeien binnen acht en veertig uren terug.'

'En gij hebt derhalve *uw* woord niet tegenover hem gehouden - hebt hem in den steek gelaten, toen hij hulpeloos en ziek was. Gij hebt loon naar werken, gij verdient geen vonksken medelijden, oude gemeene zondaar! Denkt gij dat ik u niet door en door ken? Het is jammer voor uwe brave vrouw! Waarom wildet gij niet betalen wat gij beloofd hadt?'

'Ik had niets, ik kon het niet betalen!'

'Dat is eene leugen. Darby; iedereen weet, dat gij welgesteld en hoe gij aan uw geld gekomen zijt. - Maar luister, betaal mij het achterstallige geld, dat gij aan den hoofdman schuldig zijt, en hoewel ik hem noch zijne lieden ken, wil ik door mijne bekenden laten bewerken, dat uwe koeien binnen weinige dagen weder bij u op stal staan; niet dat ik mij om uwentwille die moeite geven zou, de Hemel beware mij daarvoor, maar ter wille van uwe brave goede vrouw en uwe onschuldige kinderen. - Hoeveel hebt gij er wel, vrouw Soolaghan?' vroeg hij aan de vrouw.

'Negen, goede vriend; doch op het oogenblik zijn alleen de twee kleinste meisjes thuis; de anderen zijn allen uit om de koeien te zoeken.'

'Dat helpt niets,' hernam Bastiaan; 'als Shane Bernah ze weggehaald heeft, kan niemand dan de hoofdman ze terugbezorgen. Maar bedenk, wat ik gezegd heb; het is het beste wat u te doen staat.'

‘Dat is de schelm met den dief verruilen; zoo dom ben ik niet,’ merkte Darby aan. ‘Welken invloed kunt gij op hem uitoefenen? Ik zou zulk een landlooper als gij nog geld geven, die zich hier dan niet meer zien laat!’

Intusschen mocht het aan de vereenigde pogingen van de vrouw en den kreupele gelukken Darby tot de betaling van de achterstallige schatting te bewegen. Bastiaan stak het geld op en zeide ernstig:

‘Luister, oude zondaar, uit medelijden voor uwe vrouw wil ik doen, wat in mijn vermogen is. Doch de avond zal spoedig geheel gevallen zijn en ik moet dus voort. Intusschen dank ik u, vrouw Soolaghan, voor de goedheid, welke gij aan den armen Trekbeen bewezen hebt. Ik geloof, dat het u niet tot schade zal zijn. Vaartwel!’

DE SCHAATS VELOCIPÈDE.

Het was stikdonker, als Bastiaan zich langs de eindelooze krommingen van den landweg naar Newry voortspoedde. Nadat hij eenige mijlen achter den rug had, sloeg hij een slechts voor een zeer geoefend oog herkenbaar voetpad in. Hij kwam langs zeer weinig menschelijke woningen; de geheele streek was bijna een onafgebroken woud en bood zelfs overdag een doodschen aanblik aan. De ongelijke weg, met takken, struiken en rietgras overdekt, was hem echter zoo goed bekend, dat hij met den grootsten spoed door de ongastvrije streek voortstappen kon. Na een marsch van twee uren scheen de weg zich in het bijna ondoordringbare kreupelhout te verliezen. Hij wist nu, dat hij nog slechts een korten afstand af te leggen had, doch moest toch eenige minuten zoeken om het verloren pad terug te vinden. Langs vele ineenkronkelende smalle paden kwam hij aan een met hooge varens begroeide opene plek, welke hij overging terwijl hij de lange waaiers met de handen vaneen scheidde. Aan het einde van deze open plek moest hij nog door eenig kreupelhout kruipen en bereikte nu een hollen weg die naar een onderaardschen gang voerde. Zonder aarzelen stapte hij dezen binnen, ongeveer twintig voet ver, boog vervolgens met een rechten hoek rechts af en draaide tien à twaalf meter verder weder links af. Op eenigen afstand voor hem zag hij de weerkaatsing van een fel licht op den wand. Het was het schijnsel van het licht, dat in eene ruwe spelonk brandde, waar de Rapparee's plachten bijeen

te komen, als zij voornemens waren in den omtrek eenige strooptochten te ondernemen.

Blijkbaar ten volle met de plaatselijke gesteldheid bekend, stapte Bastiaan fiks door, toen zich plotseling achter hem de roep 'Werda?' liet hooren en een man met een geladen geweer zich aan hem vertoonde.

'Een vriend der vrienden van het vaderland,' antwoordde hij. 'Wees gerust, ik ben Bastiaan.'

'De stem klinkt werkelijk als die van Bastiaan, maar ik wil ook het aangezicht zien,' zeide de schildwacht.

'Aha! zijt gij het, Harry?' antwoordde de kreupele, op den schildwacht toetredende en hem de hand reikende. 'Is er nieuws?'

'Ik weet het niet,' luidde het antwoord; 'ga maar naar binnen, dan zult gij het wel vernemen.'

Bij zijn binnentreden in het hol werd Bastiaan door de aanwezigen hartelijk verwelkomd.

'Wel! hoe gaat het met u allen?' riep Bastiaan. 'Allen wel? Ik hoop, dat er nog geen gehangen is!'

'Het heeft geen nood, Bastiaan; wij hebben de koorden en de stroppen weggestolen.'

'Dat is uitmuntend! Het is eene weldaad voor het gansche land, dat gij u nog naar hartelust bewegen en roeren kunt. De Heer moge u voor de nadere kennismaking met de verwenschte plant, die men hennip noemt, behoeden; doch waar is de hoofdman? Hij maakt het toch goed?'

'Zeer goed, Bastiaan. Hij is er van nacht op uit; hij moet een heer op den grooten weg ontmoeten, die hem twee-of driehonderd pond wil leenen. Deze heer heeft drie soldaten tot bedekking bij zich, doch dat beteekent niets; want de hoofdman heeft Shane Bernah, James Butler en John Mac Pherson, allen natuurlijk goed gewapend, bij zich. Maar al hadden zij ook tien soldaten tegenover zich, zij zouden toch wel de baas blijven..... Gij zult zeker na uw langen marsch wel naar eene kleine hartsterking verlangen?'

'Ik snak er naar!.... Ik wensch u allen hiermede een lang leven en eene goede gezondheid en dat geen uwer zijne eigen begrafenis moge moeten aanzien!'

De flesch ging van hand tot hand in den kring rond en ieder nam er een kleinen teug uit; want wie driemaal dronken was, werd uit de bende uitgestooten. Het is opmerkelijk, hoe de wetten van deze stoutmoedige en geduchte vereeniging bij al hare slechtheid in vele opzichten recht en zedelijkheid in hooge eere hielden. Hare drie hoofdbepalingen behoorden aan elke hedendaagsche vereeniging tot grondslag te dienen. De eerste was altijd nuchter te zijn; de tweede alle bloedvergieten te verhinderen en nooit, tenzij in geval van levensverdediging, iemand te dooden; de derde bestond in de plechtige belofte nooit eene vrouw te mishandelen of eenig onrecht aan te doen, maar haar onder alle omstandigheden te beschermen. Overigens achtten zij zich in alle opzichten gerechtigd alles te stelen en te rooven, wat onder hun bereik kwam. Wij meenen echter reeds opgemerkt te hebben dat, zonder de zeldzame geestkracht en de onverbiddelijke gestrengheid van den hoofdman, de Rappareebende zich nooit naar zulke bepalingen gedragen zou hebben. Het was een beschaafd welopgevoed lid van eene oude, aanzienlijke familie.

De spelonk, waarin de aanvoerder der wijdvertakte Iersche Rappareebende de leden tot eene vergadering had bijeengeroepen, was zeer ruim. De naakte wanden waren geheel verborgen achter een grooten voorraad van wapens, levensmiddelen

en kleedingstukken van allerlei aard. Men vond er van den smerigsten bedelaarskiel tot de rijkste, nieuwmodische kleeding van voorname heeren; uniformen van soldaten en officieren waren er in groote menigte. Verder was er nog een ongelooflijk aantal artikelen van waarde aanwezig. De namen der onderscheidene aanvoerders echter, welke door de geschiedenis allen opgeteekend zijn, hebben voor ons verhaal geene waarde, zoodat wij ze onvermeld laten. Wij willen er slechts twee noemen, den hoofdman Power en Karl Dempsey of Cahir na Cappul, welke laatste den reeds genoemden Shane Bernah den roem als de meest gevreesde paardendief afhandig maakte en wiens daden nog heden ten dage in den mond van de Iersche landelijke bevolking voortleven. Power echter was de aanvoerder der Rapparee's in de zuidelijke provinciën van Ierland en evenals *O'Haulon*, *de groote Rapparee*, een man van opvoeding en aanzienlijke geboorte.

(Wordt vervolgd.)

[Nummer 33]

FONTEIN IN GESMEED IJZER UIT HET HUIS VINCENT TE SCHIEDAM.

Onze gravures.

Fontein in gesmeed ijzer uit het huis Vincent te Schiedam.

Dit sierlijk meesterwerk bewijst ons dat de kunst van Quinten Massys geenszins te niet is gegaan, zooals wel eens lichtvaardig beweerd wordt, maar integendeel tot op onze dagen en zelfs bij onze Noorderburen talentrijke beoefenaars heeft. De fontein, waarvan wij heden eene zoo schoone als trouwe teekening geven, prijkte op de Amsterdamsche wereldtentoonstelling vóór het koninklijk paviljoen en wekte daar de algemeene en welverdiende bewondering op. De passende achtergrond, welke gevormd werd door het Rijksmuseum, een meesterlijk bouwgewrocht van den architect Cuypers, droeg niet weinig bij om den gunstigen indruk der fontein te verhoogen. Dit pronkstuk van Hollandsche smeedkunst, dat door de firma Vincent te Schiedam uitgevoerd werd naar een ontwerp van evengenoemden bouwmeester, is versierd met het beeld en de wapens van graaf Willem II, den stichter van 's-Gravenhage, en is thans door het bestuur dezer gemeente aangekocht om eene der openbare plaatsen der residentie op te luisteren.

Gezicht op Finstermünz.

Dit tafereel is eene getrouwe afbeelding van den bekenden Alpenpas, waar de rivier de *Inn* Grauwbunderland verlaat om den Tyroolschen grond te bewateren.

De toren, midden in den stroom, is een belangrijk verdedigingspunt van den bergpas en de brug was meermalen het tooneel van eenen bloedigen strijd. Reeds in 1079, zoo lezen wij in de geschiedenis der middeleeuwen, veroverde hertog Welf van Beieren de sterkte Finstermünz, en van dan af tot in 1799, toen de Oostenrijkers aan de Franschen den overtocht der brug betwisten wilden, viel menig offer van den oorlog aan den boord of in de golven van den schuimenden bergstroom.

Tusschen deze twee geschiedkundige gebeurtenissen zijn zeven eeuwen voorbijgevloden. Rijken, vorsten en geslachten ontstonden en vergingen, en de bergpas Finstermünz, een van Gods heerlijke natuurwerken, staat nog immer daar, als om te getuigen hoe nietig en vluchtig het pogen en de bedrijven der menschen zijn naast de reuzenscheppingen der natuur. Nog immer als voor duizenden jaren, stijgen de ontzaglijke rotsblokken van Finstermünz tot in de wolken en weerkaatsen het klateren en klotsen van den stroom, die sinds eeuwen zijnen weg vindt langs de ijzingwekkende afgronden van het gebergte.

Het grootsche van dit schoone natuurtafereel is door den schilder Richard Püttner gelukkig versterkt door het drietal personen, waarmede hij het gestoffeerd heeft. Immers het is geen gewoon menschengroepje, dat zoo stil en plechtig het hellende voetpad langs den bruisenden bergstroom volgt. Het is veeleer de Schepper zelve, die te midden van Zijn indrukwekkend werk omgedragen wordt om er onfeilbaar onze aandacht en bewondering op te vestigen. De nederige optocht der berechting naar het kleine dorp, wiens besneeuwde daken evenals de machtige bergrug, waartegen het aangeleund is, door de avondzon met rozengloed overtogen worden, maakt te midden dezer wild romantische natuur een treffenden en majestatischen indruk.

Een jonge matroos in den mast.

Bij het ontvangen dezer gravure dachten wij aanstonds aan een der keurige en gemoedelijke gedichten, waarmede de gezusters Loveling onzen letterschat verrijkt hebben, en bij eene herlezing van bedoeld stukje, zoo gevoelvol van opvatting als welgeslaagd van bewerking, bleek ons dat verzen en teekening hier als een onafscheidbaar geheel vormden en het alleszins vermetel van ons zoude geweest zijn een passender en verdienstelijker bijschrift te willen leveren voor *de jonge matroos in den mast* dan

Het huisje in de duinen
Van
Rosalie Loveling.

Het scheepsvolk lichtte de ankers
En hief een kreet van heil;
Het schip schoot door de golven;
De zeewind zong in 't zeil.

Hoog, in den top der masten,
Stak eene kleine hand
Vooruit door vlag en zeilen,
Naar 't verre vaderland.

Daar zat de jonge scheepsknaap;
Een lach zweefde om zijn mond.
Och! hij dacht aan zijn huisje,
Dat in de duinen stond,

En aan zijn zieke moeder,
Die daar bij 't venster zat,
Aan 't Lieve-Vrouwenbeeldje,
Waarvoor zij 's avonds bad.

Hij dacht aan 't brokklig muurken,
Dat d'engen tuin omsloot,
En aan den violierstruik,
Die uit de kloven schoot.

En hoe zijn moeder weende,
Den avond vóór 't vertrek; -
Sinds zonk zoo menige avond
In scheemring over 't dek.

Hij wreef een traan uit de oogen,
En 't arme kind begon
Een oud vergeten liedje,
Dat zijne moeder kon.

Daarboven was er iemand,
Die naar hem nederkeek:
Het was 't gelaat der mane,
Zoo ernstig en zoo bleek.

Zoo zag zijne arme moeder
Hem zoet en zwijgend aan,

Toen ze, onder ruwe zeeliên,
Den jongen knaap zag staan.

Maar thans komt hij weer rusten
Bij haar, na al den last,
Gelijk de moede zwaluw,
Komt rusten op den mast.

Hij had een traan in de oogen,
Maar hoop en heil in 't hert,
Toen weer het ijzren anker
Aan 't land geworpen werd.

Daar stond het vriendlijk huisje
In roode schemertint,
En blikte naar de baren,
Als wachtte 't op het kind.

De stormen zijn vergeten,
De thuiskomst is zoo zoet!
Hoe schittert 't kleine venster
In d'avondzonnegloed!

Hij komt, hij stoot aan 't deurken,
Dat hem geen weerstand biedt,
En staart - en zoekt in 't ronde,
Maar vindt zijn moeder niet!

Hij zag er slechts een zonstraal,
Die door een spleetje scheen,
Waarin de stofjes glansden,
En wemelden dooreen.

Hij zocht in 't eenzaam hofken:
Waar was zijn moeder, waar?
Zijn lip dorst het niet vragen,
Zijn harte woog zoo zwaar.

Och! 't gras groeit op haar terpje,
En of nu 't onweer woedt,
Het kan haar rust niet storen;
Zij sluimert er zoo zoet!

De wind blies in de zeilen,
Het schip vertrok weerom;
Maar niemand dacht aan 't knaapje,
Dat langs het scheepstouw klom.

Alleen een groote sterre
Keek door den mist hem aan,
Gelijk een oog vol weemoed,
Verduisterd door een traan.

Hij vlood, gelijk de vogel,
Die door een pijl bezeerd,
Nog bloedend voort wil vliegen,
Maar nooit naar 't nestje keert.

Daar staat 't verlaten huisje

Nog in het distlig duin,
Het kruid schiet uit de steenen;
De mol wroet in den tuin.

Betty,
Schetsen uit het leven der zinneloozen te Gheel,
door
Dr. J. Al. Peeters,
Geneesheer-Opziener der Kolonie.

II.
Hoe pachter Dielens zijne stonden doorbracht.

De bewoners der heide zijn niet rijk. Wie, bij het einde van het jaar, alle rekeningen vereffenen en, gelijk men zegt, de twee einden aaneenknoopen kan, wordt er als iemand die mag tevreden zijn, wie iets overhoudt, als een welhebbend man aanzien. Onnoodige uitgaven worden er dan ook zelden gedaan en de herbergen zijn er dun gezaaid. In de week zijn de bezoekers dier huizen meestal wandelaars; op de Zon- en Heiligdagen ontmoet men er eenige landbouwers, die, onder het spelen van een kaartje, het drinken van een glas bier en het rooken van een pijpje, een levendig praatje voeren en van de vermoeienissen der week uitrusten. Pachter Dielens was een gezellig man, en zijn geldelijke toestand dwong hem niet zich alleen tot het noodzakelijke te bemerken. Wanneer eenige landbouwers rond hem vereenigd waren, wist hij altijd het een of ander belangwekkend punt aan te raken, en boeide, in den hoogsten graad, de aandacht zijner toehoorders.

Somtijds ook ging pachter Dielens het gewoon gezelschap der heide niet opzoeken. Hij wist dat een verteer van eenige koperstukken voor sommigen reeds te veel was, en ook dezen wilde hij de gelegenheid geven om iets te leeren. Zijne bijzondere vrienden, en door hen de overige bewoners der heide, werden dan met zijne inzichten bekend gemaakt, hetgeen voor gevolg had dit de herberg ledig bleef, terwijl een merkelijk aantal landbouwers zich in de woning van den pachter vergaderd vond. Wie gewoon was een pintje te drinken volgde het voorbeeld van den huisbaas, die zich eene kruik Diestersch bier liet halen en, voor al de aanwezigen, meer dan eens het glaasje vullen deed.

Zulke vergaderingen werden van tijd tot tijd gehouden, en telkens nam pachter Dielens de gelegenheid waar, om zijne toehoorders te onderwijzen. Sprak hij over den landbouw, dan toonde hij zich man van kunde en ondervinding. Maar de behandeling der zinneloozen was zijn geliefkoosd onderwerp, en wat hij door dagelijksche lezingen, door zijnen omgang met die ongelukkigen geleerd had, gaf hem stof tot vruchtbare lessen.

Het was weer Zondag, en het meerderdeel van de landbouwers der heide had zich naar de hofstede van pachter Dielens begeven. Het

weder was heerlijk. De lentezon prijkte aan den blauwen hemel, en een zachte wind, met den geur der groenende planten en der eerste bloemen doorbalsemd, dartelde over de heide. Men wilde de frissche lucht inademen en het schouwspel der ontwaakte natuur genieten. Daarom vergaderde men zich buiten. Al de stoelen en banken door den baas der naburige herberg bereidwillig afgestaan, waren niet voldoende om iedereen plaats te verleenen, en eenigen hadden zich op het groene gras nedergevleid. Pachter Dielens zat aan eene tafel, door de oudste bewoners der heide omringd, en zijn heldere lach, zijne spraakzaamheid, zijne levendige gebaren, verrieden het genoegen dat hij smaakte. Eene reeks oude nummers van het *Nieuwsblad van Gheel* lagen voor hem opengespreid. De gesprekken werden minder luidruchtig, welhaast werd slechts een fluisterend woord nog gewisseld, toen men bemerkte dat pachter Dielens de bladeren overzag. Het diepste stilzwijgen heerschte zoohaast hij teeken deed dat hij wilde spreken.

‘Mijne vrienden,’ zegde hij, ‘met voldoening zie ik u talrijker dan ooit rond mij vergaderd en bereid mijne eenvoudige woorden te aanhooren. Ik heb u reeds zoo dikwijls droge lessen voorgehouden, dat ik, om uwe aandacht niet te vermoeien, of, rechtuit gesproken, om u niet te vervelen, vandaag met u eenen anderen weg wil inslaan. Gheel bestaat reeds zoolang; ik wil zeggen, Gheel, als toevluchtsoord voor de krankzinnigen, dat ik mij meer dan eens de vraag gesteld heb: wat deden de Ghelenaren van vroegere tijden voor hunne ongelukkige broeders? Hadden zij ook een liefderijk hart als vele Ghelenaars van heden?

‘Het antwoord op die vraag kon, mijns inziens, niet twijfelachtig zijn. Hoe hooger wij tot den oorsprong onzer kolonie opklimmen, hoe meer voorbeelden van kristene liefdadigheid wij moeten tegenkomen. Gij weet het immers: onze kolonie heeft haar ontstaan te danken aan den godsdienst, welks Stichter gezegd heeft dat een glas water, in Zijnen naam gegeven, niet onbeloond zal blijven.

‘Het lot der zinneloozen te Gheel was dan ook, van den beginne af, zoo gelukkig als het zijn kon. Terwijl zij overal gevreesd werden, als wilde dieren, in hokken opgesloten leefden en, in hunne vlagen van geestverbijstering, voor teedere zorgen, de wreedste mishandelingen ondervonden, leefden zij te Gheel in vrijheid, aan familiën toevertrouwd, die hen als vrienden, als naastbestaanden verzorgden en liefhadden. De Kerk, meer dan eens beschuldigd, ten aanzien der waanzinnigen hare liefderijke zending miskend te hebben, de Kerk bad voor hen, gaf hun in hare archieven den naam van zieken[1)], van pelgrims[2)], van onnoozelen[3)], zond hen dikwijls genezen naar huis, of troostte hen in het stervensuur, en verleende hun eene laatste rustplaats op het heilig doodenveld, in de schaduwe van het kruis[4)].

‘Men moet tot in den loop der zestiende eeuw afdalen om belangwekkende bijzonderheden omtrent de zinneloozen aangeboekt te vinden. (Ik spreek natuurlijk

1) Men denke slechts aan het woord ziekenkamer. ‘De ziekenkamer stond eertijd, zooals nu, tegen den kerktoren en had, bij middel eener binnendeur, toegang tot den tempel; zelfs in dat huis kon men de goddelijke diensten bijwonen. De arme krankzinnigen werden er “om Gods wille” geherbergd en bezorgd.’ P. Kuyl, priester.

2) Men leest dikwijls in de archieven van Ste-Dymphnakerk: Heden.... overleed een pelgrim genaamd.... van....

3) Het boek dat de namen bevat der krankzinnigen die de ziekenkamer bewoond hebben, draagt den naam van l i b e r i n n o c e u t i u m , boek der onnoozelen.

4) Men moet bekennen dat die zoogenoemde bezetenen, waarover zooveel gerucht gemaakt is, niet als bezetenen, maar als broeders behandeld werden.

niet van eenige algemeene bepalingen die hen raken, en die van vroegere tijden dagteekenen.) Zoo heb ik een voorval aangetroffen dat ik u wil mededeelen, en dat op u, zoowel als op mij, eenen diepen indruk zal maken. Het greep plaats ten tijde der plunderingen in den loop van het jaar 1581 door de Spanjaards te Gheel gepleegd:

Een der eerste woningen waar de woedende soldaten invielen, was de *Salm*, herberg en afspanning nabij de kerk van St Amand, bewoond door zekeren Lieven Van der Eygen, Hendrikszone, in houwelijk met Beatrix Van Doornick.

Sedert vier of vijf jaren was de huisvrouw met lamheid geslagen. Des morgens droeg men haar van het bed in eenen zetel of leunstoel, waar zij in den dag de noodige zorgen van hare kinderen ontving. Nevens haar zat gewoonlijk een getrouw gezel, een persoon van vijftig jaren, tamelijk groot van gestalte en sterk gespierd, genaamd Gevaard.... van Berg-op-Zoom. Hij was een krankzinnige, die meer dan vijf en twintig jaren in dat zelfde huis verzorgd was, bijna sprakeloos, beroofd van al zijne verstandvermogens. Hij scheen aan alles ongevoelig, op den laagsten trap der redelijke schepselen geplaatst, en enkelijk te leven als een dier of plant. Met één woord, hij had niet meer van den mensch dan de gedaante, ofschoon hij, voor het overig, eene goede gezondheid genoot.

Vóór het ongeluk dat de weerdin had getroffen, behandelde zij Gevaard op de teederste wijze, en, als eene goede moeder, voorzag zij in al zijne noodwendigheden. Zij kleedde, voedde en reinigde hem dagelijks, en vol medelijden over zijn ellendig lot, ontviel haar dikwijls een traan tusschen deze liefdadige bezigheden. Nooit had de goede vrouw het genoegen gehad van de minste dankbetuiging. Alleenlijk deden eenige lichaamsbewegingen of een inwendig gemor haar zijne tevredenheid of wel zijn ongeduld kennen'[1)].

'De ziekte welke de huisvrouw in eenen zoo droevigen toestand had gebracht, belette haar niet zich met Gevaard bezig te houden. 'Kinderen,' zeede zij: 'laat den ongelukkige niets ontbreken; past hem altijd op gelijk ik gedaan heb.' Ook zag men, niet zonder verwondering, dat de krankzinnige, als door eene geheime inspraak gedreven, zich steeds aan de zijde der vrouw nederzette. Hun beider ongeluk scheen den band van verkleefdheid nauwer toegehaald te hebben.

'Op het oogenblik dat de roofgierige bende binnenrukte, was er niemand te huis dan Gevaard en de zieke weerdin, naast elkander aan den haard zittende. De aanleider der bandieten, een man met een somber voorkomen, dragende op het gezicht een afschuwelijk lidteeken, drong door tot bij de huisvrouw, haar de schrikkelijkste bedreigingen toesturende, indien zij niet aanstonds alle kassen opende, en hem haar geld ter hand stelde. De verschrikte vrouw riep luidkeels om hulp en om genade voor haren ongelukkigen gezel en voor zich zelve, die door verlamming niet kon opstaan, noch hare lidmaten bewegen. De soldaat, in woede ontstekende, schreeuwde, dat het geen tijd was om te gekken en verontweerdigde krijgers te hoonen, en, een blik op zijne makkers werpende, trok hij het zwaard om de arme vrouw eenen slag toe te brengen. Maar in het ontstelde brein van Gevaard ging er op dit oogenblik iets zonderlings om. Zijne oogen flikkerden en draaiden rond in de ooghulten, het bloed drong hem naar het hoofd, de aderen zwollen en klopten, het gezicht werd purper en krampachtig saâmgetrokken, zijne lippen schuimden. Eensklaps springt hij op, valt den aanrander aan het lijf, werpt hem op den grond, ontrukt hem het wapen dat hij in stukken slaat, met eene vervaarlijke stem uitroepende: laffe moordenaar, wacht u

1) De beschrijving van den toestand van Gevaard komt teenemaal overeen met den hoogsten graad van zwaarmoedigheid, met la mélancolie stupide van de Fransche geneesheeren.

van deze weerlooze ongelukkige aan te raken. Het is mijne weldoenster; vertrekt allen aanstonds of ik verbrijzel u! En een zwaar hefhout vastgrijpende in de schouw, springt hij de aanvallers te gemoet. De plunderaars, verbaasd over de reuzenmacht van Gevaard, afgeschrikt door zijnen woesten blik, sprongen haastig buiten, de deur achter zich toeslaande.

De vrouw, verstomd over die wonderbare redding, aanschouwde haren verlosser met tranen van dankbaarheid in de oogen, en voelde zich rijkelijk beloond voor hare vroegere diensten. Hoe troostelijk klonk voor haar die taal, die zij sedert twintig jaren niet meer verstaanbaar gehoord had! welke zoete hoop daalde in haar hert! Helaas! een nieuw voorval kwam haar bedroeven en scheen die hoop gansch te verijdelen. Na den aftocht der soldaten, zag zij met angst Gevaard bewusteloos ineenzakken, als door eenen schielijken dood getroffen. De hersenschudding was te geweldig geweest. Vreezende dat hij wezenlijk ging bezwijken, begon zij jammerlijk te weenen en te huilen. Dan, in de onmogelijkheid van hem eenige hulp te kunnen toebrengen, sloeg zij de oogen opwaarts, den goeden God vuriglijk biddende voor zijn behoud.

Welhaast bestatigde zij met genoegen dat de zware snork, die eene doodelijde beroerte scheen aan te duiden, door eenen zachten en weldoenden slaap vervangen werd. Echter wachtte zij met angst den uitslag af.

Na omtrent eene halve uur gerust te hebben, stond de man op. Men bespeurde niets afschrikkends meer op zijn gelaat, 't welk door een zoeten glimlach verlevendigd was, en eene minzame en verstandige uitdrukking bekomen had. Gevaard.... was genezen. Hij zettede zich neder aan de zijde van Beatrix en, haar vriendelijk de hand drukkende, zegde hij: beef niet meer, ik waak op u. Durven de schurken nog wederkomen, ik zal u beschermen ten koste van mijn leven.'

'Na eene tusschenpoos ging hij met bedaardheid voort: Ik weet niet wat mij gebeurd is. Bij het zien van het gevaar dat u bedreigde, voelde ik mijn hoofd als vol ziedend water loopen, dat vandaar zich door al mijne aderen scheen te verspreiden. Alles werd duister voor mijne oogen. Maar een heldere straal verlichtte hen, wanneer ik toesprong om de moordenaars af te weren. Alsdan verviel ik in eenen zwaren slaap, vergezeld van de aangenaamste herinneringen. Ik zag u, als een beschermengel, gedurig over mij waken, om alle gevaren van mij af te keeren: al uwe daden van menschlievendheid vertoonden zich voor mijne oogen. O goede vrouw! welke erkentenis ben ik u niet verschuldigd, voor het goed dat gij mij gedaan hebt. Wakker wordende, gevoelde ik mij een geheel ander mensch, bezield met een nieuw leven, evenals voor het overlijden van mijne lieve moeder, wier dood mij zoo diep had getroffen.

Terwijl dit roerend tooneel in den *Salm* plaats greep, hadden zich de verschrikte krijgslieden bij hunne oversten begeven, om aanklacht te doen over den tegenstand en de bedreiging welke hun te beurt waren gevallen. Zij vroegen te gelijker tijd eene voorbeeldige straffe. De luitenant, die aan een Duitsch regiment behoorde, en bij wien alle gevoel van menschlievendheid nog niet was uitgedoofd, beloofde de zaak nauwkeurig te onderzoeken, en des noods recht te doen. Hij begaf zich naar het Raadshuis, waar het kollegie van Schepenen met den Drossaard in permanentie vergaderd was, en bekloeg zich over de mishandeling zijner soldaten in den *Salm.* Van Baronaige *(*de Drossaard) kon hieraan geen geloof geven, terwijl de weerd op dit oogenblik afwezig was, en er niemand kon te huis zijn dan eene gebrekkelijke vrouw, weerlooze dochters, en een onnoozele persoon. Hij bood zich aan den officier te vergezellen, om ter plaatse de waarheid te ontdekken. Wanneer zij binnentraden was Gevaard bezig met bidden. Op het zien van den krijgsman, sprong hij voor de

vrouw om haar te beschermen, maar koelbloedig, en niet meer als een razende. De Drossaard wien het gedrag van den krankzinnige zeer zonderling voorkwam, haastte zich Beatrix gerust te stellen, zeggende dat hun bezoek alleen ten doel had, inlichtingen te nemen omtrent hetgeen er ten haren huize gebeurd was met de soldaten. De vrouw verhaalde het voorgevallene eenvoudig en openhartig. Beiden waren diep ontroerd en zagen hier den vinger der Voorzienigheid. De luitenant berispte streng zijne manschappen, en deed door eene wacht den *Salm* beveiligen.

Niettegenstaande de herhaalde aanzoeken zijner bloedverwanten, bleef Gevaard nog omtrent een jaar bij zijne weldoenster. Bij hun hartverscheurend afscheid beloofde hij aan Beatrix alle jaren eene maand bij haar te komen overbrengen, welke belofte hij heeft gehouden tot aan den dood van de zegoedhartige vrouw, die slechts weinige jaren meer leefde'[1)].

GEZICHT OP FINSTERMÜNZ, NAAR RICHARD PÜTTNER.

Meer dan eens had de stem van pachter Dielens gebeefd, terwijl hij die hartroerende gebeurtenis vertelde, en zijne aandoening had zich aan de toehoorders medegedeeld. Reeds zweeg hij eenige stonden, en nog hingen allen aan zijne lippen.

'Ziet daar een voorbeeld van zelfopoffering, u door de vroegere eeuwen nagelaten' zoo hernam de pachter, terwijl hij een traan wegpinkte, die zijn helder oog benevelde; 'en gij moogt fier zijn over zulke liefdadige voorouders. Maar het is niet genoeg hen te bewonderen; gij moet hunne voetstappen volgen.'

'Dit is gemakkelijk voor ons, pachter,' merkte een der toehoorders, Karel Verbelen, aan. 'Gij wijst ons dagelijks den weg.'

'Gij vleit mij, Karel, en toch neem ik van uwen lof het weinige aan, dat er mij kan van

1) Dit verhaal, wat den inhoud, en zelfs zooveel mogelijk, wat den vorm betreft, getrouw wedergegeven, komt voor in de Chronijken van Gheel, aan het Nieuwsblad medegedeeld door wijlen den geleerden heer doctor Verbist. Het is te hopen dat zijne kinderen den schat, door hunnen vader nagelaten, niet zullen achter slot houden.

toekomen. Ik zou aan mijne plichten te kort blijven, indien ik voor mij hield, wat veel ondervinding en een weinig onderwijs mij geleerd hebben; ik zou geen kristen mensch zijn, indien ik het mogelijke niet deed om het lot onzer ongelukkige broeders te verzachten.'

(*Wordt vervolgd.*)

De groote Rapparee.
Historische novelle.

V.

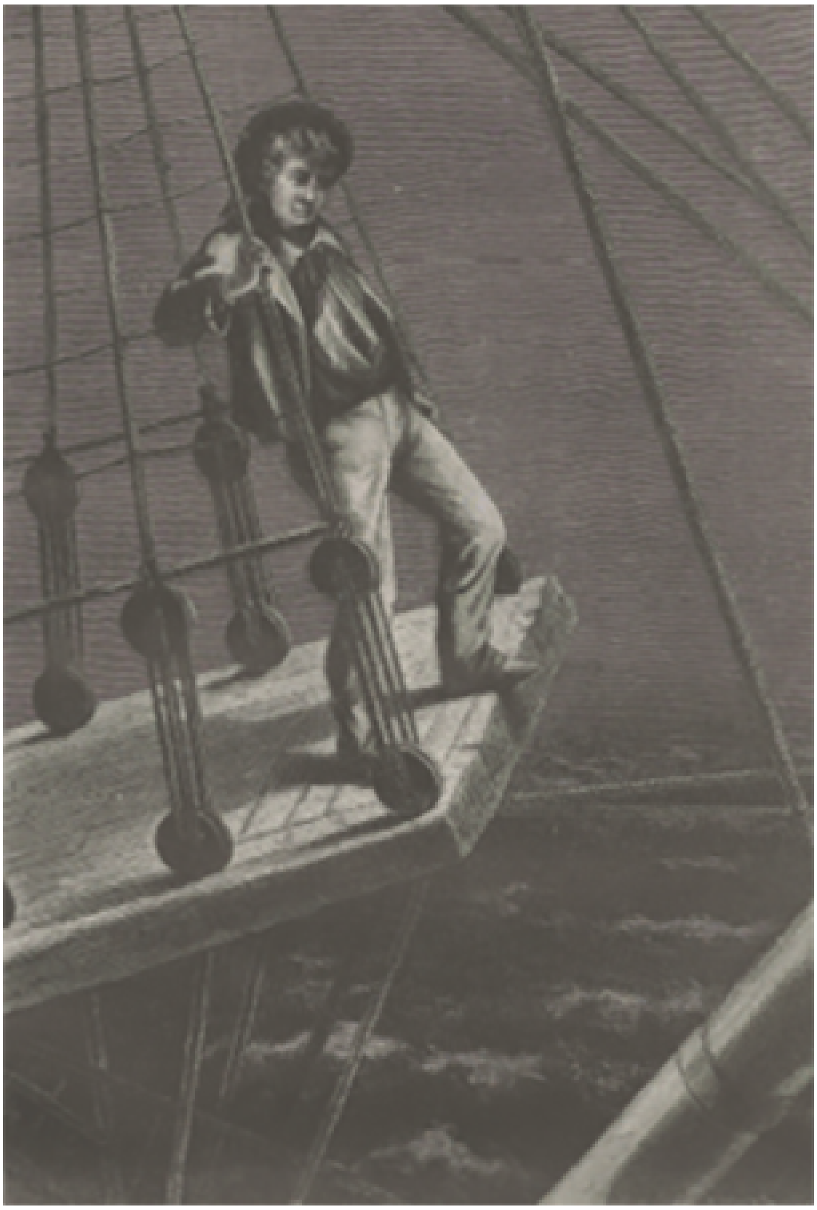

DE JONGE MATROOS IN DEN MAST, NAAR F. LINDNER.

Nadat Bastiaan zich een poos met eenigen zijner bekenden onderhouden had, viel zijn blik op een netgekleed heer; hij ging op dezen toe en even tot groet den hoed oplichtende zeide hij:

'De heer, dien ik voor mij zie, is mij onbekend. Ik ben Bastiaan Trekbeen, de spion, sir,'

'De hoofdman heeft mij van u verhaald,' antwoordde de vreemde. 'Gij zijt ons van onberekenbaar nut. Ik ben de hoofdman Power.'

'Hemelsche goedheid!' hernam Bastiaan, den hoed zeer diep afnemende. 'Is het mogelijk, dat de groote hoofdman Power onder ons is?'

'Jawel, Bastiaan, maar slechts voor korten tijd; ik meende mijn vak voortreffelijk te kennen en kwam herwaarts om met het opperhoofd der groote Rapparee-vereeniging eenige zaken te bespreken; maar ik heb spoedig ingezien, dat ik nog zeer veel van hem zou kunnen leeren.'

'Dat verwondert mij ook geenszins, sir!' merkte Bastiaan aan; 'het grenst waarlijk aan het wonderdadige, hoe het hem altijd gelukt zijne

ondernemingen tot een goed einde te brengen. Slechts één enkelen keer heeft hij zich bij den neus laren nemen.'

'Bij welke gelegenheid was dat?'

'Een koopman in Dundalk had bij een anderen in Newry twee honderd pond in te vorderen. Uit vrees voor den hoofdman durfde hij die som echter niet zelf gaan halen, noch een ander er om zenden. Tot geen besluit kunnende komen, beraadslaagde hij er op zekeren dag met zijne vrouw over, wat hem in dit geval het beste te doen stond. Toevallig hoorde zijn leerling, een knaap van zestien jaar, het gansche gesprek. Hij bood aan om het geld te gaan halen en zeide, dat hij zich de ooren zou laten afsnijden, als hij de geheele som niet welbehouden medebracht. De echtelieden kenden den leerling als een slimkop en vertrouwden hem ten laatste de noodige papieren toe. Hij liet zich nu een overoude merrie zadelen, die in een uur ternauwernood eene Engelsche mijl aflegde. Wat echter het ergste was, de knol bezat de streken op den weg geen ander paard of een mensch, met uitzondering van den jongen, naast of bij zich te dulden. Vervolgens liet de knaap twee pond in halve stuiverstukken omwisselen, die hij in een zak stak en wel elke helft in een eind van den zak, terwijl hij dezen in het midden met een riem dichtbond. Daarop ging hij naar Newry op weg. Omstreeks halfweg op eene eenzame plek kwam hem toevallig onze hoofdman achterop rijden. De jongen hield zich zeer onnoozel, vertelde hem de geheelt geschiedenis met het geld en dat hij voornemens was het den volgenden dag mede te brengen. De hoofdman zeide hem, dat het dom was zoo iets aan een onbekende te vertellen, dewijl hij zich daardoor blootstelde aan het gevaar om uitgeplunderd te worden. Ten slotte gaf hij den jongen eene guinje om op zijne gezondheid te drinken en zoo noodig een ander paard te huren.

'Wanneer denkt gij weer terug te komen, mijn jongen?' vroeg hij hem.

'Morgen om dezen tijd; ik wenschte maar dat gij mij op den geheelen weg begeleidet - dan zou ik niet behoeven te vreezen uitgeplunderd te worden.'

Tot zoover ging alles goed. De jongen kwam te Newry en bleef er overnachten. Daags daarna nam hij het geld in banknoten in ontvangst en naaide ze tusschen de voering van zijn vest. Daarna maakte hij zich voor de tehuisreis gereed. Om het kort te maken: op dezelfde eenzame plek van den weg trof hij den man van den vorigen dag weder aan.

'Hebt gij uw geld bekomen?' vroeg de hoofdman.

'Wel zeker, sir!'

'Hoe werd het u uitbetaald?'

'In goud,' antwoordde de jongen; 'hier heb ik in ieder eind van den zak honderd stuks. Natuurlijk zal ik dat, gelijk licht te begrijpen is, aan niemand buiten u vertellen, maar gij zijt, naar ik wel zien kan, een braaf man en ik behoef dus geene vrees te koesteren.'

'Laat mij het geld eens zien,' hernam de hoofdman, 'opdat ik mij overtuige of het goed geteld is.'

'Heb daar geen vrees voor,' antwoordde de jongen, 'ik heb het zelf geteld; bovendien heb ik mijn meester met een eed moeten beloven, dat ik het geld aan niemand in de handen zou geven.'

'Geef het dadelijk over,' beval de hoofdman; 'ik moet het hebben.'

'Maar, sir,' zeide de jongen, 'mijn meester zal er mij voor straffen; ik mag het niet doen.'

‘Dadelijk voor den dag met het geld,’ riep de hoofdman en haalde een pistool uit, ‘of ik jaag u een kogel door den kop.’

‘Ik doe het niet,’ hernam de knaap, ‘ik heb mijn meester verlof gegeven mij de ooren van het hoofd te snijden, als ik het geld niet voltallig te huis bracht.’

‘Toen reed de hoofdman op hem toe om hem het geld af te nemen, maar gij hadt eens moeten zien hoe de oude knol, waarop de knaap zat, zich in de ronde draaide, en uit alle macht naar den hoofdman en zijn paard achteruitsloeg, zoodat hij den jongen in het geheel niet aan het lijf kon komen. Plotseling liet de stoutmoedige jongen zich van zijn paard glijden, drong, met den zak met kopergeld in de hand, door een kreupelboschje, in het-hetwelk de hoofdman hem niet te paard volgen kon en wierp den zak in een moeras.’

‘Als gij het geld hebben wilt, moet gij het zelf halen!’ zeide hij: ‘ik heb toch moeten zweren, dat ik het aan niemand zou afgeven; nu kan niemand zeggen, dat ik mijn eed gebroken heb.’

‘De hoofdman sprong van zijn paard, dat hij aan een boom vastbond en moest eenige passen ver in het moeras waden om den zak te vinden. Onderwijl bond de kleine vlegel het goede paard van den hoofdman los, zette zich in den zadel en joeg in gestrekten galop weg, hem den zak met de koperen munt en eene oude merrie in plaats van de verwachte tweehonderd pond achterlatende. Dat was de eenige keer, dat de hoofdman zich liet beetnemen, en, bij mijne ziel, het had niet behendiger aangelegd kunnen worden.’

‘Kreeg hij zijn paard weder terug?’ vroeg de hoofdman Power.

‘Het paard,’ antwoordde Bastiaan, ‘werd in Dundalk omgeroepen, opdat de eigenaar het terug zou komen halen; maar ik behoef niet te zeggen, dat de hoofdman het om zekere redenen niet geraden oordeelde zich aan te melden. Hij zond echter een ongeteekenden brief aan den koopman met het verzoek, dat hij aan den doortrapten vlegel van een jongen de opbrengst van den verkoop van het paard tot belooning zou schenken. De hoofdman kan de geschiedenis nooit verhalen, zonder hartelijk te lachen en het te betreuren, dat hij den knaap niet onder zijne lieden tellen mag.’

Bastiaan bevochtigde zijn droge keel met een frisschen teug fijne likeur, welke bij deze gelegenheid voor een ieder ter beschikking was.

‘Een glaasje, kameraden, is een goede troost en maakt ons welgemoed; ohé, leve Bacchus! Hoofdman Power, op een lang leven en een zalig afsterven! Stoot aan, kameraden!’

Lustig klonken de glazen.

‘Wij moeten toch onzen tijd verdrijven tot de hoofdman komt,’ riep Bastiaan. ‘Nu is de beurt aan u, Billy Peters of Delany, of hoe gij heeten moogt, om met uwe avonturen voor den dag te komen. Gij hebt het als paardendief bijna evenver gebracht als Cahir na Cappul.’

‘Ik?’ riep Cahir, op wiens gelaat ieder kind den dief en roover zou gelezen hebben. ‘Ik? weet gij dan niet, Bastiaan, dat ik nooit van mijn leven een paard gestolen heb; van stelen versta ik niets, in het geheel niets! en dan nog wel paarden stelen! Ha ha ha!’

‘Cahir, zoo gij geene paarden steelt, weet gij, ten minste, hoe het daarbij toegaat en dat komt zoo tamelijk op hetzelfde neer. Billy Peters, vertel ons nu eene geschiedenis om den tijd te verdrijven.’

‘Wat ik u vertellen zal,’ ving de paardendief, zijne keel schrapende, aan, ‘is half door Cahir verricht. Ik zeg u echter vooruit, dat het de zuivere waarheid is, niet waar,

Cahir? Het was omstreeks den tijd, dat ik dezen Cahir pas had leeren kennen. Het duurde natuurlijk niet lang, of ik was in zijne kunst ingewijd.'

'Kerel, gij waart reeds een aartsdeugniet, vóór gij met mij kennis gemaakt hadt,' riep Cahir.

'Of ik dat was, moet gij bewijzen, en ik geloof niet, dat gij het kunt! Doch basta! Toen ik op zekeren dag op weg was, zag ik zeer toevallig een schoon diertje met een prachtigen kop en één witten poot, hetwelk aan een rijk heer in het graafschap Carlow toebehoorde. Den volgenden nacht kwam ik in den stal met behulp van een werktuig, dat, gelijk ik zeker weet,' voegde hij er met een grijnslach bij, 'aan geen uwer bekend is, namelijk een *keizer.* Het strijd tegen mijn geweten iets ongeoorloofds te doen, ik fluisterde derhalve het paard in het oor: 'Hebt gij er iets op tegen, met mij mede te gaan en wat van de wereld te zien?' Ik hield het voor mijn plicht deze vraag eerst tot het dier te richten. Ik vroeg twee-, driemaal, doch het paard gaf geen antwoord. Dan is de zaak in orde, zeide ik, die zwijgt stemt toe; en wij verlieten in de beste eendracht den stal. Ik verkocht het diertje voor een schoonen prijs, maar, voor den duivel, men was mij dadelijk op de hielen en ik werd in de Carlower gevangenis opgesloten. Daarbij waren alle bewijzen tegen mij en ik had reeds geen ander vooruitzicht meer dan mij op een voegzamen dood voor te bereiden. Niet dat mij dit sterk verontrust zou hebben! Want ik hing reeds vroeger eens aan de galg, waarvan ik mij echter gelukkig bevrijdde. Toch ware ik evenwel liever buiten de muren geweest en ik begon te overleggen hoe ik er het leven zou kunnen afbrengen. Dat was een zwaar werk. Ter goeder ure herinnerde ik mij Cahir en liet hem boodschappen hoe het met mij gesteld was. Ik verzocht hem het gestolen paard te bezichtigen, vervolgens eene daarop zooveel mogelijk gelijkende merrie op te sporen en beiden dan met elkander te verwisselen. - Mijn vriend Cahir belastte zich met de zaak en bezorgde het paard. De openbare gerechtszitting zou binnen een paar dagen plaats hebben en het gestolen paard werd, zooals gebruikelijk is, onder opzicht van den gevangenbewaarder gesteld tot het proces afgeloopen zou zijn. Het gelukte werkelijk de paarden te verwisselen, doordien Cahir den knecht van het wed wist af te lokken met hem in eene herberg een glas brandewijn aan te bieden en zijn kameraad van die kortstondige afwezigheid gebruik maakte om de merrie in de plaats van den hengst bij de deur vast te binden. Daags daarna kwam mijne zaak voor het gerecht en om de waarheid gestand te doen, stond het ontwijfelbaar vast, dat ik het paard gestolen had. De jury stond reeds op om te gaan beraadslagen toen ik den tijd gekomen achtte om te spreken.

'Mylord,' zeide ik, 'voor ieder is het leven het kostbaarste wat hij bezit. - Gij allen houdt mij voor schuldig, ik echter bestrijd dit en ik zal mijne onschuld bewijzen, als gij mij gehoor wilt schenken.'

'Wat verlangt gij?' vroeg de rechter.

'Ik verlang,' zeide ik, 'dat men het paard hier in de gerechtszaal voere - wanneer ik dan niet zonneklaar bewijs, dat ik ten onrechte van diefstal beschuldigd ben, moogt gij mij tot een afschrikwekkend voorbeeld voor alle paardendieven van het koninkrijk hangen!'

'Hoe kan het voorbrengen van het paard u redden?' vroeg de rechter.

'Gestrenge heer,' zeide ik, 'dat kan ik eerst zeggen, als het paard naast mij in de zaal staat.'

'Mylord,' sprak mijn verdediger, 'daar het leven van den armen man daarvan afhangen zijn, moet hem dit verzoek toegestaan worden.'

'Welaan! het zij dan zoo,' besliste de rechter lachend.

De geheele zaal weergalmde van een algemeen gelach. Intusschen werd het paard binnengeleid en ik wendde mij tot mijn aanklager.

'Sir!' zeide ik tot hem, 'kunt gij het bezweren, dat dit het u ontstolen paard is?'

'Ik zweer dat dit mijn paard is, hetwelk gij mij ontstolen hebt,' bevestigde hij.

'Ik vraag u op uwen eed: was uw paard een hengst of eene merrie?' ging ik voort.

'Op mijn afgelegden eed,' antwoordde hij, 'het is een hengst en geene merrie. Ik heb mijn hengst verloren en deze is het.'

'Het einde van het lied was, dat het voorgebrachte paard eene merrie en geen hengst was. Zulk een geval was nog nooit beleefd. Alle aanwezigen in de zaal gilden het uit van het lachen; alleen mijn aanklager niet, die een ellenlang verbluft gezicht trok. Kort en goed - ik werd vrijgesproken.'

'Schenk Peters een glas in!' riep Bastiaan; 'hij heeft het wel verdiend.'

'Neen, neen, ik heb het reeds gezegd,' betuigde de verhaler, 'Cahir komt de kroon

toe. Want verbeeldt u eens! Hij had de merrie zoo nauwkeurig naar den hengst beschilderd, dat geen menschelijk oog er eenig onderscheid tusschen ontdekken kon. Ja, ja, Cahir, aartsschelm! wat zijn wij allen als paardendieven in vergelijking met u! Ik versta ook iets van de kunst, maar wij zijn geen van allen waardig, om in de schaduw van u en Shane Bernah te staan.

'Heb ik dan ooit in mijn leven een paard gestolen?' riep Cahir.

'Neemt gij niemand in de leer?' vroeg een der mannen.

'Wel zeker,' antwoordde Cahir, 'als ik een fatsoenlijk leergeld ontvang; het hangt er van af, nu eens eisch ik 50 pond, dan weder 100 pond; voor honderd pond echter leer ik het een ieder in den grond.'

'Dat geloof ik gaarne, Cahir,' merkte de hoofdman Power lachend aan.

Daaraan zullen ook onze lezers niet twijfelen, want Dempsey, die niet lezen of schrijven kon, verhief door zijne onuitputtelijke scherpzinnigheid den paardendiefstal tot den rang eener wetenschap.

Het gesprek werd steeds levendiger. Plotseling sprong een man in uniform van Engelsch officier in het midden van den zorgeloozen kring der Rapparee-mannen.

'Schurken, geeft u over, zonder wederstand! Gij zijt mijne gevangenen - ik neem u gevangen in naam des konings!'

De mannen sprongen overeind en grepen naar hunne wapens. Een dozijn geweerloopen waren in hetzelfde oogenblik op den indringer gericht.

'Halt, vrienden!' riep Power en hief de hand op. 'Weest bedaard en koelbloedig! Wij willen eerst zien, hoe de zaken staan. Gij weet, dat het met onze wetten in strijd is, nutteloos bloed te vergieten. Laat mij met den man spreken. - Gij weet, dat hij slechts zijn plicht doet; maar ook wij hebben een plicht te vervullen, dien wij niet schenden mogen. Wat wilt gij hier, sir?' vroeg hij den officier.

'U gevangennemen en boeien,' antwoordde deze; 'alle tegenweer is nutteloos; ik heb uw schuilhoek met eene compagnie soldaten omsingeld, zoodat er aan geen ontkomen te denken is.'

'Gij zijt een Engelschman,' merkte Power aan, 'voor zoover als ik uit uw tongval kan opmaken.'

'Ja, ik wil het niet ontkennen.'

'Goed - dan zijt gij onze vijand; ontwapent hem, mannen.'

In iedere hand een pistool houdende, sprong de officier achteruit.

'Halt!' riep hij; 'vóór mij iemand aanraakt, leg ik twee uwer neder. Ik weet dat gij mij overmannen kunt, doch dit zal u weinig baten maar alleen de wraaklust mijner manschappen opwekken. Luistert! Ik wil u een voorstel doen: het verraadt noch moed, noch edelaardigheid van u, een enkelen te willen overweldigen. Als gij dappere mannen zijt, gelijk men algemeen van u zegt, kiest dan een man uit uw midden wien gij in staat acht mij tot gevangene te maken. Wanneer hem dit gelukt, ben ik uw gevangene - neemt gij dit niet aan en gaat gij mij allen te lijf, dan zal ik ten minste twee uwer dooden, wellicht meer dan twee; want mijn zwaard is scherp en mijn arm sterk genoeg.'

'Het zij zoo,' antwoordde Power; 'dat is eene aannemelijke uitdaging en ik zelf neem ze met genoegen aan.'

Maar de mannen wilden het niet; in plaats van hem trad Paul Liddy, een man van herculische gestalte en kracht voor, om zich met den officier te meten.

De worsteling was geducht. Eene groote mate van kracht, behendigheid, list en vlugheid werden aan den dag gelegd en hoop en vrees wisselden zich bij de toeschouwers af naarmate de een of de ander de overhand had. Plotseling gleed Liddy uit en viel met een doffen bons op den harden grond.

‘Wie is nu de gevangene?’ vroeg de officier, zijne knie op de borst zijns tegenstanders zettende.

‘Gij!’ riepen drie of vier stemmen achter hem en een dozijn ijzeren vuisten grepen hem vast.

‘Er zal u geen leed geschieden!’ zeide Power, ‘wij zullen u slechts zoo lang binden tot wij vrij en ongehinderd dit hol verlaten kunnen. Wij zijn vogelvrij verklaard, sir, en gij kunt niet van ons verwachten, dat wij, daar waar het ons leven geldt, ons om eene wet of een grondbeginsel bekommeren zullen. Gij zijt in ieder geval een dappere, sterke kerel; wij echter strijden voor onze hoofden. Brengt koorden, mannen, en bindt hem.’

‘Halt!’ riep de officier met eene geheel andere stem en volslagen veranderde gelaatstrekken: ‘gij hebt goed gehandeld, beste Power; haddet gij uw woord willen houden, dan haddet gij eene onvergeeflijke dwaasheid begaan.’

Het is overbodig de verbazing te schetsen van de Rappareemannen bij de ontdekking, dat het hun eigen hoofdman was, die hun dezen trek gespeeld had. Ook Paul Liddy kwam weer spoedig tot bezinning, schudde zich, betastte zijne ledematen en verklaarde dat hij, een geweldig ruischen in zijne ooren niet gerekend, hoegenaamd geen letsel bekomen had.

‘Zegt mij nu eens, mannen,’ riep de aanvoerder, ‘hoe komt het dat gij u zoo zorgeloos hebt laten overvallen! Dit is eene zeer ernstige zaak! Was ik werkelijk een Engelsch officier geweest, dan waart gij allen gevangen genomen.’

Bastiaan trad voor en bekende, dat hem alleen de schuld trof, dewijl hij de wacht binnengeroepen had om een glaasje mede te drinken. De hoofdman vergenoegde zich met eene ernstige waarschuwing. Middelerwijl waren ook de drie mannen binnengekomen, die den hoofdman vergezeld hadden. Zij en hun aanvoerder zetten zich nu aan den voor hen gereed gemaakten maaltijd. Toen deze afgeloopen was, vroeg Power den hoofdman:

‘Hebt gij uw plan van hedennacht gelukkig ten uitvoer gebracht?’

‘O ja! Eerst was men op tegenweer bedacht, doch ik hield mij alsof ik versterking bij de hand had en had gewonnen spel. Hier zijn de tweehonderd pond, er is mij niets aan gelegen. Ik ben geheel ontstemd, want ik heb heden eene geschiedenis gehoord, die mij met droefheid vervuld heeft.’

‘Is een van onze lieden gevangen genomen of heeft men onzen sluiphoek ontdekt?’

‘Neen,’ antwoordde de hoofdman. ‘Maar men heeft een onzer beste vrienden ten schandelijkste bejegend. Ik bedoel Brian Callan, wiens dochter door den woestaard, den vaandrig Lucas, gewelddadig ontvoerd is.’

‘Dat is de schurk.’ merkte Harry aan, ‘die steeds zweert dat hij niet zal rusten vóór hij ons in zijne handen heeft en onze lichamen aan de galg te Armagh zal zien bengelen!’

‘Ik ontmoette van nacht den jongen Mac Mahon, den verloofde van het meisje,’ ging de hoofdman voort; ‘hij heeft mij de geheele geschiedenis verteld. De arme jongen is geheel ternedergeslagen en zweert, den vaandrig te zullen neerschieten zoodra hij hem binnen het bereik van zijn schot krijgt. Ik heb hem daarop gezegd, dat hij zich betreffende den vaandrig vergist had.’

‘Waarom hebt gij dat gedaan, sir?’ vroeg Bastiaan. ‘Lucas is het werkelijk. Hij heeft het goede, schoone meisje maanden lang belaagd en was er na aan toe, onlangs in haars vaders huis door haar doorstoken te worden. Ik heb dit tooneel door het keukenvenster met eigen oogen aanschouwd. Waarom zeidet gij dan, dat Lucas daaraan onschuldig was?’

‘Ik had daarvoor eene dubbele reden, Bastiaan. Eerstens wanneer Mac Mahon hem doodschoot, zou de arme jongen daarvoor gehangen worden, en tweedens wensch ik de tuchtiging van den nietswaardigen vaandrig zelf ter hand te nemen. Ik wil den schurk volstrekt niet van het leven berooven, maar ik heb hem eene gevoelige les toegedacht. De vader van het meisje, Brian Callan, heeft mij sinds jaren de schatting betaald, vooral tijdens mijne ziekte toonde hij zich zeer grootmoedig; daarom was en ben ik verplicht, zijn eigendom binnen en buiten zijn huis te beschermen en hem het ontvreemde terug te geven of het te vergoeden. Het spreekt nu wel van zelf dat de kinderen niet in onze overeenkomst begrepen zijn; doch dat doet hier niets ter zake. Zoo waar God mij helpe, het meisje moet weer terecht komen en de schurk zal voor zijn misdrijf boeten.’

‘Maar hoe wilt gij toch het meisje terechtbrengen, als gij niet weet waar zij is?’

‘Wees daarover niet bezorgd, Bastiaan, dat zal ik wel spoedig uitgevischt hebben. Terwijl ik drie jaren lang wapenstilstand met de regeering had, leerde ik door bemiddeling van Montgomery en diens vrienden een makker van dezen Lucas kennen....’

‘Spaar u de moeite, hoofdman,’ viel Bastiaan hem in de rede, ‘ik kan u zeggen waar Mooi-Roosje is. - Zij is, hoe zonderling het ook klinken moge, te midden der soldaten te Armagh.’

‘Wees verzekerd, dat ik haar ook daar zal weten weg te halen. Doch vertel mij eens, hoe gij weder zoo spoedig achter die geschiedenis gekomen zijt.’

De kreupele deelde hem omstandig de geheele toedracht der zaak mede en beschreef hem de ligging van het gebouw en de kamer, waarin de arme Rosa opgesloten zat.

‘Ik dank u, Bastiaan,’ antwoordde de Rapparee; ‘hoor nu wat ik u nog te zeggen heb. Gij zegt den Callans en den Mac-Mahons geen woord van de plaats, waar zij gevangen zit; daarbij neemt gij tegenover iedereen het diepste stilzwijgen in acht, anders bederft gij het geheele plan, dat ik gevormd heb, niet alleen om het meisje te bevrijden, maar ook om dezen Lucas zijne les te geven.’

Bastiaan, die de onverzettelijke wilskracht en de onuitputtelijke bron van gelukkige invallen des grooten Rapparee's kende, beloofde hem zulks zonder bedenken. Andere zaken van gewicht werden daarna besproken en de vereischte beschikkingen voor de naaste zes maanden vastgesteld.

(Wordt vervolgd.)

Wetenswaardigheden

Aardbeziën.

De aardbeziën zijn om hunnen aangenaam zoeten smaak en hunnen geur onder de heerlijkste vruchten te rangschikken. Zij zijn zeer verfrisschend en, matig gebruikt, licht verteerbaar en, vooral voor bloedrijke en galachtige personen, zeer gezond. De aardbezie, die nevens haren eigenaardigen geur, ook citroenzuur bevat, heeft sedert oude tijden ook beteekenis gehad als geneesmiddel. Men heeft namelijk de ervaring

opgedaan, dat een voortgezet gebruik van deze vrucht, de verrassendste gevolgen heeft bij jichtlijders.

De beroemde Linnaeus deed deze ondervinding aan zich zelven, en latere proefnemingen hebben die ervaring bevestigd. Ook in zekere gevallen van nierziekte (niersteentjes, enz.) is deze vrucht heilzaam bevonden. Boerhaeve, die reeds waarnemingen in dit opzicht gedaan had, meende dat de geneeskracht lag in de zaadkorrels van aardbeziën, ofschoon Gessner ook het uitgeperste sap van in alcohol geweekte aardbeziën, 's morgens en 's avonds gebruikt, met goed gevolg tegen steenlijden aanwendde.

Ook in vele andere ziektegevallen, zelfs tegen aandoening der longen, heeft men aardbeziën aanbevolen en beweert men daarbij genezing of althans belangrijke verzachting ondervonden te hebben. Doch daaromtrent ontbreken eigenlijke wetenschappelijke gronden; misschien had men ook in die gevallen met eene jichtachtige kwaal te doen, die toch in de menigvuldigste ziektevormen kan optreden.

Sommige personen krijgen na het gebruik

van aardbeziën licht roosachtige ontstekingen, en in het algemeen moeten zwakke personen met trage maagsterking voorzichtig zijn bij het gebruiken van deze vrucht. Met room geëten zijn de aardbeziën minder verteerbaar dan met suiker en wijn. Aardbeziën in water fijn gedrukt, geven in de hitte van de koorts een verfrisschenden drank.

***

DE VERLOREN GELDTASCH.

Indië.

Onder de Engelsche heerschappij staat in Indië eene bevolking van 250 millioen, die door de tegenwoordige regeering is verlost van de willekeur en de knevelarij van 360 inlandsche vorsten. Gedurende den tijd dat Engeland dit uitgestrekte Indische rijk bezit, heeft aldaar een groote omkeer plaats gehad, zijn spoorwegen, stoomschepen, scholen, fabrieken, mijnen en nieuwe landbouwteelten inheemsch geworden. Onder de weldaden van het Engelsche bestuur mogen vooral worden genoemd de krachtige pogingen, aangewend om het land allengs van gevaarlijke roofdieren te zuiveren.

Volgens officiëele opgaven zijn gedurende de jongst verloopen zes jaren gedood: 1,072,646 slangen en 124,682 viervoetige roofdieren. Hiervoor is een bedrag van 10 tot 12 duizend pond sterling of 250 à 300 duizend frank per jaar aan premiën uitbetaald. Onder de viervoetige roofdieren bevonden zich 9655 tijgers, 20,302 luipaarden, 7508 beren, 31,952 wolven, 7754 hyena's en 47,590 stuks ander roofgedierte.

[Nummer 34]

Onze gravures.

MATER DOLOROSA, NAAR GUIDO RENI.

Volgens een loffelijk gebruik is voor dit nummer eene keuze gedaan tusschen gravures, wier onderwerpen toepasselijk zijn op de aanstaande lijdensweek. De middenplaat, naar eene muurschildering van den Franschen schilder Flandrin, stelt met nauwgezetheid en waarheid de '*Intrede van Jezus te Jeruzalem*' voor, zooals die heugelijke gebeurtenis eenvoudig, maar grootsch tevens, door het Evangelie verhaald wordt.

'Gekomen omtrent den Olijfberg, nabij Jeruzalem, zond Jezus twee van zijne discipelen naar Bethphage en zeide tot hen: Gaat in het dorp dat hier recht over u is; gij zult er eene ezelin vinden, met een veulen bij haar: maakt die los en brengt haar

bij mij. Doch indien u iemand iets zegt, geeft dan ten antwoord dat de Heer die noodig heeft en men zal ze laten volgen.' Dit alles is geschied, opdat volbracht zoude worden hetgeen aldus voorzeid was door den profeet Isaïae: 'Ziet, uw Koning komt tot u, zachtmoedig gezeten op eenen ezel, op een veulen van een lastdragend dier.' De discipelen henengegaan zijnde, deden zooals Jezus hun bevolen had. Zij brachten dan de ezelin met het veulen en hunne kleederen daarop gelegd hebbende, deden zij Hem daarop zitten. Ook spreidde een groot deel van het volk zijne kleederen langs den weg, anderen kapten takken van de boomen en wierpen die op den grond. En zoowel degenen, die voorgingen, als zij, die volgden, riepen: Hosanna aan den Zoon van David; gezegend moet Hij wezen, die daar komt in den naam des Heeren; Hosanna in het hoogste der Hemelen!'

Ruim achttien eeuwen zijn verloopen sinds dien vreedzamen, zegepralenden intocht van den Heiland in de ondankbare stad, die haren weldoener ter dood heeft gebracht, en iedere bijzonderheid van die plechtigheid is tot op onzen dag bewaard gebleven in de harten van onwetenden en geleerden, en zal met voorliefde voort verhaald worden tot het einde

der eeuwen. Keizers en vorsten van alle tijden en alle volkeren werden als overwinnaars met ongehoorde pracht en luister, door ontzagwekkende volksscharen, onder trotsche triomfbogen, hunne hoofdsteden binnengevoerd. Maar slechts weinigen kennen thans nog de namen dier wereldsche grootheden, en enkelen slechts de bijzonderheden dier ijdele praaltochten. Het volk weet niets van de Romeinsche en andere Cesars, die met wapengeweld landen overmeesterden en stammen onderjukten of uitroeiden, en daarvoor door hunne onderdanen in driesten overmoed verheerlijkt en vergood werden; maar als het aan de tempeldeur met Palmzondag zijn gewijde groene twijg koopt, herinnert het zich in zijn geheel het treffende verhaal der *Blijde Intrede* van den God-Mensch, die zich als koning aan zijn volk vertoonde, gezeten op het nederige lastdier, dat Hem met zijnen adem in de kribbe verwarmde, en gevolgd door zijne dienaars, die niet met moordende wapens, maar met de palmtakken des vredes, de symbolen hunner zending gewapend waren - ranken, die na den dood huns Meesters tot in de verste hoeken der wereld groenen, en welvaart en beschaving onder hunne schaduw teelen zouden. En even als over negentien eeuwen, roept het volk zijnen Verlosser met heiligen geestdrift toe: Hosanna aan Dengene, die kwam in den naam des Heeren!

Het tafereel van den Franschen schilder is niet alleen trouw bewerkt naar den tekst der H. Schrift, het is wezenlijk grootsch en statig van opvatting en maakt eenen diepen en vromen indruk. De figuur van den Verlosser, die met kalme majesteit tusschen de jubelende menigte oprijst, is gevolgd naar de aloude overlevering, maar in den trant der romantische school dezer eeuw.

De godsdienstige schilderkunst, ten huidigen dage meer uit onmacht dan uit ongeloof verlaten, vond hare hoogste uiting in de middeleeuwen. Geen latere kunstenaar heeft ooit den diepaangrijpenden godsdienstzin kunnen evenaren, die de eerste Vlaamsche en Italiaansche meesters aan hunne scheppingen wisten mede te deelen.

De '*Stabat Mater*' van *Guido Reni* en het '*Christushoofd*' van *Leonardo da Vinci* leveren daarvan het treffendste bewijs. Op het wezen der *Mater Dolorosa* is niet alleen de vlijmendste zielesmart afgeteekend, maar de stempel van heiligheid, de bovenaardsche uitdrukking, welke over die uitstraling van droevenis geprint staat, maakt de Smartrijke onder het kruishout niet tot eene gewone moeder - hoe verheven die naam alleen dan reeds klinken moge - maar tot de uitverkorene Moeder onder alle moeders, mede verpletterd onder het gewicht van het offer, dat de Gods-Zoon, dien zij gebaard heeft, tot redding van het menschdom voltrekken moet.

Welgelukt is voorzeker ook de gravure onzer laatste bladzijde, en toen moeten wij, ter wille der waarheid, bekennen dat zij slechts een flauw gedacht geeft van de ideale schoonheid van het *Christushoofd* des Florentijnschen meesters *Leonardo da Vinci*, dat in de Onze-Lieve-Vrouwekapel der Antwerpsche kathedraal prijkt. Goddelijke majesteit, heilige ernst, onuitputtelijke gemoedsmildheid stralen van die edele wezenstrekken, zoo fijn gepenseeld, dat als het ware nergens het minste spoor van schildering te ontdekken is. De zachtgestruivelde haren en baard, die op onze gravure natuurlijk zwart voorkomen, zijn bij het origineele goudkleurig bruin en omringen het hoofd des Zaligmakers als met een aureool. Dit kleine tafereel, van nauwelijks eenige vierkante duimen oppervlakte, kan gerust de stoutste poging van het hedendaagsch *realism* trotseeren, en doet, meer dan sommige *moderniseerders*

lief is, uitschijnen hoeveel bij de oude meesters onder alle opzichten nog altoos te leeren blijft.

De herder.
Legende.

I.

Er toog voorheen een pelgrim,
Zeer vroom ter bedevaart,
Naar 't verre Palestina,
Om Godes Zoon vermaard.

Reeds was zijn tocht gevorderd
Tot bij Jeruzalem,
Toen eensklaps uit de verte
Hem trof een heldre stem.

Hij luistert zeer aandachtig,
Verneemt weldra een knaap,
Die zoekt naar alle kanten
Een weggeloopen schaap.

Zijn stem, als van een Engel,
Klonk zacht en hemelzoet,
En drong den bedevaarder
Diep door in 't vroom gemoed.

Met rassche schreden nadert
Een schoone jongeling,
Die om zijn eedle gaven
Aan 's pelgrims harte hing.

En wen de bedevaarder,
Den knaap had goed beschouwd,
Dan sprak hij diep bewogen:
‘Wat drijft u naar dit woud?

Wat droefheid perst u 't harte,
Dat gij ja tranen stort?
Spreek vrij, opdat uw lijden,
Mijn vriend, gelenigd word'.’ -

‘Helaas! ik moet wel weenen,
- Zoo sprak de knaap bedroefd -
Een smart heeft mij getroffen,
Die 't harte samenschroeft.

Ik heb een schaap verloren,
Vandaar dat groot verdriet;
Wie troost mij, dat zijn weerzien
Weer eens mij vreugde biedt?

Lang ben ik reeds aan 't zoeken
Langs woestenij en straat,
Maar nergens zag ik sporen,

Noch hoorde ik zijn geblaat.

Ik liep door veld en bosschen,
Bezocht en berg en dal;
Geen stervling komt mij troosten,
Dat ik 't nog vinden zal.'-

De pelgrim meer getroffen
Door 's jonglings droeve taal,
En wenschend hem te kennen,
Zei: 'Schoone knaap, verhaal:

Hoe mag uw vader heeten?
Hoe luidt ook uwe naam?
Ik zal uw droefheid stelpen,
Ben ik daarvoor bekwaam.' -

De herder sprak: 'Mijn vader
Is rijk sinds langen tijd;
Een groot getal bedienden
Staan tot zijn dienst gewijd;

Zijn weelde kent geen grenzen,
Want nooit verscheen op aard'
Een sterveling wiens rijkdom,
Den zijnen evenaart.' -

'Wat ligt dan toch uw vader
Een schaap zoozeer aan 't hart?
- Hernam verbaasd de pelgrim -
Waarom die bittre smart?' -

'Ofschoon mijns vaders weelde
Daardoor niet wordt gestoord,
Is toch zijn grootst verlangen,
Dat 't schaap weer thuis behoort.' -

'Uw vader heeft veel knechten,
Zoo hebt ge mij gezegd;
Dus, waarom u gezonden;
Is wel uw taal oprecht?' -

'Ik huldig steeds de waarheid,
- Zoo klonk des herders stem -
Mijn vader heeft veel knechten,
En allen dienen hem.

Zelfs op zijn eerste wenken
Zoowel bij dag als nacht,
Ziet hij al zijn verlangens
Gezwind en stipt volbracht.

Maar om het volk te leeren
Hoe hij dat schaapje mint,
Heeft hij zelfs willen zenden
Zijn zoon, zijn eenig kind.

Alleen ga ik het zoeken,
Geen knecht heb ik begeerd,

Want 't is mijn ware vreugde
Dat 't schaapje wederkeert.' -

De pelgrim vroeg nieuwsgierig:
'Hebt gij bij geene liên
Zijn spoor of schuilplaats ergens
Vernomen of gezien?' -

'Ik zoek met grooten ijver,
Maar zie het nochtans niet'
- Hernam de vrome herder,
Met grondeloos verdriet.

'Ik heb het nooit verstooten:
Toch snelt langs struik en heg
Het van zijn goeden herder
Voortdurend verder weg.' -

De pelgrim meer verwonderd,
Vroeg nu: 'Gij zoudt dat lam
Bestraffen om zijn misdaad,
Indien het wederkwam?' -

'Hoe! straffen! - zei de herder,-
Ik zou 't in elk geval
Omarmen, 't op mijn schoudren
Weer dragen naar zijn stal.

Daar vond het smaaklijk voedsel,
En vriendelijk onthaal,
Zelfs hield mijn blijde vader
Een juichend vreugdemaal.

Hij noodigde al zijn vrienden
Vol blijdschap tot den disch,
Daar 't afgedwaalde schaapje
Teruggevonden is.

Wij zien het dier zoo gaarne,
Dat, pelgrim, mijne hand
Zou pogen het te redden
Uit wolvenklauw en tand.

Niet één maar duizend levens
Is 't dat ik gaarne bood,
Kon ik het schaap bevrijden
Van een gewissen dood.' -

II.

De jongling weende bitter,
Toen hij die woorden sprak;
De pelgrim stortte tranen,
Want ook zijn harte brak.

Zij scheidden van elkander
Met diep ontsteld gemoed;
De reiziger vervolgde

Zijn bedevaart met spoed.

De herder ging weer zoeken
In woud en langs rivier,
Riep overal zijn schaapje;
Geen antwoord gaf het dier.

Zijn ijver schenkt hem vleuglen,
Hij snel naar dorp en stad;
Daar zei men ook, dat niemand
Van 't dier vernomen had.

Zoo zocht de trouwe herder
Met onbezweken moed
Bij poorter en bij landman
Zijn dierbaar hartegoed.

Het was met groot genoegen
Dat hij het eindlijk vond;
Hoe was het door de tanden
Van wolven wreed gewond!

Wat zal hij nu beginnen?
Den wreeden wolventand
Het bloedend schaap ontrukken,
Is hij daartoe bestand?

Hij werpt zich onverschrokken
In 't midden van 't gevaar,
Ontrukt het bloedend beestje
Verheugd der wolvenschaar.

Hij had zijn wensch verkregen,
't Verdoolde schaap verlost;
Maar wat heeft hem veel wonden
Die heldendaad gekost!

III.

Thans valt het nog te melden
Door welke zware smart,
Die liefdevolle herder
Ter dood gemarteld werd.

Een troep van goddeloozen
Klaagt valsch den herder aan,
Alsof hij eenen diefstal
Wreedaardig heeft begaan.

Een godvergeten rechter,
De ziel van dat gespuis,
Veroordeelt, ach! den herder
Ter doodstraf van het kruis.

Hij werd zoozeer mishandeld
Van 't wrekend wolvenras,
Dat hij van hoofd tot voeten
Weldra vol wonden was.

Ten jare, dat de rechter
Dit vonnis had geveld,
Kwam onze pelgrim weder
Naar 't heilig Land gesneld.

Hij ziet zoovele menschen

Rondom Calvarie staan,
Dat hij, hierom nieuwsgierig,
Er ook is heengegaan.

Daar ziet hij nu een offer;
Men trekt een kruisbalk op,
Waarmede men in woede
Beplant Calvarie's top.

Hij ziet aan 't kruis geklonken
Een afgebeulden man,
Met wond op wond geslagen;
Wat hij niet vatten kan.

Hij wil het offer kennen,
Dringt dieper door den stoet;
Terwijl hij 't nog ziet leven,
Vraagt hij met droef gemoed:

‘Waart gij die schoone herder,
Die, reeds voor langen tijd,
Om 't schaap terug te brengen,
Uw zorgen hadt gewijd?’ -

‘Ik zelf, ik ben die herder,
En bid alom met klem
Om 't schaap den dood te sparen:’
- Zoo sprak zijn veege stem. -

‘Wie heeft met zooveel woede
En wreedheid u bestormd,
Dat thans geheel uw lichaam
Door wonden is misvormd?’ -

De wreed gekruiste zeide:
‘Gij trekt mijn smart u aan,
Ik zal den beul u melden:
Dat heeft mijn schaap gedaan.’ -

‘Neen, neen, - hernam de pelgrim,
Het hart ontvlamd van vuur -
Geen schaap slaat zulke wonden,
Een dier, zacht van natuur.

't Zijn diep geslagen wonden
Van wolvenklauw en tand;
Ik zie het toch ten klaarste,
Dus, waarom tegenstand?’ -

‘Ik spreek de waarheid, pelgrim,
Die wreedheid is gebeurd,
Mijn schaap sloeg al die wonden,
Het heeft mij gansch verscheurd.

Na rusteloozen arbeid
Heb ik met droef gemoed,
Te midden van de wolven,
Het vluchtend dier ontmoet.

Het leefde daarmee liever
In onrust en in vrees,
Dan bij zijn goeden herder
Die 't goedheid steeds bewees.

Geprikkeld door de wolven,
Verscheurde 't schaap zelfs mij;
En aan geheel mijn lichaam
Bleef ja geen lidmaat vrij.

Zóó werden al mijn leden
Gefolterd met geweld,
Dat door die folteringen
Men al mijn beendren telt.

Het schaap zal wederkeeren,
Zoo heb ik steeds gedacht,
Als 't ziet, hoezeer mijn liefde
Op zijn terugkomst wacht.

Helaas! ik ben bedrogen,
'k Heb menig traan geweend,
Veel voor het schaap geleden.
Het bleef zoozeer versteend.' -

Aan 't kruishout vastgeklonken,
Bidt op Calvarie berg
Voortdurend nog de herder,
Hoe ook zijn schaap hem terg!

Het offer leed in stilte
Zooveel het maar vermag,
Terwijl men 't steeds bleef foltren
Met schimp en hoongelach.

De herder 't hoofd zacht buigend,
Gaf biddend zijnen geest,
Waardoor zelfs de elementen
Verschrokken zijn geweest.

De zon verborg haar stralen
De maan verkleurde in 't rood,
Zoo werd elkeen getroffen
Bij dezen heldendood.

De zee joeg hare golven
Met stormgeweld dooreen,
De rotsen spleten open....
Het schaap bleef hard alleen.

Hoe heet de goede herder
Van die gelijkenis,
Die liefdevol voor 't schaapje
Ter dood gemarteld is?

't Is Jesus, en zijn Vader
Is God van eeuwigheid
Wien de Englen op zijn wenken
Voortdurend staan bereid.

Aan 't vloekhout hing geklonken
Gods teerbeminde Zoon,
De lans door 't hart gedreven,
Op 't hoofd een doornen kroon.

Wien zal het dan verwondren,
Dat, bij des Herders dood,
Het licht der nachtvorstinne
Verkleurd is in het rood?

Geen zonnestralen hebben
Het kruishout nog gekust,
Zoolang er 't zielloos lichaam
Van Jesus heeft gerust.

Van wolvenklauw en tanden
Maakte ons die Herder vrij,
Toen Hij ons ziel verloste
Uit Satans slavernij.

IV.

Zoo kreeg het zondig menschdom
Terug het hemelsch goed
Op 't eens gepurperd kruishout
Met Jesus godlijk Bloed.

Wie kan die liefde peilen?
Zoo ver is God gegaan,
Dat Hij voor 't zondig schepsel
Zijn Zoon aan 't kruis liet slaan.

Blijft 't redelijke schepsel
Aan zijnen plicht te kort,
Het doet de daad, van welke
Het schaap beschuldigd wordt.

De pelgrim strekt ten voorbeeld,
Toont ons als met de hand
Niet 't aardsche Palestina,
Maar 't hemelsch vaderland.

Zet dan de mensch zijn reistocht
In deugd en vroomheid voort,
Zoo wordt voor hem ontsloten
Ook eens de Hemelpoort.

Wilt gij gelukkig wezen.
Wat lot u treffe op aard',
Hecht, lezer, dan uw werken
Aan Jesus' kruisstandaard.

Eer ook des Herders Moeder;
- Zij stond bij 't kruishout pal -
Ja, weet dat zij haar dienaars

Beschermen kan en zal.

Herleest men de legende
Met aandacht duizend keer,
Wie kan er niet uit trekken
Een vrome zedeleer?

Th. Ign. Welvaarts,
Abdij van Postel (*Moll.*)

Betty,
Schetsen uit het leven der zinneloozen te Gheel,
door
Dr. J. Al. Peeters,
Geneesheer-Opziener der Kolonie.
(*Vervolg.*)

Op dit oogenblik kwam een schreiend meisje het erf afgeloopen. Zij hield de beide handen voor het aangezicht, en scheen het talrijk gezelschap niet te bemerken, dat zich hier bevond. Maar een der aanwezigen, de landbouwer Schrijnen, moest haar herkennen, want hij sprong haastig recht en riep het kind achterna: ‘Wat is er gaande, Lize?’

Lize bleef staan en snikte.

‘Kom nader, Lize,’ zoo sprak de pachter, ‘en zeg ons eens wat er gebeurd is. Ik denk dat de jonge bestedeling[1)] van Verbelen haar wederom een poets zal gespeeld hebben,’ voegde hij er bij, zich tot zijne omgeving wendende.

‘Die onverbeterlijke deugniet! Ik zal hem ongenadig straffen,’ mompelde Karel Verbelen.

Het meisje zag schuchter op.

‘Nu, verhaal wat er voorgevallen is,’ zegde pachter Dielens. ‘Gij zijt altijd lief en schreit niet zonder reden.’

1) Kostmensch, kostgast, kostlooper, bestedeling, somtijds het Fransch pensionnaire, zijn uitdrukkingen op de zinneloozen toegepast.

INTREDE VAN JEZUS IN JERUZALEM, NAAR HET FRESCO VAN FLANDRIN.

‘Herman heeft gezegd.... dat ik een domkop ben.... dat ik mijne eerste Kommunie niet zal mogen doen....’ snikte het meisje.

‘Herman is een stoute jongen. En waarom bedroefde hij u?’

‘Hij vroeg mij iets uit den katechismus, en ik kende het niet. En toen zegde hij: wie die vragen niet kent, wordt uitgeschrabt. Wat zal Betty zeggen.... en vader Schrijnen?’

‘Schrei niet meer, Lize. Wien gelooft gij liever? Herman of mij?’

‘U, pachter.’

‘Luister dan toe. Gij zijt braaf geweest?’

‘Ik heb gedaan wat Betty en vader Schrijnen mij bevolen hebben.’

‘Gij hebt stil gezeten in de kerk, en wel opgelet terwijl Betty u uwe les leerde?’

‘Ja, pachter.’

‘Ik weet het, Lize. Gij zijt een braaf, gij zijt een oppassend kind. En al de kinderen die braaf en oppassend zijn doen hunne eerste Kommunie.’

‘Wat zal Betty blijde zijn, en vader Schrijnen ook,’ juichte het meisje, haren kostgever toelachende.

‘Maar de kinderen die stout zijn, gelijk Herman,’ zoo ging de pachter voort, ‘en andere kinderen kwellen, die worden uitgeschrabd, al kenden zij den ganschen katechismus.’

‘Herman zal braaf zijn, niet waar, Karel,’ vroeg het meisje smeekend. ‘Hij heeft het maar om te lachen gezegd. Mag ik nu bij Betty gaan? Dan zal ik de vragen leeren, die ik vergeten had.’

Juist werd de naam: Lize! Lize! luid geroepen. Het meisje verbleekte; zij herkende de stem van Herman, den bestedeling van den landbouwer Verbelen.

Lize! klonk het nog eens, en na eenen oogenblik verscheen Herman voor een gezelschap, dat hij niet gedacht had, en zeker niet wenschte, te ontmoeten.

Zijn lichaamsbouw was sterk en het hoofd had niets onregelmatigs. Maar er was iets woests, iets kwaadaardigs in den flikkerenden blik. Lize stond met roode oogen bij pachter Dielens, die haar bij de hand hield. Het gelaat van Karel Verbelen had eene strenge uitdrukking en voorspelde niets goeds. Herman wist niet hoe zich keeren of draaien.

‘Nu, daar is Lize,’ zegde Karel bitsig: ‘Waarom riept gij haar? En gij spreekt zoo beleefd tot het gezelschap. Dat heb ik u zoo niet voorgehouden.’

‘Goeden dag, pachter Dielens, goeden dag, altesamen,’ stamelde de jongen.

‘Goeden dag, Herman,’ antwoordde het meisje, meer bevend dan de knaap.

‘Waarom hebt gij Lize scheldwoorden toegeworpen,’ vroeg Karel Verbelen, wien het bloed omhoog drong: ‘waarom?’

‘Waarom doet gij dit braaf kind schreien?’ zoo onderbrak pachter Dielens

‘Hij heeft het om te lachen gezegd,’ stotterde het meisje.

‘En daarom hebt gij geschreid! Neen, Herman is een boos kind, onwaardig zijne eerste....’

De pachter viel wederom den jongen landbouwer in de rede.

‘Gij hebt inderdaad niet braaf gehandeld, Herman,’ zegde hij. ‘Gij staat beiden voor het plechtigst oogenblik van uw leven en moogt elkander niet met opzet bedroeven. Zult gij nog herbeginnen, Herman?’

De knaap zweeg. De bleeke kleur van zijn aangezicht, de gefronste wenkbrauwen, verrieden zijne hevige aandoening.

‘Neen, niet waar, Herman?’ zegde het meisje op streelenden toon.

‘Indien gij koppig zijt, Herman!’ liet Karel er kortweg op volgen.

‘O! daar is geen nood voor,’ zegde pachter Dielens. ‘Herman weet dat de gehoorzaamheid eene deugd is, die elk kind oefenen moet. Gij zult het niet meer doen, niet waar?’

‘Neen, pachter,’ was het langzaam uitgebracht antwoord van den knaap.

‘Goed zoo. Geef nu Lize de hand, en alles is vergeven. Maar ik moet u zeggen dat gij ongelijk hebt fier te zijn op hetgeen gij kent. Gij hebt een goed geheugen en, ik moet het tot uwen lof zeggen, gij hebt goed opgepast gedurende de lessen. Maar geleerdheid is niet genoeg voor een kind. Er is iets dat meer noodzakelijk is: de deugd. Met de geleerdheid alleen komt men niet in den hemel; met de deugd alleen wel. En gij weet dat Lize braaf is. Daarenboven zijt gij wel zeker dat gij alles weet en niets vergeet? Het beste geheugen kan falen. Lize, haal den katechismus van Betty eens. Karel, gij gaat ons een staaltje geven van de kennissen van uwen leerling.’

Het meisje keerde welhaast weder met het bedoelde boek, en de ondervraging van Herman begon.

't Zij dat Karel nog misnoegd was en opzettelijk met de moeilijkste vragen voor den dag kwam, 't zij, dat Herman zich niet op zijn gemak bevond, de antwoorden door den jongen bestedeling gegeven, lieten veel te wenschen. En, gelijk het doorgaans geschiedt, hoe meer Karel aandrong, hoe slechter het ging.

‘Nu! dat heb ik nooit ondervonden,’ gromde Karel lastig. ‘Ik kan u niets vragen dat gij weet.’

‘Wees niet ongeduldig, Karel,’ zoo sprak de pachter berispende. ‘Met mij zal het beter gaan.’ En hij stelde op zijne beurt eene niet moeilijke vraag voor.

Herman zweeg.

‘Het is ongehoord,’ zegde Karel, het hoofd schuddende. ‘En die jongen lacht met andere kinderen! En die jongen wil zijne eerste kommunie doen!’

Lize had gedurende die ondervraging meer geleden dan de knaap, die zoo vast in het net zat.

‘Herman kent de vragen wel, maar het eerste woord valt hem niet in,’ zegde het meisje. ‘Mag ik het eens zeggen, pachter?’

‘Het is uw plicht elkander te helpen. Begin maar, Lize,’ antwoordde de pachter.

Het meisje trad den jongen nader, en hem, aanmoedigend, de hand drukkende, fluisterde zij hem iets in de ooren.

Nu scheen Herman de spraak wedergevonden te hebben. De antwoorden volgden aanstonds op de vragen, welke men hem voorstelde. De deelnemende handdruk, de woorden van Lize, hadden hem al zijne tegenwoordigheid van geest wedergegeven.

‘Ziet gij wel dat het waar is wat ik u zegde,’ zoo sprak pachter Dielens. ‘Heb nooit een te groot denkbeeld van u zelven. Gij meendet Lize veel te slim te zijn, en nu is zij het, die u den weg heeft moeten wijzen. Gaat nu heen, en zegt aan Betty dat ik zeker ben dat gij beide uwe eerste kommunie zult mogen doen.

De kinderen voldeden aan den wensch van den pachter Lize was buiten zich zelve van vreugde en klapte in de handen, terwijl zij Betty het heugelijk nieuws mededeelde. Herman, nog een weinig ontsteld van den zwaren slag, die hem in zijne eigenliefde getroffen had, bleef eenen tijd lang stilzwijgend en ingetogen.

‘Welk verschil tusschen deze kinderen,’ merkte de pachter aan. ‘Lize's geest is zeer weinig vatbaar voor ontwikkeling, en het is slechts met de uiterste moeite, dat Betty er in gelukt is haar eenige geleerdheid te geven. Het hart van dit kind, integendeel, is een vruchtbare grond, welken mijne dochter met liefde bewerkt heeft,

en gij weet in welken goeden uitslag zij zich mag verheugen. Lize is vriendelijk, gedienstig, dankbaar, medelijdend, in één woord, beminnenswaardig. Bij Herman integendeel, die, gelijk gij weet, tot zijn vier jaren een gewoon kind was, en op dit tijdstip, ten gevolge van hevige stuiptrekkingen, in de hersenen geraakt werd, bij Herman is het verstand niet zoo ver achtergebleven, maar het kind is bijna gansch beroofd van zedelijk gevoel. Hij zal de andere kinderen plagen, behagen scheppen in hun verdriet en lachen met hunne tranen; hij zal menschen en dieren mishandelen. En wanneer men hem straft, dan is het de straf zelve die hem zwaar valt, niet het denkbeeld van misdaan te hebben. Karel Verbelen heeft veel voor het kind gedaan; ofschoon hij soms wel wat oploopend van aard is,' zegde de pachter glimlachend; 'en hij verdient den hoogsten lof. Maar ik geloof te mogen zeggen (zonder iemand te kort te doen), dat Herman de leerling had moeten zijn van Betty, en Lize van Karel.

Wat er van zij, mijne vrienden, gij ziet dat de voorbeelden van het voorleden voor ons niet verloren zijn gegaan, en dat er onder onze kostgevers nog opoffering te vinden is.

En blijft de bevolking van Gheel eene godsdienstige bevolking, dan zullen de zinneloozen even altoos gelukkig blijven.

Ziehier hoe ik mijn gezegde bevestig:

Onze godsdienst alleen is in staat geweest eene inrichting als de onze tot stand te brengen; niemand zal ontkennen, dat onze godsdienst de grondsteen is geweest der Gheelsche kolonie. Neemt gij dien grondsteen weg, het gansche gebouw moet instorten. Inderdaad, wat zet u aan om de verpleging der zinneloozen op u te nemen? Eigenbelang? Geld! Hoevelen zijn er onder hen die mij omringen, die zinneloozen in huis hebben niet in staat ooit den minsten dienst te bewijzen, onophoudelijke zorgen vereischende, en voor hunnen onderhoud eene ontoereikende som, eenige centiemen daags, betalende. Indien gij alleen het stoffelijk belang voor het oog hadt, dan zoudt gij de uitgaven beperken en uwe zieken den kost, den oppas en de zorgen naar de betaling meten. Maar gij voedt hen gelijk u zelven, gelijk uwe kinderen; het beste beetje wordt hun somtijds toegekend, en niet zelden, bijzonder ingeval van ziekte, een glas bier in de herberg, een broodje bij den bakker gehaald. Gij geeft hun een gevoegelijk bed en, met de strenge winternachten, zorgt gij dat de koude hen niet hindere. Ware het mij mogelijk u te zeggen dat gij dwazen zijt, dat gij uwe stoffelijke belangen niet begrijpt, dat gij te veel doet voor uwe zinneloozen, dat minder ook voldoende zou zijn, gij zoudt niet kunnen beweren dat ik, redeneerkundig gesproken, ongelijk had. En toch zoudt gij voortgaan met te doen wat gij heden doet. De goede voorbeelden uwer voorvaderen, de gewoonte, brengen dit te weeg, en bovenal gehoorzaamt gij, terwijl gij de krankzinnigen verzorgt, aan eene stem, die sedert meer dan duizend jaren door Gheel weerklinkt, de stem van den godsdienst, die eene eenvoudige gemeente in het paradijs der waanzinnigen[1)] herschapen heeft. Die stem roept u toe, dat de vreemdelingen herbergen, de zieken bezoeken, de hongerigen spijzen, de dorstigen laven, de naakten kleeden, de dooden begraven, werken zijn van barmhartigheid, welke de Heer loonen zal; dat de zinneloozen de ongelukkigsten zijn der ongelukkigen, en boven allen uw medelijden waardig; dat het u niet verboden is u voor uwe moeite te doen vergelden, en zelfs den arbeid der krankzinnigen tot uw profijt te doen strekken, maar dat eene tijdelijke winst de minste van uwe bekommernissen zijn moet. Omhoog de harten! O! wanneer die stem niet meer zal gehoord worden, wanneer de zinnelooze zal geschat worden naar de winst, welke uit zijn onderhoud kan voortspruiten, wanneer hij een werktuig zal zijn, bestemd

1) Gheel, das Paradies der Wahnsinnigen, is de titel van een werk in 1860 door doktor Droste van Osnabrück uitgegeven.

om bijzondere belangen, van welken aard ook, te bevorderen, dan zal hij niet meer een broeder, maar een verstooteling zijn; dan is het gedaan met de liefdadigheid, met de kolonie.

Vóór onzen tijd speelde de Godsdienst in de behandeling der zinneloozen te Gheel eene groote rol, en ik bid u, uit mijne woorden niet te besluiten, dat ik den vroegeren staat van zaken wil terugroepen. Er bestond, gelijk gij weet, geene geneeskundige behandeling voor de krankzinnigen. Elke zieke werd, bij zijne aankomst te Gheel, in de ziekenkamer gebracht, om er, gedurende negen dagen, aan godsdienstige oefeningen deel te nemen. Heden gebeurt dit niet meer. De zinneloozen worden rechtstreeks aan den geneesheer toevertrouwd. Zeker begrijp ik, dat de diepbedroefde familie van

den zieke de oogen ten hemel sla en om hoogere hulp smeeke, wanneer aardsche middelen zoo dikwijls te kort schieten; maar de tusschenkomst van den zieke zelf, in die eerbiedwaardige plechtigheden, is dikwijls gevaarlijk voor hem, en wanneer de godsdienstige oefeningen in de behandeling der zieken eene rol moeten spelen, (hetgeen zelden gebeurt) dan is het de genees heer, en hij alleen, die, volgens kunst en geweten, beslissen moet, waar en hoe die invloed hoeft aangewend te worden.

Om eene andere reden nog, denk ik dat de godsdienstige gevoelens bij de kostgevers onontbeerlijk zijn. Naarmate die gevoelens uitgedoofd worden, verheft de losbandigheid, de dierlijkheid het hoofd. En welk zou het lot zijn van onze krankzinnigen, gemengeld met eene zedelooze bevolking, ten prooi aan de driften van hen, die met hunne bewaking gelast zijn? O! verga onze kolonie, vooraleer die vlek haar aankleve!

Die schande hebben wij niet te vreezen, mijne vrienden. Uwe goede voorbeelden zullen navolgers vinden. Gij hebt dikwijls ondervonden hoe zoet het is, wanneer gij u 's avonds ter ruste legt, te denken: vandaag heb ik tranen gedroogd, smarten gelenigd. Zoo zal het ook zijn, wanneer gij eens voor eeuwig zult inslapen. Het zaad der liefdadigheid, door onze handen gezaaid, zal rond ons weelderig opschieten. Wij zullen de ongelukkigen die wij lief gehad hebben, gerust aan onze nakomelingen overgeven; wij zullen gerust in de eeuwigheid treden, want wie barmhartigheid oefent, zal barmhartigheid verwerven.'

Een traan rolde langs de wangen van den grijsaard, en de ontroering stond op meer dan een gelaat geteekend.

'Vrienden,' zoo ging de pachter voort, 'vergeeft mij, indien ik in een zoo aangenaam gezelschap, op dezen schoonen lentedag, van den dood spreken durf. Elken keer dat ik mij in uw midden bevind, denk ik hoe zoet het is als broeders bijeen te zijn, en het vuur der liefdadigheid in elkanders harten te ontsteken. Maar ik denk ook, dat er welhaast iemand aan uwen kring zal ontbreken, en dat ik de eerste zijn zal. Mijne hooge jaren geven mij het recht, vroeger dan gij allen, van den levensarbeid uit te rusten.'

'Gij zijt nog sterk,' zegde Karel Verbelen met eene bevende stem.

'Inderdaad, Karel,' luidde het antwoord: 'ik geniet de beste gezondheid, en ik begrijp zelf niet, hoe die droevige gedachten mij in den geest komen. Maar ik zal ze verdrijven, en nog lang leven voor mijn klein gezin.'

'En voor ons allen,' voegde Schrijnen er bij.

'Ja, voor ons allen!' herhaalden de bewoners der heide, uit één hart en als uit éénen mond.

'Nu, van dit alles geen woord aan Betty,' zegde de pachter. 'Ik wil haar niet bedroeven.'

De avond begon te dalen en de zonneschijf, aan de westerkim wegzinkende, verborg zich achter de dennenbosschen. Iedereen meende huiswaarts te keeren.

'Nog eenen stond, als het u belieft,' klonk het uit de woning van den pachter, en zijne dochter kwam te voorschijn, met eenen steenen pot of kroes, van eenen bijzonderen vorm, in de hand.

'Ik kom om mijne zondagsche aalmoes,' zegde het meisje: 'en het is de laatste maal dat ik u met mijnen spaarpot zal lastig vallen.'

De penningen der aanwezigen waren weldra rondgehaald, en Betty, met eenen helderen lach op het gelaat, het gezelschap groetende, zegde: 'Nu hebt gij het recht

van te weten, ten eerste: waarom ik gebedeld heb; ofschoon dit aan de zaak niets doet, want gij hebt met een goed inzicht gegeven, en dan is het voor uwe verdiensten onverschillig, of ik er goede werken mede doe, of er mij een kleedingstuk voor koop.'

'Een schoone muts, bij voorbeeld,' lachte de pachter.

'Ten tweede,' hernam Betty: 'gij moet weten hoeveel ik rondgehaald heb.'

'En hoeveel gij er zelf bijgestoken hebt,' voegde Schrijnen er bij.

'O! zoo weinig,' zegde het meisje.

'Het is gemakkelijk te raden, waarvoor gij gebedeld hebt,' hernam Schrijnen.

'Zoo. En ik meende het zeer moeilijk,' zegde Betty, die zich, met opzet, uiterst ernstig hield.

'Iedereen weet het,' verklaarde Karel.

'Dan spaart gij mij eene uitlegging,' hernam het meisje.

'Het rongehaalde geld moet dienen om de kinderen te kleeden,' zegde Schrijnen. 'Ieder van ons heeft uwe inzichten geraden en goedgekeurd.'

'En zoo er niet genoeg was?' vroeg Betty.

'Dan zal de infirmerie[1] het overige wel doen,' antwoordde Schrijnen.

'Neen, zoo niet,' sprak Karel haastig.

'Gij weet niet of gij te kort hebt, of te veel,' zegde de pachter.

'Daar hebt gij het,' zegde Betty, en zij sloeg den spaarpot op de nabijstaande tafel aan stukken.

Een hoop geld, meest uit koperstukken samengesteld, waar hier en daar een zilverstuk tusschen blonk, rolde op de tafel.

'Zie daar onze schatten,' zegde het meisje, 'en ik hoop dat wij de tusschenkomst der infirmerie niet zullen moeten inroepen. Nu, terwijl gij telt, zal ik mijne rekening maken. De kleeding van Herman kost in de veertig, rond getal: vijftig franken; die van Lize in de vijftig, zegge: zestig franken, en ik beloof u, dat gij zult tevreden zijn.

'Wij komen er,' riep Karel.

'Eendracht maakt macht,' zegde Schrijnen.

'Zoo zal de heide, en de heide alleen, voor den geest, voor de ziel, en voor het lichaam dier kinderen gezorgd hebben. Vrienden, daar haalt gij eer aan,' zegde pachter Dielens.

'Honderd en achttien franken,' telde Karel.

'Wist gij dat de heide zoo rijk is?' vroeg de pachter. 'Ziet hoe één cent elken Zondag gegeven, tot vijffrankenstukken is aangegroeid.'

'Ja, maar het zijn allemaal geen centen,' merkte Schrijnen aan: 'en die zilverstukken komen niet van ons.'

'Het goed is gedaan,' zegde de pachter: 'God zal de aalmoes niet schatten naar de waarde, welke zij heeft, maar naar het goed hart van den gever. Verheugen wij ons, met zoo kleine middelen eenen zoo grooten uitslag bekomen te hebben.'

'En wat doen wij met het overschot?' vroeg Schrijnen.

'Dat komt juist van pas.' antwoordde Karel Verbelen. 'De prijsuitdeeling, die welhaast moet plaats hebben, zal ook al eenige kosten veroorzaken. Dank aan het overschietende geld, kunnen wij met gesloten beurzen feesten.'

Dit voorstel werd algemeen aangenomen.

'Vrienden,' zegde de pachter, 'het avondmaal en misschien nog eenige bezigheden wachten ons.'

'Ja, tot later. Goeden avond, pachter,' klonk het hem van alle kanten tegen.

1) De kleedingstukken der krankzinnigen worden door de infirmerie geleverd.

‘Tot later,’ dacht de grijsaard.... ‘als het den Heer belieft. Het zal mij zwaar vallen van die brave lieden.... en van Betty te scheiden.’

(*Wordt vervolgd.*)

De groote Rapparee.
Historische novelle.

VI.

De man, die aan het hoofd dezer gevreesde Rappareebende stond, was door zijne stelling in de maatschappij wellicht een der merkwaardigste mannen van zijn tijd. Eene lange reeks van jaren hield hij de geheele provincie Ulster en een groot gedeelte van Leinster in voortdurende onrust en ontsteltenis. De gezamenlijke militaire macht van het koninkrijk Ierland was niet in staat hem in handen te krijgen of den landsvrede en de veiligheid van het bezit te verzekeren. Hij was wel is waar reeds meermalen gevangen genomen geweest, maar het gelukte zijne tegenwoordigheid van geest, zijn moed en zijne geslepenheid altijd aan de handen zijner vijanden te ontsnappen. Zijne lichamelijke en verstandelijke ontwikkeling, inzonderheid de laatste, was voor dien tijd buitengewoon. Dit moet echter niet te zeer bevreemden, want O'Hanlon behoorde tot eene voorname familie en voerde den titel van Fransch graaf. Hij was welopgevoed en sprak vloeiend Engelsch, Iersch en Fransch. Zijne athletische kracht en vlugheid kenden geen gelijke; wat hem echter bijzonder onderscheidde, was zijne ongeëvenaarde bekwaamheid in het aannemen van elk karakter gelijk de volleerdste tooneelspeler en de hem eigen gave om zijne trekken geheel onkenbaar te maken. Daarbij was hij de schoonste man van geheel Ierland. Hoe bemind hij onder het volk was, bewijst het beste de omstandigheid, dat hij gedurende vijf en twintig jaren ondanks den prijs van vijfhonderd pond die op zijn hoofd gesteld was, noch door het volk, noch door zijne lieden verraden werd. Hij had dit inzonderheid te danken aan zijne milddadigheid jegens de armen en noodlijdenden, die hij voortdurend ondersteunde en wien hij een groot gedeelte van zijne buit schonk.

Hij meende geen tijd te mogen verliezen om Rosa Callan uit de klauwen van den vaandrig Lucas te bevrijden en hij had een plan bedacht, hetwelk zoo niet geheel en al, dan toch tamelijk rijp was. Bij het verlaten van het hol begaf hij zich naar een dorp tusschen Newry en Dundalk, waar hij de noodige toebereidselen voor de bevrijding van het meisje wilde maken. Hiertoe koos hij het eenigszins afgelegen huis van een met hem bevriende familie. Hij was er echter pas aangekomen, toen een der dochters van zijn gastheer met een ontsteld voorkomen zijne kamer binnenstormde met de woorden:

‘Vlucht, sir, als uw leven u lief is; een officier met een groote afdeeling soldaten komt regelrecht op het huis af.’

Het was nog vroeg in den ochtend en de zon begon juist op te komen. De Rapparee nam de vlucht, en toen de officier met twintig man van de losse bezetting van Caradevlin de woning bereikte, vond hij den vogel gevlogen. Om hem sneller en gemakkelijker te kunnen vervolgen, hadden zij hunne mantels en pakkage in de barakken achtergelaten en voerden wat mondvoorraad in hunne zakken mede. Verbitterd keerden zij weder om; plotseling stond de Rapparee boven hen op een naburigen heuvel en daagde hen in beleedigende bewoordingen uit. Dit was hier eene onbegrijpelijke onbezonnenheid, doch door zijn vroeger geluk al te roekeloos

geworden, schepte hij er behagen in met het gevaar te spelen. De commandeerende officier splitste zijne manschappen onverwijld in drie afdeelingen en was vast besloten den Rapparee niet te laten ontsnappen. Met tien man ondernam hij de jacht in de middenstelling, terwijl aan beide zijden op een afstand van elk een kwartieruurs de andere afdeelingen, vijf man sterk, de vervolging ondersteunden. En nu nam de jacht een aanvang door dik en dun, door akker en bosch tot omstreeks negen uur. Verscheidene soldaten waren reeds buiten adem en moesten de vervolging staken. Eindelijk waren het nog slechts vier man, die den Rapparee niet uit het gezicht verloren. Toen de duisternis viel, verborg hij zich in het kreupelhout van een dicht begroeiden heuvel, vanwaar hij gedurende den nacht een klein dorp, ongeveer een half uur verder, dacht te bereiken. In deze verwachting zag hij zich evenwel erg teleurgesteld. Want hoewel hij de soldaten een voorsprong van een kwartieruurs had afgewonnen, gaven zij de vervolging toch niet op, daar zij hem in de nabijheid vermoedden; een schot gaf aan de achtergeblevenen het sein om zich aan te sluiten. Toen al de soldaten weer bijeen waren, begonnen zij opnieuw de zorgvuldigste nasporingen doch zonder gevolg. Vervolgens hielden zij nogmaals

stand geen twintig schreden van de schuilplaats des vervolgden. Zij besloten hier uit te rusten en zich met den soberen mondvoorraad te verkwikken, want niemand had op zulk eene jacht gerekend. De Rapparee verstond alles wat zij zeiden - maar dit baatte hem niets, en aan verder vluchten was voorhands niet te denken, daar de helderheid van den nacht en de waakzaamheid der soldaten hem zulks beletten. Tegen den morgen begonnen dezen echter over honger en dorst te klagen en gingen derhalve op een rookkolom op eenigen afstand toe in de hoop daar wat eten te zullen bekomen. In plaats van nu een enkel huis te vinden, vonden zij een dorp, waar hun het verlangde bereidwillig verstrekt werd. Nadat zij zich verzadigd hadden, hervatten zij de jacht met nieuwen moed en zagen spoedig daarop een man, die uit alle macht op eene hut op de helling van een berg toeliep. De Rapparee had zijne vervolgers reeds bemerkt en sloeg terstond eene andere richting in. Doch de soldaten, die frisch versterkt waren, verloren hem niet uit het oog; slechts ternauwernood ontkwam hun de van honger en dorst uitgeputte man. Dien nacht bracht hij in al de folteringen van den honger onder een overhangend rotsblok door. Bij het aanbreken van den dag sleepte hij zich naar de naastbijgelegen woning van een bekende, om daar eenig voedsel te bekomen. Toen hij het huis naderde, ontving hem het woedende geblaf van twee groote honden; de vervolgers, het verdachte hondengeblaf volgende, snelden terstond toe en omringden het huis eer de vluchteling nog aan de tafel plaats genomen had om een stuk brood met een kop melk te gebruiken. Het was reeds de derde dag sinds hij een kruimel eten geproefd had en juist op het oogenblik dat hij de eerste bete in den mond stak, trad de officier met de soldaten binnen en sprak met veel hoffelijkheid:

'Sir, het verheugt mij, dat ik u eindelijk in mijne macht heb; het was om de waarheid te zeggen, lang geene gemakkelijke taak.'

'Sir,' antwoordde de Rapparee niet minder hoffelijk, 'ik ben uw gevangene en zal mij naar uwe bevelen voegen. Bedenk echter, dat gij mij sinds twee dagen op de hielen zit met eene hardnekkigheid, welke uw moed en uw lichamelijke kracht tegelijk tot eer verstrekt, en ik gedurende al dien tijd geen bete genuttigd heb. Ik ben derhalve niet meer in staat, zonder eenig voedsel te hebben gebruikt een voet te verzetten. Ik doe daarom, een beroep op uwe ridderlijkheid als officier, om mij toe te staan, een ontbijt te nemen vóór ik met u ga. Dan moogt gij mij meenemen; ik verzeker u, dat het geen geringe eer voor u is, den grooten Rapparee gevangen te hebben.'

'De Hemel beware mij, dat ik mij zoo onedel van mijn plicht zou kwijten,' antwoordde de officier. 'Uw verlangen is billijk en ik bewillig er gaarne in.'

De officier verliet het vertrek en plaatste zich met acht man voor de deur, terwijl de overige manschappen de woning omsingelden, zoodat aan geen ontsnappen te denken viel. Als de Rapparee zijn maaltijd geëindigd had, rustte hij eenige minuten uit. Onvoorziens nam hij zijne buks op en trad op de deur toe.

'Gij hebt mij gevangen genomen, sir,' sprak hij tot den officier; 'ik heb daar echter veel op tegen. Ik verlang de ontruiming van dit huis. Als gij weigert jaag ik u een kogel door de hersens en gij sterft met mij. Mij wacht niets dan een smadelijke dood; ik wil dus niet ongewroken sterven. Ik heb slechts één leven te verliezen - dit kunt gij mij dus ontnemen - wellicht dood ik echter nog drie of vier uwer manschappen.'

De vermetelheid van deze taal bracht den aanvoerder van de patrouille zoodanig in de war, dat hij aanvankelijk geen woord kon uitbrengen. Van deze omstandigheid gebruik makende stormt de Rapparee met een paar krachtige sprongen tusschen de verblufte soldaten door het huis uit en is reeds bijna veertig passen ver eer hunne

geweren knallen. In der haast afgevuurd missen de schoten. Eer de soldaten weer geladen hadden, was de door het ontbijt versterkte Rapparee buiten schot en verdween in het woud.

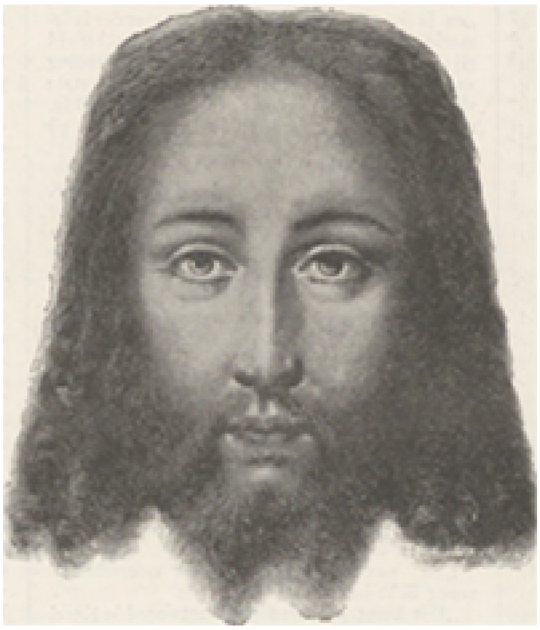

HET CHRISTUSHOOFD, NAAR LEONARDO DA VINCI.

Terwijl de wellevende maar niet vastberaden officier de drijfjacht hernieuwt, zullen wij naar de ongelukkige Rosa Callan terugkeeren. Het duivelachtig plan van den vaandrig om haar door uithongering gedwee te maken, was sedert zijn eerste en laatste bezoek door hem werkelijk ten uitvoer gelegd geworden. Gedurende de eerste vier en twintig uren belette hare droefheid haar aan voedsel te denken. De angst, die haar vervulde, drukte zoo zwaar op haar hart, dat zij soms meende het te zullen besterven. Dan verviel zij weder uren achtereen in stille droefgeestigheid afgewisseld met vlagen van stompzinnigheid. Tegen het einde van den tweeden dag paarde zich aan dat zielelijden een vreeselijke lichamelijke vijand - honger en dorst. Leden tot dusverre slechts haar geest en hare gewaarwordingen folterende smarten, nu kwam er de begeerte naar spijs en drank bij, eene foltering, welke wij misschien begrijpen, doch niet beschrijven kunnen. Wel stond er op hare tafel een flesch met wijn, maar het gezond verstand zeide het arme meisje, dat in dien drank wel een nieuw onbekend gevaar kon verborgen zijn. Daarom moest Rosa dan ook al hare geestkracht te hulp roepen om de flesch, die haar als met eene duivelachtige bekoorlijkheid aanlokte, onaangeroerd te laten.

Het plan van den gewetenloozen officier om de wilskracht van het meisje te breken door uithongering, was in werkelijkheid eerder een duivel dan een mensch waardig. Haar eenige wensch was nog slechts: te sterven. Als de derde dag aanbrak, was zij reeds voor alle ander lijden dan dat van den honger ongevoelig geworden. Een doffe onverschilligheid overmeesterde van lieverlede haar hart.

Elken dag kwam het oude wijf zich vergewissen of de helsche toeleg zijne uitwerking deed gevoelen. De twee eerste dagen joeg Rosa de oude helleveeg met den dolk uit de kamer. Toen zij bij het einde van den derden dag bij het meisje binnentrad, nam zij de flesch wijn, welke zij achtergelaten had, in de hand en sprak met gehuicheld medelijden:

‘Arm meisje, wat heb ik een medelijden met u! Ware ik zoo slecht, als gij wel van mij denkt, dan had ik toch ook nog dezen wijn meegenomen. Wees toch niet zoo

stijfhoofdig; neem slechts van tijd tot tijd een glas van dezen wijn en gij zult zelve zien, hoe goed hij u bekomt.'

Rosa verwaardigde haar met geen antwoord. Den vierden dag was hare kracht bijkans geheel uitgeput; daarbij moeten wij niet onvermeld laten, dat zij al dien tijd in het geheel niet geslapen had. In de twee eerste dagen hield de vrees van een overrompeling haar wakker; toen daarna de honger intrad was de slaap eene lichamelijke onmogelijkheid. Het is bekend, dat lieden, die langeren tijd door den honger gekweld worden, niet slapen; en al schijnen zij ook in eene soort van sluimering liggen, dan houden de smarten niet op, maar worden slechts des te scherper gevoeld. Rosa droomde steeds, dat zij te huis was en gretig aan de tafel bij haar vader at, zonder haren honger te kunnen stillen. Dan was het haar alsof zij dronk, maar haar dorst kon niet gelaafd worden. Zulke begoochelingen waren eerder nog smartelijker dan haar lijden in wakenden toestand. Zij bad bijna voortdurend tot God om verlossing uit hare ellende. Zij was zoo zwak geworden dat zij slechts met de grootste inspanning van haar stoel kon opstaan. Zij had haren dolk naast zich gelegd en tot hare ontzetting voelde zij, dat zij niet meer zooveel kracht bezat, om er zich tot hare verdediging van te bedienen.

Dan vertoonden zich wederom de beelden van haar te huis, hare ouders en broeders en haren verloofde aan haar geest, rusteloos wederkeerende en verdwijnende. Zij zag allerlei gedaanten om zich heen zweven. Haar denkvermogen werd beneveld, zij kon geen gezonde gedachte meer vasthouden. Alles loste zich op in een nevelachtig chaos. Zij wankelde zonder eigenlijk recht goed te weten wat ze deed naar een spiegel, die aan den wand hing, en wierp er een oogslag in. Doch welk een aanblik bood haar eigen beeld haar aan! Hare wangen waren ingevallen, de weleer zoo glinsterende oogen dof en wezenloos; de honger had er een zwarten kring omheen getrokken. Op dat oogenblik overmanden haar de folteringen van den honger en den dorst met onweerstaanbaar geweld. Zij was besloten ten minste een slok uit de flesch te nemen. Doch deze gleed uit hare zwakke vingeren en viel in stukken op den grond. Zij had over dit ongeval kunnen weenen, - zij had geen tranen meer! Slechts met de grootste moeite bereikte zij een armstoel, waarin zij eerder nederviel dan ging zitten; zij bedekte haar aangezicht met de handen en berstte in een zenuwachtig gekerm los.

Eenige minuten later verscheen de oude furie weder. Haar oog viel terstond op den dolk die op een stoel lag. Haar eerste werk was, dien tot zich te nemen. Wie beschrijft de ontsteltenis van het meisje als zij zich van haar verdedigingswapen beroofd zag! Zij wilde den arm van het wijf vastgrijpen - hare vingers waren te zwak, toen smeekte zij in zulke roerende bewoordingen om ten minste een weinig voedsel, dat alleen een duivel hiervoor ongevoelig had kunnen blijven. De oude bleef stom en verliet met den dolk van het meisje de kamer, deze zorgvuldig achter zich sluitende. Rosa Callan zag haar na en stiet dan een waanzinnigen lach uit.

(*Wordt vervolgd.)*

[Nummer 35]

'HIJ IS VERREZEN!' NAAR G. SPANGENBERG.

Onze gravures.

De triptiek-teekening, '*Het Verlossingswerk*,' die ons Paaschnummer versiert, is de tegenhanger van de '*Geboorte des Heilands*' die in ons Kerstnummer verscheen. Tusschen die twee uitersten - de *menschwording* en de *marteldood* des Zaligmakers - ligt niet alleen het heil des menschdoms besloten, maar ook een onmetelijke schat van ware, verhevene en aangrijpende poëzij, waarin sinds negentien eeuwen genieën van alle slach de onderwerpen van hunne heerlijkste scheppingen gevonden hebben.

De Fransche kunstenaar Yan D'Argent put insgelijks aan die zuivere, immer borrelende bron en heeft ettelijke tooneelen uit de gewijde geschiedenis met de teekenstift wedergegeven in eenen trant, die nieuw, eigenaardig zelfs van opvatting en bewerking is, zonder in het minste aan den godsdienstigen geest afbreuk te doen, die in dergelijke tafereelen immer den boventoon hebben moet.

De overschoone gravure van ons titelblad: ‘*Hij is verrezen!*’ is als het ware de vollediging der middenplaat en geeft ons op eene indrukwekkende, meesterlijke wijze het tweede tooneel te aanschouwen van Jezus' verheerlijkt leven.

‘Als de Sabbatdag voorbij was,’ lezen wij in kap. XVI van den evangelist Marcus, ‘hebben Maria Magdalena, Maria, de moeder van Jacobus, en Salome, welriekende kruiden gekocht om Jezus te komen balsemen. En met den zonnenopgang kwamen zij op den eersten dag der week tot het graf en zeiden onder elkander: Wie zal ons den steen van den ingang des grafs afwentelen? Maar opziende ontwaarden zij dat de steen, die zeer zwaar was, reeds afgewenteld was. En in het graf gaande, zagen zij eenen jongeling ter rechterzijde zitten, gekleed met een lang wit kleed, en zij wierden zeer verbaasd. Maar hij zeide tot haar: ‘Verschrikt niet; gij zoekt Jezus van Nazareth, die gekruist is;

maar Hij is hier niet meer, waar gij Hem gelegd hebt: '*Hij is verrezen!*'

De scherpe tegenstelling van licht en donker, de teedere, subtiele, hemelsche gedaante van den engel naast de krachtige, statige en aardsche schoonheid der vrouwen, de kalme majesteit van den hemelbode tegenover den heiligen angst, die de bezoeksters bevangt bij de plechtige verklaring '*Hij is verrezen!*' smelten in deze voorstelling samen tot een geheel, dat onbetwistbaar een genialen stempel draagt.

De legende van den kruisbekvogel.

Aan het kruis verheft de Heiland
't Stervend oog ten hemel kalm,
En hij voelt een lichte siddring
In zijn wreed doorboorden palm.

En van gansch 't heelal verlaten,
Ziet Hij daar een vogelkijn,
Aan den ruwen ijzren spijker
Driftig pikkend bezig zijn.

Rood van bloed en onvermoeibaar.
Laat het met zijn bek niet af:
't Wou van 't kruis den Heer verlossen,
Die hem zang en adem gaf.

'En de Heiland spreekt zoetaardig:
Wees gezegend, vooglijn zoet!
Draag, als teeken van deze ure,
't Stempelmerk van Kruis en Bloed.'

En die vogel heet de Kruisbek,
Gansch bedekt met bloed zoo klaar.
In de dennenbosschen zingt hij
Zangen vreemd en wonderbaar.

S. DAEMS.
Naar het Engelsch van Longfellow.

Betty,
Schetsen uit het leven der zinneloozen te Gheel,
door
Dr. J. Al. Peeters,
Geneesheer-Opziener der Kolonie.
(*Vervolg.*)

III.
Blijde dagen. - de eerste kommunie.

Leven is lijden.

De waarheid van dit gezegde blijkt klaar in den bijzonderen kring, in welken wij ons bewegen. De zinneloosheid is eene der vreeselijkste vormen van het lijden, dat den mensch te beurt kan vallen. Maar zonder bij die uitverkorenen van het ongeluk stil te staan, ondervindt ieder van ons niet dagelijks, dat het aandeel der smarten het grootste is hier beneden? Men moet niet ver in het leven gevorderd zijn en reeds heeft de kommer zijne rimpels in het voorhoofd gegroefd; reeds heeft het oog geweend, de borst gezucht, het hart gebloed. De tegenwoordige tijd weegt op ons met al het gewicht zijner wederwaardigheden, en men heeft zoo lang en zoo vruchteloos een beter morgen verwacht, dat men de toekomst nauwelijks met eenige hoop te gemoet durft zien.

Welke troost blijft ons dan over? De herinnering.

Er is een tijd in het leven, een tijd dien wij niet naar waarde schatten, dan wanneer hij reeds lang voorbij is. O kinderlijke bevalligheid! O reine onschuld! O zalige onwetendheid! Ongelukkig die aan u denken kan zonder ontroerd te zijn. Geene moeder heeft bij zijne wieg gewaakt. De blik eener moeder heeft zijn hart niet verwarmd, noch zijne ziel veredeld!

Onder al de gebeurtenissen van het kinderleven, is er geene zoo belangrijk voor het kind en voor de ouders, als de eerste Kommunie. In het geval van Herman en Lize, ging deze van zoo bijzondere en zoo roerende omstandigheden vergezeld, dat het niemand zal verwonderen, indien wij er eenen tijd lang stil bij staan, en ook deze episode van het leven der zinneloozen te Gheel beschrijven(1).

De lang gewachte dag was daar. Lize had van den ganschen nacht niet geslapen. Nu had zij de handen te zamen gevoegd en vurig gebeden, dan met liefde den naam genoemd van Betty, die voor haar eene echte moeder was; somtijds ook had zij aan hare schoone kleederen gedacht. Want Betty had geene kosten gespaard en, hetgeen iets ongehoords was in de heide, Lize zou, gelijk de gegoede kinderen van het dorp, eene kroon en eenen sluier dragen.

Om vier uren moest Lize gewekt worden. Men is wel een half uur gaans van de kerk verwijderd, en de opschik zal natuurlijk veel tijd vragen.

Maar reeds lang voor het bepaalde uur kon het meisje het niet meer uithouden. Zij wekte de huisgenooten, die nog in eenen diepen slaap gedompeld waren, en vroeg aan moeder Schrijnen of het nog geen tijd was om heen te gaan.

‘Wij zullen maar opstaan,’ zegde Schrijnen tot zijne vrouw. ‘Het schaap is te blij en zal toch niet meer slapen.’

Op eenen oogenblik was het meisje gekleed en bereid om naar Betty te loopen.

‘Die Betty wil van u eene koningin maken,’ zegde Schrijnen, toen hij bemerkte hoe de dochter van den pachter Lize's haren kunstig gevlochten had.

‘Wat ben ik blijde, moeder, vader,’ zegde het meisje ingetogen. ‘En hoe dikwijls moet ik u bedanken, omdat gij zoo goed voor mij zijt geweest.’

‘En of wij tevreden zijn, beste Lize,’ zegde de landbouwer, het meisje de beide handen drukkende; ‘niet waar, vrouw? Het was voor ons een kermisdag telkens dat een onzer kinderen zijne eerste Kommunie deed; maar u zoo ver te zien geraken doet ons nog meer genoegen, omdat wij er vroeger nauwelijks dorsten op rekenen.’

De vrouw van Schrijnen sprak niet, maar drukte weenend het meisje aan haar hart.

‘Moeder, vader,’ snikte het meisje: ‘ik zal altoos braaf zijn. Ik zal u altijd gaarne zien, ik zal u nooit doen weenen....’

‘Dan van vreugde,’ zegde Schrijnen, die, half lachend, eenen traan wegpinkte.

(1) In 1877 deed een knaap, hier als krankzinuig verblijvende, tot groote vreugde van het gezin dat hem heden nog verzorgt, zijne eerste Kommunie.

‘Het wordt tijd dat wij gaan,’ zegde de vrouw van den landbouwer. ‘Het schijnt dat de mevrouw van pachter Dielens weer zeer lastig is, en God weet of Betty ons zal kunnen helpen.’

‘Heb geene vrees, moeder,’ zegde Lize. ‘Betty kan, als zij wil, mevrouw tot bedaren brengen.’

Het meisje nam hare aangenomene moeder bij de hand, en beiden spoedden zich over de heide.

Het was nog donker en de eerste schemering van den dageraad vertoonde zich aan den gezichteinder. Hier en daar drong een lichtstraal door de duisternis en getuigde, dat enkele heidebewoners de rust niet meer genoten. Van tijd tot tijd blafte een waakzame hond en kraaide een haan het welkom aan den naderenden dag.

‘Wij zijn aan de woning van pachter Dielens,’ fluisterde vrouw Schrijnen. ‘Hoe stil is alles! Mevrouw zal zeker kalm zijn.’

‘Neen, moeder,’ antwoordde Lize, den adem inhoudende. ‘Nero blaft niet, en dan is mevrouw ziek. Hoor.’

Een lange kreet klonk akelig in den stillen nacht. Vrouw Schrijnen was verschrikt en wilde blijven staan, maar Lize liet hare hand niet los en bracht haar tot bij de deur. Zij klopte zacht en Betty opende.

De dochter van den pachter groette vrouw Schrijnen en kuste Lize op de wangen.

‘Liefkind,’ zegde zij: ‘niemand van hen, die u met de oogen der wereld aanzien, zal uw lot benijden, maar voor mij en voor uwe moeder zijt gij het gelukkigst der kinderen. De goede God ziet met welbehagen op u neder: want uwe ziel is rein, gelijk de zielen der Engelen, die aan de heilige tafel rond u zullen zweven.’

‘Maar zal het u wel mogelijk zijn met ons naar de kerk te gaan?’ vroeg vrouw Schrijnen.

‘Daar heb ik ook al aan gedacht,’ zegde pachter Dielens, die op dit oogenblik tevoorschijn kwam. ‘Dag, Lize,’ voegde de grijsaard erbij: ‘Lief kind, laat mij u zegenen, gelijk ik Betty gezegend heb op den dag harer eerste Kommunie.’

‘Wij zullen allen naar de kerk gaan, om van het geluk van Lize getuigen te zijn,’ zegde Betty; ‘en onze mevrouw zoowel als wij.’

‘Waar gij aan denkt!’ zegde vrouw Schrijnen, met de grootste verwondering.

‘O! het is zeer eenvoudig,’ antwoordde de maagd. ‘Mijn vader en ik willen Lize ter kerke vergezellen; mevrouw kan niet alleen blijven in den toestand in welken zij zich bevindt. Bijgevolg is er geen middel dan haar met ons te nemen.’

‘Betty,’ zegde de pachter: ‘uw invloed op de arme vrouw is groot; maar hoe gij het nu zult aanleggen, begrijp ik niet.’

‘Mevrouw zal de plechtigheid storen,’ merkte vrouw Schrijnen aan.

‘Ik hoop dat dit niet zal gebeuren,’ zegde Betty, die druk bezig was met Lize op te schikken. ‘Zult gij mij helpen, Lize, om mevrouw tot bedaren te brengen?’ vroeg de maagd: ‘want er is maar één middel toe, en dit hebt gij in de handen.’

‘Ik zal doen wat gij mij gebiedt, Betty,’ was het antwoord van het kind.

De kunstig gevlochten haren van Lize waren nu losgemaakt en krulden haar om de slapen. Het eenvoudig wit kleed sleepte in lange plooien langs den grond.

‘Wat zijt gij groot en schoon, mijn kind!’ was de uitroep die vrouw Schrijnen ontsnapte.

Een scherpe kreet, die aan eene vervloeking geleek, volgde er aanstonds op.

‘Neem uwe kroon, Lize,’ zegde Betty, ‘en vraag aan mevrouw om ze u op het hoofd te zetten.’

Het meisje gehoorzaamde en klopte, wel een weinig schuchter, op de deur van het kamerken der waanzinnige.

'Wie is daar?' vroeg de vreemde vrouw, met eene stem die klonk als een bedreiging.

'Ik ben het, mevrouw, ik, Lize,' antwoordde het bevende meisje.

'Wat wilt gij, mijn kind?' hernam de vrouw op min harden toon, terwijl zij de deur open deed. 'Uw jong, onervaren hart kent de boosaardigheid der wereld niet; ware ik ook zoo gelukkig!'

Lize verstond niets van deze woorden.

'Ja, ik ben gelukkig, mevrouw,' zegde zij. 'Gij weet dat ik vandaag mijne eerste Kommunie doe. Zie eens hoe Betty voor mij gezorgd heeft. Zie mijnen langen sluier, mijne witte kroon; wilt gij ze mij op het hoofd zetten?'

De vrouw nam de kroon uit de handen van het meisje en vestigde er eene wijl hare strakke blikken op. Langzaam sprak zij de volgende woorden uit:

'O witte kroon! O zinnebeeld der onschuld! Welke rol speelt gij in mijn leven! Waarom zie ik u heden weer? Is het, om mij door zoete herinneringen eenen stond mijn lijden te doen vergeten? Is het, om mij het tegenwoordige met het verledene te doen vergelijken en zoo mijne folteringen gruwzamer te maken? O witte kroon! Neen, ik heb genoeg geleden, genoeg gewanhoopt. Laat mij voor eenen stond zalig zijn.

Lize, arm kind, heden zoo gelukkig, ik heb ook mijne eerste Kommunie gedaan en de zaligheden van dien schoonen dag gesmaakt.

Ik heb ook die witte kroon gedragen. De bewondering van allen, de fierheid van mijnen vader, de tranen mijner moeder, de zachte ontroering mijner eigene ziel, ik herinner mij alles. Arm kind! Men zegde mij niet op dien blijden stond, dat de eerste Kommunie als de dageraad zou zijn van een nieuw leven; dat ik welhaast in den draaikolk der wereld zou medegesleept worden en vergaan. O! mijn harte bloedt wanneer ik die lange reien van kinderen, met saamgevoegde handen en neergeslagen oogen, met effen voorhoofd en reine ziel in de kerk zie nederknielen. Arme kinderen! Wat zult gij morgen zijn? Gevallene Engelen? Slachtoffers? Ik heb deernis met die gelukkige moeders, die vergeten, dat op eenen zoo blijden dag zoo vele droevige dagen zullen volgen!

Gij staart mij weemoedig en vragend aan, Lize, en een traan blinkt in uwe heldere oogen. Maar ik wil, ik kan u niet bedroeven. Wat ik zeg begrijpt gij niet, en het leven zal u nooit ondervinding genoeg bij brengen om u den zin mijner woorden duidelijk te maken. U mag ik recht gelukkig noemen. De dag van heden zal in uwe ziel een spoor nalaten dat noch door smarten, noch door wroegingen zal uitgewischt worden.

Eenige jaren zijn verloopen. Weer rusttet gij op mijn hoofd, o krans van witte bloemen! Als bruid knielde ik voor het altaar neder, en ofschoon men de neigingen van mijn hart miskend had, en ik verbonden werd met een opgedrongen echtgenoot, toch had ik in de oogen der wereld alle redenen om den Hemel te bedanken. Mijn echtgenoot was jong, met innemende manieren begaafd, hij behoorde aan een adellijke en vermogende familie. Ik mocht dan met vertrouwen de toekomst te gemoet zien. Ik geloofde aan de heiligheid van den gezworen eed; ik wist niet, ik zou niet geloofd hebben dat de wereld zoo valsch, zoo wreedaardig zijn kon.

Eerder dan eene bloem verslenst, waren mijne begoochelingen geweken. Van elkeen verlaten, kind zonder ouders, zuster zonder broeders of zusters, gade zonder echtgenoot, bleef ik op de wereld. Niets hield ik over van vroegere dagen dan de kroon, getuige van mijn kortstondig geluk, en een kind, mijne dochter Betty. Zij stierf. God wilde niet dat zij leed. Ik had voor mij en voor haar geleden. En toen zij voor de eeuwige zaligheid ingeslapen was, en de glimlach op haar gelaat mij scheen te willen troosten, toen sloot ik haar de oogen en zette op het engelachtig hoofd de kroon der arme, gefolterde bruid. En ik was moeder zonder kind.'

De waanzinnige zweeg. Haar gelaat was verbleekt en de wenkbrauwen hadden zich te zamen getrokken.

Betty trad nader en sprak, met het inzicht om aan de gedachten der vrouw eene andere richting te geven: 'En toen gij genoeg geleden hadt, vondt gij onverwacht uwe Betty weer. Gij hadt haar lief, en de Hemel vergeve mij, indien ik voor uwe liefderijke zorgen niet dankbaar genoeg geweest ben.

'Gij zijt mijne liefste Betty,' zegde de vrouw, het meisje in hare armen drukkende. 'En gij zult gelukkig zijn. In de heide is het geluk te vinden dat mij niet te beurt gevallen is. Draagt gij eens de witte kroon der bruid, denk dan niet aan wat ik zoo even gezegd heb. Ik alleen was gedoemd om zooveel te lijden.'

De stem der waanzinnige beefde en hare oogen vonkelden. Betty was beducht voor eenen nieuwen aanval van woede.

'Moeder,' zegde zij, op eenen streelenden en bewegenden toon, 'ik wilde u den schoonsten dag van mijn leven herinneren. Ik wilde u in het geluk van Lize doen deelen, u verzoeken met haar en met mij ter kerke te gaan.'

‘Ik ga mede,’ zoo sprak de waanzinnige met vaste stem. ‘De herinneringen der kinderjaren zijn balsem voor de wonden van het hart. Betty, breng mij soms tot dien tijd terug. En gij, Lize, vergeef mij. Dat de witte kroon, welke ik op uw hoofd zet, u zegen bijbrenge. Blijf altoos beminnenswaardig en bemind.’

Lize was inderdaad onherkenbaar met hare nieuwe kleederen. De witte kroon en de plooien van den sluier verborgen het laag, achteroverhellend voorhoofd; hare heldere oogen en de zalige lach, die op hare lippen speelde, gaven aan haar gelaat eene edele uitdrukking.

Een kwart uurs later verliet men het huis om zich naar de kerk te begeven. Vooruit gingen de waanzinnige vrouw en Betty, elk eene hand aan de gelukkige Lize gevende. De pachter en vrouw Schrijnen volgden.

‘Wat een engel van een kind hebt gij!’ zegde de gezellin van pachter Dielens.

‘Wat zou er van de ongelukkigen geworden op den weg van het leven, indien God hun geene goede geesten te gemoet zond?’ zoo luidde het antwoord van den pachter.

Er is geen heuchelijker feest voor ouders en kinderen, dan het feest der eerste Kommunie. Men mag ook zeggen dat ieder dit feest voor zich en voor de zijnen viert, en zich zeer weinig om het geluk van anderen gelegen laat. Ik durf er zelfs bijvoegen (en er is geene moeder die mij zal tegenspreken) dat, zoo het ook gebeurt dat men zich met de andere gelukkigen van den dag bezig houdt, dit wel eens plaats grijpt om iets in de houding en de manieren van dit of dat kind af te keuren, of om eenen min of meer afgunstigen blik op deze of gene rijkere kleeding te werpen.

De eerste Kommunie van Herman en Lize maakte uitzondering aan dien algemeenen regel. Al de ouders, hoezeer met hunne eigene kinderen ingenomen, spraken met goedkeuring en bewondering van de heidebewoners en van hunne bestedelingen. Ook was Karel gelukkig en fier. Hij zag hoe vele oogen zich op hem en op den jongen Herman vestigden, die, in eene gevoegelijke houding, in de rei der kinderen voorttrad. En zonder het te weten, verhief hij het hoofd, en men kon op zijne gelaatstrekken lezen dat hij het was, die voor Herman's opvoeding en onderwijs gezorgd had.

Mevrouw de Mornil, Betty en Lize, waren niet minder het voorwerp der algemeene nieuwsgierigheid. Lize onderscheidde zich tusschen hare meer begaafde gezellinnen door hare zedigheid en godsvrucht. Betty, in gedachten verzonken, hield, gelijk hare beschermelinge, de oogen ter neder geslagen. Zij weende, zij weende zoete tranen, tranen van geluk en innig zielsgenoegen Zij voelde nu, in het midden van al die gelukkige moeders met al die gelukkige kinderen, welke verhevene zending zij voor het arm, verlaten schepsel vervuld had. Somtijds ook dacht zij aan hare eigene eerste Kommunie, en aan hare te vroeg gestorvene moeder, die dit schoone feest van uit den hemel had kunnen gadeslaan. En 't scheen het meisje toe, dat de blikken der overledene op haar gevestigd waren en dat eene zachte stem haar toefluisterde: Lief kind, de Hemel zal u loonen.

De waanzinnige hield zich even weinig bezig met hetgeen rond haar omging. Ieder bewonderde hare rechte gestalte, hare fiere houding, haren statigen gang, hare eenvoudige, maar met smaak geschikte kleeding, hare edele trekken, hare zwarte oogen, wier lange blikken zoo doordringend waren; en somtijds mengelde zich een gevoel van medelijden met die bewondering, wanneer een diepe zucht den boezem der waanzinnige zwellen deed en hare lippen zich te zamen trokken. Dacht zij dan aan haar verleden, of aan de toekomst der kinderen die haar omgaven? Herhaalde zij misschien die roerende woorden: Arme schepselen, wat zult gij morgen zijn? Slachtoffers! Gevallene engelen!

De plechtige stilte, die in de kerk heerschte en van tijd tot tijd onderbroken werd door de slepende tonen van het orgel en de lofzangen der kinderen, had eenen gunstigen invloed op de gemoedsgesteltenis van Mevrouw de Mornil. Velen weten bij ondervinding, welken heelenden balsem de godsdienst en zijne plechtigheden in het hart der bedroefden uitgieten. De wolken die nu en dan het gelaat der waanzinnige beneveld hadden, keerden niet meer weder, en hare opgeklaarde blikken vestigden zich met genoegen op Lize en op Betty.

De grijze herder beklom den predikstoel en wij moeten eenige zijner woorden aanteekenen, omdat zij met onze hoofdpersonen in verband staan:

‘Weer zijn wij,’ zegde hij onder andere, ‘ter gelegenheid der eerste Kommunie, vergaderd; wederom is het feest in den hemel, die met welbehagen op zoovele reine zielen nederblikt, feest in dezen tempel, feest in de harten der kinderen en der ouders, feest in mijn hart. Ja, ik verheug mij als priester, omdat ik vandaag, gehoorzaam aan het goddelijk bevel, de kinderen tot den Zaligmaker laat komen; ik verheug mij als mensch.

De priester heeft vaarwel gezegd aan de wereld, hij heeft gezworen zich gansch aan God te geven. Maar een menschelijk hart klopt in zijne borst. Hij ook is kind geweest, hij ook heeft eens moeder en vader gehad, die hem op den schoonsten dag van zijn leven aan hun hart gedrukt hebben, en die zoete herinneringen der kinderjaren doen hem begrijpen welk groot geluk op dit oogenblik het deel is van vele huisgezinnen.

Maar er is eene omstandigheid die het feest van heden meer dan ooit hartroerend maakt. Jaarlijks stuur ik de ouders een woord van dank toe voor de zorg welke zij aan het godsdienstig onderwijs, aan de kristelijke opvoeding hunner kinderen besteed hebben. Het is mijn plicht vandaag die dankbetuiging te vernieuwen. Maar wat moet ik zeggen tot die brave menschen, die geene moeite gespaard hebben om vruchten te winnen in den dorren grond van bekrompene geestvermogens, om den zedelijken toestand van arme, verlatene kinderen te verbeteren. Hunne pogingen zijn met den besten uitslag bekroond geweest; gij weet het. Hunne beschermelingen zijn naast uwe kinderen tot de heilige Tafel genaderd. Dat de getuigenis van hun eigen geweten, dat de bewondering, de eerbied van ons allen, en bovenal, dat de overvloedigste zegen van den Hemel hunne belooning weze!

En welk voorbeeld voor u, mijne broeders, welke aanmoediging voor ons, priesters. Ouders, wanneer zult gij genoeg gedaan hebben voor het tijdelijk en eeuwig geluk uwer kinderen; kostgevers, wanneer zult gij uwe krankzinnigen menschlievend genoeg behandeld hebben, zoo gij, slechts van verre, het voorbeeld u vandaag gegeven volgen wilt? Wat den priester aangaat, hij heeft zoo dikwijls met de onverschilligheid of met den kwaden wil te kampen; zijne liefderijkste pogingen worden zoo menigmaal met de bitterste ondankbaarheid beloond, dat hij somtijds de woorden van Jezus op de lippen heeft: Heer, neem dien kelk van mij. Gedurende de jaren, welke ik nog kan te leven hebben, zal de herinnering aan de edele handelwijze der heidebewoners mij tegen alle moedeloosheid beschermen. En aan het einde mijner loopbaan, gerust over het lot eener gemeente, waar zulke geest van opoffering en liefdadigheid heerscht, zal ik met den grijsaard Simeon zeggen: Heer, laat nu uwen dienaar gaan in vrede.’

Een traan rolde langs de verbleekte wangen van den grijsaard; zijne ontroering had zich aan al de aanwezigen medegedeeld. Karel zag niet meer op en dacht: waarom hoort de pachter die lofspraak niet? Hem alleen komt zij toe.

Een zalig gevoel overstroomde Betty's boezem; zij meende de stem van hare moeder te hooren: ‘lief kind, de Hemel zal u loonen!’

Toen Betty te huis kwam, zegde haar vader: ‘mijn kind, gij hebt vandaag eenen schoonen dag gehad.’

Het meisje antwoordde glimlachend: ‘Gij benijdt toch mijn geluk niet, vader? Het is immers welhaast uwe beurt.’

Inderdaad, eenige dagen later moest de prijsuitdeeling aan de kostgevers plaats hebben.

(*Wordt vervolgd.*)

HET VERLOSSINGSWERK, NAAR VAN D'ARGENT.

Wedenswaardigheden.

Eene bloemenmand uit gevlochten palmbladeren.

Dank zij het streven van de hedendaagsche nijverheid om overal nieuwe grondstoffen op te zoeken en aan hare doeleinden dienstbaar te maken, heeft in den laatsten tijd de bij alle beschaafde volken als symbool van godsdienstige en zinrijke vereering geldende palm eene schoone toepassing gevonden. Sinds eeuwen leveren de dadelpalmen van Bordighera (in de Italiaansche provincie Porto-Maurizio in het westelijke deel van het door zijne landelijke schoonheden beroemde Riviera di Ponente gelegen) jaarlijks de palmtakken, welke in Rome naar den ritus der Katholieke Kerk ter viering van den Palmzondag gewijd worden. Voor dit doel worden de binnenste takken, nadat zij zes maanden lang door samenbinden der kroon aan den palmboom zelven gebleekt zijn, meerendeels in gebruikelijke doch smakelooze vormen gevlochten, terwijl de kortgepluimde takken in ongebleekten toestand bij den Joodschen ritus gebruikt worden, tengevolge waarvan beide soorten kortweg als Christenen en Joden aangeduid worden. In den laatsten tijd is L. Winter, een bezitter van uitgestrekte palmhoven in Bordighera, waarin naast den gewonen dadelpalm (Phoenix dactylifera) talrijke andere palmsoorten, die tegen het klimaat bestand zijn, gekweekt worden, op de gedachte gekomen uit de verbleekte en gedroogde waaiers kunstig gevlochten voorwerpen (korfjes, hoorns van overvloed, ruikerstandaards enz.) te vervaardigen. Daar deze nieuwigheid, voornamelijk bij de Italië bezoekende vreemdelingen, wien de voor het kerkelijk gebruik gebleekte en gevlochten takken (in den handel *palmorelli* genoemd) tot dusver slechts als curiositeit eenig belang inboezemden, zeer gezocht werden, worden dergelijke voorwerpen door den heer Winter tegenwoordig fabriekmatig vervaardigd. Onze figuur stelt een bloemenmandje voor dat uit vier kelkvormige korfjes is samengesteld, waarvan elk uit een langgevederden palm gevlochten is, welks einden, vederbossen gelijk, smaakvol tot versiering zijn aangewend en aan de voorzijde met rozetten en strikken, vermengd met mos en fijne gedroogde bloemen versierd zijn. Deze korfjes worden als dragers voor gedroogde bloemen of graspluimen (Makart-boeketten) gebruikt, doch kunnen ook voor versch geplukte bloemen dienen, mits zij van een zinken bakje voorzien worden om het water te bevatten. Voor versche bloemen gebruikt, houden deze korfjes zich lang goed, mits men bij de ververscing van het water in de bakjes zorg drage, dat zij niet nat worden.

Een Chineesch middagmaal.

In de Chineesche logementen zitten gewoonlijk twee personen, zelden meer dan drie, aan een tafeltje, dat met eene menigte nevengerechten, vruchten en porseleinen vazen bezet is. Alles is klein gesneden, zoodat men geen mes noodig heeft en de vleeschspijzen nauwelijks te onderkennen zijn. Bij elk couvert worden een paar ivoren staafjes, een kleine porseleinen lepel en eenige kopjes geplaatst, die niet grooter zijn dan een vingerhoed.

De gast begint eerst te eten, wanneer de gastheer hem met een der kopjes heeft welkom geheeten. De soep van vogelnestjes bevalt de meeste Europeanen wel, terwijl

slechts weinige van hen het gerecht, uit de vinnen van een haai bestaande, kunnen gebruiken. Daarna dient men fijn gehakte eendvogels op met look en riciniolie gereed gemaakt. De eendvogels worden gevolgd door zeepolypen en andere monsterachtigheden, die de vreemdeling slechts zelden aanroert. Zoo worden een twintigtal gerechten aangeboden, allen in varkensvet of riciniolie drijvende en met look toebereid. Men vischt met de ivoren staafjes in de schotels naar eenige stukjes vleesch, sneedjes van oranjeappelen en halve noten. In weerwil van het aantal gerechten, verlaat de vreemdeling de tafel met honger, zoo er niet gelukkiglijk eene schotel met rijst wordt voorgezet.

Na den maaltijd worden de gasten dikwijls op pantominische voorstellingen, door jonge Chineezen uitgevoerd, onthaald, waarbij de tamboeryn en de helderklinkende gong niet ontbreken. Zij stellen gewoonlijk een huiselijk tooneel voor, een twist tusschen man en vrouw, een staaltje van ijverzucht, enz., waarbij zij de onderscheidene hartstochten levendig afschilderen. Dit spel wordt meestal door een gezang, bestaande uit neustonen, dans en schelklinkende muziek vergezeld.

Wijsgerige zedespreuken.

Het is gemakkelijker een berg met de punt eener naald uit zijne grondvesting lichten, dan trotschheid uit het hart des menschen. Beroem u daarom niet vrij van trotschheid te zijn; zij is diep in het menschelijk hart ingeweven, zij is moeielijker te ontdekken dan in een donkeren nacht het voetspoor der vlieg in eene rots.

***

De stille, buigzame natuur der vrouw heeft, even als eene bloem uit tropische gewesten, eene warme, stille lucht noodig om te ontwikkelen, en veel zonneschijn om tot bloei te komen. In ruwe werkelijkheid ontaardt zij, krimpt de plant ineen, en komt niet tot ontwikkeling. Dan komen de moralisten, bezien den zieken plant, houden de ziekte voor zijn eigendommelijke natuur, en verkondigen luide, dat de vrouw een ondergeschikt wezen is.

***

Hoe komt het, dat wij zoo gestreng de handelingen beoordeelen, die wij voor langen tijd bedreven? Het is, omdat wij nu op een behoorlijken afstand staan en dezelve, gelijk andere personen, met een onverschillig oog beschouwen. Kunnen wij niet met zekerheid zeggen, dat de tijd zal komen, dat wij de daden, die wij thans zoo ijverig verdedigen, dat wij de gezichtspunten, die onze oplettendheid thans zoo bezig houden, met hetzelfde oog zullen beschouwen, waarmede wij thans de dwaasheden bezien, die wij tien of twintig jaren vroeger bedreven? Waarom kunnen wij ons zelven en ons gedrag niet ten allen tijde op die manier beschouwen? Kan men duidelijker bewijs van onze blinde ingenomenheid met ons zelven begeeren?

***

Verhef u hoog, doch de liefde leide uwe schreden. Indien de band verbreekt die u aan de menschheid bindt, zoo zweeft gij in de eindelooze ruimte zonder troost en

zonder rust. De Hemel spreekt: 'Gij behoort niet tot de mijnen, want uw verstand reikt niet tot mij,' en de aarde roept u toe: 'Ik ken u niet, want gij hebt geen hart voor mijne kinderen.'

$_*$

Alles kan men huichelend nabootsen, alleen onschuld niet; natuur schonk haar den reinsten stempel, boven alle namaking verheven. Wanneer eene overigens dragelijke vrouw de onschuld tracht na te bootsen, hoe hatelijk en onuitstaanbaar worden hare gelaatstrekken; liefelijk uitnoodigende vriendelijkheid wordt eene wellust ademende vertrekking der lippen; de zachte blos der schaamte - heimelijke wellust; de kalme ernst - trotsche hoogmoed, en de treffende eenvoudigheid - het angstige gebarenspel van een menschenschuw kind.

$_*$

Indien wij de menschen alleen nemen zoo als zij zijn, zoo maken wij hen slechter; behandelen wij hen echter als waren zij wat zij zijn moesten, zoo brengen wij hen daar, waar zij te brengen zijn. Om hunne liefde te verwerven, moeten wij schijnen hen daarvoor te nemen, waar zij gaarne voor gehouden worden. Zij worden onze vijanden, zoodra zij zien dat wij hen geheel doorgronden.

De groote Rapparee.
Historische novelle.
(*Vervolg.*)

Zoodra de oude Rosa verlaten had, strompelde zij met ongewone vlugheid naar het vertrek van den vaandrig, die bezig was met een brief te schrijven.

'Hier, mijnheer Lucas,' zeide zij, 'is ten minste de dolk; ik kan echter niet nalaten u mijne groote bezorgdheid mede te deelen....'

'Welke bezorgdheid?'

'Ik vrees, mijnheer Lucas, dat het meisje in gevaar is van te sterven; wij hebben de zaak wat te ver gedreven. De wijnflesch ligt ook aan stukken, de wijn is weggeloopen - dus ook van deze zijde hebben wij verloren spel.'

Op dit oogenblik trad een soldaat binnen en reikte den vaandrig een brief over. Deze opende dien terstond en las:

'Waarde Lucas! Hebt gij soms lust u een grooten naam te verwerven, na twaalf maanden overste te worden en daarbij nog 500 pond in den zak te steken? Zoo ja, neem dan twaalf man en marcheer onmiddellijk naar het Four-mile-House, waar de groote Rapparee, die aan de patrouille van den hoofdman Nisbet eene verduivelde streek gespeeld heeft en ontkomen is, gevaarlijk verwond neder ligt. De hoofdman zal, gelijk gij zult zien, binnen weinige dagen ontslagen worden omdat hij hem zoo licht door de vingers liet glippen. Laat geen oogenblik verloren gaan Kom, vriend, en volbreng, wat de Iersche regeering tot dusverre met de gezamenlijke troepenmacht machteloos beproefde - de hedendaagsche Proteus moet in uwe handen vallen. Ik zal in den loop van den dag eens bij u aanloopen, laat dus den sleutel aan uwe oude mamsel achter, want ik breng grooten eetlust en geweldigen dorst mede en moet uw kelder eenige eer aandoen. Gij zijt op den besten weg tot roem en bevordering, als gij mijn wenk opvolgt. Ik ben over weinige uren in de barakken, want ik moet er ook

getuige van zijn, als gij den doortrapten schavuit in zegepraal binnenbrengt. Ik ben verrukt over de zeldzame gelegenheid die u aangeboden wordt om bevordering te maken. Grijp toe, mijn jongen, en uw fortuin is gemaakt.

'Uw Georges Graves, de lustige majoor.'

Lucas had met van blijdschap stralende oogen dit bericht gelezen.

'De lustige majoor heeft gelijk,' morde hij. 'Als het mij gelukt den kerel in handen te krijgen, kan ik het ver brengen. Maar ik mag geen oogenblik laten verloren gaan. Hoe gelukkig, Peggy, dat ik nog in tijds teruggekomen ben! Deze reis naar Dublin was eene domme streek. Ik ging naar de begrafenis van mijn oom, in de verwachting, dat hij mij een deel van zijn vermogen zou vermaakt hebben, doch de drommel hale hem - hij heeft mij geene duit nagelaten.'

‘Hoe, mijnheer Lucas, heeft hij u niets vermaakt? Hoe is het mogelijk?’

‘Hij zeide in zijn testament dat hij ongunstige berichten omtrent mij ontvangen had en derhalve mijn broeder tot eenigen erfgenaam benoemd had. Gelukkig bezit ik buitendien nog een aardig vermogen. Zeg eens, Peggy, hoe staat het nu eigenlijk met het meisje?’

‘Ach, mijn lieve mijnheer, ik heb het te ver gedreven; zij verkeert in een bedenkelijken toestand.’

‘Wat? Ik hoop toch, dat gij haar niet hebt laten verhongeren: zoo iets heb ik u niet bevolen.’

‘Zeker niet, mijnheer Lucas! Veel zou het echter niet meer schelen. Zij moet bepaald eenig voedsel ontvangen!’

‘Breng haar dan eten, maar niet veel opdat zij, als ik terug kom, zich handelbaarder mocht toonen. Ik moet terstond weg, doch ben, hoop ik, binnen weinige uren weer terug. Den dolk zal ik bij mij steken; wie weet of ik dien vandaag niet noodig heb. Majoor Graves zal in den loop van den dag eens komen aanloopen, daarom laat ik u mijne sleutels achter, want de dorstige oude jongen zit nergens gaarne met eene drooge keel.’

Lucas haastte zich zijn uniform aan te trekken en riep de twaalf man bijeen. Weldra waren zij op weg naar het Four-mile-House, eene voermansherberg aan den grooten weg tusschen Dundalk en Newry.

Zoodra hij weg was, spoedde zich het oude wijf, dat werkelijk eenige bezorgdheid koesterde over den toestand van haar arm slachtoffer, met een stuk van een kieken en wat brood naar de kamer van het meisje en nam daarbij ook wat wijn met water mede. Het meisje leverde een hartverscheurenden aanblik op; hare verglaasde, doffe oogen staarden de binnentredende vrouw aan en hare lippen prevelden onverstaanbare geluiden. Hare hand tastte naar den dolk; toen zij dien echter niet kon vinden, slaakte zij een zwakken kreet, terstond gevolgd door een schorren lach.

‘Kom, mijn hartje,’ begon het wijf op vriendelijken toon, ‘wij hebben u te lang laten lijden. Hier hebt gij te eten; meer durf ik u voor het oogenblik niet te geven, anders zou ik u dooden. Neem wat brood met vleesch en een slokje wijn met water, dat zal u verkwikken.’

Rosa keek de oude aan, doch scheen hare woorden niet te verstaan. Toen zij echter het voedsel zag, greep zij er instinktmatig naar en riep met smeekende blikken: ‘Geef, o geef mij... brood!...’

Het wijf reikte haar nu stukje voor stukje en gaf haar daarna wat wijn met water. Die versterking bezielde haar als met een nieuw leven en zij schouwde met wijdgeopende oogen in het gelaat der oude en nam haar hoofd tusschen de handen, en vóór zij hare armen terugtrok, vielen een paar warme tranen op de handen der hardvochtige furie. Een schemering van menschelijke aandoening kwam in haar hart op en met een eigenaardigen grijns zeide zij:

‘Ik was vroeger niet zoo hardvochtig - de valsche tongen van mijne eigene sekse hebben mij zoover gebracht. Eerst ontrootden zij mij mijn goeden naam - na dien tijd heb ik mij op haar zoeken te wreken, waar ik maar kon Ik laat u thans alleen, zoodra gij weder zonder gevaar iets gebruiken kunt, breng ik het u.’

Dienzelfden ochtend zat Mac Mahon met zijne familie somber gestemd aan het ontbijt. Daar reed een fijngekleed ruiter op het huis toe, sprong uit den zadel en trad

binnen. Het geheele gezin stond op en begroette den vreemdeling, die hen met hoffelijke woorden uitnoodigde met eten voort te gaan.

'Ik ben hier gekomen ten gevolge van een gerucht, dat mij ter oore gekomen is. Men spreekt van de ontvoering van een braaf achtenswaardig meisje uit de buurt - de dochter van Brian Callan als ik mij niet vergis?'

'Ach, God!' antwoordde de oude Mac Mahon, 'wat gij bij wijze van gerucht gehoord hebt, is, helaas! maar al te waar. Wij hebben haar overal gezocht, doch vruchteloos; geen spoor is er te ontdekken; het is alsof zich de grond geopend en haar verzwolgen heeft. Dat was een ongeluksdag, mijnheer. Mijn zoon, die met het meisje verloofd was, heeft bijna het verstand verloren. Wat er te doen staat, weet God alleen!'

'Ik meende eerst,' merkte de jonge Koenraad aan, 'dat de bekende wellusteling Lucas de zaak op touw gezet had, daar hij het meisje reeds vroeger met aanzoeken heeft lastig gevallen. Wij gingen diensvolgens naar Armagh; doch de overste Caterson verzekerde ons dat er in den nacht geen enkele zijner soldaten buiten de barakken geweest was; eveneens bevestigde de vaandrig zelfs door meerdere getuigen, dat hij in dien zelfden nacht te huis was. Ik geloof echter die verzekering maar ten halve en ben overtuigd, dat hij evenwel de aanlegger is.'

'Ik heb eigenlijk maar willen vragen,' hervatte de vreemde, 'of gij een paard met een vrouwenzadel naar de herberg "*het witte paard*" in Armagh brengen kunt?'

'Waarom niet?' antwoordde de oude Mac Mahon. 'Wij hebben een vrouwenzadel, de werkelijk de beste in het geheele kerspel is en drie goede paarden op stal.'

'Ik verlang slechts,' zeide de vreemdeling, 'dat uw zoon een paard met een vrouwenzadel in genoemde herberg brengt. Daar moet hij wachten, tot hem het verdere medegedeeld wordt. Ik ben gezonden door de landsregeering, die zich de zaak aangetrokken heeft zonder dat gijlieden het wist. Men vermoedt, dat het meisje in de handen der Rapparee's is en ik heb den last ontvangen zulks uit te vorschen.'

'Ik geloof niet, dat de Rapparee iets met de zaak te maken heeft - ik zou het u zelfs kunnen bezweren,' hernam Koenraad. 'Maar gesteld, dat hij haar inderdaad ontvoerd had, zoo zou hij haar gewis niet in de stad Armagh verborgen houden.'

'Wie heeft u dan gezegd, dat zij in de stad Armagh is?' vroeg de vreemde heer. 'Ik weet dat zij daar niet is. Ik wenschte alleen, dat gij terstond met paard en zadel op weg gingt om in gezegde herberg verdere beschikkingen af te wachten. Als gij overigens zooveel vertrouwen stelt in den Rapparee-hoofdman, waarom wendt gij u dan niet tot hem?'

'Indien hij van de zaak wist, zou hij zekerlijk al doen wat hem mogelijk was,' antwoordde Koenraad.

'Al doen wat hem mogelijk was,' herhaalde de vreemdeling; 'dat moet gij vooral niet vergeten er bij te voegen; want voor zoover ik weet heeft hij moeite genoeg om zijn eigen huid te beveiligen. In ieder geval laat ik het volkomen aan uwe keuze over of gij mijne aanwijzing wilt volgen of niet.'

'Neen, neen, sir, ik ga onverwijld op weg.'

De vreemde heer nam afscheid en reed voort. Kort na hem draafde ook Koenraad naar de stad Armagh.

'Arthur,' zeide de vrouw van Mac Mahon tot dezen, die in diep nadenken, met het hoofd op den ellehoog gesteund, voor de tafel zat; 'wie mag wel die raadselachtige man geweest zijn?'

'Dat heb ik mij zelven ook reeds afgevraagd, Marie,' antwoordde hij.

'Zou *hij* het niet kunnen zijn?'

‘Hij? Hoe komt gij op die gedachte? Ik heb hem toch reeds meermalen gezien, als ik het geld betaalde. Neen, Marie, hij mag zijn, wie hij wil, de groote Rapparee is het niet. Gij weet toch, dat men hier eergisteren nog verteld heeft, dat de hoofdman Nisbet hem met eene afdeeling soldaten dicht op de hielen zit. De Rapparee heeft thans aan geheel iets anders te denken dan aan Rosa Callan.’

VII.

In Armagh had ondertusschen een ander tooneel plaats. Lucas was ongeveer een uur geleden uitgemarcheerd. Zijn oppasser en de oude huishoudster zaten genoeglijk met elkander een glas bier te drinken.

‘Peggy,’ vroeg de man, hoe staat het met de geschiedenis van onzen vaandrig?’

‘Ik denk dat het neuswijze ding weldra genoeg uitgehongerd zal zijn,’ antwoordde de oude grijnzend.

‘Peggy, luister eens, - doch eerst uwe gezondheid, oude heks. - Ik ben van mijn geheele leven geen heilige geweest, maar God straffe mij als ik in mijne ergste dagen zoo verdorven ben geweest als gij. Luister nu, als gij nog een enkelen druppel bloed van eene fatsoenlijke vrouw in uwe uitgedroogde aderen hebt, zoudt gij het arme kind niet op zulk een ongehoorde wijze behandelen en u niet tot werktuig van zulk een schurkenstreek leenen. Hebt gij dat verstaan, duivelsche heks?’

‘Luister nu op uwe beurt,’ antwoordde zij, en haar rimpelig gelaat spuwde als het ware gif, ‘luister: De familie van dit meisje heeft mij en de mijnen ten gronde gericht. In de oorlogen onder Cromwell hebben zij tegen het parlement gevochten en daar wij, dat wil zeggen mijne familie - Presbyterianen waren en Cromwell bij de belegering van Drogheda gediend hadden, waarbij eenige van de Callans, naar men zeide, door hen vermoord werden, hebben zij daarover naderhand aan ons wraak genomen en huis en hof boven ons hoofd in de asch gelegd. Thans betaal ik hun uit met gelijke munt, want het meisje wist daar natuurlijk niets van en ik zou het haar niet gaarne zeggen, want ik heb ook nog andere gronden waarom die kleine feeks het bij mij ontgelden moet. Mijne eigene sekse heeft ook nooit erbarmen met mij gehad, maar mij overal verjaagd en gekweld, niemand echter meer dan de grootmoeder van dit meisje.’

‘Het meisje heeft daaraan toch zeker geene schuld?’

‘Dat weet ik wel, maar vloeit dan niet het bloed van hare grootmoeder in hare aderen?’

Deze woorden van het oude wijf kenschetsen volkomen een karaktertrek van het Iersche volk, die wel reeds sinds eeuwen de vele duizenden familie- en stamveeten voedde en voortplantte.

Het onderhoud der beide waardige vertrouwden van den vaandrig Lucas ware waarschijnlijk nog lang niet geëindigd, had niet een geweldige bons op de kamerdeur hen uit hun gemoedelijk praatje opgeschrikt. In een ommezien waren glazen en kan in een kas verborgen en opende Tom met het onschuldigste gezicht van de wereld de deur, voor welke in zijn geheele pracht de lustige majoor Graves geposteerd stond. Tom had hem te voren nooit gezien, Peggy herkende hem echter op het eerste gezicht.

‘Tom,’ zeide zij, ‘haal onze zaken maar weer voor den dag; het is slechts onze majoor Graves, onze lustige majoor van het hoofd tot de voeten. Ik ben recht blijde, u weer eens te zien, want het is altijd feestdag als gij bij ons zijt. Tom, zet de glazen en de kan maar gerust weer op tafel; voor den majoor behoeven wij niets te verbergen.’

‘Wees welkom, majoor,’ sprak Tom, zich van zijn eersten schrik van lieverlede herstellende. ‘Ik heb mijn heer reeds dikwijls van u hooren spreken. Peggy en ik hebben met elkander een glas bier gedronken en onderwijl een weinig gepraat, zooals dit gewoonlijk gaat.’

‘Al wel!’ zeide de majoor. ‘Hoe heet gij - O ja, Tom, ja, ja, Tom, gij zijt een ferme kerel, laat u in uw drinken en uw praatje door mij niet storen. Wie van u heeft de sleutels? Terwijl gij bij het bier zit, zou ik wel een glaasje Claretwijn lusten, en waar die te vinden is, weet niemand beter dan ik zelf. Wel bedankt, Tom; maar, voor den drommel, welk een bos sleutels hebt gij daar - doch ik ben eenigszins vermoeid - haal mij de flesch zelf, onderwijl zal de oude mamsel wel hier of daar wat eten voor mij weten te vinden, niet waar, Peggy?’

Op dat oogenblik stak een reusachtige boer zijn hoofd in de kamer en vroeg:

‘Mag ik binnenkomen, mijnheer? Ik heb de pacht voor u bij mij?

‘Is er dan eigens brand, man? Kunt gij

niet een uurtje wachten? Dus over een uur.... Scheer u thans weg, ik moet eerst wat in de maag hebben voor het mij lust die kleinigheid in ontvangst te nemen. Gij moogt mijnentwege buiten wachten, ik zal u dan roepen als het tijd is. Wat is mijn pachter een reusachtige kerel, niet waar? - hij is waarschijnlijk alleen naar de stad gekomen om zijne pacht te betalen. Ik zal het geld dan ook wel hier kunnen ontvangen en hem eene kwitantie schrijven?'

'Wel zeker, majoor, ga gerust uw gang. Maar, lieve hemel, wat een pracht van een baard hebt gij om uw kin en uwe wangen staan!'

'Peggy, op dit oogenblik zou ik dezen baard voor geen koninkrijk willen afstaan. Is dit Claretwijn, Tom?'

'Ja, sir. Ik geloof, dat hij u wel smaken zal.'

'Dat zou ik denken, Tom, ik heb er zelf voor den vaandrig een voorraad van besteld. Ha! Peggy, wat brengt gij mij daar? Koude gebraden gans? Iets beters hadt gij mij niet kunnen voorzetten, en daarbij nog ham! Tom, snijd nu een paar sneden van dien ham af. Dank u wel; ik houd van eene goede en opmerkzame bediening en ben dan niet karig met een goed drinkgeld. Daar is eene kroon; de eene helft is voor u, de andere voor Peggy. Nu zal ik het mij eens goed laten smaken. Peggy, ik ontmoette uw heer een weinig buiten de stad; hij zeide mij, dat hij op weg was om den gevreesden Rapparee, dien aartsdeugniet, uit zijn nest te gaan oplichten, opdat een eerlijk man weder eens rustig in zijn bed zou kunnen slapen. Hij had nog twaalf man bij zich en zal, naar ik zeker geloof, nog vóór den avond met roem overdekt terug zijn. Moge de fortuin hem gunstig zijn!'

'Het is een groot geluk, dat hij nog in tijds van Dublin terugkwam,' zeide Peggy. 'Voor vier dagen was hij daarheen afgereisd om de begrafenis van zijn oom, van wien hij dacht te erven, bij te wonen.'

'En hoe ging het hem daar?'

'Slecht, sir! Geen penning heeft hij gekregen, gelijk hij mij zelf gezegd heeft.'

'Arme vriend, wat beklaag ik hem!' zuchtte de majoor. 'Is hij na zijn terugkeer uit Dublin lang te huis geweest?'

'Neen, majoor, slechts omstreeks een half uur; hij wilde juist een brief schrijven, toen hij het bericht over den Rapparee ontving.'

De majoor dronk intusschen verscheidene glazen wijn en sprak dapper het gebraad en den ham toe. Vervolgens leunde hij in zijn stoel achterover en zeide, de oude met een comisch beteekenisvollen blik aanziende:

'Zeg eens, Peggy, nu voor den dag met het opgesloten meisje. Ik zou dat duifje ook wel eens willen zien.'

'Dat is onmogelijk, majoor; ik heb plechtig moeten beloven niemand bij haar toe te laten; ik ware mijn leven niet meer zeker....'

'Dat weet ik reeds, want bij heeft het mij zelf gezegd; hij heeft mij echter toegestaan haar te zien, opdat ik haar het hoofd een weinig zou kunnen terecht zetten of verdraaien, gelijk men het noemen wil. Ik blijf er u borg voor, dat ik haar in het eerste half uur die kuren uit het hoofd zal praten.'

EEN BLOEMENMAND UIT GEVLOCHTEN PALMBLADEREN.

'Ik durf niet, sir; gelijk gij weet is de vaandrig rijk en hij zal mij een aardig geschenk geven, als ik mij aan zijne bevelen houd. Indien gij mij niet een stellig bewijs geven kunt, durf ik het, op mijn woord, niet wagen.'

'Dat heeft Lucas mij juist opgemerkt: "majoor," zeide hij tot mij, "als ik u niet eene bepaalde aanwijzing gaf, kunt gij u verzekerd houden, dat de oude trouwe Peggy u voor geen geld van de wereld een oogslag op het meisje liet werpen. Onthoud het dus goed," zeide hij, "het meisje zit in de negende kamer, van den trap af gerekend." Zijt gij nu tevreden, Peggy?'

Peggy zweeg eene poos, terwijl zij op hare vingers het getal der kamers narekende.

'Het is in orde,' sprak zij; 'alléén hij of ik had u dat kunnen zeggen. Maar uwe woorden zullen bij het meisje in den wind gesproken zijn, want zij zou zelfs mijn heer met een dolk doorstoken hebben, indien hij haar te na gekomen ware. De vaandrig had mij bij zijne afreize naar Dublin last gegeven, haar door honger gedwee te maken, en ik heb de grap bijna wat te ver gedreven; gij zult haar in een deerniswaardigen toestand aantreffen, majoor.'

‘Zoo! de grap, Peggy, de grap! Maar dat doet er niet toe, Peggy; geef mij den sleutel, ik wil haar zien. Eene verstandige, bedaarde toespraak werkt menigmaal meer uit dan geweld. Kom ook mede, Tom, gij moet die beroemde schoonheid toch ook eens zien.’

Toen zij de kamer verlieten, wachtte de gespierde boer nog steeds in den gang.

‘Goliath,’ zeide de majoor, ‘ik kom over een paar minuten terug en zal dan het geld in ontvangst nemen en u de kwitantie geven. Ik ga naar boven naar de kamer n°. 9, gelijk men gewoonlijk zegt een gelukkig nommer, ik ben echter weer spoedig hier.’

Goliath wisselde ter sluiks met hem een blik van verstandhouding en keerde zich onverschillig om, terwijl de majoor met Tom en Peggy naar de kamer van het ongelukkige meisje ging.

De ondervinding heeft geleerd, dat verhongerende menschen tegen het einde van hun deerniswaardigen toestand alle gevoel van lichamelijke smart verliezen. Zij voelen slechts de langzame vermindering en het verval hunner krachten tot eindelijk de verstijvende hand des doods hen zonder smart aanraakt. Wanneer echter den verhongerende in dezen toestand van tijd tot tijd eenig voedsel toegediend wordt, en de levensgeesten daardoor tot nieuwe werking opgewekt worden, voelt hij een onbeschrijfelijke begeerte naar overvloediger en menigvuldiger genot van spijzen. Deze smart is heviger dan in elk ander tijdperk van het verhongeringsproces. In dezen toestand troffen de majoor en zijne twee medegezellen het offer van den vaandrig aan. Reeds vóór de deur geopend was, vernamen zij het klagende roepen om eten en toen zij binnengetreden waren, klonken hun dezelfde smeekingen tegen.

‘Brood! brood!’ riep Rota, ‘om uwer zaligheidswille erbarm u mijner; ik kan deze folteringen niet verdragen.’

‘Zult gij dan gewillig zijn, als gij eten bekomt?’ vroeg de oude.

‘Neen, liever sterven!’ kreet Rosa, handenwringende. ‘God! schenk mij kracht om te sterven; ik heb geene redding op deze wereld meer te hopen.’

De majoor poogde haar tot bedaren te brengen, maar hij bekwam geen ander antwoord dan de oude huishoudster; Rosa smeekte slechts om brood.

‘Tom,’ gelastte de majoor, ‘loop ijlings naar beneden en haal wat eten, benevens wijn met water.’

‘Zoo iets heb ik van mijn leven nog niet bijgewoond,’ sprak deze. ‘Hadde ik van de toedracht der zaak geweten, bij God, het ware zoo ver niet gekomen! Heb nog even geduld, arm kind, ik ga onmiddellijk alles halen wat gij begeert.’

(Wordt vervolgd.)

[Nummer 36]

Bericht
Aan onze abonnenten.

De prachtige premieplaat, door onzen uitgever voor de abonnenten der *Nieuwe Belgische Illustratie* besteld, is eindelijk voltooid en zal hun binnen kort ter hand gesteld worden. Het is eene overschoone en groote gravure naar het meesterlijke tafereel '*De Schipbreukelingen*' van den talentvollen zeeschilder Cogen. Deze premieplaat zal zoowel door haar belangwekkend en aangrijpend onderwerp als door hare uiterst welgeslaagde en keurige bewerking de volle goedkeuring van al onze abonnenten verwerven, en hun nogmaals ten bewijze strekken, dat onze uitgever voor geene opofferingen achteruitdeinst om de *Nieuwe Belgische Illustratie* onder alle opzichten met de beste uitgaven van dien aard gelijk te stellen.

Onze gravures.

De lotosbloem.

DE LOTOSBLOEM, NAAR G. MARX.

Onze eerste gravure naar eene verdienstelijke teekening van G. Marx toont ons een waterplant, die herhaaldelijk de aandacht van schilders en dichters heeft getrokken en eene niet onbeduidende plaats in de mythologie inneemt. Het is de Indische zeeroos (Nelumbium speciosum), die in de geschriften der Ouden nu eens roos, dan weder lelie genoemd werd, al naar gelang men de kleur of den vorm harer bloemen en knoppen op het oog had. De lotosbloem tiert in de langzaam vloeiende en stilstaande wateren van Middel-Azië, maar kwam vroeger ook voor als roos of lelie van den Nijl, waardoor de Grieken en Romeinen haar leerden

kennen. De rietachtige stam van dezen waterplant, welks wortel in den bodem dringt, is zeer knoestig en uit de kwasten schieten de stengels der bloemen en bladeren op. De bloemen van de lotos zijn wit, hebben in hare hoogste ontwikkeling eene middellijn van vijf centimeters en verheffen zich hooger dan de bladeren boven den waterspiegel.

Zij is de heilige bloem der Indiërs, het heilig sieraad van den Ganges en werd bij de oude Egyptenaren hoog in eere gehouden als het zinnebeeld der onsterfelijkheid en der bevruchting van het land door den Nijl; als zoodanig was zij aan Isis en Osiris toegewijd.

Het familie-genie.

Zulke gravure zal ongetwijfeld wel den moeilijkste bevredigen, want wij herinneren ons niet in lang iets zoo waarlijk schoon in eenige Illustratie ontmoet te hebben. De aanvallige groep kinderen met hunne verschillige gemoedsaandoeningen, zoo sprekend op hunne lieve gezichtjes afgeteekend, vormen een tafereel, waarop het oog met innig welgevallen rust.

Het tooneel verbeeldt een Tyroler-familieconcert. Aan het einde der ruwe tafel zit de jonge muzikale broeder op een ouden foliant en geeft aan zijne verzamelde zusters en den snoeperigen Fritz eenige stukjes op de citer ten beste. Wel ligt het muziekboek van den jeugdigen liefhebber naast hem op de bank, maar als een echt opkomend genie verstoot hij alle banden en geeft zijn gevoel lucht in eene zoo wegslepende improvisatie, dat al de aanwezigen slechts oor en oog hebben voor zijne kunst.

Met veelbelovende kunstvaardigheid ontlokt hij der citer die trillende zilverige tonen, welke zulke zoete en dichterlijke aandoening in het gemoed verwekken en de ziel als naar hoogere sferen opvoeren.

Ook vergeet de jonge Fritz geheel den smakelijken appel op te peuzelen, die reeds half den weg van den broekzak naar den gragen mond afgelegd heeft; de jonge meisjes trachten als het ware den kleinen *musicus* de kunst uit de vingers te leeren, terwijl de oudere deernen, in zoete mijmering verzonken, de naalden laten rusten en niet eens uit hunne droomerij opgewekt worden door het binnensluipen der oude moeder, die evenals hare kinderen met opgetogene bewondering den blik richt naar het ontluikende genie van hunnen huiskring.

De schilderij van L. Vollmar is eene gelukkige greep in het aartsvaderlijke familieleven der eenvoudige Tyrolers, een tafereel vol waarheid en ongekunstelde schoonheid.

Betty,
Schetsen uit het leven der zinneloozen te Gheel,
door
Dr. J. Al. Peeters,
Geneesheer-Opziener der Kolonie.
(*Vervolg.*)

III.

Blijde dagen. - de prijsuitdeeling(*)

Om te toonen welken prijs men hechtte aan de goede verzorging der krankzinnigen, en welk belang men stelde in de welvaart der Kolonie, was er op voorstel van den geneesheer-opziener, besloten de kostgevers tot eene openbare plechtigheid uit te noodigen: men wilde de verdienstelijksten onder hen beloonen en allen aanmoedigen.

De dag der prijsuitdeeling was daar. De anders zoo rustige gemeente bood een ongewoon voorkomen aan. In de straten ontmoette men burgers en landbouwers op hun beste gekleed, sommigen van hunne krankzinnigen vergezeld. Levendige praatjes werden er gehouden; onnoodig te zeggen, dat het feest van den dag het voorwerp was van al de gesprekken.

Eene groote menigte volks had op de Markt plaats genomen. De nationale vlag wapperde langs den gevel van het gemeentehuis, waar de overheden vergaderd waren: de heer Gouverneur der provincie, de burgemeester der gemeente, voorzitter van het bestendig komiteit van toezicht en bewaking der zinneloozen, de geneesheer-opziener, de geheimschrijver-ontvanger, de wijkgeneesheeren, enz.

Op het gestelde uur werd de stoet gevormd, en voorafgegaan door eene muziekmaatschappij, die keurige stukken uitvoerde, begaf men zich naar het lokaal der gemeenteschool, waar de prijsuitdeeling plaats zou grijpen. Een uitgelezen gezelschap, al de bijzondersten der gemeente, een aantal dames, eene menigte kostgevers waren hier tegenwoordig.

Na redevoeringen door den gouverneur en door den burgemeester uitgesproken, waarvan de eerste de belangrijkheid der Gheelsche inrichting deed uitschijnen, en de tweede eene schets gaf van de geschiedenis der kolonie, begon de eigenlijke prijsuitdeeling. Er werden aan de kostgevers diploma's van eerste, van tweede en van derde klas, en kleinere of grootere geldsommen uitgereikt.

Beurtelings werden de namen van de kostgevers der verschillige wijken opgeroepen en zij, die zich het meest onderscheiden hadden, met luide toejuichingen en handgeklap begroet.

Schrijnen ontving een diploma van tweede, en Karel Verbelen een van eerste klas, vergezeld van eene hartelijke lofspraak hem door den geneesheer-opziener toegestuurd. De jongeling was ook het voorwerp van eene luidruchtige en langdurige betooging.

Daarna gebood de geneesheer-opziener stilte met een teeken en verzocht pachter Dielens de hem bestemde belooning te komen ontvangen. Al de ambtenaars stonden recht toen de eerbiedwaardige grijsaard de trede beklom, en de heer Gouverneur stuurde hem deze woorden toe: ‘Mijnheer, de hooge kommissie van toezicht en bewaking der krankzinnigen te Gheel, gezien de buitengewone hoedanigheden door u als kostgever, als menschenvriend, aan den dag gelegd, heeft besloten u de hoogste onderscheiding, een eerediploma toe te kennen. Wij hebben het denkbeeld van eene geldelijke belooning verstooten, omdat de diensten door u bewezen onschatbaar zijn, omdat gij in onbekrompene omstandigheden verkeert, en nooit dan met de verhevenste bedoelingen de krankzinnigen verzorgd hebt. Maar ik beloof het aan deze vergadering, die zeker mijne gevoelens deelt: ik zal het Staatsbestuur met uw gedrag bekend maken, overtuigd dat nooit een hart, edeler dan het uwe, onder het eermetaal zal geklopt hebben.’

(*) In zijne hoofdtrekken is dit verhaal eene trouwe schets van een feest dat in de oogstmaand van het jaar 1858 te Gheel gehouden werd. Zie den Moniteur Belge van den 18den dier maand.

Pachter Dielens wilde de overheden bedanken, maar de woorden bleven hem in de keel steken, en al wat hij doen kon was bevend de handen te drukken, welke hem van alle kanten toegereikt werden.

De fanfaren deden intusschen hare lustigste tonen hooren; het handgeklap, het gejuich eindigde niet, en men denkt wel dat het de heidebewoners niet waren die zich het minst uitlieten.

Toen pachter Dielens in den achtermiddag met Karel en met Schrijnen huiswaarts keerde, kwam al wat beenen had hen te gemoet. De goede lieden waren verheugd over de schitterende onderscheidingen door hunne vrienden behaald, en de pachter kon nauwelijks op al de gelukwenschingen antwoorden, die hem toegestuurd werden. Toch nam zijn gelaat somtijds eene ernstige uitdrukking aan. Noch Betty, noch mevrouw de Mornil bevonden zich tusschen de menigte, en Dielens kon het denkbeeld niet verdrijven, dat hem den ganschen dag vervolgd had: ‘het is zeker erg gesteld met onze mevrouw.’

Op eens herkende hij de schaterende stem van Herman. Hij keerde zich om en zag Lize staan, die hem weemoedig aanzag, terwijl de jonge knaap lachend rond het meisje dartelde.

‘Herman!’ riep de pachter op bestraffenden toon. ‘Lize,’ voegde hij er, met eenen gedwongen glimlach bij: ‘kom hier, lief kind.’

Bedrukt voor zich heen ziende, trad zij nader, door Herman op de hielen gevolgd.

‘En wat is er gaande,’ zegde de pachter met bevende stem; wel bemerkende dat het de plagerijen van Herman niet waren die bij Lize eene zoo hevige ontroering te weeg brachten.

Het meisje zweeg en begon luid te schreien.

‘Zij durft niet zeggen dat Mevrouw de Mornil erg ziek is, en dat Betty niets doet dan weenen,’ zegde Herman, terwijl hij zich, langzaam achteruittredend, verwijderde. Zijn blik bleef op den pachter gevestigd, als om te zien welken indruk zijne woorden maakten.

‘En Nero huilt alsof hij slagen kreeg,’ riep hij van verre.

‘Herman! Herman!’ snikte Lize. ‘Ik had u zoozeer gesmeekt pachter Dielens niet te bedroeven.’

‘Mijn angstig voorgevoel bedroog mij niet,’ zuchtte de pachter.

Hij zegde vaarwel aan zijne vrienden, en Lize met de hand nemende, richtte hij zich met haastige stappen naar zijne woning.

IV.
Droeve dagen. - de typhuskoorts.

Een geruimen tijd vervolgden de pachter en Lize, in dezelfde droefgeestige stemming, sprakeloos, hunnen weg.

‘Was mevrouw te bed?’ vroeg de pachter eindelijk.

‘Ja,’ was Lize's antwoord: ‘en zij had de koorts, zij was ijlhoofdig.’

Des pachter's hart klopte van den overhaasten gang en van angst. Hij was slechts eenige stappen meer van zijne woning verwijderd.

‘Lize,’ zegde hij, ‘gij zult nu wel alleen naar huis gaan. Het benieuwt mij te weten wat er omgaat.’

‘Mag ik niet medegaan, pachter, en Betty en mevrouw goeden avond wenschen?’

‘Mevrouw is ziek en Betty bedroefd, zoo gij zegt. Kom later, meisje.’

Lize sloeg de oogen neder en zuchtte.

De pachter had medelijden met het goedhertig kind. 'Lize,' zegde hij, 'ik zal Betty voor u eenen goeden avond wenschen. Ga gerust voort; zij zal u even lief hebben al drukt gij haar vandaag de hand niet meer.'

Het meisje bleef onbeweegbaar staan en vaagde eenen traan van hare wangen.

'Luister, Lize,' hernam de pachter: 'ik heb spijt u te moeten naar huis zenden. Maar het mag niet anders. Mevrouw kan van eene besmettelijke ziekte aangedaan zijn, en het is mij niet toegelaten u aan eenig gevaar bloot te stellen. Goeden avond, Lize. Bid voor mevrouw.'

'En voor u, en voor Betty. Goeden avond, pachter,' riep het meisje, terwijl zij zich naar huis spoedde.

Wat was het stil en doodsch op het erf van Dielens. Geen liedje van Betty klonk hem, als een welkomsgroet, tegen. Mevrouw was gewoon den achtermiddag in den hof door te brengen en, wanneer de pachter te huis kwam, vriendelijk op zijn goeden dag te antwoorden. Nu zag of hoorde hij haar niet, en hij gevoelde beter dan ooit, welke groote plaats zij bekleedde in zijn leven. Nero, in plaats van den pachter, gelijk op andere tijden, met blij geblaf en dartele sprongen te ontvangen, kwam hem nu met hangenden staart en trageren stap te gemoet, en likte hem stilzwijgend de handen.

Met toegenepen hart opende de pachter de deur.

'Vader,' kermde Betty, hem met de hand vattende en in het ons bekende kamerken brengende.

'Wees toch zoo bedroefd niet, Betty,' zegde

de pachter: 'het zal zoo erg niet zijn als gij het u voorstelt.'

Terwijl hij, meet eene bevende stem, deze bemoedigende woorden uitsprak, hield hij de oogen op de zieke gevestigd. De uitslag van dit onderzoek moest niet bevredigend zijn, want de pachter verbleekte en schudde kommervol het hoofd.

En inderdaad men moest het ervaren oog van den geneesheer niet hebben, om te zien dat de toestand der ongelukkige vrouw hoogst ernstig was. De kleur der wangen was hoogrood; de oogleden, half toegeloken, lieten den roodgestreepten oogbol ontwaren; de neusgaten en de lippen waren droog en zwart. Van tijd tot tijd was het alsof de beweginglooze zieke tot het leven wederkeerde; zij bracht eenige onverstaanbare woorden uit, deed moeite om zich op hare legerstede op te rechten, en scheen met de bevende handen onzichtbare voorwerpen te willen vatten, terwijl de verwilderde oogen niets merkten van de personen die haar omringden.

Voor pachter Dielens was de beteekenis dier verschijnselen maar al te duidelijk. Hij wist dat in het naburige dorp Eynthout zich eenige gevallen van typhuskoorts vertoond hadden, en de beschrijving dier ziekte kwam overeen met wat hij in zijne woning waarnam.

'Wat voor eene ziekte mag het zijn, waar mevrouw aan lijdt?' vroeg Betty, ziende dat haar vader sprakeloos bleef.

'Eene hevige koorts, iets zeer ernstigs,' was het antwoord, met onzekere stem uitgebracht.

De pachter had den moed niet iets meer te zeggen; misschien hoopte hij nog zich te bedriegen.

'Hebt gij dezen middag goed gegeten?' vroeg hij.

Betty begreep dat die onverschillige vraag met een bepaald inzicht gedaan werd.

'Ik heb mij den tijd niet gegeven om iets klaar te maken,' antwoordde zij. 'Gij waart nauwelijks heengegaan, toen mevrouw door de hevigste koorts overvallen werd.'

'Dan moet gij aanstonds een beet eten en een glas bier drinken; ik zal bij de zieke blijven.'

Betty ging heen, maar aan de deur gekomen keerde zij zich om en zegde tot haar vader: 'Vader, gij verbergt mij iets dat ik ook denk te weten. Onze mevrouw heeft de typhuskoorts.'

'Waarlijk, meisje, gij hebt mijne gedachten geraden en gij zult dan ook niet verwonderd zijn, indien ik u den raad geef een weinig voedsel te nemen. Het wordt aan hen, die zieken oppassen van besmettelijke ziekten aangedaan, algemeen aanbevolen zich op tijd te versterken. Hebt gij den dokter doen verwittigen?'

'Ik verwacht hem alle oogenblikken. Reeds op den middag deed ik hem de tijding brengen, dat het hier slechter gesteld is.'

'Ik hoop dat ik mij omtrent den aard der ziekte van mevrouw zal bedrogen hebben. Maar moest zij inderdaad aan de typhuskoorts lijden, dan blijft er te zien hoe wij moeten handelen. De typhuskoorts is eene ziekte die veel oppas vraagt, en misschien zal de geneesheer eischen, dat mevrouw naar de Infirmerie[*)] overgebracht worde.'

*) In drie verschillige gevallen worden de zinneloozen in de Infirmerie opgenomen: wanneer zij te Gheel aankomen, om den geneesheer gelegenheid te verschaffen den aard hunner breinverwarring en hunner neigingen te leeren kennen; wanneer zij van bijkomende ziekten aangedaan zijn en bijzondere zorgen behoeven en eindelijk, wanneer hun gedrag tijdelijk te wenschen laat of wanneer zij gevaar opleveren voor de openbare veiligheid en zedelijkheid.

‘Dan zou de laatste wil onzer moeder niet geëerbiedigd worden; op haar sterf bed verzocht zij u immers mevrouw nooit te laten gaan.’

‘'t Is waar, meisje: wat moeder gewild heeft zal geschieden,’ zoo sprak de pachter. Hij bukte het hoofd en zuchtte diep.

(Wordt vervolgd.)

Wijsgerige zedespreuken.

Die de menschen neemt zooals zij zijn, komt veel gemakkelijker door de wereld, dan wanneer hij hen neemt, zooals zij zijn moesten, maar hij blijft en gaat gewoonlijk zelf uit de wereld, niet zoo als hij zijn moest, maar zoo als hij was, en de anderen nam.

***

De redenen waarom de menschen dikwerf op ons verbitterd zijn, ligt minder in hetgeen wij ten hunnen opzichte bedreven, dan wel in hetgeen wij nalieten te bedrijven.

***

Verhef u hoog, doch de liefde leide uwe schreden. Indien gij den band verbreekt die u aan de menschheid bindt, zoo zweeft gij in de eindelooze ruimte zonder troost en zonder rust. De Hemel spreekt: ‘Gij behoort niet tot de mijnen, want uw verstand reikt niet tot mij,’ en de aarde roept u toe: ‘Ik ken u niet, want gij hebt geen hart voor mijne kinderen.’

De groote Rapparee.
Historische novelle.
(*Slot.)*

Terwijl Tom in de keuken wat eten voor Rosa haalde, stapte de majoor nadenkend de kamer op en neer, van tijd tot tijd ter sluiks onbeschrijflijk woedende blikken op het oude wijf werpende. Zoodra Tom met de spijzen verscheen, reikte de majoor daarvan zooveel aan Rosa als hij noodig oordeelde; het beste bekwam haar een glas Claretwijn met water gemengd. Nadat Rosa iets genuttigd had, ging de majoor naar de deur en riep den man boven, dien hij Goliath genoemd had.

‘Tom,’ sprak hij, nadat gene binnengetreden was, ‘wij moeten u om een kleinen dienst verzoeken.’ - Met deze woorden sloot hij de deur af en stak den sleutel in den zak. Daarop wendde hij zich tot Goliath: ‘Bind en knevel den oppasser,’ en tot Tom zeide hij: ‘Er zal u geen haar gekrenkt worden, als gij u rustig gedraagt; indien gij echter het minste gerucht maakt, zal deze reus u den hals omdraaien. - Miss Callan, stel u gerust; wij zijn uwe vrienden en zullen u bevrijden.’

‘Ik zal geen weerstand bieden, sir,’ sprak Tom, ‘want gij doet een goed werk.’

Gewoonlijk bevinden zich niet meer dan veertig zinneloozen, mannen en vrouwen samengesteld, in de Infirmerie.

Binnen weinige minuten was hij aan handen en voeten gebonden, en daarbij gekneveld, zoodat hij geen geluid meer kon uitbrengen. Terwijl dit geschiedde, had de wakkere majoor zich ook van het oude wijf verzekerd en haar onschadelijk gemaakt.

'Heb nu nog eenige oogenblikken geduld,' zeide hij tot Rosa, 'wij zullen u dadelijk komen afhalen.'

Nadat hij Goliath naar de herberg '*het witte Paard*' gezonden had, om Koenraads paard met den vrouwenzadel te halen, ging hij naar de kamer van den vaandrig, opende diens lessenaar met een *keizer* en nam er ongeveer driehonderd pond sterling in goud uit, welke som hij bij zich stak. Daarop liet hij het deksel weer in het slot vallen. Intusschen was Goliath met het paard voor de deur gekomen.

'Wilt gij mij thans volgen?' vroeg de gewaande majoor aan Rosa, weer de kamer binnentredende.

'Maar wie zijt gij eigenlijk, sir?' vroeg zij met eenig wantrouwen. 'Gij zijt mij onbekend. Gij begrijpt, dat ik nog slechts alleen op God in den hemel vertrouwen kan.'

De majoor fluisterde haar eenige woorden in het oor.

'Groote God!' riep zij, verheugd opspringende, met een dankbaren blik naar boven. 'Ik volg u zonder vrees.'

Tom en het oude wijf werden in de kamer opgesloten. Voor de deur hielp de majoor Rosa op het paard en geleidde haar door de straten der barakken. Toen hij echter de poort van de legerplaats wilde doorgaan, werd hij door den schildwacht aangeroepen, die hem het geweer voorhield.

'In zulk gezelschap mag ik u niet doorlaten, majoor, het meisje mag niet passeeren. De bevelen van den officier der wacht luiden hieromtrent uitdrukkelijk.'

'Wie is het?'

'Sinds heden ochtend de vaandrig Lucas.'

'Man, ik wist het eigenlijk reeds; ik ontmoette hem heden ochtend op zijn tocht naar het Four-mile-house. Ik zeg u echter slechts zooveel, schildwacht, dat hem *deze* geschiedenis - hij wees daarbij op het meisje - reeds leelijk begint op te breken. Alles is aan den overste verraden en zeer waarschijnlijk zal nu een onderzoek plaats vinden, dat hem voor een krijgsraad voeren moet. Begrijpt gij dat? Wat mij aangaat, ik zou den vaandrig gaarne uit den klem helpen en toen ik van ochtend met hem daarover sprak, heeft hij mij verlof gegeven, in deze aangelegenheid naar goedvinden te handelen.'

'Het spijt mij maar ik houd mij stipt aan mijne orders. Als ik ooit ter wille van iemand een oog zou toedrukken, dan ware het gewis voor den majoor Graves; want het is niet de eerste maal dat hij mij een goed drinkgeld heeft gegeven.'

'En naar ik hoop ook niet de laatste maal,' antwoordde de majoor. 'Gij kent immers het handschrift van den vaandrig, niet waar?'

'Zeer zeker, zoo goed als mijn eigen.'

'Welaan, schildwacht, ik heb u eerst een weinig op de proef willen stellen; de stipte vervulling van uw plicht verdient allen lof. Ik ben zelf een oud soldaat, en, op mijne eer, als gij mij maar zoo eenvoudig met het meisje hadt laten voorbijgaan, zou ik er den vaandrig melding van gemaakt hebben. Hier hebt gij echter de met zijn eigen hand geschreven volmacht - lees ze.'

De schildwacht nam het papier en las het met opmerkzaamheid.

'Begrijpt gij *nu* hoe de zaak staat?'

‘Ik heb niet het minste bezwaar meer,’ antwoordde de schildwacht. ‘Gij kunt passeeren, majoor! Ik was er dien nacht bij en ik heb al dadelijk gedacht, dat de vaandrig een al te roekeloos spel dreef.’

‘Nog een woord, schildwacht,’ hernam de majoor. - ‘Gij zegt dat gij bij de zaak tegenwoordig geweest zijt - ga en ruk u liever de tong uit den mond dan dat gij nog een woord van dat boevenstuk rept en waarschuw uwe kameraden dat zij eveneens stom blijven; natuurlijk in hun eigen belang. Daar hebt gij eene halve kroon om op mijne gezondheid te drinken.’

‘Hartelijk dank, Uwe Genade. Passeer, majoor!’

De herberg ‘*het Witte Paard*’ naderende, zeide de majoor tot Rosa Callan:

‘Mijn lieve kind, om u te overtuigen, dat ik werkelijk uw beschermer en geen vriend of makker van dien Lucas ben, heb ik u zonder bedenking mijn naam genoemd; ik heb echter hieromtrent een verzoek aan u te richten. Wilt gij er aan voldoen?’

‘Mits het niet tegen de eerbaarheid strijdt, zeer gaarne.’

‘Tegen de eerbaarheid,’ antwoordde de majoor lachende, ‘tegen de eerbaarheid! ha, ha, ha! Mijn verzoek heeft daarmede niets te maken, ik verlang slechts dat gij mijn waren naam aan geene levende ziel verraadt, tot ik u daartoe verlof geef. Noem mij majoor Graves.’

‘Het ware toch ondankbaar als ik aan den man, die mij voor smaad en schande beveiligd heeft, zoo iets zou weigeren. God zij mijn getuige, dat ik uw naam zoolang in mijn

HET FAMILIE-GENIE, NAAR L. VOLLMAR.

hart zal bewaren, tot gij mij veroorlooft dien openbaar te maken.'

'Dat is mij genoeg mijn lieve kind.'

Voor de deur der herberg stond Koenraad Mac Mahon stom van verbazing den man in het militaire uniform aan te staren; hij had verwacht den heer van dien ochtend weer te zien.

'Ik veronderstel,' dus sprak de majoor hem aan, 'dat gij de jonge man zijt, die met dit jonge meisje verloofd is. Een man, een beambte der regeering of zoo iets, die van morgen in het huis uws vaders was, heeft mij met de bevrijding van dit meisje belast, wat ik dan ook gedaan heb. Zij is onwel, breng haar in huis en laat haar eten geven - maar niet veel, wel te verstaan, als gij haar leven niet in gevaar wilt brengen. Neem nu het meisje weder in ontvangst; zij is even rein en deugdzaam gelijk gij haar verloren hebt. God zegene u en uwe bruid!'

Hij liet nu zijn eigen paard voorbrengen, sprong in den zadel en joeg in gestrekten galop de stad uit, den weg naar Newry op.

***

In de gelagkamer van het Four-mile-house zaten omstreeks dat zelfde uur verscheidene voerlieden onder een glas brandewijn; oogenschijnlijk behoorden zij bij elkander. De weinige gewone bezoekers, die het benedeneinde van dezelfde tafel bezetten, zagen van tijd tot tijd ter sluiks naar hunne dischgenooten, die stilzwijgend en norsch bij hun glas zaten. De bespiedende oogen der stamgasten ontdekten spoedig, dat deze gezellen met hunne uitdagende tronie gevaarlijke buren zouden kunnen worden, en ieder vermeed het een gesprek met hen aan te knoopen.

'Is het waar,' vroeg een der stamgasten aan zijn nevenman, 'dat de groote Tory eindelijk gedood is geworden?'

'Indien het gerucht waarheid spreekt, ja,' antwoordde de andere, 'de hoofdman Nisbet heeft hem verwond, en hoewel hij is weten te ontsnappen, schijnt hij toch zijn bekomst gehad te hebben.'

'Wat babbelt gij daar van den grooten Tory?' liet een der voerlieden zich hooren. 'Gij wilt zeggen, den grooten Rapparee.'

'Dien bedoelde ik. Die arme drommel!'

'God zij dank, dat het land toch eens van hem verlost is,' hernam de eerste weder. 'Mij dunkt dat die vijf of zes en twintig jaren, waarin hij reeds zijn rooverhandwerk drijft, lang genoeg waren en het waarlijk tijd wordt, dat een eerlijk man, inzonderheid wanneer hij nog iets bezit, rustig een uurtje slapen kan. Mij ten minste verheugt het, dat het eindelijk met hem en zijne rooverijen gedaan is.'

'Daar hebt gij volkomen gelijk in,' merkte de andere aan. 'Maar dank God, dat geen zijner lieden u zoo hoort spreken. Zoo slecht als gij hem echter schildert is hij niet.'

'Wat ik gezegd heb is de zuivere waarheid,' hervatte de eerste; 'en gewis zal dit niemand willen loochenen. Want noem mij in de geheele provincie Ulster en Leinster een enkel man op, die zijne vijftig pond heeft en niet genoodzaakt was zijn huis met wapens op te vullen en het in een halve vesting te herscheppen. Noem mij één edelman in het land, die niet iederen nacht met een licht en met geweren en pistolen op de tafel naast het bed moest gaan slapen!'

‘Ik weet zeer goed, dat dit niet te ontkennen valt; maar daarentegen weet ook iedereen, hoe vriendelijk en milddadig hij jegens de armen was. Daarom, buurman, kunt gij mijnentwege zeggen wat gij wilt, ik beklaag hem uit den grond mijns harten en beweer, dat het voor het geheele land een zwaar verlies is.’

‘Voor den duivel, gij zijt toch soms ook niet een Rappareeman?’ bruiste de andere op.

‘Neen,’ antwoordde de lofredenaar, ‘hij heeft betere mannen onder hem dan ik. Maar wat heeft hem tot datgene gebracht, wat hij is of liever geweest is, zoo niet de onrechtvaardige wetten van het land.’

Onder deze laatste woorden was de waard binnengekomen. Hij had roode stoppelige haren, zijn gelaat was dicht met zomersproeten bezaaid; een paar kleine listige oogen blikten onder borstelige wenkbrauwen loerend rond. Daarbij kwam nog een groote arendsneus en een breede mond met sterke zwartgele tanden.

‘Buren,’ sprak hij haastig, ‘is de duivel dan van daag al weder los in onze buurt? Zooeven verschijnt een officier met eene afdeeling soldaten, die wederom ergens een stuk wild willen opsporen. Doch, God zij dank, bij mij is niets te zoeken. Ik zou niet voor honderd pond willen, dat de schurk in mijn huis gepakt werd.’

‘Van welken schurk spreekt gij?’ vroeg de lofredenaar van den grooten Rapparee.

‘Hoe kunt gij dat nog vragen? Van den Tory, den roover en schelm, die door Nisbet's soldaten in de laatste dagen aangeschoten werd.’

‘In dit geval, denk ik, zal hij het u niet erg lastig maken. Men zegt immers dat hij dood is?’

‘Tot mijne grootste vreugde, ja,’ antwoordde de herbergier.

‘Maar ik wil er op wedden, dat als het werkelijk waar is dat hij ter helle gevaren is, zijn geest toch het handwerk zal voortzetten en stad en land onveilig maken.’

‘Dan zal het der policie zwaar vallen hem in handen te krijgen - en zal hij het als geest nog erger maken dan te voren.’

‘Het meeste ergert mij het gerucht, hetwelk sinds eenige dagen algemeen verspreid is,’ hernam de waard; ‘namelijk, dat hij, als hij nog niet dood is, in dit huis zou wenschen te sterven. Hij heeft hier eens bij een gevecht een man gedood en men zegt daarom, dat hij tot straf en boete hiervoor in mijn huis sterven wil. Doch dit zal ik toch wel weten te voorkomen - want, bij mijne ziel, ik zou geen voet meer over dezen drempel zetten, indien het werkelijk gebeurde. Het huis ligt eenzaam en des nachts ging er niemand meer langs.’

Juist had hij deze laatste woorden gezegd, of Lucas trad met zijne manschappen het huis binnen en verlangde terstond den waard te spreken. De waardige man maakte zich onverwijld aan hem bekend en bood hem zijne diensten aan.

‘Begin met deze lieden uit de gelagkamer te verwijderen,’ begon Lucas; ‘daarna heb ik eenige woorden met u te spreken.’

‘Vrienden!’ dus wendde de waard zich tot zijne gasten, ‘zoudt gij ons voor een paar minuten hier alleen willen laten? Zijne Genade heeft iets met mij te bespreken.’

‘Wij zijn vreemdelingen en vermoeid,’ sprak een der voerlieden, ‘daarom wilden wij hier uitrusten. Zulk eene storing vinden wij zeer ongepast.’

‘Ik ben hier in naam des konings,’ voegde Lucas hem toe, ‘en als gij niet oogenblikkelijk heengaat, zal ik er u toe weten te noodzaken - pakt u dus terstond weg!’

‘Hij is hier in naam des konings, God behoede den koning!’ zeide een der vreemdelingen; ‘voor onzen koning zijn wij tot alles bereid; gij kunt op ons rekenen,

vaandrig, als gij ons noodig zoudt mogen hebben. Komt, vrienden, wij moeten gehoorzamen.'

'Daar doet gij wel aan,' zeide Lucas; 'voorwaarts dus!'

'Komaan, heer hospes,' ging hij voort, nadat de kamer ontruimd was; 'waar hebt gij den man?'

'Welken man, Uwe Genade?'

'Welken? - Den Rapparee, die hier in huis verpleegd wordt.'

'Mijnheer, ik dank God, dat zulk een man niet hier is, of liever, ik betreur het zeer dat hij er niet is.'

'Hospes, gij liegt,' hernam Lucas barsch; 'ik zie het aan uw valsch gelaat dat gij liegt. Op mijn woord van eer, als wij hem hier vinden, gaat gij met hem in den toren van Armagh en danst, als zijn heeler, evengoed aan de galg als hij.'

'Volg mij dan met uwe manschappen. Als hij in huis is, moet hij te vinden zijn.'

Het geheele huis, de stallen en bijgebouwen werden doorzocht, alle hoeken en schoorsteenen, kasten en bedden doorsnuffeld. Geen spoor van den Rapparee! Lucas was woedend over deze teleurstelling en zijn gelaat was rood als een gekookte kreeft.

'Ik zie, dat gij teleurgesteld zijt,' bemerkte de waard op vertrouwelijken toon. 'Hebt gij het stellige bericht ontvangen, dat hij hier is?'

'Waarom vraagt gij dat?'

'Dewijl in het toestemmende geval het bericht niet zonder grond was. Hij wilde hier zijn en zal ook komen; als ik goed gehoord heb, zal hij dezen avond nog komen. Zijne vrienden hebben uitgestrooid, dat hij op sterven lag, ja zelfs reeds dood was, om hem voor alle vervolging te beveiligen; naar mijn gevoelen kan hij slechts licht gewond zijn; want hoe zou hij anders aan de soldaten van den hoofdman Nisbet hebben kunnen ontsnappen, indien hij zwaar gekwetst geweest was?'

'Daar is veel waars in,' hernam Lucas, 'doch waarom zou hij dan juist naar hier willen komen?'

'Mijn beste heer, gij kent dezen man al zeer slecht. Hij moet zich natuurlijk in een huis als dit veel veiliger gevoelen, dewijl hij op zulk eene plaats het minste vermoed wordt en er op zijn gemak zijne genezing kan afwachten. Ik ben recht blijde, dat gij gekomen zijt. Gij hebt een grooten last van mijn hart gewenteld; evenwel had ik in allerijl een bode naar het leger in Armagh gezonden, als hij zich hier vertoond had.'

'Wat zal ik nu echter in deze omstandigheden doen?' vroeg Lucas. 'Gelooft gij stellig, dat hij in den loop van den dag nog zal komen?'

'Ja. Het is nochtans onwaarschijnlijk, dat hij zich aan het gevaar blootstelt op klaarlichten dag mijn huis te betreden - onmogelijk is het evenwel niet, want zijne vermetelheid grenst aan het ongelooflijke. Overigens weet ik van zijne oogmerken zooveel als niets. Ik vermeen, dat het 't beste voor u was, ten minste tot van avond te wachten.'

'Die verduivelde geschiedenis bevalt mij in het geheel niet!' bromde Lucas verdrietig.

'Mogelijk, doch allerwaarschijnlijkst komt hij onder eene of andere vermomming; wacht daarom, sir.'

'In de gegeven omstandigheden zal er wel niets anders opzitten. Verschaf mij nu terstond een fatsoenlijk middagmaal. Ik heb geen lust hier met eene leege maag te blijven zitten.'

'Ik ben wanhopig, sir, ik kan u niets fatsoenlijks, lekkers voorzetten.'

'Hebt gij dan niets - volstrekt niets?'

'Niets dan ham en een koud gebraden hoen, Uwe Genade.'

‘Verlang ik dan meer?’ hernam de vaandrig. ‘Talm echter niet lang. Ik wil hopen, dat wij den weg vandaag niet tevergeefs gemaakt hebben.’

‘Wees onbezorgd, Uwe Genade. Mag ik zoo vrij zijn u een *glas* wijn aan te bieden?’

‘Ik dank u,’ antwoordde de vaandrig hoogmoedig, ‘breng mij eene *flesch* voor *mijne* rekening; geef ook den soldaten wat te drinken, maar niet te veel - opdat zij nuchteren blijven. Zet mijn maal in eene afzonderlijke kamer gereed.’

Kort daarna zat Lucas met welbehagen te eten. De soldaten hadden in de gelagkamer post gevat en de hospes bleef niet in gebreke hen, ondanks het verbod van den officier, wakker in te schenken. De vreemde voerlieden, die hunne tafel eveneens weer ingenomen hadden, knoopten met hen een gesprek aan en tot een bewijs van hun ontzag voor de ‘brave soldaten’ hielden zij hen vrij, zoodat de meeste langzamerheid duchtig beneveld werden.

De avond begon te vallen en de groote rooverhoofdman bleef nog steeds weg. Lucas begon reeds ernstig aan den terugkeer naar Armagh te denken, toen de waard in groote doch blijde opgewondenheid de kamer kwam binnenstormen.

‘Als ooit een menschenkind tot roem en geluk geboren was, zoo zijt gij het,’ riep hij uit. ‘De man, dien gij hier verwachttet, komt daar juist aan. Vier mannen dragen iemand in hun midden op het huis toe. Doch houd u nog schuil tot zij hier zijn.’

Werkelijk droegen op dat oogenblik vier mannen eene oude afgeleefde vrouw de schenkkamer binnen en legden haar op een paar stoelen neder. Ieder zag, dat zij reeds met den dood worstelde; zij zelf riep luid om een geestelijke. Lucas trad sidderende van verwachting op haar toe, maar - in plaats van den verwachten Rapparee, zag hij eene stervende oude vrouw voor zich. Om echter geheel zeker van zijne zaak te zijn, betastte hij onderzoekend hare uitgeteerde handen en armen en bezag met opmerkzaamheid haar rimpelig, verweerd gelaat. Daarop keerde hij, verstoord en bitter teleurgesteld, naar zijne kamer terug.

Inmiddels smeekte de vrouw in hartroerende woorden om den bijstand van een Anglikaanschen prediker zoodat zij het voorwerp van het diepste medelijden werd, temeer daar er in den omtrek van meer dan een uur geen prediker te vinden was. Terwijl de zieke zoo lag te jammeren, zag een der gasten een eerbiedwaardigen, reeds bejaarden man het huis voorbijrijden. Naar zijn voorkomen te oordeelen moest het een Anglikaansch geestelijke zijn. Terstond ijlde de hospes naar buiten en deelde hem het verlangen der stervende vrouw mede.

De prediker steeg dadelijk van zijn paard - het was een reeds zeer bejaard man - en trad met den waard in de gelagkamer. Nadat hij de zieke eenige oogenblikken beschouwd had, verzocht hij de soldaten en de overige gasten om de gelagkamer te verlaten en hem met de stervende alleen te laten. Allen voldeden aan dit verzoek en buiten voor de deur staande, vernamen zij duidelijk de vertroostingen van den prediker. Toen de soldaten en de gasten in de kamer mochten terugkeeren, zagen zij met genoegen, hoe rustig en kalm de stervende vrouw geworden was, die vervolgens op verzoek van den prediker in een ander vertrek overgebracht werd.

'Hospes, vanwaar zijn deze soldaten?' vroeg nu de prediker.

'Van Armagh.'

'Is er ook een officier bij?'

'Ja, zeker, eerwaarde.'

'Ik ben een oude, zwakke man. Wilt gij hem mijne groeten overbrengen en hem zeggen, dat ik mij te zwak voel hem zelf mijne opwachting te komen maken, doch dat het mij zeer verheugen zou hem te kunnen spreken. Dien mij aan als doctor Wilson van Killeeny.'

'Sir,' sprak hij, toen Lucas binnentrad, 'ik heb gehoord, dat gij de bevelvoerende officier over deze afdeeling soldaten zijt.'

'Om u te dienen, sir,' antwoordde de vaandrig.

'Als gij den weg naar Armagh inslaat, zal ik mij gelukkig achten onder uwe bescherming te mogen medelijden.'

'Ja, naar Armagh,' hernam Lucas; 'het zal ons eene eer zijn u onder onze bescherming te nemen.'

'Hartelijk dank, sir. Denkt gij spoedig op te breken?'

'Onmiddellijk,' antwoordde Lucas. 'Wij hebben hier in eene zeer gewichtige aangelegenheid verscheidene uren op iemand gewacht en ik begin te vreezen, dat een mijner vrienden en wij met hem leelijk bij den neus gevat zijn. Sergeant Wallace, stel de manschappen op! - Hospes, mijn paard!'

Binnen weinige minuten zaten de dragonders in den zadel. Iets langzamer ging het echter met den ouden, zwakken man, die slechts met behulp van den waard weer zijn paard kon bestijgen. De voerlieden hadden reeds eenigen tijd van te voren de herberg verlaten.

De avond was intusschen geheel ingevallen. Slechts bij tusschenpoozen kwam de maan uit de wolken te voorschijn. En toch kon men den nacht niet duister noemen, want de wolken waren doorschijnend. Zoo reed de schaar eenige mijlen ver en kwam aan eene woeste plek. De weg liep hier tusschen twee dennenbosschen door. Uit deze stormden rechts en links plotseling een troep gewapenden op de ruiters aan, doch zij hielden zich, zonderling genoeg nog steeds eenigszins terug tot de soldaten hunne geweren gegrepen hadden. Deze aarzeling geschiedde inderdaad opzettelijk. De roovers wilden de soldaten eerst laten schieten en dan de uitwerking zien welke het vergeefsche knakken der hanen op de soldaten zelf teweeg zou brengen. Want de hospes had, terwijl de geestelijke met de stervende vrouw bezig was, het kruit van de pannen der geweren genomen, water op de zundgaten gegoten en daarna het kruit weder op de pannen geschud, opdat zelfs bij het nazien der wapenen de list niet ontdekt mocht worden. De soldaten legden de geweren aan en vuurden. Het eenige gevolg was dat het kruit op de pannen lustig poefte.

'Voor den duivel, wij zijn bedrogen,' riep Lucas; 'onze geweren zijn van binnen nat gemaakt.'

'Ja, sir,' antwoordde de zwakke prediker en pakte hem met de ijzeren vuist in den nek. 'Gij zijt in de val geloopen en zult nu het loon ontvangen voor de gemeene behandeling van de onschuldige, deugdzame dochter van Brian Callan. - Vat en ontwapent den een na den anderen,' riep hij met donderende stem. 'Ik zelf neem den aanvoerder voor mijne rekening.' Met deze woorden hield hij den vaandrig een pistool voor en sprak: 'beproef geen tegenstand, ik zal u het leven niet benemen.'

Het gevecht tusschen de Rappareemannen en de soldaten duurde slechts kort. De eersten waren twee tegen een en daarbij waren de meeste dragonders half beschonken en onbekwaam tot krachtigen tegenweer.

'Kleedt hen tot op het hemd en de broek uit, bindt hen de armen vast en stevig op den rug; ontneemt hun mantel, rok, schoenen en kousen en wat zij meer bij zich hebben, - en laat dan Goliath hier komen. - 'Sir,' dus wendde hij zich tot den vaandrig, 'waart gij een fatsoenlijk man en een echt soldaat ik zou u toestaan met mij de wapens te kruisen. Doch gij zijt een doortrapte schurk!'

'Ik was destijds zelf niet eens te huis,' antwoordde Lucas, 'en ik ben niet verantwoordelijk voor datgene wat voorgevallen is. Men heeft geheel tegen mijne bevelen gehandeld.'

'Dus is tegen uwe bevelen het arme meisje in den pikdonkeren nacht voor zulk een laaghartig doel uit het vreedzame huis haars vaders gesleurd geworden? Thans wil ik u zeggen, dat ik - ja ik - de Rapparee, de vogelvrijverklaarde, u met smaad en schande uwe soldateneer ontneem en u als lafaard en schurk uit de Britsche gelederen jaag. De officieren van het Britsche leger zijn, u en misschien nog eenige anderen uitgezonderd, mannen van eer en rechtsgevoel. Ik geef er u mijn woord op dat zij u niet langer in hun midden dulden zullen.'

De soldaten waren intusschen uitgekleed en men had hun de handen op den rug gebonden.

'Goliath!' riep de Rapparee. 'Goliath, neem nu ook dezen schavuit en maak zijn toilet zooals den anderen.'

Toen de vaandrig ontkleed was, riep de Rapparee den kleinsten man uit zijne bende, een gespierden jonkman, tot zich.

'Hebt gij de zweep bij u?'

'Wel zeker, sir, moet ik ze een beetje zwaaien?'

‘Neemt dezen kerel?’ zeide de Rapparee tot hem en Goliath, ‘bindt hem eerst met eene touw aan een boom en dan geeft gij hem, Tony, vijftig slagen, geen meer en geen minder, begrepen!’

Deze woorden verbraken het zwijgen van den vaandrig. ‘Als gij de groote Rapparee zijt,’ zeide hij, ‘dan doet gij uw naam schande aan. Ik heb altijd van uwe grootmoedigheid hooren verhalen.’

‘Grootmoedig!’ riep de Rapparee verontwaardigd uit. ‘Wie durft het tegendeel beweren? Ja, sir, ik heb daden van grootmoedigheid, naastenliefde en barmhartigheid verricht, die echter uw laaghartige geest in aller eeuwigheid niet zou kunnen begrijpen. Doch ik ben niet hier om mijn doen en laten te rechtvaardigen; dat behoort tot een anderen rechterstoel. Ik ben enkel hier om u voor de gemeenheid te tuchtigen waarmede gij een onschuldig meisje behandeld hebt.’

De vaandrig werd nu aan een boom gebonden en Tony voltrok naar het bevel van den Rapparee de opgelegde straf. De eerste slagen ontving Lucas stilzwijgend maar weldra galmde zijn gejammer door den stillen nacht. Hij bekwam vijftig slagen, geen een meer, geen een minder. Toen de strafoefening geëindigd was, werd hij gebonden en bloedend aan de spits zijner soldaten geplaatst. Twee Rappareemannen begeleidde de afdeeling in dezen vernederenden toestand tot voor de poort van Armagh.

‘Dezen dolk heb ik bij den vaandrig gevonden,’ zeide Goliath tot den Rappareehoofdman.

‘Geef hem mij,’ antwoordde deze; ‘ik weet wien hij toebehoort.’

Wat de Rapparee den vaandrig voorzegd had, gebeurde. De mare van deze smadelijke strafoefening verspreidde zich als een loopend vuur door geheel Ierland. Overste Caterson deed een onderzoek instellen, welke de geheele aan Rosa Callan gepleegde gewelddaad aan het licht bracht en de krijgsraad velde het vonnis, dat de vaandrig Lucas, overtuigd van een zijn soldaten- en manseer bezoedelende misdaad, onwaardig was langer in het Britsche leger te dienen. Daarbij bleef het echter niet. Gesteund door de wakkere Johnstons of the Fews, klaagde Brian Callan hem wegens ontvoering aan en werd hij voor dit feit tot twee jaar gevangenisstraf veroordeeld.

Ongeveer eene maand na de zooeven gemelde gebeurtenissen werd er bruiloft gevierd in het huis van den braven Brian Callan. De hemel was klaar en doorzichtig, de lucht zoel en frisch. Het huis kon de bruiloftsgasten niet bevatten, men had derhalve het schoone groene grasland naast de woning daartoe ingericht. In opgeruimde groepen zat oud en jong om de van planken en palen ruw opgetimmerde tafels; geschiedenissen werden verhaald en vroolijke liederen gezongen en daarnaast zwaaiden en draaiden de paren in lustigen dans. Eensklaps verscheen te midden van het jubelende gezelschap een fijngekleede, schoone man. Zijne oogen vlogen zoekend over de rijen - en daarop ging hij op de jonggehuwden toe. Met de hoffelijkheid van een voornaam heer boog hij voor Mooi-Roosje en zeide tot Koenraad Mac Mahon. ‘Sir, wilt gij mij een dans met uwe beminnelijke vrouw toestaan?’

‘Met genoegen, sir,’ antwoordde Koenraad; ‘gij bewijst ons eene groote eer.’

De vreemdeling voerde de hevig blozende Rosa ten dans. Daar klonk plotseling een jubelgeroep - Bastiaan Trekbeen verscheen, op eene viool spelende en op de schouders van twee jonge boeren gedragen. Hij had een reusachtige bloemguirlande als een sjerp om zijn lijf geslagen en eene groote pruik opgezet en scheen wel reeds meer dan een glaasje van Brian Callan's brandewijn geledigd te hebben, want zijn driekante hoed stond hem dwars op het hoofd.

‘Hola!’ riep hij Mooi-Roosje toe, ‘de oude Trekbeen zal den eeredans voor u spelen!’

En lustig klonk de vedel en allen stonden met bewondering naar het dansende paar te zien. Na het eindigen van den dans voerde de vreemdeling Rosa weer naar hare plaats terug en overhandigde haar een dolk.

‘Gij erkent dien gewis als uw eigendom, niet waar?’ sprak hij, ‘ik hoop dat gij dien niet meer tot verdediging uwer eer zult noodig hebben. Bewaar hem als een familie-erfstuk, opdat uwe kinderen nimmer de herinnering aan de deugdzaamheid hunner moeder vergeten. Mogelijk verhaalt ge hun dan ook wel, terwijl ik reeds in het graf verga, dat gij op uw trouwdag een dans gemaakt hebt met *Redmond graaf O'Hanlon*, bijgenaamd *de groote Rafparee.*

Kaartspelerstypen.

SMOUSJAS.
‘Wat drommel! nu heb ik een vijftienden verspeeld.’

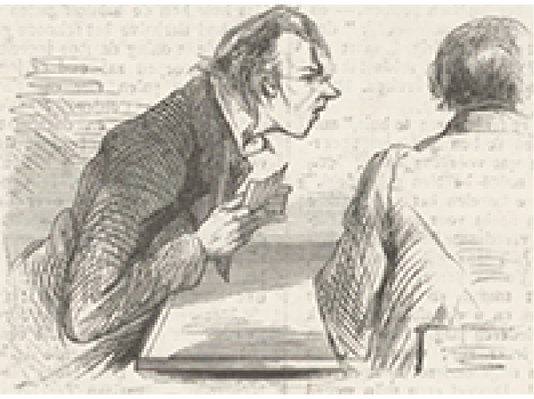

WHIST.
‘Wat is er troef?’

BOSTON.
‘Groote misère op tafel!’

PIQUET.
'Nu, wat hebt ge nog meer op te geven?'

HOMBRE.
'En spadille!!'

NA HET SPEL.
''t Is aardig, ik win nooit en moet maar altijd betalen.'

[Nummer 37]

Onze gravures.

Johan Martin Schleyer.

JOHAN MARTIN SCHLEYER.

Deze geleerde geestelijke werd in 1831 geboren te Oberlanda in Baden en ontving in 1856 de priesterwijding, na met de grootste onderscheiding zijne studiën in godsgeleerdheid en taalkunde aan de hoogeschool van Freiburg te hebben voltooid. In 1867 tot pastoor benoemd, werd hij in 1875 als dusdanig overgeplaatst naar Litzelstetten bij Constanz. Bij de drukke werkzaamheden, welke zijne heilige bediening vorderde, vond de vrome en begaafde man nog den tijd een aantal lyrische gedichten en godsdienstige schriften in het licht te geven, welke hem in de letterkundige wereld eenen welgevestigden naam verwierven, en die meerendeels in de tien jaargangen verschenen van het katholieke blad '*Sionsharp*,' waarvan pastoor Schleyer de hoofdopsteller is. Zijne grootste befaamdheid heeft de verdienstelijke

man echter te danken aan zijne verbazende taalkennis en inzonderheid aan de samenstelling eener wereldtaal, die hij met den naam van *Volapük* betiteld heeft. Menigeen zal ongeloovig, ja minachtend misschien, de schouders ophalen als hij van eene wereldtaal hoort gewagen, en de invoering zulker spraak als eene hersenschim, een droombeeld uitkrijten. Men vergete echter niet zich bij dit ongeloovig hoofdschudden te herinneren, dat dezelfde bejegening meest alle ontdekkings- en uitvindingsplannen te beurt gevallen is en welke moeielijkheden men den ontdekker van Amerika, den invoerder der aardappelen, den uitvinder der stoomschepen en zooveel andere groote mannen in den weg gelegd heeft, die men thans als geniale geesten en weldoeners der menschheid vereert. Had de uitvinder van den telephoon vóór eene eeuw geleefd en er van durven reppen, dat hij door middel van eenen koperdraad uit Antwerpen met den Grooten Turk te Constantinopel kon in gesprek komen, men zou hem stellig oogenblikkelijk te Gheel onder geneeskundige behandeling geplaatst hebben. Intusschen is de verwezenlijking van dit stoute ontwerp ten huidigen dage voor geen beschaafd man nog iets vreemds en wonderlijks en wordt enkel als eene kwestie van zeer korten tijd beschouwd. Welnu, het zal elk bezadigd mensch na ernstige overweging even gemakkelijk voorkomen te gelooven aan de inrichting eener wereldspraak, die ons met al de bewoners der aarde in gemeenschap brengt, evenals de stoomtuigen, de telegraaf en de telephoon; want de uitvinder van *Volapük* bedoelt geenszins eene nieuwe taal in de plaats der bestaande in te voeren - zooals menigeen voorbarig oordeelen zou - hij verlangt niet dat we onze moederspraak aan het *Volapük* zouden opofferen, hij wenscht alleen dat al de natiën zich de nieuwe wereldtaal eigen maken zouden als een middel van internationaal verkeer ter bevordering van handel en nijverheid. Deze uitvinding, die reeds aan *Leibnitz* eene behoefte toescheen, verdient intusschen van deskundigen iets meer dan eene vluchtige kennismaking, immer het *Volapük* werd reeds als leervak ingevoerd op de hoogereburgerschool voor meisjes te Straatsburg, bezit in het Zuiden van Duitschland, in Zwitserland, Amerika en Azië talrijke beoefenaars, alsmede zelfs in Noord-Nederland zijne gediplomeerde onderwijzers. Spraakkunsten voor de wereldtaal bestaan reeds voor Duitschers, Franschen, Engelschen, Italianen, Zweden, Spanjaards, Polen en een maandblad, in deze taal opgesteld, 'het *Volapükabled*,' wiens aantal abonnenten verbazend toeneemt, onderhoudt de gemeenschap tusschen hare beoefenaars. Bij onzen uitgever maakten wij kennis met eene Nederlandsche bewerking van de spraakkunst en het woordenboek der wereldtaal, door Servaas de Bruin opgesteld, alsook met eene weldoordachte verhandeling over het *Volapük* van den heer J.R. Smeets, waarin wij het volgende aantroften:

Johan Martin Schleyer, die ruim 40 talen kent - waarvan hij er 28 spreekt en schrijft, - gaf in 1881 zijn *Entwurf einer Weltsprache*

für alle Gebildete der ganzen Erde uit, welk boek overal waar het bekend werd de grootste waardeering vond en den uitbundigsten lof mocht inoogsten. Door dat ‘Ontwerp,’ waarvan thans de derde druk is verschenen, werd Schleyer's naam in Duitschland met roem bekend; ook de grijze keizer toonde zijne belangstelling in den geleerde, door hem in den Zomer van 1882 aan de keizerlijke tafel te noodigen.

Iedereen, die zich ernstig met de studie van vreemde talen heeft beziggehouden, weet welke moeite, wat al inspanning en volharding noodig zijn om slechts ééne vreemde taal grondig te leeren, laat staan drie, vier of meer. Nu heeft echter, zooals ieder weet, de nieuwste tijd drie groote uitvindingen gedaan en in een tijdperk van 50 jaren algemeen verspreid, welke de beoefening van talen gebiedend vorderen, nl.: de spoorwegen, de telegraphie en de wereldpost.

Dit moderne triumviraat beheerscht heden ten dage den aardbol, heeft de volkeren nader tot elkander gebracht, duizenden verbindingsen aanrakingspunten in 't leven geroepen en aldus - het besluit ligt voor de hand - de behoefte aan een algemeen voertuig der gedachte zeer wenschelijk, indien niet noodzakelijk gemaakt.

Welke taal zal nu de menschheid, ten minste het ontwikkelde gedeelte, als zoodanig kiezen? De Fransche? de Engelsche? de Duitsche? of misschien de Latijnsche?

Wanneer men een weinig hierover nadenkt, dan bevindt men al spoedig, dat geen van deze voor dit doel geschikt is, want elke der genoemde talen vordert eene jarenlange ijverige studie, en elke is nationaal. Dit laatste geldt wel niet van de Latijnsche: zij draagt eenigszins, als taal der wetenschap, het kenmerk der algemeenheid op het voorhoofd, maar het eerste bezwaar is bij deze niet het minst gewichtige.

Het is daarom niet te verwonderen, dat onder deze omstandigheden een geniale kop op het denkbeeld kwam, eene taal samen te stellen, die als algemeen voertuig der gedachte de geheele menschheid ten dienste staat.

Twee manieren om ons aan *alle* ontwikkelde menschen verstaanbaar te maken, bezitten wij reeds.

Een kerkelijk toondicht van Palestrina b.v., of een wals van Strauss, in welke stad van Italië of Oostenrijk ook gedrukt, wordt op de gansche aarde op dezelfde wijze gelezen en begrepen; en 't is niet noodig, dit muziekstuk in 't Fransch, Nederlandsch of Engelsch te vertalen om door Franschen, Nederlanders of Engelschen begrepen te worden.

Eveneens behoeft de zin $3 \times 9 + 6 - 3 \times 5 = 18$ niet eerst in eene vreemde taal te worden overgezet, om verstaan te worden, al ware hij ook door een Zoeloekaffer geschreven.

Het is dus in 't geheel niet belachelijk, te vragen waarom de algemeene mededeeling der gedachten niet nog eene schrede voorwaarts zou kunnen doen. Waarom toch zouden b.v. de zinnen: ‘Ik heb u lief,’ of ‘Ik heb honger,’ die door iedereen op dezelfde wijze gedacht worden, ook niet op dezelfde manier in woorden kunnen worden gebracht?

Dit geschiedt door het *Volapük* van den heer Schleyer, die een menschenleeftijd besteed heeft om zijne wereldtaal samen te stellen Ten einde te kunnen beoordeelen, hoe de mensch zich op de meest verschillende punten van den aardbol uitdrukt, heeft hij moeite noch kosten ontzien. Behalve de meeste Europeesche, heeft de geniale man de Chineesche, twee Afrikaansche en andere talen met elkander vergeleken, om na te gaan wat allen gemeen is en als basis voor eene Wereldtaal kan dienen.

Dien grondslag heeft hij gevonden in het Engelsch, dat door meer dan 100 millioen menschen gesproken wordt. Men verbeelde zich echter niet, dat men Engelsch zou moeten kennen, om de Wereldtaal te leeren! Weinigen zullen dan ook op het eerste gezicht Engelsche stammen in de Wereldtaal herkennen.

De spraakleer van deze taal, door den samensteller ‘Volapük’ genoemd, van *Vola* = der wereld (genit.) en *pük* = taal, is zoo hoogst eenvoudig, dat zij in een dag of drie, door taalkundig ontwikkelden zelfs in een paar uren, van *a* tot *z* bestudeerd kan worden, zoodat men met behulp van het Woordenboek alles kan verstaan en vertalen. Ook zonder de hulp van een onderwijzer heeft men binnen een paar maanden de woorden in 't hoofd en kent men de taal goed genoeg om er briefwisseling in te houden.

Om een voorbeeld van de gemakkelijkheid van *Volapük* te geven, volge hier de verbuiging en iets over de telwoorden en werkwoorden:

Men[(1)] = de mensch	Mens = de menschen
men*a* = des menschen	men*as* = der menschen
men*e* = den menschen	men*es* = den menschen
men*i* = den mensch	men*is* = de menschen

Deze verbuiging gaat door voor *alle* naamwoorden zonder uitzondering.

bal = een	bals = tien
tel = tw	tels = twintig
kil = drie	kils = dertig
fol = vier	fols = veertig enz.

4321 is in *Volapük*: folmil kiltum telsebal.
Löfob = ik bemin; *löfol* = gij bemint, *löfom* = hij bemint.

*a*löfob	=	ik beminde,
*e*löfob	=	ik heb bemind,
*i*löfob	=	ik had bemind,
*o*löfob	=	ik zal beminnen,
*u*löfob	=	ik zal bemind hebben,
*pa*löfob	=	ik word bemind,
*pä*löfob	=	ik werd bemind,
*pe*löfob	=	ik ben bemind geworden,
*pi*löfob	=	ik was bemind geworden,
*po*löfob	=	ik zal bemind worden,
*pu*löfob	=	ik zou bemind worden, enz.

(1) Spreek uit meen.

Deze bijzondere gemakkelijkheid is echter niet het eenige voordeel van Schleyer's Wereldtaal.

Geene taal ter wereld heeft zooveel vormen en wendingen als deze. Daarom kan men er ook elke gedachte met de grootste juistheid in uitdrukken.

Verder is Schleyer's Wereldtaal door de juistheid harer vormen van elke syntaxis onafhankelijk. Als derhalve een Franschman op zijne eigenaardige wijze iets in de Wereldspraak zegt, dan zal een Nederlander, een Chinees, een Hottentot het aanstonds verstaan, mits deze de Wereldtaal kent.

Dit bewijst, dunkt mij, dat *Volapük* werkelijk internationaal, dus inderdaad eene Wereldtaal is. Zij is volledig en toch gemakkelijk, kunstig samengesteld en daarbij hoogst eenvoudig, rijk aan vormen als geene harer zusteren en buitengewoon klankrijk; zij is een geniaal werk en waarschijnlijk de grootste uitvinding, het kunstigste gewrocht onzer eeuw.

Moge ons Vaderland, waar zooveel werk gemaakt wordt van het aanleeren van vreemde moderne talen, zijn voordeel doen met het werk van den heer Schleyer en, bij al het goede, dat gelegen is in het ‘blijven bij het oude’, niet uit het oog verliezen, dat ook uit het nieuwe niet zelden veel nut te trekken is.

De voorgevel der Antwerpsche wereldtentoonstelling.

Eene gewichtige gebeurtenis voor ons vaderland en inzonderheid voor Antwerpen zal het jaar 1885 kenmerken. Dit jaar wordt de eerste wereldtentoonstelling in België gehouden en dit nog vooral dank aan den opvattings- en inrichtingsgeest van eenige der bijzonderste ingezetenen der Scheldestad. Geene stad in ons vaderland en misschien van geheel Europa is door hare ligging beter geschikt om als middenpunt te dienen eener algemeene tentoonstelling en wereldmarkt. In onmiddellijke verbinding met Noord-Nederland, Frankrijk en Duitschland, in zekeren zin te midden van Europa gelegen, maar vooral per schip rechtstreeks toegankelijk voor alle overzeesche gewesten zal het vervoer der koopwaren naar Antwerpen, zoowel als de reis der bezoekers uit onderscheidene landen, onder uiterst gemakkelijke en voordeelige voorwaarden geschieden. Daarbij komt nog dat Antwerpen in de laatste jaren veel van zich heeft doen spreken door zijne uitbreiding, de vergrooting en verbetering zijner haveninrichting, zijne merkwaardige verfraaiingen van allen aard en den ongemeenen aangroei der bevolking, die den maatstaf geeft van eenen meer dan gewonen voorspoed. Als wij daarbij de befaamdheid voegen, die Antwerpen sinds eeuwen als kunststad geniet, als bakermat der beroemde Vlaamsche school, kunnen wij niet alleen de meening uiten dat wij het vertrouwen in den goeden uitslag der wereldtentoonstelling volkomen gewettigd vinden, maar wij mogen zonder overdrijving verzekeren dat de bijval der grootsche onderneming de algemeene verwachting overtreffen zal.

Ofschoon de Antwerpsche wereldtentoonstelling den 2 Mei officiëel geopend en door het koninklijk bezoek ingehuldigd wordt, is alles nog ver van voltooid te wezen en zal, evenals in alle voorgaande ondernemingen van dien aard het geval was, de doortastende hand eerst in de laatste dagen aan de inrichting gelegd worden.

Wij kunnen dus onzen lezers voor het oogenblik nog eigenlijk niets merkwaardigs mededeelen dan de officieele teekening van den voorgevel der tentoonstelling, die op de Zuiderlei uitzicht heeft en door een sierlijk park bezoomd is.

In afwachting van nadere gravures en bijzonderheden over de wereldtentoonstelling - die in de *Nieuwe Belgische Illustratie* niet ontbreken zullen - nemen wij hier als

inleiding eene merkwaardige statistiek op van onzen geachten medewerker, den heer Oomen, over de reeds gehoudene algemeene tentoonstellingen:

Het was in het jaar 1798, op den 10 September, dat de eerste Tentoonstelling van Nijverheid te Parijs geopend werd. François Neuchateau, minister van Binnenlandsche Zaken, had daarvan het denkbeeld opgevat. In een eenvoudig lokaal op het *Champ de Mars* opgericht, had de eerste tentoonstelling plaats. Er waren 110 inzenders, de expositie duurde slechts 3 dagen, en er werden 23 belooningen uitgereikt.

De tweede tentoonstelling had in 1801 op de binnenplaats van de *Louvre* plaats; er waren 229 inzenders; 80 belooningen werden gegeven en zes dagen was de expositie voor het publiek zichtbaar. In het volgende jaar 1802 werd er op dezelfde plaats weer eene tentoonstelling geopend met 540 deelnemers; zij duurde zeven dagen, er werden 254 prijzen gegeven. Onder het eerste keizerrijk was er eene tentoonstelling in 1806: 1422 personen namen er deel aan; 620 prijzen werden uitgereikt. Zij bleef 24 dagen geopend en was gebouwd op de *Esplanade des Invalides.*

Onder de Restauratie waren er drie tentoonstellingen; de eerste in 1819 met 1662 exposanten, waarop er 869 beloond werden; zij duurde 35 dagen; de tweede in 1823 met 1642 deelnemers, waaronder 1091 eenen prijs bekwamen: zij was 50 dagen lang geopend, en de derde in 1827 met 1695 deelnemers, waaronder 1254 bekroonden. Zij bleef 63 dagen geopend. Die tentoonstellingen hadden op het plein van de *Louvre* plaats.

Onder koning Lodewijk-Philips waren er ook drie tentoonstellingen in de *Champs Elysées*: in 1834 met 2447 exposanten en 1785 bekroonden; in 1839 met 3281 deelnemers en 2305 bekroonden; in 1844 met 3960 deelnemers en 3253 bekroonden; zij duurde 60 dagen.

Onder de republiek was er nog eene tentoonstelling in 1849 met 5494 deelnemers, waaronder 4000 belooningen werden gegeven, en toen verscheen prins Albert met het denkbeeld eener Wereldtentoonstelling. Zij werd gehouden in een paleis, dat de oppervlakte had van 88.027 vierk. meters.

Duizenden deelnemers stroomden er henen uit alle landen der wereld, om hunne voortbrengselen van nijverheid en kunst ten toon te stellen, en millioenen vreemdelingen bezochten het oude Albion.

Nu ontstond er een strijd tusschen de twee

groote wereldsteden. Parijs volgde in 1855 het grootsche denkbeeld en opende eene Wereldtentoonstelling in een gebouw met eene oppervlakte van 152.052 vierk. met. In 1862 trad Londen weer op het terrein met eene Internationale Tentoonstelling in een gebouw dat 119.994 vierk. meters besloeg.

In 1867 verrees op het *Champ de Mars* te Parijs een reusachtig cirkelvormig gebouw, met eene oppervlakte van 417.520 vierkante meters, voor eene tweede Wereldtentoonstelling.

Het geheele terrein, met het eiland Billancourt, had eene oppervlakte van 642,520 vierkante meters.

Het bloedig zwaard van den Fransch-Duitschen oorlog verpletterde daarna het werk van den mensch; er ontstond een stilstand voor het vernuft en de geestkracht in kunst en nijverheid; doch in 1878 verhief de geest weer fier het hoofd; de prachtigste Wereldtentoonstelling die wij tot heden toe gezien hebben, werd te Parijs geopend. De Trocadero staat er nog altijd, als eene herinnering aan al de pracht en rijkdom die er werd tentoongespreid.

Vijf jaren vroeger was ook Oostenrijk in het strijdperk gekomen, want in 1873 werd er te Weenen eene Wereldtentoonstelling geopend; het gebouw werd door Scott Russel ontworpen, was 3000 voet lang en 670 breed. De rotonde of koepel had 300 voet in doorsnee en eene hoogte van 250 voet. Het geheele terrein besloeg vier vierkante Engelsche mijlen en de galerij voor de werktuigen had een lengte van 3600 voeten.

In 1853, kort na de eerste tentoonstelling te Londen, volgde ook Dublin het voorbeeld en in hetzelfde jaar werd het denkbeeld eener tentoonstelling in de Nieuwe Wereld ten uitvoer gebracht, want te New-York werd er in dit jaar eene geopend, waarop later die van Philadelphia en Sydney volgden.

Nederland onder koning Willem 1 volgde het voorbeeld van Frankrijk, want de eerste tentoonstelling van Nijverheid had in 1820 te Gent plaats. Er waren 545 deelnemers. In 1825 volgde die van Haarlem met 960 deelnemers, en in 1830 werd eene tentoonstelling te Brussel geopend, waaraan 1021 nijveraars deelnamen; doch zij werd door de omwenteling van 1830, ongelukkiglijk, gesloten. In België zijn er drie tentoonstellingen van nijverheid te Brussel geweest, in 1833, 1841 en 1880.

In Nederland werd erin 1847 eene Tentoonstelling geopend te Utrecht, in 1849 eene te Delft, en ook eene te Arnhem, en eindelijk eene Internationale Koloniale- en Uitvoerhandels- Tentoonstelling te Amsterdam in 1883, die onder wetenschappelijk opzicht misschien eene der merkwaardigste mag genoemd worden.

De catalogus van de Nederlandsche koloniën is zeker de schoonste, die nog geschreven werd. Hij vormt drie boekdeelen, die in de bibliotheek der geleerden niet misplaatst zijn.

Het is overigens onmogelijk om al de tentoonstellingen van specialiteiten op te noemen, zooals die van electriciteit te Parijs, Londen, Weenen en Berlijn, die van Aardrijkskunde te Antwerpen, Parijs en Venetië, die van Scheepsvaart in 1852 te Rotterdam, die van Gezondheidsleer te Brussel, Londen en Berlijn; van Jacht en Visscherij te Kleef, waaraan wij het prachtige werk verschuldigd zijn *die Jagd*, door M.P. Cornelis, die thans ook zijne kennissen en ondervinding besteedt aan de Wereldtentoonstelling in Antwerpen; van Katoen in New-Orleans, enz. Genoeg zien wij uit dit verslag dat sedert de eerste tentoonstelling in 1798, er eene voortdurende uitbreiding van die onderneming plaats heeft.

En niet alleen in Europa of in de Europeesche koloniën heeft men tentoonstellingen gehad: ook de Siameezen in Achter-Indië hebben in 1882 het eerste eeuwfeest hunner hoofdstad Bangkok, met eene Nationale Tentoonstelling opgeluisterd. Het gebouw, opzettelijk er voor gemaakt en ingericht, bestond uit een ontzaggelijken grooten koepel en vijf-en-vijftig galerijen en zalen, in welke al de produkten der nijverheid, kunst en landbouw van het koninkrijk vereenigd waren. Moge de Antwerpsche tentoonstelling onder vele opzichten de bestgelukte van bovengenoemde Wereldtentoonstellingen evenaren.

Betty,
Schetsen uit het leven der zinneloozen te Gheel,
door
Dr. J. Al. Peeters,
Geneesheer-Opziener der Kolonie.
(*Vervolg.*)

De sectie-doktor[1)] liet zich niet lang wachten. Hij onderzocht de zieke, vroeg aan de huisgenooten eenige inlichtingen over den gang der ongesteldheid van mevrouw, en vulde een briefje in, dat hij den pachter ter hand stelde.

'Het is niet noodig,' zegde hij, 'dat ik u voorschrijve hoe gij met mevrouw moet omgaan. Hare plaats is in de Infirmerie, en met dit briefje zal zij er in opgenomen worden.'

'Mijnheer de doktor,' zoo sprak de pachter: 'ik bedank u hartelijk voor den dienst, welken gij ons wilt bewijzen. Maar indien het ons toegelaten ware met u van meening te verschillen, dan zouden wij mevrouw liever hier houden.'

'Uwe bedoeling is allerloffelijkst,' zegde de doktor, 'en ik heb nooit getwijfeld aan den geest van opoffering, welke u en uwe dochter bezielt.'

'Het zou zonderling voorkomen,' vervolgde de pachter, 'onze mevrouw, die wij zoo lang gezond aan huis gehad hebben, weg te zenden op het eerste oogenblik dat zij ziek wordt. Dan mag men niet meer zeggen, dat de krankzinnigen te Gheel het huiselijk leven genieten. Wanneer in eene familie iemand ziek wordt, dan wordt hij meer bemind dan ooit, en voor niets ter wereld zou men hem aan vreemdelingen toevertrouwen.'

'Uwe vergelijkenis gaat zeker wel een weinig mank,' merkte de doktor aan. 'Daarbij, gij weet dat mevrouw in de Infirmerie zal verzorgd worden door de kloosterzusters, die gezworen hebben haar leven aan den dienst der zieken toe te wijden.'

'De Hemel beware mij van aan de opoffering der Zusters te twijfelen. Maar wij zullen ook ons best doen, niet waar, Betty?' vroeg Dielens op opgeruimden toon.

'Mevrouw zal niets te kort hebben,' antwoordde het meisje.

'Gij hebt iets ernstigs besloten, mijne vrienden,' zegde de doktor, in de ziel geroerd: 'en ik had niet minder verwacht van uwe edelmoedigheid. Maar gij weet niet aan welk gevaar gij u blootstelt, en het is mijn plicht u volledige inlichtingen te geven.

1) De geneeskundige dienst is toevertrouwd aan den geneesheer-opziener, bijzonder met den dienst der Infirmerie gelast, en aan drie wijkgeneesheeren, die elk eene afdeeling der kolonie bedienen.

Verleent mij dus uwe nauwkeurigste aandacht. Mevrouw is aangedaan van de typhuskoorts.'

'Dit wisten wij,' onderbrak de pachter en Betty te zamen.

'Van de typhuskoorts in den hoogsten graad,' vervolgde de geneesheer: 'van hetgeen men vóór eenige jaren de rotte koorts noemde, en niet zonder reden. Inderdaad, het bloed schijnt in die ziekte eene ware ontbinding te ondergaan, en ontsnapt langs waar het een weg vindt. De deelen van het lichaam, waar de lijder gewoonlijk op nederligt, bedekken zich met blazen, worden blauw, zwart, en vertoonen welhaast verpestende wonden, die geene neiging hebben tot genezing.'

'Dan zal mevrouw sterven,' snikte Betty.

'Het spijt mij u te moeten bedroeven, meisje: maar er is weinig, zeer weinig hoop,' zoo luidde des doktors antwoord. 'Nu, gij kunt denken wat onophoudelijke zorgen deze zieken vereischen.'

'Geene moeite zal ons te zwaar zijn,' zegde het meisje.

'Ik ken uw goed hart, ik herhaal het, brave menschen. Maar de typhuskoorts is uiterst besmettelijk, en indien gij weken en weken, zonder gevoeglijke rust te genieten, u bij het bed van mevrouw moet aftobben, dan hebt gij het ergste te vreezen. Uwe dochter, pachter Dielens, is in den bloei der jaren, en het is daar, dat de typhus bij voorkeur zijne slachtoffers kiest, terwijl de jongere en de oudere leeftijd meestal gespaard blijven.'

'Betty,' zegde de pachter: 'de woorden van den doktor zijn ernstig, en ik weet niet of het mij toegelaten is het gevaar over uw hoofd te trekken.'

'Ik ben jong, ik ben sterk,' antwoordde het meisje, moeite doende om hare lippen tot eenen glimlach te plooien: 'ik kan den vijand tergen, bijzonder daar ik op de hulp mag rekenen van mijnen goeden vader, en op de wijze raadgevingen van den besten der geneesheeren.'

'Kleine vleister!' zegde Dielens; 'gij vergeeft haar, niet waar, doktor?'

'Volgaarne,' was het antwoord: 'op voorwaarde dat zij mijne hooggeroemde raadgevingen niet in den wind sla.'

'Wij doen daarbij,' zoo hernam Betty, 'een goed werk met mevrouw hier te houden; niet alleen voor haar, maar ook ten opzichte der gansche gemeente. Mijnheer de doktor zegt dat de typhuskoorts zoo besmettelijk is. Kan er dan eene woning beter geschikt zijn dan deze, voor de verzorging der zieken, aan die koorts lijdende? Ons huis staat gansch alleen, op honderden meters afstand van elke andere woning. Er is hier geen gevaar, dan voor mij. Wordt mevrouw naar de Infirmerie gebracht, waar soms dertig of veertig lijders zich bevinden, dan is het mogelijk dat de kwaal zich op eene groote schaal uitbreide, en in de kom der gemeente talrijke slachtoffers make.'

'Wat gij daar zegt is een bewijs van gezond verstand,' merkte de doktor aan. 'En die reden alleen zou voldoende zijn, om mij aan te zetten, uwen wensch in te willigen. Hier is weinig of geen gevaar voor de bevolking, welke ons omgeeft.'

'Gij ziet het wel, vader,' zegde het meisje blijmoedig; 'de dokter geeft mij gelijk.'

'Ja, op dit punt,' hernam de man der kunst, 'dat hier minder vrees bestaat voor anderen; en dan nog op éëne voorwaarde. Geen bewoner der heide zal uwe woning binnentreden, dan wanneer het niet anders kan. Indien gij dagelijks bezoek ontvingt van dezen of genen uwer vrienden (en gij hebt niets dan vrienden), dan bestond er geen voordeel in mevrouw hier te laten. Gij moet gansch afgescheiden leven.'

'Aangenomen, niet waar, vader?' zegde Betty.

‘Ja, aangenomen,’ antwoordde de pachter, die in diepe bedenkingen verzonken scheen en somtijds eenen kommervollen blik op zijne dochter sloeg.

‘Daarmede,’ hernam de geneesheer, ‘is bijna alle gevaar voor de bevolking der heide weggenomen en blijft gij er alleen aan blootgesteld.’

‘Ik herhaal het: ik ben jong en sterk,’ bevestigde Betty.

‘Gij zijt zoo geestdriftig,’ vervolgde de doktor, ‘dat gij vergeet van eene zeer belangrijke omstandigheid rekening te houden. Gij zult niet alleen zijn bij mevrouw; ook uw vader....’

‘Heeft mijn vader iets te vreezen?’ zoo onderbrak Betty, wier gelaat verwondering en aandoening uitdrukte.

‘Ik ben oud en sterk,’ zegde de pachter, eene fiere houding aannemende.

‘De typhuskoorts,’ hervatte de doktor, ‘overvalt inderdaad gewoonlijk de menschen niet, die eenen gevorderden ouderdom bereikt hebben. Maar wanneer men, zooals hier het geval is, zich veroordeelt om weken en weken eene verpeste lucht in te ademen, wanneer men zich aan berooving van nachtrust, aan vermoeienis en bijgevolg aan verzwakking blootstelt, dan doen de zaken zich anders voor, dan is het gevaar dreigend. Moet ik er bij-

voegen dat de grijsaard, door de typhuskoorts aangerand, zelden wederstaat, hoe sterk ook zijn gestel weze?'

'Ik ben bereid om hand aan hand met Betty den vijand te tarten,' zegde de pachter.

'Vergeef mij, vader,' smeekte Betty; 'vergeef mij, heer doktor, zoo lichtzinnig gesproken te hebben. Ik mag mijns vaders leven niet verkorten. Ik meende dat niemand zich blootstelde dan ik alleen. Vergeet mij, vader,' herhaalde het meisje.

'Ik ben tevreden, dat gij eindelijk klaar ziet,' zegde de doktor, zich met voldoening de handen wrijvende. 'Het deed mij spijt u, zonder noodzakelijkheid, den dood te zien te gemoet loopen. Ik zal morgen een rijtuig zenden om mevrouw af te halen.'

'Dit zal onnoodig zijn,' zegde de pachter, op het oogenblik dat de doktor de deur opende om heen te gaan. 'Niet waar, Betty?'

Betty antwoordde niet en snikte.

'Wij moeten u bedanken, heer doktor,' voer de pachter voort, 'voor uwe goede bedoelingen ten onzen opzichte. Gij hebt de beste redenen gegeven om ons te overtuigen, dat mevrouw naar de Infirmerie dient overgebracht te worden. Ongelukkiglijk, ik veroorloof mij het rechtuit te zeggen, ongelukkiglijk heeft de geneesheer te veel het belang van het gezin van pachter Dielens in het oog gehouden. Wij, van onzen kant, mogen niet vergeten dat wij gebonden zijn. Op haar sterfbed verzocht mij mijne vrouw nooit van mevrouw te scheiden, en gelijk Betty het zegde vooraleer gij hier waart, de wil der stervende moet geëerbiedigd worden.'

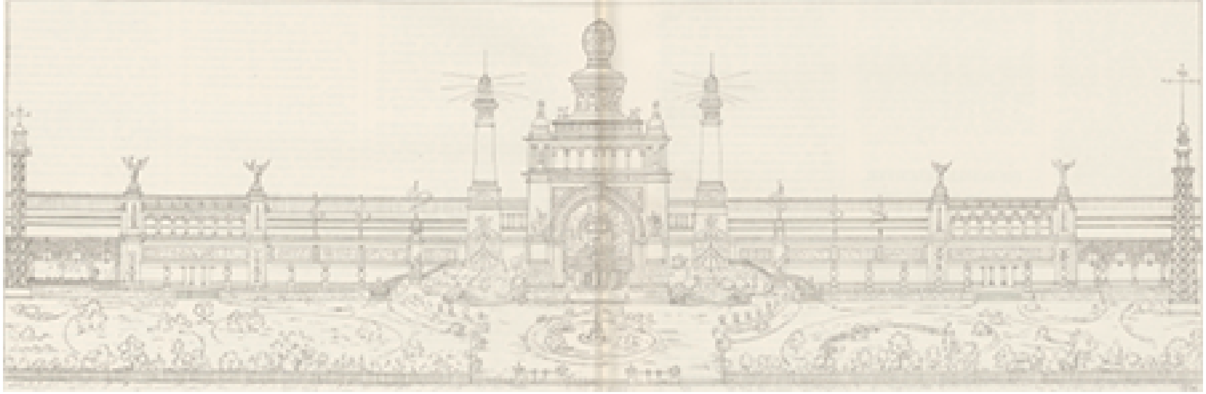

DE VOORGEVEL DER ANTWERPSCHE WERELDTENTOONSTELLING.

De grijsaard had met vaste stem gesproken, en de doktor en Betty begrepen dat zijn besluit onwederroepelijk was.

'Het zij zoo,' sprak de doktor: 'wij zullen zien wat uwe oneindige liefdadigheid en mijne geringe kunst vermogen.'

'En wat moeten wij doen om het op onzen post zoo lang mogelijk vol te houden?' vroeg Betty, terwijl zij hare tranen afdroogde. 'Want eenmaal de slag begonnen, zijn wij niet voornemens de wapenen te laten vallen.'

'Mijne raadgevingen,' antwoordde de doktor, 'kunnen in twee hoofdpunten samengevat worden: alle oorzaak van verzwakking vermijden, de lucht zooveel mogelijk ververschen. Maar daarover verder. Morgen zullen wij een langer onderhoud hebben, want de avond daalt en ik heb nog eenige bezigheden. Tot morgen, pachter, Betty,' zegde hij heengaande.

'Welke gouden herten!' dacht hij. 'Wat voorbeeld voor al de kostgevers! Mogen zij hunne opoffering niet te duur betalen!'

Zoohaast de doktor heen was en Betty, na eenen oogslag in de kamer der zieke geworpen te hebben, den op haar gevestigden blik van haren vader ontmoette, scheen zij op eens al het akelige van zijnen en haren toestand te beseffen.

'Arme vader!' snikte zij, terwijl zij haar bleek voorhoofd op zijnen schouder rusten liet. 'Arme vader!'

'Beklaag mij niet, lief kind,' zegde de pachter. 'De doktor heeft ons met inzicht het slechtste voorgesteld, om ons te doen besluiten mevrouw te laten gaan. En toch,' voegde hij er met eenen weemoedigen glimlach bij: 'er is immers aan mij zooveel niet meer gelegen. Ik ben zeventig jaar oud. Indien ik de kans niet waarnam, welke mij aangeboden wordt, van mevrouw in hare ziekte bij te staan, dan kon morgen eene kwaadaardige valling, eene geraaktheid. een einde stellen aan mijne loopbaan, terwijl ik nu op het veld van eer mijn leven ten prijs geef.'

De gedwongen glimlach verdween van het gelaat van den grijsaard en hij vervolgde, ten prooi aan de hevigste ontroering: 'Maar ik heb medelijden met u, die den blos uwer wangen, den glans uwer gezondheid, de bloem van uwe schoonste jaren, de droomen van uwe jeugd, op het altaar der liefdadigheid nederlegt. En ik twijfel of het mij toegelaten is u op te offeren, of God zooveel van ons vraagt, of uwe zalige moeder zoo wreed heeft willen zijn.'

Betty had de handen samengevoegd en hield de starende blikken ten hemel gevestigd. Een traan parelde op hare wangen, een glimlach verlichtte hare trekken, en het woord: moeder! moeder! ontviel aan hare lippen.

'Vader,' zegde zij op eens, kalm en vastberaden: 'wat zou moeder met mevrouw gedaan hebben?'

'Ik ben er zeker van,' antwoordde de pachter: 'nooit had zij van haar gescheiden.'

'Aan het werk dan, vader! En laat mij beginnen. Ik zal den eersten nacht waken.'

'De eerste helft van den eersten nacht, toegestaan; de tweede helft is voor uw vader,' zegde Dielens.

Men moet geneesheer zijn om te begrijpen met welke onophoudelijke zorgen de lijders, van de typhuskoorts aangedaan, dienen omringd te worden. De geneeskundige behandeling is hier slechts eene bijzaak, zoo lang de ziekte regelmatig haren loop vervolgt; de ziekendieners spelen de hoofdrol. Moet ik zeggen dat de pachter en zijne dochter gewetensvol hunne taak kweten, en dat de doktor niet noodig had hunnen ijver aan te hitsen, maar wel in te toomen? 'Vergeet u zelven niet,' herhaalde hij dagelijks.

Hij wist hoe die aanbeveling te pas kwam. De pachter klaagde dat Betty voor den bepaalden tijd hare rustplaats verliet, en Betty verzocht den doktor aan te dringen opdat haar vader, die toch niet jong meer was, den noodigen slaap zou genieten. Over het eten en het drinken, dezelfde wederzijdsche klachten; waarop de doktor glimlachend antwoordde, 'dat zij beiden plichtig waren en gehouden zich te beteren.'

Eene kleine bijzonderheid zal, beter dan de langste uitleggingen, een denkbeeld geven van de liefderijke verzorging, die de krankzinnige vrouw ten deel viel.

De doktor had voor de zieke eene flesch wijn voorgeschreven, en Betty gaf er haar dagelijks eene zekere hoeveelheid van met water gemengd.

De doktor had ook gewild dat de pachter en zijne dochter regelmatig een glas wijn zouden drinken, en hij had hun eenige flesschen van zijnen besten, van 't patersvaatje, zooals hij zegde, gezonden.

Nu Betty, wetende dat de wijn in de infirmerie voor de zieken afgeleverd wel goed, maar jong, en bijgevolg minder krachtig was, had de gewoonte aangenomen, aan de zieke den wijn van den doktor te geven en zelf van den wijn der Infirmerie te drinken.

Het was een onschuldig, het was een edelmoedig bedrog, en op het oogenblik dat de doktor het toevallig ontdekte, en Betty, van schaamte blozende en met nedergeslagen oogen, voor hem stond, bestrafte hij haar met deze woorden: ‘Betty, gij zult nooit veranderen. Zie slechts toe dat uw vader uwe voorbeelden niet volge.’

‘Vader drinkt van uwen wijn, heer doktor,’ stamelde het meisje.

‘Maar is vader niet wel?’ voegde zij er bij, den geneesheer met kommervolle blikken aanziende.

‘Vader is niet jong meer,’ antwoordde de man der kunst, en hij spoedde heen, als vreesde hij nog meer te moeten zeggen.

Men kan denken welk treurig leven de ziekendieners leidden. 't Is waar; hunne liefde voor de arme vrouw, het gevoel der gekwetene plicht versterkten hen, maar de vader beefde gestadig voor zijne dochter, de dochter voor haar vader, en, wat misschien nog het pijnlijkste was, zij, gewoon voor elkander geen geheim te hebben, zij dorsten nu hunne gedachten, hunne gewaarwordingen aan elkander niet kenbaar maken.

Ook de troost van vrienden en geburen was hun ontzegd; want de blokkeering van hunne woning, door den doktor noodzakelijk verklaard, werd door niemand verbroken Wel hadden, van den beginne af, dienstwillige personen zich aangeboden om de taak van den pachter en Betty te vergemakkelijken; zij waren onbarmhartiglijk afgewezen.

De doktor kwam mevrouw de Mornil bezoeken den dag nadat hij, aangaande den gezondheidstoestand van Dielens, zich iet of wat geheimzinnig had uitgedrukt. Betty lag te bed, na den ganschen nacht gewaakt te hebben. De pachter zat in de kamer der krankzinnige.

‘Hoe vaart gij, pachter?’ vroeg de doktor, de trekken des grijsaards met aandacht waarnemende, terwijl hij hem de vermagerde hand drukte.

‘Gij hebt Betty niet gehoord?’ fluisterde Dielens.

De doktor deed een ontkennend teeken.

‘Ik ben niet wel,’ zegde de pachter: ‘de eetlust is weg, de spijsverteering gaat slecht, ik heb het nu te koud, dan te warm, ik ben den ganschen dag dorstig.’

‘Gij zijt afgemat,’ zegde de geneesheer, bedenkelijk het hoofd schuddende.

‘Dit is het,’ merkte de pachter, als onverschillig aan.

‘Gij moet rusten, noodzakelijk rusten. Er moet iemand zijn die uwe plaats bij de zieke vervangt.’

‘Aan wien zullen wij dien post overgeven?’

‘Al de bewoners der heide hebben zich van den eersten dag aangeboden.’

‘Ik geloof het, doktor,’ zegde de pachter, terwijl een zalige glimlach zijne bleeke trekken verlichtte: ‘de heidebewoners zijn zoo braaf, zoo menschlievend.’

‘En zij zouden allen voor pachter Dielens sterven,’ voegde de geneesheer er bij.

‘Geve de goede God, dat niemand in onze woning de pest kome halen. Het ware misschien beter nog wat uit te stellen.’

‘Geenen dag,’ gebood de doktor. ‘Maar ik vergat dat Schrijnen mij eenen brief voor u heeft ter hand gesteld.’

‘Het doet mij genoegen iets van mijne vrienden te hooren,’ zeide de pachter, haastig den brief openbrekend.

‘Een woord,’ hernam de doktor. ‘Gij hebt noodig geneesmiddelen te nemen. Ziehier een briefje en verzorg u goed.’

‘Doktor,’ zegde de pachter, den man der kunst vertrouwelijk op den schouder kloppende: ‘ik ben ernstig ziek, of ten minste, mijne on-

gesteldheid verontrust u. Geef mij uw woord, dat gij alles rechtuit zult zeggen, en dat gij Betty niet zult bedroeven zoo lang het niet noodig zijn zal.'

'De toestand kan ernstig worden, pachter. Tot morgen.'

Toen de geneesheer buiten was, zegde hij tot zich zelven: 'Waarom heb ik het gevaar van die brave menschen niet afgekeerd? En nu is het te laat.'

De brief, door den pachter ontvangen, luidde als volgt:

'Pachter, ik moet u niet zeggen dat al de bewoners der heide deel nemen in het ongeluk dat u treft. Maar wat hen nog meer bedroeft is, dat het hun verboden is u bij te staan, u, die ons allen zooveel goed gedaan hebt. Nu hebben wij van den doktor vernomen, dat gij afgemat zijt en rust noodig hebt. Wij hebben ons allen aangeboden om uwe zieke te helpen verzorgen; maar de doktor denkt, dat vrouw Schrijnen best in staat is u dienst te bewijzen. Zij zal van heden af op haren post zijn en, is het noodig, door anderen bijgestaan worden. Wij hebben ook gehoord dat mevrouw beter is. Moge het met u en met Betty ook goed afloopen. Dit vragen wij dagelijks op onze knieën aan den goeden God, en wij hopen dat Hij het vurig gebed der bedroefde heidebewoners niet zal verstooten.'

Het geschrift was van Karel, maar de jongeling had niet durven teekenen.

'Ik zou eeuwig leven,' zuchtte de pachter, 'indien die brave menschen verhoord werden.'

En hij herinnerde zich de gelukkige dagen van vroeger; hij zag gansch de bevolking der heide aan zijne zijde geschaard, het kleinste zijner woorden opvangende; hij zag hen in hunne woningen de lessen van liefdadigheid te werk stellen, welke hij hun voorgehouden had. En nu zou hij sterven, zonder nog iemand van hen weder te zien, zonder hun nog een woord toe te sturen!

Hij rees op en, na zich verzekerd te hebben, dat de waanzinnige stil en Betty nog niet ontwaakt was, trad hij in zijne slaapkamer. Hij schreef, zoo haastig als hij kon, en met eene bevende hand, eenige woorden, die de uitdrukking moesten zijn van zijnen laatsten wil, vouwde het papier toe en legde het zorgvuldig weg.

Hij ging zijne plaats bij het bed der zieke hernemen, toen vrouw Schrijnen binnentrad.

'Ik ben gezonden om uwen last te deelen,' zegde de vrouw, den pachter aandachtig gadeslaande en getroffen bij het zien zijner ingeslagene wangen en flauwe oogen.

'Het pak zal zwaar zijn, buurvrouw, en het spijt mij, dat men verplicht geweest is u lastig te vallen. Maar ik zeg rechtuit: ik kan niet meer.'

'Ik zie wel dat het hoog tijd is,' zeide vrouw Schrijnen.

'Ja,' hernam de pachter, 'en ik ben zieker dan ik mij vertoon. Mijne krachten zijn heen, mijne oogen schemeren, mijne knieën knikken, mijne handen beven. Maar zeg toch niets aan Betty,' zeide hij bijna onhoorbaar. 'En kwam ik te sterven, in mijnen lessenaar, in de groote lade, aan de rechterzijde, zult gij een papier vinden, dat ik verzoek aan al de heidebewoners te doen voorlezen. Zij hebben mij altoos zoo teer bemind, dat ik wel moet laten zien hoe ik hen tot op het laatste indachtig geweest ben.'

'Het is toch zeker zoo erg niet,' zegde vrouw Schrijnen, terwijl zij eenen traan wegpinkte.

'Dat de wille Gods geschiede!' bad de pachter.

'Amen,' antwoordde de vrouw.

Betty was bij haar ontwaken niet weinig verwonderd, moeder Schrijnen in de plaats van haar vader bij de legerstede der zieke te vinden.

‘Is het dan erg gesteld met vader?’ vroeg zij kommervol.

‘Men kan in die hooge jaren niet voorzichtig genoeg zijn,’ antwoordde de vrouw: ‘uw vader is zeer afgemat.

‘Ik heb ook bemerkt dat zijne wangen invallen, dat zijne kleur niet zoo gezond meer is; maar hij heeft mij altijd gerust gesteld.’

‘In alle geval, nu zal zich alles wel schikken,’ zegde moeder Schrijnen op bemoedigenden toon: ‘uw vader en gij zult een weinig kunnen uitrusten.’

‘En gij zult u afbeulen, niet waar, buurvrouw. Maar ik ben niet ziek en verlang mijn deel te hebben van de taak; het grootste deel.’

‘Wees gerust, meisje; men zal u niet bestelen, wanneer het er op aankomt goed te doen.’

‘En hoe vaart Lize?’ vroeg Betty.

‘Ik kan u niet zeggen wat het arme schaap geleden heeft en nog lijdt. Bijna dagelijks vraagt zij of zij nog niet naar Betty mag gaan om te helpen. Hoe dikwijls zij begonnen is met u eenen brief te schrijven weet ik niet. 's Avonds slaapt zij nooit in, zonder voor den pachter, voor Betty en voor mevrouw gebeden te hebben.’

‘Goed kind!’ zuchtte het meisje.

‘Betty, gij hebt zeker in de laatste tijden droevige dagen beleefd. Maar er is geen huisgezin in de heide, waar men hetzelfde niet kan van zeggen. Schrijnen is ongelooflijk lastig geworden. Herman, die nu veel bij ons aan huis komt, mag geenen voet verzetten of hij wordt berispt en bekeven. En doe ik Schrijnen opmerken dat hij te haastig is, dan antwoordt hij: wie kan op zijn gemak zijn wanneer men aan dit ongelukkig huisgezin van pachter Dielens denkt? Wat Karel Verbelen betreft, de jongen is het hart in, en gij zoudt er waarachtig medelijden mee hebben.’

‘Ik bedank al de bewoners der heide voor hunne goede gevoelens,’ zegde Betty, terwijl een vluchtige blos hare wangen kleurde.

(Wordt vervolgd.)

De scherprechter.
Een verhaal naar het Hoogduitsch.

I.

Daar, waar het meer van de vier kantons (*Vierwaldstädtersee*) met zijne doorschijnende golven den voet van den Rigi bespoelt en het kleine dorp Weggis zijne kerk en huizen zacht tegen de groene wanden van den ouden reus laat leunen, voert een bekoorlijke, ofschoon wel wat steile weg, naar de veelvuldig bezochte kruin des bergs heen.

Wanneer men ongeveer honderd schreden dezen weg gevolgd heeft, vindt men aan den rechterkant een zijweg, die door een dicht bosschaadje van hazelnoot- en elzenstruiken leidt en, langzamerhand breeder en gelijker wordende, op een open grasperk uitloopt, aan welks einde zich een wel eenvoudig, doch hoogst bevallig landhuis verheft. Slechts éène verdieping hoog en vijf vensters breed, schijnt dit huis slechts voor eene niet talrijke familie ingericht te zijn. Het voorgedeelte heeft uitzicht op het meer en is voorzien van eene sierlijke veranda, van welke drie hooge glazen deuren naar eene kleine zaal voeren, welks eenige bijzondere versiering in eene

menigte potgewassen en welriekende bloemen bestaat. Een paar sofa's, omgeven door hoogere en lagere armstoelen, zijn met donkerbruin, eenvoudig, wollen damast bekleed; moge men zich door de aangename inrichting van dit vertrek er al zeer op zijn gemak in gevoelen, zoo moet men toch bekennen dat het geene weelde is, die deze ruimte zoo veel aantrekkelijks en aangenaams geeft.

In den vroegen namiddag van een zeer warmen Augusti-dag, zaten in het zoo even beschreven vertrek, aan eene ronde tafel, eene zich reeds in den laten herfst des levens bevindende dame en een nog jeugdig man, wiens ernstige, donkere oogen met een glanzenden blik eene bevallige meisjesgestalte volgden, welke door eene der geopende glazen deuren op de veranda was gegaan en die nu nadenkend naar den gladden spiegel van het meer heen zag. De oude dame, die met eenig handwerk bezig was, legde dit neder en zag vragend op naar den heer die haar gezelschap hield en wiens oogen zich nu naar haar toe wendden, terwijl hij met eene eenigszins bevende stem zegde:

‘Nog nooit was het mij mogelijk om, gelijk de hedendaagsche jongelieden zoo menigmaal doen, aan een jong meisje te zeggen dat zij schoon is. Het zou mij te moede zijn alsof ik hare fijngevoeligheid beleedigde, wanneer ik eene lofspraak uitbracht over hare uiterlijke gestalte, die toch slechts het schoone omhulsel van eene schoone ziel moet zijn. Zij die deze inderdaad bezit, moet zelve eigenlijk daarvan niet bewust zijn, of er althans geene bijzondere waarde aan hechten dat zij ook een schoon gelaat heeft en het alzoo voor eene laffe vleierij houden, wanneer men haar dit in woorden verzekeren wil.’

‘Dacht gij bij de woorden die gij zoo even hebt geuit aan onze Anna, lieve doktor?’ vroeg de dame na eene korte tusschenpoos.

‘Ja, mevrouw, ik dacht daarbij aan Anna,’ antwoordde hij haastig. ‘Anna bezit die schoone ziel, die niet vermoedt dat ook uiterlijke schoonheid haar deel is.’

‘En ook aan Anna hebt gij het nooit kunnen zeggen dat zij schoon is,’ ging mevrouw Bergen voort, ‘deze Anna, die gij als kind op uwe armen gedragen en wier spelen gij geleid hebt, die gij als jongeling beschut en behoed hebt tegen elk haar dreigend gevaar en die gij nu, als volwassen man, den schat uwer kundigheden en ervaringen opent, terwijl gij bij het hier zoo afgezonderd levende meisje de plaats van een leermeester bekleedt?’

Een hooge ernst verspreidde zich over het schoone gelaat van den man en beschaduwde zijn hoog voorhoofd met eene donkere wolk. Terwijl de scherp geteekende wenkbrauwen dicht samentrokken en een kleine mond gesloten was over de twee rijen witte tanden, bleef hij eenige minuten sprakeloos zitten; eindelijk echter begon hij met eene zachte, eenigzins beklemde stem:

‘Gij hebt mij daar in weinige woorden mijne verhouding jegens Anna weder duidelijk gemaakt, gij hebt mij aangewezen wat ik haar geweest ben en nu nog zijn kan: het kind een beschermer en speelgenoot, het nu opgewassen meisje een leermeester en vriend. Door de treurige indrukken in mijne jeugd ontvangen, ben ik nu op drie en dertigjarigen leeftijd reeds een ernstig man geworden en geen gepaste levensgezel voor een vroolijk, zeventienjarig meisje, wier leven juist den bloeitijd der eerste lente intreedt en wier levendige geest verlangt naar een tochtgenoot op het levenspad, die dezelfde vroolijke opgewekte stemming deelt, terwijl zij voor mijn ernstig karakter steeds zou terugschrikken. Een oogenblik als het tegenwoordige werpt alle mijne gekoesterde verwachtingen weder omver en vernietigt de droomen van levensgeluk, die ik mij had voorgespiegeld, sedert ik tot het bewustzijn ben gekomen welke gevoelens mij aan Anna hechten. Toen ik het aanvallige kind de

inschikkelijkheid van den veel ouderen broeder betoonde, meende ik daarmede aan u, mevrouw, een bewijs mijner dankbaarheid te geven, aan u, die ik zoo oneindig veel verplicht ben, daar gij mij niet alleen grootmoedig de middelen schonkt om mijne opvoeding te voltooien, maar die den armen, ouderloozen knaap met moederlijke liefde aan uw hart hebt gekoesterd en hem in uw huis deedt vinden wat hij, eilaas, zoo vroeg had moeten missen: eene ouderlijke woning. Mijne neiging voor Anna sluimerde toen, mij zelf onbewust, nog bij mij; doordien ik mij veel in hare nabijheid bevond, bewonderde ik de heerlijke ontwikkeling wel van dit kind en zag ook met genoegen hoe schoon zij als meisje opgroeide, maar eerst toen ik mij voor twee jaar als geneesheer hier in de nabijheid nederzette en Anna mij, na eene langere scheiding, als eene bloeiende maagd in al hare schoonheid te gemoet kwam, werd het mij duidelijk dat mijn hart gevoelens voor haar koesterde die slechts met mijn leven konden ophouden.'

'En waarvan gij de uitwerking eens als echtgenoot aan uwe Anna zult doen gevoelen,' viel hier mevrouw Bergen vriendelijk in. 'Gij weet toch, lieve Eugenius, dat het mijn lievelingswensch is u eens met Anna verbonden te zien. In welke handen kon ik het lot van mijn kind wel beter vertrouwen dan in de uwe, daar ik u zelf, uw denken en uw handelen sedert jaren nauwkeurig heb leeren kennen en in den ernst en de trouwhartigheid van uw karakter de zekerste waarborgen voor Anna's geluk meen te zien. Uw wensch stemt alzoo geheel met den mijne overeen; gij bemint Anna met ware hartelijke liefde; zij zelve is u ook zeer genegen - waarom kwelt gij u zelf dan toch met zulke treurige gedachten en spreekt gedurig van de vernietiging onzer liefste wenschen en verwachtingen?'

'Anna vermoedt nog niets van de liefde die ik haar toedraag, of dat hare moeder die liefde billijkt,' was het antwoord van den aangesprokene. 'Ik heb ook nog nooit kunnen bemerken dat zij iets meer dan den vriend in mij ziet; moet ik dus niet bij het groot verschil van onze jaren en van onze karakters vreezen, dat er geen warmer gevoel voor mij bij haar aanwezig is, en dat eerst de kennismaking met een man van haren leeftijd dit gevoel, maar dan voor dien man, bij haar zal opwekken.'

'Gij kunt misschien gelijk hebben, waarde vriend,' zegde mevrouw Bergen na kort bedenken, 'het vooruitzicht dat bij Anna de liefde tot eenen man opkomen kan, is op haren leeftijd natuurlijk te duchten; mijn scherpziend oog zoude het echter niet ontgaan zijn, wanneer het kind reeds zulke gevoelens koesterde en er bestaat in den kleinen kring onzer bekenden ook geen ander man dan gij, wien zij hare liefde zou kunnen wijden. Onwillekeurig moeten hare gedachten zich, dunkt mij, tot u bepalen, daar wij dagelijks met u zijn, in uwe afwezigheid steeds van u spreken en daarbij steeds alle uwe voortreffelijke eigenschappen met lof erkennen. Dat ik tot nu toe nog vermeed Anna met uwe wenschen bekend te maken, geschiedde slechts om het nog zoo kinderlijke meisje zoo lang als mogelijk is hare onbeschroomdheid en de blijmoedigheid der jeugd te doen behouden, waarbij zij in het geluk van het oogenblik levende, nog niet aan den ernst der toekomst denkt. Anna fladdert nu nog luchtig als een vlinder van bloem tot bloem, verheugt zich in hare geuren en speelt als een kind met hare duiven en met haar hondje; zal iknuop eens deze schoone wereld waarin zij zich beweegt, voor haar vernietigen en haar reeds wijzen op de plichten die als vrouw van haar zullen worden geëischt? Een hevige schrik zou haar daarbij kunnen bevangen, en onzer beider wensch daardoor wellicht veel meer benadeeld worden, dan dat wij Anna rustig haren gang laten gaan, tot de tijd of eenig toeval haar de oogen opent en zij dan den vriend met liefde te gemoet treedt.'

Het jonge meisje kwam nu het vertrek weder binnen en, eene plaats naast hare moeder innemende, merkte zij, met bezorgden blik naar de vensters ziende, aan:

'Ik vrees dat wij heden nog onweer krijgen. De wolken hebben zich zoo dicht samengepakt, dat men van den Pilatus niets meer ziet en van den Titlis nog slechts ternauwernood de sneeuwspitsen te bespeuren zijn. Het meer ligt ook geheel onbeweeglijk en heeft zulk eene eigenaardig donkere kleur, dat het meer op gesmolten lood dan op water gelijkt. Zie eens, lieve moeder, hoe de zwaluwen angstig heen en weer fladderen en met hare vleugelen over het water strijken, even als wisten zij niet meer waarheen te vliegen of dat zij den weg naar hare nesten niet konden vinden. Dit alles duidt eenen storm aan.'

'Gij zoudt wel kunnen gelijk hebben, kleine weervoorspelster,' zegde dokter Sittag hierop; 'ik vrees ook dat op dezen schoonen dag een stormachtige avond volgen zal;

want de lucht is zoo zoel en drukkend en de hitte der laatste dagen zoo fel geweest, dat de gezondheid der menschen er onder geleden heeft en ik in de stad zeer vele zieken onder behandeling heb. Het zou dus wel zeer wenschelijk zijn wanneer de lucht eens door een onweer gezuiverd werd.'

'Zijt gij al weder bij uwe zieken, doktor?' zegde Anna, hem lachend aan ziende. 'Altijd moet gij toch den doktor uithangen, men mag spreken waarvan men wil, gij komt steeds op uwe geneeskundige bezigheden terug.'

'Slechts gij moogt mij geene gelegenheid geven om die uit te oefenen,' antwoordde de doktor, terwijl hij zijn ernstig gelaat met eene vriendelijke uitdrukking naar het meisje wendde. 'In dit huis wensch ik slechts als vriend en nimmer als geneesheer te verkeeren, hoort gij wel?'

'En toch zijt gij in beide gedaanten hier al werkzaam geweest,' viel mevrouw Bergen in, 'en hebt voor vier jaar een zeer moeilijken tijd met ons doorgebracht, toen Anna door een boozen hond gebeten was en gij haren arm hebt genezen en ons daarbij tevens als vriend troostend ter zijde stond; wij verkeerden toen in den hevigsten angst, dat de hond wellicht dol was geweest en Anna door deze vreeselijke ziekte ook zou worden aangegrepen.'

'Dat de hond dol was,' viel Anna hierop in, 'is stellig en zeker, al betwijfelt onze geleerde doktor dit ook nog zoo sterk. Onze oude Jacob heeft het dier in zijne volle woede gezien en opgemerkt hoe hem het schuim op den bek stond en hij van het hem voorgehouden water terug schrikte. Jacob zegt, dit waren zulke stellige teekenen van dolheid, dat niemand aan de waarheid er van mag twijfelen en de doktor het feit slechts tegengesproken heeft om mama en mij gerust te stellen. Overigens,' ging zij na eene korte poos dartel voort, 'moet ik u, lieve Sittag, bij deze gelegenheid nog eene groote zonde belijden, die ik tegen u begaan heb en u zeggen, dat ik er volstrekt geen geloof aan hecht, van door uwe geneesmiddelen tegen het vreeselijke kwaad behoed te zijn gebleven, toen gij mij de wonden hebt uitgebrand, 't geen mij natuurlijk ontzettend veel pijn veroorzaakte, en mij toen nog een zeer walgelijken drank te slikken gaaft. Neen, de oude schaapherder uit Arth heeft mij door een geheim middel geholpen. Hij heeft op eenen boterham eene spreuk geschreven, mij deze spijs te middernacht doen opeten, en 't is slechts dit middel, dat den beet van den hond onschadelijk voor mij heeft gemaakt. De goede oude man, met wien ik zoo menig genoeglijk uur in het gebergte rondklouterde en die mij gedurende dien tijd verhaalde van lawinen, bergreuzen en kabouters, had ter nauwernood iets van mijn ongeluk vernomen, of hij kwam reeds om mij het middel te brengen, dat in zijne werking al wat door de geneeskundige fakulteit in dit geval kan worden aangewend, te boven gaat. Zijt gij nu wellicht boos op mij, doktor, dat ik de artsenijkunde van den ouden Jacob en van den schaapherder uit Arth waardeer en aanprijs?'

In dit oogenblik verhief zich eene hevige windvlaag, die het tot nu toe spiegelgladde meer op eens met schuimende golven overdekte en deze watermassa's met groot geweld over den oever deed stroomen. Een schelle, fluitende toon klonk door de lucht, en werd door den echo der bergen angstig weerkaatst. Zware donkere wolken bedekten het uitspansel en het doffe rollen van den donder vermengde zich met het luide gehuil van den storm.

'Dat is de Föhn!' (met dezen naam wordt in geheel Zwitserland de zuiderwind bestempeld, die doorgaans in het voor- en najaar opsteekt, en waarop meestal hevige stormen volgen, waardoor dikwijls groote verwoestingen worden aangericht) riep mevrouw Bergen angstig uit, en sprong van haren zetel op, om de glazen deuren te sluiten. 'Ach God, de storm breekt los, nadat de stoomboot reeds van Fluelen

vertrokken moet zijn, waardoor deze nu geheel aan de woede der elementen zal zijn blootgesteld. Wanneer er maar geene menschen bij omkomen.

De doktor zag naar de klok en zegde:

‘Het is over vieren en dus bijna reeds de tijd waarop wij den boot kunnen verwachten, die in ieder geval vertrokken is toen het weder nog geen dreigend aanzien had. Ik zelf wilde van hier met die boot naar Lucern terugkeeren; het zou mij zelfs erg spijten wanneer ik door het weder genoodzaakt was om hier te blijven, en daardoor de bezoeken bij mijne zieken moest verzuimen.’

‘Daar komt de boot!’ riep Anna die aan het venster stond. ‘O zie eens, zie eens hoe hij met den storm te kampen heeft, en hoe de machien moet werken om de golven te doorklieven, die tusschenbeide zoo hoog gaan dat zij over het dek spoelen! Zij houden tamelijk dicht hier aan den oever. Maar wat is dat? Zijn ze nu van hunne zinnen beroofd? Zij zetten eenen boot uit waarin zich twee menschen bevinden en deze wordt met kracht naar onze kleine bocht heen geroeid. Mijn hemel! die boot zal stellig omslaan!’

Zonder te overleggen, of zich hare handelwijze zelve bewust te zijn, snelde Anna de kamer uit en het voorplein op en liep vervolgens, ondanks het onweer, naar den oever van het meer, waar zij handenwringende bleef staan. De boot met de beide menschen er in werd gelijk een lichte notendop door de onstuimige golven heen en weer geslingerd en kon elk oogenblik verzwolgen worden. Nu verkeerde hij werkelijk in het hoogste gevaar. Anna liep terug naar het plein en opende haastig de deur van eenen stal, waarin een oud, maar nog zeer krachtig man bezig was om met versch geurig hooi eenige geiten te voederen. Met luide stem riep Anna:

‘Jacob, neem terstond uwe riemen en volg mij! Maak om het weder geene tegenwerpingen, want wij moeten beproeven om menschen hulp te bieden, die met eenen kleinen boot onzen oever trachten te bereiken.’

Terwijl zij zoo sprak, had zij reeds een tegen de staldeur staanden riem gegrepen en liep daarmede met zooveel spoed weder naar den oever, dat de knecht haar bijna niet kon bijhouden, terwijl deze maar steeds riep:

‘Anna, juffrouw Anna, de Föhn is los, keer toch terug, gij zult u zelve den dood berokkenen!’

Doch het meisje gaf zijne woorden geen gehoor. Haar wit kleed werd doornat van den nu nederstroomenden regen; de storm had hare blonde vlechten losgerukt en zwaaide die om hare schouders heen, doch zij lette hier niet op en maakte met krachtige handen den met een ijzeren ketting aan eenen paal bevestigden boot los, trok Jacob er mede in en plaatste zich terstond aan het roer om den boot te besturen. De andere boot zwalpte nu dicht in hare nabijheid en was, beroofd van haar roer, aan de golven prijsgegeven.

Een geweldige windruk deed zich weder gevoelen en de vreemde boot sloeg om. Ook Anna's hand kon het roer niet langer houden. Angstig breidde zij hare armen uit naar een zwart punt dat uit het water opstak, nog een windvlaag voerde haar boot in de onmiddellijke nabijheid daarvan. Er dook een menschelijk hoofd uit de baren op en ook een arm werd zichtbaar; Jacob greep er naar en haalde met inspanning van al zijne krachten een reeds geheel bewusteloos man op, die zonder eenige beweging, als levenloos op den bodem des boots nederzonk.

Op dit oogenblik verminderde de hevigheid van den storm een weinig, waardoor Jacob weder gebruik kon maken van zijne riemen en nu beproefde om de landingplaats te bereiken.

De persoon die daar zonder het minste teeken van leven op den natten bodem van den boot lag, was een jonge man, die, naar zijne kleeding te oordeelen, tot den voornamen stand scheen te behooren. Zijn bleek verstijfd gelaat teekende zoowel edele trekken als een zekeren aristokratischen vorm en aan den wijsvinger der fijne smalle hand schitterde een zegelring met een wapen.

(*Wordt vervolgd.)*

Vrouwen met Baarden en Haarmenschen.

I.

Deze titel, die op nevensgaande gravures betrekking heeft, belooft de behandeling van een zeer zonderling onderwerp en zou wanneer hij met groote letters boven eene kermistent prijkte, misschien bij uitnemendheid geschikt zijn om dezen en genen een half franksken uit den zak te kloppen. Het spreekt vanzelf dat hier van zulk een verraderlijken toeleg geene sprake kan zijn; alleen willen we ter opheldering onzer figuren het een en ander omtrent de voorgestelde personen meedeelen, waaruit zal blijken dat de abnormale haargroei niet zoo zeldzaam voorkomt, als men algemeen denkt.

HELENA ANTONIA, UIT LÜTTICH.

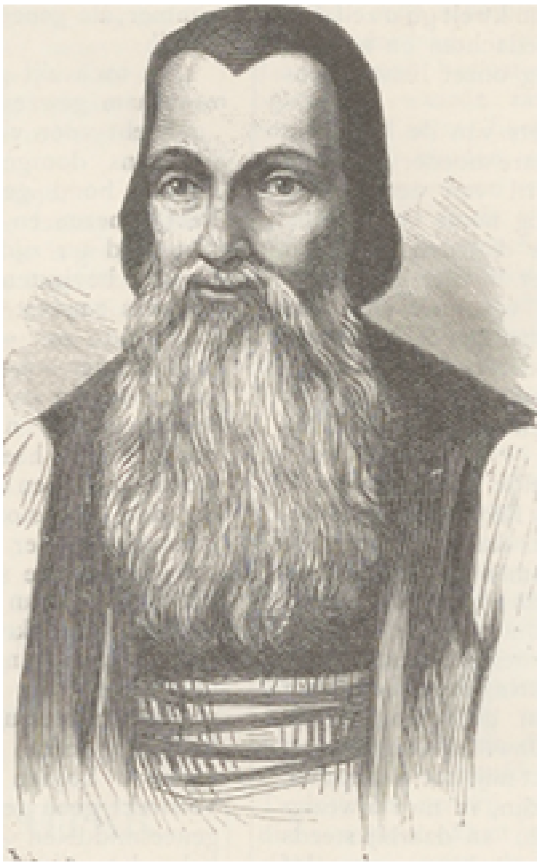

ELISABETH KNECHTIN, UIT APPENZELL.

Den wijze is niets gering. Gedachtig aan deze spreuk, hebben wetenschappelijke mannen gedurende de laatste jaren eene studie gemaakt van dit zonderling verschijnsel, dat men eene wonderlijke speling der natuur zou kunnen noemen. Aan de geschriften dier geleerden ontleenen wij de volgende bijzonderheden.

HET BAARDIGE WONDERMEISJE.

In het jaar 1489 werd nabij Lüttich in Zwitserland een meisje geboren, Helena Antonia genaamd, dat in haar negende jaar een vollen baard had, welke sneller aangroeide, naarmate hare ouders hem zorgvuldiger knipten. De ouders, arme landlieden, gaven het kind ten geschenke aan bisschop Ernst, uit het huis van Beieren Door bemiddeling van dezen kwam Helena Antonia aan het hof van de aartshertogin van Oostenrijk, te Graz in Stiermarken, die het meisje in haar gevolg opnam. Zij was zeer gezond, lieftallig en vriendelijk, zeer bedreven in allerlei vrouwelijken arbeid en zeer verstandig. Zij had een lang, fijn besneden gelaat, fonkelende zwarte oogen,

roode wangen en sedert haar achttiende jaar een baard, die tot op haar borst reikte. Te Weimar bestaat nog heden ten dage hare beeltenis in schilderij; zij is daar voorgesteld in een groene jak gekleed, terwijl op hare borst eene gouden keten afhangt.

Hetgeen wij omtrent het tweede vrouwenportret kunnen mededeelen, is evenzeer historisch als de gegevens omtrent het meisje uit Lüttich.

Wie de Leeuwenburg bij Kassel in Duitschland bezoekt, kan daar eene schilderij in olieverf bezichtigen, waarvan wij hier eene getrouwe reproductie leveren. Onder dat stuk staat het volgende te lezen: 'Ware afbeelding van Elisabeth Knechtin, eene boerendochter, geboren te Appenzell in het jaar 1630. Zij is acht jaren getrouwd geweest en werd op haar vier en tachtigste jaar aldus uitgeschilderd.'

VIOLA M......, UIT PENNSYLVANIË

De schilderij dagteekent dus uit het jaar 1714. Elisabeth draagt haar nationaal kostuum en een langen grijzen baard, die haar intusschen, zooals uit het onderschrift blijkt, geen beletsel is geweest om in het huwelijk te treden. Bewijzen deze gevallen dat ook in vroegere eeuwen de baardgroei bij vrouwen voorkwam, de twee volgende, die wij hier aan zullen toevoegen, zijn van onzen tijd. Mejuffrouw Viola M..... uit Pennsylvanië en Helena T...., eene Griekin, zijn beiden nog in leven.

Eerstgenoemde te Wilcox geboren, telt thans (1885) dertig jaren. Hare ouders, grootouders en verdere bloedverwanten zijn geen van allen door moeder natuur met zulk een buitengewonen haartooi bedeeld. Zooals men op de gravuren kan zien, is haar hoofdhaar niet zoo weelderig ontwikkeld als men bij zulk eene wonderdame zou verwachten; het reikt slechts tot aan de schouders. Overigens behoeft zij wat knevel en ringbaard betreft voor geen man ter wereld onder te doen. De haren van haren knevel zijn ongeveer een halven duim lang, zeer gelijkmatig gegroeid en bijzonder fijn. Die van hare bakkebaarden zijn vier of vijf duim lang, krullend, dicht in elkander gegroeid en eveneens van fijne kwaliteit. Deze schoone baard, zooals hij op onze gravure wordt voorgesteld, siert sedert tien jaren de schoone vrouwelijke gelaatstrekken van de reeds genoemde Amerikaansche dame en begon zich reeds te ontwikkelen, toen Viola nog zeer jong was. Zij is gehuwd, maar hare tweedochters

dragen geen spoor van het mannelijk voorkomen harer moeder, eene omstandigheid, die door de familie waarschijnlijk wel niet betreurd zal worden.

Verder vestigen wij de aandacht op het vierde portret, waarvan het oorspronkelijke metzeer veel moeite verkregen is, wijl Helena er aanvankelijk volstrekt niet toe te bewegen was, zich te laten photographeeren. Toen de Duitsche geleerde Ornstein, haar eindelijk hiertoe overhaalde, was zij een en twintig jaar oud en diende bij een apotheker te Athene. Thans is zij getrouwd en nog altijd in de hoofdstad van Griekenland woonachtig.

DE GRIEKIN HELENA T.

In het portretje ter linkerzijde van onze gravurengroep zal de lezer tevergeefs naar vrouwelijke gelaatslijnen zoeken en ook al boogde dat aangezicht niet op zulk een weelderigen haartooi, zou men veronderstellen met een man te doen te hebben. Het is evenwel eene dame, die in de beschrijving, welke professor Ecker van haar geeft, het baardige wondermeisje genoemd wordt. Op deze lieve verschijning zullen wij in een volgend nummer breedvoeriger terugkomen en tevens den lezer met eenige haarmenschen doen kennis maken.

(Slot volgt.)

[Nummer 38]

Onze gravures

Vivat de pijp en het bier!

VIVAT DE PIJF EN HET BIER, NAAR MAX SCHOLZ.

Bij het beschouwen van onzen *gemüthlichen* en levenslustigen Beierschen boer is het moeielijk uit te maken of hij aan de groote porseleinen Duitsche pijp of aan de kan schuimend vaderlandsch bier de voorkeur geeft. Misschien hooren beide als onafscheidelijk bij elkander en zou het missen van een dezer genoegens hem het genot van het andere geheel bederven. De tabak en het bier hebben dan ook in Midden-Europa in alle standen der samenleving eene overwegende plaats bemachtigd in de dagelijksche gewoonten en uitspanning van het volk en zijn daar om zoo te

zeggen onmisbare behoeften geworden. Dit is vooral het geval met den tabak, nog van een vrij algemeener gebruik dan het bier, dat erg genoeg bij de lagere standen voor den genever schier geheel ter zijde gesteld wordt. Den tabak schijnt men volstrekt niet te kunnen ontberen: dichters van allen aard hebben zijnen lof bezongen, kunstenaars beweren den donzigen wolkjes hunne gelukkigste inspiraties verschuldigd te zijn, burger en landman vinden des avonds na den arbeid in de pijp eene troostrijke verpoozing. Wie daarvan de gevolgtrekking afleiden zou, dat het met den maatschappelijken toestand onzer vaderen van vóór een viertal eeuwen allertreurigst gesteld was, en welke reuzengenieën Homerus, Virgilius, Cicero, Rafaël, Columbus enz. zouden geweest zijn, indien zij den tabak gekend hadden, daar zij het reeds zonder pijp zoover gebracht hebben, zou gewis onder de algemeene verontwaardiging der rookerswereld het aanvoeren zijner bewijsredenen dadelijk moeten staken. Onze genoeglijke oude boer echter zou voorzeker die bijtende opmerkingen zoo euvel niet opnemen, en wij meenen reeds

in zijnen gullen en eenigszins sarcastischen lach de woorden te lezen: ‘Och, mijnheer kan niet rooken! Welnu, dan zijt gij erg te beklagen, want de pijp is een machtig groot verzet en als mijnheer van eenen fikschen teug deugdelijk, versterkend en opfrisschend bier houdt, is hij dubbel te beklagen, want het schuimende gerstennat streelt nooit zoo lekker tong en gehemelte dan bij eene smaakprikkelende pijp. Mijnheer houdt misschien meer van koffie? In dit geval zal ik hem de toekomende week kennis laten maken met mijne zuster, eene oude onvergelijkelijke koffieliefhebster, die hem een tasje zetten zal, dat nergens zijne weerga vinden kan, en die den lof van haren lievelingsdrank met meer vermaak aanhooren zal dan ik.’

Het zou onwellevend zijn van onzentwege indien wij den ouden Beierling het verlangen niet uitdrukten bij zijne eerzame zuster ingeleid te worden. Wij zullen dus het genoegen afwachten de volgende week met haar in kennis te komen.

Een bezoek aan Watteau.

De Fransche genreschilder Jean Antoine Watteau zag te Valenciennes het levenslicht in 1684 en stierf te Nogent aan de Marne in 1721. Hij was een van die kortstondige genieën, die zich in een betrekkelijk kort tijdsverloop uitputten. Watteau gelukte niet te best in de afschildering van krijgsdaden of geschiedkundige feiten, maar hij bereikte eene ongeëvenaarde hoogte in het wedergeven der vermakelijkheden van de hooge wereld zijns tijds. Wie nooit een echt tafereeltje *à la Watteau* gezien heeft, stelle zich een gezelschap heeren en dames voor, potsierlijk opgeknapt in rococostuum en die in den vijver van een park spelevaren of zich op den spiegelgladden vloer eener feestzaal bij bal of concert verlustigen. Watteau's schilderstukken zijn geestig, vol uitdrukking, vlot en met teedere maar eenigszins zoetsappige kleuren geborsteld. Doch altijd spreekt er eene eigenaardige kracht en een bepaald karakter uit deze tafereelen.

Er wordt tegenwoordig ongetwijfeld anders geschilderd. De tafereelen van dien tijd hebben wel iets te veel van decoratie en waren meer een sieraad dan een kunststuk in de huidige opvatting. Men moet zich echter ten volle verplaatsen in de eeuw van den Franschen meester - den tijd der beuzelarijen, van vergedreven opschik en herdersspelen - om deze volkomen recht te laten wedervaren en hem te kunnen waardeeren. Watteau genoot tijdens zijn leven eene groote befaamdheid, hij werd reeds in 1717 lid der Academie benoemd en zag zijn werkhuis voortdurend bezocht door aristocratische bestellers en koopers.

Onze gravure geeft ons een dergelijk bezoek te zien. In eenen fluweelen leunstoel heeft zich een rijkgekleede en zorgvuldig gepoeierde edelman neergevlijd - juist eene figuur zooals Watteau er voor zijne models verlangde - en schijnt met bijzonder welbehagen al de schoonheden te ontleden van het tafereel, dat voor hem geplaatst staat. De oude hoveling moet een kenner zijn, want de meester toont blijkbaar hem eene meer dan gewone aandacht te verleenen. Misschien geeft hij Watteau wel den raad niet zooveel vernis over zijne schilderijen te vagen; doch deze veronderstelling is niet aannemelijk bij iemand, die zich zoo geheel voordoet als man van eenen tijd, die bijzonder met glans en vernis ophad. Het is veeleer als eene toegeving aan deze mode van verglazing dat Watteau zich wellicht aan gemelde overdrijving heeft plichtig gemaakt, die oorzaak is dat thans het grootste deel zijner tafereelen

verdonkerd en gesprongen zijn. Dit belet echter niet dat deze nu weer zeer gezocht en met duizenden betaald worden.

De hertog van Alva doet de graven van Egmond en van Hoorne gevangen nemen.

In het eerste nummer van dezen jaargang hebben wij Egmonds en Hoorne's geschiedenis en treurig uiteinde omstandig genoeg in het geheugen geroepen om onze lezers daarheen te kunnen verwijzen iedere maal als in onze *Illustratie* eene gravure voorkomt, wier onderwerp ontleend is aan het leven dezer twee doorluchtige slachtoffers der kettersche beroerten in de Nederlanden. Dit tijdvak toch wordt om zijne talrijke en hoogst tragedische toestanden, zoowel als voor het kleurrijke en schilderachtige zijner kleederdracht, door onze beeldende kunstenaars bij voorkeur behandeld, en inzonderheid is zulks het geval met de episoden uit de geschiedenis van den ongelukkigen Lamoraal.

Een geschiedkundig onderwerp vraagt echter iets meer dan technische vaardigheid van den kunstschilder, het vereischt eene omvattende en grondige studie der historie en eene meer dan gewone menschenkennis. De schilder, die bijvoorbeeld zijn onderwerp kiezen wil uit de veelbewogene regeering van keizer Karels' zoon, dient iets meer te weten van de karakters der personaadjen van dit tijdvak dan het gewone deuntje dat Filips II een schijnheilige tyran, Alva, een bloedhond, Granvelle, een sluwe Machiavelische diplomaat, Oranje, een volksredder, Egmond en Hoorne onschuldige martelaars der vrijheid waren.

Die schoon- en krachtigklinkende machtspreuken mogen ten bate eener staatkundige partij door een dagbladschrijver herhaald worden, die zelve alle ernstige historische kennissen mist of om den wille des broods tegen zijne overtuiging schrijven moet; een dramaof operafabrikant moge de karakters zijner geschiedkundige figuren in bovenvermelden zin opvatten om den bijval te verwerven van een weinig ontwikkeld publiek, dat slechts naar den schouwburg gaat om door overdrevene en onnatuurlijke tooneelen tot schreien of lachen bewogen te worden en geenszins om te denken en te leeren.

De roeping van den historieschilder moet hem boven den wansmaak der menigte en de hartstochten zijns tijds plaatsen; want niet alleen dringt zich de waarheid van voorstelling bij hem gebiedend op als hij wezenlijk kunstenaar is, maar hij ondermijnt zijnen eigen roem in de toekomende eeuwen als hij door zijne schildering aan het nageslacht verklaart, dat het hem bij de behandeling van zijn onderwerp aan geschiedkennis mangelde of erger nog dat hij zijn penseel veil had om zijne kortzichtige tijdgenooten te behagen, in hunne kleingeestige staatkundige kuiperijen mede te werken en zijne kunst niet hooger schatte dan een opgeblazen dagbladartikel of een monsterdrama, met zijne onmisbare verraders, moordenaars, beulen en slachtoffers.

De waarheid is, dat de wereldgeschiedenis eigenlijk, op luttel uitzonderingen na, geene voorbeelden vertoont van volslagene booswichten, evenmin als van zuiver belanglooze en door niets dan edele drijfveren bewogene volkshelden. Men is en men blijft doorgaans mensch, zoowel in het goeddoen als bij het kwaadstichten, hoezeer ook lage hartstochten en edele verzuchtingen hunnen invloed tijdelijk bij ons mogen doen gelden. Die wijsgeerige waarheid, die de richtsnoer wezen moet van elken onpartijdigen geschiedschrijver, mag nog minder uit het oog verloren

worden door den historieschilder, die tevens de geschiedsteller der ongeletterden en onbevoegden is en dus in ruimeren kring onderrichten moet.

Ter verontschuldiging echter der meesters, wier tafereelen uit de XVI[de] eeuw door historische onjuistheden en verkeerde karakterschetsing zondigen, dient aangevoerd te worden, dat dit tijdvak onzer vaderlandsche geschiedenis tot nu toe, uit onkunde met de noodige bouwstoffen en uit onedele bijbedoelingen, door de geschiedschrijvers onvolledig of valsch voorgesteld werd, en dat slechts nu de beroemde en beruchte helden van den zoogezegden godsdienstoorlog in hun vol en waar daglicht treden.

Zoo leeren onpartijdige gegevens dat Egmond en Hoorne minder de slachtoffers waren van Alva's onverbiddelijke strengheid dan offers van Oranje's sluwberekende en eerzuchtige plannen. Deze leidde, zooals de meeste edelen van zijnen tijd, een lichtvaardig, ongebonden en verkwistend leven. Vóór de troonsbestijging van Filips II had hij reeds 800,000 florijnen schuld. Zijne eenige hoop om zich uit dien neteligen toestand te redden was tot stadhouder der Nederlanden verheven te worden. Zoodra Willem van Oranje zich in deze verwachting te leur gesteld zag, vatte hij het plan op de Nederlandsche provinciën in opstand te brengen en deze aan Spanje's heerschappij te onttrekken om dan zelve als hun beheerscher op te treden. Om de edelen en het volk, zijne speelballen, op te ruien, schreef hij den koning het inzicht toe de Spaansche inkwisitie in de Nederlanden te willen invoeren en 's lands privilegiën te vernietigen. Dat het Oranje bij zijne omwentelingsplannen geenszins te doen was de godsdienstvrijheid te bekomen, betoogen zoowel zijne woorden als daden. Hij zelve had geene de minste geloofsovertuiging, verzekerde der landvoogdes Margaretha '*zijne warme getrouwheid aan onzen ouden en waren godsdienst, tegenover de nieüwe en ongelukzalige secten*,' stelde zich in Duitschland als Luthersgezind, in Frankrijk als Calvinist aan en gaf den hertog van Alençon den raad: '*Men moest zich om den godsdienst vooral dan weinig bekommeren, wanneer men zijne eigene belangen te behartigen heeft en zich macht en invloed verzekeren wil.*' Evenmin was het met een edel en onbaatzuchtig inzicht dat Oranje de Nederlanden van de Spaansche overheersching onafhankelijk verklaarde en tot een vrij gemeenebest verhief; want toen hij bij de daaruitvolgende krijgsgebeurtenissen de overtuiging erlangde van de onmogelijkheid om al de opgeruide provinciën onder zijne opperheerschappij te vereenigen, liet hij door zijnen broeder Lodewijk van Nassau bij den Franschen Koning, Karel IX, onderhandelingen aanknoopen om met de toestemming der Engelsche Koningin Elisabeth, de Nederlanden te splitsen: Vlaanderen en Artois aan Frankrijk te hechten, Zeeland en de overige eilanden aan Engeland te schenken en Gelderland en Luxemburg aan het Duitsche Rijk af te staan.

De oproer der Nederlanden, de invoering van de Hervorming en de afscheuring der noordelijke provinciën zijn niet zoozeer de gevolgen van Filips dwingende voorschriften en Alva's krijgsdespotism dan wel de uitslagen van de koel overlegde en geheime berekeningen van den ik- en eerzuchtigen Zwijger, en een groot deel der gruwelen, die ons rampzalig vaderland in dit bloedige tijdvak geteisterd hebben, en waaronder ook de dood van de misleide graven van Egmond en Hoorne dienen gerangschikt te worden, zijn door Oranje's toedoen rechtstreeks of onrechtstreeks verwekt.

Deze geschiedkundige toelichting moet echter geenszins door onze lezers beschouwd worden als eene kritiek van de prachtige schilderij, naar welke onze gravure vervaardigd werd, maar enkel als eenige niet ten onpas aangebrachte regels ter wederlegging van valsche voorstellingen, die nog al te veel onder het volk met laakbare inzichten verspreid worden.

Betty,
Schetsen uit het leven der zinneloozen te Gheel,
door
Dr. J. Al. Peeters,
Geneesheer-Opziener der Kolonie.
(*Vervolg.*)

Terwijl deze samenspraak gehouden werd had Lize, van de afwezigheid van hare pleegmoeder en van Schrijnen zelf, gebruik makende, zich opnieuw aan het werk gezet om den honderdmaal begonnen brief te voltooien.

Betty moet zien dat ik niet achteruit leer, dacht het meisje; en hier was een punt te kort, of een komma te veel, ginder een woord niet

op zijne plaats; dan weer dacht zij dat zij zich niet goed uitdrukte, en de gansche brief werd telkenmaal opnieuw geschreven. De proef moest eindelijk gelukt zijn, want een glimlach speelde op de lippen van het meisje, terwijl zij haar werk nogmaals nazag.

‘Beter kan ik niet,’ zegde zij: ‘kon ik nu maar schrijven gelijk Herman!’

Juist kwam de knaap binnengeloopen.

‘Ust, Herman,’ zegde het meisje, den wijsvinger op den mond houdende. En zij toonde hem den brief.

‘Welke letters met bulten en scheeve beenen!’ schaterde Herman.

‘Ik weet dat ik slecht schrijf,’ zegde Lize ernstig, ‘en toch zal Betty blijde zijn te zien dat ik haar niet vergeten heb. Zij en de pachter hebben zooveel voor ons gedaan. Wilt gij eens hooren wat ik schrijf?’

De knaap knikte toestemmend en Lize las als volgt:

Liefste Betty. Ik ben zoo bedroefd sedert ik u niet meer zie! Dikwijls vraag ik aan moeder wanneer ik weer bij u zal mogen komen. En telkens zegt zij: nog niet. Wat valt de tijd mij lang! Als mevrouw nu maar geneest. Ik heb hooren zeggen dat uw vader erg ziek is, en moeder en vader Schrijnen weenden zoo bitter, en ik kon mij niet weerhouden van te snikken. Alle avonden bidden wij te zamen luidop voor het huisgezin van den pachter. Ik leer dagelijks de les van den katechismus en ik hoop dat gij over mij zult tevreden zijn. Tot wederzien. Lize.

‘Wil ik er mijnen naam bijzetten?’ vroeg Herman, die met meer aandacht geluisterd had, dan men van den woesten knaap zou verwacht hebben.

‘Een goed gedacht!’ juichte Lize. ‘Herman, daar doet gij wel aan.’

‘Maar wie zal nu den brief bestellen?’ merkte de knaap aan. ‘Kom, ik zal er mij mede gelasten.’

‘Tegen het verbod van den pachter en van Karel,’ zegde Lize: ‘dit niet! Ik zal wel een middel vinden.’

Toen vrouw Schrijnen laat in den avond te huis kwam had haar echtgenoot, die nieuwsgierig was, zich nog niet te bed begeven.

‘Arme pachter! Arme Betty!’ zegde de diep ontroerde pachteresse. ‘Men mag zeggen dat de deugd hier op aarde beproefd wordt. En geene klacht uit zijnen noch uit haren mond. Maar het meisje vermoedt niet wat haar boven het hoofd hangt. Zie, baas, ik verwijt het mij dat ik hen niet vroeger getroost en bijgestaan heb. Verbeeld u dat zij zelfs geen drinkbaar water hebben, en de pachter is gansch den dag dorstig, juist gelijk mevrouw in het begin van hare ziekte.’

‘Wil ik eenen emmer water naar den pachter dragen?’ vroeg Schrijnen.

‘Het is niet noodig; ik heb er te middag reeds voor gezorgd en zal het morgen voormiddag wederom doen,’ was het antwoord.

Lize had alles afgeluisterd en kon van den ganschen nacht niet slapen. Nu dacht zij de gelegenheid gevonden te hebben om een goed werk te doen en te gelijker tijd haren brief te bestellen. Eer de zon zich aan de kim vertoonde stond zij op, kleedde zich spoedig aan, sloop op de teenen voorbij de kamer harer pleegouders, die nog vast ingeslapen waren, opende voorzichtig de deur en bevond zich buiten. Bij den put stond een emmer met water gevuld. Met den zwaren emmer aan de eene hand en haren brief in de andere, haastte zij zich over de heide. Van tijd tot tijd moest zij rusten en den emmer aan de andere hand nemen; hare genegenheid voor het gezin van den pachter en bijzonder voor Betty, gaf haar dubbele krachten, en zij geraakte

aan het einde von hare reis. De waakzame Nero had zijn hok verlaten bij het hooren der nakende stappen, en, Lize herkennende, likte hij haar, kwispelstaartend, de handen. Haastig, als vreesde zij op de daad betrapt te worden, zettede zij den emmer neder, schoof haren brief onder de deur en wilde heenloopen.

Maar de verzoeking was te groot. Nero zag het meisje in de oogen als had hij iets te zeggen, en Lize streelde hem den fijnen pels, en sprak stil van den pachter, en van mevrouw, en van Betty. Het deed haar zoo goed hunne namen te noemen. Kon zij nu Betty maar eens zien. Maar neen, dit mocht niet. Hare tegenwoordigheid op deze plaats was alleen reeds eene grove fout. Toch trad zij met korte, afgebrokene stappen, tot bij het vensterken van de kamer der krankzinnige. Bij het weifelend licht van een kaarsje, kon zij Betty zien, die bij de legerstede zat en de oogen op de zieke vrouw gevestigd hield. Een geruimen tijd bleef Lize des pachters dochter aanstaren. Betty, herhaalde zij zacht, tot dat zij in tranen losbarstte en met al de teederheid van hare ziel den kreet: Betty! Betty! aan hare lippen liet ontvallen. Loopend en snikkend, zonder om te zien, keerde zij naar de woning van hare pleegouders terug.

De kreet in den stillen nacht geslaakt, deed Betty oprijzen, ofschoon zij meer verwonderd was dan verschrikt; want zij had de stem van Lize meenen te herkennen. Nero aan de deur krabbend, liet een stil gekerm hooren, als wilde hij vragen om binnen gelaten te worden. Het meisje deed open. De hond zag voor zich heen over de heide, en Betty volgde den blik van den getrouwen wachter. In de verte zag zij de gestalte van Lize verdwijnen. Toen vielen hare oogen op den emmer met water gevuld en op het briefje door Lize onder de deur gestoken. Braaf kind, zegde Betty: de Hemel zal u loonen.

Mevrouw de Mornil en de pachter rustten nog. Betty zettede zich bij het bed der krankzinnige en begon het briefje te lezen, dat haar toegekomen was.

‘Braaf kind,’ herhaalde zij, zoohaast zij de eerste regelen gezien had. Maar toen zij las wat het meisje schreef over de ziekte van den pachter, en over de droefheid van Schrijnen en zijne vrouw, toen gingen plotseling hare oogen open. Zij trad in de kamer van den grijsaard en beschouwde hem aandachtig. Zij begreep niet hoe zij zoo blind had kunnen zijn: hoe die diepe oogkassen, die ingevallene wangen, die gele kleur van het gezicht, die bleeke lippen haar niet hadden doen raden, dat er geene vermoeidheid maar een ziekelijke toestand voorhanden was. En die brandende dorst, die verlorene eetlust. Er was geen twijfel meer: haar vader leed aan de typhuskoorts. En zij dacht aan de woorden van den doktor: de grijsaard wederstaat zelden aan de typhuskoorts, hoe sterk ook zijn gestel weze.

Zij vouwde de handen te zamen, knielde neder bij de sponde en snikte: ‘moeder! moeder! roept gij vader tot u en wilt gij, dat de arme Betty gansch alleen hier blijve?’

's Anderdaags verliet de pachter zijne legerstede niet. Betty gaf hem den raad te blijven rusten en hij volgde dien op het eerste woord, wel voelende dat hij te zwak was om op te staan.

Reeds vroeg in den morgen was de doktor daar. Betty bracht hem eerst bij de waanzinnige, en de man der kunst, na al de teekenen waargenomen te hebben, wenschte Betty geluk met den bekomenen uitslag, en bevestigde dat de genezing, zoo niet zeker, toch waarschijnlijk was.

‘En wat denkt gij van vader?’ vroeg het meisje. ‘Wees zoo goed rechtuit te spreken,’ voegde zij er bij, ziende dat de doktor aarzelde: ‘ik ben tot alles bereid.’

‘De toestand is ernstig,’ zeide de doktor. ‘Uw vader, ofschoon de hevige teekenen niet vertoonende welke wij bij mevrouw waargenomen hebben, is van dezelfde ziekte, van iets wat ik de slepende vorm der typhuskoorts noemen zal, aangedaan. Lang

houdt de lijder zich recht, de koorts is zoo schrikverwekkend niet, en kan zelfs, voor een onervaren oog, onopgemerkt voorbij gaan. Maar maag en ingewanden lijden, de krachten verminderen allengs, en dikwijls is de afloop noodlottig.'

'Juist zoo heeft de zaak zich bij mijn vader voorgedaan,' merkte het meisje aan, terwijl zij zich met den geneesheer naar de slaapkamer van pachter Dielens begaf.

'Ehwel, pachter,' zeide de dokter, den zieke de hand drukkende: 'hoe vaart gij?'

'Ik ben lui, gelijk gij ziet,' was het antwoord, met eenen glimlach vergezeld. 'Want Betty wil niet dat ik opsta, en ik toon mij gehoorzaam.'

'Ja, maar wanneer ik u iets wil doen gebruiken, zijt gij de ongehoorzaamste der menschen,' zeide Betty.

'Ik heb ook gansch geen eetlust,' antwoordde de pachter: 'en het doet mij spijt, dat ik uwe liefderijke verlangens niet altijd kan voldoen.'

'En de krachten verminderen,' zegde de doktor, met saamgetrokkene wenkbrauwen.

De geneesheer ondervond, dat het de dagelijks wederkeerende koorts was, die den eetlust wegnam, de verteering der spijzen onmogelijk maakte en het krachtig gestel van den pachter ondermijnde. Hij vloekte de onmacht der kunst.

Eenige dagen waren verloopen. De gezondheid van mevrouw was merkelijk verbeterd en de doktor moest zich om haar niet meer bekommeren. De toestand van den pachter was integendeel hopeloos en men kon zien, dat het laatste uur met rassche schreden naderde.

Het was in den achtermiddag. Betty had, na lang aandringen van vrouw Schrijnen, zich ter ruste nedergelegd en de brave buurvrouw alleen bij haar vader gelaten. De pachter had een weinig geslapen; maar die rustelooze slaap, die de werkzaamheid van den geest als 't ware verdubbelde en door plotseling ontwaken afgebroken werd, had den lijder niet verkwikt.

'Buurvrouw,' zeide Dielens: 'ik bevind mij niet wel. Eene kille huivering overvalt mij, mijn hoofd weegt zoo zwaar. Het zal niet lang meer duren.'

Vrouw Schrijnen antwoordde niet, maar verbleekte en boog het hoofd; zij wist wel dat de pachter waarheid sprak.

'Wilt gij eens zien of Betty wakker is?' vervolgde de zieke. 'Ik moet haar zeggen, dat zij welhaast wees zal zijn. Het is de eerste maal van ons leven dat wij elkander bedroeven.'

'Uwe dochter weet alles,' zeide de vrouw.

'En zij heeft hare droefheid niet laten blijken; zij heeft gezwegen.'

'Gelijk gij gezwegen hebt, pachter.'

'Arm kind! Mijne taak zal zooveel te gemakkelijker zijn. Vrouw Schrijnen,' hervatte de zieke: 'wees ook zoo goed Karel Verbelen aanstonds te doen komen.'

Eenige stonden later trad Betty in de kamer van den zieke. Zonder een woord te spreken, want hare keel was toegenepen, knielde zij bij de sponde neder en kuste de magere hand, die haar vader haar toereikte.

'Betty,' zegde de pachter; 'liefste Betty, gij weet dat ik ga sterven. Moest ik van u niet scheiden dan zou de dood voor mij niets bitters hebben, want hij zal mij met uwe zalige moeder vereenigen, en ik mag zeggen dat ik bezwijk op het veld van eer der liefdadigheid. O! nu gevoel ik beter dan ooit, hoe zoet het is den evenaaste bemind en zijne tranen gedroogd te hebben. Maar gij blijft alleen op aarde, en in mijne lange slapelooze nachten heb ik mij dikwijls gevraagd, wat er van mijne arme Betty zou geworden.'

De deur werd zacht geopend en de waanzinnige vrouw trad langzaam binnen.

Betty rees haastig op en smeekte: ‘Moeder, wat doet gij! wees toch voorzichtig, gij zijt zoo zwak.’

Het uiterlijk van mevrouw de Mornil wedersprak Betty's woorden niet Het aangezicht was lang en beenderig, het vel bleek en doorschijnend, de wangen waren ingevallen, de oogen in hunne kassen weggezonken.

‘Ik kom aan uw vader en aan u zeggen, dat ik uwe moeder zijn zal, dat ik op u zal waken,’ zoo sprak de waanzinnige.

‘Beste moeder,’ zegde Betty, eenen stoel bijschuivend: ‘rust een weinig.’

‘Ik dank u, mevrouw,’ zegde de pachter: ‘en ik reken op u.’

Fluisterend vervolgde de zieke, met de hand van Betty in de zijne: ‘Er is iemand, die een goed, een edelmoedig hart bezit, iemand, die de ongelukkigen liefheeft en ook de zijnen zal gelukkig maken, iemand, die u zijne gevoelens nooit verklaard heeft en die u nochtans uit zijne

gansche ziel bemint. Kon ik uwe hand in de zijne zien rusten, kon ik weten dat hij uw beschermer, uw gade zijn zal, dan zou mij het afscheid niet zoo zwaar vallen. Gij begrijpt mij, Betty?'

'Ik bemin Karel,' zegde het meisje bijna onhoorbaar.

'God is goed,' sprak de pachter.

'Dat uwe liefde gezegend zij,' zegde de waanzinnige vrouw.

EEN BEZOEK AAN WATTEAU, NAAR HARALD FRIEDRICH.

De deur der kamer ging open, en Karel Verbelen trad bleek en sidderend nader.

'Karel, heb dank dat gij gekomen zijt,' zegde Dielens: 'mijn einde is nabij, en ik heb u vóór het heengaan nog eens willen spreken. Ik weet sedert lang, al hebt gij het mij nooit gezegd, welke teedere gevoelens gij Betty toedraagt. Ik heb al uwe goede hoedanigheden en uwe menschlievendheid kunnen waardeeren, en ik ben verzekerd dit gij Betty zult gelukkig maken. Karel, gij zult haar steun, haar beschermer zijn.'

'En Betty?' vroeg de jongeling.

‘Zij zal gaarne den laatsten wensch van haar

DE HERTOG VAN ALVA DOET DE GRAVEN VAN EGMOND EN VAN HOORNE GEVANGEN NEMEN, NAAR H. MERTÉ.

vader vervullen,' antwoordde de waanzinnige vrouw.

Karel knielde neder aan de zijde van Betty, die hare hand in de zijne legde. Beiden bleven sprakeloos. De pachter, wiens bleeke en vermagerde trekken door eenen zaligen glimlach verlicht waren, vestigde op hen zijnen teedersten blik en sprak plechtig: 'Lieve kinderen, dat de zegen des Hemels met mijnen zegen op uwe liefde nederdale!'

'Amen,' voegde de waanzinnige vrouw er bij.

'Vader, heb dank, heb duizendmaal dank! Ik beloof u dat Betty zal gelukkig zijn,' waren de eenige woorden, die de snikkende jongeling kon uitbrengen.

'Ik heb niet noodig u te zeggen, dat mevrouw u en Betty tot moeder verstrekken en u nooit verlaten zal,' zegde de pachter.

'Nooit!' bevestigden als uit eenen mond, mevrouw, Betty en Karel.

'Nu is het bijzonderste afgedaan,' hernam de zieke, 'en het lot van allen die ik liefheb verzekerd. Het spijt mij dat ik nu ook mijne goede vrienden, de heidebewoners niet kan wederzien. Karel, ik heb hun willen bewijzen, dat ik aan hen gedacht heb tot op den laatsten stond. In mijnen lessenaar zult gij eenige regelen vinden, waarin ik hun mijn laatst vaarwel toestuur; lees hun die voor na mijnen dood.'

Karel rees op en verliet de kamer, Nero binnenlatend, die voor de deur op wacht gelegen had.

'Arme Nero, getrouw beest,' zegde de pachter: 'weet gij dan ook al wat er hier omgaat, dat gij mij zoo treurig en zonder te kwispelstaarten in de oogen ziet?'

De hond legde zijne voorste pooten op de sponde en likte des pachters handen, terwijl hij een stil gekerm liet hooren.

'Kerm niet, Nero,' hervatte de zieke; 'gij zult bij Betty blijven en bij Karel, en zij zullen, om mijnentwille, veel van u houden. Ga nu.'

Het gerucht van naderende personen deed Nero de ooren opsteken en heenloopen.

Karel trad binnen, met het papier, waar de pachter van gesproken had, in de hand. Maar hij was niet meer alleen; een aantal heidebewoners, met Lize, Herman en Schrijnen aan het hoofd, vergezelden hem.

Ziehier wat er gebeurd was. Vrouw Schrijnen had niet alleen hare boodschap bij Karel Verbelen afgelegd, maar ook in andere huizen verteld wat er gaande was. Bliksemsnel verspreidde zich de droevige mare: De pachter is slecht! De pachter gaat sterven! en, vergetende dat het streng verboden was den zieke te bezoeken, had iedereen zijn werk laten staan, om den braven man vaarwel te komen zeggen.

Lize nam Herman, die verlegen was en zich wilde wegsteken, met de hand en bracht hem tot bij het bed van den zieke.

'Blijf altijd braaf, Lize,' zegde Dielens; 'en dat Herman niet nalate uwe goede voorbeelden te volgen. Gij belooft het mij, niet waar, Herman?'

'Ik beloof het, pachter,' stamelde de knaap.

Dan het woord tot het overige gezelschap sturende, zegde de pachter, met eene stem die beefde, zoowel van aandoening bij het zien van de droefheid der heidebewoners, als van zwakheid en vermoeienis: 'Dag, Schrijnen, dag, al mijne vrienden, nu zou ik u waarlijk moeten bekijven, omdat gij u zoo roekeloos aan het gevaar der besmetting blootstelt. Maar gij doet het uit genegenheid voor mij, en daarom moet ik u bedanken. Ik ook ben altijd met u bezig geweest, en al hadt gij het niet gewaagd mij te komen bezoeken, toch zou de weerklank mijner laatste gedachten

tot u gekomen zijn. Karel, mijn zoon, ik voel mij zoo uitgeput: wilt gij eens voorlezen, wat ik aan mijne vrienden nog te zeggen had?'

Langzaam, dikwijls door zijne eigene snikken en door de snikken der omstanders onderbroken, las Karel de volgende regelen: 'Aan de bewoners der heide. Mijne goede vrienden: gij hebt mij altijd zooveel genegenheid betoond, gij hebt altijd zoo aandachtig geluisterd naar de lessen die ik u voorhield; aanhoort voor de laatste maal mijne stem, van den boord van het graf tot u gericht. Gij waart zoo gelukkig, wanneer ik u een woord van goedkeuring, van lof toestuurde. O! bemint steeds uwe bestedelingen; gaat voort met elkander voorbeelden van liefdadigheid te geven, en denkt dan somtijds: indien de pachter nog leefde, hij zou over ons tevreden zijn.'

'Men zegt dat de zielen hierboven niet vreemd zijn aan hetgeen hier beneden geschiedt. Ik hoop dat God mij zal genadig zijn. Hoe dikwijls zal mijn blik over hen die ik liefheb op aarde nederdalen! Welke hemelsche vreugd zal het voor mij zijn van uwe liefderijke pogingen bij den Heer getuigenis te kunnen geven! Mijne stem zult gij niet meer vernemen, maar de goedkeuring van uw geweten zal haar vervangen, en gij zult, zoowel als uwe krankzinnigen, gelukkig zijn.'

'Vaartwel, mijne vrienden. Tot wederziens! Tot welhaast!'

De zalige glimlach, die gedurende deze lezing het doodsbleeke gelaat van den pachter verlicht had, zijn vriendelijke blik, beurtelings op al de aanwezigen gevestigd, somtijds een toestemmend teeken of eene beweging der lippen, deden kennen dat de uitgedrukte gevoelens in zijn hart geput waren. 'Tot wederziens! Tot welhaast!' herhaalde hij met eene bijna uitgedoofde stem, terwijl hij de handen naar Betty en Karel uitstak.

Toen zeeg zijn hoofd op het kussen neder, zijne oogen werden dof, en zijne handen lieten de handen zijner kinderen los. Pachter Dielens was niet meer.

Al de aanwezigen knielden neder, en in de kamer heerschte eene eerbiedige stilte, alleen door de snikken der heidebewoners onderbroken.

Er ontstond eene beweging onder de menigte. De burgemeester, de geneesheer-opziener der kolonie, en de sektie-doktor, die den pachter verzorgd had, drongen in de kamer.

'De pachter is dood,' zegde de sektie doktor, met de hevigste ontroering de trekken des grijsaards waarnemende.

'Hij is gestorven als slachtoffer der liefdadigheid,' voegde de geneesheer-opziener erbij.

En de burgemeester, tot het doodsbed naderende, sprak met plechtige stem: 'Pachter Dielens, de maatschappij, welke ik hier vertegenwoordig, is te laat gekomen om te beloonen, maar dat het mij toegelaten zij op uwe ademlooze borst, naast het kruis van den Zaligmaker, het eerekruis der burgerlijke verdiensten neder te leggen. Het laatste is een bewijs van de dankbaarheid der menschen; het eerste moet ons eene waarborg zijn, dat pachter Dielens hierboven reeds de hoogste belooning geniet.'

De waanzinnige vrouw had gansch dit tooneel stilzwijgend, en in onbeweegbare houding bijgewoond. Toen de burgemeester zweeg, nam zij een palmtakje uit het wijwatervat, dat aan den muur van des pachters kamer hing, en sprenkelde eenige druppelen over het ontzielde lichaam. 'O! gij die voor mij en voor al de ongelukkigen een vader waart,' zegde zij, met luide stem, 'rust in vrede, en vergeet daarboven uwe arme vrienden van hier beneden niet.'

Zij gaf het palmtakje aan den burgemeester, en die ambtenaar, en na hem al de aanwezigen, volgden het voorbeeld door mevrouw de Mornil gegeven.

Ontelbaar was de menigte die, drie dagen later, den eenvoudigen lijkdienst van pachter Dielens bijwoonde. Een opperbeambte van het ministerie van justitie, een lid der bestendige deputatie, den heer bestuurder der provincie vertegenwoordigende, de burgemeester, de raadsleden der gemeente, de opper-geneesheer, de sektie-dokters, de sekretaris-ontvanger en al de beambten der kolonie, maakten deel van de vergadering, die voorts uit vele kostgevers, al de heidebewoners en eenige krankzinnigen samengesteld was.

Betty, de eenige gekende naastbestaande van den overledene, en de waanzinnige vrouw, die het meisje geenen stond alleen liet, beiden gevolgd door Lize, leidden den rouw aan den kant der vrouwen, en Karel Verbelen bevond zich aan het hoofd der mannen. Terwijl de vrouwen na het afloopen der plechtigheid in de kerk bleven en zich rond Betty schaarden, wier droefheid hartverscheurend was, hielden de overige aanwezigen het voor een plicht, den betreurden menschenvriend tot aan zijne laatste rustplaats te vergezellen

Het lichaam werd door de bijzondere vrienden van den overledene gedragen. Op de lijkbaar had men het kruis der burgerlijke verdiensten, het eerediploma, en het schrift, het laatst vaarwel aan de heidebewoners toegestuurd bevattende, nedergelegd.

Op het graf voerden de burgemeester, de pastoor der parochie, en de geneesheer-opziener, het woord om eene schitterende hulde te bewijzen aan den burger, aan den christen, aan den kostgever.

Toen de menigte de heilige rustplaats verlaten had en de laatste tonen der doodklok wegstierven, kwam een hond het kerkhof opgeloopen. Bij het graf van pachter Dielens gekomen, stak hij den kop omhoop en liet van tijd tot tijd een lang gehuil hooren. Het was de getrouwe Nero, die zich van zijne ketting losgerukt had en nu, op zijne wijze, zijne droefheid verkondigde.

Met moeite gelukte Karel Verbelen er in, zich door het arme beest te doen volgen.

(*Wordt vervolgd.)*

De Angelus.

Het klokje klingelt als de hemeltrans
Zich baadt in roode kleuren, en de zonneglans
Schenkt gloed en leven aan de ontwaakte heide;
De herder met zijn schaapjes op weg naar de weide
Knielt neder en bidt; terwijl de lerk
  Met klapperende vlerk,
Klieft juichend het doorschijnende zwerk.
Het windje lispelt in het loover,
En 't dartel bieken fladderend over
  Het geurende bloemekijn,
  Vol schitterend kristalijn,
Voegt zijn gonzen bij 't geklater
Des beekjes zilveren water;
  De krekel ritselt in het riet,
Het alles draagt zijn morgendlied
Den Schepper op, en looft in lieve akkoorden,
Zijn wijsheid en zijn macht; alsof het allen hoorden
    Dat de Angelus luidt,
    Met zoet geluid
    Den grijzen toren uit.

O Angelus! wat al herinneringen,

Van wellust, vreugde en jong gemoed,
Die met uw tonen hemelzoet,
Ons in 't begeesterd harte dringen. -
    Als 't middaguur,
    Dooft in de schuur,
    Het kletteren van den vlegel;
    En langs een rijkbebloemde wegel,
    Keert huiswaarts welgemoed en blij,
De flinke landman met 't liefje aan zijne zij;
    Klingelt weer 't klokje en hunne zielen
    Vol rein verlangen en genot
    Versmelten zich bij 't nederknielen
In één gebed, in ééne zucht tot God. -

't Is avond, uit 't met sterrenbezaaid azuur,
Werpt de maan haar glansgetoover
Over 't heimvol ritselend loover;
't Wordt alles stil in de natuur. -
Alleen des nachtegaals lied, dat streelend
Schenkt aan 't droeve hart iets heelend
    Stoort de heilige rust. -
Zephyr die 't sluimerend bloemeken kust,
Lispelt in de goudgeel korenhalmen;
Waaruit zoete geuren walmen.
    Dan, dwalen langs de heide voort,
    Genieten in dit eenzaam oord,
    Er droomen van genot en liefde;
    Het leed vergeten dat u griefde,
    Hoe hemelzalig is die stond!
De Angelus die in het rond
    Troost en lafenis verkondt,

Zielsgenoegen wekt en vrede;
Doet stijgen eene vuur'ge bede
   Uit ieder woon
Tot voor des Heeren troon. -

O Angelus! hoe zoet gij luidt,
   Godes zegen
Spreidt zich allerwegen
   Over 't biddend menschdom uit.

CONSTANT WOLFS.

De scherprechter.
Een verhaal naar het Hoogduitsch.
(Vervolg.)

Anna knielde naast hem en legde hare vingers op zijnen mond, om te voelen of hij nog ademde, doch zij kon niet het geringste teeken van leven bespeuren. Zijne oogen waren gesloten en zijne ledematen zoo strak en stijf alsof het leven geheel bij hem uitgebluscht was en de dood zich reeds van dit jeugdig lichaam had meester gemaakt.

'Jacob,' fluisterde Anna, toen zij de landingsplaats gelukkig bereikt en den boot weer vastgemaakt hadden, 'ik geloof toch dat hij nog niet dood is, en slechts in onmacht ligt. Gelukkig is de doktor nog bij ons om terstond alle middelen aan te wenden, die hem in het leven zouden kunnen terugbrengen. Wij moeten nu slechts zorgen dat hij zoo spoedig mogelijk van hier komt. Wij beiden kunnen hem wel dragen; gelijk gij weet ben ik zeer sterk en ook gij zijt nog krachtig, pak dus maar spoedig aan.'

Toen Anna zoo snel het vertrek verliet, had zoo min hare moeder als doktor Sittag er aan gedacht, dat zij zich aan het weer zou blootstellen en zich naar het meer begeven. Zij waren beide van het venster weggegaan, daar de sterk neerstroomende regen er als 't ware eenen sluier voorgetrokken had, die toch alle uitzicht onmogelijk maakte. Eerst, toen in het razen en brullen van storm en onweder eene kleine poos kwam, was de doktor weer eens aan 't venster gegaan. Juist landde Jacob met den boot, waarin Sittag Anna's gestalte herkende. Een geweldige schrik beving hem. Als verstijfd bleef hij aan het venster staan, zonder zelfs door een geluid, aan de zich verder in 't vertrek bevindende mevrouw Bergen te verraden wat daar buiten voorviel.

Met een starenden blik zag hij hoe het meisje met doornatte kleederen den boot verliet en met een bezorgd gelaat Jacob bij het dragen van een levenloos mensch behulpzaam was en hoe zij den drenkeling in huis brachten. Een diepe zucht ontvlood Sittag's borst en hij zegde zacht bij zich zelve: 'Indien zij mij beminde, zou zij mij dan niet verzocht hebben om haar te vergezellen? Zij denkt echter niet eens aan mij en al bevind ik mij ook met haar in hetzelfde vertrek, gaat zij tot zulk eene gevaarvolle onderneming nog liever den ouden Jacob halen, dan dat zij mij zou vragen om mede te gaan, en wanneer zij nu geneeskundige hulp behoeft zendt zij misschien naar den schaapherder uit Arth en bespot mij als gewoonlijk over mijne geleerdheid in het vak.'

Op dit oogenblik werd de deur haastig door Anna geopend en riep zij in groote opgewondenheid naar binnen:

‘Doktor, moeder, komt terstond mede en wijdt uwe beste krachten aan een jongmensch, dien wij als levenloos in de blauwe kamer hebben gedragen! - wollen dekens en heet water,’ riep zij, weder voortijlende, tegen eene dienstmaagd die juist aan kwam geloopen.

Toen de doktor en mevrouw Bergen de aangeduide kamer binnentraden, zagen zij Anna reeds weer naast het beweginglooze lichaam van een vreemd man geknield liggen en diens handen zacht in de hare houden.

‘Ga naar uwe kamer om u te verkleeden, Anna, en blijf daar dan verder,’ zegde mevrouw Bergen ernstig; ‘doktor Sittag zal de middelen die hier noodig zijn, wel aanwenden en voor eene behoorlijke verpleging zorgen.’

II.

Een angstvol uur was voorbij gegaan.

Anna ging met groote schreden in haar vertrek op en neder, bleef van tijd tot tijd aan de deur staan en opende die dan even, om met groote inspanning te luisteren naar het minste geruisch dat zich in huis liet vernemen. Een gedurig heen en weder loopen in den gang die naar de blauwe kamer leidde was echter alles wat zij hoorde. Nog geen enkel bericht aangaande den toestand van den vreemdeling was er tot haar gekomen, zij wist niet of zich reeds eenige teekenen van leven bij hem vertoond hadden, of dat de dood hem werkelijk in de armen had gesloten. Zij waagde het niet om beneden eenige berichten te gaan inwinnen, want hare moeder had haar met zulk een ernstigen, zonderlingen blik bevolen naar boven te gaan, dat zij zonder haar misnoegen op te wekken niet goed weder uit eigen beweging beneden kon komen.

In angstige spanning verliep het eene oogenblik na het andere. Het jonge meisje drukte hare handen op haar hart, als wilde zij daarmede het hevig kloppen onderdrukken; hare voeten bewogen zich reeds weder naar de deur; op eens werd deze echter geopend en mevrouw Bergen trad met een vroolijk gelaat binnen.

‘Goddank! hij leeft,’ riep zij, ‘en gij, Anna, moogt het schoone bewustzijn bij u omdragen, een menschenleven te hebben gered; deze daad stel ik dan ook op zoo hoogen prijs, dat ik nu maar geene verwijten er over wil doen, dat gij het gewaagd hebt om bij zulk een storm het onstuimige meer op te roeien. Wanneer ik uwe overijlde daad had gade geslagen, ware ik zeker van angst over u waanzinnig geworden, doch tot mijn geluk bevond ik mij in het achtergedeelte der zaal en vermoedde niets van het gevaar waaraan gij u hadt blootgesteld. De goede doktor heeft echter om uwentwille de hevigste angsten uitgestaan en is nog vol bezorgdheid dat gij door gevatte koude en overspanning ziek zult worden.’

‘Welnu, dan zou hij het genoegen smaken van mij te behandelen, lieve mama,’ antwoordde Anna met hare gewone vroolijkheid. ‘Het zou hem zeker een groot genoegen doen mij weder van zijne bittere pillen en dranken te laten slikken en mij dan wijs te kunnen maken dat die mij geholpen hadden. In gedachte zie ik hem nog voor mij staan, toen hij in den vorigen winter geloofde dat mijne vingers bevrozen waren en hoe hij ze toen eenige minuten lang tusschen de zijne hield, en er de oogen niet van afwendde als wilde hij de knokkels mijner hand bestudeeren. Ik moest eindelijk luidop lachen en riep: doktor, is er zoo veel bijzonders aan mijne hand te zien, of zijt gij zoo verstrooid dat uwe gedachten wie weet waar zweven, terwijl gij intusschen mijne vingers bijna kneust? Hij kleurde toen sterk, stamelde eenige

onverstaanbare woorden en zette zich aan tafel om mij eene zalf ter genezing mijner gewaande bevrozene vingers op te schrijven, 't geen echter niets anders was dan een gewoon zalfje om de huid te verzachten. Ja, ja, die geleerde lieden hebben altijd wat bijzonders; zij zijn geheel anders dan wij, eenvoudige menschenkinderen, en onze goede Sittag is bovendien met zijne geleerdheid dikwijls al zeer vervelend.'

'Anna,' zegde mevrouw Bergen, onwillekeurig van de kleine bank waarop zij eenigszins vermoeid plaats had genomen, opstaande, 'Anna, hoe kunt gij zoo liefdeloos zijn om onzen besten vriend zoo te bespotten, hem die u van uwe vroegste kinderjaren af, met de meeste goedheid en liefde behandelde en nooit ophield u alle mogelijke oplettendheid en zorg te bewijzen? Neen, onzen goeden Sittag moogt gij niet gedurig zoo aanvallen; ik zal het u voor ditmaal nog eens vergeven, daar gij u door de gelukkige redding van den vreemdeling in eene buitengewoon opgewondene stemming schijnt te bevinden. Kom, laten wij nu naar beneden gaan om de thee en het avondeten te gebruiken. De doktor heeft waarlijk wel eene verkwikking noodig, want hij heeft een paar moeilijke uren bij den schijndoode doorgebracht: hij zelf heeft hem met inspanning van alle krachten geborsteld en gewreven, en zich geene rust gegund tot dat de teruggekeerde ademhaling bij den drenkeling ons overtuigde dat er werkelijk nog leven in het verstijfde lichaam aanwezig was. Jacob kan nu de verpleging van den zieke op zich nemen, en wij kunnen met onzen vriend genoeglijk nog een uurtje keuvelen aan de theetafel.'

Het onderhoud aan de theetafel wilde echter ditmaal niet zoo goed vlotten als anders altijd het geval was. De doktor was ernstig en weinig spraakzaam, en Anna wendde het gesprek onwillekeurig altijd weder op den vreemdeling, daar zij vernomen had dat hij in slaap was gevallen, doch zeer koortsig scheen te zijn. Mevrouw Bergen zag op het laatst ook geene kans meer om het gesprek eene andere wending te geven en het onderhoud wat te verlevendigen, en hield zich nu verder ieverig met haar breiwerk bezig.

Het avondeten was geëindigd en doktor Sittag zegde, van zijn stoel opstaande:

'Komaan, ik zal nu nog eens naar den zieke gaan zien, om de noodige beschikkingen voor den nacht in zijn toestand te maken en vervolgens naar Weggis gaan, om met eenen boot naar Lucern terug te keeren. Morgen in den namiddag zal ik wederkomen en mijn patiënt dan waarschijnlijk wel geheel hersteld vinden.'

'Gij wilt dus heden nog weggaan, lieve doktor?' zegde Anna, hem met bevreemding aanziende. 'Dezen avond nog bij de erge duisternis en den stroomenden regen naar Lucern terugkeeren? Neen, dat staan wij niet toe. Gij neemt uwe gewone kleine kamer bij ons in, blijft den nacht hier over en maakt morgen met den eersten stoomboot rustig en veilig de vaart over het meer.'

'Hoe komt het, Anna,' vroeg Sittag na eene kleine tusschenpoos, gedurende welke hij het meisje uitvorschend had aangezien, 'dat gij heden zoo bezorgd voor mij zijt? Hebt gij vergeten hoe menigmaal ik veel later in den avond en bij veel slechter weer dezen tocht gedaan heb? De storm is geheel bedaard, de regen hindert mij niet en schipper Thomas in Weggis kent den weg op het meer even goed als gij de paden in uwen tuin. Laat mij dus gerust vertrekken, en mocht het onweder van dezen middag weder opsteken en Thomas geen meester meer kunnen blijven van zijnen boot, dan vinden wij wellicht ook eene heldhaftige Anna, die gezondheid en leven op het spel zet om een paar vreemde lieden bij te staan.'

Sittag had onder het spreken het meisje steeds scherp aangezien. Deze bloosde eerst sterk onder zijnen blik en zegde toen met eene zachte stem:

‘Maar het was toch goed dat gij hier bleeft, in geval dat de koorts bij den vreemdeling zich verhief. Tot morgen in den namiddag kon zijn toestand wel verergeren en gevaarlijk worden.’

‘Dan zendt gij maar naar den schaapherder uit Arth, in wiens geneeskunde gij toch zulk een groot vertrouwen stelt,’ antwoordde de doktor.

Mevrouw Bergen trad nu echter bevredigend tusschen beiden en zegde:

‘Gij schijnt zeer opgewonden te zijn, lieve Sittag, en zijt, geheel tegen uwe goede, zachte natuur in, werkelijk zeer bitter in uw spreken. Laat het er nu bij blijven en neem Anna hare kinderachtige uitdrukkingen over den ouden schaapherder niet zoo kwalijk. Zij heeft u daarmede niet willen beleedigen, dat kan ik aan hare verlegene houding zeer goed zien. Kom, lieve vriend, laten wij ons nu naar den zieke begeven.’

III.

In den voormiddag van den volgenden dag, terwijl mevrouw Bergen en Anna onder den grooten kastanjeboom in den tuin waren gezeten, daar de lucht door het onweder van gisteren geheel verfrischt en gezuiverd, zeer verkwikkend en aangenaam was geworden, kwam de oude Jacob, om de dames het bezoek van den vreemdeling aan te kondigen.

Des morgens had Jacob zijne meesteres reeds

berichten over den afloop van den nacht moeten geven. De patient was toen op den duur wel zeer koorstig geweest en had menigmaal zeer luid en onsamenhangend gesproken, maar daarbij toch ook met tusschenpoozen geslapen; tegen den morgen was hij echter in eene zachte aanhoudende sluimering gevallen. Bij zijn ontwaken had hij gevraagd of ook de schipper die hem van den stoomboot aan land zou brengen, gered was; en toen Jacob hem daarop had medegedeeld dat de man door zijne vrienden uit Weggis, die mede het omslaan des boots gezien hadden en hem ter hulp gesneld waren, was gered, had de jonge man met blijdschap uitgeroepen: 'God zij dank, eerst nu kan ik mij over het redden van mijn eigen leven verheugen, want het zou mij een voortdurend verwijt zijn geweest, indien de man door mijne schuld den dood in de golven had gevonden.'

Daarna had hij zich door Jacob de geheele toedracht van zijne eigen redding, en het gewichtige aandeel dat de jeugdige dochter des huizes daarin gehad had, nauwkeurig doen verhalen en hem toen verzocht om bij de dames verlof te gaan vragen van haar te mogen bezoeken om haar zijnen verschuldigden dank bij die gelegenheid te kunnen aanbieden.

Het was een slank jong mensch van in de twintig jaar, die nu met een nog bleek gelaat in den tuin verscheen, naar mevrouw Bergen toetrad en haar in zeer beleefde bewoordingen zijnen dank toebracht voor de verpleging en de vriendelijke opname, die hem in haar huis waren ten deel gevallen; toen hij zich met hetzelfde doel nu ook tot Anna wilde wenden, trad hij verschrikt eenige schreden achteruit.

'Mejufvrouw,' zegde hij, na eene korte tusschenpooze, 'het valt mij moeilijk, uw nog zoo jeugdig en teeder voorkomen in overeenstemming te brengen met de gisteren door u gepleegde edelmoedige daad, eene daad toch, die werkelijk mannenmoed en mannenkracht vereischte. Beide hebt gij echter in volle mate betoond, toen gij uw eigen leven waagdet, om dat van een u geheel vreemd mensch te redden, en wees verzekerd dat ik mij tot eeuwige dankbaarheid aan u verschuldigd gevoel voor het behoud van mijn leven, waaraan ik door mijne jeugd en de gelukkige omstandigheden waarin ik verkeer, sterk gehecht ben en dat ik mijne erkentelijkheid tot mijnen dood toe hoop te bewijzen. Ik voel mij te arm in woorden om u de warme gevoelens van mijn dankbaar hart genoeg kenbaar te maken, moge u echter de verzekering voldoende zijn dat er voortaan een mensch bestaat die, ofschoon ver van u verwijderd, dagelijks een gebed voor u ten Hemel zal zenden. Toen, in het oogenblik dat ik begon te zinken, mijne zinnen beneveld werden, trachtte ik nog uwen naderenden boot te bereiken en stak instinktmatig mijn rechter arm omhoog. Het gevoel dat die arm gevat werd is mijne laatste herinnering; verder weet ik van niets meer, en eerst het verhaal van mijn trouwen oppasser Jacob heeft mij er mede bekend gemaakt, hoe ik in uwen boot gekomen ben en dat ik alleen aan uwen moed en uwe vastberadenheid mijne redding te danken heb.'

(*Wordt vervolgd.*)

Vrouwen met Baarden en Haarmenschen.
(*Slot.)*

Het vijfde vrouwenportret, dat slechts met een enkel woord in ons vorig nummer werd behandeld, stelde eene zeer practische dame voor, die getracht heeft uit haar mannelijk voorkomen klinkende munt te slaan. Professor Ecker verhaalt ons ten minste dat zij zich voor geld te kijk stelde.

DE HARIGE FAMILIE VAN AMBRAS.

De aankondiging, waardoor de nieuwsgierigen gelokt moesten worden, luidde aldus: 'Het nieuwste van de beschaafde wereld, het baardige wondermeisje, de beroemde vrouwelijke Noordpoolreiziger en professor in de phrenologie en physiologie. Deze beide wetenschappen stellen haar in staat de vermogens en het karakter van iedereen nauwkeurig te omschrijven, alsmede ieders lotgevallen en de gebeurtenissen, die nog in de toekomst liggen. De wonderdame is bovendien zeer belangwekkend, wijl zij zelve wat haar voorkomen betreft, eene wonderlijke speling der natuur mag genoemd worden. Zij paart aan eene schoone vrouwelijke gestalte en welluidende stem een mannelijk gelaat met een baard.'

Jammer voor het wondermeisje waren er slechts zeer weinigen, die aan de macht der combinatie van phrenologie en physiologie geloofden; het zaakje ging eenvoudig niet op en zoodoende verviel zij tot armoede en is in het jaar 1876 te Freiburg in ellende gestorven.

Zooals ditmaal onze gravure aantoont, hebben de wetenschappelijke onderzoekers niet alleen een ongewonen haarwas bij vrouwen waargenomen, maar doen zich ook gevallen voor dat de haargroei zich over de geheele huid uitstrekt en alleen de binnenzijde der handen en de voetzolen onbedekt laat. Algemeen doet zich hierbij het verschijnsel voor dat zij, die zoo buitengewoon rijk door de natuur bedeeld zijn, nooit met hunne tanden kunnen pronken. Bij sommige haarmenschen ontbreken die soms geheel of gedeeltelijk in de boven- of onderkaak, bij anderen zijn zij van zeer slecht allooi.

De beroemde geneesheer en professor Felix Plater, die van 1536 tot 1614 te Bazel leefde, verhaalt in zijne geschriften een en ander omtrent een man, die aan het hof van koning Hendrik II verkeerde, en op wien de vorst, wegens 's mans ongewonen haargroei, als zeldzaamheid zeer veel prijs stelde. Zijn geheele lichaam was dicht met haar bewassen en zijne wenkbrauwen waren zoo sterk ontwikkeld dat zij hem bij het gebruik zijner oogen hinderden. Hij was met eene vrouw getrouwd, die niets buitengewoons had, maar zijne kinderen geleken sprekend hunnen vader. Plater

maakte met die familie kennis in het jaar 1583, toen het zoontje van Hendriks gunsteling negen, het dochtertje zeven jaren telde. Toevalligerwijze heeft professor Von Siebold eenige jaren geleden op het kasteel Ambras in Tyrol de schilderij dezer familiegroep ontdekt en daar men den naam van den man niet meer kon vinden, heeft men met het oog op de ontdekking van laatstgenoemden geleerde, het viertal eenvoudig de harige familie van Ambras genoemd.

Een dergelijk geval van onnatuurlijken haarwas in onzen tijd is de Rus Adrian Jeflischef, de zoogenaamde Russische hondmensch, uit het gouvernement Kostroma, die zich tien jaren geleden in Duitschland liet zien met zijn zoontje Fedor, een driejarigen knaap, die evenals zijn vader over het geheele lichaam met haren bedekt was.

Ten slotte maken we nog melding van de Birmaansche familie Schwé-Maong. De bekende reiziger Crawford hoorde, toen hij zich in 1829 te Ava bevond, van een man spreken, wiens geheele lichaam met haar begroeid was en die meer op een dier dan op een mensch geleek. Het was Schwé-Maong, geboren in het jaar 1799, welke als kind aan het hof van den koning van Birma kwam en daar de gewichtige rol van hofnar speelde. Hij huwde met eene schoone Birmaansche vrouw en had vijf kinderen, waarvan alleen de laatste den haargroei haars vaders erfde. Het was een meisje, Maphun genaamd, dat reeds op den leeftijd van zes maanden geheel met haar begroeid was; ook kreeg zij later zeer gebrekkige tanden, een verschijnsel dat zich ook bij haar vader en bij de zoo even genoemde Russen voordeed. Kapitein Yule heeft in 1855 het genoegen gehad met Maphun kennis te maken. Zij had toen zelve reeds kinderen, twee zoontjes van vier en twee jaren oud, die zich beiden reeds in het genot van een ontwikkelden baard verheugden.

Of intusschen vrouwen met baarden en zoogenaamde haarmenschen tot de meest benijdenswaardige schepselen dezer aarde behooren, zullen we aan de beslissing van den lezer overlaten.

[Nummer 39]

VIVAT DE KOFFIE! NAAR MAX SCHOLZ.

Onze gravures.

Vivat de koffie!

Vandaag wordt ons de zuster voorgesteld van den Beierschen landman, met wien wij de vorige week kennis maakten. Zooals ons reeds gezegd was is die fatsoenlijke oude juffer eene groote koffielief hebster en wie haar daar zoo in aangename stemming met de koffiekom in de hand zitten ziet, zal wel geen oogenblik de waarheid van

haars broeders bewering betwijfelen. Met een als het ware uitdagend gezicht gluurt zij ons aan, alsof zij zeggen wilde: 'Indien gij kwaad van mijn lievelingsdrank spreken wilt, ik ben gereed om uwe belasterende woorden zegevierend te weerleggen.' En dit zou haar inderdaad niet veel moeite kosten, want de tijd is ver heen, waarin men den Franschen schrijver Fontenelle de bemerking maakte, dat de koffie een langzaam vergif was. 'Inderdaad, wel zeer langzaam werkend,' antwoordde de schrandere man, 'want ziedaar bijna honderd jaren dat ik hem gebruik.' Vandaag is omtrent elk het eens om den koffie voor een smakelijken, opwekkenden, ja, onmisbaren drank te houden.'

'Dat kleine, berookte keteltje,' zegt de predikant Van Koetsveld, 'is het middenpunt van elken familiekring, de welkomsgroet aan iederen vreemde, ja! de voornaamste of althans eerste troost, dien men voor de bedroefden te bedenken weet; want nog onlangs kwam ik bij een arm man binnen, geene vijf minuten nadat zijne vrouw den adem had uitgeblazen; ik vond hem, zooals natuurlijk was, - want de armen kunnen ook liefhebben! - gillend van wanhoop en de handen wringend van rouw; maar ik vond er ook eene goedhartige buurvrouw, die hem zonder eenige moeite met zich troonde, en het reeds zoo ver gebracht had, dat hij zijne tranen af-

wischte. ‘Ik heb,’ zeide zij, ‘buurman eene lekkere kop koffie gezet; dat verzet de zinnen nog wat: want de man heeft het kwaad genoeg.’

Ja, de koffie is inzonderheid voor de geringen zoo wel in de droevigste levensomstandigheden, als bij de blijde doop-, huwelijks- en andere feesten een opbeurend middel, dat vrij wat zekerder en zedelijker werkt dan geestrijke dranken.

En dat men niet bewere met den vriend van Cambrinus, wiens portret wij in het vorige nummer opnamen:

Den koffie laat ik voor de vrouwen,
Ons mannen past het sterke bier;

want ik geloof dat ook het gebaarde geslacht zich in het algemeen moeilijker den geurigen zwarten nectar ontwennen zou dan welken anderen drank ook, en dat de meesten onzer met den dichter Frans de Cort zullen instemmen, waar hij zingt:

Het Gersten heb ik steeds geprezen,
   Het Leuvensch valt in mijnen smaak,
   Den Bruinen drink ik met vermaak,
En de Uitzet mag er stellig wezen;
   Met Faro, Beiersch, Porter, Ale,
   Verfrisch ik gaarne mij de keel.
En, zit mijn buidel vol vijffranken,
   Zoo vul ik zingend mijnen nap
   Met rood of gulden druivensap -
Mij smaken allerhande dranken:
   Maar boven allen spant de kroon
   De zoete drank der mokaboon!

Een drama in eenen stal.

G. Süs zoekt zijne veelal geestige, altijd boeiende onderwerpen meest in de hoenderwereld en inderdaad geene dierenfamilie levert meer stof op voor den waarnemenden kunstenaar dan de huiskring van heer haan. Zonder te gewagen van de spreekwoordelijke moederliefde der hen en het gevoel van persoonlijke waardigheid haars gemaals, die de eer zijner gaden ophoudt, vechtlustig en moedig genoeg om menigen met zijne veeren getooiden krijgsheld beschaamd te maken, legt de hoenderfamilie zelfs in de alledaagsche verrichtingen een beslag aan den dag, dat onfeilbaar gedurig de aandacht van den waarnemer wekken moet. Statig en fier wandelt de haan tusschen de zijnen en laat niet alleen zijne trotschheid blijken in zijn opgestoken hoofd, maar zelfs in elken zenuwtrek, waarmede hij zijne pooten vol zelfvertrouwen oplicht en nederzet. De hooge dunk, dien de haan van zich zelven heeft, verlaat hem in geene enkele omstandigheid. Of gij hem pikkend en krabbend in eenen vuilnishoop of kraaiend op eenen mesthoop vindt, altijd is hij vol zelfbewustheid en legt in die gevallen meer trots aan den dag, dan een kamerlid dat voor de eerste maal de voeten onder den koninklijken disch steken mag of een tenor van het groote opera bij het aanheffen van zijn lijfstuk. En dan de hen! Wat een leven voor een ei van drie centen. Wat over- en weergeloop en gekakel zonder einde, eer zij er toe besluiten kan hare kostbare vracht af te leggen. En de kiekens! Zijn er in heel het dierenrijk nog jongen, die zooveel van hunnen neus of van hunnen bek

maken, van den eersten oogenblik af, dat zij dien in de wereld steken, als het hennenbroedsel?

En indien het een karaktertrek is van het hoendervolkje zooveel beslag te maken bij het minste gewone bedrijf, dan kunt gij u licht voorstellen welke verschrikkelijke opschudding de verschijning van hunnen gevreesden erfvijand en verdelger in hunne woonst moet teweegbrengen. Met fijn opmerkingsvermogen en krachtig weergevingstalent vertoont ons G. Süs zulk drama in het kiekenleven. Vol angst en ontzetting, en met den moed der wanhoop staat de vader den indringer als versteend aan te staren, wijl de verschillige gevoelens, die hem bestormen, tot zijn minste veertje doen overeindkomen. Indien de kloekmoedige haan den moordenaar zijn leven ten offer bieden wil, om dat der zijnen te redden, die met doodsbenauwdheid en in de grootste verwarring op de vlucht rennen, rekent hij echter zonder de behendigheid en het slim vooruitzicht van den vos, die nooit eene gelegenheid laat voorbijgaan om eenen goeden voorraad op te doen voor de min gunstige dagen. Het is dan ook grootelijks te betwijfelen of wel een enkel lid der zoo belangwekkend voorgestelde hoenderfamilie aan den begeerlijken moordlust van den grimmenden Rein ontsnappen zal.

De rookers.

Wij vergasten onze abonnenten vandaag op eene keurige gravure naar eene der onvergelijkelijke meesterstukken van onzen Teniers. Het leven en de werken van den beroemden stichter der Antwerpsche Akademie, wiens standbeeld eene der schoonste liggingen zijner geboortestad opluistert, zijn al te zeer bekend om er den lezer uitvoerig mede bezig te houden. Iedereen, wien de roem der Vlaamsche schilderschool niet gansch vreemd is, weet toch van de waarheid, het frissche en doorschijnende koloriet, de naïveteit en eigenaardigheid van Teniers' tafereelen te gewagen en is met een groot getal zijner schier ontelbare paneelen bekend. Ofschoon David Teniers alle slach van onderwerpen behandelde, zoo zijn het toch voornamelijk de tafereeltjes, waarin hij zoo fijn getoetst en trouw naar de natuur het buitenleven van zijnen tijd afmaalde, die zijnen naam het meest beroemd gemaakt hebben. Deze schilderijen laten ons eenen helderen blik slaan in de huishoudelijke gewoonten en in het openbaar leven onzer voorouders, welke laatste Teniers met een sprekend realism in gansch hunnen eenvoud, met al hunne hoedanigheden en gebreken als levend optreden doet. De jonge hedendaagsche.... school, die ook sterk realistisch is en alle poëzij en idealen als versleten rommel uitkrijt, loopt echter niet erg hoog op met de natuurschildering van Teniers. En dat laat zich begrijpen: het modern realism verwerpt volstrekt al wat men tot nu toe verstond door kunstschilderen. Een tafereel van dezen tijd moet slechts fiks geborsteld, breed geverfd, dik gesmeerd zijn om een meesterstuk te wezen. Gedacht, keus van het onderwerp, samenstelling, teekening zijn slechts bijzaken voor onze nieuwerwetsche kunstreuzen. Jammer voor die jongens, dat het domme publiek van hun gezwets niets gelooven wil en nog altijd het kleinste Teniersken verkiezen blijft aan het schoonste en grootste voortbrengsel... *des artistes du progrès.*

Betty,

Schetsen uit het leven der zinneloozen te Gheel, door Dr. J. Al. Peeters, Geneesheer-Opziener der Kolonie.

IV. Droeve dagen. - Sinte Dimphnadag.

Gedurende gansch den loop van haars vaders ziekte, had Betty in eenen staat van spanning verkeerd, die hare krachten opgehouden en haar noch vermoeienis noch verzwakking had laten gevoelen. Maar zoohaast zij weeskind was, greep de ontspanning plaats en begon de miskende natuur hare rechten terug te eischen. Betty herkende zich zelve niet meer. Gisteren zoo moedig, zoo sterk, zoo onvermoeibaar! Vandaag zoo neergeslagen, zoo machteloos, zoo uitgeput! Zij had nu slechts ééne zieke op te passen, en mevrouw de Mornil vroeg zulke onophoudelijke zorgen niet meer; vrouw Schrijnen kwam dagelijks het zwaarste huiswerk doen, en Lize zelf, hoewel meer goeden wil dan handigheid aan den dag leggende, spaarde geene moeite om dienst te bewijzen. Toch gevoelde het meisje, dat de betrekkelijk licht gewordene taak haar te zwaar woog. De zindelijkheid en de orde heerschten niet meer in denzelfden graad in en rond de woning, en, wat Betty nog meer pijnigde, de waanzinnige vrouw ging uiterst traag vooruit op den weg ter genezing. De eetlust bleef flauw, de kleur bleek, en 's avonds waren voeten en beenen gezwollen. Dit laatste verschijnsel verontrustte het meisje zeer, ofschoon het zich ook bij haar vertoonde; wat door den geneesheer aan het onophoudelijk op de been zijn toegeschreven werd, terwijl het bij mevrouw met de algemeene verzwakking in verband moest gebracht worden.

Zoo kwam bij Betty het denkbeeld op, dat zij niet genoeg deed noch doen kon voor de herstelling der waanzinnige, en dat het eene gewetenszaak was ze naar de Infirmerie te brengen, waar zeker geene zorgen, van welken aard ook, ontbreken zouden. Hoe bitter weende het meisje, toen zij zich voorstelde dat de toepassing van dien maatregel eene noodzakelijkheid zou worden. Zij herinnerde zich de vriendelijke raadgevingen, de sombere voorspellingen van den geneesheer, en zij verweet zich aangedrongen te hebben om, niettegenstaande dit alles, mevrouw te mogen verplegen. Nu was het te laat: haar vader had zijne opoffering en de stijfhoofdigheid zijner dochter met den dood betaald, en de laatste wil van hare moeder zou niet nagekomen worden: mevrouw zou in vreemde handen overgaan.

Zij raadpleegde den geneesheer, in wien zij het volste vertrouwen stelde.

‘Gij doet veel, veel te veel voor mevrouw,’ zegde de man der kunst: ‘en dit alleen vrees ik, dat gij het gelijk uw vader duur betalen zult. Bedenk u,’ voegde hij er op ernstigen en bestraftenden toon bij, ‘en neem spoedig eene beslissing. Ik mocht wel zelf verplicht zijn van in uwe plaats te handelen. Één offer is genoeg.’

Toch kon Betty tot geen besluit komen. Voor mevrouw was immers, volgens den dokter, niet te vreezen, en hare eigene gezondheid was alleen in gevaar.

Weinige dagen na het hierbovengemelde gesprek, trad Lize zonder vrouw Schrijnen in de woning van den pachter. Het kind weende bitter en wierp zich aan den hals van Betty.

‘Ach, Betty,’ snikte zij: ‘nu is moeder Schrijnen ook ziek, en zij kan u niet meer komen helpen. Gij deedt zooveel voor ons en niemand kan iets voor u doen.’

Betty zweeg; haar saamgetrokken gelaat verried de hevigste aandoening. Na eenige oogenblikken sprak zij met vaste stem, als had zij een bepaald besluit genomen: ‘Lief kind, ga Karel Verbelen vragen om tot hier te komen.’

De jongeling haastte zich om het verzoek van zijne verloofde in te willigen. Hij had van den geneesheer niets geruststellends vernomen omtrent den gezondheidstoestand van het meisje, en hij wist dat vrouw Schrijnen bedlegerig was.

‘Betty,’ zegde de jongeling, ‘hebt gij nog niets beslist aangaande mevrouw?’

Betty zag voor zich en weende stil.

‘Betty,’ hernam Karel, het meisje de handen vattende: ‘ik weet hoezeer gij lijdt, en ik lijd met u. Maar gij hebt het recht niet uw leven te verkorten. Laat mevrouw tot op het oogenblik van hare volledige genezing in de Infirmerie verblijven; dan zult gij ook uwe krachten teruggewonnen hebben en wederom met haar en voor haar leven.’

‘Ik begrijp het, Karel, die maatregel moet genomen worden; ik onderwerp mij aan mijn ongeluk, aan den wil van God. Maar hoe gaan wij het aanleggen om tot ons doel te geraken? Want mevrouw zal niet willen heengaan.’

‘Wil ik haar met den toestand bekend maken?’ vroeg Karel.

'Neen, daaraan mag niet gedacht worden,' antwoordde het meisje. 'Mogelijk zou zij uwe tusschenkomst verkeerd uitleggen en de vroegere teekenen harer waanzinnigheid wederom vertoonen. Er blijft geen middel over dan haar te bedriegen.'

Het meisje bleef eenige oogenblikken sprakeloos.

'Daar heb ik het gevonden,' zoo vervolgde Betty. 'Morgen wordt het feest van Sinte Dimphna gevierd, en wij zijn gewoon jaarlijks met de processie te gaan. Wij zullen doen als vroeger.'

'Maar is mevrouw niet te zwak? Zult gij zelf zoo verre kunnen gaan?' vroeg de jongeling.

'Gij zult uw paard inspannen, Karel, en ons rond zes uren met de huifkar op den weg afwachten. Eens in het dorp gekomen, zal ik mevrouw onder het een of ander voorwendsel wel tot in de Infirmerie weten te brengen. Het zal mij hard vallen mijne arme moeder te moeten om den tuin leiden, maar ik hoop dat het gebed mij zal versterken, en dat de goede heilige, die reeds zoovele ongelukkigen getroost en genezen heeft, ook met ons zal medelijden hebben.'

Karel pinkte eenen traan weg, en beloofde op het bepaalde uur vaardig te zijn.

'Hebt gij iemand om uw huis te bewaken?' vroeg hij, op het punt van heengaan.

''t Is waar,' antwoordde Betty met een zucht: 'daar heb ik niet aan gedacht. Verleden jaar bleef mijn vader te huis; nu heb ik niemand meer dan den getrouwen Nero.'

'Ik zal er voor zorgen dat Nero gezelschap hebbe. Tot morgen, Betty! de beste rust en goeden moed!'

Betty was gewoon dagelijks eer zij slapen ging nog eenen blik in de kamer der waanzinnige te werpen. Dien avond naderde zij, op de teenen trappende, tot de legerstede en vestigde hare teederste blikken op de slapende vrouw. Het was de laatste maal dat zij ze daar vinden zou. Morgen zou dit bed ledig zijn, gelijk het bed van haar vader; morgen zou zij gansch alleen zijn in de eertijds zoo gezellige woning. Het meisje knielde en verborg het hoofd in de handen.

Mevrouw sliep niet gerust. Zij mompelde binnensmonds eenige onverstaanbare woorden en wentelde zich op hare sponde. Eensklaps rees zij op met eenen gil, en zag verschrikt rond.

'Ah! gij zijt daar, lieve Betty,' zoo sprak zij haastig. 'Ik droomde dat ik mij bij vreemde menschen bevond, en dat gij, alleen en verlaten, in de woning van uw vader rondzwerfdet. Maar gij waakt op mij, en uw vriendelijk gelaat zegt mij, dat ik niets te vreezen heb. Lief kind, ween niet. Het was slechts een droom; wij zullen steeds bij elkander blijven.'

Betty legde zich, op het aandringen der waanzinnige, ter ruste neder. Maar zij snikte den ganschen nacht. Zij wist dat de droom van hare aangenomene moeder welhaast waarheid zou wezen.

Het is overbekend dat de eeredienst van Sinte Dimphna de oorsprong is geweest der Gheelsche Kolonie. Wij achten het niettemin noodig den lezer in 't kort mede te deelen hoe de zaak zich toegedragen heeft.

Niet lang vóór het jaar 600 kwam Dimphna, de dochter van eenen Ierschen koning, met haren biechtvader Gerebernus, zich in de omstreken van het toen nog onaanzienlijk Gheel vestigen. Zij had geweigerd met haar vader eene bloedschendende verbintenis aan te gaan, en, op het aanraden van Gerebernus, de vlucht genomen. De

verbitterde koning wist de schuilplaats der vluchtelingen te ontdekken: Gerebernus werd door de mannen van het gevolg, Dimphna door haren eigen vader onthalsd.

De plaats waar de martelaren hun bloed hadden vergoten, werd spoedig druk bezocht, en vele personen bekwamen er de genezing van hunne kwalen.

'De heilige Dimphna, die zoo wijselijk de 'uitzinnige liefde haars vaders overwonnen had,' zegt de eerwaarde heer Kuyl, 'werd door de goddelijke Voorzienigheid aangeduid om eene bijzondere beschermster tegen alle zinneloosheid te wezen.'[1)]

'De krankzinnigen,' zegt dezelfde schrijver, voor welke men den bijstand der H. Dimphna kwam afsmeeken, werden eertijds niet naar Gheel gebracht om ze bij de burgers ten kost te besteden, maar om er gedurende negen dagen in de ziekenkamer te verblijven.

'De ziekenkamer stond eertijds, zooals nu, tegen den kerktoren en gaf, bij middel eener binnendeur, toegang tot den tempel. De arme krankzinnigen werden er, om Gods wille, geherbergd en bezorgd.

Had de krankzinnige het gebruik der rede op de negen dagen niet bekomen, zoo werd de Novene soms herbegonnen; of, besteedde men den zieke naderhand in een burgershuis, dan geleidde men hem dagelijks naar de kerk.'

Het is ook mogelijk, ja waarschijnlijk, dat de lijders somtijds rechtstreeks bij de burgers geplaatst werden: wanneer, bij voorbeeld, er geene plaats was in de ziekenkamer; wat nu en dan het geval moet geweest zijn, vermits sommige jaren het getal der opgenomene krankzinnigen tamelijk hoog klom.

Het hierboven gezegde doet begrijpen hoe allengs te Gheel, eerst rondom de kerk der H. Dimphna, later in de kom der gemeente en in de omliggende gehuchten, het gebruik tot stand kwam van krankzinnige menschen te verzorgen. De kerkelijke plechtigheden bekleedden in den beginne eene bijzondere plaats, welke met de heerschende denkbeelden van den tijd overeenkwam. Heden behoort de behandeling der zinneloozen tot het gebied der geneeskunde, en de invloed van den godsdienst wordt niet meer als het hoofdmiddel, maar als een soms zeer nuttig bijmiddel aangewend.

Niettegenstaande die verandering in de gewoonten der tijden, bekleedt de heilige Dimphna in de gemeente Gheel eene eervolle plaats, en blijven overal sporen bewaard van haar verblijf in deze streek, zoodat men mag zeggen, dat de legende, door de overlevering tot ons gebracht, eene geschiedkundige waarde bekomen heeft. Hier is Zammel, een gehucht van Gheel, waar de Iersche vluchtelingen eene hut bouwden en drie maanden verbleven; daar is de put der heilige Dimphna, naast welken men eene kapel aantreft. Te Westerloo vindt men de herberg: de Ketel, waar de schuilplaats van Dimphna aan haars vaders dienaars aangewezen werd. Te Gheel zelf, duidt eene kleine kapel de plaats aan, waar de heilige Dimphna met haren biechtvader het leven verloor. Hier is de weg, met houten kruisen afgeteekend, door de bedevaarders van Xanten gevolgd, toen zij de overblijfselen der martelaren roofden, en ginder verheft zich de kapel van den Groenen heuvel, waar de burgers van Gheel den hun ontstolen schat gedeeltelijk terugwonnen, en de heiligschendende dieven op de vlucht dreven.

De godsvrucht der vorige eeuwen heeft nog op eene andere wijze het aandenken der Gheelsche beschermheilige tot ons gebracht; zij heeft namelijk eenen prachtigen tempel opgericht, bijzonder aan haren eeredienst gewijd, en de hedendaagsche geloovigen toonden zich hunner voorgangeren waardig, door den ijver welken zij aan den dag leggen, om die bidplaats te versieren en te verrijken.

1) Gheel, vermaard door den eere dienst der H. Dimphna. Antwerpen 1863. (Bladzij 63.)

Wij zijn noch met de bouw- noch met de oudheidkunde bekend, en willen het niet wagen, door eene gebrekkelijke beschrijving, een verkeerd denkbeeld te geven van de kerk van Sinte Dimpha. Hare waarde als kunstvoortbrengsel blijkt hieruit, dat de koninklijke kommissie van monumenten haar onder de merkwaardige gedenkstukken van het land gerangschikt heeft. Voor hem, die het leven der zinneloozen te Gheel wil waarnemen, zal het belangwekkend zijn den grootschen tempel binnen te treden op den feestdag der heilige Dimphna, welke den 15^den^ Mei van ieder jaar gevierd wordt. Zoeken wij daarom Betty's gezelschap op.

Betty stond vroeg op, vermoeid van eenen nacht, die haar geene rust vergund had. Eéne hoop zou het meisje overgebleven zijn, indien zij zich toegelaten had die hoop te koesteren: mocht het weder slecht zijn, dan kon het vertrek van mevrouw, al ware het maar voor éénen dag, uitgesteld worden.

Maar neen. Toen Betty buiten trad rees de zon heerlijk aan den gezichteinder en de hemel was onbewolkt. Wat zou het een schoone dag zijn! De Natuur gevoelde het en deed de eerste tonen van haren feestzang weerklinken. De fiere haan rekte den langen nek, sloeg met de vleugelen en herhaalde zijn lustig gekraai; de duiven kirden en pronkten en vlogen heen en weer; de nachtegaal, op het wiegelend takje gezeten, scheen beurtelings te kweelen en te juichen; de leeuwerik steeg tierelierend omhoog, de frissche wind lispelde in de ruischende blaren, en in de verte bromde de zware klok der Sinte Dimphnakerk, door de vroolijke tonen der kleinere klokken begeleid.

Maar het schouwspel der ontwakende Natuur was verre van bij het meisje eene aangename gewaarwording te weeg te brengen. God! zuchtte zij: wat zal ik vandaag lijden!

Nero kwam lustig toegesprongen.

‘Dezen avond zult gij alleen mij overblijven, Nero,’ zegde het meisje. ‘Ik ga met mevrouw het graf van uwen meester bezoeken, en mevrouw zal niet meer wederkeeren.’

Nero kermde zacht, toen hij het woord ‘meester’ hoorde, en hield de starende blikken op de oogen van het meisje gevestigd.

‘Uw meester,’ hernam Betty, ‘is niet meer hier, gelijk voorleden jaar, om het erf te bewaken Gij zult het doen, niet waar, trouwe Nero?’

De hond deed een kort geblaf hooren en liep gezwind rond de woning.

‘Beste Nero,’ zegde het meisje, het beest streelende: ‘wanneer wij alleen, gansch alleen zullen zijn, dan zal ik u van mijn vader, van pachter Dielens spreken, dien gij ook niet vergeten hebt.’

Betty ging binnen om het ontbijt klaar te maken. Mevrouw de Mornil, met hare beste kleederen getooid, wachtte haar reeds in de keuken.

‘Betty,’ zegde de waanzinnige vrouw: ‘gij hebt mij niet verzocht, gelijk op andere jaren, om met u den feestdag van Sinte Dimphna te gaan vieren. Gij hebt zeker gemeend dat ik nog te zwak ben. Maar ik bevind mij zoo goed. Ik zou haast denken dat ik er beter moet uitzien dan gij. Wat zijt gij bleek, mijn kind! Zoudt gij u niet te veel vermoeien met zoo verre te gaan?’

‘Ik heb de noodige maatregelen genomen, moeder,’ antwoordde het meisje. ‘Karel zal ons met de huifkar op onze bestemming brengen.’

‘Ik ben tevreden, Betty, dat wij niet te huis zullen blijven. Wij moeten bidden en den Hemel en Sinte Dimphna bedanken.’

‘En smeeken,’ dacht Betty.

‘Ik ben sedert mijne ziekte zoo gejaagd niet meer; mijn gezelschap moet minder onverdragelijk zijn.’

‘Gij hebt reeds genoeg geleden, moeder,’ zegde het meisje. ‘Geve God dat uwe rust en tevredenheid niet spoedig gestoord worden.’

Mevrouw begreep die geheimzinnige woorden niet en at met smaak, terwijl Betty met moeite iets kon gebruiken. Betty wist dat het uur van scheiden welhaast zou slaan, en dat zij zelfs het genoegen niet zou hebben hare aangenomen moeder vaarwel te zeggen.

‘Gij zijt vandaag, tegen uwe gewoonte, lang van draad,’ zegde de waanzinnige vrouw. ‘Op andere jaren waren wij reeds op gang.’

‘'t Is waar, moeder,’ zuchtte het meisje: ‘het is meer dan tijd van heen te gaan.’

Zij rees haastig op, schoof den grendel voor de achterdeur, wierp nog eenen blik rond de woning en wilde tot mevrouw zeggen dat zij gereed was.

Maar de woorden bleven haar in de keel steken, de bedwongene droefheid gaf zich lucht, en de arme Betty barstte in tranen los.

‘Moeder,’ snikte zij: ‘vergeef mij zoo ik u bedroef. Ik heb zulke akelige gedachten. Ik beeld mij in, dat onze uitstap naar Gheel eene lange reis moet zijn, en dat wij niet allen zullen wederkeeren. Moeder, moesten wij ooit gescheiden worden, vind dan menschen die u meer beminnen, die moediger zijn dan ik.’

EEN DRAMA IN EENEN STAL, NAAR G. SÜS.

‘Gij doet mij beven, Betty. Ben ik nog aan het einde mijner beproevingen niet, dat ik u, al wat ik lief heb op aarde, zou moeten verlaten? En ik hoopte, ik wilde ter kerke gaan om den Hemel te danken! Neen; er is in mijn leven geene plaats dan voor wanhoop en vervloekingen!’

Het aangezicht van mevrouw de Mornil was doodsbleek geworden en al hare lidmaten beefden.

Betty verschrikte toen zij den noodlottigen indruk bemerkte, door hare woorden te weeg gebracht.

‘Het is dwaas, het is slecht van mij,’ zegde zij, ‘op Gods goedheid en op de bescherming der heilige Dimphna niet te betrouwen. Gij vergeeft mij, niet waar, moeder?’

‘Wie zou beter begrijpen dan ik,’ antwoordde mevrouw op kalmen toon, ‘dat de vertwijfeling somtijds tegen onzen wil en dank in onzen boezem sluipt? Gaan wij nu, liefste Betty.’

Toen beiden buiten traden, stonden Lize en Herman voor de deur.

‘O! ik ben zoo blijde!’ juichte het meisje, terwijl zij de hand van Betty drukte: ‘vader

DE ROOKERS, NAAR DAVID TENIERS.

Schrijnen laat mij toe met u en met mevrouw naar Sinte Dimphna te gaan. En Herman is ook tevreden; niet waar, Herman?'

'Ja,' zegde de knaap, ernstig, bijna fier rondziende: 'ik mag hier blijven, en terwijl gij weg zijt de hofstede bewaken, en met vader Schrijnen de beesten bezorgen.'

''t Is waar, Betty,' zegde Lize altoos opgeruimd: 'en Karel heeft hem eene zweep beloofd indien hij wel oppast.'

'Gij zult uw best doen, niet waar, jongen?' zegde Betty. 'En Nero zal uw makker zijn en, indien het er op aankomt, u bijstaan. Nero! Nero!'

De getrouwe hond kwam haastig toegeloopen, maar waarschijnlijk zich eenige plagerij van Herman herinnerende, bleef hij op eenigen afstand van den jongen en bezag hem gansch niet vriendelijk. Herman voelde zich niet op zijn gemak, en sloeg nu en dan een zijdelingschen blik op het dier.

Betty kon zich niet weerhouden van te glimlachen.

'Nero,' zegde zij: 'gij zult met Herman het erf van uwen meester bewaken; pas wel op.'

De hond liep blaffend rond de gebouwen der hofstede en zette zich, toen hij wederkeerde, naast Herman neer.

'Nu mogen wij gerust gaan, moeder. Kom, Lize; dag, Herman.'

'Dag, Herman,' herhaalde Lize, terwijl zij met mevrouw de Mornil en met Betty het erf verliet.

Herman, met Nero aan zijne zijde, en in de rechte houding van een soldaat op schildwacht, bleef lang de bedevaartgangsters nastaren.

(*Wordt vervolgd.*)

De H. Stanislaus van Kostka.

Het Sint-Andreaskerkje,
   In Rome's grijze stad,
Noemt men een pronkjuweeltje
   Om zijne kunst en schat.

Men ziet er twee altaren:
   Een van het godlijk Hart;
Het ander van Maria,
   De Troosteres in smart.

Een beeld in levensgrootte,
   Versierd met kunst en pracht,
Prijkt tusschen deze altaren,
   Met giften rijk bevracht.

Het is Sint Stanislaës.
   Van jongs af Godes vriend,
Die Jezus en zijn Moeder
   Zoo trouw steeds heeft gediend.

Een schilderstuk daarboven
   Strooit bloemen op het pad,
Waarlangs eens Stanislaüs
   Den hemel binnentrad.

Reeds was zijn kinderhartje
Vol teederheid tot Haar,
Die steeds met moederliefde
Beschermt de kinderschaar.

Hem was het grootst genoegen,
Zoowel bij vreugd als smart,
Aan Jezus goede Moeder
Te schenken geest en hart.

Zoo was hij van die Moeder
Het teergeliefde Kind,
Dat steeds in hare goedheid
Zijn reinste vreugde vindt.

Het Kind behaagt Maria
En deze Moeder hem,
En sprak hij van haar liefde,
Zoetluidend klonk zijn stem.

Op 't doodsbed vastgeklonken,
Zag hij in een visioen
Maria, zijne Moeder;
Die Moeder zeide toen:

- 'Mijn Zoon, gij zult niet sterven,
Het uur is nog niet daar;
Maar wijd u toe den Heere
In Jezus kloosterschaar.'

Het hart van Stanislaüs,
Getroffen door die taal,
Onttrok zich edelmoedig
Aan de ijdle wereldpraal.

In de orde der Jezuïeten
Kreeg hij het kloosterkleed,
Waar hij tot aller stichting
Getrouw zijn plichten kweet

Bevrijd van zooveel banden,
Kon hij nu beter God
En ook Maria dienen
Tot heil en zielsgenot.

Kwam Satan hem bekoren,
- Wie is er van bevrijd? -
Dan smeekte hij om sterkte,
Trok winnend uit den strijd.

Reeds veel had hem geschonken
Die goede Moeder-Maagd,
Veel zal Zij hem nog geven,
Daar hij Haar gansch behaagt.

Eens sprak hij tot Maria
Vertrouwvol deze bee:
- 'Neem, Moeder, op uw feestdag

Mij naar den Hemel mee.' -

- 'Ik zou zoo gaarne vieren
Uw nakend kroningsfeest
Met de Engelen des Hemels,
In opgetogen geest.

Daarvoor heb ik gebeden
Alreeds geruimen tijd;
Zorg dan dat ik daar kome
Waar Gij de feestvreugd zijt.

Die dag zou mij de schoonste
Van alle dagen zijn,
't Begin van zaligheden,
Maria, moeder mijn!' -

Gezond was Stanislaüs,
Toen hij die bede sprak;
Dra voelde hij een kwijning,
Die zijn gezondheid brak.

Nu werd de kwijning erger;
En dichter kwam de dag,
De dag, dien deze jongling
Met blijdschap nadren zag.

Weldra was 't kind bezweken,
Zijn ziel steeg op van de aard'.
Hoe heet zijn dag van sterven?
Maria-Hemelvaart.

TH. IGN. WELVAARTS,
abdij van Postel.

De scherprechter.
Een verhaal naar het Hoogduitsch.
(Vervolg.)

Anna had, zonder verlegenheid te toonen deze hartelijke woorden van dankbaarheid aanhoord en zegde, terwijl zij hare blauwe oogen met eenen zachten blik naar den jongen man opsloeg:

'Gij moet mij mijne wel wat gewaagde onderneming niet zoo hoog aanrekenen, ik deed het werkelijk zonder eenig overleg en alleen door de ingeving van het oogenblik gedreven, en dat de zaak zoo gelukkig is afgeloopen hebben wij alleen aan Gods bijstand te danken. - Doch gij schijnt mij toe nog eenigszins afgemat en onder den indruk van het voorgevallene te zijn. Gij hebt nog behoefte aan rust. Neem hier bij ons plaats.'

De vreemdeling zette zich op eenen tuinstoel dicht bij mevrouw Bergen en zegde:

'Veroorloof mij nu, geachte mevrouw, dat ik u mijnen naam noem. Ik heet Benno von Schildern, rechtsgeleerde en als zoodanig aangesteld te Munchen. De vakantie der gerechtshoven schonk mij gelegenheid eene reeds lang door mij gewenschte reis te ondernemen. Ik kwam uit Italië, overnachtte met eenige reisgezellen te Altdorf en wilde met deze gisteren de Rigi bestijgen. Toen de stoomboot dezen morgend bij

Beckenried aanlegde, boeide mij de schoone omgeving aldaar zoo zeer, dat ik daar bleef en besloot om de Rutli een bezoek te brengen; mijne reisgezellen stemden met mijn plan niet in maar voeren verder en wilden mij tegen den avond verwachten in het gasthof, van waar wij den berg bestijgen zouden en daar, zoo wij hoopten, het prachtige gezicht van het ondergaan der zon genieten. Om trouw te blijven aan deze afspraak, bewoog ik den stuurman van een stoomboot, daar deze wegens de onstuimigheid van het meer niet bij Weggis kon aanleggen, om mij hier met een bootje aan land te zetten. De verdere afloop van mijn avontuur is u beter bekend dan mij; tot mijne onuitsprekelijke vreugde vernam ik echter van Jacob, dat ook de schipper des boots gelukkig gered is. Heden namiddag hoop ik nu echter weder genoegzaam hersteld te zijn, om den korten weg naar Weggis te kunnen afleggen en daar berichten in te winnen van mijne reisgezellen die, ten gevolge van den storm, zeker wel eerst heden het voorgenomen bezoek naar de Rigi zullen ondernemen. Tot heden middag moet ik u dus verzoeken nog van uwe vriendelijke gastvrijheid gebruik te mogen maken.'

Mevrouw Bergen wilde er niets van hooren dat de jonge man haar reeds heden verlaten zoude. Zij hield hem voor, dat hij nog te veel afgemat was en rust behoefde, om reeds eene voetreis te kunnen ondernemen.

'En,' voegde zij er bij, 'gij moet heden middag nog den doktor leeren kennen, die gisteren toevallig hier was en die door zijne bekwaamheid en met alle inspanning zijner krachten tot uwe herleving heeft bijgedragen. Hij heeft u zooveel deelneming betoond, dat het hem zeker leed zou doen wanneer hij u niet meer terugvond.'

'De doktor! ja dat is waar, dien moet ik ook mijnen dank betuigen,' riep Schildern met levendigheid uit. Ik had hem waarlijk geheel vergeten, en toch herinner ik mij zeer goed, toen het bewustzijn bij mij terugkeerde, dat ik het eerst in een paar ernstige, donkere oogen zag, die mij deelnemend gadesloegen; doch de afgematheid van mijnen geest liet mij niet tot heldere gedachten komen. Door eene soort van sluimering bevangen, hoorde ik later in mijne nabijheid ook zacht spreken en zag, toen ik mijne oogen eens opsloeg, nogmaals dien ernstigen man, die zich met beschikkingen voor mij bezig hield. Allerlei gedachten verwarden toen echter mijnen geest en heden morgend was de verschijning van den doktor geheel uit mijne herinnering verdwenen. Wanneer ik nu mag verwachten, dat de doktor van middag komt, dan maak ik van uwe vriendelijke uitnoodiging gebruik, om den dag van heden nog bij u door te brengen.

Toen later Eugenius Sittag het landhuis van mevrouw Bergen betrad, vond hij in de zaal moeder en dochter in een onderhoudend gesprek verdiept met den vreemdeling, die bij de verschijning des doktors dezen vroolijk te gemoet snelde en hem met ongekunstelde hartelijkheid dank zegde voor zijne bewezene geneeskundige hulp.

Sittag, een man van zeer groote geleerdheid, gepaard met eene onbeschrijfelijke goedhartigheid en vele andere edele hoedanigheden, miste echter dien aangenamen gezelligen toon,

welke vooral bij eene ontmoeting met vreemden zulk eenen gunstigen indruk maakt. Tegenover deze werd hij echter altijd door eene zekere verlegenheid beheerscht, en om die te verbergen, trad hij de menschen altijd eenigzins stroef en statig tegen, hetgeen dan ten onrechte meestal voor trots of gemaaktheid werd aangezien, zoodat den doktor slechts in den kleinen kring zijner nadere bekenden de rechte waardeering ten deel viel, die hij echter toch overal en ten allen tijde zoo zeer verdiende.

In niet zeer ruime omstandigheden opgebracht, daar zijn vader als wondheeler te Lucern slechts een gering bestaan had en ook reeds vroegtijdig gestorven was, werd hij en zijne ziekelijke moeder bijna geheel door de milddadigheid van vreemde lieden onderhouden; en daar zijne moeder hem steeds vermaande dankbaar en ootmoedig jegens zijne weldoeners te zijn en zich hunne gunst waardig te maken, had de overigens zeer zachtaardige en bescheiden knaap zekere beschroomdheid over zich gekregen, die hem zelfs op mannelijken leeftijd nooit geheel had verlaten. Toen na den dood zijner moeder, voor wie mevrouw Bergen groote genegenheid en achting koesterde, zij den nu geheel ouderloozen Eugenius in haar huis nam en hem later de middelen verschafte om de hoogeschool te Zurich te bezoeken en daar naar zijnen hartewensch in de medicijnen te studeeren, kwam de jonge man gedurig met zeer beschaafde lieden in aanraking en werden daardoor de eenigzins hoekige vormen van zijn geest wel wat afgerond, doch het gevoel zijner afhankelijkheid oefende toch nog zekeren druk op hem uit, die de geheele ontwikkeling van zijn zelfstandig 'ik' bleef in den weg staan.

Daaruit kwam voort dat doktor Sittag de ongedwongene manieren en bewegingen van de beschaafde gezelschappen miste en hij zich in deze kringen steeds stijf en terughoudend voordeed, waardoor de groote schat zijner kundigheden dan ook slechts zelden naar waarde werd beoordeeld.

Ook heden kwam, in den kleinen kring bij zijne moederlijke vriendin, tegenover den jongen welgemanierden vreemdeling, zijne schroomvalligheid weder te voorschijn. Hij sprak bijna geen enkel woord, het gesprek werd grootendeels tusschen Schildern en de vrouw des huizes gevoerd en liep meestal over Italië, dat de jonge man eerst kort geleden verlaten had en waar mevrouw Bergen in vroeger tijd verscheidene jaren had gewoond.

'Gij schijnt zeer bekend te zijn te Rome, mevrouw,' zegde M. Schildern tot mevrouw Bergen; 'hebt gij daar langen tijd verbleven?'

'Zeer langen tijd,' antwoordde zij met eenen zucht; 'te Rome heb ik twaalf jaar gewoond met mijnen innig geliefden vader - hij ligt daar ook begraven,' voegde zij er bij, terwijl hare nog schoone oogen voor een oogenblik door eenen weemoedigen blik beneveld werden.

M. Schildern trachtte nu aan het gesprek eene andere wending te geven, om daarmede de goede vrouw aan de treurige herinneringen te ontrukken, welke door de herdenking aan haren vader bij haar waren ontstaan, en hij deed dit met zulk een goeden takt, dat mevrouw Bergen al zeer spoedig en ongemerkt tot hare vroegere stemming was teruggekeerd.

Ook Anna toonde zich zeer opgeruimd en schertste op hare vroolijke ongedwongene wijze met den vreemdeling over zijne natte kennismaking met haren schoonen Vierwaldstädtersee, doch bemerkte volstrekt niet dat de doktor hoe langer hoe stiller en ernstiger werd.

‘Gij weet toch zeker wel,’ ging zij op plagenden toon tegen Schildern voort, ‘dat er waterkoninginnen en waternimfen hier in 't meer wonen. De nimfen onderscheiden zich in goede en booze, eene van deze laatsten hebt gij zeker bij het aanleggen van de stoomboot bij Beckenried vergramd, door misschien een steentje in het water te werpen dat haar getroffen heeft. Denk maar eens na. Iets van dien aard hebt gij zeker bedreven, de nimf is toen daarover zeker boos geworden en naar den schrikwekkenden Föhn geijld, die sedert lang in eene der bergspleten van den Titlis sliep, om hem te bevelen de golven van het meer met zijne sterke vleugels te zweepen, terwijl zij u dan met uwen boot in de diepte nedertrekken zou. Hebt gij het nimfje niet uit het water zien opduiken, het schoone hoofd met groene slingerplanten versierd, koralen om den hals en de armen en de blanke handen naar u uitgestrekt?

“Ja, wel heb ik de nimf gezien, ofschoon dan ook niet langer dan een sekonde,” antwoordde Schildern op den schertsenden toon van het jonge meisje voortgaande. “Eene sekonde lang zag ik een heerlijk schoon wezen, of zij water- of bloemenkoningin was, weet ik niet, maar wel dat hare blanke handen mij niet in, maar uit het water trokken. Ik verloor daarna mijn bewustzijn, doch nu is het mij volkomen duidelijk, dat eene toovergodin mij gered heeft. Hebt gij hier ook berggeesten?” ging hij na eene kleine tusschenpoos voort, daar Anna bij zijne laatste woorden blozend haar gelaat over haar borduurwerk gebogen had, “hier in deze bergen en bergspleten zullen toch wel aardgeesten en reuzen huisvesten?”

“Wel stellig hebben wij hier berggeesten,” zegde Anna weder met een kinderlijk vroolijken lach. “Van deze kan ik u verwonderlijk schoone verhalen doen en wanneer wij een tochtje naar den Waldishalm maken willen, kunt gij in de daar aanwezige grotten de heerlijke zaal der aardgeesten leeren kennen, welke 3000 voet lang is. Dààr glinstert alles van diamanten en edelgesteenten, kristallen druiven hangen aan de zolderingen en de vloer schittert in duizendvoudige kleurenpracht.”

“Ja daarheen moet gij mij geleiden, mejufvrouw Anna,” riep Schildern met opgewondenheid uit en schoof onwillekeurig zijnen stoel nader bij het schoone meisje.

Op dit oogenblik stond de doktor haastig op en nam afscheid, onder voorwendsel dat hij met spoed naar zijne woonplaats terug moest keeren, om nog eenige ziekenbezoeken af te leggen. Mevrouw Bergen deed hem vriendelijk uitgeleide tot aan de deur, terwijl de jonge lieden vroolijk bleven voortpraten en zich om het vertrek van den doktor niet meer bekommerden dan door hem een vluchtigen afscheidsgroet te schenken.

Met langzame schreden verwijderde Sittag zich uit het hem zoo dierbare huis, terwijl een stroom van gedachten hem door het hoofd woelde.

Met een zeker gevoel van nijd dacht hij terug aan het zoo even gehoorde gesprek tusschen Schildern en Anna, waar hij, de hoog ernstige man, geen deel aan had kunnen nemen. Dan eens kwam het hem zeer kinderachtig voor, om over nimfen en berggeesten te spreken, en dan weder had hij zijne geheele wetenschap er wel aan willen schenken, om evenals die jongelieden te kunnen schertsen en gelijk zij het rijk der geesten en der tooversprookjes in hun onderhoud te mengen en het daardoor minder stijf en gemeten te maken, dan de gesprekken die hij gewoonlijk voerde. Schertsen of recht vroolijk zijn kon hij bijna nooit, dit kwam voort uit de treurige omstandigheden waarin hij zijne kinderjaren had doorgebracht, en terwijl de herinnering daaraan weder zoo levendig bij hem ontwaakte en hij zich voor den geest haalde hoe zijn trots steeds in strijd was geweest met den druk dier omstandigheden,

bracht hem dit in eene bittere stemming die hem, den godvruchtigen en steeds onderworpen man, anders volstrekt niet eigen was.

"Gelukkig zijn! Waarom wil men dan altijd gelukkig zijn?" zegde hij somber voor zich heen. "Waarom noemt men juist *dat* geluk, wat alleen ons eigenzinnig hart wenscht? De aarde is zoo schoon, de mensch door ondervindig, verstand en wetenschap zoo rijk begaafd en steeds in de gelegenheid om deze schoonheid te genieten! Waarom bederven wij ons zelf dit genot dan toch, door van een geluk te droomen, dat eenig en alleen gegrond is op het bezit van een door ons geliefd wezen? En toch kan ik, in spijt van alle verstandige redeneringen, dezen droom van geluk maar niet opgeven! De liefde voor Anna heeft van mijne jonge jaren af in mij geleefd en is één geworden met al mijne gedachten en handelingen. Heeft God dan dit gevoel in mijn hart gelegd om het met mijn leven te doen verwelken? Neen, neen, zoo kan het niet langer blijven; deze onzekerheid drukt mij geheel ter neder! Moed, Eugenius, moed! nog is er niets verloren! Het moet echter spoedig beslist worden; in dezen onzekeren toestand kan ik niet langer verkeeren!"

IV.

Eenige dagen later zat Benno Schildern in het logement *Concordia* te Weggis, op de hoekkamer der tweede verdieping aan een venster, dat uitzicht biedt over 't meer.

Het was eerst vier ure in den morgen en de anders zoo glinsterende waterspiegel lag nog geheel bedekt door een dichten nevel, die zich tot aan de hooge bergspitsen verhief, zoodat dan ook van den Pilatus en den Titlis slechts de uiterste toppen als donkere punten boven de grauwe wolken-massa uitstaken. Op eenmaal namen deze punten echter eene helderroode kleur aan en schitterden als robijnen op den zich heen en weder bewegenden nevelgrond, die daardoor langzamerhand met eene lichtroode tint overdekt werd. De bergtoppen kwamen nu steeds grooter en schitterender te voorschijn, en even zoo werd de nevelsluier over het meer steeds dunner en doorzichtiger. De waterspiegel werd eerst door lichte glinsterende punten zichtbaar; deze punten vergrootten zich echter al meer en meer, tot eindelijk het dunne nevelfloers geheel verbroken werd, en het meer, prachtig verlicht door den gouden glans van de steeds hooger stijgende zon, in al zijne schoonheid te voorschijn trad.

Benno's oogen vestigden zich met verrukking op dit heerlijk natuurtooneel. "O, wie hier immer blijven kon!" fluisterde hij bij zichzelven. "Wie zich hier met der woon vestigen kon en dagelijks het schouwspel van zulk een zonsopgang kon genieten!" - Hij bleef in zijne alleenspraak steken en trad aan het andere venster, door hetwelk men zijwaarts af op dicht struikgewas zag, dat den voet van den Rigi tot aan den oever van het meer bedekte.

Niet zeer ver van Weggis, zag Benno uit dit dicht struikgewas eene kleine wolkzuil opstijgen, welker zachte buigingen zijn blik met bijzondere belangstelling volgde. "Zij zijn daarginder reeds ontwaakt," zegde hij bij zichzelve, trok een stoel bij het venster en bleef met onafgewenden blik die kleine blauwe rookwolk gadeslaan.

Voor zijne herinnering trokken nu de gebeurtenissen der laatste dagen voorbij.

Benno had ook den tweeden nacht onder het vrije dak van mevrouw Bergen doorgebracht, en toen hij den daaropvolgenden morgen in het vertrek der dames kwam om afscheid te nemen, overviel hem een gevoel, als ware 't hem onmogelijk om voor immer van deze plek te scheiden. Hij verzocht alzoo verlof bij mevrouw Bergen, om zijn bezoek te mogen herhalen, daar hij wel plan had om nog eenigen

tijd in de omstreken te vertoeven en zich nauwkeurig met alle schoone gezichtspunten bekend te maken. Dit voornemen was eerst in hetzelfde oogenblik, dat hij het uitsprak, bij den jongen man opgekomen, en alzoo volstrekt nog niet door rijp overleg bekrachtigd; een verheugde blik van Anna's schoone blauwe oogen echter deed hem onmiddellijk tot de uitvoering van het plan besluiten. Zoo had hij dan nu te Weggis zijnen intrek genomen, aldaar de uit Lucern terugkeerende reisgezellen ontvangen en hun aangekondigd, dat zij van elkander zouden moeten scheiden, dewijl hij nog eenigen tijd in deze omstreken wenschte te vertoeven.

Nog dienzelfden avond had Benno zijn weg naar de Rigi genomen, dien bergreus beklommen, aldaar den volgenden morgen het gezicht van een heerlijken zonsopgang genoten en was

toen langs Arth teruggekeerd. Een uur van deze laatste plaats verwijderd, had hij onverwacht Anna Bergen ontmoet, die te midden van eene kleine kudde hagelwitte schapen stond en afwisselend met de beide honden speelde, terwijl de oude herder op zijnen staf geleund voor het jonge meisje stond en met een vriendelijk gelaat haar het een en ander scheen te vertellen.

Het was een heerlijk tooneel en het ware het penseel van een kundig schilder waardig geweest; Benno Schildern stond dan ook als betooverd en kon zijnen blik niet van het aanvallige meisje afwenden. Zij kwam hem heden nog schooner en innemender voor, dan hij haar in de moederlijke woning had gevonden; hare bewegingen daar te midden dier kudde waren zoo bevallig en hare vriendelijkheid jegens den ouden herder werkelijk om iemands hart te stelen. Toen Benno haar naderde, begroette zij hem met hare gewone vrijmoedigheid en was toen onder een opgeruimd gesprek aan zijne zijde voortgegaan, tot zij aan hare tuindeur kwamen; zij groette hem hier vriendelijk met eene bevallige buiging en zeide, dat zij hem tot haar leedwezen niet kon uitnoodigen om met haar binnen te gaan, wijl hare moeder heden naar Lucern was. Morgen mocht hij echter wederkomen om dan, zoo zij hoopte, haar en hare moeder een geruimen tijd het genoegen van zijn aangenaam bijzijn te schenken.

Met welke spanning had Benno dien morgen afgewacht. Hij had zich naar het tuinhuis van mevrouw Bergen gespoed en was toen door deze dame zeer vriendelijk ontvangen en uitgenoodigd om den geheelen dag bij haar door te brengen. Benno geloofde nog nimmer zoo opgeruimd en gelukkig geweest te zijn als dien dag. Hij voelde echter slechts het geluk, zonder zich de aanleiding tot hetzelve bewust te zijn; hij genoot van het oogenblik, zonder zich om het volgende te bekommeren.

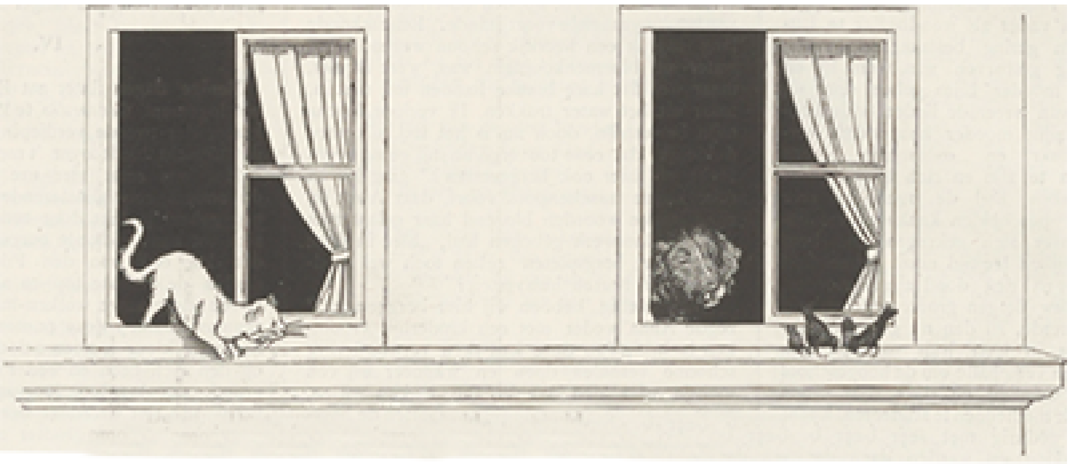

GESTRAFTE MOORDLUST. (EEN MODERN TOONEELSPEL IN 3 BEDRIJVEN.)
1ste bedrijf. De sluipmoordenaar en de beschermer der onschuld.

2de bedrijf. In doodsgevaar!

3de bedrijf. De misdaad gestraft. Apotheose!!

Onder het herdenkeu van de zoo even geschetste tooneelen waren voor Benno ongemerkt eenige uren snel voorbij gegaan en het zal zoo ongeveer zeven uren zijn geweest, toen hij overeenkomstig de gebruiken van het logement, zich naar de salon van de eerste verdieping begaf, om aldaar het ontbijt te gebruiken. Hij had eene zitplaats gevonden aan een der vensters, die op het voorplein uitzicht hebben en zag met verstrooiden blik naar beneden, waar gidsen en dragers benevens paarden en muildieren gereed stonden voor de reizigers die den Rigi wenschten te bestijgen. Doch alleen de oogen van den jongen man waren gericht op dit schouwspel; met zijne gedachten ver[w]ij[l]de hij geheel ergens anders; maar alsof die gedachten op eenmaal verwezenlijkt werden, zoo zag hij Anna, door den ouden Jacob gevolgd, het plein schuins overgaan. Met bliksemsnelheid was Benno aan hare zijde en de adem ontbrak hem bijna, om het jonge meisje behoorlijk goeden morgen te zeggen en de vraag te uiten wat haar zoo vroegtijdig naar Weggis voerde.

Anna, wel een weinig verlegen gemaakt door zijne haastige verschijning, antwoordde hem, dat zij eene arme oude vrouw had bezocht, die reeds sedert lang door mevrouw Bergen werd verzorgd, uit wier naam zij haar dan ook heden weer geneesmiddelen en eten had gebracht. Zij moest nu echter haastig huiswaarts keeren, om met hare mama het ontbijt te gebruiken. Benno stapte zwijgend voort naast Anna, die heden ook ernstiger was dan gewoonlijk, en het wilde maar niet tot een opgewekt gesprek komen tusschen de jongelieden, die anders zoo genoegelijk te zamen konden praten. Anna scheen het drukkende van dit stilzwijgen te ondervinden en maakte er

een einde aan door den heer Schildern te vragen of hij spoedig van hier dacht te vertrekken.

Als door een elektrischen schok getroffen, schrikte de jonge man op. “Vertrekken,” herhaalde hij snel, hoe komt gij zoo aan mijn vertrek te denken!’

‘Ik weet zelf niet waarom deze vraag in mij opkwam,’ antwoorddezij met onvaste stem, ‘doch,’ voegde zij er nog bij, ‘gij spraakt er herhaaldelijk van dat gij slechts weinige dagen in deze omstreken zoudt vertoeven.’

‘En wenscht gij nu misschien naar mijn spoedig vertrek?’ vroeg Benno weder, het jonge meisje uitvorschend aanziende.

‘Neen, neen, dat stellig niet!’ antwoordde zij en sloeg daarbij hare donkerblauwe oogen zoo trouwhartig naar hem op. ‘Wij konden integendeel niets beters wenschen, dan dat gij nog zeer lang hier bleeft, want ik zal u de verzekering wel niet behoeven te geven, dat gij ons zeer lief en waard zijt geworden.’

(*Wordt vervolgd.*)

[Nummer 40]

Gratis-premieplaat.
Aan onze inschrijvers.

GEZICHT OP DEN GROOTEN VIJVER IN HET HAAGSCHE BOSCH.

Binnen weinige dagen zullen wij een aanvang maken met de verzending der Premieplaat van dezen jaargang, zijnde '*De Schipbreukelingen*' naar de beroemde schilderij van Felix Cogen.

Om nogtans de beschadiging van deze schoone gravure, die eene wezenlijke kunstwaarde bezit, te vermijden, zullen wij aan onze inschrijvers, die ons vóór 12 Juni aanstaande 60 centiemen in postzegels doen geworden, de premieplaat, in kartonbladen gerold, franco thuis zenden, derwijze dat zij hun ongeschonden en in volkomen goeden staat toekomt.

Ook belasten wij ons, ten gerieve van onze inschrijvers, met het inlijsten der gravure, onder glas, in netten gouden of zwarten lijst met vergulde bies aan den geringen prijs van frs. 4.-

De geabonneerden, buiten Antwerpen, die van dit voordeel willen gebruik maken, gelieven ons, ten bureele van de *Nieuwe Belgische Illustratie*, Kleine Markt 9, een postmandaat van frs. 4.50 toe te zenden, waarvoor zij de ingelijste premieplaat in eene houten kas zullen ontvangen. Die kas gelieve men ons onmiddellijk franco terug te zenden, of anders de waarde daarvan, 2 franks in postzegels of anderszins.

Men behoeft slechts het hierbij gevoegde biljet in te vullen, waarop wij verders de aandacht onzer inschrijvers inroepen.

Uitsluitend voor de *inschrijvers* op dezen jaargang (1ste der *Nieuwe Belgische Illustratie*) bestaat gelegenheid de schoone Premieplaat van verleden jaar '*De Gouden Bruiloft*' naar L. Knaus, die als tegenhanger kan dienen van '*De Schipbreukelingen*,' te bekomen tegen den verminderden prijs van fr. 1.00.

Onze gravures.

's-Gravenhage.

Er is ongetwijfeld geene plaats in Nederland, die zoo vele eigenschappen in zich vereenigt, welke eene stad aangenaam, schoon en prachtig kunnen maken dan 's-Gravenhage. In een der aangenaamste oorden des lands gelegen aan den voet der duinen, die het tegen de barre zeewinden beschutten, omringd door de bevalligste, meest afwisselende natuurtooneelen, die de heerlijkste land- en watergezichten op weiden, koornvelden, bosch- en duingronden, en de rustelooze zee opleveren, voorzien van zeer ruime, inderdaad vorstelijke straten en pleinen, die met eene reeks van trotsche gebouwen, heerlijk geboomte en fraaie gedenkteekenen bezet zijn, mag 's-Gravenhage met het volste recht een lustoord genoemd worden, waar natuur en kunst elkander de hand schijnen gereikt te hebben, om dit eenmaal ‘schoonste en grootste dorp of vlek der wereld’ tot de schoonste stad van Nederland te maken. 's-Gravenhage, de koninklijke residentie en de zetel der hooge regeering, ook bij verkorting 's-Hage of Den Haag genoemd, ligt 12 uren Z.O. van Amsterdam en ½ uur W. van de Noordzee; het wordt ten N.O. door het statige Haagsche bosch, ten Z.W. door het vruchtbare en schoone Westland, ten Z. en O. door grazige weilanden ingesloten, en is bovendien aan alle zijden omringd door aanzienlijke dorpen, heerlijke landhuizen, prachtige hoven en aangename wegen, die het oog der reizigers en wandelaars onophoudelijk boeien en bekoren. De stad is niet zeer oud, daar zij in het midden der 12de eeuw slechts uit een jachthuis in het toen nog veel grootere bosch bestond, waar de Hollandsche graven kwamen jagen en zich nu en dan voor eenigen tijd ophielden. In het jaar 1250 echter werd hier door graaf Willem II, Roomsch koning, een aanzienlijk ridderslot gebouwd, alwaar zijn zoon Floris V dikwijls zijn verblijf hield, en dat weldra het middelpunt van andere gebouwen, door de edelen uit 's graven gevolg of door eene nijvere bevolking opgericht, en alzoo de oorsprong der stad werd. Reeds eene eeuw later was 's-Gravenhage een aanzienlijk dorp, met vele straten en met aanzienlijke gebouwen bezet. Onder de Burgondische hertogen, die elders hun verblijf hielden, bleef zij nogtans de zetel van de staten en van het hoogste gerechtshof van Holland en Zeeland; in 1528 werd zij door de Gelderschen onder Maarten van Rossem vreeselijk geplunderd en gedeeltelijk verbrand. Gedurende de Nederlandsche beroerten werd het open vlek herhaalde malen door de Spanjaarden bezet, die er veel schade deden, waarom prins Willem I met alle aanzienlijke staatsgezinden hun verblijf in Delft vestigden; de plaats verviel daardoor zoo zeer, dat zij weldra een volslagen puin- en mesthoop geleek; zelfs stelden de Delftenaars toen aan den prins voor, om haar geheel te verbranden. Weldra namen echter de zaken een gunstigen keer: de inwoners keerden langzamerhand terug, de straten werden van puin- en mesthoopen gezuiverd, de staten van Holland, het hof, de rekenkamer, de algemeene staten enz. vestigden er zich weder, en de plaats geraakte tot nieuwen bloei en luister, vooral toen prins Maurits hier zijn duurzaam verblijf koos. Behalve dat deze het vlek zeer vergrootte en verfraaide, vormde hij het plan om het te versterken, hetwelk toen wel achterwege bleef, maar toch later (1620) ten gevolge had, dat het door eene gracht omringd werd, welke in 1629 verdiept en verwijd en van eenig vestingwerk voorzien werd. Van de versterking is echter

naderhand niets gekomen, vooral ook omdat de regeering van Delft zich met kracht daartegen aankantte.

Van nu af bleef 's-Gravenhage de zetel der hooge regeering en der stadhouders, en nam het op verbazende wijze toe; in 1629 werd het in 7 wijken verdeeld; in 1642 en 1643 werden de Prinsengracht en de Prinsessengracht gegraven en ter wederzijde met zeer deftige en sierlijke huizen bebouwd; in 1706 en later breidde het zich naar den kant van het bosch uit, waardoor het vlek een buitengemeen schitterend aanzien verkreeg, alzoo hier meer dan 80 prachtige gebouwen opgericht werden. Over het geheel zal men zich een denkbeeld van den snellen aanwas van 's-Gravenhage kunnen vormen, wanneer men weet, dat volgens Bor in het begin der 17de eeuw het getal der huizen 2.409 bedroeg, en in 1752 er 6.163 geteld werden: na 1807 en bepaaldelijk gedurende de Fransche overheersching verminderde dit aantal grootelijks - binnen 3 jaren tijds werden 644 gebouwen afgebroken - doch na de herstelling van Nederland herstelde ook 's-Gravenhage zich in al zijne pracht: nieuwe wandel- en rijwegen werden aangelegd, oude wanstaltige gebouwen en achterbuurten geslecht, geheel nieuwe straten met de schoonste huizen gebouwd, waaronder de prachtige Koninginnegracht, de Willemstraat, enz.; in 1840 bedroeg het getal huizen reeds 8.953, zes jaren later 10.086, en na dien tijd is dit aantal aanzienlijk vermeerderd. Vooral legde de kunstlievende koning Willem II veel zucht aan den dag, om de residentie te versieren en uit te breiden.

Als de zetel der hooge regeering van de machtige Nederlandsche republiek werd's Gravenhage bij alle vreemde hoven niet minder bekend, dan het rijke Amsterdam; in 1609 hadden er de onderhandelingen over het 12-jarig bestand plaats; in 1668 werd er het drievoudig verbond en in 1697 de vrede met Frankrijk gesloten, die te Rijswijk geteekend werd, en in 1709 moest de vernederde Lodewijk XIV hier den vrede afsmeeken. Daar het verblijf der stadhouders aan de plaats zeer vele voordeelen aanbracht, is het niet te verwonderen, dat de bewoners aan de prinsen van Oranje zeer verkleefd waren; bij menige gelegenheid gaven zij daarvan treffende bewijzen; jammer slechts, dat de geschiedenis hier ook een feit vermeldt, dat een vreeselijk voorbeeld van de uitwerkselen van den partijhaat oplevert: wij bedoelen den gruwzamen moord aan de edele broeders de Witt, die men als de vijanden van het huis van Oranje beschouwde. Het vertrek des stadhouders in 1795 veroorzaakte hier dus ook groote droefheid en onherstelbare schade, welke laatste nog vergroot werd, toen koning Lodewijk in 1807 zijnen zetel eerst naar Utrecht en daarop naar Amsterdam verlegde. De noodlottige inlijving bij Frankrijk met al hare gevolgen dreigde de stad met den ondergang, daar toen bijna dagelijks gebouwen gesloopt en prachtige gestichten, ja geheele buurten voor spotprijzen verkocht werden; maar de heugelijke dag der redding brak aan; van 's Gravenhage gingen bij de eerste stralen van het morgenrood der vrijheid de maatregelen uit, die het vaderland van de vreemde overheersching verlosten en het gebannen Oranjehuis in het midden van het juichende volk terugvoerden; en voorzeker heeft geene stad den prins, die op den 30 Nov. 1813 te Scheveningen aan wal stapte, met hartelijker, uitbundiger vreugdegejuich ontvangen, dan 's Gravenhage, dat nu tot koninklijke residentiestad verheven werd.

De stad heeft de gedaante van een onregelmatig vierkant en bezit onderscheidene ruime pleinen.

Wanneer wij de bijzondere merkwaardigheden van 's-Gravenhage in oogenschouw willen nemen, mogen wij het eerst een bezoek brengen aan het oude merkwaardige Binnenhof, door graaf Willem II in 1249 gesticht, bijna in het midden der stad gelegen, en de eerste kiem der plaats. Het gebouw zelf heeft in den loop van zes eeuwen

uiterlijk weinig veranderingen ondergaan, en prijkt nog steeds als een der eerwaardigste gedenkstukken uit den tijd der grafelijke regeering, toen het, wel wat overdreven, als een meesterstuk der bouwkunst werd geroemd, dat in Europa nauwelijks zijne wedergade vond. Drie poorten geleiden tot het binnenplein van het gebouw, de Stadhoudersspoort, de Mauritspoort en de Hofpoort. Komen wij van het Buitenhof door de eerste binnen, dan valt ons al dadelijk, recht over ons, de ouderwetsche voorgevel der oud-gothische ridderzaal, door Willem II aan het gebouw toegevoegd, in het oog. Ter wederzijde wordt deze gevel door eenen zeskanten toren ingesloten, en een dubbele steenen trap leidt naar den ingang. Deze kunstrijke zaal, in vroegere tijden met Salomo's tempel vergeleken en nog steeds een voorwerp van bewondering, is 37,5 Ned. M. lang, 18,8 M. breed en 20,5 M. hoog, zonder dat zij door eenen enkelen pilaar gestut wordt; de gewelfde zoldering is vervaardigd van vreemd eikenhout, dat men vroeger voor cederhout van den Libanon hield, en waarvan men geloofde, dat het nooit vermolmen, noch door spinnen bezoedeld worden kon. Grootsche herinneringen zijn aan deze zaal verbonden: in 1290 stelde Floris V hier de ridderorde in van St. Jacob; in 1581 werd er koning Filips van Spanje plechtig afgezworen, en in 1651 sloot er de beroemde Jacob Cats met eene deftige aanspraak de groote vergadering der republiek, die den stadhouderloozen regeeringsvorm bepaalde; - uit haar betrad in 1619 de edele Oldenbarneveld het vóór den trap opgerichte schavot, om als martelaar voor de zaak, die hij voorstond, te sterven. Het Hof bleef na de stichting een geliefkoosd verblijf der graven; Floris V verfraaide en vergrootte het door bijgebouwen, en liet waarschijnlijk den grooten vijver graven. Na prins Willem I werd het steeds door de stadhouders bewoond, en ook koning Lodewijk hield er eenigen tijd zijn verblijf; later bestemde hij het tot militaire school, en de Franschen verlaagden het tot een hospitaal, nadat de veroverde wimpels en vlaggen, de zegeteekenen van den staat, die vroeger de zaal in tropeën versierden, in 1808 op last van Lodewijk naar Amsterdam gevoerd waren. Na 1813 werd het gebouw in zijne vroegere waarde hersteld.

Aan de rechterzijde der Stadhoudersspoort bevindt zich de Troonzaal of Vergaderplaats van de Tweede Kamer der Staten-Generaal; hier ziet men den troon des konings met eenen hemel van rood fluweel, waarboven eene fraaie vergulde kroon. Tegenover den troon is de zitplaats van den president; de banken der leden zijn met groen laken bekleed en loopen amphitheaterswijze op.

Op het Buitenhof zien wij het in 1852 opgerichte standbeeld van Koning Willem II, den held van Vittoria en Quatre-Bras, wiens kloeke daden op het voetstuk zijn aangeduid. Ofschoon het beeld in eenige opzichten tegen de regelen van schoonheid strijden mag, strekt het geheel tol sieraad van het plein. Aan de rechterzijde verheft zich de Gevangenpoort, een der oudste gedenkstukken van deze reeks van gebouwen, en ook befaamd in het treurspel der de Witten. Die poort doorgaande, komt men op de Plaats, met den schoonen Vijverberg vereenigd, waar pracht van gebouwen en schoonheid van wandelingen elkander den voorrang betwisten. Van daar komt men langs den prachtig bebouwden Kneuterdijk in het Lange of Wijde Voorhout, door Huygens zoo dichterlijk bezongen.

In het Noordeinde staat het grootste der paleizen van het koninklijk geslacht te 's Hage, het zoogenaamde Oude Hof, de woning van koning Willem I, en thans weder het Koninklijk Paleis, daar het door den tegenwoordigen vorst, Willem III, bewoond wordt; het heette vroeger het Huis van Brandwijk, is een der schoonste huizen der stad, werd in 1595 door de Staten van Holland aangekocht, door prins Willem III herbouwd, en in 1815 met een geheelen achtervleugel vergroot; het uitgestrekte en

sierlijke gebouw springt met 2 zijvleugels naar de straat uit, en bevat verscheidene groote en prachtige zalen, waaronder de eet- en danszaal uitmunten. Achter het huis ligt een tuin, door Frederik Hendrik aangelegd en de Prinsessentuin genaamd, die ongetwijfeld de schoonste en bevalligste van 's-Gravenhage is. Over het paleis, mede in het Noordeinde, prijkt het schoone Standbeeld van Prins Willem I, door graaf E. van Nieuwekerke

vervaardigd en door Soyer te Parijs gegoten. Het is een ruiterstandbeeld op een voetstuk van rood marmer, voldoet in alle opzichten aan de regelen der kunst, drukt het vaste karakter van den edelen en eenvoudigen vorst volkomen uit en maakt eenen treffenden indruk; het paard is bijzonder schoon, en het kostuum van het beeld is voortreffelijk behandeld.

Het binnenhof verlatende, vindt men links, aan den Vijver grenzende, het beroemde Koninklijke Kabinet van Zeldzaamheden, het Prins-Mauritshuis, aldus genoemd, omdat het in 1640 door Maurits van Nassau, gouverneur van Brazilië, gesticht is; het werd door den beroemden Jacob van Kampen gebouwd, heeft een prachtig uiterlijk en een schoon voorplein. Het bevat in 5 doorloopende zalen eenen grooten rijkdom van voorwerpen van allerlei aard, die de belangstelling en bewondering zeer verdienen; de eerste zaal is gevuld met zeldzaamheden, vooral porselein en schilderwerk, uit China; de 2de en 3de met voorwerpen uit Japan, waaronder vooral eene verscheidene ellen lange, met ontzettend geduld vervaardigde voorstelling van het eiland Decima, de 4de zaal vertoont eenen chaos van zeldzaamheden uit alle oorden der wereld, waaronder druïdische oudheden, reliefs van Zwitsersche gebergten, enz,; de 5de is alleen aan Nederlandsche zeldzaamheden en voorwerpen van kunst gewijd, waaronder de kleeding van prins Willem I op den dag zijner vermoording, het pistool van zijnen moordenaar, de volledige wapenrusting van De Ruyter, de leunstoel van Jacoba van Beieren, de stoel van Oldenbarneveld in de gevangenis, een geuzenbeker en geuzennapje, een kleine zilveren haringhoeker, de afbeelding van een rijk Hollandsch koopmanshuis in het begin der 18[de] eeuw met al zijne toebehoorten, enz. enz. De bovenste vertrekken van het Mauritshuis zijn uitsluitend bestemd voor het Koninklijk Kabinet van Schilderijen; hier vindt men eene keurige verzameling der edelste stukken van de Nederlandsche vroegere meesters, met vele pronkjuweelen uit de Spaansche, Fransche, Italiaansche en Duitsche school. Daar ziet men onder andere den onnavolgbaren Jongen Stier van P. Potter (Groote zaal), de Ontleedkundige Les van Rembrandt (4de zaal), dat heerlijk gewrocht, door de geheele kunstwereld als een der uitstekendste voortbrengselen van penseel en gevoel beroemd, stukken van Rubens, Wouwerman, van Dijck, Teniers, Backhuizen, v.d. Velde, Steen, van Ostade, de Keyser, Ruisdael, Velasquez, Murillo, Salvator Rosa, da Vinci, Reni, Dürer, enz., te veel om afzonderlijk te noemen, zelfs om al de schoonheden binnen eenige dagen op te merken; bovendien zijn sommige dezer zalen met voortreffelijke beeldwerken of bustes, waaronder die van De Ruyter, Willem II, Willem III, Willem V, Frederik Hendrik, Wattier Ziesenis, enz. versierd[(1)].

Het Stadhuis is een weinig Westwaarts van het Buitenhof, met den voorgevel over de Lage Nieuwstraat, dicht bij de dagelijksche Groenmarkt. Het is waarschijnlijk tusschen 1560 en 1565 gesticht op de plaats van het oude Stadhuis, in 1733 na eenen brand zeer vernieuwd en verbeterd, doch behield evenwel nog vele kenmerken van zijnen antieken stijl in den voorgevel, die met loofwerk, zegeteekenen en andere sieraden prijkt; het heeft eenen achtkanten koepeltoren van tamelijke hoogte, en bezit fraaie vertrekken, die met heerlijke schilderijen versierd zijn, en waaronder de Burgemeesterskamer inzonderheid uitmunt door hare sieraden en prachtige schilderstukken.

(1) De meeste kunstschatten uit het Prins-Mauritshuis zijn in den laatsten tijd bij verschillende kunstkabinetten der stad ingedeeld en aldaar te bezichtigen.

Ten Z.W. van het Stadhuis verheft zich de Groote of St. Jacobuskerk, eene der grootste kerken van Holland, en eene der fraaiste, die in oude tijden gebouwd zijn. Men wil, dat zij in 1399 door Albrecht van Beieren gesticht of althans verbeterd is. De hooge zeskante toren heeft eene lengte van 100 en eene breedte van 13.5 el, en bezit een speelwerk van 38 klokken. Het 100 voet lange koor is zeer hoog en steekt ver boven het overige der kerk uit; het heeft een doorluchtig daktorentje, is door een houten staketsel van het schip afgesloten, en omhangen met de wapenborden der ridders van het Gulden vlies, die hier in 1456 onder Filips den Goede, wiens wapenbord afzonderlijk aan eenen pilaar hangt, eene vergadering hielden. Het is voorts versierd met de zeer prachtige graftombe van den luit.-admiraal J. van Wassenaar, heer van Obdam, die in den zeeslag van 13 Juni 1665 met zijn schip in de lucht sprong. Zijn beeld staat overeind in volle wapenrusting onder een verhemelte, dat op 4 rood marmeren zuilen steunt; hij wordt door de Overwinning, die op eenen adelaar met uitgespreide vleugelen rust, gekroond, en behalve eenige beelden zijn op de hoeken 4 vrouwenbeelden geplaatst, de Dapperheid, Voorzichtigheid, Wakkerheid en Getrouwheid voorstellende; op het voetstuk zijn in wit marmer zeegevechten uitgehouwen.

Tot de andere aanzienlijke gebouwen en merkwaardige inrichtingen van 's-Gravenhage behooren: De Koninklijke Bibliotheek, geplaatst in een zeer prachtig gebouw in het Lange Voorhout, die zeer rijk is en vele merkwaardigheden en zeldzame handschriften bevat, vooral ook betreffende de uitvinding en de verdere geschiedenis der onwaardeerbare drukkunst; het Koninklijke Kabinet van Penningen en gegraveerde Steenen, een der opmerkelijkste van Europa, bevindt zich mede in eene der zalen; de Koninklijke Muziekschool en Teekenacademie aan den Boschkant; het Museum Meermanno Westrenianum op de Nieuwe Prinsessengracht, eene stichting van den in 1848 overleden W.H.J. Baron van Westreenen van Tiellandt, die bij uitersten wil bepaalde, dat al zijne boeken, handschriften, platen, schilderijen, zeldzaamheden, meubelen, enz. altijd in het door hem bewoonde huis vereenigd zouden blijven, en tweemaal 's maands voor elk opengesteld worden.

Talrijk zijn verders de inrichtingen van weldadigheid, die men in 's-Gravenhage aantreft.

***

Gelijk wij boven reeds zegden, behooren de omstreken van 's-Gravenhage tot de bekoorlijkste, waarop eenige stad in Holland roemen kan. Het eerst komt hier het Bosch in aanmerking, waarvan wij heden een der talrijke prachtige gezichtspunten in gravure te aanschouwen geven. Het is een der grootste overblijfselen van al de bosschen, die oudtijds Holland bedekten, beslaat omtrent 91 bunders oppervlakte, en strekte zich vroeger veel verder ten W. uit. Groot waren de voorzorgen, die de graven ter instandhouding en bescherming van dit bosch namen; zelfs de Spanjaarden hielden het zeer hoog in waarde; de Staatschen echter, zoowel als een stormwind, brachten er in 1573-1576 groote schade aan toe; zelfs werd in het laatste jaar door de hooge regeering besloten, het geheele bosch uit te roeien en de boomen uit geldgebrek te verkoopen; dit gevaar werd echter gelukkig verhoed, door dat de regeering der stad zelve het kocht, waarna het verder niet alleen ongedeerd bleef, maar nu en dan ook van nieuw plantsoen voorzien werd. Na 1820 heeft men zich onvermoeid bezig gehouden om het bosch door het aanleggen van bekoorlijke wandeldreven, het graven van uitgestrekte vijvers en waterkommen, en het aanleggen

van sierlijke bruggen te verfraaien en tot de aanlokkelijkste wandelplaats van Nederland te maken. Vooral is het gezicht uitstekend schoon, dat men van de zoogenoemde Zwitsersche brug geniet, die de twee groote vijvers met hunne bevallige eilandjes van elkander scheidt, en van waar het oog aan beide zijden over de watervlakte met hare schilderachtige rijzende en dalende boorden weidt, terwijl aan de oostzijde boven het hoog geboomte het Huis in 't Bosch uitsteekt. Overal vertoonen zich de aangenaamste wegen, met eeuwenoude boomstammen, zware eiken en beuken, door kreupelhout en bloeiende heesters afgewisseld; inzonderheid is het bosch schoon en schilderachtig, wanneer op de zomeravonden, en vooral des Zondags bij dag, duizende wandelaars en de prachtigste rijtuigen daaraan leven en beweging bijzetten. Het Huis-in-'t-Bosch, ook het Paviljoen en de Oranjezaal genoemd, is een der schoonste paleizen van Holland en door Frederik Hendrik voor zijne gemalin Amalia van Solms gesticht. Het ligt te midden van bekoorlijk hoog geboomte en bosschaadjen, die het op eenigen afstand geheel voor het oog bedekken; langs 18 trappen, die den geheelen middelsten voorgevel beslaan en aan iedere zijde met eene groote bloemvaas prijken, treedt men in het kasteel, waarvan het grootste gedeelte door eene zeer groote achtkante zaal, die van boven koepelswijze toeloopt, wordt ingenomen. De vloer dier zaal is van keurig notenboomenhout, en de zaal zelve is zoo prachtig en met zoo schoon schilderwerk versierd, dat zij door kenners voor eene der voortreffelijkste der wereld gehouden wordt. Zij bevat meestal allegorische voorstellingen uit het leven van Frederik Hendrik, door de beste meesters, Jordaans, de Grebber, Van Everdingen, Van Tuiden, Hondhorst, Zoutman, De Bray en anderen geschilderd, doch waarover wij in geene bijzonderheden kunnen treden. Ook van de andere vertrekken, omtrent 100 in getal, in ieder der beide groote vleugels, welke laatste door prins Willem IV gebouwd zijn, zijn eenige zeer fraai. De voorgevel is door Willem IV van hardsteen nieuw opgebouwd.

Deze streek van Nederland is een bezoek van den vreemdeling overwaardig en wij vooral, Vlamingen, hebben ongelijk als doel voor onze pleizierreizen bij voorkeur het Zuiden te kiezen. Parijs is ongetwijfeld eene prachtige en vermakelijke stad en Zwitserland en de Rijnboorden bieden heerlijke natuurtafereelen aan, maar ook het Noorden heeft zijne indrukwekkende gezichten, zooals in de *Reizen* van den heer Oomen bondig maar duidelijk omschreven werd, en wat meer is, in de Noorderlanden vindt men meer ongekunstelde hartelijkheid, eigenaardigheid, ernst en dichterlijkheid dan in het Zuiden, zoodat de Vlaming zich daar veel beter te huis gevoelt. Dit laatste is door de taaleenheid voor ons in Nederland bijzonderlijk het geval en maakt een reistochtje bij onze Noorderburen dubbel aanbevelenswaardig.

Reizende muzikanten.

't Is morgen kermis in het dorp en langs alle kanten komen kramers en speelliê toegestroomd, want zonder wafels en smoutebollen, paardenmolens en danstenten is geene Vlaamsche kermis mogelijk. Het *quintet* op onze gravure is zonder twijfel voor eene dier geïmproviseerde balzalen aangeworven, en in afwachting dat het morgen zijne kunst kan laten blijken en door zijne opwekkende tonen de levenslustige paartjes onweerstaanbaar ten dans nooden, benuttigt het muzikale vijftal zijnen tocht naar het dorp, door reeds bij iedere huizengroep aan den steenweg tegen kopermunt eene proeve van zijn talent te geven. Wij zien de reizende symphonisten nu bezig met de laatste rondhaling in broederlijke eendracht te deelen. Binnen eenige stonden

zullen de speelliê hunne intrede doen in het dorp, fier over de blijde verbazing en bewondering, die zij alom verwekken.

O, zalige tijd, dat de dorpskermissen ook door de stedelingen verlangend tegemoet gezien werden, waar zijt gij heen? Wie, oudere van dagen, herinnert zich niet, hoe in zijne jeugd de stadspoort des Zondags nauwelijks doorgang verleenen kon aan het volk, dat zich uit de muffe straten naar den gezonden, frisschen buiten begaf en tot doel zijner wandeling en uitspanning eene van de kermissen had gekozen, die onafgebroken en beurtelings in een der talrijke omliggende dorpen gevierd werden. Hoe lustig ging het daar toe, welke ongedwongene en toch gepaste vreugde heerschte daar alom, hoe luidruchtig woelden wij daar, maar altijd onder de oogen der lachende oudjes, in de stampvolle kermistent en dansten stootend en hortend met de blozende boerinnetjes, tot het zweet ons letterlijk in beken langs de slapen

stroomde en wij hijgend op de houten rustbank nedersuiselden. En hoe heerlijk smaakten ons des avonds de frikadellen en de rijstpap, die de feestgerechten uitmaken van elken Vlaamschen kermisdisch.

'Die tijd is lang voorbij!' zooals het liedje zegt. Onze lieve stadsjeugd is tegenwoordig al te zeer ontwikkeld en beschaafd om nog als hare verachterde oudjes vermaak te scheppen in eene onnoozele boerenkermis. Het *café chantant* en.... zijn nasleep heeft in onze groote steden niet alleen allen trek naar kunstgenot, maar ook alle voorvaderlijke gewoonten en genoegens gedood, zoodat de ouders waarlijk te benijden zijn, wier zonen nog in waarheid zeggen kunnen: 'Ik kan geen grooter vermaak bedenken dan met ons geheel gezin naar eene buitenkermis te trekken.'

REIZENDE MUZIKANTEN, NAAR FRIEDRICH KALLMORGEN.

De vrouw van den roover.

Dit tafereel verplaatst ons in het Italiaansche bergland, dat sinds eeuwen de schuilplaats is van roovers, die onder de pen der verdichters zoowel als onder het penseel en den beitel der beeldende kunstenaars in een belangwekkend en romantisch kleed gehuld worden, maar die van dichtbij en met de oogen der werkelijkheid gezien, zich slechts als eenen troep ergerlijke en zeer prozaïsche schavuiten voordoen, bij wie de edelmoedigheid en andere edele gevoelens, die hun soms toegedicht worden, zeer verre te zoeken zijn. Dat in den schoot dier rooversbenden, naast de laagste hartstochten, ook wel eenig menschelijk gevoel tiert, is intusschen niet te ontkennen. De mensch is zelden zoo geheel door boosheid verhard dat geene enkele teedere gewaarwording in zijn gemoed nog weerklank vindt. De bandieten, die aan de geheele beschaafde samenleving den oorlog verklaard hebben, voelen niettemin de behoefte om den band van gehechtheid, dien zij tusschen hen en de maatschappij verbroken hebben, in den kleinen kring hunner genooten weer aan te knoopen. Wederzijdsche genegenheid en hulpvaardigheid, liefde en opoffering zelfs zijn in eene rooversbende geene vreemde verschijnsels, en het hart van de gade eens roovers kan zoowel van trots en min kloppen voor haren echtgenoot als dat der fijngevoeligste edelvrouw.

Onze gravure geeft ons een voorbeeld van de schier onverklaarbare tegenstrijdigheid dat huwelijks- en moederliefde kunnen huizen in het gemoed eener vrouw, die schier dagelijks onbewogen door de haren het bloed van echtgenooten, ouders en kinderen vergieten ziet. Een hevig gevecht heeft plaats gehad tusschen de handhavers der wet en de teugellooze kinderen der bergen. De bandieten hebben het onderspit moeten delven en wie hunner niet gevallen is, zoekt zijn heil in eene overhaaste vlucht. Ook de vrouw van den hoofdman snelt met haar zoontje op den arm het steile bergpad op, den blik vol haat en vertwijfeling achter zich op de vervolgers gevestigd. Is haar echtgenoot in den strijd gevallen, heeft men hem weggesleept, heeft hij langs een ander bergpad de vlucht kunnen nemen? Zij weet

niet of zij hem nog zal wederzien, maar wat er ook gebeure, gewis zal zij haar zoon zoo opvoeden dat hij er eenmaal trotsch op wezen zal de voetstappen zijns vaders te drukken.

Een gezellig klaverblad.

DE VROUW VAN DEN ROOVER, NAAR G. SCHAUER.

Zooals gij ze daar ziet zitten: de dokter, de notaris en de schoolmeester van het dorp, slaan zij driemaal in de week hun kaartje op beurt ten huize van een der spelers. Vandaag zijn zij in de ouderwetsche woning van den magister en wij zien dien schranderen man voorgesteld, verdiept in de studie van een wiskundig vraagpunt des kaartspels. Met gerimpeld voorhoofd en toegeknepene lippen overweegt hij de verschillende kansen zijns spels, terwijl hij zijne beenen besluiteloos tegen den stoel

wringt. Zijne welgevleeschde tegenspelers hebben schoon te lachen en hem met een soort van spottend medelijden te beschouwen. Zij toch zijn niet gewoon zoolang te dralen en spelen doorgaans fluks door, zonder dat het nadenken een oogenblik hun gul gelaat komt overwolken. De meester integendeel is angstvallig en aarzelend in het doen van eenen slag, maar als hij eene kaart trekt, mist hij zelden zijn doel, zoodat hij op het einde van het spel gewoonlijk den inzet opstrijkt en aldus de waarheid bewijst van de spreuk, die op eenen der muren zijner klas prijkt:

Al te haastig vangt niet....

Betty,
Schetsen uit het leven der zinneloozen te Gheel,
door
Dr. J. Al. Peeters,
Geneesheer-Opziener der Kolonie.
(Vervolg.)

Het schouwspel der lieve natuur bracht in de gemoedsgesteltenis van mevrouw de Mornil eene gunstige verandering te weeg, en deed haar de woorden vergeten zooeven tusschen haar en Betty gewisseld. Haar gelaat klaarde op, hare heldere blikken weidden met genoegen rond, en zij ademde met breedere borst de frissche lucht der heide in.

De dag begon te geven, wat de morgen beloofd had, en het landschap baadde zich in het licht der stijgende zon.

Lize was de gelukkigste der kinderen en praatte en sprong, en bemerkte niet eens, dat Betty stilzwijgend was en afgetrokken van gedachten.

‘Als Betty wil zal ik eens een liedje zingen, dat zij mij geleerd heeft,’ zegde het meisje.

‘Best, Lize,’ antwoordde mevrouw: ‘alles zingt rond ons. Waarom zou de mensch, de heer en meester der natuur, de stem niet verheffen?’

‘Wil ik van Sinte Dimphna zingen?’ vroeg het meisje.

‘Juist; het is vandaag de feestdag van Sinte Dimphna,’ antwoordde de waanzinnige. ‘Begin maar, lief kind.’

‘Ja, maar ik ken de wijs niet goed. Zult gij helpen, Betty?’

‘Als het noodig is, zeker, Lize,’ antwoordde de maagd.

Lize zong een eenvoudig liedje: de legende der Gheelsche beschermheilige. Het meisje verhaalde al de gebeurtenissen van Sinte Dimphna's leven: haar doopsel aan het hof van haren heidenschen vader; hare opvoeding, door de zorgen eener christene moeder; de dood der koningin; de droefheid des konings en den raad door zijne hovelingen en door den duivel hem ingegeven, van zijne dochter tot vrouw te nemen; de wanhoop, den wederstand, de gebeden der maagd; hare vlucht in gezelschap van haren biechtvader, den heiligen Gerebernus; hare aankomst te Gheel, haar godvruchtig leven; de gramschap van den koning; de opzoekingen, welke hij overal doet om zijne prooi weder te vinden; de achterhaling der vluchtelingen; de zegepraal der heilige over bekoringen en bedreigingen; de marteldood van den priester en van de maagd; de straf van den wulpschen en bloeddorstigen vader, die op zijne terugreis den dood vond in de golven; en eindelijk de eer aan de overblijfselen der heilige bewezen, en de wonderbare genezingen door hare tusschenkomst verkregen.

Van tijd tot tijd was het verhaal onderbroken door het volgende refrein:

> O Maagd, zoo machtig bij den Heer,
> Zie medelijdend op ons neer!

‘Gij zingt niet mede, Betty,’ zegde Lize, toen zij den eersten keer die woorden gezongen had.

Het arme meisje kon wel weenen, de oogen ten hemel slaan, de handen vouwen en inwendig de woorden van Lize herhalen, doch zingen, neen, dat kon zij niet; hare

keel was toegeprangd. Maar toen Lize voor de laatste maal het refrein aanhief, gelukke Betty er in hare stem te verheffen. Het waren de tonen niet, die hare lieve stem gewoon was te doen weerklinken; het was een snijdende noodkreet uit het hart opgestegen, die mevrouw de Mornil opzien en verbleeken deed, en die zeker in den hemel gehoord werd.

'Wat is er, lief kind?' vroeg de waanzinnige vrouw, toen Betty hijgend staan bleef.

'Ik kan niet meer, moeder,' was het antwoord: 'ik moet rusten.'

'Daar is de huifkar van Karel,' riep Lize, met een ontsteld gelaat Betty gadeslaande.

Inderdaad, de jongeling was met zijn gespan niet ver van daar in eenen zijweg.

Eenige oogenblikken later kon Betty, op de kar gezeten, in de armen van hare aangenomene moeder uitrusten.

Lize was niet opgestegen; zij had hare droefheid voor Betty willen verbergen en ging weenend nevens de kar.

'Karel,' zegde zij: 'Betty is zoo ziek en mevrouw zoo bedroefd.'

Karel antwoordde niet, maar schudde het hoofd en zuchtte.

Het kan niet ontkend worden, dat de godsdienstige geest, door den invloed van het ongeloof, en meer nog van de zedeloosheid ondermijnd, over 't algemeen teekenen van verzwakking vertoont. Wanneer men nogtans, met den feestdag der heilige Dimphna, zich te Gheel bevindt, dan zou men denken in de middeleeuwen teruggevoerd en getuige te zijn van de vurige godsvrucht onzer voorvaderen. Toen Betty, na een weinig uitgerust en eenig voedsel genomen te hebben, zich naar den tempel begaf, stroomde een groot getal bedevaarders, vreemdelingen en Ghelenaren, van alle kanten toe. Eenige gingen buiten al biddend rond de kerk; de meesten drongen in het wijde gebouw, dat welhaast proppensvol was. Alle standen der maatschappij waren hier vertegenwoordigd; het menschelijk opzicht was aan de deur gebleven, en de ingetogenheid stond op elks gelaat te lezen.

Roerend is het schouwspel der wemelende menigte, die zich in de kerk verdringt, en ook hij, die hier uit bloote nieuwsgierigheid zou binnentreden, moet zich getroffen voelen. Sommige der bedevaarders zitten neergeknield te bidden, maar het grootste getal doet den ommegang langs de zijbeuken der kerk, daarna rond de koor en rond het beeld der heilige Dimphna wandelende. Eenigen zelfs kruipen op de knieën onder de houten kasse door, die zich achter het hooge koor bevindt, en waarin de overblijfselen der tomben of steenen kisten van Dimphna en Gerebernus bewaard worden.

En slaat gij, terwijl gij de godvruchtige oefeningen der bedevaarders volgt, ook hunne gelaatstrekken gade, dan krijgt gij eenige bladzijden te lezen van het boek der menschelijke ellenden.

Het is onmogelijk een denkbeeld te geven van al de smarten, die hier om vertroosting komen smeeken, en wilde ik het beproeven, ik zou geene verzinsels noodig hebben om tranen te doen stroomen. De bloote wezenlijkheid overtreft al wat de levendigste verbeelding zou kunnen scheppen.

De man die, met een klein kind aan elke hand, zich door den stroom der menigte laat medevoeren en, in zijne droefheid verslonden, niet weet wat er rond hem geschiedt, die man was, niet lang geleden, gelukkig als echtgenoot, gelukkig als vader. Het ongeluk heeft hem getroffen: de moeder, de gade is krankzinnig geworden en in een gesticht opgesloten. De kunst heeft moedig tegen de kwaal geworsteld, maar hare pogingen zijn vruchteloos gebleven. De vader, de echtgenoot wanhoopt. En niet wetende tot wien zich te wenden, nu hij de vorsten der wetenschap machteloos ziet, neemt hij zijne toevlucht tot de heilige Dimphna. Hij weet bijna niet wat bidden

is; hij is altijd te vast gehecht geweest aan de aarde, om er aan gedacht te hebben de oogen op te slaan. Maar hij zucht, hij snikt, en zijne tegenwoordigheid in den tempel, met die kleine kinderen, die niet weten hoe ongelukkig zij zijn, is alleen een welsprekend gebed. Dat de Hemel hem verhoore en aan den echtgenoot zijne gade, aan de kinderen hunne moeder wedergeve.

Deze vrouw, in jaren gevorderd en met rouwkleederen omhuld, bezat eens een aanzienlijk vermogen; haar echtgenoot was geacht en geëerd, en zij mocht, naar het voorbeeld der Romeinsche edelvrouw, fier zijn over hare kinderen als over de kostbaarste der schatten. Zij waren met de edelste gaven van het hart en van den geest bedeeld, en de schoonste toekomst wachtte hen. Heden is zij weduwe, van een groot deel van hare fortuin beroofd, en vier van hare zonen zijn krankzinnig. Zullen de overigen gespaard blijven? Bidden wij met de arme moeder voor hen die reeds ongelukkig zijn, en voor hen, wien zij het gevaar, dreigend als het zwaard van Damocles, boven het hoofd ziet hangen.

Van tijd tot tijd vestigt zich het oog op personen, die in hunne gelaatstrekken, somtijds in de vormen van het hoofd, in hunne houding, in hunne gebaren, in hunne bewegingen iets zonderlings vertoonen. Het zijn krankzinnigen, die, door hunne familie of door de kostgevers vergezeld, de voorspraak der heilige komen inroepen.

Anderen zijn daar om te danken. Zij zijn van hunne ziekte hersteld, maar niet zelden kan men op hun voorhoofd den rimpel nog ontwaren, door de stormen des levens gegroefd.

Deze heer, tot de gegoede klas behoorende, die ofschoon in den bloei des levens, op zijne verouderde trekken de sporen draagt van een langdurig lijden, is een bouwmeester, die vóór eenige maanden geloofde dat hij verdoemd en van den duivel bezeten was. Hij genoot geenen oogenblik rust, scheurde zich de kleederen van het lichaam, rukte zich de tanden uit den mond en de haren uit het hoofd, verwaarloosde alle zorgen van reinheid, en scheen geen gevoel der menschelijke waardigheid meer te bezitten. Geene redeneeringen, geene smeekingen maakten indruk op hem: hij schreeuwde gansch den dag met heesche stem en met woeste gebaren: verdoemd!

Eene onverwachte krisis heeft hem de gezondheid weergegeven, en nu, omringd van zijne talrijke familie (eene bevallige, allerbraafste gade, en vijf blozende kinderen), komt hij, met een dankbaar hart, de overblijfselen der Gheelsche beschermheilige vereeren.

Hetzelfde doet deze familie, die den rouw draagt en misschien nog wreeder beproefd werd. De juffrouw is vóór eenige maanden, na eene hevige vlaag van krankzinnigheid, genezen uit Gheel vertrokken; de man met ruw gelaat en strakken blik, die haar vergezelt, is haar broeder, slechts onlangs hersteld van eenen tweeden aanval van breinverwarring. Toen hij te huis kwam was zijne gade overleden, en hadden zijne twee kinderen geene moeder meer.

Het zal niemand verwonderen, wanneer ik bestatig dat de groep, door mevrouw de Mornil, Betty en Lize gevormd, in den grooten toeloop van volk bijzonder opgemerkt werd.

Lize trad, met het hoofd gebogen, vurig biddend voort, en sloeg van tijd tot tijd de oogen op, om eenen kommervollen, medelijdenden blik op Betty te vestigen.

De waanzinnige vrouw, nog een weinig bleek en mager, maar met de rechte en fiere houding van vroeger, zag strak voor zich. Somtijds blikte zij op Betty neder, en geen enkele trek van haar gelaat bewoog noch verraadde eenige aandoening; alleen scheen het oog vochtiger te worden en eene koude huivering over hare leden te loopen.

Betty had de plaats ingenomen, welke zij op andere tijden, beleefdheidshalve, aan mevrouw de Mornil overliet, en ging in het midden harer gezellinnen, als wist zij, dat zij zwak genoeg was, om aan beiden eene behulpzame hand te mogen vragen.

Het meisje kon voor het levend afbeeldsel der smart doorgaan, en de kunstenaar zou zich gelukkig geacht hebben hare trekken en hare houding, met den beitel of met het penseel, getrouw te kunnen wedergeven. Hare zwarte, gladgestrekene lokken deden de bleekheid van haar gelaat nog sterker uitkomen. Somtijds rolde een traan onder de lange wimpers, die de wangen overschaduwden, of, hief zich het vochtig oog naar den hemel, dan kon men in den smeekenden blik al het lijden ontwaren, door de gelaatstrekken uitgedrukt.

Betty leed in het eertijds sterke, nu geknakte lichaam. De gang was slepend, de ademhaling moeilijk, het hart klopte onstuimig, het hoofd werd duizelig tot vallens toe. Doch eene moedige ziel heeft somtijds veerkracht genoeg, om een zwak lichaam op te beuren en recht te houden.

De ziel echter leed veel meer dan het

lichaam. Nog eenige korte oogenblikken, en Betty zou hare aangenomene moeder met bedrog van zich losrukken, en in vreemde handen overgeven. En daar, eenige stappen verder, onder de groene zode van de begraafplaats dezer kerk, rustte haar vader, die voor dezelfde vrouw edelmoedig zijn leven had opgeofferd, en het scheen het meisje, dat eene stem aan hare ooren riep: Wat doet gij, Betty? Is het leven u zoo duur? Vreest gij den dood? Vergeet gij de belofte aan uwe stervende moeder gedaan?

De bedrukte maagd kon slechts met moeite zich wederhouden van luidop te snikken. Zij vroeg vergiffenis en bad.

Om vergiffenis smeeken moest het arme meisje zeker niet; vertroosting verdiende zij in de hoogste maat. En het werd weldra rustiger in haar hart. De woorden van Lize's liedje ruischten nog in hare ooren, en het was haar of de verzuchtingen der bedevaarders, het klinken der geldstukken in de offerschalen, de stille gebeden der priesters aan het autaar, de slepende tonen van het orgel, de plechtige kerkzangen, de troostende woorden van den gewijden redenaar op den predikstoel tot éénen kreet samensmolten, die alle ander geluid zwijgen deed:

O Maagd, zoo machtig bij den Heer,
Zie medelijdend op ons neer!

En toen de onafzienbare stoet der processie zich statig langs de straten bewoog, toen herhaalden de klapperende vlaggen, het stil gedommel der vlottende menigte, de schaterende fanfaren en de brommende klokken:

O Maagd, zoo machtig bij den Heer,
Zie medelijdend op ons neer!

Op de Groote Markt werd de zegen aan de neergeknielde menigte gegeven, en ving de processie den terugtocht aan. Voor Betty was het beslissend oogenblik gekomen: zij zou met de bedevaarders niet wederkeeren, maar Mevrouw naar de Infirmerie brengen, die niet veraf gelegen is. Het gebed had haar den moed gegeven, dien zij zoo zeer noodig had.

‘Lize,’ zegde zij: ‘ga bij Karel en verzoek hem kar en paard gereed te maken, om binnen drie kwart uurs te vertrekken. Ik ga met mevrouw eene flesch wijn halen aan de Infirmerie, indien mevrouw niet te zeer vermoeid is.’

‘In 't geheel niet, Betty,’ zegde de vrouw. ‘Ga, Lize; wij zullen u spoedig komen vinden.’

Betty huiverde. Zij had gehoopt dat mevrouw zou weigeren mede te gaan.

Lize zou liever bij hare gezellinnen gebleven zijn, maar zij dorst geene opmerkingen maken.

Mevrouw de Mornil trad voort met een lichteren tred dan Betty, wie de beenen zwaarder wogen, naarmate zij de plaats van hare bestemming naderde.

De kloosterzusters, die met den dienst der Infirmerie gelast zijn, ontvingen de bezoeksters met de hartelijkste beleefdheid. Waarschijnlijk hadden zij van den doktor vernomen wat er gaande was, want de eerwaarde overste zegde: ‘Zet u neer, mevrouw, en rust een weinig uit. En gij, Betty (want ik heb immers de eer tot Betty Dielens te spreken, tot het meisje dat als het toonbeeld der ziekendiensters mag aanzien worden?) gij wordt verzocht bij den heer doktor aan te schellen.’

Betty rees op, bevend en doodsbleek; zij verstond dat het oogenblik der scheiding gekomen was.

'Dag, moeder,' sprak zij bijna onhoorbaar en zonder de hand te durven uitsteken.

'Tot aanstonds, lieve Betty!' riep de waanzinnige vrouw haar achterna.

Betty daalde met moeite de trappen af van de stoep, en sleepte zich voort naar de deur van de woning des geneesheers.

Maar zij had zich te veel geweld aangedaan; de ontspanning greep plaats, en Betty zou op den grond gevallen zijn, indien eene der zusters niet bijgesprongen ware, om het meisje in hare armen op te vatten. De andere zusters snelden toe, door mevrouw de Mornil gevolgd.

De geneesheer, die gehoord had dat er iets gaande was, trad uit zijne woning, onderzocht het meisje en schreef hare onpasselijkheid toe aan de ontroering, aan de zwakheid; hij stelde mevrouw de Mornil gerust, die de vrees uitdrukte dat het met hare Betty gedaan was.

'Laat mij haar verzorgen,' zegde zij; 'het zal lang duren eer ik mijne schuld zal betaald hebben.'

Op het oogenblik dat men het nog beweginglooze meisje binnendroeg, trad een vreemde heer op het voorplein. Het schouwspel, dat zich aan hem vertoonde, scheen hem buitengewoon te treffen. Hij werd doodsbleek, en bleef staan met den hoed in de hand.

Mevrouw de Mornil bemerkte hem, toen zij meende binnen te treden, en, als werd zij door eenen elektrischen schok geraakt, keerde zij zich hevig om, stak met een dreigend gebaar den arm naar den vreemdeling uit, en riep met eene snijdende stem: Pieter Jans!

Daarna volgde zij de zusters, de deur werd gesloten, en de vreemde heer bevond zich alleen in de tegenwoordigheid van den geneesheer.

'Ik wou gaarne den heer doktor spreken,' bracht hij, na eenige oogenblikken, met moeite uit.

'Die ben ik,' werd hem geantwoord, en beiden traden binnen, in den rechtervleugel van het gebouw.

(Wordt vervolgd.)

De scherprechter.
Een verhaal naar het Hoogduitsch.
(*Vervolg.*)

'Anna!' riep Benno, door de lieftalligheid van het meisje medegesleept, en greep hierbij hartstochtelijk hare hand; 'Anna, zeg nog eens: lief en waard, of neen zeg nog meer, zeg mij of gij mij beminnen kunt, met zooveel oprechtheid en trouw, om mij eenmaal voor het geheele leven te kunnen toebehooren? O, trek uwe hand niet uit de mijne!' bad hij haar met bewogene stem: 'hebben deze woorden u dan zoo verrast en verschrikt? Hebt gij er nog nooit aan gedacht, dat ik deze vraag wel eens tot u richten zou? Moet u, die mij door den Hemel tot redding van mijn leven zijt toegezonden, voortaan dat leven dan niet geheel gewijd zijn? O, Anna, toen ik in de golven met den dood kampte, zijt gij mij met uw engelachtig gelaat en in uw wit gewaad verschenen als een geest uit hoogere sferen, die mijne ziel naar betere gewesten zou overvoeren. Slechts eene sekonde duurde deze heerlijke verschijning voor mij en toen reeds omnevelde mij de donkere nacht van bewusteloosheid. Door u aan het leven teruggegeven, houdt mijn geest zich dan ook immer met u bezig, kan

ik mij geene toekomst voorstellen zonder u, en daarom vraag ik u nu dan ook vrij en openlijk, wilt gij die toekomst met mij deelen en mij alzoo reeds op deze wereld een paradijs bereiden?'

Weder trof den jongen man een blik uit Anna's schoone oogen, maar deze blik getuigde van zoo veel liefde en geluk, dat hij in verrukking hare beide handen aan zijne lippen drukte en fluisterend tot haar zegde:

'Anna, niet waar, gij bemint mij even warm en innig als ik u lief heb?'

Een zacht 'ja' zweefde over de lippen van het meisje, dat geheel ontroerd en bevend ter nauwernood hare aandoening kon bedwingen en nu met haastige schreden naar de juist voor haar liggende tuinpoort trad.

Binnen deze kwam mevrouw Bergen hen te gemoet, die wel eenigszins verrast was Benno zoo overwacht voor haar te zien, maar den jongen man toch vriendelijk verwelkomde en hem uitnoodigde om binnen te komen. Daarna deed zij het voorstel om op dezen heerlijken frisschen morgen eene wandeling naar een eikenboschje in de nabijheid te maken en aldaar op het kleine ronde grasperk het ontbijt te gebruiken, hetwelk Jacob er dan heen zou brengen.

Een half uur later kwam doktor Sittag, die met den stoomboot naar Lucern was gereisd, in het landhuis aan. Hij was sedert dien voor hem zoo drukkenden namiddag na het herstel van Benno Schildern niet meer op deze plaats geweest. Het samenzijn van Anna met Schildern en het vroolijke ongedwongen onderhoud dezer beiden, had hem toen geheel ontstemd; hij was daarna nogmaals tot zich zelf ingekeerd en had zijne gevoelens voor Anna opnieuw aan eene ernstige beproeving onderworpen. Deze gevoelens stonden echter op zulk een verheven standpunt dat hij tot de overtuiging geraakte, slechts in Anna het wezen gevonden te hebben, met wie hij kalm den weg door het leven bewandelen kon en dat, zoo zij zijne hand mocht versmaden, hij nimmer meer in staat zou zijn om die eene andere vrouw aan te bieden. Als dit lot hem mocht treffen, wilde hij in eenzaamheid over een leven treuren, welks schaduwzijde hij reeds met zijn eerste bewustzijn had leeren kennen en dat zich nog nooit in het rooskleurig licht van reine vreugde aan hem vertoond had. Dit roosachtig licht vermocht slechts Anna over zijnen levensweg te verspreiden, en kon dit niet geschieden dan zou hij immer in duisternis voortwandelen.

Eugenius gevoelde echter dat eene spoedige beslissing noodzakelijk was; die onzekerheid, waarmede hij steeds te worstelen had, werd hem tot eene foltering. Hij had zich naar den wensch van mevrouw Bergen gevoegd, hij had Anna tot nu toe zijn hart nog niet geopend en was haar slechts als vriend genaderd; nu echter, door de tegenwoordigheid van Schildern opmerkzaam gemaakt, dat zeer licht een ander hem de neiging van het jonge meisje ontrooven kon, nu werd het voor Eugenius ten hoogste tijd, om de ernstige levensvraag tot haar te richten en zoo mogelijk het jawoord van haar te ontvangen.

Met dit voornemen was Sittag heden naar het landhuis gekomen en mevrouw Bergen zou er over te beslissen hebben, of hij zelf Anna den wensch zijns harten zou voordragen ofwel, dat zij als moeder er hare dochter mede bekend zou maken.

Tot zijne groote bevreemding, vernam de doktor van de oude Brigitta, dat de familie zich in het eikenboschje bevond en dat ook het ontbijt daarheen was gebracht. Dit was iets geheel vreemds bij mevrouw Bergen, die anders nooit van de gewone indeeling van den dag afweek en ook over het algemeen zeer weinig van de wandeling hield. Eugenius was echter heden zòò gelukkig en zòò vol hoop, dat het hem als een gunstig voorteeken toescheen Anna onder Gods vrijen hemel te zullen ontmoeten: met het ruischen der bladeren, zou hij dan de betuigingen zijner liefde vermengen

en onder het statige geboomte hoopte hij den zegen zijner moederlijke vriendin te zullen ontvangen.

Met gevleugelde schreden snelde hij, de anders zoo ernstige en bedachtzame man, voorwaarts op het pad dat hem in het eikenboschje en naar de gezegde plek voeren zou, doch hij gaf zoo weinig acht op den weg, dat hij er eindelijk geheel van afweek en zoodanig heen en weer dwaalde, dat er wel een uur verloopen was eer hij bij het kleine gezelschap aankwam, dat op een door hooge boomen ingesloten grasperk had plaats genomen. Reeds op eenigen afstand hoorde hij de stem van mevrouw Bergen; hij spoedde zich nu voorwaarts en bleef als vastgenageld onder een hoogen eiken boom staan.

Welk een tooneel deed zich daar aan zijn oog voor! Op eenen kleinen grasheuvel zat Anna en vlocht een krans van heidebloemen, welke haar door den aan hare voeten in het gras rustenden Schildern, met van vreugde stralende oogen werden toegereikt. Anna's stroohoed lag op den grond en Sittag konde alzoo den vollen aanblik genieten van haar schoon gelaat, dat heden nog door eene bijzonder blijde uitdrukking verhelderd werd. Sidderend nam zij de bloemen uit de hand des jongmans aan, die te gelijker tijd de hare met zijne lippen aanraakte.

Eugenius zocht de moeder met zijnen blik en bemerkte nu hoe deze, met den rug naar het jonge paar gewend, bezig was om, met Jacobs hulp, het ontbijtgoed weder in eene mand te pakken, terwijl zij niet het minste vermoeden scheen te hebben van hetgeen er achter haar voorviel Nu wendde mevrouw Bergen zich een weinig om en zag Eugenius, doch bemerkte toen zij naar hem toetrad terstond de bleekheid van zijn gelaat en de ontstelde uitdrukking ervan.

‘Wat scheelt er aan, mijn waarde vriend,’ riep zij hem op bezorgden toon tegemoet, ‘uw voorkomen is zoo veranderd, alsof u een groot ongeluk getroffen had.’

Eugenius, niet in staat om iets op deze welgemeende toespraak te antwoorden, wendde zijnen blik naar de zijde heen waar Anna nog steeds op den kleinen heuvel zat. De krans was voltooid, Schildern nam hem haar uit de handen en plaatste dien het meisje op het hoofd dat, met deze rooskleurige bloemen getooid, er nog bevalliger uitzag, terwijl zij eenen innigen, vriendelijken blik op Benno liet rusten.

Mevrouw Bergen volgde met hare oogen de richting van Sittags blik en zag in 't eerst met eenen vriendelijken lach naar de schoone groep. Op eens echter was het haar, of de sluier die hare oogen beneveld had, werd verscheurd, op eens kwam zij tot het begrip van Sittag's ontstemming en te gelijk tot het vermoeden, dat deze wel eenige gegronde reden kon hebben. Zij beheerschte zich echter terstond, trachtte den in haar opkomenden argwaan te onderdrukken en haren beschermeling nader tredende, zeide zij bemoedigend:

‘Eugenius, dat is slechts kinderspel, hecht toch geene beteekenis aan die bloemenverkwisting.’

‘Kinderspel?’ herhaalde Sittag met bitterheid. ‘O geëerde vrouw, dit kinderspel schijnt mij toe reeds in hoogen ernst te zijn verkeerd en den wensch van mijn hart geheel verijdeld te hebben. Een ongelukkig voorgevoel deed mij reeds op den dag, toen het onweder dien vreemdeling onder uw dak voerde, tot u spreken over het gevaar, dat er voor mij bestond, wanneer Anna eens kennis zou maken met een man die in leeftijd met den haren overeenkwam, daar zij dien man dan natuurlijk al licht haar hart kon schenken, en vooral nog wanneer het haar onbekend bleef, dat er reeds iemand bestond die meende eenige aanspraak op dat hart te mogen maken. Bijna in hetzelfde oogenblik, toen ik mijne vrees uitsprak, is zij reeds bewaarheid, en de hoop die ik sedert jaren in mijn binnenste gekweekt heb en waar het geluk van mijn leven afhankelijk van was, is in weinige dagen voor immer vernietigd!’

‘Eugenius, Eugenius,’ bracht mevrouw Bergen smartelijk getroffen hiertegen in, ‘nog is er niets geschied en daarom ook niets verloren. Kom met ons naar huis. Anna zal dezen vreemdeling niet wederzien en binnen korten tijd zal zij die kennismaking vergeten zijn, welke gij nu vreest dat reeds zulk een diepen indruk op het hart van het jeugdige meisje heeft gemaakt.’

‘En wanneer het nu toch eens te laat was?’ zegde Sittag weder, mevrouw bij de hand vattende, als om haar tot langer blijven te noodigen; ‘wanneer de wederzijdsche genegenheid in deze jeugdige harten reeds wortel had geschoten, zoudt gij die dan willen uitrukken, op het gevaar af dat Anna's hart daaronder verkwijnen zou? Zoudt gij het zoo onnatuurlijk vinden, als deze twee jonge lieden elkander liefde toedroegen en zoudt gij ze dan met geweld willen scheiden? O mijne vriendin, welke zaligheid mij het bezit van Anna ook beloofde, nimmer zou ik hetzelve toch alleen aan overreding te danken willen hebben! Is Anna voor mij verloren, dan koester ik nog slechts den wensch, dat zij gelukkig moge wezen.’

EEN GEZELLIG KLAVERBLAD.

Men maakte zich nu tot vertrekken gereed en mevrouw Bergen wist het zoo in te richten dat zij op het smalle voetpad steeds naast Van Schildern ging, wien het hierdoor onmogelijk werd om Anna te naderen, terwijl deze zwijgend voortging naast den doktor, die ook in geene stemming verkeerde om een geregeld gesprek te beginnen. Zoo wandelde het kleine gezelschap tamelijk in stilte naar huis. Bij den ingang nam mevrouw Bergen afscheid van de heeren, waarna zij met Anna binnenging.

Ten hoogste verbaasd over de koelheid der anders zoo vriendelijke vrouw, die hem zoo min tot binnentreden als tot een later bezoek had uitgenoodigd, bleef Benno eenige minuten bewegeloos staan. Zou mevrouw Bergen wellicht zijne toenadering tot Anna heden hebben opgemerkt en deze zoo zeer afkeuren dat zij hem van haar verwijderd wenschte te houden? Deze gedachte bracht zijnen geest in groote verslagenheid en deed hem besluiten om terstond tot handelen over te gaan door aan mevrouw Bergen zijne genegenheid voor Anna te openbaren en dezer hand te vragen. Hij achtte het best om deze aanvraag schriftelijk te doen en spoedde zich daarom naar zijn logement te Weggis, om daar den gewichtigen brief te gaan schrijven.

In den namiddag van dien zelfden dag, zat mevrouw Bergen in haar kabinet en keek peinzend voor zich. Dit kleine, slechts door een raam verlichte vertrek, was met eene deur van de zaal afgescheiden en diende uitsluitend ten gebruike van de vrouw des huizes, die zich daar steeds ophield wanneer zij wenschte alleen te zijn, of wanneer zij te schrijven had, doch die nimmer een bezoek in deze kamer ontving. Zelfs Anna moest, wanneer eene of andere gebeurtenis het noodzakelijk maakte om hare moeder in haar kabinet op te zoeken, altijd zacht aankloppen, wanneer zij zich in hetzelve afgezonderd had, waaruit dus wel op te merken valt, dat zij daar niet gaarne gestoord werd.

Toen Anna nog in de kinderjaren verkeerde, was dit kabinet haar steeds zeer onbehagelijk voorgekomen. In het eerst had het de nieuwsgierigheid der kleine wel opgewekt, waarom zij zich in dit vertrek niet vrijelijk mocht bewegen en haar speelgoed er in uitstallen; toen het haar later eens werd toegestaan eenige oogenblikken met hare moeder aldaar te vertoeven, had het zich in dit kabinet bevindende portret van een oud, er somber uitziend man, haar een gevoel van hevigen angst en schrik ingeboezemd. Dit portret stelde den vader van mevrouw Bergen voor, wien zij zoo innig had liefgehad. Het was door een bekwaam schilder in Rome vervaardigd en van eene treffende gelijkenis. Wanneer echter de moeder deze gelijkenis roemde, zag Anna steeds met zekeren tegenzin het portret aan, waarvan de buitengewoon sombere oogen onder de zwarte borstelige wenkbrauwen altijd eenen bijzonder onaangenamen indruk op het meisje teweeg brachten.

Nadat zij heden morgen door Sittag op het gevaar opmerkzaam gemaakt was, dat Anna's hart zich wel aan den jongen vreemden man hechten kon, was mevrouw Bergen nog niet tot het besluit gekomen op welke wijze zij dit gevaar het beste zou kunnen afwenden. Nog steeds ontbrak haar het geloof dat er eene wezenlijke liefde bij het meisje ontkiemd was en zij hield het dan ook niet voor raadzaam om er met haar over te spreken, daar zij vreesde hierdoor wellicht een gevoel bij haar op te wekken dat nu geheel sluimerde. Evenmin vond zij het ook een geschikten tijd om Sittag's wenschen aan Anna kenbaar te maken, wenschen die door de moeder zoo zeer begunstigd werden, omdat zij zoo gaarne eene verbintenis van het geliefde meisje met den zoo hoog geschatten vriend zou verwezenlijkt zien. Schildern mocht het huis niet meer betreden, dit stond reeds vast, want Anna's blozen, toen hij haar des morgens den krans opzette, was mevrouw Bergen toch niet ontgaan en zij was nu aan het overleggen wat wel het best zou zijn, of den jongen man te verbieden haar te bezoeken, ofwel met Anna eene kleine reis te ondernemen en haar op deze wijze voor eenigen tijd van hier te verwijderen, terwijl dan bij hare terugkomst de vreemdeling reeds lang vertrokken zou zijn.

(*Wordt vervolgd.*)

De Schipbreukelingen, naar Felix Cogen.

[Nummer 41]

Lente.

Vriendlijke Lent, die de blâren weeft,
  En met de blâren,
  De jeugdige jaren,
't jonge hartjen ons hergeeft!
Welkom in de groene weide,
Met uw zegenend geleide,
  Met uw gouden zonnestraal,
  Met al uw geuren
  En klanken en kleuren,
Met uw welluidend boschkoraal,
Lente! welkom, duizendmaal!

J.J.L. ten Kate.

Onze gravures.

De kwakzalver.

Het onderwerp dezer welgeslaagde gravure is voorzeker niet nieuw, maar ontegensprekelijk hier met zooveel eigenaardigheid als waarheid behandeld. Boer Theunis is ziek: eene zware verkoudheid heeft zijne maag en met haar zijn humeur bedorven en hem met eenen stijven hals en stramme beenen bij den haard gekluisterd. Wel heeft moeder de vrouw haren echtvriend reeds verscheidene malen eenen fermen pot thee met *Kramilbloemen* gezet en, toen dit probate hulpmiddel krachteloos bleef, achtereenvolgens al de remediën aangewend, die de familie-overlevering, de Troost der armen en de almanak als onfeilbaar opgeven, zonder er in te mogen gelukken den zieke merkelijke beterschap te bezorgen. Met gemeenzaam overleg werd dan ook besloten een man der kunst te raadplegen. Van den doktor uit het dorp wilde boer Theunis echter niets weten, en als bewijsreden voor de kleinachting, die hij omtrent de kennissen diens mans koesterde, voerde hij aan ‘dat er bijna alle veertien dagen een mensch stierf in de parochie.’ Meer vertrouwen had de pachter in den zalfmeester uit de naburige gemeente, die hem eens *gratis* - en dit was eene machtige beweegreden - een behoedmiddel tegen de teering aangeduid had, waardoor hij tot nu toe van deze vreeselijke ziekte volkomen gespaard gebleven was. Moeder de vrouw gelastte zich dan ook den zalfmeester te gaan verwittigen als zij zich 's Vrijdags naar de markt begaf, en kort na haar bezoek zien wij den geroepene reeds bij zijnen patiënt zitten. ‘Er is wel een begin van rhumatism bij,’ zegt de wonderdokter, ‘want anders zou de verkoudheid reeds lang genezen zijn. Nu, daar is middel voor. Er bestaat eigenlijk maar eene kwaal, waarvoor geene redding te vinden is, en dat is de *mortificatie*. Zoolang er geene *mortificatie* mee gemoeid is, pachter, verzeker ik de genezing van alle ongesteldheden.’ Het vertrouwen in de wetenschap van den zalfmeester wordt door deze laatste stellige verklaring onwankelbaar bij boer Theunis gegrondvest, al kijkt hij ook eenigszins beteuterd bij dat hooggeleerd maar vreeselijkklinkend woord mortificatie, dat

hij meent wel eens bij eenen lijkdienst gehoord te hebben en waaraan hij dan ook denkt eene doodelijke beteekenis te moeten hechten. Tot zijne geruststelling heldert de wonderdokter hem echter op dat *mortificatie* verrotting zeggen wil, in zalfmeesters latijn, natuurlijk.

Inmiddels heeft de geleerde man een potje uit zijne medicijntasch te voorschijn gehaald, dat hij thans den zieke voorhoudt als de *soevereinste remedie*, die er op geheel de wereld tegen zijne kwaal bestaat. Wanneer de pachter alle avonden zijne stramme lichaamsdeelen met de zalf uit dit potje bestrijkt, moet hij onfeilbaar binnen acht dagen geheel en voor altijd van de rhumatiek genezen zijn. Als versuft van bewondering voor zooveel wetenschap zit Theunis den zalfmeester aan te staren en het lijdt geen twijfel of hij zal, zoodra hij van zijne verbazing bekomt, de hand aan den geldbeugel hebben om zich in het bezit van de wonderzalf te stellen. Of deze intusschen de voorspelde heilzame uitwerking teweegbrengen zal, is hoogst onzeker, ofschoon boer Theunis haar die gewis toekennen zal als zijn krachtig gestel, het natuurlijke afnemen der ongesteldheid en de macht der inbeelding hem weldra de volle gezondheid zullen teruggeschonken hebben.

De jonge beeldstormer.

Kan vorenstaande gravure op geene oorspronkelijke vinding bogen, deze toch - die ons tot vroegere eeuwen, tot den tijd der hervorming terugvoert - geeft onder dit opzicht onbetwistbaar bevrediging. Hier is het onderwerp nieuw, vreemd zelfs. Een jong heethoofd doorboort met pistoolschoten de portretten uit de kostbare glasramen der ouderlijke woning, de beeltenissen wellicht zijner roemruchtige voorvaderen. Vol angst en ontzetting klemt zijne zuster zich aan een meubel vast en wendt gruwend het hoofd van die baldadige vernieling af. Wat drijft den jeugdigen losbol tot dit wandalenwerk? - Uitzinnige prekerstaal tegen den zoogezegden heidenschen beeldendienst? Navolgingszucht van de heldendaden der beeldstormers? Of staan wij hier veeleer niet voor een nieuw bewijs van de waarheid des spreekwoords: *Zoo de ouden zongen, piepen de jongen*. In dit geval zal de vader van den jongen beeldstormer, evenals zoo menige ouder na hem - gedaan heeft, de treurige ervaring opdoen, dat de aangehaalde spreuk niet altijd juist is en veeltijds zou dienen vervangen te worden door de woorden: *Zoo de ouden zongen, huilen de jongen*. Want kinderen volgen dikwijls den levensweg, dien zij aan de zijde hunner ouders bewandelden, veel verder dan hij voorgegaan werd, ja, niet zelden tot het uiterste. En dit zoowel ten goede als ten kwade. Hoeveel Heiligen hadden als Sint Augustinus en koning Lodewijk van Frankrijk godvruchtige moeders? Hoeveel genieën hadden kunstminnende vaders? Hoeveel diepgevallene misdadigers hadden in hunne jeugd alle godsdienstige en zedelijke opleiding naar woord en voorbeeld moeten ontberen?

Indien de schilder van het tafereel, dat wij bespreken, onzen modernen opvoeders en ontvoogders der jeugd het gevaar had willen voor oogen stellen, dat deze door hunne dweepzieke leerstelsels der maatschappij in de toekomst bereiden, zou hij zulks moeilijk met meer behendigheid en tact kunnen doen hebben dan door zijn *Jonge Beeldstormer*.

Hondenjaloezij.

Neen, Medor kan het maar niet verkroppen dat die kleine schreiende indringer hem bijna geheel uit het hart zijner meesteres verbannen heeft en dat al de liefkoozingen en zoete woorden, die hij vroeger van haar ontving, thans alleen dat vreemde dingentje ten deele vallen. Onderzoekend gluurt hij den nieuwen gunsteling aan en vraagt zich verwonderd af wat deze wel mag gedaan hebben om zoo geheel het gemoed zijner meesteres veroverd te hebben. Hij ziet dat kleine wezen door geen enkel hem bekend teeken eenige liefde en trouw aan zijne verzorgster betoonen, en zijn hondenverstand staat er op stil, dat zijne likken, zijn blij geblaf en kwispelstaarten zoo op eens met onverschilligheid bejegend worden, terwijl dat beweginglooze schepseltje voortdurend de teederste streelingen en vriendelijkste woorden uitlokt.

Kwaad zou Medor den kleinen Benjamin echter niet willen doen. Daarvoor is de hondennatuur te grootsch en edelmoedig. En op de vraag zijner meesteres of hij het kindje gaarne ziet, laat hij zelfs een gekreun hooren dat in zijne taal reeds heel goed op een half toestemmend antwoord gelijkt en dat de moeder verhopen doet in Medor weldra den trouwsten aller beschermers voor haar wichtje te vinden.

Betty,
Schetsen uit het leven der zinneloozen te Gheel,
door
Dr. J. Al. Peeters,
Geneesheer-Opziener der Kolonie.

V.
Het verhaal van den vreemdeling.

Toen de vreemdeling, in het studievertrek van den doktor gekomen, op diens verzoek, zich nedergezet had, bleef hij eenige oogenblikken sprakeloos, blijkbaar door de ontroering overmeesterd.

De man moest, naar houding en gebaren te oordeelen, tot de hoogere standen der maatschappij behooren. Hij kon rond de vijftig jaren tellen, was sterk gebouwd, droeg den blos der gezondheid op de wangen, en had fijne lippen en een verheven voorhoofd, die van scherpzinnigheid en helderheid van verstand getuigen. De diepe rimpels, tusschen de wenkbrauwen gegroefd, en de dikwijls onbeweeglijke, starende oogen gaven aan het gelaat eene weemoedige uitdrukking.

'Heer doktor,' zoo sprak hij eindelijk, met onvaste stem: 'vergeef mij; ik ben niet voornemens u lang op te houden.'

'Vraag niet om verschooning, mijnheer,' zoo antwoordde de geneesheer: 'ik begrijp uwe ontsteltenis. Gij zijt niet gewoon aan de tooneelen, die in de krankzinnigengestichten plaats grijpen.'

'Heer doktor, mag ik u verzoeken mij eenige inlichtingen te geven omtrent de vrouw, die ik zoo even gezien heb?' vroeg de vreemdeling.

'Zij is eene krankzinnige vrouw, hier sedert jaren voor rekening der Godshuizen van Brussel geplaatst,' zegde de doktor, terwijl hij een register opensloeg.

Het gelaat van den onbekende scheen op te helderen.

'Zij is echter te Brussel niet geboren,' vervolgde de doktor, 'maar van Hollandschen oorsprong. Haar naam is...'

‘Emma Mastenberg,’ onderbrak de vreemde heer, den man der kunst met nieuwsgierigheid en angst gadeslaande.

‘Juist,’ was het antwoord: ‘Emma Mastenberg,’ echtgenote de Mornil.’

‘Arme Emma! arme vrouw! ongelukkige nicht!’ herhaalde de vreemdeling, die verbleekte en zijn gelaat in zijne twee handen verborg.

De doktor zag hem met verwondering aan, en scheen nadere ophelderingen te verwachten.

‘Heer doktor,’ hernam de bezoeker, met vastere stem; ‘ik ben Pieter Jans, een naastbestaande van mevrouw de Mornil. Gij zult nog beter begrijpen waarom haar ongeluk mij zoo grievend treft, wanneer ik u zal gezegd hebben, dat Emma eens de uitverkorene was van mijn hart, en dat nog heden, na eene scheiding van dertig jaren, haar naam in mijne herinneringen de eerste plaats bekleedt. Maar ik wil u de gansche geschiedenis van haar vroeger leven, en de mijne meteen, verhalen. Wees slechts zoo goed mij iets te zeggen omtrent hare ziekte, haar verblijf te Gheel, hare levenswijze. Gij zegdet dat zij hier voor rekening der stad Brussel geplaatst is?’

‘Ja,’ antwoordde de geneesheer: ‘zij is, als behoeftige zinnelooze, ten laste gevallen der openbare liefdadigheid.’

‘En geen der naastbestaanden heeft zich eenige opoffering getroost, om haar lot te verzachten?’ vroeg de heer Jans.

‘Ik wist zelfs niet dat zij nog naastbestaanden had,’ was het antwoord.

‘Het is dus reeds twintig jaren,’ vervolgde de doktor, ‘dat mevrouw de Mornil te Gheel verblijft. Het weinige dat ik omtrent haar vernam, toen zij naar hier gebracht werd, hare manieren, deden mij vermoeden, dat zij niet altijd onder de lagere klassen was gerekend geweest, en zetteden mij aan haar met bijzondere zorgen te omringen. Na eenige dagen in de Infirmerie de teekenen harer ziekte waargenomen te hebben, gelukte ik er in een huis te vinden, dat bijzonder geschikt was om haar te ontvangen: het huis van pachter Dielens, in de Winkelomheide. De zieke was er recht op hare plaats: van het eerste oogenblik had zij de pasgeborene dochter van den pachter lief, zij verzorgde het meisje als haar eigen kind en noemde het met den naam van Betty, den naam van den lieveling, dien de dood haar ontrukt had. Ofschoon de som voor het onderhoud en de inwoning der waanzinnige vrouw betaald, slechts tot eenige centiemen daags beliep, werd de zieke door pachter Dielens en zijne gade behandeld als iemand tot den verhevensten stand behoorende, en mevrouw de Mornil vond, gelijk eene koninginne, liefde en eerbied in de nederige woning van den Kempischen landbouwer.

‘Maar het zou te lang zijn, u met al de bijzonderheden van het twintigjarig verblijf uwer ongelukkige naastbestaande te Gheel bekend te maken; wat in de laatste maanden voorgevallen is, zal u een denkbeeld geven van de liefderijke verzorging, welke zij steeds genoten heeft. Mevrouw werd door de typhuskoorts aangevallen. Noch de pachter, noch zijne dochter Betty, wilden zich van hunne bestedeling scheiden, zouden haar, kost wat kost, oppassen. De vader heeft het met den dood betaald, en de dochter met eene gevaarlijke ziekte, gevolgd van eene algemeene verzwakking, waarvan ik niet weet welk het einde zal wezen. Betty, zich in de onmogelijkheid bevindende mevrouw langer te bezorgen, heeft haar vandaag naar de Infirmerie gebracht, en op het oogenblik der scheiding is zij in bezwijming gevallen. Maar ik hoef er niets bij te voegen, vermits gij de onverwachte getuige geweest zijt van dit roerend tooneel.’

‘Dan is mijne nicht niet zoo ongelukkig geweest, als ik gevreesd heb?’

‘Zij is zoo gelukkig geweest, als zij het in haren toestand zijn kon. De liefde van eene edelmoedige familie heeft haar lot verzacht.’

‘Ik wil die brave lieden beloonen; ik wil iets doen voor Emma, voor mevrouw de Mornil. Ik ben genoeg gevorderd in jaren,’ voegde de vreemdeling er met eenen bitteren glimlach bij, ‘om mij als haren beschermer te durven aanstellen, zonder het gepraat der wereld te moeten schroomen. O! waarom heb ik niet vroeger de gedachte opgevat van naar Europa weder te keeren! Maar ik vergeet dat het mijne beurt is u mijne geschiedenis te verhalen, voor zooveel die met het leven van mevrouw de Mornil in verband staat. Ik vraag u op voorhand verschooning, indien ik, in mijne herinneringen verdiept, bijzonderheden mocht aanhalen, welke voor mij hoofdgebeurtenissen zijn.

‘Ik zegde u reeds, heer doktor, dat mevrouw de Mornil mijne nicht is; mijne moeder was haars vaders zuster. Mijnheer Mastenberg was een groot eigenaar en bekleedde eene aanzienlijke plaats in de maatschapij; mijn vader, integendeel, had nooit een groot vermogen gehad, en wat mijne moeder hem als bruidschat had medegebracht, was. van in de eerste jaren van hun huwelijk, zoek geraakt. Mijn vader had zich ter goeder trouw laten bedriegen. Zijne onvoorzichtigheid, of liever zijne onbehendig-

heid, had nooit genade gevonden in de oogen van Mr. Mastenberg, die zelf zeer behendig was, en uit alle vruchten sap wist te persen; ook waren de betrekkingen tusschen de beide familiën altijd alles behalve gul geweest. Het deed den invloedhebbenden rijkaard pijn, eenen man van zoo weinig aanzien als mijn vader zwager te moeten noemen. Mijn vader verdiende zeker die minachting niet. Hij had met kloeken moed de slagen der fortuin verduurd, en van de schipbreuk gered wat gered kon worden. Om in de behoeften van het gezin te voorzien, om aan de grooter gewordene kinderen eene deftige opvoeding, eene gevoeglijke geleerdheid te geven, had hij geene moeite gespaard, geen arbeid ontzien. Hij had het zoo ver gebracht, dat het hem mogelijk was mij de lessen te laten volgen van het hooger handelsinstituut. De uitslag mijner studiën beantwoordde aan de verwachtingen, aan de opofteringen mijner ouders; ik verliet de school met een diploma van eersten graad. Eene schoone toekomst stond voor mij open.

'De houding der familie Mastenberg, ten onzen opzichte, was sedert eenigen tijd teenemaal veranderd. Mijne neven, de jonge heeren Mastenberg, verzochten mij van tijd tot tijd op hunne jacht- en plezierpartijen; ik werd in het huis van mijnen oom met beleefdheid, ja met vriendschap ontvangen, en mijnheer Mastenberg vernederde zich zoover dat hij, na mijn laatst examen, mijne ouders in hunne woning geluk ging wenschen.

'Ik had nu de gelegenheid met mijne nicht Emma kennis te maken, en den eersten keer reeds, dat ik mij in hare tegenwoordigheid bevond, deed een nog onbekend gevoel mij den boezem jagen. Welhaast beminde ik Emma uit al de krachten mijner ziel, gelijk men slechts eenmaal bemint in zijn leven. En zou zij mij ooit beminnen? Zou ik ooit aan mijnheer Mastenberg hare hand durven vragen? De jonge, onervarene maagd zou misschien zeggen: wat doet het, dat gij niet rijk zijt? Ik bemin u, gij bemint mij, maak mij gelukkig, ik zal alles doen om u gelukkig te maken! Wat zou mijnheer Mastenberg zeggen, hij, voor wien het geld alles is? Zou hij de vraag van den armen jongeling niet met verachting afslaan?

'En dan, na elkander eenige te ras vervlogene dagen bemind te hebben, na teedere woorden, na plechtige eeden en zoete droomen, zou het uur komen, op welk men aan het geluk der liefde vaarwel zou moeten zeggen. De arme jongeling zou van verwaandheid, Emma van lichtzinnigheid beschuldigd worden.

'En men zou ergens een jongeling opzoeken, die de eenige onontbeerlijke hoedanigheid: rijk zijn, zou bezitten. En wanneer Emma, bleek en bevend, naar het altaar zou gesleept worden, dan zou men haar zeggen: vrees niet, gij zijt rijk, gij zult gelukkig zijn!

'Zulke sombere gedachten dreven mij dikwijls door den geest. Maar een blik van Emma was genoeg om mij gerust te stellen. Zij beminde mij, zij zegde, zij schreef het mij. Wat edel hart! Wat liefderijk gemoed! Welke onschuldige ziel!

'Pieter, zoo luidde een van hare brieven, wat voel ik mij gelukkig! Vroeger was ik somtijds droefgeestig en weende zonder te weten waarom. Sinds ik u bemin, heerscht een stil genoegen in mijn hart. Dikwijls, gelijk de vogels in het groen, zing ik den Heer een jubelend danklied. Ik zal voor u en met u leven. Ik zal in uwe armen sterven, en in het ander leven met u vereenigd zijn. Pieter, kunt gij gelooven dat God, die onze zielen voor elkander schiep, hen in de eeuwigheid zal gescheiden laten?

'En op eenen anderen keer schreef zij mij: Ik zal nooit blozen om mijne liefde; zij maakt mij fier en gelukkig. Wat vreest gij? Waarom stoort gij een geluk, dat gij met

mij niet deelt? Pieter, ik bemin u; ik zal u eeuwig beminnen. Mijne liefde zal niet verwelken, gelijk de bloemen, die gij mij gegeven hebt.'

De vreemdeling verhaalde niet meer; hij zag starend voor zich uit, en volgde den loop zijner gedachten, alsof hij niet meer scheen te weten dat hij een toehoorder had.

'Hoe gelukkig was ik in dien tijd!' vervolgde hij, na eene poos. 'Dagelijks zag ik Emma, dagelijks onderhield ik mij met haar. Hare ouders toonden zich niet misnoegd over mijne menigvuldige bezoeken in hun huis, en hare broeders maakten soms zinspelingen, klaarblijkend bestemd om mij aan te moedigen en hoop te geven. Mijne nederige studiekamer was een aangenaam verblijf; alles sprak er mij van Emma. Ik bewaarde er haar afbeeldsel, eene vlecht van hare zwarte haren en de bladzijden, waar zij haar hart in uitstortte.

'Korten tijd nadat ik mijne studiën geëindigd had, werd mij in het buitenland eene winstgevende betrekking aangeboden. Mijne ouders hadden de noodige middelen met, om mij in staat te stellen voor eigene rekening handel te drijven; ik kon dan ook niet anders dan het voorstel, dat inderdaad schitterend was, aannemen. Ik vertrok, na duizend aarzelingen, en, niettegenstaande de aanmoedigingen van Emma, met den dood in het hart.

'Wat mij verontrustte, was dat sedert eenigen tijd de familie Mastenberg eene nieuwe kennis gemaakt had. Een zekere heer de Mornil, tot den adel behoorende en een aanzienlijk vermogen bezittende, was de makker geworden van mijne neven, en welhaast de vriend van den huize. Hij was klein en vlug, altijd netjes gekleed, had gemaakte manieren, voerde een prachtig tweespan, en was bekend met hetgeen men *le monde élégant of nog beter le demimonde* noemt. Reeds vóór mijn vertrek was het gerucht verspreid geweest, dat de Mornil aanspraak maakte op de hand van Emma. Doch Emma had mij gezegd, dat ik mij om de Mornil niet hoefde ongerust te maken.

'Nauwelijks op mijne bestemming gekomen, schreef ik haar: Gij zult de mijne zijn, niet waar, Emma? want ik bemin u en gij bemint mij. O! zweer dat gij de mijne zijn zult. Ik zou u dien eed niet vragen, indien ik zoo ver van u niet was, indien ik alle dagen in uwe oogen de bevestiging kon lezen van uwe vroegere woorden.

'Gisteren heb ik de vertooning bijgewoond van het Opera: *Lucia di Lammermoor*. Lucia en Edgar beminnen elkander hartstochtelijk. Edgar is verplicht naar Frankrijk te vertrekken, en vooraleer de gelieven van elkander scheiden, breken zij een goudstuk door, en hangen er, tot teeken van getrouwheid, ieder eene helft van aan hunnen hals. O! nu ik zoover van u ben, beloof mij nog eens van de mijne te zijn, opdat ik, uwe woorden lezende, moge zeggen gelijk Edgar, de helft van het goudstuk op zijne borst voelende: wij zijn voor God vereenigd!

'Mijn schrijven bleef onbeantwoord, maar ik ontving na eenige weken eenen brief van mijn' oom Mastenberg, waarin hij mij meldde dat Emma verlangde de betrekkingen af te breken, welke tusschen haar en mij bestonden. "Behalve andere redenen, die deze verbreking rechtvaardigen," zoo drukte Emma's vader zich uit, zal het voldoende zijn u te doen opmerken, dat een huwelijk tusschen zoo nauwe bloedverwanten niemands goedkeuring kan wegdragen.'

'Emma had met haar vader den brief geteekend; hare hand had gebeefd, ik bemerkte het wel, maar zij had geteekend, en bijgevolg het verlangen van haar vader bekrachtigd. Ook aarzelde ik geenen stond: Emma wilde het. Ik maakte een klein pakje van de brieven der aangebedene maagd, ik voegde er haar afbeeldsel bij, na er eenen laatsten zoen op gedrukt te hebben. En toen ik mij alleen bevond in mijne kamer, zoo lang door Emma's liefde bezield, toen zag ik rondom mij: Wat nare eenzaamheid! Ik snikte luid.

‘Wat was ik ongelukkig. Ik had willen leven met de uitverkorene van mijn hart; ik had in mijne droomen kinderen gezien, schoon als zij, hunne zoenen tusschen mij en haar verdeelend. En nu was alles gedaan. Eenen stond dacht ik tot den dood mijnen toevlucht te nemen. Dood zijn is rusten; dood zijn is niet meer lijden. Doch het beeld mijner moeder kwam mij voor de oogen. Zij had mij geleerd, dat er een God, een toekomend leven is, en dat de mensch moedig moet zijn, bijzonder in het lijden. Ik bad en was een weinig getroost. Ik herinnerde mij de woorden, die Emma mij eens toestuurde: God zal niet gedoogen dat twee zielen, die Hij voor elkander schiep, in de andere wereld gescheiden wezen. Ja! ik zal haar wederzien, ginder, in het eeuwige vaderland!

‘Somtijds maakte de jaloerschheid zich van mij meester; ik zwoer dat Emma aan niemand zou toebehooren. Doch de kalmte keerde weder in mijn boezem; de pen opnemende, schreef ik de geschiedenis mijner liefde, en voelde mij nog gelukkig, terwijl ik aan haar dacht, die ik eens mijne Emma noemde.

‘Maar ik had nog niet vernomen dat het huwelijk van de Mornil met Emma gesloten was, en somtijds beeldde ik mij in, dat zij mij nog beminde. Dan daalde de hoop weder in mijnen boezem.

‘De bladzijden, aan de geschiedenis mijner liefde toegewijd, waren afgewerkt; ik besloot mijn handschrift in mijn vaderland te laten drukken. Letterkundigen bijval zocht ik niet; ik bekommerde mij geenszins om de lezers, wien mijn boekje zou in de hand vallen; niets verlangde ik, dan dat Emma het zou doorbladeren, en zich zou overtuigen, hoe getrouw mijn hart nog immer voor haar klopte.

Needrig boekje, schuchtre blâren,
Uit mijn vol gemoed gestroomd;
Droomen van de jonglingsjaren,
Door mijn minnend hart gedroomd.

Niet door eerzucht aangedreven
Zend ik u de wereld in;
'k Heb voor niemand u geschreven,
Dan voor haar die ik bemin.

Trouwloos heeft zij mij verstooten,
Wreed getrappeld op mijn hart,
En het heil, voorheen genoten,
Was een prikkel voor mijn smart.

Meen'gen traan hebt gij gedronken,
(Tuig het, boekje,) dag en nacht!
'k Heb in 't grievendst leed verzonken,
Steeds met liefde aan haar gedacht.

Ga nu, door mijn hart gedragen,
Zie dat gij haar wedervindt,
Niet geknakt van 's levens vlagen,
Maar gelukkig en bemind.

Vraag haar of zij iets wil hooren,
Van den tijd die henen vlood;
Maar vermijd haar heil te storen;
Waar mijn leed dan minder groot.

Zeg haar wat ik heb geleden,
Stem haar ziel tot medelij,

Vraag een plaats in haar gebeden,
En een' enklen traan voor mij.

'Kwam mijn liefdeklacht tot Emma? Ik weet het niet, doch geen weergalm antwoordde op mijne stem, en welhaast droeg mijne geliefde den naam van de Mornil.

'Toch kon ik haar niet vergeten; lang leed ik, wat moeite ik mij gaf om mijn hart in slaap te wiegen. Ik studeerde tot dat de opkomende zon het licht mijner lamp deed verbleeken; zij was daar. Ik vroeg de vergetelheid aan God; zij was daar. Ik zocht het gezelschap der vrouwen; ik ontmoette engelen; zij was daar. Ik dronk; het vluchtige vergift sloop in mijne aderen, mijne oogen zagen niets dan verduisterde beelden, mijne ooren hoorden slechts verwarde tonen, mijn geest verdwaalde; en ik zag haar, ik hoorde haar, ik dacht aan haar.

'Bij het overlijden mijner moeder bezocht ik het vaderland, en had de gelegenheid mevrouw de Mornil te zien. Zij was bleek én mager en haar eertijds zoo doordringende blik had zijne helderheid verloren; ik vond alleen de schim van de schoone Emma Mastenberg weder. Men vertelde mij, dat haar echtgenoot zich aan alle buitensporigheden overleverde, en zijne vrouw zeer ongelukkig maakte. Arme Emma! En ik zou u zoo lief gehad hebben.

‘Ik besloot mijn geboorteland niet meer weder te zien en vertrok naar Batavia, om er, in het bestuur van onze bezittingen, eene hooge plaats te bekleeden, Ik was dus een man van vermogen en aanzien, maar gelukkig mocht ik niet geheeten worden. Kon ik het zijn, nu ik wist dat Emma ongelukkig was?

DE KWAKZALVER, NAAR A. MÜLLER-LINGTE.

‘Vier of vijf maanden geleden, werd ik uitgenoodigd mij ten spoedigste naar het militaire gasthuis van Batavia te begeven, waar mij iets belangrijks zou medegedeeld worden. De bestuurder bracht mij bij het bed van eenen gekwetsten onder-officier, die van Atchin overgebracht was, en waarschijnlijk slechts weinige dagen meer te leven had. De trekken van den lijder kwamen mij niet teenemaal onbekend voor, maar ik kon mij zijnen naam niet herinneren.

‘“Ik heb de eer met mijnheer Jans te spreken?”’ vroeg de soldaat.

‘Op mijn bevestigend antwoord, vervolgde hij: “Dan zijt gij nauw verwantschapt met de familie Mastenberg en zult gij misschien niet ongenegen zijn, aan die familie en aan mij eenen grooten dienst te bewijzen.”’

‘Het werd allengs klaarder in mijnen geest; ik bleef sprakeloos, in gepeinzen verzonken.

DE JONDE BEELDSTORMER, NAAR PERCY MACQUOID.

'"Ik ben de Mornil,"' zoo hernam de gekwetste: '"de echtgenoot van Emma Mastenberg."'

'"En hoe komt het,"' vroeg ik, '"dat gij door uwe vrouw, in den schoot uwer familie, niet verzorgd wordt?"'

'"Ik heb mijne vrouw sedert lang verlaten; ik weet niet waar zij zich bevindt,"' zoo luidde het antwoord.

'"Gij hebt haar niet gelukkig gemaakt?"'

'"Diep ongelukkig,"' zuchtte de gekwetste.

'"Vraag duizendmaal vergiffenis aan God,"' zegde ik op strengen toon: '"gij hebt iemand doen lijden, die verdiende gelukkig te zijn."'

'De zieke bekende zijne schuld en scheen een diep leedwezen te gevoelen. Het was zelfs om zijne fout zooveel mogelijk te herstellen, dat hij mij had laten roepen. Hij dacht dat ik, als neef van zijne vrouw, mij harer wel zou willen aantrekken, indien zij nog leefde; hij wist daarbij hoe zeer ik haar bemind had, en drukte de hoop uit, dat dit eene reden meer zou zijn om haar droevig lot te verzachten.

'Nooit zal het verhaal, dat hij mij deed, uit mijn geheugen gaan: Eenige dagen vóór haar huwelijk, had Emma hem verklaard dat zij haren neef Pieter Jans beminde, zij had hem gesmeekt van eene verbintenis af te zien, welke noch hem, noch haar geluk zou bijbrengen. Emma had niet dan gedwongen het jawoord uitgesproken; eens het huwelijk gesloten, was zij voor hem eene verkleefde gade geweest; hij had hare en zijne fortuin verspild, en eindelijk, niet lang nadat zij moeder geworden was van eene dochter, Betty genaamd, had hij haar te Brussel verlaten, om dienst te gaan nemen in het leger der Oost-Indische bezittingen.

'Mijne keel was toegeprangd; hoeveel had Emma moeten lijden! Een traan rolde over de magere, verzengde wangen van den krijgsman.

'"Op het punt van te sterven,"' zoo eindigde hij: '"heb ik mij die ongelukkige vrouw en dit onnoozel kind herinnerd, en ik heb begrepen hoe zeer ik plichtig ben. Gij, mijnheer Jans, kunt mijne laatste oogenblikken verzachten. Beloof mij te vernemen, wat er van mijne vrouw en van mijn kind geworden is. Indien zij nog leven, zult gij de gelegenheid hebben een goed werk te doen. Zoohaast wij arm waren, heeft de familie Mastenberg ons den rug gekeerd. Wees meer menschlievend dan zij. Gij zijt een vermogend man. Ik bedank u op voorhand voor het goed dat gij stichten zult, en de Hemel zal er u voor beloonen."'

'Ik beloofde aan den wensch van de Mornil te voldoen. Eenige dagen later stierf hij met woorden van berouw op de lippen.

'Ik vertrok naar Europa met den eersten stoomboot, die onze overzeesche bezittingen verliet, en hield mij in Holland niet op; ik had groote haast om te Brussel te zijn, waar ik hoopte inlichtingen in te winnen omtrent het lot van mevrouw de Mornil. Ik vernam in de Belgische hoofdstad dat Emma, door de grootste der rampen getroffen, zinneloos was geworden en sedert jaren te Gheel verbleef. Nu begrijpt gij, heer doktor, wat mij naar Gheel gebracht heeft.'

De man der kunst had met de grootste aandacht het verhaal van den vreemdeling gevolgd, en van tijd tot tijd eenige woorden op het papier gebracht.

'Gij hebt veel geleden, mijnheer,' zegde hij, de pen nederleggende: 'en het is misschien alleen aan uwe menigvuldige belangrijke bezigheden, waarin uw hart en uw geest eene afleiding vonden, dat gij het danken moogt in eenen zoo hevigen storm u recht gehouden te hebben. Uwe nicht, mevrouw de Mornil, verkeerde integendeel

in de ongunstigste omstandigheden. Alles heeft samengewerkt om haren geest te doen schipbreuk lijden: eene ongelukkige liefde; een gedwongen huwelijk; het wangedrag van haren echtgenoot; de verlatenheid; de armoede, en ten slotte de dood van haar eenig kind. Het is ook niet te verwonderen, dat zij zich ingebeeld heeft het slachtoffer te zijn van eene samenzwering, van eene stelselmatige achtervolging, en dat uw naam in hare waanzinnige afdwalingen eene groote plaats bekleedt.'

'En wat denkt gij over haren tegen woordigen toestand, heer doktor: is zij nog geneesbaar?'

'Een gunstig antwoord geven is niet mogelijk,' antwoordde de man der kunst. 'Eene geestesstoring, die twintig jaren geduurd heeft, is over 't algemeen weinig vatbaar voor verbetering, veel minder voor genezing. Met den vorm van krankzinnigheid, waaraan mevrouw lijdt, is dit nog zekerder het geval.'

'Zoo dat zij voor gansch haar leven veroordeeld is!' zuchtte de heer Jans.

'Wat ik nog te zeggen heb, is minder ontmoedigend,' hernam de doktor. 'Sedert mevrouw van de typhuskoorts hersteld is, schijnt de loop harer waanzinnige gedachten onderbroken te zijn, en is zij kalm en gerust gebleven. Heeft de ziekte misschien de werkzaamheid van haren geest uitgeput, en eenen sluier geworpen over het verleden? Ik heb nog voorbeelden gezien van dien aard. Mocht dit hier het geval zijn, dan zou mevrouw niet meer lijden gelijk vroeger, en zou er niets dan eene verzwakking der geestvermogens overblijven.'

'Zij zou minder lijden; dit ware iets gewonnen,' zegde de vreemdeling. 'Wat mij aangaat, ik wil overvloedig het mijne bijdragen om haar lot te verzachten. Hoe moeten wij beginnen, heer doktor?'

'De eerste, de dringendste maatregel, die dient genomen te worden,' zoo luidde het antwoord, 'is Betty naar hare woning overbrengen en mevrouw de Mornil weer niet haar vereenigen. Eene scheiding zou voor beiden, voor de lichamelijke gezondheid van het meisje, voor den verstandelijken toestand uwer nicht noodlottig zijn. Maar men kan mevrouw met Betty niet alleen laten, en bijgevolg moet er iemand gevonden worden, die zich wil gelasten met beiden te verzorgen. Alles ware in regel, zoo wij over eene gasthuisnon konden beschikken.

De heer Jans was met dit voorstel tevreden, en herhaalde dat men geene kosten sparen moest.'

Eenige uren later werd Betty met mevrouw de Mornil, en in gezelschap van eene kloosterzuster naar hare woning terruggevoerd. De ontsteltenissen, dien dag ondervonden, hadden het meisje zeer verzwakt, maar zij voelde zich gelukkig, omdat de zoo geduchte scheiding niet voltrokken was.

Mevrouw de Mornil was kalm en meer afgetrokken van gedachten, dan zij het sedert hare ziekte geweest was. Dacht zij aan het zonderlinge van haren uitstap naar de infirmerie, en aan hare ontmoeting met den heer Pieter Jans?

Zij verliet de zieke maagd geenen stond, en neuriede soms, met zachte stem, het liedje van vroeger dagen:

 'k Zal op u waken,
O Engel dien de Heer mij zond!
 'k Zal op u waken
Tot mijnen laatsten levensstond.

Het onderhoud van den doktor en van den vreemdeling duurde lang. Wat er buiten het hierboven gemelde verhandeld werd, zal uit het volgende en laatste hoofdstuk blijken.

(*Slot volgt.*)

Wetenswaardigheden.

De winter in Rusland.

Het beste land om den Winter door te brengen is Rusland. Een Rus weet zijnen Winter gezellig te maken. Men voelt geene koude in die haast luchtdicht gebouwde huizen met dubbele deuren en vensters en waar de in de muren gemetselde kachels eene aangename warmte onderhouden. Een Russisch huis kent geen vocht en in huis kleeden de menschen zich in de dunste kleederen, wat eene koddige tegenstelling maakt met de pelsen mantels, die zij op de straat dragen. Een Rus past streng op om zich niet aan de koude bloot te stellen, als hij gaat wandelen of rijden. Eene pelsmuts komt hem tot over de ooren; zijne beenen zitten in met wol of bont gevoederde laarzen, die over het gewone schoeisel worden aangetrokken en tot aan de knieen reiken; dan wikkelt hij zich in eenen grooten mantel met kraag, voedering en mouwstukken van bont, en steekt hij de handen in een paar wanten van robbe- of berenvel Zoo uitgerust, zet hij zijnen hoogen kraag op, zoodat alleen zijn neus aan de lucht is blootgesteld. Dit lichaamsdeel moet hij tusschenbeide wrijven om er den bloedsomloop in gaande te houden. Een vreemdeling, die dit niet weet, zou gevaar loopen een bevrozen neus te krijgen, indien niet de Russische hoffelijkheid medebracht om iemand te waarschuwen als zijn neus wat wit wordt en om desnoods zelf den neus van den lijder stevig met sneeuw te wrijven.

Het wandelen is des Winters in de Russische steden zeer lastig. De vrouwen uit de lagere standen dragen hooge laarzen; die uit den middelstand komen in het geheel niet uit, en de hoogere standen alleen in sleden. Deze sleden zijn slechts betrekkelijk aangenaam voor zenuwachtige menschen, want de Kalmuksche koetsiers rijden er zoo hard mede, dat ze nogal eens omslaan. Doch als men daaraan gewoon is wordt eene sledevaart een genot. Het uitvallen voelt men weinig, daar men als in eene dikke matras gehuld is van pelsen en mantels.

Dit geldt natuurlijk hoofdzakelijk slechts van rijkere lieden Doch de huizen zijn bij den werkman even goed verwarmd. Eene groote kachel is altijd het eerste meubelstuk, waarop men kookt en zelfs slaapt. De mujik, die geen bed heeft, vouwt zich samen boven op de kachel om zijne nachtrust te genieten. De mate van warmte, die een Rus kan verdragen, is verbazend en evenaart zijne ongevoeligheid voor de koude een oogenblik later. Des Zaterdags, in gansch Rusland de waschdag, kan men in het eerste dorp het beste een boer, die zich op de kachel heeft zitten warmen tot hij er uitziet als eene gekookte kreeft, een oogenblik later met het grootste genoegen half naakt in den sneeuw zien rollen.

Het was eene groote hardheid van Peter den Groote om het dragen van den baard tegen te gaan, en hoewel de belasting op de baarden later is ingetrokken, blijft nog het dragen van een vollen baard in Rusland voor wereldlijke personen eenigszins onfatsoenlijk. Een Rus met een vollen baard is of een priester of iemand, die zeker op de maatschappelijke ladder beneden de deftige burgerklasse staat. Toch is de baard eene uitstekende beschutting in de felle koude.

***

Bereiding van schuimende melk.

De firma Ahlborn te Hildesheim heeft - naar dezer dagen bericht is - een toestel vervaardigd om schuimende melk te bereiden. Het schijnt dat deze vinding de aandacht verdient van melkinrichtingen in de steden. Aan het toestel ligt het denkbeeld ten grondslag, om, door het verzadigen van afgeroomde melk met koolzuur, voor het warme jaargetijde eenen verfrisschenden en tevens voedzamen drank te leveren, waarbij te gelijker tijd genoemde melk meer dan bij rechtstreekschen verkoop opbrengen kan. De schuimende melk wordt in spuitwaterflesschen verkocht; zij moet aangenaam en frisch smaken en zich 6 à 7 weken lang uitmuntend goed houden.

Om hoenders lang eieren te doen leggen.

Liefhebbers van een versch eitje, die hunne kiekens gaarne vroeg en lang aan het leggen hebben en tevens deugdzame eieren wenschen, wordt uit ondervinding aangeraden, de kiekens met gekookte haver te voederen; zooals men weet, is havermeel, volgens Liebig, bijna even rijk aan voedingsstoffen als rundvleesch. De kiekens zien er bij deze behandeling dan ook na veel leggen zeer goed uit. De gekookte haver wordt warm voorgestrooid.

De scherprechter.
Een verhaal naar het Hoogduitsch.
(*Vervolg.*)

Terwijl mevrouw Bergen er nog over nadacht, welke van deze beide plannen om Anna aan Schildern's nabijheid te onttrekken het geschiktste zou zijn, werd er zacht aan de deur geklopt en trad Anna binnen met een brief in de hand, dien zij met zekere verlegenheid aan hare moeder overhandigde, en waarna zij wachtende voor haar bleef staan. Mevrouw Bergen zag met verwondering naar het haar vreemde schrift, verbrak toen het zegel en liep haastig den inhoud van den briet door. Na eenige oogenblikken ontglipte hij hare hand, die zij nu voor de oogen sloeg, terwijl zij niet scheen te bemerken dat Anna stil voor haar nedergeknield was en de schoone blauwe oogen smeekend naar haar hield opgeslagen.

'Lieve, dierbare moeder,' begon het meisje eindelijk met zachte, van aandoening bevende stem, 'ik weet van waar deze brief komt en vermoed daarom ook wat de inhoud er van is. Zijt gij zoo ontevreden over mij, dat gij mij niet een blik gunt? Kunt gij het u dan niet voorstellen hoe gelukkig, hoe onbeschrijfelijk gelukkig uw kind is, bij de gedachte, dat zij de liefde van zulk een edel hart als dat van Benno Schildern gewonnen heeft?'

'Is het dan inderdaad waar, Anna,' vroeg mevrouw Bergen bevende, 'dat gij dien jongen man bemint, dien gij eerst sedert weinige dagen kent en dat gij hem, gelijk hij mij schrijft, die liefde reeds beleden hebt? Is het wel mogelijk dat zulk eene neiging in u kon opkomen en wortel schieten, zonder dat ik zulks bemerkte en ook zonder dat gij er mij mede bekend maaktet? Was ik dan niet de eerste wie gij uw vertrouwen behoordet te schenken en wier raad gij in zulk eene hoogst gewichtige zaak hadt moeten inroepen, eer gij üw jawoord uitspraakt?

'Moeder,' viel Anna haar in de rede, terwijl zij de geëerde vrouw met gepaste vrijmoedigheid aanzag, 'moeder, ik kan u mijn heilig woord geven dat ik tot heden morgen nog in 't minst niet vermoeden kon hoe dierbaar Schildern mij is. Ik had mij zelve nog geene rekenschap weten te geven van het gevoel dat mij zoo zonderling tot hem trok, tot dat hij mij heden morgen, bij onze zoo geheel onverwachte samenkomst, zijne liefde beleed en de vraag tot mij richtte of ik deze liefde kon beantwoorden. Mocht ik dan nu wel eene onwaarheid uitspreken? Het ja trad mij zonder overleg, noch onderzoek uit het hart op de lippen en het berouwt mij ook niet dit woord te hebben uitgesproken, zelfs al zou eene afkeuring van u mij daarvoor straffen.'

De gelaatstrekken der oude dame waren tot de vroegere kalmte teruggekeerd en met eene vriendelijk zachte stem zegde zij tot het opgewonden meisje:

'Anna, 't geen gebeurd is, laat zich door het verspillen van woorden niet meer ongedaan maken. Ik wil dus op God vertrouwen, die alle dingen ten beste schikt, en in deze handelen gelijk plicht en ervaring het gebieden. Ik wil er u niet van spreken, welke geheel andere plannen ik voor uwe toekomst had beraamd, plannen die uw geluk in mijne nabijheid en in deze lieve schoone omstreken zouden bevestigd hebben. Deze droombeelden zijn nu echter vervlogen. Ik moet thans overleggen hoe ik tegenover Schildern te handelen heb, en dit zonder dralen ten uitvoer brengen. Hij laat zich in zijn schrijven al zeer weinig over zijne bijzondere aangelegenheden uit

en spreekt slechts ter loops over een geliefd ouderpaar, dat zijne keuze gewis zal zegenen.

'Hem zelf ken ik slechts sedert eenige dagen en kan dus nog niet beoordeelen of zijn karakter mij eene waarborg is om hem mijn geliefd kind voor haar geheele leven toe te vertrouwen. Een bepaald antwoord kan ik hem dus onmogelijk geven. Ik zal echter aan Schildern schrijven en hem zeggen dat hij naar zijn vaderland terugkeeren en eerst met zijne ouders over zijne keuze spreken moet, dat hij hun den eenvoudigen stand waartoe wij behooren moet bekend maken en hun vragen of de burgerlijke Anna Bergen hun wel als schoondochter aangenaam kan zijn. Voor geen prijs ter wereld zou ik u aan deze hooggeplaatste personen tegen hunnen wil opdringen en u daardoor aan de pijnlijkste onaangenaamheden blootstellen, onaangenaamheden waarvan gij u tot nu toe niet het geringste denkbeeld kunt vormen. Hoe smartelijk zou het mij zijn wanneer uw teeder hart daaronder lijden moest, gelijk het eens mijn lot is geweest.'

De blik van mevrouw Bergen viel bij deze woorden onwillekeurig op het portret van haren vader en bleef, door tranen beneveld, aan dit beeld hangen. Zij stond op en trad haastig voor de schilderij.

'Vader,' fluisterde zij zacht, 'wij beiden hebben gestreden en geleden onder het vooroordeel der wereld, zoo hevig als slechts menschen lijden kunnen. Gij, de sterke man, hebt mij echter steeds gesteund; gij hebt mij geleerd, mij staande te houden toen ik vreesde onder mijn leed te zullen bezwijken; gij gaaft mij het leven weder toen ik het reeds verloren achtte, door er mij op te wijzen, dat dit leven een hooger doel heeft, dan om alleen naar de vervulling van onze zelfzuchtige wenschen te streven; maar gelukkig, vader, neen, dat was uw kind nooit!'

'Anna,' ging zij daarna overluid voort, terwijl zij haren arm om het meisje heen sloeg, 'hoe gaarne zou ik in staat zijn om u het geluk te schenken dat ik zelve nooit heb gekend, het geluk om aan de zijde van een boven alles geliefd man het pad des levens te mogen bewandelen! Of het u echter op den door u ingeslagen weg ten deel zal vallen, - God alleen is het bekend! - Ik ben te treurig gestemd om er veel goede verwachting van te koesteren, doch wanhopen wil ik toch niet. Wanneer ik thans aan Schildern schrijf en hem uitnoodig om eerst de toestemming zijner ouders te erlangen, maak ik daar tevens de voorwaarde bij, dat hij u, vóór hij deze verkregen heeft, niet mag wederzien. Het aangenaamste ware mij wanneer zijn vader of zijne moeder hier konden komen om u persoonlijk te leeren kennen en met mij te kunnen spreken over allerlei zaken, die zich met schrijven niet zoo gemakkelijk laten uiteenzetten. En zoo het dan blijken mocht, dat aan uwe verbintenis geene bijzondere hinderpalen in den weg staan, zal ik haar mijn besten zegen zeker ook niet onthouden. Tot zoo lang ziet gij nu echter Schildern niet weder en wanneer hij u waarachtig bemint, zal hij zich gewis ook wel naar mijne wenschen voegen.'

V.

Stil en eentonig gingen de dagen nu voor Anna en hare moeder om. Deze laatste had, overeenkomstig haar voornemen, aan Benno geschreven, die daarop in even ernstige als hartelijke bewoordingen antwoordde, dat hij zich geheel naar de wenschen der achtenswaardige moeder zijner geliefde Anna wilde schikken, hoe treurig het hem ook zijn zou haar bijzijn voor eenigen tijd te moeten ontberen.

Daar hij het nu echter onder de gestelde voorwaarden niet van zich verkrijgen kon, om zoo dicht in hare nabijheid te blijven vertoeven, wilde hij nog dien zelfden dag

naar Beieren terugkeeren om zijne ouders, van wier toestemming hij zich reeds vooruit verzekerd hield, te verzoeken zelf naar Weggis te komen om zijne geliefde Anna te leeren kennen. Of zijne moeder, die zeer zwak en ziekelijk was, deze reis echter wel zoo terstond zou kunnen ondernemen, durfde hij niet verzekeren, doch hij hoopte stellig onder geleide van zijnen stiefvader, die hem steeds als een eigen vader bemind en behandeld had, te zullen terugkeeren.

Was mevrouw Bergen tot nu toe tamelijk vooringenomen tegen den jongen man, die hare wenschen ten opzichte van Anna's toekomst zoo erg in den weg stond, zoo bracht toch deze brief er veel toe bij om haar te ontwapenen en hare gevoelens omtrent hem te verzachten; overwonnen was zij echter nog volstrekt niet, zij had zich te lang en te vast aan de gedachte gehecht, Eugenius Sittag met Anna te verbinden, dan dat zij die zoo gemakkelijk weder kon opgeven, doch zij moest bekennen, dat uit Benno's brief hart en verstand spraken en dat, zoo bij nadere kennismaking, deze beide goede hoedanigheden hem bleken eigen te zijn, hij dan toch wel waard was door Anna bemind te worden.

Het was nu eene moeilijke taak voor mevrouw Bergen om Sittag van dezen ommekeer van zaken kennis te geven, en hoe zacht en liefderijk ook de brief aan haren beschermeling mocht zijn ingekleed, zoo konde zij er toch den doorn niet uit weglaten, die het hart van den goeden doktor diep moest verwonden. Hij had op dezen brief zoo min schriftelijk geantwoord als op andere wijze iets van zich doen vernemen. Mevrouw Bergen, die aan de bezoeken van Eugenius zeer gewend was geraakt en het gemis er van nu diep gevoelde, zond op zekeren dag den ouden Jacob naar Lucern, om berichten nopens den doktor in te winnen. Tot hare groote bevreemding bracht de knecht echter de tijding mede, dat Sittag reeds sedert acht dagen uit Lucern vertrokken was, zonder de plaats waar hij heen ging te vermelden of den tijd zijner terugkomst bepaald te hebben. Na eenige weken kwam eindelijk een brief van des doktors hand, die het postmerk Zürich droeg. Sittag schreef aan mevrouw Bergen dat hij een reisje had ondernomen naar Zürich om daar waar hij vroeger studeerde en eenen gelukkigen tijd doorleefd had, eenige vrienden te bezoeken, die hem reeds sedert lang daartoe hadden uitgenoodigd. Op zekeren dag was hij met deze vrienden in het hotel Bauer geweest en had daar kennis gemaakt met een rijken Engelschman die, van plan zijnde om eene reis naar Griekenland, Egypte en Indië te maken, reeds lang had uitgezien naar een geneesheer om hem te vergezellen en die hem nu den voorslag had gedaan, om deze betrekking bij hem aan te nemen. ‘Met vreugde’ schreef Sittag, ‘greep ik deze gunstige gelegenheid aan, om een prachtig deel van de wereld te kunnen zien en eene reis te doen, die ik mij zelfs in mijne stoutste verbeelding niet zoo schoon en uitgebreid zou hebben durven voorspiegelen. Ik, die mijn geheele leven lang onze Zwitsersche grenzen niet overschreden heb, zal nu den klassieken bodem van Griekenland betreden, onder de heerlijke ruïnen van Thebe andelen en ook naast den bruinen hindoe, aan de oevers van den Ganges, staan. Na een jaar zal M. Child mij weder te Zürich brengen; of ik dan echter naar Lucern terugkeeren, of op een ander plekje van de aarde mijn brood zoeken zal, staat alleen in Gods hand! Ik kan er nu nog niets van zeggen.’

Deze tijding maakte op mevrouw Bergen een hoogst weemoedigen indruk. Wel moest zij toegeven dat Eugenius, onder de tegenwoordige veranderde omstandigheden, niet op denzelfden voet in haar huis had kunnen blijven verkeeren, doch, nu te weten dat hij zich zoo ver van haar ging verwijderen, zonder zelfs in 't minste verzekerd te zijn dat hij immer tot haar zou terugkeeren, dit deed de edele vrouw tot in de ziel leed. Anna betoonde daarentegen weinig deelneming in des doktors reis, noch in

zijne plannen voor de toekomst; zij was thans zoo zeer met hare eigene toekomst of liever de gedachte aan Benno vervuld, dat deze de belangstelling in Eugenius geheel onderdrukte. Overigens was zij echter geheel dezelfde gebleven. Met dezelfde vroolijkheid en levendigheid verrichtte zij hare gewone bezigheden, zorgde onder de huisdieren voor hare bijzondere lievelingen, bezocht den arbeid in den omtrek en roeide met krachtige hand haren boot het meer op, doch waar zij zich ook bevond, of waarmede zij zich onledig hield, Benno's beeltenis zweefde haar steeds voor oogen en altijd dacht zij aan den verwijderden geliefde.

Intusschen was de maand September aangebroken, de avonden werden reeds langer, de weiden verloren haren frisch-groenen dos en van de boomen vielen hier en daar reeds enkele

gele bladeren neder, doch nog immer waren geene berichten van Schildern aangekomen. Anna werd nu stil en in zich zelve gekeerd, hare heldere oogen schemerden dikwerf in een vochtigen glans en tegen hare vroegere gewoonten in, kon zij nu soms uren lang onder de veranda zitten, den blik naar den groen gekleurden waterspiegel van het meer gericht, terwijl de arbeid onaangeroerd in de werkmand bleef rusten. Ook aan mevrouw Bergen kwam Benno's zwijgen bevreemdend voor en, ofschoon zij Anna's bezorgdheid altijd trachtte te verstrooien en er haar steeds mede zocht te troosten, dat Schildern nu zeker wel spoedig zou komen met zijne ouders, die met de toebereidselen voor zulk eene verre reis gewis niet zoo spoedig konden gereed zijn, zoo rees er toch in haar binnenste soms een vermoeden op, dat het met Benno's liefde niet zoo ernstig was gemeend als hij wel had opgegeven, ofwel, dat hij misschien te kampen had met den trots zijner ouders, die hunne toestemming tot het huwelijk van hun eenigen zoon met een burgermeisje wellicht niet wilden verleenen.

Om Anna wat te verstrooien, sloeg mevrouw Bergen op een zonnigen warmen dag een watertochtje over het meer naar Altdorf voor; de mannenliedertafels der zeven kantons waren er vereenigd en zouden aldaar eene muziekuitvoering houden, waarvan voor het publiek een groot genot te wachten was.

Anna had al een jaar lang dit uitstapje gewenscht en het zeer beklaagd, dat er tot nu toe nog niets van had kunnen komen. Zij scheen echter nu het genoegen niet te smaken, dat zij er zich van had voorgesteld; in gedachten verzonken zat zij in den boot en scheen ter nauwernood de immer afwisselende tafereelen op te merken, die de wonderschoone oevers van dit heerlijk meer aanbieden, die oevers, welke niet alleen door de schoonheid, maar ook door de menigte verhalen en overleveringen betrekkelijk den beroemden Willem Teil, zooveel aantrekkelijks bezitten.

De door hem beroemd gewordene plaatsen begonnen zich nu aan onze reizigers te vertoonen. Eerst de Selisburg met zijne groene weide, welke onder den naam van Grüth of Rütli bekend, in het jaar 1307 tot verzamelplaats diende van de stoutmoedige mannen uit de verschillende kantons, die zich te zanten verbonden hadden om den wreeden landvoogd ten val te brengen en het vaderland van den druk der vreemde heerschappij te bevrijden.

Om het Rütli in zijnen oorspronkelijken vorm te behouden en het voor ontsiering te behoeden, kocht de Bondsraad, toen er korten tijd geleden plan bestond om op die plek een logement te bouwen, dien grond aan, doch maakte daarbij de bepaling dat alle Zwitsersche kinderen beneden de twaalf jaar daartoe eene grootere of kleinere bijdrage, al naar het in hun vermogen was, moesten leveren. Daardoor is nu Rütli een nationaal eigendom geworden; een schoon bewijs van de vaderlandsliefde die reeds de kinderharten van 't Zwitsersche volk vervult. Van geestdrift voor het lieve vaderland gloeiende, offerden zij gaarne hunne penningen, om den door hunne voorouders door groote daden geheiligden grond niet te doen ontwijden of verbrokkelen.

‘O, dat ik geen kind meer ben, om te kunnen zeggen: Het Grütli behoort ook mij!’ riep Anna uit, terwijl haar blik zich op de groene weide vestigde. ‘Ik benijd telkens die kleine Lisli in Weggis, die een gelapt kleedje draagt, maar die het kleine geldstuk dat haar eens geschonken werd, blijmoedig voor de Rütli-kollekte gaf en nu met zeker gevoel van trots gedurig zegt: dat Grütli, daar aan de overzijde, komt ook mij toe.’

‘Nu, troost er u dan maar mede,’ zegde mevrouw Bergen, ‘dat gij hetzelfde kunt zeggen van het schoone Schiller's gedenkteeken, dat door de verschillende kantons in de nabijheid van het Rütli, den dichter van *Willem Tell* gewijd is, en waar wij beiden ook toe hebben bijgedragen. Zie daar ginds den schoonen gedenksteen, die, van alle zijden door de groene golven van het meer omspoeld, den naam des dichters in gouden schrift tot op verren afstand doet schitteren en bij iedereen die hem leest, de bewondering voor het schoone drama *Willem Tell*, dat hij schreef, weder opwekt.’

Men naderde nu de Tellplaats met de kapel, die gebouwd is op de plek, waar Tell uit het vaartuig sprong en hetzelve daarna, met den landvoogd aan boord, weder terugdreef in de golven van het toen zeer onstuimige meer.

HONDENJALOEZIJ, NAAR K. FRÖSCHL.

Mevrouw Bergen maakte de nu weer stil en ernstig voor zich ziende Anna opmerkzaam op deze plaats, boven welke de 9000 voet hooge Uri-Rathstock zijne sneeuwspitsen in zilveren glans vertoont, een aanblik die zelfs den ouden Jacob een kreet van bewondering ontlokte; toen gleed de boot voorbij het kleine slot Rudenz, 't welk eens de familie Attinghausen toebehoorde, en naderde men nu Fluelen, waar de boot landde en van waar een prachtige, kronkelende weg naar Altdorf voert.

Mevrouw Bergen en Anna, door Jacob gevolgd, konden slechts met moeite voortkomen door het groot aantal menschen die alle straten en pleinen van Altdorf doorkruisten. Op het met Tells standbeeld versierde plein waar hij, volgens de overlevering, den appel van het hoofd zijns zoons schoot, hadden de verschillende liedertafels plaats genomen en juist toen mevrouw Bergen en Anna naderden, begonnen zij met krachtige stemmen een lied dat, door de lucht voortgedragen, tegen het nabij gelegen gebergte weerkaatste.

Deze muziek maakte op Anna een diepen indruk. Zij was nog nooit in de gelegenheid geweest, eene muziekuitvoering op zoo groote schaal bij te wonen en

had dus ook nooit de uitwerking ondervonden, welke een gezang, door zoo vele krachtige, heldere mannenstemmen voorgedragen, op ieder mensch moet te weeg brengen, wiens oor niet door eene stiefmoederlijke bedeeling der natuur voor de harmonie der tonen ontoegankelijk is: gaarne gaf zij zich over aan de geestverrukking, waarin zij door deze liefelijke klanken geraakte.

Mevrouw Bergen was recht verheugd, toen zij zag welk een indruk dit genot op het lieve meisje maakte en zij nu ook de treurige wolken van het schoone voorhoofd zag verdwijnen. Ja, het was werkelijk of de vroegere kinderlijk blijde stemming bij Anna terugkeerde; gedurende den verderen loop van den dag bleef zij ook vroolijk en opgewekt en toen zij met hare moeder weer in den boot zat, om naar hare woning terug te keeren, schertste zij op de vroegere, oude wijze en zooals men het in lang niet van haar vernomen bad.

‘Zie eens, moeder,’ zegde zij, hare lieve kleine hand in het water stekende, ‘zie eens hoe liefkozend het meer zijne kleine golven om mijne vingers kronkelt. Het is mij werkelijk te moede alsof het ons iets te vertellen had, als wilde het mij op eene bijzondere vreugde voorbereiden. Wie weet wat er ginds op mij wacht waar het meer reeds kennis van draagt! Wij zijn van mijne kindsche dagen af reeds zulke goede vrienden en aan het meer heb ik de schoonste en gelukkigste uren van mijn leven te danken.’

‘Dat was toch zeker geen schoon uur toen de storm woedde en jufvrouw Anna in den boot sprong om het onstuimige meer op te roeien,’ zoo mengde zich de oude Jacob in het gesprek.

Mevrouw Bergen zag beangst naar Anna. Het was haar niet aangenaam dat Jacob, juist nu Anna wat opgewekter was, dit voorval ging ophalen, 't welk aan de gedachten van het meisje nu hoogst waarschijnlijk weder eene treurige richting zou geven. Er vloog dan ook eene zeer droevige schaduw over Anna's gelaat bij deze opmerking van Jacob, doch deze verdween toch ook weer onmiddellijk en zij zegde:

‘Integendeel, Jacob, dat was juist het allerschoonste uur voor mij. Doch maak wat voort met uwe riemen, opdat wij spoedig naar huis komen. Het begint reeds duister te worden en ik verheug mij heden bijzonder op een genoegelijken avond in onze gezellige woonkamer.’

Door den ouden Jacob en nog een anderen knecht geroeid, vloog de boot pijlsnel over het effen meer, dat gedeeltelijk nog door den gloed der ondergaande zon werd gekleurd, doch op andere gedeelten in de schaduw van het gebergte reeds met een lichten nevel bedekt was.

Haastig sprong Anna uit den boot aan land en snelde met vlugge schreden naar de paden van den kleinen bloemenhof op het huis aan; met een lichten kreet trad zij echter een paar stappen terug, want in de geopende huisdeur stond eene mannelijke gestalte.

Het was Benno von Schildern.

Op Anna toesnellen en hare handen drukken was Benno's eerste beweging. Mevrouw Bergen wilde het jonge paar in deze eerste begroeting niet storen. Zij ging zonder geruisch te maken voorbij en trad de zaal binnen. Van den armstoel die aan hare werktafel stond, verhief zich nu bij het binnenkomen der huisvrouw een oud heer, wiens statige figuur volkomen paste bij de voorname en elegante houding, met welke hij de dame te gemoet trad.

‘Mijn vader, de president von Steffits,’ zegde nu Benno, die met Anna mevrouw Bergen in de zaal was gevolgd.

(*Wordt vervolgd.*)

[Nummer 42]

Onze gravures.

De zangles.

DE ZANGLES, NAAR HEDWIG GROSZMANN.

Recht lief en vol natuurlijkheid is die groep kinderen, die zich onder de leiding van den welgetypeerden koster-schoolmeester in de zangmuziek oefenen. Hoe ernstig nemen onderwijzer en leerlingen hunne taak op. Hoe welgelukt is die tegenstelling van onwetenden eenvoud en van eenvoudige geleerdheid, van jeugd en grijsheid. Het belang, dat de muziekmeester aan het goedgelukken der uitvoering schijnt te hechten en de ingetogenheid, die uit de lieve, frissche gezichtjes der kleinen spreekt, leidt tot de veronderstelling dat het aangeleerde gezang waarschijnlijk bij eene gewichtige gelegenheid - eene kerkelijke plechtigheid misschien - zal ten gehoore gebracht worden. Wellicht wonen wij de repetitie bij van een loflied, dat der Moeder-Maagd bij eene offerande in hare feestmaand moet toegezongen worden. In dit geval betreuren wij de bevallige kindergroep enkel te mogen *zien* zingen. Wij zouden haar gaarne bij die vereering ook *hooren* zingen; want het is ons allen nog altijd aangenaam een godsdienstig feestgetij te kunnen bijwonen, dat eene der zoetste herinneringen in ons verlevendigt van den zaligen kindertijd.

Het ei van Christoffel Columbus.

Christoffel Columbus, de ontdekker van Amerika, is een dier grootsche figuren, die meer nog aan het christendom dan aan de wetenschap behooren, omdat de kracht des geloofs, meer nog dan de macht huns geestes, de wonderen wrocht, die hunnen naam beroemd gemaakt hebben. Niet de zucht naar rijkdommen, aanzien en onsterfelijkheid deed den grooten man zooveel jaren hardnekkig vasthouden aan zijnen stouten ontdekkingstocht, waarin schier niemand eenig vertrouwen stellen wilde; maar de heilige overtuiging dat God hem de taak opgedragen had de geloofswaarheden aan nog onbekende, onwetende volkeren te gaan verkondigen. Christoffel Columbus zag zelfs in zijnen naam eene voorbeschikking voor zijn apostelschap, eene aanduiding van zijne hoogere zending: *Christophorus*, die Christus en zijne reddende leer dragen moest bij de heidensche volksstammen der nog onbekende, overzeesche gewesten; *Columbus*, de duive, het zinnebeeld des H. Geestes, de bode van vrede en heiligmaking. In dit verheven daglicht is Amerika's ontdekker sinds de laatste jaren door alle ernstige en gewetensvolle geschiedvorschers geplaatst. Onomstootelijke gegevens en oorkonden bewijzen den diepen godsdienstzin en de eenvoudige grootschheid van den man, die zich als het werktuig aanzag van Gods verhevene raadsbesluiten en Hem al de eer en verdiensten van zijn glorierijk werk schonk.

Zooals de meeste heldenfiguren van het christendom werd Columbus niet alleen tijdens zijn leven, maar ook door de nakomelingschap belasterd. Onwaarheden en ongerijmdheden werden hem tevens in menigte toegedicht. En dat Columbus' karakter en geschiedenis tot heden nog volstrekt niet algemeen in het waar daglicht gekend zijn, bewijst het tafereel op onze 334 bladzijde, dat ons andermaal eene voorstelling geeft van het zoo vaak reeds leugenachtig gemaakte vertelseltje van het ei.

Op een groot feestmaal, dat den ontdekker der Nieuwe Wereld na zijn eersten tocht aangeboden werd, zou namelijk een der dischgenooten zijne geringschatting voor Columbus' verdiensten geuit hebben met de bewering, dat elk ander in zijne plaats die verre gewesten zou gevonden hebben. De admiraal zou toen den waanwijzen raasbol willen beschamen en hem, zooals tevens al de aanwezigen, uitgedaagd hebben om een ei overeind op de tafel te houden staan. Na vele vruchtelooze pogingen zou men de verrichting van het gevraagde kunststuk opgegeven hebben, en Columbus zou daarop een ei gevat, dit van onder geknotst en ingedrukt en alzoo recht op de tafel gezet hebben. Toen nu allen lachend beweerden, dat zij het ei insgelijks zoo hadden kunnen doen staan, maakte Columbus natuurlijk de gevolgtrekking dat alle bevindingen, waaronder ook de ontdekking van het nieuwe werelddeel, verrassend gemakkelijk schijnen, wanneer zij maar eenmaal bekend gemaakt zijn.

Deze flauwe aardigheid is rechtstreeks in strijd, niet alleen met den hoogen ernst en den wijzen geest van den grooten man, maar tevens met de heuschheid van den Spaanschen adel en den diepen eerbied en bewondering, waarmede Columbus bij zijne eerste terugkomst door vorsten en volk bejegend werd. Ook geeft geen geschiedschrijver van eenig belang zich zelfs nog de moeite dit goochelpartijtje leugenachtig te maken, wat niet belet dat het nog lang onder alle vormen voortleven zal.

Het tafereel van Leo Reissenstein, hoe prachtig en boeiend ook van samenstelling, mist dus de eerste vereischte eener historische schilderij: de waarheid, evenals zijnen

trotschen Columbus alle overeenkomst met den nederigen held der geschiedenis ontbreekt. Het anekdootje van het ei is echter zoo overbekend en heeft zoo machtig veel bijgedragen om den naam en het geniale werk van Columbus - meer dan ooit de onopgesmukte en volledige waarheid zou kunnen doen hebben - heinde en ver, in alle standen der samenleving te doen doordringen, dat wij ons den overgrooten bijval zeer goed verklaren kunnen, welke gezegde schilderij algemeen verwerft en dien wij onder kunstopzicht ten volle bijtreden.

Een koninklijk gevecht.

Philanthropische dichterharten en dweepende wijsgeeren mogen in gevoelrijke uitboezemingen ijveren voor de stichting eens rijks van ongestoorden vrede op aarde, de koude werkelijkheid leert ons dat de natuur immer een onmetelijk veld van onafgebroken strijd was en blijven zal. Alleen in het gebied des doods heerscht rust; overal waar leven is woelt de kamp, want de zegevierende strijd alleen houdt het aanzijn in stand. Strijd, in den geheimnisvollen schoot der aarde, waar vuur en water elkander de heerschappij betwisten en onder hunnen verschrikkelijken reuzenkamp de aardkorst doen schudden en scheuren; - strijd, in den rusteloozen dampkring, waar onophoudelijk winden gieren, bliksems flitsen, donders knallen, en regens plassen, - strijd, bij der aarde edelste bewoners, wier menigvuldige hartstochten tot zooveel onheil, wier edele verzuchtingen tot zooveel heerlijks leiden; - strijd, bij dieren en planten voor het onderhoud en het behoud des levens; - strijd, tot in den minsten waterdruppel, want tot daar zelfs wordt den zwakkere door de overmacht van den sterke vernietigd.

Geen wonder dus dat de alomheerschende oorlog in zijne ontelbare en verschillende gedaanten voortdurend de veder en het penseel van de kunstenaars ter beschijving en afbeelding uitlokt.

Ook een onzer gravuren van heden geeft ons eene voorstelling van den meest gewonen kamp, zoo gebiedend noodzakelijk, dat hij den mensch zijne eigene natuurgenooten verslinden doet, den dringenden kamp om lichamelijk voedsel, om levensonderhoud.

Lang reeds heeft de breedgewiekte adelaar hongerig rondgewaard over de woeste en rotsige vlakte, zonder met zijnen scherpen blik eenige prooi te mogen ontwaren. Dan, plots ziet hij van uit de hooge luchtkringen beneden een paar jonge herten uit hun schuiloord te voorschijn treden, en als een neerschietende bliksem, vliegt hij op zijne slachtoffers. Maar op den klapperenden en verraderlijken slag zijner machtige vleugels snelt de opgeschrikte vader ter hulp van zijn kroost en poogt met zijn puntig gewei den gevederden vijand af te weren en te wonden. Dit verdedigingsmiddel echter, zoo doelmatig en vreeselijk tegen de bespringende honden, is onmachtig tegen den zwenkenden en zwevenden roofvogel, die na weinige stonden de sterke en scherpe klauwen in het hoofd van den vermoeiden hert slaat en hem met zijnen vreeselijken bek de huid openrijt. Alle bekamping van den in schijn zoo geringen, maar in werkelijkheid zoo overmachtigen en gevaarlijken vijand, is den hert nu onmogelijk. Als schrik en pijn hem de krachten niet verlammen en water dichtbij is, kan de vlugge viervoeter wellicht in allerijl naar die reddingsplaats heensnellen, waar zijn moordenaar de nijpende klauwen ontsluiten moet. Zoo niet, is hij reddeloos verloren.

Verwonderd en beangst staan de beide jonge herten in het verschiet den gang van het gevecht na te speuren, en de afloop van den strijd zal hun waarschijnlijk de treurige ervaring schenken, dat zij op aarde een vervolgd geslacht zijn, dat de natuur niet eens behoorlijke wapens gaf tegen zijne talrijke vijanden.

De chaise-éclair.

Het opnemen van de schaatsvélocipède van den Amerikaan James Bray, in ons n° 32, gaf aanleiding tot onze kennismaking met verschillende middelen tot zelfvervoer van Nederlandschen oorsprong, waarvan de chaise-éclair, reeds voor ruim twee jaren ontworpen door pater Jeen te Groningen, het eerste is. De chaise-éclair heeft haar naam te danken aan haren vorm, en aan de ontzettende snelheid, die er mee kan worden verkregen. De chaise, waar onze afbeelding naar genomen is, heeft een rad van slechts één meter doorsnee, en toch houdt een tamelijk geoefend berijder alle schaatsenrijders gemakkelijk ver achter zich, zooals dan ook bij herhaalde openbare proeven gebleken is. Gebruikt men dus een rad van 1,30 of 1,40 m.; spant men de twee vleugelzeiltjes, die bij het volledig ontwerp behooren, en aan weerszijden van het rad als uitgespreide waaiers den wind opvangen; en geeft de persoon, die achterop staat of zit, nu en dan ook nog eens een duwtje met den voet op het ijs, dan zal men den naam van chaise-éclair wel gerechtvaardigd kunnen vinden.

De vervaardiging van de chaise-éclair is, zooals uit de afbeelding duidelijk blijkt, zeer eenvoudig; maar wanneer men bij de uitvoering in de handen valt van een minder bedreven werkman, dan loopt men groot gevaar van op glad ijs pal te blijven staan met een ronddraaiend rad, en zijn toevlucht te moeten nemen tot pinnetjes, haakjes, of wat dies meer zij, tot ongerief van den berijder, tot bederf van het ijs voor de schaatsenrijders, en tot onmogelijk gebruik op besneeuwde straatsteenen.

Het wiel is geheel gelijk aan het rad eener gewone vélocipède, en de ijzeren band is fijn gekarteld, hoewel dit minder noodig is, wanneer de beugel, waar de stuurkruk aan bevestigd is, een weinig voorover valt.

De eigenlijke chaise is van ijzer, en zoo gemaakt, dat het rad ongehinderd kan draaien voor het sturen. Van achteren is een bankje aangebracht, waarop een of twee personen kunnen plaats nemen. Vóór de stuurkruk is een houvast bevestigd, om de vleugelzeiltjes, die men met eene koord kan ophalen of neerlaten, een vlaggetje, of een lantaarn op te nemen.

De toestel werkt zoo gemakkelijk, dat de berijders soms niet eens bemerkten, dat er bij het afrijden stil een persoon was opgestapt; en het keeren gaat zoo vlug, dat, wanneer men in volle vaart is, men anders om staat, voordat men het weet, zelfs bij eene kleine wending van den stuurtoestel. Deze gemakkelijkheid in het keeren kan in de felste vaart op het ijs ongelukken voorkomen, beter dan elk remtoestel, en is tevens de reden waarom de vleugelzeiltjes v o o r a a n geplaatst worden, daar de wind, ongelijk werkende, in vele gevallen het toestel plotseling andersom zoude zetten.

Over eene harde sneeuwkorst op de straat glijdt men even gemakkelijk als over het ijs; maar is de sneeuw zeer week, dan zet men het toestel op platte slijters van hout. Met eene kleine wijziging is de chaise-éclair, ook voor twee personen, het achterste voor te gebruiken.

Het hoofddoel is snel zelfvervoer, en het bijoogmerk uitspanning, zoowel als gezonde beweging.

Betty,
Schetsen uit het leven der zinneloozen te Gheel,
door
Dr. J. Al. Peeters,
Geneesheer-Opziener der Kolonie.
(*Slot.*)

VI.
Herinneringen.

Betty won spoedig hare gezondheid en hare krachten terug, dank aan de goede zorgen van de kloosterzuster, bijgestaan door mevrouw de Mornil. Een jaar na het overlijden van haar vader werd zij de gade van Karel Verhelen, die de hofstede van den pachter kwam bewonen. Door het huwelijk van Karel ging het huisgezin, waar hij deel van maakte, uiteen, en moest er voor Herman een nieuw kosthuis

gekozen worden. Men kwam tot eene schikking, die elkeen bevredigde. Herman werd bij Schrijnen ingenomen, en Lize aan de zorgen van Betty en Karel toevertrouwd. Lize hield zeer veel van hare pleegouders, en zij weende overvloedig, toen zij hun vaarwel zegde; maar zij troostte hen en zich zelve met te doen opmerken, dat zij nu bij Betty wonen zou, en vader en moeder Schrijnen, die naaste geburen waren, dikwijls zou komen bezoeken.

De geestestoestand van mevrouw de Mornil was merkelijk verbeterd, in dezen zin, dat zij nooit meer ongerust en woelig, maar veeleer ingetogen en droomerig was. Het stoffelijk welzijn, dat zij genoot, bepaalde zich niet meer, als vroeger, tot de onbekrompene vervulling der behoeften van het leven; neen: de milddadigheid van den heer Jans stelde Betty en Karel in staat, om de waanzinnige vrouw op eenen voet te behandelen, die beter moest overeenkomen met hare vroegere levenswijze. De opgediende spijzen waren meer uitgezocht, de blinkende tinnen lepels en vorken hadden plaats gemaakt voor zilverwerk, de kleederen van mevrouw waren uit fijne stoffen vervaardigd, en de eenvoudige en verouderde meubelen van hare slaapplaats door nieuwere vervangen Was het weder des Zondags koud of regenachtig, dan reed mevrouw de Mornil met Betty, in een gesloten rijtuig, naar de kerk.

De waanzinnige vrouw vroeg nooit naar de oorzaak dezer zoo zeer in 't oog vallende veranderingen. Eens zegde zij tot Betty: Ik heb het u vroeger voorzegd, dat gij gelukkig zijn zoudt, lief kind. De Hemel zegent u, en ik heb mijn deel in dien zegen.

Ook in de heide waren dingen gebeurd, die de verwondering en de nieuwsgierigheid der bewoners in den hoogsten graad verwekten. Een vreemd heer (niemand, buiten Betty en Karel, wist dat het Pieter Jans was), had al de gronden, rond het ert van pachter Dielens gelegen, aangekocht, en wilde deze, door eene doelmatige bewerking, deels in dennen bosschen, deels in weiden herscheppen. Karel, die met den aard der gronden bekend was, en de gelegenheid gehad had de lessen van den pachter, voor zijne eigene rekening, toe te passen, werd aan het hoofd der onderneming geplaatst. Dat hij de zaak ter harte nam, hoeft niet gezegd, en de uitslag beloofde ten volle aan zijne pogingen te beantwoorden. De wenken van Schrijnen, die niet zonder natuurlijk verstand en rijk aan ondervinding was, hadden hun deel in het welgelukken.

Achter den tuin van Betty's woning en een paar honderd stappen van deszelfs omheining, verhief zich ondertusschen een ruim en hoog gebouw, met twee verdiepingen, blijkbaar bestemd om lieden van den zeer gegoeden stand te herbergen. Een heir van werklieden, door Karel bewaakt, beijverde zich om het werk in den kortsten tijd te voltooien.

Mevrouw de Mornil scheen somtijds in gepeinzen te verzinken, als zij het heerenhuis gadesloeg. Wat buitengewoon vreemd moest voorkomen, was dat de gaanweg, die den tuin des pachters in twee gelijke deelen scheidde, merkelijk verbreed werd en, met beukeboomen beplant, eene laan vormde, die recht op de deur uitkwam van het buitengoed, zoodat men van de hofstede het heerenhuis, en van dit de hofstede zien kon. Een gedeelte van de haag werd weggenomen, en aan de beide kanten der opening werden twee pilasters opgericht, tusschen welke ongetwijfeld een hek moest gehangen worden.

‘De verandering, aan uwen tuin toegebracht,’ zegde mevrouw tot Karel, ‘is eene merkelijke verfraaiing.’

‘Die ik met een groot verlies van bewerkten grond betaal,’ antwoordde de jonge man. ‘Maar ik heb eene gril van onze toekomende geburen willen involgen,’ zoo

voegde hij er bij, op onverschilligen toon. ‘Zij verlangden van hun verblijf een uitzicht te hebben op eene boerenwoning.’

Voor de tweede maal sedert het overlijden van den pachter, was het weer de feestdag van Sinte Dimphna. Mevrouw de Mornil, Betty en Lize zouden niet nalaten de godsdienstige plechtigheid bij te wonen. Karel, die voorgaf te veel werk te hebben, bleef, bij uitzondering, te huis, en het was Schrijnen met Herman, zijn bestedeling, aan zijne zijde, die de bedevaartgangsters ter kerke bracht.

Betty zegde tot de waanzinnige vrouw: ‘Welk verschil tusschen onzen uitstap van vóór twee jaar en de omstandigheden, waarin wij ons heden bevinden! Kunnen wij den Hemel genoeg bedanken en de goede heilige, die onze gebeden en onze tranen aan God opdroeg? Mijn vader was onlangs overleden; uwe gezondheid liet te wenschen; ik zelve was zwak en vond mij verplicht u, niettegenstaande de beloften aan mijne moeder gedaan, uit onze woning te verwijderen. Moeder! gij zult nooit weten wat ik geleden heb, toen ik van u heenging, zonder u zelfs den afscheidskus te mogen geven. Thans zijn wij weer onder één dak vereend, en vereend tot den dood. Lize maakt deel van ons gezin, en doet wat zij kan, om u het leven aangenaam te maken en mij dienst te bewijzen; Karel draagt iels bij tot het heil dat wij genieten.’

‘Karel heeft een edel hart,’ zegde mevrouw de Mornil: ‘hij is voor de heide de waardige opvolger van pachter Dielens.’

Lize luisterde, met de vochtige oogen op Betty gevestigd.

‘Mocht uw vader nu eens hier zijn,’ zegde het meisje, ‘om ons allen zoo gelukkig te zien!’

‘Wij zullen hem alles zeggen op zijn graf,’ antwoordde Betty, ‘en ik ben zeker dat hij ons zal hoor en.’

Nauwelijks in de kom der gemeente aangekomen, spoedde de kleine groep der heidebewoners zich naar het kerkhof van Sinte Dimphna, waar de pachter begraven lag. Bij middel van eene inschrijving, tusschen de kostgevers geopend, had men geld genoeg bijeen gezameld, om, op de laatste rustplaats van den menschenvriend, een eenvoudig, doch roerend gedenkteeken op te richten. De heer Pieter Jans was eerst voornemens geweest aan de inschrijving deel te nemen, en, door het storten van eene aanzienlijke som, het mogelijk te maken dat de vervaardiging van het kunststuk aan eenen vermaarden kunstenaar zou worden toevertrouwd. Doch bij verder nadenken was hij tot de overtuiging gekomen, dat het beter zou zijn zich te onthouden en aan de kostgevers, maar bijzonder aan de heidebewoners, het genoegen en de eer van hunne liefdebetooging gansch onverdeeld over te laten.

De plaats, waar de pachter rustte, was aangeduid door een vierkanten arduinen zerk, boven welken zich een kruis van wit marmer verhief. Het geheel bewees dat de opbrengst der inschrijving niet onaanzienlijk was geweest. Op den zerk las men het volgende opschrift:

‘Ter nagedachtenis van Jan Joseph Dielens, te Gheel overleden den .... 18.

Hij was de vader der ongelukkigen.

En daarop volgden de woorden, eens door den pachter uitgesproken:

Wat zou er van de ongelukkigen geworden op den weg van het leven, indien God hun geene goede engelen te gemoet zond?’

Betty knielde diep bewogen neer, en de waanzinnige vrouw naast haar. Aan de rechterzijde nam Lize, aan de linkerzijde nam Herman plaats. De herinneringen, door den grafsteen opgewekt, hadden voor de vrouwen niets bitters. Betty herdacht haars vaders liefdebewijzen en goede voorbeelden; bij mevrouw de Mornil ontstond het

gevoel der innigste dankbaarheid voor den man, wiens leven en wiens sterven haar geluk ten doel had gehad.

Toen na eenige stonden allen oprezen, trad Lize vooruit en legde eene kroon neder aan den voet van het kruis; Herman deed gelijk het meisje. Op de kransen las men deze woorden: Van Lize, van Herman.

Op voorstel van Lize hadden de beide kinderen maanden lang de penningen bespaard, welke zij tot belooning en tot aanmoediging ontvingen; zonder aan iemand, zelfs aan Betty, iets te zeggen, had Lize de bloemen gekocht.

Mevrouw de Mornil was ontroerd bij het zien dier eenvoudige blijk van kinderlijke erkentenis. Betty's oogen waren vochtig en de hand der bestedelingen drukkende, zegde zij: ‘Beste Lize! Brave Herman!’

Het zou gansch overbodig zijn de bedevaartgangers in de kerk en in de processie te vergezellen. Zij keerden vroeg in den namiddag, en welgemoed, op de hoeve van pachter Dielens terug.

Toen mevrouw de Mornil in de groote kamer[*] der woning trad, bemerkte zij eene verandering in de versiering van dit vertrek. Aan den wand hing het kruis der burgerlijke verdiensten, den pachter door den koning toegekend; aan den linkerkant van dit eereteeken bemerkte men eenen lijst, het eerediploma bevattende, hem, als aan het toonbeld der kostgevers, toegewezen, en aan de rechterzijde den brief, dooiden stervenden grijsaard, tot de bewoners der heide gericht.

‘Ik moet u bedanken omdat gij mijnen wensch ingewilligd hebt,’ zegde mevrouw tot Karel en tot Betty. ‘Ik wilde die voorwerpen onder de oogen hebben, opdat uw vader zaliger voortga met de eerste plaats te bekleeden in onze dankbare herinneringen.’

Toen men het zondagspak afgelegd, een weinig uitgerust, en eenige verversching genoten had, stelde Betty aan mevrouw de Mornil voor om nog eene kleine wandeling te doen, en wel tot aan het naburig buitengoed.

‘Men verhaalt wonderen van hetgeen er binnen en buiten te zien is,’ zoo zegde de jonge vrouw, ‘en Karel heeft van den eigenaar de toelating bekomen om ons alles te toonen.’

De waanzinnige vrouw scheen eenen stond na te denken en te weifelen; doch zij nam het voorstel aan en trad buiten met Betty.

Mevrouw de Mornil volgde, met hare gezellin, de laan, welke van de woning des pachters naar het nieuwe buitengoed bracht. De jeugdige beukeboomen, langs beide zijden van den weg geplant, schoten weelderig op, en beloofden weldra den wandelaar tegen de stralen der zon te beschutten; de pilasters, op het einde van den tuin geplaatst, droegen vazen met bloemplanten, en ondersteunden een kunstig gegoten ijzeren hek, dat open stond, gereed om de bezoekers binnen te laten.

‘Betty,’ zegde mevrouw de Mornil, die verbleekt was en beefde: ‘Betty, laat mij op uwen arm leunen. Ik voel mij zoo zonderling aangedaan.’

‘Gelukkig u dienst te bewijzen, mevrouw,’ antwoordde Karel's vrouw, zelf zeer ontroerd.

‘Ik weet niet wat ik zie,’ hernam de waanzinnige vrouw. ‘Zulk eene laan leidde naar de woning mijner ouders; hetzelfde hek hing aan dezelfde pilasters; het gebouw, dat zich daar verheft, is het huis waar ik geboren ben.’

De bezoeksters bevonden zich nu buiten het erf van pachter Dielens en in den voorhof van het buitengoed. Het midden van het plein was met graszoden bedekt en versierd met talrijke oranjeboomen; links en rechts liep een voetpad, dat zich in twee

(*) De groote kamer of enkel ‘de kamer’ is, in de woningen der Kempenaars, de plaats, waar men de vreemdelingen of voorname personen ontvangt en met de vrienden kermis houdt.

takken verdeelde, waarvan de eene naar de voordeur leidde, en de andere in den fraaien lusthof bracht, die zich aan de overzijde van het gebouw bevond.

Met koortsige overhaasting volgde mevrouw de slingerende paden, en niets ontging aan hare nieuwsgierige blikken: noch de beelden, die zich hier en daar verhieven, noch de vijver, boven welks vlakte, uit kunstig gebeiteld grotwerk, een zilveren straal ten hemel sprong, noch het lommerrijke tuinhuisje, noch het kleinste stipje van den tuin, die met de eerste bloemen der Lente prijkte.

Betty zag stilzwijgend rond, verwonderd over al wat haar omringde, maar nog meer bezorgd om hare aangenomene moeder, wier gelaatstrekken en bewegingen de hevigste aandoening uitdrukten.

'Betty, rusten wij eenen stond,' zegde me-

vrouw de Mornil, bijna buiten adem, terwijl zij zich op eene bank nederzette.

HET EI VAN CRISTOFFEL COLUMBUS, NAAR LEO REISSENSTEIN.

Na eenige stonden hernam zij, de handen der jonge vrouw vast in de hare drukkende: 'Lief kind, gij staat stom bij het schouwspel der Natuur door de hand des menschen herschapen en verfraaid; denk dan wat ik gevoelen moet, ik, die mij tot het schoonste tijdperk van mijn leven, tot de kinderjaren, tot de jeugd teruggetooverd zie. Die beelden, onbeweegbaar op hun voetstuk, zijn oude kennissen en schijnen mij te groeten; deze bloemperken zijn even schitterend en verspreiden denzelfden geur als vóór dertig jaren; het geklater van de nedervallende druppelen der fontein ruischt, als een gekende toon, in mijne ooren, en in het diepste mijner ziel weerklinken de eerste liefdewoorden mij hier, op deze plaats toegefluisterd. Wat was ik toen gelukkig! Hoe edelmoedig moeten zij zijn, die, op mijn lang gefolterd hart, den balsem dier zoete herinneringen uitgieten.'

Mevrouw de Mornil rees op en zettede hare wandeling voort. Zij sprak niet meer; haar gemoed was te vol. Dikke tranen biggelden langs hare wangen; het was zoolang geleden dat zij tranen gestort had, en zij voelde dat

EEN KONINKLIJK GEVECHT, NAAR C. BURTON BARBER.

weenen goed deed. Hare blikken klaarden op, en een zalige glimlach zweefde op hare lippen.

Betty volgde mevrouw op de hielen, vermijdende hare tegenwoordigheid te doen opmerken, als vreesde zij de opwelling te stooren der zalige gevoelens waarvan zij getuige was. De jonge vrouw was zoo gelukkig hare aangenomene moeder gelukkig te zien.

Mevrouw de Mornil liep, met lichten tred, den stoep op van het heerenhuis. Zij trad binnen en ging de eene deur in, de andere uit, gelijk iemand die zich op eene bekende plaats bevindt.

'Waar blijft gij, Betty?' riep zij, ziende dat hare gezellin achterbleef. 'Volg mij, ik ben te huis. Hier,' zoo vervolgde zij, 'was onze eetkamer. Alles, stoelen, tafels, staat nog op dezelfde plaats. De luchter boven ons hoofd, het uurwerk op de schouwplaat, de spiegel aan den wand, zijn niet veranderd. En daar, die portretten! God! mijn vader! mijne moeder! en mijn eigen afbeeldsel! Beste ouders! Met welke liefderijke blikken aanziet gij mij!'

Nu was het de beurt der bovenverdieping. De kamers hadden dezelfde bestemming, het huisraad was hetzelfde, en bevond zich op dezelfde plaats, als in hel huis der ouders van mevrouw de Mornil. Deze bewonderde vooral hare eigene kamer, die er uitzag alsof Emma Mastenberg ze nog denzelfden dag bewoond had.

'Het is onmogelijk,' zegde mevrouw, 'en het is waar. Dit huis is het huis mijner ouders; deze kamer is mijne kamer, en ik zou het niet vreemd vinden, zoo de stem van een mijner bloedverwanten de begoocheling kwam voltooien.'

Betty bleef sprakeloos, in gedachten verzonken. De omstandigheden, waarin de waanzinnige vrouw te Gheel verkeerd had, strookten klaarblijkend niet met hare opvoeding en vroegere levenswijze, en dit pijnigde de jonge vrouw.

De bezoeksters gingen beneden.

'Willen wij nu heengaan, Betty?' vroeg mevrouw de Mornil. 'Ik ben een weinig vermoeid. Karel zal wel zoo goed zijn den eigenaar van dit buitengoed in onzen naam te bedanken.'

Langzaam trad zij den breeden gang door, om zich naar de voordeur te begeven.

De eetkamer stond open, en de oogen der waanzinnige vielen nog eens op de afbeeldsels van hare ouders. Plotseling bleef zij staan en sprak met klimmende aandoening: 'Weest gezegend, o! vader en moeder! Uwe liefde heeft als eene milde zon mijne eerste dagen beschenen, en nu schiet zij eene laatste straal op den avond van mijn leven. O! dat de nacht kome en dat ik ook inslape! Hoe langer de scheiding geduurd heeft, hoe spoediger het uur van wederzien zal slaan. Vaarwel! ouderlijke haard! Zalig die u, na de stormen des levens, als de gewenschte haven wedervindt! Al het bitter, dat hem ingeschonken werd, kan tegen uw zoet niet opwegen.'

De waanzinnige vrouw meende buiten te treden. De oppergeneesheer stond voor haar en vroeg eenvoudig: 'Hoe vindt gij dit verblijf, mevrouw?'

'Alleraangenaamst, heer doktor,' zoo luidde het antwoord, 'en het bezoek, dat ik hier afgelegd heb, zal mij nooit uit het geheugen gaan.'

'Het is u toegelaten, mevrouw, gij wordt verzocht u hier voorgoed te vestigen,' hernam de doktor. 'Deze woning, met al wat gij gezien hebt, hoort u toe.'

'Ik begrijp u niet,' zegde mevrouw de Mornil, terwijl zij de vragende blikken op den geneesheer vestigde.

‘Gij zijt hier te huis; uw dienstpersoneel is niet talrijk, maar gij zult er van tevreden zijn.

De doktor opende de deur der keuken.

‘God! Mijne goede Kaat! De getrouwe dienstmeid mijner ouders!’ riep mevrouw de Mornil, hare oude kennis omhelzende.

Kaat had eenen vluchtigen blik op de dochter van hare vroegere meesters geworpen, en zij herkende haar nauwelijks. ‘Lieve juffrouw Emma!’ snikte zij.

‘Wij zijn verouderd, niet waar, Kaat? Maar ik ben er zeker van: uw hart is even jong en getrouw gebleven.’

‘Ik verlaat u nooit meer,’ bevestigde Kaat.

‘Zoo zal alles zich schikken, niet waar, mevrouw?’ vroeg de doktor. ‘Maar ik vergeet dat Betty redenen heeft om misnoegd te zijn.’

‘Mijn eenige wensch is dat mevrouw gelukkig weze,’ zegde de jonge vrouw, met moeite hare snikken bedwingende.

‘Ween niet, Betty,’ zegde mevrouw de Mornil; ‘denkt gij dat ik ondankbaar wil zijn? Toen ik ongelukkig was, Kaat, hebben hare ouders mij opgenomen en verzorgd. Betty is voor mij een kind geweest, gelijk ik voor haar eene moeder geweest ben. Nog niet lang geleden, werd ik van eene besmettelijke ziekte aangedaan. Betty en haar vader hebben geweigerd mij aan vreemde handen toe te vertrouwen; zij hebben mij, gedurende lange weken, dag en nacht bijgestaan, en de vader heeft zijne liefdadigheid met den dood betaald.’

Kaat aanzag de jonge vrouw met verwondering en eerbied.

‘En dit alles zou ik vergeten!’ zoo hernam mevrouw. ‘Neen, niet waar, Kaat? Liefste Betty, wij zullen slechts één huisgezin uitmaken. Dagelijks zal Betty bij ons en zullen wij bij Betty komen.’

‘Zoodat de overeenkomst gesloten is,’ zegde de doktor: ‘gij neemt allen aan?’

‘Maar mag ik wel aannemen?’ vroeg mevrouw de Mornil. ‘Ik weet niet eens vanwaar uw vriendelijk aanbod uitgaat.’

‘Een uwer naastbestaanden,’ zoo luidde het antwoord van den doktor, ‘die vele jaren in de Oost-Indische bezittingen heeft doorgebracht, is onlangs in zijn vaderland wedergekeerd. Naar zijne familie vernemende, heeft hij gehoord hoeveel gij geleden hebt, en daarop maatregelen genomen om uw lot voor de toekomst te verzekeren. Bezitter van een aanzienlijk vermogen, heeft hij zich gelukkig geacht u den welstand te kunnen wedergeven, waarin gij vroeger verkeerd hebt.’

‘Zijn naam?’ vroeg mevrouw met onzekere stem.

‘De heer Pieter Jans, uw neef, dien ik de eer heb u voor te stellen,’ antwoordde de doktor.

Bleek en bevend trad Pieter Jans vooruit. Hij maakte eene diepe buiging en kon alleen het woord: Mevrouw, uitbrengen.

‘Ik heb altijd geweten dat gij een edel hart hebt, mijnheer Jans,’ zegde mevrouw, hem de hand reikende; ‘gij hebt het nogmaals, op eene kiesche wijze, doen blijken.’

Pieter Jans bracht de hand der waanzinnige vrouw aan zijne lippen, en drukte er eenen langen zoen op.

‘Mevrouw, Emma,’ zegde hij snikkend: ‘Wees voortaan gelukkig, en zie hierboven al de wezens weder, die gij lief gehad hebt op aarde.’

Mevrouw de Mornil sloeg de oogen ten hemel, en sprak, langzaam en plechtig, eenige woorden uit, die haar en hem, als eene zoete herinnering, en als de uitdrukking eener nog zoetere hoop, in de ooren klonken: God zal de zielen, die hij voor elkander schiep, in de eeuwigheid niet gescheiden laten!

De boerenwoning en het heerehuis maken, volgens de belofte van mevrouw de Mornil, slechts één gezin uit. De waanzinnige vrouw heeft geene aanvallen meer van opgewondenheid, en schijnt van hare gedachten van vervolging teenemaal verlost te zijn. Zij leeft gelukkig door de herinneringen van hare schoonste jaren, en door de liefde van al die haar omringen.

Betty is de moeder van een dochtertje, dat haren naam draagt, en dat belooft hare moeder in braafheid en schoonheid te evenaren.

Mevrouw de Mornil heeft den wensch uitgedrukt, dat het buitengoed, na haren dood, de eigendom worde van Betty. Aan dien wensch is het noodige gevolg gegeven.

Karel, die vroeger wel wat oploopend was van aard, heeft zonder moeite de voorbeelden van zachtmoedigheid, hem door Betty en Lize gegeven, kunnen volgen, sedert Herman bij Schrijnen is gaan inwonen. Hij maakt zijne vrouw gelukkig, en zet in de heide de taak van pachter Dielens voort.

Lize en Herman leggen jaarlijks eenen bloemenkrans op het graf van den pachter.

Lize heeft het door haren ijver zoo ver gebracht, dat zij in staat is groote diensten te bewijzen in het huishouden. Maar hare geliefkoosde bezigheid is met de kleine Betty te spelen. Zij heeft de genegenheid, welke zij de dochter van den pachter toedroeg, tusschen de moeder en het kind verdeeld, zonder dat een van beiden er bij verliest.

Herman is de schaapherder van baas Schrijnen. Met zijne eigenliefde te prikkelen, met zijne minste pogingen om wel te doen aan te moedigen en te beloonen, is men er in gelukt zijn karakter min of meer te plooien; hij is dienstwillig geworden, en kwijt zich vrij goed van zijne niet gemakkelijke taak. In den beginne had Nero, als schaaphond, hem ten dienste gestaan, en het verstandige dier, dat nu met Herman op den besten voet verkeert, had geene moeite gespaard om den knaap snellen voortgang te doen maken. Zoohaast deze met zijnen stiel bekend was, had men hem eenen anderen hond gegeven, want Nero, die niet jong meer is, gaf den moed niet op, en deed meer dan zijne krachten toelieten. Tot eene eervolle rust gedwongen, heeft Nero nu een ander middel bij de hand, om zijnen ijver en zijne genegenheid te doen blijken. Meermaals daags ziet men hem, in het karken gespannen, waarin de kleine Betty nederligt, den weg afleggen, die de hofstede van den pachter met het buitengoed verbindt. Dan steekt hij den kop omhoog, en kwispelstaartend en lustig blaffend, loopt hij met zijnen last voort alsof hij nog jong ware.

De goede vrouw Schrijnen was niet lang ziek geweest; zij geniet heden de beste gezondheid.

Schrijnen heeft de bewerking zijner velden kunnen verbeteren sedert hij, gedeeltelijk met het geld van den heer Jans, eene talrijke kudde schapen heeft aangekocht. Hij rolt door de wereld, gelijk men zegt.

De heer Pieter Jans gaat voort met het edelste gebruik te maken van zijn vermogen. Hij komt jaarlijks naar Gheel, om gedurende eenige dagen het genoegen te smaken van zijne vrienden gelukkig te zien, en telkens vindt hij de gelegenheid om nieuwe weldaden uit de deelen.

'Ik heb veel geleden,' zegde hij eens tot den doktor, 'en, in mijne droef heid verzonken, dacht ik niet dat er nog anderen zijn die lijden. Ik heb hier de liefdadigheid zien oefenen, ik heb hier geleerd dat de mensch niet voor zich alleen maar voor zijnen evenmensch, leven moet. Waarom kunnen al de ongelukkigen niet, gelijk ik, de waarheid ondervinden der woorden: tranen drogen is zoo zoet! Wanneer de geest der liefdadigheid eene ziel veroverd heeft, dan voert hij haar op ten hooge, en toont

haar op de aarde den dankbaren glimlach der bedrukten, en in den hemel den zegenenden blik van God.'

Wijsgeerige zedespreuken.

Men neemt in de wereld eenieder waarvoor hij zich uitgeeft, maar hij moet zich ook ergens voor uitgeven. Men verdraagt den ongemakkelijke liever, dan men den minbeteekenende duldt.

$_*$

Onschuld! Slechts wanneer gij u zelve niet kent, zooals de kinderlijke, dan bestaat; gij uw bewustzijn is uw dood.

$_*$

Het middelpunt van alle wijsheid is de kennis van zich zelven.

De weduwe.

Dierbaar kind, de schoone Lente
Tooit weer buiten veld en woud,
Ach! mij lokt ze, als naar gewente,
Thans niet uit; zij laat mij koud.
Ga, mijn kind, geniet haar geuren;
Ga, verheug u aan haar kleuren
En keer dan bij moeder weer.
Aan uw jeugd toch voegt geen treuren!
Ga, vraag niet naar vader meer,
Vader, ach! is bij den Heer!

Zie, hoe ginds uw makkers stoeien,
Vroolijk hupplen door de wei;
Hoe zij zich met kransen tooien
En dan juublen in de rei.
Ga, mijn kind, hun vreugde deelen,
Met hen juichen, met hen spelen,
Lustig dartlen als weleer.
Moge 't spel uw droefheid heelen!
Ga, treur niet om vader meer,
Vader toch is bij den Heer!

Ach! zoo hij nog ware in 't leven,
Wis hij leidde u thans, mijn zoon,
Buiten rond door veld en dreven,
Prijkend weer met jeugdig schoon.
En, zooals in vroeger jaren,
Zou hij, om u vreugd te baren,
Want hij minde u toch zoozeer!
Vlinders vangen, bloemen garen.
Ach, mijn kind, ween niet zoo zeer,
Vader is nu bij den Heer!

Dierbaar kind, vergeef 't mijn smarte,
Dat ze uw droefheid nog verhoogt;
Tranen toch verlichten 't harte.
Zie, zij zijn reeds opgedroogd,
Die mij langs de wangen gleden.
Wisch ook de uwe. In 't zalig Eden
Zien wij eens den dierbre weer.
Kom, en stort met mij uw beden.
Kniel hier voor zijn beeltnis neer:
Vader ziet ons bij den Heer!

Lier.

A.O. VERMEIREN.

De scherprechter.
Een verhaal naar het Hoogduitsch.
(*Vervolg.*)

De president en mevrouw Bergen stonden nu tegenover elkander. De laatste trad echter, toen zij den president aanzag, onwillekeurig in de schaduw terug, een sekonde lang drukte zij de linkerhand op haar hart, terwijl zij met de rechter een steun zocht aan eene in de nabijheid staande bloementafel.

Ware Anna in dezen oogenblik niet zoozeer in Benno's aanblik weggezonken geweest, zoo had zij gewis bemerkt hoe het gelaat harer moeder met doodsbleekheid overtogen was, terwijl haar lichaam door zichtbare schokken werd heen en weer bewogen.

De president, die ongetwijfeld eene toespraak verwacht had, liet zijne scherpe, donkere oogen met eene sombere en verbaasde uitdrukking rusten op de dame, die nog steeds beweegloos voor hem stond.

‘Mijn zoon.’ zoo begon hij nu, ‘verzekerde mij dat wij u niet onwelkom zouden zijn, geëerde mevrouw; mag ik vragen of dit werkelijk het geval is?’

Bij den klank dezer stem, kromp mevrouw Bergen ineen. ‘Mag ik u verzoeken plaats te nemen,’ zegde zij eindelijk, zich een weinig herstellende, terwijl zij zich in eenen armstoel liet nederzinken en met hare hand op eenen zetel in hare nabijheid wees. Toen begon zij te spreken, schielijk achter elkander door, van het eene onderwerp op het andere springende en met het eene woord als het ware het andere voortjagende.

Zij vroeg den president naar zijne reis, welke plaatsen hij was voorbijgekomen, welk gezelschap hij aangetroffen had, en eer hij daarop met mogelijkheid kon antwoorden, verhaalde zij reeds weder van het zangersfeest heden te Altdorf gehouden, van de keuze en de voordracht der liederen die er waren uitgevoerd, sprak daar tusschen echter alweder met zekere ingenomenheid van hare aangename woning, die zoo rustig gelegen was, van de schoone omstreken en het meer, en dat alles met eenen haast en eene angstige gejaagdheid, alsof zij vreesde met haar verhaal nooit gereed te zullen komen. Daarbij was hare stem nu scherp en ruw, die stem, die anders zoo welluidend klonk, dat iedereen er met innig welbehagen naar luisterde.

Toen zij eindelijk een oogenblik als door uitgeputheid zweeg, sprak de president ook niet. Hij had reeds zoo menige poging aangewend om het gesprek over te nemen en het woord op te vatten, doch was daarin telkens door mevrouw Bergen verhinderd geworden. Hij zat nu met een somberen, nedergeslagen blik, maakte eene spelende beweging met zijn stok, terwijl op zijn toch reeds streng gelaat, zijn misnoegen over deze zonderlinge ontvangst duidelijk te lezen stond. Eindelijk stond hij op en greep zijn op de tafel liggenden hoed.

Mevrouw Bergen gevoelde hoe moeielijk het was iets te zeggen en kon er toch niet buiten. In zeer beleefde bewoordingen verzocht zij om verontschuldiging, dat zij de heeren niet kon uitnoodigen den avond in haar huis door te brengen; zij was, waarschijnlijk ten gevolge van het nog al vermoeiende uitstapje van heden, zoo onpasselijk, dat het haar onmogelijk was, heden avond het genoegen te hebben van het gezelschap der heeren, dat haar anders zoo hoogst aangenaam zou zijn geweest.

Benno die, in een druk gesprek met Anna, van al wat er was voorgevallen niets bemerkt had, ontstelde geheel toen zijn vader hem tot den terugkeer naar Weggis aanmaande. Hij had gehoopt heden van Anna te scheiden als haar erkende verloofde, en nu moest hij reeds vertrekken eer er nog een enkel woord over het gewenschte onderwerp tusschen zijnen vader en Anna's moeder was gewisseld. Met de grootste verbazing zag hij zijnen vader aan en kon de onheilspellende uitdrukking van zijn gelaat niet in overeenstemming brengen met zijne bereidwilligheid, om hem nog

heden avond herwaarts te vergezellen, ten einde kennis met Anna en hare moeder te maken. Na eene stomme buiging verlieten beide heeren de zaal.

Anna stond geheel bedremmeld en kon zich van dit haastig afscheid maar geen denkbeeld vormen. De glans van vreugde, dien het wederzien van Benno had opgewekt, lag nog op haar gelaat en het haastige vertrek had de herinnering niet kunnen wegnemen van het zoo even gesmaakte geluk, dat nog uit des meisjes trekken sprak. Mevrouw Bergen trad nu naar hare dochter toe en trok haar zacht met zich op de zitbank. Die anders zoo kalm schijnende vrouw, was nu geheel in droefheid verzonken; tranen bij tranen rolden haar over de wangen en, terwijl zij met den eenen arm Anna liefdevol omvat hield, stutte zij met den anderen haar eigen neergebogen hoofd.

'Moeder, lieve moeder, wat scheelt er aan, waarom weent gij zoo?' riep Anna, die nu eerst den toestand harer moeder opmerkte, op een toon van hevigen schrik uit. 'Welk ongeluk is u overkomen,' ging zij voort, 'dat u zoo geheel uit uwe gewone kalme stemming bracht? Wien gelden deze tranen?'

Een innige, hartelijke blik uit mevrouw Bergen's door tranen benevelde oogen trof het meisje en met zachte stem zegde de moeder:

'Deze tranen gelden u, dierbaar kind. De smart dat een bitter zielenleed op weg is om u te naderen en uw jong leven te buigen en wellicht te knakken, doet deze tranen bij mij opwellen en zoo hevig vlieten. Zie mij niet zoo verbaasd aan, kindlief, het is helaas! zooals ik zeg. Er zal eene hevige smart over u komen en ik kan het niet verhinderen, ik kan die niet van u wegnemen. Ik zelve heb dit leed eenmaal ondervonden en heb denzelfden kommer geleden, die u nu te wachten staat, het was eene smart die mijn leven vergiftigd heeft. En welk een verdriet is het mij dat ik het juist moet zijn, die u de eerste smartelijke pijl in het onschuldig hart zal stooten; ik ben thans verplicht u mededeelingen te doen, die u wellicht doodelijk treffen zullen. Kom in mijne armen, Anna, en gelijk eens mijn vader in dezelfde bange uren, roep ik u thans toe: Wees krachtig!

Mevrouw Bergen ging na eene korte poos voort, terwijl zij, met moeite adem halende, de verbleekte wangen van het meisje streelde:

'Anna, hoor mij aan. Benno's stiefvader, de president von Steffiz, is een zeer koel en trotsch man, die na de mededeelingen, die ik hem omtrent onze familie-omstandigheden te doen heb, nooit zijne toestemming tot eene verbintenis tusschen zijnen zoon en u geven zal. Ik ken den president uit zijne jeugd en weet dat hij zijne vurigste wenschen en het geluk van zijn eigen hart aan het vooroordeel tegen een huwelijk met een burgermeisje heeft opgeofferd, en dat zelfde verschil van stand bestaat nu ook tusschen Benno en u. En daarenboven nog - ik moet het zelve bekennen, - is hier niet alleen een gewoon vooroordeel in 't spel, maar heerschen er omstandigheden in onze familie-betrekkingen die, naar de begrippen der wereld, het niet wenschelijk voor iemand maken om nader met die familie verbonden te worden. Om u dit alles zelve te vertellen voel ik mij op het oogenblik in mijnen opgewonden toestand niet in staat, ik zal u echter mijne levensgeschiedenis, die ik zelve opgeteekend heb, halen, en deze zal het u duidelijk maken, wat u in mijne rede duister moet zijn voorgekomen. Begeef u daarmede dan in uwe eigene kamer en lees daar wat ik onder het bitterste harteleed geschreven heb. In dien tusschentijd zal ik een brief aan den president opstellen en hem daarin de noodige mededeelingen doen.'

Als bedwelmd door het zoo even gehoorde, waarvan de beteekenis haar zoo duister en treurig voorkwam, was Anna op de bank achterover gezonken. Hare oogen waren gesloten en hare armen hingen slap langs haar lichaam; zij bewoog zich volstrekt

niet en scheen de tegenwoordigheid harer moeder geheel vergeten te hebben. Deze zag met een treurigen blik op de jeugdige gestalte neder, ging toen langzaam naar hare kamer en keerde na korten tijd met een beschreven pak papieren terug, drukte dit zacht in Anna's hand en verwijderde zich toen weer stil.

De avond was reeds gevallen, diepe duisternis heerschte in de kleine zaal, en immer zat het jonge meisje bewegingloos op hare plaats. Eerst toen Brigitta de lamp binnen bracht en het scherpe licht Anna's moede oogen trof, stond zij op, nam werktuigelijk het geschrift en eene kaars mede en begaf zich naar hare kamer.

Met koortsigen haast las zij de door hare moeder beschrevene bladen en toen zij, na verloop van verscheidene uren, daarmede ten einde was gekomen, zonk zij met eenen diepen zucht ineen. Zij had geheel haar bewustzijn verloren en toen zij weder tot zichzelve kwam, bemerkte zij dat zij op den grond lag en door eene koortsachtige huivering bevangen was. Zij stond op om een verwarmend kleedingstuk op te zoeken; haar blik viel toen op het geschrift dat nog op de tafel lag en op eens stond de inhoud er van haar weer duidelijk voor den geest. Bij de herinnering aan het gelezene, werd haar lichaam door eene krampachtige beweging geschokt, zij drukte de handen pijnlijk voor de oogen, die nu met bittere tranen werden gevuld en gaf zich ongehinderd aan eene vlaag der diepste smart over.

Het begon reeds te schemeren en de eerste lichtstralen vielen door het venster in Anna's vertrek, en nog steeds kon zij hare tranen niet meester worden. Zij hoorde thans een lichten tred in den gang en spoedig daarop

vertoonde zich het beminnelijke gelaat van mevrouw Bergen in de geopende deur. Anna snelde haar te gemoet, omarmde haar met groote opgewondenheid en riep haar met luide, bevende stem toe:

'Moeder, innig geliefde moeder! zeg mij toch dat gij mijne moeder zijt, dat gij mijue moeder blijven wilt! Wat ook geschieden moge en welke beslissing Benno en zijne ouders ook mogen nemen, ik zal alles standvastig dragen zoo gij mij slechts bijblijft en ik in u steeds mijne geliefde moeder mag vinden!'

Mevrouw Bergen antwoordde ernstig, maar hartelijk:

'Gelijk gij tot heden toe eene moeder in mij gevonden hebt en gelijk ik u tot op dit oogenblik met moedertrouw verzorgd en met moederliefde omgeven heb, zal ik het blijven tot den dood mij van u wegroept. De band, die tusschen ons bestaat, is zoo hecht als van eene werkelijke moeder met haar kind, de liefderijke verhouding tusschen ons heeft wortel gevat in het diepste onzer harten, en geene omstandigheden of menschen zullen daar ooit iets aan kunnen veranderen; en nu verder, Anna, zooals God wil. Moge de innige liefde voor den man uwer keuze ook ten grave gebracht worden, de liefde uwer moeder blijft u bij tot aan en tot over het graf.'

IV.

Om het verband der geschiedenis behooren wij thans den lezer ook een blik te laten slaan in het geschrift van mevrouw van Bergen, getiteld:

Mijne levensgeschiedenis.

'Wanneer de herinnering aan de vroege kinderjaren bij de meeste menschen nog eene bijzonder aangename gewaarwording teweegbrengt; wanneer zij zich nog gaarne in de overdenking der kleine, maar toch zoo zalige genoegens verdiepen, welke den hemel der kindsheid met rozenkleuren en geuren vervulde; als zij zich ook in latere jaren nog met genoegen den tijd te binnen brengen, toen eene liefderijk bezorgde moeder, met beschermende hand haren lieveling omgaf, voor hem waakte en met hem bad, hem verpleegde en liefkoosde en zijn kleinen levensweg met alle bloemen van moederlijke teederheid bestrooide: zoo moet ik zeggen, dat deze genietingen mij teenemaal onbekend zijn.

'Mijne moeder, die sedert mijne geboorte ziek, lijdende en verlamd was gebleven, kon als eenig teeken harer liefde mij slechts een vriendelijken lach ten beste geven. Hare spraak, die slechts met het onduidelijk stamelen van een kind kon vergeleken worden, was alleen verstaanbaar voor mijnen vader die met het meest onvermoeide geduld, dat slechts uit de bron der reinste liefde ontstaan kan, de zieke onophoudelijk omgaf, elke hare bewegingen verstond, haar alle mogelijke verlichting in haar treurigen toestand trachtte te verschaffen en die geen ander levensdoel kende dan de zorgen voor zijne zieke echtgenoote.

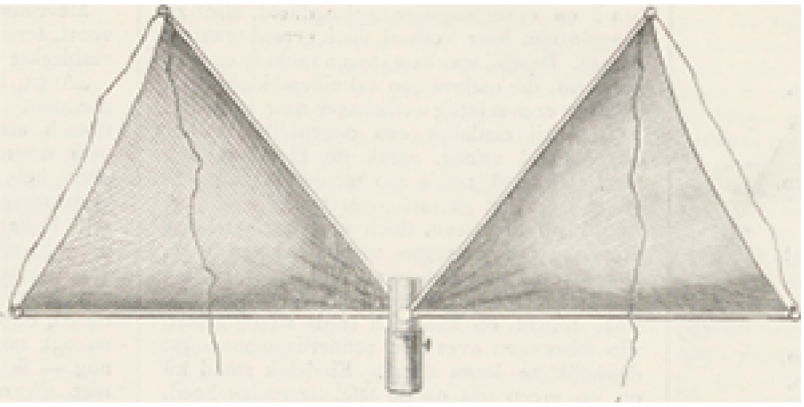

VLEUGELZEILTJES DER CHAISE-ÉCLAIR.

DE CHAISE-ÉCLAIR OF SCHAATS-SNELWIELER.

‘Wanneer men zich een ideaal van mannelijke waardigheid zou wenschen voor te stellen, zoo kon die man daartoe wel gediend hebben, in wiens karakter zich edelmoedigheid met eergevoel vereenigde, die met verstand begaafd en met de kennis van wetenschappen toegerust, er toe bestemd scheen om in de wereld eene aanzienlijke standplaats in te nemen en die zich nu door plicht en gevoel aan een klein plekje grond gehecht voelde, om daar met onverbreekbare trouw het treurig bestaan der aan

hem verbondene levensgezellin zoo veel hij slechts vermocht, te verlichten en te verzachten. Ook het uiterlijk van vader was dat van een volmaakt schoon man. Nog staat hij mij duidelijk voor den geest, die hooge maar slanke en buigzame gestalte, dat edele gelaat door donker krullend haar omgeven, zijn fijn gebogen neus prijkend boven eenen betrekkelijk kleinen mond en de blik zijner schoone oogen, welke op het portret in mijne kamer zulk eene sombere uitdrukking bezitten, was vroeger, ofschoon altijd ernstig, toch steeds zachtmoedig en vertrouwenwekkend. Deze oogen hadden het vermogen om te kunnen bidden en bevelen, te bestraffen en te bemoedigen.

'Wij woonden in de nabijheid van Bern; wanneer men de stad door de Murtnerpoort verlaat en ter rechterzijde den weg inslaat, die naar een door de Aar gevormd, bevallig schiereiland, de Engte genaamd, leidt, komt men langs eenige, door fraai aangelegde tuinen omgeven huizen, van welke het schoonste aan mijnen vader toebehoorde. De ligging van ons huis was allerbekoorlijkst. Ik heb nooit een schooner uitzicht gezien dan wij uit de vensters onzer voorkamer genoten.

'Over de groen glinsterende, bruisende Aar heen, had men het gezicht op de oude stad Bern, welks prachtige hoofdkerk trotsch boven de huizen en verdere torens der stad uitstak en alzoo het voorkomen had van eenen vorst te midden zijner onderdanen, terwijl zich achter de stad de geheele bergketen van het Berner Oberland met hare donkere rotsklompen en als zilver schitterende gletschers verhief. Deze laatsten schonken ons na heldere, zonnige dagen, zeer dikwijls het genot van het Alpengloeiende stralen der ondergaande zon, dat de 'Jungfrau' zoo met robijnrooden tint overtoog en wiens schijnsel zoo wonderbaar tegen den azuurblauwen hemel afstak, gelijk in eene symbolische voorstelling de kleuren van liefde en trouw met elkander wedijveren. Het was mij dan altijd te moede, als voelde ik meer dan anders de Almacht Gods en mijn hart stroomde over van eerbiedige aandacht en zielevreugd.

'Het huis zelf was eenvoudig, doch gemakkelijk ingericht. Uit het ruime voorhuis voerde eene deur rechts naar de kamer van mijnen vader en links eene naar die mijner moeder, rechtuit bevond zich eene deur, die naar eene zaal leidde, uit welke men met tot den grond openslaande ramen in den tuin kwam. Aan de rechterzijde van het huis was eene plaats, waarop zich enkele gebouwtjes tot berging van voor den tuin en het huishouden benoodigde gereedschappen bevonden, benevens nog een klein huis, waarin de keuken was en waar het dienstpersoneel woonde. Ik sliep met de vrouw, aan welke mijne verzorging was toevertrouwd, in het grootste huis op eene der kamertjes die onder het dak waren; van deze werden er ook meerdere tot voorraadkamers gebezigd, maar de grootste er van diende tot woonkamer aan mijne grootmoeder.

'Deze, de moeder mijns vaders, was, toen ik ongeveer vijf jaar telde, reeds eene oude vrouw van misschien zestig jaar. Zij bezat eene kleine, magere ineengedokene gestalte, en had steeds een zwart wollen kleed aan, tegen 't welk de schitterend witte halsdoek zeer scherp afstak. Met dat gele, gerimpelde gelaat, omsloten door eene kleine witte muts, die met een dik lint was omgeven, en die grijze oogen, welke steeds met een in hoorn gevatten bril waren bedekt, staat het beeld der grootmoeder mij nog immer levendig voor de verbeelding. Ofschoon zij nooit ziek was, zoo verliet zij toch nooit hare kamer. Zij zat den geheelen dag in een ouden leuningstoel aan het venster en spon ijverig aan een spinnewiel of las in het *Oude en Nieuwe Testament*, dat steeds op haar tafeltje lag. Er mocht in het huis voorvallen wat er wilde, mijne grootmoeder betrad nooit de benedenvertrekken, zij kwam zelfs nooit tot aan den trap. Elken morgen ging mijn vader echter bij haar boven om haar goeden morgen

te zeggen, en nooit zou hij naar bed zijn gegaan, zonder de oude vrouw eene goede nachtrust gewenscht en op hare hand een eerbiedigen kus gedrukt te hebben.

(*Wordt vervolgd.*)

[Nummer 43]

Onze gravures.

Waar Kardoes al niet goed voor is.

WAAR KARDOES AL NIET GOED VOOR IS.

Wel leerden wij op de schoolbanken dat Kardoes in den botermolen en de melkkar loopt; huis, erf en kudde bewaakt; den blinde leidt; voor den jager het wild opspoort en achtervolgt en den menschen, zijnen meesters, tal van andere diensten bewijst. Van jongs af heeft men ons insgelijks onderricht over Kardoes' getrouwheid, onderdanigheid, leerzaamheid, zelfopoffering en andere deugden, die algemeener in Kardoes' familie dan bij onze gelijken moeten te huis hoeren, vermits men den kinderen gedurig voorbeelden ter navolging uit het hondenleven voor oogen houdt. Maar wij werden door onzen leermeester erg onvolkomen op de hoogte gebracht van Kardoes' *artistieke* bekwaamheden, zeer waarschijnlijk omdat deze waardige man, in zijne bezorgdheid voor ons welzijn, vermeende dat onze navolgingszucht zich meer bepaaldelijk langs dien kant openbaren zou dan langs de zijde van Kardoes' *moreele* hoedanigheden. En nogtans, de plaats, die Kardoes in de *artistenwereld* ingenomen heeft, is wel waard dat er onze aandacht op ingeroepen wordt, ja, zij is zoo aanzienlijk, dat menig tweevoetige kunstenmaker in Cirk of Café-chantant voor hem het onderspit delven moet. Geene kunstjes, waar schranderheid, vlugheid en

behendigheid bij te pas komen, die met mogelijkheid door het Kardoesengeslacht kunnen verricht worden, of wij hebben ze in paardenspelen zien ten uitvoer brengen, bewonderd en toegejuicht. Kardoes-artist doet zich intusschen niet voor als dat doorbraaf beest, wien men zooveel deugden toekent, maar veeleer als een geslepen kwant, die ons in het pirouetteerende hondenras eene getrouwe afbeelding geeft van zekere *hommes dn jour* uit onzen tijd van *progrès.*

Het is ook in die hoedanigheid dat ons Kardoes voorgesteld wordt op de nette voorplaat van dit nummer. Kardoes *draait*, nu rechts, dan links, volgens den wil der meesters die hem te eten geven. Wel heeft het beest trek om gemakkelijksheidshalve altijd langs denzelfden kant te draaien, maar met het oog op de vette brokken, die hem van de groote tafel voorgesmeten worden, verandert hij van richting, zoodra hij daartoe den minsten wenk krijgt. Kardoes weet zoo wel als wij, dat als hij bijvoorbeeld altoos rechts draaide, zijne eigenzinnigheid hem weinig voordeel bijbrengen zou en hij wel eens meer stokslagen dan lekkere beetjes inoogsten zou.

Nu wordt Kardoes, omdat hij zoo gedwee afstand doet van eigen wil en karakter, toegelachen, gestreeld, beloond en als een schrandere bol, een echt *artist* geroemd. Ja, indien het decoreeren in de hondenwereld gebruikelijk was, werd Kardoes gewis lid van een of ander orde.

Wij laten aan den lezer over te beslissen of onze schoolmeester al of niet gelijk had ons van Kardoes' kunstenmakerijen onwetend te laten en ons die niet tot voorbeeld te stellen.

De apostelen der slaven.

De geschiedenis heeft op ieder harer bladzijden den naam van een koning of krijgsman neergeschreven, die door meer dan gewone daden of een grooten invloed op zijnen tijd boven het gros der stervelingen uitblonk. Maar wilde zij hierin aan den eisch der rechtvaardigheid voldoen, dan behoorde zij de eereplaats aan die apostolische mannen in te ruimen, die de fakkel des geloofs in eenig land overgebracht hebben, want dezen zijn waarlijk de eersten en grootsten onder de beroemde mannen van een volk; aan hen dankt de beschaving en de bloei eener natie meer dan menigwerf aan eene geheele reeks gekroonde hoofden, en zeer zeker oneindig meer dan aan alle Alexanders en Cesars.

Falen de jaarboeken van Clio onder dit opzicht, de annalen der Kerk zijn gelukkig daar om deze miskenning te herstellen. Als eene Moeder, die zich rechtmatig fier gevoelt op zulke voortreffelijke zonen, heeft zij hunne daden en deugden zorgvuldig geboekt en stelt ze in de heiligen-legenden tot voorbeeld en stichting harer kinderen voor. Onder de apostolische mannen, wier nagedachtenis, dank aan de bemoeiingen der Kerk en aan een erkentelijk volk, nog altijd voortleeft, behooren ook de HH. Cyrillus en Methodius, de apostelen der Slavische volkeren, wier duizendjarig gedachtenisfeest dit jaar met luister zal gevierd worden, niet door de katholieken van Oostelijk Europa alleen, maar ook door hunne broeders in het Westen, die reeds bij een vurig en welsprekend rondschrijven tot deelneming zijn uitgenoodigd.

De wieg van dat heilig broederpaar stond te Thessalonica, eene beroemde stad van het Byzantijnsche rijk, dat zoowel door de schoonheid zijner ligging als door de uitgebreidheid van zijnen handel en de beoefening der wetenschappen uitmuntte. Van hunne jeugd is ons alleen bekend dat zij, afstammelingen eener aanzienlijke familie, reeds vroegtijdig uitblonken door een vromen levenswandel, zich beiden aan de studie, eerst in hunne vaderstad, later te Constantinopel wijdden en eindelijk als monniken, waarschijnlijk van de alom in het Oosten verspreide orde des H. Basilius, de priesterwijding ontvingen. In dit eerste tijdperk van hun leven treedt vooral de oudste der heilige broeders op den voorgrond.

De Italiaansche legende der beide heiligen meldt ons, dat Cyrillus, voor zijn intreden in het klooster Constantijn geheeten, om zijne diepe wijsheid den eerenaam van philosoof verwierf. Die wijsheid toonde hij, naast eene groote standvastigheid, vooral in zijn optreden tegen den heerschzuchtigen ketter Photius, die, minder uit overtuiging dan om den H. Patriarch Ignatius moeilijkheden te berokkenen, de dwaze leer verkondigde dat de mensch twee zielen bezit. Wanneer wij weten, dat deze Photius dezelfde is, die later als ingedrongen patriarch van Constantinopel het meest zou bijdragen tot de afscheuring der Oostersche Kerken van de Moederkerk te Rome, dan zijn wij gerechtigd in het optreden der HH. Slaven-Apostelen een werk van Gods bijzondere voorzienigheid te erkennen.

De eerste daad van Cyrillus' apostolische werkzaamheid was de bekeering der Chazaren, een volksstam, die langs de noordkust der Zwarte Zee een machtig rijk gesticht had. Sarracenen en Joden waren evenzeer belust op de aanwinst van dit dapper volk, dat zich echter door geen van beiden liet overhalen, doch gezanten naar Byzantium zond, met de bede aan den keizer: dat hij hun mannen Gods zou zenden, die hen in de leeringen van het christelijk geloof konden onderrichten. Cyrillus was de uitverkorene, die aan het hoofd dezer zending werd geplaatst. Te Cherson in de

Krim geland, besteedde hij bijna vijf jaren aan de bekeering der Chazaren en zag zijnen ijver met den besten uitslag gezegend. Gedurende zijn verblijf te Cherson had hij het geluk het gebeente van den H. Paus en Martelaar Clemens terug te vinden, den derden opvolger van den H. Petrus, die door keizer Trajanus tot de marmergroeven van Chersonnesus veroordeeld en naderhand om des geloof wille in de zee geworpen werd.

Bij het verlaten van het land voerde Cyrillus die heilige relieken met zich naar Constantinopel; de hem aangeboden schatten wees hij standvastig van de hand; het eenige wat hij van de dankbare Chazaren vroeg en dat hem dadelijk werd toegestaan, was de vrijlating der gevangen Christenen.

Omstreeks dezen tijd, in de tweede helft der negende eeuw, was Duitschland nagenoeg reeds geheel tot het Christendom bekeerd, doch de oostelijk wonende Slaven lagen nog in de duisternissen des heidendoms gedompeld. Wèl waren er reeds hier en daar evangeliepredikers met goed gevolg opgetreden, en telde men Christengemeenten in Pannonië en Croatië, terwijl de bisschoppen van Passau en Salzburg een groot gedeelte van Stiermarken en Carinthië voor het geloof gewonnen hadden; maar het gros van deze talrijke volkeren-familie was nog niet aan de zegeningen des Christendoms deelachtig gemaakt; bovendien verzette zich hun nationaliteitsgevoel tegen de prediking van Duitsche zendelingen.

Bevreesd, dat de kerkelijke invloed der Duitsche geestelijkheid aan den staatkundigen invloed diens machtigen en gevreesden nabuurs ten goede zou komen, lieten zij het oog op het Oosten vallen, en verzochten den Byzantijnschen gebieders om missionarissen van hun eigen stam. Wie kon hun beter gezonden worden dan het heilig broederpaar? Geboren in eene stad, die in het midden van een door Slaven bewoond land gelegen en zelve hoofdzakelijk eene Slavonische stad was, spraken zij de taal der Slaven van hunne jeugd af en moest het hun niet moeilijk vallen, zich de dialecten der verschillende stammen eigen te maken.

Het was Ratislaw, van wien vooral dit verzoek uitging; zij begaven zich dus het eerst naar diens gebied. ‘En toen zij,’ zegt de bovengenoemde legende, ‘in Moravië aangekomen waren, verheugden zich de inwoners ten zeerste, ook omdat zij vernamen, dat zij de relikwiën van den H. Clemens met zich brachten en het H. Evangelie door den wijsgeer (Cyrillus) in hunne taal was overgebracht. Zij togen hen uit de stad te gemoet en ontvingen hen met eene groote blijdschap.’

De heilige broeders begonnen onmiddellijk met hun verheven werk. Onvermoeid trokken zij van oord tot oord, overal het evangelie der waarheid en de blijde boodschap der verlossing van Jezus Christus verkondigend. En het uitgestrooide zaad viel in een goeden grond; de bekeeringen, die zij bewerkten, waren duizenden in getal. Naast de weldaad des geloofs brachten de heilige missionarissen den Slaven ook die der beschaving, die er onafscheidelijk mede verbonden is, gelijk het licht en de warmte met de zon. Cyrillus bewees zelfs hunner taal een allergewichtigsten dienst, doordien hij er een eigen alphabet voor samenstelde, dat, aan het Grieksche ontleend, door hem met zooveel letterteekens vermeerderd werd als noodig waren om de menigvuldige klanken en klankschakeeringen dier rijke taal af te beelden. Een deel der H. Liturgie werd door hem in het Slavonisch overgezet, en bij den H. Dienst ingevoerd. Dit feit werd een wapen in de handen der Duitsche geloofsverkondigers, die het optreden der Oostersche zendelingen ongaarne gezien hadden. Cyrillus en Methodius werden naar Rome ontboden, om zich over deze nieuwigheid te rechtvaardigen, hetgeen hun ook schijnt gelukt te zijn, daar de synode van

bisschoppen, voor welke zij moesten verschijnen, het gebruik der Slavische taal bij den godsdienst, ook voor de toekomst, wettigde.

Nadat de beide broeders tot bisschoppen gewijd waren, voelde Cyrillus zijne krachten verminderen en zijn einde naderen. Om zich hiertoe voor te bereiden trok hij zich in een klooster terug, en stierf er, na veertig dagen, den dood der heiligen. (14 Februari 869.) Zijn lichaam rust in de St.-Clemens-kerk te Rome, nabij denzelfden heilige, wiens gebeente hij aan den schoot van den oceaan ontweldigd had.

Methodius, tot aartsbisschop van Moravië en Pannonië verheven, met groote volmachten bekleed, keerde thans naar zijne missie terug, waar hem aan het hof van Ratislaw het gulst onthaal wachtte.

De vorst zag immers zijn liefsten wensch: Moravië tot een van de Duitsche Kerk onafhankelijke kerkelijke provincie verheven te zien, in vervulling gebracht.

Methodius hernam zijnen apostolischen arbeid met vernieuwden moed. Zijn ijver omvatte thans eene dubbele taak: niet alleen moesten de nog in het ongeloof verzonkenen aan het licht des geloofs deelachtig gemaakt, maar tevens de nieuwbekeerden in het goede bevestigd worden. Alom verrezen er kerken, en zag het kruis van onzen Heiland, op de spitsen der torens geplaatst, zegevierend op het vluchtend heidendom en zegenend op de nieuwe kudde neder.

Te midden dezer onafgebrokene apostolische werkzaamheden brak er, helaas, een hevige storm boven de nieuwe Christenheid los. Ratislaw had een opstand tegen zijn souverein, koning Lodewijk, den Duitscher, beproefd, die echter mislukte en met zijne nederlaag en afzetting eindigde. Zijn neef Swatoplak, die zich voor Karloman, den zoon van Lodewijk vernederde, werd als vassaal van Duitschland in zijne plaats op den Moravischen troon verheven. Methodius werd even onschuldig als onrechtvaardig in den val van Ratislaw betrokken, en voor eene vergadering van vorsten en Beiersche bischoppen gevoerd, om zich te verantwoorden over hetgeen men een ingrijpen in de rechten der bisschoppen van Passau en Salzburg noemde. De strenge gevangenschap, die de heilige man geruimen tijd te verduren had, werpt eene smet op zijne vervolgers, welke zich door een verkeerd begrepen ijver verder lieten vervoeren dan met hun heilig karakter strookte. De tusschenkomst van paus Johannes VIII was noodig, om Methodius aan zijne kudde terug te schenken. Alsof de vervolging zijnen apostolischen ijver nog had aangewakkerd, strekte hij thans zijne prediking tot ver over de grenzen van Moravië uit: Polen, Bohemen, Galicië, Carinthië, Krain, Dalmatië, Croatië, zelfs Zuid-Rusland moet uit zijn mond de blijde boodschap des heils vernomen hebben. Op het einde van zijn werkzaam en heilig leven keerde hij naar Moravië, het begin en het middelpunt van zijn missie-arbeid, terug en hier besloot hij, den 6 April 885, zijn aan deugden en daden zoo overrijk leven.

Met recht, - dus besluiten wij deze kleine en onvolledige levensschets, toonen de Slavische katholieken den grootsten geestdrift voor het tiende eeuwfeest dezer heilige geloofsverkondigers. Van nabij door den wolf bestookt, die onder de gedaante van het schisma om hunne haardsteden rondwaart, beseffen zij, hoezeer zij de voorbede hunner heilige apostelen behoeven om het kostbare pand des geloofs te behouden, dat hun voor duizend jaren door deze groote heiligen werd verkondigd.

Een biddende Mahomedaan.

Deze gravure geeft ons een beeld te aanschouwen uit het leven der Oostersche volken. De Mahomedaan, wiens eenvoudige, eenigszins slordige kleeding aan den man uit de volksklasse doet denken, ligt op de knieën plat ter aarde om zijn gebed te doen. Het zou wellicht gewaagd zijn van hem te zeggen, dat hij in het gebed verzonken ligt; bij den Mahomedaan toch bestaan alle godsdienstige handelingen in het vormelijk naleven van de voorschriften, door den Islam gegeven. Hieronder neemt het gebed eene voorname plaats in, misschien wel de voornaamste, sedert de strijd voor de uitbreiding van het rijk der Halve Maan onmogelijk is geworden. De strijd tegen het Christendom, en in het algemeen tegen elke leer, die niet uit den Islam was, werd door Mahomed als verdienstelijker verklaard dan gebeden of goede

werken. ‘Hij wiens voelen bestoven zijn in den heiligen krijg,’ zegt de Koran, ‘is verder van de plaats der pijniging dan de snelste ruiter in duizend jaren kan afleggen.’

Met het zwaard is dan ook de leer der Halve Maan gevestigd en uitgebreid; maar die dagen van strijd zijn gelukkig voorbij en zoo wij hopen voor immer onmogelijk gemaakt. De kromsabel rust in de scheede en het blijft nu den Muzelman slechts gegeven de overige geboden van Mahomed te onderhouden. Eene vertooning zooals die van onze gravure moge ons vreemd of zonderling voorkomen, in het Oosten is zij alledaagsch; elk rechtgeaard Muzelman verricht op bepaalde tijden van den dag zijn gebed; hij richt daarbij het gelaat naar het Oosten en ontdoet zich vooraf van zijn schoeisel.

De wraak eens Priesters.
Door
E. Mercelis.

Het was op Ons-Heer-Hemelvaart. Een blauwe hemel, eene lachende zon hadden de vroolijkheid op de gezichten doen blinken, en den vrede in de harten gestort. Heel Rouaan was op de been, want voor deze stad bijzonder was het een schoone, een blijde feestdag; alle jaren, op Ons-Heer-Hemelvaart had het kapittel der Onze-Lieve-Vrouwekerk het recht eenen ongelukkige uit de stadsgevangenis te verlossen. Gelijk de Heer, na zijnen dood, nederdaalde ter helle om de zielen der rechtvaardigen te troosten, die zoolang reeds naar zijne komst gesnakt hadden, zoo ook ging een priester der oude hoofdkerk de donkere koude trappen afklimmen, die naar de sombere kotten der celgevangenen geleidden. Daar te midden dier ongelukkigen, op het klammig bedstroo neergezeten, zou hij kiezen, wie leven of wie sterven zou en God zou hem verlichten in zijne keus. Sedert de zeventiende eeuw reeds verkreeg de stad Rouaan dit voorrecht. Sint-Romanus, toen bisschop der stad, had het van den koning bekomen in de volgende omstandigheden. Dicht bij de stad verbleef er een vreeselijke draak, die menschen en beesten verslond en dood en vernieling onder de bevolking zaaide. Romanus, na lang gebeden te hebben, nam het besluit naar het rooverhol van den draak te gaan. Hij deed zich vergezellen door eenen ter dood veroordeelde, die moedig en van buitengewone lichaamskracht was. Het volk moest intusschen den Hemel om bijstand smeeken. De heilige bisschop, bijgestaan door den gevangene, verwon het monster en gaf den vrede aan de verschrikte bevolking weder. Uit erkentenis verkreeg het kapittel der hoofdstad van den vorst het recht, alle jaren aan eenen ter dood veroordeelde het leven te schenken. Vele en beruchte roovers, brandstichters en moordenaars waren dit jaar in de gevangenis gekomen, en met reden vroeg het volk zich af: Wie zal men dit jaar verlossen?....

Het was elf ure voormiddag, duizenden menschen stonden op dit oogenblik op de wijde Onze-Lieve-Vrouweplaats bijeen. Priesters, kooplieden, edelen en werkvolk, iedereen wilde de kanunnikken zien voorbijtrekken, die in de celgevangenis hunne keus moesten gaan doen. Intusschen werd er gepraat en getaterd, veronderstelling en gissing gemaakt. Wie zou dit jaar mogen gaan kiezen, en wie zou gekozen worden?

Men sprak van *Floribert*, *den kapitein der roode bende*, van *Rosse Nelis*, *den voetbrander*, van *Jacquemin*, *den vadermoorder* en iedereen wist iets gruwzaams - waar of niet, - op de kap dier veroordeelden te vertellen. Op eens vloog de dubbele deur van het kerkportaal open en vier kanunnikken verschenen op den dorpel. Zij droegen eenen rooden stool boven het rokethemd, welks fijne en sneeuwblanke plooien in den glans der middagzon schitterden. Eene menigte priesters en koorknapen, allen in kerkgewaad, vergezelden hen.

Bij dit verschijnen werden aller monden gestopt en aller hoofden ontdekt. Daar stonden de gewijde gezanten van verzoening en vrede gereed om naar het stadhuis te gaan, en, uit de handen van den burgemeester, de vernieuwing en bevestiging van hun aloud voorrecht te bekomen.

Dat de leden van het kapittel er sterk aan hielden van dit gezantschap deel te maken, staat buiten kijf. Was het geene edele, geene goddelijke zending, de deuren van het kerkerkot te mogen openen, en uit de duisternis van stinkende holen, ongelukkige veroordeelden van schande en dood te verlossen?... Zoo ook, zegt men, dalen de engelen van uit den hemel neder, om rein gewasschen zieltjes uit de vlammen des vagevuurs te verlossen. Priesters ook moeten zuiver als serafienen en vreedzaam als engelen zijn!....

Terwijl de vier kanunnikken over de Onze-Lieve-Vrouweplaats trokken, en de rangen der menigte voor hunne voeten, als bij tooverslag, opengingen, begonnen de aanwezigen hun gedacht over de vier gekozene gezanten van dit jaar te uiten. Iedereen had zijn woord te zeggen; en ten dien tijde, evenals nu, was het moeilijk naar elks goesting te handelen. Over ieder der vier gekozenen moest een woordje gerept, eene bemerking gemaakt, soms eene beknibbeling gedaan worden; en onnoodig te zeggen, dat de menschlievendheid niet altijd de woorden in den mond der sprekers vergezelde!

‘Kijk eens,’ zegde een jonge maar geleerde seminarist aan zijn makker, ‘Hr. Anselme is een van de vier. Wat heeft die man zoo al gedaan om zulke eer te verdienen? Nog zoo jong en...’

‘Het is waar, maar ge weet, die heer heeft zooveel geleden, men mag voor hem wel iets of wat door de vingeren zien.’

‘Ja, maar indien het genoeg is van geweend en geleden te hebben, dan zal het gezantschap welhaast niet uit vier, maar uit duizenden mannen bestaan.’

‘Goed, doch moesten de beproevingen van menigen priester nevens die van Anselme in de weegschaal gesteld worden, dan weet ik toch wel wiens gewicht het zwaarste zou doorwegen. Ja, velen weenen tranen, en bittere tranen, maar Anselme heeft geschreid tot zijne oogen geene tranen meer hebben: beter dan iemand kent hij daarom het ongeluk. Ook zie eens wat een droefgeestige ernst op dat dertigjarig voorhoofd. Nog niet een rimpel en reeds weegt de stempel der beproeving er op. Zie die zwarte doffe oogen; niet waar, dat ze van weenen en droomen vermoeid schijnen? Geen vuur meer in zijnen blik, geen blos meer op zijne bleeke lippen.... Ach! mijn vriend, Anselme heeft zijne moeder zien sterven, en op het graf van dat teedere wezen heeft hij geluk en vreugde afgelegd!...’

‘Ik ook, ik heb mijne moeder zien sterven, en op onze jaren zijn er velen ouderloos op aarde. De tranen die Anselme geweend heeft waren tranen gelijk de mijne en de uwe. Is daar iets zoo buitengewoons aan?’

‘Luister! Ja, tijd, ziekte en ouderdom hebben ons dat wezen ontnomen dat men moeder noemt; maar onze moeder stierf gelijk andere moeders sterven, en wij hadden den troost haar in onze armen vol hoop en gelatenheid te zien heengaan.... Maar Anselme!.... Hij was nog maar vijftien jaren oud.... Op eenen avond zat hij alleen

met zijne moeder bij het open vuur van den ouderlijken haard Het was vóór in den Winter, de plasregen kletterde tegen de ruiten, en de noordenwind huilde in de schoorsteenpijp en floot angstig door de spleten der deuren en vensterluiken. De jongen las in een stichtend boek, en de moeder luisterde aandachtig, betooverd gelijk ze was door het zangerig stemmeken van haren vijftienjarigen hartedief!.... O! zalige droomen eener moederziel!....

Van tijd tot tijd zag de bleeke maan schuchter en treurig tusschen de opening der drijvende zwarte wolken heen, terwijl de bruine bandhond roerloos voor zijn hok zat, de witte maanschijf bekeek, en huilde....

'Het was naar om te hooren....

'Anselme,' zegde de vrouw, 'ga buiten, jongen, en doe Philos zwijgen. Dat huilen maakt mij bang.'

'De jongen gehoorzaamde en bekeef den hond, die angstig en kwispelstaartend rondsprong als wilde hij aan zijnen kleinen meester de reden van zijne onrust vertellen.

'Eene poos bleef alles rustig op het voorplein en hoorde men niets dan het razen van den wind in schouwpijp en naakte boomtwijgen. Edoch, maar even zat Anselme aan de zijde zijner moeder te lezen, of daar klonk weer het angstig huilen van Philos, luider en droeviger dan te voren.

'Zeker,' zuchtte de bekommerde moeder, en zij bezag angstig haren zoon in de oogen, 'dezen nacht zal er iemand sterven, niet verre van hier. Philos riekt den dood, mijn kind...'

'Het voorgevoelen der vrouw werd maar al te gauw bewaarheid. Dien zelfden nacht drongen er moordenaars in huis; zij bonden Anselme aan zijn bed vast en staken hem eene prop in den mond; en zijne moeder, zijne moeder, die hem zoo beminde, zijne moeder die haren Anselme zoo ter hulpe riep, werd onmenschelijk vermoord in het bijzijn van haar machteloos kind. Ho! mijn vriend, welke dood! Zeg mij, was het sterven uwer moeder zoo droef, en waren onze tranen zoo bitter als die van Anselme?.... Daarom ook heeft hij sedert dien geene vreugde meer gekend; daarom zijn zijne kaken zoo bleek en ingevallen, zijne oogen zoo kracht- en levenloos. Lange jaren is hij alleen op de wereld gebleven, tot hij eindelijk moed en troost gaan zoeken is in de schaduw van het kruis, in de grootheid van het priesterdom. Daar heeft hij vrede en kalmte weergevonden, daar slijt hij gerust en gelaten zijn leven, daar wacht hij den blijden stervensdag af, kwijnend voortlevend gelijk het lichtje dat brandt voor het tabernakel, en sterft en uitgedoofd wordt eens dat het voor het heilig altaar weggenomen wordt.'

Het was drie ure namiddag en de groote klok van Onze-Lieve-Vrouw kondigde in zware, blijde galmen aan de bevolking af dat het uur van barmhartigheid daar was, en de kanunnikken naar de celgevangenis gingen om te onderzoeken wie het meeste recht had om verlost te worden.

O! het was een grootsch en hemelsch schouwspel die gezanten van hoop en verlossing in de donkere kerkers te zien dalen, door de killige onderaardsche gangen te volgen, en ze aan de zijde van moordenaars neergezeten te zien. Hoe smeekend en weenend kropen de ongelukkigen op hun stinkend stroo recht, hoe akelig rammelden hunne ketenen in de halve duisternis, hoe spookachtig blonk het wit dier wanhopende diep ingekaste oogen, bij den flauwen schijn van het fakkel- en lantaarnlicht der bewakers; hoe zagen zij er arm en tevens schrikverwekkend uit, die half weggeteerde wezens, met verwarde haren, bemorste en lange baarden, met bleeke en geelachtige gezichten. Hoe hol en dof klonken hunne stemmen, als zij de geboeide

handen naar de priesters uitstaken en riepen: ‘Red mij, red mij, in naam van den H. Romanus!....’

Anselme was daar even met zijnen gezel in deze plaats van wanhoop en ellende neergedaald, en bad den Heer eene goede keus te mogen doen. Na met vele dier God- en eervergeten menschen gesproken en gehandeld te hebben; na zijne handen gelegd te hebben in de handen van woestaards, wier voorhoofd met den stempel van vergoten menschen bloed geverfd was, stond de brave priester raad- en besluiteloos. Wie kiezen, wie verlossen? Ha! wat leed zijn gevoelig hart bij het zien van zooveel ellende. Hoe gaarne zou hij ze allen hebben willen verlossen. Over eenen alleen mocht hij beschikken.

Op het einde van eene dier sombere gangen hing een zwart kruisbeeld tegen den ziltigen muur. Daar ging Anselme nederknielen en bad!...

Toen hij recht stond, straalde er een ongekend vuur uit zijne oogen; hij voelde dat de Heer hem bijstond en hij een verkankerd hart genezen, misschien eenen wanhopige bekeeren ging...

En toen hij nader kwam, de brave priester, kropen allen weer recht, deden allen hunne ketenen rammelen en riepen uit: ‘Genade! genade! Red mij! Red mij!’

DE HH. CYRILLUS EN METHODIUS ONTVANGEN HUNNE ZENDING VAN PAUS NICOLAAS I, NAAR NICCOLO CONSONI.

Een alleen bleef beweegloos en stom; gelijk een neergevelde stier lag hij roerloos aan zijne keten en hield den blik ten gronde gericht. Op gewone dagen overtrof hij allen in woesten wreedheid; vandaag scheen hij kracht en spraak verloren te hebben. Hij had leden gelijk een os zoo sterk, en oogen als eene hyena: al de gevangenen vreesden en schuwden hem. Vertelden de veroordeelden onder hen van afgebrande

huizen, gestolene schatten, vermoorde kinderen en vrouwen, dan overtrof *IJzeren-arm*, - zoo heet de man - al de overigen in wreedheid. Vandaag bleef *IJzeren-arm* in zijnen hoek liggen, alsof hij geene verlossing wilde.

'Wie is die gevangene daar?' vroeg Anselme, met den vinger naar de zwarte massa in den hoek wijzende.

'Dat is *IJzeren-arm*,' klonk het antwoord. 'Waarom vraagt hij niet om verlost te worden, gelijk de anderen?'

'Ha! eerwaarde heer, waart gij gisteren of vroeger gekomen dan zou hij u in fijn gekunstelde taal, zoo schoon, zoo hartroerend toegesproken hebben, dat gij zijne genade niet zoudt kunnen weigeren hebben. Maar vandaag zal hij niet opstaan; hij is gedompeld in eene wanhoop zoo zwart en somber, als deze gevangenis, waar zonnoch daglicht in schijnen kan.'

'Hij verdient noch genade noch medelijden,' gromden de andere gevangenen; 'kies iemand onder ons, maar bezie *IJzeren-arm* niet.'

'Wat zegt ge van mij?' riep eene stem, die klonk als het loeien van eenen stier in die onderaardsche gewelven. 'Wat zegt gij van mij?' En dit schreeuwende had *IJzeren-arm* - want

hij was het, - het hoofd dreigend opgeheven.

En allen zwegen bij het hooren dier stem, zoo groot was het gezag van dien man op de woeste harten dier booswichten.

DE HH. CYRILLUS EN METHODIUS PREDIKEN HET EVANGELIE AAN DE SLAVISCHE HEIDENEN, NAAR STEIN

Anselme intusschen was reeds tot hem genaderd; met oogen, waar liefde en medelijden in doorstraalden, liet hij het hoofd op den schouder van den moordenaar rusten, en fluisterde zacht: ‘Waarom vraagt gij geene verlossing in naam van Sint-Romanus?’

‘Omdat ik van het leven niets moet hebben.’

‘Gij hebt ongelijk, *mijn broeder*. Niemand mag het leven weigeren, zonder zelfmoorder te worden. De brave kan leven om, door woord en voorbeeld, goed in de wereld te stichten; de plichtige heeft tijd noodig om rouwhartige boetvaardigheid te doen.’

'Boetvaardigheid! Dit heeft men vroeger nog aan mijne ooren gezegd; maar toen was ik een heel ander mensch; toen was het nog tijd, nu is het te laat.'

'Te laat! Nooit!'

'Te laat, ja, te laat. Ik zeg en herhaal het u. Indien hij nog leefde.... ja, dan.... ha! indien hij nog leefde, maar nu.... te laat! Te laat!....'

'Wie?'

'Mijn zoon!.... Ziet ge daar, op dien muur, die roode plak? Leelijk, niet waar?.... zij slaat reeds zwart door; welnu, het is bloed van mijnen jongen.... Ja, hij had moed, hij had vuisten als leeuwenklauwen. Edoch, hij had te veel hart van zijnen vader geërfd, en aarzelde niet met vijf dezer laffe boeven tot stervens toe te vechten.... Boeien en ketens waren hunne wapens!.... En mijn Robert is gevallen!.... Ha! ware het man tegen man geweest!.... Maar, ze waren met vijf, de lafaards, vijf tegen een!.... Schande!.... En ik, ongelukkige vader, ik lag roer- en machteloos aan deze ijzeren ringen en zware ketens gebonden; gebonden gelijk een hond. Ik had schoon mij te wringen, en nagels en tanden op het harde ijzer bot te scharren, ik kon mijne armen niet los en mijne boeien niet aan stukken krijgen. Ik bleef krachten hulpelooze toeschouwer, onmachtig om den schedel aan de moordenaars van mijn kind te verpletteren.... O nuttelooze woede, en wanhoop der hel!.... Neen, ge weet niet wat het is, een kind - zijn eigen vleesch en bloed, - te zien verwurgen, en, roerloos aan eenen schandpaal vastgebonden, dit bloedtooneel te moeten afzien.'

'O! Ik weet het, ik weet het,' murmelde Anselme.... En zwaar zuchtend bedwong hij de ontroering van zijn hart en joeg de tranen terug, die naar zijne oogen opwelden. De herinnering aan zijne moeder doorsneed zijn hart als een weemoedspijl!.... En, wonder! zonder te weten waarom begon hij dien ellendigen moordenaar te beminnen.

(*Slot volgt.*)

O mollige wei!

O mollige wei! met uw grasjes, uw bloemen,
'k Wil thans in mijn liedje de schoonheden roemen,
Waarmede u de Schepper zoo mild heeft bedeeld!
Hoe menigmaal heeft niet, bij 't eenzame droomen,
Wijl 'k rustte op uw dons, in het lommer der boomen,
Uw aanblik mij innig het harte gestreeld!

Schoon zijt gij, o wei, als de neevlen zich scheuren,
En, 't zonken u tooiend met tallooze kleuren,
Een parel aan elk uwer gerzekens glanst;
Als 't krekelken zingt, onder 't halmpje verholen,
En 't meesken, in 't loover der wilgen verscholen;
Als de ekster met takjes voor 't nestken er danst.

Schoon zijt gij, wen duizenden bloempjes u tooien,
Die kleurige, geurige kelkjes ontplooien,
Waar 't nijverig bieken op wiegt en op aast;
Wen talrijke kudden van rundren en koeien
Uw vlakte bevolken, er grazen en stoeien;
Wen vroolijk de landjeugd er dartelt en raast.

Schoon zijt gij, als de avond, de bloemekens luikend,
U hult in zijn sluier, wijl 't zonken, zich duikend
In 't nevelig West, nog voor 't laatst u bestraalt;

Als kindren en biekens en veekudden zwijgen,
De boompjes voor 't koeltje de toppekens nijgen
En 't lichtschuwe wild langs uw zodenplein dwaalt.

O mollige wei zoo vol schoonheid, vol leven,
'k Voel menigmaal nog naar uw dons mij gedreven,
Waar 'k smaakte voorheen zooveel vreugde en genot.
'k Wil nog, in de schaduw der wilgen gezeten,
Uwe schoonheid bespiên, er de wereld vergeten
En denken aan de almacht en goedheid van God!

L i e r . A.O. VERMEIREN.

China.

De Fransche expeditie naar Tonkin, die onverwacht beter afloopt dan men na de nederlaag van Lang-Son kon verwachten, heeft geleerd, dat China niet geheel onbeweeglijk is en dat deze mogendheid, - een rijk van vier honderd millioen inwoners, ingesloten tusschen haren grooten muur en de Stille Zuidzee, - die afsluiting verbreekt en eene rol schijnt te willen spelen op het wereldtooneel. Zij verdient, vooral onder deze omstandigheden, eene nadere kennismaking; want tot nu toe was de kennis van het Chineesche rijk vrij beperkt.

Zelfs de naam waarmede wij dit uitgestrekt rijk noemen, is niet de ware en wordt door de Chineezen nooit gebruikt. Ons ‘China’ is afgeleid van den naam van een der keizers uit de Tsin-dynastie; van de eerste lettergreep van zijnen titel Tseng, maakten de Indiërs China, en dien naam hebben wij overgenomen. Ook gebruiken de Chineezen nooit de uitdrukking ‘het hemelsche rijk’ om hun land aan te duiden; het ‘hemelsche rijk’ is bij hen de geheele aarde. Zij spreken bij voorkeur van ‘het rijk van het midden,’ omdat zij, niet geheel ten onrechte trouwens, hunnen ouden staat beschouwden als het middenpunt van alle. Zij zelven noemen zich de ‘kinderen van Han’ of ‘de mannen van Tseng;’ de Nomadenstammen tusschen de Kaspische zee en China noemen dit land ‘Cathay of Bloemenland’ en onder die benaming was China ook lang in Europa bekend.

De oppervlakte van eigenlijk China bedraagt meer dan twee millioen vierkante mijlen en met de halfonderworpen staten als Mongolië, Mandsjoerië enz. ongeveer een twaalfde van de geheele oppervlakte van onzen aardbol. De statistiek der bevolking loopt zeer uiteen: voor eigenlijk China alleen van 250 tot 500 millioen.

De bevolking is zeer gemengd: men heeft te doen met verschillende rassen en stammen, die wel de meeste, maar niet alle kenteekenen gemeen hebben. Zelfs is de gele kleur geen vaststaand kenmerk; men heeft ook geheel blanke en bruine Chineezen. Maar al die rassen vormen één volk, het oudste en het talrijkste.

Sedert duizenden jaren bewoont dit volk het stroomgebied van de Blauwe en Gele Rivier, spreekt dezelfde taal en heeft dezelfde geschiedenis. Zijne jaarboeken zijn de oudste historische monumenten; men vindt daarin aanteekening gehouden van astronomische verschijnselen, die plaats hadden lang, zeer lang voor ons historisch tijdvak begint. Die beschaving, die zich zoo vroeg openbaart, is tevens de vruchtbaarste: de meetkunde, de bewerking van steen, de weefkunst, de drukkunst, het kruit, het kompas waren reeds lang in China bekend eer zij voor ons werelddeel werden ontdekt door de Egyptenaren en de Arabieren. Het is een eenig verschijnsel in de geschiedenis, dat die vroegrijpe beschaving geheel op eene hoogte is gebleven te midden van de omkeeringen en de revoluties, dat zij de Assyriërs en de Grieken,

de Egyptenaars en Carthagers, de Romeinen en de Arabieren heeft overleefd en nog altijd dezelfde is.

Het rijk van het midden heeft dit te danken aan zijne ligging tusschen den oceaan, de woestijnen en de bergen van Midden-Azië, die een slagboom stelden tusschen China en de overige wereld. Veilig te midden van deze natuurlijke bolwerken, vormt China eene merkwaardige geografische eenheid. Het klimaat is gunstig; de welbebouwde grond brengt allerlei vruchten voort. China heeft eene eigene dierenwereld; van de twee honderd zoogdieren vindt men slechts een tiental soorten, die tevens in Europa en hier worden gevonden. De visschen verschillen - de paling uitgezonderd - van de onze.

Het rijk van het midden is verdeeld in achttien provinciën, iedere provincie in onderdeden of arrondissementen - om onze benamingen te gebruiken. De regeeringsvorm is de absolute monarchie van het Goddelijk Recht. De keizer is ‘de Zoon des Hemels, de Heer van tienduizend jaar’ en hij staat voortdurend in betrekking tot de hemelsche machten. Vijf ministers vormen, door talrijke secretarissen bijgestaan, den raad des keizers: de Tsung-Li-Yamen. In nauwe betrekking tot de Tsung-Li-Yamen staan zes raadgevende commissies of Loepoe. De eerste Loepoe is een departement van binnenlandsche zaken, dat de ambtenaren benoemt en het Staatsblad uitgeeft. De tweede is het departement van financiën, de derde dat van eeredienst, de vierde van oorlog, de vijfde van justitie, de zesde van openbare werken. De president van elke Loepoe is verantwoordelijk tegenover de eerste ministers, die elken morgen van vier tot zes uren onder voorzitterschap van den keizer werken. Feitelijk is de regeering van China veel meer eene regeering van de commissiën, de Loepoe, dan een autocratisch gouvernement.

Maar wat de departementen voorstellen wordt steeds in den vorm van een eerbiedig smeekschrift bij Z.M. ingediend en geen besluit is geldig zonder de keizerlijke onderteekening in rooden inkt en met het keizerlijk zegel.

Twee andere instellingen waken voor de openbare zedelijkheid. De eerste is die der censors, die op het gedrag der ambtenaren in de provincie toezien, de tweede is min of meer een bureel van statistiek. De laatste, de Tsong-Piu Fau heeft onder andere het toezicht over de zonen des keizers en het recht om omtrent hun gedrag verslagen te doen toekomen aan het hoofd van den staat. De keizer kan zelf zijn opvolger benoemen en meermalen wordt op voordracht van de Tsong-Piu Fau de oudste zoon over het hoofd gezien.

Dat het examenstelsel in China bloeit is bekend en eveneens, dat ieder ambtenaar zijn diploma moet hebben. Maar feitelijk is deze schijnbare gelijkheid voor de wet minder rechtvaardig dan men meent. De studie is duur; alleen de welgestelden kunnen haar bekostigen en daar bovendien de ambtenaren zeer slecht worden betaald, staan de ‘zonen van Han’ in dit opzicht onder eene geldregeering, die daar erger is dan elders. Bovendien zijn de examen commissies niet altijd onomkoopbaar; - zij worden ook slecht betaald en men moet toch leven! - en dat is op 't oogenblik de groote maatschappelijke kwaal van het Chineesche rijk.

De scherprechter.
Een verhaal naar het Hoogduitsch.
(*Vervolg.*)

‘Ik stelde weinig vertrouwen in mijne grootmoeder. Zij was steeds zoo ernstig en spaarzaam in woorden jegens mij, en ik herinner mij niet, ooit een bewijs van

bijzondere toegenegenheid van haar ontvangen te hebben. Ik vermeed alzoo hare nabijheid zoo veel ik maar kon, en moest ik haar op haren of mijns vaders wensch bezoeken, zoo geschiedde dit nooit zonder mij er eerst tegen te verzetten. Het was mij reeds onaangenaam hare kamer te betreden, welke ongeveer naar die van een behoeftig mensch geleek, doch alleen op het uitdrukkelijk bevel mijner grootmoeder zoo armoedig gemeubeld was. Wanneer ik bij haar was, vroeg zij mij met hare eenigszins harde en ruwklinkende stem, waarmede ik mij had bezig gehouden en knorde immer als mijn antwoord haar niet voldeed of als ik eens een vlekje op mijn goed had gemaakt en liet mij dan steeds met de vermaning weder vertrekken, dat ik zeer zoet en stil moest zijn, opdat mijne arme, zieke moeder niet door mijn luid zingen of wild spelen verontrust mocht worden. Ik was een stil bedeesd kind. Uren lang kon ik nevens mijne verpleegster zitten en toezien hoe deze ieverig breidde. Ging ik met haar wandelen, dan was mijn grootste genoegen om uit bladeren en veldbloemen kransen te vlechten en die mede naar huis te nemen voor mijne moeder, die mij dan daarvoor met een liefderijken glimlach beloonde.

'Mijn vader behandelde mij ook steeds met groote zachtmoedigheid, doch hij was altijd zoo ernstig, dat mijn kinderhart er niet door verwarmd werd. Als hij mij liefkoosde, was het altijd of hij daarbij door eene smartelijke gewaarwording werd aangegrepen. Hij nam mij in zijne armen, drukte zijn mond op mijn voorhoofd en stiet mij dan dikwijls weder met hevigheid van zich af, zoodat ik soms verschrikt en schreiend de kamer uitliep, daar ik mij dan verbeeldde, dat mijn vader boos op mij was.

'Onder deze treurige omstandigheden groeide ik eenzaam en vreugdeloos op. Nimmer smaakte ik het genoegen met andere kinderen samen te komen, niemand dacht er ooit aan om mij een speelmakkertje te bezorgen. Mijn vader, die mij alleen onderricht gaf, ging met niemand om, geen bezoek werd ons gebracht, geen vriend betrad ooit onze woning. Een oud doktor uit Bern, was de eenige vreemde mensch, dien ik somtijds zag en zijne komst werd door mij als iets zoo belangrijks beschouwd dat ik er altijd sterk naar verlangde en ook steeds zeer bedroefd was als de doktor weder wegging.

'Toen ik zeven jaar oud was, trad op zekeren morgen mijne verpleegster aan mijn bed, kuste mij en riep herhaaldelijk uit; 'Arm kind, arm kind, nu hebt gij geene moeder meer.' - Ik begon bitter te weenen en terwijl de vrouw mij aankleedde, vertelde zij mij dat mijne moeder in den afgeloopen nacht gestorven was. Ik kon mij toen natuurlijk in 't geheel nog geene voorstelling maken van den dood en vroeg of mijne moeder nu niet meer spreken kon, waar zij nu heen ging, en soortgelijke dingen meer die aan een kind eigen zijn. Eindelijk wenschte ik zeer dringend haar te zien, doch ik kreeg ten antwoord dat mijn vader zich alleen bij de afgestorvene bevond en streng verboden had dat men hem met iets zou storen.

'Dien dag en ook den geheelen volgenden dag zag ik hem niet en eerst op den morgen der begrafenis mocht ik zijn gelaat weder aanschouwen. Hij was zeer ernstig, doch gelaten. Hij nam mij kalm bij de hand en geleidde mij naar de kamer mijner moeder, in welker midden de met bloemen versierde lijkkist stond. Mijn vader knielde daarbij en trok mij zachtkens bij zich. Wij deden een stil gebed. Toen kuste mijn vader mij hartelijker dan hij ooit te voren had gedaan en zegde mij, dat ik mij met mijne verpleegster in den tuin moest begeven, terwijl hij alleen het lijk mijner moeder zou volgen en er bij tegenwoordig zijn als zij voor altijd in den schoot der aarde werd neergelaten.

'Het sterven mijner moeder bracht weinig verandering in onze woning teweeg. Hare kamer, die onveranderd was gebleven, mocht door niemand meer betreden worden; mijn vader had de deur er van gesloten en de sleutel bleef onder zijne berusting. Van tijd tot tijd ging hij echter deze kamer binnen en vertoefde soms uren lang binnen de muren, die door zijne liefde en zelfopoffering en door het lijden en sterven der zachtaardige vrouw geheiligd waren. Mijn vader gaf mij nu meer onderwijs dan vroeger, en om hem genoegen te doen leerde ik zeer ieverig; hij hield zich ook zelf druk bezig, hij las en schreef veel en wijdde zich namelijk aan zijne lievelingsstudie, de kruidkunde.

'Dit gaf hem dan ook dikwijls aanleiding tot het maken van groote wandelingen en tot het zoeken van planten en bloemen in de gebergten, met welke hij soms geheel beladen te huis kwam en waarmede hij een *herbarium* aanlegde, welks waarde en schoonheid ik eerst later wist te beoordeelen.

‘De jaren gingen stil en eentonig om. Mijne grootmoeder leefde steeds voort tusschen de vier muren van haar klein vertrek en spon nog immer en las nog altijd in haar boek; mijn vader wandelde en breidde zijn *herbarium* uit en ik, het elfjarige, ernstige en zwijgende kind, bracht, behalve in mijne leeruren, mijn tijd buiten door, ik verzorgde de bloembedden van onzen tuin, of zat op een der grasperken en gaf mij daar aan mijne kinderlijke droomen en voorstellingen over.

‘Op zekeren avond had ik mij dicht aan het hek, hetwelk den tuin van den straatweg scheidde, in het hooge zachte gras gezet en staarde het wonderschoone Alpengloeien aan. Mijn vader was niet te huis en niemand bekommerde zich om mij, zoodat ik rustig bleef zitten, ofschoon de avond reeds begon te vallen. Op eens hoorde ik het zand kraken, even alsof er zachte voetstappen naderden, en opziende gaf ik toen een luiden gil, want in het schemerlicht werd aan de andere zijde van het ijzeren hek een afschuwelijk leelijk mannenhoofd zichtbaar, dat, dicht tegen de tralies gedrukt, mij zoo nabij was, dat ik zijnen adem voelen kon. Ik sprong op en liep snel naar huis. Bij mijne intrede klonk echter juist de bel van de voordeur en toen de dienstmeid die opende, verscheen diezelfde man in het voorhuis, die mij een oogenblik te voren in den tuin zoo had doen verschrikken. Nu, door het schijnsel van de gaslamp verlicht, kwam mij zijn voorkomen nog afzichtelijker voor. Rood, dun haar en een even zoo gekleurde baard, omgaven een breed, opgezwollen gelaat, met ingevallen neus en tandeloozen mond, daarbij had hij slechts één grijs, uitpuilend oog, terwijl de andere ledige oogholte gedeeltelijk door den oogschedel bedekt werd.

‘Zoo zag deze vreemdeling er uit, die mij als een kwade geest was verschenen. Hij vroeg naar mijnen vader, en toen hem gezegd werd dat deze afwezig was, zeide hij: ‘Dan zal ik hier blijven en hem afwachten.’ - ‘Neen, dat gaat niet,’ zeide de meid, ‘wij mogen in de afwezigheid van onzen meester geene vreemden in huis nemen; gij moet morgen maar terug komen.’ - ‘Ik wil 't gaarne gelooven,’ zeide de schrikkelijke man hierop met een heeschen lach, ‘ik wil 't gaarne gelooven, dat mijnheer Berg zulke maatregelen van voorzichtigheid noodig acht; doch voor mij, een oud vriend der familie, moet men eene uitzondering maken op den gewonen regel. Ik houd mij verzekerd dat de heer Berg zeer verheugd zal zijn mij heden nog te zien en te spreken. Ik blijf alzoo hier en zal hem in zijne kamer afwachten.’

‘Dit zeggende ging hij naar de naaste deur toe - het was die van de kamer mijner moeder - en wilde die openen; toen hij ze echter gesloten vond, herhaalde hij dezelfde beweging aan de deur, die aan de rechterzijde van den gang was. Ook deze gaf echter aan zijne poging om in de kamers te dringen niet toe, daar mijn vader gedurende zijne afwezigheid ook dit vertrek afsloot. ‘Nu,’ riep de vreemde op barschen toon, ‘wat heeft dat te beduiden? Ik heb reeds gezegd dat ik een vriend van mijnheer Berg ben en hem nog heden spreken moet. Ook ben ik niet gewoon om voor geslotene deuren te staan. Men wijze mij dus oogenblikkelijk een vertrek waar ik vertoeven kan.’

‘Bevende opende hem nu de meid den ingang tot de tuinkamer, toen juist mijn vader terugkwam en het voorhuis binnenstapte. Hij scheen bij het zien van den vreemde ten hoogste te verschrikken; onwillekeurig deed hij eene schrede achterwaarts, als wilde hij zijne woning weer verlaten; de vreemdeling zegde echter nu met zijne grijnzende vriendelijkheid; ‘Wel, wel, mijnheer Berg kent mij; hij herkent mij nog weder na eene elfjarige scheiding en verheugt zich zeer mij terug te zien, dat kan ik duidelijk aan hem bemerken.’

‘Op het gelaat mijns vaders vertoonde zich een donkere onweerswolk, welks toornige bliksemstralen met elk oogenblik dreigden los te bersten; doch met kracht

zich bedwingende, maakte hij met de hand eene beweging tegen den afschuwelijk leelijken man, om hem te volgen en verdween toen met den ongewenschten gast in zijne kamer.

'Ik was gedurende dit voorval zoo beangst geworden, dat ik bevreesd was om alleen te blijven. De dienstboden waren bezig om het avondeten gereed te maken en zoo liep ik in mijne overspanning naar mijne grootmoeder en verhaalde haar de bijzonderheden van hetgeen er was geschied. Zij verschrikte bij mijn verhaal evenzeer als mijn vader ontsteld was toen hij den vreemdeling bemerkte. 'Kind, kind,' riep zij sidderend uit, 'beschrijft mij dien man nog eens; had hij werkelijk rood haar en slechts één oog? misschien hebt gij u vergist?' - 'Neen, grootmoeder,' antwoordde ik met den grootsten ernst, 'ik heb mij niet vergist. Het is een zeer afzichtelijk mensch en hij ziet er volkomen uit zooals ik hem heb beschreven.' - De oude vrouw nam haren bril van den neus, vouwde hare magere handen samen en zegde zacht, terwijl zij zich in haren armstoel achterover boog: 'Kind, laat ons bidden. Als deze man verschijnt, nadert ons huis een ongeluk; laat ons derhalve bidden, dat God het genadiglijk afwende.'

'Deze woorden verhoogden mijnen angst en mijne vrees nog meer, zoodat ik luid begon te weenen en te snikken. Mijne grootmoeder streek zacht met hare hand over mijn haar en vermaande mij om stil te zijn. Ik zette mij nu op een bankje aan hare voeten, legde mijn hoofd op hare knieën en sliep zoo langzamerhand in. Hoe lang ik geslapen heb weet ik niet. Ik hoorde op eens tamelijk hard spreken. Het was de stem mijns vaders, die waarschijnlijk evenals elken avond boven gekomen was om zijne oude moeder goeden nacht te zeggen. De slaap drukte mij loodzwaar, zoodat ik rustig liggen bleef; ik sliep echter niet meer en hoorde duidelijk wat er gesproken werd.

'Frits, Frits,' zegde mijne grootmoeder, 'zoo is hij dan toch weergekomen om ons in het verderf te storten? - Ik heb niet lang meer te leven, mijne dagen zijn geteld en het is mij daarom tamelijk onverschillig of mij de menschen daarbuiten verwenschen; hun oordeel dringt tot mij in mijn klein vertrek niet door. Maar voor u, mijn zoon, die nog in den bloei en in de kracht des levens zijt, die nog in de wereld en met de wereld kunt leven, voor u, mijn Frits, doet het mij in mijne ziel leed. Moet gij nu niet in de gestadige vrees verkeeren, dat een woord van dezen kerel u als eerloos brandmerkt en gij dan door de menschen aan den schandpaal van hoon en verachting zult gebonden worden? O Frits, zeg mij toch, wat heeft die Mathias uit Amerika teruggevoerd? Koestert hij nog altijd den waanzinnigen wensch om met ons in één huis te wonen en ons alzoo onzen vroegeren smaad dagelijks te doen gevoelen?'

'Het duurde eenige sekonden eer mijn vader antwoordde; toen zegde hij echter met bijna onhoorbare stem: 'Mathias is teruggekeerd, om mij opnieuw geld af te persen en hij vorderde het nu weder, evenals toen te Heidelberg, onder de bedreiging van anders ons geheim te zullen openbaar maken. Hij is zoo laag gezonken dat zijn gegeven woord hem als niets geldt en hij het volstrekt niet voor slecht houdt om zijnen eed te breken. Toen ik hem te Heidelberg 3000 thaler gaf, deed hij met een heiligen eed de belofte dat hij den grond van Europa nooit meer zou betreden en evenmin aan eenig mensch iets van mijn verleden zou vertellen. Nu verontschuldigt hij zijne terugkomst hiermede, dat hij, vooreerst door verschillende ongelukkige spekulatiën zijn geld verloren en ten andere, dat hij het klimaat van Nieuw-Orleans niet verdragen kon. Daarom heeft hij zijne weinige bezittingen verkocht, de pacht van eene kleine herberg, die hij aldaar verscheidene jaren gedreven had, aan een ander overgedragen en is toen geheel arm naar Europa teruggekeerd. Hij meende nu

alleen van mij ondersteuning te kunnen verwachten en heeft daarom alles beproefd om mij slechts te vinden. Daar hij mij te vergeefs te Heidelberg zocht, is hij, van oord tot oord voortbedelende, tot hier gekomen en heeft toen toevallig mijn naam gehoord en daarmede ontdekt dat ik hier woonde. Ik zal u ons gesprek niet herhalen; gij kunt u voorstellen hoe verbitterd ik en hoe brutaal Mathias was. Eindelijk bracht ik er hem toe mij te beloven om naar Amerika terug te zullen keeren en alsdan het noordelijke gedeelte der Vereenigde Staten tot verblijfplaats te kiezen, waar het klimaat hem dan gewis minder hinderlijk zal zijn. Hij liet zich ditmaal echter niet met 3000 thaler tot mijn voorstel overhalen, maar eischte nu met volharding 4000

thaler, die ik hem dan ook tot de laatste toe heb uitbetaald. Wat kon ik anders doen? Ik ben in zijne macht, een enkel woord van hem kan mij in 't verderf storten. En wat moest dan van mijn ongelukkig kind komen? Zou ook zij onder den vloek van het noodlot moeten wegkwijnen? En zou ook zij moeten ondervinden hoe elke vreugdebloem die zij aanraakte, verwelkte?'

'De stem van den krachtigen man beefde en hij scheen zich geheel door zijne aandoeningen te laten overheerschen. Ik maakte eene beweging en mijn vader, als vreesde hij mijn ontwaken, snelde de kamer uit en de trappen af.

'De herinnering aan het zoo even gehoorde maakte een sterken indruk op mijn gemoed. Een geruimen tijd hielden mijne gedachten zich met niets bezig dan met de bepeinzing, welk geheim het toch wel zijn mocht waarvan de ontdekking de eer en het aanzien mijns vaders bedreigde. Mijn jeugdige leeftijd deed mij echter al spoedig weder met minder bezorgdheid over deze dingen denken; ware ik ouder en met de wereldsche aangelegenheden meer bekend geweest, zoo hadde dit voorval mij zeker zeer ongelukkig gemaakt, want dan ware ik wellicht aan mijnen vader gaan twijfelen en dit te moeten doen, den vader te moeten verdenken, wiens karakter en wandel tot nu toe naar mijn oordeel boven alle andere menschen verheven was, zou mij den dood berokkend hebben.

EEN BIDDENDE MAHOMEDAAN.

'Al meer en meer trad de verschijning van dien afgrijselijken man, doordien zij door niets meer levendig werd gehouden, op den achtergrond. Ook de herinnering aan den dood mijner moeder werd langzamerhand minder sterk. De jaren begonnen en eindigden, bij ons bleef alles onveranderd. Mijn vader strekte zijne wandelingen dikwijls tot diep in den nacht uit, mijne grootmoeder zat en spon immer op haar kamertje en ik groeide intusschen op tot een ernstig bedeesd meisje, dat geene

genoegens der jeugd gekend had, of leerde kennen. Lezen was mijne liefste bezigheid, en deze neiging groeide bijna tot hartstocht aan. Zoodra mijn vader afwezend was en ik het werk dat hij mij tot mijn onderricht had opgegeven voltooid had, begaf ik mij in zijne kamer, die hij nu niet meer sloot als vroeger, en nam dan uit zijne boekverzameling wat mij maar het eerst in de handen kwam. Gelukkig voor mij bevatte de bibliotheek mijns vaders niets dan degelijke boeken en niet van die romans, welke alleen de verbeelding opwekken zonder door eenige zedelijke strekking den geest te veredelen.

'Toen ik vijftien jaren oud was, ging mijn vader met mij naar een opvoedingsgesticht in de stad, om mij verder onderricht te doen geven. Ik trad nu een nieuw levensperk in en de eentonigheid van het leven dat ik tot dusverre geleid had, werd op eens afgebroken. De dagelijksche gang naar de stad, waarop ik steeds door mijnen vader of de meid vergezeld werd, het onderricht en het samenzijn met verschillende meisjes van mijnen leeftijd, dit alles was voor mij eene nieuwe wereld, die ik in 't eerst wel zeer bedeesd intrad, doch waaraan ik mij al zeer spoedig met al den gloed van mijn warm hart hechtte. Mijne medeleerlingen, de eerste jonge meisjes die ik leerde kennen, kwamen mij voor, engelen op aarde te zijn; in den aanvang durfde ik hen ter nauwernood naderen en was boven de wolken van vreugde als zij een vriendelijken blik of een opwekkend woord voor mij ten beste hadden.

'Bij voorkeur voelde ik mij echter aangetrokken door Emmy Walsh, die om haar zacht en beminnelijk karakter de lievelinge van allen was. Haar vader, een Engelschman, had dicht in de nabijheid van onze woning ook een eigendom en woonde daar reeds twaalf jaren, zoodat hij bijna geheel een Zwitser was geworden en nog slechts zelden aan zijn vaderland dacht. In zijn huis bleven echter de Engelsche zeden heerschen, iets waaraan mevrouw Walsh bijzonder vast hield. Het duurde niet lang of er werd tusschen Emmy en mij eene innige vriendschap gesloten, eene vriendschap die, zooals zestienjarige meisjes wanen, op de eeuwigheid berust. Doordien wij zoo dicht in elkanders nabijheid woonden, bezochten wij elkaar dagelijks; ik kwam echter veel meer bij Emmy dan zij bij mij, daar ons stil, ongezellig huiselijk leven voor anderen niets aantrekkelijks kon hebben, terwijl de aangename levenswijze bij mevrouw Walsh op iedereen een weldadigen indruk maakte en de Engelsche villa daardoor ook veel en gaarne bezocht werd.

'Op zekeren Zondag kwam ik uit de kerk. Mijne oogen waren gericht op eenen ruiker witte rozen, een geschenk van mijnen vader, die ik in de hand hield, toen ik op eens moest blijven staan omdat het gedrang zoo sterk was, dat wij niet verder konden komen. Daardoor waarschijnlijk was eene mijner rozen van den steel gebroken en op den grond gevallen. Ik wilde beproeven om haar op te rapen, ik stootte tegen den arm van een man en opziende bemerkte ik, dat deze mijne roos in de hand hield. Onze oogen hadden elkander slechts een oogenblik ontmoet, maar terwijl ik de mijne nedersloeg, wist ik toch dat ik het gelaat van een zeer schoon man gezien had, wiens blik ik naar mij dacht nog voelde. Eindelijk zag ik nog eens op; de jonge man stond dicht bij mij en terwijl hij zijne donkere oogen beteekenisvol op mij liet rusten, stak hij de witte roos in den borstzak van zijn jas.

'Gelijk eene droomende kwam ik naar huis en de eerstvolgende weken gingen mij ook als in eenen droom voorbij, terwijl het beeld van dien jeugdigen man mij steeds voor den geest zweelde. Doch hoe zeer ik ook meende Emmy lief te hebben en hoe gaarne ik haar anders ook zelfs de minste mijner ontmoetingen of gedachten mededeelde, dat een jong en schoon man op dien gewichtigen dag mijne witte roos

opgeraapt en die zoo zorgvuldig geborgen had, vertelde ik haar niet. Dit kleine voorval kwam nooit over mijne lippen, ofschoon het in mijn hart steeds levendig was.

(*Wordt vervolgd.*)

[Nummer 44]

Onze gravures.

Arme dieren!

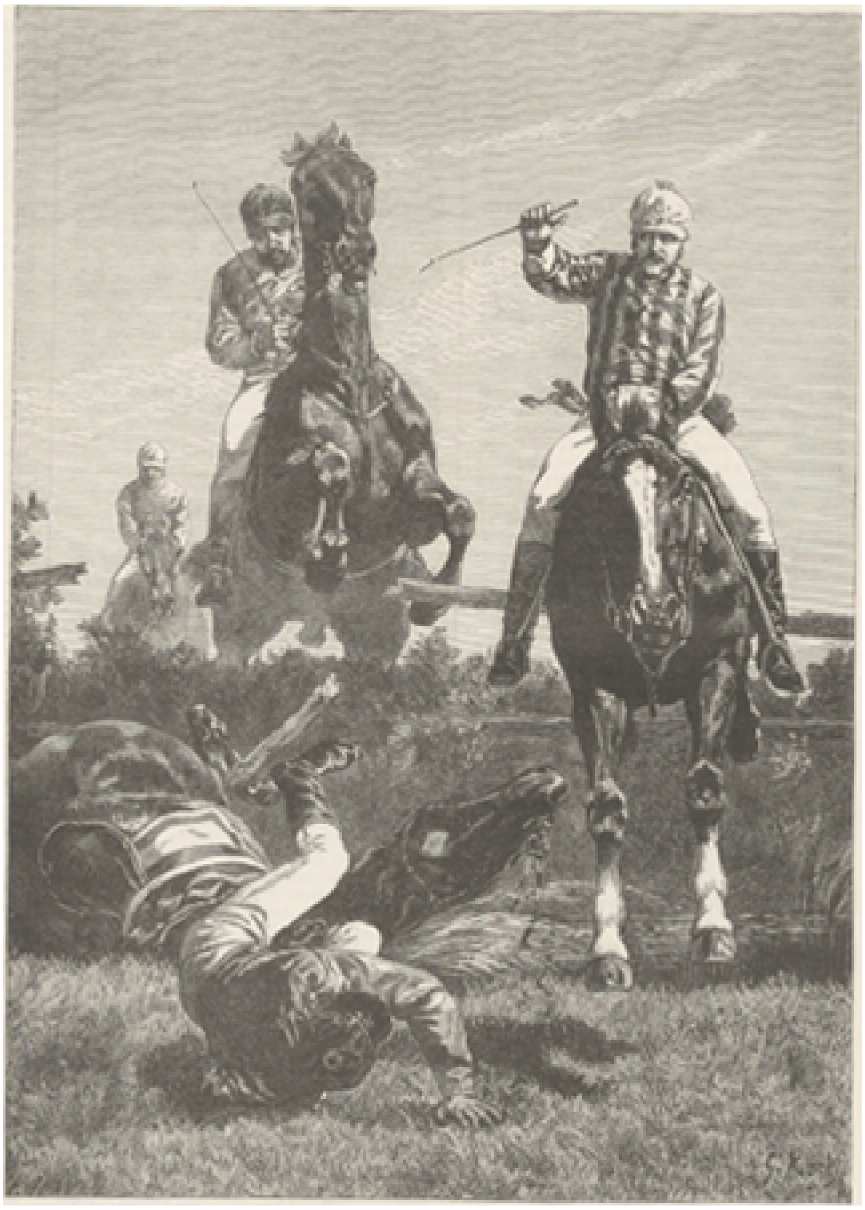

ARME DIEREN! NAAR G. KOCH.

'Zuster Agnes, wees zoo goed naar de verbandzaal te gaan. Men zal zoo aanstonds eenen jockey binnenbrengen, die bij de wedrennen door eenen val van zijn paard doodelijk gekwetst werd.'

Deze woorden werden vóór eenige jaren in mijne tegenwoordigheid uitgesproken door eenen heelmeester van het St.-Elisabeths-gasthuis te Antwerpen in de zaal der gewonden, waar ik eenen braven werkman uit mijne buurt was komen bezoeken. De ongelukkige was een slachtoffer van den veeltijds gevaarlijken arbeid aan de dokken,

zooals overigens de meeste verpleegden uit deze zaal, die daarom door het volk met den naam van *bassin* gekenmerkt wordt. Zijn rechterarm was onder een afrollend zwaar tabaksvat verbrijzeld geweest en in het gasthuis tot tegen den schouder moeten afgezet worden. Gelukkig was mijn gebuur thans der genezing nabij en met de praatzucht, die lieden van zijnen stand niet vreemd, en de bijtende bedilzucht, die den Antwerpenaars bijzonder eigen is, begon hij aanstonds, naar aanleiding van des doktors woorden, zijne meening te uiten over het ongeluk in kwestie en dezes aanleidende oorzaak.

'Is het geene schande, mijnheer,' sprak hij, 'dat de overheid, wel verre van deze halsbrekerij te verbieden, haar nog op alle manieren aanmoedigt?'

'Inderdaad,' antwoordde ik, 'men zou beter doen aan dergelijke vermaken voor het allerminst geene geldelijke toelagen te verleenen.'

'Er bestaan reglementen die den werkman beboeten en tot gevangenis kunnen veroordeelen, als hij door den druk van het zware werk al eens lastig wordt en de zweep wat te hard over de paarden legt. Maar de rijke mijnheeren, die deze ongelukkige beesten in de koers ten bloede doen slaan en dikwijls doodrijden, worden toegejuicht en met lof in de gazet vermeld.'

Daar ik ten volle deze inkonsekwentie erkennen moest, liet ik den spreker na een toestemmend hoofdknikken vervoorderen.

'Maar, het is waar, het eene heet dierenmishandeling en het andere veredeling van het paardenras. Nu, als het menschelijk geslacht op de-

zelfde wijze edel kan worden, dan moeten de voorouders van vele koersmannen fel geloopen hebben in hunnen tijd.'

Alhoewel ik de scherts wel wat kras vond, moest ik niettemin een glimlach onderdrukken, vooraleer ik bemerkte:

'De wedrennen zijn eene uitspanning der geheele hooge wereld, die niet altijd hare verrichtingen beredeneert, en uit modezucht dikwijls iets navolgt, wat zij in den grond niet voor ernstig en nuttig aanziet. Het is dikwijls zeer moeilijk zich aan de gebruiken te onttrekken, die in zijnen maatschappelijken stand in zwang zijn.'

De zieke woelde eens rond op zijne legerstede en hernam toen spottend:

'Ja, inderdaad, iedereen kan zich maar vermaken volgens het verstand, dat de goede God hem gegeven heeft. Wappers en Keyser vonden hun pleizier in schilderen, Conscience in boeken schrijven, mijn kozijn in vorschenslagen en mijnheer van Hoogenhuyzen in van de tribuun, met de handen in zijne zakken, zijne paarden door een ander op eene barbaarsche manier te zien afrijden.'

Mijn gebuur werd wezenlijk al te bijtend, en om hem wat zachter te stemmen, maakte ik er hem opmerkzaam op, dat de berijders, ruim zooveel, ja, meer gevaar liepen, dan de koerspaarden en dus zijn medelijden in grootere mate verdienden dan de dieren. Maar hier had ik onvoorzichtig eene gansch verkeerde snaar aangeraakt, die nog snijdenderen klank verwekte.

'Maar, mijnheer,' zei de zieke, 'hoe wilt gij dat ik deelneming gevoel met het ongeluk van iemand, die zijn eigen leed gezocht heeft. Met de paarden heb ik *compassie*, ja, omdat die arme, redelooze dieren gedwongen worden door menschen, met ziel en verstand begaafd, om onder spoor- en zweepslagen tot hunnen laatsten ademtocht voort te vliegen; maar met de jockeys, die niemand verplicht voor het vermaak van eenige domme gapers hunnen hals te wagen, gevoel ik geen het minste medelijden. Zie rond u, mijnheer, als gij beklagenswaardigen bemerken wilt, die de deelneming hunner medemenschen verdienen. Hier liggen wij, die in het slaven om het dagelijksch brood voor vrouw en kinderen gekneusd en verminkt werden, niettegenstaande al onze voorzorgen om de ongelukken te vermijden, en verwonder u niet dat het eerder met eene gewaarwording van verbittering dan van medelijden is dat wij denken aan de losbollen, die uit ijdele praalzucht zich aan gevaren blootstellen, waaraan wij ten prijze van de zwaarste opofferingen hadden willen ontsnappen.'

In zijne stilklimmende ontroering en opgewondenheid was de kranke - wien het overigens aan geene opvoeding en verstand ontbrak - wezenlijk welsprekend geworden en in eene gewone omstandigheid zou ik het gesprek over dit onderwerp en op dien toon met vermaak nog eenigen tijd aan den gang gehoord hebben. Nu achtte ik het geraadzaam om ter wille van den gezondheidstoestand mijns gebuurs aan ons onderhoud plotseling eene andere wending te geven. Wij keuvelden dus nog eenigen tijd voort over onderwerpen, die van meer persoonlijk belang waren voor den werkman, waarna ik een vriendelijk afscheid van hem nam.

In het heengaan moest ik voorbij het verbandhuis, waar men inmiddels den gekwetsten paardenrijder gebracht had. De deur stond open, en daar ik benieuwd was om te weten of de ongelukkige erg gewond was, bleef ik een oogenblik staan en blikte naar binnen. De jockey lag op de houten tafel uitgestrekt, met zijn hoofd in den arm der liefdezuster. Zijne oogen waren gesloten, zijn aangezicht met slijk bemorst, en bloed vloeide van tusschen zijne aschgrauwe lippen. Het blauw-rood -

zijden narrepak hing hem nog slechts in flarden om de lenden en was met zijne onderkleederen op de borst door de heelmeesters in haast ter zijde gesleurd, want het was daar dat hij een doodelijken hoefslag ontvangen had. Met zijn eigen rijdier bij den barreel ten gronde gestort, was het achternakomende paard in vollen, verpletterenden sprong op den jockey nedergekomen. Met zachte hand wiesch de non het bloed en slijk van het gelaat des rampzaligen; maar een der doktors schudde na eenige oogenblikken treurig het hoofd en hield den arm der zuster terug, want zij wiesch nog slechts een lijk.

Bloemengaêren.

Waarlijk lief van gedacht is het aanvallig tafereeltje van den talentvollen schilder L. Knaus. Dit kleine mollige dingetje - zij gelijkt wel een dichterlijk Rood-Kappeken - nauwelijks der eerste kinderschoenen ontwassen, te midden van een rijk geschakeerd bloementapijt rustig en onbezorgd gezeten, dat met zoon lieven kinderlijken ernst bloemen gaart, zonder zich zelfs in hare bezigheid te laten storen door het gegons der nijverige bietjes of de fladderende vlinders rondom haar, is een aanminnig en trouw naar de natuur geschetst beeld der reine kinderlijke onschuld in haren vollen bloeitijd.

De liefde tot de geurige en kleurige bloemen is den mensch als ingeschapen.

Gelukkig degene, wien deze liefde nooit verlaat, want zij is gewoonlijk slechts een uitvloeisel veler edele hoedanigheden; zoodat zelfs de kleine, maar wel onderhouden bloemenschat op den vensterdorpel eener schamele woonst, getuigenis geeft dat daarbinnen tevredenheid, orde, reinheid en gemoedelijkheid heerschen.

Dubbel gelukkig degenen, wier oogen zich in het schoon der bloemen vermeien kunnen, zonder dat dezer zinnebeeldige beteekenissen van onschuld en deugden hunne blikken benevelen komen.

Driewerf gelukkig zij, wier gestadige betrachting is in geest en gemoed bloemen te teelen, die ook voor anderen eenen weldoenden geur verspreiden of tot zegebrengende vruchten gedijen.

Sprookjes bij den haard.

‘Lieve zuster,’ zegt kleine Emma, ‘doe mij nog niet naar bed gaan. Laat mij nog een weinig bij u blijven. Ik zit zoo gaarne in vaders grooten zetel aan uwe zijde in het vuur te staren, waar zich allerlei wonderlijke dingen aan mij vertoonen.’

‘En wat ziet gij dan zoo al in den helderen gloed, Emma?’

‘Kasteelen op hooge bergen, vurige kolken, waaruit vernielende vlammen opstijgen, draken met schitterende oogen en lange slingerende staarten; reuzen, dwergen, tooverkollen, wolven en al de wonderheden, waarvan gij mij zoo dikwijls vertelt.’

‘Ik vrees dat ik uwe verbeelding reeds al te zeer opgewekt heb met al die tooververhalen, Emma.’

‘O neen, lieve Adela, ik weet zeer goed dat dit alles niet waar is, maar ik hoor het toch zoo gaarne, bijzonderlijk als ik zoo stil met u alleen bij den knapperenden haard zit en ik al hetgeen gij mij vertelt in den rooden en gelen glans der gloeiende kolen zie te voorschijn komen. En, o, goede zuster, ik ben vandaag zoo wijs en oplettend geweest in de school en verdien dus wel eene kleine belooning. Kom, verhaal mij

nog een vertelseltje van Grimm, vooraleer ik slapen ga.... één enkel maar... een kort slechts.'

'Kleine vleister! Welaan, luister:

'De Vos sprak eens met den Wolf over de sterkte van den mensch. Geen dier kon hem wederstaan, en zij moesten list gebruiken om het tegenover hem vol te houden. Toen antwoordde de Wolf: 'Als ik maar eens eenen mensch te zien kreeg, ik zou er wel op los gaan. - 'Daar kan ik u aan helpen,' zeide de Vos, 'kom morgen ochtend maar ten mijnent, dan zal ik er u eenen toonen.' Al vroeg bood de Wolf zich aan, en de Vos leidde hem naar buiten op den weg, waar de jager alle dag langs ging. Eerst kwam er een oude afgedankte soldaat. 'Is dat een mensch?' vroeg de Wolf. 'Neen, antwoordde de Vos, 'dat is er een geweest.' Daarna kwam er een kleine jongen, die naar school ging. 'Is dat een mensch?' 'Neen, dat moet er nog een worden.' Eindelijk kwam de jager, den tweeloop op den rug en het jachtmes aan de zijde. 'Zie!' fluisterde de Vos, 'dat 's nu een mensch; ga er maar op los; ik kruip ondertusschen weer mijn hol in.' De Wolf ging nu op den mensch los. De jager, toen hij hem bemerkte, sprak: ''t Is jammer, dat ik geene kogels geladen heb,' legde aan, en schoot den Wolf den hagel in 't gezicht. De Wolf trok eene leelijke tronie, maar liet zich niet afschrikken en sprong voorwaarts. Toen gaf de jager hem de tweede lading. De Wolf verbeet de pijn, en rukte den jager te lijf; toen trok deze zijn blank jachtmes en gaf hem links en rechts een paar houwen, dat hij hals over kop tuimelde, en huilend en bloedend naar den Vos terugliep. 'Nu, broer Wolf,' vroeg de Vos, 'hoe zijt ge bij den mensch klaar gekomen?' 'Och,' antwoordde de Wolf, 'zoo heb ik mij de sterkte van den mensch niet voorgesteld. Eerst nam hij eenen stok van zijnen schouder, en blies daarin, en toen vloog er iets in mijn gezicht, dat me afgrijselijk kittelde; dan blies hij nogmaals in zijnen stok, en toen vloog het mij om den neus, als bliksem en hagelslag; en, gelijk ik hem gansch nabij was, trok hij eene blanke rib uit zijn lijf, waarmee hij zoo geweldig op mij toesloeg, dat ik schier voor dood liggen bleef.' - 'Ziet ge nu, sprak de Vos, 'wat voor een grootspreker gij zijt! Gij zult goed doen u voortaan de spreuk te herinneren:

> Wie pocht en bluft meer dan hij kan,
> Is dikwijls een bedorven man.' -

'Hoe vindt ge die fabel, Emma?'

'Recht vermakelijk, Adela.'

'En ontwaardet ge nu ook den wolf in het vuur?'

'Neen, maar wel den vos: zie lieve zuster, daar, onder dien zwarten koolklomp, ligt hij in zijn hol verscholen en gluurt met zijne vinnige oogen naar buiten.'

'Inderdaad, dat lijkt wel een dierenkop....'

'Adela?'

'Emma?'

'Vertel nog een sprookje van Grimm, iets van toovenaars of roovers, dat hoor ik liever nog.'

'Ik dacht dat gij met éene geschiedenis zoudt tevreden geweest zijn.'

'Ja, maar.....'

'De eetlust komt al etende, niet waar. En dan, meent ge, dat ik al de sprookjes van Grimm zoo maar in het hoofd heb?'

'Vader zegt altoos van u, beste zuster, dat gij zulk een goed geheugen bezit.'

‘Emma, Emma! straks wordt gij geheel en al eene kleine vleitong.... Welnu, ik herinner mij juist een vroolijk verhaal, waarin roovers voorkomen en wil u dit nog vertellen. Hoor:

‘Een man had eenen ezel, die hem sinds lange jaren trouw gediend had, doch wiens krachten nu ten einde liepen, zoodat hij voor den arbeid immer onbruikbaarder werd. Toen wilde er zijn meester niet langer den kost insteken. Daar de ezel merkte, dat er voor hem geen gunstige wind waaide, nam hij de vlucht en zette zich op weg naar Bremen. Als hij een eindje gegaan had, vond hij nevens de baan eenen jachthond liggen; deze kefte als een, die zich moegeloopen heeft. ‘Nu, wat keft ge zoo?’ vroeg de ezel. - ‘Ach,’ zei de hond, ‘daar ik oud ben, en met den dag zwakker word en op jacht niet meer voort kan, heeft mijn meester mij willen doodslaan; daarom heb ik de plaat gepoetst. Maar waarmee zal ik nu mijn brood verdienen?’ - ‘Weet ge wat,’ sprak de ezel; ‘ik ga naar Bremen, om straatmuzikant te worden; ga met mij en laat u ook bij de muziek aannemen.’ De hond stemde toe, en zij trokken verder. Het duurde niet lang, of zij zagen eene kat,

die een gezicht trok als een begrafenisdag. ‘Nu, wat is cr u in den weg geleid?’ vroeg de ezel. - ‘Wie kan er vroolijk zijn, als men u aan den pels wil?’ antwoordde de kat. ‘Vermits ik al tot jaren kom, mijne tanden stomp worden en ik liever achter de kachel zit te spinnen, dan op muizenjacht te gaan, zoo heeft mij mijn heer willen verdrinken. Ik heb mij intijds uit de voeten gemaakt; maar thans is goede raad duur; waar moet ik heen?’ - ‘Ga met ons naar Bremen! gij verstaat u toch op de nachtmuziek; daar kunt ge straatmuzikant worden.’ - De kat stemde toe, en trok mee. Toen kwamen de drie voortvluchtigen voorbij eene hoeve; boven de deur zat de huishaan, die kraaide uit al zijne macht. ‘Gij schreeuwt, dat het iemand door merg en been gaat,’ zei de ezel; ‘wat moet dit beduiden?’ - ‘Ik heb goed weer voorspeld,’ sprak de haan, ‘en heb altijd zoo trouw ik kon het huis bewaakt en den dag tegengekraaid; maar, daar er morgen, Zondag, gasten komen, heeft onze huisvrouw aan de kokin gezeid, dat ik in de soep moet, en zoo willen ze mij dezen avond den kop afsnijden. Nu kraai ik uit voller keel, zoo lang ik nog kan.’ - ‘Wel, gij arme roodkop!’ zei de ezel; ‘trek liever met ons naar Bremen; wat beters dan den dood vindt ge overal. Gij hebt eene goede stem; en, als wij samen muziek maken, zal het een aard geven.’ De haan liet zich het voorslag goed gevallen, en zij togen alle vier te zanten voort.

Zij konden echter de stad Bremen niet op eenen dag bereiken en kwamen 's avonds in een woud, waar zij vernachten wilden. De ezel en de hond legden zich onder eenen boom, de kat en de haan zetten zich er op; doch de haan vloog in den top, waar het voor hem het veiligst was. Vooraleer hij insliep, keek hij langs alle vier de winden uit. Daar scheen het hem, als zag hij in de verte een vonkje glimmen, en hij riep zijnen gezellen toe, dat er niet verre van daar een huis moest zijn; want er brandde licht. De ezel sprak: ‘Dan moesten wij hier opkramen en er heen trekken; want hier is 't slecht herbergen.’ - En de hond zegde: ‘Ja, een paar knoken met wat vleesch aan zouden mij niet onwelkom zijn.’ - Zij stelden zich dan op weg naar den kant, waar het licht scheen; zij zagen het weldra levendiger glinsteren, en het werd altijd grooter, tot zij voor een helder verlicht roovershuis kwamen. De ezel, als de grootste, ging voor het venster staan en blikte naar binnen. ‘Wat ziet gij, grauwtje?’ vroeg de haan. - ‘Wat ik zie?’ antwoordde de ezel; ‘eene gedekte tafel met keurig eten en drinken; roovers zitten er rond en doen zich te goed.’

‘Dat ware een kansje voor ons!’ sprak de haan. - ‘Ja, ja, ach! waren wij daar binnen!’ zuchtte de ezel: Zij beraadslaagden onder hun vieren, hoe zij 't zouden aanvangen, om de roovers weg te krijgen. Eindelijk vonden zij een middel. De ezel moest zich met zijne voorpooten op het venster zetten, de hond op des ezels rug, de kat op den hond klauteren, en eindelijk vloog de haan bovenop en ging op den kop van de kat zitten. Als dit gedaan was, vingen zij gezamentlijk op een teeken aan, hunne muziek te maken. De ezel balkte, de hond blafte, de kat miauwde en de haan kraaide; dan stortten zij door het venster de kamer binnen, dat de glazen rinkelend nedervielen. Bij dit ontzettend gerucht sprongen de roovers op, niets anders meenende, dan er kwam een spook in huis gestormd, en in doodelijken angst vloden zij het woud in. Nu zetten zich de vier gezellen aan den disch, namen voor lief wat er overgeschoten was, en aten, alsof ze vier weken honger moesten lijden.

Als ze nu alle vier klaar waren, doofden ze 't licht uit en zochten zich eene slaapstede, ieder volgens zijnen aard en geschiktheid. De ezel lei zich op een mesthoop, de hond achter de deur, de kat op den haard in de warme assche, en de haan vatte post op de hanebalken; en, daar zij moede waren van hunne lange reis,

sliepen ze ook spoedig in. Toen het over middernacht was en de roovers van verre zagen, dat er in het huis geen licht meer brandde en alles rustig scheen, zei de hoofdman: ‘We hadden ons zoo niet mogen laten schrik aanjagen,’ en hij beval eenen man heen te gaan en het huis te onderzoeken. Deze vond alles stil, trad in de hut en wilde licht ontsteken. Hij nam eenen zwavelstok; en, daar hij de vurige oogen der kat voor glimmende kolen aanzag, hield hij hem daartegen, opdat hij vuur zou vatten. Maar de kat verstond geene scherts; zij vloog hem in 't gezicht, blies en krabde. De kerel verschrok geweldig en liep, om langs de achterdeur te ontkomen; maar de hond, die daar lag, schoot toe en beet hem in zijn been; en, als hij over het erf den mesthoop voorbijspoedde, gaf hem de ezel nog eenen geduchten stamp met zijne achterhoef. De haan ondertusschen, die van al het rumoer wakker geworden was, kraaide boven op zijnen balk: koekeloerenhaan! Toen liep de roover zoo veel zijne beenen geven konden naar zijnen hoofdman terug en riep: ‘Och! in het huis zit eene vreeselijke heks, die is mij toegevlogen en heeft met hare lange vingeren mijn gezicht vaneen gekrabd; en voor de deur staat een kerel met een mes, die heeft mij in het been gestoken; en op het erf ligt een zwart monster, dat heeft mij met eenen knuppel op het lijf geslagen; en boven op het dak, daar zit de rechter, die riep: Breng mij dien schelm hier! Toen maakte ik, dat ik weg kwam.’ - Van dan afaan achtten zich de roovers niet meer veilig in huis; den vier Bremer muzikanten beviel het er echter zoo goed, dat zij er niet meer uit wilden....’

‘En aan mijne kleine zuster Emma bevalt het hier insgelijks zoo goed, dat zij aan geen slapengaan meer denkt. Het is echter negen ure geslagen, kind, en meer dan tijd dat gij u ter ruste begeeft. Zeg nu vroom en aandachtig uw avondgebed. Donderdag avond, als vader en moeder weer bij oom Willem een kaartje spelen gaan, vertel ik u alweer wat nieuws.’

De verborgenheden der zee.

Onder de merkwaardigste uitkomsten, welke twee nog jonge, maar reeds befaamd geworden Duitsche natuurvorschers, de heeren R. en O. Kertwig in den laatsten tijd verkregen, in hunne onderzoekingen omtrent den aard en de levenswijze van eenige schaaldieren in den oceaan, behooren ontegenzeggelijk die betreffende de kluizenaarskreeft (Pagurus Bernhardus) en eene zeeroos (Adamsia palliata) welke beide dieren een opmerkelijk voorbeeld van *Symbiose* (gemeenschappelijke samenleving van verschillende organismen) opleveren.

Langen tijd heeft men in den waan verkeerd, dat de zeeroos tot het plantenrijk behoorde, tot nieuwere onderzoekingen aan het licht gebracht hebben, dat men hier wezenlijk met een lid van het dierenrijk te doen had, hoewel zij toch door plantaardige wezens van de laagste soort bewoond wordt. Het lichaam der zeeroos bevat tallooze gele stipjes, ontstaan door het indringen van plantencelletjes in de darmcelletjes, zoodat nu celletje in celletje leeft. Achterstaande afbeelding geeft eene duidelijke voorstelling van die *symbiose*, welke wederom van een geheel anderen aard is, dan die waarvan hierboven sprake is. Figuur 1 stelt eene zeeroos in doorsnede voor; de ruimte door de letter *d* aangeduid is de maagholte der zeeroos, waarin de voedingstoffen (infusoriën, kleine schelpdiertjes enz.) door de mondopening (*m*) opgenomen en verteerd worden, de vangarmen dienen om het voedsel te vatten en in den mond te brengen. De huidwand, die de maagholte omvat, bestaat uit drie lagen. De huidlaag, welke met onze opperhuid overeenkomt, zien wij bij *o*; de darmlaag

bij *e*, en de middellaag die tot beveiliging van *e* dient, bij *s*. Uit fig. 2, welke de driedubbele huidlaag aanmerkelijk vergroot weergeeft, zal men ontwaren, dat de bovengenoemde plantencelletjes zich alleen in de darmlaag *A* huiselijk nederzetten. Door deze symbiose nu vinden dier en plant beiden hun voordeel. In de darmhuid der zeeroos gehuisvest zijn de zoogenaamde *algen* beveiligd tegen de vervolging van andere wezens, vinden daar overvloedig voedsel en kunnen steeds ongestoord nieuwe geslachten voortbrengen. De zeeroos wordt op hare beurt met de door de algen rijkelijk ontwikkelde zuurstof gevoed.

De kluizenaarskreeft, waarvan fig. 3 eene afbeelding geeft, heeft de eigenaardige gewoonte, dat zij ter bescherming van haar naakt achterlijf een ledig slakkenhuis zoekt waarin zij het verbergt en waaruit zij haar kop en hare pooten te voorschijn kan brengen als het haar behaagt; dreigt haar gevaar dan trekt zij zich diep in hare vesting terug. Met een der talrijke soorten van kluizenaarskreeften nu heeft eene oranjekleurige en lilagevlekte zeeroos een innig vriendschapsverbond gesloten. Men treft geene soortgelijke kreeft in een slakkenhuis aan of zij is van zulk een huisgenoot vergezeld. Beiden zijn onafscheidbaar. De zeeroos vindt hare rekening bij hare eigenaardige standplaats (zij hecht zich vast boven op het slakkenhuis) doordat zij volop voedsel bekomt als de kreeft met hare pooten in het zand der zee woelt. Van den anderen kant is ook de kreeft voor talrijke vijanden beschermd, daar de *Adamsia* wegens hare neteldraden door visschen, octopoden en andere zeedieren gevreesd wordt. Hierop berust het samenleven van deze dieren; het is een wezenlijk of- en defensief verbond, dat tusschen hen gesloten is.

Moet de kreeft ten gevolge van den groei haars lichaams haar tot dusver bewoond slakkenhuis verlaten en een nieuw zoeken, dan vindt zij, gelijk Hertwig heeft waargenomen, ook middel om de Adamsia over te huizen. Het moet een zeer grappig schouwspel opleveren, hoe de onbeholpen kluizenaar daarbij met zijne scharen en pooten bezig is. Naar de beschrijving van prof. Hertwig, tracht de kreeft de zeeroos door de aanraking met hare scharen te doen samentrekken en is dit geschied, ze door verdere bewerkingen van het oude slakkenhuis los te maken tot zij eindelijk vervoerbaar wordt en naar hare nieuwe woning kan overgebracht worden.

De wraak eens Priesters.
Door
E. Mercelis.
(*Slot.*)

Tegen hunne gewoonte verlieten de kanunnikken de gevangenis zonder beslissender wijze iemand verlost te hebben.

Anselme had aan de drie andere priesters, zijne gezellen, van *IJzeren-arm* gesproken, en dezen ook schenen den booswicht niet ongenegen. Hoe plichtiger *IJzeren-arm* geweest was, hoe schooner zijne verlossing zijn zou. Zij wilden aan de wereld toonen dat er, bij de barmhartigheid des Heeren, voor de grootste schelmstukken vergiffenis te bekomen is.

Evenwel, zulke zondige ziel moest tot den grooten verlossingsdag voorbereid en de genade waardig gemaakt worden..... Men vroeg eenige dagen uitstel, wat gemakkelijk toegestaan werd. De gewone plechtigheid der bevrijding zou op

naastkomenden Zondag gebeuren; en de voorgaande werkdagen, zou Anselme gebruiken, om hart en geest van *IJzeren-arm* voor dien blijden stond te bereiden.

De jonge en ijverige priester maakte gebruik van al zijne vrije oogenblikken, om in de celgevangenis met zijnen beschermeling te gaan spreken, en zijn hart voor berouw en leedwezen, zijne ziel voor genade en hemelsche vertroostingen ontvankelijk te maken.

IJzeren-arm was intusschen uit zijn donker kerkerhol in eene andere beter verlichte cel overgebracht.

Daar kwam Anselme hem vinden; daar spraken zij samen over de goedheid des Heeren; en hart aan hart, oog aan oog en mond aan mond, leerde de kanunnik aan den bekeerden moordenaar den prijs onzer zielen kennen, en beproevingen en levenslast met gelatenheid en christene onderwerping dragen....

BLOEMENGAÊREN, NAAR L. KNAUSS.

Het is Zondag. *IJzeren-arm* zit alleen in zijne cel. Of hij er tevreden en gelukkig uitzag!... Rood en glansrijk stond de zon op in het Oosten en bij het krieken van den blijden dageraad, begonnen al de klokken der stad in vroolijke galmen te luiden. De gelukkige en bekeerde moordenaar hoorde de bange en herhaalde tonen van het torengelui en hem docht dat aarde en hemel in betooverende taal hem toezongen: Gij gaat leven, leven in deugd en vrijheid, leven als vriend van God en de menschen; want berouw en boetvaardigheid geven den zondaars hunne o eerste onschuld weder.

Anselme, die er gewoonlijk ernstig en droevig uitzag, scheen vandaag blij en opgeruimd. De stille droomerigheid van zijn gelaat had voor eenen glans van hemelsche vroolijkheid plaats gemaakt, en in zijn lelieblank roket, met zijn lange schoone haren, die in gitzwarte krullen op zijn hals vielen, met den zoeten glimlach, die zachtjes om zijne lippen speelde, had hij teenemaal het voorkomen van eenen

afgezant des Hemels, van eenen engel, door den Heer gezonden, om hoop en vrede op aarde te brengen. Vroeg reeds had hij zijne woning verlaten om naar de gevangenis te gaan, en onderwege dacht de goedhartige priester aan die donkere kerkers, aan die onderaardsche wereld, wier inwoners van het overige deel der wereld verlaten en vergeten zijn.

'Ha!' dacht hij bij zich zelven, 'hoe droevig is het verre van lucht en licht, als een kwijnende plant te moeten leven; ja, om de waarde van eenen ademtocht van eene enkele zonnestraal te kennen, moet men maar eens voor een enkel uur, in de kerkerkoten geweest zijn, waar lucht noch daglicht in doordringen. En dan, wat nog erger is dan boeien duisternis en stinkende lucht, dat is het ge-

SPROOKJES BIJ DEN HAARD. NAAR G.G. MANTON.

weten dier ongelukkigen, wier wroegingen hun gedurig dit schuldig leven verwijt, terwijl zij zelf meest allen, onboetvaardige zondaars, in het donkere des kerkers, als in *de schaduw des doods*, den stervensdag afwachten!...

Onder die overdenkingen was Anselme gauw aan de deur der gevangenis gekomen: men zegt immers dat de liefde vleugels aan de voeten hecht. Krakend reeds is de zware poort voor hem opengegaan en krassend weder toegevallen.

IJzeren-arm heeft in den stillen gang het naderen van voetstappen vernomen; hij hoort den sleutel in de kleine opening steken en omdraaien; zijn hart klopt snel en angstig: men brengt hem de vrijheid, de vrijheid en het leven

'God zij geloofd,' zegt Anselme, binnenkomende.

'God zij geloofd,' antwoordt de kerkerbewoner.

'God verlost den gevangene.'

'Zou hij ook de dooden doen verrijzen?' vroeg *IJzeren-arm* aan zijnen zoon peinzende.

'Twijfel er niet aan, mijn broeder. God die u van de ketenen verlost, kan ook van den eeuwigen dood bevrijden.'

'Denkt gij dan, dat mijn kind vergiffenis zou bekomen hebben van het misdadig leven, dat ik hem geleerd heb?.... Ho! ik weet het, had de jongen de natuurlijke neiging van zijn hart gevolgd, nooit zou hij baanstrooper of moordenaar geworden zijn. Hij was zoo schoon, zoo onnoozel en gelukkig toen hij nog op den schoot zijner moeder zat, en met zijne kleine handjes mijne wangen en mijnen baard streelde. Later, als hij jongeling was, prees ieder zijn zacht en beminnelijk karakter..... Maar ik, ongelukkige, ik heb hem geleerd dat de weg van eer en grootheid in moed en onverschrokkenheid bestond.

'Ook was hij van niets bang; en alhoewel jong en hagelblank van lichaam, was hij bijna zoo hard als ik tegen werk en vermoeienis.

... Ha! als ik er nog aan peins: in onze rooftochten waren bosschen en spelonken onze woning; in den Winter sliepen wij soms onder den blooten sterrenhemel, op den bevrozen, krakenden sneeuw, zonder dat we zelfs eenen verlodderden mantel hadden om ons te dekken. En ik drukte hem dan tegen mijn hart, den goeden jongen, tegen mijn bloedgierig moordenaarshart; want somtijds toch bibberden zijne handen, zagen zijne wangen blauw, en klapperden zijne tanden op elkander..... Ge ziet wel, heer kanunnik, met zulk eene opvoeding kon mijn Robert niet onnoozel blijven Maar ik ben de schuld van alles!... En hij, hij is lafhartig afgemarteld en onder mijne oogen vermoord geweest..... en ik leef, ongelukkige vader!... Ik leef!... Ha, vervloeking over mijn plichtig hoofd!'

'Wat doet gij, mijn vriend, gij vervloekt!'

'Ja, ik vervloek mij zelven, en hen die mijn kind gedood hebben.'

'Maar hebt gij vroeger misschien ook de kinderen van anderen niet gedood? En zoudt gij willen dat al die ongelukkige vaders en moeders u vervloekten?'

'Welnu, ja, als ik maar mijnen Robert weer had..... Zie, eerwaarde heer, ik weet niet wat ik voel op dit oogenblik, maar nu meer dan ooit twijfel ik aan de rechtvaardigheid des Heeren.'

'Welhoe, op den dag zelf uwer verlossing.'

'Ha! ik herhaal het nog, niemand minder dan ik, had dit voorrecht verdiend.'

'En als ik u zegde dat uw zoon misschien nog eene grootere gunst gekregen heeft!... Gij gaat de duisternis van het gevang verlaten, om vrij onder den blauwen hemel te

wandelen. De ziel van uwen Robert is misschien van deze aarde recht den hemel binnengevlogen.'

'Gelooft gij dit?'

'Ik hoop.....'

'Waarom hoopt gij?'

'Hij was nog zoo jong, uw zoon.'

'Ha! ja, hij was nog zoo jong, de ongelukkige.'

'En God is zoo goed!'

'Ja, God is goed.'

'Hij zal zeker medelijden gehad hebben met het zieltje van uw kind.'

'Gij hebt gelijk! Ik herinner mij hoe hij soms op zijne knieën zat en gebeden opzeide, die zijne moeder hem geleerd had.

'Op zekeren dag, - we hadden juist eene kerk uitgeplunderd - had hij eene gouden ciborie vol heilige hostiën meegepakt. Terwijl hij, met gretige oogen, dien rijken buit bezag, begon hij te beven in al zijne ledematen, hij werd bleek gelijk een linnen, en zonder iets te zeggen, ging hij naar de woning van den pastoor, drong er heimelijk binnen, en zette de ciborie op eene tafel. Daarna ging hij het gebeurde vertellen aan zijne moeder, die weende van aandoening, en hem eenen kus op het voorhoofd gaf.'

'Goed, mijn vriend, roep en herroep die gedachten van vroeger in uw geheugen; ze zijn zalig en zullen vrede en vertroosting in uw hart storten..... Daarbij vandaag moet ge blijde en vroolijk zijn!'

'Ho! er zijn harten die van zonden zoo zwart en van boosheden zoo uitgedroogd zijn, dat de vreugde er geenen toegang meer vindt.'

'Gij zijt mis, mijn broeder, vandaag voel ik mij gelukkig, uitermate gelukkig, en toch, ik ook heb geleden en vreeselijk geleden.'

'Nooit toch hebt ge eenen nabestaande zien vermoorden?'

'Ho, vriend, wist ge.... Mijne eigene moeder doodde men onder mijne oogen!...'

'Uwe moeder?'

'Ja, mijne moeder!... En gelijk gij uw kind niet kont verdedigen zoo was ik onmachtig mijne moeder bij te staan.... De beulen hadden mij aan de sponde van mijn bed gebonden!...'

'Groote hemel!...'

'Gij siddert?'

'Ik herinner mij....'

'Wat?'

'Eenen moord....'

'Waar?'

'Op het Barbara-gehucht, waar eene oude vrouw vermoord werd.'

'Deze vrouw was mijne moeder.'

'En ik... ik was haar moordenaar!'

'Gij?'

'Ja, ik.... Welnu, bemint gij mij nog?.... wilt ge mij nog redden?'

Bij die woorden was *IJzeren-arm* voor de voeten van Anselme gevallen, en de goede priester voelde de handen, die het bloed zijner moeder vergoten, zijne knieën omknellen. Zou hij vluchten, om nooit meer dat monster te zien?... Ha, welke zielsaandoening, wat een strijd.... Op eens richtte Alselme zijne vochtige oogen ten hemel, en met eene zachte maar krachtige stem sprak hij:

'Ik vergeef u, opdat God ook mij vergeve.'

'Wilt ge mij nog het voorrecht der verlossing geven, aan mij?...'

‘Het u weigeren ware niet christelijk.’

‘Maar ik heb uwe moeder vermoord.’

‘Spreek daar niet meer van, broeder; gij hebt berouw gehad, God heeft u in genade ontvangen, waarom zou ik u verstooten?....

‘En nu vaarwel, mijn vriend in Jezus Christus, men gaat de kleederen brengen, die tot de plechtigheid uwer verlossing bestemd zijn...... Leg de ruwe lompen uwer gevangenis, en met hen de misdaden van uw vroeger leven af. Kleed u met het kleed van genade en vrijheid, en loof den Heer, die Daniël uit den leeuwenkuil en de drie jongelingen uit den gloeienden oven verloste. Ik, ik ga naar de hoofdkerk, waar ik in bijzijn van heel de geestelijkheid het papier waar gij uwe biecht op geschreven heb, verbranden ga.’

‘En zoudt gij aan niemand zeggen dat ik... uwe moeder...’

‘Aan niemand, broeder..... dan aan God alleen... om u in Zijne barmhartigheid aan te bevelen.... En nu, ik hoor de klokken reeds luiden, het plechtig uur nadert, tot straks.’

‘O, mijn verlosser, geef mij uwen zegen.’

‘Ik zegen u, in den naam van Hem die mij tot u gezonden heeft.’

Bij die woorden ging Anselme uit, met oogen nat van aandoening, een hart kloppend van onzeggelijke zaligheid, en eenen glimlach op de lippen, zoo zacht als die van Jezus toen Hij zijnen verrader Judas in het hofken van Gethsemane ontmoette.

De frissche lucht kwam, als een weldoende adem, het vuur van zijn aangezicht waaien: het was zoo rood, zoo gloeiend van aandoening.

Al de kanunnikken waren op dit oogenblik in de groote kerk vergaderd.

Anselme, nog vol van hetgene hij daar even gezien en gehoord had, verbrandde in hun bijzijn de biecht van *IJzeren-arm.*

Daarna werd de naam van den uitgekozen gevangene op eene witte kartel genageld, om in bijzijn van het volk, door de straten der stad naar het Raadhuis gedragen te worden. De burgemeester moest de keus der kanunnikken goedkeuren, en tot teeken, zijnen naam op de kartel zetten..

Het is middag. Al de klokken der stad Rouaan worden geluid, al de beiaarden spelen. Zware en lichte stemmen, trage en korte tonen, dreunende en weergalmende geluiden, zilveren, ijzeren en koperen klanken doen zich hooren, waartusschen, van tijd tot tijd, het donderen van het kanon, als de gebiedende stem van eenen kooraanvoerder komt klinken: zou men niet zeggen dat alle stemmen der aarde zich vereenen, om engelen en hemelingen tot het medevieren uit te noodigen. Ja, zoo moet het in den hemel gaan als de verloren zoon gevonden, en het verdoolde lam naar den moederstal is wedergekeerd.

Heel de stad was met vlaggen, bloemen en zinnebeeldige opschriften versierd. De straten waren met rozen- en leliënbladeren, met palmtakjes en klein gekapt groen bestrooid.

En daar zit de eerbiedige menigte met gebogen hoofden, in de straat. Waarom die ingetogenheid? Waarom hoort men tusschen dat volk niets dan het geprevel der biddende lippen, en het zacht ruischen van strikken en linten waar de wind mee speelt? zou men niet zeggen een golvend, gouden korenveld te zien, waartusschen de rijpende aren, roode kollen en blauwe karenbloempjes groeien.’

Maar zie, daar nadert de processie in de straat, en nog dieper buigen de hoofden, en nog stiller wordt de menigte.

Te midden der zilveren en gouden kruisen, der prachtige vaandels, der heiligenstandbeelden, der kronen en bloemenkorven komt het prachtig versierde

beeld van Onze-Lieve-Vrouw. Fakkels en versierde kaarsen omringen het, en tusschen het knetteren der waslichtjes hoort men, als op maat, de zilveren wierooksvaten op- en nedergaan, en wolken van welriekende geuren naar den hemel sturen.

Wat verder nadert een troep krijgers in feestkleedij, het blanke zwaard in de hand; te midden van hen dragen zes priesters de relikwiekas van den heiligen Romanus. En het volk heft schuchter en eerbiedig het hoofd op, en op aller aangezichten staat er als te lezen: Daar is zij! daar is zij!

Voor de groote ingangsdeur van het gevangenhuis wordt de relikwiekas neergezet. Daar stond een man voor de deur met gebroken ketens en boeien in de hand..... aller oogen zijn op hem gericht..... Hij is bleek als den dood; op zijn aangezicht staat de hevige strijd zijner ziel te lezen..... op zijn voorhoofd ligt eene wolk van stille droefheid..... plechtig heft hij de handen op, maar zij beven, en de ketens rammelen akelig tegen een; die man was *IJzeren-arm.*

Anselme nadert op dit oogenblik tot hem, met eene kroon van blanke rozen in de hand. De godsdienst gebood hem den moordenaar zijner moeder te kronen, en de priester voelde zich gelukkig kwaad met goed te beloonen.

Met eenen hemelschen glimlach op het aangezicht naderde hij tot *IJzeren-arm*, nam ketens en boeien uit zijne handen en legde ze op de relikwiekas van den heiligen Romanus. Daarna zette hij hem de kroon van witte rozen

op het hoofd, omhing hem met het wit kleed der teruggekregen onnoozelheid en leidde hem dan tot de relikwiekas. Bevend stak *IJzeren-arm* zijne hand uit en raakte de heilige overblijfsels van Sint-Romanus aan. Op dit oogenblik hieven honderden stemmen het plechtig *Te Deum* aan, want God had den zondaar in genade ontvangen, en Anselme den moordenaar zijner moeder met eenen krans van blanke rozen gekroond.

ZOO WREEKT ZICH EEN PRIESTER.

(Vrij naar het Fransch van 'Le vicomte Walsh.')

De scherprechter.
Een verhaal naar het Hoogduitsch.
(*Vervolg.*)

'Zoowel na als voor den zoo even genoemden tijd, kwam ik als gewoonlijk veel bij de familie Walsh en bracht dikwijls geheele namiddagen door bij mijne vriendin, wier ouders vele bekenden in de stad hadden, daar dikwijls bezoeken aflegden en die familiën ook wederkeerig bij zich aan huis ontvingen. Het was echter voornamelijk de Berner aristokratie en de vreemde gezanten bij den bondsraad met welke de familie Walsh omging en onder de namen der laatsten hoorde ik dikwijls die van den gezant, baron von Steffitz, noemen. Mevrouw Walsh roemde steeds de fijne beschaving dier adellijke familie, haar echtgenoot sprak altijd met hooge ingenomenheid van de edele houding en inborst van den gezant, die een echt 'gentleman' was, en Emmy prees zeer den schoonen eleganten zoon des huizes, die zich voor eenigen tijd bij zijne ouders ophield, doch in zijn eigen vaderland reeds eene eervolle aanstelling had, die hem later tot de hoogste betrekkingen kon voeren. Gelijk meisjes eigen is, vond ik in deze mededeelingen mijner vriendin eene bijzondere beteekenis en plaagde ik Emmy steeds met hare belangstelling voor den zoon des gezanten, waarbij zij dan altijd eenigszins bloosde, terwijl het bij hare moeder een genoegelijk lachje opwekte.

'Ik stelde mij ook werkelijk niets anders voor, dan dat Emmy baronnes von Steffitz worden zou en zag met spanning den geboortedag mijner vriendin te gemoet, op welke er groot gezelschap bij hare ouders zou zijn en ik den bewusten jongen heer zien zou. Eindelijk verscheen die lang verwachte dag en toen het avond werd, zag ik dan uit onze vensters hoe rijtuig na rijtuig uit de stad kwam aanrollen en, voor de zoogenaamde Engelsche villa, bij Walsh stil hield. Het werd alzoo ook voor mij tijd om er mij heen te begeven, maar ik trad nog eerst mijns vaders kamer binnen, om hem goeden dag te zeggen. Bij mijn binnenkomen zag hij van zijn boek op en zijn blik rustte lang en vriendelijk op mij.

'Zoo geheel zonder sieraad, Gertrude?' begon hij op vragenden toon, en streek met zijne hand langs mijn eenvoudig wit gewaad. 'Zoo geheel zonder eenig sieraad zoudt gij voor het eerst in uw leven in een gezelschap verschijnen, dat gaat niet; jonge meisjes moeten bloemen en sieraden dragen, waartoe waren die anders in de wereld dan om de jeugd te tooien? Ga in den tuin en maak u een bloemruiker, dan zoek ik in dien tijd ook wat voor u op, waar uwe jonge oogen zich in verheugen zullen.' - Het bevel, of liever het verzoek mijns vaders opvolgende, ging ik in den

tuin en zonder eerst te kiezen, ging ik terstond naar eenen struik witte rozen en sneed er eenige af, die ik in 't haar en voor mijne borst stak.

‘Zoo is het goed, Gertrude,’ zegde mijn vader en streelde mij liefdevol de wangen: ‘zoo zie ik u gaarne. Wat ziet gij er nu lief uit en wat gelijkt gij aan uwe moeder; zij was even bevallig als gij! God geve u eens meer geluk dan der arme vrouw op aarde ten deel werd, die ook tot het geluk scheen geschapen, maar eilaas aan mijn ellendig noodlot verbonden, ook den vloek daarvan deelen moest!’ - De tranen stonden hem bij deze woorden in de oogen, ook ik was het schreien nabij. Mijn vader herstelde zich echter spoedig en naar zijne schrijftafel gaande, haalde hij uit een doosje eene kostbare juweelen broche en stak die tusschen de witte rozen. - ‘Dit is eene gedachtenis van uwe goede moeder, Gertrude,’ zegde hij met nog bevende zachte stem. ‘Zij heeft ze slecht eens, op onzen huwelijksdag, gedragen; ik had dit voor u willen bewaren om bij dezelfde gelegenheid te dienen, doch weet niet waarom ik u het genoegen om dit sieraad te bezitten, tot zoolang zou onthouden. Neem daarom deze broche nu van mij aan en moge zij u genoegen schenken.’

‘Toen ik in het salon van mevrouw Walsh kwam, was men reeds aan het dansen. Mijne oogen zochten Emmy. Zij bewoog zich juist met een jongen man in eene snelle wals in de ronde. Mijn blik volgde het jeugdige paar en Emmy's danser was die vreemdeling, welke zich op den bovengemelden Zondag eigenaar had gemaakt van mijne witte roos. Het werd mij bij deze opmerking zeer zonderling te moede; mijn geheel lichaam begon te beven en om niet op mijne voeten aan 't wankelen te raken, nam ik plaats in eene vensternis, welke, met bloemen en planten bezet, naar een klein prieel geleek. Onwillekeurig sloot ik de oogen en muziek en dans ruischten aan mijne ooren voorbij. Op eens werd ik door Emmy's stem uit mijne droomerijen gewekt. Lachend riep zij mij toe: ‘Maar, Gertrude, slaapt gij dan?.... Ik stel u hier den baron von Steffitz voor, die u voor den volgenden dans wenschte te vragen.’

‘Werktuigelijk stond ik op en volgde mijnen danser. Hij was alzoo die baron welken ik mij steeds als Emmy's aanstaanden echtgenoot had voorgesteld, die heer von Steffitz, over wien zij zoo gaarne sprak en dien hare moeder immer zoo hoog roemde. Wie weet of nog niet heden het verlovingsfeest gevierd zou worden?

‘Alle deze gedachten gingen mij gedurende den dans als een chaos door het hoofd. In de poos onderhield mijn danser zich zeer wellevend met mij, ik gaf hem echter op mijne verlegene wijze, die door de genoemde omstandigheden nog zeer verergerd was, niet meer dan enkele onbeduidende woorden ten antwoord.

‘Nadat de dans geëindigd was, geleidde hij mij terug. Er kwamen nu nog andere heeren die mij uitnoodigden en, ofschoon ik daaraan ook gehoor gaf, en met hen danste, zoo kon ik toch geen genoegen vinden in dat bal, waarover ik mij gedurende de voorafgegane danslessen zoo zeer verheugd had. Emmy werd zoo bij herhaling ten dans genoodigd, dat zij zich met mij niet scheen te kunnen ophouden en ik ging gedurig weer in mijn vensterprieel zitten.

‘Er kwam nu eene langere poos tusschen de dansen, in welken tijd het souper zou worden opgediend. Hiertoe kwam mijne vriendin mij nu afhalen en terwijl wij de zaal doorgingen, beknorde zij mij om mijn somber uitzicht. ‘Gij zet volstrekt geen gezelschapsgelaat,’ zegde zij, ‘en ziet er in het geheel niet uit als een jong meisje, dat voor het eerst het genoegen smaakt van een bal bij te wonen. Denk eens hoe zeer wij naar dit genot hebben uitgezien, hoe schoon wij in den tijd toen wij er les voor namen, ons dezen avond hebben voorgesteld, en nu zijt gij zoo ernstig en kan men niet bemerken, dat gij eenig genoegen in den dans schept.’

‘Emmy wees een tafeltje, waaraan reeds eene dame en de heer Von Steffitz zaten, als voor ons bestemd aan en wist het zoo in te richten, dat de jonge baron tusschen haar en mij in zat.

‘Ik gevoelde zeer goed hoe mijne verlegene manieren gedurende den dans, bij hem, den beschaafden man van de wereld, eene hoogst ongunstige meening van mij moesten hebben opgewekt en deed dus nu zoo veel mogelijk mijn best, om vroolijk en spraakzaam te schijnen. Het gelukte mij dan ook in zooverre, dat ik ten minste met vrijmoedigheid mijn buurman wist te antwoorden, wanneer hij het woord tot mij richtte en dit deed hij meer, dan wel aan Emmy aangenaam scheen te zijn; zij luisterde met de grootste inspanning naar ons onderhoud en verloor langzamerhand alle vriendelijkheid jegens mij.

‘Toen het gezelschap scheidde en men in de voorzaal naar de mantels zocht, nam de baron den mijnen uit de handen der oude dienstmaagd en hing hem mij met groote zorgvuldigheid om, doch fluisterde mij daarbij toe: ‘Zoudt gij mij heden met eene uwer witte rozen willen schenken, om die bij de andere te kunnen voegen, die ik mij eens zonder uwe toestemming toeëigende?’ - Ik gevoelde geen moed om op deze woorden te antwoorden, of den geuiten wensch te vervullen; was het nu echter toeval, of had ik den mantel te dicht toegehaald en daarbij de bloemen op mijne borst te veel gedrukt, ik weet het niet, maar eene der rozen knakte af en viel op den grond. Haastig raapte de baron haar op en evenals vroeger, stak hij ook deze roos in zijnen borstzak.

‘Deze avond was beslissend voor mijn geheel leven. Hoe het kwam weet ik niet, doch ik ontmoette den baron bijna telkens als ik uitging. Zoo moet hij ook ontdekt hebben, op welke dagen en uren ik mij driemaal in de week naar een teekenmeester begaf, die dicht bij de schans woonde en mij reeds sedert jaren onderwijs had gegeven; ik trad het huis van dezen niet uit, of baron von Steffitz kwam mij door de Mutner poort tegen, ving een aangenaam gesprek met mij aan, vergezelde mij en nam niet eerder afscheid, voordat de ouderlijke woning in 't gezicht kwam. Al spoedig werden deze ontmoetingen voor mij het ontwerp van al mijn denken en wenschen; ‘of hij komen zal!’ was mijne gedachte in den vroegen morgend; ‘wat hij gezegd had, hoe hij mij had aangezien!’ zweefde mij nog in den laten avond, ja in den droom voor den geest. Zoodra ik van den teekenmeester afscheid had genomen en zijn huis verliet, vloog mijn blik het eerst naar het zijgangentje van de Mutner poort; was de slanke gestalte van den baron daar dan nog niet zichtbaar, zoo begon mijn hart angstig te kloppen; met langzame schreden ging ik dan voorwaarts, doch zag immer naar de twee steenen beren van de poort, tot de angstig verwachte persoon verscheen.

‘Dat wij elkander wederkeerig beminden, bemerkten wij spoedig en dat wij het elkaar zegden, was een natuurlijk gevolg hiervan. Wij wisselden eeden van liefde en trouw en om ons geluk te volmaken, ontbrak ons nog slechts de zegen en de toestemming onzer ouders. Dat mijn goede vader iets tegen onze verbintenis zou hebben, had ik bij zijne liefde en toegevendheid voor mij niet te vreezen; minder zeker scheen Leo echter te zijn van de toestemming zijns vaders tot ons huwelijk. Hij verzocht mij tegen niemand over onze wederkeerige liefde te spreken, voor hij zijne ouders daarmede bekend had gemaakt en hij dan met hunne toestemming naar mijnen vader kon gaan, om dezen mijne hand te vragen.

‘Nu gevoelde ik mij gelukkig, zoo onbeschrijfelijk gelukkig als men slechts in de jeugd en in het bewustzijn van eene reine, innige en beantwoorde liefde zijn kan. En toch wist ik dit geluk in het diepste mijns harten te verbergen; geen woord, geen geluid kwam dienaangaande over mijne lippen. En aan wie zou ik mijn zoet geheim ook hebben kunnen bekend maken? Emmy Walsh was met hare moeder, die sedert

eenigen tijd sukkelend was, voor verscheidene weken naar Interlaken vertrokken en buitendien zou mij de vriendschappelijke betrekking die tusschen de familiën Walsh en Steffitz bestond, den mond hebben gesloten. Mijne oude grootmoeder had ik nooit mijn vertrouwen geschonken en hare geestvermogens waren in den laatsten tijd ook zeer verzwakt, zoodat zij nog slechts zelden eenig belang toonde te stellen in 't geen haar omgaf. En mijn vader? - ja, dien wilde mijn dierbare Leo het zelf zeggen.

‘Toen ik op zekeren dag het huis van den teekenmeester weder verliet, regende het hevig, zoodat ik mijn regenscherm moest opsteken,

welke Leo, die spoedig daarop verscheen, mij echter al ras uit de hand nam en beschermend over mij heen hield. Onder dit zijden dak voorwandelende, zagen wij niet zooals anders, van tijd tot tijd om ons heen, of ook iemand ons bemerkte, of volgde. Een paar maal was het mij wel of ik zachte schreden achter mij hoorde, doch in de drukte van het gesprek lette ik daar niet veel op.

Op de plaats, waar wij gewoonlijk scheidden, aangekomen, bemerkte ik aan de andere zijde der straat een man, die een weinig kreupel ging; ik meende dezen persoon reeds vroeger gezien te hebben, waar en wanneer kon ik mij echter op dat oogenblik niet herinneren. Het kwam mij voor een man uit den geringen stand te zijn, doch ik lette niet verder op hem en snelde huiswaarts.

'Des avonds van den volgenden dag liet mijn vader mij bij zich in de kamer roepen. Hij zag er hoogst ernstig uit en bovendien lag er een trek van diepen weemoed op zijn gelaat. Hij hield een geopenden brief in zijne hand. 'Lees dit, Gertrude,' zegde hij met eene beklemde stem 'lees dezen brief en zeg mij dan of hij waarheid bevat.' - Dat was, eilaas, maar al te zeer het geval. In den brief werd mijn vader door 'een vriend die zich niet noemen of bekend maken wilde,' medegedeeld, dat ik reeds sedert geruimen tijd eene liefdesbetrekking had aangeknoopt met den jongen baron von Steffitz, den zoon van den B.'schen gezant, dat ik op bestemde dagen en uren samenkomsten met hem had en dan telkens door hem tot in de nabijheid van mijns vaders huis vergezeld werd. Aan het slot van den brief was de nog voor mij onduidelijke vraag gevoegd, of mijn vader zich kon inbeelden dat 'Gertrude Berg' eene passende partij was voor een baron von Steffitz. De naam van Gertrude Berg was met groote letters geschreven. Ik zonk snikkende voor mijns vaders voeten neder, zonder een woord te kunnen spreken.

'Spreek de waarheid, Gertrude,' zegde mijn vader nu op bijna dreigenden toon. - 'Het is geheel zooals de brief betuigt, dierbare vader,' bracht ik met gesmoorde stem uit. - 'En waarom ontsteelt die heer baron mij dan zoo heimelijk het hart van mijn kind?' ging mijn vader op denzelfden toon voort. 'Een man van eer komt in het huis van den vader en zoekt daar het meisje dat hij bemint; maar een meisje tot geheime samenkomsten uit te lokken, doet slechts hij, die geene reine bedoelingen koestert.' - 'Vader, dierbare, geliefde vader, wees niet zoo streng en wees op Leo niet vergramd,' bad ik handenwringende. 'Ik alleen heb uwe gramschap verdiend, door dat ik niet met kinderlijk vertrouwen u onze liefde bekend en om uwen zegen gebeden heb. Leo kon echter niet eerder met de bede om mijne hand tot u naderen, voor hij daartoe de toestemming zijner ouders verkregen heeft, en om die te vragen, daartoe heeft hij nog geene gelegenheid kunnen vinden?'

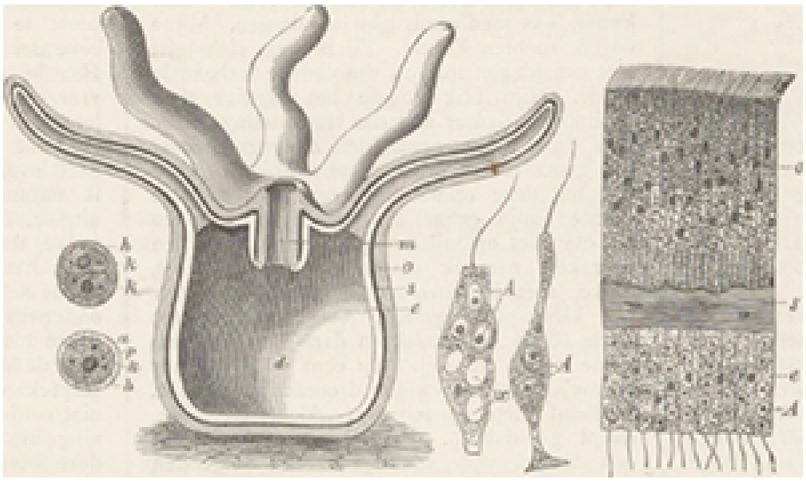

DOORSNEE DER ZEEROOS.

SAMENLEVENDE KLUIZENAARSKREEFT EN ZEEROOS.

‘Heeft hij nog geene gelegenheid daartoe kunnen vinden?’ zeide mijn vader, een weinig minder streng. ‘Mijn arm kind, als hij die nu eens nooit kan vinden, of wellicht nooit zoeken wil?’ - ‘O, twijfel toch niet aan de oprechtheid van Leo's liefde voor mij.’ smeekte ik nu, ‘geloof het maar zeker; spoedig komt hij met eene openlijke aanvraag tot u.’ - ‘Tot zoo lang dan,’ zeide mijn vader met ernst, ‘moogt gij hem niet meer de gelegenheid geven om als een meisje die niet weet wat haar past, samenkomsten op straat met hem te hebben. Gij zult het huis niet of onder mijn geleide verlaten en de teekenmeester zal u voortaan hier in mijne kamer les geven. Opdat de heer baron echter wete waarom hij u niet meer ontmoet en hij misschien daardoor nog meer uwen goeden naam op 't spel zet, zal ik hem schrijven en van mijne genomene maatregelen kennis geven. Dit zal hem dan noodzaken om deze aangeknoopte verbintenis voor goed op te geven, of haar door de toestemming zijner ouders te bevestigen.’

‘Vijf lange, bange dagen volgden op dit besluit, dagen waarin ik bijna niets kon doen, dan alleen aan het venster zitten en uitzien naar de stad, waar Leo zich bevond, of mijn blik door de straat te laten wijden, door welke hij naar ons toe moest komen. Want dat hij komen zou, hiervan was ik zoo vast overtuigd als van mijn leven. En

hij kwam dan ook. - Ernstig en met waardigheid trad hij voor mijnen vader en zeide hem, dat hij de volkomen toestemming zijner ouders had om eene levensgezellin te kiezen naar den wensch van zijn hart en daarom vroeg hij nu openlijk aan den heer Berg of hij hem zijne dochter wilde toevertrouwen en haar aan hem tot vrouw geven. Het geheele doel van zijn leven zou dan voortaan zijn om haar zoo gelukkig te maken als dit op aarde slechts mogelijk is.

'Laten wij ons nog geen van beider door vaste beloften verbinden,' zeide mijn vader, terwijl een zonderling treurige trek om zijnen mond speelde. 'Wij zijn elkaar nog geheel vreemd en weten niet, of wij na nadere kennismaking nog eene verbintenis tusschen de wederzijdsche familiën zouden wenschen. Laat er eerst eenigen tijd verloopen, waarin het u vrij staat mijn huis te bezoeken, leer alle omstandigheden, leer mijn kind en mij nader kennen, breng Gertrude met uwe ouders te zamen en zie, of deze aan het eenvoudig burgermeisje zoo veel welgevallen hebben, dat zij haar gaarne als hunne schoondochter bejegenen, en loopt dan dit alles tot aller tevredenheid uit, dan zal u door mij geene hindernis in den weg gesteld worden, om mijne dochter als uwe verloofde te beschouwen; tot zoo lang echter moogt gij haar slechts als vriend naderen.

(*Wordt vervolgd.*)

Rebus No. 5.

Oplossing van Rebus No. 2.

OP- EN ONDERGANG DER ZON.

Bij loting is de prijs ten deel gevallen aan den heer J.M. SWENNEN, 56, Statiestraat te Hasselt.

Als prijs aan dezen Rebus is verbonden om bij loting aan een der goede oplossers toegewezen te worden:

1 EX. AUG. SNIEDERS DE NACHTRAVEN. IN LINNEN PRACHTBAND.

Bovendien hebben de goede oplossers het recht tegen verminderden prijs te kiezen tusschen de boekdeelen, waarvan de lijst hun na ontvangst hunner oplossing zal toegezonden worden.

Oplossing van Rebus No. 3.

KOKOSNOTEN.

Bij loting is de prijs ten deel gevallen aan den heer Fr. THÉRÉ, 9 Mertensstraat, Borgerhout.

[Nummer 45]

Trouw tot in het graf, Verhaal door Willem Suetens.

I.

BEGGA, AAN HET STRAND.

Het weer is overheerlijk geen enkel donker wolkje aan den gezichteinder doet de bewoners van het lieve en nijverige Baarseldijk dien dag voor eenige regenvlaag of onweersbui vreezen, ofschoon men in het dorp, zoo schilderachtig als aangenaam aan den zeeoever gelegen, wel eenigszins aan storm en wind gewoon is.

De Lente is dit jaar buitengewoon onstuimig geweest; juist daarom blikt thans elkeen, zoo visscher, ambachtsman als landbouwer, dubbel vergenoegd naar omhoog, elken dag dat de hemel helder, de zee rustig is.

Nogtans is het strand, gewoonlijk vol gewoel en leven bij schoon weder, nu stil en eenzaam en in het oeverzand liggen de schuiten als verlaten.

Zoo ver het oog over de velden dwalen kan, is geen arbeidend akkerman te ontwaren; het weidende vee ligt of dartelt vrij en zonder bewaker in het mollige gras.

Over gansch het dorp ligt iets zwijgends, iets plechtigs; want het is Zondag en de geloovigen zijn ter misse vergaderd in het kleine kerkje.

Aangrijpend, indrukwekkend is de stilte, welke daar heerscht.

Ieder dorpeling heeft toch die plaats zoo lief.

Zoo wel kind als knaap, man als ouderling, heeft hier de eene of andere herinnering, die hem dierbaar, die hem heilig is.

Toevlucht in heil of ramp, dankt soms de landman er met verlicht gemoed voor den zegen zijner velden, wijl naast hem, met tranend oog, door droefheid overstelpt, de man der zee gedenkt, hoe nog vóór weinige dagen, een zoon, een vader, een broeder, gelukkig en in volle levenskracht, aan zijne zijde bad, en thans, o arme visschers, in den onmetelijken schoot der golven, eene sombere en laatste rustplaats gevonden heeft.

In elk geval, in wel of wee, knielt men hier neer en steeds keert men in zijnen huiskring terug, tevredener met zijn lot, getroost in zijn lijden.

De hoogmis is geëindigd.

Oud en jong verdringt zich in het kleine kerkportaal en wordt langzaam en zachtjes aan het voorplein opgestuwd.

Een deel der mannen trekt nu welgezind de naburige herbergen binnen, om bij het drinken van eenige pintjes ouden bruinen, met het een of ander spel zich te verlustigen.

Oudjes, vrouwen, gelieven en kinderen, wandelen slenterend het dorp in of huiswaarts.

Eenigen verwijlen nog op het voorplein, doch langzamerhand wordt hun getal kleiner en hebben de meesten zich geschaard rond eenige kramers, die elken Zondag opzettelijk van de stad komen om hunne verschillende waren aan de dorpelingen te verhandelen.

Hier heerscht eene ongedwongene vreugd; men roept, men biedt elkaar gekochte lekkernij, men schertst, men lacht, men jubelt!

Op het kerkhof is alles stil, treurig en eenzaam. Bij een der weinige houten kruiskens, welke zich daar boven het groene grastapijt verheffen, knielt een frisch blozend meisje; nevens haar, met gebogen hoofd, de handen saamgevouwen, staat een jongeling, schoon van gelaat en rijzig van gestalte.

Aan het kruisken hangt een krans versche bloemen, tolk van liefde en erkentenis, wellicht door 's meisjes hand gevlochten.

Het joelend gegons bij de kramen schijnt hen niet te storen.

Intusschen is de oude dorpspastoor, leunend op zijnen stok, het kerkje uitgetreden.

Als verrast door iets ongewoons, blijft hij plots staan, laat zijne oogen twijfelend langs de kramen ronddwalen, als hoopte hij daar te vinden wat hij zoekt.

Eensklaps valt zijn blik langs het kruisken.

Stil en ongemerkt treedt hij toe, ontdekt zich het hoofd en aanschouwt op eenigen afstand het biddend paar.

Nog eenige stonden duurt die plechtige stilte voort.

Het meisje richt zich op, neemt de hand des jongelings, wijl deze zachtjes lispelt: ‘Gaan wij, Begga?’

‘Wel ja, Tone,’ is het antwoord, ‘onze goede vriend mocht anders wachten.’

Haastig keerden zij zich om, en vlak voor hen stond de oude grijze priester.

Hartelijk drukten zij de hand, die hij hun glimlachend toestak.

‘Ha, mijne kinderen,’ dus begon hij, ‘nu hebt gij mij waarlijk verontrust: buiten gewoonte stond ik daar alleen. Doch het is waar, Begga, gij hebt het mij gezegd, heden was het de naamdag uwer onlangs gestorvene moeder.’

Zij zweeg en weende.

‘Begga,’ ging hij ontroerd voort, ‘waarlijk gij zijt een goed, braaf kind..... God zal u zegenen.’

Het meisje boog het hoofd, als wilde zij de tranen verbergen, die thans overvloedig hare oogen ontrolden.

‘Begga,’ troostte de jongeling na eenige oogenblikken stilzwijgen, ‘ik bid u, ween niet langer. Weldra zult gij in mijnen huiskring degene hervinden, welke gij zoo bitter betreurt.’

Nogmaals wendde zij hare blikken naar het kruisken, en met onderdrukte zielesmart zuchtte zij ‘Vóór weinigen tijd knielden wij hier nog te zamen; thans alleen, voor immer alleen....’

De brave dorpspastoor klopte Tone op den schouder; deze begreep den wenk, nam Begga's hand, keerde zich om en aldus dwong hij haar zachtjes hem te volgen.

Zwijgend droogde zij de tranen van hare blozende wangen, stapte voort en liet zich leiden als een kind.

Op eenigen afstand van de kramen, waar nog altijd dezelfde vroolijkheid heerschte, stonden eenige jongere boerinnekens en boeren, Begga's vriendinnen, Tone's vrienden. Over den lagen steenen muur heenkijkende, hadden zij met welgemeende deelneming het gebeurde gadegeslagen. Zoodra zij echter hunne komst bemerkten, snelden zij het drietal te gemoet en verwelkomden hen aan den ingang van het kerkhof.

Oprecht treffend waren de blijken van vriendschap, welke zij van die eenvoudige dorpskinderen ontvingen. In een oogwenk was Tone omringd van zijne bekenden, Begga evenzoo van hare gespelen. Als om prijs wilde iedereen om het eerst hun de hand drukken en hen geluk wenschen.

Van waar toch die ongewone, gulle vreugd?

Waarom schijnt Tone zoo verrast, verlegen?

En waarom komt zoo eensklaps een vluchtige blos, een stille, zachte glimlach op Begga's lieflijk wezen de laatste droeve tint verdrijven?

Raadt gij het niet?

En nogtans heel het dorp, oud en jong, groot en klein, weet het en reeds lang.

Vijf dagen nog en het zal feest zijn.

Zaterdag zal de eerbiedwaardige dienaar Gods een huwelijk inzegenen, en zullen Tone en Begga voor altoos vereenigd zijn.

Vandaar al die vreugde, vandaar al die deelneming, wijl iedereen hunne vereeniging met genoegen ziet en uit ganscher harte hun geluk en zegen toewenscht.

En waarom ook zou men hen benijden? Heeft ooit iemand in nood of bij winterdag tevergeefs aan Tone's deur geklopt? Arm of rijk, allen zijn er even welkom. Ook zal niemand het hem ten kwade duiden, dat hij, der inspraak van zijn hart getrouw, eene arme, maar brave weeze tot bruid verkoos, hij, wellicht een der best ingezetenen van gansch het dorp.

Neen, neen, ieder dorpeling heeft hen lief en verheugt zich in hun heil.

Ook klinken hun van alle kanten de gelukwenschen tegen en verscheidene kleine geschenken worden reeds bij de kramers gekocht en Tone en Begga aangeboden.

Het jonge paar bedankte diep ontroerd voor de menigvuldige bewijzen van vriendschap, en verwijderde zich eindelijk met zijnen ouden vriend, onder belofte na eene korte wandeling tot aan de pastorij bij de vrienden terug te keeren.

Overal waar het drietal voorbijging, werd het begroet met even veel genoegen, met even veel hartelijkheid.

De kinderen in de dorpsstraat verlieten hunne spelen en verdrongen elkaar om '*hunnen braven vader*', zooals gansch het dorp hem noemde, het eerst de hand te mogen drukken.

Wat scheen hij gelukkig, de zeventigjarige grijsaard, wanneer hij zich aldus omringd zag van die kleinen, in wiens hart hij dagelijks met zooveel zorg de eerste kiemen van deugd en eerlijkheid deed rijpen en gedijen. Voor elk hunner had hij, met soms eene kleine vermaning, telkens toch eenige zoete woorden en zeker altijd een wenk van aanmoediging, of een voorbeeld tot navolging.

Aldus wandelden zij eenigen tijd voort, doch keerden weldra op hunne stappen terug.

Genoeglijk pratend over dit en dat, hielden zij eindelijk stil bij de pastorij, het einde hunner wandeling.

Oprecht lief en gezellig lag daar de nederige woning van den geliefden dorpsherder, met haren ruimen, welverzorgden tuin. Het was inderdaad de schoonste hof van wel drie uren in de ronde.

Met recht waren de dorpelingen er niet weinig fier op, en wel wetende hoeveel de oude pastoor van bloemen hield, wedijverden zij als het ware om hem bij gelegenheid deze of gene schoone plant of bloem ten geschenke te brengen.

In dezen tuin lag dan ook gansch de rijkdom van den edelmoedigen menschenvriend bijeen vergaard; in zijne woning was alles zoo eenvoudig als het maar mogelijk zijn kon. Ook, hadde hij met die geliefde bloemen, boomen en planten zijne arme of ongelukkige dorpsgenooten slechts éenen enkelen dag kunnen ter hulp komen, welhaast zou van dat prachtvolle aanzicht, van den bloemrijken tuin, niets meer zijn overgebleven dan eene uitgestrekte grasplein.

Doch, God zij dank, dat ten minste kon hij niet met vrucht wegschenken en daarom ook bleef alles er bloeien met steeds toenemende kracht, met steeds nieuweren en prachtigeren luister.

Het drietal naderde thans de kleine tuindeur.

Hier namen Tone en Begga gewoonlijk afscheid van hunnen ouden vriend en gingen daarna terug het dorp in; doch rond den middag keerden zij telkens terug bij hem, om als elken Zondag, gezamentlijk bij Tone's moeder te gaan middagmalen.

Zoo ook deden zij thans, en eenige stonden later stapten zij met lichteren tred de woning voorbij en den aardeweg op.

Te midden in de dorpstraat stond eene groote in steen gebouwde afspanning.

Boven de wijde ingangpoort hing een zwaar uithangbord met het opschrift:

In de Ploeg, bij BAAS VERMEEREN, *Herberg en afspanning.*

Hier was het dat de vrienden zich elken Zondag voor- en namiddag kwamen vermaken, hetzij bij de kegelbaan, hetzij bij de doelen.

Hier was het dat Tone en Begga welgemoed binnentraden en met een luid en welgemeend: 'Ha, daar zijn zij!' door de aanwezigen ontvangen werden.

'Tone, jongen, spoed u, kom bij ons,' riep men aan de kegelbaan, 'kom, wij wachten u.'

'Neen, neen,' riepen anderen, 'pijl en boog liggen hier al eene halve uur gereed!.... Kom, kom, speel met ons, Tone, de mulder heeft drie rozen, gij moet er vier hebben.'

Tone bracht zijn meisje bij hare vriendinnen, ging vervolgens naar de doelen, speelde mee en had waarlijk het geluk eens vier rozen te schieten, tot groote vreugd der overige schutters, den mulder meegerekend.

Aan der meisjes luid en blij gelach was het klaar en duidelijk te zien, dat de aanstaande huwelijksdag het voorwerp hunner gesprekken was. Ongetwijfeld bepaalden zij reeds hoe zij voor het feest zouden getooid zijn en verheugden zich op voorhand om al het geluk en vermaak dat zij dien dag zouden smaken.

Aldus koutend, schertsend, spelend of het spel volgend, verliep de tijd bliksemsnel, en voor zij er aan dachten, was het bij twaalven. Het grootste deel der aanwezigen begaf zich in aller haast naar huis om aan het noenmaal niet te laat te komen, de anderen verwijlden nog slechts weinige stonden.

Tone en Begga haastten zich naar de pastorij en verzeld van den braven ouderling, wandelden zij naar Tone's woning, waar zijne moeder hen reeds geruimen tijd verwachtte.

II.

Het is namiddag.

De zon glanst nog even helder aan den onbewolkten hemel, en hare gloeiende stralen schitteren nog in volle kracht over dorp en velden.

Overal is het stikkend heet.

De oudjes doen genoeglijk hun gewoon middagslaapje; de jongeren houden zich onledig met het een of ander, doch over het algemeen volgen de meesten het voorbeeld der ouderen en ronken of sluimeren onder den invloed der heete zware lucht.

De weinigen die zich buiten wagen, ontvluchten zoo snel zij kunnen den blakerenden gloed, om in het naaste lommer, eenige stonden

verkwikking te zoeken. Op straat, in huis, overal is het zoodanig loom en stil, als lag de gansche bevolking in diepen slaap gedompeld.

Bij uitzondering is het in de afspanning *de Ploeg* geheel anders gesteld op dit oogenblik. Daar is men druk aan het werk.

Hier vlechten de meisjes kransen van loof en bloemen; daar versieren de jongens met frisch groen de houten stijlen aan de doelen.

De rij hooge populieren, de linden bij de tafels, de ingangdeur, kortom alles zal men met loof en bloemen behangen.

Zonder veel geraas werkt men gestadig en met spoed voort, al parelt ook het zweet in groote droppels op ieders voorhoofd.

Waarom toch die feestbetooging?

Voor wie al die blijken van vriendschap of erkentelijkheid?

Waarom heeft men de groote ingangdeur gesloten, als wilde men de gewone bezoekers onverwachts en aangenaam verrassen?

Waarom? En voor wie?

Wend u tot de meisjes en fluisterend zal men u antwoorden: ‘Voor wie? Wel, voor Begga en Tone.’

Of, vraag aan de jongens: ‘Waarom?’ In aller haast zal men u vertellen, hoe de vrienden aanstaanden Zaterdag aan Tone een geschenk wilden brengen; maar hoe de meesten van gedacht veranderd zijn, en ten laatste hoe allen het eens zijn en besloten hebben, het hem dezen namiddag te geven.

Daarom wil men nu feest vieren.

Van tijd tot tijd staakten zij hun werk, beschouwden met zelfvoldoening hunnen arbeid, en met nog meer ijver begonnen zij op nieuw, om toch maar in tijds met alles gereed te zijn.

Zoo naderde langzaam het uur, waarop Tone en Begga in *de Ploeg* zouden komen.

De groote ingangpoort was weder geopend en vandaar kon de dorpsjeugd in de diepte van den wijden hof, de feestbereidselen zien.

Het sloeg op de dorpskerk vier ure.

De linden beveiligden nu volkomen de aanwezigen voor de reeds gematigde zonnehitte, en tevens kwam een stille koele wind nu en dan groen en bloemenkransen zachtjes verlevendigen en wiegen.

Terwijl de menigte nog elken oogenblik aangroeide en vroolijk schertsend, in blijde stemming, dooreen wemelde, kuierden Tone, zijne moeder en Begga, langzaam langs het strand, onbewust van hetgeen hun voorbereid was.

Hand aan hand daalden zij den weg af langs de duinen, naderden eindelijk de breede dorpsstraat en de afspanning *de Ploeg.*

‘Zie ginds,’ riep Begga op eens, ‘de vlag van St.-Sebastiaan is uitgestoken.’

‘Is het dan schieting vandaag?’ vroeg Tone's moeder.

‘Neen, ik weet van niets,’ was het antwoord; ‘doch, kom, wij zullen zien, laat ons een weinig vlugger stappen.’

Niet zoohaast had degene die bij de deur op uitkijk geplaatst was, het drietal bemerkt, of de blijde kreet ging van mond tot mond:

‘Daar zijn ze!.... daar zijn ze!’

Het gewoel en gewemel vermeerderde nu nog meer; de oudjes, vrouwen en kinderen, klommen in haast op tafels en stoelen, om de geliefden des te beter te zien binnentreden.

Ieders hart klopte sneller en alles werd weder stil wijl ieders oog in blijde afwachting op de hofdeur gericht was.

Begga, Tone en zijne moeder waren hoogst verwonderd toen zij de groote ingangpoort aldus versierd vonden. Nog meer klom hunne verbazing, wanneer zij de opene plaats overgestapt waren en den ingang van den hof naderden.

Juist wilden zij vragen, wat er te doen was, toen op eens, bij hunne intrede, een oorverdoovende kreet opsteeg: 'Hoera! hoera!'

Tot hunne nog grootere verbazing waren zij in een oogwenk omringd van vrienden en bekenden.

Willen of niet, de schutters namen Tone vast, staken hem tot driemaal in de hoogte, en droegen hem op hunne schouders voort, wijl het van alle kanten klonk: 'Heil, heil, het jonge paar!'

'Leve Tone!' juichten de knapen.

'Leve Begga!' jubelden de meisjes, wijl ze haar en Tone's moeder omringden.

Dat was waarlijk een schoone aanblik. Overal zwaaide men met hoeden en zakdoeken, wijl de klank der kanonnen zich mengde met de geestdriftige kreten der brave dorpelingen, en de vroolijke tonen van het: '*Waar kan men beter zijn*,' dat door eenige muzikanten aangeheven, weldra door al de aanwezigen meegezongen werd.

Tegen den muur der afspanning had men eene groene looverhut gemaakt, die gansch met bloemen behangen was.

Hier werd het geliefde drietal weer vereenigd; hier boden de vrienden het minnend paar, dat binnen weinige dagen in den echt zou verbonden wezen, een kostbaar koffijservies, als blijk van oprechte vriendschap.

'Zij hoopten,' zegde de hoofdman met ontroerde stem, 'dat zij nog vele jaren mochten gelukkig zijn, en de Hemel hunne liefde met vele lieve kinderen zoude zegenen.'

En wederom klonken ten allen kant de blijde kreten: 'Leve Tone!.... leve Begga!'

Beiden dankten met tranen in de oogen, voor zooveel vriendschap... Zij zouden dien schoonen dag nooit vergeten.... En heel het dorp mocht op hunne dankbaarheid rekenen.... En zij zouden altoos en in alle geval, iedereen, zonder uitzondering, ter hulp komen, waar zij het maar konden.

Al wie plaats vond, zette zich, en menige malsche teug werd op hunne gezondheid gedronken.

Van het gemeentebestuur had men de toelating verkregen om te dansen, en alras zou men het bal beginnen.

Feesten zonder dansen, dat kon niet zijn. Het duurde dan ook niet lang of de lieve boerinnekens keerden hijgend, blozend, van den dans terug.

De oudjes zagen dat alles met genoegen aan, pratende met elkaar over *hunnen* jongen tijd en lieten zich soms wel eens bewegen om ook nog 'een beentje uit te steken,' zooals zij lachend zegden.

Tot ieders ongenoegen vervloog de tijd veel te snel; want, nu allen zich zoo wel vermaakten, waren de uren ongemerkt als op vleugelen heengevloden.

Nog slechts eenige stonden zouden de heuvelen aan het strand, de hooge boomen en de kerktoren, de laatste gulden stralen mogen weerkaatsen, die de ondergaande zon als vaarwel aan de aarde schonk.

Te midden van een prachtvollen vurigen gloed zonk ze langzaam weg.

De avond daalde neer.

Het feest zou eindigen, de laatste dans ging gespeeld worden; immers, morgen was het Maandag en moesten allen vroeg en braaf werken.

De speellui werden nu te midden van de plaats gezet; tafels en stoelen waren in een oogwenk uit de baan geruimd, en alras sprongen- oud en jong, groot en klein, hand aan hand rond, in eenen enkelen wijden kring.

Zij dansten zoo lang tot hun de adem ontbrak. Onder blij gelach, vergenoegd om het vermaak dat zij genoten hadden, trokken allen met hunne naastbestaanden of gezellen naar huis en langzamerhand werd het in *de Ploeg* opnieuw stil en eenzaam.

Sedert de dood harer ouders woonde Begga bij hare tante. Door velen werd zij tot daar vergezeld: vervolgens keerden Tone, zijne moeder en eenige buren elk naar zijne eigene woning terug, onder weg over niets anders pratende dan over het genoegelijke feest en bijzonder over het schoone geschenk, dat morgen reeds in Tone's nieuwen huisraad pronken zou.

III.

Plechtige stilte heeschte nog over gansch de natuur.

Het is morgen.

Een lichte grijze nevel hangt zwevend over wei en velden.

Alles in het dorp sluimert, alles rust nog.

Tusschen de boschrijke hemeltjes, die den oostelijken gezichteinder geheel en gansch bezoomen, daagt weldra eene twijfelachtige schemering; het wordt vervolgens meer en meer helder en eindelijk in onnavolgbare pracht verschijnt, ontrijst aan de kim, de koningin des dags.

Hoe onuitsprekelijk schoon zijn toch de eerste stralen, die de zon aan de aarde schenkt. Alles herleeft, herademt alras, badend in dien helderen rooskleurigen gloed, die trouw elken morgen hare verschijning aankondigt en verzelt.

Als met kwistige hand gestrooid op heuvel, veld en wei, weerkaatsen millioenen dauwdroppelen het beeld der zon, stralend, schitterend, als zoovele peerlen van het edelst en zuiverst diamant.

Gansch het vogelenheir zendt zijnen morgengroet ten hooge in luide blijde galmen; op het voorhof kraait de haan; in de stallen loeit en woelt het vee, met een woord, al wat leeft en gevoelt, gansch de natuur, vereend in dankbare verrukking, looft en begroet op dien plechtigen stond den Schepper van het onbegrijpelijke heelal.

De landman nuttigt in haast zijn eenvoudig ontbijt en eenigen tijd later ziet men langs alle paden in het veld, zoo mannen als vrouwen zich ten arbeid spoeden, om in het zweet huns aanschijns aan land of zee het noodige brood voor hun gezin te gaan ontwoekeren.

Aan het strand vooral is alles weldra in volle beweging en aan het werk.

Eenige visscherssloepen worden ter vangst gereed gemaakt en zullen binnen weinige stonden uitvaren.

Oprecht bevallig en tevens schilderachtig is de aanblik, dien men thans aan den oever geniet.

Verbeeld u: rechts, links, overal gelend zand, daar achter breede groenende duinen door de morgenzon beschenen, vlak voor u een drietal schuiten gereed om uit te zeilen; hier en daar op het zand kleine groepjes: pratende vrouwen, werkende mannen, spelende kinders, en bij dat alles het eigenaardige lied der bootsgezellen, die

middelerwijl het anker lichten om nog eens welgemoed en zonder kommer den wijden plas te doorkruisen.

Een hartelijk en welgemeend: ‘Tot weerziens!... goede vangst!... goede reis!...’ wordt hun toegeroepen, dat even hartelijk en innig dankbaar met een: ‘God geve het! tot weerziens!’ beantwoord wordt.

Met eenigszins kloppend hart volgt men van het strand, zwijgend, starend, elk zeilend vaartuig na, dat voor velen verwanten of vrienden over den verraderlijken kolk met zich voert, tot het eindelijk achter de zandbank omzwaait en aan hun gezicht onttrokken wordt.

Eene enkele sloep ligt nog aan haar anker. Ongemeen sterk en toch zwierig is haar bouwtrant; alles aan boord getuigt van orde en zorg.

De bemanning is deels op dek, deels aan wal. Alle werk is verricht, zij verbeiden slechts de komst des patroons om zee te kiezen.

De meesten der aanwezige visschers en dorpelingen zijn thans hier verzameld en praten of schertsen onder elkaar, luid en ongedwongen.

Bijna algemeen loopt het gesprek over het feest van verleden Zondag; met voorliefde herinnert men zich het genoegen van dien dag en stellig was men verzekerd zich aanstaanden Zaterdag nog tienmaal meer te vermaken.

Opmerkenswaardig is het hoe oprecht gansch het dorp het jonge paar genegen is, met hoeveel belangstelling en ongeduld iedereen als ware het voor zich zelf den gewenschten dag te gemoet ziet en hoe in alle huisgezinnen om zoo te zeggen van niets anders meer gesproken wordt dan van huwelijken en feesten.

Zoo was het ook hier.

Eens aan dit punt, kon vast geen ander gewillig ingang vinden.

Iedereen wilde om het best weten waar en hoe men het meest versieren zou; hoeveel

personen er aan den disch genoodigd waren, hoeveel tonnen bier men in het dorp zou ten beste geven en wat al meer.

Terwijl deze en gene zich ingebeeld had, dat zijn gedacht het juiste was en ook voor niets ter wereld er wilde van afwijken, begon men al luider te razen, te tieren, te twisten, tot eindelijk onder algemeen gelach beslist werd dat men wachten zou tot Zaterdag om te zien wie van allen het dichtst bij de waarheid kwam.

Intusschen verliep de tijd snel en niemand aan het strand dacht er aan dat Tone zich vrij lang liet wachten................

Op een honderdtal schreden achter de helling der duinen stond, min of meer verwijderd, een groepken huizen, te midden van een lief en aangenaam landschap.

Dat er meest visschers woonden, bleek duidelijk aan allerhande benoodigdheden, welke er achteloos hier en daar over den grond verspreid lagen.

Eenige vrouwen zijn gezeten aan den weg en houden zich bezig met het herstellen van oude vischnetten, anderen hebben op hunne wenken, het huiswerk gestaakt, en komen hen al spoedig vervoegen.

Men fluistert; aller gelaat schijnt tevreden;... men wijst recht uit en allen staren daarheen, alsof zij vol verlangen iemand van dien kant verwachten.

Merkt gij niet ginds door het loover dier lindeboomen die versch gekalkte muren?

Daarop is het dat aller blikken rusten.

Daar is de woning van Tone's moeder, daar ook is het dat het jonge paar wonen zal.

Het oude huis heeft sedert eenigen tijd een gansch nieuw en vroolijker uitzicht gekregen: een paar kamers zijn er nevens aangebouwd, alle muren zijn gewit, alle houtwerk is geschilderd, met een woord, de brave weduwe heeft niets verwaarloosd om hare toekomende schoondochter goed te ontvangen.

Op dit oogen blik zijn alle drie ijverig bezig met het schikken van den nieuwen huisraad. Wel twintigmaal wordt het een en ander van hier naar daar en weer terug verplaatst, onder gul gelach en blijde scherts.

‘Maar, Tone,’ zegt op eens moeder Anna, wijl zij een vluchtigen blik werpt op de groote huisklok, ‘zie eens, jongen lief, hoe laat het is?’

‘Wat, bij zeven uren,’ roept Tone in de grootste verbazing uit, ‘hoe toch die tijd henen spoedt.... Het is bijna ongelooflijk,’ ging hij voort, ‘en toch is het zoo.’

‘Ja zeker,’ lachte de moeder, ‘de uurtjes hebben soms vleugelen.’

Tone kuste de goede vrouw vaarwel; ook zijne verloofde stak hij de handen toe en vroeg half verlegen: ‘Begga, zult gij mij niet een eindje vergezellen?’

Der vrouwen blikken ontmoetten elkander.

‘Ja, ja, kind lief,’ klonk het antwoord, ‘ga maar mee tot aan het strand,’ en hartelijk omstrengelde zij beide hare lievelingen in eene enkele teedere omhelzing.

DE STORM.

Tone en Begga bleven nog een stond praten bij de vereenigde vrouwen, die hun voor de honderdste maal misschien, nog eens en ongeveinsd. ‘veel geluk en zegen’ toewenschten.

En zij wisten wel waarom zij dat deden. Tone had van zijne moeder verkregen, dat al hare huurders, ter gelegenheid van zijn huwelijk, gedurende de drie wintermaanden slechts halve huur zouden betalen.

Die arme brave vrouwen begrepen ten beste het gewicht dier weldaad en dankten het hart dat ze hun uit volle genegenheid gegund had.

Weldra vervolgden de jongelieden hunnen weg en beklommen de duinen.

Boven op den zeedijk gekomen, wierp Begga een blik over de wijde watervlakte en eensklaps greep haar eene bange siddering aan.

Tone voelde hare hand in de zijne beven.

‘Wat deert u, Begga?’ vroeg hij ontsteld.

Het meisje strekte hare hand over de golven, hare oogen vulden zich met tranen en snikkend zuchtte zij: ‘Daar!.... daar!....’

Zij zette zich neer op een blok hout, door de hooge tij op het strand geworpen, en bedekte het gelaat met beide handen.

Tone was tot in de ziel getroffen door dit enkele woord, welks nare toon zooveel smartelijke herinneringen in hem ontwaken deed.

Hij zweeg en eerbiedigde 's meisjes smart.

Hunne beide vaders waren op hetzelfde vaartuig, in denzelfden nacht verdronken.

Was het dat aandenken misschien dat haar zoo trof?

Tone verbrak na eenige stonden de plechtige stilte en sprak: ‘Begga, lieve, waarom zoo bitter weenen? Wist gij hoe mij dit smart?’

Het meisje stond op, droogde de tranen weg en antwoordde: ‘Tone, beste vriend, ik heb het u nog gesmeekt, zult gij na vandaag nog in zee gaan?’

Hij zweeg en zag over de duinen heen naar zijne makkers, naar zijn schip.

‘Tone, bedenk toch eens wel,’ hernam zij, ‘uw vader, de mijne, zoovele vrienden en verwanten zijn hier vol hoop, lachend, gelukkig weggevaren, zonder dat wij hen

wederzagen. Van enkelen heeft de branding ons slechts als eene gunst, de lijken teruggestuurd.'

Nog zweeg hij en immer staarde hij over de golven.

'Gij, mannen, denkt aan niets,' ging zij voort, 'onbeschroomd trotseert gij den storm en denkt weinig dat eenige stonden later de golven wellicht met uwe lijken zullen spelen, wijl hier aan het strand eene arme vrouw, eene oude moeder met verpletterd harte, in onnoembare smart den Hemel uw behoud, uw leven afsmeekt.... Waarom zoudt gij nog voortdurend varen, Tone? Bestier zelf uwen handel in visch, blijf bij ons, wij zullen u danken voor uw genomen besluit.'

Blijkbaar was het dat in Tone's hart een geweldige strijd woelde.

Hij zou voor altijd vaarwel zeggen aan die lieve zee, aan die bruisende, dansende baren, aan dat zweepend golfgeklots, hij, die zoo fier en gelukkig zijn schip over de eindelooze watermassa voort deed glijden, trots wind en vlagen.

De opoffering was groot.

De belooning zou grooter zijn.

Tone sloot zijn meisje 'zijn engel,' in de armen en bezwoer haar bij al wat heilig was, dat het heden de laatste maal zou zijn, dat hij met *de Begga* zee zou kiezen.

Hij vloog vervolgens tot zijne makkers. Het anker werd gelicht.

Na eenige handdrukken aan de vrienden ging hij aan boord, en zachtjes schoof het vaartuig voort over de rollende golvende zee. Aan het strand gezeten oogde Begga droomerig de immer kleiner wordende sloep na tot zij geheel in de nevelen van den gezichteinder verzwond.

IV.

Nog steeds bleef het weder prachtig, overheerlijk. Rustig en door geen enkel buitengewoon geval gestoord, naderde langzaam de dag van blijde verwachting, de dag van vreugde.

Het is reeds Donderdag en vooravond.

De grootste hitte is nu wel voorbij, maar toch blijft het overal loom en warm.

Bij menigen boerenknaap of visscherskriecht drijft dan ook het zweet in groote druppels langs het voorhoofd.

Maar hoe kan het anders?

Zie toch eens hoe ze werken, hoe ze zwoegen.

Het is waarlijk als om prijs.

Al wie slechts eenige oogenblikken missen kan, steekt vlug de handen uit de mouwen en helpt aan het planten der masteboomkens en versiert de staken, welke gansch het dorp door zullen geplaatst worden.

Aan *de Ploeg* vooral is op dit oogenblik veel drukte en beweging.

De leden der gilde zijn bezig met eene eerepoort te maken, wel zoo hoog als het dak der afspanning.

Nog nooit zal men in het dorp zoo iets gezien hebben.

Aan beide zijden staat een groote scheepsmast geplant, gansch met groen en loof omwonden, en waarop de vlag, door een opkomend koeltje bewogen, reeds liefelijk heen en weer fladdert.

'Ha,' zoo klonk het op eens, 'ginds is Simon, de *filosoof* van het dorp, hij komt ook eens kijken en zijn gedacht uitbrengen. Als hij over ons werk tevreden is, zal er zeker niets aan ontbreken.'

‘Héla, Simon,’ riep van omhoog een visschersknaap, ‘zie eens, oudje, wat zegt gij van ons werk!... Schoon, hél... Dat hebt gij in ons dorp nog nooit gezien, is het niet?...’

‘Ik kom van het strand,’ zoo begon de

bootsman, als had hij de vraag niet gehoord, 'en gij zoudt wel doen, vrienden, als gij in aller haast de schuiten in de kom haaldet.... De lucht ginder achter benevelt, de zee is geroerd, binnen een uur zal het misschien op onze kusten stormen.'

Zichtbaar was het, dat een gedeelte der aanwezigen omhoog blikkend, de waarheid van dit gezegde betwijfelde, ofschoon het algemeen gekend was, dat Simon in dit vak zoo veel ondervinding en kennis had, dat zijne voorspellingen zelden onbewaarheid bleven.

De bootsgezellen zagen dan ook bedenkelijk strandwaarts en staakten weldra allen arbeid.

'Is alle man binnen?' vroegen haastig eenige dorpelingen.

'Neen,' antwoordde Simon, eenigszins ongerust, 'nog twee sloepen worden verwacht, God geve dat het onweer hen niet verrasse!'

De wind stak op met toenemende kracht; eene donkergrauwe mistlaag overtoog weldra de bleekblauwe avondtint, de maan dook weg, het werd volkomen donker en alles deed alras den naderenden storm te gemoet zien.

Menigeen wierp een kommervollen blik op de versiering en dacht aan Tone, dacht aan Begga.

Nog schier onhoorbaar rommelde de donder in de verte, enkele droppelen vielen neer om weinige seconden later in een kletterenden stortregen over te gaan.

Aan den grooten houten strandpaal hing reeds ten baak het roode licht; de reddingsboot werd gereed gemaakt.

Een aantal lieden bevonden zich aan den oever.

Nu en dan boorde aan den gezichteinder een flauwe bliksem door de wolken en verlichtte een stond de rustelooze werking der golven.

Het onweer naderde met rasse schreden.

Enkele onverschrokkene maats bleven, en staarden met beklemd gemoed zoo ver hun oog over de akelig bulderende watermassa dragen kon.

De regen liep hen alras langs het lichaam, bliksemschichten zwierden trillend rond hen heen, wijl de vreeselijkste donderslagen den grond onder hunne voeten beven deden.

Toch bleven zij, toch deinsden zij geen duimbreed terug, noch voor den regen, dien de wind hun verwoed in het aangezicht sloeg, noch voor het gevaar, dat hen elken oogenblik hier wachtte.

Trouw bleven zij, die edele visscherszonen, trouw aan den plicht die de stem des harten hun gebood: 'Brengt redding, biedt hulpe, waar gij kunt.'

Te vergeefs trotseerden zij wind en vlagen, te vergeefs overspanden zij, bij elke bliksemschicht, de kracht hunner oogen, geen zeil verscheen in de verte, geen schip kwam nabij.

En toch zwalpten ginder ver, heel ver misschien, vriend en magen.

Nog immer groeide de storm met steeds verdubbelende woede.

Op eens.... vuur, overal vuur, een slag, gekraak!.... De donder sterft weg!.... Het koenste hart heeft gebeefd;.... twee der bootsliê zijn ten gronde geworpen;.... de strandpaal met de roode haak, eenige schreden van hen, ligt verbrijzeld op den grond!....

Verschrikkelijke stond.

Gelukkiglijk was niemand door het hemelvuur getroffen geworden.

Daar hoegenaamd niets hun hier eenige beschutting bood en de storm steeds woedender werd, besloten zij eenigen tijd in de dichtstbijgelegene visschershut te gaan schuilen tot het weer een weinig zou bedaren. Zij zouden zoohaast mogelijk terugkeeren en alsdan een groot vuur aanleggen om de afwezigen van verre reeds te toonen dat men op het strand met verlangen op hen wachtte.

Het orkaan nam nog gedurig toe.

Vuurslangen kronkelden menigvuldiger, sneller, door het luchtruim, wijl ontzettende donderslagen alom angst verspreidden.

Overal, in elke woning is het zoo akelig stil, nergens een lach, nergens een blijde kreet; men bidt geknield, met saamgevouwen handen, dat de goede God Tone en zijne arme makkers zou beschermen en genadig zijn.

In hoe menig gezin vloeiden de tranen onverpoosd.

Men wachtte hier een vader, ginds een echtgenoot, daar een broeder.

Begga wachtte haren verloofde.

Arm minnend hart, hoe onbeschrijfelijk groot moet uwt smart geweest zijn in dien langen bangen nacht.

Hoe traag verloopt de tijd voor hen, die vruchteloos wachten.

Het onweer was gedeeltelijk bedaard, de regen viel bij tusschenpoozen, nu en dan glom nog een lichtstraal door de lucht, en hoorde men in de verte het hotsend gedommel van den donder.

De zee stond nog altoos even hol.

Onze wakers waren reeds lang aan het strand weergekomen; zij hadden herhaalde malen beproefd een houtvuur te ontsteken, doch regen en wind hadden het hun telkens belet.

Alles bleef pikdonker, zij hadden niets gehoord, niets bemerkt en waren eindelijk met het gemoed vol onrust over het lot hunner makkers, naar hunne haardsteden teruggekeerd, om aldaar een paar uurtjes nog rust en verkwikking te zoeken voor de afmattende opoffering van dien verschrikkelijken nacht..................

Wat is dat?

Klimt ginds niet iemand de duinen op?

Inderdaad.... Eene vrouw!

Ongetwijfeld eene moeder, eene echtgenoote wie te recht de onrust, de vrees voor eenig onheil naar het strand lokt om te zien of niets haar eenig nieuws over een zoon, of den vader harer kleinen brengen kan.

Misschien is het wel eene geliefde....

Wie weet?.... Wellicht Begga?....

Zij was het.

Met hare tante was zij bij Tone's moeder toen het onweer losbrak en zij waren er gebleven.

Stom van smart en angst waren de uren slapeloos, traag, maar bovenal in pijnlijke onzekerheid voorbijgegaan. Vermoeidheid had eindelijk de beide oude vrouwen in slaap gesust. Begga alleen waakte nog.

Geduldig maar onnoembaar had zij dien nacht geleden. Het scheen haar toe, alsof gedurig boven het gehuil van den wind haar naam weemoedig, klagend langs het venster klonk en herklonk....

Toch had zij, als een engel, ter wille der moeder, gezalfd, getroost, al brak ook, met een glimlach op hare lippen, het hart haar van wee in den boezem.

Nu kon zij weenen, vrij weenen.

Het werd haar te eng in die kleine kamer, te eng voor het gewicht harer smart. Zij wilde in de vrije lucht, naar het strand.

Nu stond zij daar met het oog op de wijde woedende zee.

Alles was donker, geene enkele ster fonkelde aan den hemel. Wel trachtte zij met haar blik het nachtelijk zwart te doorboren; te vergeefs, alles bleef duister als in een graf.

Op eens verschrok zij; een paar schreden nevens haar lag een zwart voorwerp.

Zij naderde: het was een stuk hout dat gedeeltelijk in het zand vast zat.

Zij zette zich neer, legde het matte hoofd in de hand te rusten en liet hare gedachten vrijen loop.

Het was hier dezelfde plaats waar zij van hem afscheid had genomen. Hier had hij haar het laatste vaarwel toegezonden. Als vond zij er vermaak in haar hart aldus te folteren, zij herinnerde zich vrijwillig al zijne woorden, en onwillekeurig herdacht zij: ‘Begga lief, ik beloof u plechtig, heden is het de laatste maal dat ik zee zal kiezen.’

‘De laatste maal,’ stamelde zij.... ‘de laatste.... maal....’

Zij verborg een stond het gelaat in heide handen en weende.

‘O God, wees genadig,’ zoo snikte zij, ‘indien het zoo zijn moet, laat mij hem nog eenmaal zien!.... eenmaal slechts..., en dan....’

Op eens trof iets, een ongewoon gerucht haar oor. Klonk daar niet tusschen den wind door, het gekletter van een zeil.... Hoorde zij niet ginds uit de baren eene menschenstem?....

Zij luisterde, bevend van hoop en vrees.

Neen, arm kind, neen, het is niets dan ijdele inbeelding uwer geschokte zinnen.

Nog luisterde zij.

‘Ja, Ja,’ gilde zij, ‘eene mannenstem.... daar, in de richting der bank!’

Zij vloog op en zag met krachtsinspanning voor zich uit.

Het was nog te duister, hare oogen konden de plaats slecht bereiken.

Zij zag, schoon onduidelijk: eene sloep of schuit gestrand liggen.... De golven sloegen er wild over heen.... Een man hing in den mast en wuifde en riep naar het strand.

Begga's hart bonsde meer dan ooit.

Als deden deszelfs kloppingen haar zeer, zij drukte krampachtig de hand op den boezem en luisterde met ingehouden adem.

‘O God, 't is hij,’ zoo kreet zij, ‘ik herken die stem,.... 't is Tone!..... Niemand hier!.... wat doen, mijn God!.. wat doen!....’

Zij wierp een vluchtigen blik op de zee, over het strand, langs de duinen.

Zij merkte niemand.

De oogenblikken zijn kostbaar; wat zal zij beginnen?

IJlings vliegt zij naar de kom, maakt van eene schuit den kleinen boot los, springt er in, grijpt de roeispanen en met die ongekende kracht, welke de wanhoop alleen geven kan, slaat zij de eerste streken in de woestrollende baren en worstelt met ongelooflijke inspanning de branding door. Traag vorderde zij. Twintigmaal slagen de golven haar bootje terug, twintigmaal herkanst zij op nieuw.

Het was een strijd op leven en dood.

Zij zou hem redden of met hem sterven.

Zij vorderde langzaam, maar met ijzeren wil.

Hoeveel woorden van hoop, van liefde verloren zich in den wind, in de golven.

Begga zwoegde nog immer voort: weldra zou zij hem bereiken.

Grootsch en edelmoedig hart, dat God uwe hoop verwezenlijke!.........................

Intusschen begon het helder te worden.

Het onweer was nu wel bedaard, maar toch dreven nog gestadig zwarte wolken door de lucht, voortgezweept met ongewone kracht.

De zee bleef onstuimig.

Verschrikkelijk hooge waterbergen holden en bolden over elkaar heen en kwamen zich vervolgens, schuimend, kokend, op de duinen verbrijzelen.

Bij de eerste schemering snelden mannen, vrouwen en kinderen naar het strand.

Hun eerste blik was naar de bank, zoo gevaarlijk bij storm of wind.

In een oogwenk bemerkten zij de schuit met gescheurde, verhakkelde zeilen, den man aan het touwwerk vastgeklampt en het bootje met de vrouw, hopeloos worstelend met de zware tij.

Eenige stonden later was reeds de reddingsboot wel bemand in zee en stroomde gansch de bevolking naar den oever.

De meesten staarden somber, zwijgend voor zich uit.

De gedachten, die hun door het hoofd stormden, waren nagenoeg dezelfde.

Het is Tone's schuit die gestrand is; dat is stellig!

Er is daar één man; wie is het? En waar zijn de anderen?

De vrouw in het bootje moet en zal ongetwijfeld Begga zijn.

En wie ook zou het anders wezen?

Weemoedig, pijnlijk, is de aanblik die thans het strand u biedt.

Groepjes jonge lieden en mannen, op wier hard, gebruind gelaat angst en onrust staan te lezen; snikkende vrouwen, hopelooze moeders, weenende zusters, omringd van vrienden en verwanten, die te vergeefs trachten troost te brengen en, helaas, zelf troost noodig hebben.

De reddingssloep vorderde vrij wel.

Begga was met haar bootje den geliefde nabij.

De dorpelingen zagen den man uit het touwwerk omlaag komen.

Zij hopen reeds!...

Op eens stijgt een angstkreet ten hemel.

Wat was er gebeurd?

Een hevige golfslag had het kleine bootje tegen de schuit geslagen; het had gekanteld.... was verdwenen!....

De man was omlaag gesprongen en hing eenige stonden later met het meisje in den arm aan de gestrande schuit.

Men had uit den reddingsboot den angstkreet gehoord en het gebeurde bemerkt. Met ontzaggelijke inspanning roeide men voort. Men had Tone bemerkt.

‘Houd moed, Tone,’ riep men hem toe, ‘nog eenige oogenblikken zijn wij bij u.’

Stoutweg naderden zij trots het gevaar en grepen de beide drenkelingen.

Het was hoog tijd.

Beiden waren bewusteloos neergelegd en wat men op de terugreis ook deed, alles was vruchteloos, zij bleven zoo.

Toen zij de kom binnenvaarden, stroomde al wat aan het strand was daar te zamen.

De redders zaten stom, wat men hun ook toeriep. Dikke tranen, een vluchtig gebaar van wanhoop was hun eenig antwoord.

Zij stapten uit, namen Tone en Begga op, en legden in het oevergras twee gelieven.... twee lijken.

Zij hadden voor elkaar geleefd, zij waren voor elkaar gestorven.

Trouw in het leven, ook in den dood, trouw, wellicht tot in het graf.

Onbeschrijfbaar is dit oogenblik.

Het strand weergalmt van luide jammerklachten, aller oogen zijn gevuld met tranen, oude en nieuwe wonden zijn geopend, de teederste handen balden zich tot vuisten, wanhoop las men in aller blikken.

Daar vliegen op eens twee vrouwen, Tone's moeder, Begga's tante, gevolgd van den ouden grijzen dorpsherder de duinen op, de duinen af, dringen verwilderd door de menigte en storten als zinneloos, schreiend, huilend, eindelijk bewusteloos op de beiden neer.

Arme vrouwen! arme kinderen!

V.

Gewis was nooit zoo treurig een stoet de dorpsstraat doorgetrokken, als toen de beide lijken, op eene soort van draagbaar geplaatst, langs daar naar Tone's woning weiden gedragen, gevolgd van allen die hen eens zoo lief hadden en nu zoo diep bedroefd hun rampzalig einde betreurden.

Zij lagen daar nog, zooals zij elkaar in dien laatsten verschrikkelijk en stond vastgegrepen hadden, met de handen krampachtig ineen gesloten, en niemand van allen had er aan gedacht om te scheiden, wat alles, zelfs het noodlot, voor immer scheen verbonden te hebben.

Achterna sukkelden de beide vrouwen en hun oude vriend, waggelend en meer dood dan levend.

Zoo vorderde dit treurig gevaarte en naderde langzaam de afspanning *de Ploeg.*

Plotseling bleven de dragers als besluiteloos stilstaan.

Eene ijskoude siddering greep hen aan en tranen lekten op nieuw over hunne bruingebrande wangen.

Wat toch was het, dat hen dus trof?

Stond niet daar, vlak voor hen, het sprekendst bewijs van aller vriendschap, dat gisteren nog met zooveel blijde genegenheid, met zooveel heilwenschen voor hen opgetimmerd werd, en lag nu die zelfde eerepoort niet op den grond geworpen, verbrijzeld, vernietigd, even als zij voor wie ze zoo gulhartig bestemd was geweest.

Opgericht om hen plechtig, feestvierend te verwelkomen, in volle levenskracht, gelukkig, met den glimlach op de lippen, zou ze nu slechts dienen om hunne lijken te ontvangen?

In plaats dat hunne voeten, onachtzaam, de gestrooide bloemen en bladeren zouden vertrappen, te midden van onbeperkten geestdrift, omringd van blijgestemde vrienden en gespelen, makkers en gekenden, hondermaal herhaalde vreugdekreten, muziek en dans, lagen zij zelf nu geknakt, vertrapt, even als de bloemen, moesten zij nu langs dien zelfden weg gedragen worden, dwars over de puinen der vriendschapsblijken, ijskoud, zwijgend, te midden van tranen en algemeenen rouw.

Noodlot, noodlot, wat slaat gij soms onverbiddellijk wreed!

Die ruwe visschersmaats, met hun oprecht gevoelig hart, begrepen dit ten volle, en daarom was het dat zij onwillekeurig terugdeinsden onder den invloed van die bittere gewaarwordingen.

En toch moesten zij daar voorbij, er was geen andere weg.

Zij hadden de baar een stond neergezet en aanstonds boden zich twintig anderen aan om ze verder te dragen, doch voor niets ter wereld wilden zij hunnen dierbaren last afstaan.

Zij maakten zich gereed om verder te gaan, toen van den kant der kerk eenige visschers, blijkbaar vermoeid, kwamen toegeloopen.

Het waren Tone's gezellen en een paar mannen der andere vermiste schuit.

‘Tone!’ kreten zij reeds van ver: ‘Waar is Tone!’

Allen zwegen.

‘Tone!’ herhaalden zij, ‘is hij?....’

‘Daar,’ was toen het doffe antwoord.

Bij dien aanblik wierpen zij zich op den grond, kropen jammerend rond de baar, vielen als uitzinnig op het lijk en overlaadden die ijskoude handen met hunne kussen als wilden zij hem aldus in het leven terugroepen: ‘Tone! vriend! broeder!’ zoo klonk het tusschen de hartverscheurendste weeklachten.

Zij hadden drie uren te voet afgelegd zonder rusten, langs slechte, beslijkte wegen, door regen en wind, en hoe vermoeid zij ook waren, zij namen, zonder vragen, de dierbare geliefden op, hetgeen de dragers hun gereedelijk toestemden, en droegen hen, gevolgd van allen, tot in de woning, die zij in zulke zalige genoegelijke stemming verlaten hadden, en waar zij nu zoo jammerlijk moesten terugkeeren.

Hier verhaalden zij eindelijk hoe de ramp zich toegedragen had.

Zij waren door den storm overvallen geworden, en hadden met felle golf- en windslagen te kampen gehad; doch alles hield goed.

Het was duister geworden.

Op eens bemerkten zij, bij eene bliksemschicht, dat eene andere schuit hen dicht nabij kwam in vollen wind; eer zij van koers veranderen konden, kwamen zij in aanraking en werd hun roer in stukken geslagen en de achtersteven erg beschadigd.

Niets anders denkende of zij gingen oogenblikkelijk zinken, sprongen zij allen in den boot.

Tone alleen was gebleven, hij wilde de touw grijpen die hun van de andere schuit toegeworpen werd.

Zij ontsnapte.

Een golfslag sloeg hunnen boot weg; vruchteloos hadden zij getracht op nieuw te naderen.

De *Begga* met verbrijzeld roer, met volle zeilen vlak in den wind, slechts een man aan boord, vloog onverwijld voort, tot zij waarschijnlijk op de zandbank vast liep.

Alsdan waren zij met ongeloofelijke moeite in de sloep opgenomen, die hen overzeild had.

In eene kleine naburige haven waren zij binnen geraakt even als de andere vermiste sloep en hadden aanstonds te voet de terugreis begonnen, te recht beangst om het lot van hunnen jongen braven meester.

Als had de smart hen gevoelloos gemaakt, sprakeloos, starend met verglaasden blik, hadden de beide vrouwen die uitleggingen aanhoord.

Iedereen wilde troosten zooveel en zoo oprecht hij kon.

Geen woord, geen klank kwam hun over de lippen: zij staarden en zwegen.

Wie ook kon ten volle hun verlies beseffen? Wie kon hun, in al dien balsem, ooit een Tone of eene Begga terugschenken?

Buren en vrienden trokken af, enkelen bleven nog, gingen, keerden nog eens weer, tot eindelijk de avond plechtig neerviel en de laatste en dierbaarste vriend, de oude brave dorpsherder naar zijne woning terugkeerde en de ongelukkige verlatenen alleen liet met het gemoed vol wee, het hoofd duizelig van treurige denkbeelden en een pijnlijken langen nacht voor zich, met al zijne smartelijke herinneringen.

Alles in het dorp is nog als even na den storm: masteboomkens en versierde staken liggen nog verward dooreen, beslijkt, ontsierd. Als met een gevoel van eerbied, stappen de dorpelingen er zuchtend over heen, en de plunderzieke straatjeugd waagt het niet eene enkele bloem van de staken af te rukken.

Alles is ter neer geslagen, alles treurt thans. Stil en ongestoord vordert de nacht.

Het wordt morgen; ach, met hoeveel ongeduldig verlangen had men op dien dag getracht, wat al droomen aan geluk, vermaak en liefde hadden niet het gemoed gestreeld van al wie Tone en Begga liefhadden, hoe menigmaal had men niet de dagen en de uren afgeteld, die hen nog van al dat voorgespiegeld genoegen scheidden en, helaas, hoe onverwacht en onherstelbaar had één slag voor eeuwig al die heilwenschen verstrooid en weggetooverd, en hoe bitter traag, eenzaam en treurig ging nu die zoo lang gewenschte dag voorbij.

Eindelijk werd het avond.

Alles zweeg, alles rustte en sliep.

Twaalf lange tonen klonken en verloren zich ia de nachtelijke stilte.

In de groote nieuwe kamer, nevens het oude huis van moeder Anna, scheen men nog te waken.

Treed toe en werp een oogslag door de reten der vensterblinden: op de tafel staan een kruisbeeld en twee flikkerende kaarsen. Op den grond, twee nog opene lijkkisten; bij elke eene gebogene vrouw, snikkend het bleeke hoofd omknellend dat eens levend, haar zoo onuitsprekelijk dierbaar was. Alles in die kamer is nog als gereed om bruid en bruidegom te ontvangen: de kransen door de dorpsmeisjes geplaatst, hangen nog langs de wanden, boven de deuren, aan de bedstede.

Bittere teleurstelling!

Die kamer gebouwd met aller wensch van lange jaren, uitsluitend bestemd als heiligdom van huiselijk genoegen en liefde, die zelfde plaats ontving slechts twee ijskoude lijken; die bloemen, zinnebeelden van vreugd, geluk, genot, hingen daar nu als spotgeesten, frisch en jeugdig te midden van onheil en nameloos wee.

Ach, rust toch, arme vrouwen, rust en moge de slaap u voor eenige uren de grootheid der ramp doen vergeten..........................

En wederom is het Zondag.

Klagend galmt het klokje heinde en ver over het dorp en verkondigt den geloovigen eene treurige plechtigheid.

Nog nooit, zelfs niet met de kermis, is de toeloop zoo groot geweest.

Uit de naburige stad, uit alle omliggende dorpen en gehuchten zijn talrijke vrienden en bekenden toegekomen.

Gewis is het kerkje vandaag veel te klein om allen te bevatten.

Op het voorplein, in de dorpsstraat, verderop nog, bevindt zich eene menigte volk, wachtende op den lijkstoet.

Nergens hoort men gelach of scherts; aller gemoed is beklemd, aller wezen ernstig, rouw heerscht alom. Ten einde van de dorpsstraat nadert langzaam de treurige stoet.

Begga wordt gedragen door hare gespelen, Tone door zijne gezellen.

Achteraan komen vrienden en magen, met gebogen hoofd, weenend, sommigen snikkend.

Traag vorderde de stoet, elk oogenblik vergroot door al wie hem onderweg afwachtte, en geraakte ten laatste, niet zonder moeite, over het kerkhof, in de kerk.

De plechtigheid begon.

De oude grijze dorpspastoor deed den laatsten dienst voor zijne beide lievelingen; zijne stem

beefde meer dan ooit en menige traan rolde hem in stilte over de wangen.

De mis is geëindigd, de menigte stroomt naar buiten op het kerkhof.

Allen scharen zich rond den breeden gapenden kuil; de beide kisten worden gebracht, de koorden te gelijk neergelaten, weder opgetrokken en twee brave edele kinderen rusten voor eeuwig naast elkaar.

Och, nu barst uit aller borst de lang gewachte zucht: ‘Het is gedaan!.... het is gedaan!....’

Luide snikken, hartverscheurende kreten vervulden de lucht.

Zij allen hadden Tone en Begga toch zoo lief; zij waren toch voor iedereen zoo goed, zoo braaf; en nu liggen ze daar, zoo ongelukkig, zoo rampzalig gestorven.

Ook de oude dorpsherder was daar; bevend bracht hij de handen voor de oogen, keerde zich snikkend om en sukkelde langzaam het kerkhof af gevolgd door het grootste deel der aanwezigen.

Ongeveer een uurtje later was alles weer als te voren: de kuil was gevuld en met den grafmaker was de laatste man van den doodenakker verdwenen...............

De tijd die alles doet vergeten, had ook, zoo niet gansch genezen, dan toch ten minste de smart gelenigd van Tone's moeder, van Begga's tante.

Zij leefden nu te zamen, stil en gelaten in hun lot en ontvingen weinig bezoek, buiten dat van den braven dorpspastoor.

Dagelijks in het dorp herdenkt men, gezeten aan den haard, dien verschrikkelijken nacht en deszelfs droeve gevolgen.

In de gilde had men met aller goedkeuring beslist, dat men als dankbare herinnering een steenen kruis op Tone's en Begga's graf plaatsen zou.

Niet zoodra was dit geweten of iedereen wilde aan dit liefdewerk het zijne bijdragen. Alle dorpelingen, van de rijkste tot de armste, brachten vrijwillig en met dankbaar gemoed hunnen penning bij voor eenen gedenksteen aan die brave rampzalige geliefden, wier nadachtenis zij zoo innig, zoo heilig in hunne harten zouden bewaren.

Thans prijkt op het kerkhof, hoog boven den muur uit, een prachtig arduinen kruis.

Daaronder rusten Tone en Begga den eeuwigen slaap.

Op de groote voorplaat kan de voorbijganger het verhaal der droevige gebeurtenis lezen, waarbij hun oude grijze vriend nog heeft gevoegd:

Zij waren elkaar trouw in het leven,
Waren het ook in den dood
En bleven zulks tot in het graf.

De scherprechter.
Een verhaal naar het Hoogduitsch.
(*Vervolg.*)

SIMON, DE OUDE ZEEMAN.

'Bevende, had ik mij gedurende dit onderhoud aan de leuning van eenen stoel vastgehouden en toen mijn vader geëindigd had, wist ik niet recht of ik mij zou verheugen of bedroeven. Hij had echter niets geweigerd, hij had alleen zijne toestemming slechts wat verschoven, wat den voorzichtigen, ervaren man wel niet ten kwade was te duiden, en ik had dus alle reden om mij gelukkig te gevoelen. Vroolijk hief ik dus mijne oogen op tot Leo, die nu naar mij toe kwam en mijne hand aan zijne lippen drukte; toen zette hij zich bij mijnen vader en begon met dezen een ernstig onderhoud over Zwitserland en de Zwitsersche staatsregeling, zonder dat hij nog met eene enkele zinsnede terugkwam op de hoofdoorzaak van zijn tegenwoordig bezoek, of dat hij trachtte mij in het gesprek te trekken. Leo's handelwijze was zeker zeer gepast en kenteekende geheel den fijn beschaafden man, doch op mij maakte zijne bedaardheid en kalme houding een hoogst onaangenamen indruk. Onwillekeurig zegde ik tot mij zelve: 'Als mijn vader geweigerd had, zou Leo het wellicht even gelaten hebben opgenomen.'

'Na ongeveer een uur gepraat te hebben, stond hij op om afscheid te nemen. Mijn vader was zeer beleefd jegens zijnen gast, hij geleidde hem tot aan de huisdeur en ik kon uit zijn geheele voorkomen opmaken, dat Leo een gunstigen indruk op hem had gemaakt en hem wel bevallen was. Toen wij weder alleen waren, sloot mijn vader mij diep geroerd in zijne armen en zegde herhaaldelijk: 'God zegene u, mijn dierbaar kind. God zegene u! Hij moge alles ten beste schikken! Ik koester nog slechts

een wensch op aarde, en dat is die, om te mogen weten dat gij gelukkig zijt en mijn eenig verlangen is nog slechts, om u op het pad van voorspoed te zien wandelen.'

'Welk een avond volgde op dezen dag! Hoe vervuld was mijn hart van dank jegens mijnen Schepper en geheel de wereld! Ik begaf mij in den tuin; in Gods vrije natuur wilde ik dweepen met mijn geluk; met de zoele zomerlucht mijnen adem vermengen, naar het donkerblauwe hemelgewelf mijne oogen dankbaar verheffen. Ik zat op het zachte groene grasperk, dicht bij het ijzeren hek dat den tuin van de straat scheidde. Alles om mij heen was met den rooskleurigen gloed der ondergaande zon overtogen, de kronen der boomen echter werden nog schitterend door de laatste zonnestralen verlicht; van den Munstertoren werd de avondklok geluid en daarachter gloeiden de zilveren spitsen der gletschers met de prachtigste roode tinten. Mijne gedachten zweefden terug tot mijne kinderjaren en tot de vroeg gestorvene moeder, toen bleven zij zich echter op eens hechten aan dien avond, toen ik op dezelfde plek het Alpengloeien aanschouwde en daarin gestoord werd door dien afzichtelijken vreemden man, die daarna op zonderlinge wijze aandrong om in mijns vaders kamer te komen. Ik herinnerde mij nog duidelijk den schrik die mij dit alles veroorzaakte en toen het gesprek van mijnen vader met mijne grootmoeder - alles stond mij op eens weder voor den geest. - Op eens was het mij, of ik dicht bij het hek buiten op straat voetstappen hoorde; ik keek op en mijn blik trof weder het hatelijke gelaat van dien man waarmede mijne gedachten zich juist bezig hielden. Met een valschen, verraderlijken lach zag hij mij aan en liet het eene grijze oog even als toen weer scherp op mij rusten.

'Ik sprong op en liep haastig in huis en in mijns vaders kamer. Deze zat rustig aan zijne schrijftafel en las. Met den schellen uitroep: 'Vader, daar is hij weer!' stortte ik naar binnen. - 'Bedaar, mijn kind, bedaar,' zegde mijn vader eenigszins driftig, 'dan zullen wij den baron von Steffitz ontvangen, die echter in ieder geval misbruik maakt van mijne goedheid, als hij op zulk een vergevorderden tijd van den dag heden nogmaals hier komt.' 'Neen, vader, het is Leo niet... maar' - het woord bestierf mij op de lippen, toen de huisbel met hevigheid in beweging werd gebracht. Wij gingen beiden in het voorhuis, waar toen de afschuwelijke man met het roode haar en slechts één oog voor ons stond. Ik zag mijnen vader aan: eene doodelijke bleekheid overtoog zijn gelaat, zijne lippen beefden. 'Mathias,' riep hij uit, 'Mathias, gij nogmaals over mijnen drempel?' - 'Ja, mijn beste heer Berg,' antwoordde de vreemde, 'ik ben teruggekomen, ik hoop niet dat ik u stoor, ik heb slechts een paar woorden met u te wisselen, waarna ik mij verwijderen zal.' - Eene hevige gramschap scheen zich van mijnen vader meester te maken. 'Gertrude, ga van hier!' donderde hij mij toe.

'Ik liep als gejaagd de trappen op en in de kamer mijner grootmoeder, die reeds sedert verscheidene dagen zoo zwak was, dat zij het bed moest houden. Toen ik binnen kwam, zat zij overeind in 't bed; eene doodelijke bleekheid bedekte haar gelaat, hare oogen zagen bevreesd onder de grijze wenkbrauwen uit en heur haar hing verward om de ingevallene gelaatstrekken.

(*Wordt vervolgd.*)

[Nummer 46]

Onze Gravures.

Het zieke veulen.

HET ZIEKE VEULEN, NAAR G. KOCH.

Madame la vicomtesse gaat peinzend heen en weer in hare toiletkamer. Wat zou zij doen? Zij is met haren echtgenoot verzocht op een diner bij den minister, maar Marcel, haar eenig zesjarig kind, is ziek. De geneesheer zegt zelfs dat des kleinen ongesteldheid *dangereux* is. Maar kom, die doktors overdrijven altoos om zich zelven *importance* te geven. Wat zou men zeggen als zij aan de vereerende *invitatie* des ministers niet beantwoordde? Misschien werd zij nooit meer gevraagd op de feesten der *officiëele* wereld. En dan haar nieuw *costume*, dat daar gereed hangt, hetzelfde kleed, dat Sarah Bernhardt droeg in de *Dame aux Camélias.* Neen te huis blijven is onmogelijk. En toch, kleine Marcel is immers zoo erg niet en *Fifine*, zijne *bonne*, die hem zoo gaarne ziet, blijft immers bij het kind en zal het beter verzorgen dat zij, zijne moeder, dit zou kunnen doen.

***

Het veulen van Armide, de schoonste merrie uit de stallen van *monsieur le vicomte*, lijdt sinds eenige dagen aan geweldige ingewandspijnen, die de veearts te vergeefs tracht te bestrijden. Het arme beest ligt kreunend op zijn deken en vruchteloos heeft men beproefd er de moeder van verwijderd te houden. Armide loopt angstig rond haar krank veulen, lekt, streelt het, hinnikt soms zacht en droef als de paardenmeester den zieke verzorgt, als wilde zij hem haren jammer klagen en hem smeeken haar lieveling toch te genezen.

***

Wat is *madame la vicomtesse* schoon! Hoe wordt zij door elkeen op het feest bewonderd of benijd. Haar nieuw *costume* staat haar dan ook *ravissant.* De minister zelf heeft er haar over *gecomplimenteerd.* Wat is zij gelukkig en trotsch! Hoe liefelijk heldert een bestendige glimlach hare wezenstrekken op, want alle onrust over de onpasselijkheid van den kleinen Marcel is thans uit haar hart geweken. Haar zoontje sliep gerust, toen zij heenging, en *Fifine* had beloofd den lieven zieke geen oogenblik alleen te laten.

Fifine zit dan ook bij het bed van kleinen Marcel, maar beneden in de keuken lacht, jubelt en danst men, want François, de koetsier, is verloofd met de keukenmeid en het aanstaande paar geeft vandaag, nu het volk ter feest is, zijn afscheidsgelag aan de andere dienstboden. En ongeduldig wemelt *de bonne* op haren stoel, want die vreugdekreten doen haar de ziekekamer zoo treurig, eng en benauwd voorkomen en roepen haar onweerstaanbaar naar beneden. En waarom zou zij niet even naar de keuken gaan om op het geluk der verloofden te drinken? Kleine Marcel slaapt immers gerust? En zacht sluipt *Fifine* op de teenen heen.... en maakt plaats voor een onzichtbaren bezoeker, die stiller nog, ja onhoorbaar binnenzweeft en na eenige stonden de knokkelige vingers in de ledematen van den kleinen lijder slaat. ‘Mama!’ roept Marcel met een snijdenden kreet en krinkelt zich in de stuipen. ‘Fifine!’ galmt het nog pijnlijken Maar slechts de machtige vreugdeschreeuw: ‘Ha! Fifine!’ antwoordt hem uit de keuken als een spottende weergalm op zijn hulpgeschrei. Woest slaat en stampt het jongsken om zich heen met verwilderde oogen, een blauwopgedrongen gelaat en het schuim om de lippen. ‘Mama!’ klinkt het nogmaals hartverscheurend. De kleine rijt met tanden en handjes de zijden dekens stuk en spartelt onder de ijselijkste smarten op zijne sponde. Weldra echter verminderen de stuiptrekkingen, maar dan bonst het kind nog eenmaal op, rolt van zijne legerstede en.... sterft alleen en verlaten op het vloertapijt.

***

Het veulen van Armide wordt erger en erger, en nog altijd staat de moeder met neerhangenden kop bij haar ziek jong. Buiten in de mollige wei staan hare makkers zich te koesteren in den milden zonneschijn, doen zich te goed aan het malsche gras of huppelen en rennen vroolijk rond. De stalknechts hadden ook Armide ter weide willen drijven, maar zij had geweigerd haar veulen te verlaten. Met ledige maag en rillende leden bleef zij bij haar stervend jong en hield den treurigen blik er onafgewend op gevestigd. Toen het zieke dier den laatsten adem uitgeblazen had, legde zijne

moeder zich zacht naast het doode lichaam neder, vleide er het hoofd op en bleef zoo stil en kreunend in ruste.

*_*_*

Twee dooden lagen bijna op hetzelfde oogenblik onder het dak van *madame la vicomtesse.*

Peter de Groote te Zaandam.

Peter de Groote, de hervormer van het Russische staatswezen en burgerlijk leven, werd geboren te Moscou den 9 Juni 1672 en op tienjarigen leeftijd tot den troon geroepen door de adellijke kaste zijns lands, die dacht den jongen czaar tot een gedwee werktuig te kunnen vormen. Een opstand der Strelitzen dwong den jeugdigen monark de kroon met zijnen broeder Ivan en zijne zuster Sophia te deelen. Deze laatste trad nu echter als de wezenlijke en eenige gebiedster op en zond den jongen Peter naar een afgelegen vlek in gezelschap van een aantal loszinnige makkers, met het inzicht om hem ongeschikt te maken voor de regeering. Het verplaatsen uit den hofkring, geheel gehecht aan de oude staatsinstellingen en voorvaderlijke gebruiken, in eene omgeving van jongere en met nieuwe denkbeelden bezielde mannen, de kennismaking met vreemde reizigers en avonturiers uit de westelijke landen, legden in het hart van den krachtdadigen jongeling de kiem van de omwentelingsplannen op zedelijk en stoffelijk gebied, die hij als man in zijn rijk verwezenlijken moest. Zoo bewerkte Sophia door de verbanning haars broeders juist het tegenovergestelde van het beoogde doel, want wel verre van in losbandigheid en laffe verwijfdheid zijn aandeel in de regeering te verbeuren, bracht hij naar het voorbeeld der beschaafde Europeesche staten een welgeordend en gehoorzaam leger tot stand, met wiens hulp hij de teugels van het bewind voor zich alleen bemachtigde en de tuchtelooze en oproerige Strelitzen het hoofd bieden kon. Na zijne zuster in een klooster opgesloten en van zijnen broeder Ivan den afstand ontvangen te hebben van zijne rechten op den troon, ondernam Peter onderscheidene reizen naar het buitenland om de Europeesche beschaving te leeren kennen.

Zoo verbleef de Russische vorst geruimen tijd in het Hollandsche dorp Zaandam, waar hij zich als een eenvoudig handwerksgezel deed opschrijven om zich op de vermaarde timmerwerven dezer plaats in den scheepsbouw te onderrichten. Dit tijdperk uit het leven van den machtigen czaar is ter wille zijner ongewoonheid in de vorstelijke loopbanen en als karakterschetsing van den man, die geene hinderpalen kende of duldde, menigvuldig tot onderwerp gekozen van letter- en kunstgewrochten. Dat hierin de eenvoudige historische waarheid door tal van opsieringen en verdichtsels zich gewoonlijk in een gansch ander kleed voordoet, blijft inmiddels buiten kijf. Men denke slechts aan Meyerbeer's '*Etoile du Nord*' en andere Fransche tooneelstukken over dit onderwerp, welke litteratuur ongelukkig genoeg voor vele onzer landgenooten het eenige onderricht uitmaakt, dat zij van de wereldgeschiedenis opgedaan hebben. Ook onze gravure op blz. 366 vertoont ons Peter den Groote te Zaandam. De czaar is in zijne schier armoedige woning aan eene houten tafel gezeten en luistert naar de uitleggingen over de zeevaartkunst, die hem op de landkaart, waarschijnlijk door een bevoegd Hollandsch meester in het vak, gegeven worden, wijl de gespannen aandacht op zijn gelaat uitgedrukt en het reeds bijna geheel gevulde aanteekeningsblad vóór hem getuigenis geven, hoeveel belang hij aan de lessen zijns meesters hecht. De

werkmanskiel en de bijl van den vorstelijken timmerman, boeken, gereedschappen en een misschien door hem vervaardigd model van een scheepje, stoffeeren verder zeer gepast een tafereel, dat door zijne sobere, eigenaardige, ongezochte en daardoor ware opvatting veler goedkeuring verwerven zal.

Juist toen Peter op zijne eerste buitenlandsche reis afwezig was, verwekten de Strelitzen of Russische janitsaren eenen opstand, die echter spoedig weder onderdrukt werd. Peter, die op het bericht des oproers terstond naar Rusland teruggekeerd was, strafte de opstandelingen vreeselijk. Hij liet terstond na zijne aankomst te Moscou twee duizend Strelitzen ophangen, gelijk later nog vijf duizend onthoofden en was daarbij in eigen persoon medehelper, daar hij alleen honderd koppen afhieuw. Even wreed werd zijne zuster Sophia gestraft, die bij dezen opstand de hoofdrol had gespeeld. Peter liet haar in eenen duisteren kerker opsluiten en voor het eenige venster dier gevangenis werden de aanvoerders der opstandelingen opgehangen, zoodat Sophia tot aan haren dood de rottende overblijfselen der ongelukkigen voor hare oogen had.

Zulke onmenschelijke straffen waren aan het hof van Peter den Groote niet vreemd, waar men bijna dagelijks van terechtstellingen, verminkingen en knoetslagen hoorde, want in de keus der middelen om zijn doel te bereiken was de czaar volstrekt niet kiesch, daar hij van rechtvaardigheid, betamelijkheid en van eene zedelijke regeling der deugden evenmin in zijne jeugd eenig begrip ontvangen had, als hij later tijd gelegenheid en lust kreeg, zich die eigen te maken. Zelfs de terechtstelling van zijnen eigen zoon was hem een middel van beschaving. Deze zoon uit het eerste huwelijk, Alexis, had Peter te vergeefs tot regeeren trachten op te leiden; hij was ruw en ongeschikt gebleven en haatte al de nieuwigheden, die zijn vader ingevoerd had. Peter liet hem voor eene rechtbank dagen en ter dood veroordeelen. De czaar offerde op deze wijze, gelijk de Romeinen van hunnen Brutus roemen, het leven van zijnen zoon aan de grootheid van zijn volk, omdat hij vooruit zag, dat de prins al wat hij geschapen had weder te niet zou laten gaan.

Zoo verstond Peter de Groote de levenstaak, die hij zich opgelegd had: Rusland uit een Aziatisch rijk tot een Europeeschen staat en hoofdmacht herscheppen en het net der Russische staatkunde gelijkelijk over Azië en Europa uitbreiden. De zorg om den overgang van de Aziatisch-Russische zeden tot Europeesche hoffelijkheid en weelde langzamerhand te bewerken, liet Peter over aan zijne tweede gemalin, Catharina, die zich vrij wel had weten te schikken naar de vormen van eenen stand, waarin zij niet geboren was. Hij zelf bleef in zeden en leefwijze dierlijk ruw en was vooral op het einde zijns levens overgegeven aan dronkenschap. Peter versmaadde elk vertoon van pracht en praal. Zijne huiskleeding was van grof linnen; zijne messen en vorken waren slechts van houten stelen voorzien; tien of twaalf jonge lieden, met even zooveel grenadiers, maakten zijne hofhouding uit; livreien waren nergens te zien; de geheele jaarlijksche uitgave voor zijn hof bedroeg nauwelijks zestig duizend roebels.

Czaar Peter gelukte met zijne hervormingsplannen in alles, waar uiterlijke bedoelingen met uitwendige middelen te bereiken zijn, maar leed even als Napoleon overal schipbreuk, waar hij wezenlijke beschaving wilde, omdat er, als men voor de toekomst bouwen wil, eene zedelijke kracht, een vaste grondslag en een onvergankelijk beginsel noodig is.

Peter de Groote stierf in de door hem gestichte stad St. Petersburg in 1725 en werd door zijne gemalin Catharina opgevolgd.

Voltaire, die aanzienlijke geschenken ontvangen had om zijne '*Geschiedenis van Rusland onder Peter den Groote* te schrijven en daarom de wreedheden van den czaar in dit boek verzwegen of bewimpeld had, heeft zijnen held later en elders juister beoordeeld met de woorden: '*Un homme, moitié héros et moitié tigre.*'

De linde van Hendrik den Leeuw Brunswijk.

Toen in Brunswijk, na den terugkeer van hertog Karel II uit Parijs, in de eerste dagen van de maand September 1830 de onlusten uitbraken, welke met de vlucht van den 'souverein' en den brand van het residentieslot eindigden, werd, om aan de ontevredene arbeiders werk te verschaffen, van hoogerhand bevel gegeven de aan de zuidzijde van den

dom staande middeleeuwsche gebouwen, welke tot het door Hendrik den Leeuw in het jaar 1170 nieuw gestichte Stift van den H. Blasius behoorden, af te breken. Nadat het laatste overblijfsel der stiftsgebouwen was opgeruimd, ontstond daar een groot plein, hetwelk naar den op 18 October van het vorige jaar overleden hertog, den naam van *Wilhelmsplatz* ontving.

Aan de westzijde daarvan staat, als laatste overblijfsel van het voormalige domkerkhof, een oude, reusachtige linde, waaraan men uit ontzag voor de overlevering in het stormachtige jaar 1830 de bijl niet durfde leggen. Volgens deze overlevering zou Hendrik de Leeuw dien boom met eigen hand geplant hebben, weshalve hij dan door het volk de *Heinrichs-Linde* genoemd wordt en evenals de door dezen machtigen vorst vóór zijn burcht geplaatste bronzen leeuw, als ongelukwerend voor de stad Brunswijk beschouwd wordt. Al is ook de echtheid dier overlevering niet bewezen, staat het nogtans ontwijfelbaar vast, dat deze boom, welks stam een omvang heeft van nagenoeg 20 voet, zoo oud is als de dom zelt, welks zuidelijken gevel hij bij elke Lente met frisch groen versiert. Zijne beroemdheid dagteekent reeds van uit de middeleeuwen en het getuigt voor zijne populariteit, dat men zonder nadere aanduiding van de 'Linde te Brunswijk' sprak en iedereen in Nedersaksen wist welke linde daarmede bedoeld werd.

Evenals voor het hertogdom Brunswijk is het jaar 1830 ook voor den beroemden ouden boom noodlottig geworden. Men had hem toenmaals voor een gewelddadigen dood bewaard, maar sedert niets meer voor zijn onderhoud gedaan. Zoolang de linde, beschermd door de haar omgevende gebouwen, hare wortelen in den lossen, vruchtbaren grond van het domkerkhof uitbreidde, droeg zij elken Zomer een meer dan 70 voet hooge weelderige bladerenkroon. Nadat echter het straatplaveisel hoe langer hoe vaster haar voet beknelde, begon de kroon af te sterven en thans is, gelijk onze afbeelding vertoont, een van hare reusachtige hoofd takken bijna geheel verdord. Het verder voortwoekeren van dit afsterven heeft men trachten te stuiten door het plaveisel rondom den voet op te breken en dezen gedurende het warme jaargetijde door aanvoer van water vochtig te houden. Een meer doeltreffender maatregel is echter geweest dat men voor twee jaren het noordelijk gedeelte van de *Wilhelmsplatz* nabij den dom in een grasperk met kreupelboschjes heeft herschapen, waarin ook de oude linde opgenomen is.

Het Landjuweel van Antwerpen in 1561.
Door
Henri Claes.

In het midden der XVIe eeuw had Antwerpen het toppunt van rijkdom en welvaart bereikt. Langzamerhand had deze stad zich ontwikkeld; langzamerhand was zij, dank aan hare voordeelige ligging en aan het karakter harer inwoners, de wereldberoemde koophandelstad der XVIe eeuw geworden. De prachtige stroom, waaruit zij ontstaan was en die vroeger het plekje, waar eenige visschershutten stonden, bespoelde, bracht haar nu de schatten van alle landen der wereld. In hare muren ontmoette men

vertegenwoordigers van alle natiën met wie zij handel dreef en die haar, in ruiling der gulle gastvrijheid, welke zij er genoten, weelde en voorspoed aanbrachten.

Met den koophandel en den rijkdom vergrootte zich gestadig de bevolking en ontwikkelden zich al de takken der nijverheid. De [s]choone kunsten bloeiden er met ongemeenen [l]uister; reeds hadden de voorgangers en mees[t]ers van Rubens de Antwerpsche schilderschool [e]enen onsterfelijken naam tusschen de volkeren [g]egeven; reeds hadden hare beeldhouwers, hare bouwmeesters, hare boekdrukkers en hare letterkundigen het hunne bijgebracht om de Antwerpsche gloriezon over gansch Nederland te doen stralen. En te midden van al die grootheid, van al die ongemeene weelde en rijkdom had Antwerpen zijnen eigen aard, steeds zijne eigene zeden, zijne eigene taal weten te bewaren. In zijne ontwikkeling was het steeds door eigene middelen op den weg der beschaving voortgewandeld. Dit bewijst ons, terwijl het ter zelfder tijd van den bloei en den vooruitgang onzer moederstad op elk gebied getuigt, het groot letterkundig feest, welk in Augusti 1561 hier gevierd werd, en waarvan wij zullen trachten eene korte beschrijving te geven. Doen de verhalen der plechtige intreden van keizer Karel en Philips II, en van zoovele andere feestelijkheden in de XVIe eeuw, met al de pracht der verschillige natiën opgeluisterd, ons aan de Oostersche weelde droomen en met fierheid op onze voorouders nederzien, het verhaal der plechtigheden van het Landjuweel van 1561 verheugt ons het Vlaamsche hart, omdat wij daarin de gehechtheid onzer voorouders aan hunne moedertaal terugvinden en kunnen bestatigen dat zij door hunne moedertaal aan het hoofd der beschaving in Europa gekomen waren.

***

De rhetorijkkamers waren vereenigingen van geleerde mannen, die zich op taalstudie toelegden en de tooneel- en dichtkunde beoefenden. Deze vereenigingen bestonden van alouds in ons vaderland en hebben de grootste diensten aan onze letterkunde en aan onze nationale taal bewezen. Zij hielden zich meest onledig met het opvoeren in het openbaar van tooneelspelen, waarin zij op eene ernstige of op eene boertige wijze de gebreken der menschheid voorstelden, en door ieder zijne plichten te leeren, de zeden trachtten te verbeteren. In het begin waren het enkel godsdienstige gezelschappen, onder de leiding der geestelijkheid, welke op de Heiligdagen Mysteriespelen uit het leven van Jezus Christus en uit de geschiedenis der H. Kerk vertoonden. Doch allengs hadden zij zich aan die voogdij weten te onttrekken, en zelfs in de XVIe eeuw was het in de leden der rhetorijkkamers dat Philips II en de hertog van Alva soms bestrijders aantroffen.

De meeste rederijkkamers werden in het begin der XVIe eeuw door stads- en staatsbestuur aangemoedigd en hadden van hunne vorstelijke beschermers voorrechten en privilegiën verkregen.

De oefeningen of tooneelspelen hadden dan in het openbaar plaats en daartoe werden andere kamers of gezelschappen aangevraagd, bij middel van kaarten, die de uitnoodigende maatschappij door hare boden in de steden en gemeenten liet ronddragen. Op die kaarten stonden vermeld, het onderwerp der vertooning van het zinnespel of gedicht, behoudende de solutie op de gestelde vraag, de prijs die daarmee te verdienen was, alsook de prijzen voor de schoonste intrede, den schoonsten kerkgang, het schoonste blazoen, het vermakelijkste zottenspel, enz....., verders de dag der bijeenkomst voor de plechtige intrede en alle maatregelen die er genomen waren.

De intrede der rederijkkamers geschiedde met veel pracht en luister; de oefeningen werden *Landjuweelen* genaamd voor de maatschappijen der groote steden en *Haagspelen* voor de maatschappijen van minderen rang en dorpen. Zoo was op het feest te Antwerpen in 1561 een Landjuweel en een Haagspel.

Dit feest was zoo belangrijk onder alle oogpunten, en bijzonder voor wat onze letterkunde aangaat, dat alle schrijvers, die over de Nederlandsche letterkunde gehandeld hebben, er over spreken en het eens zijn om te bestatigen, dat het de schoonste herinnering is onzer nationale poëzij van dien tijd.

Om te toonen hoe groot de genegenheid onzer vaderen tot deze geestesoefening was en hoe deze door vreemdelingen werd beoordeeld, zij het ons toegelaten eenige woorden in te lasschen van eenen Spaanschen schrijver, don Juan Christoval Calvete de Estrella, die in de Nederlanden in 1549 de inhuldiging van Philips II bijwoonde:

'De oefening van Rhetorica is gansch Braband en Vlaanderen door eene oefening van manslieden, bestaande in het opstellen en vertoonen van tooneelstukken en kluchten in de Vlaamsche taal. Eene Rhetorica of Rederijkkamer heeft gilden, kenteekenen en wapenschilden gelijk al de andere oefeningen en is over het algemeen zeer geacht in de voornaamste steden, dorpen en vlekken dezer landen. De rederijkkamers hebben veel meer voorrechten en vrijheden dan andere maatschappijen. Onder alle beschouwt men hunne liefhebberij als de heilzaamste oefening tot beschaving. Ook daarom telt men vele lieden die er zich mede bezighouden. Zij verlustigen het volk met kluchten en tooneelstukken, welke zij samenstellen en opvoeren ter gelegenheid van feesten, op dagen van vreugde en bij het onthaal van vorsten. De rederijkers vervaardigen mede andere stukken van zedelijken of godvruchtigen inhoud, welke zij tijdens den Vasten vertoonen en in welke de ondeugden veracht en de deugden geroemd worden. In één woord, zij stellen het menschelijke leven voor het oog der menigte, gelijk de Atheners en de Romeinen het in hunne Grieksche en Latijnsche tooneelstukken deden.'

Tot daar het oordeel eens vreemdelings. Het laat ons den grooten invloed beseffen, welken de rhetorijkkamers op de beschaving en de geestontwikkeling onzer voorouders uitgeoefend hebben.

Te Antwerpen telde men drie bijzondere rhetorijkkamers: *de Violiere*, tot zinspreuk voerende: *Wt jonsten versaemt*, in 1400 opgericht; *de Olijftak*, met zinspreuk: *Ecce gratia*, en *de Goudbloem*, tot zinspreuk voerende: *Groyende in deugde.*

In 1480 was de rhetorijkkamer *de Violiere* aan de bekende *Gilde van St. Lucas* vereenigd geworden en telde alzoo onder hare leden vele beoefenaars der schoone kunsten. In de voornaamste wedstrijden of Landjuweelen hadden onze Violieren lauweren geplukt.

In 1541 had *de Violiere* onder anderen den opperprijs in een Landjuweel te Diest behaald en het was de gewoonte dat de kamer, die zulken prijs won, op hare beurt een Landjuweel uitschreef. Aan dit oude gebruik wilden onze Violieren getrouw blijven; maar het was slechts twintig jaren later dat zij van het staatsbestuur de noodige toelating konden bekomen. De onrustwekkende bewegingen, die reeds het vreeselijk orkaan dat over onze gewesten moest losbarsten, deden voorzien, hadden het staatsbestuur doen vreezen dat een zoo groote toeloop van rederijkers, waarvan eenige de nieuwe leeringen niet ongenegen waren, tot onlusten zou aanleiding geven. Doch, daar niet slechts de rhetorijkkamer, maar ook het stadsbestuur van Antwerpen er ten sterkste op aandrong het Landjuweel te mogen houden, als om eene eereverplichting tegenover de andere Brabandsche maatschappijen en steden te vervullen, werd na vele onderhandelingen de toelating verleend; maar met de bepaling dat enkel de

kamers van Braband er op zouden uitgenoodigd worden. De talrijke rhetorijkkamers van Vlaanderen en andere Nederlandsche provinciën werden diensvolgens niet gevraagd.

Margaretha van Parma, landvoogdes der Nederlanden, antwoordde dan aan het magistraat van Antwerpen door eene apostille, waarbij, na gelet te hebben op het verslag van den raad van Braband over deze zaak, zij in naam des konings Philips II, aan die van Antwerpen toestond dat de *Gilde van St. Lucas*, genaamd ‘de Violiere,’ een Landjuweel zoude beleggen op den door hen gestelden datum. Van de verschillige onderwerpen door hen opgegeven, mochten zij slechts een dezer drie aannemen: - *Welcke experien-*

tie oft geleertheyt meer ivysheit bybrengt? - Hetwelck den mensche meest verwect tot cunstent - Waerom een ryckgierig mensch meer ryckdoms begeert? - Verder werd hun opgelegd: dat zij aan de door hen uitgenoodigde kamers zouden berichten, dat deze in hunne spelen van sinne, *Esbattementen* of gedichten geen enkel woord tegen den godsdienst, de geestelijkheid of het staatsbestuur zouden inmengen, zoo niet dat zij niet alleen den prijs, dien zij konden verdienen, zouden verbeuren, maar ook gestraft worden en van hunne voorrechten en privilegiën beroofd; dat die van Antwerpen moesten zorgen dat gedurende de feesten de stad goed bewaakt wierde en er geene onlusten konden voorkomen. Op deze voorwaarden werd de kanselier van Braband uitgenoodigd aan die van Antwerpen bezegelde brieven te verleenen tot het opstellen van een Landjuweel.

PETER DE GROOTE TE ZAANDAM, NAAR R. STEIN.

Deze brieven werden denzelfden dag in 's konings naam uitgevaardigd en verleenden een vrijgeleide van veertien dagen vóór den aanvang tot veertien dagen

na het einde des Landjuweels aan alle lieden, die het zouden willen bijwonen, ter uitzondering van ‘alle ballingen, moordenaars, straatroovers, ende andere criminele personen, midsgaders 's konings

Verongelukt.

Wie zegt wat weelde en zaligheid
   't Klein vooglenhart geniet,
Als 't jubelend zijn eerste kroost
   In 't nestje woelen ziet.
Hoe 't klopt en gloeit van liefde en vreugd,
   Die 't borstje nauw besluit
En 't orglend keeltjen onverpoosd
   In blijde trillers uit!
Daar giert de storm wind over 't veld,
   Daar schudt een wilde vlaag
Den boom en ploft het anne nest
   In 't schuimend beekje omlaag.
En angstig sjilpt het ouderpaar
   Om redding in den nood.

Ocharm! hun kroost zinkt dieper weg -
Het wacht een wisse dood.
Hoe nu van smart het borstje zwoegt,
Nog straks vol mingeneugt!
O zelfs in 't kleine vooglenhart
Daar wisslen leed en vreugd!

J.R. VAN DER LANS

[Vervolg Het Landjuweel van Antwerpen in 1561.]

openbaere vijanden, ende die rebellen, ende wederspannigen ende andere wesende in den ban des heylichs Rijcxs.

Wij hebben gezien dat van de onderwerpen van spelen, aan 's lands bestuur opgezonden, er drie werden aangeduid, waaronder de uitschrijvende kamer dan eenen beslissenden keus te doen had. Om te toonen hoezeer onze rederijkers zich met wijsgeerige en staatkundige vraagpunten van allen aard onledig hielden, laat ik hier de vier en twintig onderwerpen, die zij opgegeven hadden, volgen:

1. Wat sake dat Roomen meest dede triumpheren?
2. Wat dat Roomen meest dede declineren?
3. Weder experientie oft geleertheyt meer wysheyt bybrengt?
4. Hetwelck den mensche meer verweet tot cunsten?
5. Dwelk 't voetsel der cunsten is?
6. Waeromme den mensche van tydelycke dinghen zoo begheerlyck is?
7. Waer deur des menschen dagen meest vercort worden?
8. Waer deur des menschen dagen verlengt worden?
9. Waerom dat matige ryckdom 't meeste geluck der waerelt genaemt wordt?
10. Dwelck den meesten voorspoed in deser werelt is?
11. Dwelck den meesten tegenspoed in deser werelt is?
12. Hoe compt dat dagelix alle dingen verdieren?
13. Oft een ghierich mensch kan versaegt worden?
14. Waerom een ryck ghierich mensch meer ryckdom begeert?
15. Waerom dat ryckdom egeen giericheyt en blust?
16. Waerom dat d'eynde der blysschappen ongenucht volcht?
17. Waerom dat wellust berouw voortbrenght?
18. Waerom dat wellust hare straffinghe medebrengt?
19. Waer deur dat Roomen tot zoe groote prosperiteyt quam?
20. Dwelck de monarchie van Roomen in voorspoed hiel?
21. Wat cunste aldernootelyckste in een stad is?
22. Wat ter werelt meer rust inbrenct?
23. Waer deur de mensche meest compt tot hoocheyt der werelt?
24. Waer deur men den woeker best zoude mogen extirperen?

Van de drie onderwerpen, welke haar waren overgelaten, koos onze rhetorijkkamer het volgende: Hetwelcke den mensche meest verweet tot cunsten?

Het was dus op deze vraag dat de mededingende kamers in hun tooneelspel of spel van zinne antwoord of solutie moesten geven.

Onze rhetorijkkamer *de Violiere* telde ten dien tijd de beroemdste mannen van Antwerpen, wier namen ons door de geschiedenis bewaard zijn, aan haar hoofd. Haar Prins was Melchior Schetz, schepen van Antwerpen, verlicht en mild begunstiger van kunsten en wetenschappen; haar Hoofdman was Anthonis Van Stralen, buiten-burgemeester der stad, die eenige jaren later op bevel van Alva te Vilvoorde onthoofd werd. De dichtmeester of facteur der kamer was de bekende letterkundige Willem van Haecht; de schilders Frans Floris en Marten De Vos, alsook de bouwmeester Corneel Floris, en vele andere kunstenaars, wier namen minder bekend zijn, telde men onder hare bestuurleden.

Na de bekomene toelating legden dadelijk en rhetorijkkamer en stadsbestuur er zich op toe het groot letterkundig feest zooveel luister mogelijk bij te zetten. Eene berijmde uitnoodigingskaart werd opgesteld, waar het onderwerp van den prijskamp en de te winnen prijzen op vermeld stonden.

Den 23 April werd deze kaart in bijwezen van Melchior Schetz en Antoon van Stralen door den burgemeester Nicolaas Rockox, ten stadhuize van Antwerpen, aan vier gezworene boden overhandigd, die gelast werden dezelve aan al de rhetorijkkamers van Braband over te brengen en ze tevens tot het Landjuweel uit te noodigen. Deze boden reisden op stadskosten en trokken eerst naar Loven, als de oudste stad van Braband.

Overal werd de tijding van een Landjuweel te Antwerpen met ongemeene blijdschap ontvangen en onze boden werden zeer kostelijk onthaald.

Korts daarna kregen de kamers, die geantwoord hadden aan den wedstrijd deel te nemen, eenen omschrijfbrief, waarin zij aanzocht werden een hunner leden af te vaardigen om de beurtloting der optredingen bij te wonen en de oefeningen te beoordeelen, en tevens werd hun bekend gemaakt dat de twee Antwerpsche kamers *de Olijftak* en *de Goudbloem* aan de *Spelen van sinne* en de *Esbattementen* om prijs te winnen, maar aan de intrede, den kerkgang en het schoonste vieren enkel uit liefhebberij zouden deelnemen.

Terwijl in de meeste steden van Braband de rederijkers zich onledig hielden met het opstellen en aanleeren van tooneelspelen en gedichten, het vervaardigen der zegewagens en het schilderen der blazoenen, bleef men te Antwerpen niet werkeloos.

De Gildebroeders der *Violiere* hadden prachtige nieuwe en gelijksoortige kleederen, op voorstel van Melchior Schetz, laten vervaardigen om de vreemde kamers te gaan afhalen.

Op de Groote Markt was een sierlijk speeltooneel opgetimmerd, volgens de teekeningen van C. Floris; er waren ook zitbanken voor de hooge personagiën en de beoordeelaars opgeslagen.

Alom heerschte drukte en levendigheid; ieder burger wilde het zijne bijbrengen om de vreemde gasten met alle mogelijke pracht en rijkdom te ontvangen. Het stadsbestuur had langs zijnen kant de noodige maatregelen genomen. Aan alle inwoners der straten langs welke de rederijkers zich zouden begeven, was het geboden de straten te reinigen en alle stellaadjes of uitpakkingen die den doortocht belemmerden, weg te ruimen.

Ieder wachtte met ongeduld op den 3 Augusti-dag waarop de plechtige intrede zou plaats grijpen en de spelen van het Landjuweel beginnen.

(*Slot volgt.)*

Strafpredikatiën voor vrouwen en moeders.

Zoolang de vrouwen voor hare bestemming, voor haar beroep, niet anders opgevoed worden, dan thans gebeurt, zoolang wordt het in de wereld ook niet beter, zoolang zullen er slechts weinig gelukkige huwelijken zijn, en zoolang zal 't menschdom ook naar lichaam en geest zwak zijn.

Of meent men soms, dat de bestemming eener vrouw als levensgezellin van den man, als opvoedster der kinderen en bestuurster der huishouding zoo gering en eenvoudig is, dat zij zonder eene geschikte opvoeding daartoe behoorlijk vervuld kan worden? Men schijnt dit haast te gelooven; anders is het niet te verklaren, dat vele meisjes, die nog halve kinderen zijn, volstrekt zonder ondervinding reeds in het

huwelijk treden. Door het beetje Engelsch en Fransch praten, zingen en pianospelen, dansen, naaien en breien, koken en braden wordt een meisje, welks verstandsorgaan (de hersenen) bovendien nog zooveel lichter is dan dat van den man, waarlijk niet in staat gesteld, de opvoeding der kinderen naar lichaam en geest behoorlijk te besturen en eene gelukkigmakende gezellin van den man te zijn. Hierdoor wordt zij hoogstens dat, wat zoovelen onzer tegenwoordige vrouwen zijn, namelijk: zich opsierende en vermakende, twistzieke en heerschzuchtige, verwaande, bekrompene en listige, maar toch onbeschaamde, meestal hartelooze en toch sentimenteele (nerveuse,) wezens met eenige inwendige vormen en conventioneele spreekwijzen, maar zonder eigen inwendig verstands- en gemoedsleven. Van daar komt het dan ook, dat de meeste mannen over hun huwelijk bitter berouw hebben en door de vrouwen voor en na uit het huis gedreven worden, om ergens anders te zoeken, wat zij te huis missen. Door dergelijke vrouwen, die hardnekkig in de eenmaal opgevatte, verkeerde meening volharden, wordt dan natuurlijk alle schuld op den man geworpen; zich zelven spreken zij altijd vrij.

Wat helpt echter al dat klagen over de vrouwen, waarmede wij toch niets veranderen? Laat ons liever, ten voordeele onzer nakomelingschap, zulk eene opvoeding van het menschelijk geslacht trachten te verkrijgen, waardoor de vrouw in 't vervolg behoorlijk in staat gesteld wordt, de door God haar toegewezen plichten naar eisch te vervullen. Hiertoe draagt ongetwijfeld het meest bij eene juiste kennis en behandeling der kindsheid van den mensch. Zijn meisjes en moeders eenmaal overtuigd van het gewicht eener natuurlijke lichamelijke en geestelijke ontwikkeling van den mensch in den eersten tijd van het leven, dan zullen zij zeker trachten, de kinderen van zulk eene opvoeding te doen partij trekken, waarbij zij gelijktijdig ongetwijfeld ook zich zelven beter zullen opvoeden. Thans echter weet men werkelijk soms niet, wie minder goed opgevoed is, de moeder of het kind. Thans kan men de meeste moeders beschuldigen van hare overleden kinderen, schoon zonder opzet, vermoord en de gezondheid harer nog levende kinderen bedorven te hebben. Thans moesten moeders de tranen, welke zij over zieke of slechte kinderen, bedorven en ondankbare kinderen schreien, liever over hare eigene misslagen bij de opvoeding dezer kinderen vergieten. Dit klinkt wel vreeselijk, maar is niettemin de zuivere waarheid. Men hoort dergelijke waarheden niet gaarne, vooral vrouwen niet, welke liever aan ieder ander (b.v. aan de min, het kindermeisje, de school, het ongelukkig lot, den ongunstigen aanleg en het temperament van het kind, enz.) de schuld geven van het lichamelijk en geestelijk bederf van het kind, dan aan zich zelven.

De *groote sterfte* onder de kleine kinderen vindt hare oorzaak bijna alleen in de verkeerde behandeling der kinderen door de moeders. De bewoonsters van Westmann-Ooe, een eiland aan de zuidkust van IJsland, geven hare kinderen aanstonds na de geboorte aan de bakers mede ter verzorging; 80 percent dezer kinderen sterven voor den 9den dag van het leven aan kaakkramp. Van 26 echte kinderen komt er slechts 1 dood ter wereld, terwijl onder 17 onechte kinderen reeds 1 doodgeboren is. Van de onechte, uitbestede kinderen sterven er minstens ⅔ in het eerste levensjaar. De meeste sterfte-tabellen toonen aan, dat 25 percent van alle jonggeborenen sterven, en dat later tot de derde maand na de geboorte nog omstreeks 1/10 der geborenen bezwijkt. Uit de statistieke opgaven van Duitschland blijkt, dat vóór het einde van het 5de jaar reeds 35,5 percent van alle kinderen gestorven zijn. Deze groote sterfte onder de kinderen is echter geenszins het gevolg eener bepaalde, onveranderlijke natuurwet (van den wil Gods), maar alleen het gevolg eener ondoelmatige behandeling der kinderen. Men behoeft slechts de ziekten te beschouwen, door welke kleine

kinderen weggeraapt worden, en men zal vinden, dat deze doodelijke ziekten bijna alle door eene verstandige en oplettende moeder voorkomen kunnen worden. Op geen leeftijd is het zoo gemakkelijk, ziekten te voorkomen, en tevens zoo moeielijk, ze te genezen, als bij jonge kinderen.

Wij zijn het geheel eens met Dr. Besser: 'Wij beschouwen, als de gewichtigste en eerste oorzaak der groote sterfte onder de kinderen, het gebrek der moeders aan kennis van haar beroep. Eene moeder, die geheel doordrongen en vervuld is van den omvang harer taak, die zoo geheel thuis is op het veld der kinderver-

pleging, als wij verlangen, zulk eene moeder kan niet lichtzinnig worden. Moeders, welke zich gedurende de zwangerschap door andere omstandigheden hebben laten leiden, dan waarop het welzijn van haar ongeboren kind berust, moeders, welke, in plaats van haar kind gade te slaan en te verzorgen, verstrooiingen najagen, moeders, die haar kind liever aan eene min toevertrouwen, dan het zelf te zogen (namelijk als zij dit kunnen), die zijn, om 't even tot welken stand zij behooren of welken rang zij in de maatschappij bekleeden, nietdie ware beschaving deelachtig geworden, waarbij het weten van den mensch ook zijn denken en doen bepaalt. Wij behoeven er nauwelijks bij te voegen, dat deze ware beschaving, deze ontwikkeling van den mensch, waardoor hij tot zelfbewust handelen geschikt wordt, uitsluitend weder afhankelijk is van den rijkdom aan kennis, welke hem ten dienste staat. Menschen, die niet gewend zijn, gedachteloos door de wereld te trekken, maar naar den grond der dingen te vragen, die trachten bekend te worden met het leven, dat hen omringt, bij deze allen regeert het weten, het denken en handelen, en in dit opzicht noemen wij het gebrek aan kennis der moeder van haar beroep de hoofdbron der sterfte onder de kinderen.'

Niet alleen, echter, is de groote sterfte onder de kinderen vooral de schuld der moeders; ook aan de *vele ziekten*, niet slechts gedurende de kindsheid, maar ook gedurende het geheele leven, hebben zij de grootste schuld. Vooral zijn het de verkeerde voeding en de grove misslagen tegen de voornaamste organen van het kind, welke eene menigte kwalen verwekken, wier gevolgen zich nog zeer lang, veeltijds zelfs tot den dood, op lateren leeftijd doen gevoelen. De zoogenaamde klierziekte, de bloedarmoede en longtering, de Engelsche ziekte met mismaking des lichaams, de ongeneeslijke en lastige aandoeningen der werktuigen van de ademhaling en van den bloedsomloop, alsmede vele ongesteldheden der zintuigen en hersenen (het orgaan van het verstand, het gemoed en den wil) zijn bijna alle uit de kindsheid afkomstig en zouden bij eene natuurlijke, goede verzorging voorkomen hebben kunnen worden. - Jammeren en klagen, waken en zorgen kunnen de moeders aan het ziekbed harer kinderen, maar zich te onderrichten, hoe een kind van ziekte verschoond blijft, hiertoe hebben zij geen tijd en geen lust. Velen zelfs beschouwen het als eene schikking der Voorzienigheid, als hare kinderen (veeltijds bij de onnatuurlijke behandeling) ziek worden. Alsof God den mensch het verstand niet gegeven heeft, om goed en gelukkig, vroolijk en gezond te kunnen leven, en alsof het niet eene zonde is, de door God gegeven natuurwetten niet tot heil van zich zelven en van anderen aan te wenden! - Als de kinderen, vooral de meisjes, volwassen zijn, hoe gaarne pronken de moeders er dan mede, maar hoe zelden kunnen zij er dan werkelijk trotsch op zijn! Kale hoofden, roode oogen, zwarte tanden, hooge schouders, een kromme rug, kromme beenen enz., alle produkten der verkeerde opvoeding, matigen niet alleen den trots der moeder, maar benevelen ook maar al te dikwijls de toekomst van 't kind. - Het is waarlijk treurig en ergerlijk, gedurig te moeten zien en hooren, hoe zelfs zoogenaamde beschaafde lieden zich verzetten tegen inlichtingen omtrent het lichaam van den mensch en zijne natuurlijke verpleging; ofschoon de mensch alleen daardoor beter, verstandiger, gezonder, ouder en schooner kan worden, dan hij thans is.

Niet alleen dragen de moeders de meeste schuld van het vroegtijdig sterven en dikwijls sukkelen der kinderen en volwassenen; ook *op de verstandelijke en zedelijke ontwikkeling* van den mensch oefenen zij in den regel den nadeeligsten invloed uit.

Immers, juist de eerste levensjaren van het kind, als de grondslag voor de latere ontwikkeling van den geest gelegd moet worden, laten zij veeltijds niet alleen ongebruikt voorbijgaan; maar daarin leggen zij zelfs reeds de kiem tot het kwaad en de eerste beginselen der mismaking van den geest. Ondeugende kinderen en slechte menschen in het algemeen moeten slechts beschouwd worden als ongelukkigen, die hun ongeluk in den regel alleen te danken hebben aan de verkeerde opvoeding door de ouders; meestal heeft de moeder daartoe het meest bijgedragen. - Zoo lang het ongelukkige denkbeeld bij de meeste moeders nog blijft bestaan, dat het kind zich wel verbeteren zal, als het verstandiger wordt, laat ook de opvoeding van verstand en hart nog veel te wenschen over, en zal de school niet meer goed kunnen maken, wat het ouderlijk huis er aan bedorven heeft. Alleen dan wordt het beter, als de moeders hebben geleerd, in te zien, dat de mensch van den dag zijner geboorte eene geschikte behandeling naar lichaam en geest noodig heeft, om een geschikt mensch te worden, en dat de vrouwen de leiding van dergelijke behandeling moeten leeren, als zij geschikte moeders en opvoedsters willen zijn. Dit zal echter nog wel lang duren!

(*Slot volgt.*)

De scherprechter.
Een verhaal naar het Hoogduitsch.
(*Vervolg.*)

'Mijne grootmoeder strekte hare dorre handen naar mij uit en riep mij met eene heesche stem toe: 'Hij is daar, Mathias is daar; ik heb zijne stem beneden in het voorhuis vernomen; die stem die mij nog uit mijnen doodslaap wekken kon, Kom hier, kind, kom bij mij; ik ben zoo bevreesd, want Mathias is onze aartsvijand, hij is een duivel!' - 'Gij zijt ziek, grootmoeder, en daar door zijt gij zoo opgewonden. Stel u gerust, er is niemand hier, wien gij te vreezen hebt,' zegde ik om haar gerust te stellen en riep toen het meisje, dat bij haar was om haar op te passen, toe: 'geef mij de versterkende droppels eens van de tafel, daar zal ik grootmoeder wat van toedienen.'

Zij weerde mij echter met de hand af en riep: 'Zoo lang Mathias in huis is, neem ik niets in den mond. Zijn adem is de pest, zijne nabijheid vergift. Als hij verschijnt, brengt hij een ongeluk; hij brengt het of het volgt hem op den voet!'

'Zoo bleef zij wild door elkander voortschreeuwen. Waren het hersenschimmen, of was het waarheid wat de oude vrouw zegde? Stond Mathias werkelijk in eene onheil aanbrengende betrekking tot onze familie; rustte daarop eene schuld of eene vlek, welke die hatelijke man openbaar kon maken en kwam hij ons daarom altijd met zijne tegenwoordigheid verontrusten? Ik beefde over mijn geheel lichaam. Een zwart en dreigend geheim stond voor mij, wat bevatte het? Kon het mij en het geluk mijns harten ook in eenig opzicht nadeelig zijn? Ik wilde zekerheid hebben, nu, terstond. Ik boog mij aan het oor mijner grootmoeder en fluisterde haar de vraag in: 'Zeg mij toch, wat kan Mathias verraden? Welk ongeluk kan ons door hem treffen?' - 'Vraag niets, Gertrude, het is erger dan de dood,' schreeuwde de oude vrouw luid. 'De dood maakt aan alles een einde, maar de schande blijft eeuwig en deze schande treft even zoo goed u als ons. Zij vervolgt u tot over het graf.'

'Ik vroeg niet verder en zocht alle mogelijke troostgronden om de zieke, overspannen vrouw tot bedaren te brengen. Zóó verliep er een half uur en toen trad

mijn vader het vertrek binnen. Zijn gelaat was vertrokken van gramschap en verontwaardiging, dikke zweetdroppelen parelden op zijn voorhoofd en hij was niet in staat een woord te spreken.

‘Is hij weg?’ fluisterde hem de oude grootmoeder toe. ‘Heeft hij weder nieuwe dwangmiddelen beproefd en hebt gij hem bevredigd?’ - ‘Dit laatste heb ik ditmaal niet gedaan,’ zegde mijn vader luid. ‘Ditmaal ging zijne onbeschaamdheid mijn ongeduld en mijne middelen te buiten. Hij wil mij tot den bedelstaf brengen, eerder heeft hij geen rust, maar nu geef ik niet meer. Ik heb hem heden op zulk eene barsche wijs de deur gewezen, dat hij het zeker wel niet meer beproeven zal mijn huis binnen te dringen.’ - ‘Frits, Frits, wat hebt gij gedaan?’ riep grootmoeder nu op angstigen toon uit. ‘Gij hebt Mathias zijne vorderingen geweigerd en u daardoor geheel in zijne macht gesteld. Hij zal u nu ten val willen brengen en hij kan het doen. Geef hem wat hij wil; geef alles, alles weg. Wat beduidt geld en goed als de eer verloren is?’

‘Het gelaat der oude vrouw werd door zenuwachtigheid geheel vertrokken. Wilde kreten ontsnapten hare lippen, die zich stuiptrekkend bewogen; zij werd door een hevigen aanval van zenuwkramp aangetast en mijn vader gebood mij om de kamer te verlaten. Ik weigerde eerst, daar ik hem niet gaarne alleen wilde laten, bij deze zwaargeschokte zieke, doch hij zegde met groote innigheid tot mij: ‘Ga, Gertrude, en leg u te rusten; het zal hier een zeer onrustigen nacht geven; het is echter mijn plicht als zoon, mijne oude moeder nu niet te verlaten, en gij zoudt meer in den weg zijn dan dat gij mij zoudt kunnen helpen. Uwe gezondheid is te teeder om zulke schokken het hoofd te kunnen bieden en daarom goeden nacht, mijn lief kind, en ga slapen!’ Hij kuste mij met groote liefde op het voorhoofd en drong mij toen de deur uit.

‘Nog geheel onder den invloed van dezen, aan gebeurtenissen zoo rijken dag, zette ik mij aan het venster mijner kamer en keek naar buiten in den donkeren nacht. Ik kon niet besluiten mij te bed fe begeven en te gaan slapen. De gedachte aan Leo, aan mijne grootmoeder en Mathias, woelden in mijn hoofd dooreen en het schrikbeeld van dezen laatsten vervolgde mij onophoudelijk; ik durfde het venster niet openen, uit angst om het roode hoofd van dien afschuwelijken mensch wellicht op de straat te zullen zien verschijnen.

‘Natuur en jeugd deden echter eindelijk hare rechten gelden en ik sliep in. De morgenzon scheen reeds helder in mijne kamer toen ik ontwaakte. Ik kleedde mij haastig aan en spoedde mij naar het kamertje van mijne grootmoeder. De deur was gesloten, doch op mijn zacht kloppen opende mijn vader en trad mij in het portaal te gemoet. Zijne lippen beefden terwijl hij mij toesprak. ‘Daarbinnen, Gertrude,’ zegde hij, ‘daar in deze kleine ruimte, waar 15 jaren lang uwe oude grootmoeder rustig spon en las, bevindt zich nu nog slechts een lijk. Ik heb mijne beste vriendin op aarde verloren. Dit moederhart, dat in vreugde en zorgen voor mij sloeg, hetwelk zoo menigmaal om mij sidderde en beefde, staat nu stil. De hand, die zij zoo menigmaal zegenende op mijn hoofd legde, is nu verstijfd! Hoe weinig belangstelling die oude vrouw ook bij anderen opwekte en hoe weinig zij hier zelfs in huis zal worden gemist - ik, ik heb in haar mijne moeder verloren en mijne ziel is diep, zeer diep door dit verlies getroffen.’

‘Ik vermengde mijne tranen met die mijns vaders; het deed mij leed den ernstigen man zoo ter neer gedrukt te zien. Volgens zijne gewoonte om zich bij treurige gemoedsstemming af te zonderen, sloot hij zich dien dag en ook den volgende in zijne kamer op; slechts des avonds hoorde ik hem zacht de trappen opkomen en zich naar grootmoeders kamer begeven, even of hij haar als vroeger nog goeden nacht

ging zeggen. Den daaropvolgenden dag was hij gedurig bezig bm toebereidselen voor de begrafenis te maken. Mijn vader bracht alles met de grootste nauwgezetheid in orde en ik was in dien tusschentijd aan mij zelve overgelaten. Leo was den dag na het overlijden mijner grootmoeder wel gekomen om ons te bezoeken, maar ik had hem niet gezien, daar mijn vader hem door de meid kennis liet geven van de treurige gebeurtenis in ons huis en om verschooning liet vragen, dat wij zijne bezoeken niet voor na de begrafenis konden afwachten.

De begrafenis was eindelijk voorbij en ik

hoopte nu met elk uur op de verschijning van Leo; ik verlangde te meer naar den geliefde, wijl ik hem nu reeds in acht dagen niet gezien had. Op eenen middag kwam er op eens een prachtig rijtuig aanrollen en hield voor onze woning stil. Twee bedienden die achterop stonden, sprongen haastig van het rijtuig af, om het portier te openen, waar nu een oudachtig deftig heer uitsteeg, wiens smaakvolle kleeding nog door eenige ordeteekens werd versierd. ‘Zijne Excellentie M. den baron von Steffitz,’ meldde, de bediende met luider stem aan de dienstmaagd, die de deur opende.

‘Bevende van blijdschap spoedde ik mij naar de voorzaal om den voornamen gast te gemoet te gaan. Leo's vader kwam alzoo het eerst ons een bezoek brengen, hij wilde zeker zelf het verzoek van zijn zoon ondersteunen en zoo zou dan hoogstwaarschijnlijk weldra onzen hartewensch niets meer in den weg staan. Ik voelde hoe bij deze gedachte zich een glans van innerlijk geluk over mijn gelaat verspreidde. - Zijne Excellentie ging de voorzaal door, groette mij met eene beleefde buiging en begaf zich toen in mijns vaders kamer, waarvan de deur zich achter hem sloot. - Ik begaf mij naar de tuinzaal en zat daar in koortsige opgewondenheid, elk oogenblik verwachtte ik geroepen te zullen worden. Doch te vergeefs, ik ontving geene uitnoodiging om bij de twee heeren te verschijnen. Een geheel uur van spanning ging voor mij om; na verloop van dezen tijd hoorde ik hoe mijn vader den baron naar de voordeur geleidde en diens rijtuig wegrolde.

‘Ik ijlde bijna ademloos naar mijns vaders kamer. Hij stond bij den schoorsteen en streek zich, als onbewust, van tijd tot tijd met de hand over het voorhoofd. Ik ging naar hem toe en wilde mijnen arm om hem heen slaan. Hij weerde mij echter af en herhaalde de beweging met zijne hand naar zijn voorhoofd. Zware ademhaling bewoog zijne borst en verried den innerlijken strijd dien hij kampte. Zoo had ik mijnen vader nog nooit gezien; niet bij den dood van moeder, of grootmoeder, niet zelfs bij de verschijningen van Mathias. In mijn grenzeloozen angst drong ik den anders zoo krachtigen man naar de rustbank, waarop hij toen als gebroken nederviel, terwijl hij mij met een strakken blik aanstaarde.

‘Eindelijk begon hij met eene stem, die bijna geheel zonder klank was, te spreken. ‘Gertrude,’ zegde hij, ‘er is in de laatste dagen zoo veel treurigs om u heen voorgevallen, dat het mij bijna voorkomt eene voorbereiding te zijn geweest voor hetgeen ik u thans als het allertreurigste wat u treffen kan, heb mede te deelen. Wat gij tot nu toe droevigs beleefd hebt, trof u niet zoo onmiddellijk, het kon niet zoo sterk tot uw binnenste doordringen; wat ik u nu te zeggen heb, raakt echter uw innerlijk zieleleven. Ik moet u mededeelingen doen, die het gedroomde geluk uws harten voor eeuwig zullen vernietigen.’ - ‘Vader,’ viel ik hier op in, ‘o spreek het maar in eens uit! Wat is er met Leo geschied?’ - ‘Voorbij, mijn kind, het is alles voor immer voorbij!’ zegde hij. ‘Er kan nooit eene verbintenis tusschen u en den jongen baron plaats vinden.’ - Ik gaf een luiden gil.

‘En waarom niet?’ riep ik uit. ‘Waarom mag er geene verbintenis tusschen ons gesloten worden? rust er dan eene vlek op mij? drukt er eene zoo groote schuld op u, dat gij zelfs uw kind onwaardig maakt, de hand van een rechtschapen man aan te nemen?’

‘Mijn vader zag mij met een onbeschrijfelijk weemoedigen blik aan. ‘Ik heb in mijn leven geen kwaad bedreven, dat mijn geweten bezwaart, of mij in de oogen der menschen als eerloos brandmerken kan, en toch kleeft er eene smet op mij, die zich

zelfs nog op uwen naam overdraagt; eene smet die ons beide uit de zoogenaamde beschaafde samenleving bant, ofschoon zij dan ook geheel buiten ons toedoen, door Gods wil, op ons gekomen is. Ik wil u alles vertellen, wil al het duistere in mijn verleden en al wat voor het tegenwoordige uwe bevreemding wekken kan, voor u ophelderen. Doch wat gij ook hooren zult, wees krachtig, mijn kind! Ook zelfs dan, als ik met mijnen voet den bloemenhof van uw leven zal vertreden.

DE LINDE VAN HENDRIK DEN LEEUW TE BRUNSWIJK, NAAR C. BOURDET.

'Mijn vader was scherprechter te B., de volkrijke hoofdstad eener provincie in Noord-Duitschland en met het woord scherprechter is eigenlijk alles uitgesproken, wat ik te zeggen heb. Dit eene woord ontsluiert u het geheim en het ongeluk, dat op ons drukt en dat u onwaardig maakt den naam van baronnes von Steffitz te dragen.' - Als door den bliksem getroffen was ik bij het woord 'scherprechter' ineengezakt. Mijn smeekende blik zocht de oogen mijns vaders, alsof ik hem bidden wilde dit gezegde te herroepen. 'Arm kind,' zegde mijn vader, zich nu vol liefde over mij heen buigende, 'treft de klank van dien naam u zóó zeer? Is zelfs in uw afgezonderd leven het huiveringwekkende wat die naam geeft nog doorgedrongen? Nogmaals roep ik u toe: Wees sterk, mijn kind, verdraag wat ook uw vader heeft moeten verdragen, verdraag wat geen eigen schuld, maar een ongelukkig noodlot over ons gebracht heeft.' - Ik kuste met bevende lippen mijns vaders hand en hij ging nu voort:

'De scherprechter is de echte paria in de samenleving, de paria, die van elke gemeenschap met haar is uitgesloten, wiens nabijheid zoo verpestend schijnt te zijn, dat elk mensch hem ontwijkt, en wiens aanraking elk verontreinigt dien hij ook slechts bij toeval treft. Zijn huis is vervloekt en niemand durft het betreden; laat hij of eenig lid zijner familie zich op straat zien, zoo wijken alle menschen huiverend terug en fluisteren zacht: 'Dat is de scherprechter!' Het is bijna niet beter dan dat men zeide: 'Het is de duivel.' - En toch moet deze duivel door de regeering niet alleen geduld, maar volgens hare instellingen zelfs begunstigd worden, omdat men

hem noodig heeft. Zonderlinge tegenstellingen in de wereld! - Uit vrije beweging treedt dan ook zelden iemand voor deze betrekking op, maar zij gaat gewoonlijk van den vader op den zoon over. Zelfs de knecht, wiens hulp onontbeerlijk is, neemt slechts eene zoodanige betrekking aan als hij reeds uit elke andere, hoe onteerende ook, is weggejaagd.

'Mijn vader had uit liefde tot mijne moeder de betrekking van scherprechter in B. aanvaard. Hij was een klein, zwak man, een Franschman van geboorte, die gedurende de revolutie van 1793 zijn vaderland was ontvlucht, omdat hij, als verdacht van medeplichtigheid, door het toenmalig bewind ter dood veroordeeld was. Zijne vlucht gelukte slechts als door een wonder; ongedeerd kwam hij op de grenzen van Duitschland aan en trok toen bedelende voort, steeds zoekende om ergens eene voor hem geschikte betrekking te vinden, die voldoende was om in de hoogst noodige dagelijksche behoeften te kunnen voorzien. Eindelijk vestigde hij zich te B. en gaf daar voor een zeer geringen prijs onderwijs in zijne moedertaal. Door een toeval leerde hij mijne moeder daar kennen en vatte zoo groote liefde voor haar op, dat hij den ban verbrak die op het huis haars vaders den scherprechter lag, door hem te bezoeken en om de hand zijner eenige dochter te vragen. De oude man wilde hem echter zijne dochter niet ten huwelijk geven, dan onder beding dat hij hem zou opvolgen in de betrekking, die reeds meer dan honderd jaar in zijne familie was waargenomen, hij bezat geen zoon en wenschte daarom dat zijn schoonzoon den post van scherprechter van hem overnam.

'Na een zwaren strijd, dien mijn vader met zijn gevoel te kampen had, behaalde toch de liefde de overwinning en om mijne moeder de zijne te kunnen noemen, werd hij scherprechter; nooit heeft hij echter door de uitoefening van zijn ambt zijne handen met menschenbloed bevlekt.

'In lange jaren kwam het niet voor dat er een doodvonnis moest worden voltrokken; eens echter werd er een moordenaar ter dood veroordeeld en moest mijn vader in zijnen post optreden, doch alleen de gedachte hieraan vervulde hem zoozeer met afgrijzen en ontzetting, dat hij ten gevolge daarvan door zware zenuwkoortsen werd aangetast en er een scherprechter uit een naburig klein stadje moest worden ontboden, om zijne plaats te vervangen. Gij ziet dus, dat van vaders zijde slechts door den naam en niet door de uitoefening van het beroep eene smet op mij kleeft; doch dit was toch voldoende om het geluk van mijn leven te vernietigen en het uwe met hetzelfde lot te dreigen.

(*Wordt vervolgd.*)

[Nummer 47]

Onze gravures.

Vlaamsche boeren.

VLAAMSCHE BOEREN, NAAR DAVID TENIERS.

Het paar op onze eerste gravure doet ons juist niet denken aan *Adonis* en *Apolio*, maar veeleer aan de woorden, die koning Lodewijk XIV van Frankrijk uitsprak, toen men hem eenige schilderijen van Teniers vertoonde: '*Otez-moi ces magots.*' (*Doe die apengezichten uit mijne oogen.*) Want leelijk zijn zij, die twee specimen onzer voorvaderen, maar waar tevens. Teniers' figuren zijn trouw gevolgd naar het leven en hij liet zich in zijne keus geenszins leiden door schoonheidsvormen, maar slechts door sprekende karaktertrekken. Zijne landelijke tafereelen zijn dan ook de ware

weerspiegeling van een weinig beschaafde, ruwe, doch eenvoudige wereld, die koning bodewijk geheel onbekend was en over wier afschildering hij dus voorzeker wel de allerlaatste bevoegde beoordeelaar was. In de gepruikte, met lint en strik opgesierde, valsche, kruipende, vleiende en karakterlooze hofwereld zijns tijds was *le roi-soleil* voorzeker beter te huis. Er zijn op onzen Vlaamschen buiten echter nog achterkleinzonen van Teniers' modellen genoeg overgebleven, die er eene eer in stellen de familietrekken niet te verloochenen, om ons volkomen te overtuigen hoe waar die groote meester de boeren zijner eeuw afmaalde. De beschaving, die sindsdien machtig inwerkend, haren verfijnenden en veredelenden stempel ook op den uitwendigen mensch drukken kwam, maakt echter Teniers' typen meer en meer zeldzaam, al ontbreekt het dan ook tegenwoordig niet, geheel, zelfs in de hoogste kringen, aan leelijkaards van eerste klas.

De vier- en driewieler voor twee personen.

Weinig menschen zullen er aan denken, wanneer zij een wieler (vélocipède) in werking zien, dat dit voertuig nog voortdurend een onderwerp van studie blijft, zoowel voor werktuigkundigen, als voor belangstellenden in de welvaart der menschen. De meesten zien er slechts een soort van speelgoed of kunstenmakersgereedschap in, en komen niet eens op de gedachte van hoeveel belang dat voertuig kan worden voor de behoeften van duizenden, om zich door eigen kracht spoedig!, goedkoop en niet te moeielijk, van de eene plaats naar de andere te vervoeren. De tijd zal daar verandering in brengen, want waar zooveel bevoegden, bij de reeds zoo groote gegevens, onafgebroken en ernstig hunne aandacht wijden aan zulk een onderwerp, daar moet in het eind een middel voor den dag komen, dat voor het zelfvervoer aan al onze eischen ten volle zal voldoen. Er is hier dan ook al heel wat ter verbetering gedaan, vooral wat de gemakkelijkheid, de snelheid en de sierlijkheid aangaat. Het minst van allen heeft men tot nog toe vooruitgang kunnen waarnemen in de middelen tot b e v e i l i g i n g van de berijders, en de geringe verbeteringen, die men in dit opzicht heeft aangebracht, zijn schier altijd geschied ten koste van de snelheid en de gemakke-

lijkheid. In ieder geval blijft de tweewieler voor velen onbruikbaar, niet alleen omdat zij zich om velerlei redenen niet durven wagen aan acrobatische toeren, maar ook omdat men op den wieler, zelfs wanneer hij eene niet aanzienlijke hoogte bezit, zich eigenlijk nooit veilig kan gevoelen, en vele ongelukken dat gevoel van onveiligheid ten zeerste wettigen.

Het behoort zoo ver te komen met de middelen tot zelfvervoer, dat zij voor menschen van iederen leeftijd en van iedere corpulentie, zonder eenige vrees voor gevaar, gemakkelijk te gebruiken zijn. Elke schrede in die richting verdient dus belangstelling, en onze lezers zullen er ongetwijfeld prijs op stellen kennis te maken met de vier-, drie-, twee- en zelfs eenwielige vélocipèdes van den eerw. pater Jeen, waarvan wij wellicht later de afbeelding zullen geven, en waarvan sommigen niet onmogelijk eene omwenteling zullen teweegbrengen op het gebied van het zelfvervoer, zoowel wat de snelheid als de veiligheid betreft.

De vierwieler voor twee personen bestaat, zooals uit onze gravure blijkt, uit twee stevig verbonden wielers, zoodanig samengesteld, dat de vreesachtigste er zich veilig op gevoelt, en dadelijk zonder eenigen bijstand zich kan oefenen. Het omvallen wordt er bij voorkomen door de stevige koppeling, terwijl het zoo dikwijls gebeurende voorovertuimelen al terstond verhinderd wordt, doordat men zeer zelden voor beide groote wielen t e g e l i j k een struikelblok zal ontmoeten. Mocht dit laatste evenwel ooit het geval kunnen zijn, dan hebben de bovenbeenen der berijders geen gevaar belemmerd te zijn door de stuurkruk, en ongelukken te veroorzaken, vooral ook daar de berijders hier een vrij gebruik van hunne handen behouden. Het sturen geschiedt, zooals uit de teekening blijkt, door middel van de achterwielen, wier stangen bovenaan gekoppeld zijn, en daar voorzien zijn van een of twee handvatsels. Ultra-vreesachtigen kunnen zich met eene hand vasthouden aan de dwarsstaaf, waar de stuurkruk langs schuift. Voor eerstbeginnenden, die zich liever vasthouden willen aan een steunsel vóór zich, kan men gemakkelijk iets bevestigen, waar zij bij mogelijk, schier niet te veronderstellen, voorovervallen, zonder hindernis overheen kunnen glijden.

Om het gebruik op veelbereden grintwegen te vergemakkelijken, geeft men ze de wijdte van het wagenspoor.

Hoewel iedereen er terstond mee voort kan, zonder bijstand, wordt er toch natuurlijk eenige oefening vereischt om regelmatig en vlug te rijden. Dit gaat echter zeer spoedig.

Voor minder vreesachtigen, die evenwel toch gaarne veilig willen zitten, vervangt men de twee kleine wielen door één stuurrad, dat de halve doorsnede heeft van de groote wielen. De gemakkelijkheid van werking, en de snelheid winnen daar natuurlijk veel bij.

Binnenkort hopen we een driewieler te geven, die èn om de gemakkelijke werking, èn om de groote vlugheid van groot belang is voor het zelfvervoer.

Een kalme avond.

Hoe jaagt het hart mij van zalig genoegen,
Als 't na een dag van vermoeiing en zwoegen.
De kalme rust in de velden geniet!
Hoe plechtig grootsch, en hoe zalvend, hoe lavend,
Wen 't schouwtooneel van een helderen avond
Aan de opgetogene blikken zich biedt!....

Het suisend lied van den wind in de twijgen;
Geheimnisvol een gefluister, een hijgen,
Als waarde een koor er van geesten in 't woud;
De trippeltoon van des beekjes geklater,
En dan op eens het harmonisch geschater
Des nachtegaals, onnavolgbaar en stout.

De zilvren maan aan den donkeren hemel;
Het weiflend licht van het sterrengewemel;
Het wolkje, dat door de kreitsen daar spoedt;
Het golvend graan met zijn wiegende halmen,
Het bloemtapijt met zijn geurige walmen, -
't Zegt alles: ‘God is zoo groot, is zoo goed!...’

Ik meng mijn stem bij die duizenden monden,
Die 's Heeren macht en Zijn goedheid verkonden;
Ik buig deemoedig de knie en het hoofd
En murmel: ‘O God, o mijn God, ik bewonder
Uw kalme rust als Uw stormengedonder!...
Uw Naam, o Heer, zij gezegend, geloofd!...

Frs. S. DAEMS.

Bij het graf mijns vaders.

De koude noordewind blaast huilend door de vlakte,
Met onbetoomde kracht
En, 't statig hoofd des eiks, vergrijsd door 't hevig stormen
Bukt zwijgend voor zijn macht;
Hij rukt in zijne vaart de laatste struikjes mede,
En 't bloempje zwak en teer
Vergeten of gespaard door zefirs koelen adem,
Valt dor en stervend neer!

Op 't kille doodenveld alléén wil ik verwijlen....
Die plaatse wordt mij duur!
'k Wil treurend met den geest 't besneeuwde perk betreden,
Bij 't sluimren der natuur!
Geen lachend tafereel van welbezochte streken
Waar pracht en weelde troont,
Geen schittrend levensbeeld zal zich mijn' blik vertoonen,
Waar hoop en liefde woont!

Alléén! bij 't eenzaam graf, waar nedrig en verlaten
Een brave vader rust!
Waar 't grijnzend spook des tijds bespottend en vernielend
Zijn koud gebeente kust!
O, nimmer zal voor hem de Lente zich vertoonen,
Met al heur tooverpracht!
Geen warmend zonnelicht zijn grafsteê binnendringen,
't Blijft alles donkre nacht!

Wanneer de schoone tijd der bloemen weer zal keeren
Gevierd door al wat leeft,
En, 't lustig voog'lenkoor in vrij en bont gewemel
Door 't wijde luchtruim zweeft;
Dan zal mijn goede geest mij naar dit graf geleiden,

En zuchtend nog misschien
Als nu, bij winterdag, doch, min ter neer geslagen
Zal ik het wederzien!

Als 't jeugdig lenteloof zijn heuvel zal bedekken
Verfrischt door morgenddauw,
En, dat mijn tranend oog verlangend op zal staren
Naar 't zuiver hemelblauw,
Dan hoor ik tot mijn hart een troostende engel spreken;
‘Hier was zijn aardsche woon!
Doch ginds, in hooger sfeer, begroet hem 't licht der zaalgen,
Voor 's Scheppers' glorietroon!’

FANNY DE POOTER, geb. DUPUIS.

Het Landjuweel van Antwerpen in 1561
Door
Henri Claes.
(*Slot.*)

De 3 Augusti 1561 is inderdaad een heugelijke dag in de Antwerpsche geschiedenis. Onze stad had haar gewaad der groote feestdagen aangetrokken; aan de gevels der huizen vlaggen, wimpels en festoenen; op de openbare plaatsen sierlijke praalbogen in den weelderigen stijl der hergeboorte. In die wonderbare XVIe eeuw hielden onze voorouders er aan bij zulke gelegenheden eene pracht ten toon te spreiden die, om zoo te zeggen, onze gedachtvermogens te boven gaat. Overal heerschte vreugde en leven. Talrijke vreemdelingen doorkruisten onze straten; allen, vreemdeling en inboorling, waren het eens om tusschen dat gewoel en gedrang de beste orde te handhaven.

Om 2 ure 's namiddags kwamen de Gildebroeders der *Violiere* bijeen, om gezamenlijk naar de Keizerspoort de deelnemende kamers te gemoet te rijden. Zij waren ten getale van 65 op prachtig uitgedoste paarden gezeten, in hunne kostelijke eenskleederen. Deze bestonden in purpere zijden tabbaarden, doorstreept met wit satijn of zilveren laken, witte wambuizen, doorstreept met rood, witte kousen en laarsjes, purpere hoeden met roode, witte en purpere vederen. Aan de Keizerspoort (later Berchemsche poort genaamd en thans verdwenen) werden de vreemde deelnemende kamers plechtig ontvangen. Zij waren 14 in getal en onder het geklank der klaroenen en het gejuich der menigte, deden zij hunne intrede in Antwerpen, om zich langs de Huidevettersstraat, Eiermarkt en Melkmarkt naar de Groote Markt, vóór het stadhuis, te begeven.

De stoet was grootsch en indrukwekkend; nimmer had men soortgelijken in onze Nederlanden gezien. Zonder de Gildebroeders op de wagens, de blazoendragers, schildknapen, lakeien, trompetters, trommelslagers en andere speellieden te voet, beliep het getal rederijkers te paard uit al de steden tot 1393, dat der praalwagens tot 23 en der andere wagens tot 197.

Wij denken het niet zonder belang beurtelings eenige woorden aan de intrede van elke kamer, aan het getal harer leden en dezer kleedij toe te wijden.

Na de uitschrijvende kamer *de Violiere* kwamen de twee Antwerpsche kamers, die zooals gezegd is niet om prijs te winnen, maar ‘*uut goeder minnelyken broederschap*’ aan de intrede deel namen.

1. *De Goudbloem van Antwerpen.* - De leden dezer kamer waren 48 in getal te paard en droegen roode mantels met groen gevoederd, roode hoeden met witte pluimen, witte wambuizen, kousen en laarsjes. Verder waren in den stoet trompetters, schildknapen en voetknechten in dezelfde kleedij, en een sierlijk allegorische zegewagen.
2. *De Olijftak van Antwerpen.* - Er waren 47 leden dezer kamer te paard, gekleed met groene mantels wit gevoederd, groene hoeden met witte vederen, witte wambuizen en kousen. Het getuig der paarden was groen met witte kwispels. Deze kamer had ook eenen praalwagen.
3. *De Vreugde-bloem van Bergen-op-Zoom.* - Dit was de eerste der vreemde kamers. Zij telde 54 leden te paard in lichtbruine kleedij, met hoeden met roode en zwarte pluimen, roode wambuizen, zwarte kousen en witte laarsjes. Er waren twee allegorische speelwagens en 12 andere wagens, op welke gildebroeders met toortsen en vuurpannen.
4. *De Peoene van Mechelen.* - Van deze kamer waren 326 leden te paard. Hunne kleedij bestond uit roode hoeden met gele vederen, gele wambuizen, kousen, zwarte laarsjes. Benevens zeven speelwagens prachtig opgesierd en allegorische personagiën verbeeldende, waren er nog zestien andere wagens overdekt met rood laken en met blazoenen versierd. De leden reden twee en twee, dragende beurtelings toortsen en peoenbloemen. Met de voetknechten en de gildebroeders op de wagens waren er ten minste 600 personen in dezelfde kleedij.
5. *De Groeiende Boom van Lier.* - Deze kamer telde 108 leden te paard, met groen mantels met wit geboord en roode sluiers, groene hoeden met roode en witte pluimen, witte wambuizen en kousen, zwarte laarsjes. Er waren verder twee allegorische speelwagens en 15 andere wagens, overdekt met groene laken, waarop gildebroeders met toortsen en vuurpannen.
6. *De Lisbloem van Mechelen.* - Er waren 46 leden te paard, elk met eene lisbloem in de hand. Zij droegen blauwe mantels met

wit passement geboord, blauwe hoeden met witte pluimen, roode wambuizen en kousen en zwarte laarsjes. Er waren nog vier wagens met gildebroeders.

7. *De Kauwoerde van Herenthals.* - Van deze kamer waren er 51 leden te paard, met bruine mantels en violette sluiers, groene hoeden met witte pluimen, roode wambuizen en kousen en zwarte laarsjes; verder acht wagens met gildebroeders dragende toortsen.
8. *De Goudbloem van Mechelen.* - Deze kamer telde 40 leden te paard met groene mantels en roode sluiers, roode hoeden met witte pluimen, witte wambuizen, roode kousen en zwarte laarsjes; eenen allegorischen speelwagen en 16 andere wagens, waarop gildebroeders met toortsen en vuurpannen.
9. *De Leliebloem van Diest.* - Er waren 25 leden te paard, in bruine kleedij met roode sluiers, groene hoeden met witte en gele pluimen, roode wambuizen, zwarte kousen en witte laarsjes: verder 8 wagens overdekt met bruin laken.
10. *Het Leliken van den Dale van Leeuwe.* - Deze kamer telde 40 leden te paard, dragende bruine mantels, bruine hoeden met witte en roode pluimen, roode wambuizen, gele kousen en zwarte laarsjes; verder zes wagens met gildebroeders en vuurpannen.
11. *De Christus-oogen van Diest.* - Van deze kamer waren er 38 leden te paard, dragende elk eene toorts, en gekleed in goudgele mantels met groene sluiers, roode hoeden met witte pluimen, blauwe wambuizen, roode kousen en witte laarsjes; een allegorische speelwagen en 20 overdekte wagens met gildebroeders en vuurpannen.
12. *De Roos van Leuven*: - Van deze kamer waren er 40 leden te paard, gekleed in lijfvervige mantels met wit geboord en roode sluiers, zwarte hoeden met roode en witte pluimen, zwarte kousen en wambuizen en witte laarsjes; verder vijf wagens, waarop gildebroeders met toortsen en vuurpannen.
13. *De Vurige Doorn van 's-Hertogenbosch.* - Deze kamer telde 125 leden te paard. Zij droegen groene mantels met gouden passement geboord en roode mouwen; roode hoeden met witte pluimen, roode wambuizen en kousen, zwarte laarsjes. Er volgde een zinnebeeldige wagen en andere wagens met gildebroeders.
14. *Het Maria-kransken van Brussel.* - Deze kamer deed de laatste hare intrede en besloot op eene schitterende wijze den prachtigen stoet. Ik laat hier de beschrijving volgen, welke de Engelsche zaakgelastigde Richard Glough aan zijnen meester Thomas Gresham over deze intrede maakte en wiens getuigenis, mits hij vreemdeling is, geen wantrouwen kan inboezemen. Na over de andere rhetorijkkamers gesproken te hebben, komt hij aan de intrede van die van Brussel.

‘Maar de bijzonderste van al was Brussel; deze dacht mij een droom te zijn. Ten eerste kwamen zij in met eene ontzaggelijke menigte trompetters, herauten, voetknechten, standaarden wapendragers, en verscheidene soorten van officiers. Na deze volgden 7 praaltooneelen, welke door 150 man werden gedragen, en zoodanig waren opgetooid met jonge kinderen in gouden laken, zilver en satijn van alle kleuren, zoodanig geborduurd en bewerkt en in zoo goeden smaak, dat ik niet weet wat er van te schrijven. Rond elk praaltooneel reden 4 man te paard, met toortsen in de hand en gekleed in lange tabbaarden, op de Poolsche wijze, van karmozijn satijn, geboord en geborduurd met goud en zilver; roode hoeden, opgeschikt als de overige, met

witte veders, witte satijnen wambuizen en witte laarsjes, breede gordels van gouden taffetas met zwaarden van gelijke. Achter elk dezer 7 praaltooneelen kwamen 76 wagens allen overdekt met rood laken met wit geboord en rondom behangen met wapenschilden. In 21 dezer wagens zaten zeer fraaie personaadjes, sommige in harnas, andere als nonnen, andere als monnikken, priesters, bisschoppen, kardinalen en alle slach van geestelijke personen met wonderlijke zinspreuken, welke ik niet goed kon vatten, want het was twee ure na middernacht eer zij binnen kwamen, zoodat ik het niet wel kon onderscheiden, zelfs bij het fakkellicht.

'Achter deze wagens kwamen 360 man te paard allen in karmozijn satijn, geborduurd met goud en zilver, zooals de anderen; daarna hun kapitein met 24 voetknechten, allen in karmozijn satijn, witte laarsjes en wambuizen van gelijke, en eindelijk volgden 25 wagens overdekt met rood en geladen met kisten en bagaadjen. Ik schat dat er 600 ruiters waren, allen in karmozijn satijn en 130 wagens; zoo dat, met degenen die te paard zaten en degenen die in de wagens lagen en de kinderen op de tooneelen, ik denk dat er 1000 personen in zijde gekleed waren, en dat er alles te zamen ten minste 1000 paarden waren.

'Dit was de vreemdste zaak die ik ooit gezien heb en die ik denk ooit te zien; want de intrede van koning Philips II in Antwerpen met de bekostigingen van al de natiën samen voor den toestel, was niet te vergelijken bij de kosten door de stad Brussel gedaan. Zij zullen met dit al niets meer winnen dan eene zilveren schaal van zes onsen! Ik wilde wel, dat eenige onzer edellieden van Engeland dit hadden gezien (ik meen degenen die zich inbeelden dat de wereld van havermeel gemaakt is); het zou doen gelooven dat er anderen zijn dan wij, en zoo voorzien in de toekomst; want zij die dit kunnen, kunnen meer doen.'

Tot daar het schrijven van Richard Glough. Men staat verstomd bij het lezen van zulke tafereel en; in onze negentiende eeuw kan men zich van zulke pracht en rijkdom voor een letterkundig feest door eene tooneelmaatschappij uitgeschreven, geen denkbeeld vormen.

Als men nagaat dat al dat volk met paarden, rijtuigen en reisgoed gedurende eene maand moest geherbergd worden, kan men beseffen tot welken graad van weelde en voorspoed Antwerpen in de XVIe eeuw geklommen was.

Verschillige der zegewagens en der geschilderde blazoenen, die door elke kamer in den stoet werden gedragen, waren meesterstukken van smaak en vinding en toonen ons den vooruitgang, welke onze voorouders toen in de beeldende kunsten gemaakt hadden.

Terwijl de prachtige stoet de bewondering der toegestroomde menigte verwekte, werd deze door de grappen en aardigheden der zotten of narren van elke kamer in luimige stemming gebracht. Deze personaadjes waren destijds in elke rhetorijkkamer onmisbaar. Waren hunne zotternijen of kwinkslagen altijd geene fijne boerten of geestige zetten, zij bereikten meestal hun doel: de menigte vervroolijken en doen lachen; ze zouden het ook in alle geval staande houden tegen de zedelooze en dubbelzinnige zinspelingen door onze hedendaagsche hansworten op het tooneel uitgekraamd. Een bewijs van het belang dat door de rhetorijkkamers aan de zotten of narren werd gegeven, vinden wij hierin dat tusschen de uitgeschrevene prijzen op het Landjuweel er drie bestemd waren voor 'het innocentelijcst of onnooselijcst den zot te maken.'

Het was laat in den nacht toen de plechtigheden van den eersten dag een einde namen. Over het huisvesten en voeden van zooveel duizenden mannen en paarden

vinden wij geene bijzonderheden in onze geschiedenissen of kronijken, hetgeen ons doet vermoeden dat alles zonder belemmering en in de beste orde is afgeloopen.

Daags daarna, 1 Augusti, is er in tegenwoordigheid der heeren Burgemeester, Schepenen en Raadsleden der stad, en der Prinsen, Hoofdmannen, Dekens en Facteurs der verschillige kamers, door de beëedigde beoordeelaars van den prijskamp overgegaan tot de beurtloting der optredingen.

Den 5 Augusti deden de kamers, met niet minder pracht en luister dan bij hare intrede, haren plechtigen en figuurlijken kerkgang in de kathedrale kerk van O.-L.-Vrouwe van Antwerpen.

Denzelfden dag 's namiddags speelden *de Violieren* hunnen welkom aan de Brabandsche kamers. Deze bestond in een tooneelstuk, vervaardigd door den facteur der kamer, Willem Van Haecht, en Rhetorica voorstellende, die lang geslapen hebbende en heel verkoud zijnde, nogtans in den schoot van Antverpia is bewaard geworden en in naam der kunst en poëzij gewekt wordt door *de Violiere*, verbeeld door drie Nymphen, welke de eene in het wit, de andere in het rood en de derde in het violet of purper gekleed waren.

Den 6 Augusti had de zot der *Violieren* al zijne makkers der andere kamers uitgenoodigd om op het speeltooneel vóór het stadhuis den langsten teug te komen drinken. Daar bedreven zij dan ook vele belachelijke kluchten en aardigheden.

Den 7 Augusti heeft het stadsbestuur al de Prinsen, Hoofdmannen, Dekens, Facteurs en bijzonderste bestuurleden van elke kamer op een kostbaar banket uitgenoodigd, hetwelk door het voordragen van gedichten en het uitvoeren van muziekstukken werd opgeluisterd.

Den volgenden dag begonnen de kamers op hunne beurt hunne ‘spelen van sinne’ te vertoonen ter oplossing der vraag: ‘Dwelck den mensche aldermeest tot conste verwect?’

Het zou ons te verre leiden al deze tooneelspelen te ontleden; wij zullen ons vergenoegen met het antwoord of solutie van elke kamer mede te deelen.

Deze waren als volgt:

De Olijftak van Antwerpen: *Den Gheest Gods.*
De Goudbloem van Antwerpen: *Loflijke fame midts eerlijck gewin.*
De Vurige Doorn van 's Hertogenbosch: *Den geest Gods der wijsheyt die door de liefde werct.*
De Vreugde-bloem van Bergen-op-Zoom: *De liefde.*
De Lelibloem van Diest: *Den loon prijsweerdich.*
Het Leliken van den Dale van Leeuwe: *'T is Gods Geest die den mensche tot conste verwect.*
De Goudbloem van Vilvoorde: *Natuurlijck verstandt door des gheests inspiracie.*
De Christus-oogen van Diest. *De Liefde.*
Het Maria-kransken van Brussel: *Den oirboir.*
De Peoene van Mechelen: *Dbevroedsaem aenmereken van d'excellencie der consten.*
De Groeyende Boom van Lier: *Hope van gloriën onsterflijck hemels ende aertsch.*
De Kauwoerde van Herenthals: *Dnatuerlijck ingheven dat tot kennissen strect.*
De Roos van Leuven: *Lof, eere ende prijs.*
De Lisbloem van Mechelen: *De Waerheyt.*

Deze antwoorden kwamen voor in het slot van elk zinnespel en werden door de verschillige (meestal zinnebeeldige) personagiën, die op het tooneel verschenen, voorbereid.

Benevens deze spelen van zinne, die doorgaans 700 verzen besloegen, had elke kamer nog voor te brengen: een *Referein* op het blazoen der kamer van viermaal 12 verzen; een *Poëtelyk-Punt* van viermaal 14 verzen; een *Prologe der Esbattementen* van 200 verzen; eene *Factie* of kluchtspel en een *Liedeken.*

De tooneelstukken en gedichten die hier werden opgevoerd en voorgedragen, zijn de schoonste gedenkteekens der Nederlandsche letterkunde van dien tijd; zij werden, zoowel als die van het Haagspel, waarover wij nog eenige woorden te zeggen hebben, het jaar nadien, 1562, door den koninklijken drukker Willem Silvius, te Antwerpen, in het licht gegeven en vormen eenen vrij zeldzaam geworden bundel, die de meeste waarde bezit, zoowel voor de geschiedenis onzer letterkunde als voor die onzer dierbare moedertaal.

De oefeningen van het Landjuweel duurden schier eene gansche maand en werden door onze bevolking met de grootste belangstelling gevolgd. Alle handelszaken werden verwaarloosd; men dacht aan niets dan feesten en de talrijke vreemde gasten gulhartig te onthalen.

Den 23 Augusti werden de prijzen als volgt toegekend:

De ‘opperprijs van 't schoonste en trium-

phantste incomen van de groote steden' aan 't *Maria-kransken* van Brussel.

De 'tweede prijs van 't schoonste incomen der minderen steden' aan den *Groeyenden Boom* van Lier.

De 'opperprijs van 't figuerlijckste en dmoralijcst incomen, bediedende hoe dat met wt jonsten zal versamen ende minnelijck scheyden', aan 't *Maria-kransken* van Brussel; de tweede prijs aan de *Peoene* van Mechelen.

De 'opperprijs van 't schoonste blazoen oft devijse' aan de *Peoene* voornoemd; de tweede prijs aan 't *Maria-kransken* van Brussel.

De opperprijs van den schoonsten kerkgang aan den *Groeyenden Boom* van Lier; de tweede prijs aan de *Vreugde-Bloem* van Bergen-op-Zoom.

De opperprijs van 't schoonste vieren aan 't *Maria-kransken* van Brussel; de tweede prijs aan de *Peoene* van Mechelen.

EEN KALME AVOND, NAAR ED. SCHLEICH.

De opperprijs van ‘'t beste esbattement’ aan den *Vurigen Doorn* van 's Hertogenbosch; de tweede prijs aan de *Lisbloem* van Mechelen; de derde aan de *Goudbloem* van Antwerpen; de vierde aan de *Leliebloem* van Diest; de vijfde aan de *Christus-oogen* van Diest; de zesde aan de *Roos* van Leuven.

De opperprijs van het ‘spel van sinne’ op de vraag: ‘d'welck den mensche aldermeest tot conste verweet’ aan de *Roos* van Leuven; de tweede prijs aan den *Groeyenden Boom* van Lier.

De opperprijs van de ‘Prologhe’ in welk gesteld werd ‘Hoe oirboirlijck den menschen

zijn, cooplieden die rechtveerdelijck handelen' aan het *Leliken van den Dale* van Leeuwe; de tweede prijs aan de *Peoene* van Mechelen.

De eerste prijs van de beste personagie aan de *Lisbloem* van Mechelen; de tweede prijs aan den *Groeyenden Boom* van Lier.

De 'opperprijs van 't poëtijckelijck punt: dwelk elke kamer voor zijn logijs stelden, 's daechs eer zy speelden, waeraf zy den zin en bediedinghe met vier X XIIII regelen pronuncierden,' aan het *Leliken van den Dale* van Leeuwe; de tweede prijs aan de *Roos* van Leuven.

BIJ HET GRAF MIJNS VADERS, NAAR E. TE PEERDT.

De opperprijs van ''t innocentelijcst of onnooselijcst den sot te maken' aan de *Vreugde-Bloem* van Bergen-op-Zoom; de tweede prijs aan het *Leliken van den Dale* van Leeuwe; de derde prijs aan de *Kauwoerde* van Herenthals.

Deze prijzen bestonden in zilveren voorwerpen van min of meer gewicht; onder andere woog de opperprijs voor het beste esbattement 'Landjuweel' geheeten, welke naam daardoor aan die feesten was gegeven, 42 onsen zilver.

Aldus eindigde dit glansrijk Landjuweel. Men bereidde zich om den volgenden dag, 24 Augusti, de vier Rhetorijkkamers van minderen rang, die aan het Haagspel kwamen deel nemen, plechtig te ontvangen.

Het Haagspel was om zoo te zeggen eene vollediging of sluiting van het Landjuweel. Met zulken wedstrijd werd aan de kamers van

minderen rang ook de gelegenheid gegeven, zonder overdrevene kosten, hunne verkleefdheid aan de moedertaal, en hunnen vooruitgang op het gebied der dicht- en tooneelkunst te betoonen en tevens menigen schoonen prijs mede te dragen. Onze Rhetorijkkamer '*de Violiere*' had dan ook, na het groote Landjuweel en om alle kamers van Braband de gelegenheid te geven de feesten bij te wonen, een Haagspel uitgeschreven. Op eene berijmde uitnoodigingskaart, de kamers toegezonden, was eene reeks prijzen, te zamen 90 onsen zilver, uitgeloofd.

Vier kamers hadden den oproep beantwoord en deden den 14 Augusti 1561 hunne plechtige intrede in Antwerpen.

Het waren:

De *Jenetten-bloem* of de *Ongeleerden* van Lier.
Het *Heibloemken* van Turnhout.
De *Bloeyende Wijngaert* van Berchem bij Antwerpen en
De *Koren-bloem* van Brussel.

Zij werden door de *Violieren* aan de Keizerspoort afgehaald, op dezelfde wijze als voor het Landjuweel, en tol op de Groote Markt begeleid onder de toejuichingen der toegestroomde menigte, die de letterkundige vermaken nog niet scheen moede te worden. Hoewel bij de intrede voor het Landjuweel niet te vergelijken, was de intrede voor het Haagspel niettemin prachtig en luisterrijk. De leden der kamers waren ook in kostelijke eenskleederen, vele te paard, en gevolgd van een aantal sierlijke zegeen reiswagens. De *Wijngaert* van Berchem telde niet minder dan 121 ruiters, eenen allegorischen speelwagen en 22 reiswagens; de *Jenettenbloem* of de *Ongeleerden* van Lier hadden het smaakvol gedacht den speelwagen te vervangen door een meisje te paard, verbeeldende de Rhetorica, en rijdende onder een antiek paviljoen dat gedragen werd door vier gildebroeders.

Den 28 Augusti openden de *Violieren* den wedstrijd met eenen welkom te vertoonen; de volgende dagen speelden de mededingende kamers.

Den 2 September gaven de *Violieren* in een tooneelspel hunnen vaarwel of 'adieu' en werden de prijzen toegewezen.

De vraag op welker solutie het 'spel van sinne' moest vertoond worden, was de volgende: 'Welck handwerck oirboirlijcst is van doene, en eerlijcst nochtans seer cleyn gheacht.'

De antwoorden der kamers waren eenerlei; namelijk: 'Kerwerck, landwinnighe oft landbouwinghe.'

De prijzen werden als volgt toegekend:

De eerste prijs van het luisterrijkst inkomen van de steden aan de *Jenettenbloem* van Lier; de tweede prijs van de vrijheden en dorpen aan het *Heibloemken* van Turnhout.

De prijs van ''t schoonste blasoen oft devijse' aan den *Bloeyenden Wijngaert* van Berchem.

De prijs van ''t verste versoeck' aan het *Korenbloemken* van Brussel.

De opperprijs van het beste Esbattement aan de voornoemde kamer; de tweede prijs aan de *Jenettenbloem* van Lier.

De opperprijs voor de vrijheden en dorpen aan den *Bloeyenden Wijngaert* van Berchem; de tweede prijs aan het *Heibloemken* van Turnhout.

> De opperprijs van ''t spel van sinne' op de vraag: 'Welk handwerck oirboirlijcst is?' aan het *Heibloemken*, voormeld: de tweede prijs aan 't *Korenbloemken* van Brussel; de derde prijs aan de *Jenettenbloem* van Lier.
> De prijs van de beste personagiën aan 't *Korenbloemken* van Brussel.
> De prijs van den Prologhe 'hoe elck behoort gherust te zijn in zijn deel' aan de *Jenettenbloem* van Lier.
> De opperprijs van 't schoonste vieren aan den *Bloeyenden Wijngaert* van Berchem: de tweede aan de *Jenettenbloem* van Lier.
> De prijs voor het kluchtspel of de 'boertelijcste en belachelijcste Factie' aan de *Jenettenbloem* voornoemd.
> De eerste prijs van het 'onnooselijcst of innocentelijcst den sot te maken' aan het *Heibloemken* van Turnhout; de tweede aan de *Jenettenbloem* van Lier; de derde aan den *Bloeyenden Wijngaert* van Berchem.

Met het Haagspel liep het groot vaderlandsch feest door de *Violieren* ingericht, ten einde. Het had eene gansche maand geduurd, en, volgens de kronijkschrijvers, zoowel aan de stad als aan de rhetorijkkamers fabelachtige sommen gekost.

Het 'Adieu' dat tot het sluiten der feestelijkheden door onze *Violieren* gespeeld werd, was, in plaats van een tot wederziens, een eeuwig vaarwel. Nooit zag men zulke feesten meer in de Nederlanden.

⁎

Wel is waar, bleven onze rhetorijkkamers bestaan en in hunnen schoot werd nog de liefde voor oude zeden en gebruiken, de liefde voor de moedertaal gekweekt; maar de feesten die zij konden geven, waren slechts schimmen van het verleden, gensters die uitdoofden, zonder eenig licht te verspreiden.

Burgeroorlog, beeldstormerij en dwangbestuur kwamen beurtelings onze moederstad, den gloriekrans van rijkdom en kunst, die haar omgeven had, afrukken.

Onze nationale taal, door onze voorouders zoo bemind, ging in Zuid-Nederland bijna langzamerhand verloren. Eeuwen door werden wij door vreemde besturen beheerscht; eeuwen door werd alles aangewend om onzen eigen aard, onze zeden en taal te verbasteren. Het gevoel van eigenwaarde, de liefde voor eigen schoon moet wel diep in het hart van het volk geworteld zijn geweest, om, trots allen tegenspoed, die grondbeginsels van nationaliteit eeuwen door ongeschonden te bewaren.

Bij onze noorderbroeders vond onze moedertaal eene schuilplaats; daar werd zij van den hoogsten stand tot den minderen in eere gehouden en hare beoefenaars, door en voor haar bezield, schiepen meesterstukken die hunnen naam, naast andere vaderlandsche beroemdheden, onsterfelijk hebben gemaakt.

In 1815, toen na den slag van Waterloo, de Nederlanden onder een koninkdom werden vereenigd, scheen ons vaderland nog schoone dagen te zullen beleven; maar een nieuw staatsorkaan brak los, en bracht onze heropkomende moedertaal den gevoeligen slag toe, waartegen zij nog heeft te worstelen.

Meer dan eene halve eeuw is sedert verloopen; door taaien moed en onophoudend strijden hebben wij veel herwonnen. Wij hebben thans volle vertrouwen dat op taalgebied ook, de gelijkheid der twee stammen in België waarheid zal worden. De taal maakt het volk; zonder de moedertaal is de beschaving, de vooruitgang, het bestaan van een volk onmogelijk. Door de moedertaal kunnen wij, in kunst en

wetenschap, die hoogte bereiken, welke wij aan onze voorvaderen benijden en die ons door andere volken steeds benijd werd.

Strafpredikatiën voor vrouwen en moeders.
Het verwennen en bederven van 't kind in zijne eerste levensjaren.

(*Slot.*)

Elke ondeugd, elke slechte gewoonte, die het kind heeft, is hem door de opvoeding bezorgd, en wordt de volwassene eens een misdadiger, dan draagt alleen de slechte opvoeding in de eerste jeugd de schuld daarvan. Misdadigers worden evenmin geboren als edele menschen, maar alleen gemaakt. Daarom zal de beschaafde ontwikkelde, echt menschelijk gevoelende mensch den misdadiger steeds als een ongelukkige kunnen beschouwen, die voor zijn misdrijf veel minder verantwoordelijk is, dan zij die hem opgevoed hebben. - In den regel beoordeelt men, maar zeer ten onrechte, de opvoeding van een mensch eerst van zijne schooljaren af, en slaat men geen acht op de behandeling van het kind in zijne eerste levensjaren ofschoon deze jaren voor het toekomstig leven het gewichtigst zijn, en de mensch eigenlijk reeds in zijn 4-6de levensjaar de moraal voor 't gansche leven gelegd moet hebben. - De meeste ouders gelooven echter aan hunne verplichting als opvoeders geheel voldaan te hebben, als zij hunne kinderen slechts naar de school zenden, zonder te bedenken, dat hier wel de geest, het verstand ontwikkeld wordt, maar de werkelijke opvoeding reeds vroeger te huis voleindigd moest zijn. Deze huiselijke opvoeding nu is hoofdzakelijk de taak der moeder; 't geen het kind in zijne eerste jeugd van haar leert, dringt het diepst in, weshalve de opvoeding van den mensch grootendeels op moeders schoot plaats heeft. Een volwassen mensch laat zich nog wel onderrichten, maar niet meer opvoeden. Voedt uwe kinderen daarom op, gij moeders! zoo lang het nog tijd is, en neemt de uitspraak van Jean Paul ter harte: ‘Verachtelijk is eene vrouw, die zich kan vervelen, als zij kinderen heeft.’ Om goed te kunnen opvoeden, moet zij echter zelve goed opgevoed zijn en als goed opgevoede leven en handelen.

Wat is nu de reden, dat de meeste kinderen reeds in de eerste levensjaren verwend en bedorven worden, en dat zij, gelijk de ondervinding leert, in meerdere of mindere mate zedelijk verminkt in de handen der onderwijzers komen? Deze, dat de eerste opvoeders, inzonderheid de moeders, in den ongelukkigen waan verkeeren, dat de gehoorzaamheid, de kennis van goed en kwaad, wel van zelf zal komen, als het kind maar wat meer verstand krijgt, wat ouder wordt. Vele moeders zijn zelfs zoo bijgeloovig, te meenen, dat een kind bepaalde ondeugden evenzeer als deugden kunnen aangeboren zijn, weshalve tegen de eerste niets is te doen, en de laatste zich ook zonder ondersteuning wel ontwikkelen zullen. Zij weten tot haar eigen ongeluk en dat harer kinderen niet, dat het verstand nooit op een bepaalden leeftijd in het kind komt, maar dat het van 't eerste oogenblik des levens af door zinsindrukken in de hersens wordt aangekweekt. Zij weten verder niet, dat van den eerstgeboren mensch, evenals van een stuk klei, naar gelang het in de handen van een kunstenaar of een sukkel komt, zoowel iets goeds als iets slechts gemaakt kan worden, en dat een met gezonde organen (vooral met gezonde hersenen) geboren mensch door eene geschikte opvoeding, van de eerste jeugd af, in lichamelijk, geestelijk en zedelijk opzicht een zeer hoogen graad van volmaaktheid verkrijgen kan.

Tegenwoordig, echter, laat men de eerste opvoeding van den mensch grootendeels alleen aan 't toeval over, waarbij minnen, kindermeisjes, tantes en grootmoeders eene

hoofdrol spelen, terwijl de meeste ouders, in het vertrouwen op de latere beterschap der kinderen door de school, al het mogelijke doen om hunne zeden, begeerten en verstand te bederven. Maakt de school alsdan van zulke bengels niet zulke goede en verstandige kinderen als de ouders begeeren, dan schrijven deze niet aan zich zelven, maar aan de arme onderwijzers de schuld daarvan toe. Zulke dwaze ouders zijn er velen, vooral onder de hoogere standen.

Ook het goede, dat een kind levert, beoordeelt men in den regel geheel verkeerd, daar men het alleen aan een aangeboren talent (aanleg) toeschrijft, zonder er zich om te bekommeren, in welke omstandigheden het kind verkeerde tot den tijd, waarop men op zijne goede eigenschappen opmerkzaam werd. Doet men daarnaar nauwkeurig onderzoek, dan blijkt steeds, dat in de eerste levensjaren van het kind omstandigheden invloed gehad hebben, welke het zoogenaamde talent tot ontwikkeling brachten. Ongetwijfeld heeft de mensch het in zijne macht, van het kind iets goeds te maken; dan echter moet met de opvoeding daartoe dadelijk na de geboorte van 't kind een begin gemaakt worden.

Waarmede begint nu het bederven en verwennen van het kind? Met ronddragen, wiegen, schudden en in slaap zingen. Zelfs het

kleinste kind gewent zich namelijk zeer spoedig zoo aan deze bewegingen, dat het schreit, als men er zich van onthoudt. Daar nu de omgeving van het schreiende kind dit aanstonds door ronddragen enz. tracht tot bedaren te brengen, leert het kind langzamerhand door schreien zijne wenschen te verkrijgen, zijn wil door te zetten, en wordt het eigenzinnig en koppig. Laat een schreiende zuigeling zich alleen door ronddragen stil houden, dan is hij ongetwijfeld reeds verwend, en moet hem deze slechte gewoonte zoo spoedig mogelijk door laten liggen en schreeuwen, ja zelfs door een paar tikken op de billen afgewend worden. - Wij maken er de moeders opmerkzaam op, dat de oorzaak van het schreien bij een niet verwend, g e z o n d klein kind steeds alleen gezocht moet worden: 1. in gebrek aan voedsel, en dan houdt het kind met schreien dadelijk op, als het drinken krijgt; 2. in het nat en koud liggen, en dan zullen schoone warme doeken of onderkleederen het schreien doen ophouden; 3. in ophooping van lucht in de darmen, winderigheid, in welk geval een lavement van warm water, alsmede wrijving van den buik het kind stil maakt. De meeste kinderen schreien echter uit stoutheid.

Men bedenke, dat de mensch in den eersten tijd zijn levens, doordien de werkdadigheid der hersenen nog niet behoorlijk door zinsindrukken opgewekt is, zonder alle bewustzijn leeft, en dat zijne bewegingen en zijn schreien zuiver automatisch zijn. Eerst langzamerhand ontwikkelt zich, door herhaalde indrukken op de gevoelszenuwen en de hersenen, derhalve door gewenning, het gevoel van behagelijkheid en onbehagelijkheid. Het duurt lang, voordat het kind de afzonderlijke indrukken leert onderscheiden. Over de tong van 't kind moet eerst eenigen tijd de zachte moedermelk gevloeid zijn, voordat zij hem lekker smaakt; vóór dien tijd neemt het even licht de bitterste stoffen als de borst der moeder. Juist zoo is het ook gesteld met alle andere gewaarwordingen, weshalve men het in zijne macht heeft, het kind door gewennen eene menigte van gewaarwordingen tot behoefte te maken, die, als zij soms niet opgewekt worden, het kind tot kwaadaardig schreien en dwingen naar het begeerde aandrijven. De voornaamste regel bij de opvoeding van den geest van den jeugdigen mensch, en wel reeds van den zuigeling, is daarom: alles van het kind af te houden, waaraan het zich niet mag gewennen, en daarentegen dat, wat hem tot eene andere natuur moet worden, met volharding gedurig te herhalen. Men onthoude, dat het kind reeds indrukken voor het geheele leven opneemt, nog dikwijls voordat wij denken, dat iets indruk op hem maakt.

Is nu een kind eigenzinnig en koppig gemaakt, doordien er steeds aan werd toegegeven, als het door schreien zijn wil trachtte door te zetten, dan ontwikkelt zich langzamerhand bij wilszwakte eene duidelijke willekeur. Immers, in plaats van door het overwinnen van hinderpalen en door zelfstandige inspanningen van den kant van 't kind de wilskracht daarvan te ontwikkelen, laten zich de ouders en oppasters door het weenen van 't kind alle mogelijke hulpaanbiedingen afpersen. Vele ouders zijn zelfs trotsch op het vaste karakter van hun kind (zoo noemen zij namelijk zijne stijfhoofdigheid), en verlangen uitdrukkelijk, dat er aan deze eigenzinnigheid steeds toegegeven worde. Dan behoeft men zich zeker niet te verwonderen, dat zulke kinderen alleen dat doen en laten, wat hun behaagt, dat hunne wilskracht zich niet naar behooren tot het willen en doen van het goede ontwikkelt, en dat van zelfbeheersching en gehoorzaamheid, de grootste deugden van het kind, geene spraak kan zijn. Men zie slechts in eenige kinderkamers rond, en men zal overvloedige gelegenheid hebben, op te merken, welke heerschappij schreiende kinderen op hunne

omgeving uitoefenen, en hoe deze laatste als eene gewillige slavin van ondeugende kinderen alles tracht af te weren of te bezorgen, wat eenige moeite of onaangename gewaarwording kan veroorzaken. Hoe kan nu bij dergelijke opvoeding de grond gelegd worden tot ware kracht van wil, tot zelfstandigheid en vastheid van ka akter?

Ook wordt den meesten kinderen, doordien de ouders en oppasters hen in alles naar de oogen zien, niet alleen gebrek aan zelfstandigheid, wilszwakte en heerschzucht geleerd, maar tevens wordt daardoor ook de ontwikkeling tegengegaan van beginselen van weldadigheid en algemeene menschenliefde. Men gewenne het kind zelfs bij het spelen niet daaraan, dat hij altijd iemand noodig hebbe, om met hem te spelen.

Ook in het beheerschen van onaangename en pijnlijke gewaarwordingen kan men de kinderen verwennen, door ze tegenzin in eene menigte zaken te doen krijgen. De opvoeders zijn in den regel in dit opzicht zelven bedorven en gaan het kind met een slecht voorbeeld voor, terwijl zij van alles schrikken en walgen, bij verrassingen buiten zich zelven geraken enz. Men bedenke toch, dat de neiging tot nabootsing bij het kind zoo groot is, dat het zoowel het slechte als het goede zijner omgeving zeer spoedig aanneemt. Het voorbeeld, het voorbeeld! Zonder dit brengt men het bij de kinderen tot niets. Als uw kindermeisje knort, liegt en bedriegt, zou uw kind dan van dit alles wel het tegendeel van haar leeren? - Verder is het verkeerd, bij elken stoot of val, bij bezeering en ongesteldheid van 't kind in gejammer en geklag daarover uit te barsten, het kind te beklagen en hartstochtelijk te liefkoozen; men sla liever in 't geheel geen acht op vele dezer toevallen of spreke er hoogstens kalm met het kind over. Ook trachte men de verdrietigheid en slecht gehumeurdheid van een gezond kind niet door opmerkzaamheden en bijzondere bedaringsmiddelen te verjagen, maar wel door bezigheid, alsmede door er geen acht op te slaan of zelfs door het te straffen. Men houde de kinderen door bezigheid in een goed humeur; want werkzaam zijn, geene genietingen, houdt de kinderen vroolijk.

Dat kinderen in hunne eerste levensjaren reeds tot huichelaars en leugenaars, ja, zelfs tot dieven opgevoed worden, kan men bijna in alle kinderkamers waarnemen; deze zonden ziet men daar echter niet aan voor 't geen zij zijn of kunnen worden, maar vindt men allerliefst of grappig, en noemt men slimme guitenstreken. Meestal is snoepgoed de eerste oorzaak dezer zonden; want om dit te verkrijgen, houdt zich menig kind ongesteld, terwijl een ander zich op vleierij en stelen toelegt, zonder dat de ouders hen om deze oogenschijnlijk geringe zaken straffen. - ‘Niet waar, dat heeft mijn engel niet gedaan?’ zegt de moeder haar stout kind zoo lang voor, tot dit zijne daad eindelijk werkelijk ontkent. - Neemt hel kleine broertje van zijn ouder zustertje heimelijk wat weg, en wil dit haar eigendom terug hebben, dan is er weer huichelarij, dan zegt de moeder veeltijds: ‘Ondeugende meid, laat het lieve kind toch zijn speelgoed.’ - ‘Wie heeft dat gebroken?’ ‘Ik niet!’ roepen de kinderen uit één mond, en daarmede stelt de moeder zich dan ook veeltijds tevreden, in plaats van naar den leugenaar goed onderzoek te doen en hem streng te straffen. - ‘Wacht, kleine deugniet,’ lispelt de moeder liefkoozend tegen het kindje, dat zoo even, terwijl zij zich omkeerde, een stukje suiker wegkaapte en in den mond stak, terwijl hier ongetwijfeld straf noodig geweest was. - ‘Eet toch, eet, anders krijgt uw zusterken het,’ of ‘anders eet ik het op,’ of: ‘zie eens, wat schoon kleed gij hebt, dat heeft uw broertje niet.’ Onverschillig ziet menige moeder het aan, dat op deze wijs wangunst en eigenliefde aangekweekt worden, terwijl men toch bijna ieder kind in de daar tegenover staande deugden, aan het genoegen dat in weldadigheid en zelfverloochening gelegen is, zou kunnen gewennen. - Het is zeer bedroevend, dat ouders en opvoeders niet willen inzien, dat den mensch reeds in de eerste 3 tot 4

jaren van 't leven, als het zelfbewustzijn nog zeer gering is, zonder in eenig opzicht op zijn verstand te werken, maar alleen door gewennen, het gevoel voor het rechtvaardige en goede voor het geheele leven vast kan ingeplant worden. Oprechtheid en waarheidsliefde, die niet tijdig genoeg ontwikkeld kunnen worden, ontstaan bij het kind het best als men er volkomen waar en open tegen is en nooit over slimme leugens lacht, maar zelfs onschuldige onwaarheden bestraft. Achting voor het eigendom van anderen kan men het kind bezorgen, door het niet alle voorwerpen toe te staan, welke het begeert en die aan anderen toebehooren, maar het aan den anderen kant ook zijn eigen speelgoed niet te laten ontnemen.

Het overgrootste misdrijf van een kind is echter de o n g e h o o r z a a m h e i d , en deze ontbreekt, helaas, slechts bij weinige kinderen. Zelfs als zij gehoorzamen, geschiedt dit toch meestal slechts na herhaling van het bevel of na bedreiging met straf of het beloven eener belooning. - Hoe komt het nu, dat de ongehoorzaamheid, de grootste hinderpaal voor de latere opvoeding, aan verre de meeste kinderen eigen is? Doordien de moeders door geene consekwente en gelijkmatige behandeling het kind van den beginne af aan gehoorzaamheid gewend hebben. In plaats van met kalmte, ernst, omzichtigheid en weinig woorden alleen dat te verbieden, wat volstrekt en altijd nagelaten kan en moet worden, en wat, als het 't kind eenmaal bevolen is, door dit volstrekt verricht moet worden, verbieden de moeders digwijls naar gelang toevallig hare luim is, niet zelden in scherts en lachend, zeer dikwijls dat, wat zij vroeger veeltijds over 't hoofd zagen en ook later nog dikwijls zullen toegeven. Zij dringen er verder niet op aan, dat aan het verbod steeds dadelijk gevolg gegeven worde, maar schikken er zich met gelatenheid in, als het kind aan het bevel geen gehoor geeft. Alleen daardoor, dat het kind, als het zich iets niet mag aanwennen, maar het toch doet, niet slechts dikwijls, maar steeds en zoo lang verboden en bestraft (maar goed, niet slechts met een paar klappen gestraft) wordt, tot het zijne vroegere manieren volkomen vergeten heeft, alleen daardoor kan men een goed en gezeggelijk kind verkrijgen. Men verbiede en bevele het kind alleen dan, als het werkelijk noodig is; men verbiede niet voordat men bij zich zelven ook besloten heeft, het verbodene onder geene voorwaarde meer toe te staan, en bevele niets, dan 't geen men kan en wil doorzetten. Men moet geen vermaak in 't verbieden hebben, en slechts ongeoorloofde zaken, maar met nadruk, afslaan. Een zeer groote misslag van de ouders in de regelen eener goede opvoeding is van het ongezeggelijke kind gehoorzaamheid te verzoeken of af te smeeken. In 't algemeen deugt eene opvoeding van kleine kinderen door belooning (lekkernijen, speelgoed, geld) niet; een liefderijk gedrag der ouders omtrent het gezeggelijke kind moet de grootste belooning er voor zijn.

Evenzeer als de meeste kinderen door hunne moeders tot ongehoorzaamheid, eigenzinnigheid, koppigheid, wilszwakte, zelfzucht, neiging tot liegen en stelen van de vroegste kindsheid opgevoed worden, doen deze moeders in den regel ook niets, om hunne kinderen bescheidenheid, liefde en orde en ware zindelijkheid eigen te maken. In plaats daarvan schenken zij ze ijdelheid, verwaandheid en tegenbabbelzucht. Dat onder zulke eene opleiding de grond gelegd wordt tot zelfbeheersching en moed, kan eveneens niet gezegd worden. Met de laatstgenoemde misslagen en kwade gewoonten willen wij ons echter niet verder inlaten: wij willen slechts aantoonen, welke leelijke gewoonten bij kinderen reeds van de geboorte aangekweekt en zoo de grond tot een slecht karakter op volwassen leeftijd worden.

Eindelijk beweren wij: b i j d e n m e n s c h m o e t e n d e v o o r n a a m s t e z a d e n t o t h e t g o e d e r e e d s v a n h e t 4de-6de l e v e n s j a a r g e l e g d

z i j n . Na dezen tijd moet er geene bestraffing meer behoeven plaats te hebben; want bij een wel opgevoed, gehoorzaam kind zal men met zachte vermaningen tot het verlaten van het kwade en het doen van 't geen goed is reeds volkomen zijn doel bereiken. Voor de aankweeking van zulke wer-

kelijk goede kinderen, die vervolgens, tot verdere ontwikkeling van verstand, hart en wil, in de handen der onderwijzers komen, moet de opvoeding in huis, vooral door de moeder, geheel anders worden, dan zij thans is, weshalve wij ten volle instemmen met de bede:

'Geef ons betere moeders en wij zullen betere menschen hebben.'

A. ILCKEN.

De scherprechter.
Een verhaal naar het Hoogduitsch.
(*Vervolg.*)

DE VIER- EN DRIEWIELER VOOR TWEE PERSONEN.

‘Ons kleine huis te B. lag, zooals dit gewoonlijk met de woningen der scherprechters het geval is, buiten de stad, afgezonderd van andere menschelijke woningen. Mijne ouders hadden drie kinderen in jeugdigen leeftijd verloren, ik, de oudste van allen, was hun alleen overgebleven. De geheele schat hunner liefde was nu natuurlijk op mij overgedragen, doch hiermede konden zij mij toch niet beschutten tegen de vernedering van onzen stand. Met eene groote weetgierigheid en zucht om te leeren begaafd, bezocht ik ijverig de school; langer dan een jaar was het mij echter niet mogelijk om het daar uit te houden, daar mijne medescholieren mij hunne verachting op zoo onverholen wijs betoonden, dat zelfs mijn kinderlijk gemoed daardoor beleedigd werd en ik dringend verzocht, de school niet meer te bezoeken. Dat ik geheel aan mij zelven overgelaten was in het schoolgebouw en geen der knapen met mij sprak of speelde, verdroeg ik zonder morren, daar ik niet gewoon was makkers te hebben en de eenzaamheid mij daar dus ook niet vreemd viel, maar zij overlaadden mij met scheldwoorden en zelfs met slagen, en tegen deze onrechtvaardigheid kwam mijn innerlijk gevoel met alle kracht op en ik beklaagde er mij over bij de meesters. Deze gaven de knapen hun ongenoegen dienaangaande te kennen en bedreigden hen met straffen, indien ik mij weder over hen zou te beklagen hebben; het baatte echter niets en toen mijn vader zich bij de onderwijzers over deze onaangename behandeling bekloeg, de, verklaarden zij niet bij machte te zijn het vooroordeel der menschen te bestrijden.

‘Ik verliet alzoo de school, doch mijne tranen en gebeden bewogen mijne ouders om mij privaat onderwijs te doen geven. De onderwijzers verwaardigdgden zich, mij dit tegen hooge betaling te verleenen, wanneer ik in een ander huis dan dat mijns vaders les kon nemen, daar zij dit laatste niet betreden konden, zonder zich in hunne betrekkingen te benadeelen. Een arme kuiper in de voorstad moest nu door veel geld bewogen worden, om een leegstaand zolderkamertje eenige uren van den dag af te staan, opdat de verachte scherprechterszoon daar onderwijs mocht ontvangen.

‘Onder zulke bittere ervaringen groeide ik tot jongeling op. Met een warm gevoelig hart, 't welk behoefte gevoelde zich aan andere harten aan te sluiten, was ik veroordeeld om steeds alleen te zijn en nooit met iemand van mijnen leeftijd te mogen omgaan. Mijn vader, die zeer zwak en ziekelijk was, onderhield, toen de orde in Frankrijk hersteld en Napoleon keizer was geworden, weder eenige betrekking met zijn vaderland. Hij schreef tusschen beide brieven naar Parijs en ontving van daar ook weder antwoord; toen ik hem eens vroeg, wat er toch in die brieven behandeld werd, zegde hij mij: ‘mijn zoon, ik tracht er naar, u eenmaal een gelukkig en eervol bestaan in Frankrijk te verzekeren. Ik heb nog bloedverwanten in Parijs, onder anderen een aanzienlijk en gegoed koopman, een broeder mijner moeder, die mij als kind altijd zeer lief had. Door allerlei omwegen heb ik nu eindelijk vernomen dat die oom nog leeft en in gunstige omstandigheden verkeert. Aan dezen wil ik nu binnen kort schrijven en hem trachten te bewegen, dat hij u in Parijs bij zich neemt. Het zal uwe moeder en mij wel zeer zwaar vallen u te moeten missen, doch wij zullen de smart dier scheiding trachten te dragen, in het bewustzijn, dat gij ver van ons gelukkiger kunt zijn, dan gij u door de ongelukkige omstandigheden in uwe ouderlijke woning, daar ooit zoudt kunnen voelen.’

‘Er kwam echter geen antwoord van den oom uit Parijs en deze droom van geluk scheen dus ook in rook te zullen vervliegen. Mijn vader werd steeds ziekelijker en zwakker, en eindelijk nam hij zoo hand over hand af, dat wij voorzagen den dierbaren vader spoedig voor immer te moeten missen.

‘Op zekeren avond zaten wij aan mijns vaders bed, mijne moeder en ik elk aan eene zijde, wij hielden de handen van den armen zieke in de onzen en staarden hem met bedrukte harten aan. Er werd aan onze deur geklopt en de brievenbode bracht eenen grooten brief uit Parijs. Mijn vader was reeds te zwak om den brief zelf te openen, ik verbrak dus het zegel en las den inhoud voor. De brief berichtte, dat M. Latour, die in de laatste jaren geenen handel meer gedreven en van zijne rente geleefd had, overleden was en aan zijn neef Pierre Montagne te B., (mijn vader had zich in Duitschland Berg genoemd) of diens erven, zijn gansch vermogen, 400,000 francs, had vermaakt.

‘Na het lezen van deze gewichtige tijding sprak niemand onzer een woord, zoo zeer waren wij verrast door het zoo even gehoorde. Mijn vader vouwde stil de handen samen en staarde naar den roodgloeienden avondhemel op. Eindelijk barstte hij uit met de woorden: ‘O Heer, hoe dank ik U voor Uwe goedertierenheid! Laat nu Uw dienaar heengaan in vrede! mijn zoon, mijn eenig kind, kan nu op aarde gelukkig zijn. Gelukkig door aardsche bezittingen, kan hij nu ver van hier gaan leven, en daar zal de stempel van verachting, die hij hier zoo lang onschuldig heeft moeten dragen, zijn rein voorhoofd niet meer drukken!’ - In den zelfden nacht ontvlood zijne ziel het aardsche omhulsel. Met de woorden ‘Frits, Frits, verlaat uwe moeder nimmer en het zal u goed gaan op aarde!’ blies hij den laatsten adem uit.

‘Reeds sedert eenige jaren was Mathias onze knecht geweest. Boosaardig en aanmatigend van aard, was zijne nabijheid ons al lang onverdragelijk geweest, doch er deed zich geen ander op die in onzen treurigen dienst wilde treden, en daardoor konden wij Mathias eigenlijk niet ontberen. Dit gevoelde hij zelf ook maar al te wel, hij werd dien ten gevolge hoe langer hoe onbeschaamder tegen ons en verbitterde daardoor nog maar al te zeer de laatste levensjaren van mijnen vader. Mathias betoonde tegen mij, dien hij de fijne mijnheer noemde, een waren haat en zocht altijd alles te doen wat mij krenken en beleedigen kon. Hij had vernomen dat ik alle moeite had aangewend om een anderen knecht voor ons te vinden, en dit vergaf hij mij nooit.

‘Na mijns vaders dood hield ons niets meer aan B. gebonden. Wij besloten naar Parijs te vertrekken, daar ons geld los te maken en ons dan te vestigen in een verafgelegen oord, waar men niets van ons verleden wist, waar ik mij verder in de wetenschappen bekwamen en mijne moeder een rustig en genoegelijk leven verschaffen kon. Frankrijk trok mij niet aan om er mij metterwoon te vestigen, ik wenschte in Duitschland te blijven en, na eenig overleg, besloot ik mij naar Heidelberg te begeven. In deze bezochte universiteitsstad zou ik overvloedig gelegenheid vinden om mijne studiën te voltooien, terwijl hare schoone ligging het grootste genot in deze heerlijke natuur beloofde. Ik vergaf Mathias al het onaangename dat hij mij had aangedaan en gaf hem de geheele scherprechterij in eigendom. Te vergeefs echter wilde hij van mij te weten komen waarheen ik mij dacht te begeven en wat ik voornemens was te doen; ik wist al zijne vragen zonder een bepaald antwoord te ontgaan, iets wat hij mij zeer ten kwade duidde. Ik wenschte echter voor B in de herinnering niet meer te bestaan, ik wilde een nieuw leven beginnen, en daarom niemand het oord noemen waar ik als een ander mensch mij hoopte neder te zetten.

‘Heidelberg! Daar eerst begon het leven voor mij in al zijne schoonheid: ik kon het daar met volle teugen genieten, want geen verachtende blik trof mij nu meer en geene wanklanken van buitenaf stoorden mijne tegenwoordige, vroolijke, reine stemming.

(*Wordt vervolgd.*)

[Nummer 48]

Onze gravures.

Van de netels gestoken.

VAN DE NETELS GESTOKEN.

Zeer jong doet het gemollige broertje hier de ervaring op dat onder de meeste genoegens dezer wereld een gevaar verborgen is, voor hetwelk men niet te nauwlettend op zijne hoede wezen kan. Onbekommerd woelt de kleine jongen met de poezelige handjes in het fleurige bloemenbed en rukt met volle grepen den voorraad af, die tot een grooten bonten tuil moet samengevoegd worden. Dan, eensklaps trekt de onbezorgde knaap de hand gillend terug, want een nijdige brandnetel heeft, met zijn getand loover, stekende en jeukende blaren in het teedere vleesch geslagen.

Haastig brengt de kleine de zeere hand naar den mond ter verkoeling van de brandende pijn en blijft zoo gansch beteuterd staan, wijl zijn zusje hem even beweegloos met verwondering en deelneming aanstaart. Gelukkig dat de pijn van het jongsken kort van duur wezen zal en hij de vermeerdering van den kleinen schat zijner ondervindingen hier goedkoop verwerven kan. Echter niet zoo gemakkelijk als het maagdekijn, dat ons daadzakelijk het spreekwoord voorhoudt: Die zich aan een ander spiegelt, spiegelt zich zacht.

De H. Maagd bezoekt hare nicht Elisabeth.

Den 2 Juli viert de Kerk het Bezoek der H. Maagd aan hare nicht Elisabeth. Kort nadat de engel Gabriël te Nazareth aan Maria de blijde boodschap gebracht had, dat zij uitverkoren was om de moeder van den Messias te worden, begaf deze zich naar het gebergte, in eene stad van Juda, om hare nicht Elisabeth te bezoeken, wie in haren hoogen ouderdom, door eene goddelijke gunst, nog een zoon ging geschonken worden.

Toen de H. Maagd bij hare nicht binnentrad en haar begroette, werd Elisabeth vervuld met den H. Geest, die haar kenbaar maakte wat Maria uit zedigheid meende te verzwijgen, en vol heilige ontroering riep de oude bloedverwante uit: ‘Gezegend zijt gij boven alle vrouwen en gezegend is de vrucht uws lichaams. Van waar komt mij de genade, dat de moeder mijns Heeren tot mij komt?....’

Welke treffende toespraak de ootmoedige Maagd beantwoordde door het aanheffen van dien heerlijken lofzang ‘*Magnificat*,’ welke reeds aan zoovele meesters in de toonkunst onsterfelijke bladzijden geïnspireerd heeft, zooals het tooneel van het bezoek zelf tot onderwerp gediend heeft aan bijna al de groote meesters van het penseel. De gravure, die wij in dit nummer ter gelegenheid van den feestdag des H. Bezoeks opnemen, onderscheidt zich, zooals overigens al de teekeningen van Yan d'Argent, door eene bijzondere oorspronkelijkheid van opvatting. Zij draagt daarenboven eenen echt godsdienstigen stempel, en geeft voortreffelijk de karakters der beide hoofdpersonen weer, vooral dat der H. Maria, in wier figuur de kunstenaar het verhevene en het maagdelijke als met voorliefde heeft doen uitschitteren.

Karel V.

Karel, de oudste zoon van Filip den Schoone en Joanna van Castilië, werd geboren te Gent den 25 Februari 1500. Hij werd gedoopt den 5 Maart daaropvolgende, in de Sint-Baafskerk, en bij die gelegenheid gaf de stad Gent feesten, welker pracht de luisterrijke dagen des Bourgondischen huizes herinnerden.

De geboorteplaats des aartshertogs was toen eene der schoonste steden van Europa. Zij had tien uren in den omtrek en bevatte vijf en vijftig kerken, een groot aantal scholen en eene bevolking van 225,000 zielen. Karel V, eens van zijne geboortestad sprekende, kon zonder overdrijving zeggen, met zinspeling op haren Franschen naam (*Gand*): ‘Ik zou Parijs in mijne handschoen kunnen steken.’

Toen de jonge Karel slechts weinig over de drie maanden oud was, ontving hij den ridderslag en werd te gelijk opgenomen in de hoogste orde, waarover de christenheid destijds te beschikken had. Het is deze plechtigheid, welke voorgesteld wordt door de schoone gravure op bl. 383, naar een keurig tafereel van den talentvollen Vlaamschen meester Albrecht De Vriendt vervaardigd. Dit feest, dat

den 11 Juni 1500 te Brussel plaats had, werd door den prachtlievenden aartshertog Filips met den grootsten luister gevierd. De kleine prins werd onder het geleide zijner moeder en der voornaamste edelvrouwen in de zaal gebracht en door de oudste ridders van het Gulden Vlies op den troon geplaatst. Daarna maakte Boudewijn van Lannoy uit naam der ridderschap aan den aartshertog bekend, dat zij den jeugdigen prins met eenparigheid van stemmen de eer waardig gekeurd hadden om in de orde opgenomen te worden. Naar al de regelen van het voorgeschreven ceremonieel werden daarop den kleinen Vliesridder de teekenen zijner waardigheid verleend, terwijl de vader voor zijnen zoon de vereischte belofte aflegde.

Karel verloor reeds vroegtijdig zijnen vader; want Filips de Schoone, die in 1504 bezit was gaan nemen van den troon van Castilië, hem door zijne schoonmoeder Isabella nagelaten, stierf te Burgos, in Spanje, den 25 September 1506, aan eene scherpe koorts, in het acht en twintigste jaar zijns levens. Ook was hij vroeg van alle moederlijke liefde en zorg verstoken, want de dood van Filips veroorzaakte zulke droefheid aan dezes gemalin, dat zij er het verstand door verloor en onbekwaam werd om te regeeren.

Gedurende de minderjarigheid van Karel vervielen de Nederlanden onder het regentschap van zijnen grootvader, Maximiliaan van Oostenrijk. De jonge prins had tot gouverneur Willem van Croy, heer van Chièvres, en tot leermeester Adriaan Boyens, zoon van eenen Utrechtschen behanger, toen deken der Sint-Pieterskerk te Leuven, en later paus onder den naam van Adriaan VI. Karel was geen wonderdadig kind en toonde in niets eene vroegtijdige wilskracht. Hij was gezeggelijk aan de raadgevingen zijner meesters; ernstig en deftig van zijne kindsche jaren af, en had geene andere hartstochten dan den wapenhandel en de studie der talen. Ook zag men hem later Italiaansch met den paus, Spaansch met zijne moeder, Engelsch met den koning van Engeland, Duitsch met Maximiliaan, Vlaamsch met zijne medeburgers en Fransch met de Franschen spreken. Maar zoo hij een groot vorst werd, had hij dit voornamelijk te danken aan de raadgevingen zijner tante, Margaretha van Oostenrijk, weduwe in eerste huwelijk van don Juan van Aragonië en in tweede van den hertog van Savooie, aan welke Maximiliaan het bestuur over de Nederlanden had toevertrouwd, en welke eene der beroemdste vrouwen van haar tijdvak was. De voorzichtigheid dezer verlichte prinses behield den vrede in België, dat eenen grooten bloei genoot gedurende haar bekwaam bestuur.

Karels geheele kindsheid verliep in de Nederlanden. Toen hij in 1515 zijn zestiende jaar was ingetreden, regeerde hij zelf over ons land. Twee jaren later vielen Spanje en Sicilië hem ten deel door den dood van zijnen grootvader van moederszijde, Ferdinand den Katholieke. Ook Maximiliaan stierf in 1519 en de keurvorsten van Duitschland riepen zijnen kleinzoon Karel tot den keizerlijken troon, in weerwil der aanspraken en pogingen van Frans I, koning van Frankrijk, die ook naar de keizerlijke kroon haakte. De Belgische vorst, welke als hertog van Braband, graaf van Vlaanderen, enz. Karel II zou moeten heeten, werd sinds deze verheffing Karel V genoemd, omdat hij de vijfde keizer van dien naam was. In het volgende jaar werd hij te Aken gekroond.

Hoewel slechts twintig jaren oud, was dus Karel V machtiger dan ieder andere monarch het in Europa geweest was sedert Karel den Groote. Amerika, dat in 1492 ontdekt was door Christophorus Columbus, was te gelijker tijd als Spanje onder zijne

heerschappij overgegaan, zoodat hij met reden kon zeggen: ‘De zon gaat nimmer onder in mijne staten.’

Afgunstig over zooveel macht, verklaarde Frans I den oorlog aan Karel V en viel hem aan in België, in Spanje en in Italië (1521). Maar vier jaren daarna gaf de koning van Frankrijk, te Pavia overwonnen, zijnen degen over aan eenen Vlaamschen ridder, den graaf Karel van Lannoy, onderkoning van Napels in naam van Karel V (1525). Deze gedenkwaardige overwinning gaf ons Burgondië terug, hetwelk door Lodewijk XI was verbeurd verklaard na den dood van Karel den Stoute. Toen in het vervolg de worsteling door tegenspoeden werd gekenmerkt; toen Karel het afgunstige Engeland met Frankrijk tegen zijne legers verbonden zag; toen de Nederlanden, moede van hulpgelden voor buitenlandsche oorlogen te betalen, een dof gemor deden hooren, belastte zich Margaretha met de onderhandelingen, en zij was het, die, met Louisa van Savooie, te Kamerijk het beroemde vredestraktaat der Vrouwen sloot, waarbij de keizer van Burgondië en Frans I van Italië afzag (1529).

Margaretha stierf in ditzelfde jaar, den naam van *eersten diplomaat* haars tijds nalatende. Zij werd algemeen betreurd. Maria van Oostenrijk, koningin-weduwe van Hongarië en zuster van Karel V, verving haar in het bestuur der Nederlanden; maar hare talenten evenaarden geenszins die van Margaretha, en men bespeurde dit zooveel te beter, daar de omstandigheden zeer moeilijk waren. Er bestond geen natuurlijke of staatkundige band tusschen de uitgestrekte staten, welke onder den schepter van Karel V vereenigd waren; overal ontwikkelden zich kiemen van tweedracht, opstand en oorlog. In weerwil van de sluiting des vredes, bleef Frans I zijn vijand en wachtte slechts eene gunstige gelegenheid af om zich te wreken; de sultan der Turken, Soliman, verwoestte Hongarië en Oostenrijk; de Mooren bedreigden Spanje; het volk morde in de Nederlanden; de ketterij, door Luther gepredikt, maakte voortgang in Duitschland en begon in eenige der Belgische provinciën binnen te dringen. In het kort, de toestand was gespannen onder alle opzichten, en Karel V moest voorzeker eenen veelomvattenden geest hebben om voor zulk eene uitgestrekte taak te zijn opgewassen, om Vlaming in Vlaanderen, Duitscher in Duitschland, Spanjaard in Spanje en overal krijgs- en staatsman te wezen. Echter gelukte het hem deze ongehoorde taak ten uitvoer te brengen. Een enkel woord kan zijn gansch werk omvatten: zonder hem zou Luther te Rome en Soliman te Parijs gekomen zijn. Maar al hield hij den voortgang der Turken tegen, hij verdelgde het Ottomaansche rijk niet; al verhinderde hij Luther in zijn voornemen om den paus omver te werpen, hij roeide zijne leer niet uit, want te veel hinderpalen verzetteden zich tegen de volkomen slaging zijner plannen, en zijne gansche regeering was slechts eene bestendige worsteling tegen de steeds vernieuwde hinderlagen, welke zijne vijanden hem legden.

De keizer bestreed gelijktijdig de overweldigingen der Turken en den vooruitgang der ketters. Soliman, die, na den koning van Hongarië verslagen te hebben, de stad Weenen was komen belegeren, werd naar Azië teruggedrongen, en zeer strenge verordeningen werden afgekondigd tegen de aanhangers der nieuwe leer, zonder nogtans de voortplanting der ketterij in sommige provinciën ganschelijk te kunnen beletten. Karel begaf zich vervolgens naar Afrika met een Spaansch leger, bemachtigde Tunis en verloste 20,000 christenen uit de slavernij (1535).

***

Het is ons niet mogelijk om den machtigen keizer te volgen door al de afwisselingen eener regeering, welker geschiedenis verscheidene boekdeelen zou vullen, en welker

schitterendste episoden soms maar zijdelings met het lot van België in verband staan. Wij zijn dus gedwongen ons te bepalen bij de feiten, welke zijn bestuur in de Nederlanden kenmerken, en inzonderheid tot de oneenigheden, welke den beruchten opstand van Gent ten gevolge hadden.

Deze roemrijke stad had onder Maria van Burgondië het meerendeel der vrijheden teruggekregen, welke haar door Filip den Goede en Karel den Stoute ontnomen waren; haar rijkdom was niet verminderd; de vorsten wendden zich bij voorkeur tot haar in hunne oogenblikken van geldgebrek, en van 1515 tot 1525 deed Karel V door die schatrijke burgerij meer dan zes millioen gouden carolussen opbrengen. Hij verkreeg dezelve niet altijd zonder moeite. Toen in 1536 zijne zuster Maria nieuwe hulpgelden aanvroeg om oorlog te voeren tegen de Franschen, welke eenen nieuwen inval in Italië gedaan hadden, bood de gemeenteraad of vergadering der drie Gentsche standen (de burgerij, de gilden en de wollewevers) aan de gouvernante soldaten in de plaats van geld, en eene bezending van vier schepenen, onder het voorzitterschap van den opperdeken Lieven Pijn, kwam dit voorstel naar Brussel overbrengen. In dit oogenblik deinsde de koningin terug voor eenen twist met de krachtigste bevolking des lands, en zij nam het aanbod der Gentsche afgevaardigden aan. Overigens bedreigde een Fransch leger de grenzen, en de veiligheid moest natuurlijk verzekerd zijn, voordat men den burgeroorlog kon trotseeren. Maar nauwelijks hadden de keizerlijke troepen eene beslissende overwinning behaald, of de gouvernante, het masker afwerpende, eischte de dadelijke betaling eener som van 30,000 gulden. Eene krachtdadige protestatie der Gentenaars deed haar besluiten om twee harer raadslieden af te zenden ten einde met de gemeente te onderhandelen; maar, in weerwil der overredende wijze, waarop deze afgevaardigden zich van hunnen last kweten, durfde de gemeenteraad niet toegeven, uit hoofde van de hevigheid der beweging, welke in de stad heerschte en zich kenmerkte door dreigende samenscholingen op de openbare plaatsen. Tegenover deze houding der bevolking moest de gemeenteraad weigeren om de voorstellen der gouvernante aan te nemen. Toen deed Maria eenige invloedrijke burgers der voornaamste steden van Vlaanderen in hechtenis nemen, en bij deze krachtige daad rekende zij op de ondersteuning des keizers. Inderdaad, deze schreef haar den 14 September 1537: ‘Gij hebt gelijk van tijd te winnen, totdat zich de gelegenheid zal voordoen om de wederspannelingen met zekerheid te straffen.’

De Gentenaars, de geheime gedachten van Karel V niet kennende, leverden den keizer eene klacht in, waarin zij de koningin en hare raadslieden hevig beschuldigden, en, de daad bij het woord voegende, kwamen zij tegen de beslissingen der gouvernante in beroep bij den grooten raad van Mechelen. Deze, zooals te verwachten was, hen veroordeeld hebbende, namen zij opnieuw hunne toevlucht tot den keizer, die zich alsdan te Barcelona (in Spanje) bevond; maar Karel bevestigde de uitspraak van het opperste gerechtshof, en beval dat er zou worden overgegaan tot de heffing der belastingen. Het is niet noodig te zeggen welken diepen indruk deze beslissing des keizers te weeg bracht. Nogtans, na eenige ijdele pogingen tot wederstand, onderwierp zich de gemeente. Zij zou weldra het hoofd weder opsteken, tot groot nadeel der magistraten, welke de uitvoering van het keizerlijk bevel onderteekend hadden.

Volgens een algemeen verspreid gerucht, was het geheim der stad geschonden geworden. Er werd verteld, dat een graaf van Vlaanderen eens zijne staten met het dobbelspel verloren hebbende, de Gentenaars hem dezelve hadden teruggekocht, op voorwaarde van ten eeuwigen dage vrijgesteld te zullen zijn van alle belastingen, waarin zij niet zouden toegestemd hebben. Dit stuk, hetwelk nooit iemand gezien had, werd de *koop van Vlaanderen* genoemd. Men beweerde, dat de schepenen

hetzelve vernietigd hadden, om de vorderingen der gouvernante te kunnen inwilligen. Van dag tot dag verkreeg dit gerucht meer vastheid.

Ter gelegenheid van de betwiste kiezing eens dekens sloeg het volk aan het muiten en vorderde een onderzoek. Toevallig bleek het, dat, twee jaren te voren, de dekens der wevers éénen der drie sleutels van de kist, welke de oorkonden der stad inhield, verloren hebbende, één der hangsloten was opengebroken geworden, om er in te komen,

en de opperdeken Lieven Pijn bij die handeling was tegenwoordig geweest. Dit was meer dan voldoende om al de vermoedens der menigte te bevestigen, en terstond kreeg de wederstand een uiterst oproerig aanzien. Men zag toen eene soort van aanleiders op het tooneel verschijnen, welke door hunne buitensporigheden de volkszaak met oneer overdekten; men noemde hen *kreissers* (schreeuwers), en nimmer was een schimpnaam met meer grond gegeven.

Toen deze *kreissers*, ondersteund door de opgewondenste leden der gilden, den voet gezet hadden in den stedelijken raad, stelden zij zich niet tevreden met het recht tot stemming der belastingen te vorderen, maar zij wilden terstond de volkomene onafhankelijkheid van Vlaanderen uitroepen. Om dit doel te bereiken, beweerden zij in het eerst, dat al de raadsleden, welke in het vorig jaar in eene schikking toegestemd hadden, als verraders des vaderlands moesten beschouwd worden. Daar zij het bewind in handen hadden door de benoeming van dekens, die hunne zaak gunstig waren, werden de bewuste raadsleden weldra in hechtenis genomen, en met hen de ongelukkige Lieven Pijn, dien men van de schending van het geheim der gemeente beschuldigde. Eenige der verdachten slaagden er in te vluchten; maar hunne goederen werden verbeurd verklaard.

De *kreissers* eischten het verbod van uitvoer der granen, de herstelling van de stadswallen, de voorlegging van den *koop van Vlaanderen* en de vernietiging van de beperkende grondwet in 1515 door Karel V afgekondigd en het *kalfsvel* genoemd. De magistraten trachtten te vergeefs de schreeuwers door gedeeltelijke toestaningen tot bedaren te brengen. Deze opgewondenen wilden vooreerst de straf van dengene, die, naar hun zeggen, het geheim der stad geschonden had. Lieven Pijn werd wreedelijk gepijnigd en vervolgens onthoofd, tegenover het kasteel der graven. Hij beklom de trappen van het schavot met vasten tred, en, zich van daar tot het volk wendende, sprak hij hetzelve aldus aan: ‘Ik weet wel, dat, zoohaast gij mijn bloed zult gezien hebben, gij berouw zult hebben over hetgene gij doet, en gij mij zult betreuren; maar het zal te laat zijn.’

De gilden woonden de uitvoering van het doodvonnis in hunne wapenrusting bij; maar het bloed des dekens voldeed hen niet. Zij wilden, dat het *kalfsvel* in hunne tegenwoordigheid zou worden vernietigd, en de magistraten moesten nogmaals toegeven, uit vrees voor plundering. Den 2 September 1539, in tegenwoordigheid van de schepenen en de dekens der gilden, werd de grondwet van 1515 in vier stukken gesneden, die men de volksmenigte toewierp, welke deze in meer dan duizend brokjes scheurde. Men ontrukte er elkander de overblijfsels van, om er kokardes van te maken, en de geestdrift van het grauw was zoo groot, alsof Vlaanderen van alle onderwerping aan de keizerlijke macht ware bevrijd geweest. Maar de burgerij sloot zich bij deze beweging niet aan; vele inwoners verlieten de stad, en de *kreissers* bleven alleen meester.

Maria van Hongarië bevond zich te 's Gravenhage bij het begin der onlusten. Zij schreef aan haren broeder, die zich nog steeds in Spanje bevond. Korten tijd daarna vroeg Karel V aan Frans I verlof om zijn grondgebied door te trekken, ten einde eerder in de Nederlanden te komen en er zijne wederspannige onderdanen te straffen. Van hunnen kant, voleindigden de Gentenaars van hunne zaak te bederven door eene daad van verraad. De gramschap des keizers duchtende, wilden zij onder de heerschappij van Frankrijk overgaan, om hunne voorrechten te behouden en zich eenen steun te verzekeren. Frans I ontving te Fontainebleau hunnen geheimen

zendeling; maar hij weigerde dit aanbod, en maakte hetzelve, in eenen eigenhandigen brief, aan Karel bekend, wiens bondgenootschap hij alsdan wenschte. Tevens stond hij hem welwillend de machtiging toe om zijn koninkrijk door te trekken, en verzekerde hem, dat alle mogelijke eer en gastvrijheid hem zouden betoond worden.

Op de tijding van de ontrouw der Gentenaars was de gramschap des keizers zoo groot, dat hij zich haastte om gebruik te maken van het verlof des Franschen konings, zonder vrees van zich alzoo in de handen van zijnen machtigsten vijand te stellen. Hij beging deze daad van roekeloosheid tegen den zin van al zijne raadslieden; nogtans had hij geene reden om er berouw over te hebben. Frans I betoonde even zooveel heuschheid en hoffelijkheid als Karel V vertrouwen aan den dag legde; hij hield hem zes dagen te Parijs, om hem prachtige feesten te geven, en hij vergezelde hem tot Sint-Quinten.

In Februari 1540 kwam de keizer te Brussel aan. De *kreissers*, door eenen plotselingen schrik bevangen, zonden hem afgevaardigden om genade te smeeken. Hij antwoordde hun, dat hij hunne stad niet anders zou binnenkomen 'dan als overwinnaar, met den degen in de eene en het zwaard in de andere hand.' Den 16 derzelfde maand trok hij er inderdaad binnen, aan het hoofd eens legers van 10,000 man, vergezeld door zijnen broeder Ferdinand, koning der Romeinen[1)], en zijne zuster Maria, koningin van Hongarië. Terstond werd bevel gegeven om de stadspoorten te sluiten, en de raad der orde van het Gulden Vlies werd bijeengeroepen, om te beraadslagen over de straf, die de Gentenaars verdiend hadden.

Onder de raadslieden des keizers bevond zich een Spaansche generaal, dien België in het vervolg maar al te wel moest leeren kennen, de beruchte hertog van Alva Hij kwam voor de eerste maal in de Nederlanden, en, door zijnen meester geraadpleegd, gaf hij dezen den raad om de stad ganschelijk te verdelgen.

Karel was fier op den titel van burger van Gent; hij deinsde terug voor het denkbeeld zijne geboortestad te verwoesten, maar zijne wraak was ontzettend. Zes en twintig voorname burgers aan den beul overgeleverd, de voorrechten afgeschaft, de goederen der gilden verbeurd verklaard, de stad veroordeeld om dadelijk 550,000 gulden te betalen en in het vervolg eene altijddurende rente van 6,000 gulden voor het onderhoud van een kasteel, de gemeente beroofd van hare rechten, en hare magistraten rechtstreeks door den vorst benoemd: zoodanig was de onverbiddelijke uitspraak des keizers, en, om dezelve nog plechtiger te maken, moesten de magistraten, met rouwkleederen aan, blootshoofds en blootsvoets, en de oproermakers, wier leven gespaard werd, in hun hemd en met de koord om den hals, allen gezamenlijk op de knieën aan Zijne Majesteit komen vergiffenis vragen.

Den 12 Mei 1540 werd de eerste steen van het kasteel gelegd, op de plaats, waar vroeger de Sint-Baafs-abdij stond. Zoo verdwenen de voorrechten der fiere gemeente Gent, en deze stad, welke haren rijkdom slechts aan hare groote vrijheid verschuldigd was, kreeg er eenen doodelijken slag door.

***

Na dit schrikkelijk voorbeeld gesteld te hebben, wenschte Karel V aan het geheele land eene nieuwe inrichting te geven en de eenheid in de regeering daar te stellen. Hij begon dit werk met de stad Gent eene nieuwe grondwet te schenken, welke de *karolijnsche toestaning* genoemd werd. Nogtans waren er groote moeielijkheden

1) Men gaf den titel van k o n i n g d e r R o m e i n e n aan dengene, die gedurende het leven des keizers gekozen was om hem na zijnen dood op te volgen.

met de uitvoering van dit plan verbonden: in alle landen van Europa is de eenheid slechts langzamerhand kunnen gevestigd worden door de opeenvolgende vernietiging der gemeente-voorrechten.

Andere groote belangen trokken overigens zijne aandacht: eensdeels, de voorwaarden van een verbond met Frankrijk; anderdeels, de oorlog tegen de Turken. Aan de Fransche gezanten, welke de inbezitstelling van het Milaneesche voor den hertog van Orleans verlangden, stelde hij voor, dezen jongen prins, in plaats van die landstreek, de Nederlanden met de hand zijner dochter Maria te schenken (1541). Dit voorstel werd door Frankrijk afgewezen, en de oorlog, waarvan onze provinciën de voornaamste schouwplaats werden, begon opnieuw tusschen den keizer en Frans I.

Nogtans was de uitslag des oorlogs gunstig voor Karel V. De koning van Frankrijk vroeg den vrede, en men sloot het verdrag van Crépy(1), waarbij Frans I plechtig afzag van alle leenvorstelijke rechten op Vlaanderen en Artois (1544).

Weldra kwam de zoogenaamde hervorming in Duitschland eenen nieuwen oorlog veroorzaken. Karel V trok er heen om de protestantsche vorsten te bestrijden; maar deze omringden hem met een leger van 80,000 man, en hij ontkwam dit gevaar slechts door de hulp van 15,000 Belgische soldaten, die, alle hinderpalen te boven komende om zich met hem te vereenigen, den roem hadden hem eenen doortocht te openen. Toen moest alles voor hem zwichten; hij behaalde overwinning op overwinning, en de rijksraad, te Augsburg vergaderd, stelde de eenheid van godsdienst voor het gansche keizerrijk vast; maar toen later de nieuwe koning van Frankrijk, Hendrik II, opvolger van Frans I, een verbond met de protestantsche vorsten van Duitschland gesloten had, zag zich de keizer genoodzaakt hun de vrijheid van godsdienst toe te staan (1552). De oorlog duurde desniettegenstaande voort tusschen het keizerrijk en Frankrijk, en onze provinciën waren op nieuw de schouwplaats der grootste rampen tot een wapenstilstand van vijf jaren, die in de abdij van Vaucelles, bij Kamerijk, werd onderteekend, een einde aan de vijandelijkheden maakte.

***

Tegen het einde zijns levens was Karel V uitermate ontmoedigd. Zijne opeenvolgende worstelingen, de hinderpalen, welke hij onophoudelijk in de verwezenlijking zijner groote ontwerpen had ontmoet, hadden hem afkeerig gemaakt van de menschelijke grootheden, en zijn lichamelijke toestand ondervond het gevolg der gure weders en vermoeienissen, welke hij gedurende zijne lange loopbaan had te verduren gehad. Gekweld door hevige aanvallen van jicht en eene kortborstigheid, die hem eenen drogen en afmattenden hoest veroorzaakte, en eenen schepter moede zijnde, dien hij met zooveel roem had gedragen, wilde hij de souvereiniteit afstaan, en hij riep de algemeene staten der Nederlanden te Brussel bijeen, om zijn plan ten uitvoer te brengen.

Op dit tijdstip bewoonde Karel V het oude verblijf der hertogen van Burgondië niet meer. Hij was gaan wonen in een huisje met eene enkele verdieping, gelegen nabij de Warande, op de plaats zelve, waar zich thans het Paleis der Natie verheft. Het was daar, dat hij, den 25 October 1555, eene muilezelin besteeg, om afstand van de regeering te gaan doen in die zelfde zaal van het Paleis, waarin hij, veertig jaren te voren, was ingehuldigd geworden. Daar, in tegenwoordigheid der algemeene

(1) Crépy, dorp van liet departement der Aisne (Frankrijk), twee mijlen ten noordwesten van Laon.

staten, aan zijne zijden hebbende zijnen zoon Filip, de koningin Maria, en de ridders van het Gulden Vlies, geleund op den schouder des prinsen van Oranje, sprak hij eene redevoering uit, waarin hij, na een kort overzicht van de daden zijner regeering, verklaarde, dat hij zich buiten staat zag om de plichten van het oppergezag te vervullen en daarom de regeering aan Filip overliet, en, na de staten voor hunne trouw en verknochtheid bedankt te hebben, verzocht hij hun deze gevoelens op zijnen zoon over te brengen. Eene treffende slotrede eindigde deze plechtige aanspraak. 'Ik weet wel, mijne heeren,' zeide hij, 'dat ik ten allen tijde groote misslagen begaan heb, zoowel door mijnen jeugdigen leeftijd, door onwetendheid en door onachtzaamheid als anderszins; maar

DE H. MAAGD BEZOEKT HARE NICHT ELISABETH, NAAR VAN D'ARGENT.

ik kan u verklaren, dat ik nooit, bij mijne weet, nadeel of geweld aan iemand mijner onderdanen heb gedaan. Indien ik er gedaan heb, is zulks buiten mijn weten of door onkunde geschied. Ik betreur het en vraag er vergeving voor.'

Het is onmogelijk de aandoening te beschrijven, welke deze ootmoedige toespraak van zulk eenen machtigen vorst te weeg bracht; allen aanwezigen biggelden de tranen uit de oogen.

FILIPS DE SCHOONE SLAAT ZIJN ZOON KAREL VAN LUXEMBURG (KAKEL V) TOT RIDDER VAN HET GULDEN VLIES, NAAR A. DE VRIENDT

De keizer, zich vervolgens tot Filip wendende, richtte het woord tot hem in dezer voege: 'Indien ik u door mijnen dood eene zoo rijke erfenis naliet, zou ik ongetwijfeld eenig recht op uwe erkentelijkheid hebben; maar nu ik u dezelve vrijwillig afsta, nu ik mij haast te sterven om er u des te eerder het genot van te laten, verzoek ik u om hetgene gij mij verschuldigd zijt in zorgvuldsgheid en liefde aan dit volk weder te geven. Indien gij zijne vrijheden in niets schendt, zult gij immer verzekerd zijn van

zijne verknochtheid, van zijne onderdanigheid en van zijnen bijstand in het gevaar; maar zoo gij anders handelt, zal het misschien eens den ondergang uwer koninkrijken te weeg brengen. Andere vorsten verheugen zich hunnen kinderen eene kroon, die hun ontvalt, te kunnen nalaten; ik wil dit geluk bij mijn leven genieten, ik wil u zien heerschen door mij. Weinige vorsten zullen mijn voorbeeld volgen, weinigen hebben het

mij gegeven; maar dan slechts zal men mijne handelwijze prijzen, als men zien zal, dat gij zulk een vertrouwen waardig waart. Gij zult het zijn, zoo gij niets verliest van de wijsheid, welke gij tot hiertoe betoond hebt, zoo gij altijd des Heeren vreeze en den katholieken godsdienst, vaste steunsels der tronen, verkleefd blijft. Ik heb u nog slechts één woord te zeggen: de Heer verwaardige zich u eenen zoon te geven, aan wien gij ook eenmaal uwe macht moget afstaan zonder er toe gedwongen te zijn!'

Toen de keizer opgehouden had te spreken, drukte de redenaar der staten, Jakob Maes, dezer leedwezen uit over het verlies van een zoo groot vorst, benevens hunne onderwerping aan zijnen wil. Filip knielde vóór zijnen vader, nam zijne hand, welke hij tegen zijn hart drukte, en vroeg hem den vaderlijken zegen. Hij ontving hem onder het storten van eenen tranenvloed. Vervolgens stond hij weder op, en, zich verontschuldigd hebbende over zijne weinige bekendheid met de Fransche taal, belastte hij den hoogwaardigen heer Granvelle, bisschop van Atrecht, in zijnen naam tot de algemeene staten te spreken; hij ontving hunnen eed van getrouwheid en zwoer zelf hunne voorrechten te handhaven.

Hoezeer verschilde de indruk, welken Filips woorden maakten, van dien, welken de redevoering zijns vaders had te weeg gebracht! Karel had staande gesproken; Filip stond niet op van zijnen zetel. Deze tegenstelling kon niet nalaten aanleiding te geven tot ernstige overpeinzingen, en, in weerwil der vleierijen, welke de staten den nieuwen souverein toezwaaiden, kon menigeen onder deze keur der natie een treurig voorgevoel niet overmeesteren.

In het volgende jaar stond Karel V insgelijks Spanje aan zijnen zoon af, met al de bezittingen, welke er in Europa en in Amerika van afhingen, en hij zond de zinnebeelden des keizerschaps naar zijnen broeder Ferdinand, ofschoon hij den titel van keizer bleef behouden.

***

Zijne staatkundige erfenis geregeld hebbende, scheepte Karel V zich te Vlissingen in naar Spanje, en hij landde aan in de baai van Bis kaje, den 28 September 1556. Na de feesten, welke de steden Burgos en Valladolid tot zijne eer wilden geven, geweigerd te hebben, besteedde hij eenige dagen aan den vertrouwelijken omgang met zijne beide zusters, de koninginnen-weduwen van Frankrijk en van Hongarië en vervolgens begaf hij zich onverwijld naar het klooster van Yuste (opde grens van Castilië en Portugal), waar hij zijne roemrijke loopbaan wilde eindigen. Dit klooster was eene aangename verblijfplaats, zeer geschikt voor de overdenkingen eener groote ziel; het lag ingesloten door vijgeboomen, oranjeboomen en welriekende gewassen, en het was door dichte wouden van kastanjeboomen beschut tegen den noordenwind en de brandende hitte der zon. De kloosterlingen, sinds lang van het voornemen des keizers verwittigd, hadden tot zijn gebruik een afzonderlijk paviljoen doen bouwen, dat bemeubeld was met eene pracht, welke den aristocratischen smaak van hunnen gast moest vleien. Overal bevonden zich fluweelen stoelen, Turksche tapijten, vazen, slingeruurwerken en andere dure voorwerpen. Karel had eene kostbare kleerkast, zijne bibliotheek en eenige schilderijen van de grootste Italiaansche meesters medegebracht. Nog lang hebben de monniken van Yuste, met hoogmoed, den vreemdeling de plaatsen getoond, welke getuigen waren geweest van de laatste

levensdagen des grooten keizers; maar in 1809 hebben de soldaten van maarschalk Soult dit eerbiedwaardig gedenkteeken in asch gelegd: er is niets anders overgebleven dan het stille landschap, welks gezicht de bitterheid eens doorluchtigen ouderdoms verzoette.

De keizer kwam den 3 Februari 1557 in het klooster van Yuste aan; hij voerde met zich een gevolg van vijftig personen, meest Vlamingen, bekleed met waardigheden, die slechts in de vorstelijke huizen bestaan.

Karel had grooten smaak in de werktuigkunde. Geschiedschrijvers verhalen, dat hij uurwerken en werktuigbeelden vervaardigde, en dat hij genoegen schepte in het regelen van horloges, terwijl hij al schertsende deed opmerken hoe moeilijk het was uurwerken te doen gelijkloopen, na getracht te hebben de menschen te besturen. Somtijds liet hij groote personages toe om hem te onderhouden over de staatkundige aangelegenheden, inzonderheid over die der Nederlanden.

Men ziet, dat Karel V te Yuste in geene volkomene afzondering leefde. Nog gedurende eenigen tijd hield hij zich bezig met de openbare zaken, en hij gaf raadgevingen aan zijnen zoon en somtijds bevelen aan ministers, die niet naar hem hoorden. Maar na verloop van tien maanden werd zijne gezondheid, welke door het zachte klimaat van Spanje hersteld was, op eene verontrustende wijze verstoord. Bedroefd over het overlijden van ééne zijner zusters, verbitterd door het vernemen van den bestendigen voortgang van het protestantism, gaf hij zich over aan vlagen van gramschap of verviel in eene diepe droefgeestigheid.

Den 13 Augustus 1558, door eene bedenkelijke ongesteldheid aangegrepen, deed de keizer het portret zijner overledene gemalin aan den voet zijns beds brengen, en verdiepte zich zoozeer in de beschouwing van dit geliefde beeld, dat de geneesheeren er over begonnen te schrikken. De nadering des doods was blijkbaar, en Karel vernam zulks met blijdschap. Den 9 September maakte hij zijn testament.

Den 19 waren de krachten des zieken zoozeer verminderd, dat men noodig oordeelde hem de Heilige Sacramenten toe te dienen. In weerwil zijner zwakheid wilde hij het laatste Oliesel ontvangen volgens de wijze vastgesteld voor de kloosterlingen, hetwelk hem verplichtte de litanieën en de zeven boetpsalmen op te zeggen. Den 21 voelde de keizer zijn laatste uur naderen; hij zette zich overeind in zijn bed en riep uit: ‘Dit is het oogenblik!’ Eene flambouw werd in zijne rechterhand geplaatst; met de linkerhand hield hij het Christusbeeld vast, dat zijne vrouw bij haar sterven gebruikt had; hij kuste het, en terwijl de monniken gebeden opzegden, blies hij den laatsten adem uit. Hij had den ouderdom van acht en vijftig jaren en omtrent zeven maanden bereikt.

Men zegt, dat hij altijd God had gebeden hem te vergunnen met zijn volle bewustzijn te sterven. Deze laatste troost werd hem gegeven.

***

Karel V is één der vermaardste mannen, die in de geschiedrollen vermeld zijn. Het is roemrijk voor België onder het getal zijner beroemde zonen Karel den Groote en Karel V te tellen, wier naam zoo groot was, dat hij onafscheidelijk geworden is van de eeuw, waarin zij geleefd hebben. De eeuw van Karel den Groote is een lichtverspreidend spoor in de tijdperken der barbaarschheid; zij is eene eerste wedergeboorte der letteren en der kunsten, welke nogtans weldra met nieuwe duisternis bedekt wordt. De eeuw van Karel V duidt bepaaldelijk het tijdperk der hedendaagsche beschaving aan. Het was in deze eeuw, dat men de wonderdadige uitvindingen van het kompas en de boekdrukkunst, alsook de ontdekking van Amerika,

benuttigde. In Italië en in Frankrijk, onder Leo X en Frans I, zag deze zelfde eeuw de kunsten en de letterkunde herboren worden. De barbaarschheid maakte alsdan plaats voor de beschaving. Het leenstelsel viel omver, en men zag de eenheid der staten te voorschijn komen. De grondbeginselen van het christendom werden nog vruchtbaarder: de menschheid verkreeg rechten; de oorlog verminderde zijne afgrijselijkheden; de bestendige legers vervingen de benden van stroopers en gelukzoekers.

Met de eeuw van Karel V begon het stelsel van evenwicht, dat niets anders is dan de overeenstemming en het verbond der verschillende vorsten om den volkeren eenen duurzamen toestand te geven en hun het genot des vredes te verzekeren. Ongelukkig bracht de zoogenaamde kerkhervorming, welke in deze eeuw uitbrak, godsdienstoorlogen te weeg, die nog lang door hunne woede de weldaden eener menschelijke en christelijke beschaving ontluisterden.

Karel V, in België geboren en opgevoed, bijna uitsluitend door Vlamingen omringd tot aan zijn twintigste levensjaar, had de Belgen lief; hij wenschte onze provinciën te beschermen en te begunstigen. Maar het was eene onmogelijkheid, zelfs voor een zoo groot vernuft, de belangen van zooveel verschillende landen (Spanje, Duitschland, Italië, de Nederlanden en Amerika) met elkander te vereenzelvigen. De eene moesten noodzakelijkerwijze aan de andere worden opgeofferd, en meestal behield Spanje de overhand ten nadeele der Nederlanden. Het was alsdan nog maar eene vermomde overheersching; maar onder Filip II werd deze klaarblijkend. Van toen af heeft de vreemde heerschappij niet opgehouden op onze vaderen te drukken, totdat België in 1830 te gelijker tijd zijne nationale onafhankelijkheid en zijne politieke vrijheid wist te verkrijgen.

Vrij naar D.G.

Lachen en weenen.

‘Grootmoeder, ben ik op tijd wel vaardig?
   Sliep ik niet te laat?
Trek me mijn kleedjen aan, het nieuwe.
   Zie toch, hoe lief het staat!’
En 't knaapje lachte, lachte zoo vroolijk,
   Van vreugde danste zijn hart....
Maar grootmoeder weende, weende bitter:
   Zwart was het kleedje, zwart!

En nu aan vaders hand ter kerke,
   Is 't Zondag dan? Wel neen!....
Ah! daar krijgt hij een kaars in handen,
   Processie is het! Eén
Voor één ten altaar getreden.... En 't knaapje
   Lachte, lachte zoo blij!
Maar grootmoeder zag hem van ver en weende,
   Zij wist, wat het meende, zij!

Aan de deur der kerke wachten de koetsen,
   Een reeks, wel twintig lang!
In de eerste, juist na den gouden wagen,
   Stapt hij met vader. In rang
Rijden allen naar buiten. En 't knaapje

Lachte: Hu! paardekens, voort!
Maar grootmoeder vluchtte naar huis en weende:
Zij kende buiten dat oord!....

Daar stappen ze uit. Welk een tuin, hoe prachtig!
Wat bloemen en kronen aan
Die kruisen! Dan, die blinkende steenen
Vol gulden schrift!.... Zou 't gaan
Krijgertje hier te spelen! ‘Kortlings,
Zegt vader, komt ge weer....’
En 't knaapje vertelde 't lachend zijn grootmoê
Och! die weende al meer en meer!

Niet naar huis! Hij blijft bij grootmoê
Den geheelen, ganschen dag!
En speelgoed krijgt hij! een ganschen winkel!
En lekkers, zooveel hij mag!
Al juublend loopt hij onder en boven,
't Is vreugdekreet op kreet!
Maar grootmoeder zit in stilte te weenen;
Zijn gejuich verdubbelt haar leed!

't Wordt laat, nu zal hij huiswaarts keeren:
Het spelen maakte hem moê,
Doch hobbelpaard en vlag en soldaten,
't Gaat alles mede. Hoe
De jongens op straat hem zullen bekijken,
Fier lachend gaat hij heen!
Maar grootmoeder ziet hem na al weenend
En zucht: ‘Bleeft ge immer kleen!’

Daar komt hij thuis. Wie vertelt hij 't alles?
Zijn moeder niet: Die is dood....
Haastig legt hem de meid te slapen.
Zal hij nooit op moeders schoot
Meer zitten? Geen enklen kus meer krijgen?....
Vergeten is lach en spel,
En traantjes vloeien, zoo druk, zoo bitter!
Arm kind! nu verstaat hij 't wel!

Antwerpen.

HILDA RAM.

Het kweeken van kamerbloemen.

De meeste menschen, en vooral in de steden, waar men zoo weinig genot heeft van de schoone natuur, kweeken bloemen in hunne kamers, soms met goeden uitslag, maar vaak ook met weinig gevolg. De oorzaak van het laatste is, dat de bloemen de behandeling niet ondergaan, die zij voor hunnen groei en bloei behoeven.

Bloemen behoeven over 't algemeen goed voedsel, reinheid en zuivere lucht. Wie dus gaarne oog en hart door het beschouwen van frissche, welig tierende bloemen wil verkwikken, dient er op te letten, dat zijne bloemen goede aarde, behoorlijk zonlicht, warmte, geschikt water, eene niet veel stofferige ruimte en frissche lucht hebben. Goede, dat is vette, fijn verdeelde aarde, bekomt men op onderscheidene wijzen. Ik bevind mij zeer goed bij bladaarde, die men o.a. van afgevallen boombladeren kan verkrijgen, als men ze in den Herfst verzamelt en bij laagjes, afgewisseld met een weinig goede tuinaarde en meststoffen ophoopt; laat men ze zoo den Winter overliggen, dan heeft men in 't voorjaar zeer geschikte teelaarde, ook voor kamerplanten. Wil men ze nog verbeteren en inzonderheid voor plantjes met teedere wortels geschikt maken, dan kan men ze door eene zeef doen. Daardoor wordt ze zeer fijn verdeeld en zal ze uitmuntende diensten bewijzen, als men daarin bloemzaden zaait. Heeft men geene zeef, dan neme men iets anders daarvoor in de plaats, bijv. een mandje of iets dergelijks. 't Is niet zonder belang, dat de aarde in de bloempotten zoo fijn mogelijk verdeeld is.

Behoorlijk zonlicht beminnen de bloemen insgelijks. De bloempotten dienen dus onmiddellijk voor de glasruiten te staan en niet achter gordijnen, zooals dat vaak gebeurt. Wordt het zonlicht te sterk, dan dienen de bloemen daartegen beschermd te worden. Vooral in Juli en in de zomermaanden zijn de zonnestralen dikwijls zoo fel, dat de teedere spruitjes daardoor verschroeien. 't Is dus van belang daarop te letten en de bloemen van 's morgens 10 à 11 tot 's namiddags 2 à 3 uur op eene beschaduwde plaats te houden. De morgenen avondzon bevalt des Zomers de bloemen het best. Warmte is eene eerste levensbehoefte der bloemen, maar in te groote mate is zij hun niet welkom.

Kan men de bloemen geen zonnewarmte genoeg geven, dan geve men hun gepaste kunstwarmte.

't Spreekt van zelf, dat ze 's Winters niet voor de glazen, maar op eene andere geschikte plaats dienen te staan. Vriest het zoo fel, dat de thermometer (Celsius) 7 of meer graden koude aanwijst, dan zende men ze voor 8 of 14 dagen in den kelder,

tenzij men eene vorstvrije kamer bezit. Zoo ras mogelijk worden ze weer uit den kelder gehaald.

Heeft men eene andere bloem, die men in 't voorjaar wat vlugger wil doen groeien, dan plaatse men haar op eene vuurstoof voor 't venster en verwarme haar, een- of driemaal daags, terwijl men hierbij zorgt, dat de aarde onder in den pot niet te droog wordt, want daardoor zou ze verkwijnen. Houdt men dat verwarmen van onderen een veertien dagen vol, dan zal men daarvan soms verrassende uitkomsten zien. Ook door het begieten der kamerplanten met lauw water bevordert men hunnen groei zeer. Eene waterwarmte, die den ingedoopten vinger aangenaam lauw warm aandoet, bekomt de planten het best. Door dit bestendig begieten met warm water gedijen vele tropische planten uitmuntend. Zoo kan men eene Camellia, die reeds met kleurende knoppen prijkt, door regelmatige begieting met warm water, in 4 à 5 dagen in bloei hebben. Verplaatst men echter zulk eene bloem in eene veel warmere ruimte, dan zouden de knoppen afvallen.

Geschikt water is mede eene vereischte om bloemen welig te doen tieren. Men neme dus liefst geen put-, maar zuiver water uit een diep of ander loopend water, hoe zuiverder des te beter. Hard water, dat veel kalk bevat, is schadelijk voor heidegewassen, azalea's, camellia's en vele andere planten; maar fuchsia's, geraniums, palmen enz., kunnen er wel tegen, indien er niet te veel kalk in opgelost is. Kan men geen ander dan hard water krijgen, zoo neme men het gekookt en late het eenige dagen staan. Roert men in een emmer hard putwater een lepel vol potzand, zoo wordt het ook beter. Water, waarin versch vleesch gewasschen is, wordt voor bloemen terecht aangeprezen.

Gelijk boven gezegd is, bekomt lauw water de bloemen 't best. Nimmer gebruike men water, dat kouder is dan de lucht van 't vertrek, waarin de bloemen staan; 't zou de planten doen kwijnen, vooral als de lucht, die de bloemen omringt, in de bloempotten veel warmer is. Snelle overgang van warmte in koude maakt de bloemgewassen ziek, 't Is dus raadzaam, dat men des Zomers met water begiet, 't welk een tijd lang in de ruimte gestaan heeft, waarin zich de bloemen bevinden. Heeft men dat niet voorhanden, dan gebruike men water, dat door bijgieten van heet water is verwarmd.

's Zomers begiete men de bloemen des avonds, telkens als ze droog zijn; dus niet dagelijks behoort men de bloemen te begieten - en wel zoo - dat de geheele pot daardoor gedrenkt wordt. Dwaas zou het zijn, zoo men slechts de bovenste wortelvezelen drenkt; neen, het vocht moet van boven door den pot indringen. Men kan evenwel ook in de bakjes of schoteltjes, waarin de bloempotten staan, water gieten, maar indien de bloemen dat vocht in een uur tijds niet hebben opgezogen, verwijdere men het overgeblevene. Bloemen langer daarin te laten staan, is zeer af te keuren. Evenmin is het aan te bevelen, dat men de bloemen begiet, als de aarde nog vochtig is. Kan men het niet zien dat de bloem dorst heeft, dan dient men de aarde voelende te onderzoeken.

Ondeugden en misdaden bij de dieren.

Niet alleen de gave der onderlinge mededeeling en de vatbaarheid van zich te ontwikkelen maken de dieren gelijkvormig aan de menschen - helaas! ook hunne ondeugden en misdaden.

Hunne ondeugd is eene verwijdering van den weg der natuur, en hunne misdaad een op zich zelf staand verzet tegen de wetten der natuur - omdat de dieren geene

maatschappelijke wetten schijnen te bezitten. Maar zoowel ondeugd als misdaad heeft overleg en wil tot grondslag.

Daar er geene natuurmenschen zijn, heeft men vaak het dier, enkel door zijn instinkt geleid, voorgesteld als het juist en doelmatig handelend schepsel - en er zijn inderdaad gevallen, waarin de mensch een voorbeeld mag nemen aan de dieren. Het is evenwel onbetwistbaar, dat men ook ouder de dieren huichelaars, lichtzinnigen en moordenaars opmerkt.

Mijn hond is een huichelaar; hij kruipt weg en verschuilt zich, wanneer ik mijne studeerkamer verlaat en er hem uit verwijderen wil. Maar nauwelijks ben ik heengegaan en heb de deur achter mij gesloten, of onze vriend zoekt een gemakkelijk plaatsje op het zachte kussen van mijn armstoel. Wanneer ik vijf minuten later terug kom, dan verlaat hij bij mijne nadering den armstoel, en verschuilt zich weer in zijn hoekje, waar hij zich voordoet alsof hij slaapt - maar de haren, die ik op het kussen vind, verraden zijn huichelachtig bedrijf. Hij leidt zijn meester om den tuin onder den schijn van gehoorzaamheid - is het onder de menschen anders?

Ook zijn er moordenaars onder de dieren. Niet hen bestempel ik met dien naam, die andere dieren dooden om zich te voeden, want ook den slager en den jager noem ik geene moordenaars - maar de zoodanigen die hunne eigene jongen om het leven brengen, zooals de katten, konijnen enz. Het mannetje is in den regel de moordenaar, en dit is het gevolg van zijne zedeloosheid. Hij vervolgt het wijfje, en dat wil niets van hem weten, zoo lang zij jongen zoogt - een gedrag, waarvoor onze katjes inderdaad lof verdienen. Maar het woeste mannetje gloeit van toorn jegens de onschuldige oorzaken van de afkeerigheid der moeder en bijt de jongen - zijne eigene kinderen - dood. Na een plichtmatig klaaggeschrei dat eenige uren aanhoudt, vergeet de moeder, die thans met eene dergelijke lichtzinnigheid is besmet, haren rouw en tevens hare afkeerigheid van den moordenaar van haar kroost.

Wie zou het niet betreuren, die de dieren evenzeer als de menschen ziet misdoen, dat men hierbij niet enkel aan eenen blinden natuurdrift, maar wel degelijk aan een zeker overleg, aan een zekeren wil moet denken! Maar het dier der beschaafde wereld is reeds aanmerkelijk afgeweken van zijn natuurlijken toestand.

Alle dieren, die in aanraking kwamen met de menschen, hebben den invloed der beschaving ondervonden - zij zijn anders dan in den beginne.

Onze dieren staan tot die der onbewoonde streken in dezelfde betrekking als de stadbewoners tot de landlieden, die bij het bezoeken van groote plaatsen zoo ligt eene prooi worden van bedriegers en zakkerollers. Het dier der beschaving heeft sommige onderscheidingen opgedaan en is hierdoor anders geworden - dat het er beter door geworden is, kunnen wij niet altoos verzekeren. Want uit die ondervindingen vloeien ook behoeften, hartstochten en driften voort, die de teedere aandoeningen der natuur vernietigen en alzoo aanleiding geven tot de ondeugden en misdaden. Doch dit zou onmogelijk wezen, zoo het dier niets anders was dan een blind werktuig, dat door het instinkt, als een onweerstaanbare beweegkracht, werd voortgestuwd.

Wij gelooven, dat eene ongepaste trotschheid zelfs wetenschappelijke mannen dikwijls vervoerd heeft om de kloof tusschen menschen en dieren veel grooter te maken dan zij in vele opzichten werkelijk is. Zij hebben vaak uitsluitend aan de menschen toegekend, wat evenzeer bij de dieren, al is het ook in veel geringere mate, gevonden wordt.

De scherprechter.

Een verhaal naar het Hoogduitsch.
(*Vervolg.*)

'Frederig Berg, een onafhankelijk welgesteld mensch, leefde met zijne moeder te Heidelberg, woonde de klassen aan de hoogeschool bij, nam nog bij anderen les in de wetenschappen en leefde, zooals zoovele anderen leven - wie wist in deze stad iets van zijn verleden, herkende hier in hem den zoon van den vroegeren scherprechter te B.?

'In de Slotstraat, op dat gedeelte waar zij steil naar den met eene heerlijke ruïne gekroonden berg leidt, stond een klein huis van slechts eene verdieping, 't welk eenen horlogiemaker toebehoorde. Deze bewoonde met zijne familie slechts de kleinste helft van het huis, terwijl de andere, welke twee groote kamers, een kabinetje en eene keuken bevatte, steeds werd verhuurd. Hier woonde ik met mijne moeder; hier bracht ik de gelukkigste dagen mijns levens door, dagen van zalig geluk voor het tegenwoordige en vol zoete hoop op eene schoone toekomst.

‘De opstand in Duitschland, ter afwerping van het Fransche juk, had op mij of mijne denkbeelden geen invloed, want mijne geheele ziel was toen ingenomen door de liefde voor een jong meisje, uwe onvergetelijke moeder. Elisabeth, de dochter van mijn huisheer, was zoo min eene schoonheid als eene fijn beschaafde dame, doch zij was een zeer goed en beminnelijk wezen, wier wederliefde mij onuitsprekelijk gelukkig maakte. Hare ouders gaven gaarne hunne toestemming tot ons huwelijk, ik kocht hun het kleine huis af, bouwde er nog twee bovenkamers op als eene woning voor mijne moeder en bleef toen met mijne jonge vrouw daar wonen. Toen gij, Gertrude, ons geboren werdt, had mijn geluk zijn toppunt bereikt. Ik wilde op den avond van den heugelijken dag uwer geboorte mijn heil gevoelen in Gods vrije natuur, en koos daartoe het schoonste punt dat er te vinden is, het terras van het oude slot. Daar bracht ik den laatsten gelukkigen avond in mijn leven door. Zou het voorgevoel dat het de laatste was, of wel de betooverend schoone omstreek de oorzaak zijn geweest, dat ik mij als aan die plek geboeid voelde?

‘Ik bevond mij nog op de plaats toen de avond reeds lang gevallen was en de heldere volle maan stond boven de vervallene muren van het oude slot. Zonderlinge schaduwen en lichtstrepen verspreidden zich over de heerlijke ruïne; als zilver schitterend braken zich de stralen van de maan in de hier en daar nog aanwezige kleine vensterruiten. Het schoon versierde front van 't Otto-Heinrich-gebouw lag helder verlicht voor mij, terwijl dat van Ruprecht geheel in duisternis was gehuld. Beneden in de stad was alles stil. Zonder eenig geruisch vlood de Necker over zijnen bruinen rotsgrond, tusschen de met groen struikgewas begroeide oevers door en verloor zich uit het gezicht tusschen de verwijderde bergen, welker vormen zich door den dunnen nevelsluier, waarin zij waren gehuld, moeielijk meer lieten onderscheiden. Van de torens der stad klonk het uur van middernacht, een nieuwe dag brak voor mij aan, een dag van geluk, zooals mijne niets kwaads vermoedende ziel hoopte. In huis gekomen zocht ik stil mijne legerstede op, doch de slaap wilde mij eerst tegen den morgenstond zijne weldadige rust verleenen. Mijn ontwaken was echter vreeselijk.

‘Er is daar een vreemde man die u wenscht te spreken.’ Met deze woorden trad des morgens de meid aan mijn bed. Ik kleedde mij haastig aan, doch ging eerst in de kamer, naast de mijne, welke Elisabeth's slaapkamer was. Zij sliep nu, doch had eenen onrustigen nacht gehad en zag er ook nog koortsig uit; dit maakte mij bezorgd, ik zette mij aan haar bed en vergat den wachtenden vreemdeling geheel, zoodat de meid er mij nogmaals aan kwam herinneren. Ik zegde haar, dat zij hem maar in mijne kamer zou laten, en trad die nu ook weder binnen. Wie beschrijft echter mijne verbazing! Mathias stond daar voor mij!

‘Ik deed mijn best om kalm te schijnen en vroeg hem wat de reden was, dat hij naar Heidelberg kwam en welk toeval hem mij daar had doen vinden. Mathias nam eene ootmoedige houding aan en verhaalde mij met veel omslag en misbaar dat in zijn huis te B. brand was ontstaan en dat het geheel was verwoest.

‘De middelen om het weder op te bouwen, hadden hem ontbroken en in die bange oorlogsjaren had hij ook niets kunnen verdienen. Toen had hij het plan opgevat om het land te verlaten en elders werk te zoeken; bedelende was hij Zuid-Duitschland doorgetrokken en had nu, terwijl hij te Heidelberg was, mij gisteren avond op mijne wandeling naar het slot gezien en herkend. Hij hoopte nu, dat ik hem wel voort zou helpen en hem eene goede som geld schenken, opdat hij zich naar Amerika mocht begeven om daar een stukje grond ter bebouwing te kunnen koopen. Van mij meende

hij wel hulp te mogen verwachten in zijnen toestand, daar hij mijn vader lange jaren trouw gediend had en ook het geheim mijner afkomst hier in Heidelberg nog aan niemand had geopenbaard. Bij deze laatste woorden trof mij een loerende, scherpe blik uit zijn grijs, eenig oog, en zich uit zijne tot nu toe gebukte houding oprichtende, kwam hij eenige schreden naar mij toe.

‘Gij hebt mijne grootmoedigheid wat te hoog geschat, Mathias,’ voegde ik hem barsch toe, zonder te denken aan mijne in het zijvertrek rustende zieke vrouw, die als zij ontwaakte door de half geopende deur ons gesprek zou kunnen vernemen. ‘Ik begrijp niet waarop gij uw verlangen grondt om nog meer geld van mij te vorderen, nadat ik u zulk een aanzienlijk geschenk heb gedaan met het geheele geme belde huis en de gansche huishouding in B. Ga dus nu heen; ik heb geen tijd meer voor u.

‘O, de heer Berg zal wel tijd krijgen om mij aan te hooren,’ zeide hij met een boosaardigen lach, ‘wanneer ik hem zeg, dat ik mij ook wel te Heidelberg, waar het mij zeer goed bevalt, zou kunnen vestigen. Mijnheer Berg zou dan dagelijks het genoegen hebben mij te zien, en er van hooren spreken, dat ik hem reeds als jongeling gekend en menige grap met hem gehad heb in het huis van den scherprechter, zijn vader. Dan zal mijnheer Berg misschien wel geld voor mij hebben, opdat ik van hier weg en naar Amerika kan gaan, want de rijke, aanzienlijke heeren hebben wel eens niet gaarne, dat de menschen vernemen, dat zij geboren scherprechters zijn.’ -

‘Giftige slang,’ snauwde ik hem toe, ‘bezoedel mij niet langer met uwe woorden. Hier hebt gij 300 thaler en maak u nu zoo spoedig mogelijk van hier.’

‘Driehonderd thaler is wel wat weinig om mij in Amerika een fatsoenlijk leven te verzekeren,’ grijnsde hij mij toe. ‘Ik wil daar ginds niet gaan bedelen, en wellicht nogmaals scherprechtersknecht worden, neen, ik wil in het vervolg ook den heer spelen en mij een huisje inrichten gelijk dit is, en daartoe heb ik ten minste 3000 thaler noodig.

‘Mijne verontwaardiging deed mij voor het oogenblik geene woorden vinden om den onbeschaamden mensch te antwoorden; op eens meende ik in de andere kamer te hooren weenen en snikken, en de angst, dat mijne vrouw misschien ontwaakt was en ons gesprek had aangehoord, deed mij den schurk alles toegeven. Ik ging naar mijne schrijftafel, nam er 3000 thaler in papier uit, drukte ze Mathias in de hand en drong hem toen de deur uit, welke ik achter hem sloot. Ik spoedde mij nu naar Elisabeth heen; zij lag in de hevigste krampen.

(*Wordt vervolgd.*)

Moderne dienstboden.

Mevrouw A. tot het dienstmeisje van mevrouw B.: ‘Wees zoo goed, Mina, mijnheer en mevrouw te zeggen, dat wij ze beleefd verzoeken, aanstaanden Zondag bij on; eene tas koffie te komen drinken.’

Dienstmeisje: ‘Heel goed, mevrouw, ik zal er voor zorgen. Op mijnheer kan u stellig rekenen, maar mevrouw komt in geen geval.’

Mevrouw A.: ‘Hoe zoo? Is de kleine Anna soms niet wel te pas?’

Dienstmeisje: ‘Dat niet, maar *ik* heb Zondag mijn uitgaansdag, weet u.’

[Nummer 49]

Onze gravures

Een solo op de schuiftrompet.

EEN SOLO OP DE SCHUIFTROMPET, NAAR TH. CEDERSTRÖM.

Deze gravure voert ons in den geest naar onze kinderjaren terug, toen de schuiftrompetten en klephoorns nog niet door de moderne muziekinstrumenten met pistons verdreven waren, en wie in de muzikale wereld niet geheel en al een oningewijde is, weet dat het heel wat tijd en moeite gekost heeft vooraleer de nieuwerwetsche indringers, zoo vrij algemeen als hedendaags het geval is, de plaats hebben kunnen veroveren. Een der meest gegronde grieven, die de aanklevers van de oude stelsels tegen de pistons-speeltuigen aanvoerden, was dat de toon dezer nieuwe

muziekinstrumenten aanmerkelijk verschilde van dien der moederinstrumenten en voor dezen in de vergelijking onbetwistbaar moest onderdoen. Daarenboven was de *trombone à coulisses*, evenals de waldhoorn, ontegensprekelijk beter geschikt om in de melodie de noten zangerig en geleidelijk aaneen te binden dan onze tegenwoordige bazuinen en *cors*, zoodat ook nog thans in eenige opera-schouwburgen alléén de eerstgenoemde speeltuigen geduld worden.

Dat de oude bazuinblazer onzer gravure echter niet op de eer bogen kan in gezegde orkesten plaats te mogen nemen, zal wel elk bij den eersten opslag gereedelijk opgemerkt hebben. Doet de strenge gelaatsuitdrukking en de stijve knevel ons aan een Duitsch soldaat-muzikant denken, de kleeding zegt ons veeleer dat wij hier met eenen welstellenden brouwer te doen hebben, die in zijne rusturen met zijn geliefd speeltuig naar een afgelegen hoekje de wijk neemt om de *uitvoering* van Mozart's en Weber's melodieën met de *invoering* van eenige malsche teugen smakelijk *Beiersch* af te wisselen.

Het Rapenburg te Leiden vóór de ramp van 1807.

De meeste onzer hebben wel eens de ramp van Leiden hooren vermelden, doch aan weinigen zijn de bijzonderheden van dit ontzettend ongeluk bekend. Den 22e Februari van het jaar 1807 werd een der uitgestrektste en schoonste kwartieren der Hollandsche universiteit-stad op eene verschrikkelijke wijze verwoest door het springen van een zwaargeladen buskruitschip, en het zal onzen lezers gewis niet onwelkom zijn eens eene afbeelding te zien van de plaats der ramp, zooals die er uitzag even vóór de ontploffing haar in eenen puinhoop veranderde.

Onze gravure is eene trouwe weergeving van de teekening, welke onmiddellijk na de ramp, zooveel mogelijk naar de natuur en overigens volgens echte en nauwkeurige berichten en afbeeldingen door den vermaarden teekenaar F.A. Milatz vervaardigd, door F. Diterick in koper gegraveerd en ‘met goedkeuring van den Ed. Achtbaren Magistraat te Leiden’ uitgegeven werd. Zij vertoont ons het Rapenburg van vóór 1807, gezien van de brug aan de zuidzijde. Het is een recht schilderachtig Hollandsch stadsgezicht, zooals er op het oogenblik bij onze naburen maar weinige meer worden aangetroffen; want de moderne niveleerwoede heeft ook daar geene genade voor de stoepen en hekken, de pothuizen en uitstekjes, die vroeger den aanblik der Hollandsche straten zulk eene levendigheid bijzetten. Het moet intusschen gezegd worden dat Leiden onder dit opzicht bij vele harer zustersteden nog gunstig afsteekt en menig hoekje bewaard heeft, dat heel wat voor heeft boven de eentonige huizenrijen op de rechtlijnige, doodsche ‘trottoirs of verhoogde voetpaden,’ die vooral aan de nieuwere gedeelten onzer Belgische steden dikwijls zulk een voorkomen van vervelende deftigheid geven.

Al de gebouwen, op de plaat afgebeeld, werden bij de ontploffing, die geen enkel huis in de stad ongedeerd liet, getroffen; en alleen de sterke toren der Lodewijkskerk, de oude Saaihal, werd gespaard, ofschoon het gebouw zelf schromelijk gehavend werd.

De personen, welke op de gravure voorkomen, zijn die welke zich tijdens de ontploffing op de plaats des onheils bevonden en meest onverhoeds door den dood werden verrast. Zoo ziet men onder de Nieuwesteegsbrug een knecht varen van den heer Koppenschaar, die het gevaar ontkomen is. De vrouw met het kind op den arm en een ander kind aan de hand, die juist de brug wil opgaan, is dezelfde, die later dood in de Bogaardsteeg gevonden werd met het kind nog in den eenen arm vastgekneld, terwijl de andere arm het mandje en de hand nog een sleutel omklemde.

Niet ver van haar gaat de jeugdige Maria Jacoba Opstal, die haar oom ging bezoeken, voor wiens huis men eene jacht ziet liggen, waarmede zijne dochter met haren echtgenoot en haar kind pas uit Den Haag gekomen was. Het zou dien dag feest zijn voor de familie, maar helaas! nauwelijks was het meisje het huis van haren oom binnengetreden of de schrikkelijke uitbarsting volgde en doodde haar met tien der huisgenooten.

In het verschiet ziet men den hoogleeraar Luzac naar de woning gaan van zijnen vriend, den natuurkundige Bonnet; hij liep den dood tegen, toen reeds de echtgenoote zijns vriends was omgekomen, en terwijl de hoogleeraar Kluit met zijne vrouw on der de puinen hunner woning met den dood worstelden, dien zij niet mochten

ontkomen. Op deze hoogte moet zich ook de dochter bevonden hebben van den jood Andries, welke aan dit huis met eenige goederen op zicht gezonden was.

Aan de noordzijde van het Rapenburg, nagenoeg vlak voor de woningen van den hoogleeraar Rau en den predikant Broes, ligt het noodlottige schip, met 37000 pond buskruit geladen, dat de oorzaak zou worden van de vreeselijke uitbarsting. Op het dek staat een veertienjarige jongen, die naar men meent op dat oogenblik alleen aan boord was. Zoo getuigde althans Jan Overduin, die achter het kruitschip met zijne schuit lag te baggeren, schoon hij zich voor het overige niets wist te herinneren, daar hij zelf bij de uitbarsting in het water geslagen en aan de overzijde der gracht weer op den kant geworpen werd.

Op den stoep van het hoekhuis bij de Lange Brug staat eene vrouw met een kind op den arm; dit is de echtgenoote van den onderwijzer der school van het *Nut.* Terwijl de laatste in zijne school bezig was, zag de ongelukkige vrouw zich eenklaps met steenen, glasscherven en stukken hout overdekt, het kind uit haren arm gerukt en onder eenen boom verpletterd, en hare woning ingestort. Een groot gedeelte van het schoolvertrek was met den onderwijzer en een aantal leerlingen naar beneden gezakt, en een en zestig personen zagen zich hier plotseling onder het puin bedolven, waaruit er twaalf levenloos zouden worden opgehaald.

Doch genoeg van al die droevige herinneringen; het tooneel van Leidens ramp laat zich eer gevoelen dan beschrijven. Wie zich een denkbeeld wil maken van de vreeselijke verwoesting, die een der schoonste gedeelten van Leiden in een jammerlijken puinhoop herschiep, beschouwe bij gelegenheid het tafereel dat daarvan onmiddellijk na de ramp door den schilder Hanssen vervaardigd is en op het koninklijk museum te 's-Gravenhage berust. Lang bleef de plek eene akelige woestenij, doch de tegenwoordige Ruïne, een uitgestrekt plein, waarop zich thans het standbeeld van burgemeester Van der Werff verheft, herinnert alleen nog door den naam aan de verschrikkelijke ramp, en zal weldra, in een plantsoen herschapen, opnieuw een sieraad van Leiden worden, gelijk de verwoeste wijk indertijd met recht genoemd werd.

Schippeken-vêren.

Pop en ander speelgoed worden door de drie kleinere kinderkens ter zijde gesmeten, om het schip te bewonderen, dat de oudere broeder in den tob varen doet. Zelfs de moeder vergeet den spinrok te doen ronddraaien en is evenals haar kroost verslonden in de beschouwing van het wonderstuk van scheepbouwkunst, door haren eersteling uit een geborsten holleblok vervaardigd. De waterplas heeft dan ook voor ieder menschenkind eene bijzondere aantrekkelijkheid, en de kleine straatvlug, die juichend door de regenplassen waadt, deelt die voorliefde met de voorname baders onzer zeeplaatsen, evenals de jonge snaak, die zijn *schippeken-vêren* in de waschkuip voortblaast, die onder denzelfden vorm vertoont als de kloeke roeiers, die onderling wedijveren om met de meeste vlugheid de watervlakte te doorklieven. Allen hebben wij den glinsterenden en weerkaatsenden waterspiegel lief, de echte Sinjoor niet het allerminst, die ongaarne eene week zou laten voorbijgaan zonder eens eene wandeling langs zijne Schelde te doen, en die voorzeker zoo trotsch is op de bronader der welvaart van zijne geboortestad, als de Duitschers op hunnen schilderachtigen Rijn.

Eene wanhopige daad.

Bij het vredesverdrag van 1814, werden al de Fransche krijgsgevangenen, die zich op de galeien van Kingston, in Ierland, bevonden, in vrijheid gesteld. Bijna allen voeren den dag zelven hunner invrijheidstelling de St. Jorisstraat ever, om terug in hun vaderland te keeren.

Onder het klein getal van degenen, die hetzelfde ongeduld niet toonden om Frankrijk weêr te zien, heeft Dublijn de namen bewaard van de twee vaandeldragers Celestijn en Xaveer: 't waren twee weezen, die door hunne geboorte, eerder aan de zee dan aan het vasteland toehoorden, en die, in hunne herinneringen geene moederlijke streelingen, geen dorpskerk of geene kennissen ontdekkende, besloten zich voorloopig in Dublijn te vestigen, terwijl deze stad toch eene stad was gelijk eene andere, en daarenboven nog beroemd voor hare gastvrijheid.

Er was overigens eene reden, die hen dwong in Dublijn te blijven. Gedurende hunne lange gevangenschap, hadden zij zich onledig gehouden met een zeer opmerkenswaardig talent in fijne schrijnwerkerij: zij hadden een volledig museum gemaakt van afzonderlijke stukken, die ieder een tafereel voorstelden, dat zij van op hunne vlottende gevangenis gezien hadden; en het toeval diende hen wonderwel, want natuur en menschen hebben prachtige gezichten tot stand gebracht tusschen Kingston en Dublijn, tot aan Howth Hill.

Onze twee zeelieden meenden fortuin te kunnen maken met hun museum in de hoofdstad van Ierland te laten bewonderen, en vooral met de mildheid eens rijken lords te verwekken, die hun schoon gewrocht aan eenen ongelooflijken prijs zou koopen. Celestijn en Xaveer hadden geen schelling op zak, en niettemin zouden zij hun museum niet voor twintig duizend pond sterling verkocht hebben: in hunne eigenliefde schatten zij hun werk wel viermaal deze waarde. Zij huurden eene kamer op de Christchurch plaats en deden er van buiten het volgende uithangbord aanbrengen:

> GREAT ATTRACTION!!
> kom zien
> naar de wonderen der schoone stad
> D U B L I J N,
> deze bloem der aarde, deze parel der zee.
> EEN SCHELLING DEN MAN.

In Engeland ontbreekt er nooit geen volk op tentoonstellingen; 't is een land vervuld met lieden, die niet beter wenschen dan een schelling tegen eene uitspanning van een paar minuten te verwisselen: de ontvangsten waren dan ook prachtig. Celestijn en Xaveer waren in de wolken van genoegen; want in acht dagen tijds hadden zij reeds honderd pond sterling, in bankbriefjes van vijf pond, in hunne kas. Binnen een jaar zouden zij een millioen bezitten, want zij hadden het voornemen gemaakt alle groote steden van Engeland te bezoeken, en slechts in Frankrijk terug te keeren met een tweespan en een paar lakeien.

Toeval of opzet deed in eens deze schoone ontwerpen in duigen vallen.

Een brand vernielde hun museum; Celestijn en Xaveer verloren er zelf bijna het leven bij, terwijl zij hunnen schat aan de vlammen poogden te ontrukken. De verzekeringen tegen brandgevaar waren toen nog niet bekend gelijk nu, en onze twee helden zouden er toch ook niet aan gedacht hebben deze voorzorg te nemen.

Zij verloren alles, zelfs hunne honderd pond sterling in bankbriefjes; nauwelijks hield hunne beurs genoeg in om nog een paar weken te leven.

‘Kean en Kemble hebben zich zeker dikwijls voor het Engelsch publiek verdraaid en verwrongen, maar het stomme spel dezer twee tooneelisten werd overwonnen door de wanhopige stuiptrekkingen onzer vaandeldragers. Zoohaast er een woord over Celestijns blauwe lippen kon, riep hij: ‘Verduiveld! zijn we dan vervloekt geworden in de wieg! Te Aboukir springen wij met den *Orient* in de lucht, men vischt ons op en zendt ons naar de galeien van Plymouth. Goed! wij breken onze ketens. Te Trafalgar boort men ons in den grond met den *Infernal*, men vischt ons weer op en zendt ons naar Kingston. Nog beter! wij varen tien jaar op de pontons, wij maken twintig meesterstukken met onze vingers, onze tanden en wat bedorven hout; nu zijn wij op het punt de fortuin te grijpen, en daar komt de hel, die ons een staaltje harer ketels stuurt, en ons levend verbrandt!’

Aldus sprekende, stapte Celestijn de St. Stephen's-brug op; onder zijne voeten stroomde de Liffey, die door den sneeuw zeer gezwollen was. De zeeman wierp eenen blik over den

gelen stortvloed heen, en dezelfde heillooze blik verscheen op Xaveer's gelaat.

'Ik begrijp,' zeide deze; 'wij zijn veroordeeld in zoet water om te komen. Omhelzen wij elkander, en alles zij gezegd.'

'Celestijn sprong op den borstmuur der Stephen's-brug. Xaveer deed denzelfden sprong, en vooraleer het hun recht duidelijk was wat zij deden, plonsten met donderend geraas in de Liffey.

Het gerucht door hunnen val veroorzaakt, trok de aandacht van eenige Newfoundlanders, die sinds eenige dagen hunnen dienst begonnen hadden aan 't hoofd der brug. Lord O'Calligham, een vermaarde Iersche menschenvriend, was de stichter van deze hondenwacht, en dien dag juist werd er eene proeve gedaan. De vlugge beesten kwamen bijna tegelijkertijd als Celestijn en Xaveer op den bodem van den stroom. De twee drenkelingen voelden zich aan de slippen van hunne kleeren getrokken door krachtige muilen; maar in hunne verdwaasdheid streden zij met woede tegen hunne redders. Mannen en honden kwamen eensklaps boven de oppervlakte van het water; de stroom schuimde onder het heftige heen en weer geslinger van pooten, handen en voeten. Reeds waren er twee van de beste honden op het punt hun leven uit te blazen, en lieten nog slechts gedempte kreten hooren als in den doodstrijd, want zij hadden meer slijk en water ingezwolgen dan er aan tien christenen noodig is om te verdrinken, toen Celestijn en Xaveer, opeens getroffen door de heldhaftige pogingen dier twee arme dieren, ze met hen meetrokken naar het strand, en hun van den dood bevrijdden.

Zij ook redden zich, doch zonder het te weten. Het bijgestroomde volk betoonde zijne bewondering aan de moedige honden en keek met medelijden naar de twee Franschen. De scheriff Edmund Thacker, een grijzaard van zeventig jaar, hield bij deze gelegenheid eene korte toespraak aan de geredden en voerde ze stoetsgewijs naar de St. Patrick's-kerk.

Celestijn en Xaveer genoten nu een nieuw leven. Zij waren eens gestorven en zij verrezen. Die twee Lazarussen van het Fransche zeewezen kregen te Dublijn eene beruchtheid, die aan het ongelooflijke paalde. Doch deze beruchtheid was hun van geen het minste voordeel; zij gaf hun, noch het museum, noch de fortuin, die er aan vast was, terug. De scheriff had hun gezegd:

'Werkt, mijne kinderen, wint uw brood bij het zweet uws aanschijns, en gij zult het geluk weêrvinden.'

De wijze man had gelijk. Op den ouderdom van dertig jaar, in welken toestand men zich ook bevinde, ziekte uitgezonderd, kan men zijn brood verdienen met handenarbeid. Maar Celestijn en Xaveer hadden zich door eene valsche gevolgtrekking, buiten het algemeene standpunt geplaatst, zij leden en werkten reeds toen zij nog maar tien jaar oud waren, de zorgelooze ledigheid der galeien had hen ontzenuwd; de meesterstukken, welke zij met hunne vingers hadden voortgebracht, hadden hunne spieren geene krachten bijgegeven; dat lichte, futselende werk had hen integendeel verwijfd en ongeschikt gemaakt voor ieder krachtvorderend werk. Daarbij beeldden zij zich nog in dat de verwoesting van hun museum het werk eener wel beraamde samenspanning was geweest, die voortgesproten was uit afgunst of wraakzucht tegen de Franschen, en daardoor meenden zij in iederen voorbijganger een brandstichter te zien. Die twee ongelukkigen, na eens hun leven in de Liffey geworpen te hebben, en in het gedacht niets meer op aarde te verrichten, en geene

menschelijke straf meer te duchten te hebben, beraamden een duivelachtig plan tegen de stad Dublijn, die hunne fortuin verzwolgen had.

'Luister, Xaveer,' zeide Celestijn; 'in mijne jonge jaren heb ik aan boord de geschiedenis hooren vertellen van zekeren heer Roux, een koophandelaar van Marseille. 't Was een rijk man, die geld leende aan koning Lodewijk **XVI,** hij kende de uitgestrektheid zijner fortuin niet, want hadde hij een kwartier lang nullen achter eene 1 gezet, dan hadde zijn getal nog te klein geweest. Hij bezat eene vloot van twintig koopvaardijschepen en ik weet niet hoeveel kapers. Roux, ziende dat Lodewijk XVI zich stil hield, verklaarde zelf oorlog aan den koning van Groot-Brittanje. De brief, die de vijandelijkheden aankondigde, begon aldus: Ik, Roux I, aan Joris III. 't Was in regel. Roux I berokkende veel kwaad aan de Engelschen; maar de koning van Spanje en Lodewijk XVI kwamen tusschenbeide en het vredesverdrag werd geteekend.

'Ik kende die geschiedenis niet,' zei Xaveer, 'doch ik zie niet in, wat zij met onzen toestand te maken heeft.'

'Verstaat gij dat niet, vriend?'

'Neen, leg uit.'

'He wel! we gaan doen gelijk onzen landsman Roux I. Wij verklaren Dublijn den oorlog.'

'Wat ge nu zegt!'

'Zeker, jongen; en onze toestand is beter dan die van Roux I, wij bevinden ons in 't hart van onzen vijand.'

'Gij hebt gelijk.'

'En als onze vijand de krijgsbelasting weigert, dan laten wij hem in de lucht springen, juist gelijk hij met ons gedaan heeft te Aboukir; is het meer dan recht, Xaveer?'

'Celestijn, uw plan staat me aan, alhoewel ik alles nog niet goed begrijp.'

'Ik zal het uitleggen, Xaveer.......'

'Wacht, ik zal u helpen. Wij huren eerst toch eene kamer?'

'Ja zeker, in de Sackvillestraat.'

'Goed, maar nu?'

'Wel wij maken een schip, de *Sackville*, gereed, en wij stevenen op Dublijn aan. 't Zal een zeegevecht te land zijn.'

'Juist zoo, maar wanneer beginnen wij?'

'Als ons geschut gereed is..... Morgen.'

'Ja, morgen: ik brand reeds van verlangen mijne eerste wacht te houden aan boord van den *Sacville*, geankerd tusschen twee huizen; ik ben bang dat ik de landziekte zal krijgen, want ik heb nooit op het vasteland gevaren.

Och, Xaveer, daar gewent men zich gauw aan. Nu is het maar de zaak ons plan zoo kort mogelijk vast te stellen.'

'Wel, wij koopen in iederen ijzerwinkel een kilo of twee kruit, zoo zullen wij een vat bijeen hebben van het beste Engelsche buskruit, dat is het bijzonderste punt. Wij hebben in de Sackvillestraat eene kamer gehuurd, tusschen de postbureelen en de groote fabriek van Rijkaart Schwab, eene allerbeste plaats, waar wij de rijkste wijk van Dublijn in onze macht hebben. Wij kunnen de bijzonderste briefwisseling van Ierland en millioenen weefsels in brand steken en de gansche Sackvillestraat vernielen. Morgen nacht plakken wij op alle straathoeken van Dublijn de volgende aankondiging:

Aan de inwoners van Dublijn,

De twee vaandeldragers, wier fortuin op het grondgebied uwer stad vernietigd werd, verklaren u den oorlog.

Zij wonen in de Sackvillestraat, no 27, tusschen het Post-Office en de lakenfabriek van Rijkaart Schwab.

De vloer hunner kamer houdt twee honderd pond buskruit in, welke in de volgende omstandigheden zullen ontploffen:

1° Als de gerechtsdienaars de minste poging doen, om in de kruitkamer te dringen;

2° Als men een der zeelieden aanhoudt, wanneer hij in Dublijn zal wandelen, terwijl de andere op de kamer blijft;

3° Als men hen niet alle zaken brengt, noodig tot hun onderhoud of vermaak;

4° Als de geburen zich uit hunne huizen verwijderen;

5° De twee zeelieden beloven op hun woord van eer, dag en nacht de stad en de bezittingen der inwoners van Dublijn te bewaken, zoo deze zich wel ten hunnen opzichte gedragen.

6° Een der twee zeelieden zal iederen dag eene wandeling doen van middag tot vijf uur; indien hij om half zes niet terug is, laat zijn makker de brandende lont op het kruit vallen en de Sackvillestraat springt gelijk de Orient te Aboukir

get. Celestijn en Xaveer.'

Toen zij hunne maatregels genomen hadden en alles vooruit goed berekend was, ging Xaveer 's nachts met een honderdtal afschriften van bovengemelde verklaring uit en plakte ze overal op. 's Morgens ontving de scheriff eenen brief, waarin hij verzocht werd zich terstond ten hunnent te begeven voor eene belangrijke zaak nopens de stad Dublijn.

Op dat uur was het nog te donker opdat de burgers de plakschriften reeds zouden gelezen hebben.

De scheriff, die de twee razende Franschen tot alles bekwaam achtte, nam geene acht op zijne waardigheid en begaf zich naar hen toe. Hij werd met veel plichtplegingen in de kruitkamer ontvangen. Celestijn bood hem eenen stoel aan en sprak:

'Waarde scheriff, neem de moeite dit exemplaar te lezen van eene verklaring, die wij dezen nacht op alle straathoeken uwer stad geplakt hebben.'

De scheriff keek Celestijn eens aan, nam het papier, zette zijnen bril op, en las terwijl hij bij ieder artikel van zijnen stoel opsprong.

'Waarde scheriff, hernam Celestijn, gij kent nu onze kleine zaak zoo goed als wij; er blijft ons slechts over u ons palladium te laten zien; 't is een vaatje, daar vóór u in den vloer; een vuurbergsken.... wees niet bevreesd.... en roep niet!... bij den minsten schreeuw, springen wij over den St. Patricks-toren heen, beste scheriff. Kijk naar Xaveer, hij brengt de lont nader.... eene lont, die altijd brandt, mijn beste scheriff; 't is het vestaalsch vuur. De vestalen zijn alleen van geslacht veranderd. Wat zegt ge van onze onderneming, beste scheriff?

De oude Ierlander was stom van verbazing, hij keek starend naar het buskruit, dat in 't midden van den vloer zichtbaar was.

Celestijn nam er eene handvol van en bood ze den Scheriff aan.

'Kijk,' zeide hij, ''t is van de beste hoedanigheid; oordeel over onzen huisvesuvius door het monster. Neem het zelfs mee naar huis om het door de scheikundigen te

laten onderzoeken; zij zullen u zeggen of het ajuinzaad is, of niet. En nu geven wij u de vrijheid M. de scheriff.

De grijzaard stond op zonder het minste oordeel op zijn aangezicht te laten blijken, dat zijne vijanden zou gekwetst hebben, en zonder het minste woord te spreken; want hij kon slechts spreken om hunne misdadige inzichten te schandvlekken. Celestijn en Xaveer brachten hem tot aan den trap, en verlieten hem daar met een ‘tot weerziens’.

Eenige uren later, kon men zien, dat de plakschriften hunne werking gedaan hadden. Rond Nelson's standbeeld en vóór het postkantoor, zag men onrustige hoopen volks staan. Vele gerechtsdienaren liepen heen en weer, maar zij lieten niets vijandigs in hunne houding merken. Van verre, zag men den scheriff, die zich buiten de dracht der ontploffing hield en door zijne gebaren voorzichtigheid scheen op te leggen aan zijne ondervragers.

Op klokslag twaalf uur, kwam Celestijn, in matrozenkleeding, den Franschen driekleurigen strik aan den hoed, Sachville op; en, toen hij in 't midden dier breede straat gekomen was, keerde hij zich om, ten einde eenen groet te wisselen met Xaveer, die een oogenblik aan het venster verscheen met de brandende lont in de hand.

Celestijn ging recht op den scheriff aan, en zeide:

‘Het stuk is begonnen, 't gaat goed; Dublijn zal wijs zijn en wij dankbaar.’

‘Mijnheer,’ antwoordde de scheriff, ‘de postdienst lijdt veel; de winkels worden niet geopend in de straat: zie maar, iedereen is vol onrust.’

‘Hé! waarover is men ongerust, waarde scheriff? ons doel is zuiver. Men hadde zich ongerust moeten maken toen ons museum afbrandde, en wij tot den bedelstaf gebracht

werden. Indien Dublijn zijnen plicht doet, zal alles wel gaan. Nu ga ik ons ontbijt in het Greamesh-gasthof bestellen. Het spreekt van zelf dat wij u, bij de minste kramp, van vergiftiging beschuldigen, en Sackville in honderd duizend millioen stukskens in de lucht laten springen. Alles is voorzien, scheriff, alles, zelfs de vergiftiging.

'Vrees niet, mijnheer....'

'Vrees! kom, kom! 't is Dublijn, dat vreezen moet. Vrees! ik moet er mee lachen.... Sinds onze geboorte, op den Indiaan, brengen wij ons leven door met sterven; ik heb den dood wel zes, zeven keeren gezien, gelijk ik u zie.

'Maar, mijnheer,' zei de scheriff, met eene zachte, overredende stem, 'laat toch zulk een schrikkelijk opzet varen, zulk....'

'Scheriff, geen woord meer, of ik doe een teeken en wij springen over de wolken heen.'

En zich vervolgens tot de omstaanders keerende, voegde hij er bij:

'Mijne heeren, ik gebied u achteruit te gaan, ik verlang naar lucht; laat mij alleen.

In eenen oogwenk, was de menigte evenals de scheriff verdwenen.

Celestijn zag met zelfbehagen naar het uitwerksel, dat zijne woorden te weeg gebracht hadden op het Dublijnsche volk. Met statigen tred begaf hij zich naar het Greamesh-gasthof en vroeg er gebiedend naar een morgenmaal.

Alle bedienden, groote en kleine, beijverden zich onzen Franschman te spijzen; men diende hem wel dertig gerechten voor op eene tafel, en aan wijn, liet men het ook niet ontbreken. Toen hij aan zijnen eetlust voldaan had, deed hij eene keus tusschen de nog onaangeroerde spijzen, plaatste het gekozene in eenen korf, en gebood eenen der knechten het overgeblevene aan de armen uit te deelen, die voor den ingang stonden.

Celestijn keerde naar zijnen makker terug, en trad de kamer eerst binnen na volgens de overeengekomene wijze op de deur geklopt te hebben, terwijl Xaveer zijne lont nader bij het kruitvat hield. De deur goed achter zich gesloten hebbende, plaatste Celestijn zijnen voorraad op de tafel, en zich neerzettende, riep hij uit:

'Xaveer, jongen, alles gaat wonderwel; Dublijn is overwonnen.... Ho! wat een lekker ontbijt heb ik daar in het gastof gehad! wat een wijn! Kom, ontbijt gij nu, mijn vriend; ik heb ons middagmaal besteld tegen zes uur.'

'En de scheriff? de scheriff?' vroeg Xaveer, terwijl hij eene groote worst aan stukken sneed.

'De scheriff is bang; hij kent ons, heel Dublijn kent ons, Xaveer, men weet, dat wij de mannen zijn om uit te doen wat wij gezegd hebben. De gerechtsdienaren loopen vol onrust door de stad, zij zoeken een middel maar vinden er geen. In het terugkomen naar hier, heb ik eenen heer ontmoet, die mij beleefdelijk groette, en daarna, met de uiterste welwillendheid zei:

'Vergeet in Gods naam niet, om vijf uur naar uwe kamer terug te keeren.'

'Wat kan u dat maken,' vroeg ik.

'Ik ben Rijkaart Schwab, uw gebuur.'

'Ik begrijp,' antwoordde ik; 'gij kunt gerust zijn, ik zal mij wijs gedragen; doch zorg, dat Dublijn zich ook wijs gedrage!'

En mijnheer Schwab heeft mij daarvan verzekerd.

'Wel, als Dublijn niet wijs is, zenden wij het wandelen in de maan.'

‘Dat spreekt van zelf, Xaveer; maar ik ben waarlijk verrukt over het leven, dat wij gaan leiden. Ik heb honderd ontwerpen in het hoofd.... Ik ga vooreerst de dochter van Rijkaart Schwab ten huwelijk vragen.’

‘Maar, Celestijn!....

HET RAPENBURG TE LEIDEN, VÓÓR DE RAMP VAN 1807, NAAR F.A. MILATZ.

‘En u bezorg ik tegelijkertijd eene vrouw; ik geef u de dochter van M. Greamesh, een allerliefst meisje, met twaalf duizend pond sterling bruidschat.’

‘Ja, maar wat maakt ons al dat geld, Celestijn? zoo wij hier opgesloten moeten blijven.’

‘Ei, ei! wie kent de toekomst? Laat ons maar nemen wat wij krijgen kunnen. Morgen vraag ik miss Schwab voor mij, en miss Greamesh voor u....’

‘En indien men weigert....’

‘Dan springen wij.... dat is ons antwoord op alles ... Wij kunnen toch maar eens springen. Morgen doe ik hier twee kamers stoffeeren, door de beste behangers van Dublijn; want wij kunnen hier zóó niet blijven zitten. Wij zullen twee prachtige bruiloftsfeesten hebben....’

‘Waar dan?’

‘Waar? Bij Greamesh; in de schoonste zalen, die men vinden kan. Gij trouwt eerst, en dan ik, want er moet altijd iemand bij onzen vuurberg blijven. Wij noodigen al het groot volk van Dublijn op ons huwelijk, dat minstens honderd duizend frank moet kosten.’

‘En wie zal dat betalen?’

‘Wel, dat is toch klaar! Schwab en Greamesh, onze schoonvaders, zullen betalen.’

‘Begrepen, Celestijn; maar hoe zal dat alles eindigen.’

‘Wie weet? 't Zal misschien niet eindigen; doch dat let niet, want ik ben van zins mij als burgemeester te doen uitroepen, en u ook zoo al iets.’

Deze samenspraak werd onderbroken door een groot gerucht van muziek. Celestijn verliet de kamer, sloot de deur weer met de noodige voorzorgen, en trad de straat op, waar hij zijnen gebuur Schwab tegenkwam.

‘Wat is dat?’ vroeg hem Celestijn.

‘Dat is het koninklijke muziekgenootschap ‘Apollo.’

‘En waar gaat het naar toe?’

‘Naar de Town-Hall.’

‘Wat gaat het daar uitrichten, dat helsch muziek?’

‘De Schepping van Haendel begeleiden, die daar door drie honderd koristen zal gezongen worden.’

‘Mijnheer Schwab, ga hen zeggen, dat ik gaarne muziek hoor, en dat ik dezen avond, voor zonnenondergang, de Schepping, hier onder onze vensters wil uitgevoerd hebben.’

‘Kapitein,’ antwoordde Schwab, ‘wij zullen trachten u te voldoen....’

‘Hoe, gij aarzelt?’

‘Neen, neen, niets is gemakkelijker dan dat; ik ga den scheriff spreken. Gij zult het verlangde hebben.’

Celestijn klom weer naar de kamer, en maakte Xaveer bekend met de uitvoering, die 's avonds onder hunne vensters zou plaats hebben.

‘Dat zal iets zijn! Xaveer, zeide hij, als we die heeren hier zullen zien spelen.’

En terzeltdertijd plaatste hij zich bij het venster.

Een half uur later, kwam M. Schwab aan het hoofd der muzikanten de straat in. Deze plaatsten zich voor het huis door de Franschen bewoond, en begonnen. Een zacht spel diende tot inleiding; daarna speelde ieder kunstenaar afzonderlijk zijn geliefd stuk, met die eigenaardigheid, welke den Engelschman kenteekent. Haendel's Schepping besloot het toonfeest op eene waardige wijze.

Celestijn bedankte muzikanten en zangers, van uit het venster, en, in zijne vorstelijke vrijgevigheid gebood hij Greamesh hen te laven.

Greamesh gehoorzaamde; maar men kon duidelijk aan hem zien, dat hij wanhoopte.

Een onweder verhaastte het vallen der duisternis, en toen het gansch donker was, waagde Celestijn uit te gaan, om incognito de gesprekken af te luisteren, die er zooal over hen zouden gehouden worden. Er was veel volk in Phoenix-Park. De zeeman sloop door de menigte heen, en zijne nieuwsgierigheid werd ten volle bevredigd. Men sprak van niets anders dan van het beleg van Dublijn door de twee Fransche zeelieden.

Bedienden van het Post-Office, werkbazen van Rijkaart Schwab, bezoekers van het Greameshgasthof, die allen meer dan de andere burgers met de zaak bekend waren, deden zich opmerken door de hevigheid hunner bewoordingen.

‘Het is onredelijk,’ sprak men ergens, ‘dat eenige rijke lieden voor de gansche stad moeten betalen. Zie nu, die gekheid van dat muziek kost Greamesh weer al twee honderd pond.’

Op eene andere plaats zeide men:

‘Als dat zoo voortgaat, zijn Greamesh en Schwab op drie dagen doodarm.’

‘Dat is zeker.’

‘Ja, maar wat is er aan te doen?’

‘Men heeft er het staatsbestuur kennis van gegeven.’

‘Wat zal dat helpen? De staat kan daar niets aan doen, zoo min als ons gemeentebestuur!’

‘Men zal soldaten zenden.’

‘Ei! zij lachen met de soldaten.’

'En, 't schoonste van al is, dat zij in Dublijn eenen aanhang krijgen.'

'Eenen aanhang?'

'Ja, ja, de armen zijn voor hen. Dezen avond hebben de dronken muzikanten nog geroepen: Hurrah for Celestin! en 't was Greamesh, die betaalde!.... O! dat kan niet blijven duren.'

'Hoort nu eens! de zangers hebben reeds een liedje op hem gemaakt.'

In het niet de beste wijn,
Die men krijgt van Celestijn?

De menigte stroomde naar den optocht, die het *Phanix-Park* doortrok. Celestijn keerde zich om, en zag opeens Rijkaart Schwab voor hem staan.

'M. Schwab, ik duld geenen bewaker achter mij.'

'Kom, kapitein, keer naar uwe woning weder, het is reeds laat; uw vriend mocht eens ongerust worden.'

'Wees gerust. Mijn vriend weet waaraan hij zich moet houden;... maar, sprekende van mijnen vriend, gij moest mij eenen raad geven; geef me uwen arm en laat ons eene poos als goede vrienden voortwandelen.'

'Kapitein, het zal mij veel genoegen doen u raad te mogen geven.'

'Vriend Schwab, ik heb lust om te trouwen; wat denkt ge daarvan?'

'Maar, kapitein, ik denk...'

'Gij begrijpt wel, M. Rijkaart, dat Xaveer en ik zoo niet alleen kunnen blijven leven. Wij hebben plichten jegens de maatschappij te vervullen.'

'Ja, gij wilt zoo de eene of andere burgerdochter....'

'Neen, M. Schwab, dat niet. Wij kijken wat hooger, wij willen elk eene erfgename. Wij hebben al eenen keus gedaan.'

'Ha! sprak M. Schab, met eenen diepen zucht, gij hebt al eenen keus gedaan?

'Dat is te zeggen twee.... Denkt gij, dat de familiën ons zullen aanvaarden?....'

'Waarom niet?' antwoordde Schwab met sidderende stem. 'Gij zijt immers eerlijke jongens?....'

'Dat meen ik ook....'

M. Schwab viel in eene diepe mijmering, en na eenige minuten stilzwijgend langs Celestijn voortgegaan te hebben, sprak hij tot dezen:

'Luister, kapitein gij hebt mij eenen raad gevraagd, ik wil u eenen vriendenraad geven....'

'Zeg maar op.'

'Gij gaat u een helsch leven voorbereiden, indien gij voortgaat op den weg, dien gij ingeslagen zijt; Dublijn is u eene schadevergoeding schuldig, men zal ze u geven, ik blijf er borg voor. Twee verzekeringsmaatschappijen, het postbestuur, M. Greamesh en ik, wij zullen u in eens rijk maken, en u op den weg naar Frankrijk brengen, met twee honderd duizend frank in uwe brieventasch en de vrijheid.'

Celestijn bleef staan en keek zijnen gezel eene wijl in de oogen.

'Gebuur,' zeide hij, 'als we die fortuin op zak zullen hebben, en onze lont uitgedoofd zal zijn, dan zal men ons ophangen gelijk de grootste ezels, die er ooit geweest zijn.'

'O neen!' riep M. Schwab uit, 'vrees daar niet voor. Honderd ingezetenen van Dublijn, met den scheriff aan 't hoofd, zullen zweren, dat er geen haar van u beiden

zal gekrenkt worden, en het u toegelaten zal zijn in uw vaderland terug te keeren met uwe fortuin en uwe vrijheid.'

'Uw voorstel is waard in overweging genomen te worden.... Doch, ziehier een middel om overeen te komen; gij geeft mijnen vriend de twee honderd duizend frank; hij alleen zal vertrekken, en ik zal wachten tot hij in Frankrijk aangeland zij; altijd zonder het kruitvat te verlaten. Op die manier zal er toch altijd een gelukkige zijn en maar een gehangene.

'Geen gehangene.'

'Neemt gij mijn voorstel aan, gebuur?'

'Ja.'

'Wel, ik neem het uwe aan. Onderhandel nu.'

'Dadelijk, kapitein; de grond brandt onder mijne voeten. Morgen ochtend verwacht ik u bij Greamesh.'

'Goeden avond, gebuur; zooals gezegd is.

'Tot morgen, kapitein.'

Celestijn snelde naar huis en omarmde zijnen vriend. Hij vertelde hem wat er voorgevallen was, en beiden dansten toen van vreugde rond hunnen vuurberg.

's Morgens, nadat Celestijn bij Greamesh ontbeten had, verschenen de honderd burgers, de twee honderd duizend franken en de Scheriff ten huize der twee Franschen.

Xaveer ging beneden, ontving den eed en de bankbriefjes, en vertrok in het rijtuig van M. Schwab naar de haven.

Intusschen bleef Celestijn bij het kruitvat.

Zoo haast Xaveer in Kales was aangekomen, deed hij zijnen vriend eenen brief geworden, waarin hij schreef, dat hij daar zonder letsel aangeland was, en nu, met het oog op de zee, Celestijn's aankomst verbeidde.

Celestijn doofde zijne lont uit, en ging stout de straat op met Xaveer's brief in de hand. Het volk vergezelde hem tot aan de haven, waar hij zich inscheepte onder den duizendmaal herhaalden kreet: Hurrah for Celestin!

Thans leven Xaveer en Celestijn in een der vruchtbaarste hoekjes van Picardië, waar zij zich onledig houden met den landbouw en waar zij zooveel nut stichten als zij kunnen.

Hasselt.

Vrij naar Mezy door NEEGEU.

Legende van Rübezahl.

Op de zoo menigmaal bezongene Sudeten, huist de beruchte berggeest Rübezahl, die alleen het Reuzengebergte meer beroemd heeft gemaakt dan alle Silezische dichters te zamen. Deze vorst der onderaardsche geesten, bezit op de oppervlakte der aarde slechts een klein gebied van weinig mijlen in omvang, ingesloten door eene bergketen, en deelt dit eigendom nog met twee machtige monarchen, die zijn eigendomsrecht niet eens erkennen. Maar weinige voeten onder de begaanbare aardkorst begint zijne alleenheerschappij, die door geen verdeelingstraktaat kan worden geschonden, en die zich tot acht mijlen in de diepte uitstrekt, tot aan 't middelpunt der aarde. Bij wijlen behaagt het den onderaardschen geest, zijne wijduitgestrekte provinciën in den afgrond te doorkruisen, de onuitputtelijke schatkamers van edele metalen te beschouwen en de kabouters te monsteren en in beweging te zetten, deels om 't geweld der vuurstroomen door vaste dammen te

breken, deels om het doode steen in edel erts te vervormen. Soms ook zet hij alle onderaardsche regeeringszorgen terzijde, en begeeft zich als afwisseling naar de grenzen van zijn gebied houdt zijn verblijf op het Reuzengebergte, en drijft daar den spot met de menschenkinderen, als een vroolijke overmoedige die, om eenmaal te lachen, zijn buurman doodkittelt. Want, ge moet weten, vriend Rübezahl heeft een reuzenaard: hij is luimig, onbeschoft, wonderlijk, bengelachtig, ruw, onbescheiden, trotsch, ijdel, wankelbaar; heden de warmste vriend, morgen koel en koud; somtijds goedmoedig, edel en gevoelig, maar met zich zelf in gedurige tegenspraak; zot en wijs; dikwijls week en hard in twee oogenblikken even als een ei dat in kokend water valt; schelmachtig en braaf; koppig en buigzaam; naar de stemming waarin hij ieder ding bij den eersten aanblik beschouwt. Al in den tijd van Olim, eer nog Japhets nakomelingen zoo ver noordwaarts gedrongen waren dat zij deze streken bewoonbaar maakten, waarde Rübezahl reeds in 't gebergte rond, hitste beren en wilde ossen tegen elkander op, dat zij te zamen kampten of dreef met vreeselijk geweld het schuwe wild voor zich heen en stortte het van de steile bergtoppen naar beneden, in het diepe dal. Deze jacht moede, trok hij weder naar de onderwereld en toefde daar jaren, vele honderden jaren tot hij op nieuw lust gevoelde naar boven te stijgen en de wereld van zijne hoogte te beschouwen.

Hoe verwonderde hij zich toen hij bij zijn terugkeer van den besneeuwden top van 't Reuzengebergte om zich heen ziende, de omstreek zoo geheel veranderd vond. De donkerste ondoordringbare bosschen waren uitgeroeid en in vruchtbaar akkerveld herschapen, waar een rijke oogst bloeide. Tusschen bloeiende boomgaarden staken de stroodaken der gezellige dorpsbewoners uit; en vredig dwarrelde de rook der schoorsteenen naar boven. Hier en daar stond een eenzame wachter, aan de helling van den berg tot bescherming van het land, in de bloemrijke velden, weiden schapen en hoornvee en van achter het kreupelhout klonken melodische tonen. De nieuwheid der zaak en het aangename van het eerste gezicht verrasten den verwonderden grondeigenaar zoozeer, dat hij op de eigenmachtige planters, die zonder zijne toestemming hier huisden, niet eens boos werd, maar ze zoo rustig in het bezit van hun eigendom liet, als een goedmoedige huisvader de gezellige zwaluw of zelfs de lastige musch onder zijn dak huisvesting verleent.

Zelfs was hij van zin met de menschen kennis te maken, hunne geaardheid te leeren kennen en omgang met hen te zoeken.

Hij nam de gedaante aan van een bedaarden daglooner en verhuurde zich bij den eersten den besten landbouwer. Alles wat hij ondernam gelukte hem wonderwel en Rips, de boerenarbeider was als de beste bouwer in 't dorp bekend. Maar zijn baas was een zwendelaar, die de schatten, door den trouwen knecht verzameld, verbraste en hem voor zijne moeite en zorg geen dank betoonde; daarom verliet hij hem en ging bij zijn buurman die hem zijne kudde overgaf; hij hoedde die zorgvuldig en dreef ze in vruchtbare vlakten en op steile bergen, waar gezonde kruiden groeiden. De kudde vermeerderde sterk onder zijne handen, geen enkel schaap stortte van de toppen naar beneden en niet een werd door den wolf verslonden. Maar zijn baas was een vrek, die hem niet naar behooren beloonde; want hij stalden besten ram uit de kudde en kortte hem daarvan zijn herdersloon. Daarom ontliep hij den gierigaard en diende den schout, werd de geesel der dieven en hielp de justitie met strengen ijver. Maar de schout was een onrechtvaardig mensch, die het recht verdraaide, richtte naar gunst en den spot dreef met de wetten.

Daar Rips nu niet het werktuig der ongerechtigheid wilde zijn, zeide hij den schout den dienst op, maar werd in de gevangenis geworpen, waaruit hij evenwel spoedig wist te ontkomen, langs den gewonen weg bij de geesten, door 't sleutelgat namelijk.

Deze eerste proef, om de menschen te bestudeeren, kon hem onmogelijk de menschen leeren lief hebben; hij keerde verdrietig naar zijne bergtoppen terug, schouwde van daar over de lachende omstreek, die het menschelijk vernuft zoo zeer had verfraaid, en verwonderde zich dat moeder Natuur aan zulk bastaardgebroedsel hare gaven verleende.

De terneergedrukte berggeest verliet de bovenwereld met het besluit er niet weder terug te keeren; doch de weldadige tijd heelde langzamerhand de oude wond, schoon daarvoor eene tijdruimte van negen honderd negen en negentig jaren noodig was. Eindelijk toen hij zich eens verveelde en zeer luimig gestemd was, opperde zijn gunsteling in de onderwereld het denkbeeld eene jachtpartij op 't Reuzengebergte te houden, met welken voorslag hij spoedig genoegen nam. In een minuut was de reis gemaakt; maar toen hij dacht, hoe men hem had misleid, kwam zijn haat tegen de gansche menschheid weder boven. ‘Onzalige aardwormen’ riep hij uit, terwijl hij opkeek en van 't hooge gebergte de torens van kerken en kloosters in steden en vlekken zag, ‘nog altijd wandelt gij rond daar beneden in 't dal. Gij hebt mij laag bedrogen met allerlei listen en streken; maar 'k zal u ook plagen dat het u bang worden zal voor 't spoken van den geest in 't gebergte.’

Nauwelijks had hij deze woorden gesproken of hij vernam in de verte het geluid van menschenstemmen.

Drie jonge gezellen reisden door 't gebergte en de overmoedigste van hen riep uit: ‘Rübezahl, kom af, bullebak! Als de stormwind raasde de geest door 't duistere dennenwoud en was van meening den armen jongen die zich zonder bedoeling over hem vroolijk had gemaakt te verworgen, toen hij in 't zelfde oogenblik bedacht dat zulk eene wraak groot opzien in 't land zou verwekken, alle wandelaars uit 't gebergte zou houden en hem zou beletten zijn spel met de menschen te drijven. Daarom liet hij hem met zijne makkers rustig hunnen weg gaan, met het voornemen hun dien moedwil later wel te betalen.

Bij het eerste zijpad scheidde de jonge man van zijn gezelschap en kwam voor dit maal heelshuids in Hirschberg aan. Maar zijn onzichtbare geleider was hem tot aan de herberg gevolgd om hem te gelegener tijd daar te vinden. Thans ging hij naar het gebergte terug en peinsde op wraak. Onderweg ontmoette hij een rijke jood die naar Hirschberg ging, en het kwam hem in den zin dezen tot zijn werktuig te gebruiken. Daartoe voegde hij zich bij hem in de gedaante van den jongen man die hem gefopt had en sprak vriendelijk met hem, voerde hem heimelijk op een zijweg en toen zij in het bosch kwamen, viel hij den Jood aan, wierp hem op den grond, knevelde hem en ontnam hem zijn valies waarin veel geld was. Nadat hij hem tot afscheid nog op eenige schoppen en vuistslagen had onthaald ging hij heen en liet den armen geplunderden Jood half dood liggen.

Toen deze zich eenigszins van den schrik hersteld had en weer tot bezinning kwam, begon hij te weeklagen en luid om hulp te roepen; want hij vreesde in deze eenzame wildernis te versmachten. Toen kwam een deftig bedaard man bij hem, die naar zijn uiterlijk te oordeelen een burger was van de naastbijgelegen stad, en vraagde hem wat hem scheelde en wie hem zoo gekneveld had, maakte zijne banden los en deed hem alles wat de barmhartige Samaritaan den man deed, die in de handen der roovers gevallen was. Daarna laafde hij hem met den heerlijken drank, dien hij bij zich droeg, bracht hem weer op den grooten weg en geleidde hem tot aan de deur der herberg in Hirschberg; daar gaf hij hem een weinig zakgeld en verliet hem. Hoe verstomde de Jood toen hij de kroeg binnentredende, zijn roover zag zitten zoo vrij en zoo wel als iemand zijn kan, die zich van geen kwaad bewust is. Hij zat bij eene flesch wijn en schertste en lachte met andere drinkebroers en naast hem lag dezelfde zak, waarin hij het valies had geborgen. De verwonderde Jood wist niet of hij zijne oogen gelooven kon, kroop in een hoek en ging met zich zelf te rade hoe hij weer in 't bezit van zijn eigendom komen zou. Het scheen hem onmogelijk zich in den persoon vergist te hebben, daarom draaide hij weer onbemerkt naar de deur en ging naar den rechter om den dief aan te klagen.

De justitie van Hirschberg stond toenmaals in den naam, dat zij snel en werkzaam was, om recht en gerechtigheid te handhaven, als er wat bij te halen viel; waar zij evenwel *ex officio* haren plicht vervulde ging zij even als elders den slakkengang.

De ervaren Israëliet was met den gewonen gang wel bekend en wees daarom de rechters al spoedig op 't blinkende *corpus delicti*, en dit schitterend uitzicht had spoedig een bevel tot gevangenneming ten gevolge. De gerechtsdienaars omringden het wijnhuis, grepen den onschuldigen misdadiger en voerden hem voor 't gerecht waar de wijze raad reeds vergaderd was.

‘Wie zijt gij?’ vroeg de ernstige schout, ‘en van waar komt gij?’

Onverschrokken en vrijmoedig antwoordde hij: ‘Ik ben een eerlijke kleermaker, Benedictus genaamd; ik kom van Liebenau en ben hier in 't werk bij mij meester.’

‘Hebt gij niet dezen jood in 't bosch verraderlijk aangevallen, geslagen, gebonden en van zijn goed beroofd?’

‘Ik heb dezen jood niet onder de oogen gehad, ik heb hem ook niet geslagen noch gebonden, noch zijn valies ontroofd; ik ben een eerlijk man en geen straatroover.’

‘Waarmee kunt ge uwe eerlijkheid bewijzen?’

‘Met mijne getuigschriften en met de getuigenis van mijn rein geweten.’

‘Toon ons uwe getuigschriften.’

Benedictus opende getroost zijnen reiszak, want hij wist wel dat er niets in was dan zijn eerlijk verkregen eigendom.

Doch toen hij hem uitpakte, zie! daar glinsterde als goud. De dienaars schoten haastig toe, en haalde het zware valies te voorschijn, dat de jood dadelijk voor zijn eigendom, *de ductis de ducendis* verklaarde. De arme jongen stond daar als van den donder getroffen en dacht van schrik te bezwijken, zijne lippen beefden, zijne knieën knikten en hij sprak geen woord. Het voorhoofd der rechters fronste zich en hun dreigend gebaar voorspelde hem eene gestrenge straf.

‘Welnu, booswicht,’ donderde de schout hem toe. ‘verstout gij u nog den roof te loochenen?’

‘Erbarming, gestrenge heer rechter,’ schreide de arme jongen op de knieën vallende en met beide handen in de hoogte. ‘Alle heiligen in den hemel roep ik tot getuigen, dat ik onschuldig ben aan den roof. Ik weet niet hoe het valies van den jood in mijn reiszak gekomen is: God weet het!’

‘Gij zijt overtuigd,’ voer de rechter voort; ‘het valies bewijst uwe misdaad genoeg, doe God en de overheid de eer en beken vrijwillig, eer de pijniger komt om u de bekentenis der waarheid af te persen.’

De beangste jongen kon slechts zijne onschuld getuigen; maar hij preekte voor doove ooren; men hield hem voor een hardnekkigen gauwdief, die zich slechts van de strop wilde liegen. Meester Hamer, de vreeselijke pijniger, werd geroepen om door de stalen argumenten zijner welsprekendheid hem te bewegen ‘God en de overheid de eer aan te doen’ en zich zelf aan de galg te helpen.

Thans verliet den armen jongen de standvastigheid van 't goed geweten; hij beefde terug voor de pijnen die hem wachtten. Toen de pijniger gereed stond hem de duimschroeven aan te doen, bedacht hij dat deze operatie hem ongeschikt maken zou om ooit weer de naald te hanteeren, en het was beter, dacht hij, op eenmaal van de marteling af te komen dan zijn leven lang een bedorven man te zijn. Hij bekende dan ook de misdaad, waarvan hij niets wist.

Het krimineele proces werd nu *brevi manu* afgedaan, en de misdadiger oogenblikkelijk tot de strop veroordeeld, welk vonnis om kosten en moeite te sparen den volgenden dag reeds zou uitgevoerd worden.

Alle toeschouwers vonden het vonnis van den hoogwijzen magistraat recht en billijk; maar niet een schonk hen meer bijval dan de barmhartige Samaritaan, die mede in de gerechtszaal gedrongen was en niet ophield de gerechtigheid van de Hirschberger heeren hoog te roemen; en inderdaad had ook niemand meer aandeel in de zaak dan deze menschenvriend, die met onzichtbare hand het valies van den jood in den zak des kleermakers verborgen had en niemand anders dan Rübezahl zelf was. Reeds vroeg in den volgenden morgen loerde hij bij de gerechtsplaats in ravengestalte op de lijkbaar, die het offer zijner wraak zou wegdragen en reeds

ontwaakte in hem de raventrek om den doode de oogen uit te pikken; maar ditmaal wachtte hij vergeefs.

De vrome ordebroeder, die den veroordeelde ter dood bereiden moest, vond in den onwetenden Benedictus zulk een ongeleerden botterik dat het hem onmogelijk scheen in zoo korten tijd, als hem tot het bekeeringswerk verleend werd, iets goeds te kunnen daarstellen: hij vroeg derhalve den magistraat om een uitstel van drie dagen, waartoe hij de rechters slechts met moeite kon overhalen.

Als Rübezahl daarvan hoorde, vloog hij naar het bosch om daar den tijd van de strafuitvoering af te wachten.

(*Wordt vervolgd.*)

De scherprechter.
Een verhaal naar het Hoogduitsch.
(*Vervolg.*)

'De schrik over de onthulling van mijn verleden, dat haar uit mijn luid gesprek met Mathias nu eerst was bekend geworden, had haar, toch reeds door hare bevalling zenuwachtig gestel zoodanig geschokt, dat zij in krampen verviel, waarin zij beurtelings lachte en weende. Later ging dit in eene hevige koorts over, in welke zij sterk ijlde en gedurig het woord 'scherprechter' uitgilde, en daarna werd zij eilaas! nog door eene beroerte getroffen, die hare ledematen verlamde. Wat de geneeskunde en de zorgvuldigste verpleging vermochten, werd aangewend om mijne dierbare Elisabeth in het leven te behouden. Dit gelukte dan ook, doch zij bleef verlamd, bleef tot haar einde toe in den toestand, in welke gij haar nog gekend hebt; hare spraak was hoogst onduidelijk en hare ledematen zonder beweging.

'Nadat ik gedurende een jaar een vreeselijk lijden met haar had doorgestreden, besloot ik Heidelberg te verlaten, daar mij de vrees immer folterde, dat Mathias terug mocht komen om mij opnieuw geld af te persen en mij te dreigen mijne afkomst bekend te zullen maken. Ik pakte dus met mijn huisgezin op en begaf mij naar Zwitserland, woonde eerst korten tijd in Bazel, en daarna in Bern, waar ik mij spoedig de hier bij de Murtner-poort gelegene villa aankocht. Dat Mathias mij ook hier weder gevonden heeft, zult gij u nog wel uit uwe jeugd herinneren. Hij vorderde toen op nieuw 4000 thaler van mij, om zich daarmede in de Noordelijker streken der Nieuwe Wereld te vestigen, daar hij het klimaat van New-Orleans niet kon verdragen.

In New-Orleans had hij eene herberg gehouden, doch slechte zaken gemaakt, zoodat hij op 't laatst ter nauwernood nog zoo veel geld over had om naar Europa terug te kunnen keeren. Aan Heidelberg, waar hij mij toen niet meer vond, had hij mijn spoor tot in Zwitserland gevolgd en mij toen eindelijk in Bern ontdekt. Ik was zwak genoeg hem nogmaals het geld te geven, doch deed hem een heiligen eed zweren, dat hij nu nooit meer terugkeeren of iets van mij vorderen zou.

'Hoe hij dezen eed gehouden heeft weet gij reeds. Toen hij in de vorige week zich hier weder aanmeldde, stelde hij zijne eischen nog hooger en vorderde eene nog veel grootere geldsom. Ik geloof werkelijk, dat de ellendige mensch mij langzamerhand tot den bedelstaf wilde brengen. Mijn geduld was nu echter ten einde. Ik vatte den meineedigen schoft bij den kraag en wierp hem de deur uit. Daarna spoedde ik mij naar het sterf bed mijner moeder. Toen ik den volgenden dag diep bedroefd in mijne kamer zat, vloog er op eens een steen door eene ruit van mijn venster, waarom een briefje gewikkeld was van den volgenden inhoud: 'drie dagen blijft Mathias in de herberg bij de berenkuilen; daar verwacht hij het gevorderde en zoo hij het in dien

tijd niet bekomt, maakt hij in Bern de afkomst van den hier zoo hoog geachten heer Berg bekend'

In mijnen diepen kommer dacht ik er niet aan dat de verwezenlijking van die bedreiging tegen eenen bepaalden tijd was aangekondigd; ik had het briefje op mijne schrijftafel geworpen. De toebereidselen voor de begrafenis mijner moeder hielden mijne gedachten geheel bezig en mijn geest was door de treurige gebeurtenissen in huis zoo ingenomen, dat de geheele wereld daar buiten uit mijne herinnering verdween. Eergisteren kwam mij het briefje met de vordering van Mathias toevallig weder in handen en ik bedacht toen eerst, welk nadeel het op uw huwelijk met den baron von Steffitz kon uitoefenen, indien Mathias werkelijk slecht genoeg was om mijne afkomst hier bekend te maken. Om het geluk

van mijn eenig kind te bevestigen, mocht geen offer mij te zwaar zijn. Ik zocht geld en kostbaarheden bijeen en begaf mij naar de genoemde herberg om Mathias te bevredigen. Het was echter te laat, Mathias was spoorloos verdwenen. Dat hij echter zijne bedreiging was nagekomen, vernam ik eerst heden. De gezant vertoonde mij namelijk een brief, in welken een ongenoemde hem mededeelde, dat ik de zoon was van den scherprechter te B., dat ik overigens als een man van eer mijne afkomst wel niet zou verloochenen als er mij naar gevraagd werd, doch dat hij Z. Exc. toch aanraadde deze vraag te doen, eer hij zijne toestemming tot een huwelijk tusschen den jongen baron en Gertrude Berg gaf.

‘Wat er verder geschiedde, kunt gij wel denken. De gezant betreurde het zeer dat onder deze zoo geheel onverwachte gebeurtenissen, van de in 't vooruitzicht zijnde verloving niets komen kon. Zijn zoon zou nog heden naar Duitschland terugkeeren, om u en mij het onaangename van eene toevallige ontmoeting te besparen! ik koude mij overigens van zijne warme deelneming verzekerd houden en hij verzocht u eveneens zijne achting te betuigen.

‘Gedurende de laatste woorden had ik mij nog slechts met moeite staande gehouden; nu mijn vader geëindigd had, zonk ik echter ineen. Ik kreeg eene hevige ziekte, uit welke ik slechts langzaam herstelde. Met eene treffende zelfopoffering was mijn vader gedurende den tijd, dat ik in het ergste gevaar verkeerde, niet van mijn bed geweken; hij was het ook die mij geleidde, toen ik voor het eerst weder in de lucht mocht gaan. Ik was zeer veranderd, zoowel uiterlijk als innerlijk, mijne gedachten en gevoelens hadden alle jeugdige veerkracht verloren.

‘Mijn vader trok zich mijnen toestand sterk aan; hij meende dat eene verandering van woonplaats een heilzamen invloed op mij zou kunnen hebben en dat eene andere omgeving wellicht de herinnering aan de laatste treurige gebeurtenissen zou kunnen op den achtergrond dringen. Hij sprak er alzoo van, dat hij lang begeerte had gehad om zich te Rome metterwoon te gaan vestigen. Ik had er niets tegen om te gaan, want het was mij geheel onverschillig waar ik mij in 't vervolg zou ophouden, en daar zich juist eene goede gelegenheid voordeed om ons huis te Bern te verkoopen, zoo togen wij reeds in den Herfst naar het Zuiden.

‘Leo's naam werd nooit tusschen mijn vader en mij genoemd. Slechts eens, toen hij bij het inpakken onzer zaken, papieren zonder waarde uit zijne schrijftafel nam om ze in het haardvuur te verbranden, stak hij mij een geopenden brief toe en zegde: ‘Dit is een brief van den jongen baron Steffitz aan u. Hij werd gebracht in den tijd toen gij te ziek waart om hem te kunnen lezen.’ - Ik antwoordde: ‘Gij zult hem toch zeker wel gelezen hebben, zeg mij dus maar wat er instaat.’ - ‘Woorden,’ zegde mijn vader ‘flauwe uitingen van eigen smart, eeuwig aandenken en dergelijke ijdele woorden meer.’ - ‘Nu,’ zegde ik, eenen schijn van kalmte aannemende, ofschoon mijn arm hart pijnlijk beefde, ‘dan zullen wij den brief maar met uwe overige papieren zonder waarde verbranden. ‘Ik wierp den brief zelf in den haard. Helder flikkerde de vlam op en de eenige brief, die Leo Steffitz ooit aan mij richtte, was tot asch verbrand.

SCHIPPEKEN-VÊREN.

'Indien wij een oord in de wereld hadden gezocht dat voor mijn door verdriet verslagen hart paste, zoo ware Rome daar wel 't best toe geschikt geweest; die stad, met hare graven en herinneringen aan een gelukkiger verleden, de stad die vroeger de wereld beheerschte en nu nog door de vervallene gedenkteekens harer grootheid belangstelling verdient, - Rome zelf, met zijne ruïnen en puinhoopen, geeft den indruk van eene door smart doorvlijmde ziel en in dit opzicht vinden allen, wier hart door leed is nedergedrukt, in de eeuwige stad eene zekere verwantschap en voelen zich door de somberheid, die er heerscht, aangetrokken. Gelukkige en vroolijke menschen zullen zich zeker nooit lang te Rome ophouden; zij bezichtigen er alleen de merkwaardigheden van en trekken dan naar Napels, waar de hemel hun toelacht en de menschen de Tarentella dansen, waar de Vesuvius vuur spuwt, en vurige wijn uit zijne asch laat groeien.

Voor mijnen vader en mij was Rome eene zeer geschikte woonplaats. Wij hadden nabij het Corso in de via San Petro eene gemakkelijke woning gehuurd en leidden daar werkelijk een genoeglijk stil leven. Wij hielden met niemand omgang; ik teekende veel en oefende mij ieverig in vreemde talen, terwijl mijn vader zijne kennis in de natuurkunde meer en meer trachtte uit te breiden. De zomermaanden brachten wij in het Albanesche gebergte door, en dit was de eenige afwisseling in onze levenswijze. De jaren wisselden elkander af; mijne jeugd ging voorbij; doch wij waren in elkanders bijzijn en ik kende geen anderen wensch meer, dan dien, dat ik nimmer van mijnen vader mocht gescheiden worden.

‘Gedurende ons gewoon oponthoud te Albano, bevond zich in zekeren Zomer zeer dikwijls een Deensch schilder in ons gezelschap, die mij veel opmerkzaamheid bewees. Hij was het ook, die het portret van mijnen vader schilderde, dat in mijn kabinet hangt. Frederik Hoenbeck werd mij een dierbaar vriend; hij beminde mij echter met een warm hart en wenschte zeer met mij voor 't leven verbonden te worden. De eenige neiging, die ik echter ooit had gekoesterd voor een man, was verwoest en het scheen wel dat zich in dit opzicht geen warm gevoel meer in mijn hart liet kweeken. Ik gevoelde dat ik hem niet met die innige liefde, die de vrouw haren echtgenoot moet toedragen, kon beminnen en daarom besloot ik liever niet te trouwen. Hoenbeck keerde naar zijn vaderland terug en ik heb nooit meer iets van zijne verdere lotgevallen vernomen.

‘Toen ik dertig jaren oud was, trof mij de harde slag dat ik mijn vader moest verliezen, die in nog krachtigen mannelijken leeftijd, nadat hij slechts weinige dagen ziek was geweest, aan eene hersenontsteking overleed. Nu stond ik geheel op mij zelve, niet alleen in het groote Rome, maar in geheel de wijde, wijde wereld. Ik dacht te bezwijken onder mijn leed, eerst na een jaar kreeg ik weder zooveel vermogen over mij zelve, om met kalmte over mijne omstandigheden na te denken en plannen voor mijne toekomst te beramen.

‘Het verblijf in Rome had, sedert ik mijnen vader verloren had, niets aantrekkelijks meer voor mij. Ik begon te verlangen om mij meer in de natuur, in het vrije buitenleven te kunnen bewegen, en dacht aan het land waar ik mijne jeugdige jaren had doorgebracht, aan Zwitserland. De rotsen, de gletschers, het Alpengloeien, de trouwhartige bewoners, dit alles trad mij weder voor den geest en op 't laatst werd ik door heimwee naar mijne bergen heengetrokken. Het verheugde mij wezenlijk, dat er toch nog een gevoel dat mij aan het leven hechtte in mij opkwam en nog wel een gevoel, een wensch dien ik bevredigen kon; daarom besloot ik dan ook naar Zwitserland terug te keeren. Mijne zaken waren te Rome spoedig geschikt en ik trok naar mijne schoone Alpen. Eer ik mij echter in een harer dalen vestigde, besloot ik eene reis naar het Noorden van Duitschland en wel naar B., de geboorteplaats mijns vaders te maken. Met eene soort van kinderlijke vroomheid voelde ik mij getrokken naar de plaats waar mijn vader zijne kindschheid en jongelingsjaren zoo treurig had doorgebracht. Ik wilde het kleine scherprechtershuis zien, waar hij geboren was, en dat niet zooals Mathias vertelde, was verbrand, ik wilde in de straten wandelen, waar in men hem zoo menigmaal met scheldwoorden had vervolgd.

(*Wordt vervolgd.*)

[Nummer 50]

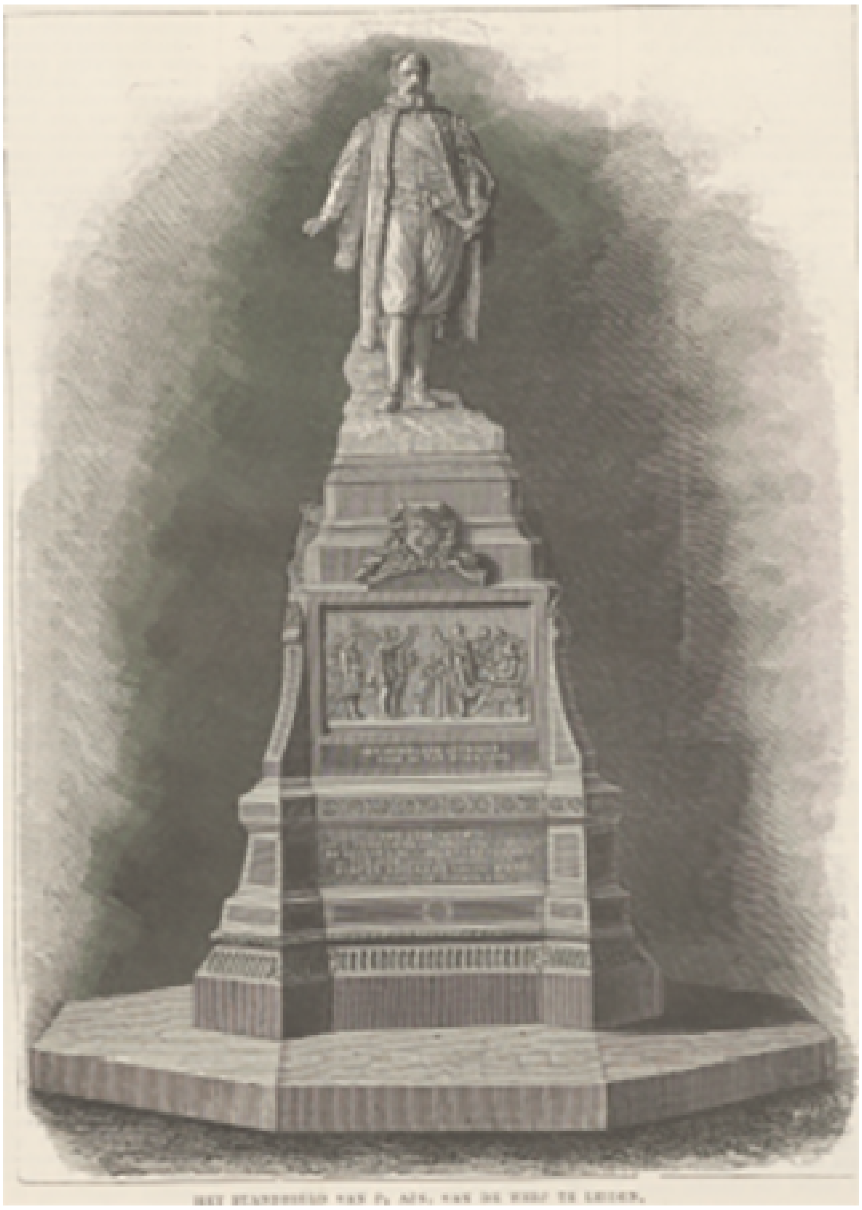

HET STANDBEELD VAN P. AZN. VAN DE WERF TE LEIDEN.

Onze gravures.

Pieter Adriaanszoon van de Werf.

Een der meest verheerlijkte en bezongen helden uit den tachtigjarigen oorlog is ongetwijfeld de Leidsche burgemeester, tot wiens eere dezer dagen een standbeeld onthuld werd in de oude veste, welke hij zoo wakker tegen den Spaanschen belegeraar verdedigde. En het moet gezegd worden dat hij meer dan menig ander ijveraar uit die veelbewogen dagen de eerbewijzingen verdient, welke hem door tijdgenoot en nageslacht zoo kwistig gebracht zijn. Het blijkt dat Van de Werf het volle vertrouwen van den Zwijger genoot, op wiens last hij in 1570 het geheele land doorreisde om gelden ten behoeve van den onafhankelijkheidsoorlog in te zamelen. Eens stond hij met vier anderen borg voor eene som van f 1000, tot aankoop van wapenen besteed, en tot tweemaal toe bewees hij zijne kloekheid en zijne trouw in het bewaren der hem toevertrouwde penningen door deze met levensgevaar uit de handen van Spaansch krijgsvolk te redden, dat er hem van wilde berooven.

Maar zijne eigenlijke vermaardheid heeft hij te danken aan zijne heldhaftige houding tijdens het beleg van Leiden, waar hij in 1573 als burgemeester aangesteld was en tevens het eerzame bedrijf van zeemtouwer uitoefende, in eene werkplaats ol open ruimte, waarnaar hij, volgens het gebruik van dien tijd, *Van de Werf* genaamd werd.

De stad Leiden was in dien tijd, na Amsterdam, de grootste en gewichtigste van geheel Holland, zoodat er den Spanjaarden veel aan gelegen was, ze aan de partij van den Prins te onttrekken. Reeds eenmaal hadden zij onder Francisco Valdez het beleg ondernomen, doch dit wegens een inval van bodewijk van Nassau plotseling moeten opbreken. Toen echter het jaar daarop, in 1573, Valdez de handen weder vrij had, hervatte hij aanstonds het beleg, hetgeen voor de Leidenaars des te verschrikkelijker was, daar zij hierop volstrekt niet gerekend hadden. Zij hadden niet eens de schansen vernield, welke de Spanjaarden de vorige maal hadden achtergelaten en veel minder zich van den noodigen leeftocht voorzien, terwijl de stad daarenboven volstrekt geen garnizoen had. Het waren dus hier de Leidsche burgers zelf en geen gehuurde benden, welke het op zich namen de stad tegen het Spaansche krijgsvolk te verdedigen, dat te Naarden, Zutfen, Mechelen en Haarlem zulke schromelijke bloedtooneelen had aangericht en waarvan men dus alles te vreezen had. ‘Hier was het onze fiere, geduldige en standvastig volhardende burgerij,’ schrijft Dr. Nuyens, ‘die den vreemden huurling en plunderaar het stalen voorhoofd onverschrokken bood.’ De verdediging van Leiden draagt dan ook een uitsluitend nationaal karakter en mag tot de schoonste bladzijden uit de geschiedenis van den worstelstrijd tegen het machtige Spanje gerekend worden.

De geheele bezetting van het bedreigde Leiden bestond uit een negentigtal vrijwilligers en ettelijke poorters, welke soldij trokken, waarover vanwege den Prins Dirk van Bronkhorst als bevelhebber was aangesteld, terwijl Van der Werf met Jan van der Hout als burgemeesters het beleid der regeering voerden. De geheele voorraad mondbehoeften bedroeg niet meer dan 300 last graan en 700 stuks rundvee voor twaalfduizend monden, zoodat de toestand der stad allerneteligst was.

Toch besloot de burgerij zich tot het uiterste te verdedigen, en inderdaad was dit nog de eenige hoop op behoud; want van de Spaansche soldaten - zij hadden het bij

de inneming van zoo menige stad door plundering en bloedbad bewezen - was toch geen genade te hopen, en al zou men ook nederig onder de gehoorzaamheid des konings terugkeeren, dan was men daardoor nog niet voor de wreedheid en plunderzucht zijner muitende troepen gewaarborgd.

Er werden dus maatregelen genomen om de stad zoolang mogelijk staande te houden. Prins Willem had bijstand toegezegd, mits men het drie maanden volhield en daartoe achtten de Leidenaars zich in staat. Onmiddellijk werd de bevolking op een rantsoen van een half pond brood daags gesteld; er mocht slechts bier van geringe qualiteit gebrouwen worden, er werd eene papieren noodmunt geslagen en de verdediging zoo flink mogelijk georganiseerd. Bij de uitvallen, die de beknelde bezetting bij wijlen in de Spaansche belegeringstroepen deed, was er zes gulden uitgeloofd voor elken Spaanschen soldaat.

Maar de belegeraars hadden een machtigen bondgenoot in den honger, welke al spoedig zijne verwoestingen in de benauwde veste aanrichtte, en zij trachtten deze dan ook minder door een geregeld beleg met stormloopen en gevechten dan wel door uithongering meester te worden. Vreeselijk was de nood, die binnen Leiden woedde; weldra was alle leeftocht opgeteerd en moesten velen zich met het vleesch van honden en katten, ja met den walglijksten afval voeden; niet minder dan zes duizend menschen, dus de helft der geheele bevolking, kwamen achtereenvolgens van gebrek en ellende om.

De belegering der stad was den 27^en Mei met het bezetten der omliggende schansen door de Spanjaarden begonnen en in het begin van Augustus was er nog niet de minste hoop op ontzet. Den 3^en dier maand trachtten eindelijk de Hollanders door middel van het doorsteken der dijken de stad onder water te zetten en daardoor het Spaansche leger te verdrijven. Maar de wind was ongunstig en wilde het water niet tot onder de muren opdrijven.

Nu begon een deel der belegerden de moed te ontzinken, en inderdaad scheen ook alle hoop op uitredding vervlogen. De prins had beloofd de stad binnen acht dagen te hulp te komen, doch hoe zou hij die naderen als het water steeds bleef weigeren te wassen, en daarbij, was het niet te vreezen dat, zoo hij eindelijk kwam, het grootste deel der bevolking reeds zou bezweken zijn? Tot overmaat van ramp werd de prins plotseling ziek en was gedurende drie weken buiten staat, het minste voor de arme Leidenaars te doen, wier nood intusschen met den dag hooger klom.

De belegeraar bood hun, mits zij de stad overgaven, volkomen vergiffenis aan, waarvan zelfs de bevelhebber Bronkhorst en Van de Werf niet uitgesloten zouden zijn, en de vroedschap der stad had wel ooren naar dat voorstel, evenals drie van de vier burgemeesters. Doch Van de Werf, de voorzittende burgemeester, wilde van geene onderwerping hooren en hield onverzettelijk stand tegenover de ontevredenen en hopeloozen, die er op aandrongen dat hij de stad zou overgeven. Eenmaal legde men het lijk van een der uitgehongerden voor des burgemeesters deur om hem door dit bedroevende schouwspel tot wankelen te brengen; een andermaal kwamen de uitgemergelde burgers onder bedreigingen om brood schreeuwen; maar niets kon den vastberaden man afbrengen van hetgeen hij zijn plicht achtte: zijn eed te houden aan den Prins, dat hij de stad voor dezen bewaren zou. Op het geroep: ‘Wij sterven van honger: geef ons eten!’ antwoordde hij: ‘Eet mij dan op; ik kan u niets anders geven.’

De Spanjaarden waren er zoo zeker van dat Leiden in hunne handen zou vallen, dat zij zeiden: ‘Eerder zal men de sterren van den hemel halen, dan Leiden uit onze macht.’ Doch eindelijk daagde er voor de uitgeputte Leidenaars redding op: de Prins

was inmiddels hersteld, de wind was gedraaid en joeg het water tot onder de muren der stad. Thans kon de vloot van platboomde vaartuigen, welke de Prins met de grootste inspanning bijeengebracht had, de stad naderen; na eenige schermutselingen, half in het water, half op het land gevoerd, werden de Spanjaarden uit hunne verschansingen verdreven, en thans kon men de Leidenaars van de levensmiddelen voorzien, die men in goede hoeveelheid had meegebracht.

Leiden was ontzet, de volharding der burgerij, maar vooral van Van de Werf schitterend beloond. Onbeschrijfelijk was de geestdrift, waarmede den 1en October de eerste binnenkomende schepen begroet werden; de uitgehongerden wierpen zich als razend op den aangevoerden leeftocht en menige onvoorzichtige moest zijne gulzigheid met den dood bekoopen. Den volgenden dag kwam de Prins binnen Leiden en beloofde de burgerij, als eene belooning voor haar moed en trouw, de spoedige oprichting eener universiteit, die den 8en Februari 1575 met groote plechtigheid ingewijd werd.

Van de Werf had voorloopig weinig voldoening van de standvastigheid en de trouw, waarmede hij de stad voor den Prins behouden had: wegens de veranderingen, die deze onmiddellijk in de stedelijke regeering maakte - hij verminderde o.a. de vroedschap van 40 op 28 leden - en waarmede Van de Werf zich niet kon vereenigen, zag de edele man zich genoodzaakt zijn ontslag als burgemeester te nemen, wat voorzeker voor zijn open en onafhankelijk karakter getuigt.

Dat hij echter bij voortduring het vertrouwen zijner medeburgers heeft mogen genieten, kan hieruit blijken, dat hij later nog tienmaal het burgemeestersambt bekleed heeft, terwijl de stedelijke regeering hem steeds bij voorkeur met die functies en zendingen vereerde, waarvoor een onbeperkt vertrouwen vereischt werd. Toen in 1585 tot de oprichting van het college der Gecommitteerde Raden besloten was, werd Van de Werf al aanstonds tot lid van dit lichaam benoemd en in 1587 wezen de Staten hem zelfs aan om met Prins Maurits naar Geertruidenberg te gaan, ten einde dien vorst met raad en daad bij te staan bij eene onderneming - een inval op vijandelijken bodem - die dan ook met den besten uitslag volvoerd werd.

Uit dit alles blijkt dat Van de Werf zijne vaderstad en het wassende gemeenebest der Vereenigde Nederlanden door zijne onwankelbare trouw, zijn moed en beleid gewichtige diensten bewezen heeft, en alles wat de geschiedenis omtrent hem heeft opgeteekend stempelt hem tot een rechtschapen, schrander, kloek en groothartig man, ten volle de hulde waardig, welke zijne vaderstad hem door de oprichting van een standbeeld heeft bewezen. Hij stierf in 1604 op 75jarigen leeftijd, en in 1661 stichtten zijne kleinkinderen hem een grafteeken in de Hooglandsche kerk te Leiden, terwijl later nog twee gedenkpenningen te zijner eer geslagen werden.

Onze gravure, naar eene photographie van J. Goedeljee te Leiden vervaardigd, stelt het standbeeld van Van der Werf voor, dat den 3en October 1884, den traditioneelen gedenkdag van Leidens ontzet, met groote plechtigheid onthuld is. Het fraaie bronzen beeld is door den heer Koelman te 's Gravenhage ontworpen, en bij de firma Enthoven aldaar gegoten, terwijl de beeldhouwer Venetie te Leiden er het voetstuk voor leverde. Dit voetstuk is met vier fraaie *bas-reliefs* versierd, waarvan het voorste eene episode voorstelt uit den heeten strijd, die om het bezit van Leiden gevoerd werd; het draagt de volgende oude spreuk tot onderschrift:

> Zoo lang wij hebben handen, ziet,
> Om t' eten één, één om te vechten,
> Zoo komen wij tot schande niet.

Een tweede tafereel stelt het oogenblik voor, waarop, na het ontzet der stad, de vloot met brood en haring komt binnengeloopen, en vertolkt de vreugde der Leidenaren aldus:

> Nu mogen wij afdrogen
> Ons lang bekreten oogen.
> Want Leiden is ontzet.

De twee andere *bas-reliefs* eindelijk vertoonen de dankzegging in de kerk voor de gelukkige uitredding en het trouw zweren aan den Prins.

Op de straat gezet.

Bij een weer om geene honden door te jagen wordt een werkmans gezin met zijnen schamelen huisraad door de mannen van het gerecht uit zijne armoedige woning gedreven. Voorwaar die handelwijze is hard, onmenschelijk zelfs, en luidt spreekt in ons binnenste het medelijden met de beklagenswaardige moeder, die, in tranen smeltende, onder de zwaarte van haar leed is neergezegen en met haar klein dochtertje, dat onder het ruwe deken, haar ter beschutting van den regen omgeslagen, met bevreemding en angst naar den strengen deurwaarder, schier op bloote voetjes, staat te staren en te luisteren. Gelukkig dat het kleine schepseltje zoo onvolkomen de welverdiende verwijten beseft, die de vertegenwoordiger der wet haren vader toericht, en door haren kinderlijken leeftijd verschoond blijft van de treurige ervaring dat de schandelijke bejegening, die hun te beurt valt, niet aan de onverbiddelijkheid der wet, maar alleen aan den man moet toegeweten worden, dien zij naast hare moeder het meest moet eeren en liefhebben op aarde. Want het zal geenen aandachtigen beschouwer ontgaan, dat de kunstenaar in den krachtvollen man, die daar in den waterplas voor hem met gebalde vuist zijne van schuldbewustheid sprekende figuur staat aan te zien, een type heeft willen voorstellen van een slachtoffer der hedendaagsche Fransche demagogen. Uit geheel het voorkomen van den hoofdpersoon onzer gravure spreekt de Parijzer volksman, die in politieke *clubs* en ophitsende *sous-blaadjes* de onbekookte denkbeelden over maatschappelijke vrijheid en gelijkheid opdeed, welke hem geloof, vaderlandsliefde, gehechtheid aan zijn gezin ontroofden, hem wars van den arbeid en ontevreden maakten met zijn nederig lot en hem eindelijk zoo goed als tot den bedelstaf brachten. De schaamte, die hem het hoofd doet bukken, en het schuldbesef, dat op zijn gelaat geteekend staat, wettigen echter onze hoop dat hij het gevaarlijke pad verlaten zal, hetwelk hij thans tot dicht bij den afgrond opgewandeld is. ‘Nog is het tijd,’ zegt hem de man der wet, ‘nog hebt gij slechts geldschulden, die wel is waar tot schande strekken aan zulke kloeke armen, maar die u, als gij slechts werken wilt, niet lang tot oneer strekken zullen. Wacht u echter van erger; want menigeen, die zoo als gij begon, heb ik in de gevangenis of in Nieuw-Caledonië zien eindigen.’ Of de indruk van die officiëele waarschuwing ook onuitwischbaar zijn zal in een gemoed, dat noch door de tranen eener bedrukte echtgenoot, noch door de reine en teedere liefdeblikken van het kind tot inkeer kwam, is zeer te betwijfelen. Slechts ééne zaak kan den *communard*, den *anarchist* - of hoe hij zich ook noemen moge - tot een nieuw leven roepen, hem vrouw en dochtertje weer met innige liefde aan den warmkloppenden boezem doen drukken, hem moedig en zingend weer ten arbeid doen snellen, hem gelukkig en dankbaar maken in zijnen nederigen stand..... eene genadestraal van den godsdienst, die leert:

> ‘Hem, die de armste is hier op aard,
> Wordt *ginds* de hoogste zaligheid bewaard.’

Moge die opperste gunst hem ten deel vallen.

De bouwvallen van het Allerheiligenklooster in het Schwarzwald.

Onder de beroemde bouwvallen, waaraan Duitschland zoo rijk is, bekleedt de ruïne van het eeuwenoude klooster Allerheiligen in het Schwarzwald eene eerste plaats, zoowel om de edele architectonische schoonheid van het bouwgewrocht, zelfs in die puinhoopen nog doorstralend, als om de heerlijke omgeving. De opmerking is reeds meermalen gemaakt, dat oude kloosters zich steeds op de schilderachtigste punten verheffen; het is of de vrome monniken, alvorens de grondslagen hunner vrijwillige gevangenis te leggen, steeds die plek opzochten, waar de natuur het menschenhart als vanzelf tot zijn Schepper opvoert, waar Gods alomtegenwoordigheid zich het duidelijkste in Zijne schepping openbaart.

De afbeelding, in dit nommer van de bouwvallen van Allerheiligen gegeven, is vervaardigd naar eene teekening van den Munchener kunstenaar Robert Assmus, en stelt ze ons voor op dat tijdstip van het jaar, waarin het vlekkelooze sneeuwkleed de schoone ruïne eene nieuwe en eigenaardige bekoorlijkheid komt bijzetten. Zoo schijnt de altijd levende natuur nog behagen te scheppen in de versiering van het doode, ineenstortende menschenwerk, als om daardoor eene stomme hulde te brengen aan het vergeten kunstgewrocht, en gelijk zij in den winter de verzakte bogen zachtkens met haar hermelijnen sneeuwmantel omhangt, als om ze voor de barre vorst te beschutten, zoo slingert zij in de lente hare geurige klimopranken om de slanke pijlers, als om in de afwezigheid der monniken het oude heiligdom nog ter eere Gods op te luisteren.

Het ontworpen gedenkstuk van president Garfield.

Dit monument, dat volgens het plan van den Duitschen beeldhouwer George Keiler te Connecticut, op het *Lake View Friedhof* te Cleveland zal worden opgericht, munt niet zoozeer uit door plastische als door bouwkundige bewerking, en moet door zijne statige regelmatigheid een diepen indruk op den toeschouwer maken. Op een massieven onderbouw, dien men door het bestijgen van twee der drie trappen kan bereiken, verheft zich een ronde toren, die van boven in eene piek uitloopt, terwijl zijn voet wortelt in een vierkanten voorbouw. Die voorbouw wordt door boogvormige hallen in half gothischen stijl doorsneden en vertoont in zijn front het standbeeld van den vermoorden president Garfield. Rondom den toren ziet men eene fries, van vier voet hoog, op welke Garfield in zijne verschillende loopbanen: als opvoeder, als soldaat en als staatsman staat afgebeeld. Verder is daarop Garfields lijdensgeschiedenis verzinnelijkt, terwijl ook het overbrengen van zijn stoffelijk overschot van Elberon naar Cleveland er in zichtbare vormen op voorgesteld is.

Legende van Rübezahl.

In dezen tusschentijd doorkruiste hij naar gewoonte het woud en ontdekte toen eene jonge deerne, die zich onder een schaduwrijken boom had neergelegd. Haar hoofd was haar op den boezem gezonken en zij ondersteunde het met een zwanenwitten arm; hare kleeding was niet kostbaar maar rein en burgerlijk van snede. Van tijd tot tijd wischte zij zich met heur hand een paar tranen van de wangen en loosde zware zuchten. De berggeest was daardoor zoo geroerd dat hij van 't gebod, dat hij zich zelf had gegeven, om alle Adamskinderen die door 't gebergte trokken, te kwellen

en te plagen al dadelijk afweek en verlangde de schoone te troosten. Hij nam weer de gestalte aan van een deftig burger, voegde zich vriendelijk bij de jonge deerne en vroeg: ‘Meisje, wat treurt gij hier zoo eenzaam in de wildernis? Verberg mij uwen kommer niet, dat ik toezie of ik u helpen kan.’

De deerne, die geheel in hare zwaarmoedige gedachten verdiept was, schrikte toen zij deze stem hoorde en hief haar gebogen hoofdje op. Ha, wat een smachtend hemelsblauw oogenpaar vertoonde zij, waarvan de zacht gebroken blik een stalen hart kon doen smelten; twee heldere tranen glansten daarin als paarlen en het schoone aangezicht had eene smartelijke uitdrukking, waardoor het bekoorlijke nog werd verhoogd. Toen zij den eerwaardigen man voor zich zag, opende zich haar lieve mond en sprak: ‘Wat bekommert u mijne smart, goede man, daar ik toch niet te helpen ben? Ik ben eene ongelukkige, eene moordenares; ik heb den man, die mij liefhad, gedood en wil mijne schuld met tranen en jammer boeten, tot de dood mij 't harte breekt.’

De man verstomde: ‘Gij eene moordenares,’ riep hij, ‘draagt gij bij dit hemelsch gezicht de hel in het hart? Onmogelijk. - Evenwel de menschen zijn tot elke boosheid in staat; dat weet ik; maar hier is 't mij een raadsel.’

‘Ik wil 't u oplossen, als gij 't begeert te weten,’ antwoordde de bedroefde jonkvrouw.

‘Spreek!’ zeide hij.

‘Ik had een speelgenoot van der jeugd af aan, den zoon eener deugdzame weduwe, mijne buurvrouw, die mij tot zijne liefste koos, toen hij grooter werd. Hij was zoo lief en goed, zoo trouw en braaf, beminde zoo standvastig en hartelijk, dat hij mijn hart stal en ik hem eeuwige trouw beloofde. - Ach, ik heb het hart van den lieven jongen vergiftigd, ik heb hem de wijze lessen zijner vrome moeder doen vergeten en hem verleid tot eene euveldaad, die hij met zijn leven moet boeten.’

De geest riep met vuur: ‘Gij?’

‘Ja, heer!’ sprak zij, ‘ik ben zijne moordenares; ik heb hem aangezet een straatroof te plegen en een schelmschen jood te plunderen; toen hebben hem de heeren van Hirschberg gegrepen, het doodvonnis over hem uitgesproken en, o jammer! morgen wordt hij ter dood gebracht.’

‘En hebt gij daar schuld aan?’ vroeg Rübezahl.

‘Ja, heer, ik heb zijn bloed op mijn geweten.’

‘Hoe dat?’

‘Hij ging op reis over 't gebergte en toen hij mij bij 't afscheid om den hals hing,’ sprak hij: ‘Liefje, blijf mij getrouw. Als de appelboom voor de derde maal bloeit en de zwaluw zijn nest bouwt, kom ik van de reis terug, om u te halen als mijn lief wijfje!’ en dat beloofde ik hem te worden, door een duren eed. Nu bloeide de appelboom voor de derde maal en de zwaluw nestelde, toen kwam hij weder, herinnerde mij mijne gelofte en wilde mij naar 't altaar voeren. Maar ik plaagde en hoonde hem, zooals de meisjes soms hunne vrijers doen en sprak: ‘Uwe vrouw kan ik niet worden, want gij hebt huis noch hof. Verschaf u eerst klinkende munt en kom dan terug.’ De arme jongen werd daardoor zeer bedroefd. Ach, Klaartje! zuchtte hij, met een traan in het oog, stelt gij uwe zinnen op geld en goed; dan zijt gij niet meer het nederige meisje dat gij vroeger waart. Hebt gij mij geene trouw gezworen? en sloegt gij niet op deze hand? En wat heb ik meer dan deze hand om u eens daarmede te onderhouden? Vanwaar uwe koelheid jegens mij? Ach, Klaartje, ik begrijp u; een rijke medeminnaar heeft mij uw hart ontstolen; ontrouwe! loont gij mij op deze wijze? Drie jaren heb ik met nameloos verlangen treurig doorleefd, ik heb ieder uur geteld

tot op dezen dag dat ik weder tot u kwam om u tot de mijne te maken. Hoop en vreugde deden mij vliegen over 't gebergte en nu versmaadt gij mij aldus?' - Hij bad en vleide maar ik bleef onbewogen. 'Mijn hart versmaadt u niet; ga heen, verwerf u geld en goed en hebt gij dat, kom dan, dan wil ik gaarne mijn lot met u deelen.'

'Welaan,' sprak hij treurig, 'gij wilt het zoo, ik ga de wereld in, ik wil loopen, rennen, bedelen, stelen, en gij zult mij niet wederzien, voor ik den snooden prijs gewonnen heb, waarmede ik u kan koopen. Leef wel, ik vertrek!'

'Zoo heb ik hem bedrogen, den armen jongen; hij ging vergramd heen; daar verliet hem zijn goede Engel; hij deed wat niet goed was en wat zijn hart verafschuwde.'

De man schudde het hoofd bij dit verhaal en riep na eene pooze met nadenkend gelaat uit: 'Wonderlijk.'

Daarop wendde hij zich tot het meisje: 'Waarom,' vroeg hij, 'vervult gij evenwel het ledige woud met uwe weeklachten, die u en uwen minnaar niet helpen kunnen?'

‘Goede heer!’ antwoordde zij; ‘ik was op weg naar Hirschberg, toen het verdriet mij het hart verscheurde; ik ijlde onder dezen boom om te kunnen weenen.’

‘En wat wilt gij in Hirschberg doen?’

OP DE STRAAT GEZET, VAAR BRONIKOFF.

‘Ik wil de rechters te voet vallen, en met mijn geschrei de gansche stad vervullen, en de dochters der stad zullen mij helpen klagen tot de Heeren zich erbarmen en den onschuldigen jongen het leven schenken. En als 't mij niet gelukt hem aan den smadelijken dood te ontrukken, wil ik verheugd met hem sterven.’

De geest werd door deze rede zoo bewogen, dat hij van 't oogenblik af zijne wrake geheel vergat en besloot de troostelooze haren minnaar weder te geven.

‘Droog uwe tranen,’ sprak hij met deelnemend gebaar,’ en vergeet uwen kommer. Eer de zon onder gaat is uw minnaar vrij. Morgen bij 't eerste hanengekraai, wees dan waakzaam, en als een vinger op uw venster klopt, zoo doe de deur open; want het is Benedictus, die er voor staat. Hoed u, hem niet weer het hoofd op hol te brengen met uwe koelheid.

- Gij moet ook weten dat hij dat boevenstuk niet begaan heeft, en gij hebt evenzoo geene schuld.'

Het meisje, verwonderd over deze taal, zag hem star en stijf in 't gezicht, en daar zij er geen schalkerij of bedrog in kon lezen, kreeg zij vertrouwen; haar droevig gelaat helderde op en met vroolijken twijfel sprak zij: 'Goede heer! als gij niet met mij spot en het alzoo is als gij zegt, moet gij een ziener of de goede engel van mijn minnaar zijn, dat gij dat alles zoo weet.'

DE BOUWVALLEN VAN HET ALLERHEILIGENKLOOSTER IN HET SCHWARZWALD.

'Zijn goede engel?' antwoordde Rübezahl getroffen. 'Neen, dat ben ik niet; maar ik kan het worden; dat zult ge ervaren! Ik ben een burger uit Hirschberg, en heb mede in den raad gezeten toen de arme zondaar veroordeeld werd; maar zijne onschuld is aan 't licht gekomen; vrees niets voor zijn leven. Ik moet voort, om zijne banden los te maken, want ik vermag veel in de stad. Wees goeds moeds en ga in vrede.' Het

meisje stond spoedig op en gehoorzaamde, ofschoon vrees en hoop in haren boezem kampten.

De goede pater had zich intusschen de drie dagen uitstel ten nutte gemaakt, om den armen zondaar behoorlijk ter dood te bereiden.

Eindelijk was de derde dag verloopen; de pater wenschte den armen misdadiger voor de laatste maal goeden nacht en begaf zich naar buiten, toen Rübezahl hem aan den ingang onzichtbaar tegen trad, nog niet besloten hoe hij zijnen gunsteling in vrijheid stellen zou, daar hij te gelijker tijd den Heeren van Hirschberg het genoegen niet wilde ontnemen eene openbare terechtstelling te houden. Maar op dit oogenblik kreeg hij een goeden inval, die hem nogal naar den zin was; hij sloop den monnik in het klooster achterna, stal uit de kleedkamer een ordekleed, sloop weder naar buiten en begaf zich in 't gewaad van den ordebroeder in de gevangenis, die hem door den cipier eerbiedig geopend werd.

‘Arme Benedictus,’ sprak hij, ‘wees tevreden en onbevreesd, gij zult niet sterven. Ik heb bevonden dat gij onschuldig zijt aan den roof; daarom ben ik gekomen om uwe boeien los te maken, en u uit den kerker te bevrijden.’ Hij trok een sleutel uit den zak. ‘Laat zien,’ ging hij voort, ‘of hij past.’ De proef gelukte, de gevangene stond daar frank en vrij; de boeien vielen af van zijne handen en voeten. Daarop verwisselde de goedhartige monnik met hem van kleederen en sprak: ‘Ga bedaard als een vrome monnik door de schaar der wachters voor de deur der gevangenis en door de straten tot gij de stad achter den rug hebt; loop dan sneller tot gij in het gebergte komt, en rust niet voor gij in Liebenau voor Klaartjes deur staat, en klop zachtjes aan, uw liefje wacht u met angstig verlangen.’

De goede Benedictus meende dat alles een droom was, wreef zich de oogen en kneep zich in de wangen, om te onderzoeken of hij waakte of droomde. Toen hij bemerkte dat alles werkelijkheid was, viel hij zijnen bevrijder te voet en omhelsde zijne knieën, wilde eene dankbetuiging stamelen en lag daar in stomme vreugde, want de woorden stokten hem in zijne keel. De goede broeder dreef hem eindelijk voort en gaf hem nog een brood en eene worst op reis mede. Met wankelenden tred, ging de verloste door de gewelven van den kerker, en vreesde gedurig herkend te worden. Maar zijn kleed gaf hem zulk een eerwaardig aanzien, dat de wachters niets boosdoenerachtigs daaronder vermoedden.

Klaartje zat intusschen bang en eenzaam in haar kamertje, luisterde naar het ruischen van den wind en lette op iederen voetstap van de voorbijgangers. Dikwijls was het haar of zich iets aan 't venster deed hooren, of er geklingeld werd aan den ring van de deur; met kloppend hart zag zij op, maar vond zich bedrogen. Reeds schudde de haan zijne vlerken uit, en verkondigde door zijn kraaien het aanbreken van den dageraad; de klokjes in het klooster luidden voor de vroegmis, de torenwachter blies voor de laatste maal op zijn hoorn en wekte de snorkende bakkersvrouwen om hun dagwerk te beginnen. Klaartjes lampje begon donker te branden, daar de olie ontbrak en hare onrust vermeerderde met ieder oogenblik. Zij zat op den rand van haar bed, weende bitter en zuchtte: ‘Benedictus, Benedictus, wat een jammerlijke dag breekt er thans aan voor u en mij.’ Zij liep naar 't venster, ach! de hemel was naar den kant van Hirschberg bloedrood, en zwarte wolken zweefden als rouwfloers heen en weer aan den horizon. Hare ziel beefde bij dit vreeselijk schouwspel; zij verzonk in een treurig gepeins en er was eene stilte als die des doods om haar henen.

Daar werd driemaal aan 't venster geklopt. Eene huivering van vreugde liep haar door de leden, zij sprong op, en slaakte een luiden kreet, want eene stem fluisterde

door het venster: ‘Liefje, zijt gij wakker?’ - Fluks was zij aan de deur. - ‘Ach, Benedictus, zijt gij het of is het uw geest?’ - maar toen zij den monnik voor zich zag, trad zij terug en viel in onmacht. Daar omvatte haar zacht zijn trouwe arm en de kus der liefde, dat groote middel tegen alle dergelijke onmachten, bracht haar weer tot bezinning.

Nadat de stomme tooneelen van verwondering en van het eerste vreugdegevoel voorbij waren, vertelde haar Benedictus zijne wonderlijke redding uit den pijnlijken kerker, maar de tong kleefde hem aan 't gehemelte van dorst en vermoeienis. Klaartje haalde hem een frisschen dronk water en nadat hij zich daarmede gelaafd had, voelde hij honger; maar zij had niets voor hem als wat brood met zout, waarmede alle verliefden hun leven lang gelukkig meenen te kunnen blijven. Toen dacht Benedictus aan zijne worst, trok ze uit zijn zak en verwonderde zich dat ze zoo zwaar was als een hoefijzer, brak ze stuk en zie - er vielen louter goudstukken uit, waarover Klaartje niet weinig verschrikte en meende dat het een schandelijk overblijfsel was van het boevenstuk aan den jood gepleegd en dat Benedictus niet zoo onschuldig was als de brave man, die haar in het gebergte verschenen was, verhaalde. Maar de eerlijke gezel verzekerde haar ernstig dat de vrome ordebroeder hem dezen verborgenen schat had geschonken vermoedelijk als bruidschat en zij geloofde hem. Beiden zegenden met een dankbaar hart hun edelen weldoener, verlieten hun vaderstad en trokken naar Praag, waar meester Benedictus met zijn Klaartje als vrouw jaren lang als een welgesteld man leefde in gelukkigen echt en rijk met kinderen gezegend. Hij was zoo bang voor de galg geworden dat hij zijne kalanten volstrekt niets ontstal en tegen de gewoonte zijner confraters zelfs niet het kleinste stukje laken door het oog van de schaar liet gaan.

In den vroegen morgenstond, toen Klaartje met vreugde en beven den vinger van heur vrijer aan 't venster bemerkte, klopte ook in Hirschberg de beul aan de deur der gevangenis. Rübezahl had eenmaal de rol van den veroordeelde op zich genomen, en was besloten om ze ter eere van de justitie getrouw te spelen.

Zonder uitstel werd nu de executie volvoerd en Rübezahl onderwierp zich zeer geduldig aan alle formaliteiten der terechtstelling. Maar toen hij van de ladder gestooten was, spartelde hij aan de strop naar hartelust, en dreef zijn spel zoo erg, dat de beul angstig werd, want er kwam oproer onder het volk en eenigen schreeuwden, men moest hem steenigen omdat hij den armen zondaar te zeer martelde. Om alzoo een ongeluk voor te komen, strekte zich Rübezahl lang uit en hield zich of hij dood was. Toen evenwel het volk was weggegaan en er nog slechts enkelen om de galg liepen om het lijk te beschouwen, begon onze guit zijn spel opnieuw en verschrikte de toeschouwers door vreeselijke grimassen. Tegen den avond liep in de stad het gerucht dat de gevangene niet kon sterven en nog altijd aan de strop danste.

Dit bewoog het gerecht om den volgenden morgen vroeg door eene deputatie de zaak te laten onderzoeken.

Maar toen die bij 't schavot kwam, vond zij slechts een met lompen bedekten strooien man aan de galg, zooals men die in den tuin zet om de vogels te verschrikken. De Heeren van Hirschberg verwonderden zich daarover zeer, maar lieten den strooman afnemen en strooiden uit dat de sterke wind den mageren snijder van den galg over de grenzen had gewaaid.

(*Slot volgt.*)

De ontdekking van den Mississippi.

De prachtigste en gewichtigste van alle stroomen, die zich als zoo vele polsaderen door het vaste land van het waterrijke Amerika slingeren, is ongetwijfeld de Mississippi. In het schilderachtige Minnesota uit het kristalheldere Itascameer onder 47° N.B. ontstaan, kronkelt hij zich eerst door verschillende kleine meren, al spelend zijnen loop vervolgende, nu noord-, dan oost-, dan zuidwaarts, daalt daarop door den toevloed van duizenden beekjes en stroompjes gevoed, hier glooiend, ginds met een stouten sprong in de onafzienbare prairievlakten af en vervolgt dan, wel met tallooze wendingen, maar toch altijd zuidwaarts zich richtende, zijne 650 mijlen lange baan naar de Mexicaansche golf. Meer dan 200 rivieren zijn hem cijnsbaar, en breiden zijn stroomgebied tot eene oppervlakte van 70.000 vierk. mijlen uit; prachtige handelssteden, die hem haar ontstaan danken, verrijzen aan zijne oevers, en talloos zijn de stoombooten en andere vaartuigen, die zijne breede wateren bevaren en naar alle windstreken, langs den weg, dien hij baant, duizenden reizigers en voor millioenen schatten aan koopgoederen vervoeren. Van het Noorden naar het Zuiden doorstroomt hij landen, onder verschillende luchtstreken gelegen, en stelt die in staat, door zijne bemiddeling hunne voortbrengselen tegen elkander in te ruilen. Terwijl de St. Laurens van het Westen naar het Oosten slechts kille gewesten besproeit, de Amazonenstroom en de Orinoco evenwijdig aan den evenaar alleen tropische landen doorstroomen, ontspringt de Mississippi tusschen de denneboschen van het Noorden en snelt tot naar de met suikerriet beplante velden van het heete Louisiana voorwaarts.

Te recht mag hij daarom de levensader van het uitgestrekte Noord-Amerikaansche statenverbond worden genoemd, en het kan niemand vreemd voorkomen, dat de regeering der Unie voor geene opofferingen is teruggedeinsd om zich van zijn onverdeeld bezit te verzekeren. Geen schooner voordeel werd door haar verworven, dan toen zij in 1803 voor 15 millioen dollars het eigendom verwierf van den staat Louisiana en daardoor de vrije vaart langs dien reuzenstroom van zijnen oorsprong tot zijne monding verkreeg; en hoezeer ook later bij den bloedigen burgeroorlog de volkomene beheersching van den Mississippi als eene levenskwestie door de Noordelijke Staten werd beschouwd, blijkt overtuigend uit de woede en hardnekkigheid, waarmede om het bezit van Memphis, New-Orleans en Vicksburg, als zoo vele sleutels dezer rivier, werd gestreden.

Bij dat thans algemeen erkende gewicht van den Mississippi mag het inderdaad bevreemding wekken, dat er bijna 200 jaren na Amerika's ontdekking verliepen, eer men ten volle met den loop van dien stroom bekend was, en dat tot op dit tijdstip zijn bestaan tot de meest geheimzinnige aardrijkskundige raadsels behoorde. Men kende zijn uitgestrekt deltagebied, men sloeg met verbazing de watermassa gade, die zijne monding ontlastte en die mijlen ver de zilte golven van den Mexicaanschen boezem op eigen gebied zegevierend bekampte en terug drong, maar alle pogingen om ten volle met den tocht, reeds door die wateren afgelegd, bekend te worden, mislukten. En daarbij stelde de Europeesche macht, die toenmaals de Mexicaansche golf beheerschte, slechts belang in streken, die een rijken oogst van edele metalen beloofden en daarheen, zooveel was althans gebleken, baande de Mississippi geenen weg. Zoo kon het twee eeuwen duren, eer de gewichtigste van alle thans bekende stroomen uit den nacht der onbekendheid te voorschijn trad.

Met het oog op het hooge gewicht van den Mississippi mag de geschiedenis zijner ontdekking belangwekkend heeten, maar zij is dit te meer, als wij nagaan welke inderdaad romantische gebeurtenissen met haar zijn verbonden. In eene reeks voorlezingen, door J.G. Kohl in Bremen gehouden en later door hem onder den titel: *Geschiedenis der ontdekking van Amerika van Columbus tot op Franklin*, uitgegeven,

komt er eene voor, waarin de ontdekking van den Mississippi wordt behandeld en ik vertrouw dat de mededeeling van haren belangrijken inhoud den lezers van dit tijdschrift niet ongevallig zal zijn. Gunnen wij verder den Duitschen aardrijkskundige het woord.

De tallooze grafheuvels en andere merkwaardige aardwerken en gedenkteekenen, die in nieuweren tijd aan de oevers van de Mississippi werden ontdekt en onderzocht, hebben het bewijs geleverd, dat ook de geschiedenis van dezen stroom tot in den nacht der eeuwen opklimt. Waarschijnlijk werd zijn stroomdal eenmaal door halfbeschaafde volkeren bewoond, die later, gelijk ook elders geschiedde, door vernielende volksverhuizingen of andere wijd vertakte omwentelingen werden verdreven, zoodat ook hier eene gouden eeuw door eene ijzeren werd opgevolgd. Doch de geschiedenis dezer tijden mist, even als de troebele wateren van den Missouri, alle klaarheid, en met hare moeielijke opklaring behoeven wij ons hier gelukkig niet onledig te houden, daar het alleen ons doel is, de gebeurtenissen te leeren kennen, die ten gevolge hadden, dat deze waterwereld voor de Europeanen ontsloten en het bestaan van dezen reuzenstroom bekend werd.

De eer van den grootsten stroom van Noord-Amerika het eerst eenige bekendheid te hebben verschaft, komt eenen tijdgenoot en mededinger van Cortez toe, den Spaanschen gouverneur van het eiland Jamaica, Francesco de Garay, die eene vloot naar de onbekende kusten ten Noorden uitzond, waar hij een tweede Mexico hoopte te vinden. De bevelhebbers dezer vloot ontdekten en omzeilden het eerst de geheele vlakke, zandige en onherbergzame noordkust van de Mexicaansche golf en keerden met het onwelkome bericht terug, dat zich van Florida tot aan Mexico een woeste kust boogvormig uitstrekte. In het midden dezer bocht, verhaalden zij, was de monding eener groote rivier, die zij *Rio del Espiritu Santo*, Stroom van den Heiligen Geest, hadden genoemd.

Het is meer dan onwaarschijnlijk, dat de aanvoerders dezer vloot reeds toen het moeielijke waagstuk zouden ondernomen hebben, in de verstopte monding van den Mississippi op te zeilen.

Zijne troebele wateren stroomen echter ver genoeg in zee over de zilte golven heen, om op grooten afstand van de kust de opmerkzaamheid te wekken. Ook verkondigen de boomstammen, ja, geheele machtige houtvlotten, het struikgewas en wat de stroom verder uit de bosschen zeewaarts voert, zijn bestaan 50 Engelsche mijlen ver. Een tijd lang behield de Mississippi, wiens aanwezen meer vermoed dan gekend werd, bij de Spanjaarden den naam van Heiligen Stroom, en het groote noordwaarts gelegene en nog onbezochte land droeg op de oudste Spaansche kaarten de benaming van *Tierra de Garay*, het land van Garay.

***

Acht jaren na dezen Garay, die inmiddels gestorven was, wilde de gouverneur Pamphilo de Narvaez, een ander beroemd tijdgenoot en mededinger van Cortez, zijn geluk in het Noorden beproeven. Hij bedacht, dat achter eene onherbergzame kust nog wel een schoon en rijk binnenland kon gelegen zijn, en om dit te doorvorschen, deed hij zich met het kleine leger, dat hij op eigene kosten had uitgerust, naar het strand van Florida overvoeren en begon noordwaarts en daarna in westelijke richting om de Mexicaansche golf heen te trekken. Zijn tocht eindigde echter hoogst ongelukkig.

De woeste en ongebaande oorden, die hij moest doortrekken, en de wilde en dappere vijanden, die hij overal ontmoette, legden hem hinderpalen in den weg, waarop hij niet was voorbereid. Hij geraakte met zijne door honger en de pijlen der

Indianen gedunde soldaten in den grootsten nood. Na een jaar lang onder allerlei bezwaren te zijn voortgetogen en vruchteloos duizenden gevaren te hebben getrotseerd, besloot hij eindelijk de terugreis over zee aan te nemen, en daar hij geene schepen bezat, bouwde hij, zoo goed als 't gaan kon, eenige booten. Doch hij vond den ondergang met het overschot van zijn leger; een storm joeg hem met zijne brooze vaartuigen naar de gevaarlijke monding van den Mississippi, waar de zee hem verzwolg.

Uit deze schipbreuk van den ongelukkigen Narvaez redde zich slechts een zijner officieren, de door zijne verre reizen en wonderbare avonturen bekende Cabeza de Vaca, wien het gelukte, nu eens als slaaf door zijn vindingrijk vernuft, dan als ervaren handelaar, of geneesheer, zich bij de wilde stammen, die noordelijk van de Mexicaansche golf woonden, zoo bemind en geacht te maken, dat hij niet alleen zijn leven redde, maar zich van stam tot stam, vaak als opperhoofd en befaamd krijger, eenen doortocht baande, zoodat hij over de prairiën van het tegenwoordige Texas en het gebergte in het Noorden van Mexico na negen jaren eene nederzetting van Spaansche landslieden bereikte, die hem evenzeer als de wilden voor een wondermensch hielden.

De berichten van dezen Cabeza de Vaca aan keizer Karel V omtrent de schoone dalen, de trotsche rivieren, de aan metalen rijke gebergten, het land der koeherders (gelijk hij de met buffels bevolkte prairiën van Texas noemde) en de ontelbare andere wonderen, die hij had gezien, werkten onwederstaanbaar op de verbeeldingskracht der Spanjaarden, die sedert den ondergang van Narvaez niet meer aan de noordelijke kusten der Mexicaansche golf hadden gedacht, en nu trad de merkwaardige man op, die als de eigenlijke ontdekker van den Mississippi onder de Spanjaarden moet worden beschouwd en als zoodanig op eene groote muurschildering in het kapitool te Washington in volle glorie is afgebeeld. Met zijne wonderbare ondernemingen en lotgevallen moeten wij ons derhalve eenigszins breedvoeriger onledig houden.

(*Wordt vervolgd.*)

De vliegende visschen.

Gewoonlijk zegt men, dat de zoogdieren op den grond, de vogelen in de lucht en de visschen in het water leven, doch dit is eene onnauwkeurige uitdrukking, welke den waren staat van zaken geenszins voorstelt.

Men weet dat de oudste organische wezens, zoowel plantaardige als dierlijke, zich onderscheidden door een waterhoudend samenstel, schoon zij spoedig ophielden, in 't water alléén te leven en ook den bodem verlieten, om zich in den kampkring te verheffen. Het water was dus het eerst bewoond, vervolgens de vaste grond en later de dampkring.

't Is echter opmerkelijk, dat men bij alle klassen overgangen aantreft, niet alleen bij planten en dieren in 't algemeen, zooals de dierplanten (zoöphyten), maar ook bij de meeste planten en dieren, welke in en buiten het water hun verblijf houden. Alle schepselen schakelen zich in de reeks der wezens zoo aan elkander vast, dat men door geleidelijke, en om zoo te zeggen onmerkbare overgangen van het dier, dat in het water leeft, opklimt tot het kruipende of viervoetige dier, en zelfs tot den vogel.

De paling houdt zich dikwerf lang buiten het water op, en zou voor eene slang kunnen doorgaan: de krokodil, eene tweeslachtige hagedis, verschilt zeer weinig van de hagedissen, welke alleen op den vasten bodem leven; de walvisschen, dolfijnen

en zeekalveren zijn zoogdieren, die de zeeën bewonen en wier lichaamsbouw bijna dezelfde is als die der andere zoogdieren; allen bezitten het vermogen, om in de vrije lucht te kunnen ademen, en de laatsten houden zich bijna even zoolang op buiten, als in het water; eindelijk vindt men in de groote rivieren van Midden-Afrika het nijlpaard, een zoogdier, dat bijna in alles overeenkomt met de zoogdieren, die uitsluitend het vaste land bewonen.

Ook tusschen het kruipend en viervoetig dier is dikwerf het onderscheid zeer gering. In vroegere geologische tijdperken leefde b.v. eene soort van vliegend monster, kruipend en gevleugeld, zooals de vleermuis, genoegzaam op den draak der oude legenden gelijkende. Aan de vliegende hagedis, waarvan men de versteende geraamten gevonden heeft, gaf Cuvier den naam van pterodactylus (vleugelvinger); er bestonden verscheidene soorten van.

Tot de kruipende en tevens gevleugelde dieren kan men thans slechts ééne soort van Indische kamhagedis brengen, die geheel weerloos en van de grootte is als onze groene hagedissen. Men heeft aan dit dier den naam van draak gegeven. Zij leeft op boomen, voedt zich met insekten en bewaart deze in eene soort van zak of kwabbe, waaruit het zich van tijd tot tijd voorziet. De naam van vliegenden draak is afkomstig van eene aan de zijden aanwezige verlenging der huid, die als valscherm dient, om zonder gevaar van den eenen boom naar den anderen te springen. Tot de zoogdieren, die, als de draak, het vermogen bezitten, om korten tijd vrij in de lucht te zweven, brengen wij de buidelratten van Australië, die zich op de boomen ophouden, om er zich met insekten en vruchten te voeden. Den langen staart, met lang haar begroeid, slingeren zij om de takken, ten einde zich te ondersteunen: en zij bezitten bovendien, even als de draak, eene soort van valscherm, door eene uitbreiding der huid tusschen de pooten gevormd, dat bij 't springen dient, zoodat zij in de dichtste bosschen doordringen zonder den grond aan te raken.

Noch draken, noch buidelratten zijn echter, om juist te spreken, vliegende zoogdieren; om echter zoogdieren te vinden, van vleugels voorzien, die zich daarvan tot vliegen bedienen, moeten wij op de vleermuizen, bepaaldelijk op de vampiers of het geslacht der vliegende roofdieren wijzen.

Wanneer men het vliegend zoogdier goed heeft gadegeslagen, klimt men geleidelijk tot de vogeltype op.

Men merke echter wel op, dat het vliegen het minst kenmerkend karakter der vogelen uitmaakt, omdat er talrijke vogelsoorten bestaan, die, slechts voorzien van onvolmaakte vleugels, genoodzaakt zijn zich met loopen te vergenoegen, zooals de vetganzen enz. Ook de struisvogels kunnen hunne vleugelen slechts gebruiken, om hunnen snellen loop te ondersteunen. Zijn er weder andere vogels, die tot vliegen en loopen geschikt zijn, weder anderen zijn op verwonderlijke wijze alleen tot vliegen geschapen en tot loopen geheel ongeschikt. Zoo zijn de zwaluwen, door hunne groote vleugels en de kracht hunner onderbuikspieren, onvermoeid in het vliegen. Vallen deze vogels bij toeval op den grond, dan moeten zij zich, alvorens op te kunnen stijgen, met groote moeite naar de eene of andere verhevenheid voortsleepen.

Men kan uit het medegedeelde besluiten, dat noch water, noch aarde, noch lucht bepaalde verblijfplaatsen eener bijzondere dierensoort zijn; overal vindt men vogelen. Om deze bewering te staven, zullen wij ons uitvoeriger met eene soort van dieren bezig houden, die te gelijk zwemmen en vliegen, namelijk met de vliegende visschen.

In onze noordelijke zeeën zou het iets zeer vreemds zijn, deze vliegende visschen, welke onder den naam van exoceten (exocatus volitans en e. evolitans) bekend zijn, te zien. Hunne borstvinnen ontplooien zich in den vorm van doorschijnende waaiers,

en hun lichaam, met hoekige schubben overdekt, heeft een hemelsblauwen, zilverachtigen glans, die de donkerblauwe tint van rug, borst en staart aanmerkelijk verhoogt.

Onder de vliegende visschen der tropische zeeën telt men de triglen en de dactylopteren; zij komen met de exoceten noch in gedaante, noch in kleur overeen. Als men hunne groote, op vleugels gelijkende borstvinnen niet in rekening brengt, gelijken zij volkomen op een visch met een stompen bek en een roodachtig lichaam, dien men op onze markten onder den naam van knor- of zeehaan verkoopt.

(*Slot volgt.*)

De scherprechter.
Een verhaal naar het Hoogduitsch.
(*Vervolg.*)

'Zonder eenige hindernis bracht ik mijn plan ten uitvoer en was reeds op mijne terugreis naar Zwitserland, toen mijn weg op zekeren dag toevallig naar het statiegebouw van den O'schen spoorweg voerde. Voor het gebouw waren vele lieden uit alle standen verzameld en ik hoorde gedurig den uitroep: "nu zullen zij wel haast komen!" - Wat wordt er hier verwacht?' vroeg ik aan eene naast mij staande, bejaarde vrouw. - 'De typhus-weezen uit O,' gaf zij mij ten antwoord. - 'De typhus-weezen uit O?' herhaalde ik verbaasd. 'Wat beduidt dat?'

'Een heer, die mijne vraag had vernomen, kwam naar mij toe en verhaalde mij, dat verscheidene jaren achtereen de rogge- en aardappelenoogst in de provincie O. mislukt was, waardoor zulk eene ellende onder de over het algemeen arme bevolking was ontstaan, dat de lieden niet meer geweten hadden, waarmedezij hun leven zouden onderhouden. Om hunnen honger te stillen, hadden zij op het laatst gras, boomschors, ja zelfs aarde gegeten en ten gevolge dezer slechte voedingsmiddelen, was de typhus onder hen uitgebroken en had duizenden menschen als slachtoffers medegesleept. De overheid had nu geen raad geweten, waar zij al de ouderlooze kinderen, die achtergebleven waren, zou onderbrengen en dien ten gevolge eene oproeping in alle dagbladen doen plaatsen, dat al degenen die een werk van barmhartigheid doen en zulk eene wees als kind aannemen wilden, verzocht werden zich bij den burgemeester der stad P. aan te melden. Deze zou er dan voor zorgen, dat de kinderen onder een goed opzicht naar verschillende oorden waar men ze verwachtte, werden heen gezonden. 'Onze stad en onze provincie heeft zich bijzonder onderscheiden om aan deze oproeping gehoor te geven,' voegde hij er bij. 'Met den trein die nu aan moet komen, worden ongeveer honderd dezer ongelukkige kinderen uit O. verwacht om hier, of in den omtrek, zorgende ouders en een nieuw vaderhuis te vinden. Onder de hier verzamelde menschen, zijn er velen die een nieuw lid in hunnen familiekring komen afhalen.'

'....Eene in de nabijheid staande vrouw naderde nu den heer, die mij zoo even had toegesproken, en zegde hem, dat eene bij haar inwonende kinderlooze weduwe, ook eene der weezen tot zich had willen nemen en daarom verzocht had een ongeveer tweejarig meisje uit P. tot dit doel te mogen hebben. Deze vrouw was nu echter aan de in B. heerschende cholera plotseling overleden en het zou nu te bezien staan, of zich iemand bereid zou verklaren om in hare plaats het heden aankomende kind tot zich te nemen.

'Gelijk een bliksemstraal, schoot de gedachte mij door het hoofd om mij dit kind, dat nu wel tweemaal eene wees kon genoemd worden, aan te trekken. Het scheen mij toe de vinger Gods te zijn, die mij aanwees hoe ik voortaan mijn leven eene bepaalde bestemming kon geven en het dan niet meer doelloos behoefde te noemen. Ja, een kind wilde ik aannemen en dit met moederlijke liefde verzorgen en opvoeden en trachten, het tot een goed, rechtschapen mensch te vormen. 'God in den hemel, geef dat mij dit moge gelukken,' fluisterde ik bij mij zelve, 'geef mij kracht en moed om dit voornemen in Uwen geest en tot Uwe eer ten uitvoer te brengen.' Toen de trein aankwam, was mijn besluit genomen.

‘Het was een recht treurige aanblik, toen de deuren der waggons geopend werden en het eene kind na het andere er uit kwam, zonder te weten in welke armen het noodlot het voeren zou.

HET ONTWORPEN GEDENKSTUK VAN PRESIDENT GARFIELD.

‘De meesten der aanwezenden schenen een gevoel van mededoogen met deze kinderen te hebben, want in de oogen van oud en jong zag men heldere tranen glinsteren, terwijl de kleinen zelf, tamelijk opgeruimd en vrijmoedig, rondzagen. Zij waren allen zindelijk gekleed, hiervoor was door de regeering hunner geboorteplaatsen zorg gedragen; zij werden ook begeleid door opzichters, die de lijsten met de namen der kinderen en die hunner overledene ouders, zoowel als hunne geboorteakten en andere noodzakelijke papieren, bij zich hadden. Aan deze lieden was het opgedragen, om de kleinen aan hunne toekomstige verzorgers over te leveren.

‘Vele der kinderen zagen er bleek en vermagerd uit, anderen waren bloeiende van gezondheid. Tot deze laatsten behoorde een klein meisje van nog geen twee jaren, dat eene pop vast in de armen gedrukt hield, welke, gelijk haar geleider verhaalde, op eene der halten door een medelijdend kinderhart in den waggon geworpen was. Dit kind trok mij bijzonder aan en ik bemerkte tot mijne vreugde, dat toen alle kinderen reeds afgehaald waren, de kleine met de pop nog op dezelfde plaats stond. Ik ging nu naar een der geleiders, vertelde hem wat ik met betrekking tot het nog wachtende kind vernomen had en verzocht hem de kleine aan mij te willen afstaan. Ik was in deze streken, wel is waar, vreemd, en zou ook spoedig vertrekken, doch zegde, dat ik door mijne pas en door andere papieren kon bewijzen, wie ik was, dat ik tot den gegoeden stand behoorde en onafhankelijk was en ook, dat ik mij gaarne

onder eede wilde verplichten, het kind steeds tot eene ware, trouwe moeder te zullen zijn.

‘De geleider antwoordde mij, dat hij geene bevoegdheid had om het kind aan mij over te geven, te meer nog daar ik niet tot deze landstreek behoorde en men het kind alzoo geheel uit het oog zou verliezen. Hij wilde de zaak echter aan de andere heeren voorleggen en hunne meening daarover vragen. Deze schenen ook zwarigheden te maken en zagen nu mij en dan weder het kind aan, zonder mij echter een antwoord te geven.

Gedurende dezen tijd waren de meeste menschen, die bij het aankomen van den trein tegenwoordig waren, vertrokken. Het kind zat bij eenen pilaar en speelde met de pop, doch begon op eens hevig te schreien. Hierdoor begonnen de heeren zeker angstig te worden en er zich over te bezwaren, wat zij met het weenende kind zouden aanvangen. Een hunner kwam nu naar mij toe en zegde, of ik hem wilde veroorloven dat hij mij naar mijn logement vergezelde en ik hem daar mijn pas wilde toonen en zoodanige bewijzen van mijne onafhankelijkheid geven, dat mij het kind met eenige zekerheid voor de toekomst konden overlaten. Ik stemde in dit alles toe, nam het kleine meisje op den arm en stapte met den heer in een rijtuig, hetwelk ons naar een der voornaamste hotels bracht. Toen hij zag hoe ik daar gelogeerd was, scheen hem dit reeds te bevredigen en nadat ik de doopakte van het kind ontvangen en hem eene schriftelijke verklaring gegeven had, om in 't vervolg de plaats eener moeder bij de kleine te zullen vervullen, nam de geleider afscheid en liet mij het kind achter.

‘Ik werd nu overstelpt door een gevoel van geluk, zooals ik niet meer gekend had sedert den dag dat Leo mijn vader bezocht en aan dezen onze liefde beleden had, dien zelfden dag, die door de verschijning van Mathias ook het graf mijner liefde werd. Ik nam de kleine in mijne armen en drukte haar zoo vast aan mijne borst, alsof ik vreesde dat zij mij weder zou afgenomen worden. Zoo liep ik juichende en zingende het vertrek op en neer, steeds het kleine kind daarbij liefkozende, hetwelk mij met hare blauwe oogjes zoo vriendelijk aanstaarde, dat ik daaruit de hoop opvatte, spoedig hare genegenheid te zullen winnen.

(*Slot volgt.*)

[Nummer 51]

Onze gravures.

Aristocraat en werkman.

ARISTOCRAAT EN WERKMAN.

Terwijl Katrien, de melkvrouw, hare waar gaat bestellen in het prachtige buitenverblijf, komen de twee verwende schoothondjes van mevrouw de trappen afgestoven om Wolf, die tegen zijne gewoonte het voorhof even is binnengereden, in hondentaal te beduiden, hoe ongemanierd zij zijn gedrag vinden. ‘Aan de deur, onbeschaamde indringer,’ schijnt de kleine zwarte keffer te blaffen, ‘ziet gij niet, dat gij op ons erf volstrekt niet te huis hoort en eigenlijk nergens anders binnen te rijden hebt dan in den koestal. Pak u uit ons gezelschap, gemeene werkhond, met uwe ongeschorene pooten en uw bestoven gareel.’ Den grooteren makker vergaat echter de lust om zijn geblaf bij dit van den kleinen mopshond te voegen, als hij de athletische vormen van den karvoerder beschouwt, en duidt de opgeheven voorpoot zijne aarzeling aan om nog voorwaarts te treden, op zijne spitse tronie is het merkbaar dat Wolf hem schrik inboezemt. De werkhond ondertusschen, bewust van zijne eigenwaarde en zijne kracht, blijft, in ongestoorde houding, zijne voorname natuurgenooten minachtend bestaren en schijnt hun te willen zeggen: ‘Wel, gijlie twee gegalonneerde leegloopers, als ik u bezie, ben ik beschaamd dat ik van uw geslacht ben. Terwijl een hond, die hart in zijn lijf heeft, er eene eer in stelt met werken den kost te winnen, schijnt gij het fatsoenlijker te vinden als luie

tafelschuimers te leven. Gij zijt fier op uw zijden strikken, die kenteekenen uwer vernedering, en trekt uwen neus op voor het werkgewaad. Wel, gijlie modepoppen van het hondenras, gij weet zelf niet hoezeer ik u veracht.'

Er is voor ons, denkende menschen, uit dit tafereeltje zeer veel te leeren, meer zelfs dan wij hier neerschrijven kunnen.

Visschers en zeelieden.

De voorliefde der beeldende kunstenaars voor de poëzy van het visschers- en zeemansleven is waarlijk niet moeielijk te verklaren. Hoe zou het hun niet aantrekken, dat volkje der kusten, hetwelk meer dan eenig ander deel der natie de eigenaardigheden van het oud volkskarakter heeft bewaard?

En zijn wij in den loop der eeuwen heel wat veranderd, ten goede of ten kwade, dat laat ik liefst in het midden, onze visschers, onze zeelieden daarentegen zijn nagenoeg dezelfden gebleven van voorheen, en wie langs onze kusten wandelt, zal zich midden uit het moderne, negentiende-eeuwsche leven als verplaatst gevoelen onder een geheel vreemden volksstam met eene eigen kleederdracht, een eigen taal en met denkbeelden, zeden en gebruiken, die aan lang vervlogen eeuwen herinneren. Nog heden ten dage dragen bijvoorbeeld de Scheveningsche visch vrouwen denzelfden grooten hoed, met een stapel manden bekroond, als die vader Cats de 'invallende gedachte' ingaf 'op de gelegentheyt van een Schevenings vroutje, dat een benne met visch op haer hooft draeght.'

Dat eigenaardig, hetwelk de bewoners onzer zeedorpen behouden hebben en dat hun iets bijzonder schilderachtigs geeft, verklaart voorzeker veel van de aantrekking, die zij op onze kunstenaars uitoefenen. In onzen tijd van gelijkheid, van mode en naäperij zijn zulke karakteristieke tooneeltjes, als onze visscherswereld aanbiedt, onbetaalbaar voor den schilder.

Maar er is nog eene andere, eene diepere oorzaak voor die geheimzinnige aantrekking op te geven, en die schuilt in het leven der visschers zelven, zoo vol afwisseling van bange zorgen en heuglijk wederzien; zoo afhankelijk van God, die het lot der zeevarenden in de hand heeft; zoo vrij van alle eerzucht, daar geen visscher er aan denkt zijn gevaarlijken arbeid voor een gemakkelijker of aanzienlijker baantje prijs te geven; zoo gedurig stemmend tot ernst en stilte overpeinzing, altijd met de eindelooze zee voor oogen, dat grootsche beeld der eeuwigheid, waarbij de mensch als niets is.

Inderdaad, hel visschersleven zelf is poëzie en vandaar dat men slechts een greep uit dat leven te nemen heeft, om een schilderachtig, een echt dichterlijk tafereel te hebben. De gravures van dit nommer zijn er het bewijs van.

De jonge zeeman, - onze gravure geeft hem naar het leven weer - is niet binnenskamers grootgebracht; hij ademde van kindsbeen af met volle borst de frissche zeelucht in, liep al blootshoofds en blootsvoets in den wind, als de stadskinderen nog warm worden toegestopt; hij maakte een schuitje van vaders klomp en liet dit te water, terwijl kleine stedelingetjes van zijn leeftijd op de schoolbanken zaten te vermuffen of zich thuis met Fransche thema's plaagden; hij klauterde al in het want en liet zich holderdebolder van de duinen rollen, terwijl aan stadskinderen een paar uurtjes gymnastiek in de week eene kunstmatige beweging moesten verschaffen; bij hem in één woord ging het groeien en grootworden volkomen natuurlijk in zijn werk.

Reeds vroeg aan den arbeid gezet, oefende hij van jongs af zijne krachten; de gewoonte aan gevaren staalde zijn moed, en vandaar dat hij, in het bewustzijn zijner kracht, zoo rustig en bedaard blijft, ook al spookt de zee en loeit de storm om zijn hoofd. Maar die kracht leent hem als man ook die fierheid en onafhankelijkheid die hem altijd recht door zee doet gaan. Hij weet van geen buigen of kruipen, geen

kronkelen of draaien als zoovele zwakke, vreesachtige, aarzelende, weifelende, in alles toegevende, met alles meegaande landratten.

Bij dit leven van arbeid, eenvoud en soberheid, van gestadigen strijd met de elementen, die geen tijd overlaat voor den strijd der hartstochten, kan hij het lang maken, en haalt, als hij niet in den bloei van zijn leven den blauwen zak ingaat, met God en met eere een gezegenden ouderdom. Zulke invaliden der zee, als Verveer ons op zijne schilderij te zien geeft, zijn overigens zeldzame exemplaren; over het algemeen ontmoet men in onze zeedorpen meer oude verschrompelde moedertjes, dan vergrijsde mannen, en dat is alweer een tot dichterlijken weemoed stemmende gedachte.

Maar laat de zee minder invaliden achter dan het slagveld, hare invaliden zijn althans geen ongelukkige verminkten met afgeschoten beenen of armen, die op krukken een verwoest lichaam voortsleepen. Al zijn hunne leden verstramd, hunne trekken gerimpeld en verschroeid en hunne haren vergrijsd, hunne oogen zijn nog helder en welgemoed en hunne harten nog jong. Zij gaan nog iederen dag naar het strand, alsof de altijd wisselende en zich zelve toch steeds gelijk blijvende zee hun altijd iets nieuws had toe te fluisteren. Het geruisch der golven is muziek in hun oor; met belangstelling zien zij de pinken uitzeilen en binnenvallen en als zij den kleinen jongen zijn schuitje zien optuigen, zullen zij er met welgevallen naar blijven kijken en hem graag raad geven.

Al zijn ze oud en stram, die invaliden der zee, 'bij de pinken' zijn ze nog in dubbelen zin.

Een kunstjuweel uit de zestiende eeuw.

Deze gravure biedt ons een kunstgewrocht ter bewondering aan, een meesterstuk op het gebied der kerkelijke kunst, dat zich jarenlang, in de schatkamer van het slot Herdringen verborgen, aan de arendsblikken der kunstkenners heeft ontrokken. Toen het ten jare 1879 op de tentoonstelling van Westfaalsche oudheden, te Munster gehouden, onder de rijke verzameling van zilveren kunstwerken, die den graaf van Fürstenberg-Herdringen toebehoorde, werd tentoongesteld, was het al aanstonds het voorwerp der algemeene bewondering, iets, wat slechts der ware kunst kan ten deel hebben.

Het is, zooals men zien zal, een wijwatersketel met sprengkwast, ofschoon deze laatste niet weinig in vorm verschilt van de wijkwasten, welke heden ten dage in onze kerken gebruikt worden.

Vier tafereelen, uit het Nieuwe Testament gegrepen en in zilver gedreven, versieren rondom den ketel. Hier wordt ons de doop van Christus voorgesteld, daar het onderhoud tusschen Hem en de Samaritaansche vrouw. Nu moeten wij de liefde van een H. Petrus bewonderen, die bij het zien van zijn goddelijken meester over de golven der zee wandelt, dan weer is het de ontmoeting tusschen Philippus en den kamerling uit het land der Mooren, die voor ons geheugen wordt teruggeroepen. Zoo het ons gegeven ware, ook een blik te werpen binnen in den ketel, dan zou de bodem ons den doortocht der kinderen Israëls door de Roode Zee vertoonen, voorzeker eene eigenaardige, doch volstrekt niet misplaatste voorstelling. De ornamenten, die den ketel versieren en in Renaissance-stijl zijn uitgevoerd, vormen om elk der genoemde tafereelen eene omlijsting, terwijl de zwierige lijnen en weelderige pracht al aanstonds de Italiaansche school verraden, waartoe ook de maker behoorde.

Ook de sprengkwast is uit zilver gedreven en onze bewondering overwaardig. De ornamenten toch, welke op zich zelve een geheel vormen, mogen wegens hunne volmaakte bewerking met alle recht eenig heeten onder alle gewrochten van onzen kunstenaar. De bol van den sprengkwast is met fijnbewerkte rosetjes versierd, terwijl in den steel vier prachtige figuren gedreven zijn.

Thans nog een enkel woordje over den kunstenaar zelf. Anton Eisenhut, ten jare 1554 te Warburg geboren, was de zoon van brave, deftige ouders. Van kindsbeen af voelde zich zijn geest tot de kunst getrokken en, jongeling geworden, trad hij dan ook in de gilde der goudsmeden. Nadat hij daar langs de drie sporten tot het meesterschap was opgeklommen, deed hij tot meerdere volmaking van zijn kunstzin eene reis naar Italië en vestigde zich vervolgens in zijne vaderstad Warburg, waar hij als een zijner eerste kunstwerken ook den wijwatersketel onzer gravure voortbracht.

Legende van Rübezahl.
(*Slot.*)

Niet altijd was Rübezahl gezind, hen, die hij door zijne plagerijen nadeel had toegebracht, zulk eene edelmoedige genoegdoening te schenken; dikwijls speelde hij slechts den plaaggeest uit booze kwelzucht en bekommerde er zich niet om of hij een schurk of een eerlijk man fopte. Dikwijls voegde hij zich bij een eenzamen reiziger als gids, deed den vreemdeling ongemerkt verdwalen en liet hem aan een afgrond of in een moeras staan en verdween met honend gelach. Nu en dan verschrikte hij de vreesachtigen door allerlei avontuurlijke gestalten van vreemde grillige dieren aan te nemen, hetgeen eenmaal aanleiding gaf dat een beroemd verzamelaar van Europeesche produkten, den levenden Rübezahl onder de voortbrengselen van ons werelddeel heeft gerangschikt; want het luipaardachtige dier dat zich somtijds in de Sudeten ophoudt is niets anders dan de vermomde Rübezahl. Dikwijls verlamde hij het paard der reizigers, zoodat het geen voet meer verzetten kon, brak den voerlieden een rad of een as van den wagen en liet voor hunne oogen een rotsblok midden op den weg neervallen dien zij met groote moeite op zij moesten werken om zich een doortocht te banen. Meermalen hield eene onzichtbare macht een ledigen wagen tegen zoodat zes paarden hem niet konden voortkrijgen, en liet de voerman merken, dat hij begreep, dat Rübezahl hem die poets speelde, of wierp hij in zijne woede den berggeest eenige scheldwoorden naar het hoofd, dan had hij een heirleger van horzels te wachten die de paarden woedend maakten of eene hagelbui van steenen, die door onzichtbare hand hem naar 't hoofd werd gesmeten. Met een ouden herder, die waarlijk een trouwhartig man was, had hij kennis gemaakt en bijna eene soort van vertrouwelijke vriendschap gesloten. Hij liet hem toe zijne kudden tot aan het hek van zijn tuin te drijven, iets wat een ander niet had durven wagen, en hoorde somtijds met zichtbaar welgevallen den oude grijze aan, als deze hem zijn onbeduidenden levensloop verhaalde. Desniettegenstaande moest ook deze man Rübezahl's wraak eenmaal ondervinden.

Eens, toen een paar van zijne schapen door de heining gebroken waren en op Rübezahl's grondgebied liepen te grazen, werd de geest daarover zoo vergramd dat hij dadelijk een panischen schrik onder de kudde verspreidde, en ze met groot misbaar van den berg af naar beneden deed storten, waardoor er zeer velen den dood vonden

en de kostwinning van den ouden herder zoodanig in verval geraakte, dat deze zich daarover dood jammerde.

Zoo gemakkelijk was het Rübezahl's vriendschap te verliezen; maar even zoo gemakkelijk was 't ook die te winnen. Eenen boer in den omtrek van Reichenberg was door zijn boozen buurman al zijne have en goed ontstolen, en nadat de justitie hem zijne allerlaatste koe ontfutseld had, bleef hem niets over dan eene afgeleefde vrouw en een half dozijn kinderen. Wel behoorde hem nog een paar sterke gezonde armen toe, maar die waren niet in staat in het onderhoud van hem en de zijnen geheel te voorzien. Het sneed hem door 't hart als de jonge schapen om brood schreiden en hij niets had om hun nijpenden honger te stillen. ‘Met honderd daalders,’ sprak hij tot zijne kommervolle vrouw, ‘waren wij geholpen om onze huishouding weer op te richten en ons ver van den nijdigen buurman een nieuw eigendom te verwerven. Gij hebt over 't gebergte rijke familie, ik wil hun onzen nood klagen; misschien erbarmt zich een hunner over ons en geeft ons van zijnen overvloed zooveel ter leen als wij noodig hebben.’

De terneergedrukte vrouw stemde met dezen voorslag in, schoon zij zich niet veel goeds van de onderneming beloofde. Den volgenden morgen vroeg ging de man op reis en toen hij zijne vrouw en kinderen verliet, sprak hij:

'Weent niet! Mijn hart zegt mij dat ik een weldoener zal vinden.' Daarop stak hij een hard gebakken brood in zijne tasch tot voedsel op de reis en ging. Moe en mat van de hitte des daags en den grooten weg, kwam hij tegen den avond in het dorp waar de rijke neven woonden; maar zij wilden hem niet kennen, veel minder herbergen. Met heete tranen klaagde hij hun zijne ellende, maar de hooghartige vrekken sloegen er geen acht op en krenkten den armen man met verwijten en beleedigende spreekwoorden. De een zei: 'Jonge bloed, spaar uw goed;' de andere: 'Hoogmoed komt voor den val;' de derde: 'Zoo gij doet, zoo gij ontmoet;' de vierde: 'Ieder smeedt zijn eigen geluk.' Zoo hoonden en bespotten zij hem, noemden hem een brasser en luiaard en wezen hem eindelijk de deur. Zulk eene ontvangst had de arme van zijne vrouws familie niet verwacht; stom en treurig ging hij heen en daar hij niets had om in de herberg zijn verblijf te betalen, moest hij in eene hooischuur overnachten. Hier wachtte hij slapeloos den morgen om zich weer op den terugweg te begeven.

Toen hij nu weder in 't gebergte kwam, kwelde hem zijn verdriet zoo zeer, dat hij bijna vertwijfelde. 'Twee dagen arbeidsloon verloren,' sprak hij tot zichzelven, moe en krachteloos van honger en verdriet, 'zonder troost! zonder hoop! Als gij nu terugkeert en de zes arme wormen u de handjes toesteken en lafenis van u vragen en gij moet ze voor een stukje brood een steen geven.... Vaderhart! vaderhart! hoe zult ge dat dragen? Breek, arm hart! eer gij dezen jammer voelt.' Daarop wierp hij zich onder eenen boom neder om zijnen zwaarmoedigen gedachten den vrijen teugel te laten.

Zooals evenwel aan den rand des verderfs de ziel nog hare laatste krachten verzamelt, om een redmiddel te vinden en de hersenen vermoeit om steun te zoeken tegen den naderenden ondergang; zooals een zeeman, die zijn schip zinken ziet, snel de touwladder opvliegt, om zich in den mast te bergen, of wanneer hij onder 't dek is, uit het kijkgat springt, in de hoop dat hij een vlot of eene ledige ton zal vinden, waarop hij zich boven water kan houden, zoo verviel onze man eindelijk na duizend onmogelijke invallen op het gedacht om zich in zijnen nood tot den geest van 't gebergte te wenden.

Hij had veel wonderlijke geschiedenissen van hem gehoord; hoe hij somtijds de reizigers had geplaagd en mishandeld, maar hun ook wel eens veel goeds bewezen had.

Het was hem niet onbekend dat hij zich niet ongestraft bij zijnen bijnaam liet roepen; maar hij wist geen anderen, dus waagde hij een vuistgevecht en riep zoo hard hij kon: 'Rübezahl! Rübezahl!'

Op dit geroep verscheen oogenblikkelijk een zwarte kolenbrander met rossen baard, die bijna tot den gordel reikte met vurige starende oogen, en met een rakelijzer gewapend, zoo dik als een weversboom, dat hij woedend in de hoogte hief om den snooden spotter neer te slaan.

'Neem me niet kwalijk, heer Rübezahl,' sprak Benjamin onverschrokken, 'vergeef mij dat ik u niet goed betitelde; hoor mij slechts even aan en doe dan wat gij wilt.' Deze onverschrokkenheid en meer nog de lijdende trek in 's mans gelaat, stilde den toorn van den geest een weinig. 'Aardworm,' sprak hij, 'wat drijft u om mij te verontrusten? Weet gij wel dat gij daarvoor met uwen hals en uwe huid boeten moet?' 'Heer,' antwoordde Benjamin, 'de nood drijft mij tot u; ik heb eene bede, die gij mij gemakkelijk kunt toestaan. Leen mij honderd daalders, ik zal ze u met intrest in drie

jaren wedergeven, zoo waar ik een eerlijk man ben.' 'Gek!' sprak Rübezahl, 'ben ik een jood of een woekeraar, die op interest leent? Ga heen tot uwe broederen en borg daar zooveel ge noodig hebt, maar laat mij met met vrede.' 'Ach!' antwoordde Benjamin, 'met de broederschap is het gedaan. Op 't stuk van mijn en dijn kennen zij geen broederschap.'

Daarop verhaalde hij hem zijne geschiedenis uitvoerig en schilderde hem zijne ellende zoo treffend dat de geest hem zijn verzoek niet weigeren kon, en al had ook de arme bloed minder medelijden verdiend, het gedacht om van hem een kapitaal te leenen scheen den geest zoo nieuw en wonderlijk, dat hij ter wille van het goed vertrouwen geneigd was 's mans bede gehoor te verleenen.

'Kom, volg mij,' sprak hij en voerde hem daarop binnen het woud in een afgelegen dal bij eene ruwe berghoogte, aan welks voet zich een dicht bosch bevond.

Nadat Benjamin zich met zijn geleider met veel moeite door de struiken gewerkt had, kwamen zij aan den ingang van een duister hol. Het was den goeden Benjamin daarbij niet zeer weltemoede, toen hij zoo in 't donker moest voortsukkelen; er liep hem eene koude rilling over het lijf en zijne haren stegen hem te berge.

Rübezahl heeft reeds zoo menigeen bedrogen, dacht hij, wie weet, welk een afgrond mij voor de voeten ligt, waarin ik bij iedere volgende schrede kan neertuimelen; daarbij hoorde hij een vreeselijk gedruisch als van een waterval die zich in een diepen afgrond stortte. Hoe verder hij ging, hoe meer hem angst en vrees het hart te zanten nepen.

Doch spoedig zag hij tot zijn troost in de verte een blauw vlammetje; het rotsgewelf verbreedde zich tot eene ruime zaal, het vlammetje brandde helder en zweefde als een hanglicht in het midden der kamer. Op den vloer daarvan bemerkte hij eene groote koperen braadpan, tot aan den rand met fonkelnieuwe daalders gevuld. Toen Benjamin den schat zag, was al zijne vrees geweken en klopte het hart hem van vreugde.

'Neem zooveel ge noodig hebt,' sprak de geest, 'hetzij weinig of veel; maar geef mij een schuldbrief als ge schrijven kunt.' De ontleener antwoordde toestemmend en telde zich nauwgezet honderd daalders toe, niet één meer of minder. De geest scheen daarop niet te letten, draaide zich om en zocht intusschen zijn schrijfgereedschap. Benjamin schreef den schuldbrief zoo goed hem dit mogelijk was; de geest sloot die in eene ijzeren brandkast en sprak: 'Ga nu heen, vriend, en gebruik uw geld met arbeidzame hand. Vergeet niet dat gij mijn schuldenaar zijt en prent den ingang van het dal in uw geheugen. Zoo spoedig de drie jaren om zijn, brengt gij mij mijn kapitaal met den intrest terug; ik ben een strenge schuldeischer; houdt gij uw woord niet dan zal ik u dwingen.' De eerlijke Benjamin beloofde op den tijd te betalen en gaf er zijne hand op; maar zwoer niet; hij verpandde noch zijne ziel noch zijne zaligheid zooals slechte betalers plegen te doen, en scheidde met een dankbaar hart van zijn schuldeischer in de rots, waarvan hij gemakkelijk den uitgang vond.

De honderd daalders werkten bij hem zoo machtig op lijf en ziel, dat het hem, toen hij het daglicht weer aanschouwde, te moede was alsof hij nieuwe levenskracht in de grot had ingeademd.

Vol vreugde en aan alle leden versterkt ijlde hij naar zijne woning en trad in de hut toen de avond reeds begon te vallen. Zoodra hem de uitgeteerde kinderen zagen, riepen zij uit eenen mond: 'Brood, vader! een stukje brood! ge hebt ons lang laten wachten.' De afgeleefde vrouw zat in eenen hoek en weende, vreesde naar de gewoonte der kleinmoedigen het ergste en vermoedde dat de aangekomene eene

treurige jammerklacht zou aanheffen. Maar hij gaf haar vriendelijk de hand en verzocht haar vuur aan den haard te leggen; want hij bracht gerst mee uit Reichenberg waarvan de huismoeder een dikken brij kon koken, dat de lepel er in kon staan. Daarna gaf hij haar bericht van den goeden uitslag zijner onderneming. ‘Uwe neven,’ sprak hij, ‘zijn recht goede lieden, zij hebben mij dadelijk erkend, mij volstrekt mijne armoede niet verweten en mij niet schimpend de deur gewezen; integendeel, zij hebben mij vriendelijk opgenomen, mij hun hart en hand geopend en honderd daalders voorgeschoten.’ Toen viel der goede vrouw een steen van 't hart, die haar lang gedrukt had. ‘Hadden wij maar vroeger bij hen aangeklopt,’ sprak zij, ‘dan hadden wij ons menigen kommer kunnen besparen.’

Hierop roemde zij hare familie, waarvan zij zich eerst zoo weinig goeds had beloofd en pochte onophoudelijk op hare rijke neven. De man liet haar gaarne de vreugd, die hare ijdelheid zoo streelde; maar toen zij na vele dagen nog niet ophield van de rijke neven te prijzen, werd Benjamin eindelijk al dien lof voor de gierige draken moede en sprak: ‘Toen ik bij den rechten smid was, weet gij, welken goeden raad hij mij toen gaf?’ ‘Welke?’ vroeg zij. ‘Men moet het ijzer smeden als het heet is; laat ons daarom nu de handen roeren en vlijtig ons beroep uitoefenen opdat wij wat vooruitkomen en in drie jaren het voorschot met de rente kunnen afbetalen en van alle schuld afkomen.’

Daarop kocht hij een akker en een hooiland; later weer een en nog een; toen eene gansche hoeve; want er was een zegen in Rübezahl's geld, alsof er een broeische daalder onder was. In den derden zomer had hij reeds een heerengoed gepacht dat hem rijke winst opbracht; in 't kort, hij was een man, wien alles wat hij deed, gelukte.

De betalingstermijn was eindelijk verstreken en Benjamin had ruim zooveel overgelegd dat hij zonder bezwaar zijne schuld kon afdoen; hij telde het geld bij elkander en op den bepaalden dag stond hij vroeg op, wekte zijne vrouw en al zijne kinderen, en beval hun zich te wasschen en te kammen en hunne zondagskleederen aan te trekken; ook de nieuwe schoenen en de scharlaken korsetten en borstdoeken die zij nog nooit aan gehad hadden.

Hij zelf haalde zijnen besten frak voor den dag en riep uit zijn venster: ‘Hans! inspannen!’

‘Man, wat zijt gij van zin?’ vroeg de vrouw; ‘Het is vandaag geen feestdag; wat maakt u zoo vroolijk dat gij ons een uitgaansdag bereid hebt, en waar denkt gij ons heen te voeren?’ Hij antwoordde:

‘Ik wil met u de rijke neven over 't gebergte bezoeken en den schuldeischer, die mij door zijn voorschot er weer boven op geholpen heeft, schuld en intrest betalen, want heden is 't betaaldag.’ Dat beviel de vrouw wel; zij schikte zich zelf en de kinderen netjes op, en opdat de rijke neven een goed gedacht van haren welstand mochten ontvangen, bond zij hun een snoer dukaten om den hals. Benjamin bond den zwaren geldzak te zamen; nam hem met zich en toen alles gereed was, steeg hij in met vrouw en kind. Hans klapte met de zweep en de vier hengsten draafden moedig over de vlakte naar het Reuzengebergte. Voor een steil pad dat naar de diepte voerde, steeg Benjamin uit en beval den anderen evenzoo te doen; toen gebood hij den knecht: ‘Hans! rijd langzaam den berg op; boven bij de drie linden zult gij ons wachten; maak u niet ongerust als wij wat lang vertoeven. Laat de paarden wat rusten en grazen; ik weet hier een voetpad; 't is een beetje om, maar pleizierig om te wandelen.’

Daarop ging hij met vrouw en kinderen voort door dichtbewassen struiken en keek hier en daar zoo nauwlettend rond dat zijne vrouw meende, dat hij verdwaald was en hem daarom vermaande terug te keeren en den rijweg te volgen. Maar eensklaps

hield Benjamin stil, verzamelde zijne zes kinderen om zich heen en sprak aldus: ‘Gij waant, lieve vrouw, dat wij naar uwe familie gaan; daar heb ik heden geen zin in. Uwe rijke neven zijn vrekken en schurken, die mij, toen ik bij hen mijnen toevlucht zocht, gehoond en bedrogen en met trotschheid van zich gestooten hebben. - Hier woont de rijke neef, wien wij onzen welstand te danken hebben en die mij het geld heeft geleend dat in mijne hand zulke goede renten heeft opgebracht. Hij heeft mij op heden bescheiden hem kapitaal en interest terug te brengen. Weet gij nu wie onze schuldeischer is? 't Is de heer van 't gebergte, Rübezahl genaamd.

'De vrouw verschrikte zeer op het hooren van deze taal en sloeg een groot kruis, terwijl de kinderen beefden en in elkander kropen van angst en schrik dat vader hen bij Rübezahl wilde brengen. Zij hadden ook zoo dikwijls van hem gehoord, dat hij een verschrikkelijke reus en een menscheneter was. Benjamin verhaalde hun zijn geheel avontuur; hoe hem de geest op zijn geroep in de gedaante van een kolenbrander verschenen was en wat hij met hem gesproken had in de grot, en prees zijne mildheid met een dankbaar hart en zulk eene innige ontroering dat hem de tranen over de bruine wangen liepen. 'Wacht hier,' ging hij voort, 'ik ga in de grot om mijne zaken te verrichten. Vrees niets; ik zal niet lang uitblijven en als de bergheer 't mij veroorlooft breng ik u bij hem. Wees niet bang om onzen weldoener trouwhartig de hand te schudden al is die wat zwart en leelijk; hij doet u volstrekt geen leed en verheugt zich gewis over zijn goede daad en over onzen dank. Wees maar onbevreesd; hij zal gouden appelen en pepernoten onder u uitdeelen.'

EEN TOEKOMSTIG ZEEMAN, NAAR H. VALKENBURG.

Ofschoon de vreesachtige vrouw daartegen veel in te brengen had en ook de kinderen jammerden en weenden, zich aan den vader vastklemden en toen hij hen

ter zijde schoof, hem aan zijne rokspanden vasthielden, zoo scheurde hij zich toch met geweld van hen los, en begaf zich naar de welbekende plaats. Hij vond alle kenteekenen van de plek, die hij in zijn geheugen geprent had weder; de

oude halfdoode eik, aan welks wortel zich de grond opende, stond nog daar even als voor drie jaren; maar van eene grot was geen spoor meer te zien. Benjamin beproefde op alle wijzen den ingang tot den berg te vinden; hij nam een steen en klopte aan de rots; dan zou hij naar zijne meening zich openen; hij trok den zwaren geldzak te voorschijn, klingelde met de daalders en riep zoo hard hij kon: 'Geest van 't gebergte! neem terug wat het uwe is,' maar de geest liet zich hooren noch zien. Alzoo moest de eerlijke schuldenaar besluiten met zijnen zak weder terug te keeren. Zoodra hem zijne vrouw en kinderen van verre zagen, ijlden zij hem verheugd te gemoet; hij was mistroostig en bedroefd dat hij zijne schuld niet behoorlijk kon afdoen, zette zich bij de zijnen neer op het gras en overlegde wat hem nu te doen stond. Daar viel hem zijn waagstuk van vroeger weer in. 'Ik wil,' sprak hij, 'den geest bij zijnen spotnaam roepen; als het hem vertoornt mag hij mij bont en blauw slaan, maar zeker zal hij mij hooren, en hij schreeuwde luid: 'Rübezahl! Rübezahl!'

INVALIDEN DER ZEE, NAAR ELCHANON VERVEER.

De angstige vrouw bad hem te zwijgen en wilde hem den mond stoppen, maar hij liet zich niet terughouden en schreeuwde al harder en harder.

Eensklaps kroop nu de kleinste jongen angstig bij zijne moeder en riep: ‘Ach, de zwarte man! - ‘Waar?’ vroeg de vader. - ‘Daar loert hij achter elken boom.’ En alle kinderen kropen op eenen hoop en schreeuwden van

angst. De vader zag overal rond maar bespeurde niets; het was bedrog, niets dan schijn; kortom, Rübezahl kwam niet en al het roepen was tevergeefs.

De familie nam nu den terugweg aan en vader Benjamin ging zeer bedroefd en zwaarmoedig op den breeden rijweg voort. Daar verhief zich in het woud een zacht geruisch in de boomen, de slanke berken neigden hunne toppen; het espenloof lispelde, het ruischen kwam nader en de wind schudde de wijduitgespreide takken der eiken, dreef de dorre boombladeren en grashalmen voor zich heen, en hief op den weg kleine stofwolken omhoog waarmee de kinderen, die niet meer aan Rübezahl dachten, zich vermaakten, terwijl zij naar de bladeren grepen waarmee de wervelwind speelde. Onder het dorre loof werd ook een blad papier op den weg gewaaid, waarop de kleine geestenziener van straks jacht maakte, maar toen hij er naar greep, hief de wind het op en waaide het verder, dat hij 't niet meer bereiken kon. Daarop wierp hij zijn hoed er op en omdat het een schoon wit blad was en de spaarzame vader iedere kleinigheid wist te gebruiken, bracht de knaap hem zijnen vond om vaders goedkeuring te verdienen. Toen deze het sagerolde papier opensloeg om te zien wat het was, bevond hij dat het de schuldbrief was dien hij den berggeest had gegeven; hij was van boven gescheurd en onderaan stond geschreven: ‘In dank ontvangen.’

Toen Benjamin dat zag, werd hij vroolijk in zijne ziel, en hij riep: ‘Verheug u, lieve vrouw, en gij kinderen al te zamen, verheugt u; hij heeft ons gezien en onzen dank gehoord; onze goede weldoener, die ons onzichtbaar omzweefde, weet dat Benjamin een eerlijk man is. Ik heb mijne belofte vervuld, laat ons nu met een vroolijk hart wederkeeren.’ Ouders en kinderen weenden nog vele tranen van vreugde en dank, tot zij hun voertuig weer bereikten en daar de vrouw zeer verlangde hare familie te bezoeken om door haren rijkdom de gierige neven te beschamen - want het verhaal van haren man had haar toorn tegen de vrekken gaande gemaakt - reden zij lustig den berg af, kwamen tegen den avond in het dorp en hielden stil voor dezelfde hoeve, waar Benjamin voor drie jaren de deur gewezen was. Hij klopte ditmaal zeer vrij aan en vroeg naar den baas. Daar kwam een onbekend persoon te voorschijn, die volstrekt niet tot de familie behoorde; van dezen hoorde hij dat de rijke neven niet meer bestonden. De een was gestorven, de ander verdorven, de derde heengegaan en hunne plaats was niet meer te vinden in de gansche gemeente.

Benjamin overnachtte met zijn geheel gezelschap bij den gastvrijen boer, die hem alles in 't breede verhaalde; keerde den volgenden dag naar zijn dorp terug, nam toe in rijkdom en bleef een rechtschapen mensch zijn leven lang.

De ontdekking van den Mississippi.
(*Vervolg.*)

Fernando de Soto, deze was zijn naam, wordt door de Spaansche geschiedschrijvers tot de vier eerste en voornaamste Conquistadoren, veroveraars der Nieuwe Wereld, gerekend en met Colombus, Cortez en Pizarro op gelijke lijn geplaatst. Als deze, was Soto de zoon van een arm Spaansch edelman, die, gelijk een geschiedschrijver het uitdrukt, niets bezat dan zijn wapenschild en zijn degen. Naar roem dorstende, trok hij als jongeling naar West-Indië, vergezelde Pizarro op zijnen tocht naar Peru en maakte zich daar vermaard als die befaamde en uit honderden afbeeldingen bekende ridder, die, door Pizarro afgezonden, het eerst den Inca Atabalipa ontmoette en door

zijn steigerend en schuimend ros des Inca's begeleiders met verbazing en schrik vervulde.

Soto was ook een der drie afgezanten geweest, die Pizarro aanstonds na de eerste voordeelen, door hem verworven, naar het goudrijke Cusco had heengezonden, en die, als de eerste Europeanen, de lange reis door de dalen der Andes aflegden. Hij ontving later een rijk aandeel in den Peruaanschen buit en moet enkel bij de deeling van den schat der Inca's 100.000 dukaten hebben gekregen. Nadat hij rijkdom en aanzien had verworven, nam hij, als vele anderen, wien Pizarro's heerschzucht verdroot, zijn afscheid en keerde naar Spanje terug. Dit moet omtrent het jaar 1536 zijn voorgevallen.

Daar trad hij met ongemeene pracht op. Hij was edelmoedig en mild, en de roem van een dapper en ondernemend aanvoerder ging voor hem uit. Hij was in den bloei zijner jaren. Een schrijver, die hem gekend heeft, beschrijft hem als welgebouwd van lichaam, deftig van uiterlijk, met een vroolijk en innemend gelaat, donker van tint (moreno de color) ‘en zich even gunstig te voet als te paard vertoonende.’ Spoedig zag hij zich door een dichten drom van aanhangers en gunstelingen omgeven en met weinig moeite verwierf hij de hand der schoone en edele Donna Isabella de Bobadilla, eene dame uit een der voornaamste geslachten van Spanje.

Doch de roes, die hem als allen, die aan de plundering der Nieuwe Wereld hadden deelgenomen, had bevangen, de onverzadelijke dorst naar goud, naar landbezit en avonturen liet hem geene rust. Als de jongeren van Cortez en de met het zwaard omgorde apostelen van Pizarro, die de Nieuwe Wereld onder elkander verdeelden, hunkerde hij om nieuwe koninkrijken te veroveren, om nieuwe Inca's en Montezuma's tegen te gaan. Daar hij echter het Zuiden overal bezet zag en daar dus geen ontdekkingsveld voor hem overbleef, wendde hij zijne blikken naar het Noorden, alwaar na Narvaez mislukten tocht niets ondernomen was en hij dus alleen meende te kunnen gebieden.

Hij vroeg daarom aan den keizer de vergunning om een ontdekkings- en veroveringstocht in Florida te ondernemen, onder welken naam, die eerst alleen door een schiereiland werd gedragen, de Spanjaarden toenmaals het uitgestrekte gebied, ten Noorden van Cuba gelegen, verstonden, zoowel de tegenwoordige Vereenigde Staten als Canada. Karel V stond hem toe wat hij begeerde en verleende hem bovendien het bestuur van Cuba, als eenen grondslag, en een uitgangspunt van zijne ondernemingen en eene stapelplaats van 't geen hij daartoe behoefde.

Aangevuurd door de grootschheid van den tocht en den roem des aanvoerders, stroomden van alle kanten ondernemende mannen toe, onder welke vele edellieden en zelfs verscheidene ridders uit het naburige Portugal werden geteld. Het was als gold het eenen kruistocht. Onderscheidene jonge erfgenamen verkochten hunne rechten en staken hunne kapitalen in de onderneming, terwijl ze het zwaard omgordden, om nog rijker winsten te verwerven. Eenige der voornaamste mannen aan het hof des keizers konden geenen wederstand bieden aan de beden hunner zonen en vergunden den opgewonden jongelingen mee te trekken. Verscheidene dezer heeren deden zich door hunne vrouwen vergezellen, en ook Soto voerde zijne gemalin, de schoone Donna Isabella, met zich. Ook ontbrak het niet, gelijk bij alle kruistochten der Spanjaarden in de Nieuwe Wereld, aan een aantal geestelijken en monnikken, die de heidenen van Noord-Amerika aan het licht des kristendoms zouden deelachtig maken.

Soto kon onmogelijk allen aannemen, die zich bij hem aanboden, en zoo vormde hij een korps van omtrent 1000 uitgelezene mannen in den bloei hunner jaren. Hij

zeilde met hen op 10 oorlogschepen en 20 koopvaders in het voorjaar van 1539 de Guadalquivir af. Zij togen den dood te gemoet, want slechts weinigen hunner zou het vergund zijn, het vaderland weder te zien.

Op Cuba, dat toen reeds een overvloed van verwilderde runderen bezat, werd het leger van versche levensmiddelen voorzien. Vooral werden vele varkens, de trouwe medegezellen der Spaansche landontdekkers, mede aan boord genomen. Ook lette Soto er bijzonder op, dat zijne manschappen alle goed bereden waren. Hij wist bij ervaring, wat schrik de Spaansche paarden den inboorlingen van Amerika aanjoegen. Cuba was toen het land, dat Mexico en alle naburige landen van paarden voorzag. Hij zelf omringde zich met een lijfwacht van 60 lansruiters.

Nadat hij de aangelegenheden van zijn gouvernement Cuba geordend, nieuwe beambten aangesteld en het bewind gedurende zijne afwezigheid aan zijne gemalin opgedragen had, ging hij naar Florida onder zeil. Onderscheidene rijke planters, oude gedienden uit de dagen van Velasquez, sloten zich bij hem aan, eenige met hunne vasallen, dienaren en negerslaven.

Soto en de zijnen landden als hun ongelukkige voorganger Narvaez op de westkust van het tegenwoordige kleine schiereiland Florida, dat zij als een beloofd land jubelend begroetten, en toen ging de tocht naar het binnenland.

Zijne eerste ondernemingen, hoe merkwaardig overigens ook, hebben voor ons thans weinig belangrijks. Onder voortdurende gevechten met de inhoorlingen, drong hij eerst noordoostwaarts door het tegenwoordige Georgië en Carolina voorwaarts; toen hij hier echter den noordschen Atabalipa, dien hij zocht, niet vond, wendde hij zich langzamerhand naar het Westen. Hij had voor dezen tocht een jaar noodig en zijn leger wies daarbij als een sneeuwval aan, want niet slechts groeiden de kudden, die hij met zich voerde, in de frissche weiden van Florida aan, maar ook de krijgsgevangenen werden als slaven bij het leger ingelijfd, en elke Spanjaard voerde eenige hunner als zijne lijfeigenen met zich. Echter zou deze lawine binnen korten tijd tot een klein hoopje te zamen smelten.

Soto zou weldra ondervinden, dat evenals het land Florida weinig overeenkomst met Peru aanbood, ook de kinderen des lands geheel verschilden van de weekelijke en slaafsche onderdanen der Inca's en van Montezuma. Schoon zijn leger veel talrijker was dan dat van Cortez en Pizarro en het hem niet aan krijgsbeleid, den zijnen niet aan moed faalde, kon hij toch, zooals zij eenmaal, geene schitterende heldendaden verrichten. Alle gevechten met de in pelzen gehulde vrije jagervolken van Noord-Amerika waren aan weêrszijden bloedig, en zelfs de paarden boezemden hier niet dien schrik in als in Peru. Bij een dezer gevechten werden dozijnen van deze edele dieren door de wilden gedood en na een ander gevecht moesten 600 Spanjaarden hunne wonden verbinden.

De gevoeligste slag trof Soto en zijne volgelingen, toen zij in ‘het land der Chicasaws,’ niet ver van den Mississippi ten tweedenmale hunne winterkwartieren hadden opgeslagen. Zij hadden daar eene stad van stroo en loof hutten gebouwd en haar met een wal en grachten omgeven. Onder aanvoeriug van een hunner Caziken, een valsch verrader volgens de Spanjaarden, maar zeker in het oog der Indianen een moedig vaderlander, overvielen de zaamgezworen inboorlingen dezer legerplaats. Na de wachten verschalkt te hebben, stormden de Indianen in het holste van den nacht in dichte scharen, onder gillend krijgsgehuil met brandende fakkels op het leger aan en staken de strooien stad in brand. Vele christenen werden in den slaap gedood, een groot deel hunner wapenen, van hun voorraad aan kruit, hunne paarden en runderen ging in de vlammen verloren. Bijna ware het Soto hier onder de bewoners

van Florida vergaan, als weleer Arminius onder de Germanen in het Teutoburger woud. Zijne verschrikte soldaten sloegen verstrooid op de vlucht. Voor de eerste maal zegevierden de Indianen over een groot Spaansch leger. Soto, die altijd in zijne wapenrusting sliep, verzamelde wel zijne volgelingen weder en sloeg den vijand overwinnend terug, maar in het verlies van Europeesche wapens en werktuigen was niet te voorzien Om hunne in het vuur beschadigde wapenen te herstellen, moesten zij op de plaats des ongeluks eene smidse oprichten, waartoe zij de blaasbalgen

uit buffelhuiden en oude geweerloopen vervaardigden. De bosschen verschaften hun schachten voor hunne lansen. De deugdzame wollen mantels, die zij uit Europa hadden medegebracht en die alle verbrand waren, moesten door gevlochten opperkleederen op Indiaansche wijze worden vervangen. Hunne beenbekleeding vervaardigden zij uit ree- en hertevellen; hunne wambuizen, die de plaats van het harnas moesten vervullen, uit de pelzen der wilde katten, schilden en laarzen uit runderhuiden, terwijl zij, in plaats der grootendeels onbruikbare helmen, mutsen van berenvel droegen.

In deze vreemde kleedij, die hen meer op eene Tartaarsche horde dan de Spaansche edellieden en Kastiljaansche erfzonen deed gelijken, trokken zij den Mississippi te gemoet. Het gevoeligst ondervonden zij het gemis van het zout, dat zij uit Europa hadden medegevoerd. Zij leerden van hunne Indiaansche gevangenen, dat de asch van zekere plant eenig zout bevatte. Overal werd deze plant dus opgespoord en met hare asch kruidden zij hunne spijzen. Ook volgden zij de buffels naar hunne likplaatsen (de zoogenaamde buffaloe licks) en loogden de aarde uit, die zij daar vonden.

Als feniksen, maar als wonderlijk uitgedoschte en van hun glanzig gevederte beroofde feniksen, verlieten zij dus hunne verbrande winterkwartieren en ontdekten eindelijk den grooten stroom, waarvan zij reeds veel gehoord hadden, de hooge oevers van den Mississippi. De Indianen, die aldaar woonden, noemden hem Chucagua en bij andere stammen hoorden zij nog 12 andere benamingen. De Spaansche geschiedschrijvers, die Soto's tocht vermelden, noemen hem gewoonlijk *El Rio grande de la Florida*, den grooten stroom van Florida. Hij was dezelfde als die, waarvan Cortez tijdgenooten als den *Rio del Espiritu Santo* hadden gewaagd.

Toen Soto en zijne medegezellen de hooge oevers van den Mississippi betraden en op zijn onbegrensd golvenvlak nederzagen, werden nieuwe verwachtingen bij hen levendig. Een machtig rijk, dachten zij, moest noodzakelijk bij zulk een stroom te vinden zijn, en toen zij booten en houtvlotten hadden vervaardigd en daarmede stroomopwaarts stevenden, vorschten zij overal bij de inboorlingen naar een grooten Indiaanschen vorst. Natuurlijk verwezen de Indianen hen altijd naar een of ander opperhoofd, dat zij in hun eenvoud als een machtig heerscher beschouwden, en zoo trok Soto van den Cazike van Chisca naar den Cazike van Chasquina en van deze naar den Cazike van Capata en zoo al verder. Doch het waren altijd maar onbeduidende Montezuma's, niet anders als wilde, armzalige, half naakte jagervorsten.

Soto ondervroeg deze opperhoofden, die hem somtijds vriendelijk welkom heetten, over de gesteldheid der noordelijk gelegen landen. Ook meende hij, als Spaansch landontdekker, dat het zijn plicht was, hen over de geheimenissen van de christelijke ‘godsdienst’ te onderhouden en hun het kruis te leeren eeren, terwijl de geestelijken en monniken, die hem vergezelden, inmiddels aan de oevers van den Mississippi de praal van den christelijken eeredienst ten toon spreidden en groote processiën hielden, die den Indianen zeer behaagden en hen bij geheele drommen deden te zamen stroomen.

Toen hij op deze wijze eindelijk de landstreek had bereikt, die ten Zuiden van de plaats is gelegen, waar de Ohio zich met den Mississippi verbindt en ook daar de vooruitzichten niet beter schenen te worden, maar de Indianen hem daarentegen verzekerden, dat de natuur verder noordwaarts nog woester was en zich daar slechts buffels ophielden, besloot hij eene andere richting te volgen. Vooraf richtte hij

evenwel, als Godfried van Bouillon op de muren van Jeruzalem, een groot kruis op, om het eindpunt van zijn noordelijken tocht aan te wijzen. Zijne medegezellen sleepten daartoe de zwaarste boomstammen bijeen, die in het woud te vinden waren, en plantten het kruis op eenen heuvel aan den oever van den Mississippi. Allen trokken in feestelijken optocht daar omheen, terwijl Soto tevens met deze kerkelijke plechtigheid de inbezitneming van het Noorden in naam des keizers verbond. Men verhaalt dat 29.000 Indianen waren samengestroomd om getuigen van dit feest te zijn en met ten hemel geheven handen de plechtigheid aanschouwden.

Nu ging de tocht westwaarts. Soto had vernomen dat daar bergen waren en dacht nu daar zijn El Dorado te vinden. Onder veel bezwaren doortrok hij in den loop van het jaar 1541 het gebied van den ook nu nog dun bevolkten staat Arkansas. Maar het Mexicaansche gebergte verrees nog altijd niet aan den horizon en ook nu was men gedwongen met bedrogene verwachtingen naar de oevers van den Mississippi terug te keeren, waar althans maïsvelden werden aangetroffen en in de bosschen overvloed van wild en vele vruchtboomen. Geen wonder, dat zijne troepen dit eindelooze rondtrekken, dat tot geen doel leidde, moede werden en dringender dan ooit verlangden naar Cuba en Spanje terug te keeren.

Doch wie ook mocht wanhopen, Soto niet. Zijn moed en hardnekkigheid waren door niets te breken, en toen hij den oproerigen geest van zijn leger bemerkte, hield hij eene gestrenge redevoering tot zijne soldaten, waarin hij ieder opeischte, hem de verschuldigde gehoorzaamheid te betoonen. Nadat zij met zoo veel praal hun ontdekkingstocht hadden aangevangen, moest ieder zich schamen in zulk eene armzalige kleedij, als wilden in huiden en pelzen gehuld, den keizer en hunne jeugdige echtgenooten weder onder de oogen te treden. Wat hem betrof, hij was besloten dit gewest nog verder te doorzoeken, totdat hij den grooten koning van het Noorden had ontdekt. Zoo lang hij leefde en het bevel voerde, behoefde niemand zich met de hoop te vleien, dat hij, vóór dit gelukt was, Florida verlaten zou.

Wel bewerkte deze redevoering, op trotschen toon en met dreigende stem gehouden, dat ieder oproerig woord verstomde en allen, daar zij Soto's hardnekkigheid kende, zich gehoorzaam onder hunne vanen schaarden, maar ziedaar dan ook haar eenige vruchten. Zij was Soto's zwanenzang.

Toen zij in het voorjaar van 1542 hun kamp aan een der oevers van den Mississippi hadden opgeslagen, werd Soto, in al zijne verwachtingen teleurgesteld, door eene sombere neerslachtigheid overvallen. Hij, die tot dusver allen het voorbeeld van volharding had gegeven, iedere ontbering moedig had gedragen, steeds vroolijk en onvervaard was gebleven en het eerst elk gevaar had getrotseerd, gevoelde nu dat zijne kracht gebroken was. Eene hevige koorts tastte hem aan en had binnen weinige dagen zijnen dood ten gevolge. Hij stierf, na van al zijne medegezellen een roerend afscheid genomen en een zijner onderbevelhebbers Luis de Moscoso de Alvarado tot zijn opvolger te hebben aangesteld. Bevreesd dat als zij zijn lijk op gewone wijze begroeven, de Indianen de rust zijns grafs verstoren zouden, hoolden zijne soldaten een zwaren boomstam tot eene doodkist uit. Daarin legden zij het stoffelijk overschot van hunnen roemrijken aanvoerder en lieten den boomstam, met aarde en steenen bezwaard, gedurende den nacht in het diepe stroombed nederzinken, gelijk weleer de West-Gothen, hunne voorvaderen, hunnen Alarich eene rustplaats in de bedding van den Busento hadden bereid. Den Indianen verhaalden zij, om hen gerust te stellen, dat de gevreesde hemelzoon Soto slechts voor korten tijd was omhoog gevaren, maar spoedig in hun midden zou wederkeeren.

Nog heden leeft de herinnering aan Soto onder de bewoners der zuidelijke staten der Unie. De oude schansen en aardwerken, die men veelvuldig in die streken aantreft en veel overeenkomst hebben met onze Hunnenschansen, pleegt men daar Sotoschansen te noemen. Ook dragen nog vele rivieren en plaatsen en zelfs het Apalachengebergte in onze aardrijkskunde de namen, het eerst door Soto vermeld en waarvan in de geschiedenis van zijn merkwaardigen tocht wordt gewaagd.

***

Soto's opvolger in het legerbewind, Moscoso, maakte nu toebereidselen, om het overschot zijner troepen, dat uit slechts 350 Spanjaarden met omtrent 40 paarden bestond, naar de Spaansche koloniën terug te voeren. Na eene mislukte poging om zich te land westwaarts door de prairiën van het tegenwoordige Texas een doortocht te banen, besloot hij, dit langs den Mississippi en door de Mexicaansche golf te beproeven en deed daartoe eenige vaartuigen bouwen. Zij smeedden hunne oude musketten en het overige ijzerwerk, dat hun nog restte, tot bijlen, zagen, spijkers en ankers om. Van de Indianen kochten zij eenen grooten voorraad van die stoffen, welke deze uit de vezels van eene plant vervaardigen, en gebruikten die om hunne schepen te kalfateren en tot zeilen. Uit dezelfde plantaardige vezels, die de moerassen der rivier rijkelijk opleverden, draaiden zij touwen en koorden en zoo gelukte het hun na veel moeite 7 brigantijnen te water te brengen. Zij slachtten hunne paarden en droogden het vleesch en nu ging de tocht den stroom af.

Nauwelijks hadden zij echter den terugtocht aangenomen, of de geheele omwonende bevolking kwam op de been als een leeuw, die zijnen vervolger ziet vluchten. Mocht het den Spanjaarden al niet gelukken eenen Montezuma aan te treffen, nu werden zij evenwel door eenen wrekenden Guatimozin bedreigd. Een jeugdige, krijgszuchtige Cazike van het Mississippi-dal, Qui-gual-tan gui geheeten, stelde zich aan het hoofd der tegen de Spanjaarden verbondene stammen. De Mississippi was met eene vloot rood en geel en blauw beschilderde oorlogskano's bedekt, die de vluchtenden nacht en dag omzwermden en het hun zeer bang maakten.

Onder onafgebrokene gevechten en na menig smartelijk verlies te hebben ondergaan, bereikte Moscoso eindelijk het deltagebied en de monding van den Mississippi en stevende de Mexiaansche golf in, achtervolgd door het triomfgeschreeuw der wilden, die zich de overwinning toekenden. Na eene langdurige en gevaarvolle kustvaart bereikte hij eindelijk in het najaar van 1543 Mexico met het overschot zijner met likteekenen bedekte en in dierenvachten gehulde medegezellen.

Daar was men vier jaren lang zonder eenig bericht van het eenmaal zoo schitterende legerkorps geweest. Vergeefs had de landvoogdes van Cuba, Donna Isabella, Soto's gemalin, als weleer Cortez' gade en in onze dagen de echtgenoote van een ander beroemd ontdekkingsreiziger, jaar op jaar schepen uitgezonden, die langs de uitgestrekte kusten van Florida eenig spoor van Soto zochten te ontdekken. Zij zeilden tot in het Noorden van Bacallaos (Terre-Neuve) en lieten overal in havens en baaien brieven en andere herkenningsteekenen voor Soto achter; maar alles vergeefs. Als treurende jonge weduwe moest Donna Isabella naar Spanje terugkeeren, toen zij eindelijk vernam, waar haar gemaal zijne laatste rustplaats had gevonden.

De herinnering aan den Mississippi verflauwde sedert meer en meer bij de Spanjaarden. Na Soto's tocht en bij de gedachte aan zijne winterkwartieren, die vaak onder de sneeuw begraven waren geweest, gevoelden zijne landgenooten zich door

het kille Noorden afgeschrikt. ‘In 't Zuiden, in 't Zuiden, daar bloeit ons geluk!’ was de leus, die zij sedert aanhieven.

(*Slot volgt.*)

De vliegende visschen.
(*Slot.*)

Al deze vliegende visschen dienen tot voedsel voor onderscheidene zeevogels, voornamelijk voor de albatrossen en fregatvogels. De vleugels dezer laatsten zijn bovenmate lang, zoodat ze het zwemmen beletten; langs de oppervlakte der zee zwevende, grijpt deze vogel in de vlucht de vliegende visschen, die hun natuurlijk element durven verlaten. Men beweert zelfs dat

hij den pelikaan durft aanvallen en dien noodzaakt zijnen buit los te laten.

De exoceten zijn zeer talrijk in den Atlantischen oceaan. Von Humboldt verzekert, dat hij bij zijn tocht van Teneriffe naar Cumana, op 22 graden breedte, de oppervlakte der zee met deze vliegende visschen als overdekt vond. Ik heb de vliegende visschen met name genoemd, zegt die beroemde reiziger in zijne Relation Historique (Livre I., chap. 3) ten einde de aandacht der natuuronderzoekers te vestigen op de buitengewone grootte hunner zwemblaas, welke bij een exemplaar van 6 4/10 duim lengte 3 6/10 duim lang was en 9/10 duim breed, en 3½ kubieke duim lucht bevatte. Hoewel deze zwemblaas meer dan de helft van het lichaam van het dier beslaat, doct zij goede diensten, daaraan eene groote mate van vlugheid te verschaffen. Men zou kunnen zeggen, deze luchtblaas het meer tot vliegen dan tot zwemmen in staat stelt. De exoceet kan in eene rechte lijn meer dan 20 voeten vooruitschieten, alvorens opnieuw voor een oogenblik de oppervlakte der zee met hare uitgespreide vinnen aan te raken. Men heeft deze beweging zeer goed vergeleken bij die van een platten steen, die, met kracht op het water geworpen, herhaaldelijk ter hoogte van een of twee voeten omhoog springt. Niettegenstaande de groote snelheid dier beweging, kan men zich toch verzekerd houden, dat het dier de lucht klieft gedurende zijne vlucht, dat is te zeggen, dat het beurtelings de vinnen uitspreidt en sluit.

Lacepède bericht, dat dezelfde handeling bij den vliegenden schorpioen in de rivieren van Japan opgemerkt wordt; ook deze bezit eene groote, lucht bevattende zwemblaas, terwijl de niet vliegende schorpioenen van zoodanig werktuig verstoken zijn. Volgens de bewering van Von Humboldt, hebben de exoceten, evenals bijna alle van kieuwen voorziene dieren, het voorrecht om gedurende betrekkelijk langen tijd en door middel van die zelfde organen te kunnen ademhalen, zoowel in het water als in de lucht; dat wil zeggen, dat zij met dezelfde gemakkelijkheid, door middel hunner kieuwen, de zuurstof uit den dampkring als uit het water opnemen.

Deze visschen, zegt hij verder, brengen een groot deel van hun leven in de lucht door; doch dat leven is niettemin zeer ongelukkig. Als zij het water verlaten, om aan de vraatzucht hunner vijanden te ontsnappen, worden zij in de lucht vervolgd door de fregatvogels, albatrossen en andere vogels, die hen in de vlucht grijpen. Evenzoo worden troepen laboris, die zich buiten het water begeven, om de op hen azende krokodillen te ontvluchten, aan den oever de prooi van den jaguar.

Ik betwijfel echter, voegt de beroemde reiziger er bij, of de vliegende visschen alleen buiten het water gaan om de vervolging hunner vijanden te ontwijken. Evenals de zwaluwen, bewegen zij zich bij duizenden in eene rechte lijn en in eene richting, geheel tegenovergesteld aan die der golven. In onze noordelijke streken ziet men aan den oever eener rivier, wier heldere wateren door de stralen der zon worden verlicht, dikwijls vischjes vlak boven de oppervlakte van 't water springen, ofschoon er volstrekt geene aanleiding tot vrees bestaat, alsof zij er vermaak in vonden, in de ruime lucht adem te halen. Waarom zouden deze spelen niet van langen duur zijn bij de exoceten, die door den vorm hunner vinnen en door hunne geringe zwaarte, eene buitengewone gemakkelijkheid bezitten om in de lucht te blijven zweven? De exoceet der keerkringsgewesten volgt de warme wateren van den golfstroom, als deze noordwaarts drijft. De scheepsjongens verminken hem dikwerf, door hem een gedeelte der borstvinnen af te knippen, en men verzekert, dat deze vleugels weder aangroeien, maar ten onrechte.

EEN KUNSTGEWROCHT DE ZESTIENDE EEUW.

Behalve vliegende, zijn er ook kruipende visschen in de Indische wateren. In 1791 zag de luitenant Duldorf eenen sennal, die een waaierpalm ter hoogte van twee ellen beklommen had, en nog hooger trachtte te komen. De sennal, die het water in zijne kieuwen weet te bewaren, kan langen tijd in de lucht vertoeven. Een andere visch, anabas genaamd, kruipt, naar men zegt, op de waterplanten, en leeft nagenoeg buiten het water. De Hindoes schrijven aan zijn vleesch geneeskrachtige eigenschappen toe, terwijl de goochelaars veel partij van den anabas bij volksvermaken weten te trekken.

Hiermede zullen wij onze taak geëindigd rekenen, hopende, dat de lezers van dit tijdschrift deze vluchtige beschouwing niet geheel en al onbelangrijk zullen achten.

L.

De scherprechter.
Een verhaal naar het Hoogduitsch.
(*Vervolg.*)

‘Dat kind, Anna, waart gij, die reeds in het eerste uur van ons samenzijn uwe armpjes liefderijk om mijnen hals sloegt en insliept. Ik legde u voorzichtig op mijn bed en toen voor hetzelve op de knieën zinkende, deed ik eene gelofte tot God, u als mijn eigen kind te zullen beminnen en verzorgen en ik durf getuigen, dat ik deze gelofte in alle opzichten ben nagekomen.

‘Ik verliet nu spoedig daarna B. en begaf mij met u naar het mij zoo dierbare Zwitserland, waar ik mij eerst in Lucern nederzette, tot ik na verloop van een jaar het landgoed in de nabijheid van Weggis aankocht en mij toen daar vestigde. Om mijnen persoon eenig meer gewicht bij te zetten en de dwaze aanmerkingen te voorkomen die, daar ik ongehuwd en in het bezit van een kind was, omtrent mij zouden kunnen gemaakt worden, nam ik terstond toen ik te Lucern kwam, den titel van getrouwde vrouw aan en liet mij, in plaats van Berg, mevrouw Bergen noemen,

opdat Mathias, wanneer hij nog eens in mijne nabijheid mocht komen, door deze kleine verandering in den naam mocht worden misleid. Ik heb echter nooit iets meer vernomen van den man, dien ik als een moordenaar van mijn levensgeluk beschouwen moet; zonder zijne tusschenkomst toch, zou zijn vader wel met het geheim zijner geboorte in 't graf zijn gedaald en ik daar nooit iets van vernomen hebben.

'Mochten deze bladen u ooit in handen komen, mijne geliefde Anna, dan zult gij door deze eerst weten, dat ik niet uwe werkelijke moeder ben; nooit zult gij dit uit mijnen omgang met u echter hebben kunnen veronderstellen, want geene wezenlijke moeder kan haar kind meer liefhebben en hoogschatten, dan gij wordt bemind en geschat door,

'GERTRUDE BERGEN.'

VII.

Ernstig en in gedachten verzonken zat mevrouw Bergen den dag na het bezoek van den president in haar kabinet. Het wederzien van den geliefde harer jeugd had haar diep geschokt; meer echter deed het haar toch nog aan, dat ten gevolge van dat bezoek, nu ook het levensgeluk van hare Anna zou worden verwoest, want dat de president, nadat zij hem Anna's geringe afkomst meegedeeld en hare eigene afkomst zou herinneren, nog geneigd zou zijn Benno's wenschen te vervullen, kon de vrouw die zooveel ondervinding had opgedaan, niet verwachten, vooral als zij bedacht hoe trotsch de baron Steffitz en zijn vader eens alle betrekking met haar afgebroken hadden. In houding en woorden was de president haar gisteren avond nog even trotsch voorgekomen als in vroegere dagen en zij durfde dan ook niet de minste hoop voor hare Anna koesteren.

Al deze treurige gedachten en bezwaren, zoowel als de weder opnieuw opgewekte herinnering aan verleden zaken, die zij voor eeuwig in den nacht der vergetelheid had getracht terug te dringen, hadden donkere schaduwen verspreid over de zoo zachte gelaatstrekken van mevrouw Bergen. Weemoedig hield zij het van zorgen zware hoofd met de hand ondersteund, en overdacht nog eens wat zij den president dien morgen had geschreven. Zonder hare vroegere kennis met een enkel woord aan te roeren, had zij den heer Steffitz op kouden, hoffelijken toon medegedeeld, dat zij het als haren plicht beschouwde, den heer president en zijnen zoon schriftelijk bekend te maken met omstandigheden die hen dwingen zouden, elke betrekking met haar en met hare dochter at te breken.

'Anna Bergen,' zegde zij in dezen brief, 'is niet mijne dochter, maar eene wees uit O., wier ouders wel is waar zeer rechtschapene, doch doodarme lieden waren, en die ten gevolge van den in 1846 te O. heerschende typhus spoedig na elkander stierven, hun kind in de grootste behoefte achterlatende.

(*Slot volgt.*)

[Nummer 52]

EEN ONHERSTELBAAR ONGELUK, NAAR FR. SONDERLAND.

Timete Dominum.
Ballade.

De nacht is stil!... De blauwe zee
Kust ruischend zoom en boord;
De volle maan drijft in de lucht,
Waar ster bij sterre gloort.

Op 't droomrig eiland, oud en grijs,

Daar staat een kloosterhuis,
Waarom de zwarte nachtraaf vliegt
Met zwevend vlerkgesuis.

De naakte rotsen op het strand
Staan dreigend daar en stom,
Als reuzenwachters aangesteld
Van 's Heeren heiligdom.

't Was middernacht!... De torenklok
Met biddend, traag gebrom,
Riep twaallef keeren, over 't land,
Timete Dominum.(*)

En honderd lichtjes rezen op
In 't oude tempelkoor;
De paters ijlden uit hun cel
De sombere gangen door.

En hemelsch schoon, en biddend zacht
Daar klonk hun psalmgezang
Door 't luistrend stille van den nacht
Met staat'gen orgelklank....

Een nacht, de zee was slapend stil,
De rotsen waakten stom,
En twaallef keeren riep de klok
Timete Dominum.

Daar kwam een volk van verre ver,
Een volk met bijl en knods;
Zij rukten over 't blauwe meer
Naar 't vreedzaam klooster los.

En eer de leste kloosterling
Door 't moordend staal omkwam,
Stond reeds 't aloude heiligdom
In lichte laaie vlam.

De vlammen spookten knetterend rond,
De zee was rood als bloed,
En klotsend viel de torenklok
In 't diepe van den vloed.

En vallend bromt zij nog heur lied
Het zwijgend eiland om,
En sedert roept nog de echo daar
Timete Dominum.

L. MERCELIS.

Nieuwenhoven.

(*) Timete Dominum. - Vreest den Heer.

Onze gravures.

Een onherstelbaar ongeluk.

Bij de meeste lezers zal het zicht onzer eerste gravure een glimlach op de lippen roepen, want in het menschlievendste hart huist toch altoos een klein boosaardig duiveltje, dat ons bij zekere lichte tegenspoeden van den evenmensch slechts de belachelijke zijde bemerken doet. Alleen onze huismoeders, die bij ondervinding weten, hoe onaangenaam het is eenige teleurstelling te ondervinden in de uitoefening der kookkunst, zullen medelijden gevoelen met ons moederken en ten vollè dezer gewaarwordingen begrijpen bij eene ramp, die letterlijk den bodem inslaat aan de zoete verwachting hare huisgenooten eens ter dege op eene lekkere schotel te onthalen.

Uit de dagen van het schrikbewind.

P. Swedowsky stelt ons in zijn tafereel een roerend en dramatisch tooneel voor oogen uit het rampvolle tijdvak, dat Frankrijk eeuwig ten schande strekken zal. Eene vrouw, blijkbaar tot de hoogere samenleving behoorende, smeekt met haar kind voor den ingang eener sombere gevangenis aan de republikeinsche wachters de vrijheid af van haren echtgenoot. Noch hare wanhopige bede, noch hare tranen, noch zelfs het gezicht van het onschuldige schreiende wichtje, vermogen echter het gemoed der soldaten te vermurwen. Een spotlach krult slechts de lippen van den onmensch bij den ingang, die het dagblad van den bloeddorstigen Marat neergelegd heeft, om zich als met tijgerwellust te kunnen vermeien in de zielesmart der ongelukkige moeder; terwijl zijn makker, met het bronzen gelaat rustend op de handen, de schoone vrouw aanziet met eene woeste uitdrukking, die wij niet wagen zullen te vertolken. Rampzalige smeekelinge! in de heftigheid van haren jammer bemerkt zij niet eens hoe nutteloos het is zich te vernederen voor wanschapenen, wier laagheid zij niet bereiken kan, en hoe duidelijk het spreekt uit dezer blikken, dat de deur des kerkers slechts voor haren echtgenoot zal geopend worden voor den tocht naar het schavot.

Samenkomst van Lodewijk XIII met Anna van Oostenrijk in het oude slot te Bayonne.

Toen Hendrik IV vermoord werd, was zijn oudste zoontje Lodewijk slechts negen jaar oud en Frankrijk kwam onder het regentschap van Maria de Medicis, moeder van den kroonprins. Koning Hendrik was, trots zijnen overgang tot het katholicisme, steeds met de hervormde vorsten van Duitschland verbonden geweest en had de zeven provinciën der Nederlanden en prins Maurits van Oranje in hun verzet tegen Spanje ondersteund. Zijne weduwe volgde eene tegenovergestelde staatkunde en huwde haren zoon Lodewijk aan de Spaansche prinses Anna van Oostenrijk uit. Onze gravure verbeeldt de eerste bijeenkomst der vorstelijke verloofden te Bayonne, werwaarts het Fransche hof de jeugdige infante te gemoet gereisd was. Deze echtverbintenis, met zooveel hoopvolle verwachting en luister gevierd, was zooals

de meeste staatkundige huwelijken niet bijzonder gelukkig. Lodewijk XIII beminde zijne gemalin niet en de trotsche dochter van koning Filips kon weinig hoogachting koesteren voor den zwaarmoedigen, zwakken vorst, die zijne geheele macht in de handen zijns ministers Richelieu had moeten stellen om zich tegen de kuiperijen zijner moeder, van zijnen broeder Gaston en der Hugenoten te kunnen verzetten. Bij het afsterven van haren echtgenoot trad Anna van Oostenrijk als regentes op van haren minderjarigen zoon Lodewijk XIV. Na Frankrijk met behulp van kardinaal Mazarin bestuurd te hebben en haar zoon tot den afgod van het Fransche volk te hebben zien wassen, stierf de beminde koningin ten jare 1666 met de gevoelens der diepste godsvrucht.

De ontdekking van den Mississippi.
(*Slot.*)

Gedurende de eerste honderd jaren, die na Soto's mislukten tocht verliepen, zag geen Spanjaard en ook geen Europeaan den Mississippi weder. Hoogstens kregen nu en dan de Spaansche zilvervloten, die ieder jaar haren vastgestelden koers door het noordelijke gedeelte van de Mexicaansche golf bezeilden, de meest in zee vooruitspringende landpunten van het deltagebied dier rivier in het gezicht, welke uit slijk en door den stroom uit de wouden medegesleepte boomen en struiken gevormd waren. Bij dien aanblik dacht men echter nauwelijks aan den trotschen stroom van Florida, in wiens bedding de groote landontdekker Fernando de Soto zijne laatste rustplaats had gevonden. Men zeilde voorbij en teekende in het scheepsjournaal aan, dat men zich in de nabijheid van El Cabo di Lodo, de Modderkaap had bevonden.

Die naam geeft echter de verklaring van de reden, waarom de ontdekking van den Mississippi zoolang werd vertraagd. Alle overige groote stroomen van Amerika, de St. Laurens, de Orinoco, de Amazonenstroom, de La Plata hebben eene breede, diepe monding, die meer overeenkomst met een zeeboezem dan met een riviermond bezit, en de zeevaarders als van zelf uitlokt, in het binnenland op te zeilen. Hunne monding opent zich wijd als eene trompet, terwijl de Mississippi de zijne bijna als eene oester gesloten houdt.

Al de genoemde stroomen waren daarom weinige jaren na Columbus' dood niet alleen ontdekt, maar stroomop- en afwaarts door zeeschepen bevaren geworden. De modderbanken, die de monding van den Mississippi vormden, schrikten echter terug, zich in dat gevaarlijk vaarwater te wagen, en zoo bleef de gewichtigste stroom der Nieuwe Wereld, die thans meer vloten draagt dan alle overige te zamen, nog langer dan eene eeuw voor het handelsverkeer gesloten. Op deze wijze laat het zich ook verklaren, waarom hij eindelijk, niet als de overige rivieren van uit zee, maar van zijn oorsprong stroomafwaarts werd ontdekt. Eerst 140 jaren nadat Soto's krijgshafte medegezellen door de wilden den mond van den Mississippi waren uitgedreven, werd de kleine boot in zijne wateren nedergelaten, die hem in zijne geheele lengte bevaren zoude.

***

De man, die dit vaartuig stuurde, dat in 1673 den stroom afvoer, was Pater Marquette, een lid van het toenmaals in Amerika invloedrijke genootschap der Jezuïten. De

Fransche Jezuïten waren toen reeds tot aan de meest westwaarts gelegene groote meren uit Canada doorgedrongen en hadden onder de in die streken wonende Algonquins veel vernomen omtrent eene groote rivier, die nog dieper landwaarts in stroomde, en door hen Missepi of Metschasepi of Mississippi, dat is vader der rivieren, werd genoemd.

Van overoude tijden was het de gewoonte der Indianen geweest, als zij op de jacht of ten krijg uittogen, hunne kano's uit de in het meer Michigan uitstroomende rivieren naar een met de Mississippi verbonden stroom over te brengen. De weg ter ontdekking van den Mississippi was dus reeds door hen gebaand.

Het uiterste punt, tot waar de Jezuïten in de wildernissen waren doorgedrongen, werd toenmaals aangeduid door een kruis, aan den oorsprong der zoogenoemde kleine Vossenrivier opgericht. Hier was de grensscheiding tusschen het stroomgebied van den St. Laurens en den Mississippi, want een eindweegs dieper landwaarts in vloeide de Mescousin, of gelijk zij later genoemd werd Wisconsin, eene met den Mississippi verbondene rivier. Vandaar begon Pater Marquette, vol geestdrift voor de uitbreiding der heerschappij van het kruis onder de heidensche Indianen, in Mei 1673 zijn ontdekkingstocht. Hij werd vergezeld door eenen burger uit Quebec, Jolliet, een ondernemend man, en door vijf bereisde en onverschrokken Fransche pelsjagers.

De beide kano's, waarin het kleine gezelschap den tocht ondernam, gleden met snelheid op de golven der vischrijke Wisconsin voort. Het landschap, dat zich aan weerszijden voor hunne bewonderende blikken ontvouwde, geleek een heerlijk, door de natuur gevormd park, doch overal waar zij met de inboorlingen in aanraking kwamen, trachtten deze hun de gevaarlijke onderneming te ontraden. Het was een roekeloos waagstuk, zeiden zij, den grooten stroom in het Westen te bevaren. Hij was vol monsters, die menschen en kano's verslonden, en een machtige booze geest, wiens gehuil men reeds op verren afstand kon hooren, stortte ieder, die in zijne nabijheid kwam, in een diepen afgrond. Daarbij zwierven overal aan zijne oevers wilde stammen rond, van welke men het ergste moest duchten. Waarschijnlijk bedoelden zij de schilderachtige watervallen van St. Antonius in den Boven-Mississippi en hunne geduchte erfvijanden, de Sioux-Indianen, die voor de Europeanen echter niet gevaarlijk waren.

Doch Pater Marquette antwoordde hun, dat eene hoogst gewichtige aangelegenheid, voor welke hij gaarne zijn leven wilde wagen, hem naar het Westen riep en hij aan de macht van booze geesten en krijgszuchtige wilden hoopte te ontkomen. Voorwaarts ging de tocht langs bloemrijke weiden en vruchtbare wouden, langs boschrijke en met wilde wijnranken begroeide eilanden en heuvels. Herten en wilde ossen zagen zij bij menigte onder eiken- en noten-boomen weiden, en zonder eenig ongeval bereikten zij, omtrent vijf weken nadat zij het meer Michigan hadden verlaten, de breede wateren van den Vader der Stroomen.

‘Onuitsprekelijk groot,’ zegt Pater Marquette in zijn dagboek, ‘was onze vreugde bij den aanblik dier heldere wateren en bekoorlijke oevers.’ De geographische breedte van dit punt werd vrij nauwkeurig door hen bepaald en men liet zich door den stroom zachtkens zuidwaarts heenvoeren. Meer dan 60 mijlen werden afgelegd zonder dat zij iets anders zagen dan groote kudden buffels en talrijke scharen vogels, wijd uitgestrekte weiden aan den eenen en heuvelklingen aan den anderen oever. Hier en daar gingen zij voor korten tijd aan land, maakten een vuur aan en bereidden hunnen maaltijd, maar bestegen dan, bevreesd voor een vijandelijken aanval, spoedig weder hunne kano's, waarin zij ook, ver van den oever geankerd, overnachtten.

Eindelijk, na eene vaart van acht dagen, ontdekten zij de eerste sporen van menschen, een Indianenpad en spoedig daarop een dorp, dat door wilden van den stam der Illinois werd bewoond. Hier werden zij vriendelijk ontvangen en hun de vredespijp aangeboden. De Franschen waren hier aan den Mississippi even goed bekend, als de Mississippi het reeds geruimen tijd onder de Fransche kolonisten was geweest, Europeesche handelsartikelen, Fransche kleedingstukken en ijzerwaren werden hier zelfs aangetroffen, ja de wilden bedienden zich reeds van vuurwapenen, die zij door bemiddeling van naburige stammen hadden ingeruild. Dit was echter alleen aan den oostelijken oever het geval; bij de volkeren aan den westelijken oever waren nog geene sporen van den invloed der Europeesche beschaving merkbaar.

Pater Marquette deed bij deze lieden onderzoek naar de gesteldheid en den loop van den door hem ontdekten grooten stroom. Hij vernam echter slechts van hen, dat deze ver noordwaarts uit verschillende kleine meren zijn oorsprong nam en op zijne vraag, in wat zee de stroom uitmondde en hoever hij nog van dit punt verwijderd was, moesten zij hem het antwoord schuldig blijven.

Dit laatste punt hield Marquette in het eerst in onzekerheid. Zijne meening weifelde tusschen drie zeeën. Vooreerst hield hij het voor mo-

gelijk, dat de Mississippi westwaarts omhoog naar de golf van Californië en zich in de Zuidzee ontlastte. Verder kon het ook het geval zijn, dat hij in oostelijke richting heenstroomde en daar teruggevonden werd als een der rivieren, die de Engelschen in Virginië hadden ontdekt, maar wier loop en oorsprong hun nog onbekend waren gebleven. Eindelijk dacht hij ook dat de richting van den stroom altijd, zoo als tot nu toe, naar het Zuiden kon wezen, in welk geval hij in de Mexicaansche golf moest uitstroomen. Met de berichten der Spanjaarden omtrent Soto's tocht was hij, naar het schijnt, niet bekend. Hij maakt er althans in zijn dagboek geen gewag van.

Tot het einde van Juni bleven zij bij de Illinois, met wie zij zeer bevriend werden en die hen van alles voorzagen, wat zij behoefden om hunnen tocht voort te zetten. Toen dreven zij weder voorwaarts op de heldere en rustige golven van den Mississippi, die hen altijd zuidwaarts voerde.

Plotseling werd deze gemakkelijke tocht afgebroken door de ontmoeting van eene wildstroomende en troebele rivier, die hare wateren met die van den Mississippi vereenigde. Bruisend als een waterval, voerde zij eene menigte boomen en struiken in haar gezwollen, breeden stroom met zich. Het was de onstuimige Missouri, die echter bij de inboorlingen den naam van Pekitanoni droeg. Dezen naam behield de Missouri nog 40 of 50 jaar lang in veel Fransche boeken en kaarten, schoon op de kaart van Marquette reeds de naam ‘Missouri’ voorkomt, doch om een Indiaansch dorp aan te duiden. Aan deze Missouri-Indianen, die nabij den mond der rivier woonachtig waren, en met welke de Franschen spoedig veel te doen kregen, ontleende de rivier zelve hare latere benaming.

Toen pater Marquette dezen ontzaglijken stroom van het Westen zag komen, werwaarts naar zijne eerste onderstelling de Mississippi zich wenden moest, werd hij wel gedwongen te gelooven dat het vasteland zich nog ver uitstrekte en de Zuidzee niet zoo nabij was, als hij eerst meende. Ook bleek hem thans dat het Westen hooger gelegen was; een en ander bevestigde hem in de meening, dat de Mississippi in de Mexicaansche golf moest uitmonden.

Van de Indianen vernam hij ook, dat aan gene zijde der bronnen van de Missouri weder eene andere rivier werd gevonden, die naar het Westen heenstroomde en hare wateren in den Westelijken Oceaan uitstortte. Dit moest, dacht hij, zeker de Zuidzee zijn. Hij besloot, als God hem daartoe gelegenheid en kracht verleende, later ook in die richting een ontdekkingstocht te ondernemen. Weinig was hij bekend met de bezwaren aan zoodanige onderneming verbonden. Eerst 140 jaren later zou het twee Europeanen, den beroemden Lewis en Clark, die het stroomgebied van de Missouri opspoorden, gelukken, het door hem gevormde plan te volvoeren.

Weder zette hij zijnen tocht naar het Zuiden langs den Mississipi voort en bereikte, na eenige dagen bij hooge, rotsachtige en zeer schilderachtige oevers te zijn langs gevaren, de monding eener andere, groote bijrivier, die van het Oosten kwam. De inboorlingen noemden deze ‘Wabouskigou,’ den Wabousstroom. Ongetwijfeld was het de rivier, die later door de Franschen ‘Wabash’ genoemd werd en eindelijk, wat haar hoofdkanaal betreft, den naam van Ohio, de Schoone rivier, verkreeg, terwijl de naam ‘Wabash’ alleen aan een harer zijtakken verbleef. De loop van de Ohio, van welke de Indianen verhaalden, dat zij uit het verre Oosten kwam, waar hare oevers door stammen bewoond werden, die aan de Irokezen grensden en bestendig met deze in oorlog waren, verhief de onderstelling, dat de Mississipi in de Mexicaansche golf uitmondde, tot zekerheid. Want als zoo machtige stroomen uit het Oosten kwamen,

bleek daaruit dat ook in die richting het land niet daalde, maar zich veeleer tot gebergten verhief.

Ook beneden de Ohio vond Marquette overal de inboorlingen, die de oostelijke rivieren bewoonden, van ijzeren werktuigen, bijlen, messen en zelfs geweren, kruit en lood voorzien, schoon na de dagen van Soto zeker geen Europeaan meer met hen had verkeerd. Zij verhaalden hem dat zij deze dingen uit het Oosten bekwamen, door toedoen van daar wonende Europeanen, waarmede zij ongetwijfeld de Engelschen in Virginië bedoelden, die toenmaals wel is waar het Alleghanygebergte nog niet waren overgetrokken, maar wier handelswaren toch reeds als voorloopers der beschaving in het verre Westen doordrongen.

Het schijnt dat van de andere zijde uit het Westen en Zuidwesten ook reeds dergelijke voorloopers der Europeanen uit Mexico tot aan den Mississippi waren doorgedrongen. Pater Marquette spreekt althans van wilde volksstamman, die paarden bezaten. Dit laat zich niet anders verklaren, dan dat de verwilderde afstammelingen der door de Spanjaarden in Mexico ingevoerde paarden reeds toen over de prairieën het gebied van den Mississippi hadden bereikt. Zoo ontmoetten elkander dan hier de invoerartikelen van Spanjaarden en Engelschen, lange jaren, voordat deze volken zelven aan dezen stroom vijandig tegenover elkander zouden staan.

Marquette en zijne begeleiders voerden nog altijd de ‘Calumet,’ de vredespijp, met zich, die zij van de Illinois-Indianen ten geschenke hadden ontvangen en vertoonden die overal, ten teeken dat zij met vreedzame bedoelingen kwamen, wanneer de bewoners der rivieroevers hen dreigden aan te vallen. Somtijds geraakten zij in zeer benarde omstandigheden, maar altijd werden zij ten slotte daaruit gelukkig gered door de calumet en hun gebedenboek, hunne indrukwekkende kerkliederen en hunne geheele vreedzame houding, die zulk eene scherpe tegenstelling vormde met den krijgshaftigen en dreigenden optocht van Soto.

Ook was het pater Marquette van niet gering nut, dat hij zes Indiaansche talen sprak en daaronder het Illinoisch, dat tot ver beneden door de bewoners der boorden van den Mississippi werd verstaan. Nog zuidelijker kwamen zij weder bij eene groote rivier, aan wier oevers een Indiaansch dorp was gelegen, dat ‘Akamsa’ heette. Zonder twijfel werd deze naam later in dien van ‘Arkansas’ veranderd, welke thans die beroemde rivier draagt, die den Mississippi van het Westen uit het Rotsgebergte toestroomt.

Den wilden, die hij hier ontmoette, deelde pater Marquette door bemiddeling dergenen onder hen, die het Illinoisch verstonden, een en ander omtrent den christelijken godsdienst mede. Hij getuigt, dat hij er wel niet zeker van was, dat zij begrepen, wat hij hun omtrent den hemel verhaalde; maar 't was toch altijd een uitgestrooid zaad, dat ter zijner tijd vruchten kon opleveren.

Hij was te eer geneigd om dit te gelooven, daar deze Arkansas-Indianen zeer dienstvaardig en vriendelijk jegens hen waren, en den geheelen dag ter eere van pater Marquette offerfeesten aanrichtten en honden slachtten.

Ook vond hij overal onder hen den landbouw beoefend en de velden met maïs beplant, zoo als Soto dat ook vroeger aan den Mississippi had aangetroffen. Geen spoor van overleveringen aangaande den krijgstocht van dezen legeraanvoerder, die hier ook voormaals had verkeerd, werd echter door Marquette teruggevonden.

De Arkansas-Indianen verhaalden hem, dat hij nu nog tien dagreizen van de zee verwijderd was en de rivier altijd in de zelfde richting bleef voortstroomen. Zij waren echter niet bekend met de volksstammen, die in het Zuiden woonden, daar vijandelijke naburen hen van deze gescheiden hielden. Nu hield Marquette het voor eene

uitgemaakte zaak, dat de Mississippi in geene andere zee, dan in de Mexicaansche golf uitstroomde en hij meende van daar nu nog slechts anderhalven graad verwijderd te zijn. Niets scheen nu gemakkelijker, dan door verder voorwaarts te dringen aan het geheele moeitevolle werk de kroon op te zetten en den Mississippi tot aan zijne monding te bevaren. Toch deinsde pater Marquette daarvoor terug, uit vrees voor een ernstiger gevaar dan hij tot dusver had getrotseerd. De vijandelijke Indianen duchtte hij niet, want hoe gevaarlijk die hem vroeger steeds waren afgeschilderd, het was den welbespraakten Jezuït altijd gelukt met hen eene goede verstandhouding aan te knoopen. Zijne vrees gold de zuidwaarts wonende Europeanen, de Spanjaarden, die, aan de golf van Mexico gevestigd, sedert eeuwen alle aangrenzende landen als hun rechtmatig eigendom, door hunne voorvaderen ontdekt en met hun bloed gekocht, beschouwden.

Marquette onderstelde dat hij aan de zeekust licht eene Spaansche nederzetting of Spaansch schip kon aantreffen en bij de tegen alle vreemde ontdekkingsreizigers hoogst vijandige politiek der Spanjaarden, wachtte hem en de zijnen in dat geval een treurig lot. Harde en misschien levenslange kerkerstraf zou zijn deel geworden zijn en de vrucht van zijn ontdekkingstocht geheel zijn verloren geweest. De Spanjaarden hielden toch hunne eigene ontdekkingen voor de buitenwereld verborgen, hoeveel te meer dan niet die door vreemdelingen gemaakt.

Ter plaatse, waar de Arkansas zich met den Mississippi vereenigt, beraadslaagden zij dus met elkander en kwamen tot het besluit, den terugtocht naar het Noorden te aanvaarden. Al hadden zij de zeekust niet bereikt, het vraagstuk mocht toch als voldoende opgelost worden beschouwd. Den 17en Juli verlieten zij hun zuidelijk Non plus ultra en roeiden hunne kleine kano's tegen den gevaarvollen stroom op.

Op de terugreis ontdekten zij, even benoorden de samenvloeiing van Mississippi en Missouri, nog eene andere rivier, die uit het Noordoosten den hoofdstroom toevloot en bij ons thans onder den naam van ‘Illinois’ bekend is. Door inlichtingen, bij de inboorlingen omtrent den loop dier rivier ingewonnen zoowel als door eigen nadenken, kwam Marquette tot de overtuiging, dat deze rivier hem langs korteren weg dan de Wisconsin naar het meer Michigan zou terugvoeren. Hij deed zich door een inlandsch opperhoofd, die met de gesteldheid dezer rivier bekend was, als wegwijzer vergezellen en bereikte zóó gelukkig de zuidkust van Michigan, in wier nabijheid de Illinois ontspringt.

Hij was dus de eerste Europeaan, die de schoone, uitgestrekte en vruchtbare landouwen van den grooten staat Illinois in hare volle uitgestrektheid bereisde en die ze ook beschreef. ‘Nooit,’ zegt pater Marquette, ‘heb ik een land gezien, meer dan deze oorden uitmuntende door vruchtbare akkers, weiden en bosschen, door overvloed van groot wild, gevogelte en bevers.’ Nabij de tegenwoordige bloeiende handelsstad Chicago betrad hij in den Herfst van 1673 de oevers van het meer Michigan weder, die hij in het voorjaar had vaarwel gezegd om zijnen gewichtigen ontdekkingstocht te ondernemen. Spoedig daarna leed hij den marteldood door den tomahak van een Canadeschen wilde en zijne asch rust nabij de bronnen van den Mississippi, gelijk Soto's overschot in de bedding van den breeden stroom eene rustplaats vond en Narvaez' gebeente door zijne wateren werd gebleekt, waar die zich in de Mexicaansche golf uitstorten.

***

Fransche pelsjagers en handelaars maakten zich weldra de belangrijke ontdekking van hunnen landgenoot te nutte en hadden binnen weinige jaren den geheelen stroom in bezit genomen. Langzamerhand werden ook zijne takken voor het meerendeel onderzocht. Nadat in de eerste helft der 18e eeuw overal kleine nederzettingen aan zijne oevers waren tot stand gekomen en de grondslag voor latere groote steden door de Franschen was gelegd, stonden deze het bezit van den reuzenstroom aan de Spanjaarden af. Doch deze, onbewust wat schat hun was ten deel gevallen, gaven het

recht op den Mississippi in het begin der 19e eeuw aan zijne voormalige beheerschers terug, waarop Napoleon, de Oude Wereld uitsluitend zijne aandacht waard achtende, den stroomgod met zijn gebied voor weinige millioenen dollars, als Esau weleer zijn eerstgeboorterecht voor een karig linzenmaal, aan de Vereenigde Staten verkocht.

UIT DE DAGEN VAN HET SCHRIKBEWIND, NAAR PAUL SWEDOWSKY.

En de burgers van dat rijk hebben het hooge gewicht van den stroom voor den bloei hunner staten erkend. Zij hebben zijn gebied eene dichte bevolking geschonken, binnen korten tijd millioenen volkplanters langs zijne oevers, in zijn stroomdal overgebracht, prachtige steden en havens aan zijne oevers als door een tooverwoord doen verrijzen, langs wier kaden zich de reusachtige en slanke stoomvaartuigen verdringen. Onder hunne handen is de welige natuur, die den Mississippi omgeeft, tot een lusthof van Pomona en Ceres herschapen geworden. Wijnranken slingeren zich langs zijne oevers, en de stroom der wilde Sioux begint Europa's stroomvorst naar de kroon te steken. En door zijne waterrijke vertakkingen tot aan haren oorsprong

te onderzoeken, hebben de burgers der Vereenigde Staten zich over het Rotsgebergte eenen weg naar de Zuidzee gebaand, aan wier kusten hun voortvarende ijver een nieuw Westersch rijk heeft doen verrijzen.

v.S.

De scherprechter.
Een verhaal naar het Hoogduitsch.
(*Slot.*)

SAMENKOMST VAN LODEWIJK XIII MET ANNA VAN OOSTENRIJK IN HET OUDE SLOT TE BAYONNE, NAAR J. LEISTEN.

'Dit kind nu nam ik aan en voedde het als mijne eigene dochter op. Ik zelve was nooit gehuwd. Doch zoudt gij, heer president, zoowel als uw zoon, vrij van vooroordeel genoeg zijn, om in Anna niet de arme weeze te zien, maar in haar de aangenomene dochter van de zeer gegoed schijnende mevrouw Bergen te erkennen, zoo moet ik u nog openbaren dat de naam Bergen eigenlijk nog veel minder past voor de vrijheerlijke familie von Steffitz, omdat ik niet Bergen, maar Berg, Gertrude Berg heet en mijn grootvader scherprechter te B. in Duitschland was. De smet dezer

afkomst is van mij, zijn kleinkind, nog niet afgewischt en zou in de oogen der wereld misschien ook nog wel op mijn pleegkind kunnen kleven.

‘Terwijl ik u, heer president, deze verklaring onzer familie omstandigheden geef, wil ik er tevens bijvoegen, dat ik nooit eene verbintenis tusschen uwen zoon en mijne Anna gewenscht heb en dat, toen ik bemerkte dat

de jongelieden elkander beminden, ik het toeval innig beklaagde dat den heer Von Schildern in mijn huis voerde en eene kennismaking ten gevolge had, die slechts een treurig einde kon hebben.

'Een antwoord op mijnen brief behoef ik wel niet te verwachten,' zeide mevrouw Bergen, somber voor zich heen starende. 'Hij zal zeker weer vertrekken evenals vroeger, zonder afscheid of eenig vriendelijk woord. Of,' voegde zij er met bitterheid bij, 'misschien bezit de heer president nog wel een kleinen voorraad van die beleefdheids-termen, die hij nog eens, als Leo Steffitz, in eenen brief aan mij verspild heeft. Welnu, wij bezitten nu ook nog haarden, welker vlammen wij met zulke brieven kunnen voeden.'

Naderende voetstappen stoorden haar in deze alleenspraak. Zij begaf zich in de zaal, waar de president Von Steffitz haar te gemoet trad. Eene sekonde lang rustte zijn blik met eene weemoedige uitdrukking op het bleeke gelaat der bejaarde dame. Toen greep hij hare hand, drukte die met eerbied aan zijne lippen en geleidde haar naar de rustbank, waar hij zich nevens haar zette.

'In de duisternis van den avond,' ving hij met eene zeer bewogene stem aan, 'heb ik u gisteren niet herkend, geëerde mevrouw, veel minder echter nog in uwen brief van heden. Deze brief bedroefde en griefde mij voor het oogenblik zeer, doch dit ware veel meer het geval geweest, indien ik niet de hoop mocht koesteren, dat slechts eene voorbijgaande sombere stemming u die in de pen had gegeven, eene stemming, die als een nevelsluier uwe vroegere zachtmoedige inborst bedekte, doch die zeker ook als een nevel door de zon van betere gewaarwordingen weer zal optrekken.'

Toen mevrouw Bergen deze toespraak onbeantwoord liet en zwijgend met gebogen hoofd bleef zitten, ging de president na eene korte tusschenpoos voort:

'Gij hebt gemeend door uw schrijven van heden, een hinderpaal op te werpen, die eene verbintenis tusschen mijn stiefzoon en uwe pleegdochter in den weg zou staan. Dit is echter het geval niet. Benno en ik stellen het geluk, van met een geliefd wezen verbonden, den dikwijls ruwen weg door 't leven te mogen bewandelen veel hooger, dan een voornamen stand en vermogen, en daarom ben ik thans gekomen om ernstig en in alle oprechtheid, in naam van mijnen stiefzoon, om de hand van uwe Anna te vragen.'

Ook nu nog scheen mevrouw Bergen niet in staat te zijn te antwoorden; met eenigen drift hernam de president nu:

'Zou wellicht het vooroordeel tegen mijne familie bij u zoo sterk zijn geworden, dat gij uwe toestemming tot eene verbintenis met haar volstrekt weigert? Zoudt gij u in deze zaak zoo wreed kunnen toonen, omdat mijn vader u en mij eens met zooveel wreedheid heeft behandeld? Neen, neen, dat kunt en wilt gij niet; gij zult het geluk uwer dochter niet opofferen, om eene beleediging te wreken, welke men u eens aandeed. Dat zou uwer niet waardig zijn.'

'En mevrouw uwe echtgenoote,' vroeg mevrouw Bergen nu met zachte stem, 'zou die onder de bestaande omstandigheden er dan niets tegen hebben, Anna hare schoondochter te noemen? Diende er niet eerst eene verklaring dier omstandigheden en daarna eene nieuwe aanvraag aan haar afgezonden te worden?'

'Mijne vrouw,' zeide de president hierop, 'is het in alle opzichten met mij steeds eens, zoodat ik, zonder het haar te vragen, ook in deze aangelegenheid van hare toestemming verzekerd ben. Ook heeft Benno haar met zoo groote warmte zijne

liefde voor Anna geschilderd en haar in elk opzicht zoo hoog geprezen, dat zij, de teedere moeder, die steeds slechts op het welzijn van haren zoon bedacht is, in uiterlijke omstandigheden nimmer eenige bedenkingen zal vinden, indien het er op aankomt zijn geluk te bestendigen. Benno is haar eenig kind, is het kleinood dat zij uit de schipbreuk van een sterk bewogen leven gered heeft, een leven in 't welk zij door geboorte en schoonheid bestemd scheen te schitteren, en dat haar niet dan teleurstellingen en smart heeft doen ondervinden. Maar zelfs de druk des kommers, onder welken zij gebogen ging, toen ik haar leerde kennen, kon de verhevenheid van haren geest voor mij niet verbergen; dit wezen vertrouwde ik mijn aardsch bestaan toe, terwijl zij met hetzelfde vertrouwen zich aan mij verbond. Mijn leven was niet altijd over rozen gegaan en haar eerste huwelijk was slechts met de doornen er van omwonden geweest. Zóó werd ik Benno's stiefvader en heb in de trouwe vervulling van mijne vaderplichten, het “stief” in onze betrekking tot elkander doen verdwijnen.'

'Mocht gij dan ook mijne Anna een ware vader zijn,' zegde mevrouw Bergen diep aangedaan, 'moge Anna, ver van mij, in uwe edele echtgenoote eene moeder wedervinden, en in Benno's bezit haar het volle geluk van een trouw hart ten deel vallen.

'Nu, dan willen wij morgen een vroolijk verlovingsfeest vieren in dit huis, hetwelk voor eenige maanden mijn zoon bijna als een lijk gehuisvest had, indien niet de God der liefde in de gestalte van een jong meisje, zijn leven had gered,' zegde de president.

En om zijne aandoening te verbergen, stond hij haastig op, nam afscheid van mevrouw Bergen en spoedde zich de zaal uit.

Mevrouw Bergen begaf zich in haar kabinet en trad voor het portret van haren vader, dat juist door de stralen der zon met een gouden schijn als overtogen was, die de zoo ernstige trekken vriendelijk verhelderde en aan het sombere gelaat eene verheerlijkte uitdrukking verleende. 'Vader,' zegde zij met bevende stem, 'vader, nu zijt gij verzoend. Wanneer gij in hoogere sferen nog eenige kennis draagt van de vreugde en het leed der aarde, dan zult gij nu verzoend zijn met den mensch, die ons zooveel leed heeft gedaan. Zie nu zegenend neder op uw kind, wiens aardsche leven met bittere smarten doorweven was, doch die nu op haren terugweg kan uitroeroepen: 'Mijn leven was een donkere dag, die echter door een helderen avond wordt opgevolgd.'

Aan onze abonnenten.

Met dit nummer besluiten wij den eersten jaargang der *Nieuwe Belgische Illustratie* en meenen zonder vooringenomenheid met eigene verdiensten te mogen vragen:

Hebben wij niet in alle opzichten aan onze beloften en aan de verwachting onzer abonnenten beantwoord?

Immers, de gravures van dezen jaargang zijn over het algemeen zoo keurig als door de meesteischenden kan gevergd worden.

Daarenboven zijn zij met zorg, volgens de tijdsomstandigheden gekozen, en bij gewichtige gebeurtenissen opzettelijk vervaardigd geworden.

Voor wat het letterkundige gedeelte van ons tijdschrift betreft, hebben wij ons beijverd naar een meer eigen, een meer Vlaamsch karakter te streven.

Wij hebben van eerst af onze kolommen opengezet voor al wie in Vlaamsch-België met eenig welgelukken de pen voert en een open oog en hart gehad voor al wat onze Vlaamsche kunst aanbelangt.

Zoo hadden wij het genoegen onze talentvolle stadgenoote, Mej. Hilda Ram, bij ons lezend publiek, om zoo te zeggen in te leiden en deze kundige dichteres in de rij onzer medewerkers te zien plaats nemen.

Wij wijdden een nummer aan Noord-Nederlands' beroemdsten schrijver, Nicolaas Beets, ter gelegenheid van zijn jubelfeest, en schaarden ons geestdriftig bij de vereerders van den befaamden romandichter August Snieders, toen zijne verheffing tot doctor der Alma-Mater te Antwerpen gevierd werd. Wij gaven het portret van den begaafden Banning, die zoo menigen jaargang der voormalige *Belgische Illustratie* met zijne welversnedene pen opluisterde; en dat van onzen vriend - van ieders vriend - Emiel Wambach, te gelijker tijd met een heerlijk *Kersgezang*, opzettelijk voor ons blad door hem getoonzet, en dat voorzeker geene der minst schoone compositiën is van den gehuldigden en beminden jongen *maëstro.*

Den betreurden doctor De Bie schonken wij in den avond zijns levens het genoegen een staaltje van zijne welgelukte vertalingen naar La Fontaine, geïllustreerd te laten verschijnen, zooals wij ook ter herinnering aan onzen onvermoeiden taalijveraar Johan Kessels een zijner schriften in uitgebreideren kring kennen deden.

Wij riepen de aandacht in op de meeste verdienstelijke werken, in den loop van dit jaar in Vlaamsch-België verschenen, en steunden onze aanbeveling door uittreksels uit deze gewrochten.

Kortom, wij meenen onzen plicht vervuld te hebben jegens onze letterkundigen zoowel als onze letterkunde en zooveel het den aard van ons blad toeliet te hebben bijgedragen tot instandhouding der *Vlaamsche Beweging.*

Was de opname van oorspronkelijke werken de regel, toch mocht het ons niet gelukken een zoo lijvig boekdeel als de *Illustratie* uitsluitend uit Nederlandsche dicht- en prozastukken samen te stellen. Aan onze Vlaamsche schrijvers behoort de taak ons door ruimere bijdragen dit lofwaardige doel te laten bereiken. Tot aanvulling dienden echter hoogst boeiende en stichtende verhalen, door de kundige hand van onzen ijverigen medewerker A.C. Sluijter alléén ten behoeve van ons tijdschrift uit het Hoogduitsch vertaald. De nieuwe uitgebreide roman 'EINDELIJK WEDERGEVONDENE' die wij reeds in het volgend nummer aanvangen, is zoo afwisselend en belangwekkend, dat hij onze lezers menige week met spanning naar zijn vervolg zal doen reikhalzen.

Voor verscheidenheid werd bijzonderlijk gezorgd.

Bij ieder kerkelijk feestgetij, brachten wij door beeld en schrift de voorvallen van den dag in herinnering tot leering en stichting van ons Vlaamsche volk, zoo innig gehecht aan zijnen godsdienst. Eigene en buitenlandsche beroemdheden onzes tijds, groote rampen, feestvieringen, nieuwe uitvindingen en ontdekkingen, letteren, kunst, wetenschap, nijverheid, vaderlandsche historie en wereldgeschiedenis, land- en volkenkunde, enz. werden beurtelings besproken. Zoo wordt de *Nieuwe Belgische Illustratie* inderdaad een leerzaam, onderhoudend, prachtig, stichtend boek, - het schoonste werk, in het algemeen genomen, mogen wij zonder overdrijving en eigen lof zeggen, dat in Vlaamsch-België verschijnt, - een tijdschrift, dat in geenen enkelen Vlaamschen huiskring zou mogen ontbreken.

Met inzicht hebben wij ons tot tot nu toe onthouden van gravures en artikels over de Antwerpsche Wereldtentoonstelling mede te deelen, niet alleen omdat de overschoone voorgevel en de inwendige inrichtingen slechts nu als voltooid mogen beschouwd worden, maar bijzonderlijk omdat het ons plan is den tweeden jaargang der *Nieuwe Belgische Illustratie* gedeeltelijk tot een

te maken. Ons eerste nummer van den volgenden jaargang zal onder dit opzicht reeds eene aangename verrassing zijn. Wij hopen dat de opofferingen en de moeite, die wij ons daarvoor getroosten moeten, de verdiende waardeering vinden zullen, bijzonderlijk bij de Antwerpenaars, met zooveel rechtmatigen trots vervuld over het schitterend welgelukken van de grootsche onderneming.

Bladwijzer.

	BLADZ.
Aan onze abonnenten	416
Bericht aan onze abonnenten	283
Gratis-premieplaat. Aan onze inschrijvers	315

Schetsen, Novellen, Legenden enz.

Arme dieren	367
Baas Elsmans als kindermeid en de gestrafte kwaaitongen	202
Betty. Schetsen uit het leven der zinneloozen te Gheel	240, 249, 267, 276, 284, 293, 300, 309, 320, 324, 332
Daad (Eene wanhopige)	388
Dochter (De) der Elve	126, 132, 139, 147, 155, 171, 179, 190
Dorpsbeschavers (De)	218, 227, 2 4
Gabriëlla	210
Hoed (De) van Jan-Oom	3
Ida	90
IJsberenjacht (Een)	242
Jenny's laatste groet	201
Kerstvertelling (Eene)	173
Kluizenaar (De)	146
Krankzinnige (De)	95, 103, 110, 119, 127, 134, 142, 150, 158, 175, 182, 191, 199, 207
Kwakzalver (De)	323
Leerjongen (De) als kindermeid tot den lezer	186
Legende (De) van Rübezahl	392, 397, 404
Moedertaal (Onze)	18
Muzikanten (Reizende)	317
Nachtraven (De)	67, 79, 138
Onschuldig verstooten	6, 10, 15, 22, 30, 39 46, 54, 63, 70
Op de straat gezet	397
Over eene hoofdzaak	171

Rapparee (De groote)	223, 230, 238, 243, 247, 255, 261, 271, 280, 285
Relikwiën (De) van den dappere	91
Scherprechter (De)	296, 305, 312, 321, 329, 337, 345, 353, 362, 369, 378, 385, 393, 402, 410, 415
Sprookjes bij den haard	348
Staatsburgers (Eene fabriek van)	86
Strafpredikatiën voor vrouwen en moeders	368, 376
Trouw tot in het graf	354
Verpleegster (Een trouwe)	138
Veulen (Het zieke)	362
Visschers en zeelieden	404
Vivat de koffie	306
Vivat de pijp en het bier	299
Waar de afval toe dient	43
Welke boeken zijn de beste voor het volk	131
Wraak (De) eens priesters	341, 349

Geschiedenis.

	BLADZ.
België (De eerste inval der Fransche Sansculotten in)	14, 19, 43, 50
Brugge - Feesten der zaligverklaring van Karel den Goede. - Geschiedenis van dezen martelaar	27, 38, 42, 54, 62, 75, 92, 98, 115, 123
Christiaan II, koning van Denemarken, in de gevangenis	58
Egmond's weduwe bij het magistraat van Antwerpen	2
Hertog (De) van Alva doet de graven van Egmond en van Hoorne gevangen nemen	300
Londen (De dynamietontploffingen te)	232
Menestreels (De) aan het hof van Filips den Stoute en Maria van Brabant	226
Ministerie (Het nieuwe Belgische)	10
Oedipes en Antigone	75

Olivier Cromwell verhinderd naar Amerika uit te wijken	81
Samenkomst van Lodewijk XIII met Anna van Oostenrijk in het oude slot te Bayonne	412
Vive la liberté	131

Levensschetsen.

Banning (H.A.)	225
Beets (Verjaringsfeest van Nicolaas)	33
Christoffel Columbus (Het ei van)	332
Franciscus-van Assisië (Laatste oogenblikken van)	58
Goossens (Mgr. Petrus Lambertus) XVe aartsbisschop van Mechelen)	1
Grover Cleveland, de nieuwe president der Vereenigde Staten	128
Jacob van Maerlant	195, 203
Karel V.	379
Moigno (De abt) eerekanonik van het kapittel van St. Denis	217
Nostradamus	169
Paganini	185
Pasteur (Louis)	41
Peter de Groote te Zaandam	364
Schleyer (Johan Martin)	291
Snieders (August)	65
Thakore Sahib van Bhaonagar (De maharajah)	186
Tintoretto bij het lijk zijner dochter	193
Wambach (Emiel)	
Watteau (Een bezoek aan)	300
Werf (Pieter Adriaanszoon van de)	396

Land- en Volkenkunde.

	BLADZ.
Amiëns (De kathedraal te)	115

Antwerpen in 1561 (Het landjuweel van)	365, 372
Beriijn (Het onderaardsche)	50
Boston (De theestorm van)	114
China	344
Corrector (Een) uit vroeger dagen	122
Doodenstad (Een muzelmansche)	74
Finstermunz (Gezicht op)	258
Garfield (Het ontworpen gedenkstuk van president)	397
's-Gravenhage	316
Hudson's laatste reis	74
Landverhuizers (Duitsche)	138
Leeuwarden (Internationale wedstrijd voor schaatsenrijders te)	250
Leiden (Het Rapenburg te) vóór de ramp van 1807	388
Meisje (Een Zwitsersch)	122
Mississippi (De ontdekking van den)	400, 408, 412
Premonstreit (De stamabdij) sedert de verjaging harer kanoniken	102, 109
Schetsen uit het Noorden	220, 230, 236, 246, 254
Schwarzwald (De bouwvallen van het Alierheiligenklooster in het)	397
Spanje (Een tooneel uit de aardbevingen in)	234
Stiermarken (Het klooster Goss in)	242
Voorgevel (De) der Antwerpsche wereldtentoonstelling	292
Vrouw (De) van den roover	318
Zevenbergen (Een bruidspaar in)	35

Godsdienst.

Athene (De H. Paulus predikt te)	66
Apostelen (De) der Slaven	340
Generaal de Colomb reikt de eereteekens uit aan de gasthuisnonnen van Marseille	178

Maagd (De H.) bezoekt hare nicht Elisabeth	
Mahomedaan (Een biddende)	340
Missiehuis (Het) te Scheut bij Brussel	242
Uitdeeling (Eene) van bier in het Franciscaner-klooster te Munchen	217
Verlossingswerk (Het)	275

Gedichten.

	BLADZ.
Angelus (De)	304
Avond (Een kalme)	372
Bij het graf mijns vaders	372
Drie herinneringen	66
Eenvoud	14
Herder (De)	266
Huisje (Het) in de duinen	258
Hulde (Eene christene)	26
Klaverken (Een) uit 's levens akker	82
Kruisbekvogel (De legende van den)	276
Lachen en weenen	384
Landman (De) en zijne kinderen	96
Lente	323
Luit en fluit	58
Mane, thekel, phares	6
O mollige wei	344
Op den buiten	114
Sint Niklaas	130
Stanislaus (De H.) van Kostka	312
Timete Dominum	411
Verongelukt	366
Weduwe (De)	337
Zwaard (Het) van Sinte Knuut	106

Natuurkunde.

Antispiritismus (Eene proef van)	177
Magnetismus (Het dierlijk)	178
Magnetisme (Over) en spiritisme	187, 194, 202

Natuurlijke Geschiedenis.

	BLADZ.
Aardappel (De)	107
Alpaca's (De)	35
Berenfamilie (Eene)	178
Bijen (De) en de honig	100
Drama (Een) in eenen stal	308
Gevecht (Een koninklijk)	332
Kamerbloemen (Het kweeken van)	384
Lapland (Eene sledevaart in)	243
Levensduur van menschen, planten en dieren	51
Linde (De) van Hendrik den Leeuw te Brunswijk	364
Lotosbloem (De)	283
Reseda (De)	216
Ondeugden en misdaden bij de dieren	385
Verborgenheden der zee	349
Visschen (De vliegende)	401, 409
Vrouwen met baarden en haarmenschen	298, 306

Uitvindingen, Handel, Nijverheid en Kunst.

	BLADZ.
Chaise-éclair (De)	332
Conjugateur (De)	123
IJzeren (De) toren der Parijsche wereldtentoonstelling van 1889	227
Kunstjuweel (Een) uit de XVIe eeuw	404
Luchtvaart (Een nieuw stelsel van)	170
Redders en reddingtoestellen bij brand	194

San-Francisco (De kabeltram te)	152
Schaatsvelocipede (De)	230
Schiedam (Fontein in gesmeed ijzer uit het huis Vincent te)	258
Stoomsneeuwploeg (De Amerikaansche)	218
Vier- en driewielers (De) voor twee personen	371
Wandelstok en regenscherm te gelijk	122
Windwijzer (Een nieuwe)	32

Verscheidenheden.

	BLADZ.
Ach! ware ik ook een vogeltje	122
Alpenweide (In de)	98
Amerika (Een brief uit)	3
Amsterdam (Eene vliet in)	26
Aristocraat en werkman	403
Beeldstormer (De jonge)	324
Bloemengaêren	348
Boek (Het verdachte)	137
Brugge (Praalwagen van den ommegang te)	58
Familie-genie (Het)	284
Fluitspeler (De)	147
Geef ons heden ons dagelijksch brood	145
Gezelschap (Indringend)	217
Haarlem (De Amsterdamsche poort te)	50
Herfstgezicht	50
Herman van Bubna en de leeuw	249
Hondenjalouzij	324
Huiselijk leed	26
Jongen (Een praktische)	98
Klaverblad (Een gezellig)	319
Koninginnen (Twee)	17
Na den kerkdienst	137
Na den storm	178

New-York (In de straten van)	10
Nieuwjaarsbrief (De eerste)	170
Nieuwjaarsgroet (De)	170
Ongeluk (Een onherstelbaar)	412
Pas op voor de duizeligheid	106
Rit (De eerste) van den prins	26
Rookers (De)	308
Schippeken-vêren	388
Schrik (Een panische)	25
Schrikbewind (Uit de dagen van het)	412
Slachtoffer (Een) van den winter	115
Solo (Een) op de schuiftrompet	387
Stroopers (Twee)	75
Studenten (Jonge)	9
Testament (De voorlezing van het)	42
Thee-visiet (Het)	98
Uit liefhebberij en voor het dagelijksch brood	82
Van de netels gestoken	379
Visschershuisgezin (Een) tijdens den storm	10
Vlaamsche boeren	371
Voltaire en Diderot door zich zelven gelogenstraft	18
Waar Kardoes al niet goed voor is	339
Wandeltocht buiten het slot	107
Wijnproef (De)	185
Zangles (De)	331

Wetenswaardigheden.

	BLADZ.
	31, 78, 86, 94, 197, 222, 238, 263, 280, 328

Geschiedkundige anekdoten.

BLADZ.

198, 222

Wijsgeerige zedespreuken.

BLADZ.

280, 285, 336

Alphabetische lijst der gravures.

	BLADZ.
Ach! ware ik ook een vogeltje!	125
Afrika (Een negerdorp in)	216
Alpaca's (Het scheren der)	40
Alva (De hertog van) doet de graven van Egmond en van Hoorne gevangen nemen	303
Amiëns (De kathedraal te)	120
Amsterdam (Eene vliet te)	28
Antispiritismus (Eene proef van)	177
Antwerpsche wereldtentoonstelling (Voorgevel der)	294-295
Aristocraat en werkman	403
Arme dieren!	347
Avond (Een kalme)	374
Baas Elsmans als kindermeid	205
Banning (H.A.)	225
Beeldstormer (De jonge)	327
Beets (Nicolaas)	33
Beggy	335
Berenfamilie (Eene)	184
Berlijn (Het onderaardsche)	49 56
Beukenhof (Het)	212
Bij het graf mijns vaders	375
Bloemengaeren	349
Bloemenmand (Een) uit gevlochten palmbladeren	282
Boek (het verdachte)	137
Boeren (Vlaamsche)	371
Boston (De theestorm van)	116
Blief (Een) uit Amerika	8
Brugge (De feesten te). Inhuldiging van Karel den Goede	57

Brugge (De feesten te). Marteldood van den gelukzaligen Karel den Goede	64
Brunswijk (De linde van Hendrik den Leeuw te)	370
Chaise-éclair (De)	338
Christiaan II, koning van Denemarken in de gevangenis	60
Christophorus Columbus (Het ei van)	334
Christushoofd (Het)	274
Cleveland (Stephen Grover) president der Vereenigde Staten	129
Conjugateur (De)	128
Corrector (Een) uit vroeger dagen	124
Cyrillus en Methodius (De HH.) ontvangen hunne zending van Paus Nicolaas I	342
Cyrillus en Methodius (De HH.) prediken het Evangelie aan de Slavische volken	344
Dichter en uitgever	96
Diderot en de catechismus	21
Drama (Een) in een stal	310
Egmond's weduwe bij het magistraat van Antwerpen	4-5
Familie-genie (Het)	286/287
Filips de Schoone slaat zijn zoon Karel van Luxemburg tot ridder van het Gulden Vlies	383
Finstermunz (Gezicht op)	260
Fluitspeler (De)	149
Franciscus van Assisië (De laatste oogenblikken van den H.)	61
Gabriëlla	213
Garfield (Het ontworpen gedenkstuk van president)	402

Geboorte (De) des Zaligmakers	156/157
‘Geef ons heden ons dagelijksch brood’	145
Geldtasch (De verloren)	264
Generaal de Colomb reikt de eereteekens uit aan de gasthuisnonnen te Marseille	181
Gered uit de hoogste verdieping	193
Gevecht (Een koninklijk)	335
Goossens (Mgr. Petrus Lambertus)	1
Haagsche Bosch (Gezicht op den grooten vijver in het)	315
Haarlem (De Amsterdamsche poort te)	52
Herfstgezicht	53
Herman van Bubna en de leeuw	249
‘Hij is verrezen!’	275
Hondenjaloezie	330
Hudson's laatste reis	81
Ida	89
IJsberenjacht (Eene)	244
In de Alpenweide	104
Indringend gezelschap	220
Invaliden der zee	407
Jenny's laatste groet	201
Jeruzalem (Intrede van Jezus in)	268-269
Jonge matroos (De) in den mast	261
Jongen (Een practische)	101
Kaartspelerstypen	290
Kapel (De)	209
Kerstboom (De)	160
Klaverblad (Een gezellig)	322
Kluizenaar (De)	148
Kluizenaarskreeft en zeeroos (Samenlevende)	354

Koninginnen (Twee)	17
Kunstgewrocht (Een) uit de 16e eeuw	410
Kwaaitongen (De) gestrafte	204
Kwakzalver (De)	326
Landbouwer (De) en zijne kinderen	97
Landverhuizers (Duitsche)	141
Lapland (Eene sledevaart in)	248
Leed (Huiselijk)	29
Leerjongen (De) als kindermeid	192
Leeuwarden (Internationale wedstrijd voor schaatsenrijders te)	252-253
Leiden (Het Rapenburg te) vóór de ramp van 1807	390/391
Lente	323
Lijkenkaravaan (De)	76
Londen) De dynamiet-ontploffingen te) - De London Bridge	233
Londen (De dynamiet-ontploffingen te) - De Westminister-Hall	236
Londen (De dynamiet-ontploffingen te) - In het Lagerhuis	240
Lotosbloem (de)	283
Maagd (De H.) bezoekt hare nicht Elisabeth	382
Mahomedaan (Een biddende)	346
Mater Dolorosa	265
Meisje (Een Zwitsersch)	121
Menestreels (De) aan het hof van Filips den Stoute en Maria van Brabant	228-229
Ministerie (Het nieuwe Belgische)	12
Moderne dienstboden	386
Moigno (De abt)	217
Moordlust (Gestrafte)	314
Munchen (Eene uitdeeling in het Franciscanen-klooster te)	221

Muzikanten (Reizende)	318
Na den kerkdienst	140
Na den storm	180
New-York (In de straten van)	16
Nicolaas (St.)	136
Nicolaasknecht (Sint)	132
Nieuwjaarsbrief (De eerste)	176
Nieuwsjaarsgroet (De)	172
Nostradamus	169
Oedipes en Antigone	77
Offer (Een) van den winter	117
Olivier Cromwell verhinderd naar Amerika uit te wijken	80
Ongeluk (Een onherstelbaar)	411
Op de straat gezet	398
Op den buiten	113
Paganini's laatste oogenblikken	183
Parijsche wereldtentoonstelling in 1889 (De ijzeren toren der)	232
‘Pas op voor duizeligheid’	105
Pasteur (Louis)	41
Paulus (De H.) predikt te Athene	68-69
Peter de Groote te Zaandam	366
Prins (De eerste rit van den)	25
Reddingtoestellen (Twee nieuwe) bij brand	200
Relikwiën (De) van den dappere	92-93
Restauratie (De slimme, oude majoor in de)	48
Rookers (De)	311

Samenkomst van Lodewijk XIII met Anna van Oostenrijk in het oude slot te Bayonne	415
San-Francisco (De kabeltram te)	152
Schaatsvélocipède (De)	256
Scheut bij Brussel (Het missiehuis te)	241
Schiedam (Fontein in gesmeed ijzer uit het huis Vincent te)	257
Schippeken-vêren	394
Schleyer (Johan Martin)	291
Schrik (Een panische)	36
Schrikbewind (Uit de dagen van het)	414
Schuiftrompet (Een solo op de)	387
Schwarzwald (De bouwvallen van het Allerheiligen-klooster in het)	399
Simon, de oude zeeman	362
Snieders (August)	65
Spanje (Een tooneel uit de aardbevingen in)	237
Sprookjes bij den haard	351
Staatsburgers (Eene fabriek van)	88
Stiermarken (Het klooster Göss in)	245
Stoomsneeuwploeg (De Amerikaansche)	224
Storm	358-359
Stroopers (Twee)	80
Studenten (Jonge)	9
Testament (De voorlezing van het)	44-45
Tintoretto bij het lijk zijner dochter	196-197
Thakore Sahib van Bhaonagar (de maharajah)	189
Thee-visiet	100
Tramway-studiën	72
Uit liefhebberij	85

Van de netels gestoken	379
Verloofd en getrouwd	208
Verlossingswerk (Het)	278-279
Verongelukt	367
Verrassende uitwerking	112
Verzorgster (Een trouwe)	144
Veulen (Het zieke)	363
Vier- en driewieler (De) voor twee personen	378
Visschershuisgezin (Een) tijdens den storm	13
Vivat de koffie!	307
Vivat de pijp en het bier	299
Vive la liberté	133
Voltaire en zijne werken	20
Voor het dagelijksch brood	84
Vrouw (De) van den rooverhoofdman	319
Vrouwen met baarden en haarmenschen	298, 306
Waar Kardoes al niet goed voor is	339
Wambach (Emiel)	153
Wandelstok en paraplu te gelijk	128
Wandeltocht (Een) buiten het slot	108
Watteau (Een bezoek aan)	302
Wedrennen (Bij de)	24
Werf (Het standbeeld van P. Azn. van de) te Leiden	395
Wijnproef (De)	185
Windwijzer (Een nieuwe)	32
Zeeman (Een toekomstig)	406
Zevenbergen (Een bruidspaar in)	37
Zangles (De)	331